

היה

ADAM

SALOMON

PLANTÆ CUIQUE SVAS VIRE S' DEVS INDIDIT, ATQVE
PRÆSENTEM ESSE ILLVM, QVÆLIBET HERBA DOCET.

CAROLI CLVSI ATREBATIS,
IMPP. CÆSS. AVGG.
MAXIMILIANI. II.
RVDOLPHI. II.
Aulæ quondam familiaris,
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIA.

Quæ accesserint, proxima pagina docebit.

ANTVERPIÆ
Ex officina Plantiniana
Apud Ioannem Moretum.

CIO. 1561. Mo. Bot. Garden.

1893

VIRTUTE ET GENIO

THEOPHRASTVS

DIOSCORIDES

Pro-Linnæo
GK 41
.052
1601

RARIORVM Plantarum Historia sex libris descripta à
Carolo Clusio.

Ejusdem Commentariolum de Fungis.

Additæ doctissimi viri Honorij Belli Medici percelebris
aliquot ad Car. Clusium Epistolæ de variis stirpibus
agentes.

Alia item eruditissimi viri Thobiæ Roelsij Medici, de
certis quibusdam plantis, Epistola.

His præterea accessit accurata Montis Baldi agro Vero-
nensi descriptio, auctore Ioanne Pona, pharmacopæo
urbis Veronensis diligentissimo.

PRIVILEGIUM CÆSAREVM.

RVDOLPHVS SECVNDVS diuina fauente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germania, Hungaria, Bohemia, Dalmatia, Croatia, Sclauonia &c. Rex, Archidux Austria, Dux Burgundia, Stiria, Carinthia, Carniola & VVirtembergæ &c. Comes Tirolis &c. Agnoscimus, ac vigore presentium notum facimus vniuersis: Quod cum Doctus noster & sacri Imperij fidelis dilectus Carolus Clusius humillimè nobis exponendum curauerit, præ manibus se habere scripta quadam, quæ in publicam utilitatem edere statuerit, vereri autem ne cum magnos sumptus in Pictores & Sculptores fecerit, lucri causa alij, quod fieri solet, sibi in fraudem eadem imprimant, aut imitentur, sicq; laboris ipse atque industria sua premio fraudetur ac destituatur; nos considerantes, quàm præclaram iam antè operam in quibusdam lucubrationibus, quæ iam antè fuerunt edita, posuerit, & quàm nobis exquisitæ ipsius ac varia eruditio, præcipuè verò etiam in indaganda stirpium & herbarum natura sedulitas atq; industria commendentur, quòd multa peregrinis ac remotis in locis didicerit & obseruauerit, multa secum attulerit, quæ rara & luce digna sint, quòd assiduis adhuc studiis in hoc incumbat, vt quæ in antiquis auctoribus abdita & obscura sunt, eruat atque illustret, vt præclaram nominis sui memoriam posteritati relinquat, benignè ipsi, quòd rogat, Priuilegio nostro aduersus omnem fraudem consulere cupientes, presentium vigore scienter animòq; benè deliberato, pro autoritate nostra Cæsarea serio decreuerimus, edixerimus ac statuerimus, quemadmodum presentium vigore decernimus, edicimus ac statuimus, ne quisquam Typographorum, Bibliopolarum aut aliorum, qui siue imprimendis siue vendendis libris, aliàve quacunque ratione negotiationem exercent librariam, intra viginti annos, à prima editionis die numerandos, Caroli Clusij opera duobus tomis expressa, quorum prior Stirpium &c. historiam continet, altero plerique libelli, &c. ab ipso Latini facti comprehenduntur, & quacunque præterea idem Clusius edet opera, ipso inscio aut inuito typis seu quocunque alio modo aut caractere, siue integra, siue aliquam eorum partem imitetur, exprimat vel in publicum edat, nève ab aliis edita vel expressa vel aliunde allata intra Sacri Romani Imperij fines vendat, ac distrahat apertè vel occultè. Si quis autem præsens edictum nostrum transgredi aut violare, & prædicta opera recudere & in fraudem prænominati Caroli Clusij edere aut vendere ausus fuerit, eum non solum eiusmodi libri exemplaribus, tanquam quæ in commissum ceciderint, memorato Carolo Clusio eiusq; hæredibus, vel mandatum ab iis habentibus, ope Magistratus eius loci, ubi deprehensa fuerint, vendicandis priuari, verumetiam mulctæ decem Marcharum auri puri fisco nostro

Imperiali fraudum vindici, ac parti laesa ex aquo soluenda ac pendenda puniri volumus, ea tamen lege, ne quide ea opera Orthodoxa Catholicae Religioni contrarium habeant, & ut tria cuiuscunque operis aut libri exemplaria, ubi excusa fuerint, ad Imperialem nostram Cancellariam transmittantur. Quod si negligatur, hac nostra gratia ac Priuilegio ipse, ipsiusque heredes excidisse censeantur. Mandamus proinde vniuersis & singulis nostris & Sacri Romani Imperij subditis & fidelibus dilectis, tam Ecclesiasticis, quam Secularibus cuiuscunque status, gradus, Ordinis & Conditionis extiterint, praesertim vero iis, qui in Magistratu constituti sunt, ac vel suo vel superiorum suorum loco ac nomine Iuris vel Iustitiae administrationem exercent, ne quemquam hoc Priuilegium seu interdictum nostrum impune violare, spernere aut negligere patiantur. Sed si quos contumaces compererint, praescripta poena plecti, & quibuscunq; recte fieri potest modis, coerceri curent. Quatenus & ipsi grauissimam indignationem nostram euitare voluerint. Id quod testamur praesentibus literis manu propria subscriptis & Caesarei sigilli nostri impressione munitis. Datum in Arce nostra Regia Praga, die decima quinta mensis Februarij. Anno Domini millesimo, quingentesimo nonagesimo tertio: Regnorum nostrorum Romani decimo octauo, Hungarici vigesimo primo, & Bohemici itidem decimo octauo.

RVDOLPHVS.

Ad mandatum S. Caesareae M^{ti} proprium.

Jacobus Curtius à Senfftenaw.

Io. Baruitius.

TIBI, Ioannes Morete, qui haud exiguos sumptus pingendis & sculpendis Plantis mecum pariter impendisti, tibi inquam permitto, vt hanc meam Rariorum Plantarum Historiam, & adjunctos huic libellos, typis tuis excudas ac evulges: nec alibi alius quispiam intra viginti annos, cupio, siue iubeo, sub poenis & mulctis, quae S. Caesareae Majestatis litteris mihi concessis continentur.

Carolus Clusius A.

SVMMA PRIVILEGII PRINCIPVM BELGARVM.

ALBERTI, & ISABELLÆ Infantis Hispaniæ, Archiducum Austriæ, Ducum Brabantiae &c. priuilegio cautum est, nequis Caroli Clusii, Imp. Caes. Augg. Maximiliani II. Rudolphi II. Aulae quondam familiaris, Rariorum Plantarum Historiam, praeter voluntatem Ioannis Moreti, Typographi Antuerpiensis, intra duodecim annos villo modo imprimat, aut alibi terrarum impressam, in has inferioris Germaniæ ditiones importet, venalemve habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum, & alia graui poena mulctabitur: vti latius patet in litteris datis Bruxellæ, III. Martij M. DCI.

Signat.

I. de Buschere.

CARO.

MAGNAM voluptatem mihi semper attulit, in variis quas peragravi regionibus, Plantarum observatio. Nam quum nulla sit Provincia quæ peculiare quædam, & quodammodo sibi proprias non alat, insignis varietas ubique meis oculis sese ingerebat, quæ non potuit non esse delectabilis, viro à primâ propè ætate ad Plantarum observationem propenso, præsertim quum aliqua occurrerent à veteribus Auctoribus neglectæ, vel ab ipsis quidem descriptæ, nondum tamen à quopiam Neotericorum factis cognitæ: tum etiam aliæ, quæ ad plantarum à veteribus proditarum classem referri posse viderentur. Non minus enim gaudio afficiebar, quàm si ingentem Thesaurum reperissem.

CETERVM quum indecorum, & liberali ingenio minimè dignum arbitrarer, voluptatem quam ex ea observatione percepissem, mihi dumtaxat servare, & apud me quasi premere velle, quin potius aliis simili studio sese oblectâtibus esse communicandam censerem: facere non potui, quin quâ potuerim fide & sedulitate, primùm illarum, quas in Hispanicâ meâ peregrinatione observaveram, Historiam, publici juris facerem: deinde, earum, quæ partim in Austriâ, Stiriâ, & Pannoniâ, partim vicinis Provinciis postea sese obtulerunt.

EAS porrò Observationes, cùm Hispanicas, tum Pannonicas, quum animadverterem plerisque gratas fuisse, imò illarum exempla adeò avidè expetita, ut nulla amplius sibi superesse Typographus conquereretur: consultum fore existimavi, si eas recognoscerem, atque aliarum plantarum, quas ab illis evulgatis observavi, historiam adderem, omnes veluti in unum corpus contrahens, singulas tamen in sua genera & species, commodâ quadam serie (quantum quidem fieri potuit) distribuens. Mihi etenim persuadeo, non minus gratum futurum eum laborem, quàm priores.

PLANTARVM autem Historiam in sex Libros divisi, ut commodius in suas classes distribui possent. Quum verò Plantarum historiam dico, neminem existimare velim, universam Plantarum historiam me intelligere: sed earum dumtaxat, quæ à me primùm observatæ, aut ab aliis nondum fuerant

proditæ, ante quàm eas publicarem: exiguæ enim laudis esse arbitratus sum, earum historiam repetere, quæ ab aliis esset prodita. Non negaverim tamen, quin interdum nonnullas inferam, quarum alij meminere, earum autem historiam non satis plenè conscripsisse mihi videntur. Quarundam prætereà mentionem facere me profiteor, quæ ab aliis fuerunt descriptæ, atque etiam illarum icones in meum librum interdum intulisse, quia ad seriem earum, quas describo, servandam, commodæ videbantur.

BONI igitur consulatur, quem (studiosæ juventuti gratificandi studio) in hac senectâ multis morbis obnoxia sumpsi, labor, & alios juniores ad similia, vel etiam majora tentanda excitet: libenter enim alteri hanc lampadem trado, ut qui annum sextum & septuagesimum jam agam. Si quæ tamen supererit vita mediocri valetudine constans, eam omnem ad publicam utilitatem impendendam profiteor. Kal. Feb. c16. 1661.

A D C A R O L V M C L V S I V M
A T R E B A T E M.

DI G N V M est opellâ, nec pretio caret
Famâ æstimando, quas juvenis vigil
Gnavusque lucubrationes
Extuderis alacri labore
In lucem apertam, fasciculo senex
Iam comprehendas arctius unico,
Ut cuncta repræsentet unum
Dispositâ serie volumen.
Postrema certè cûraque límaque
Sudore tanto, totque molestiis
Vix hercle credo, culte CLVSI,
Constiterit, velut hæc & illa
Prior: tametsi sæpe animis ratum
Nisu voluptas in medio solet
Præbere delectamen ultrò,
Nedum opere ingenij supremo.
Nam gaudet in se mens generosior,
Cum laude si quid magnificum inchoat,
Fructuque finit; extimosque
Haud patitur temerè umbilicos,
Desiderantes fortè manum ultimam,
Vel impolitos vel nimium rudes
Manere: quamvis ceteróqui
Parvulum opus quoque terminatum
Industriorum iudicio virum
Amet probari. Nos malè confita
Spinosa castramus malignè,
Quasdam etiam bene collocatas
Runcamus herbas cum lolio gravi,
Tristi que avenâ. Tu tua digeris
Feliciori, prout decorum est,
Ordine seminia herbularum,
Stirpesque raros, quidquid & extera
Et nostra gignit per species humus
Distinctiores. Singulorum
Cernere jam videor redactos
Quincunce justo reticulata per
Dimensa fines alveolataque,
Id est, ad unguem rectiorem.
En, quid erit, quod oporteat te
Transferre? Planum est omne, sibi que opus
Aptum est favorem scilicet omnium.
Aient nepotes, te fuisse
Mirificè, puto, diligentem.

*Paulus Melissus Franc. Comes Pal.
& Eq. civis Rom.*

IN PLANTARVM HISTORIAM

CAROLI CLVSII.

Vos ô radices, vos ô cum Floribus, Herbae,
 Pulcræque ramis Arbores,
 Nunc agite, ambrosij succi exhalate saporés:
 Nunc pandite altiùs comas:
 Vnguine nunc calices distendite, nectaris auxit
 Quod parte quinta Amor sui.
 Vestra etenim, prius baud ulli bene cognita, virtus,
 Fame quadrigis astra obit.
 Parsque ad cœlestium, cæcâ hæctenus obruta nocte,
 In veste lucet aureâ.
 Assertori igitur tali pro munere quâsnam
 Grates habebitis pias?
 Fallor? an omne genus morbi ilicet, agmine factò,
 Trudetis ad Ditis lacus?
 Et dabitis, summo vos qui gustaverit ore,
 Semelve naribus hauserit:
 Sic Clusi nomen virtutesque imbibat imis
 Animis potenter; ut nihil,
 Quàm Clusi laudes meditetur, & omnibus oris
 Dicat bona in eum plurima?
 Annuite. una Deum nam si Glaucum facit herba,
 Quid non simul præstabitis
 Vos ô Radices, vos ô cum Floribus, Herbae,
 Pulcræque ramis Arbores?

Ianus Gruterus.

Clusi, delities amorque divi
 Maximi Æmiliani, Opunitate
 Quo nil, nil Sapientiâ, orbe toto
 Aut est, aut fuit, aut erit secundum:
 Quàm rectè tua nomina omine implet?
 Quàm rectè, puto, Clusius vocaris?
 Non quòd sacra oculis tuis Apollo
 Aonumque Machaonumque cludat;
 Non quòd sint tibi Hygææ operta templa,
 In queis & Venus & colit Iuventas;
 Non quòd Pallados arcearis aris,
 Quas Prudentia mensque recta servat.
 Sanè, Sacra oculis tuis Apollo
 Aonumque, Machaonumque nudat.
 Sanè, sunt tibi Hygææ aperta templa,
 In queis & Venus & colit Iuventas.
 Sanè, Pallados aggregaris aris,
 Quas Prudentia Mensque recta servat.
 Sic dictus potius; quòd unus ipse es
 Cuius corde animoque continenter
 Se Phœbus, Medicina, Athèna cludant.

Idem Gruterus.

Μύρια μὲν βλαστῶν τροαμυήτων γαῖ' ἀνήσθη
Εἶδ' ἄρα, τῶν πέλει ἀνθρώποις μέγ' ἄκος τε κ' ἔδος:
Ταῦτα δ' ἐνυκτὶ τοῦτον κεκαλυμμένα, νῦν πολλοῖσ' ἰσίων
Κλοῦσιος ἀτρεκέως ἡρώταϊς σελίδεσσι φαίνεται.

Νικάσιος ὁ Ἐλληβόδιος.

In C. Clusij Clarissimi & amicissimi viri
opus Botanicum.

Donec erunt Herbae, donec florentia Serta,
Clusiadis vivet florida fama Libri.

Franciscus Vertunianus Med. D. Pictaviensis.

Quam longum sparsi flores, quam pulchra vireta
Germine Clusiato, & stirpe virente virent:
Tam patet & Clusi nomen, tam fama recluso
Caelo sparsa cluens, flore virente nitet.

Paschalis Coq. Med. D. Pictaviensis.

In Caroli Clusij Plantarum Historiam.

Passa graves quondam fuerat Medicina dolores,
Et ferè opus medicis, pro dolor! ipsa habuit:
Quid faceret? post erratas vaga, per vaga terras
Clusij in Atrebatibus ducitur hospitium.
Clusius agrotam, mora nulla, potentibus herbis
Adjuvat, hinc medicas fert Medicina manus.
Hinc etiam extremos se Clusia fama per Indos
Dididerat, volitans docta per ora virum:
Ille tuas Europa, tuas America plantas,
Africa sive tuas, sive tuas Asia
Novit, & hinc toto latè notissimus orbe est
Clusius, Atrebatum Clusius illè oculus.
Ergo animosus abi Liber, & si fortè, quis auctor,
Quæreris, hoc sat erit dicere, Clusius est:
Hoc sat erit, mora nulla, manuque, oculoque, animoque,
Lectoris, felix abripiere Liber.

Petrus Plateau I. F. Tornacensis.

IN PLANTARVM HISTORIAM

CAROLI CLVSII.

TVLERVNT varios priora secla
 Scriptores, neque defuere nostro,
 Linguis, iudicio, eruditione
 Qui clari studium omne in hoc locarunt
 (Sui ut quemque animi impetus ferebat
 Atque ardens amor ardui laboris)
 Spartam quam sibi singuli colendam
 Sumfissent, numeris modisque cunctis
 Perfectamque darent & absolutam.
 Quod cum sit propè disciplina in omni
 Summa non sine laude factitatum:
 Tum vel præcipuè hoc videre in illa est
 Quæ vires docet & figuram, & ipsos
 Natales quoque, differentiasque
 Herbarum (studium utile atque dulce)
 Et frugum, fruticum, arborum, omniumque
 Vita queis homini salusque constat,
 Et sinu locuplete terra fundit
 Cælo fertilibus rigata stillis.
 Summa hanc barbarie obsitam ac tenebris
 Plus quam Cimmeriis (pudet fateri)
 Primus restituit suo nitore
 Nostrum ætate patrum Leonicens:
 Quem Ruellius, huncque mox sequuti
 Complures alij, haud quidem labore,
 Sed quos ingenio, celebritate,
 Doctrinaque adeo pares fuisse
 Constat, dum merito probantur omnes,
 Dote quisque sua: (negata namque
 Cuncta uni, sua singuli tulere)
 Ut negem facile esse iudicare
 Cuinam laurea jure debeat:
 Nemo si tamen abnegarit unquam
 Plus illum meruisse laudis atque
 Præmi, qui salebrosa & invia inter
 Primus compita figere est pedem ausus,
 Venturisque nepotibus præivit,
 (Tua hæc docte Leonicene laus est:)
 Quis, Clusi, precor, alteri secundum
 Audebit dare te, tuos labores
 Qui norit, tua qui que scripta vidit,
 Vidit scripta, satis probanda nunquam?
 Sint verò eximia referre digni
 Qui laudem fuerint (libens fatebor:)
 At certè fuit ante qui præiret
 Et viam daret explicatiorem,
 Scripto, consilio, aut opinione:

Cui, quòd non minimum tuit laboris,
 Pars laudis quoque magna cedat, æquum est.
 Verùm, dux tibi quis fuit, comésve,
 Quando quas animosa gens Iberùm
 Terras sole terit calente tostas,
 Mensium spatio octo peruolasti
 Herbas mille manu legens avara;
 Laudis qui sibi vendicare partem
 Tuæ vel minimam queat vel aufit?
 Discendis tibi quis fuit magister
 Herbis, Pannonicos, iuga alta, montes
 Quas novas dare, te legente, scimus,
 Nostris te quoque dante habemus hortis?
 Ignoraret opes suas Iberus,
 Ignoraret opes suasque Pannon,
 Ignoraret opes & orbis ipse
 Amborum, nisi te docente nossent.
 Nostri delicias alunt quod horti
 Quæ vel visu oculos iuvant foventque,
 Pulvinos hilarantve raritate,
 Acceptum ferimus tibi illud uni,
 Et grato tua scita scripta, Clusi,
 Cum plausu modò lectitamus omnes,
 Venturique avidè legent nepotes
 Dum constabit honos decorque Phœbo
 Et Floræ suus: efferentque Clusi,
 Quaqua Sol oritur caditque, nomen,
 Æternâ super astra clara famâ.

Ioannes ab Hoghelande.

IN CAROLI CLVSII A.
EFFIGIEM.

Os Clusi frontemq; oculosq;, & cetera vultus
Pictoris expressit boni manus benè.

Ingenij haud potuit vives: at Clusius ipse
Expressit illas hoc in opere quàm optimè.

Longa dies ut opus pictoris deleat, ipsum
Et Clusium: opus hoc nulla delebit dies.

Ergo, illum in cineres ubi longa resolverit atas,
Adhuc opere in hoc sibi supererit Clusius.

Ioannes ab Hoghelande.

. I

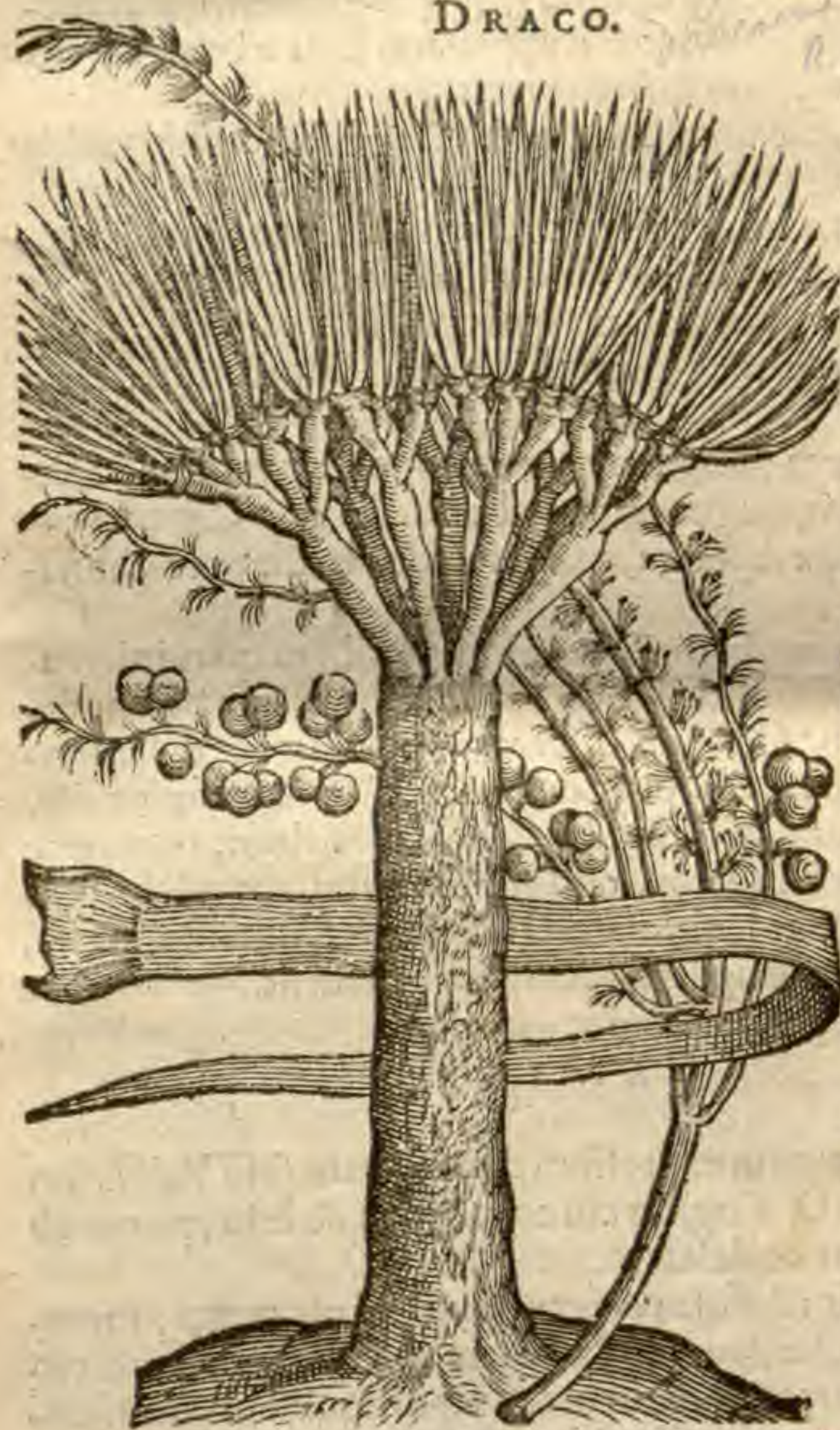
CAROLI CLUSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ

LIBER PRIMVS.

PLANTARVM, quas in variis peregrinationibus meis rariores observavi, historiam scripturus, ab arboribus eam auspiciabor, sic enim ordo postulare videtur: deinde ad frutices, suffrutices & virgulta progrediar, quibus aliquot ἐπαυλοκαύλους subijciam. Hac autem omnia priore libro complecti animus est: reliquas stirpes in sequentes libros distribuam.

DRACO.

CAP. I.

AP AUCIS prodita est huius Arboris historia, eaque admodum mutila. Libuit itaque eam hic subiicere, & ab illa nostras Observationes auspiciari, quandoquidem valdè rara est, in nostra præsertim Europa, & Herbariis dum hos Commentarios scribebam (ni fallor) incognita.

EST verò Draco (aptius enim nomē non inuenio) procera arbor, Pinū procul intuentibus referens, ad eò æquales, semperque virentes sunt rami. Huius truncus crassus, octo aut novem cubitales ramos æqualiter nascentes & nudos sustinet, qui in summo fissi, in alios ternos vel quaternos ramos cubitales, aut paulò ampliores, brachialisque crassitudinis desinunt, nudos item & sine foliis, in summo gestantes capita plena cubitalium foliorum, unciali latitudine, sensim in mucronem desinentium, media costa densiore & eminentiore, ut in Iridis foliis, tenuium & rubentium in lateribus: mucronem planè repræsentant ea folia, semperque virent, & Aloës vel Iridis modo, invicem amplexando nascuntur. Truncus perquam scaber, multis rimis dehiscit, humoremque fundit per Caniculæ æstus, qui in rubrâ lacrymam densatus, sanguis Draconis appellatur, ob quam sanè causam, hanc arbore Draconem nuncupavi. Materia trunci firma est, fer-

*Draconis
arboris hist.
storia.*

rumque difficulter admittit, quòd veluti fibris transversim & obliquè excurrentibus constat: at rami cum multo succo prægnantes sint, satis facillè cædi possunt.

EAM arborem Olysiptone primùm vidi anno reparatæ salutis humanæ, quingentesimo sexagesimo quarto supra millesimum, post monasterium Divæ Virgini sacrum, cui nomen à Gratia, octo palmorum crassitudine, inter aliquot Oleas in colle nascentem, monachis ignotam & neglectam, quam neque florem, neque fructum ferre assererent: rem tamen aliter se habere postea deprehendi, ramulo ex illa ipsa arbore anno sequente revulso donatus ab amico. Est autem hic ramus (quem cum aliquot foliis, corticisque fragmento, & lacryma meis manibus exenta multo tempore adservatum, à Cæsare Maximiliano evocatus, in Belgica cum multis aliis eius generis reliqui) pedali ampliorève longitudine, cui inhaerent alij ramuli multo fructu racematim compacto onusti. Fructui color flavescens, sapor ali-

A

quantulum

2 CAROLI CLUSII RARIORVM
quantulum acidus, magnitudo exigui Cerasi. Eum in summis capitibus nasci verisimile est, ut in palma dactyli nascuntur: spatha tamen uti illos includi non intellexi. Huius porro arboris recentia capita tenella sunt, & humilium Palmarum sive Chamæriphe modo, cuius cerebrum in deliciis est, edi possent, nisi amaritudo prohiberet.

APUD veteres neminem istius arboris mentionem facere inuenio, nisi fortè ea sit, quam Strabo ex Posidonio Gadibus nasci tradit, libro Geograph. tertio, his verbis.

Gadesis arbor Posidonij.

DE Arbore Gadibus existente scriptis prodidit Posidonius, quæ ramos humum usque incurvatos habeat, frondes sæpissimè mucronis speciem gestantes, quarum longitudo cubitalis est, latitudo digitorum quatuor. Huic & illud innatum esse creditur, ut uno fracto ramo lac effluat, radice abscissa minij humor exfudet.

VERVM neque nostra hæc arbor ramos incurvatos, sed erectos, neque folia tam lata habet, nec illius ramis effractis lac exfudat, at humor aqueus duntaxat. De radice quod adscribit, nostræ satis quadrare videtur, è qua secundum radices terebrata, lacrymam statis anni temporibus effluere aiunt rubram, ut postea dicemus.

CETERVM illud hinc etiam obiter indicatum volo, quia in Gadium mentionem incidimus, me, tametsi diligenter totam insulam perlustrarim, nullam arborem conspexisse qualem Posidonius scribit: sed neque ullam aliam, præter aliquot salices, & unam aut alteram siliquam, licet (vt ab incolis viris fide dignis accepi) circa urbem Gades, recenti adhuc memoria, lætissima viridaria fuerint, omni fructiferarum arborum genere excultissima, quorum ne vestigia quidem nunc apparent, saburra arenacea, quam naves eò appellentes exonerarunt, omnia complente & exurente. Ex recentioribus binos duntaxat hanc arborem describere memini, sed succinctè admodum.

ALOISIVS Cadamustus libro Navigationum cap. 4. eius in hæc verba meminit.

Sanguis Draconis.

IN insula Portus sancti (è Canariis una) est Sanguis Draconis, lacryma arboris ferro sauciata: nam stato anni tempore arbores incisæ, emittunt anno sequente gummi, quod aënis decoctum & defecatum, sanguis efficitur quem Draconis appellant. Eius arbor fructum producit Cerasi instar mense Martio, gustu eximium, coloris veneti.

POST hunc Thevetus Singularium Franciæ antarcticæ cap. VIII. describit his verbis è Gallico redditus.

Cinnabaris Dioscoridis.

EST in Canariis insulis arboris genus, certo anni tempore gummi fundens, quod Sanguinem Draconis vocant, perforata arbore prope radicem satis lato & profundo hiato. Eius fructus luteus est, magnitudine Cerasi nostratis, refrigerando corpori, & levandæ siti in febre aut ardoribus valdè utilis. Non est dissimile hoc gummi Cinnabari Dioscoridis. Hæc Thevetus.

ET sanè id gummi quod apud diligentiores quosdam pharmacopolas invenitur, Sanguinis draconis in lacrymis nomine insignitum, magna ex parte ex Madera & Canariis insulis in Europam inuehitur: & forsitan etiam ex Aphrica, quæ Dioscoridis tempore Cinnabarim subministrabat.

AN hæc porro arbor alicuius momèti sit in medico usu, neminem scribere memini: fructus tamen aciditas argumentò est, utiliter in febribus (vt censet Thevetus) præberi posse.

Eius lacryma adstringendi vi pollet, illiusque usus non infelix ad muliebres & dysentericas fluxiones, cruentas excreationes, firmandos commotos dentes, & roborandas gingivas. Quæ facultates eis admodum sunt similes, quas Dioscorides Cinnabari tribuit, quamque Hæmatite lapillo efficaciorè facit. Hanc ob causam, non abs re existimant celebriores Medici, exquisitum illum sanguinem Draconis, legitimam Dioscoridis Cinnabarim esse, præsertim cum eius tempore à nonnullis etiam sanguis Draconis appellata sit.

PERSEA.

CAP. II.

VALDE rara etiam est hæc arbor, cuius ramum expressum damus: nam solo Valentino regno unicam arborem vidi, monasterio D. Virginis cui cognomen de Iesu, primo ab urbe Valentia lapide, ex America, ut ferebatur, eò delatam.

Persea historia.

HÆC porro arbor Pyro similis est, in latum diffusa perpetuoque virente coma, ramulis ex viridi pallecentibus. Folia illi lauri latifolia, supernâ parte virentia, infernâ cinerei coloris, firma, nervis aliquot per obliquum discurrentibus, odore & sapore quidem commendata, cum adstrictione tamen linguam mordicantia. Flos Lauri ferè copiosus, racematim compactus, pallidus, sex foliolis constans. Fructus per initia pruno similis, deinde successu temporis pyri in modum oblongus, nigro colore, iucundoque sapore: nucleum cordis effigie continet, gustu castaneæ aut dulci amygdalæ haud absimili. Vere florentem conspexi, Autumno maturum fructum ferè intellexi à CL. V. D. Ioanne Plaça Medico & Professore Valentino, qui mihi illam quo nunc dixi loco monstrabat, incolisque Mamay dici asserabat: tametsi qui nobis Americam descripserunt Hispani, aliam ab hac diversam arborem hoc nomine insigniant. Sed multis post annis, ab eruditissimo viro Simone de Tovar Medico Hispalensi, qui similem arborem in cultissimo suo horto, cum aliis exoticis stirpibus alit, non Mamay, sed Aguacate vocari edoctus sum. An verò hæc arbor Veterum Persea sit, nec ne, dispiciendum est.

Laurus persea

THEOPHRASTVS libro IIII. Historiæ Plantarum cap. II. Perseam in hunc modum describit. Est etiam in Ægypto alia arbor Persea dicta, aspectu magna & pulchra, sed maximè similis pyro & foliis, & floribus, & ramis, & tota figura, præterquam quod hæc perpetuo est folio, illa deciduo. Fructum autem fert multum, eumque omni tempore maturum edit, novo semper veterem occupante. Maturat autem sub Etesiarum flatum: reliquum crudiorum auferunt & recondunt. Est magnitudine pyri, figura oblongus, amygdalæ modo, colore herbidus, intus nucem continens quemadmodum prunum, sed multo minorem & molliorem: carnem verò valdè dulcem, suavem, concoctuque facilem: nihil enim eos qui multum ederint tentat. Excellit hæc arbor radicum tum longitudine, tum crassitudine, tum etiam multitudine: materiem etiam habet robustam, aspectu pulchram, atram vt lotus, ex qua simulacra, lectulos, mēfulas, atque alia huiusmodi conficiunt.

Persea Theophrasti.

SIMILI modo, iisdemque ferè verbis ipsam Plinius describit lib. XIII. cap. IX. sub Persicæ arboris nomine, voces ipsas cōmiscens, quas tamē lib. XV. c. XII. apertissimè seiungit, & distinguit.

Perficæ, inquit, arbores fero & cum difficultate transiēre, ut quæ in Rhodo nihil ferant, quod primum ab Ægypto earum fuerat hospitium. Falsum est venenata cum cruciatu in Persis gigni, & pœnarum causâ à Regibus translata in Ægyptum, & terra mitigata. Id enim de Persea diligentiores tradunt, quæ in totum alia est, myxis rubescentibus similis, nec extra Orientem nasci voluit. Eam quoque eruditiores negaverunt ex Perside propter supplicia translata, sed à Perseo Memphi satam, & ob id Alexandrum illa coronari victores ibi instituisse, in honorem atavi sui. Semper autem folia habet & poma, subnascentibus aliis.

Persea Plinij.

Qui sanè locus, eorum sententiam apertissimè refellit, qui Perseam arborem cum Persica malo eandem esse, cerebrosius asserere volunt: ut taceam utriusque arboris historiam esse diuersissimam.

PERSÆ item meminit Strabo Geograp. ultimo, perpetuam illi comam tribuens, & fructum pyri magnitudine, figura oblonga, amygdalæ modo putamine inclusum, & corio.

Persea Strabonis.

SED & Galen. lib. II. de Alimēt. se Perseam Alexandriæ vidisse asserit: meminit & aliis locis.

IN eo omnes conveniunt, ut Perseæ perpetuam comam tribuant, oblongum fructum, inclusum amygdalæ putamine & corio. Hæc quam exhibeo arbor perpetua quidem est comata, folio autem & flore laurum magis refert quàm pyrum: fructu etiam oblongo est, sed qui myxis (qualem illi Plinius loco iam adducto tribuit) aut oblongis prunis similior sit, quàm amygdalis, & colore (ut Placæ referebat) nigro, non herbido.

Persea perpetuo vivens.

ITAQUE, vt verum fatear, tametsi nonnullis cum Persea Theophrasto descripta notis, hæc nostra conveniat: mihi tamen aptius quadrare videtur ei, quam Plinius libro iam memorato describit: aut quam Plutarchus in Ægypto nasci testatur Isidi gratissimam, quod fructum ferat figura cordis æmulum, folium verò linguæ. Sed aliorum id relinquo iudicio: nobis sententiam nostram in medium protulisse satis est. Non possum tamen non mirari, quosdam Perseæ historiam negligentius perpendentes, non esse veritos ad hanc nostram fructus Cucii suo pulvino nudati iconem in suis Commentariis pro Perseæ fructu adiciere, fructus certè planè ossei qui nobis aliquando pro Bdellij fructu obtrusus fuit: nisi fortè pyri vel cordis forma quam utcumque exprimit, eos ut id facerent impulerit. Verùm Cucii integer fructus, etiam per multos annos ad servatus, & planè reficcatus, pugno maior est, magnūque persicum malum potius æmulatur, quàm prunum aut pyrum. Eius historiam Theophr. lib. IIII. Hist. cap. II. Plinius lib. XIII. cap. IX. tradunt paulo post Perseæ descriptionem. Neuter tamen Perseæ fructum pyro similem facit, sed magnitudine illi æqualem.

Plutarchi Persea.

Cucii.

HUIUS quam exhibeo arboris neminem hætenus experimentum fecisse, quod sciam, puto.

AT Perseæ fructum cibo idoneum, & stomacho utilem Dioscorides facit: arida verò folia in farinam redacta, illitu sanguinis eruptiones sistere tradit.

CETERVM Mamay ab Hispanis Historicis descriptum, arbor est formosa, simili modo vivens, vt iuglans, lata coma, sed celsa, & quæ in pyramidem aliquantulum desinat instar cupressi: foliis longitudo maior quàm latitudo, materies ligni fungosa, fructus rotundus & magnus, carne malum cotoneum referens, sed sapore persici mali duracini: cui insunt terna vel quaterna ossa, interdum plura, valde amara.

Mamay. Gomara Historia general. India, cap. XLIIII.

LAVROCERASVS.

Laurocerasi flos.

Laurocerasus cum fructu.

Nec huius arboris historiam ab ullo proditam, imò ne herbariis quidem nostræ ætatis cognitam arbitror. Cùm autem ex earum sit genere, quæ perpetuâ comâ virent, elegantissimaque sit aspectu, locum inter primas, in nostris hisce Commentariis, meritò sibi vindicare videtur.

Laurocerasi
historia.

EST verò Laurocerasus (sic enim appellare libet, & nominis causam postea explicabo) iustæ magnitudinis arbor, caudice recto, multis ramis donato, qui cortice atrovirente obducti sunt, novellis tamen omnino virentibus. Folia alternatim ramos ambiunt, non decidua, Lauri latifoliæ, sive potius Citriæ mali foliorum æmula, per ambitum nonnihil détata, nervis aliquot ex media costa in latera excurrentibus, supernè splendètia, infernè nequaquam: color in vetustis ex atro virescens, in novellis ex viridi pallescens: sapor amarus, nucleorum mali persicæ, aut amygdalarum amararum æmulus. Flos initio mihi non conspectus, nam quam alebam arbuscula, sine flore, sine fructu periit: quam verò D. Aicholtzio dederam, anno octogesimo tertio supra millesimum & quingentesimum, mense Maio egregiè floruit. Patet post annis floruit etiam D. Ioachimo Camerario V.C. quam ipsi donaram, ut ille Noriberga Viennam ad me scripsit. Oblongas porò in summis vetustis ramis inter superioris anni folia fert hastulas, digitalis longitudinis, crassiusculas, in quibus brevi pediculo numerosi, & racemi in modum conferti, nascuntur flores, candidi, quinque foliolis constantes, multis in umbilici ambitu staminulis præditi, Cerasi avium vulgò nuncupati floribus non admodum dissimiles, odoris tamen expertes, qui nullum fructus rudimentum præbuerunt, sed caduci admodum fuerunt. Supra hos deinde rami germinant & novella folia protrudunt. Fructus, quem in arbore nascentem non vidi, sed qui Constantinopoli missus fuit anno septuagesimo quarto & octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum, ovali forma fuit, exigui pruni magnitudine, Sebesten fructui proximus, foris niger, rugosus, pulpa præditus dulci & eduli, ceratiorum vel Brunnensium in Moravia prunorum pulpæ modo, ossiculum continens sessili parte orbicularem, deinde sensim in oblongam tenuemq; cuspidem desinentè, ut testes esse possunt amici Belgæ, quibus eum fructum tunc cõmunicavi cum Galatensibus sive Peranis prunecolis, albis, oblongiusculis, acidis. Vtrumque fructum licet diligenter terræ commiserim, etiam in fœtilibus, ut commodius curarem, neuter tamen germinavit. At qui eodem nomine acceptus est Byzantio, anno M. D. LXXXI. licet simili forma, colore & sapore præditus, bina aut terna habuit sub pulpa nullo putamine inclusa semina plana, spadicei coloris, plurimum accedètia ad Loti aphricanæ, vulgò Guaiacanae nuncupatæ, semina.

Brunnensia
pruna.

Galatensia
pruna.

Prunus galatensis
Lam. 5. 177

CETERVM sub initium anni M. D. LXXVI. ab Illustri Domino Dauide Vngnad, Cæsareo apud Turcarum Imperatorem tunc Legato, nunc verò Bellici cõsilij Viennæ Præsede, mihi missa fuit eius arbuscula, brachialis crassitudinis, humanã altitudinem excedens, cum aliquot aliis rarioribus fruticibus. Sed cum asperrima esset hiems, & negligenter ab eo qui eos aduexit, curati fuissent: omnes in itinere radicitus perierunt, præter hanc & Castaneam equinam, de qua postea: imò parum abfuit quin & hæc periret. In fornixem autem cum eodem doliolo, in quo aduecta fuerat, eademq; terra, illata, & sequente Aprili educta ramos omnino siccos cum deprehendissem, ad vivum rescui, & vasculum loco umbroso reposui, ne à solis radiis exsiccata difficilius repullularet. Cœpit tandem Autumno secundum radicem aliquot germina proferre, quæ cum ea trunci parte cui inhærebant (resecto inutili & sicco) in aliud vas translata, magna cura deinde alui, vt elegantẽ arbusculam postea habuerim: reliqua etiam germina, ubi paulo altius excreuissent, in terram inflexa radices egerunt, aliasq; arbusculas dederunt, quas & Principibus viris, & amicis communicavi.

Longior paulò in his referendis, & Lectori molestus fortasse fui: non potui tamen ea silentio præterire, ut intelligant studiosi quibus difficultatibus ad huius rarissimæ stirpis possessionem peruenerim.

MISSA porrò fuit hæc arbuscula *Trabison curmasi* nomine, quod Trapezuntinam Dactylum interpretati sunt. Sed cum nihil cum palma commune habeat, satis improprie hoc nomen illi inditum arbitror.

Trabison
curmasi
Dactylus
Trapezunt.

BELLONIVS lib. I. Observationum cap. XLIII. inter arbores perpetuò virentes recenset Trapezuntinam quandam ferentem cerasa: meminit & eo libello, cui De ratione cicurandi silvestres arbores titulum fecit, cap. xx. (utrumque librum Latio donauit, ut rei herbariæ studiosi illius viri lucubrationibus quæ Gallico sermone scriptæ sunt, frui possint) & Laurocerasum appellat. eius tamen historiam non describit, nisi quòd eodem capite illius ramum mali Citriæ ramo æqualem facit, & eius prægrandem arborem Genuæ in horto Principis d'Orta postea vidisse asserit. Cum verò huius nostræ folia maximam similitudinem cum mali Citriæ foliis habeant, nec defluant, & Trapezunte Constantinopolim, ut nomẽ indicat, primùm allatam fuisse verisimile sit, eam esse omnino existimo, quam Bellonius observavit. Laurocerasi autem nomen, quantum coniectura assequi possum, illi impositum à foliorum cum laurinis similitudine, & fructu cerasis æquali: tametsi postremo loco ex Pliniana historia id inuenisse affirmet. Verùm nusquam apud Plinium Laurocerasi vocem legere memini: is quidem lib. xv. cap. xxv. ubi Cerasi genera enumerat, de cerasis lauro infitis agit. Minus quinquennium est, inquit, quòd prodiere quæ vocant laurea, non ingrata amaritudinis, infita in Lauro. Hanc autem quam proponimus arborem, ipsum intelligere, vix mihi persuadere queo.

Laurocera-
sus Bellonij.

Cerasus
laurea.

Sed cum aptiore appellatione careamus: neque sine iudicio Bellonius ea usus esse videatur, Laurocerasum cum ipso nuncupabimus, donec ex veterum monumentis commodior aliqua sese offerat. Si cui tamen Palmæ Trapezuntinæ vocabulum, quod Constantinopoli adepta est, aut Cerasi Trapezuntinæ, ut Bellonius etiam Gallico sermone usurpat, magis arridet, eo utatur, per me licet.

Dalechampij porrò opinio mihi non satisfacit, qui hanc stirpem Theoph. Hist. lib. IIII. cap. IIII. Lotum secundam esse censet: nam huius fructus non nascitur myrti modo alternis, sive ut Græcus Theoph. codex habet καθάπερ τὰ μύρτα παράλληλα, sed racematim uvæ modo: ipsius certè flores, uti dixi, in hastula confertim plurimi nascuntur. Neque quòd Dactylum Trapezuntinam esse statuit Lotum aphricanam Matthioli, cui durum nucleum tribuit, qua de causa δίοσπυρον Theoph. Hist. lib. III. cap. XII. esse vult, cuius nucleus durus est, in qua opinione etiam est, marginalibus in Athenæum ab ipso Latio donatum scholiis. At Lotus Aphricana non nucleum, sed semina duntaxat habet. Imò quotquot Viennæ Austriæ & apud Pannonos cultas observavi, fructum quidem ferebant, sed seminis expertem, & sola dulci pulpa constantem, licet semine ex Italia misso natæ essent. Perinde Faba Græca Plin. lib. XVI. cap. xxx. esse potest.

Lotus
s. Theoph.

δίοσπυρος
Theoph.

MALVS MEDICA. CAP. IIII.

FOLIORVM similitudo facit, ut pauca quædam de Mali medicæ generibus quæ in Hispania mea peregrinatione observavi, superiori arbori subiungerem.

MEDICORVM malorum varia sunt genera. Alia enim Hispanis *Cidras* dicuntur, alia *Limones*, alia *Limas*, alia *Naranjas*, alia *Toronjas*.

Quæ Citria sive Cidras fert *Cidreira* dicta, brevi trunco est, longis ramis firmis, crassis & acutis spinis, foliis magnis, latis, & per ambitum serratis aliquantulum. Fructum fert magnum & oblongum, Melopeponis amplitudinem interdum æquantem, cortice per maturitatem flavescente, densa carne, candida, firma & eduli, nullo ferè interiore succo, odor mali fragrantissimus: flores sunt candidi, sæpiusculè forinfecus purpurascetes, odorati. Semper hæc aut floret, vel fructu onusta est. Sunt qui fructum nascentem figulinis formis varias figuras exprimentibus includunt, atq; ita relinquunt donec fructus maturitatem consequatur, tum demum formas auferunt, vt malum nativum colorem adsciscat, iucundo sanè spectaculo.

Cidras.

Citria malus.

Limonos.

Limonos 4.
generum.

CITRIÆ ferè similis est, quam ipsi Limoneram appellant, cuius fructus minoribus Citriis pares, oblongi, satis densa carne, & multo succo acido præditi, nullis aut perpauca intus acinis: folia Citriis breviora, flos purpurascens foris, spinæ minores & breviores quàm in Limeræ: huius generis reperiuntur etiam dulces, minores tamen & oblongis Limis similes. Audio & eius genus prægnans reperiiri, alium fructum minorem in se continens, incolæ sua lingua *Limonos preñados* vocant: verùm id genus non est mihi conspectum. Doctiss. vir S. de Tovar ex Fortunatis Insulis delatum scribebat in Indice sui horti quem ad me mitterebat anno M. D. xcv. & aliud genus se alere totum ferè carneum quod varias figuras representat, eam ob causam ab Hispanis *Limonos de figuras* appellari. Quartum autem genus omnium maximum conspiciebam Hagæ Comitum apud Batavos anno M. D. xciiii. Illius Heroinæ Principi de Chimay, à Doctissimo viro Bernardo Paludano Medico missum: id enim Citrii mali grandioris magnitudinem æquabat, corticem verò minus densum, & aurum instar fulgentem habebat, grumos etiam interiores minus acidos, quàm reliqua genera.

Limas 2.
generum.

Quam ipsi Limeram nuncupant, magno caudice assurgit, ramosque habet tenuiores, longos, firmis, longis, virentibus spinis armatos, folia per ambitum nonnihil serrata, florem candidum, fructum paulo minorem Limonera, oblongiusculum, ubi maturuit flavescens, cortice tenui, ut nil nisi succum ferè contineat, eumque acidissimum. Semper flore & fructu onusta conspicitur. Aliud porro eius est genus per omnia ferè simile, nisi spinis caret, vel eas perquam exiguas haberet, & illius fructus rotundus esset, summa parte quasi corona aut umbilico insignitus. Vtriusque acini seu grana oblonga sunt.

Aurea malus
varij generis.

AUREA malus reliquas huius generis magnitudine superat, Malo vulgari non inferior fertili solo, tamen humilis interdum reperiatur: firmos habet ramos, spinas paucas & breves, folia viridia, minimè per ambitum serrata, flores candidos odoratissimos, fructum, *Naranjas* Hispani vocant, maturitate aurei coloris, succo præditum aut dulci, aut vinoso, aut acido, in quo grana frequentia, rotundiora quàm in Limonibus. Habet etiam hæc arbor sui generis pumilionem, qui insitione vel inoculatione propagatur: liberalior est hæc ferendis floribus & malis etiam in frigidis regionibus, modò ritè curetur.

Aur. mal.
pumilio.

Aur. malus
aduli cortice.

Ex eo genere quod dulci est succo, Hispani apud Chartusianos (Hispani *las Cuevas* nominant) trans Bætum flumen, binas arbores conspexi quæ fructum ferebant carne multo firmiore præditum Armeniacorum ferè modo, licet similiter camerulis distinctum & succulentum ut reliquorum, cuius cortex unà cum carne & succosa substantia mandebatur, corticis color insigniter aureus est. Hispani *Naranja axel* vocant. Aliud insuper genus cuius succus acidus unicum granum continebat.

Aur. mal.
pocostiguo-
figes.

Malum aureum.

Poma Adami.

QVAE vulgò Poma Adami dicuntur, ea Galli *Poncires* Bæticae, *Toronjas*, Lusitani *Zamboas* Toronjas
appellant. Arbor ipsa interdum humilior est, Citriæ perquam similis, magna tamen ex par- Zamboas.
te celsiorem Malum aureâ æquat: breves habet spinas, folia Limonæ, florem candidum,
odoratum, fructum rotundum, triplo maiorem aurea malo, maturitate flavescentem, cor-
tice inæquali, denso, crassa & fungosa carne, quæ à nonnullis cum cortice simul editur, suc-
co brevibus folliculis ut & mali aureæ comprehenso (in reliquis enim generibus folliculi
sive vesiculæ succum continentes oblongiusculæ sunt) granis subrotundis. Nonnulli Af-
syrium malum vocant.

CETERVM, præter Aurantiam malum eduli cortice, decem mali Medici genera apud
Hispalenses inveniri, ex altero Indice, quem anno M. D. xcvi. eruditissimus vir D. Simon
de Tovar mittebat, intelligebam: accipiebam enim ab illo semina illius quod Hispani *Zam-
boas* appellat, deinde *Limones de carne*, *Limones de figuras*, *Limones preñados*, *Limones poncies*,
Limones ceuties, *Limones dulces*, *Limas dulces*, *limas agras*, *Limones de Tulte*, vel *Limas del Em-
perador*, quoniam, inquit, ab Imperatore Carolo V. ex Vngaria in Hispaniam primò delata
hæc plâta fertur, cuius quidem opinionis fidem augere videtur, quòd ultra cetera mali Me-
dici genera, hæc frigoris patientissima existat. Est autem eius fructus edulis multo suaviore
gustu præditus quàm Auratiæ caxel, succus verò eius maximè ad acidum dulcem accedens,
ideoque omnium mali Medici generum acidorum suavissimum.

Omniùm porrò folia perpetuò viridia sunt, multisque veluti foraminibus, si Soli obii-
ciantur, pertusa, instar foliorum Hyperici, iuncturâ quadam pediculo inhærentia: sola mali
aureæ folia secundum iuncturam tamquam appendices habent.

CASTANEA EQVINA.

CAP. V.

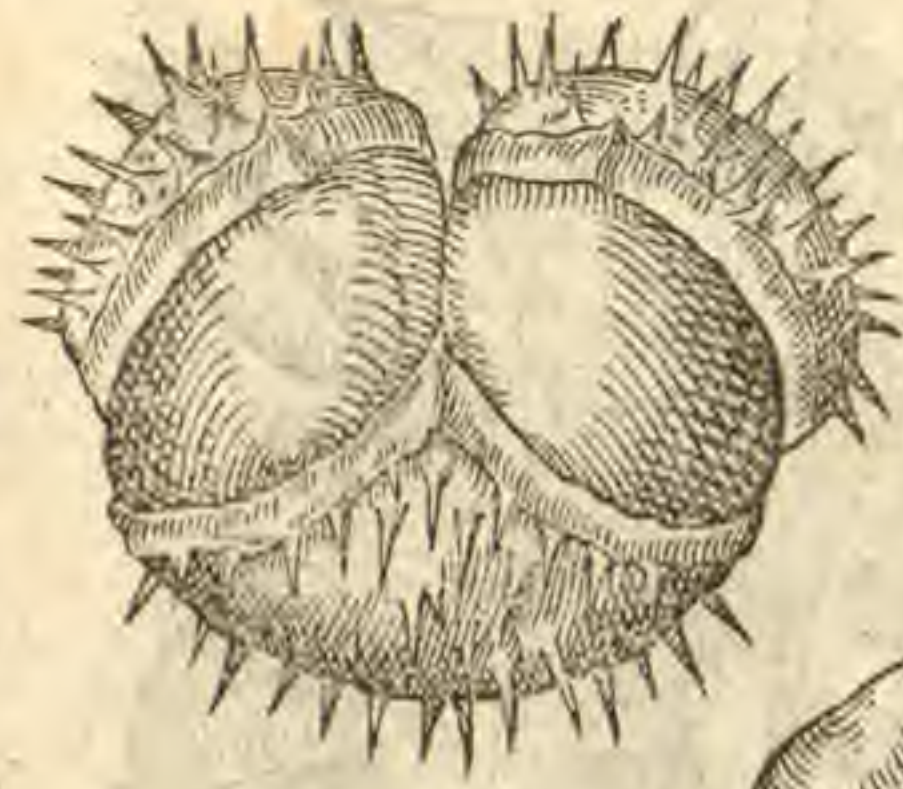
EQVINAM Castaneam CL. V. Matthiolus commentariis in 1. lib. Dioscoridis descri-
psit: quoniam tamen nondum apud nostros, aut certè rarissimè conspecta est, & mihi
egregiè adolevit, illius historiam adicere libuit.

VASTAM esse hanc arborè intelligo, quam sanè Vienna discedens anno M. D. LXXXVIII.
istic reliqui, intra duodecimum annum, in humanæ coxæ crassitudinem, duarumque orgyia-
rum aut amplius altitudinem adoleverat, latamque comam sparserat. Frigoris patientissi-
mam esse, umbraque & aqua ut Platanum delectari deprehendi. Autumno autem, cum fo-
lia abiecit, protinus gerit amentaceum quiddam extremis ramulis, & turgidum, quasi par-
turiat, pinguique & lento humore conspersum, in quo culices & huiusmodi insecta hærent,
totaque hiemè ita perdurat, donec ineunte vere, & præmaturè admodum, gemmæ in folia
sefe

Castanea equina.

Castaneæ equinæ fructus echinato suo calice tectus.

Castaneæ Peruânæ fructus.

Castanea peruviana, Sant. Spr. hist.

fese explicent, quæ palmata sunt, & plerumque septena numero uni eidemque pediculo inhaerentia, tenella initio & dilutiore viriditate prædita, deinde venosa, rugosa, longa, ab infima parte sensim in latum excrefcentia, & per oras crenata, mucronata cuspide, supernè virentia, infernè candicantia, amariuscule sapore: pediculi quibus inhaerent oblongi, bini semper æquali situ, opposito tamen, alternatim ramos amplectuntur: novelli rami virent, adulti cinereo cortice obducti sunt, sub quo latet alius succulentus, viridis, lignum ambiens, ut in Sambuco, vel Acere latifolio, cui huius arboris (quantum quidem ex ea quam unicam alui deprehendere licuit) materies persimilis est. Eius flos & recens fructus nondum mihi conspecti, tamen in eam amplitudinem, ut dixi, mea excreverit, ut sperare flores daturam: sed neque sæpius petitos ab amicis qui Constantinopoli cum Cæsareis Legatis fuerunt, impetrare potui. Siccus vero fructus inde aliquoties allatus, nudus omnino, & suo calice exemptus: tandem cum suo echino communicatus, à doctissimo viro Christophoro Wexio ex sua peregrinatione Ægyptiaca, Syriaca, Asiatica, & Byzantina reduce anno M. D. LXXXVII. Est verò vulgari castaneæ æqualis, interdum etiam maior, non in mucronem desinens ut illa, sed planior, & orbiculari quodam modo forma, tuberculo quodam superiore parte eminente, quod sensim gracilescens, ad pronam usque partem extenditur, germen (quod istic ortum habet) amplectens: coriaceo cortice integitur ut vulgaris, qui supernè spadicei coloris est, sed infima, qua suo echinato calyci adhæret, exalbidus, similem propemodum notam impressam habet, qualis in vesicariæ repentis seu peregrinæ semine conspicitur, sed longè maiorem, nec ita candidam: singularis est hic cortex, nec aliam tunicam aut lanuginem intra se occulit, quemadmodum nostrates castaneæ: firma & solida constat carne, candida ut vulgares, non adeò grati saporis tamen, sed amaricantis potius, præsertim vetustior & sicca, qualem degustavi: singulæ magna ex parte, nonnumquam binæ, eodem calyce multis brevibus firmisq; spinis horrido includuntur, qui per maturitatem in tres partes dehiscens, nucem ostendit ipsius lateri infima parte inhaerentem, non à pediculo, ut reliquæ nuce.

VETERIBVS ignotam fuisse hanc arborem censeo, quandoquidem nullius historiam, quæ ab illis descripta sit, legere memini, quæ huic arbori convenire deprehendatur.

Turcæ *at cee stanesi*, vel *ad castanesi*, id est, equinæ castaneæ nomine insigniunt, quia eius fructum devoratum, anhelis & tussientibus equis plurimum auxilij adferre comperiunt. Gallis dici potest *Chastagne de cheual*, Germanis *Ross Kisten*, Italis *Castagna di cavallo*, Hispanis *Castaña de cavallo*.

Hic nõ possum nõ adicere elegãs Castaneæ genus mihi à doctissimo viro, eodèq; Cosmographo

At cee stanesi.
Ad castanesi.
Chastagne de
cheual.
Ross Kisten
Castagna di
cavallo.
Castaña de
cavallo.

grapho clarissimo Abrahamo Ortelio, vetere amico donatum anno M. D. XCI. quod ille ex Peruana prouincia delatū, à celeberrimo V. Benedicto Aria Mótano paulo antè acceperat.

Sphæricæ porro pænè figuræ est hæc Castanea, nisi latera haberet paulo depressiora, præsertim vbi pediculo inhesit, cortice satis crasso, fragili tamen, & veluti fungoso obducta, coloris ex fusco aliquantulum flavescentis: huic subsunt innumeræ tenues quidem sed firmæ spinæ, putamini, quod nucleum includit, tenaciter inhaerentes: ipsum putamen fuscum est, non densum, sed lentum & fractu contumax, interiore parte læue & splendidum, quo continetur nucleus amygdalæ (putamine suo liberæ) magnitudine & colore, forma autem leporino reni similis, intus albus, sapore dulcis ferè ut amygdala aut castanea vulgaris.

Eius iconem, in studiosorum gratiam, sub Castaneæ equinæ fructu, suo echinato calice prædito, eadem tabellâ exprimi curauimus à perito & diligente artifice.

PLATANVS, ACER, SORBVS, &c.

CAP. VI.

Platanus.

TAMETS I Platanus in iis regionibus quas adij spõte non nascatur, quia tamen cum Castanea equina Constantinopoli allata, ad aliquot orgyias mihi Viennæ Austriæ adolevit, illius mentionem hic obiter facere volui. Historiâ apud alios videre licet.

ACERIS etiam, quod foliorum similitudine proximè ad Platanum accedit. Eius in Viennensi saltu, & aliis vicinis syluis observantur duo illa genera, à plerisq; iâ descripta.

Latifolium oblongiore florum uua, candidiore & laxiore materie, quod ab imperitis Platani nomine donatū est: Galli *Plane* vocant, Vngari *Iauer fa*.

Alterū minore folio, firmiore materia, crassiore cortice, ab imperitis in Gallia *Sycomor* nūcupatum, id Gallis *Erable*, Vngaris *Ihar fa* dicitur. Vtrumq; genus Germani *Ahorn vnd Mascholtz*; Itali *acero*, Hispani *el azre* appellat.

SORBVS item torminalis Plinio dicta & Herbariorum vulgo, quam Anguilara & doctissimi quique Cratægum Theoph. lib. III. Hist. plant. cap. XV. descriptum esse censent, Viennensi saltui, & plerisque aliis Austriæ & Pannoniæ syluis familiaris est. Eius fructus Octobri Viennam in forum venalis adfertur, à tenuioris fortunæ hominibus & pueris admodum expetitus: Galli *Alizier*, Germani *Adlasber*; Vngari *Bar-koczca* vocant.

FREQVENS est & iisdem locis, præsertim verò inter saxa & rupes, id Sorbi genus, quod nonnulli Ariam Theoph. esse censent, folio coryli aut alni ferè, sed prona parte omnino incano, fructum ferens superiori proximum sed colore differentem, qui ruber est, minimè edulem, & à nullo animantium, præterquam ab avibus expetitur. Eius nullum vulgare nomen novi præter Austriacum, quod *Melperpaum* est.

AVCVPARIA etiam cognominata Sorbus à baccarum usu, quod iis hieme aucupes turdis & merulis insidiari soleant, foliis legitimæ Sorbi, vel Fraxini. Eam Dalechampius cur torminalem censeat, nullam causam video, cum eius rubris baccis nemo vescatur, sed à solis turdis aliisq; sylvicolis avibus, gallinagine præsertim expetatur: deinde, ubi Platani folia, quæ Plinius Sorbo torminali tribuit? Germanis *Vogelbeer*; *Masbeer vnd Maalbeerpaum*; Vngaris *Vörös berkinye* dicitur.

AT legitima Sorbus plerisque regionibus quas adij satis vulgaris est, foliis superiori proxima, mollioribus tamen, & non nihil pubescentibus, fructum ferè plerisque expetitur, præsertim mulierculis & pueris, & interdum secundis mensis maturus additur. Vngari *Berkinje*, Austriaci

SORBVS legitima.

Platanus.

Acer.

latifolium.

minus.

Sorbus torminalis Cratægum Theophrast.

Ariacognominata.

Cratægum ariam, Scam. hist. c. 6.

Aucuparia Sorb.

Sorbus legitima.

Acer latifol.

Sorbus torminalis Plinij.

Sorbus legitima.

W. 10. 2. 199
 A. pseudo-platanus, L.
 Lam. 2. 1738
 Sum. hist. 1. 10
 Sm. H. 2. 230

Crataegus torminalis, L.
 Det. P. 3
 Sum. hist. 2. 4

Austriaci *Ascheritz* vocant: reliqui Germani arborē *Spetebaum* & *Spetwerbaum* fructū *Spetling*; Galli arb. *Cormier*, fruct. *Corme*: Itali arb. *Sorbale-ro*, fruct. *Sorbo*: Hispani arb. *Sernal*, fruct. *Sernas*.

Hic autem non possum non meminisse, generis illius Iuglandis haud vulgaris, mihi certē proximis annis demum observari, & nati nuce quæ cum aliis vulgaribus secundis mensis adposita in convivio quodam ad quod eram evocatus: ipsius porro nucis teneritudo, & longior quā vulgaris forma, me invitabat, ut binas seponerē, ratus diversam à vulgari eam esse arborem, quæ eiusmodi nuces ferret. Hogelando amico nuces mittebam, quæ ipsi non modò germinarunt, sed folia etiam protulerūt, vulgaris quidē Iuglandis foliis formā similia, hoc est alata, instar foliorum Fraxini, sed lōgè magis tenella, atque in ambitu ferrata: quorum odor etiam gravis ut in vulgari.

AVELLANA BIZANTINA.

CAP. VII.

CORYLVS duorum vulgo est generum, sylvestris sponte nascens passim obvia, & domestica, quæ in hortis colitur. Ea etiam duorum est generum: nam vel oblongiusculum fructum fert eumque duplicem, unius enim nucleus rubra (qui præstantior iudicatur) alterius alba pellicula integitur: vel breviorē & crassiusculum,

qualis in Italia, Hispania reperitur, & Londini mihi conspectus est, & Francofurti ad Mœnum satis frequens.

VERVM aliud genus peregrinū & rarum admodū hīc propono, quod anno M. D. LXXXII. primum

Iuglandis genus alterum.

Art. 603
 W. 10. 2. 106

S. domestica
 L. H. 684
 Lam. 2. 237

Corylus varij generis.

Corylus.

Auellana pumila Byzantina.

Avellanæ Byzantinæ ramus cum fructu minore.

Corylus colchicorum L. 1757
avellana L.
 Sp. hist. 448
 Lam. 4. 496

primùm, deinde quadriennio post iterum alatum est Constantinopoli cum varij generis bulbaceis stirpibus curante Mag^{co} ac Generoso D. Dauide Vngnad Barone in Zonneck, Consilij bellici in Austria Præsidi, qui & Turcarum Imperatori, eiusque Proceribus in deliciis esse mihi affirmabat.

Eius porro frutex, eo asserente, supra cubitalem altitudinem raro excrevit, sed pumilus semper permanet: crassos admodum magnosque ferens in tenuibus pediculis calyces callosos durosque; modò singulares, modò plures simul in eodem pediculo cohærentes, ut vulgaris, extrema parte in multas crassas longasque laciniâs divisos, sede etiam multis fimbriatis appendicibus obsita: sunt verò ij calyces foris valde dura asperaque lanugine hirsuti, interiore parte laeves, continentes fructum Auellanæ sylvestri & sponte nascenti ferè similem, vel aliquantulum breviorè, duroque putamine, ut illæ, constantem, qui nucleum similem continet; quem initio observare non potui, quòd unicum dumtaxat fructum, qualem tum in Pannonicarum stirpium historia expressi, impetrare potuerim: postea tamen cum plures nactus esset, & aliquot ab ipso accepissem suis calycibus inclusos & exemptos, non modò degustare volui, sed etiam telluri comisi in fictilibus, non cum suo calyce, ut antè mihi fuerat significatù, sed nudos: atque illi quidem altero duntaxat à fatione anno nati sunt, & in singularem virgulâ excreverunt pedalem, quam sine ordine

Avellana Byzantina historia.

ordine oblongiora paulo quàm in vulgari ambiebant folia, perinde tamen rugosa: Eius unicum fruticem humanam altitudinem superantem, adhuc alebam, cum Francofurto discessi M. D. XCIII. sed qui ullius fructus specimen nondum dederat: imò neq; etiam anno M. D. XCV. licet in magnam altitudinem excrevisset, ut ad me scribebat, cui arborem discedens reliqueram.

ALNVS.

Alnus vulgaris.

Cornus.

CAP. VIII.

Alnus altera.

AD Eò vulgaris est notitiæ Alnus, ut cum ab omnibus rei herbariæ scriptoribus eius historia sit prodita, supervacaneum esse videatur eius hinc meminisse. Quia tamen quotquot illius historiam dederunt, unicum eius genus agnovisse animadverto, operæpretium me facturum existimavi, si quæ circa hanc stirpem observabam, hinc proponerem.

VULGARIS illa, omnibus provinciis (quas quidem adij) admodum familiaris est, & Gallis *Aulne*, Germanis *Erlbaum*, Italis *Alno*, Hispanis *Aliso*, Vngaris *Egör* sic dicitur, Græcis *κλήδρα*.

At aliud genus alunt Austriae & Styriae montana, circa flumina & rudis locis, etiã in Danubij insulis circa Viennam frequens est alteri comixtum: quod perinde assurgit ut primum: huius cortex candidior est, folia quidem alteri similia & perinde rugosa, minora tamen aliquantum, supernè non splendens ut in primo genere, sed infernè candicantia: iuli etiam & strobili minores quàm in vulgari, tenellique rami & novella folia nullo lento humore aspersa ut in priore. Vtriusq; differentia rusticis illarum provinciarum etiam bene nota: nam primùm genus *Schwartz erln* hoc est Alnum nigrum: hoc *Weiss erln* id est, albam Alnum appellant. Huius cortex magis refrigerantem & adstringentem cum siccitate facultatem obtinere videtur quàm vulgaris.

FOLIORVM quædam affinitas facit ut de Corno aliquid subijciam. Nam præter vulgaram, quæ à ceteris qui Plantarum Historiam descripserunt, est proposita, aliud genus observabam Octobris initio M. D. XCIII. cum Francofurto Coloniæ descenderem, Andernaci ad Rhenum, in horto ejus diversorij cui symbolum S. Spiritus, monente honesto viro Hieronymo Scholier.

Corni maris aliud genus.

Non minore porrò altitudine assurgebat illa arbor, quàm vulgaris mas, ejusque caudex simili cortice erat obductus: verum ramuli, illius ramulis longè fragiliores, folia ex adverso eos amplectentia, brevi pediculo, instar foliorum vulgaris, nitentia, nec illis minùs nervosa, in ambitu non serrata, sed vulgaris folijs latiora, ex quorum alis cutaceæ thecæ emergebant etiam ante brumam, in quibus florum subsequente novo vere explicandorum gemmæ: floret enim cum vulgari, ejusque fructus cum illo maturefcit, saturatiùs tamen (ut intelligebam) rubens: crassiora etiam, brevioraque officula habet.

VULGARIS autem Cornus, sed sylvestrior & magis pumila, frequens nascitur multis Austriæ inferioris sylvis.

Cornus mas pumilio.

Cornus mascula, h. randa, dicta n. cey: 38

EADEM foliorum affinitas facit, ut quæ circa Vlmum etiam observabam, dum Salmaticæ in Hispania agebam, hinc adijciam: nempe Vlmorum, juxta Thormim amnem nascentium quasdam radices in frequentia tenuissimaque stammina desinere, atque cum præterlabentibus aquis perluantur, rubescens colorem contrahere. In his nascuntur & latent exigua quædam animalcula locustulis sive exiguis squillulis perquam similia, quæ Salmaticenses piscatores diligenter colligunt in escam capiendis piscibus idoneam. Quæ verò piscatorum oculos effugiunt, si diutiùs illis radiculis implicata persistant, adolefcunt, & ex radiculis emergentia avolant instar terrestrium locustarum: postea certo tẽpore in aquas remeant, ad conservandum suum genus.

Locusta esca piscium: ea ex Vlmæ radicibus.

SILIQVA SILVESTRIS.

Arbor Iudæ.

CAP. IX.

HVC arbori Silivæ sylvestris nomen indidi, non quòd silivæ veteribus descriptæ similis sit, sed quia nonnullis Hispaniæ locis vulgari nomine sic appelleretur.

1. CRESCIT interdum in arborem justæ magnitudinis, locis cultis: sed neglecta & sponte nascens, plerumque inter frutices potiùs, quàm arbores censenda est. Rariores fert ramos alternatim ex lateribus nascentes, cortice ex purpura nigricate tactos, qui primo Vere ante folia, aut ijs primum germinare incipiẽtibus, inferiore parte ternos aut quaternos flores simul iunctos ferunt, genistæ aut pisorum forma, colore purpureo elegantis: folia deinde ex intervallis prodeunt Asari ferè, minùs tamen carnosa, circinata propemodum rotunditatis, nervosa admodum uti Aristolochiarum, & dura, superiore parte viridia, inferiore verò nonnihil candicantia: floribus succedunt membranaceæ purpurascens siliquæ, & quodammodo transparentes, compressæ, digitalis longitudinis & latitudinis, in quibus semen lentis planum, durum.

Siliva syl. historia.

2. Aliud genus invenitur per omnia ferè simile, præter florem, qui in hoc candicat, cum in superiore purpureus sit, & corticem virgultorum qui candicat potiùs quàm purpurascit.

Arbor Iudæ albo flore.

Sponte nascitur primum genus Granatensi regno, & quibusdam aliis Hispaniæ atque Narbonensis Galliæ locis inter sepes. Alitur etiam in hortis non modo in Germania & Belgica, sed

Natalos.

eiam in veteri Hispaniæ Castella ob venustatem. Secundum genus flore candido sponte nascens non vidi, sed semine dumtaxat natum quibusdam Belgicis hortis.

VULGVS Herbariorum Arborem Iudæ appellat: quidam à siliquarum sive lorum generatione Fabaginem: Granatenses vulgari sermone Algarou loco, hoc est Silivam fatuam sive silvestrem: Mauritani illius regionis incolæ Diti: Castellani propter elegantiam & venustatem Arbol d' amor; Galli Guanser, quasi vaginalem, quia, ut opinor, ejus siliquæ cultorum vaginas æmulantur.

Nomina.

Quo nomine hæc arbor veteribus sit dicta, non facilè dixerim. Nonnulli ad Cercin Theoph. referunt. Sed ea nihil aliud est quàm populi tertium genus eleganter descriptum,

Cercin Theoph.

quod Plinius Lybicum appellat, Gaza verò pro Cerci Alpinam posuit: & Cerci *κερκίς* vocabulum usurpavit lib. 1. Theoph. de plant. Hist. cap. XVIII. inter arbores siliquis præditas post *κεραυίαν*, ubi quædam Græca exempla non *κερκίς*, sed *κικίς* legunt. Plinius lib. XXXI. cap. 11. meminit Siliquæ silvestris, quam purpureum florem ferre ait: an verò hæc nostra sit, difficile est ex unica illa nota iudicare.

Colytea
Theophr.

DVM Mompelij degebam, peritiores rei herbariæ studiosi Arborem Iudæ referrebant ad Colyteam Theoph. descriptam lib. Hist. plant. III. cap. XVII. quæ sic habet:

Quæ verò circa Idam provenit Colytea appellata, alterius generis est, fruticosa, nodosa, multis alis concava, non admodum rara, folio laurino latifoliæ Lauri, sed rotundiore amplioreque, ut vel ulmeo simile appareat, oblongius tamen, colore parte altera herbido, tergo autem subalbido nervosoque, nervulis prætenuibus fibrisque inter eas propagines quæ à medio callo costarum in modum excurrunt: &c. Et cap. XIII. eiusdem libri, siliquas illi tribuit leguminum modo. Quæ sanè notæ, præsertim si utriusque Colyteæ descriptio in unam contrahatur, Arbori Iudæ plurimum. conveniunt.

Colutea
Theophr.

PORRÒ Colutea quam sponte nascentem in quibusdam Austriæ montanis inveni, egregiè à Theoph. lib. Hist. III. cap. XVII. describitur ante Colyteam. & est satis vulgaris ubique notitiæ. Eam Galli *Baguenaudier* appellant.

Keravia

CETERVM Siliqua Græcis *Κερωία* dicta, Valentino regno frequentissima est, ubi eius fructus in iumentorum pabulum cedit. Conspicitur & aliis Hispaniæ locis magnæ altitudinis, lateque ramos spargens: caudex illius crassius, longi firmique rami, folia alata ut Terebinthi aut Pistaciæ, majora, Nouembri & Decembri iulum instar Juglandis ferè, in flores ex rubro purpurascens sese aperientem: siliquas deinde digitali longitudine, crassas, edules, quæ grana continent Cassiæ siliquosæ quam solutivam cognominant, granis non dissimilia. Galli arborem *Carouger*, fructum *Carouges*: Germani fructum (nam arbor illis incognita *Sant Johans bzott*: Itali *Carobe* & *Carobole*: Hispani arb. *Algarono* & *Garono*, fruct. *Garonas*: Vngari, Germanos imitati, fructum *Szent Ianos kenyere*, id est. D. Ioannis panem appellant.

LENTISCVS.

CAP. X.

Lentisci bi-
floria.

Platanus lentiscus
Lam. 5. 35.
L. 14. 14. 14.
L. 14. 14. 14.

Natales.

MAGNA solum ex parte fruticat Lentiscus, multis ab una radice stolonibus & virgultis assurgens, lentis, & viminis instar obsequiosis, cinereo cortice obductis: interdum verò quando non cæditur, sed negligitur (ut plerisque locis ad Anam flumen, quod Hispani *Guadi-ana* appellant, observavi) in arbore iustæ magnitudinis excrefcit: folia Glycyrrhiæ, firmiora & duriora, atra viriditate splendentia, alata, hoc est in longo pediculo utrimque sita, foliorum inter se semper contrariis pediculis, ut in Terebintho, Juglande, Fraxino, Sorbo, & plerisque aliis, nullo tamen extremo imparem numerum (ut in illis) faciente, iucundi cum quadam gravitate odoris, sapore acidiusculo, & adstringente: iis interdum adnascuntur vesiculæ aut folliculi, culicibus exiguis pleni ut in Terebinthinis: flos in alarum cavis circa oblongum pediculum racematim cohærens, muscosus, colore ex herbido pallecente, nonnihil purpurascens: fructus deinde initio viridis, mox ex purpureo rubes, per maturitatem niger & oleaginosus, ervi magnitudine, nucleo duro, nigro, candidam medullam continente.

PROVENIT copiosè per Lusitaniam, Bæticam, regnum Valentinum, & toto illo tractu ad mare mediterraneum obverso, atque in Gallia Narbonensi: floret Aprili, fructus Octobri & Nouembri primùm maturefcit.

Bellonius lib. 11. Observat. cap. VIII. refert in insula Chio copiosissimum esse Lentisci pro-

Masticha in
sola Chio.

ventum, & primarias Insularium opes & fortunas consistere in Mastichis (quam sola hæc insula subministrat) collectione; nec minore impesa & diligetia Lentiscos istic excoli, quam in Gallia vites, non differre tamen arborem ab ea, quæ in Narbonensi Gallia & Italia provenit: Idem mihi retulerunt qui Constantinopoli redeuntes, in Chio aliquamdiu hæserunt, nonnihil tamen differre arbusculas ab ijs quæ in Italia nascuntur.

Nomina.

DIGITVR Græcis *κικίς*, Latinis *Lentiscus*, Gallis *Lentisque*, Italis *Lentisco*, Hispanis *Mata*, nonnul-

nonnullis *xarueca*, Lusitanis *arueira*. Ejus resina Græcis *πύρινον* & *μαστίχη*, Latinis Resina Lentiscina, & Mastiche, Officinis *Mastix*, Gallis *Mastic*, Germanis *Mastich*, Hispanis *Almastiga*, Italis *Mastice*: oleum ex lentisci baccis expressum Gallis *huile de mastic*, Hispanis *azeite de mata*.

TRIBUIT Dioscorides Lentisco, Acaciæ & Hypocistidis vires: Mastichen sanguinis rejectionibus, & veteri tussi utilem esse dicit: oleum quod è semine fit, cum quid adstringendum est.

Cum in Narbonensi Gallia degerem, oleum ex Lentisci baccis exprimebatur magni ad varia usus, quod in peregrinas regiones asportabatur. Et dentiscalpia expurgandis dentibus idonea, non minus quam olim, ex Lentisci ligno conficiebantur: ut etiam in plerisque alijs regionibus, quæ Lentiscum alunt. Hispani tamen majore ex parte festucis è Gingidij sive Bisnagæ umbella detractis, dentes à cibo purgare solent, tametsi apud eos copiosè nascatur Lentiscus: sed unica Bisnagæ umbella plurima dentiscalpia ex tempore subministrat.

TEREBINTHVS

CAP. XI.

TEREBINTHVM in duo genera, hoc est marem & feminam distinguit Theophrast. lib. Hist. Plant. III. cap. xv: Marem sterilem faciens, feminam fructiferam, quæ duplex fit, una fructum protinus rufum promens lentis magnitudine, qui concoqui nequit: alia, viridem editum, postmodum rufum tingens, postremò nigrum faciens magnitudine fabæ, &c.

Ego illas differentias non observavi, tametsi diligenter inquisiuerim: nisi differentia sint appellandæ, cum frutices inter se omnino similes fructum ferunt, alter inanem & rufum, alter interdum ad maturitatem perductum; nonnumquam etiam frutex non adultus, aut nimis umbroso & iniquo loco proveniens, nullum fert.

MAXIMA porro ex parte Terebinthus fruticat, ramis longis, raris, cinereo cortice tectis: folia illi Lauri, aut Pistaciæ potius (quæ plurimorum consensu Terebinthus indica est, cujus Theophrast. lib. III. cap. v. meminit) ejusdem cum illa odoris, circa unum pediculum conjugatim ut in Sorbo nascentia, uno, quod extremo pediculo inheret, impare, & hieme, quantum videlicet mihi observari licuit, decidua. Verè, cum novella folia, prorsus ferè rubentia extremis ramis germinare incipiunt, nascitur è ramorum tuberculis, copiosus & muscosus, ut olex, flos, purpurascens, vel phœniceus, racematim coherens, qui temporis successu in fructum transit Lentiscino ferè similem, paulò majorem & longiorem, initidò viridem, circa vindemias, dum maturuit ex cæruleo virescentem, tactu pinguem & resinofum, manusq; dum colligitur inficientem, medullam in se continentem. Plerique frutices eum rubescere incipientem, ante maturitatem, inanem abijciunt, Carpobal- samo quod in officinis venale proponitur, planè similem. Fert etiam vindemiarum tempore concavos quosdam folliculos seu vesiculas folijs & ramulis inhaerentes, quales ferè in Ulmi folijs nascuntur, sed pallido aut purpurascente colore: interdum etiam extremis ramis oblonga & cartilaginea cornicula, varia forma excrecentia, concava, quæ (uti etiam folliculi) aperta, lentorem quendam continere deprehenduntur cui permixta cinerea & fuliginosa excrementa, atque exigua animalcula alata.

Spontè provenit plurimis Lusitanæ, Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, ubi interdum in arboris formam assurgit: sed maxima ex parte solummodo fruticat. Nusquam, quod sciam, commemoratis locis resina ex Terebintho elicitur: Bellonius in Syria & Cilicia copiosam inveniri, quæ venalis Damascum inferatur, & in Mesopotamia, à Turcis Asamia vocata, quæ in Cairo venditur, refert.

GRÆCI *τέριμινθος*, Latini Terebinthum, Galli *Terebinthe*, Hispani nonnulli, à corniculis, ut arbitror, *Cornicabra*. Fructum ejus Avicenna Granum viride vocat. Resina Græcis *πύρινον* & *μαστίχη*, Latinis Terebinthina resina, Avicennæ gluten Albotin, Officinis ignota, nam quam Terebinthinæ nomine donant, Abiegna est.

HVIS cortici & folijs easdem vires tribuit Dioscorides quas Lentisco, similemq; esse illorum & parandi & sumendi rationem. Præterea fructum elui aptum esse, sed stomacho adversari,

adversari, ex dalfacere, urinam movere, venerem excitare, cōtra phalangiorum morsus convenienter in vino bibi. Ejus resina reliquas antecellit, teste Dioscoride: Galenus tamen, nonnullarum facultatum ratione, Mastichen præferendam censet.

Terebinthi fructus edulis.
Vesicularum Terebinth. usus.
BELLONIVS lib. II. Observationum cap. xcvi. refert, cū in Cilicia esset, in Arabem quendam rusticum incidisse, qui Camelum Terebinthi fructu onustum ageret Damascum, ut istic venderet, vulgò enim illic in cibum recipi. Quod verò ab alio nemine observatum puto, scribit idem lib. I. cap. LXV. & lib. III. cap. 49. Thraciæ & Macedoniæ rusticos mense Junio diligentissimos esse in colligendis nucibus illis aut vesiculis Terebinthi ramulis adnascantibus, cū primū efformatæ gallarum magnitudine sunt, ante quam in ampliorem formam aut cornicula excrescant, & istas magno vendere in Prusa Bithyniæ urbe, magnus enim earum usus ad sericea stamina varijs coloribus imbuenda; eumque duntaxat in usum plus quàm sex millia pondo singulis annis infumi.

Bont quibir.
Bont sougier.
C. V. Leonardus Rauwolfius Hodæporici lib. II. cap. VIII. ait Terebinthi, quod Arabes *Bont*, Persæ *Terbaick* vocant, præter vulgarem duo genera observasse, unum majus, alterum minus. Majoris fructum quem Arabes *Bont quibir* appellant pistacijs forma valde similem, brevior tamen & rotundior: minoris, qui illis *Bont sougier* dicitur, cum suo cortice magnitudinem, piso majori æqualem esse, in rotundum nonnihil concavam, veluti milium ejus Indicum sive *Dora*: utriusque fructum non minus jucundi saporis esse pistacijs, eamque ob causam inquilinos abundè ijs vesci, perinde ut nos pineis nucleis & avellanis. Nasci magna copia in Persia, Mesopotamia, Armenia, racematim cohærente fructu ut pistaciæ, vel potiùs ut Terebinthi vulgaris, cujus etiam genus æstimantur, cū arbores illum fructum ferentes oblongiusculis folijs Terebinthum satis æmulentur, qua nota à Pistacia, quæ rotundiora & magis conspicua habet folia, differunt. Possent, præsertim majus genus, ad Theophrasti lib. III. cap. V. Indicam Terebinthum referri, & ad *Faël* Serapionis, Avicennæ, & Rhafis, quemadmodum minus ad eorundem *Bel*, quandoquidem illi ipsi Auctores similes facultates his nucibus tribuunt.

Terebinth. Indica Theophrasti.
Faël.
Bel.

COGGYRIA.

CAP. XII.

Coggyria historia.

Natalis.

BICUBITALIBVS aut tricubitalibus constat virgis, digitalis crassitudinis, nigricantibus, in numerosos subrubentes ramos divisus, hic frutex: folia firma, densa, nervosa, terebinthinis folijs fermè paria, latiora tamen, & orbiculato ferè mucrone, oblongis, subrubentibus pediculis nitètia tenuiores ramulos ambiunt, odore quodammodo lentiscino, gustuque adstringente, non injucundo tamen: ea sub ætatis finem rubescunt, elegantissimoque nitore oculos oblectant: emicat è summis ramulis quidam veluti racemus multorum flosculorum ex herbido pallecentium, exilibus, longis & punicantis coloris pedicellis inhaerentium: paulatim deinde sese explicant illi pedicelli in latam longamque plumaceam cæsariem, & semina plana lenticulæ modo, sed longè minora sustinent: radix illi dura, lignosa, raris fibris donata, ut Terebintho.

Crescit spontè in monte Badensibus thermis, quæ à Vienna quatuor miliaribus absunt, imminente, vicinisque quibusdam montanis locis, vbi interdum ad eò pumilam erui, ut uix cubitalè altitudinem attingeret. Olim etiam legere memini, dum Avenione per Arausiorum agrum & Boulline ad Montelimar proficiscer, Valentiam Allobrogum & Gratianopolim petiturus.

Floret circa Viennam Austriæ inferioris metropolim Maio, calidioribus locis maturius: fructus maturefcit Julio & Augusto.

Nominia.

Cotinus Plin.

Vulgus Herbariorum appellat hunc fruticem Cotinum, & à Plinio ita vocari existimat. Cotini certè breviter meminit Plinius lib. XVI. cap. XVII. his verbis: Est & in Apénino frutex qui vocatur Cotinus, ad lineamenta, conchylij colore insignis. Ex quibus sanè nemo facile colligat, an ei stirpi quæ apud Herbarios tale nomen obtinuit, Cotini appellatio rectè tributa sit: sed ab illis hoc nomen potiùs inditum suspicor, à foliorum tabescentium rubro colore, quo Cotinum inficere scribit Plinius.

Idem

Idem Plinius lib. xiiii. cap. xxiii. Coggygriam describit in hunc modum: Similis & Coggygia folio [unedoni videlicet] magnitudine minor. Proprietatem habet fructum amittendi lanugine (pappum vocant) quod nulli alij arborum generi evenit. Ea sanè plurimas notas habet nostræ huic stirpi convenientes.

Plinius autem eo loco ad verbum ferè exprimit Theophrasti κοκκυμηλέαν lib. iii. Histor. plant. cap. xvi. descriptam post ἀνδράγην ὁμοιοὶ δ' ἐστὶ τῆτοις τὸ φύλλον κ' τῆς κοκκυμηλέας τὸ δὲ δένδρον μικρόν. Ἰδίον δ' ἔχει τὸ ἐκπαπῶσαι τὸν καρπὸν. τῆτο γὰρ οὐδ' ἐφ' ἐνὸς ἀκκρόαμιν ἄλλε δένδρον, ut vulgata habent exemplaria: at κοκκυγρίας legisse videtur, non κοκκυμηλέας, quam Gaza prunum interpretatus est, cum tamen animadvertere potuisset eundem Theophrastum aliam κοκκυμηλέαν, hoc est, prunum ab hac planè diversam libro iii. Histor. plant. cap. iii. describere.

Itaque libenter assentior doctissimo Ruellio, qui κοκκυμηλέας vocem priore loco corruptam esse censet, & κοκκονηλέας legendum esse suspicatur: ηηλέια enim apud Theophrastum etiam Vnedonem significat, cuius folijs, fruticis quem describit, folia comparat. Aptius igitur meo iudicio hanc stirpem Cocconelean cum Ruellio, aut Coggygriam (si quis forte Theophrastum sic scripsisse cum Plinio censet) appellabimus, quam Cotinum: cum κότινος & Theophrasto & Dioscoridi oleaster sit.

Hoc frutice ad paranda coria utuntur Coriarij, non minus quàm rhoë, cum alibi, tum circa Viennam Austriæ, ubi etiam rhois vulgare nomen *Sumach* indiderunt.

Rhus obsoniorum & Coriariorum.

CETERVM quia in Rhois, quo coria perficiuntur, mentionem incidimus, ab instituto non erit alienum de eo hic non nihil agere, prætermisâ ejus historiâ, quæ luculenter admodum à Theophrasto primùm, lib. iii. cap. xviii. Historiæ plantarum, deinde à Plinio lib. xiiii. cap. vi. & lib. xxiiii. cap. xi. postremò à neotericis plerisque descripta est, ne actum agere videamur.

In Hispanica verò mea peregrinatione, magnum ejus proventum Salmanticensi agro esse, isticque quæstus gratia diligenter coli, observabam. Multi enim agri eo conferuntur, nec minore cura coluntur quàm vineta, alioqui nec tam lætè assurgit, aut si cultura absit, degenerat & sylvescit: imò non desunt qui vitibus interserant, culturæ compendium quærentes, ut eadem opera cum vitibus fodiantur. Cæduntur singulis annis enati surculi cubitales ad radicem usque aut summam tellurem, deinde desiccantur, in pollinem rediguntur, & in usum convertuntur, ad paranda coria.

Officinæ hunc fruticem *Sumach* nominant Arabica appellatione, Hispani *sumague*, Galli nonnulli *Rhon*.

Plinius eodem libro xxiiii. cap. xi. meminit alterius Rhus, diversi à superiore. Nec Rhus, inquit, Latinum nomen habet, cum in usum pluribus modis veniat. Nam & herba est silvestris, folijs myrti, cauliculis brevibus, quæ venena & tineas pellit: & frutex coriarius appellatur, sub-

rutilus, &c. Hæc herba Rhus, quantum conijcere licet, ea esse videtur quam Brabanti & Batavi *Sagel* appellant, nonnulli Galli *Piment*, magni inter eos usus ad conservandas à tineis vestes, & Belgis etiam ad robur suæ cerevisiæ addendum: illi enim incoquere solent, ut magis caput tentet, & temulentos potores efficiat.

Est & alius frutex folijs Oxymyrsines, flore albò in Hispania & Gallia Narbonensi frequens, quod à nonnullis Rhus Plinij nuncupatur. Verùm cum is nullius alterius Rhus meminerit præterquam illius quam herbam cognominat, & Coriarij fruticis, cuius semen medicamentis & culinæ necessarium: arbitrantur peritiores potius ad Dryophoni Plinij historiæ accedere: talis enim est lib. xxviii. cap. ix. ejus descriptio. Dryophonon similis herba est, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circumdatis vtrimque folijs, pollicari amplitudine, qualia oxymyrsines, sed candidioribus mollionibusque, flore candido sambuci, &c.

ROBUR, QUERCUS. CERRUS.
Robur III.CAP. XIII.
Robur IIII.

Quercus coccinea
Linn. 1. 719

Robur va-
ria genera
Theophrasto.

ROBORI quina genera à nonnullis assignari, ab alijs solùm quaterna, Theophrastus lib. III. Hist. plant. cap. IX. & X. scribit: nonnulla tamen nomine discrepare. Ut verò Idæi dividere consueverunt, hæc genera sunt, ἡμερίς, quam nonnulli Robur, Gaza nunc placidam, nunc quercum vertit; αἰγίλωψ, quæ Cerrus: πλατύφυλλος, quæ Gazæ Latifolia, alijs Quercus: φηγός, quæ Esculus: ἀλίφλοιος ἢ ἐυφλοιος, Gazæ Salsicortex, alijs Cerrus femina: omnia fructifera: dulcissimam autem glandem esse φηγῶν, sive Esculo, deinde ἡμερίδι, tertiam πλατύφυλλῶν, quartam ἀλίφλοιῶν, postremam & amarissimam αἰγίλωπι, sive Cerro. Macedones autem quatuor genera faciunt, ἐτυμόδρον, quæ Gazæ Veriquercus, πλατύφυλλον quæ dulcem, φηγόν quæ amaram, ἄσπριν, sive Gazæ Cerrum, quæ rotundam glandem fert: hanc nonnulli sterilem omnino, alij vitiosum fructum ferre aiunt, quem nullum animalium gustet præter suam.

Qui plura de his volet, consulat Theophrastum quo diximus libro, & Plinij Naturalis Historiæ lib. XVI. cap. V. & VI. Nos verò eas arbores hic describemus quæ per Hispanias, & in Aquitania Cantabris finitima vulgò *Roble*, deducto à Robore nomine nuncupantur, quæque illis similes in Austria & Pannonia observavimus: insuper Cerrum, & nonnulla de Quercu non vulgaria.

Robur I.

PRIORE igitur, Quercui vulgari admodum similis est, sed humilior, robusta materie, caudice magis contorto, frequentioribusque ramorum alis cavo: folia magis sinuosa & incisa quàm quercui, nec ita viridia, sed aversa parte molli canaque lanugine pubescentia.

Frequens est in celsis Castellæ veteris montibus, atque in Aquitania supra Burdegalam, ubi *Roble* dicitur: tamen si idem nomen Hispani etiam tribuant vulgari Quercui, quæ in Hispanijs frequens est, & montibus Calpi fretòque Herculeo vicinis semper viret. Quercum etiam propriè *Quexigo* Hispanis dici, & *Enzina de bellotas gruesas* à quibusdam vocari, mihi relatum est.

Quercus
separat vi-
teus.

Robur II.

ALTERA, Quercus ferè magnitudine in Austria, Styria, & Pannonia crescens, strigiosior est Quercu, ligno duriore, folio minùs amplo, altera parte nonnihil incano, exiguan glandem fert: incolæ à duritie *Stalmatchel* appellant, Vngari *Kemèni cher sa*, nonnulli *Musral*.

Robur III.

TERTIA, humilior est, & interdum humanam altitudinem non excedens, alioqui priori facie, foliorum forma, canicieque omnino similis, ut illius pumilum genus esse videatur: fert hæc prægrandem gallam, exigui mali magnitudine, adeò copiosam, ut aliquando ramulum, vix palmum superat, novem aut pluribus gallis onustum colligere meminerim: inhærebant eæ gallæ ipsi ramo contiguæ ferè, sed sine ullo ordine, rotunda quidem & veluti spherica

sphærica figura conspicuæ, sed aliquot tuberculis respergæ: rubent eæ dum recentes, præsertim ea parte qua solem spectant. Inveniuntur & in hujus folijs interdum pilulæ ijs similes quæ *Quercus nostratis* folijs innascuntur.

Multis Castellæ veteris montibus frequens est, & plerumque numerosis ab eadem radice stolonibus fruticat. Omnes etiam montes Viennæ Austriæ vicini hoc roboris genere abundant, quod similem fert gallam: sed non aded copiosam.

Hujus ramis contortis, deinde fissis & exsiccatis, Thedæ loco rustici utuntur aliquot Castellæ veteris locis, præsertim circa *S. Martinum Del Castañal*.

QUARTA, in arborem excrescit pusillam: ejus item folia minora sunt, duriora, angustiora, non aded profundè incisa & sinuata, sed veluti aculeatis denticulis tantùm ferrata, infernè quidem candicantia, sed nulla molli lanugine aspersa. Frequentem etiam ista alit gallam superiori similem, & acutis tuberculis ornatam, pallidiore tamen colore.

Robur v.

Robur vii.

QUINTA, huic ferè similis est: sed stolonibus brevioribus & magis contortis, rugosiorque cortice: gallæ item extremis ramulis nascuntur, alijs minores, læves & sine tuberculis, colore ex ruffo nigricante, ijs quæ in officinis venales reperiuntur, perquam similes.

Nascitur utrumque hoc genus in Lusitaniæ solitudinibus itinere Vlyssiponenû non procul Eboræ, & ab incolis *Carvalla* nuncupatur.

SEXTA humilis est, nec humanam altitudinem excedit, fruticis potiùs, quàm arboris nomine donanda: tenuibus & lentis ramis, folijs secundæ ferè similibus, sed minoribus, nec aded sinuosis, minorum gallarum, quæ plerumque binæ, ternæ, aut plures simul nascuntur, admodum ferax.

Nascitur in Austria & Pannonia: nullum tamen ejus nomen vulgare intellexi, sed rustici cum secunda confundunt.

INVENTUR & septimum quoddam Roboris genus (nisi quis ad *Quercum* referre mallet) inter Rio frio, & Aldea Galega non procul Vlyssipone, arenoso solo frequentissimum, aded humile, ut rarè pedem altitudine superet, nusquam alibi mihi observatum. Ejus ramuli tenues & flexibiles, vulgaris *Quercus* ramulis simillimi: folia ad quintum genus accedunt, aliquantulum tamen majora & molliora. Hoc fert glandem quernæ vulgari haud minorem, interdum etiam crassiorem, calice planiore, admodum amaram. In reliquis generibus, præterquam in secundo, nullam glandem observavi.

OMNES porrò adstringendi vim habent, teste Dioscoride, præsertim interior & subiectus cortici liber, qui ligno membranaceus cohæret: quinetiam tunica putamini glandis subiecta. Decoctum ex ijs datur dysentericis, cæliacis, sanguinem exscreantibus. Trita in pello, feminis fluxione vulvæ laborantibus, subditur.

CERRVS.

Cerri histo-
ria.

αιγιδωψ.

Lithoxyla.

Mons fer-
rens.Generosi vi-
ni ferax.Quercus la-
tifolia exo-
tica.Viscum quer-
cinum.Quercus ma-
rina L.

CETERVM Quercus genus non modò in Viennensi saltu, sed plerisque etiam Pannoniæ sylvis frequens est, eadem altitudine qua vulgaris Quercus, atque etiam celsiore assurgens, caudice erectiore, cortice crassiore & magis scabro: folia frequentioribus incisuris, sed minùs altis divisa habet, quàm Quercus, & longioribus tenuioribusque pediculis inhærentia: ramulos breviores, frequentioribus nodis obsitos, gemmas minores, & aliquot gracilibus foliolis ceu staminibus aut villis septas: flores racematim compactos ut Quercus, è quibus, uti nec in quercu nascuntur caliculi, sed ij brevi crassoque pediculo annotinis ramulis adhærent, non in foliorum alis, omnino hispidi, & molliter echinati, in quibus glans est querna paulò brevior, & obtusiore mucrone prædita, quæ Autumnò maturitatem adipiscitur: adhærent interdum inter folia, multis veluti squamis constantia capita.

Rustici & materiæ caesores optimè eam à Quercu vulgari distinguere norunt, illius materiem candidiorem, laxioremque, & ad opera minùs aptam censentes.

THEOPHRASTO Hist. plantarum libro III. cap. IX. αιγιδωψ; Plinio Natural. Historiæ libro XVI. cap. V. Cerrus dicitur: Germanis Cerratzel/Vngaris Cherfa.

HVIUS Cerri crassiorum atque etiam tenuiorum ramorum libralia interdum aut ma-

jora fragmenta in lapides commutata, ipsaque adeò matrice in nigrum silicem conversa (superficie tamen candida & friabili remanente) atque naturales ipsius ligni venas, orbes, reliquàmque formam etiamnum retinentia, non modò eruta conspexi, & Ill. Herois D. Balthasaris de Batthyan (cujus in hac Historia mentio sæpe fit) munere habui: sed ipse etiam legi anno M. D. LXXX. in montis Eysenberg vulgò nuncupati, & Pinkæ fluvio Pannoniæ imminentis acclivi, qua ad vallem Pinkathal ab eisdem fluvij eam perluentis nomine nuncupatam, descensus est, atque ad Austrum & λεβόνιον spectat.

Obsitus is mons olim fuit (quemadmodum adhuc vicini) Quercus & Cerri arborum sylvis: nunc verò vinetis generosissimi vini feracibus, quibus varijs locis inspersæ sunt diversi generis præstantissimorum maximotumque persicorum malorum arbores. Est autem hic mons cum vicinis aliquot pagis jam memorati Ill. Dn. de Batthyan. p. m.

AT in eodem Viennensi saltu, Latifoliæ amplissimas arbores inveni anno M. D. LXXVIII. cujus omnes glandes è longis pediculis dependentes, maxima ex parte non modò obsitæ, sed quasi inclusæ erant viridi quadam excrecentia multis inæqualibus angulis prædita & scabra, quæ resiccata, gallarum modò dura & firma erat, quarum etiam vicem explere potuisset. An id vitium illi peculiare fuerit, & singulis annis arborem infellet, me latet, ut qui semel dumtaxat per eam saltus partem iter fecerim.

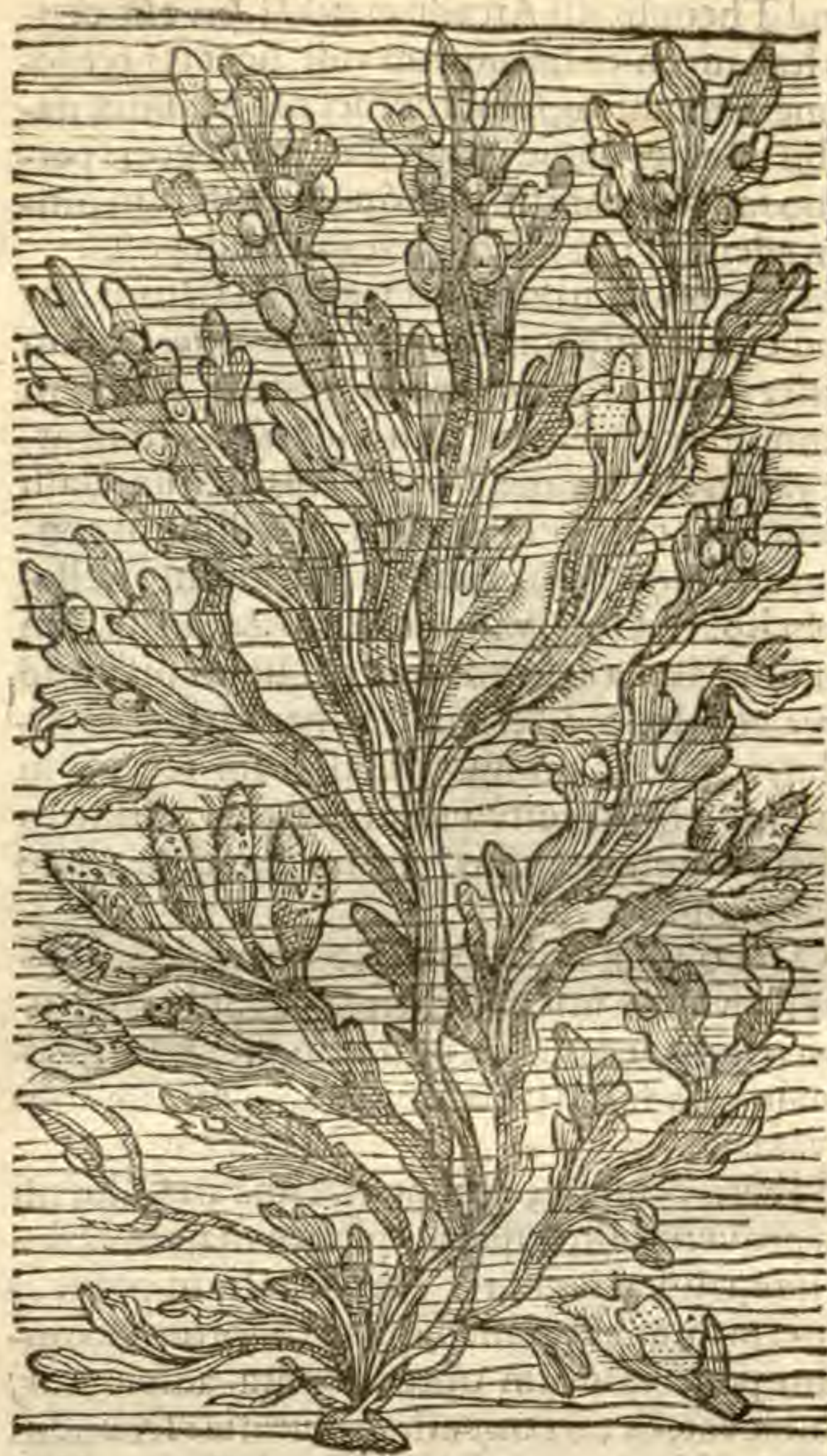
CETERVM latifolia Quercus per multas Pannoniæ sylvas visci feracissima est: id Vngari Fay gyöngy, id est arborem unionem vocant: ipsam verò arborem Tölyfa llicem esse existimantes.

BRVI porrò genus plerisque Oceani littoribus observabam, quod, an ad Quercus marinæ historiam referri possit, facile judicare non possum: licet cum ea quæ Theophrasto lib. Historiæ Plantarum IIII. cap. VII. describitur, nullam affinitatem habeat.

Nascitur autem hæc planta in scopulis qui mari alluuntur, aut marina aqua operiuntur, sine ramis, sed oblongis latisque folijs, adeò mollibus, ut cum æstus recessit, nullo modo sustinere se queant, sed in saxis strata atque diffusa conspiciantur: multifida verò sunt hæc folia, & secundum alarum exortus atque cavitates, bullas quasdam aqua plenas eminentes habent, eorum verò extrema in quoddam veluti rudimentum exigui cucumeris desinunt, subflavescentes, aqua plenum: atra viriditate prædita sunt quamdiu sub aqua latent, aut recente à marinis undis ejecta: ficcata autem nigrescunt, & glutinis instar splendent. Nullis radi-
bus firmantur: sed lepadum modò saxi, aut Ostreorum testis inhærent.

Quercus marina.

Quercus maritima
Sp. herb. Linn. 8. 154

MEMINI & aliud genus in Flandriæ & Zelandiæ maritimis colligere, folijs latioribus, tenerioribus, sinuosis, confertim nascentibus, pedali interdum longitudine, & alia folia ex media costa proferētibus, ut in Chamægenista, ea dum aquis operta sunt virescunt, ejecta verò & resiccata, candicant fragiliaque sunt: in hoc genere nullas vesiculas observavi, sed extrema foliorum plerumque in latum expansa: faxis inhærent, aut trabibus in aquam immisissis ad infringendum æstus maris vehementiam.

QUERCUS verò marina Theophrasti loco jam memorato descripta, folium habet carnosum, tenue, & Myricæ simile, colore ad purpuram accedens: forma flexuosa, atque in latitudinem diffusa, ramos breves, contortos, spissos: magnitudo arboris tota, cubitalis, aut paulò altior. Vtilis mulieribus ad lanas inficiendas.

Istam aliquando colligere memini ad mare mediterraneum, tempestatibus in littus ejectam cum Alga, & alijs maris purgamētis, dum Mompelij agerem: postea etiam circa Calpen & Valentiam, dum Hispaniam peragrarem, verum cubito minorem, durissimo ligno. Ejus rami alba falsugine adeò conspersi erant, ut saccharo testis viderentur, in modum foliorum Tamaricis aut Ericæ vulgaris formati, sed crassiores: interdum etiam omnino purpurascens fuerunt, nonnunquam partim albis partim purpurascens ramulis constantes. Nullas radices habebant arbusculæ, sed infima parte

planæ erant, & plerumque aut lapidibus aut ostreorum testis adhærebant.

Multas etiam hujusmodi arbusculas cubitales & ampliores, numerosis ramulis præditas, tum omnino albas, tum prorsus rubescentes, cum plurimis alijs Naturæ miraculis magnâ diligentia conquisitis adservabat Imp. Maximilianus I. felicis memorie, in sua arce Ebristozii secundo ab urbe Vienna miliari.

S V B E R.

CAP. XIII.

SUBERIS duo genera Claris. Matthiolus observavit: ego unicum tantum, nisi fortè quod in extrema Aquitania Pyrenæis proxima nascitur, ab eo quòd per Hispanias frequens est, diversum sit. Nam Aquitanicum (quod quidem conspexi) folia non retinet, sed hieme abijcit: ut, cum mense Aprili in Hispanias proficiscerer observavi, folijs enim prorsus viduatæ erant quotquot Suberis arbores circa Bayonam conspexi. Quare Theophrastus lib. III. cap. XVI. Plantarum hist. non immeritò tribuit Suberi deciduum folium, cum dicat arborem esse Pyrrhæ familiarem.

QVOD verò in Hispanijs nascitur, perpetuò viret ut Ilex, cui adeò simile est, ut primo aspectu plerumque fallat, nisi cortex crassus, & disruppi solitus errorem detegeret. Majus est Illice plerumque, & caudice (ubi adolevit) longè crassiore, cortice item denso, carnosio, scabro, & rimoso, qui nisi suo tempore detrahatur, dehiscit, aliòque subnascente expellitur: eo detracto, qui subest novellus ita rubet, ut procul aspicientibus arbores rubrica aut minio pictæ videantur. Suberis rami Ilignis firmiores sunt, folia majora, longiora, molliora, & superne magis virentia, interdum nonnihil dentata, aliquando minimè, ut in Illice. Glans magna, ubi maturuit nigricans, Iligna longior & obtusiore cuspede, calice etiam majore, magis hispido, & per oras molliter echinato: glans admodum adstringentis & exsiccantis gustus, Iligna multò ingrator: magna ex parte conjunctim nascitur, ut pontica nux, sed crasso brevique petiolo, & firmiore quàm Iligna. Ramulis nonnunquam adnascuntur dura & lignosa quædam cinerei coloris tubercula, adeò firmiter inhærentia, ut nisi fracto ramo eximi non possint.

Nascitur plerisque Castellæ novæ, Batiæq; locis, præsertim circa el Puerto de Mirabel, ubi ingentes ejus sunt sylvæ, & tota adeò Lusitania.

Sed Matthioli Suber alterum oblongis angustisque folijs quod Pisano agro nasci tradit, mihi nunquam conspectum, quemadmodum nec illius Cerrosugaro Senensi agro frequens, quod

*Suber Aquitanicum folia decidua.**Suber Hispanicum latifolium perpetuum virens.**Natalis.*

Suber latifolium.

Φελόδρον.

Lucernus suber.

Φελός.

W. Lam. 1725

Liege Bello-ny.

Suber Quiqueranus.

quod Theophrasti Arcadum φελόδρον esse censet: Italiam enim numquam vidi, licet ter profectio- nem tentarim, semel conscensa Massiliae na- vi, bis ad alpes usque progressus: sed negotia per- petuo me revocarunt. Ideoque in posterum om- nem adeundi Italiam cogitationem deposui.

HÆC porro arbor Græcis φελός, Latinis Su- ber dicitur. Hispani arborem *alcornoque*, ipsum corticem *corcha de alcornoque* vocant, glandem communi cum iligna nomine *bellota*, Italis ar- bor *sugaro*, Germanis *Pantoffelholz* dicitur. Galli arborem & corticem (qui illis potissimum cog- nitus est) *Liege*. Miror autem plurimum, Bello- nium lib. 11. Observationum suo *Liege* fructum edulem Memæcylo similem tribuere: nisi fortè *Liege* vocabulo diversam à Subere arborem in- telligat, præter omnium Gallorum receptum morem. Mihi certè nullum alium fructum in Subere videre contigit, præter glandem modò descriptam.

QUIQUERANVS libello quem de Laudi- bus Provinciæ inscripsit, triplicem Suberi corti- cem tribuit, sed præstat ipsum audire: nam quæ- dam in ejus historia tradit, ab alijs minimè ob- servata.

Suberis, inquit, arbor uberrimè in Olbiensi ora provenit, Ilicis specie, glande majore & de- teriore, trunco ingenti. Hunc vestiunt cortices terni: primus præcrassus, qui in cadorum & om- nium penè vasorum obturamenta adsciscitur,

piscatorumque retia, contra premente plumbo, elevat, ex eo fiunt etiam alvearia: secundus crepidas munit & hibernum calceatum. Ex tertio subtili atque admodum delicato, fiunt pateræ, è quibus quidquid hecicis propinatur, magna utilitate hauritur. Eò melior hæc ar- bor quò vetustior. Detrahendis corticibus hæc est ratio. Qua stipes telluri committitur, cir- cumscinditur ad lignosam usque materiem, pariterque in summis humeris, antequam in brachia dividat sese: mox à summo ad imum finditur, detrahiturque triplex cortex. Non explanantur aqua, sed igni, nec demuntur nisi tertio mox anno. Quòd si paucis diebus à tonsura largi imbres intervenerint, arbor interit, quod rarò accidit, nimirum regione calida & sicca, & temporum observatione rarò fallente. Hactenus Quiqueranus.

VERVM in Hispanijs primum illum præcrassum corticem dumtaxat detrahere solent: quo non modo ad cadorum obturamenta, alvearia, & nonnulla etiam vasa rustici utuntur, sed etiam ad tuguriorum, parietum, & murorum prætexta, præsertim in ea Bætica parte, quam Estremaduram vocant, ubi interdum totis pagis ædes magnis suberis fragmentis im- bricum loco tectas conspiceri licet. Idem cortex exterior illa scabritie derafa muniendis crepidis & hiberno calceatui idoneus: itaque videtur Quiqueranus præter veterum Aucto- rum sententiam ex præcrasso illo externoque cortice binos fecisse: nam scabritia illa exte- rior ad nullam rem utilis.

ILEX MAIOR.

CAP. XV.

Ilicis 2. gene- ra.

ILICIS duo genera recenset Plinius Hist. naturalis lib. XVI. cap. VI. Vnum folio non multum ab oleis distante, quod *συλάξ* Arcadum esse videtur, Theophrasto descripta lib. 11. cap. XVI. Hist. plantarum, quam Ilicis similem facit, folio non aculeato, sed molliore profundioréque.

Ilicis majoris historia.

QYÆ autem mihi cognita, arbor est Mali aut Pyri magnitudine, multo frequentiori- bus brevioribusque ramis prædita quàm Suber, quos latè spargit: folia perpetua, supernè vi- ridia, infernè candicantia, gustu adstringente, folijs Suberis minora, & magis orbiculata, in adultis arboribus plerumque sine aculeis, præter novella, & nunc primum enata, quæ ali- quantulum incisa, aculeata sunt: certè in tenellis arboribus ante quam glandem ferre inci- piant, omnia folia aculeata observabam. Multos in extremis ramulis fert oblongos iulos, qui in flavos & muscosos flosculos polline & tenui pulvere perfusos explicantur. Glandes è floribus non oriuntur (nam sunt inutiles) verùm ex alijs quibusdam separatis pediculis: eæ autem quernis glandibus sunt similes, nunc majores longiorésque, modò minores & bre- viores, quæ nonnunquam ante maturitatem nigrescunt, & gummi quoddam reddunt gustu calidum,

Ilex major.

Ilicis majoris ramus floridus.

calidum, saporis tamen non ingrati. Maturarum cortex sive putamen nigricat, nucleus candidus, firmus & dulcis est, præsertim majorum: utraq̃ue tamen à nonnullis maximè expuntur, illisq̃ue non minùs avidè vescuntur ac nos castaneis aut avellanis: hanc ob causam in foro Salmanticensi, alijsq̃ue Hispaniæ locis, venales mensibus Octobri & Novembri proponuntur: ut non immeritò dixerit Plinius, per Hispanias glandem secundis mensis inseri.

Hac vix minorem Londini anno M. D. LXXXI. in suburbano quodam orto ad dextram Tamesis ripam, supra pontem qui utramque urbem conjungit, multis & frequentibus ramis præditam admodum fragilibus, in quibus confuso ordine & sparsim nascuntur folia Hispanicæ folijs similia. Florebat sub finem Maij paulò seriùs quàm in Hispanijs, & glandes primùm emergentes habebat, quæ an maturitatem consequantur, me fugit: nam sequente

Ilex Londinensis prior.

Altera porrò etiam vastæ magnitudinis in arcis regiæ ad Westmonasterium orto alebatur, sed magnitudine cum superiore non conferenda, licet adeò crasso esset caudice, ut nemo amplecti posset. Hæc à superiore nonnihil differre mihi visa est: nam minora & magis orbiculata habebat folia, buxeis interdum non ampliora, nullis aculeis horrentia, alioqui subtus incana & supernè virentia, ut prioris folia: nullos in ista flores observavi, & an glandem ferret nemo indicare potuit. An verò Ilex mas sit, quam, Plinio teste, glandem ferre negant, nihil statuere possum.

Ilex Londinensis altera.

Quam doctissimus Matthiolus exhibet, mihi videre non contigit, ad id fortè genus referenda est quod Plinius in Italia nasci tradit folio non multum Oleæ dissimili, nam oblongum & angustum est: & Matthiolus Hetruriam ea scaterere asserit.

Ilex Matth.

VISCVM aut hyphear in nulla Ilice observare memini, sed aliquando granum ex puniceo nigricans in ijs arboribus quæ frequentes nascebantur silva illa ponè cœnobium Grammont vulgò dictum, Mompelliano agro, & interdum, in Batica præsertim, tenuem & capillaceum muscum cinerei coloris è ramis dependentem, qualem in Ilicis ramo sua glande onusto adpingere curavi: qui verò florem habet, ex priorè Londinensi expressus est, nam quos ex Hispania attuleram ramos, florem omnino corruptum & attritum habebant.

Copiosè nascitur per universam Hispaniam locis præsertim campestribus & collibus, raro in montibus, Lusitaniæ non admodum familiaris, ubi Suber frequentissimum. Narbonensis Gallia & Provincia Ilice etiam abundant, sed minore glande quàm Hispanica.

Natales.

Nomen Græcum est *πρίνος*, Latinum Ilex, Hispanicum *Enzina*, Italicum *Elce*, Gallicum *Fouse*, & *Chesne verd.* Germanis & Vngaris ignota est. Fructum Theophrastus ex Homero *ἄκυλον* vocat. Hispani *Bellota*, aut *Abillota*.

Nomina.

QUIBUS DAM Castellæ veteris locis Ilicis rami cęduntur cubitali longitudine, in strues & acervos congeruntur, & luto operiuntur, deinde subiecto igne in carbones ustulantur, qui Salmanticam & alia loca deportantur. Arborum trunci, ad molarum fabricas & alia opera servantur: est enim materia firma & durabilis.

ILEX COCCIGERA.

CAP. XVI.

Ilicis cocco-
ra historia.

Natales.

Nomina.

NVNQVAM altè affurgit hæc Ilex, sed multis ab eadem radice prodeuntibus ramis fruticat, duorum aut trium (quando plurimum) digitorum crassitudine, sæpenumero unius tantum, aut etiam virgultis tenuioribus, ramosis: folia illi superiore Ilice minora, aliquantulum sinuosa, magis virentia, nec aversa parte adeò incana, rigentibus aculeis armata, quæ vetustate interdum rubescunt: pusillam & valdè amaram fert glandem, calice spinoso & echinato.

CRESCIT multis Hispaniæ locis, in Narbonensi etiam Gallia & Provincia: nõ dubium, quin & plurimis alijs, sed non ubique coccum gerit. Nam ijs solum regionibus quæ Mediterraneo mari vicinæ sunt, & magno Solis ardore torrentur, nasci animadvertendam. Sed neque istuc perpetuò fert: cum enim frutex adeò adolevit, ut glandem alere incipiat, coccum non gignit: ideoq; solent incolæ quadriennes aut adultiores frutices urere, ut proximo anno novelli resurgant, qui deinde singulis annis aliquot subsequentibus coccum ramulis inherentem instar exiguorum pisorum coloris cinerei gignunt. Hunc pueri & mulierculæ colligere solent & mercatoribus vendunt, qui magna ejus copia coacta, deinde præparata, in Emporia postea mittunt.

IPSE frutex Dioscoridi κόκκος βαφικὴ, Latinis Coccus infectoria, Plinio aquifolia ilex. Hispanis major frutex qui glandem fert, *carasca* dicitur, qui verò coccum gignit, *coscoja*. Granum

ipsum Dioscoridi etiam κόκκος βαφικὴ, Plinio coccum & cuscullium, unde Hispani suum *coscoja*: depravata voce sumpsisse videntur: ait enim lib. IX. cap. XLII. Hist. natur. Coccum Galatiæ rubes granum, aut circa Emeritam Lusitaniæ in maxima laude est: & lib. XVI. cap. VII. Omnes tamen has ejus dotes Ilex solo provocat cocco. Granum hoc, primoq; ceu scapus fruticis parvæ aquifoliæ ilicis, cuscullium vocant, pensionem alteram tributi pauperibus Hispaniæ donat. Arabibus *chermes*, Hispanis *grana de tintoreros*, Gallis *vermillon* & *graine*, vel *graine d'escarlate*, dicitur.

Facultates.

PORRÒ coccum vim adstringendi habere, vulneribusq; & præcis nervis convenienter ex aceto illini, testis est Dioscorides. Meo tempore in Mompelio mulieribus in difficili partu, & collapsis viribus, scobem ejus ex vino, aut confectionem alchermes præberi solitam memini.

Coccus Pausania.

CETERVM Cocci etiam meminit Pausanias in Phocæicis. Perpetui inter vites ejus fruticis ordines, quem Iones & reliqui Græci coccum, Galatiæ qui super Phrygiam sunt, patria voce *Hys* nominant. Crescit eadem magnitudine qua Rhamnus, folio nigriore & molliore quàm Lentiscus, in reliquis Lentisco similis: ejus fructus Solani fructui similis, erui magnitudine: gignitur in cocci fructu pusillum animal: id si maturo fructu in aërem exilierit, statim voluere fit, culici simillimum. Verùm priusquàm concipiatur animalculum, cocci fructum legunt: est etiam animalculi sanguis tingendis lanis utilis. Hæc Pausanias. Veteres autem codices, ut à nobiliss. viro Jacobo Susio, græcæ & latinę linguæ peritissimo admonitus sum, non habent *χίτος* nec *χίτων*, sed *πρίτος* & *πρίτων*, hoc est ilex & ilici pro lentiscus & lentisco: quæ sanè lectio legitima est nam quæ similitudo cocci infectoriæ cum Lentisco? facilis autem est lapsus à *πρίτος* in *χίτος*.

Pausanias amaculatus.

Hys.

Hysginum.

AB *Hys* autem Galatarum deducta videtur *Hysgini* vox apud Plinium lib. IX. cap. XLII. Quin & terrena milcere, coccoq; tinctum, tyrio tingere, ut fieret *Hysginum* &c. Et lib. XXXV. cap. VI. ubi de purpurisso agit. Quare puteolanum potius laudatur quàm tyrium, aut getulicum, vel laconicum, unde preciosissimę purpuræ. Causa est, quod *hysgino* maximè inficitur. Vitruvius etiam lib. VII. cap. XIII. *hysgini* meminit.

COCCVM quo modo gignatur, & ejus colligendi rationem Quiqueranus libro supra

suprà memorato multis verbis declarat, quæ hic subiunximus.

Ilicis duo genera: alterum arborefcens, alterum frutex exiguus sesquipedali proceritate lætiffimè viret, folijs lævore præfulgidis, spinarum vallo ambitis numerofo, ftolone affurgit in modum Rosarij: à noftris Fagi appellationem fortitur, quamvis nullam fagi imaginem repræfentet. Provenit locis planis quidem, fed in altitudinem evectis, exilibus & fitientibus collibus, fed infœcundijs. Vere medio rotati imbribus frutices, coccum hoc modo ordiuntur. Vbi imus fcirpus fe in duo brachia partitur, in horum medio primùm omnium increfcit rotundum quiddam, magnitudine & colore Pifi, hoc Matrem vocant, quod ex eo cetera grana producuntur. Matres porrò habet ut plurimùm quinque quælibet cespitem familia, quæ ineunte æftate, æftuque, minutiffimorum vermiculorum catervam profundunt, fatifcuntque in fummitate. In animalia prorepit nova soboles colore candida, pro fe quisque in fublime. At ubicunque vermiculi vel geminantis furculi axellis occurrerint, defident, & incrementis aucti, milij magnitudine fiunt. Inde liberius adolefcantibus, albus color in cinerium tranfit, jamque non animal, fed Pifum rurfus apparent. Tuncque ea grana maturitatem adeptæ colliguntur, jam coloratis vermiculis fœta: dùmque afportantur mercatoribus, ambiens pellicula præ teneritate rumpitur. Vermiculorum quidem qui citra vaginulam habentur pretium in libram quamlibet, aureus folatus, in granorum verò quæ adhuc eorum partem retinent, hujus quadrans. Torpent interim vermiculi, ac immobiles jacent: ceterùm, cùm primùm tempeftivitas adefit, in lintea præcipitati, foli exponuntur. Tum libato calore ftatim prorepunt, atque effugere nituntur: fed à custode, qui continuus affidet, concuffu lintei in medium eò vſque reijciuntur, donec emoriantur. Tanta quidem dum hæc fiunt, totòque mox triduo, odoris suavitate atque gratia, ut non Cibetæ, non Moſcho, non Ambræ, fed ne Citriorum quidem floribus facilè concefferit. Si quæ verò grana legentis effugerint fedulitatem, ea mox alatorum animalium numeroſum exercitum in auras effundunt. Obſervatum eſt uno anno ex campo lapideo, Arelatenſi agro, hunc proventum undecim aureorum millibus æſtimatum. Hactenus Quiqueranus.

Cocci baphicæ hifloria ex Quiquerano.

SIMILEM Cocci parandi rationem in Gallia Narbonenſi, atque in Hispania, dum iſtic degerem, obſervare memini. Areas enim ſub dio habebant ad eam rem deſtinatas, emittente aliquantulum margine, quibus lineo panno inſtratis coccum effundebant, cuſtodibus ſummo feruore Solis perpetuo affidentibus, & extrema lintei bacillo concutientibus, ut vermiculos effugere properantes, in interiorem lintei partem repellerent: iſtam tamen ſummam odoris suavitatem non ſenſi, licet ſatis acres & ſagaces habeam nares.

Cocci parandi ratio uſitata.

VERVM Petrus Bellonius Obſervationum, quas nuper admodum latio donavi, lib. I. cap. XVII. aliam præparandi cocci rationem tradit: ejus verba referam.

Cocci baphicæ cenſus ingens eſt in Creta: ſed ejus collectioni cùm potentiores operam impendere nolint, paſtoribus & pueris iſtam provinciam relinquunt. Invenitur menſe Junio in exiguo quodam frutice, ex Ilicis genere glandem ferentis, ſine pediculo inhærens illius fruticis ſtipiti, colore ex cinereo albicante. Sed quia iſtius fruticis folia ſpinis horrent, uti Aquifoliæ, paſtores furculam ſiniſtra geſtant, qua ramulos deprimunt & inclinant, dextra autem putatoriam falcem, qua illos demerunt, & rotundas veſiculas exigui piſi magnitudine auferunt, qua parte ligno adhæferunt apertas & hiantes, puſillis rubris animalculis lende minoribus plenas, qui per hiatum illum effugiunt, & inanem veſiculam relinquunt. Pueri jam collectam coccum ad Quæſtorem deferunt, qui ex dimenſo ab illis redimit. Is animalcula à veſiculis cribro ſegregat, deinde ſummis digitis leniter ea prehendendo, in pilas efformat gallinæcæ ovi magnitudine: nam ſi nimium comprimeret, tota in ſuccum resolverentur, & color periret. Itaque duo infectionis genera: unum pulpæ, alterum veſicularum: quoniam autem pulpa ad inficiendum commodior eſt, ejus præcium quadruplo majus, quam veſicularum.

Cocci colligendi & parandi alia ratio.

OLEA SATIVA.

CAP. XVII.

OLEÆ per Hispanias varia ſunt genera. Nam nunc magnam & carnoſam fert olivam, modò exiguam & gracilem, interdum etiam albam.

HABET verò Olea folium Saligneo ferè ſimile, denſius, firmius, brevi pediculo ramulis ex adverſo ut plurimùm inhærens, ſupernè magis incanum quàm internè, amari guſtus, florem copioſum, in ramulis racematim compactum, ex herbido candicantem, quaternis foliolis conſtantem, & fructus rudimentum amplectentem: fructus ejus ovali eſt figura, offeo intus nucleo, per maturitatem nigreſcens, præter olivam quam albam vocant.

Olea hifloria.

Lufitanicæ Oleæ, minores olivas producunt, ſed multum olei ejuſque præſtantiffimi præbentes: ſic etiam nonnullæ quæ in Narbonenſi Gallia & Bætica naſcuntur oleæ minorem fructum ferunt ex quo plus olei exprimitur, alteri, quod è majoribus olivis elicetur, longè præferendum.

Oleum præſtantius.

Circa Hiſpalim, & craſſior oliva naſcitur, atque etiam minor, nonnumquam & alba: quam & circa Vlyſſiponem naſci, clariffimus eques Damianus de Goës, idemque vir doctiffimus piæ memoriæ, in quodam ſuo prædio, mihi aſſerebat.

C

Immaturas

Olea Sativa.

Oliua legen-
da tempus.Viscum bac-
cis purpureis.

Nomina.

Silvestris Olea.]

Facultates.

Olea stribi-
storia.

Natales.

Immaturas plerumque condiunt per Hispanias & Galliam Narbonensem: interdū etiam maturas & nigras, præsertim in Lusitania.

Granatensi regno primum Februario colligitur oliua, plerisque verò Hispaniæ locis, Decembri, ut & in Gallia Narbonensi: hi quidem per ticcis decutiunt, illi autē rarissimè, sed potius admotis scalis manulegunt, ne sequētis anni spem decussis germinibus præripiāt: vehemēter enim laborant oleæ percussæ, & detrimentū capiunt.

Non procul Hispali, viscum in oleis copiosè nascens observabam mense Ianuario, olivetorum dominos magno damno afficiens: integros enim olearum ramos, crebrò etiam maximam earū partem cædere coguntur, ne latius vitium serpat, alioqui totas arbores occupaturū, & steriles redditurum. Habet verò id viscum baccas non albas, quales in alijs arboribus natum, sed ex rubro purpurascens, cujusmodi nusquam alibi videre memini. Has cum in Belgium rediissem, & columbis, & alijs avibus devorandas dabam, ut experirer an nasci vellent arboribus imposito aviū illarum fimo: verū operā lusi.

Bellonius lib. II. Observationū cap. LXXXII. simile viscum in oleis Hierosolymitano agro crescere scribit. Oleæ, inquit, istic peculiari nota à reliquis discernuntur: nam viscum quod eis innascitur, rubris baccis est præditum.

Ἐλαία ἡμερος Græcis, Olea sativa Latinis, Oliua Italis & Hispanis, Olivier Gallis, Delbaum Germanis. Olay sa Vngaris, dicitur: fructus etiā ἰδαλα Græcis, oliua Latinis & Italis, azeytuna Hispanis (oleum enim olivarum azeyte vocant) Gallis Latinos sequutis *olsue*, Germanis *oelbeer* Vngaris *olay magh*.

SATIVÆ oleæ foliorum vis eadem est quæ sylvestris, inquit Dioscorides, sed aliquanto inferior: unde ocularibus medicamentis, ob mitionem vim convenientior est. Sudor ligno vi-
rente accenso manans, illitu sanat lichenes, fur-
fures, & scabiem, &c.

SILVESTRIS OLEA.

CAP. XVIII.

OLEASTER instar Oleæ adolescit, illi quæ per omnia ferè similis est, cortice tamen læviore, rarioribus ramis, minùs frequentibus & brevioribus angustioribusque folijs, licet eodem modo circa ramos dispositis: flos ut in olea sativa racematim cohærens, fructus exiguis olivis similis, pauca tamen carne præditus, mucrone recurvo, è longis petiolis racematim dependens, primū viridis, deinde purpureus, postremò ubi maturuit niger, succo prægnans purpureo, qui gustatus non nihil linguam vellicat. Totā arbor insigniter amara est.

Nascitur quibusdam collibus juxta Tagum, & multis Lusitaniæ desertis confragosisque locis, inter ingentia saxa, præsertim non procul à çerba, postrema Lusitaniæ (ut nunc circumscripta est) urbe, duobus supra Anam flumen milia-

ribus, ad radices ferè Castulonensis saltus, quem nunc *Sierra morena*, hoc est Montem nigrum vocant, cujus pars superanda est ijs qui Vlyssipone Hispali proficiscuntur, ubi magnæ
ejus

eius sunt silvæ, in quibus Ianuario mense fructum colligebam anno MDLXV. Maturus fit eius fructus cum Olea: sed magna ex parte incolis negligitur, & in sturnorum aliarumq; avium escam tantum cedit.

GRÆCI ἀζυγλαία καὶ κότινον, Latini Oleastrum & Oleam silvestrem, Hispani *azebuche*, Nomina. sed frequentius *azuche*: Galli *Olivier sauvage* appellant.

EASDEM cum Olea vires obtinet, sed vehementiores & plures. Quas verò Dioscorides Oleastro tribuit, easdem Plinius Oleæ adscribit.

Plura verò de Olearū generibus, cultu, & alijs eò pertinentibus videre licet apud M. Catonem, M. Varronem, Columellam, Plinium, Palladium, qui exactè omnia ista descriperūt.

OENOPLIA seu NAPECA Bellonij, CONNARVS Alexandrinorum fortè, apud Athenæum.

CAP. XIX.

Ziziphus spinosus, Linn. R. de S. 5. 339
Z. napeca, Linn. R. de S. 5. 339

NON incommodè forsitan Silvestri Oleæ subijciam Oenopliæ, sive Napecæ, cujus Bellonius meminit, historiam: quam Venetijs ad me anno M. D. XCIII. mittebat C. V. Honorius Bellus Vicentinus, Cydoniæ Cretæ Medicinam faciens, unà cum rami suis floribus onusti icone, ipsius manu delineata.

ARBOR autem est, ipso referente, Piri mediocris altitudine, cujus caudicem & ramos tegit cortex exalbidus, ad cineraceum tendens: ejus folia Paliuri Theophrasti, sive Ziziphi rutilæ foliorum sunt æmula, binas uncias longa, unam lata, tribus nervis à petiolo secundum longitudinem excurrentibus prædita, supernâ parte saturâ viriditate nitentia, infernâ ad cineraceum aliquantulum tendentia, quæ ramos alternis inordinata ambiūt: ad quorum exortum multi nascuntur flosculi albi, flosculorum Oleæ instar peculiaribus longis petiolis singuli nitentes: fructus succedit parvo malo valdè similis, magnitudine, ut plurimum, cerasi, interdum tamen, nucem juglandem etiam æquante, suavis gustus, ossiculum in se continens olivæ instar. Bifera autem est: nam & novo Vere & Autumno singulis annis fructum profert: vernalis tamen plerumque ad frugem non pervenit, ob imbrium copiam, sed à vermibus corrumpitur.

Oenopia sive Napeca biflora.

DVO ejus genera: spinosum unum, alterum spinis carens. Spinosum, ab Alpino describitur, qui Connarum Athenæi (& rectè) esse censet, licet icon ipsius, arborem non rectè exprimat.

Ejus genera.

Spinis carens, in Ægypto Syriaque provenit: nascitur & in Creta, in urbe Rhetimo, è Syria allatum, quod non noverat Alpinus, quemadmodum neque ego spinosum: quare diu fui in eâ sententiâ, ut non Connarus Athenæi esset hæc arbor, sed potius Polybij Lotus Lybica, ab ipso Athenæo eodem libro paulò post descripta: præsertim cum viderem arborem spinis carere, hancque meam sententiam Alpino significavi, à quo Oenopliæ ramum spinosum accepi, qui, demptis spinis, idem erat cum Napecâ à me descripta.

Natalis.

Utriusque arboris historia apud Serapionem sub nomine *Sadar* est: sed more suo cū Loto Diosc. (à qua valdè differt) confundit Bellonius lib. Observationum II. cap. LXXIX. Napecam inter arbores perpetua fronde virentes enumerat, quod in Ægypto & Syria nascente, verum esse, at in Cretam translata, omnino falsum docet experientia.

Sadar Serapionis.

HÆC arbor in Ægypto & Syria, *Nep*, seu *Nap*, vocatur: at in Creta, proprio nomine caret. Hactenus Honorius Bellus.

Nomina.

QUAM porro Democritus apud Athenæum lib. XIII. Deipnosoph: ab Alexandrinis Connarum appellari tradit: magnitudine parva est, Pino, aut Vlmo, ut ait, similis, utraq; non humilior, crebris ramis, non nihil spinosis, prælongis pallido folio, tenero, natura rotundo. Fructum bis quotannis parit Vere & Autumno, apprimè dulcem, magnitudine oleæ phauliæ, carne & ossiculo, ei quam diximus oleæ similibus, eximiâ saporis jucunditate. Recens estur: at cum exsiccatum fuerit, molitur in farinam, quam pedibus calcant non manibus pinunt, aut aqua rigant, quoniam respuit ejus natura, sed cogunt in offas negligentius, &c. Sed ego non satis assequor Democriti mentem, qui Connarum parvam quum faciat, Pino tamen, aut Vlmo (quæ magnæ arbores) non humiliorem esse scribat.

Connarus Alexandrinorum.

PROSPER autem Alpinus lib. de Plantis Ægypti cap. V. Arbor, inquit, in Ægypto, quam

*Nabca Alpi-
mi.*

illi *Nabca* dicant, Loti magnitudine spectatur, instar *Acaciae spinosa*, folia ferens *Iujubæ* proxima, verum tamen latiora: flores *Iujubæ* floribus quoque planè similes, albos ac parvos, à quibus exeunt pomula rotunda, odorata, dulcia, gustuique valdè suavia, cerasorum majorum *Marosticensium* appellatorum æmula, quæ apud primates *Ægyptios*, ac *Turcas* sunt in magno pretio. Arbor bis in anno floret, Vere scilicet & Autumno, fecundissimaque est, sed verni fructus non perfectè maturantur, plerique enim ipsorum prius putrescunt, quàm maturecant: Autumno perfectissimi ac optimi evadunt, esuique summè jucundi: parum tamen nutriunt, facileque, ut cerasa, in stomacho corrumpuntur, eumque offendunt, si immoderatè ipsorum esui indulgeatur. Eam sine dubio esse puto, quam *Connarum* sive *Paliurum* olim ab *Alexandrinis* appellatum, *Athenæi* scriptis constat: etsi fructus & ossa non videantur *Nabca* fructui & ossi omnino respondere, quia hic pomo similis est, & os rotundum habet, non oblongum instar *olivæ*. Nusquam tamen in *Ægypto* exsiccatis illis fructibus farinam fieri apud eos animadverti. Sed præcipuus usus ipsorum est recentium, ac viridium pro cibo: eis enim vesci, perinde atque nostris cerasa mandere, consuetudo est.

Ejus facultas.

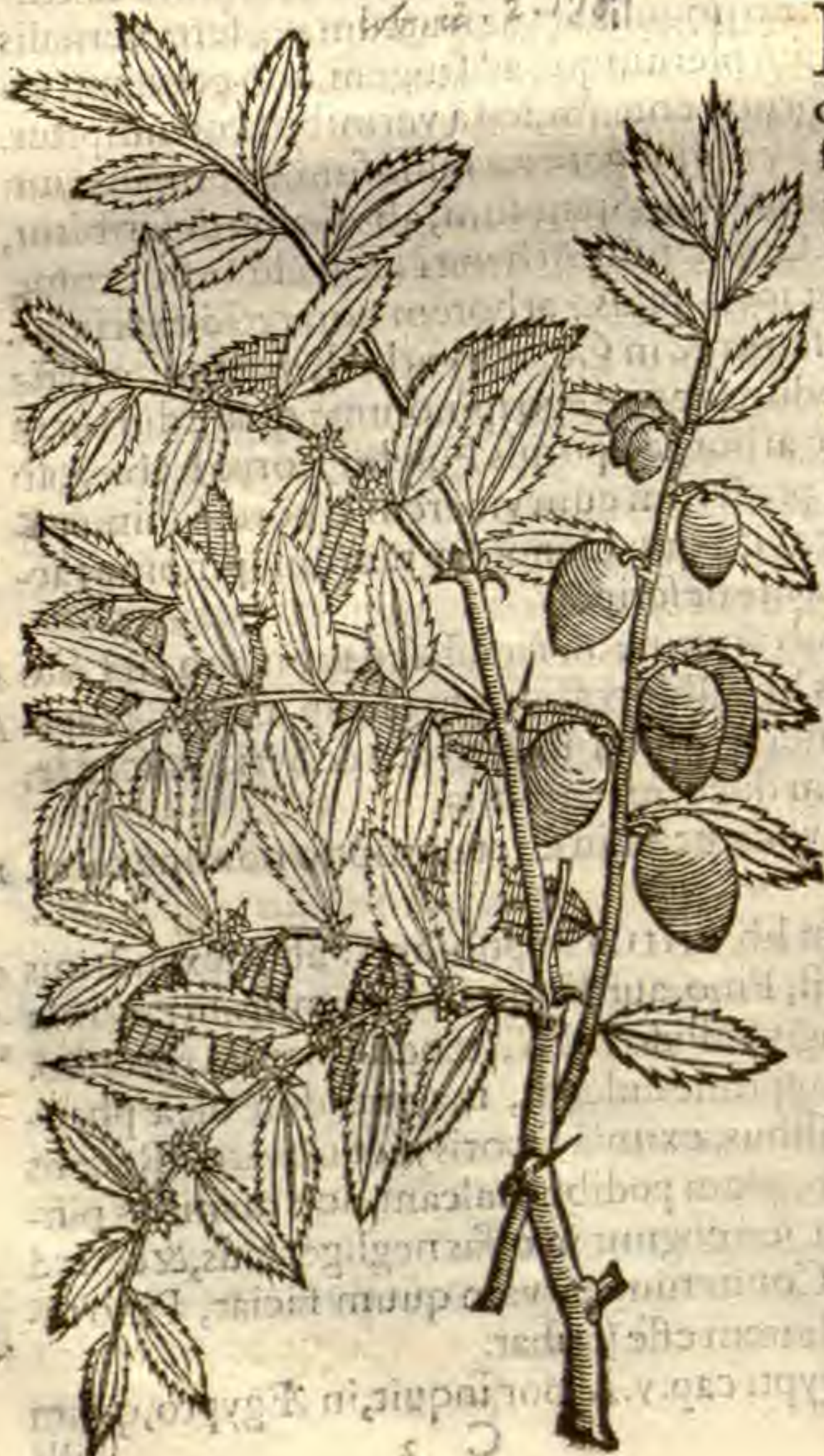
Sed & in medicum usum cedunt: nam cum eorum facultas frigida sit & sicca, immaturorum frequens est usus ad stomachi alviq̄ue relaxationem firmandam, succo ex ipsis expresso per os sumpto, aut clysteribus injecto: ex ipsidem fructibus siccis in aqua maceratis fit infusio utilis ad intestinorum relaxationem & ulcera. Sed maturorum siccatorum decoctum aut infusio, familiarissima est ad omnes pestiferas febres: aiunt enim hos fructus miram adversus venenosas qualitates & putredinem efficaciam habere, corque strenuè roborare. Succus item perfectè maturorum, optimus est ad purgandam bilem è ventriculo, & primis venarum ductibus. In omnibus etiam putridis febribus, infusione ex ipsis parata libenter ad sedandum calorem utuntur, &c.

Ceterum *Oenoplæ* iconem spinis carentem, qualem ipse *Honorius* ad me mittebat, exprimi curavi, ut huic capiti adderetur. Ipsius quidem ramos, *Cydoniæ* reversus, in fasciculum compegerat cum aliquot stirpibus siccis, & seminibus ut ad me, *Illustris viri Ioan. Vincentij Pinelli* operâ, curarentur: verum navis, quæ ista ferebat, sævis tempestatibus acta, in *Siciliam* ejecta est, & corrupta, ut fasciculus ille cum magno meo dolore perierit. Exemplum tamen *Epistolæ* quam fasciculo addiderat, *Ianuatio* mense insequentis anni M. D. XCIII. accipiebam *Maij* sub exitum, *Lugduni* apud *Batavos*: quæ quoniam earum stirpium quas mittebat, amplam mentionem facit, existimavi me operæpretium facturum, si illam ad calcem mearum *Observationum* adderem: præsertim cum plerasque contineat, de quibus in meis *Observationibus* ago. Eam ob causam *Lectorem* rogatum velim, illam *epistolam*, & reliquas quas postea ad me misit, legere ne pigeat: nam & eruditæ sunt, & de multis stirpibus agunt, quæ à *Veteribus* quidem scriptæ sunt, sed pleræque vulgo *Herbariorum* nondum satis cognitæ.

ZIZIPHVS RUTILA.

CAP. XX.

Ziziphi rutila biflora.

Natales.

Tuberes.

PYRI magnitudine interdum assurgit *Ziziphus rutila*, plerumque minor, contorto caudice, scabro cortice: læves sunt rami ex nigro rufescentes, ad singula internodia binis spinis firmis ejusdem coloris armati, alterâ rectâ, alterâ hami modo incurvâ, ut in *Rhamno* tertio. Ab istis ramorum internodijs bini, terni, pluresve tenues ramuli exeunt lentè & flexibiles, coloris pallefcntis, spithameæ longitudinis, in quibus alternatim & impari ordine folia nascuntur *Rhamni* tertij, sive *Paliuri* *Theophrasti* folijs similia, tribus nervis distincta, per ambitum crenata, dilutiore tamen viriditate prædita, & majora quàm in *Rhamno*, ad quorum exortus aliquot flores exigui pallidi, quinque foliolis constantes, quales in *Rhamno* tertio nascuntur, deinde fructus ovali figura, *olivæ* magnitudine, primùm viridis, ubi maturuit, rutilus, dulcis saporis.

Alitur in plerisque *Hispaniæ* & *Galliæ Narbonensis* hortis: spôtè nascentem numquã vidi.

MEMINIT *Ziziphi* *Plinius* lib. xv. cap. xiiii. *Hist. Naturalis* in hæc verba. Æquè peregrina sunt *Zizipha* & *Tuberes*, quæ & ipsa nõ pridem venère in *Italiam*: hæc ex *Africa*, illa è *Syria*. *Sextus Papinius*, quem *Cõsulem* vidimus, primus utraque attulit, *Divi Augusti* novissimis temporibus, in castrorum aggeribus sata, baccis similia quàm *malis*, sed aggeribus præcipuè decorata, quoniam & in tecta jam silvæ scandunt. *Tuberum*

berum

*Rhamnus ziziphifolia,
Ziziphus vulgaris, Lam.
Lam. S. 516*

berum duo genera, candidum, & à calore sericum dictum. Et lib. xvii. cap. x. Et Zizipha inquit, grano seruntur mense Aprili. Tuberes melius inseruntur in pruno sylvestri, & malo cotoneo, & in Calabrice: ea est spina sylvestris.

COLVMELLA lib. ix. cap. iiii. ubi de Apum passione agit, Ziziphum duorum generum facit. Arbores, ait, probatissimæ, rutila atque alba Ziziphus. Tubercum etiam meminit lib. xi. cap. ii. & inter arbores, quæ primæ florent, recenset. Possunt, scribit, his diebus [pridie videlicet kl. Ianuarias] Cerasi, Tuberes, & Armeniacæ, atque Amygdalæ, ceteræque arbores quæ primæ florent, inseri commodè.

Plinius ex eo sumplisse videtur quæ lib. xvi. cap. xxv. scribit: Floret prima omnium Amygdala, mense Ianuario: ab ea proximè florent Armeniacæ, dein Tuberes & Præcoces, illæ peregrinæ, hæ coactæ.

PORRO non desunt qui veteribus etiam Græcis hanc arborem cognitam esse putent, & ad Lotum quam Theophrastus lib. iiii. cap. iv. Hist. Plantarum in Pharide insula Lotophagorum nasci tradit, referendam. Optimè sanè convenire videtur arbori quam Athenæus libro xiiii. Deipnosoph. sub finem, Loti nomine describit ex Polybij Megalopolitani libro duodecimo historiarum, his verbis:

Est autem Lotus, arbor minimè procera, aspera, non tamen aculeata [alij spinosa legunt] folio Rhamni, paulò latiore, & crassiore: fructu per initia colore & magnitudine simili perfectis baccis Myrti, dum augetur, coloris phœnicei, oleæ magnitudine, totundo, nucleo admodum pusillo. Maturus is colligitur & cum alica tufus, ad servorum famulorumque cibum in vasa conculcatur, ac stipatur: ingenuorum autem edulij, detracto nucleo, eodem modo reponitur, ac pro cibo est, gustu caricis & palmulis non dissimili, odore tamen suaviori. Fit & ex eo vinum, in aqua macerato, & trito, saporis grati, & jucundi, qualis est optimi mulsi: merum id & sine aqua bibunt, sed ultra decimum diem non perdurat: quamobrem ad usum tam brevis temporis conficiunt. Fit etiam acetum ex eo.

Eundem etiam usum Loto tribuit Plinius ex Cornelio Nepote lib. xiiii. cap. xvii. & eo pastos exercitus ultro citroque commeantes per Africam scribit.

GALENO σπιναῖ dici plerisque placet. Verùm recentioribus Græcis Ζίζυφα & Ζίζυφα esse, Officinis *Injuba*, certum est. Arbor Hispanis *açoseiso*, Gallis *Injubier*, Narbonensibus *Guidoulier*: fructus iisdem *açoseifas*, & *açuseifas*, *injubes*, *quindoules*: Italis *giugiole*, Germanis autem *Rot-Brust-beerlin*.

SANGVINIS acrimoniam edomare creduntur ejus baccæ, & tussim spirandi que difficultatem lenire illarum decoctum: pectori, renibus, vesicæ prodesse. Galenus Serica parvi succi esse ait, nec concoctioni nec stomacho facilia, insolentibus & effrenatis pueris & mulieribus cibi gratia tantum expeti, exiguumque præbere alimentum.

ZIZIPHVS ALBA.

CAP. XXI.

AD superioris altitudinem interdum assurgit hæc arbor, sed plerumque in latitudinem sese pandit: caudice est satis crasso, cortice levi & candicante: rami qui interdum spinosi sunt, plerisque virgulas habent tenues spinis carentes, ut superior, folijs alternatim & sine ordine etiam nascentibus, salignis similibus, mollibus, omnino incanis exornatas, ad quorum exortum oblongi nascuntur flosculi, coloris ex argenteo pallescentis, gravem, non tamen injucundum odorem latè spargentes & caput feriètes, quibus succedunt oblongiusculæ baccæ, exiguis olivis aut ziziphis similes, albæ, fungosa sed dulci carne sive pulpa præditæ, osseo intus nucleo caniculato.

Crescit spontè in sepibus cum Rhamno & Vitice juxta urbem Guadix regno Granatèsi. & in omnibus ferè viridarijs alitur non modò per Hispanias, sed etiam per Galliam & Germaniam.

Floret æstatis initio, fructus Autumno maturascit: sed rarò admodum frigidis regionibus fructifera est.

BELLONIVS libro Observat. ii. cap. cxi. existimat esse Ziziphum albam Columellæ, & scribit apud Heracleam agrorum sepes ex hujusmodi fruticibus constare, earumque fructum in urbibus venalem proponi, & à Græcis vernaculo sermone Ziziphia vocari.

Item alio libello quem de Ratione cicurandi sylvestres arbores edidit, quemque etiam nuper admo-

Elacagnus argenteifolius, L.
lob. 10. 1. 136
N. 1. 138
Lam. 1. 689

Ziziphus
Cappadocia
Plin.

admodum latius donabam, à Plinio Zizipham Cappadociam appellari putat, cujus in hæc verba meminit, de coronis agens lib. xxi. cap. ix. Natur. Historiæ. Duo earum genera, quando aliæ flore constant, aliæ folio. Florem dixerim esse genistas, namque & ijs decerpitur luteus, item rhododendron, item zizipha quæ & Cappadocia vocantur: his odoratus, similisque olearum floribus.

Iovis barba
Plin.

NON defunt qui Iovis barbam arborem, opere topiario tófilem, & in rotunditatem spissam, folio argenteo, cujus Plinius lib. xvi. cap. xviii. Natural. Hist. meminit, esse existiment. Anguillara tamen libello de stirpibus, quarta opinione, binas alias proponit argenteis omnino folijs, magis ut videtur ad descriptionem accedentes.

Elaagnus
Theophr.

ETIAM Elaagnum nuncuparunt nonnulli. *Ελαίαγνος* tamen Theophrasti, quæ lib. iiii. cap. xi. Hist. Plantarum descripta est, videtur Salicis genus esse: & aliquando illud esse existimavi quod secundum aquas nascens, ampliora, candidioraque; habet folia quam ceteræ salices, ad mali folium nonnihil accedentia, sed longiora: florem seu iulum mollem, villosum, candidantem ante quam sese expandat, populi albæ iulo similem, lignum reliquis salicibus lentius, & ad multos usus utile. Sed perlecto postea Doctissimi Rauwolfij Hodæporico germanico idiomate cōscripto, animadverti ipsum aliam arborem observasse apud Halepū, *Saffaf* ab incolis appellatam, quæ ad *ελαίαγνος* historiam magis accedere videtur, odorato flore præditam, ex quo organis elicitur liquor ad roborandum cor perutilis. Eam verò esse censet quæ Arabibus *zarneh* & *zarnabum*, Serapioni *zurumbeth* appellatur.

Salix lasifolia.

Elaagnus
Rauwolfij.

Nomina.

HANC autem ziziphum scribit idem Rauwolfius circa Halepū & in Libano monte spontè crescere, & ab incolis *Seisefun* vocari. Vulgus autem plerisque locis Oleastrum appellat, & legitimum esse putat: Castellani & Granatenses *Arbol parayso*, hoc est, Arborem paradysi: Galli, teste Bellonio, *Injubier blanc* & *Olvastre*. Matthiolus commentarijs in Dioscoridem Oleam Bohemicam appellat & *ελαίαγνος* Theophrasti esse censet.

AZADARAC Herbariorum.

CAP. XXII.

Azadarac
historia.

Natales.

SVPERIORI hanc arborem subijciendâ putavi, quoniam à nonnullis eodem cum illa nomine nuncupatur, licet maxima sit inter eas differentia.

EST verò vasta & procera, non minus aliquando quam Lotus, caudice crasso, cortice in novellis lævi, ad ficus corticem ferè accedente, in adultioribus scabro & rimoso: illius folia ad fraxini folia aliquantulum accedunt, sed plurima è ramoso & oblongo pediculo dependent, ut Cicutæ aut Barbæ Caprinæ integrum folium æmulentur, viridia admodum, & nigricantia, & sub hiemem cum suis pediculis decidentia. Æstate in minoribus ramis oblongi nascuntur pediculi aut virgulæ è foliorum exortu, multis longiusculis stellatisque floribus purpurascentibus, odoratis racematimque cohærentibus exornati: quibus succedit fructus initio viridis, maturitate autem candicans, magnitudine Mespili aroniæ, scetidus, ingrati saporis, osseum & hexagonum continens nucleum qualis ferè in nonnullis Myrobalanis conspicitur. Tota hieme perdurat is fructus in arbore, nullis degustantibus avibus.

Nusquam hanc arborem spontè nascentem vidi: sed in multis Beticæ viridarijs, & etiam secundum regias vias alitur: nullibi autem major mihi conspicua, quam Hispali in Regio palatio. Italiæ plerisque locis frequentem esse intelligo. Memini & in Mompelio olim videre.

ISTIC meo tempore Arbor sancta dicebatur: Doctissimo & celeberrimo viro Gulielmo Pellicerio Mompeliensi Episcopo Lotus alba existimabatur, alijs verò Ziziphus alba, quam opinionem adhuc retinere magni nominis viros miror, cum nullas notas habeat quæ albæ zizipho conveniant: nam ubi oleæ flos & ceteræ notæ quas Auctores Zizipho albæ sive Cappadociæ tribuunt? Italis Herbarijs Sycomorum vocari audio, non minus ineptè & imperitè quam Herbarij Galli secundam Aceris speciem eo nomine donarunt.

Arbor sancta.
Lotus alba.
Ziziphus alba.

Nomina.

Beticis vulgari sermone *Arbol parayso*, quemadmodum Castellanis Ziziphus alba dicitur: Italis *Perlaro*: Tripolitanis *Zenselachs*, teste Rauwolfio, qui eam ibidem nascentem multis Tripolitanae urbis plateis, ad umbram præbendam, atque alijs locis in sua peregrinatione

natione observavit, fructum retinentem, donec sequente anno nova germina præbeat.

Plerique eam esse putant, quam Avicenna lib. II cap. XVII. Azedaraeth appellat. Arbor inquit, nota habens fructum similem Nabach [id est loto] & nominant eam in Rechi arborem Myrobalanorum, & est ex magnis arboribus. Azedaraeth.

Florem Azadaraeth calidum in tertio, siccum in fine primi, Avicenna loco memorato scribit, & cerebri obstructions aperire asserit: stillatitium verò ejus liquorem pediculos interficere, & comam alere, si eo vino permisto caput abluatur. Fructum autem pectori noxium, & valdè perniciosum esse. Rauwolfius addit canes interimere, si cum cibo obijciatur: ex quibus quidem facultatibus, Zizipham esse non posse, conijcere licet. Facultates.

PINASTER ET ALIÆ RESINIFERÆ.

CAP. XXIII.

Pinaster II. Austriacus.

Pinaster III. Austriacus.

PINASTRUM appello Pinum silvestrem, sequutus Plinium, qui Natur. Histor. lib. XVI. cap. X. Pinastrum nihil aliud esse quàm Pinum silvestrem scribit, & quæ Theophrastus Histor. Plant. lib. III. cap. X. de *πύκη αἰγία* tradit, ad Pinum silvestrem transtulit. Ejus in meis peregrinationibus varia observavi genera: terna in Hispanijs, quaterna in Austriacis Pannonicisque montibus & silvis.

MAJOR Hispanicus, in Pini altitudinem excrescit, interdum etiam superat, à medio ramofus: folia habet Pini, oblonga, bina semper simul juncta, in viriditate nigricantia, acuminata & pungentia: strobilo paulò minore quàm Pini, alato inter squamas, quibus compactus est, nucleo, molli & nullo putamine incluso, sed tenui cortice duntaxat tecto. Caudex rectus, cortex levior & minus scaber quàm Pini. Plurimam Resinam fundit. Pinaster I. Hispania.

Crescit id genus in Aquitania, in Pyrenæis frequentissimè, & plerisq; alijs Hispaniæ locis.

AVSTRIACVS major, duorum est generum, adeò inter se similia, ut pauci, nisi materiæ cæsores, discernere queant: alterum tamen genus latiore & erectiore est caudice, leviori cortice, majore cono, Austriacis *Weisse* ferunt dictum: alterum crassiore plerumque est caudice, scabriore cortice, folijs paulò crassioribus, minore cono *Schwartze* ferunt appellatum. Pinaster I. Austriac. duor. gen.

Tenuia porrò & oblonga habet utrumque genus folia, pungentia, bina semper conjunctim ex eodem tubulo prodeuntia, & circa ramos in orbem quasi nascentia. Maio mense in extremis ramis quasi botros sive uvas quaedam fert tenuibus squamis obsitas, qui spontè apertibus se squamis iulos ostendunt virescentes aut palescentes, plenos tenui polline luteo, sive farina, quæ levis auræ afflatu dispergitur. Ex medijs deinde botris nova germina eodem mense prodeunt suis novellis folijs tenui quadam veluti membrana inclusis onusta, quæ ex- Pinaster II. Austriac.

trema

rema parte, ante quam folia succrescant & explicentur, fructus rudimentum dant, grandiore jam firmiterq; ad germinum basim inhaerente superioris Autūni immaturo fructu, viridi, ramorum alas spectante & reflexo. Vtrumque hoc genus Vngari *vad fenjö*, & *köz fenjö* nominant, & ex eo passim in montanis Austriacis & Pannonicis conficiuntur asseres, rotæ ab aqua versatæ opera secti: ex albo etiam, quod parum ab Hispanico majore, & solis fortè natalibus differre videtur, scandulæ, & vinearum pali.

Pinaster II.
Austriacus
alter.
Pinaster III.
Austriacus.

Nigri verò genus interdum invenitur tristiore arbore, contorto caudice, & in latum sparsis ramis, minore adhuc quàm præcedens cono.

C R E S C I T & ad nonnullorum Austriæ montium radices in scopulis, & supra Badenses thermas quatuor supra Viennam milliaribus, in montium crepidine tenui gramine obsita, aliud quoddam genus contorto admodum caudice, divaricatis ramis, quorum surculi multò graciliores lentioresq; sunt quàm in superioribus duobus generibus: folia item habet illis longè tenuiora & breviora, tametsi bina semper coniunctim ex eodem tubulo in virgarum ambitu nascētia: extremis virgis botrus sive uva exiguorum iulorum veluti nucamento tenuiorum squamarum inclusa adnascitur, qui non virescunt aut flavent ut in ante dictis, sed purpurascent, deinde in tenuissimum pulverem abeunt, succrescente ex eorum medio novo germine suis novellis folijs membrana vel vesicula inclusis onusto: hujus conus etiam minor est, & obtuso plerumque mucrone.

Pinaster II. Hispanicus.

Pinaster IIII. Austriacus.

Pinaster II.
Hispanicus.

M I N O R *Hispanicus* duorum hominum altitudinem rard superat, inflexo & contorto caudice, ut plurimum ab imo ramoso: folia illi majori similia, sed breviora, & diutius virentia: conietiam minores, oblongi tamen, turbinati, & candicantes, multa plerumque resina infecti, non admodum ijs dissimiles qui Austriaco, albo cognominato, innascuntur: nuclei quales in majore, nigra membrana contecti. Murciano & Valentino regno frequens.

Pinaster IIII.
Austriacus.

P I N A S T E R *pumilio Austriacus* humanam non superat altitudinem: sed statim à radice in lentos & obsequentes, tametsi crassos, rugosoq; & denso cortice tectos, ramos dividitur, atque in latitudinem diffunditur: hos per singulas squamas bina semper ex eodem tubulo simul prodeuntia & juncta folia ambiunt, quemadmodum in *Pinu* & vulgari *Pinastro*, magis tamen carnosæ sunt, crassiora, breviora, & obtusiore mucrone prædita, coloreq; saturatiùs virente: strobili unciales squamatim compacti lariceis conis haud majores, sed magis turbinati, rectiq; , pediculo retrorsum non inflexo ut in prædictis generibus, nucleus alatus ut reliquorum, & inter compactiles squamas latens: radix crassa, lignosa, in diversa tendens.

Nascitur

Nascitur in summis Austriæ & Stryiæ alpium supercilijs, inter saxa & scopulos ut plurimum, ubi nullæ aliæ arbores proveniunt.

Pinaster III. Hispanicus.

Picea Pumila.

ALTER pumilio ejusdem ferè cum superiore altitudinis, licet in lentos & obsequentes ramos divisus sit, non sunt tamen aded crasso rugosoque cortice tecti, neque ita in latitudinem diffusi: virgæ etiam graciliores, folia exilia, Laricis folijs non dissimilia, non aded tamen mollia, neque ut illa decidua, sed immortalis viriditate prædita, ut superiorum folia: strobili exigui & graciles, nucleus etiam pusillus & nigricans, alatus ut reliquorum. Solo Murciano regno genus hoc, idque rarissime conspexi.

Pinaster III; Hispanicus.

PRIOR, Pinus silvestris montana Theophrasti nonnullis esse putatur, quemadmodum minor Hispanicus, marina. Pumilio Hispanicus, alterum fortè Piceæ genus descriptum Belonio lib. III. Observat. cap. XLI. Pinum silvestrem Hispani vocant *Pino carax*. Nucum Pinastri fructus Plinius Pityidas appellat. Dioscorides tamen *πιτυιδων* vocabulum Piceæ Pinusque fructui indifferenter tribuit: quem vim adstrictoriam habere, & aliquantum exsiccantem, tussi pectorisque vitijs auxiliari, per se, aut ex melle sumptum, scribit.

Nomina.

E Pinastri majoris Austriaci inferiore parte, radicibus viciniore, fiunt assulæ illæ pingues ad ignem accendendum, & lumen præbendum idoneæ, magni per multas Germaniæ provincias usus: strangulat enim humor ad radices descendens ipsas arbores, sic ut in Teda vertantur, ex qua assulæ. Est verò Teda vocabulum *ὀμαίνυμον*, & interdum arborem significat quam Plinius lib. XVI. cap. X. Natur. Hist. sextum resiniferarum genus facit. Resinam autem ex Pinastro indigenas colligere non observavi, quemadmodum in Aquitania, apud Cantabros, & alijs Hispaniæ locis, ubi arbores vulnerantur, ejus rei causa, singulis annis novum vulnus supra annotinum infligentes, donec ad decimi aut duodecimi pedis altitudinem pervenerint, & humor ab ea parte manare desierit, tum demum simili modo ex alia parte, ac deinde alia aperitur.

Teda.

QUÆ verò Theophr. lib. III. cap. X. Plantarum Histor. *πίτυς* sit, ex Gaze versione & vulgatis græcis codicibus, difficulter admodum judicari posse existimo, quandoquidem ejus materiam operibus ineptam esse, & magnitudine pino minorem, minusque erectam assurgere scribit. At ut ex melioris notæ codice colligere licet, omnium doctiorum judicio ea est arbor quam Plinius appellat Piceam, & apud recentiores rei herbariæ Scriptores eodem nomine donatur: arbor procera, & in metæ modum crescens, folijs brevibus, rigidis, & pungentibus, unde quaque ramos singulatim cingentibus, qui cruciformiter, & decussatim in arbore nascuntur, quam ob causam Vngari *keröztiös fenjő*, hoc est cruciatam abietem nuncupant. Fert verò ea Maio mense in extremis ramis singulares iulos pallefcete farina plenos, deinde strobilos

πίτυς Theop.

Picea.

Itrobilos sive conos mollibus squamis imbricatim compositis constantes, purpurascens dum novellunt & primum nati, deinde paulatim in longitudinem exerescentes, quæ in maturis septem aut octo interdum unciarum est, sub quibus exiguum alatum semen, Pinaestro simile fovetur.

ελάνη αρρήνη.
Picea sativa. SED & multas habet notas, ex quibus conijcere liceat, Theophrasti loco jam memorato *ελάνη αρρήνη* esse, hoc est, abietem masculam. Eam autem appellant Hispani *Pino alvar*, Germani *seuchten* / aliqui *rot thannen*. Meminit etiam Plinius lib. xv. cap. x. *Piceæ sativæ* quæ *fapiniam* nucem ferat.

Picea pumila.
la. Illius autem genus reperitur, quod numquam valdè assurgit, sed pumilum manet, fert quædam nucamenta nucis ponticæ magnitudine, è squamulis imbricatim compositis, sed in pungens foliolum desinentibus compacta, quæ maturitate dehiscencia, concavas inanitates & veluti cellulas ostendunt, à summis & extremis nucamentis ramuli nonnumquam enascuntur, frequentibus, brevibus, & pungentibus foliolis obsiti: sed & tota arbuscula brevioribus & pallidioribus folijs quàm superior prædita est. In hac neque florem, neque fructum observavi: & haud scio an ferat. Videtur eam C. V. Dalechampius non ignorasse, sed *Pinum Tubulum*, sive *Tibulum* vocare. Plinio tamen *Tibulus Pinastrer* est gracilis, succinctior, enodis, liburnicarum ad usus, pænè sine resina.

Pinus tibulus.

ABIES CVM SVIS IVLIS.

Abies.
ελάνη θήλεια.

ABIES autem Plinij, *ελάνη θήλεια*, abies femina Theophr. lib. iii. cap. x. est, arbor celsissima & formosissima, cortice lævi, & candidiore quàm in Picea, ramis etiã decussatim crescentibus, & in latera, velut alæ, expansis, quos ambiunt folia plana in junioribus & bifido mucrone conspicua, supernè viridia, averfa parte cineracea, & utrimque in ramulis veluti pectinatim disposita, ita ut totus ramus complanatus, & compressus videatur: in vetustis autem arboribus folia istum ordinem (nisi in tenellis ramis) non servant, nam rigidiora magisque obtuso mucrone, licet pungenti, redduntur. Adultæ arbores circa majorum ramorum extremos quasi surculos, in singulorum foliorum alis prona parte exigua quædam nucamenta interdum ferunt, è quibus singulares brevèsq; iuli emergunt, qui deinde in flosculos explicantur: perdurant ea nucamenta in alterum nonnumquam annum. Crassiores habet quàm Picea conos, obtusa cuspe, latioribusq; squamis præditos, Cedrinorum ferè modo, inter quas prominent veluti membranacea foliola: non propendent ut Picearum coni, sed firmi & quodammodo cælum spectantes, extremis ramis circa arboris cacumen solùm modo nascuntur. Tam verò hujus quàm Piceæ coni virent Autumni initio, & multam resinam fundunt. Sub Autumni finem & hiemis initium maturitatem consequi feruntur.

Stelis. In hac porrò arbore viscū, quod *Stelin* Plinius ex Theophrasto appellat, observavi anno redemptionis humanæ M. D. LXXXIII. sed longè majore deinde copia anno M. D. LXXXV. in vivario Illustris Dn. Hynck à Waldstain Promarchionis Moraviæ non procul à Piernitz ipsius urbe (cuius arcem incolebat) albis, perinde atque vulgare viscum, baccis præditum.

Nomina. Tenuiores hujus arboris ramos solent Viennenses, venali vino ante suas ædes suspensos proponere, ut aliarum regionum incolæ hederam. Itali *Abeto*, Hispani *Abeto*, Galli *Sap* & *Sapin*. Germani *Weisse Thannenbaum* / Austriaci simpliciter *Thannen* nominant, Vngari *fenyő* / *fa buk áleuele eoy felöl all*.

Larix. SED celsissima etiam est *Larix*, à Theophrasto minimè descripta ut arbitror: nam *Gazæ Larix* nihil aliud quàm *πίτυς* est, quam prioribus libris perpetuò *Piceam* interpretatus est, interdum autem eodem *πίτυς* vocabulo & *piceam* & *laricem* simul expressit.

Pliny larix est Theophr. πάλιν. CETERVM Plinius de Larice agens, omnia illi adscribit quæ Theophrastus *πεύκη* tribuit, ut ex multis locis inter se collatis videre licet, quorum aliquot in medium proferemus.

Theophrastus Plantarum Histor. lib. iii. cap. iii. *Ἰδία δὲ τοιαύτῃ τῶν ἐρειῶν ἃ ἐρηχὸς πεδίοις οὐ φύεται: περίτε μακεδονίαν, ἐλάτη, πεύκη, ἀγρία, φίλυρα, &c.* Plinius Histor. Natural. libro

libro xvi. cap. xviii. Montes amant cedrus, larix, teda, & ceteræ e quibus resina, item aquifolia, buxus, ilex, &c. Rursus eodem capite Theophr. αἰψυλλα μὲν οὐκ ἐστὶ τῶν ἀγρίων ἀ καὶ πρότερον ἐλέχθη. πεύκη, πίτυς, ἀγρία, πύξος, ἀνδράχη. Plinius eiusdem lib. cap. xxi. Silvestrium generis folia non decidunt abieti, larici, pinastro, junipero, cedro, terebintho, buxo, ilici, aquifolio, &c. Theophr. præterea ejusdem lib. cap. x. διαφορὰν δὲ ἔχει πίτυς καὶ ἄλλη πρὸς τὴν πεύκην. πεύκην μὲν γὰρ ἐπικαυθεῖζ ὧν τῶν ριζῶν οὐκ ἀναβλασάνειν. τὴν πίτυν δὲ φασὶ τινες ἀναβλασάνειν ὡσπερ καὶ εἰς Λέσβον ἐμπροσθέντος τῆς πυρραίων ὄρεος τῆς πιτυῶδος. Plinius eiusdem lib. cap. x. Larix uftis radicibus non repullulat, picea repullulat, ut in Lesbo accidit, incenso nemore pyrrhæo.

Hinc factum esse arbitror, ut eodem capite perpetuam comam Larici tribuat: nam sic scribit, Omnia ea perpetuò virent, nec facillè discernuntur in fronde, etiam à peritis: tanta natalium mixtura est, sed picea minus alta quam Larix, &c. Ipsa tamen experientia aliud nos docet: folia enim, quæ vicena, & plura nonnumquam simul ab eodem exortu è tuberculis ramos confuso ordine ambientibus exeunt penicilli modo, tenuia, mollia, viridia, ijs ferè similia quæ in Corruca tertiâ Hispanicâ à me descripta nascuntur, perennia nò sunt, sed ineunte hieme decidunt, & novo vere alia ex iisdem tuberculis renascuntur: rami longi sunt & graciles, deorsum propendentes, in quibus unciales coni è mollibus squamis imbricatim sibi invicem incumbentibus compositi, ex rubro pulcerrimè purpurascens, dum novelli & recentes sunt, ex iisdem tuberculis è quibus folia prodeunt, brevi & crasso firmoq; petiolo, sursum, hoc est, ad brachiorum alas reflexo, nitentes, ut mucrone cælum spectent, qui alata parvula semina continent.

Larici folia
hieme deci-
dunt.

Græcis dicitur λάριξ, Latinis Larix, Italis *Larice*, Hispanis *Alerze*, ut asserunt nonnulli, nam nullam in Hispanijs nascentem videre memini: Gallis *Meleze*, Germanis *Erchenbaum*, Vngaris *vörös fenyő kabol terebintina lezön*.

Nemina

Illud autem animadvertendum, Vngaros omnibus arboribus coniferis jam memoratis *fenyő* nomen, quod propriè apud eos Juniperum significat, adscribere, quia folium spinæ simile & quasi juniperinum habent.

MAXIMA porro copiâ, harum arborum pleræque crescunt in Viennensi saltu, tum alijs montibus Alpibus vicinis, atque etiam in ipsis Alpibus, exceptis earum summis jugis & supercilijs, ubi nullè præter pumilionem pinastrium priore loco descriptum, persistere possunt. Crescunt & plerisque alijs Germaniæ & Bohemiæ locis, rariùs tamen Larix.

Abies marina Belgica.

Vinetorum pedamenta & pali Viennèsi agro ex abiete fiunt, atque etiam ex Pinastro, quem album ipsi cognominant: circa Neapolim verò, & supra Badenses Thermas, totoque illo tractu ex larice (nam eâ abundant) ut quæ corruptioni minùs sit obnoxia.

Fiunt item istic ex larice longissimi canales, tectis supponendi & aptandi, ad pluviam & imbres ex ijs decedentes excipiendum, sunt enim commodissimi: nam cum firma & solida materie constant, diutissimè solis ardoribus, & alijs aëris injurijs resistere possunt, nec finduntur, aut vitium contrahunt, eaque de causâ non picis, non alterius rei inductione egent. Horum magna copia Viennam advehitur quinquaginta pedum aut majore longitudine.

Canales è
Larice mira
longitudinis.

QUI plura de Coniferis arboribus cognoscere volet, Petri Bellonij libellum cui titulum fecit de Coniferis arboribus & perpetua fronde virentibus, cum ijs quæ Matthiolus in primum librum Dioscoridis cap. de Pinu & Picea commentatus est, atque cum alijs qui postea scripserunt conferat.

ABIETEM verò marinam quam Theophr. Plant. Histor. lib. 1111. cap. vii. describit, videre non memini, & mihi ignotam fateor: Quercus enim & Abietis historiam confudisse videtur, multasq; notas quercui tribuisse existimo, quæ Abieti, aut ejus generis arbori marinæ melius fortasse convenirent.

Abies mari-
na Theophr.

Memini autem post meum ex Hispanijs reditum observare annis sexagesimo sexto, & sexagesimo septimo supra milesimum & quingentesimum in Flandriæ orâ maritimâ varias arbuscularum formas Ostreorum testis & My-
tutorum

*Abies mari-
na Belgica.*

tulorum conchylijs adnatas, quarum Aliquæ Abietis figuram ita referebant, ut pumi-
læ Abietes viderentur, ramulis ordine utrinque dispositis, sed fragiles admodum, & pusillæ,
rarò palmi altitudinem excedentes, ex tenuibus veluti squamis contextæ, nonnullæ omni-
no planæ, in orbem prominentibus ramulis aliæ.

*Cupressus
marina Bel-
gica.*

Aliæ Cupressos ita æmulabantur, ut satis mirari nequirem Providentiæ divinæ opus & ar-
tificium, ramulis frequentibus in orbem, sed nullo ordine nascentibus, & sursum spectanti-
bus cupressinorum foliorum modo efformatis. Harum tamen aliquot annis inter chartas
adservatarum & compressarum rami, si in vitrum aut aliud vas aqua plenum injiciantur, sta-
tim sese explicare & in orbem diffundi, seque surrigere incipiunt: eaq; adeò de causa pisca-
torum vulgus satis obscœnum illis nomen indidit.

Plures adhuc collegeram, sed cum plerisque alijs Naturæ miraculis in cistâ repositas à
Divo Maximiliano II. Viennam evocatus, in Belgica reliqui, nec ad manum habui cum hæc
describerem, nec etiam ab eo tempore conspexi, ideoque earum historiam dare nequeo.

HARVM autem marinarum plantarum, uti & reliquarum stirpium, atque omniû Na-
turæ miraculorum diligentissimus observator erat Illustris vir Carolus à S. Audomaro p. m.
Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. Dynasta.

*Myricama-
rina Batavi-
ca.*

SED & anno M. D. XCV. inter rejectamenta repertas, maris littore arenosos aggeres non
procul Lugduno Batavorum alluentis, quatuor aut quinque plantulas conspiciebam con-
chis Tollinarum adnatas, graciles valdè, digitalis aut majoris longitudinis, in breves & sal-
sugine obductos ramulos divisas, quæ Myricæ vel Ericæ ramulos mirum in modum referrent.

ARBOR VITAE.

CAP. XXIII.

*Arboris vite
historia.*

ADMODVM elegans est ea arbor, cujus ra-
mum hic expressum damus, perpetuò viret,
caudice est recto, aliquot orgyias alto, nodoso, pau-
latim succrescente, cortice ex rubro nigricante, li-
gno duro; frequentes habet ramos in alarum for-
mam expansos, qui in alios ramulos planos alter-
natim è latere succrescentes divisi, denuo in multa
oblonga folia è numerosis foliolis, quaternis simul
semper compositis constantia expanduntur: flores
Vere extremis folijs prodeunt, quemadmodum in
Cupresso, pusilli, flavescentes, quorum nonnulli
deinde in exiguum fructum pinei nuclei magni-
tudine efformantur, coniformis è sex squamulis te-
nellis compactum, initio viridem, deinde pallestem,
postremo ubi planè maturuit, nigricantem,
quaterna plerumque semina paleacea, medio (in
quo medulla acris & amariusculi saporis) paulu-
lum extuberante continentem. Tota arbor gravi-
ter odorata est, reliquas congeneres longè superans
odore, quem, si quis folium nonnihil duntaxat di-
gitis confricaverit, facile eluere non possit. Hunc
autem non modò viridis ex se exhalat, sed etiam
multis jam annis excisa & resiccata retinet.

Primum mihi conspecta est hæc arbor in horto
Regio *Fontaine belleau*, non procul Aurelia Gallo-
rum, eò ex Americæ Septentrionali ora, *Canadas*

dicta, delata, Gallorum Imperium obtinente Francisco hujus nominis primo, litteratorum
omnium summo Mæcenate, nec antè, ut existimo, Europæ cognita. Deinde apud doctissi-
mum virum Nicolaum Rassium Regis cheirurgum celeberrimum, eundemque omnium
Naturæ miraculorum studiosissimum & peritissimum, qui primus mea opera eam Belgio
communicavit, ubi nunc adeò frequens est, ut nullus sit rei herbariæ studiosus, qui eam in
suo horto non alat: inde porrò in plerosque Germaniæ hortos transfijt: facile enim rami de-
pacti radices agunt, quemadmodum sæpe sum expertus, præsertim loco umbroso & fertili
pinguique solo. Nascitur etiam semine: sed tenellæ plantæ ante quàm in ramos dividantur &
explicentur, Oxycedrum, Juniperumque majorem primum enatas admodum æmulantur.
Frigoris patientissima est: hieme tamen fuscum & fuliginosum colorem contrahentibus fo-
lijs, quæ novo Vere pristinum nitorem & viriditatem recipiunt.

AD quam arborem veteribus descriptam referenda sit, non facile quis conijciat.

Sua Theophr.

Plurimi *Θύαν* quam Theophrastus lib. IIII. Plant. Historiæ cap. I. montium cacuminibus,
locisque algentibus proceram nasci tradit, esse existimant, & cujus lib. V. cap. V. meminit in
hæc verba: *Thyum* ab alijs *Thya* appellatum, nascitur apud *Ammōnis* fanum, & Cyrenensium
agro, forma Cupresso similis, ramis, folijs, caudice, & fructu: vel potius ceu Cupressus silve-
stris. Multa etiam ubi nunc urbs est: & tradunt contignationes basilicarum adhuc existere,
nulli

Thuja occidentalis
L. 1621 Lam. 7. 659
H. Cur. 1449

nulli enim putredini obnoxium esse hoc lignum. Crispissima verò ejus radix, ex qua præcipua opera fiunt.

Anguillara porrò Theophrasti Thyam nihil aliud esse censet, quam Sabinam primam, siue vulgarem. Sed licet Sabinæ genus inveniatur bacciferum: ejus tamen fructus, juniperi vulgaris fructu non major, valde absimilis est cupressino, cui Thyæ fructum Theophrastus similem facit, quemadmodum & totam Thyæ plantam cupresso. Et facile in doctissimi Guilandini sententiam problematis ix. & x. defensione concesserim, plurimum ad Thyæ historiam à Theophrasto proditam accedere arborem sui generis Cupresso simillimam in Syria,

Sabina bat. ciferæ.

Habhel fructus.

Ægypto, & Arabia nascentem, cujus fructus *Abbel* toto Oriente notissimus, pilularum Cupressi magnitudine, colore rufo in nigrum declivi. Talem verò *Habhel* nomine insignitum, sub anni M. D. LXXIX. initium cum alijs plerisque exoticis mihi dabat doctissimus vir Bernardus Paludanus Frisius, nunc Enchusianus poliatros, & omnium rerum naturalium (quibus amplissimum musæum refertum habet) peritissimus, è peregrinatione sua Syriacâ & Ægyptiacâ redux: quâ de causâ illius iconem lectoris oculis hic subiiciendum duxi.

Abbel.

Habbel.

Plinius etiam Naturalis Historiæ lib. xiii. cap. xvi. Thyæ meminit, & pleraque ex Theophrasti loco jam dicto desumpsit.

Non desunt qui ad arborem Brutam (de qua idem Plinius lib. xii. cap. xvii.) referant. Petunt, inquit, in Halimæos arborem Brutam, Cupresso fusæ similem, ex albidis ramis, jucundi odoris accensam, & cum miraculo historijs Claudij Cæsaris prædicatam. Folia inspergere potionibus Parthos tradit, odorem esse proximum Cedro, fumumque ejus contra alia ligna remedio. Nascitur ultra Pasitigrin in finibus oppidi Sitacæ, monte Zagro.

Bruta Plinij.

Hæc quidem arbor ad Cupressum nonnihil accedit: verum ramos sursum non attollit quemadmodum illa, sed in planas veluti alas expansos, ut dixi, in latitudinē diffundit. Hujus item folia tametsi ex foliolis squamatim compacta, omnino plana sunt, non rotunda uti Cupresso, Junipero maiori, Sabinæ: nec rotunditatem ante contrahunt, quàm in ramos excrescant.

Galli *arbre de vie*, hoc est, arborem vitæ nuncupant, nescio qua ratione ducti, nisi fortè ob immortalem ejus comam, quam tamen cum multis alijs communem habet, aut odoris ejus vehementiam quam salubrem esse existiment, hoc nomen indiderint. Vulgus Herbariorum & Thuiam & Arborem vitæ appellat. Nonnulli plura Thuiæ genera constituunt, & hanc arborem tertium genus esse volunt.

Nemina.

Non dubium est, quin ad pleraque sit utilis: nemo verò illius facultates nostro ævo prodidit, quod sciam. Cum tamen magnam habeat partium tenuitatem, & amari secula sit, verisimile est digerendi & abstergendi facultate præditam.

Hanc porrò describere videtur Oviedus lib. ix. cap. xii. his verbis. Sunt præterea nonnullæ aliæ, quas inter arbores recenseo, crassitudine & longitudine præaltæ Pini, cujus folia Hispanicam filicem planè referunt, tametsi longè majora: ejusdem tamen formæ, ut videlicet singula folia è multis folijs simul connexis constent. Habent igitur istæ arbores folia veræ Filici omnino similia, satis viridia: & magna ex parte in torrentium ripis & convallibus humidis sponte nascuntur.

Arbor Filicis similis.

IVNIPERVS.

CAP. XXV.

IVNIPERI duo genera veteres constituunt, majus & minus. Dioscorides unius fructum nucis juglandis magnitudine interdum augeri, alterius nucem ponticam æquare ait: cum tamen reliqui Junipero fructum non majorem quàm myrto tribuant: sed nec ipse cap. de Cedro.

VERVM de Junipero cujus descriptio à Dioscoridis interprete tanquam notha rejecta est, primum agemus, deinde de altera cui spina pro folio est.

Juniperus, quam majorem appello, frutex est humanam altitudinem rarò superans, caudice contorto, non recto, multis ramis prædito, scabro cortice: folia habet carnosa, & ex continua quaternorum foliorum mutuo connexorum serie composita, quemadmodum Cupressus: flores Junipero vulgari & Oxycedro similes, flavos, sed extremis folijs insidentes ut in Cupresso & Thuia: quibus succedit fructus baccarum myrtili magnitudine, rotundus, primum viridis, deinde ad phœniceum colorem tendens, qui maturitate nonnihil mollescit, sapore & odore Juniperi baccis simili, qui tria aut quaterna, vel etiam plura grana oblonga & striata habet, medullam albam & resinam olentem continentia. Vere floret, fructumque diu retinet ante quàm maturescat, uti Juniperus. Primum semine natus hic frutex, & adhuc tener, folia habet omnino dissimilia, utpote quæ alterius juniperi folia æmulentur, nisi breviora & paullo molliora essent: cum verò jam tertium aut quartum annum attingit, rotunda & cupressæ folia efformare incipit: ut inferiores rami pungentibus & acutis folijs, summi verò obtusis & rotundis onusti interdum conspiciantur. Quam metamorphosin nisi quis diligenter observaverit, facile in errorem induci possit, ut credat adolescentem à jam adultâ diversam plantam esse.

Juniperi majoris historia.

Juniperus major Diosc.

Juniperus Alpina.

Natales.

NASCITVR ad Thyrrhenum mare: nam inter Calpen & Malacam, Batiæ item & Gallia Narbonensis ora maritima observabam.

OPTIME convenit hic frutex cum Junipero majore, quæ tamquam spuria è Dioscoridis codice ab interprete rejecta est, ut dixi. Ejus vero hæc est descriptio.

Juniperus major Diosc.

JUNIPERVS major, quam aliqui silvestrem Cupressum appellant, alij Mnesitheum, alij Acateram, Romani Juniperum, vulgò cognita est, Cupresso similis: asperis maritimisq; locis plerumque nascitur, easdem quas supradicta [videlicet juniperus vulgaris] vires habens.

Cedrus Phœnicia minor.

NISI fortè ad Cedrum minorem alteram, quam Theophrastus & Plinius phœniciam vocari, folio ab oxycedro differre, odoratioremq; esse scribunt, ut certè hæc est, referre malit.

Juniperi majoris & Sabinæ baccif. diff. ferentia.

EX Neotericis nonnulli Sabinæ bacciferæ nomine appellarunt, cum tamen à Sabina, etiam baccifera, plurimum differat odore & forma: nam Sabinæ gravis odor, hæc Junipero vulgari etiam odoratior; Sabinæ extremi rami in acuta folia plerumque desinunt, contra verò hujus obtusa sunt; Sabinæ item baccæ maturitate nigrescunt, minoresq; sunt quam hujus, quæ, ut supra dixi, phœniciei sunt coloris. Sunt etiam qui Oxycedrum folio Sabinæ appellant, Galli, Bellonio teste, *serbin*, quæ nonnulli magno, inquit, errore pro Sabina utuntur. Nec desunt qui Thuia primùm genus faciant. Ex ejus sanè odore & sapore colligere licet similibus virtutibus præditam esse cum vulgari Junipero.

Juniperus vulg. celsior, & arborescens.

EA porrò Juniperus cui spina pro folio est, vix totà Lusitaniâ reperitur, Castellâ verò novâ admodum frequens est: sed ea præsertim quæ celsior & arborescens supra Segoviam, qua inde Madritium itur, ut istic trabes & ædium contignationes incolæ sibi fabricent: nec immeritò Plinius lib. Natur. histor. cap. xvi. cap. xxxix. dixerit hanc in Hispaniâ vastam nasci. Sed & in Belgio & plerisque Germaniæ locis vulgarem juniperum in justam ferè arboris magnitudinem excrecere observabam, præsertim in hortis & cultioribus locis natam.

Juniperus alpina.

ALIAM autem elegantem Juniperum pungentibus folijs, in Austriacarum Alpium quibusdam jugis mihi primùm observatam hic adjungam.

Cubitalem altitudinem ea non excedit, sed depressa est, & quasi humi spargitur, multoq; crassioribus & brevioribus constat ramis quam vulgaris, lentis etiam, fractu contumacibus, & contortis: tenellos ramos ambiunt terna folia, æqualiter semper nascentia, ut in vulgari, verum latiora, breviora, crassiora, nec minus quam illa pungentia, colore interius ex caruleo candicante, exterius viridi: florem non conspexi: fructum autem in ramulis gestat vulgari similem, paulò tamen (ut mihi quidem videbatur) longiorem, antè quam plenam maturitatem consequatur: deinde, ubi maturuit, nigrum, ejusdemque cum illo saporis.

Natales.

Crescit in scopulis Durrenstein & Etscheri, quibus duntaxat locis inveniebam Augusto mense

mense pauculas stirpes fructu maturo & immaturo onustas. Gustus autem indicabat, facultates à vulgari non absimiles possidere.

VULGARIS porrò Juniperus Græcis *ἀρνειόχορ*, Germanis *Krametbaum* oder *Wachholterbaum* / *Nomina.*
Gallis *Gineure*, Italis *Ginepro*, Hispanis *Enebro*, Vngaris *Teviskes fenyö*. Ejus baccæ græcis *ἀρνειόφιδες*, gallis *graine de Geneure*, italis *Granello di Ginepro*, hispanis *Neurinas*, germanis *Krametbeer*.

OXYCEDRVS.

CAP. XXVI.

IVNIPERO ferè similis est Oxycedrus, ma- *Oxycedrus.*
Ignaex parte contorto ut illa caudice, interdum etiam in arbusculam excreescens, tenui & rufescente cortice: folia habet Juniperi vulgaris modo pungentia, aliquantulum tamè longiora & rariora, terna semper circa ramulos simul nascentia ut in Junipero: fructum initio viridem, deinde flavescentem, postremò, cum maturuit, punicei coloris, Juniperi fructu multò majorem, ut interdum avellanam magnitudine æquet, & tuberculis quibusdam, veluti squamarum rudimentis obsitum, nucleos tres aut quatuor inæquales continentem, majores quàm in superiore, medulla intus alba. Floret Juniperi modo, & eodem tempore utriusque fructus maturitatem adipiscitur.

PROVENIT plerisque Hispaniæ & Nar- *Natales.*
bonensis Galliæ asperis locis: nusquam autem majorem videre memini, quàm supra Segobiam & Guadarrama, itinere Madritiano, ubi arborum magnitudinem & altitudinem interdum æquat, trunco humani corporis crassitudinem æquante, ex quo, veluti ex trunco Juniperi, quæ simul cum isto eadem altitudine crescit, ædium trabes & contignationes incolæ faciunt.

Istic porrò in ejus ramis mense Octobri ena- *Viscum in Oxycedro.*
tam plantulam observabam digiti longitudine, instar visci ramosam, geniculatam, viridem, interdum flavescentem, ramulis miricæ recenternatis, sive ejus plantæ quam nonnulli Sali-

corniam, Mompelliani marinum Sempervivum vocant, sed paulò minoribus constantem, quorum extremis aliquando inhæret veluti fructus Musci, qui in arboribus aut saxis nascitur, fructui persimilis. Acido & valdè adstringente gustu est tota hæc plantula, Oxycedro, veluti viscum in alijs arboribus, innascens.

THEOPHRASTVS hunc fruticem *ὄξύκεδρον καὶ κέδρον λυκίας* appellat *Histor. Plant.*
lib. III. cap. XII. Plinius, eum sequutus, *Natural. Hist. lib. XIII. cap. V.* Cedrum minorem Lyciam & Oxycedrum. Nam quam alij pro Lycia exhibent, nihil aliud est meo judicio, quàm novella majoris Juniperi, sive Cedri minoris Phœnicia plantæ, quæ baccas proferre non solet, donec Tamaricis sive Cupressi folia contraxerit, licet non desint, qui quartum Thuiaæ genus ex ea facere non vereantur. Minorem autem Phœniciam voco, ad majoris Coniferæ quæ & Cedrelate Plinio est, in Syria, Phœnicia & alijs locis crescentis, differentiam. *Hispani Cedrelate.*
ni autem Oxycedrum à Junipero non discernunt, sed eodem nomine *Enebro* utramque vocant. Narbonenses Galli *Cade* appellant, & oleum ex eo confectum, *huile de cade*, capitis malæ scabiei, quæ illis *Rasle* dicitur, pecorumque scabiei & ulceribus, quibus à tonsurâ nonnumquam infestantur, adprimè utile. Idem oleum, quod cedriæ simile est, Hispani *Miera* appellant.

MYRICA.

CAP. XXVII.

DVO Myricæ genera Veteres nobis prodiderunt, silvestre unum, aliud sativum sive domesticum.

MYRICA silvestris magna ex parte tantum modo fruticat, interdum in vastam arborem *Myrica sil-*
adolefcit: scabro caudicis cortice, ramorum verò pumicante: folia habet Cupressi, aut Ericæ *vestris. 1.*
humilis vulgaris, coloris ex viridi ad cinereum tendentis: flores extremis ramis in oblongis pediculis confertos & racematim compactos, exiguos, foris purpurascentes, cum expansi sunt, candidos, quinque foliolis constantes: qui deinde in exiguum semen tomento involutum

Myrica silvestris I.

Myrica silvestris II.

lutum efformantur, exiguis veluti valvulis inclusum, quibus maturitate dehiscantibus effluit ut in Salice Populo & similibus. Ter plerumque in anno floret, vere, æstate, autumno: recentibus floribus semen jam evanescens semper subsequens. Hanc Plinius inter eas recenset quæ nullum fructum, imò ne semen quidem proferunt: cum tamen Dioscorides illi fructum tribuat compage muscosum.

Natalis.

Nascitur plerumque juxta flumina, aliquando satis etiam procul ab illis: Observabam & in Narbonensi Gallia stagno Volcarum vicinam: nusquam tamen ampliorem videre memini, quam supra Madritium Regum Hispaniæ Regiam, planicie multis hujusmodi arboribus consita, non procul ab amnium Xarama & Henares confluentibus, sub Compluto, Hispaniæ Alcala de Henares nuncupato, quod fluvius Henares eam urbem alluat: magnæ tamen istæ arbores, quas hominis ulna amplecti vix potuisset, diversum florem non ferunt ab eo qui in fruticantibus dumtaxat tamaricibus provenit. Frequens etiam hæc est Belgicis hortis. Nusquam eam neque in Hispania, neque in Gallia, perpetua coma virentem vidi: sed novo vere singulis annis nova foliorum germina proferentem.

Myrica silvestris II.

ALIVD hujus silvestris genus in Pannonia nascitur solummodo fruticans, nec unquam, veluti superius, arborescens: brumam etiam fert, & riguis ut gallicum & hispanicum gaudet: crassiores huic sunt virgæ, folia crassiora & latiora: singulis annis novos surculos producit cubitales, virides, ut plurimum desinentes in quandam spicam palmaris aut semipedalis longitudinis, è floribus ex albo purpurascens, majoribus quam in superiore, quinque etiam foliolis constantibus confertam: ijs succedunt oblongi & mucronati caliculi, qui dehiscens, semen pappo falicis modo involutum ostendunt: ex majusculorum foliorum, surculos ambientium, alis, enascuntur alij ramuli exiguis foliolis onusti.

Natalis.

Copiosè ad flumen Drafen, ante D. Hippolyti urbem, vulgò Sant Pelten nuncupatum, octo à Vienna Austriæ inferioris urbe miliaribus distantem, crevit: ad amnè etiam Schwartzæ oppidum Neutirche alluens, binis supra Neapolim Austriæ miliaribus, præsertim arenosis illis locis quæ hieme ab ijs amnibus inundantur.

Tempus.

Floret Maio & Junio, ac deinceps tota ferè æstate flores & semen proferre non desinit.

Huic similem, quibusdam Germaniæ locis ad Rhenum fluviū, & in Tyrolensi comitatu nasci intelligo: frequentem etiam vidi ante paucos annos Londini Trenobantum in aliquot hortis.

Myrica sativa.

SATIVAM, quam Dioscorides mitiorem vocat, & in Ægypto Syriaque nasci scribit, fructu Gallæ proximo, gustu adstringente, cujus etiam Plinius meminit, numquam conspexi.

Bellonius observationum lib. II. cap. xxv. & xxviii. in Ægypto se vidisse ait magnas arbores My-

res Myricæ gallam ferentes, ab Arabibus hujus temporis *chermafel* appellatam, magni olim in medicina usus: fructum verò arboris esse negat, sed excrementum potius arbitratur his verbis. Tamarices in Ægypto locis humidis & arenosis siccisque indifferenter nascuntur, illarum enim silvulæ perinde in aridioribus locis reperiuntur, atque in humidis littoribus. Ex autem excrescentiâ, quam gallam nominavimus, adeo onustæ sunt, ut parum absit quin rami nimio pondere rumpantur.

VOCATUR autem à Græcis *μυρίκη*, Plinio Myrice, Tamarix & brya silvestris, officinis Tamariscus, Hispanis *Taray*, Gallis *Tamarisque*, Italis *Tamarice*, Germanis *Tamarischen baum* oder *holtz*.

FOLIORVM Tamaricis decoctum ex vino & aceto, lieni indurato prodesse, testes sunt veteres medici, & ipsa etiam experientia: atque in eundem usum potorios calices ex ejus ligno tornari, è quibus bibant lienosi: multis alijs insuper morbis utilem esse Tamaricem: majoris gallam cruentis exsereationibus, & cœliacis in potu dari, & contra profluvia feminarum, regium morbum, & phalangiorum morsus: illitu tumores inhibet: cortex in eodem usus adhibetur. Decoctum foliorum cum vino potum lienem absorbit, multas præterea alias facultates huic frutici tribuit Dioscorides, & Plinius.

Memini etiam Francofortum ad Mœnum adferri solita doliola è Tamaricis ad Rhenum nascentis ligno concinnata, ad sextarium dimidium fortè capacia, nonnulla etiam paulò majora, quibus contentus liquor lienosus proficit.

ERICA Coris folio l.

CAP. XXVIII.

ERICAM Dioscorides lib. I. Myricæ similem facit, longè tamen minorem: libro verò III. Corin folio Ericæ pinguiore ac minore. Plinius Natur Histor. lib. XXIII. cap. IX. fruticem esse scribit non multùm à Myricæ differentem, colore Rosismarini & penè folio. Ex quorum sententijs colligi posse videtur, plura esse Ericæ genera, ut certe sunt: quemadmodum ex iconibus & earum descriptionibus subiectis videre licet.

PRIMUM itaque genus Ericæ, simile est Myricæ, & Septentrionalibus regionibus maxime familiare, locis incultis, rarè supra cubiti altitudinem assurgens, plerumque minùs, tenuibus ramis, duris, lignosis, fruticosum, colore ex nigro rubescente: frequentia habet folia, è foliolis quaterno ordine dispositis constantia, uti Cypripedium, tamarix, & similes, viridia admodum, quæ temporis successu in ramulos efformantur: flores secundùm ramulos à medio ad summum vsque propendent bullati quodammodo, quaternis foliolis constantes, elegantissimo purpuræ dilutioris colore, interdum etiam, sed rarè, albo. Bis quidem floret: sed majore ex parte Autumno tantùm, licet nonnumquam etiam vere. Rariùs provenit in calidioribus regionibus.

Isti per omnia similem plantam, sed paulò elatiorem, folijs tomentosis & incanis, paulò etiam dilutiore flore inveniebam incultis, supra Windsoram Regum Angliæ Regiam, locis.

ALTERVM Ericæ genus diverso à superiore est folio: etenim Myricæ folio non respondet, sed Corin, foliorum forma & situ admodum æmulatur. Istius autem generis multæ sunt species, magnitudine, foliorum & florum forma, coloreque, inter se differentes.

PRIMA, omnium quas vnquam conspexi maxima, humanam altitudinem interdum superat, fruticosa admodum, ligno duro, ex rubro nigricate: folijs exilibus & brevibus, quaterno ordine ramos obsidentibus, gustu admodum adstringente, flore copioso, racematim penè totos ramulos occupante, ut interdum majores rami pedali longitudine onusti conspiciantur: est autem is flos concavus, veluti exiguum cymbalum, oblongus, odoratus, pulcher, albus.

Nascitur in Lusitaniæ solitudinibus inter Vlyssiponem & Conimbricam celebrem ejus Regni Academiam: inveniebam etiam citra Tagum decimo ab Vlyssipone miliari, inde Hispalim profecturus. Floret Novembri, Decembri, & Ianuario, his enim mensibus & observavi & legi.

Erica Coris folio II.

Erica Coris folio III.

Erica Coris folio IIII.

II.

III.

IIII

ALTERA, ejusdem ferè altitudinis cum prima, etiam fruticosa, tenuioribus ramis tamen, ejusdem cum superiore coloris, exilibus similiter folijs quaternis ramulos simul amplectentibus, quorum extremis oblongiusculi flores insident superioribus similes, colore purpurascens. Tota etiam adstrictionis particeps.

Provenit iisdem quibus prima locis, illa etiam frequentior, & eodem tempore florens.

2. Non multum illi dissimilis, quæ Narbonensi agro frequens, longiore paulò & copiosiore est folio, flore purpureo, minore, & extremis ramulis confertim stipato, cujus iconem exhibere videtur Claris. Matthiolus.

TERTIA illis persimilis, paulò tamen humilior, aliquantulum majora & latiuscula, nigrioraq; habet folia, quaternis ordinibus circum ramulos nascentia: plurimos flores per intervalla secundum ramulorum longitudinem nascentes, superioribus forma similes, herbacei primùm coloris, deinde ex albo purpurascens. Tota etiam adstrictoria facultate prædita.

Supra Vlyssiponem frequens inter superiores, pluribus tamen locis occurrit, ut etiam citra Tagum. Floret Decembri & Januario.

QUARTA etiam fruticosa est, duorum cubitorum altitudine, nonnumquam amplior, fragili ligno, tenuibus & minutis folijs, ut in Corrua prima ferè, viridibus, quæ in desiccatis nonnihil ramis facile defluunt: istius flos reliquis minor est, cavus

etiam & herbacei coloris. Extremis ramulis capitula è multis folijs compacta nonnumquam gignit, his nõ multum ab similia, quæ in vulgari & duriore Thymo aliquando cõspiciuntur.

Vulgaris

Erica Coris folio v.

Erica Coris folio vi.

E. cinerea P.
L. H. 501
Sp. hist.
Mull. dict.
Lam. 1. 482

E. cinerea
L. H. 501
Mull. dict.
Lam. 1. 482
Lob. 16. 2. 212

Erica Coris folio VII.

E. panpanensis
L. H. 503
Sp. hist.
Mull. dict.
Lam. 1. 482

Vulgaris admodum hæc est toti Hispaniæ, Lusitaniæ & Aquitaniæ: nam spatiosis illis solitudinibus, & incultis inter Burdigalam & Bayonam locis, quæ vulgo *Landes de Bordeaux* nuncupantur, nullum ferè aliud virgultû conspicitur. Nota est etiam Narbonensi Gallia, conficiendis scopis maximè idonea. Verno tempore & sub hiemem floret.

QVINTA minor est superioribus, cubitalis v. videlicet ut plurimum altitudinis, ramis gracilibus fruticosa, quos terni per intervalla ramuli ambiunt, ternis folijs admodum exilibus circa illos disposito quodam ordine & serie nascentibus: flores plurimos habet superioribus paulo majores coloris purpurei obsoletioris, confertim circa ramulos longis pediculis inhaerentes.

Incultis Lusitaniæ locis supra Vlyssiponem frequens. Florebat istic Decembri.

SEXTA admodum similis est quintæ, paulò tamè humilior, neque fruticosa, sed omnes ferè virgas seu tenues ramos à radice proferens singulares, cinericeo cortice obductos, quos serie quadam ambiunt ramulorum rudimenta, seu germina è multis folijs confertim nascentibus constantia, nigrioris quàm alterius coloris: flores concavi, quintæ floribus forma similes, elegatissimi saturatoris purpuræ coloris, è longiusculis pedicellis verticillato ambitu, per intervalla, & è summis ramis dependent.

Nascentem hanc vidi in Castella veteri Hispaniæ, supra Lutetiam Gallia, & in Anglia supra Windesoram mense Septembri florentem.

spaniæ, supra Lutetiam Gallia, & in Anglia supra Windesoram mense Septembri florentem.

SEPTIMA

SEPTIMA multos teretes humi que procumbentes ramos habet, pedales, interdum etiam cubitales, ex atro purpurascens. Hos plurima gracilia ambiunt foliola, Tertiæ folijs penè similia, paulò tamen longiora, quaternis plerumque, interdum quinis versibus ordine disposita, adstringente gustu: flosculi in summis ramulis oblongi, concavi, purpurei dilutioris coloris, ex quatuor foliis ejusdem ferè coloris prodeuntes, qui maturi & resiccati, nigricans & minutum semen continent: radix dura, lignosa, in diversa tendens: ipsi tamen procumbentes rami, humi que diffusi, tenues capillares que fibras nonnumquam agunt.

Copiosè admodum crescit supra *Seehof* in ascensu *Herren alben* magno miliari germanico supra *Gamingam*: invenièbam etiam inter saxa & scopulos in ipsis *Durzeßtein* *Snealben* atque aliarum *Styriacarum* & *Austriacarum* alpium præaltis jugis, ubi Junio & etiam serius floret. Inter *Pragam* & *Noribergam* etiam Junio florentem colligebam anno M. D. LXXIX.

Erica Coris folio VIII.

Erica Coris folio IX.

MINOR est octava, & pedalem altitudinem rarò superat, magna ex parte humi procumbens, quaternis folijs, ramulos, contrario exortu, semper ambientibus: flores secundum ramulorum summam longitudinem inter folia dependent, cavi, pusilli, in quatuor angulos desinentes, herbaceo colore præditi, in quibus deinde semen: radix dura & lignosa.

Maximâ copiâ nascitur in ascensu montis illius qui superandus est ijs qui *Gaminga* ad *Seehof* vicina que loca proficisci cupiunt, quo loco & florentem & foliacea capitula profertentem Augusto mense collegi, nusquam alibi mihi conspectam. Quartæ genus esse videtur pumilum.

NONA, æquali cum illa excrescit altitudine, tenuibus que virgulis prædita est humi diffusis, ex purpura nigricantibus, quæ summa parte in multos plerumque ramulos dividi solent: folia in ordines & versus digesta, ut in reliquis, tenuia admodum, *Ericæ sextæ* in *Hispania* & *Gallia* nascentis folijs similia, terna semper, quemadmodum in illa, æquali inter se situ virgulas ambiunt: summi ramuli onusti sunt concavis & oblongis flosculis extrema parte in quatuor angulos sectis, coloris cum quatuor illis foliolis, unde enascuntur, carnei, octonis staminulis nigricantibus, stilo que purpurascente è medio flosculo emergentibus: semen maturitate nigricans, exiguum habet: radicem alijs similem lignosam. Adnascuntur interdum hujus etiam ramulis viridia capitula, è latioribus foliolis compacta, capitulorum *Thymi* modo.

Invenitur hæc apud arcem *Stichstain* in silva illi imminente qua ad *Sneberg* ex arce iter est, alia item ad sinistram oppidi *Neutirche* silva, & nonnullis montanis *Pannoniæ* silvis. Floret ut plurimum *Aprili* & *Mai*o, quo tempore aspectu venustissima est.

Erica Coris folio x.

Erica Coris folio xi.

Clus. hanc 29

Empetrum nigrum
Lam. 1. 177

Sw. H. 4. 234

DECIMA fruticosa est, cubitalibus assurgens ramulis, fragilibus, nigriore quàm reliquæ cortice: folia superioribus similia habet, sed nigriora & crassiora, trino ordine circum ramulos disposita, calidiusculi cum quadam adstrictione gustus. Septembri & Octobri fructum à reliquis differentem summis ramulis inhaerentem gerit, pulcherrimum, candidum, transparentem, obscuriores & inæquales uniones formâ & colore referentem, succulētum, acidi saporis, tria granula dura plerumque continentem, qui Novembri exsiccatur, & spontè decidit. An floreat ignoro, incolæ negabant, & fructum paulatim intumescere grandiusculumque fieri donec maturescat affirmabant.

In unâ Lusitaniâ hoc genus observabam non procul Vlyssipone inter Riofrio & Aldeaga, ubi qui Tagum trajcere volunt, naves conscendunt, & etiam supra Vlyssiponem solo admodum arenoso, copioso suo fructu albo onustum: ut initio mânæ grana isti frutici inhaerentia existimarem, ad eò procul aspicienti imposuerunt: jam enim primùm exoriebatur Sol, & frigidiuscula erat aura, utpote Novembris initio.

HYMNI diffusa est Undecima, & latas occupat areas, multis ramis lignosis, flexilibus tamen constans, ex atro rufescente cortice tectis, qui interdum fibras agunt, ut latius serpere, & sufficiens alimentum melius attrahere queant: assurgentes ramulos numerosa ambiunt foliola, ternis, interdum quaternis versibus disposita, crassa & carnosâ, superiori ferè similia, sapore primùm linguam exsiccante, deindi acri & linguam vellicante: pusilli ad foliorum exortus flosculi, tribus foliolis constantes, coloris ex herbaceo subalbicans, purpurascens, staminulis internè præditi: his succedunt rotundæ baccæ, juniperinis haud minores, initio virides, maturitate nigræ, & purpureo succo, uti mora, plenæ, in quibus multa inæqualia & veluti triangula grana: radix lignosa & dura est.

Hanc florentem, & viridibus baccis onustam, multasque adhuc superioris anni maturas retinentem, inveniẽbam in præcelso montis, vulgò *Wachsel* appellati, scopulis, quinto supra Neapolim Austriæ urbem milliari, mense Junio: postea etiam Augusto, immaturo & maturo fructu plenam in *Sneberg* & *Snealben* celissimarum Austriæ & Styriæ alpium jugis. Illius etiam arenosis Hollandiæ tumulis erutæ ramum suis baccis maturis & immaturis onustum ad me misit N. V. Ioannes ab Hoghelande anno M. D. XC.

Certum est eam ipsam esse, quam Matthiolus in montibus qui Boëmiam à Silesia distinguunt inventam, bacciferam cognominat, ac describit, tametsi subvirescentem pulpam suæ fructui tribuat, quæ in mea nigricat, & purpureo succo manus inficit: sed immaturis fortè baccis præditam observavit. Multum autem differt ab *Oxycocco Cordi*, sive *Vaccinijs palustribus*

palustribus Dodonæi. Hujus enim folia crassa, carnosâ, & acriscula sunt, illius autem latiuscula, prona parte cana, refrigerantisque & adstrictoriæ facultatis.

Erica XII.

DUODECIMA cubitali pænè est altitudine, fruticosa, tenuibus virgulis prædita, quæ ternæ semper circum majores ex intervallis nascuntur: folia similiter terna ramulis innascuntur, exigua quidem, sed latiora quàm in superioribus, inferiore & terram spectante parte nonnihil cædicantia, hirsuta, gustus adstringentis: summi ramuli ad foliorum exortus verticillatim exornantur per intervalla ternis perpetuò floribus æquali inter se spatio nascentibus, & in unam partem conversis, majoribus quàm in reliquis generibus, concavis, ventre magis turgido, coloris ex rubro purpurascētis, numero sex, novem, duodecim, quindecim, aut pluribus.

Isdem cum Decima, & alijs Lusitaniæ arenosis locis crescit ut plurimum. Floret Octobri mense, & subinde semen exiguum, nigricans, quale reliquæ (præter bacciferas) profert.

DECIMATERTIA, foliorum forma non multum ab hac differens, plerisque Brabantia & Geldria locis crescit: nonnullis item Castellæ veteris, præsertim circa collem *la Peña de Francia* vulgò appellatum, in quo monasteriû D. Virginis sacrum, pedibus solummodo fruticans virgis, tenuibus, ex rubro nigricantibus, frequentibus eas cingentibus folijs, quaterno ordine dispositis, superiore ordine angustioribus, & Thymi vulgaris minoribus, hirsutis tamen & pilosis: summis ramulis plerumque dependent quini aut seni flores simul juncti, Lilij convallium floribus similes, paulò tamen oblongiores

neque aded vètriosi sicut prioris flores, coloris ut plurimum ex rubro dilutiùs purpurascētis: interdum etiam albi. Floret Vere & Autumno.

Epixen Græcis, Erica & Erice Latinis, Atheniensibus *Tetralix*, teste Plinio (Theophrastus quidem *Tetralicem* nominat inter plantas quæ ætate germinant, sed qualis sit non describit) Galli *Bruyere*, Itali *Erica*.

Primum verò genus, quod folio Tamaricis est, Hispani *Quirihuëla*, Lusitani *Queiro* appellant, Germani *heyden* / Vngari, apud quos non minus abundè nascitur quàm in multarum aliarum Provinciarum solitudinibus, *teli zöd*, id est hiemale viride.

Alterius generis primam Lusitani *atorga* vocant: quartam *urs* & *urqueira*, Hispani *breços*: septimam montani pastores aliqui *sinect*: decimam Lusitani *camarinhera*, fructum verò *camarinhas*, eam Amatus Lusitanus suis in Dioscoridem commentarijs *Acacalis* esse existimat, cujus Dioscorides statim post Ericam meminit: duodecima Lusitanis *lemerinha*.

FOLIORVM Ericæ succus oculorum imbecillitatem sanat, si oculis instilletur: flos & coma serpentium moribus illitu medetur. Memini, dum Mompelijagerem, Claris. virum D. Gulielmum Rondelerium, Regium tum Professore, felici successu usum esse oleo ex Ericæ floribus confecto, ad tollendos herpes fœdos & jam inveteratos totam faciem occupantes.

Lusitani decimæ fructum, qui Septembri & Octobri venalis Vlyssipone invenitur, febrientibus exhibent, ad sitim qua premuntur restinguendam: avidè etiam idem fructus à pueris & mulierculis expetitur. Si Acacalis est, aquam in qua maduerit ejus fructus, ad collyria quæ ad excitandam oculorum aciem conveniunt, addi, testis est Dioscorides.

PRUNVS MYROBALANVS.

CAP. XXIX.

FACILE adolescit hæc arbor, & in vastam excrefcit amplitudinem, majoresque ejus rami subinde in alios divisi, opacam admodum præbent umbram: caudex multò lævior gratioreque oculis cortice præditus est, quàm reliqua prunorum genera: tenuiores rami graciles admodum, tenerrimo cortice vestiuntur: folia quodammodo media inter Prunum & Cerasum, tenella, per ambitum serrata sunt: flos candidus, tenuior quàm in vulgari: fructus,

Prunus cognominata Myrobalanus.

Epixen. Tetralix.

Acacalis.

Erica facultates.

Prunus Myrobalanus.

Arbutus.

fructus, cujus alternis annis feracissimus est, rotundus, oblongo tenuique petiolo inter folia pendens, aspectu jucundus, per initia vi- ret, cum maturefcere incipit rubet, maturita- tem adeptus purpura nigro commixta nitet, carnem succulentam & palato gratam, nu- cleum non admodum magnum habet.

Floret cum alijs ejus generis novo Vere: sub Iulij finem & Augusto fructus maturita- tem adipiscitur.

NONDUM vulgaris erat, cum eam descri- berem: sed qui habebant, ex Cæsarei Palatii horto nacti erant, ubi omnium primas con- spexi ejus arbores tres ingentes, unde primum eò delatas, incertum: nonnulli è Constanti- nopoli, alij è Gallia genus duxisse arbitra- bantur. Certè ea arbor quæ Biturigibus Gallo- rum Myrobalanorum Chepulorum nomine ostenditur, huic persimilis esse videtur, ut ex ejus folio inde delato mihi quæ donato à Cl. V. D. Ioanne Posthio, nunc Palatinalis Elect. Archiatro, æstimare licet.

2. Nunc in eodem Cæsareo horto illius ge- nus alitur ex superioris nucleo natum, quod minore fructu & dulciore pulpa est: in ceteris nihil à superiore differt.

CUR huic generi Pruni, Myrobalani sit appellatio data, me latet: nam nec fructus si- milis est, neque officula, quæ reliquis Pruni generibus similia habet. licet parva, cum legi- timorum Myrobalanorum officulis sive nu- cleis quæ caniculata sunt & striata, quidquam commune habent.

ARBUTVS.

CAP. XXX.

Arbutus Unedo, L.
Mull. dist.

ARBUTVM Theophrasti à Dioscoridea differre peritissimus rei herbariæ Anguil- lara censet. Cujus sanè sententiæ non possum non subscribere cum Arbutus mihi hæcenus observata, cum Cotonea malo nihil similitu- dinis habeat.

EST verò pumila arbor, aut potiùs frutex, frequentibus ramis, quorum summitates ru- bescunt: alioqui trunco & majoribus ramis satis scabro cortice tectis: folia nullo ordine & temerè nascentia ramulos ambiunt, Laurinis similia, ejusdem interdum amplitudinis, per ambitum serrata, semper viridia, lævia & splendentia: flores extremis ramis singulari appendice racematim coherent, albi, qua parte Soli obversi sunt, nonnihil purpurascen- tes, concavi, Lilijs convallium floribus persi- miles: fructus frago similis, orbiculatus, mul- tò major, & rotundis prunis interdum magni- tudine par, initio viridis, deinde flavescens, postremò, cum plenè maturus, rubro colore elegantissimo conspicuus, interiore tamen carne pallefcente, edulis, & à tenuis fortunæ hominibus valde expetitus, ideo quæ Vlyssi- pone, & alijs quibusdam locis venalis à rusti- canis mulierculis in foro proponitur: semen milio non majus, tenui membrana obdu- ctum in meditullio continet.

Arbuti bl-
floria.

Baticæ

Bæticæ & Lusitaniæ incultis, inter Myrtum, Cistum, & alios fruticosos provenit, semperque ferè aut florens, aut fructu onusta conspicitur, imò interdum utroque abundans: solet enim deciduo flore, novum germin extremis ramis proferre, in sponsonem alterius floris. In Narbonensi Gallia nascentem etiam observabam. Crevit etiam apud meos Belgas femine, & à nonnullis fictilibus exceptus, cum alijs perpetua fronde virentibus diligentissimè adservari solebat.

Bellonius lib. 1. Observationum cap. XLIIII. refert in vallibus monti Atho (veteribus adeò celebrato) vicinis, Arbutos nasci vastæ magnitudinis, cum alibi duntaxat fruticent: ut minus mirum videri debeat, si Iuba (referente Plinio Natur. Histor. lib. XV. cap. XXIIII.) quinquagènum cubitorum in Arabia eas esse auctor est.

Κίμαρ D. *Μυμικίλος*. Dicitur potè Græcis *κόμαρος*, Latinis Arbutus, Gallis *Arbousier*, Hispanis *madroño*, Lusitanis, addita aspiratione *madronho*: fructus Græcis *μυμικίλον*, Latinis Vnedo, Hispanis *madroños*, Gallis *arbouses*.

PLINIVS Nat. Hist. lib. XXI. cap. VIII. ait unedonis fructum esse difficilem concoctioni & stomacho inutilem: lib. verò XV. cap. XXI. pomum ejus in honorem, ut cui nomen ex argumento sit, unum tantum edendi. Athenæus lib. II. Deipnosophistarum scribit, ei qui plures septem Arbuti fructus ederit, caput dolore vexari. Longè tamen plures ab alijs devorari observabam, cum per Bæticam & Lusitaniam, Vlyssiponem profecturus, iter facerem, & ipse multos edi sine vllâ noxâ: verum quidem est non adeò grati saporis esse ut fraga. Amatus Lusitanus ex Arbuti folijs & floribus aquam vitreis organo elici scribit, eamque servari tamquam sacratissimam adversus pestem & venena antidotum.

ADRACHNE THEOPHRASTI.

CAP. XXXI.

Potulaca sua
ἀδράχνης ἰσ-
floria.

ISTIVS etiam iconem brevemque historiam, cum Oenoplia supra descripta, mittebat idem Honorius Bellus.

POTULACA, inquit, seu ἀδράχνη Theophrasti, frequens provenit in Creta, montibus Leucis, & alibi inter saxa, fruticis potius, quam arboris modo: perpetua fronde viret, foliaque habet laurinis adeò similia; ut solo odore dignoscantur: nam Adrachnes folium odore caret: caudicis & ramorum omnium cortex adeò lævis, rubens & splendens est, ut corallij rami esse videantur: æstate rumpitur cortex, & in tenuissimas bracteas decidit, quo tempore neque rubens neque splendens cernitur, sed medium quendam inter pallidum & cineraceum colorem acquirit: florem & fructum bis, ut Arbutus, profert, & hunc quidem adeò similem, ut alterum ab altero nullo modo dignoscere queas. Differt tamen arbor hæc ab Arbuto: quoniam tantum provenit in montibus, neque folium serratum habet, neque corticem caudicis scabrum: ligni materies durissima est, fragilis tamen, quia flecti non potest: rusticis igni struendo servit, & ad verticilla conficienda mulierum fusis appendenda. Theophrastus recenset hanc arborem, inter eas, quæ detracto cortice non intereunt, & perpetuâ fronde virent, hiemeque in cacumine folia retinent: quod ita se habere, à me observatum est: ideo iconem duplicem ad te mitto.

Vocatur hæc arbor in Creta, & tota ferè Græcia, ἀδράχνη. Hæc Bellus.

Nos autem ex Theophrasti de Historia Plantarum libris I. III. VIII. v. ἀδράχνης (sic enim habent exemplaria græca, tamen si potius ἀδράχνης legendum videatur, quia vulgaris notitiæ herba est ἀδράχνη) historiam quam paucissimis verbis concinnabimus.

Virent, inquit, perpetuò ex silvestribus [præter alias plerasque] ἀδράχνης, Arbutus &c. Andrachne quidem atque unedo, inferiora folia, ut apparet, abijciunt, summi autem rami (assidue enim ramos gignunt) semper virent. Arbuto etiam similia folia habet Andrachne, magnitudine non valde præstans, cortice albo & circumrumpi solito prædita, tum fructu Arbuto simili. Andrachne & Aphaarca primum fructum maturant, cum uva dulcescit: posteriorem, cum floret: bis enim istæ fructiferæ hieme ineunte videntur. Cortice autem in orbem detracto, omnes arbores ferè, necari videntur, excepta Andrachne, quæ tamen & ipsa, si quis carnem vehementer presserit, germenque futurum luxaverit, morietur: itaque veriùs, fortè, excepto

Nomen vul-
gare.

Andrachnes
historia ex
Theophr.

excepto subere dixerim: hoc enim & iuvari potiùs cortice detracto affirmant, videlicet tam externo, quàm carni proximo, sicut etiam Andrachnem. Andrachnes verò lignum mulieribus ad telas, sive opus textorium expetitur.

Plinius autem cap. xxii. lib. xiii. Naturalis Hist. Andrachnen appellat. Andrachnen, inquit, omnes ferè Græci portulacæ nomine interpretatur, cum illa sit herba, & andrachne vocetur, unius litteræ diversitate. Ceterum andrachne est silvestris arbor, neque in planis nascens, similis unedoni, folio tantum minore & nunquam decedente: cortice non scabro quidem, sed qui circumgelatus videri possit: tam tristis aspectu est.

HANC arborem multis etiam locis, in sua peregrinatione observavit Petrus Bellonius, atque lib. ii. Observationum cap. ciiii. scribit, iter facienti Halepo Antiochiam, in tumulis nascentem sibi conspectam, cujus ramos suo fructu onustos, quilibet eorum qui comitabantur, abstulerit, ut in itinere ederet: maturus enim erat, elegantique suo colore, singulos ad edendum invitabat. Racematim autem coherebat, magnitudine & colore fructus Rubus idæi, quem Galli *Framboises* appellant, mollisque erat ut Arbuti fructus.

Nos ejus iconem, qualem ab ipso Honorio Bello accepimus, Lectoris oculis subijcere volumus, tum qualis est suo fructu onusta, tum hieme suo fructu privata, utramque eadem tabellâ expressam.

TINUS, seu Laurus silvestris.

CAP. XXXII.

INTER Lauri genera Plinius Nat. Hist. lib. xv. cap. xxx. Tini meminit, nulli fortè veterum Latinorum præterea cognita, nisi M. Cato lib. de re Rustica cap. viii. eam Lauri silvaticæ nomine intelligat. Ejus tria genera nonnihil inter se differentia observabam.

PRIOR frutex magnitudine Cornum feminam æquat, virgasq; habet oblongas, quadrangulas, ramosas; folia ordine distincta, perpetuo gemina simul inter se adversa, magna, lata, Cornus feminæ folijs pænè similia, ad laurina tamen accedentia, perpetua, hoc est immortalis viriditatis, nigricantia & splendentia, nullo odore, & amaro sapore prædita cum nonnulla adstrictione: summis ramis florum quinque folijs constantium umbellas profert candidorum & odoratorum: deinde fructus succedit Myrti baccis paulò longior, planior, angulosus, cærulei coloris elegantissimi.

Nascitur præruptis & lapidosis locis inter alios frutices, & in sepibus circa oppida Lusitaniæ *Montemor honovo*, & *Tomar*, ubi cum suo flore & fructu colligebam mense Novembri, tamen aliàs Julio & Augusto floreat, fructus Octobri maturus sit.

Tinus II.

Tinus III.

ALTER, eadem qua superior altitudine assurgit, frequentioribus & firmioribus ramis, cortice ex rubro virelcente tectis: circa quos folia superioris, aliquantulum angustiora & ob-

longiora,
E. Mo. Bot. Garden,
1893

Andrachne historia ex Plin.

Laurus silvatica.

Tinus I. Videruntur Cerasus m. sp. d. 1482

Tinus II. Videruntur Cerasus m. sp. d. 1482

Tinus III.

Lob. ic. 2. 192

V. Linnæus. Lami. 8. 650

V. Linnæus. Lami. 8. 650

longiora, pluribus venulis distincta, sibi invicem opposita, ut in priore: flores extremis ramis umbellatim etiam nascuntur, colore nonnihil foris purpurascete, minus odorati quam superioris: fructus etiam minor est plenior, nigrior.

Vno dumtaxat loco in Lusitania quodam monasterio *Pera Longa* dicto, locis incultis supra Vlyssiponem recens extructo, observavi secundum piscinas, & deinde Bæticæ maritimis.

Tinus 111.

TERTIVS in Belgicis hortis mihi primum conspectus, semine ex Italia delato natus apud nobilem & clariss. virum Ioannem à Boisot, peritissimum & diligentissimum rei herbariæ cultorem, arbusculæ magnitudine, quæ singulis annis florem & fructum ferebat. Alunt nunc & plerique alij rei herbariæ studiosi, nobilesq; viri & matronæ, ramis ex ea quam dixi arbuscula detractis & terræ commissis enatos frutices. Minore verò est folio quam superiores, Laurino tamen latiore, lævi, nigricante, perpetuo, ramos ordine quodam per intervalla ambiente, ut in superioribus generibus: umbellæ florum nonnihil foris purpurascetium summos ramos coronant, deinde fructus ex cæruleo nigricans, lævis, minor quam in alijs. Bis plerumque floret Vere & sub hiemem.

δάφνη ἄγρία
Silvestris
Laurus.

THEOPHRASTO lib. I. cap. XV. inter perpetuo virentes è silvestribus, dicitur δάφνη ἄγρία, à Plinio Tinus & silvestris Laurus. Lusitani priorem *Vua de perro* (est tamen & alia planta dissimilis hoc nomine donata) Alterum *follado*, à foliorum ut arbitror frequentia, Bæticæ *dursillo*. Italicam Anguillara *lauro salvatico* vulgari nomine dici scribit, & à Brutijs *Molesso*: Bellonius *lentagine* nuncupat.

ALATERNVS.

CAP. XXXIII.

HIVS fruticis perpetuo virentis duo genera, in mea peregrinatione Hispanica observare memini.

Alaternus I.

Alaternus II.

Alaternus I.

VNUM arborescens interdum, longis ramis, non admodum crassis, neque in multas alas diuisis, flexilibus deinde virgultis, quæ externo cortice è candido virescente integuntur, latente sub eo membrana quadam flavescente quæ lignum ambit: ramos vestiunt incondito ordine disposita folia, media inter Oleæ atque Ilicis folia magnitudine, crassiuscula, leviter per ambitum serrata, ex viridi nigricantia, gustu ingrata, & cum amaritudine paululum mordicantia: ad singulorum foliorum qui in ramulis nascuntur, exortus, flores oleæ similes, coloris ex herbido pallescentis, racematim ex oblongis pedicellis dependent vere, interdum etiam media hieme. Nullum in hoc fructum vidi.

Alaternus II.

ALTERVM multò humilior est, ramis brevioribus, cortice qui eos ambit, ex albo, viridi, & purpurascete coloribus simul permixtis infecto: folia illi superiore minora, magis circinatæ rotundita-

rotunditatis, in ambitu etiam serrata: ex foliorum alis flores è longiusculis pediculis dependent ut in superiore, illis tamen majores, & coloris magis herbacei: quibus succedit fructus racematim cohærens, Lentiscini magnitudine, initio viridis, deinde nonnihil rubescens, qui tribus nucleis constare videtur: plenior, & nigri coloris, maturitate fieri arbitror, nam immaturo fructu colligebam Aprili, & floribus onustum Februario & Martij initio.

Primum genus Vlyssiponési agro, locisq; vicinis in Lusitaniâ observabam. Alterum etiam iisdem locis, præterea multis Bæticæ, tum Granatensi regno & Valentino.

PLINIVS lib. xvi. cap. xxvi. Alaterni meminit, cui folia inter Ilicem & Oleam tribuit. Hæc aded causa fuit cur huic frutici Alaterni nomen dederim, non Celastri quem Theoph. etiam inter perpetuo virentes recenset, & tardè fructum maturare ait. Nec refert quod Plinius Alaternum neget fructum ferre, etenim in arbore non valdè sibi nota hallucinari potuit, quemadmodum in ceteris quas eodem loco commemorat. Fructum, inquit, arborum solæ nullum ferunt, hoc est, ne semen quidem, tamarix scopis tantum nascens, populus, alnus, ulmus attinia, alaternus, cui folia inter Ilicem & Oleam. Nemo enim rei herbariæ aded ignarus est, qui alnos ex semine, quod in globulis adultiores ferunt, nasci non sciat, cum & ipsis rusticis id sit notum: tamarix sanè ex semine non semel mihi nata est: populos, salices seminibus papposa lanugine involutis provenire, ulmos item attinias ex samaris (ferunt enim semen sed minus quàm latifolia) plerumque vidi.

CETERVM Alaternum eandem cum Theophrasti Philyca esse, Bellonius lib. 1. Observat. cap. xlii. censet. Nemo est in monte Atho, inquit, cui arbor Plinio Alaternus dicta, veteri legitimo nomine, quo ipse Theophrastus illam donavit, Philycæ, ignota sit: Corcyrenses vero & Cretenses ἐλαίωρον appellat, quia ejus folium inter Ilicem & Oleam medium est, teste Plinio. Theophrastus quidem varijs locis in sua Plantarum Historia τῆς φιλυκῆς καὶ τῆς κηλάωρου meminit, sed formam non describit: utramque tantum maturè germinare, & serò fructum reddere, Philycæ honorem in alendo pecore, semper enim fronde abundare, maxime flexibilem esse, candoreq; Celastri.

Lusitanis prior *casca* appellatur, quibusdam *filiquero* & *sanguentio*: Gallis, Bellonio teste, *Dalader*, & *sanguin blanc*: Lucensibus *Ileiro*. Anguillara Alaternum vocari tradit vulgari appellatione *Alatrerna* & *Linterna*.

Nullum illius usum medicum novi. Sed Lusitani asserbant ejus cortice in aqua decocto piscatores sua retia subrutilo colore inficere: & tinctorum è fragmentorum ligni, quod pallet, decoctione, nigrescentem è caruleo colorem conciliare.

PHILLYREA.

CAP. XXXIIII.

PHILLYRAM, de qua Theophrastus, à Phillyrea Dioscoridi descripta diversam esse, nemo, ut opinor, jam ignorat. Nos de Phillyrea hic agemus, cujus aliquot genera in Hispanijs & Narbonensi Gallia observabam, omnia folijs concinno ordine dispositis, & contrario inter se petiolorum exortu nascentibus, ut in Olea, Myrto, & plerisque alijs.

PRIOR altius assurgit quàm Ilex coccigera, ramosq; habet pollicaris vel etiam amplioris crassitudinis, cortice viridi, sed candicantibus maculis asperso, tectos: folia Ilicis coccigeræ, majora, viridiora, crassiora, in ambitu nonnihil spinosa, adstringentis quidem gustus, sed non ingrati. Hujus flos non est mihi conspectus, sed fructus Lentiscino æqualis, è foliorum alis dependens, maturitate niger, ossiculum continens.

ALTERA priorem magnitudine superat, multis ramis candicante cortice obtectis prædita: folijs Alaterno priori pænè similibus, firmioribus tamen, & minus nigricantibus, saporis quidem aliquantulum acris, sed in quo amaritudo sentitur. Neque istius florem conspexi, ipsum autem fructum racematim inter folia propendentem, magnitudine granorum piperis, aut fructus Myrti, rotundum, nigrum, calidi gustus, osseum & durum nucleum candido & fragili cortice obductum continentem, Decembris initio legebam.

TERTIA superioribus minor est ut plurimum: illius tamen arbusculam videre memini

duorum hominum altitudinem æquantem, & ab illa ramulum suis floribus onustum avel-

Celastri
Theoph.

Plinio Alaterni
flori-
li.

Philyca
Theoph.
ἐλαίωρον

Phillyrea latifolia, L. var. β
miss. det.

A. Lam. 2. 102

Phillyrea 1.

Phillyrea 1. 1.

Phillyrea 1. 1.

Phillyrea II.

lebam, è quo subjecta icon delineata est, & cum plerisque alijs stirpibus in meâ peregrinatione collectis adservatur. Ejus autem rami exalbido cortice teguntur, ut in alterâ, aliquantulum rugoso: folia habet superioribus angustiora, nullis crenis ferrata, ejusdem ut in præcedente coloris, adstringentis gustus: flores oleæ similes pusillos, ex herbaceo candicantes, confertim inter foliorum exortus nascentes: fructum deinde rotundum, superiori similem.

QUARTA humanam altitudinem æquat, ramos tamen minores & frequentiores habet quàm superiores, nigriore cortice tectos: folia Oleastri, angustiora, viridiora, amaritudinis non expertia: flores etiam exiguos, albicantes, oleæ similes, simul congestos, & inter foliorum alas circa ramulos nascentes: quibus succedit fructus, maturitate niger, baccarum Myrti magnitudine, ossiculo duro præditus.

QUINTA, jam descriptæ, forma, magnitudine similis, in hoc differens quòd ejus rami tenuiores, rariores minusque conferti: frequentiores etiam habet virgas à radice germinantes, fractu satis contumaces: folia etiam ex adverso disposita, paulò longiora & angustiora quàm Quarta, oleastrinorum modo firma, saturatiùs virentia, subacris saporis. Hanc & flore & fructu carere incolæ mihi affirmabant: sed utrùque superiori simile proferre non dubito.

Prior frequens est in Lusitaniæ incultis circa Eboram. Altera varijs Lusitaniæ locis, in sepibus, sed nusquam copiosior quàm circa Tomar insignem pagum, unde plurimum fructum in Belgium detuli. Tertia desertis Bæticæ locis: ejus etiam unicam arbusculam in Narbonensi

Phillyrea III.

Phillyrea V.

Natalis.

Phillyrea III.
Lam. 2. 132

Phillyrea III.
Lam. 2. 132

Phillyrea II.
Lam. 2. 132

Phillyrea V.
Lam. 2. 132

nenfi Gallia conspiciebam ad ingressum pagi *Peraul*, vicini Volcarum stagno, secundo à Mompelio miliari. Quarta abundè in Castella nova Hispaniæ, locis incultis non procul à Tago flumine diffitis invenitur, & frequenter Mompeliano agro in sepibus. Quintam nusquam alibi vidi quàm in incultis Castellæ veteris & Bæticæ.

Omnes autem, præter secundam, cujus fructus amicis à meo reditu communicatus, & à plerisque terræ creditus non est natus, non modò in cultissimis hortis Illustrium virorum Dn. Caroli à Divo Audomaro, Domini in Dranoutre, Moerkerke, &c. Dn. Ioannis de Brancion, sed etiam in elegantissimis Nobilium virorum Dn. Ioannis Dilfi, Ioannis Boisot, Generosæ Dn. Mariæ de Brimeur Magnifici viri Conradi Scheti uxoris, Raphaëlis de Coxia pictoris Regij, Georgij van Rye mercatoris Machliniensis, & aliorum quorundam rei herbariæ studio se oblectantium, conspectæ aliquando fuerunt. Et posteriora quidem tria generalias species peperisse videntur: nam quædam breviorè & latiorè folio, aliæ longiorè & angustiorè, quædã etiam serrato aliquantulum folio natæ sunt, à matre non nihil degenerates.

Φιλλυρέα Græcis dicta, Latinum nomen non habet: sed græca voce Phillyrea dicenda. Prior à quibusdam vernaculo Hispanorum sermone *azebo* dicitur, illius semen Oxyacanthæ nomine ad Belgas missum. Altera Lusitanis *adorna*. Tertiæ, quartæ, & quintæ indifferenter nomina dabant incolæ, modò *piadera*, modò *ladierna*, nunc *lentisco*, nonnulli etiam *torvisco* (quod Thymelææ proprium & peculiare est) nuncupantes. Tertium genus Peraulani stagni Volcarum accolis, si benè memini, *alader* dicebatur. Quartum verò meo tempore Mompelianæ academiæ studiosi, nunc Oleastrum, interdum etiam Halimum appellabant.

DIOSCORIDES Phillyrææ folia commanducata, ad oris ulcera commendat, vel eorum decocto collui os jubet: pota verò urinam ac menses ciere dicit.

HALIMVS.

CAP. XXXV.

VNUM Halimi genus Dioscorides tradit. Plinius Naturalis Historiæ lib. xxii. cap. xxii. duo genera recenset, & tertium ex Cratæva addit.

HALIMVS ergo Dioscoridis, quem & majorem & latifolium appellare licet, frutex est omnino candidus, Rhamno similis, ipso etiam candidior, eademq; altitudine assurgens, multis ramis ex una radice prodeuntibus, crassis, lignosis, & fragilibus, nullis rigens spinis: folia oleæ, seu potius Rhamni, breviora tamen & latiora, interdum rhomboide figura, alba, carnosâ, quodammodo splendentia, saporis acidi, circa ramos, nullo servato ordine temerè nascuntur: flos oleæ panè, muscosus, purpurascès, racematim in summis ramis cohæret: deinde semen latum Atriplicis, aut portulacæ quam marinam vulgò appellant, copiosum: radix dura est, lignosa, & in multos ramos sparsa. Floret æstate, semen Autumno maturescit: inveni etiam Decembri florentem & maturo semine onustum.

PLURIMVS spontè provenit Vlyssipone vicinisq; locis ad Tagum, aut ejus ostia, & æstuarium mari proxima in sepibus mixtim cum Rhamno, aut solus: Hispali item in sepibus. Natus etiam nobis semine quod Vlyssipone attuleram, quem etiamnum apud quosdam rei herbariæ studiosos ali existimo: verum minus albus erat quàm natali loco, & ampliora nactus folia, Atriplicis silvestris ferè magnitudine &

forma, carnosâ tamen, & falsedinis nonnihil retinentia.

Frustra hunc, verbis Amati Lusitani inductus, Salmanticæ ad ædem D. Virginis, cui cognomen *de la Veiga*, fluvio Thormi vicinam, sepe requisivi: sed Rhamnum istic frequentem, quemadmodum tota illa suburbiorum parte inveni: nisi Atriplicem silvestrem, illie ut plerisque alijs locis satis abundè nascentem, pro Halimi frutice fortassis sumpserit.

HALIMI genus aliud, supra cubitalem, aut sesquicubitalem non assurgit altitudinem, flagellis potius, quàm ramis, ad eò infirmis, ut plerumque procumbant & humi fundantur, candidis quidem illis, sed minus superioris ramis: hujus folia oblonga, angusta, pinguis & carnosâ, cinerei & albicantis coloris: flos summis flagellis racematim cohærens innascitur,

Halimus II.

herbacei potius quàm purpurascens coloris, deinde semen superiori penè simile, paulò tamen minus. Floret quo superior tempore.

In maritimis regni Valentini nascitur: videre & legere etiam memini in aggeribus illius Insulæ, quam duo Rhodani cornua faciunt, inter Fanum D. Ægidij & Arelaten, cum Mompellio Arelaten & inde Massiliam proficiscerer. Alitur etiam à nostratibus in hortis. Alebat etiam Viennæ in suo horto cultissimo Cl. Vir Doct. Ioannes Aicholtzius insignis Medicus, & dum vixit amicus carissimus, adeò prolifico semine, ut plurimæ illi plantulæ singulis annis sponte nascerentur.

Ad Halimi etiam genera referri potest alia planta non modò in maritimis Mediterranei maris, sed etiam ad Oceanum sitis, ut in aggeribus Flandriæ, Zelandiæ, & Hollandiæ nascens, pedibus ramis, humi procumbentibus, ex cinereo colore purpurascens, folijs priori similibus, pinguioribus & magis carnosissimis, minus tamen incanis, & ex viridi potius canescentibus: flos etiam extremos ramulos ambit racematim, ex herbaceo purpurascens, deinde semen secundo simile.

Cl. Vir Iacobus Dalechampius (ipsum enim magnæ illius Plantarum Historiæ, quæ proximis his annis Lugduni apud Rovilium expressa est auctorem esse judico) verùm Dioscoridis Halimum Tholosæ in hortis coli ait: sed cum fructum Ribes vulgari similem ei adpingat, dubia mihi est ejus fides: Dioscorides enim nullius fructus in

ejus Historia meminit: nec ipse etiam Plinius. Ego verò primum quem descripsi, legitimum Dioscoridis *ἅλιμον* esse censeo, & mitius genus Plinij: Lusitani *Salquedeiras* à salagine, Hispanenses *marisma*, quòd maritimis crescat, appellant. Alter silvestre genus Plinij videtur, cui tenuiora folia tribuit: illius vulgare nomen mihi ignotum. Tertius vulgò *Portulaca marina* dicitur.

Omnes autem perpetua sunt fronde, & aliquid ad fine cum *Atriplice* silvestri (cujus varia inveniuntur genera foliorum amplitudine & exilitate inter se differentia) habere videntur, & fortè etiam facultates non dissimiles.

HALIMI folia Dioscoridi & Plinio, cibi gratia decoquuntur: radix drachmæ pondere in aqua mulsa pota, tormina discutit, ruptaque & convulsa mitigat. Plinius deinde utrumque genus prodesse dysentericis etiam exulceratis cum pane, stomacho verò ex aceto. Ulceribus vetustis illini crudum, & recentium vulnerum impetus lenire, & luxatorum pedum ac vesicæ dolores: sed in eisdem remedijs, effectus majores silvestris esse, & in sananda hominum ac pecorum scabie: semine linguæ subdito sitim non sentiri &c.

Lusitani certè tenellas prioris, atque etiam *Rhamni* cimas in cibos recipiunt. Clariss. eques Damianus de Goës, idemque vir doctissimus Halimi majoris folia cum furfuribus decocta, & podagris quæ à calida causa proveniunt, malagmatis modò calida imposita, dolores lenire mihi affirmabat, cum *Vlyssipone* essem.

Tertij generis turiones & folia Flandri, Oceani accolæ, sale condire solent, & in vsum servare, non secus ac *Tyrheni* maris maritimis vicini, fœniculum marinum.

FRUTEX CORONARIUS.

CAP. XXXVI.

Syringa vul.
244.

VALDE elegans est hic frutex, multis ab radice longis virgibus præditus, rectis, cinereo cortice tectis, digitalis aut majoris crassitudinis (quæ tandem brachialis interdum evadit) nodosis & quodam modo geniculatis, multam medullam in se continentibus: hæc demum in multos tenellos virides ramos sparguntur, quos ex intervallis bina semper folia contrario pediculi exortu nascentia exornant, laurinis majora, oblonga, per extremum mucronata, rugosa, viridia, in ambitu crenata, amariusculi, primum degustantibus, saporis, deinde acris: flores extremis ramulis insident, terni, quini, septeni, nonnumquam plures, bini semper inter se oppositi, extremo impate: constant ij quatuor folijs mucronatis, albis, numerosis fibris pallidis mediam floris cavitatem & umbilicum occupantibus, odor jucundè gravis, qualis in aureorum malorum & citriorum floribus: his succedunt capitula e multis quasi valvulis compacta, supernè obtusa, primum viridia, deinde maturitate nigricantia, quibus

quibus dehiscantibus, oblongiusculum & tenue semen excidit, quod plerumque novellas plantas sequente anno procreat: nascitur etiam avulsione, & stolonibus radicibus spargentibus mirè se propagat. Floret Junio, semen Augusto maturum est.

Nusquam sponte nascentem hunc fruticem vidi, sed in Belgicis hortis mihi primùm conspectus, nescio unde delatus: postea in Hispanijs unus aut alter, è Belgio haud dubiè missus. Nunc pauci sunt, in Germania, alijsque vicinis regionibus horti, in quibus ob odoris suavitatem & elegantiam non alatur.

Frutex coronarius.

ὄσπυς Theophrasti.

AN veteribus fuerit cognitus hic frutex, nondum statuere possum: passim verò ab Herbarijs Frutex coronarius, quòd ejus flos odoratus in coronas interdum addatur, & Syringa à virgarum rectarum longitudine & fungosæ interioris medullæ copia, appellatur: Austriacæ matronæ, Welsche holder / id est. italicam sive peregrinam sambucum à florum odore vocant.

Sunt qui ὄσπυς Theophrasti esse censeant. Sed cum illius ὄσπυς, quam à nonnullis ὄσπυς appellari dicit, adeò luculenter sit ab ipso descripta Hist. Plant. lib. III. cap. X. non video quibus rationibus suam opinionem stabilire possint. Nemo enim in re herbaria vel mediocriter versatus est, qui non agnoscat Ostryon sive Ostryam, illam esse arborem quæ in omnibus penè Germaniæ, Galliæ, Pannoniæ, & multarum aliarum Europæ Provinciarum silvis obvia est, τῆς ὄστρα sive fago, non fraxino, ut vult Plinius, qui lib. XIII. cap. XXI. Natur. Hist. eam describit, corpore & cortice similis, folijs fagi sed minoribus, durioribus, per ambitum ferratis, non splendentibus supernè ut illa, ante hiemem tamen, priusquam defluant, similiter flavescentibus, extremis ramulis spicam alatarum ligularum, in quibus semen hordeo simile latet, propendentem ferens. Herbarijs quibusdam Fagus dicitur, nescio quo auctore, nisi fortè à fagi similitudine nominis occasionem sumpserint. Germani hanen buche appellant, Galli Chermè, Atrebatès mei populares ad græcam vocem alludentes Hestre, è cujus crassioribus virgis crates texuntur.

Coronarius porrò frutex an vllum in medicina usum obtineat, nondum intellexi: sed nobiles apud nos matronæ, floribus syndone munda exceptis, & in conclavi ab aère perflato supra mensam stratis, singulisque diebus maridorum & pridianorum loco recentibus suppositis, chirothecas suavi odore imbuere solebant.

EST alius quidam frutex à nostris etià Syringa vocatus, superiori dissimilis. Nam quamvis ab eadem radice multas proferat virgas rectas & nodosas, magis tamen fraxini, quàm Syringæ superioris, tenellas virgas referre videntur: multis etiam fruticat ramis, circa quos ad singulos nodos bina folia contrario situ nascuntur, latiora quàm in præcedente, & longiore

nixa

Philadelphus coronarius
Lam. 2. 119
Syringa

Frutex coronarius
Theophrasti

Frutex coronarius
Syringa

ὄσπυς Theophrasti

Plinius emendatus

Syringa caerulea flore

Syringa cæruleo flore.

Lilac Matthioli.

Cauda vulpina.

Evonymus i. five latifol.

Evonymus i. latifolius.

nixa petiolo, crassiuscula, dura, nigricantia, & ad populi nigræ five hederæ foliorum formam accedentia: summis ramis oblongos veluti racemos fert, è quibus multi flores superiore minores, obsoletioris cærulei coloris dependent, odorati quidem, minus tamen quàm prioris Syringæ: ijs succedit longiusculus fructus, duabus veluti membranaceis valvulis constans, quo bina oblonga & compressa semina continentur, coloris ex atro rufescentis. Facile pangitur.

Hunc etiam alunt nostratium horti, atque plerique Germaniæ, & aliarum Prouinciarum: floret cum superiore, interdum maturius.

LILAC hunc vocat Doctis. Matthiolus, & ex pictura quæ Constantinopoli fuit illi allata, tum ramulis flore & fructu refertis ab Antonio Cortuso sibi missis, qui ex Africâ acceperat; sed in eo fallitur quod fructum pistacijs similem illi tribuat, nucleo intus conferto & admodum pingui, ex quo oleum exprimitur, quod de Ben appellant: nam hujus fructus multum à Pistacijs differt, ut ex ejus historia liquet.

Bellonius hujus meminisse videtur Observationum lib. III. cap. L. Nam postquam dixit Turcos nullis parcere sumptibus, & summam adhibere diligentiam, in conquirendis exoticis arboribus, quæ elegantibus floribus sint præditæ, addit: Alunt fruticem hederæ folijs perpetuò virentem, violaceis floribus, oblongum pediculum ambientibus, & vulpinæ caudæ crassitudinem æquantibus, qua de causa ipsi sua lingua vulpinam caudam appellant.

Verùm nostra Syringa cærulea perpetuam non habet comam, ut ille Caudam vulpinam habere asserit: sed deciduo est folio, ut superior.

EVONYMVS. CAP. XXXVII.

NON minùs familiaris est universæ Pannoniæ Evonymus vulgo dictus, quàm reliquis provincijs quas quidem adij: alit tamen etiam quædam alia ejus genera nusquam alibi mihi observata.

VIRGAS habuit primum genus, cum id reperi, cubitales duntaxat, lætas & fractu contumaces, quas ambiebant bina folia ex adverso semper nascentia, leviter in ambitu serrata, Evonymi vulgaris folijs non absimilia, quod ad formam attinet, sed longè majora, Citriæ mali folijs amplitudinem non cedentia, viridia, gustus ingrati & amari: radicem digitalis crassitudinis summa tellure in cubitalem longitudinem excurrentem, multisq; flavescentibus fibris donatam. Nullos tum flores observabam: sed posteaquam in cultissimo horto C.V. Doctoris Ioannis Aicholtzj, Viennensis Medici, vetere amicitia mihi cõjuncti, cui binas stirpes quas erueram, adoleverunt; ad humanã vel ampliorem altitudinẽ post paucos annos excreverunt, ampliora folia nactæ sunt, flores & semen tulerunt. Maio enim mense oblongi tenuesq; inter infima folia pediculi nati sunt, è quibus aliquot dependebat flosculi, quatuor albicantibus foliolis & ad carneum quodammodo colorem accedentibus præditi, forma persimiles Evonymi vulgaris floribus:

floribus: quibus successit fructus, ut in vulgari, quadrangulus, interdum etiam quinque angulis contans, major tamen, & quasi alatus, maturitate dehiscens, & alba grana aurea pulpa inclusa nonnumquam Augusto, sed potissimum Septembri mense continens. Sub Autumni finem, folia abijcit cum reliquis arboribus quibus perpetua non est coma, & extrema ramulorum cuspide oblongam gemmam, spem proximæ novo vere germinationis, producit.

Vno dumtaxat loco hunc fruticem observabam anno reparatæ salutis humanæ M. D. *Natalis.* LXXIX. Maio mense in silva illa quæ ex *Grebén* Ill^{is} Dn. Balthazaris de Batthyan arce descendit versus Warasdinum, ea Pannoniæ parte, quæ olim Interamnis appellabatur, nunc autem Slavoniæ nomen obtinet, Germani *Windischeländ* vocant, ultra Dravum flumen: & inde binos illos frutices Viennam adferebam.

Evonymus II.

BICVBITALIBVS ramis assurgit alterum, aut etiam majoribus, digitali, interdum pollicari crassitudine, lentis & obsequiosis, deo cortice obductis, viridi primùm, deinde multis nigricantibus maculis aspero, qui in summo dividuntur in plures ramulos, ordine & serie quadam inter se oppositos, quos exornant folia similiter ex adverso sita, latifoliæ Myrti folijs paria, teneriora, leviterque in ambitu crenata, gustu primùm exsiccante, deinde amariuscule & calido: è quorum sinu, in oblongis gracilibusque pedunculis, unus, bini, aut ad summum terni flosculi splendentes & purpurascens dependent, quatuor foliolis constantes, umbilico quadrato, & luteis staminulis quatuor angulos occupantibus, Cogygiæ flori non multùm absimiles, majores tamen: fructus succedit in quadrangulis siliquis vulgaris Evonymi similibus, spongiosus, aurei coloris, ijs dehiscens tenui filo propendens, in quo grana extrema parte nigra & splendentia, Fraxinellæ granorum instar, bina interdum & terna eodem loculo & pulpa comprehensa.

Evonymus II.

Copiosè nascitur in silvosis utriusque Pannoniæ montibus: sed qui Alpes attingunt, id alere desinunt. Invenitur & in Moravia: nusquam verò abundantius, quàm in silva arci Greytzenstein Ill. Comitum Nicolai de Salmis vicina, secundo à Vienna Austriæ miliari, ad levam Danubij ripam. Floret Maio: fructus Au-

Natalis.

gusto plerumque maturescit, maturius quàm vulgaris, & primum genus hic descriptum.

Ευώνυμος Græcorum, Evonymus Latinorum censetur potiori doctorum virorum parti is frutex qui apud Herbariorum vulgus tale nomen obtinuit, tametsi quidam aliter sentiant, & *τετραγωνία* (Gaza quadratoriam vertit) cujus solum nomen apud Theophrastum lib. III. Hist. Plant. cap. VI. inter sero germinantes invenitur, esse volunt: ejus autem *Ευώνυμος*, aliam quandam stirpem, quam infra suo loco describam.

Evonymus.

Tetragonia.

PORRÒ vulgarem Evonymum à capris maximè appeti, & ejus folijs avidè sine noxa vesci, dum in Pannonia essem, didici, eamque ob causam, ab Vngaris *kechke rago sa*, id est, à capris rosa arbor dicitur: licet id Theophrasti opinioni repugnet, qui Evonymi folia, capris præcipuè, mortifera esse scribit. Germanis autem *Spindelbaum* dicitur, Gallis *Fusain*, & *bois à faire lardoires*.

Evonymus vulgaris.

PERICLYMENVM.

CAP. XXXVIII.

VULGARIS Periclymeni, duo genera sunt cognita, utrumque vicinis fruticibus plerumque se circumvolvitur: sed illud quod in Septentrionalibus Regionibus nascitur, extremis ramis multos flores odoratos admodum, & rubrum fructum in unum caput coactum profert, alterum in calidioribus regionibus veluti Italia, Hispania, Narbonensi Gallia crescit, latioribus folijs & binis aut ternis acetabulis extremos ramulos ambientibus, in quorum singulis seni plerumque flores exoriuntur præcocios & minus odorati quàm in priore, quibus succedunt bacca ferè puniceæ. Vtrumque genus Belgicis & Germanicis hortis valde familiare, pergulas interdum vestit. Neutrum spontè nascitur, quod sciam (certè non observavi) in Vngaria, Austria, Bohemia: Matronæ Austriacæ *Rosen von Jericho* appellant.

Periclymeni duo genera.

ALIVD porrò genus est, quod nullo adminiculo egens per se consistit. Istius plura genera observabam. Nam præter primum, cujus cum luculenta descriptio extet Pemptade III.

Secundæ generis.

Periclym. I. lib. III.

lib. III.

lib. III. cap. XLIII. Historiæ stirpium Clariss. Viri Remberti Dodonæi Cæsarei Medici, hæc repetendam esse non duxi: Lectorem tamen admonitum volui, inæquales baccas non ferre, quemadmodum nonnulli existimant, sed geminas semper, easque perpetuò ferè æqualis magnitudinis, cum in Pannonia, Austria, Moravia, Bohemia, ubi plurimum, tum in Allobrogum, Helvetiorumque alpibus, & alijs locis in quibus spontè crescit. In Belgicis autem hortis cultum, vix unquam æquales ad maturitatem perducere deprehensum est; at cum altera excreseat & turgida fiat, una semper exilis, plena tamen remanet, lagenulamque gestatoriam, aut cucurbitulam referre quodammodo videtur.

Periclymenum rectum II.

Lonicera myrta
L. sp. 247
Sp. hist.
Lam. 1730
Eum. hist. 1137

Periclymenum rectum III.

Lonicera
Lam. 1731
Eum. hist. 1137

Secundum gen.
Periclym. II.

ALTERVM humilius est, humanamque altitudinem rarissime attingit: multò graciliores & rariores habet ramos albicante cortice tectos: folia priore teneriora, longiora, in ambitu nonnihil serrata, supernè virentia, infernè minus incana quàm primi: tenellis germinibus enascuntur inter folia graciles pediculi; unum interdum, sed binos ut plurimum flores sustinentes, superiore minores & teneriores, non pallefcentes ut illi, sed purpurascetes, quibus succedunt gemelli fructus æquè magni ac in priore, etiam æquales, nigri tamen, non rubri, succulenti, gustu ingrato. Radix dura est & lignosa.

Hujus unum fruticem in Pyrenæis montibus, binos aut ternos apud Allobroges, deinde frequentiores varijs montibus Austriæ & Stiria, inveniebam.

Secundum gen.
Periclym. III.

TERTIVM ejusdem cum secundo altitudinis, crassiusculo est stipite, multos in ramos diviso, nigricante cortice obductos, qui scaber est, & plerumque multis locis hiat: interdum statim à radice in multos ramos sese dividit: tenelli ramuli purpurascunt, & incana lanugine pubescunt: folia contrario situ inter se disposita, ut in reliquis Periclymeni generibus, illi quòd rubras baccas fert non dissimilia, exsiccantis & amariuscule gustus: flos non fuerat mihi conspectus cum hujus historiam primùm evulgarem, quandoquidem sub finem Julij solummodo observatus frutex suo maturo fructu onustus: at aliquot deinde annis elapsis, semine natæ stirpes, tertio à satù anno, flores è tenellorum ramorum alis pediculo in hærentes, protulerunt geminos, rudimento fructus, ut ceterorum, innixos, pusillos, pallefcentes, cavos & in quinque lacinias divisos, ut reliquorum Periclymeni surrecti generum flores, è quorum umbilico prodeunt quinque staminula flava appendice insignita, fructus singularibus baccis, utrimque inter folia brevi pediculo dependentibus, constat, Chamæespilo Gesneri magnitudine æqualibus, sed longioribus paulò, coloris cærulei, quæ vinoso & acidiusculo succo plenæ, manus rubro colore inficiunt, & multa plana grana continent. Radix lignosa latè diffunditur, & multis fibris prædita est.

Crescit spontè ad radices cujusdam montis pago Malitz vocato contigui, ad sinistram, via quæ

quæ ad Taurum, superioris Stiriaë Saltzpurgensem Ditionem pertingentis præcelsum montem, ducit: nunc autem semine natum in quibusdam hortis alitur. Incolæ fructum diligenter colligunt, & in tinctorium usum reponunt.

Periclymeni IIII. & IIIII. flores.

Periclymen. rectum IIIII. cum fructu.

QVARTVM genus humilius est, rarò cubitalem superans amplitudinem, ramis secundo crassioribus, candidioribus, lentis & fractu contumacibus: folia illi omnium maxima, Laurinis non minora, per extremum mucronata, supernè virentia, infernè candidiora, nulla tamen lanugine pubescentia, neque in ambitu serrata, duriora etiam quàm superiorum: flores in longo crassiusculoq; petiolo gemelli, secundo forma similes, nunc ex purpura candicantes, modò purpurei: fructus plerumque unicus, rarò geminus, tametsi gemino flori succedat, omnium crassissimus, exigui cerasi magnitudine, ruber, succulentus, transparent, duplici in summo, ubi flores inhæserunt, stigmatè notatus, sed unicum granum continens.

Frequens est in montibus Pyrenæis & Allobrogicis, sed omnium abundantissimum in Pannonicis, Austriacis, & Stiriacis, præsertim supra monasterium Neuberg, vbi, & in reliquis vicinis Alpibus plurimæ stirpes elegantissimæ proveniunt.

Florent omnia surrecti Periclymeni genera Aprili & Maio, fructus Julio & Augusto plerumque perficitur.

Primum genus *Hunds Hirschen* & *Beinholz*: à quibusdam appellatur vulgo, quidam Xylostei nomine, postremam Germanicam vocem exprimentes donarunt. Austriacarum & Stiriacarum Alpium incolæ tria priora genera *Hunds beer* vocant. Quarti nullum vulgare nomen didici. Verùm mihi non probatur eorum sententia, qui hoc genus Plinianam Chamæcerasum esse existimant: cum ejus fructus nulla saporis gratia commendetur, nullamque habeat tota stirps cum Ceraso affinitatem. Sed magis verisimile judico, ipsius Chamæcerasum non esse diversam ab ea quæ plurimis Pannoniæ, & vicinarum quarundam Provinciarum locis spontè provenit, cujus historia paulò post sequetur: nec mihi satisfaciunt qui Ficum Idæam, cujus Theophr. lib. IIII. Plant. Histor. cap. XVII. meminit, esse volunt: nam hæc planta nullam, mea opinione, notam habet cum ipsius, nec cum Pliniana ficu Idæa convenientem.

Ad Periclymeni etiã genera proculdubio referenda est hæc elegãs planta, cujus iconè cum descriptione liberaliter pro mutua quæ inter nos erat amicitia comunicabat C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, cum alijs aliquot elegâtissimis stirpibus, de quibus suo loco.

CAVLICVLIS verò dodrantalibus est, quibus quatuor, sex, rarius octo adherent folia ex adverso per intervalla sita, Phillyræa Narbonensis, sive mediæ, folijs similia, sed paulò majora, magisque nervosa, in mucronem desinentia, quinque costis ab ipso pediculo ad mucronem excurrentibus. E supremorum foliorum cavis duo veluti ramuli exeunt binis folijs eodem

Chamaericlymenum.

Aliud Chamaericlymenum tenuius.

Sim. p. 1. 201
Cornus Saccata, L.
Linn. 2. 114. M. d. d. d.
Sp. hist.

Nomen.

Chama-mespilus Gesneri.

Chama-mespilus historia.

Mespilus cotonealis
Sim. p. 4. 268
Linn. 2. 114. M. d. d. d.
Sp. hist.

dem modo quo in caule dispositis præditi, qui cacumine quaterna alia folia gestant. Ex istorum ramulorum medio, pediculus nudus & sine folijs exit, in cuius summo rubræ bacce (flores non fuere observati) racematim coherentes nascuntur, Prutenis rusticis circa Gedanum vulgò Dantiscum appellatum expetitæ atque etiam in Norwegia & Suecia, ubi in maritimis copiosè nascitur, tenui radice se propagans, & vicina loca occupans, hinc inde fibras spargit.

Qui ad me mittebat, Chamaericlymeni nomen, nec immeritò indidit.

CONSIDERANDVM porrò an eadem non sit (certè persimilis) cuius brevem historiam mihi communicabat, & plantulas aliquot siccas relinquebat doctissimus vir D. Henricus Hoierus Medicus Anno M. D. xcvi.

TERTIVM, inquit, locum assignamus herbulæ [inter bacciferas videlicet stirpes ab ipso in Norwegia observatas] quæ folijs Hypericon humile mentitur: florem unicum profert, nigellæ flori quodammodo similem, ex quo bacca per maturitatem rubentes, nõ secus ac vaccinia rubra, ejusdè quoque magnitudinis propendent, intus albæ, succulentæ, sapore admodum dulci: quæ manducatæ, scabiem prurituque generare vulgò creduntur, atque hinc illis nomen inditum Schrubbebeeren.

Plantulæ autè quas mihi siccas relinquebat valdè tenellæ erant, ex quibus observabam (quòd Hoierus brevitati studens prætermiserat) singulis surculis sive cauliculis sena plerùque, interdum octona inhærere folia, ex adverso, sive contrario situ semper nascentia, in imis cauliculis minora, in extimis ampliora, Ascyri folijs valdè similia, è quorum sinu ad latus pediculi florem sustinentis, aliquando unicus, ut plurimum bini, utrinque scilicet unus, exsurgunt ramuli binis aut quaternis folijs simili serie dispositis præditi: florem porrò summis cauliculis nitentem, quatuor folijs candicantibus cõstantem, in cuius medio multarum baccularum suis petiolis inhærentium rudimenta nigricantia, quæ magnam gratiam flori addere debent.

CHAMÆMESPILVS GESNERI.

CAP. XXXIX.

FREQVENS est hic frutex in omnibus non modò Alpibus, sed montibus etiam quibusdam Viennæ Austriæ vicinis, bicubitalibus, vel cubitalibus, interdum etiam longè brevioribus virgultis, pro locorum, in quibus crescit, naturâ, lentis, nigro cortice tectis, sic tamen ut tenelli rami canescant: folia alterius generis Idææ vitis folijs haud multum dissimilia sunt, magis tamen ad cotoneæ mali foliorum similitudinem accedunt, minora tamen, crassiora, supernè virentia, infernè canâ lanugine pubescentia, alternatim in virgultis nascentia. Ineunte Vere è singulorum foliorum alis flosculos profert herbacei coloris, concavos, ternos aut quaternos, in uvam quasi cõgestos, qui deinde in fructum extuberant rotundum, magnitudine baccarum myrti,

myrti, aut potius Spinæ appendicis, sive vulgatæ oxyacanthæ, colore foris initio subflavescente, deinde rubro, carne intus pallida, fungosa, oxyacanthæ iam dictæ ferè sapore, quina ossicula sive semina continente. Augusto maturus est.

GESNERO Chamæmepilum appellare placuit: quem alij recentiores sequuti sunt. In Epistolis satis aperte docet à Coronastro ipsius (ne quis eandem stirpem existimet) differre, cui majora folia, baccas non adeò rubras, nec adeò rotundas tribuit. Sunt qui Dioscoridis ἐπιμηλίδα, & Theophrasti mepilum ἀνθηνοειδὴν esse censent. Epimelis sanè Dioscoridis, quam & σιτάριον appellari ait, vulgaris nostra mepilus est. Anthenoides verò Theophrasti (quam Gaza Gallicæ appellatione expressit) qualis sit, non facilè judicari posse arbitror. Mihi porrò videtur hïc frutex plurimas notas habere communes cum κομάρω sive arbuto Dioscoridis, quæ à Theophrasti Arbuto differt, ut cap. de Arbuto adnotavi. Anguillaræ autem videtur Dioscoridis κόμαρος esse Andrachne, quam Theophrastus Plant. Histor. lib. III. cap. XVI. Arbuto subjungit, illique similem facit folio & fructu.

Ἐπιμηλία
Ἀνθηνοειδής.

Κόμαρος
Diosc.
Andrachne
Theophr.

VITIS IDÆA.

CAP. XL.

IDÆA Vitis nomen diversis stirpibus tribui video à Rei Herbariæ peritis: sed maxima pars Myrtillum germanicarum officinarum, hac appellatione Theophrastum intelligere, vult. Sunt qui alium fruticem ab eo describi arbitrantur. Nos utriusque generis stirpes hoc capite describemus, à priore initium faciètes, quod plurium opinione id nomen sibi vindicare debet: cujusque species (præter vulgarem nigris baccis, aliam buxeis nec deciduis folijs, baccisque rubris, & tertiam palustribus nascentem) duas ab alijs minimè descriptas observasse puto.

Vitis idæa.
πρόλιπη.

PRIOR flexilibus est ramis & humi diffusis, gracilibusque, multis germinibus vix è musco (quo rami occultantur) prominentibus, in quibus nullo ordine digesta sunt folia, prioris Ledi alpini folijs penè similia, paulò tamen longiora, angustiora, teneriora, minutique crassa, admodum venosa, supernè virentia, infernè dilutiora, leviter per oras crenata, & mollibus quibusdam villis hirsuta, longo pediculo inhaerentia, gustus valdè adstringētis: in summis germinibus præcedentis anni, baccas fert (florem non observavi) rotundas, cerasij nonnumquam magnitudine, oblongis & tenuibus pediculis dependentes, coloris initio viridis, deinde rubri, postremò nigri, succulētas, non ingrati saporis, nulla ossicula continentes, sed plana duntaxat semina, alba, numero ut plurimum quina: radix lignosa quibusdam fibris donata est, & rami per terram sparsi similes fibras nonnumquã agunt.

Vitis idæa 1.

Maturis & immaturis baccis onustum hunc fruticem, juxta Ericam bacciferam alteram nascentem, in unius Senecken jugi supra Neuberg scopulis mensè Augusto eruebam.

VICINIOR est vulgari Altera, quæ ramos etiam habet humi interdum diffusos, teretes, lentos, nonnumquam verò firmos & erectos, cortice modò cinereo, modò rubescente tectos, in multas alas divisos, & in his folia, illi quæ rubro est fructu forma similia, sed teneriora, venosa, subtus exalbida, gustus adstringētis & non nihil acidi: flos vulgari similis, ex candido purpurascens, concavus labris in quinque crenas divisus, & exterius reflexis, suis intus staminulis: fructus vulgari similis, maturitate niger, saporisque gratia non minus quàm vulgari officinarum myrtillus commendabilis, plurima granula in se continens: radix est dura, lignosa, multis fibris capillata: sarmenta, sive rami procumbentes, subinde radices agunt.

Vitis idæa 2.

Vallentinum vulgare
L. ab. 499

Invenitur in Weitzalben jugo duobus supra Neuberg germanicis miliaribus: postea etiam observabam in descensu Herzen alben supra Zeehof multo fructu onustam, atque in Etschero Austria monte supra Gamingam. Anno deinde M. D. LXXIX. reperi in silva Noribergensi urbi proxima, ad Latomias, ubi & vulgares nigris & rubris baccis maxima copia nascuntur sub Pinastris, Piceis & Abietibus, duce & comite C. V. Ioachimo I. F. Camerario. In Silesiacis verò montibus etiam provenire audio.

FORMA & amplitudine hæc à superioribus differt: etenim multis stolonibus statim à radice fruticat, ternos, quaternos, & quinos interdum cubitos altis, crassis, valdè ramosis, nigricante cortice obductis magna ex parte: primo vere folia ex gemmis in ramulorum lateribus nascentibus

Vitis idæa.
111.

Vitis idæa II.

Vitis idæa III.

nascentibus promit subtrus omnino incana, & multo tomento obsita, supernè autem viridia, è quorum medio veluti corymbacea florum quinis foliolis candidis constantium coma emergit, sine odore: folia deinde paulatim sese explicant, tomentosam que illam lanuginem abijciunt, & in ambitu serrata conspiciuntur: fructus floribus succedit rotundus, niger, umbilico quinque alis aut lacinijs septo, spinæ appendicis fructu major, succulentus, subdulci melleoque sapore, quali ferè Ceratia seu Siliquæ, continens dena aut plura grana oblongiuscula, plana, subnigra.

Abundantissimè nascitur montibus Viennæ Austriæ vicinis, veluti ad Brunnam, Medeling, Cumpostkirche, Baden, Fische, atque etiam ad radices Styriacarum alpium. Floret, ut dixi, ineunte Vere, fructus Augusto maturus est.

Nomina.

AN priorem rectè in hanc classem retulerim, alijs judicandum relinquo: nec enim mihi ipsi in illius nomenclaturâ satisfacio. Ledi alpini generibus adscribi posset, nisi baccæ quibus prædita est, & aliæ quædam notæ refragarentur. Vulgare nomen non intellexi. Simlerus verò ad Commentarij de Alpibus calcem ejus meminisse videtur, & Carloti studium appellare: nam parum à Rosæ montanæ frutice differre asserit. Hujus sanè folia satis ad illam accedunt.

Alterâ ab Austriacarum & Styriacarum alpium Venatoribus Jegerber nuncupatur, libenter enim ejus baccis victitant, ut ipsi mihi retulerunt: unde nomen inditum. In Silesia vocatur *Kausch*/ quemadmodum & ea quæ rubro fructu prædita est, & palustris: similem etiam apud illos usum obtinent, qualem Ledon alpinum Insectoribus alpinis præstat.

Tertiam Itali Vitem Idæam Theophrasti, cujus meminit lib. III. cap. XVII. Hist. Plantar. esse censent. Austriaci rustici montani *Stiegenber* vocant, vel quod muscæ ejus fructum ob dulcedinem appetant, aut quia neglecta ab avibus, muscisque in pabulum cedunt. Pena & Lobelius *Amelancher* nomine describere videntur in doctissimis Adversarijs. Iosias verò Simlerus *Stubist*/ hoc est, pyrum petræam, loco supra memorato (ni fallor) appellat. Gesnerus in Epistolis varia (si modo hanc intelligit) tribuit nomina, Myrtomalidis, Petromelidis, Pyri cervinæ, Pyrastris idææ. Dalechampius Epimelidem alteram vocat, & rubrum fructum tribuit, Cotonastrum Gesneri esse censens: deinde alio loco Amalanchier illi ἀμαμλῆς seu ὀμομλῆς Athenæi lib. XIII. est.

COTONASTRUM porro, quem Gesnerus Cydonaginem, Dyospiroon & Wildbutten in Epistolis appellat à superiore omnino distinguere videtur, cum illius baccas rutilas esse ait, licet, carne & succo nullas, seminibus intus quaternis triangulis.

Pyrus petræa.
Myrtomalis.
Petromelis.
Pyræ cervina.
Pyrastris idæa.
Epimelis altera.
ἀμαμλῆς.
ὀμομλῆς.
Cotonastrum.
Cydonago.
Dyospiroon.

Cotonaster fortè Gesneri.

Vva Vrsi.

Arbutus ursi, L. f. 516
Mull. det. Lam. 1: 229
Sp. hist.
Pl. Cay. 163

Eum fruticem legisse arbitror in Sualber
jugis Iunio florentem & fructus rudimentum
efformantem, cubitalibus ramis, lentis, nigro
cortice tectis & nudis, quorum summitates
desinebant in brevia germina incana, quinis
aut senis folijs prædita malo similibus, super-
nè virentibus infernè nonnihil candicanti-
bus, in ambitu serratis, gustus amaricantis: in-
ter quæ veluti umbella flosculorum occulta-
batur quinque folijs constantium, coloris pur-
purascens, quorum deinde sedes in exigua
mala extuberabat. Illum ipsum quem lege-
bamus ramum hîc adpingi curavimus. An ve-
rò Agriomelea Bellonij, quam lib. 1. cap. xvii.
in Cretæ montibus invenisse scribit, exiguo-
rum malorum pyris forma similibus feracem?
Ea sanè Ομομηλίδι Athenæi quodammodo
convenire videtur: & ipse Bellonius eodem
loco, Allobrogum Amalancier, sive Creten-
sium Codomalo, ab Agriomelea distinguit.

Agriomelea
βουμυλίδις
Αθην.

VVA VRSI. CAP. XLI.

FRUTICAT pedalibus ferè ramulis, flexi-
bilibus & lentis, humi diffusis, rubescente
cortice tectis, ut teneriores Arbuti ramuli: fo-
lia illi frequentia, nullo ordine ramis adhæ-
rentia, Arbuti folijs minora, carnosâ, Chamæ-
leæ Italicæ foliorum planè æmula, minimè ta-
men hirsuta, cum adstrictione amaricâtia: ex-
tremis ramulis flores profert ex candido pur-
purascens, sive candidos, quibus leuiter pur-
purascens color admixtus sit, cavos, Arbuti flo-
ribus similes, & uvæ modo simul congestos:
fructum (quem non vidi) incolæ rubentem,
rotundum, exigui cerasi instar, acidum refere-
bant: radix parva sed lignosa. Perpetua fron-
de viret.

Vva Vrsi
Galeni.

Vnico loco nascentem conspexi arido solo
& aprico, via regia, in colle imminenti cuidam
viculo *Venta el bahul* vocato, inter Guadix &
Baça, regno Granatensi, iam florentem Mar-
tio anni M. D. LXV. seriùs tamen plerumque
florere, fructum æstate maturescere, & in
planta ad hiemem usque perdurare ipsi inco-
læ affirmabant.

PERITIORES quidam Hispani quibus eam
ostendebam, Chamædaphnen esse existima-
bant, crassitudine foliorum proculdubio de-
cepti. Mihi verò ad amissim quadrare vide-
tur ἀρπυροσφίλω quam Galenus lib. vii. cap.
iiii. De Composit. Medic. κατὰ τόπους his
verbis describit.

ἀρπυροσφί-
λω.

Vva Vrsi in Ponto nascitur, planta humilis
& fruticosa, folio Memæcyli, fructum ferens
rubrum, rotundum, gustu austerum.

Nam quod nonnulli Vvam ursi Galeni à
Theophrasti Vite idæa differre nò putant, fal-
luntur illi meo iudicio: quandoquidem Vitis
idæa nihil aliud esse videatur quàm ea planta
cujus superiore capite aliquot genera descri-
psi. Et hæc à Vitis Idæa illo genere pumilo
quod buxeis folijs semper viret & rubris bac-
cis præditum est, multis notis differt, licet non-

Vva ursi dif-
ferre à Vite
idæa.

nulli qui huius iconem à me in Hispanicis observationibus ante exhibitam ab illius icone discernere non noverunt, ita sensisse videantur. Magis adhuc falluntur qui hanc meam cum Alpigena & Chamærhododendro Lobelij confundunt: nam si vtriusque historiam & iconem diligenter contulissent, plurimum inter se discrepare animadvertissent.

Non desunt qui Vvam ursi faciant spinam illam perpetuò virentem Oxyacanthæ vulgari floribus & fructu persimilem, quæ in Belgicis hortis Pyracanthæ nomine ali solebat. Eam Anguilara, & rectè quidem meo iudicio, Oxyacantham legitimam esse censet: nam Theophrastus lib. 1. Histor. Plant. cap. xv. & lib. 111. cap. 1111. perpetuam comam Oxyacanthæ tribuit. Dioscorides Pyrastrifolio esse ait. cumque insuper baccas habeat myrti, plenas, rubras, fragiles, &c. aptissime Oxyacantham referre mihi videtur.

CHAMAECERASVS.

CAP. XLII.

Periclym. sur-
vest. 1111.
non esse Cha-
maceras.

Innum. Chamæcerasus, Lam. F. 673

Chamæceras
historia.

SVpra dixi, eorum sententiam mihi non Sprobari, qui quartum Periclymeni surrecti genus Plinianam Chamæcerasum esse existimant, & meas rationes istuc attuli. Plinius quidem Nat. Hist. lib. xv. cap. xxv. enumeratis aliquot Cerasi generibus, addit: Sunt & Macedonica parvæ arboris, raroque cubita excedentis: & minore etiamnum frutice Chamæcerasi. Neutram autem harum, fruticem illum qui inter Periclymeni genera descriptus est, dici posse censeo: sed eos quos nunc describam.

VARIÆ altitudinis invenitur Chamæcerasi frutex: nam interdum in cubitalem, bicubitalem, aut ampliorem magnitudinem attollitur, umbrosis videlicet locis & tenui solo: siccioribus autem locis, & juxta semitas plerumque supra pedalem altitudinem non assurgit. Tenuis autem & lentos habet ramulos seu virgas nigricante ex cinereo cortice obductas, quæ ex intervallis quædam tubercula, & veluti gemmas proferunt, unde tanquam ex cachrye, aliquot exigua foliola, Myrti Tarentinæ folijs æqualia prodeunt, simulque flores bini, terni, quaterni aut plures sese explicant, candidi, quinque foliolis constantes, multis in medio staminulis præditi, Cerasi vulgaris floribus persimiles, minores tamen: infra hos flores, atque etiam in extremis virgis, ex alijs tuberculis exeunt sine floribus folia superioribus majora, Cerasi vulgaris acerbo fructu foliorum formam imi-

tantia, & in ambitu similiter crenata, longè tamen minora, & atra viriditate splendens, subamari gustus: floribus succedit exiguus fructus, rotundus, carnosus, maturitate ruber, exsiccantis minusque grati saporis, quàm sint acida cerasa, osseo intus nucleo: radix crassa, longa, dura, paucis fibris prædita, profundum petens, & quæ difficulter erui possit.

Natales. Crescit passim in Pannonia, Austria inferiore & Moravia, editioribus siccisque locis, ad vinetorum etiam in collibus sitorum margines, & juxta publicas vias. In Bohemia videre non memini. Floret Aprili cum primum folia germinare incipiunt: fructu Iunio, interdum etiam Iulio duntaxat maturus est.

Nomina. Græcis χαμαίεραος dicitur, Latinis Chamæcerasus, Germanis Austriacis Erdt weixel/Vngaris Vad-mezy, id est, silvestris merasus (merasum enim vocant illam seriùs maturescentem Cerasum austero fructu nigro) Gallis, apud quos sponte non nascitur, Cersier nain nuncupari poterit.

Cerasus Macedonica. CETERVM Macedonica Cerasus per Pannonias & Austriam, in agrorum & vinetorum marginibus frequentissima est, rarò ad trium cubitorum altitudinem accedens, nihil in reliquis à vulgari, quæ acerbum & rubrum fert fructum differens: nam flores, fructum, folia similia habet.

Inveniuntur porò in Austriâ & Pannoniâ alij frutices qui cum Ceraso aliquam affinitatem habent, & à nonnullis inter ejus genera referuntur: quemadmodum qui à plerisque Mahaleb vocatur, odorato flore, in scopulis & saxosis Pannoniæ locis nascens, & collium urbi Viennensi vicinorum radicibus, à rusticis Austriacis eam ob causam Strin weixel/hoc

hoc est petrosa Cerasus appellatus. Hunc etiam plerisque Narbonensis Provinciae & Allobrogum locis non procul à Rhodano sitis observare memini. Sunt qui Vaccinium Plinij, & Lacatha, cuius nudum nomen apud Theophrastum Plant. Hist. lib. III. cap. IIII. & VII. ex-
 tat, esse censent. Plinius tamen Nat. Hist. lib. XVI. cap. XVIII. Vaccinia aquosis solummodo nasci tradit, tingendi causa ad servitorum vestes: in quem sanè usum neminem hunc fruticem aut ejus baccas usurpare intellexi; at palustris illa Vitis idæa, cum ea quæ nigris & rubris baccis, est tincturæ apta, quemadmodum paulò antè annotabam.

Vaccinium
 Plinij.
 Lacatha
 Theophr.

Cerasus item avium, aut Cerasus racemosa vulgò herbariorum nuncupata, in silvis frequens, Germani Etern oder Eteren dicunt, Vngari Zelnice fa. Belgicæ officinæ, ante quàm res herbaria adeò exulta esset, pro Vitice habuerunt. Sunt qui Padum Theophrasto lib. Hist. Plant. III. cap. I. esse censent. Sed cum Theophrastus eo loco Padum duntaxat retulerit inter arbores umbrosis gaudentes, nulla addita descriptione: quâ ratione suam opinionem stabi-
 liant, non video.

Cerasus
 avium.
 Padus Theop.

MYRTVS.

CAP. XLIII.

CATO tria Myrti genera tradit, nigram, albam, & conjugulam. Plinius lib. XV. cap. XXIX. Naturalis Hist. suo tempore aliter distincta fuisse Myrti genera refert, videlicet in sativam atque silvestrem, & in utroque genere latifoliam inveniri. Sativarum genera topiariorum deinde facere, Tarentinam folio minuto, Romanam patulo, Exoticam densissimo, senis foliorum versibus: eam verò non esse in usu: ramosam utramque aliam, Conjugulam se existimare, quæ suo tempore Romana nuncuparetur.

Myrti tria
 genera veteribus nota.

Ego verò in Hispanica mea peregrinatione, & alijs quæ adij locis, multo plura genera observare memini: nec dubito quin ex sativione major adhuc varietas oriri possit.

Myrti Classis I.

Myrtus Bætica latifolia, domestica.

Mr. Commerson p. 8. n. 100
 Sur les bords de la mer
 Toulon, le 14. 11
 Linn. 1758

VNUM, satis crassis ramis, folijs duplici serie rariùs dispositis, magnis, ut interdum ad Lauri tenuifoliae aut Arbuti foliorum amplitudinem ferè accedant, dilutiùs paulò virentis coloris, odoratis: rariùs hoc floret aut fructum fert, quia texendis sepibus, quas tódere solent, eo plerúque utantur.

Myrtus Bætica latifolia domestica.

Nusquam id genus vidi, nisi in monasterio quodam Hispali, & in lætissimis Mauritanorum Granatæ viridarijs, in quibus, piscinas & lacus clauderant sepes illo Myrti genere constantes, & ex alio quodam non multum huic dissimili, minoribus tamen, & paulò densioribus folijs, cujus nos hîc picturam damus.

SECUNDUM genus altiùs fruticat, & à radice plurimos densos, crassos, firmosque ramos promit: folia superioris secundæ speciei similia habet, sed adeò confertim nascentia, ut penè mutuo sese contingant petioli, duplici interdum serie, sæpiùs triplici, valde odorata: flos ejus candidus quinque folijs constat, cerasiorum floribus ferè similis, albis villis plenus, odoratus: cui succedit paulò oblongior fructus quàm in Tarentina, initio viridis, deinde cum maturescere incipit, purpurascens, tandem plenam maturitatem adeptus, niger, vinosus, grati saporis, candida incurvaque grana in se continens.

Myrtus Bætica latifolia exotica.

Mr. Commerson
 W. of 2. 767

Hoc genus in Complutensis arcis horto primum mihi conspectum, multis ejus fruticibus serie quadam & ordine dispositis, elegantissimo spectaculo, cum semper vireat: deinde Cordubæ in quibusdam hortis.

TERTII generis unicam arborem vidisse memini in Hieronymitarum monasterio, primo ab vrbe Corduba miliari, eadem foliorum densitate & serie quâ secundum genus, verùm minore folio & saturatiùs virente: fructu etiam majore & magis orbiculato, qui reliquorum Myrti generum fructus instat, alba & inflexa grana habet, minora tamen quàm superioris.

Myrtus Bætica angustifolia exotica.

QUARTUM genus non adeò dense fruticat, neque multum assurgit, tenuibus & fragilibus ramis, folijs ejusdem cum tertio magnitudinis, similiter mucronatis, duplici serie rariùs

Myrtus Bætica silvestris.

Myrtus Batica angustifolia.

Myrtus Batica filvestris.

circa ramos nascentibus, nigricantibus, odoratis: flos alij similis est: fructus rotundus, oblongis pediculis ex foliorum alis prodeuntibus inhaerens, copiosus, initio viridis, deinde candicans, maturitate niger, vinosus, grati admodum cum quadam adstrictione saporis.

Natalis.

Sponte prouenit plerique agris & collibus Extremaduræ (quæ Baticæ pars est ad Anam flumen sita) & Lusitaniæ illi conterminæ, adeo copiosè, ut per aliquot miliaria, nulli ferè alij frutices conspiciantur. Octobri interdum florentem, sed maxima ex parte fructu onustam hanc Myrtum colligebam, cum Madritio Vlyssipponem proficiscerer, locis incultis & procul à mari, procul à fluminibus disitis, nunc lætioribus, viridioribusq; & amplioribus folijs, nunc planè exsuccis, & ferè rigentibus pallefcentibusq; pro locorum natura & situ: nam in conuallibus nata, multò lætior & viridior semper erat.

Myrtus domestica fructu albo.

1. QUINTVM genus satis altè fruticat tenellorum & rubentium ramorum frequentia densum, folijs omnium minimis, angustioribus, & magis mucronatis quàm in ulla Myrto, saturatius virentibus, fragrantis odoris: flos par reliquis, tum etiam fructus, qui initio quidem viret, maturitate autem non nigrescit ut reliquorum, sed ex albidus manet.

2. Hujus generis invenitur alia species ejusdem cum superiore formæ, sed per omnia tenerior, exiliore & angustiore folio.

Primum mihi utraque hæc Myrtus conspecta est in hortulo illustris viri Dn. Ferdinandi Cotinho Lusitani, peregrinarum & exoticarum rerum studiosissimi, & multis longinquis peregrinationibus clari: ejus hortuli sepes ex hoc Myrti genere constabant. Istic Musam nascentem, & aliquot alias peregrinas stirpes vidi. Est verò is hortus in editiore urbis parte extra mœnia, apud quem veteres aliquot inscriptiones marmoribus insculptas videre licet.

Conspiciuntur omnia ista Myrti genera (præter primi speciem priorem) apud C.V. Dn. Joannem Boisot doctissimum & rei herbariæ studiosissimum, qui omnium primus ex seminibus à me communicatis aluit: deinde apud plerosque alios quibus communicavit: rami enim in terram pacti radices agunt, sed quintum genus omnium facillimè comprehendit.

Myrti classis altera.

NUNC verò apud eundem, & apud illustres viros Joannem de Brancion, & Joannem Dilsum ipsius agnatum, nobilesq; Matronas, Mariam de Brimsur Conradi Scheti, Margaretam de Clermes Præsidis Namurcensis, uxores, aliosq; quamplurimos in Belgio rei herbariæ studio sese oblectantes, alebantur & alia Myrti genera ab his quæ descripsi diversa: quorum nonnulla latiore erant folio, quædam mediocri, alia minore.

Myrtus domestica fructu albo.

1. **LATIFOLIAE** quaedam amplo est folio, quod tamen primæ classis Latifoliæ primæ magnitudinem non æquat, viridi, rariore ordine, & eo duplici circa ramos disposito.

2. Alia paulò minor est, interdum vegetiore viridiorèque folio, quandoque pallidiorè, & tristiorè.

3. Tertia densiore est folio, & magis mucronato, eodemque nunc vegetiore & latiore, nunc etiam pallidiorè.

QVAE medio est folio, non multum ab simili est quarto generi à me in superiore classe descripto, sed minus nigricantibus & quodammodo pallefcantibus virgultis, longiore etiam fructu.

MINORE quæ est folio, omnium frequentissima in Septentrionalium regionum hortis fuit, ante quàm minor illa prioris Classis nota esset. Ejus cum ramuli facilius radices agant, si pingui solo pangantur, quàm hujus, etiam satis vulgaris facta est multis Germaniæ hortis. Habet verò minor hæc conferta admodum folia, duobus ut plurimum versibus in ramulis disposita, nonnumquam ternis: quemadmodum in alijs generibus aliquando etiam accidit.

Florent plerumque illic Autumno, fructus rarissimè ad maturitatè pervenit, sed in ipsa planta tota hieme hærens, cum rursus sub Veris finem aëri exponitur, inanis & immaturus decedit.

DICITUR autem Græcis hic frutex *μυρσίνη*, Latinis Myrtus, Gallis *Myrte* & *Meurte*, Hi-

spanis *Arayhan*, Italis *Myrto* & *Mortella*, Germanis *Myrtus baum*.

Primum, secundum, & tertium genus in prima classe descriptum Hispani *Arayhan morisco*, hoc est Myrtum Mauritanicam vocant. Latinis poterit esse Exotica, licet ternis, ad summum, foliorum versibus distinctam viderim, cum Plinius senos versus suæ exoticæ tribuat. verùm quidem est adeo dense *opata* interdum nasci in secundo & tertio genere folia, ut pluribus versibus constare videantur.

Quartum genus Hispani simpliciter *arayhan* & *myrta* vocant: eam silvestrem judico, quoniam spontè locis incultis provenit. Sed *ὄξυμυρσίνη* ab hac planè segreganda est, sui generis inter silvestres propria. Plinius tamen lib. xv. cap. vii. in quo de factitijs oleis agit, silvestrem myrtum minore semine à quibusdam oxymyrsinem vocari scribit, ab alijs chamaemyrsinem, ab alijs acaron à similitudine.

Quintum genus Candida myrtus appellari poterit à baccarum exalbidarum colore. Et omnes istæ myrti (præter quartam) hortenses & domesticæ.

Latifoliam quæ in Belgicis hortis alitur, Romanam dici posse exillimo, quam Plinius eandem cum Conjugula Catonis esse putat: eam ex Italia & Roma in Belgicam illatam certum est, nam in Hispania videre non memini. Hortensis Belgica minutiore & densiore folio, ad Tarentinam meo judicio referenda est. Nisi quis potius ita censeat, candidam minutissimo omnium folio in prima classe repositam, Tarentinam esse vocandam. Nam cum Cato tantum nigræ, albæ & conjugulæ meminerit: jam verò conjugula Plinio sit Romana, nigra ex fructu satis nota: restat candida, quæ ad nullum Plinio descriptum genus referri possit, quàm Tarentinam. Sic Hortensis illa in Belgicis hortis ab initio culta, minutiore folio, non incommodè Ægyptiam Theophrasto de Causis Plantar. lib. vi. cap. xxvii. descriptam referet, quam & angusta fronde, nigroque fructu esse, & alias odore præcellere asserit.

PORRÒ Myrti folia viridia & sicca, ipsæque baccæ, cum foris imposita, tum intra corpus sumpta, restringendi vim habent. Multæ præterea Myrti facultates apud Diosc. lib. i. reperiuntur.

Bellonius l. b. i. Observationum cap. lxi. refert Illyricos myrti folijs coria perficere, quemadmodum Macedones Rhoë, Ægyptios Acaciæ siliquis, Aficæ minoris incolas glandium Esculi calicibus, Gallos Quercus libro, Phryges silvestris Pini corticibus.

Myrtus latifolia.
Myrtus media.
Myrtus Tarentina.
Myrtus silvestris.
Chamaemyrsis.
Acaron.
Romana.
Conjugula.
Tarentina.
Ægyptia.
Facultates.

MYRTO.

ELEGANS est hæc planta, cujus iconem **E**C.V. Thomas Pennæus Londinensis Medicus anno M. D. LXXX ad me mittebat, & subsequente anno Londini in Anglia siccam ostendebat, quam ille ex Balearum insularum majore, vulgò Majorica nuncupata erutam *μυρτο-κίσου* appellavit: cujus rei causa illius historiam inter Myrtum & Cistum reponere libuit.

FRUTEX est interdum tricubitalis, scabro admodum cortice, & veluti quibusdam tuberculis obfito, qui in vetustis ramulis facile abscedit & sponte decidit: folia sunt penè Myrti (quorum dorsum non minùs scabrum est quàm ipsi ramuli) supernè lævia, conjugatim ut in Cisti & Myrti generibus circa ramulos nascentia: flores summis virgis insident lutei, quinque oblongis folijs còstantes, & multis in medullis longiusculis staminibus præditi: his succedit oblongum & pentagonum capitulum semine plenum.

Tota stirps odorata est, & lentorem, sive pinguem quendam succum, quali Cisti Ledi genera madent, effundere videntur.

CISTVS MAS.

CAP. XLV.

CISTI duo prima (ut Plinianis utar verbis) genera Dioscorides facit, marem & feminam: deinde tertium addit Ledon dictum.

Ego, illius vestigijs insistens, tria etiam summa genera constituam: deinde singula

in eas species quas observavi, dividam, initium à Mare facturus.

Cistus mas i. cum Hypocistide.

MAREM porrò Cistum appello, qui flore quidem, & reliqua Cisti genera silvestrem rosam æmulatur, sed colorem rubrum nunc saturatiorem modò dilutiorem habet: cujus quinque species foliorum forma aut colore inter se differentes observabam.

PRIMVS Cistus mas, cujus hinc iconem cum sua hypocistide exhibeo, humanâ altitudine plerumque fruticat, ligno satis fragili, & candicante cortice tecto: frequentibus ramis alternatim semper ex adverso respondentibus: eandem etiam seriem servantibus folijs, quæ omnino sunt incana, molliora & longiora in novellis plantis, in adultis verò, contractiora, duriora, & aspera, foliorum salviæ modo, mucronata, adstringentis gustus: flos ejus Cynorhodi aut silvestris rosæ magnitudine, quinque folijs constans, dilutioris rubri coloris seu, ut vocant, incarnati, multis staminibus croceis medium florem, ut in Rosa simplici, occupantibus: flori succedunt capitula quædam pentagona, dura, hirsuta, incana, mucronata, in quibus exiguum est semen extruso nigricans, seminis Hyosciami aut Papaveris magnitudine.

Ad hujus radices, quæ summis cespitibus diffunduntur & cohærent, copiosè nascitur elegantissima omnium quas umquam viderim, Hypocistis, novo Vere, cum Cistus jam ad explicandos flores se parat: nam quando primum è terra emergit, purpureum sive kermesinum sericum

*Myrto-cista
balearica*

*Myrtum balearicum
L. 1. 1. 1101
Spreng. Hist. Nat. Sicil. 365*

*Cisti summa
genera*

*Cisti maris
quinque species*

Cistus mas i.

*Hypocistis
rubra.*

2. Cistus albidus, L. 1. 1. 1101

Mulle. dict.

Spreng. Hist.

Lam. 2. 15

fericum esse dices: deinde paulatim assurgens, & sese explicans, multum de pristini coloris elegantia remittit, & cytinus suos profert candicantes, turgidos & lento succo plenos: qui à peritis pharmacopœis densatur & in usum adseruatur.

Frequens est hic Cistus, cum in Hispania, præsertim ea parte quæ Bætica appellatur, tum in Lusitania & Gallia Narbonensi, maximè Setio monte.

Cistus mas II.

Cistus mas V.

*Cistus creticus L. 938
Manducata
Stm. hinc
et cap. 2078
Lam. 1. 14*

*Cistus creticus L.
Manducata
L. 938
Stm. hinc
et cap. 2078
Lam. 1. 14*

lob. 2. 111

SECVNDVS eadem altitudine qua superior assurgit, interdum etiam majore, non minus fruticoso stipite, neque minore ramorum frequentia: minus tamen candicat: folia habet eodem ordine disposita, molliora tamen, longiora, angustiora, & magis mucronata: flos ejus superiori similis, carnei coloris: capitulis etiam & semine parum differt.

Cistus mas II.

Nascitur & in Hispania, & diutius reliquis maris generibus floret: illius item ramuli teneriores, torulentum quidpiam pingue & odorum sub Autumnum contrahunt.

Dubium non est, quin Hypocistis sub hoc genere etiam crescat: nullam tamen, quemadmodum nec sub tribus subsequentibus, observavi.

TERTIVS superioribus brevior est, non minus tamen fruticosus: tenuiores habet ramos, folia superiore breviora, dilutiore viriditate prædita, magis rugosa, pingua & odorata, florem alijs similem, dilutius rubentem, & aliquantulum odoratum, quam notam in reliquis Cisti Maris generibus non deprehendi: hujus capitula superioribus paulò minoria sunt, & suis involucris (quæ florum calices sunt) diutius occultantur, semen in capitulis æquale.

Cistus mas III.

*Cistus creticus L. 938
Manducata
Stm. hinc
et cap. 2078
Lam. 1. 14*

Hunc duntaxat in Lusitania spontè nascentem, supra Olyssipponem itinere Conimbriensi, atque etiam in maritimis observabam.

QVARTVS humana altitudine plerumque attollitur, ut reliqui fruticosus, & ramulis aliquantulum incanis: ejus folia reliquis majora & quasi orbiculata, nonnihil hirsuta & rugosa: flos superioribus forma similis, paulò major, & colore saturatius rubente: hirsuta, dura, pentagona capitula, superioribus majora, in quibus semen rufum, majus quàm aliorum continetur.

Cistus mas IV.

Invenitur Regno Valentino & Arrogonum, audio etiam in Italia frequentem esse: natus in Belgicis postea hortis, semine ex illis provincijs misso.

QVINTVS humilis est, & supinus ut plurimum, multis pedibus aut paulò amplioribus ramis ex eadem radice prodeuntibus: folia crispa sunt & quodammodo sinuosa, candicantia & hirsuta, gustus acerbi & adstringentis: flores ramulorum summitatibus æquali altitudine & quasi umbellatim nascuntur, superioribus paulò minores, sed elegantis ex rubro purpurascens coloris & intensioris quàm in quarto: capitula reliquis minoria, suis involucris plerumque contacta, semen continent reliquis simile sed magis atrum.

Cistus mas V.

Hunc in sola Lusitania nascentem videbam solo admodum arenoso: nec usquam frequentiore

quentiorem quam apud monasterium *Peralonga* dictum, quinto supra Vlyssipponem milia-
 ri, semine n̄faturu onustum, flore in nonnullis plantis etiam Novembri mihi conspecto. Se-
 men in Belgium reversus, ut ceterorum Cisti generum aliquot amicis communicabam: sed
 nemini natus est hic frutex, praterquam uni Petro Coudebergo Pharmacopæo doctissimo
 & rei herbariæ studiosissimo, quem tamen diu conservare non potuit, nam sublequens
 hiems satis rigida abstulit.

Reliqua genera quæ hiemem superarunt, omnibus rei herbariæ studiosis qui in Belgio vi-
 vunt, satis nota, cum ea aut in suis hortis alant, aut aliquando aluerint.

Florent verò omnes isti Cisti Aprili, aliquando etiam maturius, nonnumquam ferius, pro
 regionum & locorum natura & temperamento: semen Augusto, Septembri & Octobri
 maturefcit.

QUATVOR priora Maris genera communi vocabulo dicuntur Hispanis *eslepa*: quin-
 tum genus peculiariter Lusitanis *rosella* vocatur.

CISTVS FEMINA.

CAP. XLVI.

CISTVM feminam etiam in suas species
 distribuam. Nam aut elatior est, & rectis
 virgis fruticans, sicut Mas: aut supinus & humi
 sparsus, ut Erica vulgaris Myricæ folio. Deinde
 utrumque genus colorem in flore variat, qui
 maxima ex parte candidus est, quandoque lu-
 teus, seu Ochrae colore.

EST igitur Cistus femina frutex ramosus, cu-
 bitum interdum altus, nonnumquam humi stra-
 tus, gracilibus, nigricantibusq; ramis, folio non
 minore quam in maris quatto genere, circinatae
 ferè rotunditatis, rudi & aspero, viridi tamen,
 saporis adstringentis & acerbis: florem habet
 paulò minorem quam mas, quinti generis flori
 penè similem, album, nonnumquam etiam fla-
 vum, luteis fibris, ut in rosa silvestri, medium
 florem occupantibus: capitula minora sunt ma-
 ris capitulis, nigriora, non mucronata, sed non-
 nihil compressa superiore parte, semen paulò
 nigrius & satis magnum continentia.

Recti & supini qui album florem gerit magna
 est in Hispania, Lusitania, Gallia Narbonensi &
 Aquitania abundantia. Qui verò luteum pro-
 fert, nonnullis duntaxat Hispaniæ locis, & ex-
 trema Aquitania Cantabris finitima, circa Ba-
 yonam vidisse memini.

Hispani Cistum feminam vulgò *para-eslepa*
 vocant, nomine ex Maris & Ledi appellatione

composito. Narbonensis Gallia incolæ, qui circa Mompelium vicinisque locis habitant,
 meo tempore *mouzes* vernacula lingua dicebant.

CISTVS autem uterque, mas & femina, Græcè dicitur *κισος* Dioscoridi, quem & *κίθα-
 ρον* & *κισαρον* à quibusdam vocari scribit.

PORRO, quam multis annis habui opinionem, hîc dissimulare nō possum. Ea est, Theo-
 phraستي græcum exemplar multis jam sæculis mendosum fuisse, & Historiæ Plant. lib. vi.
 cap. ii. initio, *κισου* pro *κισου* legendum esse, errore à librarijs facile admisso, ob vocum af-
 finitatem.

Nam cum Theophrastus de arboribus agens lib. iii. Hist. Plant. cap. ultimo, aded diligen-
 ter Hederam in summa genera, humi repentem & in altum se attollentem; hanc denuò in
 tria genera, candidam, nigram, & quæ Helix appellatur: tertio, singula genera in multas spe-
 cies distribuerit. Cur lib. vi. ejusdem Hist. cap. ii. quasi sui oblitus, inter suffrutices Hederæ
 denuò meminit, ejusque duo duntaxat genera facit, utriusque florem rosæ silvestris tribuens?
 cujus obsecro quænam est similitudo cum Hederæ flore omnibus notissimo?

Certè sic ego existimo, mendosum Theophrasti exemplar in causa fuisse, cur Plinius (qui
 plerumque ex Theophrasto sua depromit) de Hedera acturus lib. xvi. cap. xxxiii. Nat. Hist.
 ex Theophr. lib. vi. capituli secundi initium ad verbum mutuatus, reliquam deinde Hederæ
 historiam ex ejusdem lib. iii. persequutus sit.

Sic enim habet Theophrastus, *καὶ γὰρ κισοῦ δύο γένη διαίρουσι. τὸ μὲν ἄρρον, τὸ δὲ θήλυ τῶν
 τὸ μὲν μίζον καὶ σκληρότερον, καὶ λιπαρότερον ἔχει καὶ τὸ ἀνδρὸς ἐπιπορφυρίζον. ἀμφω δὲ ὁμοία τοῖς
 ἀγρίοις, πλὴν ἔλαττω καὶ ἄσμα.*

Plinius autem, Hederæ duo genera prima, mas & femina; major traditur mas corpore, &
 folio

Cisti femina
varietas.

Cistifemina
historia.

Lab. 11. 2. 112

Laun. 2. 15

Cistus salvifolius, 4. 1. 1734
musc. det. 1734
1734. 205

Kisoc.
Kisocys.
Kisocys.

Theophrast.
emaculatus.

Plinius Theo-
phr. menda-
sum exemplar
sequutus.

folio duriore etiam ac pinguiore, & flore ad purpuram accedente. Vtriusque autem flos similis est rosæ silvestri, nisi quod careat odore.

Item lib. XXI cap. IX. de coronis agens. Vtuntur è ferulis, & corymbis, & hederæ flore purpureo. Est & in alio genere earum silvestribus rosis similis: Et in ijs quoque color tantum delectat, odor autem abest.

Similiter cum de Ladano agit lib. XII. cap. XVII. Hederam pro Cisto ponit. Verum autem Ladanum (inquit) Cypri insulæ, & esse cespitem hircorum barbis genibusque villosis inhaerens, sed hederæ flore deroso partibus matutinis, cum est rorulenta Cypros, &c. Quod satis indicant subsequenda verba. Sunt qui herbam in Cypro, ex qua id fiat, Ledam appellat, &c. Nam Ledon Cisti genus esse, neminem ignorare arbitror, & paulò post demonstrabimus.

Sed lib. XXIII. cap. X. *κίστη* à Cisto distinguit. Nam postea quam de Hederæ facultatibus egit, subjungit, Græci vicino vocabulo *ciston* appellant fruticem majorem Thymo, folijs ocymi. Duo ejus genera. Flos masculino rosaceus, feminae albus. Ambo profunt dysentericis, &c. Et paulò post, Sub his maxime nascitur Hypocistis, quam inter Hederas diximus.

CETERVM Cisti folia, & parva germina trita, adeò desiccant & adstringunt, ut ulcera glutinare valeant: Flores autem efficaciores sunt, sic ut cum vino poti dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusque & humiditates persanent: nomas per se illiti cohibent, vetustis ulceribus, & igni ambustis cum cerato medentur.

HYPOCISTIS verò, quæ Græcis *ὑποκίστης* dicitur, à nonnullis *ρόβηθρον*, ἢ *κυστινος* cognominatur teste Dioscoride. Plinius scribit *orobathion* à quibusdam dici, arefactam in umbra, sistere alvum ex vino austero nigroque, siccare & spissare, & rufam stomachi rheumatismos emendare: potam tribus obolis, sanguinis excreationes, cum amylo dysenterias potam & infusam, vetera quoque ulcera purgare.

CISTI FEMINAE CLASSIS ALTERA.

CAP. XLVII.

ALIQVOT præterea Cisti genera in Hispania & Lusitania observabam, quæ ad Feminam veluti ad primarium genus, meo judicio, potiùs referenda, quam ad Marem, aut Ledon: quandoquidem nullo pingui lentoque liquore sunt obsita, nec rosæcum sive purpureum florem habent.

Cistus folio Halimi I.

Cistus folio Halimi II.

*Cistus halimifolius, L. ch. 238
M. Cay. 207
Lam. 2. 19*

*Cistus halimifolius, L. var. B
M. Cay. dict.
L. 24. 238
M. Cay. 207
C. cheiranthoides, Lam.
Lam. 2. 19*

PRIOR cubitales aut ampliores profert ramos, graciles, satis fruticosos, in quibus folia Portulacæ marinæ similia, sed omnino incana ut Halimi (à quo cognomen indidi) obtusiore mucrone, subacidi & adstringentis gustus: summis ramis multi inhaerent flores, quinque folijs constantes, flavi coloris, minores quam in superioribus, illi Cisti generi quod nonnulli Helianthe-

Lam. 2. 27

Cistus Lavandulaefolius, Vahl.
Sp. hisp. Musc. diet. W. sp. 2. 1207

W. sp. 2. 1193

Cistus ceymunden, Vahl. Musc. diet. Sp. hisp. Lam. 2. 19

Lam. 2. 114

Cistus folio Thymi.

Hypocistis
lutea.

Cistus folio
Halimi r.

Cistus folio
Lavendulae.

Cistus Thymifolius
Sp. hisp.

Cistus folio
Sampfuci.

Helianthemum vocant, similes, suas fibras in medio continentes: his succedunt longiuscula & triangula capitula, exiguum subrutum semen continentia.

Ad hujus radices Hypocistin nascentem omnino luteam, sive ochreae colore, ipsius plantae florem colore referentem, Januario mense anno M. D. LXV. reperiebam. Hanc pueros & pastores manducare intellexi.

ALTER procerior est priore, firmioribus ramis & incanis ut prior: folia etiam habet Halimi, paulo tamen longiora, angustiora, magis mucronata, & dorso elatiore, incana tamen tota & sicca, subacidi etiam & adstringentis saporis. Istius neque florem, neque semen vidi.

Uterque frequens est in Lusitania arenoso solo & aura marina afflato, inter Ericas, non procul Olyssippone, nusquam alibi mihi conspectus.

TERTIUS plerumque cubitali assurgit altitudine, plurimis ramis, iisque brevibus praeditus, circa quos confertim nascuntur folia angusta, incana, Lavendulae folijs proxima, adstringentis gustus flores superioris floribus non multum ab- similes, parvi, candidi: semen non observavi.

Hic frutex adeo Lavendulae similis est, ut excepto odore & sapore, pro ea sumi possit: & certe quas plantas initio conspexi negligebam, Lavendulam esse existimans, sed floribus deinde conspectis in aliquot alijs plantis, diligentius observatas, Cisti genus esse deprehendi.

Solo Valentino regno hoc Cisti genus inveniebam aridis & petrosis locis quarto a Valentia miliari, Aprilis initio.

QUARTUS frutex est multos graciles ramulos proferens, in quibus folia parva, quasi circinata,

nata,

nata, incana, Sampfuco similia, paulò minora, & dorso eminente, contrarijs inter se pediculis, ut in ceteris Cisti generibus, nascuntur, & adstrictionem habent cum quadam aciditate & faldedine conjunctam: flos in summis ramis copiosus quinis albis folijs constat, quorum medullarum macula ex purpura nigricans inficit, villis & staminibus flavis medium florem occupantibus: capitula deinde lini ferè exigua, trigona, in quibus semen minutum Hyoscyami, ex nigro candicans sive cinereum continetur: totus verò oblongus ille ramulus qui florem & capitula sustinuit, semine maturo arefcit, ut in singulis Cisti generibus.

Primum hunc inveni in Hispaniæ Castella veteri, supra oppidum cui nomen D. Martini del Castañal: deinde copiosum circa Caraiçejo, & toto Bætico agro inter Tagum & Anam flumina.

Hispani *Quiruëla* aut *quiriuëla* appellant, communi fermè cum Ericæ minoris vulgatio- ris vocabulo, quia fortassis inter Ericas numerant.

QVINTVS pedali fruticat altitudine, ramulis ex purpura nigricantibus, duris, lignosis, qui magna ex parte sine folijs conspiciuntur, præterquam circa eorum summitates, in quibus confertim nascuntur exilia admodum, viridia, Thymi foliorum æmula, adstringentis gustus: florem summis ramis fert superiori similem, minorem, & nullis maculis infectum: semen non observavi.

Cistus folio Thymi.

Hic mihi solum conspectus est extrema Bætici parte, qua Castellam & Lusitaniam spectat: fieri tamen potest ut etiam alijs locis nascatur.

CISTI FEMINAE TERTIA CLASSIS.

CAP. XLVIII.

SVPERIORIBVS proculdubio conjungendæ sunt plantæ, hoc capite subijciendæ, cum & forma respondeat, nec dissimile sit temperamentum.

Cisti femina Classi III.

Chamæcistus I.

Chamæcistus II.

OMNIBVS nota est planta pluribus regionibus vulgaris, quam Germani, quòd locis incultis inter Ericas nascatur, & folijs Hyssopum vulgarem æmuletur, *heyden yssop* appellant, floribus vel albis, aut pallidis, sed maxima ex parte aureis, qua de causa Herbariorum in Germania vulgus *Consolidam auream* nuncupat. Sunt qui Plinij *Helianthen* esse volunt, alij *Panacem Cheironeium* Diosc. cui folium amaraco simile, florem aureum, radicem parvam nec altè demissam tribuit. Ego ad Cisti feminae tertiam classem reducendam censeo: quemadmodum & alia genera subsequenti in meis peregrinationibus observata.

Chamæcistus I.

Consolidam auream. Helianthen. Panax Cheiron.

MULTOS promit Chamæcistus alter ex eadem radice ramulos, tenues, oblongos, summa tellure sparsos, subrubentes, in quibus exigua folia, ordine quodâ & duplici serie, quem-

Chamæcistus II.

G admodum

admodum in ceteris Cisti generibus, disposita, Serpillo ferè similia, nigricantia & hirsuta, crassaque: sub florum autem partem, in novellis ramis, longiora & candidiora: flores in extremis ipsidem novellis ramulis terni aut quaterni, oblongis & hirsutis pedicellis inhaerentes, quinque folijs, ut superioris flores, constantes, illisque magnitudine pares, sed aurei planè coloris & odorati: semen observare non licuit: radix multifida, aliquot fibris latè sparsis capillata.

Nusquam nisi in summis Austriæ & Styriæ Alpibus inveniebam, idque semel, mense Augusto florentem: in hortum verò translata, ubi illam aliquot annis alui, Maio mihi floruit: sed flores cum suis pedicellis nimium caduci, omnem observandi seminis occasionem planè ademerunt.

Chamæcistus III.

Chamæcistus IIII.

Chamæcistus
III.

DODRANTALIBVS est Tertius ramulis, humi similiter diffusis, quos bina semper contrario inter se situ sepiunt folia, Myrti tarentinæ folijs æqualia aut angustiora, superne cinerea quadam lanugine obducta, infernè verò omnino incana, gustu adstringente & nonnihil amaro prædita: pedicellos postea exerit duas aut tres uncias longos, quibus insident quini aut seni flores superiori ferè forma similes, quos pictor malè expressit, & sculptor corrupit, hitei coloris: his succedunt trigona parva capitula, semine inæquali, minuto, rufso plena: radix lignosa, dura, vivax: in hoc etiam ramuli flores sustinentes, maturo & deciduo semine, exsicari & confringi plerumque solent.

Maxima abundantia nascitur in omnibus illis montibus qui à Calenberg Danubio imminenti ad Alpes Austriacas continua quadam serie procurrunt, tum etiam in Hamburgensi Pannoniæ monte, aliisque ejusdem Provinciæ locis sublimioribus præsertim, siccisque, gramine tamen tectis agris. Floret Maio, semen maturum est Junio.

Chamæcistus
IIII.

QUARTVS exigua est planta, tenuibus, lignosis, humique sparsis virgulis prædita: folijs primo generi, quod Helianthen putant, similibus, minoribus tamen, omnino cædicantibus, gustu adstringentibus: flores extremis ramis insident, quinque folijs constantes coloris interdum albi, ut plurimum pallidi, staminibus medium florem occupantibus: semen triangulis capitulis Lino paribus inest exiguum, rufum. Radix lignosa & fibrosa.

Chamæcistus
V.

QUINTVS ab hoc non differt magnitudine & ramulorum tenuitate: flores item similes, semina similia: sed folia angusta omnino & tenuia, Cisto folijs Thymi (qui quintus est in secunda Cisti femine classe) respondentia, incana etiam & ejusdem temperamenti. Radix perinde dura & fibrosa atque superioris. Flores aperit uterque Maio.

Frequens est utraque plantula Salmanticensi agro, ubi *perdiguera* ab incolis appellatur, quia perdices circa eam frequenter se volutant, & pulverant.

Chamæcistus VII.

Sextus dodrantales aut majores humiq; *Chamæcistus*
 fusos ramulos habet, multis oblongis angustis- *vi.*
 que folijs, nullo certo, sed cõfuso ut plurimum
 ordine dispositis, septos, præter vulgare in om-
 nibus Cisti generibus foliorum situm, saporis
 initio velut gummosi, deinde amaricantis: ex-
 tremos ramulos bini aut terni occupant flores
 quinque foliolis constantes, lutei, cum suis in
 medio staminulis, coloris: quibus succedunt
 trigona capitula satis magna, majusculum &
 inæquale semen continentia: radix lignosa, du-
 ra, vivax, foris nigro cortice obducta, & in ali-
 quot ramos sparsa.

Rarior est, nusquam enim nisi in monte Ba-
 densibus thermis imminente, quarto à Vienna
 Austriæ miliaribus, atque in Hamburgensi duobus
 à Posonio Vngariæ urbe miliaribus, pauculas
 plantas inveniebam florentes mense Junio, quo
 tempore, aut paulò post, semen etiam perficit.

Oblongis, quandoque dodrantalibus *Chamæcistus*
 tantum serpit Septimus ramis, humi diffusis, *vii.*
 nigricantibus, in multos alios breves ramulos
 divitis: folia frequentia & conferta sunt, bina
 semper inter se opposita, exigua, Serpillo mi-
 nora, Thymi durioris folijs haud majora, cras-
 sa, superiore parte viridia, infernè candicantia,
 amaricatis saporis: extremis ramulis innascun-
 tur bini aut quaterni flosculi simul juncti, per-
 pusilli, è quinque foliolis cõpositi, carnei quasi
 coloris: his succedunt capitula, maturitate in
 quinque crenas sese aperientia, & semen exile

admodum ostendentia: radix dura, lignosa aliquot fibris donata est: quin etiam rami subin-
 de tenues fibras agunt. Exsiccata planta non injucundo spirat odore.

Chamaecistus VIII.

Chamaecistus
VIII.

Phytolobium chamaecistus
L. 24. 1702
Sp. hist.
Lam. 6. 224

Cistus annuus.

Nominis

Cistus *2. 1702*
Sp. hist.

Cistus
VIII.

Cistus *2. 1702*
Sp. hist.
2. 1702
Sp. hist.

Nascitur tenui solo inter saxa, in summis Eneberg/ Enealben/ & alijs Austriacarum Styriacarumque Alpium supercilijs. Floret Iunio, interdum etiam paulò maturius, pro temporis quo nix, quæ juga illa tegit, mature aut serò solvitur, ratione.

Cùm Pannonicarum stirpium historiam primum evulgavi, nondum mihi constabat quòd istam plantulam referre deberem, quòd mediam quandam naturam inter Chamaecistum & Cneorum Matthioli obtinere videretur: eam ob causam inter utriusque capita locaveram, & ἀνώνυμον reliqueram, liberum cuique faciens quo potissimum nomine appellare liberet. Sed diligentius postea observatam, inter Chamaecisti genera reponere placuit, impellentibus me, ut ita facerem, aliquot causis.

OCTAVVS palmaris est aut paulò amplior, superioribusque firmior, multis lignosis, rectis & nigricantibus ramulis præditus, quos numerosa & ad eò conferta ambiunt folia, ut quaternis versibus digesta videantur, Myrti minoris folijs non dissimilia, minora tamen & hirsuta, licet atra viriditate supernè splendeant, quorù gustus adstrictionis particeps est: flos unicus interdum & alter extremis ramulis exit, satis crasso pediculo subnixus, unico quidem constans folio, sed quinque profundis cronis, ipsèque velut circinatis diviso, ut quinque folia habere videatur, ejusdem cum primo genere penè magnitudinis, coloris ex albo purpurascens, & quasi carnei dilutioris, decem staminibus extrema parte nigris, & stylo oblongo purpurascens medium florem occupantibus: floribus excussis apparent pentagona capitula obtusè mucronata, quæ maturitate aperta, semen continere deprehenduntur exile admodum, flavi coloris.

Rarissimum hunc fruticem duntaxat in Enealben jugi scopulis nascentem observabam, unde florentem sub mēsis Iunij finem erui: semine verò prægnantē in Neptalben summo supercilio, duobus supra Neuberg miliaribus. Semel atque iterum ex ijs jugis cum suo cespite desumptum in meum hortulum trāstuli cū alijs elegantibus alpinis stirpibus: sed mitescere noluerunt. NVLIVM nomen vulgare has plantas obtinere intellexi præter Primam, quæ, ut dixi, Hysber pflor à Germanis dicitur: Tertiam quæ ab Austriacis Heplalter Weltkrant vocatur, à præstanti videlicet curandorum vulnerum facultate (quo etiam nomine ipsos donare audio Priorem) & Quartam atque quintam ab Hispanis perdiguera appellatas. Sunt autem omnes perpetuo virentes & sua folia per hiemē retinentes: sed eorum flores admodum caduci, & statim senescētes.

CISTVS ANNVVS. CAP. XLIX.

VT Superiores plantæ multos durat annos, sic quas hoc capite describam, Chamaecisto, mea opinione, cōgeneres, annuæ sunt duntaxat, & primo à latu anno perire solent.

PRIOR in vinetorum apud Salmanticenses marginibus, & Granatensi Regno mihi observata, longiusculis hirsutis, rectis, & raris est virgulis, folijs autem amplioribus quàm in Chamaecisto primo, magisque viridibus, adstringentis

gentis gustus: flos Chamæcisti primi flori similis, pallidus aut albicans est, semen minutum rubescens in trigonis capitulis, duplo quàm Chamæcisti primi majoribus continetur.

Castellani *turmera* vocant, quia forsitan, ubi hæc nascitur, tubera, quæ illis *turmas* dicuntur, crescant, Granatenses *yerva del quadrillo*. An Hydnohyllon herba, quam Pamphilus in glossis, teste Athenæo lib. 11. Deipnosoph. tradit supernascentem tuberibus, cujus indicio subesse tubera cognoscunt?

2. Ejus alia species invenitur longioribus aliquantulum virgis, non tamen minùs hirsutis, angustioribus etiam folijs, cujus flos minor, pallidus, valdè caducus, capitula & semè similia.

ALTERAM, Madritiana silva inveniebam, secundo ab urbe Lutetia miliari, pedali altitudine assurgentem, exiguis, tenellis, rectis, nec admodum ramosis cauliculis: oblongis folijs, angustis, hirsutis, diluta viriditate præditis, quæ cum ramulis per Caniculæ æstus pingui quodam & lento humore sunt obrita: flos pusillus est, quinque folijs constans, punicante macula insignitis, pallidi alioqui coloris ut superior: tenella admodum & triquetra capitula pusillum & cinereum semen continent.

Hujus nullum vulgare nomen intellexi. Sed utraque Maio mense floret.

Prioris semen, maximè commendari ad nephriticos dolores, atque ad alios usus utile esse, me monebat Doctis. vir Simon de Tovar Hispalensis Medicus.

CISTVS LEDON.

CAP. I.

SVPEREST ut tertium Cisti genus in suas species etiam distribuamus, quæ non minùs variaz sunt quàm in Cisto femina. Initium autem abs omnium vulgatissimo, & pinguissimo per Hispanias nascente faciemus.

Cistus Ledon 1. angustifolium.

1. PRIMVM igitur Ledon fruticat ad hominis altitudinem, quam etiam interdum superat, ramis frequentibus, lignosis, duris, nigris: folia, quemadmodum & rami, ex adverso sita sunt, oblonga, transversum digitum quandoque lata, nonnumquam etiam latiora, supernè ex viridi nigricantia, infernè candicantia, quæ cum tenellis ramulis pingui quodam odorato, calido, & transparente liquore aded copioso aspersa sunt, ut procul etiam ex splendore conspici & agnosci possit, odor autem octava miliaris germanici parte naribus percipi: flore est inter reliqua Cisti genera & pulcerrimo & amplissimo, magnæ Rosæ instar, simplici quinque foliorum textura, omnino interdum albo, sed cujus singula folia circa unguem ex purpura nigricante macula rhomboide nunc majore, modò minore & angustiore, ut plurimum infecta sunt, floris umbilico multis croceis fibris pleno, ut in alijs Cisti generibus: capitula in longis pediculis, folijsque suis denudatis, omnium maxima, rotunda ferè & plana, non mucronata, & sæpenumero decagona, dura, interius flavescencia, quibus dehiscentibus, semen decedit copiosum, subrusum, omnium minutissimum.

Tota planta, dum resiccata est, quendam candorem contrahit, pinguem tamen illum suum lentorem & suavem odorem non amittit, sed eum retinet ad multos etiam annos.

Crescit hoc genus multis Hispaniæ & Lusitaniæ locis frequentissimè, pistoribus ad calcandas fornaces, & tenuioris fortunæ hominibus struendo igni serviens. Nusquam tamen abundantius quàm in collibus eorumque declivibus inter Tagum & Anam flumina, & toto ferè monte *Sierra morena* nuncupato, ut mihi aliquando contigerit ad viginti ferè miliaria per hujusmodi frutices iter facere.

2. Superata Calpe, littore marino, quâ Malacam iter est, latiore nascitur folio, quasi ad Lauri angustifoliæ foliorum formam & amplitudinem accedente: non minus tamen pingui lentoque illo humore abundat, quàm jam descriptum.

Hispani utrumque *xara*, Lusitani priorem speciem *estepa* appellant.

ALTERVM genus, ubi sponte nascitur, brevius est, & bicubitalibus duntaxat assurgit stolonibus, ramosis: rami sunt fragiles, folia omnium, inter Cisti genera quæ observabam, maxima, lu-

Ledon latifolium II. majus.

Ledon II. latifolium minus.

Ledon IIII.

Ledon II. la-
tifol. minus.Ledon IIII.
Cyprius.

fese oblectantibus natum est, cubitali, interdum majore altitudine, fruticosum, nigricantibus ramis, carnosis folijs, & præ saturata viriditate nigricantibus, medix inter primi & secundi generis

ma, supernè viridia, infernè nonnihil candicantia, Hederae foliorum formam interdum, & Populi nigrae plerumque æmulantia, satis rudia & carnosâ, hieme rubedinem nonnullam contrahentia, subacidi & adstringentis saporis flos candidus, Cisti femine flori par: capitula pentagona, mucronata, exili & nigricante semine referta sunt.

Tenellæ plantæ neque pingues, neque odoratæ sunt, sed annotinæ duntaxat, & vetustiores, Autumno præsertim, quo tempore omnes Cisti species quæ pingues sunt, abundantiore succo, crassiore saltem & magis tenaci prægnantes esse mihi visæ sunt.

2. Hujus generis alia species etiam invenitur, per omnia ferè similis, sed humilior, neque cubitum excedens: folia etiam minora. flore, semine, gustu conveniunt.

Vtrumque genus nascitur in ea montis Mariani (vulgò Sierra morena dicti) parte, quæ superanda est ijs qui Vlyssippone Hispalim iter faciunt. Invenitur etiam quibusdam collibus Granatæ vicinis.

Primam speciem incolæ *xara-xarguna*, & *xaron* vocabant: Granatenses *xara-estepa*, eodem quo Castellani Cistum feminam nomine. Altera species incolis *xazuarça* dicitur.

TERTIUM in Hispanijs non observavi, sed semine ex Italia misso Cyprij Ledi nomine, nobis & plerisque alijs Belgis rei Herbariæ studio

generis

generis folia magnitudinis, brevioribus tamen, & rhomboidis quodammodo figuræ, quæ cum novellis ramis lento & roscido humore obsita sunt, non adedè ramen abundantè & densò, neque etiã adedè odorato, ut in primo genere: flos albus est, secundo generi similis, semen etiam exile nigricans in rotundis capitulis

QVARTVM genus multis ramis fruticat, cubito longioribus, lentis & flexibilibus, hirsutis, albicantibus: folia reliquis Ledi generibus molliora, ad Cisti feminæ folia accedunt, verùm paulò longiora, angustiora, hirsuta, nigriora, & lenta pinguedine conspersa, non modò verno tempore, sed etiam per totam æstatem conspiciuntur: flos albus est Cisti feminæ flore non minor, nec ei absimilis: capitula exigua membranaceis quibusdam & laxis involucristecta, semen continent omnium inter Cisti genera maximum, nigrum.

In sola Castella veteri hoc genus observabam, vicinis pago S. Martini *del Castañal* locis, ubi ab incolis *Ardivieja* nuncupatur, adedè frequens, ut vulgare sit istic proverbium,

Quien al monte va, y mas no puede, Alomenos ardivieja coge. hoc est,

Quicumque montem accedit, potiùs quàm inanis redeat, vel *Ardivieja* (plantam vilissimam) colligat. Apud nostros Belgas satum feliciter provenit.

Ledon v.

Ledon vi.

QVINTVM eadem qua proximè descriptum assurgit altitudine, verùm ramis duris, lignosis, nigricantibus: oblongis oleæ folijs, angustioribus, fuscis, pinguibus, & lento humore conspersis, quemadmodum & novelli ramuli: flos albus omnium ferè minimus: longa & angulosa capitula, in quibus semen ex rufo nigricans, exiguum.

Ad hujus radices genus illud *αιμοδωρον*, sive *Cynomorij*, *Hypocistis* nuncupatum, adnaram inveniebam, multis veluti squamis, ut quod in aliorum Cisti generum radicibus crescit, compactum, pallefcientis coloris, quibusdam tamen lineis purpurascens & nonnihil virescentibus distincti, cytinis suos summa parte proferens, lentoque & glutinoso succo totum prægnans.

Nihil isto Ledi genere vulgatius toto Valentino regno, & Narbonensi Gallia, ubi aliud *Ledum* non observabam: sed in plerisque alijs Hispaniæ & Lusitaniæ locis etiam invenitur.

SEXTVM penè Quinto simile est, brevius paulò, minoribus angustioribusque folijs, lento humore aspersis, quemadmodum illius folia: flos major est, albus item, & quinque folijsconstans, semen etiam respondet.

SEPTIMVM cubitale est, multis & frequentibus ramis fruticans, cineraceo colore præditis, quos sepiunt frequentissima folia *Rorismarini coronariæ* foliorum æmula, omnino canescen-

Ledon VII.

Ledon VIII.

Ledon IX.

Ledon VIII.

Ledon IX.

Ledon X.

canescentia & hispida, nec minus pinguia, & lento succo perfusa cum suis tenellis ramulis, quàm quintum genus: flos summis ramis copiosus, candidus, superiori similis, nec semen dissimile.

Valentino etiam Regno hæc duo postrema mihi duntaxat observata sunt, circa Xativa, & ab incolis *xaguarço* dicuntur.

OCTAVVM eadem qua superius magnitudine crescit, rami tamen magis expansi sunt, folia tenuiora, superna parte ex fusco viridia, inferna verò candicantia, ut *Rorismarini coronariæ* folia videantur, gustu tamen adstringentia, licet lento quodam & pingui humore sint cum tenellis ramis obsita: numerosi flores secundum ramorum longitudinem nascuntur quinque folijs constantes, exigui, postremò tamen descriptis pares, lutei coloris: semen in pusillis capitellis excinereo nigricans.

Invenitur hoc frequens incultis illis locis citra Tagum, supra Olyssipponem, cum *Cisto* folijs *Halimi*, & nonnullis *Bæticæ*, ubi ab incolis *Romero*, id est, *Rosmarinus* appellatur.

NONVM minus est superiore, folia paulò majora, neque subtus incana ut in præcedente, sed rariora & magis glutinosa sunt: ramulos, quibus flos inhæsit, tenues, exsuccos, planeque retorridos, aliquot inania capitula & omnino hiantia jam excusso semine, sustinere deprehendebam.

DECIMVM pedali duntaxat est altitudine, ramulis exilibus, lignosis, fatis tamen fragilibus, nigricantibus, pinguibus, & quodam lento humore madentibus: folijs longè minoribus quàm in Nono, non multum à *Thymi* folijs dissidenti-

*Cistus libanotis, L. p.
Lam. 2. 18*

*C. Clusii, L. p.
Lam. 2. 18*

*Cistus libanotis,
L. p.
Lam. 2. 18*

*Cistus libanotis,
L. p.
Lam. 2. 18*

*Cistus libanotis, L. p.
Lam. 2. 18*

Ledon x.

diffidentibus: flores non observavi, quemadmodum nec in superiore: sed in oblongis ramulis quasi umbellatim prodeuntia capitula exigua & superiore parte aperta, inania jam & cum suis ramulis arida.

Nascuntur verò hæc duo postrema, in extrema Bæticæ parte, qua Castellam novâ spectat, ab incolis *xaguarço* nuncupata: tamen si posterius nonnulli etiam *tumeruela* appellent, quod sub ea fortè tubera, vel potius, ut existimo, *Hypocistis*, quæ illis tuberis fortasse loco observata est, nascantur: tubera enim Hispani *turtas*, ut antè dixi, vocant.

Non minus perpetuò virente nec decidente sunt folio ista Cisti genera, quàm Mas & Femina.

GRÆCIS porro hic frutex *λιδον*, Latinis *Ledon* dicitur: Plinius etiam *Ladan* appellat. Pingue verò illud quod ex eo colligitur *λαδανον*, Latinis *Ladanum*, officinis *Laudanum*.

Et vs colligendi rationem Dioscorides lib. 1. Plinius *Naturalis Historiæ* lib. XII. cap. XVII. descripsere. Quam verò inter recetiores Bellonius lib. 1. cap. VII. Observationum in *Creta* observasse ait, adscribere hic libet, cum ab alio nemine sit adhuc prodita.

Græci colligendo *Ladano* peculiare instrumentum parant, vernaculo sermone illis *Ergastiri* dictum. Est verò id instrumentum rastro dentium experti simile: huic affixæ sunt multæ ligulæ sive zonæ e corio rudi nec præparato confectæ.

Uz. Eas leniter adfricant ladaniferis fruticibus, ut inhæreat liquidus ille humor circa folia concretus, qui deinde à ligulis per summos Solis ardores cultris est abradendus. Itaque *Ladanum* colligendi summus, imò intolerabilis est labor, cum totos dies ardentissimo canicula æstu in montibus hætere necesse sit: neque facile quisquam alius ad id colligendum operam sumit præter *Calohieros*, hoc est, monachos Græcos. Nusquam autem majore copia per totam insulam cogitur, quàm ad montis *Idæ* radices, pago *Cigalinus* nuncupato, & apud *Milopotamo*. Hactenus Bellonius.

Si quis tamen in Hispanijs huic colligendo operam navare vellet, multò minore, ut mihi videtur, negotio magnam ejus longè purissimi, resinosi, & odorati copiam colligere posset, cum integræ aliquando, ut dixi, silvæ inveniantur omnium pinguis illius *Ledi* quod primo loco descripsi: neque illo ex *Aphrica* inveccto, magna ex parte impuro, opus esset.

CETERVM *Ladanum* primo excessu calidum est, adhæc substantia tenui, proinde emolliens, & moderatè digerens, atque etiam concoquens: itaque mirandum non est, si peculiariter ad uteri vitia conveniat: similiter adstrictionis paululum habet, quocirca etiam defluentes capillos retinet: nam quidquid pravi humoris ad radices eorum reledit, id omnè absumit, tum meatus quibus infixi sunt, contrahit.

LEDVM ALPINVM

CAP. LI.

I. **LEDO** non ineptè subjungetur odoratus hic atque elegans frutex, multis cubitalibus, lignosis, duris, humi, ut plurimum, diffusis, cinereoque cortice tectis ramis præditus: quorum extremi ramuli confusè nascentibus folijs sunt obsiti, *Chamaeleæ* Italica foliorum æmulis, duris, supernè viridibus & splendentibus, infernè dilutiore colore conspicuis, mucrone interdum rotundiore & obtusiore, in ambitu villosis hirsutisque ut sunt & nova germina, adstringentis saporis: germinum extremis insidet coma florum deorsum inflexorum & propendentium, campanulæ modo concavorum, qui summa labra quinque divisuris secta habentes, foris intensius rubent, & argenteis veluti guttis (cum ipsis unde dependent petiolis) conspersi sunt, interiore verò parte dilutius rubri, aliquot staminulis intra latentibus, suaviusculi odoris: ijs succedunt exigua capitula quinque cellulis constantia, in quibus semen fulvum, minutissimum scobis instar: viridia capitula trita, suo odore capitis gravedinem quodammodo inducunt: radix dura, lignosa, oblonga: sed & rami per terram sparsi interdum fibras agunt.

Invenitur in summis *Sneberg*/*Snealben*/*Wechseln*/*Durzenstein* aliarumque vicinarum Alpium jugis inter saxa, ad de vexa plerumque latera. Observavi etiam supra *Gamingam*, *Chartulianorum*

Ledum Alpinum.

Ledi alpini
genus alterū.

Nerion alpi-
num.

Chamaerodendron al-
pinum.

Chamaerodendron
Chamaelea
folia.
Balsamum
alpinum.

Evonymum
quercifolium.

norum cœnobium, in montis ascensu lapidibus strato, qui subeundus est ijs, qui ad Schof/ & vicinas Alpes proficiscuntur.

2. Aliud ejus genus invenitur in Snealben supra Neuberg/ rarioribus folijs, nec ita confertis, majoribus, durioribus, admodum venosis, longiore mucrone præditis, minimè in ambitu hirsutis, & prona plerumque parte flavescentibus, aut ferrea rubigine nigricantibus: flores habet superiori similes, sed paulò dilutiores, capitula & semen similia. Hujus folijs & ramis adnata aliquando reperiuntur tubercula nunc nucis ponticæ, modò pisi magnitudine, inæqualia, foris rutilante aut palescente nonnumquam colore, intus fungosa, & alba pulpa plena, adstrictionis particeps, quæ gallarum vicem præstare possint.

Floret utrumque genus Junio & Julio: semen sub Augusti finem, aut paulò serius maturefcit.

NERION alpinum nobilis idemque doctissimus Vlysses Aldrovandus hunc fruticem appellat, teste C. V. Conrado Gesnero in descriptione Montis fracti. Alpini pastores Apyrosen & Bergrosen nominant, ut ipse eodem loco & in Epistolis, & Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus referunt, quidam Barenblust/ nonnulli Hunerlaub vocant. Primum genus omnino intelligi existimarem à Clariss. Viris Pena & Lobelio in Adversarijs, sub Alpinæ Chamaerodendri odoræ nomine, nisi bacculas asparagi vel taxi pares illi tribuerent, quas in nostro non

reperias; sed pentagona tantùm capitula, ut ex ejus descriptione satis liquet. Alterum plurimum convenit cum eorum montana Chamæleæfolia, sive Lentiscifolia Chamaerodendro minus odora. In Observationibus prioris iconem exhibet Lobelius Balsami alpini nomine: pictor tamen flores fideliter non expressit, quos in quinque crenas, non in quatuor, divisos esse comperisset, si ramos suis floribus onustos, à me anno M. D. LXXIII. amicis Machliniam missos (è quibus illam iconem expressit) diligentius considerasset: licet non negem interdum fieri posse, ut quatuor tantùm crenis dividantur, sic nonnumquam ludente in floribus natura: at omnes in eodem ramo tales natos esse, credibile non est.

Hic est frutex quem à nonnullis Evonymum dici, ante memini, nescio qua ratione ductis. Nam in hoc ubi fructus sesamo proximus in quo acinus in quaternos versus digestus, qualem Theophrastus, sive granum quadrangula figura, quod Plinius, illi tribuunt? Ex modò descripta sanè historia satis liquet ne minimam quidem notam ad Evonymum referri posse. Itaque cum Gesnero loco supra memorato, & in Epistolis, Ledi potius esse, quàm Nerion aut Evonymum arbitror, multum me impellente, ut ita censeam, hujus stirpis odore & temperamento. Rustici & Pastores eorum montium in quibus observavi, utrumque genus Rausch appellant, eoque Tinctores qui vicina loca inhabitant, utuntur ad lineas penulas nigro colore inficiendum. Nullum præterea usum apud eos obtinere intellexi.

LEDVM SILESIACVM.

CAP. LII.

ISTI Ledi generibus adnumerandum etiam esse hunc non minùs elegantem & raram fruticem, non est dubium: ijs enim odoris fragrantia proximus est.

Ledi Silesiaci
historia.

CVBITALIBVS autem interdum est virgis, firmis, lignosis, cortice cinereo obductis, quarum extrema in plures alias tenuiores & quodammodo purpurascens, easque etiam nudas dividuntur: illæ vicissim in alios dodrantaes ramulos, virentes quidem, sed tomento quodam rubiginè coloris obsitos, quos nulla serie digesta sed confusa ambiunt folia, Libanotidis coronariæ folijs ferè similia, sed longiora, supina parte viridia, adeoque in pronam partem reflexa & convoluta, ut ejus nihil conspici possit præter nervum secundum folij longitudinem excurrentem, simili tomento, cum petiolo cui inhaeret, pubescentem, grati & suavis odoris, acriusculi tamen saporis: summis istis ramis insident capita ex multis brevibus quasi squamis ferrugineis compacta, è quibus deinde sese explicat corymbacea quædam multorum florum coma, oblongis, tenellis, atque virentibus, nonnihil tamen lanuginosis, pedicellis

Ledum Silesiacum.

pedicellis inhaerentium, grato odore nares ferientium, quinis foliis albis constantium, non subluteorum (ut temerè quidam qui siccum cum flore ramum duntaxat conspexit, asserere non est veritus) decem candidis staminulis cum stylo medium florem occupantibus: his demum succedunt oblongiuscula capitula, pentagona, ossiculis fructus corni, aliquando magnitudine non cedentia, quæ dum adhuc viridia sunt, argenteis punctis distincta esse videntur, sed maturitatem adeptæ, rubiginæ sunt coloris, semenque continent oblongum, flavescens, adeoque exile, ut scobis, è ligno à vermibus eroso sponte decidentis, instar sit. Verùm peculiare est in istis capitulis, ut matura deorsum inflectantur, terramque mucrone spectent, magna Naturæ providentia, ne semen temere effluat: nam præter reliquorum consuetudinem, à pediculo, non ab extrema cuspide, aperiri & dehiscere solent: maturo semine, terni aut quaterni alij ramuli rubiginæo tomento obducti cum suis folijs in comæ lateribus nascuntur, spem florum in sequentem annum pollicentes: radix lignosa est, & brevibus fibris donata.

Tota planta, præsertim floribus onusta, odorata est, & aromaticum quidpiam spirat: quare mirum non est, si, teste Matthiolo, vestibus iniiciatur ad eas à tineis præservandas.

Nascitur plerisque Silesiæ locis, unde non modò aliquot stirpes erutas, quæ in meum hortulum translatae per biennium duntaxat creverunt, sed etiam recentes ramos elegantissimis

floribus & suo fructu onustos, ad nos mittebat anno M. D. LXXVIII. Cl. V. D. Achilles Cromerus Nissenus, tunc R^{mo} ac Illmo Episcopo Vratislaviensi à secretis, nunc verò Brunnenfis in Moravia πολιάρχος: qui nos etiam pro nostra amicitia peramanter admonebat, ad montium radices aliquot se plantas invenisse, quæ flores sex folijs constantes, duodenisque staminibus præditos præferrent. Insuper addebat, qui illi dux viæ fuisset, Venatorem adfirmare, similem plantam in summis montium jugis conspexisse, jam suis floribus ornata, quæ digitalem longitudinem non excederet: nominatam autem ab eo *Hebdenisch bintraut* hoc est, peregrinam apiariam, quia videlicet apes ejus floribus delectantur.

Floret sub finem Iunii & Julio, semen Augusto & Septembri maturum est: inhaerentque interdum in sequentem usque annum capitula, sic ut recenti flore, & fructu superioris anni vacuo, nonnumquam & tertij anni fructus pedicellis, onusti rami conspici possint.

ROSMARINUM silvestre vocatur hic frutex à Matthiolo: sed, ut dixi, ad Ledum genera potius referendus videtur, in qua sententia est doctissimus noster Lobelius: ideoque Ledum Silesiacum nancupavi. Si quis Boëmicum (quod in Boëmia teste Matthiolo nascatur) aut folijs Rosmarini cognominare malit, à foliorum cum illo similitudine, per me licet. Cordo haud ignotum fuisse arbitror, & Plantarum Historiæ lib. I. Chamæpeucen ab eo appellari.

Non dubium est, quin, si quis periculum faceret, ad pleraque magni usus futurus sit hic frutex. Atque adeò Silesij, teste Cromero, adversus articulorum contractiones utilem felicissimo experimento compererunt, totius plantæ decocto in solum infuso, cui ægri insideant, eoque remedio subinde repetito. Idem me hujus oleo stillatio Fabiani Ilges Nissenii tum Pharmacopæi opera & diligentia vitreis organis extracto, mense Octobri anni M. D. LXXXII. donabat: Anno autem subsequente, ipsemet Fabianus Ducis Brigenfis nunc Pharmacopæus, oleum quod è summis ejus fruticis ramis florentibus exceperat ad me misit: quod cum admodum fragrans sit, & stirpis florumque nativum odorem retineat, easdem proculdubio facultates etiam obtinebit. Nondum tamen quempiam periculum fecisse intellexi.

ISDEM portò locis quibus id Ledum crescit, nonnumquam invenitur frutex quidam pedalis altitudinis, rarò amplior, tenuibus subrubentibus virgis præditus, quæ deinde in tenuiores candicantesque ramulos dividuntur, angustis longisque folijs temerè & confuso ordine eos vestientibus onustos, supernè virentibus, infernè verò canescentibus, & Salicis fumilæ

Natalelli

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

-la. v. 1. p. 2.

2009

Rosmarinus silvestris ῥοσμῶς.

Rosmarin sil.
ῥοσμῶς.

pumilæ angustifoliæ, quæ paulò post describetur, valde similibus folijs, nullius grati odoris, sed peradstringentis saporis: summis etiam ramis insident capitula ex multis brevibus squamis compacta cachrys modo, è quibus sese explicant aliquot flosculi tenuibus oblongisque pedicellis inhaerentes, quinque foliolis, ut superioris, præditi, sed diversi coloris, rubri nimirum dilutionis sive quodammodo carnei, quibus excussis pentagona conspiciuntur capitula brevia, obruso mucrone, exili, pallente semine plena.

Eodem quo superior tempore floret, & maturum semen profert.

HUNC sub anni M. D. LXXXII. Autumnum, è Silesia ad me mittebat Cl. V. Fridericus Sebizius Ducis Brigenfis Medicus, hac inscriptione, *Ros marinus silvestris ῥοσμῶς*. Similem verò ante multos annos Machliniæ aluimus in horto, & florentem, non procul Loon arce, inter Brabantinæ Campaniæ ericeta erutum, accepimus.

SPEIRÆA THEOPHR. fortè.

CAP. LIII.

Speiræa Theophr. fortè.

Speiræa Theophr.
fortè.

BRIGA Silesiæ etiam mihi Viennam misit elegantem hunc fruticem idem Sibizius, ipso Vere, anno M. D. LXXXVI qui in meo hortulo repositus, egregiè provenit (umbroso enim loco collocaram ut facilius comprehenderet) & sequente anno flores & semè protulit.

DVORVM autem cubitorum altitudine affurgit, tenuibus ramis seu virgis puniceo cortice obductis, per quos sine ullo ordine sparsa sunt frequentia, longiuscula & angusta folia, salignis proxima, per ambitum serrata, supernè dilutiore viriditate prædita, infernè veluti ærugine aspersa, exsiccatis cum quadam amaritudine conjuncti gustus. Extremi ramuli digitalis ferè longitudinis, satis crassam spicam ferunt exiguorum florum, uvæ in modum congestorum, quinis folijs constantium, è quorum umbilico multa staminula prodeunt, coloris cum suo flore ex albo rubescentis sive carnei, nullo peculiari odore præditorum, nisi qualis ferè in florente olea est: illis evanescentibus succedunt pusilla pentagona capitula, quæ ad plenam maturitatem pervenientia, tenuissimum & pulvereum quodammodo semen flavescens effundunt. Mense Julio floret, sub Augusti finem semen maturefcit.

Qui ad me mittebat Sebizius, percontabatur an ad Syringam referri posset, propter pentagona capitula forsitan quæ Syringæ albo flore capitulis haud absimilia, minora tamen, pollinem potius, quàm semen effundentia. Sed ego ad *σπειράειαν*, cujus Theophrastus lib. i. cap. xxii. Hist. Plant. inter frutices qui spicam pariunt meminit, commodè referri posse judico: Sic enim ait, πλείω δ' ἀπρόκαρπα τῶν ἄλλων ἢ τῶν ἐνδράων. οἷον τῶν τῆ σιτηρῶν τὰ σαχυνά.

δὴ καὶ τῶν θαμνωδῶν, ἱερίκη, καὶ σπειράεια καὶ ἄγνος, καὶ ἄλλ' ἅρτα. Et fortasse commodius quam Vsburnum Matthioli, quod nonnulli *σπειράειαν* esse volunt.

SALIX

PRÆTER vulgaria Salicis genera, quorum superior Pannonia non minus ferax est quam reliquæ quas adij Provinciam, peculiare quædam salices in ea observabam, quas alibi videre non memini.

CRESCIT ergo peculiare quoddam genus juxta torrentes & udis locis, crasso caudice, & ramis in multo tenuiores frequentioresque ramulos divisim præditum, quam vulgaris ea salix quæ angustis alioqui folijs prona parte incanis est: hujus insuper folia non modò subtus canescunt, sed licet supernè viridia, quadam tamen alba lanugine pubescunt, angustiora sunt, in longiorem mucronem desinunt, frequentioraque in ramulis nascuntur: flores alijs generibus similes, pallidi, semenque minutissimum, nigrum, candida mollique lanugine exceptum, levis auræ arbitrio huc illuc fertur. Solet etiam hæc Salix alia quadam peculiari nota à ceteris distingui: nam plerumque subrubentibus quibusdam tuberculis, baphico cocco ferè similibus, onerata habere folia conspicitur. Vienna torrens, sub urbe Vienna in Danubium influens, ea maximè abundat.

Salix angustifolia Pannonica.

IN insula porrò Danubij quæ è regione Posonij est, altissimas & crassissimas salices conspiciebam maxima prægrandium Visci fruticum copia onustas. Audio etiam circa illam ipsam urbem & in Castaneis arboribus, & Coryli, rosarumque fruticibus, viscum nasci, mihi id affirmante ornatissimo viro Andrea Heindl, ejus urbis Pharmacopæo.

Viscum salignum.

Vngari salicem latifoliam aquaticam, quam ego aliquando Eleagnum Theophrasti esse suspicatus sum, Anguillara Siler Plinij esse credidit, Dalechampus platyphyllon leucophlacon cognominat, appellant *Reköttye sa*, vulgarem luteam sive pallidam *Saar fiz*, rubram *Köz fiz sa*, amerinam ex qua corbes fiunt, *kötö fiz*. Germani omnes communi vocabulo, *Weidenbaum/Weiden/ & Felber* nominant, Galli *Saulzon Saules*, Itali *Salice*, Hispani *Sauze*.

Eleagnum Theophr. Siler Plinij. Leucophlacon Dalechampi.

MONTIVM herbosa & aperta juga pumilas alunt, quæ tribus generibus (præsertim quas observare potui) discernuntur.

Salicis pumilæ latifol. genus I. & II.

*1. Salix repens, L. sp. 1747
S. repens, Hoffm.
Lam. 6. 654*

PRI MV M enim virgas habet minimi digiti crassitudine, humi tutas, pedales, interdum etiam majores, frequentibus præditas ramulis, qui sursum attolluntur, & inter gramina emergunt uncialibus ferè folijs obsiti, supernè viridibus & splendentibus, infernè subcinereis & quodammodo canescentibus, non multum absimilibus Vitis idææ II. folijs. Fert ea in tenellis ramulis flosculorum molles spicas, quibus succedunt capitula ut in majore & latifolia salice, quæ matura aperiuntur Augusto, mollemque lanuginem fundunt, in qua pusilla nigra grana latent: radix admodum crassa est, pro plantæ tenuitate, crassisque & oblique sparsis fibris firmata.

Salix pumila latifolia I.

S. repens W. sp. 4. 693 Lam. 6. 653

AL T E R V M similes fundit virgas, humi etiam jacentes, nonnumquam paulò longiores, magis scabro cortice tectas, & in frequentiores ramulos divisas, quas similia cum superiore folia ambiunt, magis mucronata, supernè viridia, infernè splendentia, licet tenui lanugine pubescant. Hujus florum spica, sive iulus crassiusculus est, illi pænè similis qui in latifolia salice nascitur: radix cum superiore convenit, imò crassior quodammodo videtur, non minus quam illa dispersa, virgis etiam, secundum radicis caput, interdum fibras agentibus.

Salix pumila latifolia II.

TE R T I O generi graciliores sunt virgæ, ut plurimum pedales, nonnumquam dodrantales duntaxat, rectæ, lentæ, subflavo cortice tectæ: uncialia folia, sativi lini foliorum modo angusta, supina parte viridia, prona verò cinerea, & cum novella adhuc sunt, omnino cana: flos ut in vulgari flavescens, exigua, brevi, mollique spica ante folia nascitur, at in candidam de-

Salix pumila angustifolia I.

S. incuba Lam. W. sp. 4. 696

dam deinde lanuginem resolvitur: radix digitalis crassitudinis, obliqua, nigra, & tenuibus fibris donata est. Crescit etiam hoc genus in udis cædvis silvis infra Francofortum ad Mœnum.

Salix pumila
angustifolia II.

INVENITVR porro in Pannoniæ & Austriæ quibusdam depressis cædvis silvis & uliginosis pratis, Quartum quoddam genus, gracilibus & cubitalibus interdum virgis assurgens, non minus quàm in superiore lentis, quæ à medio ad summum ramulorum, multas ferunt exiguas florum spicas, molles & incanas, maturitate in pappum & lanuginem abeuntes: folia superiore breviora, angustiora, supernè viridia, internè cana lanugine pubescunt & splendent: radix superiore non minus crassa est, & tenuibus fibris prædita: sed & virgulta secundum summum radicis caput, qua telluri cohærent, subinde tenues & capillatas fibras agunt.

Nec huic dissimilis, paulò tamen latioribus folijs prædita, quæ passim in fabulosis Hollandiæ aggeribus Oceano objectis inter gramina & spartum, halm illis nuncupatum, nascitur.

CHAMELÆA.

CAP. LVI.

Chamelæa I.
historia.

SVRCVLOSVS frutex est Chamelæa, ramis palmaribus, interdum minoribus, præsertim calidis regionibus: folijs perpetuò virentibus, Oleæ similibus, minoribus tamen nec incanis, sed viridibus, gustus initio amari, deinde linguam vellicantis: flores habet exiguos, pallidulos aut flavos, tribus foliolis constantes, ex foliorum alis prodeuntes, fructum tricocum tithymali modo, pelliculâ primùm viridi, deinde per maturitatem rubrâ, amari & fervidi gustus, obductum, durum, & ubi exsiccatum fuerit, fuscum. Floret Aprili, fructus Augusto maturefcit.

Natales.

Nascitur Valentino & Aragonum regno totaque Catalonia: verùm multò brevior & candidior quàm in Gallia Narbonensi. Certè Mompeliano agro circa Miravaux, & vicinum illi collem, viaque ad Frontignanum urbem, Setio monti, quod vulgò *Cap de Sete* dicitur, proximam, frequens est, ubi multò vegetior & viridior quàm in Hispanijs. Nunc etiam a rei herbariæ studiosis in Germania & Belgio alitur.

Nomina.

Χαμηλαία Græcis, quasi humilis Olea dicitur: Dioscoridi etiam πικρὸς ἀχρη, ἢ ἀχρησός, καὶ χόκκος κνίδειος dicitur: apud Latinos Græcum nomen retinet Chamelæa. Quidam Hispani *Olivilla* vocant, Narbonensis Provincia *Garoupe*.

Facultates.

DIOSCORIDES auctor est pituitam & bilem detrahere, in catapotijs sumptam, ita ut duæ

Chamelæa tricoccus.

duæ Absinthij partes ad unam Chamelææ mi-
sceantur, & Hydromelite exceptæ in catapo-
tia cogantur: in ventre tamen non liquefieri,
sed quotquot assumpta sunt regeri. Hujus
item folijs cum melle tritis sordida ulcera &
crustosa repurgari. Easdem pænè facultates
tribuit illi Plinius lib. xxiiii cap. xv. Nat. Hi-
storia: sed lib. xiiii. cap. xxi. Chamelæam cum
Thymelæa confundit.

ALIVD porrò Chamelææ genus nobis ex *Chamelæa*
Italiâ defertur ab hac planè diversum. Id re-
cto stolone fruticat, ramosque habet admo-
dum flexibiles, tenaci cortice, & qui difficile
disrumpi potest, obductos, folia admodum
conferta, carnosa, Daphnoidis foliorum for-
mam imitantia, multò tamen minora, & in-
canâ lanugine, infernè præsertim, pubescen-
tia: flores simul congestos, quatuor foliolis
constantes, dilutissimè purpurascens, ex la-
nuginosis colorisque argentei calyculis pro-
deutes: fructum non tricoccum, ut superior,
sed unicum, oblongiusculum, tenui miniata
membrana tectum, succulenta carne, & fervi-
dum nucleum in se continente, præditum.

Eum fruticem duntaxat apud nos videbam
in hortis cultum, bisque interdum eodem an-
no florentem. Viennæ Austriæ aliquoties il-
lius semen terræ credidi, & natas plantulas di-
ligenter summaque curâ conservare volui, sed
subsequens hiems semper corruptit.

THYMELÆA.

CAP. LVII.

FRUTEX est Thymelæa pollicaris inter-
dù crassitudinis, cubitalis verò altitudinis
aut amplior, & in multas virgas divisus cubi-
tales, pulchras, tenues, rectas: quas sepiunt per-
petuò virentia folia Lini ferè, sed majora, la-
tiora, non obtusa cuspidè ut Chamelææ, ne-
que adedò fragilia, sed mucronata, lenta, &
gummosum quiddam, si dentibus atterantur
præbentia: flores fert in extremis virgis copio-
sos, quatuor foliolis constantes, Oleæ ferè si-
miles, candidos, racematim fermè propenden-
tes: deinde fructum baccarum myrti inter-
dum magnitudine, paulò longiorem, initio
viridem, postea corallij modo rubrum, carne
succis plena Cerasorum instar, sub qua lætet
unicum semen, nigra fragili que pellicula, al-
bam & fervidi saporis medullam obvolvens:
radix lignosa est & dura, in tenellis plantis ra-
phani modo efformata, crasso cortice tecta,
sed, quemadmodum tota planta, lento & ad-
modum tenaci.

Nascitur per totam Hispaniam locis aspe-
ris, & plerisque Narbonensis Gallia. Floret au-
tem Julio, & toto nonnumquam Autumno,
semenque subinde profert.

GRAECI θυμελαίαν vocant, nonnulli etiam
χάμελαιαν, teste Dioscoride, καὶ πυρροῦ ἀχνην, ἢ
κέσρον, ἢ κρέωρον (tamen si eodem capite folia
peculiariter κρέωρον appellari dicat) Eubœen-
ses αἰτάλιον, alij λίθον. Latini Thymelææ appel-
lationem retinent: Hispani *torvisco*: cujus bac-
cis men-

Daphnium tricoccum
Lam. 1. 574

Chamelæa
11.
Daphne alpina
Eran. herb. 1. 6.

Thymelæa
historia.

Natales.

Nomina.

Daphne gnidium
L. 1. 511
Lam. 2. 459

cis mense Octobri & Novembri aviculis plerumque insidiantur. Ejus fructus Græcis *κρίδιος κόκκος*, Latinis Granum cnidium peculiari voce dicitur. Hallucinantur enim, inquit Dioscorides, qui coccum cnidium fructum esse Chamelææ existimant.

Facultates.

FOLIA per messes colligi debent, & siccata in umbra recondi, auctore Dioscoride: & si dare libebit, antea tundi & nervi eximi. Purgant autem, & aquosa ducunt, si acetabuli mensura vino diluto macerentur, moderatius autem, addita lente cocta, aut contritis oleribus. Seminis medulla, bilem, pituitam, & aquas per inferna detrahit, si viginti granorum pars interna bibatur: verum fauces adurit: itaque cum farina aut polenta, aut in uvæ acino dari debet, aut melle cocto obducta devorari. Plures ejus facultates apud Diosc. lib. IIII. videre licet.

SANAMUNDA HISPANICA.

CAP. LVIII.

SUPERIORIBVS merito cōjungi posse existimo duo suffruticum genera, quæ Sanamundæ nomine donata per Hispanias observabam, quibus addi potest & tertium illis simile.

Sanamunda I.

Sanamunda II.

Sanamunda
I.

PRIMVS Suffrutex multis cubitalibus ramis ab eadem radice fruticat, obsequiosis, flexibilibus, cortice exteriori nigrescente obductis, alium interiorem lentum & in tenuia fila se dividente complectente: folijs Chamelææ æmulis, minoribus tamen, brevioribus, carnosisque, ad Tithymalum paraliū, aut Myrtum proximè accedentibus, sed aliquatulum hirsutis, circa ramulos confertim & serie quadam distributis, gummosis si mordeantur, amaris initio, deinde acris & adurentibus: flores inter folia nascuntur Oleæ similes, oblongi, in quatuor foliola per extremum divisi, lutei: fructus (ut ex relatu accepi) penè Thymelææ est, sed nigricantis coloris: radix crassa, & lignosa.

Frequens est regnis Granatensi & Valentino, in apricis & Sole illustratis locis: Verno tempore floret, hoc est, Martio & Aprili.

ISTIC ab Herbarijs, hoc est, ijs qui Stirpium notitiam se habere profitentur, Sanamunda vocatur, à rusticis verò *mierda-cruz*, ob purgandi videlicet facultatem, cujus causa rusticis illius regionis magno in usu est.

Sanamunda
II.

ALTER cubitalis etiam altitudinis frutex est, ramis lentis, flexibilibus, carnosis & denso cortice intectis, qui (sublata exteriori cute) per totam plantam, præsertim circa radicem, Lini aut Cannabis modo in fila diduci potest: superiores ramusculi densorum, confertorum, lanuginosorum, & veluti tomento quodam obsitorum foliorum comam pariunt, superiore minorum, & mucronatorum, salsi non nihil gustus, sed deinde acris & calidi: exornatur hæc coma flavescentium flosculorum Oleæ similium numerosa sobole: radix crassa & lignosa superiori similis est.

Istius

Istius fructum observare etiam non potui, quandoquidem Februario florentem inveniebam petroso & salebroso loco, maritimis Baticæ, inter Calpen & Estepona, montibusque Granatæ proximis.

GRANATENSIBVS Mauritanis Sanamunda vocatur, apud quos purgandorum corporum gratiâ frequenter vsurpatur. Drachmæ enim pondere cum decocto Cicerum sumpta, mirificè purgat per inferiora. Circa Calpen, ubi vulgò *Burhalaga* appellatur, nullus illius usus, præterquam ad excalfaciendas fornaces.

Sanamunda III.

Gen. anac. 1596.
Litt. no. 2027

Passerina vivante
L. 17513
Sp. hist. 1751
Quæst. dist. 1751
Sæm. hist. 1751
P. J. B. 1751
1751

TERTIVS duos superiores magnitudi-
ne excedit, candidioribus & multò lentioribus
virgis, quarum cortex supra modum lentus
est & frangi contumax: extremi ramuli fre-
quentes & ferè omnino tomentosi, procum-
bentem comam habent, & frequentibus folio-
lis obsiti sunt, carnosis, parvis, Sempervivo mi-
nori Dioscoridis, quod nonnulli, Illecebram
vocant, valde similibus, urentis etiam facultatis: flores superioribus similes interdum herba-
cei sunt, aliquando pallentes. Sed neque istius fructum observare licuit; floret autem cum superioribus.

Invenitur hoc genus toto illo tractu maritimo Meridiei objecto, qui ab Herculeo freto, ad Pyrenæos usque excurrit.

Quo porò nomine vulgari appelletur, ignoro. Similem autem fruticem siccum ad nos aliquando miserunt C. V. Alfonsus Pantius Medicus & Professor Ferrariensis piæ memoriæ, & amplissimus Iacobus Antonius Cortusius Patavinus patricius, hic quidem Ericæ Alexandrinæ nomine, ille verò Cneori.

Verùm Cneori-ne, an alio nomine, Veteribus descriptæ sint hæ stirpes, alijs iudicandum relinquo. Certum tamen est, Thymelææ congeneres esse, & iisdem facultatibus pollere.

CNEORVM MATTHIOLI.

CAP. LIX.

ILLIS subijciendum existimavi elegantem hunc suffruticem, cui multi sunt rami graciles, flexibiles, lenti, furculosi, ab ipsa protinus tellure emergentes & humi diffusi: folia nullo ordine disposita ramulos ambiunt, viridia, cutanea, Thymelææ veræ proxima, ingrati primùm, deinde amari saporis, nulla aut perexigua (quantum quidem gustanti deprehendere licuit) acrimonia prædita: flores in summis furculis, sex, septem, aut plures, conferti, quatuor foliolis constantes, ex rubro purpurascens, Centauri minoris florum penè æmuli, ingrati etiam & amari saporis, aspectu tamen pulcherrimi, atque odorati, caput (si diutius naribus admoveantur) tentantes: ijs succedit fructus exiguus, Thymelææ fructui haud dissimilis, non ruber quidem, sed candidus, oblongiusculus, semen continens cinerea membrana tectum, rotundum, Thymelææ grano par: radix longa, minimi digiti ut plurimum crassitudine, interdum nigricans, majore verò ex parte flavescens, lenta, superna parte nonnumquam gracilior, unde rami flexibiles & humi dispersi emergunt, & subinde, secundum alarum cava, satis crassas fibras flavescens agunt.

Provenit in multis montibus Viennæ vicinis tantâ abundantia, ut rusticæ mulieres, dum floribus abundat, multos ejus manipulos in forum venales adferant, cum alijs varij generis floribus, exornandorum tricliniorum gratia. Nascitur etiam in Pannoniæ silvis editiore loco sitis ultra flumen Rabum sive Arabonem. Frequens etiam crescit quibusdam siccioribus pratis Francoforto ad Mœnum vicinis, præsertim silva quadam quercubus confita, circiter miliare infra eam urbem ad sinistram fluminis, inter Ericas, ubi illam candidis etiam floribus variantem conspiciebam, cujus etiam manipulos rusticæ mulieres in foro venales proponunt.

Aprili plerumque florere solet, nonnumquam etiam Maio: fructus maturus est Junio. Adeo autem fecundus est hic suffrutex, ut sæpenuerò ter eodem anno floreat, novis floribus semen semper consequentibus, quod probè maturum, bis eodem anno de una eademque planta colligere memini Viennæ Austriæ.

Cneorum Matthioli.

Cneorum
alb. Theoph.

Hippoglossum Valentinum.

Stein rosen
lin.Hippoglossi
Valentini hi-
storia.

Natalis.

Februario mense floribus onustum hunc suffruticem in Bæticæ solitudinibus cir-

MATTHIOLVS Commentarijs in Diosc. cap. de Cinamomo hunc suffruticem pro Cneoro albo Theophrasti proponit. Cùm verò, quale sit Theophr. Cneorum, cujus lib. vi. cap. ii. Hist. Plant. duo genera facit, album & nigrum, difficulter judicari possit, cur huic stirpi Cneori nomen accommodare voluerit, multi mirantur. Postrema autem editio cap. de Thymelæa lib. iiii. aliud nobis Theophr. Cneoron adfert, nullis, ut ipsius verbis utar, deficientibus notis. Sed cùm nudam tantùm imaginẽ addito Cneori nomine nostris oculis subijciat, illiusque historiam planè sub-ticeat, si parum fidei, ipsius assertioni adhibuerimus, nemo, ut opinor, vitio vertet. Diosc. & Gal. Cneoron, ad Thymelæam & Chameleam referendum esse censent doctissimi quique. Peritissimus Anguillara opinionum lib. i. cap. de Cassia, Cneorum utrumque Theoph. arbitratur esse nostrum Roremmarinum coronarium & Lavendulam, & Gazam mendosum exemplar secutum, ὃ δὲ μέλας εὖσμος, πρὸ εὖσμος legisse, propterea nigrum odore care interpretatum esse. Cujus rei causa mirificè illum exagitat Matthiolus. Certè meus Theophrasti Græcus codex qui Venetijs anno M. D. LII. Aldinis typis culus est, disertè habet ὃ δὲ μέλας εὖσμος.

Ceterùm nisi in hac planta, acrimonia, quæ quidem sensu percipi possit, abesset, ad Thymelææ genera, aut ipsi cõgeneres stirpes (quales multas inveniri paulò antè monuimus) hunc suffruticem referendum esse censerem. Vulgarem autem appellationem cur apud rusticas mulierculas nullam invenerit, satis mirari nequeo, quandoquidem illius flores ipsis adeò familiares sint, & in delicijs. Nonnulli tamen rustici Stein rosen/ hoc est, petram rosulam vocant.

Quibus verò facultatibus prædita sit hæc planta, mihi adhuc incompertum.

HIPPOGLOSSVM VALENTINVM.

CAP. LX.

SUFFRUTEX hic potius, quàm herba, Scubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis ramis lignosis, duris, fragilibus tamen, & nigricantibus præditus, circa quos, ex tuberculis interdum multa confertim & simul juncta folia nascuntur, in tenerioribus verò ramulis, qui plerumq; rubescunt, rariora, Myrtiferè, longiuscula, ex cæruleo nigricantia, carnosa, nigricante pediculo, acuto mucrone, extremæ amaritudinis: summis ramulis singulares in hærent calices squamatim compacti, interioris orbis florum Scabiosæ, aut Morsus Diaboli magnitudine, qui florem continent villosum & lanuginosum, ex cæruleo candicantem in medullis, at in ambitu omnino cæruleum: semen ignoro, nam florentem duntaxat conspiciebam: radix dura est & lignosa.

bus circa Antequeram, Martio autem inter Velez & rubio & Lorca, quæ Eliocrota veteribus dicitur, Murciani regni urbes, totoque Valentino regno.

BAETICI, *Coronilla de frayles*, hoc est, coronulam fratrum sive monachorum, quasi eorum orbicularem tonsuram flore referentem, & *siempre enxuta*, quia semper arida & exsucca videtur, appellant. Murciani verò & Valentini vulgari voce *segullada*.

Nonnulli Valentiniæ academiæ Professores Hippoglossum esse censebant: sed nihil cum Hippoglossio Dioscoridi descripto commune habet, nisi quis fortè ob foliorum ejus cum Rusci folijs affinitatem ei hoc nomen donandum putet, quæ tamen in hoc frutice circa pediculum oblongiora & angustiora sunt: præterea dissimiles utriusque facultates.

Alij Alypum nominare malunt: sed cum planè arida sit & succi expers, non video qua ratione suam sententiam stabilire possint.

CETERVM circunforanei Bæticæ medici ejus decoctum propinare dicuntur ijs qui Gallica scabie sive Venerea lue laborant, non sine magno (ut aiunt) successu.

CASIA QVORVNDAM.

CAP. LXI.

CVBITALIS est hæc planta, fruticosa, tenues virgas ferens, virescentes, lentas, interdum etiam nigricantes, præsertim dum novellæ sunt: & in his folia Lini rarius per ramos sparsa, amari saporis: flores aliquot ex luteo virescentes & palliduli, muscosi, corni florum æmuli, adstrictoriæ facultatis, in eodem pediculo congesti innascuntur: fructus deinde qualis Myrti, initio viridis, ubi maturuit ruber, Corallij aut Asparagi maturo fructui similis, subdulcis, lentusque, tandem nonnihil acrimoniæ exerens, osseo intus nucleo, qui medullam cõtinet albam, dulcem. Radice nititur dura & lignosa. Floret æstate, fructus Octobri, vel etiam ante maturescit.

Varijs Hispaniæ locis crescit secundum vias: frequentissimè autem Granatensi & Valentino regno. Mompeliano etiam agro olim observare memini, ad ingressum Peraul, pagi ad stagnum Volcarum siti, deinde silvula Egremont cœnobio proxima, in qua multæ elegantes stirpes.

Eo quo istic versabar tempore, à studiosis pro Osiride habebatur: subsequenter annis Casiam appellare maluerunt, quod nomen etiam nonnullis Hispaniæ locis obtinet. Doctissimus Plaça Medicus & Professor Valentinus Plinij Polygonum esse existimabat: verum ad quod Polygoni ab ipso descripti genus referri possit, non video. Hispanorum vulgus Badajoz & vicina loca Bæticæ, qua Lusitaniæ conjungitur, incolens, *guardalobo* vernacula lingua appellat.

Si quis cum Osiride Plinio descripta conferet, aliquot notas communes habere deprehendet: nihil tamen statuere volo. Certè *κρέκοπος* Theophrasti, quem Casiam ab Hygino vocari Plinius tradit, cujusque ipse lib. XXI. cap. IX. Nat. Hist. ex Theophrasto duo genera constituit, esse non potest. Sed neque etiam Virgilij Casia, planta odorata, cujus in Bucolicis & Georgicis meminit.

VVA MARINA VVLGARIS.

CAP. LXII.

HVIVS duo genera per Hispanias mihi sunt observata, sola duntaxat magnitudine inter se differentia.

PRIMUM humana interdum altitudine fruticat, Spartij, quod Hispani *retama* vocant, modo, brachialis crassitudinis aliquando stipite, oblongis ramis, nigricantibus, qui deinde multas virgulas ferunt pedales, tenues, multis internodijs distinctas, ut Equisetum ferè, propendentes, sine folijs, admodum adstringentis saporis: florem secundum internodia confertum, minutum, & muscosum, corni floribus non absimilem, pallidum: deinde fructum exiguis moris similem (ut mihi quidem retulerunt incolæ, nam florenterã duntaxat videbam) rubentem, succulentum, acidum, in quo pauca grana, milio ferè similia insunt, foris nigra, intus alba: radix dura, lignosaque est.

ALTERVM humile est, gracilibus, sarmentosus & frequentibus ramulis fruticosum, qui internodijs ut in superiore distinguuntur, humi sparsa & profusa comã, sine folijs, ut Primum,

nec minùs adstringens: flores sunt muscosi palliduli corni floribus etiam similes: fructus exiguis moris par, per maturitatem ruber, succulentus, acidus, unum aut alterum granum milio pænè æquale, foris nigrum, intus album continens: radix alteri similis sed minor: longè etiam lateque serpens, & subinde novas proles sub terra promens.

Natalis.

Floret utraque planta Maio mense: fructus Augusto vel etiam seriùs maturefcit. Primam tamen initio Martij floribus onustam deprehendebam circa *Velex el rubio*, regno Murciano, ubi plurima nascitur, nusquam alibi mihi conspectam.

Alteram frequentem inveniebam in quodam colle, secundo à Salmantica miliari, totius ferè Hispaniæ meditullio, longissimè à mari. Quod equidem satis mirari non poteram, cum antea nusquam observassem nisi maritimis locis, & toto illo tractu inter stagnum Volcarum & ipsum mare Mediterraneum, supra Peral & Magalonam, ad montem usque Setium.

Nomina.

HISPANI primum genus *belcho* vocant. Alterum genus Narbonensis Gallia incole *rasins de mar*, hoc est, uvam marinam appellant. Cum istic vivebam, peritiores pumilum genus ad Dioscor. *τράχυν* quod & *τράχυνον* dici ait, lib. 1111. descriptum referebant: cujus sanè aliquot notæ non ineptè huic plantæ quadrant. Postea nonnulli ad Androsacen retulerunt, Bellonium sequuti, qui Observation. lib. 111. cap. xli. de Androsace agens, hanc innuere videtur.

Τράχυν.

Τράχυνον.

Androsace

Bellonij.

Croton An-

guil.

Peritissimus Anguillara, Crotonis, cujus Nicandri interpres mentionem facit, nomine, hanc, ni fallor, describit opinione duodecima. Crescit, inquit, ad flumen Sebenicum in Dalmatia humilis frutex, Pino valdè similis, frequentibus nodis, cujus folia [cirri seu ramuli potius] Equifeto minori similia sunt, ejus flos rufescens, tamen si pallecentem viderim, qui deinde in fructum extuberat rotundum Ceraso minorem, maturitate colorem rubrum contrahentem, qui etiam edi possit. Nascitur locis asperis, montosis & saxosis, &c.

MULTIS verò notis, hujus primum genus præsertim, cum Polygono quarto Plinij quadrare mihi videtur, quod his verbis describit lib. xxvii. cap. xii. Quartum genus silvestre appellatur, pænè arboris modo frutex, radice lignosâ, stirpe Cedri rubicundo, ramis sparti, binum palmorum, nigris geniculorum ternis quaternisve articulis. Huic quoque spiffandi natura, sapor mali coronei.

Deinde quas Dioscorides Polygono tribuit facultates, adhuc hodie apud ejus regionis, ubi hic frutex nascitur, incolas, in usu sunt: illius enim decoctum penis & vesicæ ulceribus conferre asserunt.

Ephedra.

Caucon.

Anabasis.

POSSET tamen ad Ephedram forsitan etiam referri, cujus idem Plinius lib. xxvi. cap. vii. in hæc verba meminit: Caucon, quæ & Ephedra, ab alijs Anabasis vocata, nascitur ventoso ferè tractu, scandens arborem, & ex ramis propendens, folio nullo, cirris numerosa, qui sunt junci

junci geniculati, radice pallida. Datur ex vino nigro austero trita ad ruffim, suspiria, tormina, &c.

Hanc Bellonius lib. I. & III. Observationum arbores conscendere dicit, cujus & fructum Androsaces similem, rubrum edisse refert.

Ego verò hanc plantam solam ferè nascentem, & sese sustentem, nec ullo adminiculo egentem semper inueniebam.

ANAGYRIS.

CAP. LXIII.

TAMETSI nonnulli plura Anagyris genera se vidisse referant: ego unicum legitimum, quale videlicet à Veteribus descriptum est, tantum observasse ingenuè profiteor.

ARBUSCULA autem est humanam altitudinem non multum superans, calidioribus præsertim regionibus (nam alibi duorum etiam hominum magnitudinem æquantem conspexi) multis ramis fruticosa, cortice ex viridi nigricante obductis, è quibus ramuli profiliunt ornati folijs trifolij ferè manianthis, hoc est, ternis simul junctis, sed supernè dilutius virescen-
 tibus, aversà autem parte incanis, ut viticis folia, odoris, ut spatulæ foetidæ vulgaris, (quam nonnulli Xyrin esse volunt) adeo gravis & terri, ut transeuntibus suo foetore caput offendat. Ex foliorum sedibus & alis, bini, terni, aut quaterni ad summum flores simul prodeunt oblongi, quinque folijs constantes, genistæ ferè aut Cytisi florum modo, sed quorum supremum, quodque reliqua integit, brevius est, & minimè, ut in illis, reflexum, coloris intensius aurei, reliquis pallefcen-
 tibus: siliquæ deinde succedunt digitalis longitudinis, pollicaris verò latitudinis, cartilagineæ, in quibus terna aut quaterna semina, nonnumquam plura, satis magna, exiguis phasiolis æqualia, renis forma, quæ initio candicant, deinde purpurascen-
 tem colorem contrahunt, tandem, cum plenè matura, ex caruleo nigricant: ut aptissimè Dioscorides *ποικίλον* dixerit: nam in eodem fructu non ex-

Anagyris vera.

actè maturo tres differentes colores subinde conspiciuntur.

Primum omnium hunc fruticem nascentem, inueniebam primo ab Arelate lapide, saxo-
 so quodam colle, qui dicitur D. Antonij, monente C. V. eodemque primario Mompelianæ
 Academiæ Professore D. Guilelmo Rondeletio. Deinde frequentem circa Hispalim totius
 Bæticæ Emporium celeberrimum, tum etiam ad Mundam, Malacam & Valentiam.

Natales.

Floret istic Ianuario & Februario, æstate semen maturefcit. Hujus porrò ligni matrix sive cor, non nigricat, sed nonnihil potiùs pallefcit.

Ἀνάγυρις καὶ ἀνάγυρος, à nonnullis etiam ἀνοστος Græcè appellatur, teste Dioscoride &
 Plinio, Latinis Anagyris, Herbariorum vulgò Faba inversa. Vulgare nomen Hispanicum
 non intellexi.

Nomina.

TENERA folia trita Dioscorides refert illitu tumores reprimere, & si partus hæreat, &
 secundæ mensesque morentur, drachmæ pondere bibi in passo: sic & suspiriosis dari, & con-
 tra capitis dolores in vino: difficulter parientibus adalligari, ita ut à partu statim auferantur.
 Plinius addit, in vino vetere ad phalangiorum morsus dari. Radicis cortex, utriusque, conco-
 quendis discutiendisq; adhibetur: & semen manducatum, vomitiones vehementer ciet.

Facultates.

CYTISVS.

CAP. LXIIII.

IN tanta opinionum varietate de Cytiso, licet judicare difficile sit, quis legitimus Cytisus
 veteribus descriptus; peritiores existimant eum esse quem C. V. Bartholomæus Maran-
 tha proponit. Ceterum nemo, uti spero, inficias ibit, quin quos hoc capite enumerabo fruti-
 ces, ad Cytisi genera etiam referri debeant.

Cytisus *καδύμνος*.

PRIOR interdum arbusculæ magnitudine excrescit, duro stipite, cujus materia flavescit,
 sed cor sive pars interior nigricat: is autem cum majoribus ramis & virgultis candicante
 cortice obducitur: tenelli ramuli toti villo obfiti: folia numerosa ramos ambiunt, terna uni
 pediculo in hærentia Medicæ modo, dilutioris viriditatis, saporis viridium leguminum, ama-
 ri tamen:

Cytisus 2.

Cytifus I.

Cytifus II.

Genista Canariensis
L. 1757. 997. 1004.
Cytifus hirsutus
L. 1757. 1002.

Cytifus divaricatus
Spreng. 3. 119.
Spadiceum
L. 1757. 1006.

Cytifus paniculatus
Lam. 2. 248.
L. 1757. 1007.

Cytifus III.

Cytifus triflorus
W. 1757. 1125.
Spreng.

Cytifus II.

Natalis.

Cytifus III.

ri tamen : aliquot flores extremis ramulis quasi spicæ instar nascuntur, Genistæ similes, minores, lutei, nonnihil odorati : deinde lobi Genistæ pares, oblongi, asperi tamen & hirsuti, in quibus exiguum semen, tumidiusculum, nigricans, Genista minus : radix lignosa, & in diuersa tendens.

ALTER duorum cubitorum duntaxat altitudinis, fruticosus, virgas profert candidas omnino, tenues, ramolas. folia superiori similia, terna semper ex uno pediculo nascentia, minora, profus incana, numquam expansa, sed semper quasi complicata, prominente dorso, impense amara : flores, ut in altero, extremis ramis insident superioribus forma similes, sed intensior & plane aureus color : siliquæ etiam longiusculæ, asperæ, ex purpura nigrescentes, mucrone deorsum inflexo : semen paulò majus est, & subnigrius altero ; radix similis.

Vterque crescit Salmanticensi agro, & alijs utriusq; Castellæ locis secundum publicas vias. Florent Iunio semen proferunt Iulio & Augusto Seminibus inde ad amicos in Belgium missis nonnulli in suis hortis aluerunt, ubi longè majores adoleverunt : sed subsequutis postea Belgicis motibus, cum negligenter, & intermitteretur necessaria cura, præsertim hiemali tempore, utrumque genus periit.

TERTIVS humanam altitudinem attingit, virgasque habet longas, non admodum fruticosas, neque lentas, nigrescente cortice obductas : folia trifolij aut medicæ, terna simul uni petiolo inhaerentia, supina parte viridia, prona verò subrufa lanugine hirsuta, leguminum amariusculi saporis. flores ex alarum sinu reliquis majores, cum Genistæ majoribus floribus comparandi,

cosas, neque lentas, nigrescente cortice obductas : folia trifolij aut medicæ, terna simul uni petiolo inhaerentia, supina parte viridia, prona verò subrufa lanugine hirsuta, leguminum amariusculi saporis. flores ex alarum sinu reliquis majores, cum Genistæ majoribus floribus comparandi,

Cytisus IIII.

Cytisus V.

Cytisus nigrescens, L. sp. 1847
 Mull. Bot.
 Lam. 2. 247
 C. 394

C. asperula
 Steud. herb.
Cytisus austriacus, L. sp. 1842
 Moench. Bot.
 Lam. 2. 251
 C. 396

comparandi, aureo colore fulgentes. Hujus semen observare non licuit, cum solum modo admontium radices circa Calpen & Baticæ maritimis Februario florentem invenerim.

Duorum superiorum nullum vulgare nomen intellexi, iste verò ab incolis *Escabon* dicebatur.

QUARTVS cubitales & majores habet virgas, lentas, vimineas, in multas alas divisas, quas *Cytisus IIII* sparsim & sine ordine ambiunt terna perpetuo folia eidem pediculo inhaerentia, viridia, eminentiore dorso, amariuscule sapore prædita: summæ virgæ in oblongam spicam florum quatuor foliolis constantium desinunt, qui pisi florum formam æmulatur, longè tamen minores sunt, lutei coloris, suavisque odoris & melleum quiddam spirantis: filiquæ deinde succedunt longæ, planæ, exiguum flavescens semen continentes: radix dura, lignosa, longa, rarioribus fibris donata est.

Copiosè nascitur non modò in omnibus silvis Viennensis agri, & secundum vias, sed plerisque Pannoniæ locis, & in ea Austriæ inferioris parte, quæ veteri circumscriptione Pannoniæ non continetur. Crescit & in Hercyniæ silvæ parte quæ Boëmiam undique cingit, ubi florere incipit sub finem Junij, & Augusto plerumque cessare solet: at in Austria & Pannonia maturius. *Natales.*

CUBITALES nonnumquam sunt Quinto virgæ, rectæ, tenues, vimineæ & lentæ: quas ab *Cytisus V.* infimo ad summum usque exornant folia terna etiam uni pediculo inhaerentia, proximè descripto ferè similia, sed angustiora, omnino incana, amari gustus, quæ trita pingua esse videntur: ex singulis interdum foliorum sinibus ramuli prodeunt, similibus folijs, sed minoribus obfiti, ferentes in summo quinos aut senos flores loti pratensis herbe (quam à pregrandibus filiquis nonnulli filiquosam cognominant), floribus persimiles, aurei coloris, odoris non expertes: deinde ex folliculis filiquas oblongiusculas, planas, hirsutas omnino, atque in his subruffum semen planum, nonnumquam tumidiusculum & rotundiusculum, durum, quod maturitate deliscentibus filiquis excidit: radix dura est & lignosa, nigricans, summa tellure sparsa.

Frequens est toto Viennensi agro, præsertim supra Phasianorum fabricam, & multis alijs *Natales.* cum Austriæ superioris & inferioris, tum Moraviæ & Pannoniæ locis aridis, propter vias.

Floret Julio, & subinde in Autumnum usque: semen sub Augusti finem, & Septembri maturefcit, sed vermiculis illud erodentibus est valde obnoxium.

Integras sæpenumero hujus fruticis stirpes vulgari cuscuta, quam plerique legitimam *Androsace* Dioscorid. Androsacen esse existimant, obfitas inveni. *Dioscor.*

Cytisus VII.

C. austriacus
Sp. herb.
Cytisus capulatus
W. et. 2. 1120
Cytisus asperum
M. et. 1. 120

Anthyllis cytisoides, L. sp. 1015
M. et. 1. 205
Sp. herb. 1

Cytisi v.
species altera.

Cytisus VI.

Cytisus VII.

Cytisus capulatus
W. et. 2. 1120
Cytisus asperum
L. sp. 1042
W. et. 3. 1127
Sp. herb.
M. et. 1. 120
Natales.
Lam. 2. 210

2. Ejus aliud genus est multò majus, crassioribus virgis, admodum hirsutis, rectis, folijs duplo amplioribus, filiquis seu lobis majoribus: ipsi etiam flores colore magis aureo rutilant.

Iuxta sepes in Pannonia & Austria nascitur, sed rariùs est, & minùs obvium super ore. Illius etiam semen vermiculis obnoxium.

SEXTVS pedibus raro cubitalibus assurgit ramulis, tenuibus, omnino incanis: quos exornant terna semper folia, brevi pediculo inhaerentia, quorum medium duplo longius est reliquis, cinerei & canescentis coloris, adstringentis verò & linguam exsiccantis saporis: ramusculi ferè ab imo ad summum per singulorum foliorum exortus, floribus aureo colore fulgentibus, jucundi odoris, onusti sunt, binis aut ternis simul nascentibus ex molli quadam, & candida lanugine hirsuta vaginula, similis cum superioribus formæ, sed minoribus. Semen non observavi.

Invenitur varijs Hispaniæ locis, præsertim Bætica: sed nusquam abundantiorẽ videbam quàm Valentino regno, ubi plurimus ejus usus est: nam illius ramis nudis & à suis folijs liberis supra tegetes, ab his qui bombyces alunt, sparsis, jam saturi mori folijs bombices, sericea sua stamina his ramis advolvunt, quæ deinde à mulierculis & pueris explicantur. Valentini *boga*, & *boxa blanca* appellant.

ALIQVOT habet Septimus ramos humifusos & sparsos, tenues, lentos, fractu contumaces, qui nullis aut certè rarissimis folijs sunt obiti, multos autem ex lateribus ramulos proferunt, tenellos, hirsutos, in quibus folia longis pediculis nixa, terno semper numero, breviora

viora quàm in Quinto genere, elato dorso, supernè viridia, infernè cana lanugine pubescentia, amariusculi saporis, & herbacei odoris: ex alarum in extremis ramulis, & per totos interdum ramulos sparsarum sinu prodeunt terni aut quaterni simul juncti, nonnumquam singulares flores, Quinti flori forma similes lutei coloris, qui tamen dum marcescere incipiunt, aureum colorem adeò saturum contrahunt, ut purpurascere videantur: folliculi, unde flores emergunt, pallent & lanugine pubescunt: siliquæ planæ & hirsutæ subfuscum exiguum semen continent: radix dura, lignosa, juxta quam rami per terram sparsi subinde fibras agunt.

Spontè provenit silvula quadam ad Lachn pagum primo ab urbe Vienna miliari, & plerisque alijs locis urbi vicinis: crescit etiam in utriusque Pannoniæ silvis, & in Interamni ultra Dravum flumen. Maturius floret superioribus Pannonicis, Maio videlicet, nonnumquam etiam Aprili, & novos interdum ex ramulis flores per totam deinde æstatem profert.

2. SED & hujus generis alia species invenitur pedibus virgis, tenuibus, viridibus, supinis & humi fuis, quas ambiunt similia folia: flores etiam pares extremis virgis quini, seni, aut plures simul congesti innascuntur, nulli autem per virgas sparsi ut in superiore: siliquæ & semina non differunt: virgarum, foliorumq; pars inferior & siliquæ molli hirsutiâ pubescunt.

Hunc in solis Pannoniæ silvis Maio mense florentem inveniebam.

SCIO & alios aliquot frutices Cytisi nomine proponi: quia verò diligenter ab alijs descripti sunt, hic subjiciendos non æstimavi, sed eos tantum quos à nemine antè observatos, & Cytisi nomine comprehendi posse putavi. Quarti tamen historiam noster Lobelius in adversarijs prodidisse videtur.

PORRÒ Cytisi folia refrigerare, tumores inter initia discutere, si cum pane trita illinantur: decoctum potu urinam ciere, Dioscorides scribit. Columella lib. v. cap. ultimo, Plinius lib. XIII. cap. XXIII. addunt ex Aristomacho Atheniensi, nutricibus in defectu lactis aridum & in aquâ decoctum, potui cum vino dari: firmiores, celsioresque infantes fieri: & alia pleraque ad Cytisi culturam, & pecorum ex eo pabulum, pertinentia.

COLUTEA SCORPIOEIDES.

CAP. LXV.

CYTISO cognatæ sunt ex stirpes quas hoc & proximè sequente capite describam, ideoque ponè Cytisi genera collocandas esse existimavi.

Colutea scorpioides i. elatior

Colutea scorpioides i. humilior.

MULTAS Prior ex una radice fert bicubitales, interdum & tricubitales virgas, graciles, satis tamen firmas, in frequentes ramos divisas: folia alata septem aut novem uni costæ inhaerentia, bina semper ex adverso sita, uno impari extremam alam occupante, coluteæ folijs

Natales.

Cytisi VII. species altera.

C. capitata W. 2. 3. 1123

C. hirsuta A. 1. 398

Cytisi Facultates.

Coronilla amarus, C. B. Lam. 2. 119

Coronilla glauca Sp. Hist. C. sinensis, Lam. 2. 119

Colutea scorpioides altera.

Colutea scorpioides 1. humilior.

Natales.

Colutea scorpioides 2.

Polygala Valentina.

Natales.

Polygala 1.

similia, sed minora, saturate virentia, ingrati admodum & amari saporis: e singulis ramulorum alis prodeunt tenues pediculi sustentantes plerumque binos, nonnumquam ternos flores Coluteae similes formâ & colore, sed minores & nonnihil odoratos: siliquae teretes, oblongae, quibusdam veluti articulis distinctae, oblonga, laevia, subfusci coloris & ingrati saporis semina, singula singulis articulis inclusa habent: radix lignosa est, longe lateque dispersa.

2. Est & altera humilior, humiq; diffusa, neque foliorum numero, aut situ, aut formâ, neque florum formâ & colore, à superiore differens: sed hujus virgæ palmares aut pedales duntaxat, hieme interdum marcescere solent, & novo vere denuò e radice novæ germinare: siliquæ & semina paria: radix similiter dura & lignosa late se spargit, & fibris aliquot donata est.

Sponte nascitur ad Calenberg vicinisq; Viennæ montibus abunde, tum etiam in nonnullis Pannoniæ montanis locis. Priorè etiam in Belgicis hortis jam diu antè conspexeram: & ejus Pena & Lobelius in Adversarijs meminerunt, in Valena Mompelliani agri silvâ nasci afferentes. In hortis culta longè major evadit. Posteriorem nunquam antea observaveram. Sed & ea in hortis culta paulò major fit, & plerumque virgas hieme retinet. Florent Maio.

ALTERA nititur radice crassâ, & lignosâ, lentâ tamen, & flavescente cortice obductâ, multisque fibris præditâ: ex qua plures singulis annis incunte vere novas producit virgas pedales nonnumquam etiam cubitales, lentas, vimineas, laeves, virides, & in his temerè sparsa alata folia, quina, septena, aut novena uni costæ inhaerentia, exsiccantis primùm gustus, deinde nonnihil acrimoniæ in summis labris relinquentis: flores in foliorum oblongis virgulis inhaerent copiosi, leguminacei, in orbicularem coronam dispositi, flavi, nullo grato odore commendati: quibus succedunt articulatim distincte siliquæ superioribus breviores, semen in singulis articulis continentes, Polygalæ valentinae modo.

Crescit in montium, qui à Danubio & Caspenberg illi imminenti ad Alpes extenduntur, radicibus, inter vepres & ad vinetorum margines. Floret Junio, nonnumquam etiam Maio: subsequens hiems virgas corrumpit.

POLYGALA VALENTINA.
CAP. LXVI.

FRUTICOSA est hæc planta, binos palmos alta, multas ferens virgulas lentas, sparti aut junci instar: folia singulis costis inhaerent impari plerumque numero, quina, septena, aut plura, Lenticulæ similia, magis tamen carnosâ, & ad rutæ colorem accedentia, adstringentis & ingrati gustus: flores meliloto similes, lutei, coronæ in modum, summis virgulis (quæ magnâ ex parte nudæ sunt, & maturo semine exarescere solent) insident: incurvæ, deinde, longæ & teretes succedunt siliquæ, tribus aut quatuor internodijs distinctæ, quæ semen continent durum, oblongiusculû, nigrum, ingrati saporis: radix longa, dura, lenta, crassiuscula est.

Perpetuò

W. ii. 2. 87
Coronilla minima, L. p.
Lam. 2. 121

Coronilla valentina, L. p. 1049
Müll. edic. Sp. hist. 21 Aug. 163

Aug. 1791
Coronilla coronata, L. p. 1057
Müll. edic. Sp. hist. Lam. 2. 120

Perpetuò virens est: floretque April, Maio, & Junio, semen verò Julio maturum. Inveniebam etiam Septembri florentem, & calidioribus locis maturè admodù, videlicet Februario.

Salmanticensi agro frequens est secundum vias: Granatensi, Murciano, & Valentino regionis, locis arenosis & collium declivibus observabam. Apes ex ejus flore plurimum mel colligere creduntur.

VULGO Salmanticensibus *Coroñilla de Rey* dicitur, quasi fertula regia, & istic officinæ Meliloti vice utuntur. Granatenses & Murciani *Lentejuëla*, id est, Lenticulam, Valentini Polygalam appellant.

IN collibus silvosis Valentia Hispania vicinis invenitur & alia huic admodum similis, *Polygala* 11. sed majoribus virgis, firmioribus, & utcumque rubentibus: majoribus etiam, viridioribus, frequentioribus & carnosis folijs: majoribus & dilutioris coloris floribus: filiquis etiam paulò crassioribus: semine verò omnino simili.

EIVSDEM urbis item maritimis Tertia, oblongis, lentis, fungosis seu medullosis, & omnino virentibus virgis prædita, quas rara obsepiunt folia, superioribus adhuc crassiora & molliora: flos Secundæ par: semen observare non potui.

Viret etiam perpetuò utraque: sed in collibus nata diutissimè floret, Vere & Autumno. Prima & Secunda, ante meam ad Cæs. Maximilianum 11. profectioem, in Belgicis hortis alebantur.

PORRÒ Polygala Dioscoridi & Plinio gustu est adstricto, quæ pota lactis abundantiam facit.

ANONIS NON SPINOSA, SIVE MITIOR.

CAP. LXVII.

ALVNT Silesiaca præta Anonidis quoddam genus à vulgari diversum, quod ab alijs minimè observatum existimo.

Anonis mitior 1.

Fraxinella.

MULTOS annuatim ex radice durâ, lignosâ, & perenni fert cubitales, nonnumquam longiores furculos, rotundos, lentos, firmos tamen, ramosos, molli lanugine obductos: multa folia alternatim caulem latâ basi amplectentia, plerumque terna ex eodem pediculo prodeuntia, interdum singularia, molliora & ampliora quàm vulgaris: summæ virgæ & rami desinunt in oblongam spicam florum vulgari quidem similibus, sed coloris magis languinei: fert deinde filiquas vulgari per similes, & ipsum etiam semen. Tota planta lentò quodam humore graviter & hircinum virus olente obsita est, Fraxinellæ ferè odoris instar: nullo autem aculeorum vallo munita est.

Es r & aliud genus huic aded simile (præsertim siutrum q; in hortis colatur) ut ante quàm flores explicentur, nisi diligenter inter se conferantur, vix discerni queant: paulò tamen pin-

gulus

I 2

Anonis mitior 11. luteo flore.

*O. altissima, Lam. 2. 277
Anonis spinosa, Lam. 2. 277
L. 24. 1006*

*Dictamnus albus, Lam. 2. 277
Suastr. 1. 337
Ord. 348
Walt. 1. 96*

grius deprehenditur, nec adeò graviter odoratum: præterea ubi sponte nascitur, candidius est: ejus item flores, qui lutei sunt, brevioris spica nascuntur.

*Trifolium
saturatum.*

Prioris semen è Silesia nobis missum est Trifolij majoris & foetidi nomine, plantæ etiam ex eo natæ. Alterum frequens nascitur cum in Narbonensi Gallia, ubi primùm obseruabam, tum in Hispania & Lusitania. Floret utrumque genus Junio & Julio.

Natrix Plinij.

Cum tota quasi facie Anonidem vulgarem, exceptis spinis referant hæ plantæ, licebit eas nominare Anonides non spinosas sive mitiores. Posteriorem nonnulli Hispani Ciceris silvestris genus esse autumabant: Pena & Lobelius Plinij Natricem esse censent, cujus lib. xxvii. Nat. Hist. cap. xii. meminit: sed ejus Natricis radix duntaxat hirci virus olet recens eruta, non tota planta. Cumque nullam plenioris descriptionem addat, difficile esse existimo, quænam illa Natrix sit, judicare.

Fraxinella.

Olet etiam hircum vulgò Fraxinella appellata, cujus radix Dictami albi nomine in officinis nota est, & usurpatur. Illius passim in Pannonicis silvis, Viennensi que saltu, duo genera inveniuntur: Vnum elatius, oblongiore florum spica, saturatioribusque floribus & nigrioribus folijs: Alterum humilior, brevioris spica, dilutioribus floribus & folijs: Vngari *Dictamus* & *zarua* sive vocant. Crescit & in Francofordiano saltu, in quo aliquot plantæ repertæ niveo flore præditæ.

Varium.

DORYCHNIUM HISPANICVM.

CAP. LXVIII.

Dorycnio congener planta.

*Dorycnium
Hispanicum.*

FRUTICOSA & ramosa hæc est planta, pedem aut amplius alta, tenues producens virgas, fincanas, flexibiles: folia oleæ albicantia, minora & breviora, terna simul, interdum etiam plura ab eodem exortu prodeuntia, in novellis ramis, qui nondum florem protulerunt admodum frequentia & confertim nascentia, adstringentis gustus: flos copiosus, parvus, trifolij pratensis æmulus, albus, veluti in capitulum congestus summis virgis insidet: quo decidente, quaternæ, quinæ, aut plures interdum succedunt simul junctæ valvulæ, ervi magnitudine, rufescentes, in quarum singulis, ut plurimum singula semina continentur versicoloria, qualia penè Tithymali parali, ejusdemque formæ, coloris & magnitudinis: radix dura & lignosa nigricat. Perennis est, nec sua folia abijcit, nisi novis receptis.

Natalis.

Exit copiosè Salmanticensi agro, & alijs Hispaniæ locis, secundum vias & incultis: memini & Narbonensi agro videre: frequentissimam etiam non modò circa Viennam Austriæ, sed plerisque Pannoniæ locis, calidiore tamen regione magis incanam. Floret Maio & Junio: semen valvulis hiantibus exilit Julio.

Quotquot erant Salmantiæ rei herbariæ studiosi, Dorycnium vocabant, eo quo istic versabar tempore, quo etiam nomine apud Mompelianos, ante multos annos donatū fuit.

Anguillara

W. 110 2.51

*Dorycnium monspeliense
W. 110 3.1786
Lobus Dorycnium, L.
Lam. 1.290. N. 644 071
Musc. del.*

Anguillara etiam hanc sententiam amplecti videtur, Opinionum libro XIII. Eius semen à C. V. Vlyse Aldrovandro aliquando missum fuit Trifolij albi appellatione; & ex illo plantæ natæ. Salmanticense vulgus *mijediega* vocat.

Trifolium album.

Ceterum, licet cum Dorycnio Dioscoridi descripto nonnullas notas communes habeat, ejus tamen historię per omnia respondere non videtur.

Hic ferè similis planta Valentino regno & quibusdam Bæticæ locis nascitur, cubitalibus & viminis modo lentis virgis, superiore gracilioribus, brevioribus & latioribus folijs, breviq̃ue pediculo ternis aut quinis simul junctis, ramulos amplectentibus, falsi & nonnihil acrimoniæ obtinentis gustus: oblongi ramusculi, ternos, quaternos, aut quinos flores sustinent, Medica majores, viridis coloris: alioqui tota planta candidior est superiore, imò tota incana: ejus neque semen, neque radicem observabam: sed ramulum qualem equitando arumpere potui, exprimi jussi, & hic apposui.

Dorycnis est gener planta.

Veteres porrò Dorycnium somniferum esse scribunt, & copiosius haustum mortem adferre. An verò planta, hoc capite descripta, soporifera sit, neminem periculum fecisse arbitror.

GENISTA TINCTORIA.

CAP. LXIX.

Genista tinctoria Hispan.

Genista tinctoria vulgaris.

S. tinctoria L. n. 998 Lam. 2. 612

*S. tinctoria L. n. 998 Lam. 2. 612
Spartium tinctorium W. n. 902*

Ad duorum cubitorum altitudinem crescit interdum hic frutex, nudo stipite, enodi, recto, digitali crassitudine, candicante cortice tecto, qui in multiplices brevesq̃ue ramos, tenellos & fragiles summa parte dividitur: hos ornant folia Lini aut Thymelææ, frequentia, supernè virentia, infernè verò incana & argentei planè splendoris, gustus initio exsiccantis & nonnihil adstringentis, deinde subamari: flores summis ramulis nascuntur spicatum congesti Genistæ tinctoriæ Germanicæ similes, lutei. Tota planta elegans est aspectu.

Genista tinctoria Hispanica.

Quo tempore floret, sub ea crescit Hæmoderi quoddam genus elegans, pedalis altitudinis, brachialis interdum crassitudinis, multis floribus à medio scapo ad summum usque exornatum, magnis, oblongis, luteis, extrema parte hiantibus & in quinque partes divisis: totum humidum est, pingui oleaginosaq̃ue materia turget.

quid sit

Nvsquam hunc fruticem conspiciebam, quàm Murciano regno secundum vias nascentem, & Martio mense florentem. Incolæ stirpem ipsam *scopa* appellabant, Hæmoderum autem sub eà nascens, *yeruatora*, quia forsitan si vaccæ eo vescantur, ad venerem excitatæ taurum appetunt.

CETERVM suffruticem illum qui à tingendi usu, floris Tinctorij, vel Genistæ tinctoriæ nomen

nomen inuenit, in Hispanijs videre non memini: at in Austria & Pannonia siluosis locis, & ad montanorum pratorum margines frequentissimum conspexi. Vngaris *Festö verag* dicitur. Frequentissimus etiam in omnibus pratis quibus proxima silua, cum Francofordia no agro, tum plerisque alijs Germaniae locis.

SPARTVM GRÆCORVM.

CAP. LXX.

Genista Plinij.

OMNIBVS notissimum, Spartum, sive Spartium Dioscoridis, esse Plinij Genistam, sive Hispanicam & Africanam odorato flore, virgulis planè junceis & fractu contumacibus, quibus rara quaedam, dum floret, inhaerent folia breui decidua, ut tota deinde planta sine folijs conspiciatur.

Spartium Dioscoridis Genista Plin.

S. monosperum, Lam. bot. 356
Spartium II. Hispan.

Lam. bot. 2. 90

Genista pinnatis, Lam. bot. 2. 617
S. junceum, Lam. bot. 2. 356

Genista sphaerocarpa, Lam. bot. 2. 618
S. sphaerocarpa, W. sp. 3. 927
Spart. hist.

Illius historiam, cum à plerisque diligenter & accuratè sit perscripta, hic proponendam non duxi: sed si alia quaedam ejus genera, quæ in Hispanijs observabam, tanquam nova, & à nullo adhuc exhibita, oculis subijcerem, operæ precium me facturum existimavi.

Spartium II. Hispan.

EST verò unum cubitali plerumque stipite, pollicem crasso, scabro & striato cortice tecto, qui in plures cubitales virescentes & striatos ramos dividitur, & hi deinde in junceas, striatas, virides virgulas, quæ novellæ adhuc & primùm germinantes, aliquot folijs exornantur, statim atque planta florere incipit deciduis, ut tota deinde ἀφύλλος conspiciatur: è virgularum lateribus prodeunt longi pediculi, è quibus dependent aliquot exigui flores, glycyrrhizæ vulgaris aut trifolij pratensis floribus pænè similes, lutei, inodori: succedunt cartilaginei, rotundiusculi lobi, vulgari fabæ quæ in jumentorum pabulum cedit, persimiles, ex flavo rufescentes, in quibus unicum maxima ex parte semen (rarò bina) continetur, durum, nigrum, exiguo reni simile, quod in lobis agitatis aut concussis crepitat, & sonitum edit: radix dura est & lignosa.

Spartium III. Hispan.

ALIUD longè majus, & hominis altitudinem superans invenitur virgulis priorè tenerioribus, lentioribus, & magis obsequentibus, flore ejusdem cum superiore formæ, sed paulò majore, & omnino albò: lobi etiam conveniunt, minores tamen sunt & minus semen continent.

Natales.

Primum varijs Castellæ utriusque locis crescit arenoso solo, & Maio floret, semen maturum est Julio. Alterum Gadibus duntaxat, & locis vicinis aurâ marinâ perflatis, mihi conspectum

Spartium III. Hispan.

Chamægenista I.

spectum est, arenoso & sterili solo, suis floribus onustum Februario. Lobos observare non potui in ipsa planta: sed mihi deinde ab amico missi sunt ex Hispanijs.

VTRVMQVE genus Hispani *retama* vernaculo sermone appellant: Genistam verò odoratam *hiniesta* & *yniesta*: vulgarem & Septentrionalibus regionibus peculiarem, quæ istic etiam plerisque locis nascitur, *scobas*, quòd illà, quemadmodum nostrates, scoparum, quibus ædes purgant & everrunt, loco utantur.

CETERVM hanc plantam ad Spartum, quod Dioscorides *αραπριον* vocat, referendam omninò existimo. An verò iisdem facultatibus prædita sit, non intellexi

De Sparto autem Hispanico junci folio, de cuius usu Plinius lib. XIX. cap. 11. Natur. Historiæ prolixè agit, postea scribemus.

CHAMÆGENISTA.

CAP. LXXI.

GENISTAE illius, quæ per universam Græ Germaniam, Galliam, Angliam atque Belgicam vulgatissima est, cuiusq; flores nondum expansos Belgæ muria condiunt, & caparum loco edunt, spontè nascentis nulla vestigia observare potui in Pannonia & Bohemia, neque totâ Austriâ & Moraviâ. Sed duo Chamægenistæ genera plerisque locis sese obtulerunt.

PRIMUM multis palmaribus, interdum etiam pedilibus aut majoribus virgulis humi diffunditur, teretibus, lentis, striatis, virentibus, & in aliquot ramulos divisis per quos confuso ordine, & quasi temerè sparsa sunt foliola, bina, terna aut quaterna, ab eodem exortu & tuberculo prodeuntia, Genistæ vulgaris Germanicæ folijs similia, eminentiore dorso, & quasi complicata, supernè viridia, infernè nonnihil incana, amariusculi gustus: ex illorum alis singuli aut bini flores lutei, quatuor foliolis constantes, Genistæ germanicæ florum æmuli, sed minores, nullo interdum, aut certè perexiguo odore præditi, nonnullis locis satis odorati, nascuntur: quibus deinde succedunt planæ siliquæ, hirsutæ, exiguû flavescens semen Cytisi generibus simile continentes: radix est dura hgnosa, aliquot fibris donata: sed & virgulæ secundum radicem, qua terrâ integuntur, plerumque fibras agunt.

Nascitur multis Pannoniæ locis ad viarum & silvarum margines, editis, siccis, atque desertis nonnumquam agris. In cultis & inter vepres aliquando magis luxuriat, & in majorem altitudinem excrescit. Floret Maio, quandoque etiam Aprili.

ALTERIVS, quæ plano eoque altero ex altero nascente est folio, quod deinde in cauliculum convertitur, historiam, cum ab alijs sit prodita, hic retexendam non æstimavi.

Hanc plantulam olim apud Helvetios cum istac iter facerem, & quibusdam Germaniæ locis colligere memini. Deinde in Pannoniâ sponte & copiosè nascentem observabam in silvâ

locis colligere memini.

Deinde in Pannoniâ sponte & copiosè nascentem observabam in silvâ

Spartium
monosperma
L. 14. 995
Genista
monosperma
Lam. 2. 616

Chamægenista

Genista pubesca
L. 14. 999
Genista
Lam. 2. 619

Genista vulg.

Chamægenista

Chamægenista

Lam. II. 2. 92

Genista angustifolia, L.
Lam. II. 2. 20. Sp. nat.
Cuvier 369

Genista tridentata, L.
Sen Lugd. 176
Lam. II. 620

silvâ Nemethwywar Ill^{is} Dn. Balthasar de Batthyan urbi & arci munitissimæ proxima, atque supra Sopronium urbem vulgo Oedenburg dictam, Austriacis: sed omnium affluentissimè inter Sakturnya Ill^{is} Comitum de Zrinio minutissimam arcem, & Fridaw Magnifici Dn. Michaëlis de Zek arcem in collibus: & nunc proximè in silva quadam miliari circiter infra Francofortum, ad sinistram Mœni fluminis, ubi etiam frequens Primum genus, & pleræque alix stirpes.

TERTIUM porro elegans quoddam genus, Secundo quodammodo affine, solis Valentini regni locis incultis & asperis observabam, quod prætermitti non debuit.

Chamægenista peregrina.

Vix palmari magnitudine assurgebat hæc Chamægenista, admodum tamen fruticosa, folijs Chamelææ proximis, brevioribus, duris, & carnosis, aliquantulum in ambitu sinuosis & crispis, rigidiusculisque, uno ex altero è medio folij nervo prodeunte, quemadmodum in superiore, interdum etiam binis ternisve simul exorientibus: hic verò nervus paulatim intumescit, & in ramulum convertitur, sic cum tota planta foliosa sit, & non nisi folijs constare videatur, fit tandem admodum fruticosa: in extremis istis folijs quini, senive, aut plures flores simul juncti, ex villosis calyculis nascuntur, minores quàm in Genistâ, aurei planè coloris, nisi bina inferiora folia incana lanugine pubescerent. Florentè duntaxat colligebam quod dixi loco, mense Martio. Postea tamen resiccatas plantas nactus sum pedales aut ampliores.

AVSTRIACI Vngaris vicini Priorem Gelbe etc/hoc est, trifolium luteum appellant: Alteram Germani Erdpfeinmen/ id est terrestrem Genistam, nonnulli Genistam sagittalem. Tertiz nullum vulgare nomen intellexi.

CETERVM in Pannonia etiam vulgatissima est ea Genistæ species, spinis & aculeis horrens, quam nonnulli Genistellam spinosam nominant, Vngari Iglieze, hoc est, Aculeatam, Germani Stichenpfeinmen. Frequens est & circa Francofortum & multis alijs Germaniæ atque Belgicæ locis.

ANONYMOS COLVTEAE FLORE.

CAP. LXXII.

FLOREVM similitudo & aliæ quædam notæ faciunt, ut hanc *αρωματων* quidem, sed elegantem, & à nemine adhuc, ut arbitror (præterquam à me in Pannonicis) descriptam plantam superioribus jungam.

αρωματων
Coluteæ flore.

RADICEM autem habet longè lateque summa tellure serpente, lignosam, lentam tamen, & subinde capillares fibras agentem, ex quâ prodeunt multi lenti & obsequentes ramuli,

Anonymos flore coluteæ.

muli, dodrantes, & circa exortum, qua terrâ integuntur, fibras plerumque agentes: folia in his buxi æmula ferè, carnosâ, viridia, paulo tamen magis mucronata, confuso ut plurimum ordine disposita, gustantibus ingrata primùm, deinde amara & acria: in extremis ramulis prodeunt inter folia flores terni aut quaterni, oblongi, majore ex parte odoris expertes, nonnullis autem locis suavem & narcissinam quandam fragrantiam referentes, tribus folijs constâtes, quorum duo alba sunt, & alarum modo sursum expansa, exalbida galeola illorum exortum integente, tertium in longiusculum veluti tubulum convolutum, sursum per longitudinem apertum est, extremitate concavâ & incurvâ, lutei coloris, & per vetustatem omnino interdum purpurascens aut rubescens: floribus succedunt latæ & compressæ siliquæ, Thlaspi latifolij thecis paulo minores, virides, quæ bina plerumque (nonnumquam unicum tantum) continent grana, exigui ervi magnitudine, nigricantis ex cineraceo coloris, hirsuta, & veluti quoddam animalculum e mentita, Polygalæ vulgaris majoris rubræ (de qua postea) semini haud absimilia, minora, quæ, aperientibus sese per latera loculis, sponte decidunt.

2. Interdum etiam pro loci natura floris colorem variare deprehenditur: nam bina illa folia alarum instar sursum expansa, galeolaque eorum exortum regens, alba non sunt, sed pulcherrimè ex purpura rubent, tertium autem ve-

ἀνώνυμος C. f.
 varietas.

luti in tubulum convolutum flavescit, ejusque extrema pars aurea est.

Frequens est Prior non modò in montibus Calenberg, Medeling, & Badensibus thermis imminentibus, sed & in alijs ad Austriacas & Stiriacas Alpes excurrentibus, qui omni Resniferarum arborum genere integuntur, inter saxa: plurimis etiam Pannoniæ locis est obvia, veluti apud Posonium, Soponium, & Zolonock. Altera multò rarior inventu. Floret verò utraque Aprili & Maio, semen prioris (nam alterius non observavi) Junio perficitur.

NVLVM nomen huic suffrutici imposui, cum dubitem an à veteribus fuerit observatus: præterea ut studiosis ansam præbeam diligentius veteres Auctores excutiendi, & apud illos aptam aliquam appellationem inveniendi, ne perpetuò ἀνώνυμος maneat. A rusticis negligitur, propterea nullo illam nomine dignantur: quidam tamen, à perpetua viriditate, Wintergruen appellari dixerunt.

SPINOSI SUFFRUTICES ET ΕΠΑΛΛΟΚΑΥΛΟΙ.

NUNC serè peractâ Arborum, Fruticum & Suffruticum descriptione, opet precium me facturum existimavi, si spinosos Frutices & suffrutices, easque Stirpes quæ caducæ per se consistere nequeunt, sed aliarum adminiculo egent (Theophrastus ἐπιτολοκαύλους, vel ἐπαλλοκαύλους, appellat, Gazæ amplexicaules vertit) adjungerem. Initium autem faciam ab illis Suffruticibus, qui Genistæ flore sunt præditi.

ἐπιτολοκαύλους λη.

ASPALATHVS ALTER.

CAP. LXXIII.

TAMETSI sciam hunc fruticem non esse legitimum Aspalathum alterum: quia verò tale nomen à plerisque obtinuit, immutandum non putavi, præsertim cum ad quem fruticem veteribus descriptum referri debeat, adhuc ignorem, nisi fortè Scorpij generibus adscribendum esse quis censeat.

TOTA PLANTA cubitum non excedit, fruticosa admodum & ramosa, multis horrens spinis deorsum inflexis, firmis, acutis, in quibus enascuntur pusilla folia lentis magnitudine, viridia, qualia etiam (sed teneriora) fert in novellis ramulis, quibus subsunt recens nati aculei: flores in firmioribus & rigidioribus spinis, terni, quaterni aut plures simul nascuntur, Genistæ similes, minores, coloris nunc lutei, nunc pallescētis: semen in parvis siliquis exiguum.

Aspalathus alter.

ALIVD

Aspalathus alter III.

Aspalath.
alter II.Aspalath.
alter III.

Nasalis.

Nomina.

Facultates.

Scorpius I.

Nepa.

Scorpius II.

Scorpius III.

ALIVD ejus genus robustius, & aliquantum firmitus, nonnumquam altius excrelscens, cujus flos perpetuò pallidior est, alioqui non multum priori dissimile.

TERTIVM genus ad cubiti nonnumquam magnitudinem accedit: plerumque tamen minus est, & pedalis tantum altitudinis, totum etiam tenerius: ramuli in multo plures spinas divisi, istæ denuò in alias, sic ut singule spinæ totidem Abrotoni multifida folia videantur, nisi aculei obsisterent, qui, à negligentius considerantibus, vix animadvertuntur: Vere ex ramulorum lateribus exigui alij prodeunt ramusculi cani & hirsuti, quibus adnata sunt mollia & incana lentis folia, majora quàm in primo genere: in summis illis ramusculis flores priori similes, paulò majores, lutei nascuntur.

Crescit Primum, cum in Cantabris superato Pyrenæo saltu, tum varijs alijs Hispaniæ locis, & Narbonensi Gallia. Secundum in Castella veteri tantummodo observabam. Tertium in Cantabris duntaxat tertio à Victoria urbe miliarium, ad radices Pyrenæorum, quæ Hispaniam spectant.

PRIMUM genus ab Herbariæ rei studiosis Salmanticæ & Mompelij Aspalathus alter vocabatur, vulgo Salmanticensium, & aliorum, apud quos nascitur, Hispanorum, *eulalia*: secundum Castellanis *aulaga*: tertium Cantabris *ballada*.

FLORIBVS prioris cum saccharo fermentatis, Salmanticenses ad firmandas & restaurandas collapsas vires utuntur.

SCORPIVS.

CAP. LXXIIII.

DVO plantarum genera, quæ plurimum ad Scorpij, quem Gaza Nepam interpretatus est, historiam accedere videntur, in meis peregrinationibus observabam.

PRIMUM cubitali aut ampliore altitudine assurgit, multis virgibus ex atro virëtibus, striatis, densissimo spinarum vallo obsitis fruticosum, quæ deinde spinæ alijs minoribus sunt circumseptæ: folia nulla nisi primo vere, apparët, brevi decidua. Flores Genistæ minores pallidi, interdum verò adeò rufescentes, ut rubere videantur, præsertim sub Autumnum: siliquæ deinde succedunt breves, cylindræ, magna ex parte inanes, aliquando tamen ferentes exiguum semen pallidum aut subfuscum, ut Genista vulgaris Septentrionalium: radix singularis in alias tenues se spargens, & interdum latè se propagans.

Floret Maio & Junio, & quandoque totâ æstate: circa Autumnum verò, denuò floribus onusta conspicitur, eoque tempore saturatiores & magis rutili sunt, ut plurimum, flores.

ALTERVM pedis altitudinem raro superat, totum densissimis spinis horrens, quæ non confuso ordine ut in superiore nascuntur, sed feriem quandam servant, & semper contrario inter se exortu binæ nascuntur, virentes quidem, sed languidius quàm superioris, neque aliæ ex alijs: summis ramulis inhærent bini aut terni

Scorpius II.

terni flores superiori similes, lutei coloris, mense Martio: quo tempore exiguas brevesque siliquas, vel potius semina ervi magnitudine, inclusa membranâ quadam multa incanaque lanugine hirsuta, deprehendebam densissimis ipsius plâtae spinis occultata, ut ex superiore æstate deciderant: adeò verò canescebant, ut initio aranearum telas esse existimarem: radix singularis, sed in plures deinde propagines sparsa, dura, & lignosa est.

Primum varijs Belgicæ, Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Angliæ locis conspexi, nusquam tamen frequentius, quàm incultis illis locis supra Burdegalam, Bayonensi itinere, & apud Cantabros Pyrenæorum jugorum accolas, ubi tantâ magnitudine assurgit, ut duorum hominum altitudinem æquare nonnumquam viderim, crassitudine verò brachium humanum. Alterum collibus Granatæ vicinis itinere Cordubensi duntaxat, nec usquam alibi mihi conspectum. An porro Echinopoda, cujus doctissimus vir Honorius Bellus in alterâ ad me epistolâ meminit? plurimum certè ad illam mihi accedere videtur.

GALLI primum genus *Tancmorin*, Aquitani *jauge*, Belgæ *Gaspeldoane* appellant: nullum vulgare nomen Hispanicum intellexi. Alterum genus Granatenses *Molino* vocant.

QVAS facultates Scorpius planta habeat, nemo tradit. Solus Plinius aduersus sui nominis animal valere auctor est.

ERINACEA.

CAP. LXXV.

PLANE nova, & tota elegans est hæc planta, dodrantalis, in orbem per solum diffusa, multis spinis virentibus, sive aculeis horrida: flores Genistæ, ex cæruleo purpurascens, minores, calyculis inclusi hispidis, villosis, omnino ferè incanis, bini aut terni simul semper conjuncti: foliola interdum, dum floret, producit, sed rarò, eaque perpauca. Lenticulæ similia, quæ cum brevi marcescant & decidant, tota planta maxima ex parte sine folijs spectatur, & multiplici spinarum vallo Erinaceum in se convolutum repræsentat: radix lignosa & magna est pro plantæ proportione.

Nascitur regno Valentino, affluenter verò circa Siete aguas oppidulum, septimo ab urbe Valentia miliari, Madritiano itinere, asperis locis & secus vias. Aprilis florentem observabam & eruebam iter istac faciens anno M. D. LXV. semen observare non potui, mense sequente in Belgicam reuersus.

INCOLAE *erizo* vocant, hoc est Erinaceum, quoniam erinaceum animal terrestre, dum in orbem se contrahit, aut marinum, aculeorum & spinarum vallo planè æmulatur: quæ adeò causa fuit, ut illi Erinaceæ nomen inderem, donec cõmodius aliquod ex veteribus Scriptoribus dare possimus. An verò incolæ ad medicû aliquem usum adhibeant, non intellexi.

TRAGACANTHA ALTERA.

CAP. LXXVI

TRAGACANTHAE, quam aliquando Massiliæ florentem, & fructu præditam observare memini, simillima est hæc planta, fruticosa admodum, multos pedales habens ramulos flexibiles, latè circumquaque sese diffundentes, candicantes, &, dum adhuc tenelli sunt,

sunt, lanuginosos, multis longis canescentibus spinis horrentes: foliorum plurimè simul junctæ alæ, Lenticulæ aut Tragacanthæ proximæ, exiguæ, candidæ, lanuginosæ que primo vere per intervalla exeunt, dulcis saporis: folijs hieme decidentibus, nervi illi medij quibus folia inhærebant, in rigidas & acutas spinas evadunt, ut eo tempore tota planta sine folijs conspiciatur, contra quàm in Tragacantha, quæ hieme etiam folia retinet, nec ea abijcit donec nova sequente anno adquisierit: tum demum deciduis vetustis folijs, nervi illi medij etiam in spinas abeunt.

Istam neque florentem, neque semen ferentem vidi: sed sub ea plurimos folliculos bombycinis similes, aut Alcæ illius, quam Matthiolum Hypecoum appellat, folliculis ferè pares, inanes inveni, quos ab illâ excidisse, & florem ex similibus prodire album, non magnum incolæ referebant: de semine nihil certi intelligere potui: radix lenta, longa, in multos ramos divisa, nigro cortice foris obducta, materie intus candidâ, fungosâ, dulci, interior pars gummosum quidpiam & subdulce refert.

Natales.

Nascitur plurima circa Guadix, & la Venta el peral, Granatensi regno, in collibus, arido & inutili solo: nec alio loco conspexi.

Περὶ τῆς
σπογγῆς.

VULGARE nomen non intellexi. Sed cum adeò sit Tragacanthæ similis, facilè mihi persuaderem esse legitimum ποτήριον, quod ab Ionibus *νευράδα* vocari Dioscorides ait. largè fruticare, spinis horrere, spissa lanugine esse ramulis longis mollibus, lentis, tenuibus, Tragacanthæ proximis, in collibus & aquosis nasci, & radicem recitam proximè terram succum gummi similem reddere tradit: cujusque Plinius lib. xxvii. Nat. Hist. cap. xii. meminit, illam etiam à quibusdam phrygion vocari scribens.

Phrygion.

BELLONIVS lib. i. Observat. cap. xvi. duo Tragacanthæ genera observasse refert in Cretensium montium verticibus: earum fortè altera huic similis erit. Certè Rauwolfius lib. ii. suæ Peregrinationis cap. xii. scribit tria Tragacanthæ genera in Libano monte invenisse, quorum unum meam hanc referret; alterum humilius, illi ferè simile, sed luteis floribus, quorum singuli in orbicularibus flavescentibus folliculis includuntur, racematim quasi in longiusculis virgulis nascuntur; tertium ejusdem penè altitudinis, pluribus virgis firmioribus purpurascens affurgens, incana lanugine Poterij capitula sustentibus, & purpureis floribus spectabile.

Rauwolfius
tria Traga-
cantha gene-
ra observa-
vit.

Cl. V. Dalechampius, optimè de litterariâ re meritis, Poterium in Allobrogibus prope Muram oppidulum Gratianopoli vicinum in silvosis convallibus reperiri ait. Sed si eam intelligit quæ ab alijs plerisque Poterij nomine donatur, vereor, ut suam opinionem legitimis rationibus tueri possit; quippe cum ea plâta penitus à Tragacantha differat, & folia Pimpinellæ vulgaris, quam Germani Sanguisorbam vocant, virentia supernè, paululum candicantia

candicia

cantia infernè habeat, minora & teneriora, spinas molles hinc inde per supremos furculos transuersim & obliquè sparsas (cujus rei causa a nonnullis Pimpinella spinosa appellatur) & radicem tenuem, duram, exsuccam. Poterium verò teste Dioscoride & Plinio frutex est longos habens ramos, spinis horridos lanugine spissa tectos, Tragacanthæ proximòs, radices longas admodum, nervosas & firmas, quæ proximè terram recisæ dant succum gummi similem. Pimpinellam illam spinosam aliquoties sanè mihi semine natam, diligenter in horto & fistilibus conservare volui, sed semper hiems subsequens abstulit. nonnumquam etiam mihi missum ejus semen Stæbes Theophrastinomine: & vulgo adhuc ipsam plantam in Creta vocari *ἀσπίδα*, scriptum. De illa consule Honorij alteram epistolam, quæ ad calcem harum Observationum adjecta.

Anguillara opinionum lib. VIII. videtur Pimpinellam illam spinosam ad *Καλαχίον* sive *Χάλακον*. Ærariam Theophrasti referre. Doctis. autem Rauwolfius, qui eam in Libano monte etiam invenit, scribit libro & cap. jam memoratis, ab incolis *Bellan* vocari.

STRABO scribit circa novam Carthaginem plantam quandam esse, de cujus cortice telæ pulcherrimæ conficiantur: an hæc mea sit, ignoro, nullam enim qualem ille describit, dum istac iter facerem, observabam, aut istic nasci ab incolis intelligebam.

CETERVM Dioscorides Poterij radices rufas, præcis nervis & vulneribus glutinandis illini, decoctum ejus nervorum affectibus prodesse, testis est. Eisdem facultates tribuit illi etiam Plinius, & addit, in vino potum, rubetarum veneno auxiliari.

RHAMNYS.

CAP. LXXVII.

DVO Rhamni genera Theophrastus lib. III. cap. XVII. Histor. Plant. facit, album & nigrum, utrumque aculeigerum, & folijs perpetuis.

Rhamnus 1.

Rhamni 1. altera species.

Lycium europæum.
See Bot. 1754
H. C. 1757

Lycium africum.
Sp. hist. lan 3. 1757
See Bot. 1754
H. C. 1757

Rhamni genera.

Rhamnus 1.

Dioscorides tria genera describit, nisi mendosum sit exemplar, ut peritissimus Anguillara suspicatur, qui tertium adscititium esse putat. Et sanè, cum Dioscorides easdem facultates suo Paliuro tribuat, quas Theophrastus Paliuro libro & cap. supradictis descripto: verisimile est tertij Rhamni descriptionem quæ apud Dioscoridem extat, ad Paliuri ejus historiam revocandam, plerasque enim notas habet cum Theophrasti Paliuro communes.

EST verò Rhamnus frutex faciendis sepibus idoneus, rectis virgis, in multos ramos divisus, candidis, quæque validis ac firmis aculeis horrent: folia plerumque quaterna aut quina ad singularum spinarum exortus nascuntur, oblonga, subpinguia, subablida, oleæ similia, sed tenera & succulenta, Autumno, novis succrescentibus, interdum decidua; flores Autumno longiusculi, candicantes, extremis oris in quinque crenas divisi: quibus decidètibz seminis quoddam

quoddam rudimentum, ut in Iasmino, relinquatur: numquam tamen ejus fructum videre mihi contigit: crassa multiplici que radice firmatur.

Rhamni 1.
aliera sp.
cs. s.

2. Istius generis alium observabam Rhamnum pæne similem, sed humiliorem, frequentioribus ramis fruticantem, minoribus folijs, magis carnosiss, salsi gustus, superiore candidiore: floribus ejusdem cum illo formæ, sed purpurei planè coloris.

Rhamnus II.

Rhamnus III. fortè niger Theoph.

Rhamnus II. ALTER flexibilibus est virgis & ramis, spinarum etiam vallo horrentibus, angustioribus folijs, neque aded carnosiss, perpetuis tamen ut in priore: flos oleæ herbaceus circa ramos frequens, deinde fructus rotundus, maturitate flavescens & tota hieme in frutice permanens. Totus autem frutex pulvere respersus videtur.

Rhamnus III. TERTIUM his addo fruticosum, frequentibus ramis, Spini in sepibus nascentis & pruna silvestria ferentis magnitudine, cortice nigro tectis, & longis spinis armatis: folia ex quibusdam tuberculis, ut in priore, multa simul enascuntur, longa & angusta, carnosiss, viridia, adstringentis gustus, & Rhabarbari saporem utcumque referentis, perennia: flos Veris initio parvus, herbacei coloris, pluribus & confertim juxta folia nascens: æstate nigrum fructum fert parvo pruno silvestri similem, rotundum, acerbum.

Natalis. Prior Rhamnus multis Hispaniæ, Lusitanæ, Narbonensis Galliæ locis nascitur: Illius alteram speciem uno tantum loco proximè Horiuèlam urbem, veteribus Orcelim dictam, ad flumen Serabin, nunc *Segura* appellatum, Valentini regni extremis limitibus observabam. Alter non modò in Belgicis maritimis, sed etiam in quorundam montium vallibus, secundum amnes crescit. Tertium incultis Granatensis & Murciani regni locis, frequentem inter alios frutices inveniebam.

Nomina. NOME N Græcum *ράμνος*, Latinum etiam Rhamnus. Hispani priorem *scambones* appellant; alteram ejus speciem *spino*: tertium *spino negro*, qui ad Theophrasti Rhamnum nigrum forsitan referri posset. An verò is sit quem Bellonius in Creta inveniri ait nigro fructu, ignoro. Missus est ad nos ex Hispanijs, ejus fructus Lycij nomine, ex quo natæ plantæ.

Facultas. DIOSCORIDI omnium folia igni sacro, & serpentibus ulceribus efficaciter illinuntur. Sic etiam Plinio. Salmanticæ & alijs quibusdam Castellæ locis, prioris folia cum turionibus, ex oleo, aceto, & sale eduntur primis mensis, habent enim acrimoniam quandam cum aciditate conjunctam, quæ saporis gratiam conciliat. Tertij fructus decocto, relaxata & dissoluta membra, podagræ etiam dolores utiliter foveri incolæ referebant.

LYCIUM.

LYCIUM QVORVNDAM.

CAP. LXXVIII.

SUPERIORIBVS adijciendus videtur hic spinosus frutex, multas ab radice virgas proferens, cubitales, vel etiam ampliores, rectas, tenues, rubentes, multis ramulis præditas, qui in acutam spinam plerumque desinunt, tamen alios aculeos hinc inde sparsos habeant, breues interdum & infirmos, nonnumquam verò firmos, & multis folijs oblitos ut in Rhamno priore: folia nullo ordine digesta sunt, spini foliorum æmula, sed multò breviora, Myrti Tarentinæ aut Buxi folijs quodammodo similia, lenti gustus & cum aliqua aciditate mordicantis. Nec florem, nec fructum videre contigit; nam Novembri, & novo vere duntaxat hunc fruticem inueniebam aliqua ex parte suis folijs viduatam.

Lycium quorundam.
Rhamnus
Lam. 4. 462

Apud Complutum urbem, quam Hispani *Alcala de Henares*, quòd propter eam labatur annis Henares, alijsque novæ Castellæ locis, & Bæticæ parte, quam vulgò Extremaduram cognominant, circa fluentia, & declivibus locis, hieme exundantibus nascentem observabam.

Natalis.

QVONAM referendus esset hic frutex, diu dubitavi, & etiamnum dubito. Sunt nonnulli qui ad Lycium referri debere putant. Castellani, quibus scoparum usum præbet, & in fasces colligatus calcificandis pistorum clibanis servit, *tamujos*, sive *tamuëxos* vocant.

CETERVM, vox *tamuëxo*, mihi in memoriam revocat quendam suffruticem in incultis nascentem, quem incolæ *tamoxo* appellant. Assurgit is pedali altitudine, frequentibus ramusculis præditus, qui adeo exiguis & còfertis foliolis onusti sunt, ut ramusculorum lignum vix conspici possit: ea ex cineraceo virentia sunt, & extremæ amaritudinis.

Tamoxo.

Fueritne autem veteribus cognitus hic frutex, & quo nomine ab illis vocatus, ignoro.

Legitimum porrò Lycium, in sua Peregrinatione observavit Doctus. Leonardus Rauwolfius, cum in Libano monte ubi ab incolis *zaroa* vocari ait, tum Hierosolymis Ioppen proficiscens, cujus suæcum Arabibus *Hadhadh* appellatione cognitum esse scribit, & fruticis iconem lib. 1111. inter pleraque alias exhibet.

Lycium legitimum.

SPINA INFECTORIA PYMILA.

CAP. LXXIX.

INFECTORIA Spina, cujus baccarum succo, viridem colorem conciliant picturis, & libris, quæque Rhamnus solutivus a Recentioribus nuncupatur, multis Pannoniæ locis vulgarissima est, ubi interdum arboream amplitudinem adipiscitur. De ea nobis non est sermo: sed de alijs duobus fruticibus, qui illi admodum affines esse videntur.

Rhamnus solutivus.

PRIOR bicubitalibus assurgit ramis, in multas alas divisus, cortice lævi, Spinæ infectoriæ colore & substantia simili rectis, qui membranâ superiore detractâ, ex viridi pallefcit, & amariusculi saporis est: ramuli paucis spinis horrent, sed ipsi in spinas plerumque desinere solent: folia illi vulgari ferè similia, minora, angustiora, ad pruni silvestris sive spini folia plurimum accedentia, gustu linguam exsiccante: florem ut in vulgari congestum ejusdem coloris & formæ, hoc est ex pallido herbaceum, quatuor foliolis constantem, minorem tamen habet, radicem ut in alijs fruticibus lignosam.

Spina infectoria pumila.

Rhamnus infectorum, & melle, dicit.

CVBITALES habet Alter ramos, minimi interdum digiti crassitudine, magna ex parte minores, nigro rugosoque cortice obductos, superiore parte in ramulos divisos, qui tenuiore lævioreque cortice tecti, plerumque in acutam spinam desinunt: folia Myrti, aut Pruni silvestris potius, breviora tamen & minora, viridia, per ambitum nonnihil serrata, adstringentis primum, deinde nonnihil amariantis gustus: flores inter folia herbaceos, quatuor folijs constantes: fructum deinde Spinæ infectoriæ vulgari non absimilem, binis, nonnumquam etiam ternis veluti commissuris distinctum, initio viridem, deinde per maturitatem nigrum: radicem crassam, lignosam, duram, raras fibras in latera spargentem.

Spina infectoria pumila.

Rhamnus costalis, & melle, dicit. Lam. 4. 463.

Exit Prior frequens in Leytenberg & vicinis montanis silvis. Alter abundanter in monte

Rhamnus infectivus. & Rhamnus. 1. 1093. Lam. 4. 462.

Spina infectoria pumila II.

Smilax aspe-
ra rutilo fru-
ctu.

Smilax aspera rutilo fructu.

Smilax aspe-
ra nigro fru-
ctu.

Tempus.

Badensibus thermis imminente, & vicinis ju-
gis loco petroso & salebroso. Vterque floret
Majo, & Julio fructum perficit.

SPINAM infectoriam pumilam hos fru-
tices appellavi, quia magnam affinitatem cum
vulgari habent, licet minores sint. Si quis ta-
men Lycij genus potius esse censet, ejus arbi-
trio permitto in quam referat classem velit.
Neutrius vulgarem appellationem intellexi.
Et haud scio, an aliquo in usu sint apud eorum
locorum, in quibus nascuntur, accolas.

SMILAX ASPERA.
CAP. LXXX.

ASPERÆ Smilacis duo inveniuntur ge-
nera: unum frequentibus spinis horri-
dum, rutilo fructu: alterum paucioribus acu-
leis armatum, sed folia nullis, nigro fructu.

PRIMA Smilax, longis, frequentibus, val-
de implicatis sarmentis, nunc in hanc, modò in
alteram partem, certâ quadam serie servatâ,
inflexis, lentis, & multis spinis horrentibus na-
scitur: ex singularum alarum sinu capreolos
producens, quibus proximos quosque frutices
& arbores amplectendo, ab imis ad summa re-
pit: folia ad singulos inflexus, hederæ, non an-
gulosâ, sed à pediculo latiora, deinde sensim in
mucronem desinentia, nunc ampla & viridia,
modò angustiora & albis maculis conspersa,
spinosa cute, ut inquit Plinius, hoc est nervo
illo medio eminentiore & foliorû oris aculea-
tis & spinosis: flores exigui, stellati, sex foliolis
constantes, multi, ad singulos extremorum ra-
mularum inflexus (qui multiplices sunt) con-
junctim ex eodem tuberculo, sive (ut Theo-
phrastus ait) ἀπὸ ἐνὸς σμυκίου ex uno & eodem
vestigio exeunt, cædidi, odorati, racemi in mo-
dum propendentes: fructus deinde exiguis
uvis Labruscæ æmulis constans, maturitate
rutilus, nucleos tres, bino, unicum, pro acino-
rum magnitudine continens, duros, osscos ve-
lut Asparagi, foris nigros: radix longè late quo
serpentes sub terrâ fibras habet, tenues, candi-
das, & germinâ summâ tellure spargit minimi
interdum digiti crassitudine, nodosa seu arti-
culata, albicanria.

ALTERA similibus cum priore sarmentis &
claviculis proxima quæque amplectentibus
nascitur, non est tamen adeò spinis horrida:
folia etiam paulò breviora, atriora, molliora,
nullis, aut certè rarissimis aculeis obsita habet:
flos alteri omninò formâ similis, sed colore
differens: nam ex albo quasi carneus est, fru-
ctusque rudimentum, quod ex medio flore
tamquam umbo prominere, rubescit, plenus
autem & maturus fructus non est rutilus ut in
priore, sed omnino niger, & succulenti or, quan-
tum quidem mihi videtur: officula coveniunt.

Seriùs florent, imò Autumno etiam ipso,
cum suo fructu Octobri & Novembri floren-
tes reperiebam: at frigidis regionibus culta, &
fictilibus ad servata, Autumno duntaxat floret,
numquam

398

Smilax aspera nigro fructu.

numquam semen perficit. Mihi magna ex parte altero duntaxat à satu anno germinare cepit, nonnumquam & tertio. Perpetuò folia retinet.

Crescit prior varijs Hispaniæ locis, & in Narbonensi Gallia, aspero & arido solo nascitur & in alijs calidioribus regionibus: raram in Lusitania conspiciebam. Alteram autem plerisque illius Provinciæ locis circa sepes, & collium convexa, & extremâ Baticæ parte, quâ Lusitaniæ contermina est.

Σμίλαξ τραχέα Dioscoridi appellatur, σμίλαξ simpliciter Theophrasto. Gaza Hederam Ciliciam interpretatur, quia Plinius lib. xvi. cap. xxxv. scribit Smilacem Hederæ similem, primùm è Cilicia profectam. Hispani priorem *zarça parilla*, hoc est Rubiviticulam appellant: Secundam extremæ Beticæ incolæ *uva de Perro*, id est, uvam caninam, Lusitani contermini *recama*, Olysiptonenses *allega caon*.

CETERVM Dioscorides ait folia & acinos, ante & post epotos, venenorum antidota esse: & acinorum succo, inquit Plinius, infantibus sapius instillato, nulla venena postea nocitura. Mihi in Hispanijs relatum est, ejus radice usos, Americanæ Zarçæ parillæ loco, non sine successu: & multorum opinio est Zarçam parillam Smilacem esse novi orbis.

ROSA. CAP. LXXXI.

Rosa centifolia Batavica.

NON minùs varia Rosarum genera conspiciuntur in Austriæ hortis, quàm in alijs plerisque Provincijs. Aliquot tamè istic aluntur quæ ante videre non memini. Sunt & Sylvestres prius mihi non conspectæ, de quibus omnibus suo ordine. Sed ante quam illarum historiam describere adgrediar, quædam de Centifolia rosa, cujus Theophrastus, deinde eum sequuti Plinius & Athenæus, meminere, præmittenda esse existimavi: & de quibusdam alijs rosis, quæ postea ad meam notitiam pervenerunt, dicendum.

Theophr. ergò Plant. Hist. lib. vi. cap. vi. sic ait. Τῶν δὲ ῥόδων πολλὰ ἰδιαφορὰ πλεῖθει τε φύλλων, καὶ ὀλιγότητι, καὶ τραχύτητι, καὶ λειότητι, καὶ κροῖᾳ καὶ εὐσμίᾳ. τὰ μὲν γὰρ πλεῖστα πεντάφυλλα, τὰ δὲ ὀλιγάφυλλα, καὶ εἰκοσάφυλλα, τὰ δὲ ἔτι πολλῶ ἀλείον ὑπαίροντα τούτων. ἕνα γὰρ εἶναι φασὶν ἃ καλοῦσιν ἑκατοντάφυλλα: πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι περὶ Φιλίππου, οὗτι γὰρ λαμβάνοντες ἐκ τοῦ Παγγαίου, φυτεύουσιν, ἐκεῖ γὰρ γίνονται πολλὰ. σμικρὰ δὲ σφόδρα τὰ ἐν τῷ ἡ γὰρ ἔκφυσις αὐτῶν οὕτως, ὥστε εἶναι τὰ μὲν ἐν τῷ ἐν τῷ, οὐκ εὐσμία δὲ, αὐτὰ δὲ μεγάλα τοῖς μεγέθεισιν: ἐν δὲ τοῖς μεγάλοις εὐώδη μᾶλλον ἢ τραχὺ τὸ κάτω.

Plinius autem lib. xxi. cap. iiii. Nat. Hist. de Rosa agens sic scribit. Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam & Campanam. Addidere alij Milesiam, cujus sit ardentissimus colos, non excedentis duodena folia. Proximam ei Trachiniam minùs rubentem, mox Alabandicam, vilio rem albicantibus folijs, vilissimam verò plurimis sed minutissimis

Varia Rosarum genera apud Plin.

Spineolam. Differunt enim multitudine foliorum, asperitate, laevore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora. cum sit genus ejus, quam Centifoliam vocant, quæ est in Campania Italiae, Græciæ verò circa Philippos: sed ibi non suæ terræ proventu Pangæus mons in vicino fert, numerosis folijs ac parvis: unde accolæ transferentes conferunt, ipsaque plantatione proficiunt. Non autem talis odoratissima est, nec cui latissimum maximumque folium breviterque indicium est odoris, scabritia corticis.

Athenæus verò lib. xv. Deipnosoph. (ejus verba latinè expressa addam, nam græcum exemplar præ manibus non habeo) Rosarum multa esse genera, Theophrastus lib. vi. inquit, & horum plurimis in flore quinque folia, quibusdam duodecim, alijs viginti, nonnullis circa Philippos [Macedoniæ oppidum] centum, quas plantant ex Pangæo translatas, ubi copiosæ proveniunt. Harum pusilla valde sunt interiora folia: sic enim illa prodeunt, ut intrinsecus alia sint, extrinsecus alia, sed nec ampla, nec odoris jucundi. Suavius olent quibus folia quina, si scaber est cortex inferior. Præstantissimus odor Cyrenis: quamobrem nobilissimum est illic rosaceum unguentum.

Odoratissimam etiam apud Cyrenas nasci, auctores sunt locis suprâ citatis Theophrastus & Plinius.

Herodotus autem in *Francia*, sive lib. viii. rosas in Midæ Gordio geniti hortis sua sponte nasci refert sexagènum foliorum, fragrantiore odore quàm ceteras.

AN porro, quæ apud Batavos Centifoliæ nomine dicitur Rosa, ea sit, cujus prædicti Auctores mentionem faciunt, hereo. Nam illi Centifoliam inodoram esse, & pusilla habere folia, scribunt. Quæ autem apud Batavos alitur, non modò referente N. V. Ioanne ab Hoghelande (qui binas ejus plantas sub anni M. D. xxix. initium mihi misit, quas cum prævaluisset putarem, corruptas esse deprehendi, præter unius radiculae fragmentum) Prænestinis majores, & perinde ferè odoratas intellexi: sed etiam Francofurti ad Mœnum apud Balthasarem & Carolum Hoyke Belgas fratresque germanos illo ipso anno conspexi: sequente verò, ex neglecto illo, & veluti abjecto fragmento nata mihi est stirps, quæ altero anno nempe xci. circiter quadragenos flores tulit, non omnes tamen ejusdem amplitudinis, sed in nonnullis numeravi centena vicena folia. extrinsecus majora, intrinsecus pusilla, staminum locum explentia, & in ipsum calicem reflexa, odorem autem deprehendi prænestinæ, ad albam nonnihil accedentem, colorem prænestinæ non dissimilem.

Istius etiam stirpem unam, quæ album florem ferat, habere se ait idem Hoghelandus, mediæ inter illam & proximè sequentem magnitudinis, quam albam majorem provincialem appellari ait, ut superiorem, majorem Prænestinam.

Sed & rarius aliud Centifoliæ genus apud eosdem Batavos inveniri, nuper ad me scripsit ille ipse Hoghelandus, priore aliquanto minus, hoc est, mediæ inter illam & vulgarem prænestinam magnitudinis, alioqui, color, odor, forma, conveniunt: quod verum esse ex ejus planta ab illo M. D. xcii. missa sequente anno deprehendi.

Prioris generis aliquot parvas stirpes postea accepi ab ornato viro, eodemque docto & diligente pharmacopœo Delphensi, Theodorico Clutio, quarum paucæ quædam bellè gemmarunt, ut permansuras sperem: sequente anno una florem tulit.

Non desunt, qui Prænestinam albi coloris inveniri asserant: mihi certè nondum videre contigit, nisi fortè ea sit quam honestus vir Wilhelmus Osterrat Francofurtensis civis unicam in culto suo horto alit. Illius flos multò dilutior Prænestina, & ferè albicans, perinde tamen magnus & plenus, in quo nonnulla etiam folia observavi media ex parte candicantia, altera purpurascantia, vel similis coloris venis aspersa. Anno etiam M. D. xciii. florem mihi protulit ea quam ad me Hoghelandus miserat, planta.

Illi congener esse videtur elegans illa rosa, de qua honestus vir Ioannes Resteau, civis Coloniensis, superioribus Autumnalibus nundinis apud me verba fecit: se videlicet Coloniæ in suo horto alere rosam Prænestinæ similem forma & magnitudine, quæ ut plurimum dimidia ex parte candida folia haberet, reliqua rubra, aut tertia duntaxat ex parte alba, vel nunc integra alba, modò integra rubra inter se commixta conspiciantur. Ejus prolem sequente Octobri ad me mittebat, quæ prævaluit quidem, sed nondum florem ullum dederat, quum Francofurto excessi.

Accipio etiam flavas rosas multiplici foliorum serie præditas extare: nuper enim Vienna Austriae ad me scribebat nobilis Matrona, ejus ipsi factam esse spem, & alij se similes expectare retulerunt. Memini certè aliquando videre, Constantinopoli allatos chartaceos quosdam hortulos varij generis stirpibus ornatos, quæ ex chartâ tenuissimè incisâ tam affabrè constructæ, & singulæ suis coloribus adedè eleganter depictæ erant, ut magnam admirationem & voluptatem spectatoribus adferrent: inter eas erant & flavæ rosæ plenæ, & aliæ pleræque stirpes raræ & elegantes.

CETERVM ad eas quæ præter vulgares à me observatæ sunt, redeamus. Illarum autem varietate sunt species.

PRÆNESTINÆ, quam vulgus Provincialem vocat, valde similis est Prior, nec illâ minus altè assurgit: in solo flore discrimen est, qui circiter quadragenis aut pluribus folijs, paulò amplioribus, & saturatius nonnihil rubentibus constat, multis staminibus flavis umbilicum occupantibus, alabastroque multo crassiore & brevior, quam ob causam *Tuspet rose* vulgo appellatur:

Cyrenica
rosa.

Rosa 60. fo-
liorum.
Centifolia
Batavica 1.

Centif. Ba-
tavica alba

Centif. Ba-
tavica 11.

Prænestina
alba.

Rosa versicolor.

Flavaplena.

Adonidis
horti Chat-
tacci.

Rosa 1.

R. centifolia
L. 1709
D. L. 1706

R. centifolia
Gandy. 1755

appellatur: odor minus suavis, & albæ ferè proximus. Hujus genus album florem ferens apud Baravos invenitur, Centifoliaque alba illis dicitur, de qua supra.

Valde frequens est Viennensibus hortis, & tota Austria, nullius tamen apud illos usus, quàm ad eliciendam stillatitiam aquam. Francofurti ad Mœnum quædam ejus stirpes Prænestinis mistæ aluntur. Floret cum ceteris Junio, interdum etiam Maio.

Rosa sine spinis.

Rosa Cinamomea pleno flore.

R. alpestris, L.
Chenop. 104

R. Cinamomea, L. P.
Lam. 6. 280
P. Sin. 10. 2. 327

MULTIS statim à radice assurgit Altera virgis, humanam altitudinem interdum æquantibus si fertili solo & umbroso loco pangatur: ut plurimum verò longè infra eam magnitudinem, & cubitalibus duntaxat, vel sesquicubitalibus, lævibus & sine spinis, viridibus, in varios ramos diductis: folia habet alata, hoc est ternis aut quinis uni costæ (quæ subaspera est) inherentibus, binis semper inter se oppositis, extremo impari satis amplo, constantia, fusca viriditate supernè nitentia, infernè canescentia: extremis ramis insident flores, oblongis hirsutisque pediculis inhærentes, multiplici foliorum numero constantes, Prænestinis majores, medijsque inter illas & rubras coloris, jucundi odoris: fructus brevis, crassus, penè orbicularis, maturitate rubens, inæquale semen, & ut rectè Theophrastus notat, *κνινκωδ* sc, ut omnia Rosarum genera, lanugine involutum continet: radix dura, lignosa plerumque, aliarum instar, sub terra propagines in lateribus spargit.

Rosa 11. fr. sine spinis.

Hujus cognitionem acceptam fero C. V. D. Joanni Schrôtero seniori, Ienensis Academiæ in Thuringia Primati, & Illmo Ducum Saxonix, Landgraviorum Thuringix, & Principum Coburgensium & Wimarensium tum Medico, qui ab Illmo Principe Principum Wimarensium matre eam nactus, liberaliter Viennam usque mihi misit anno M. D. LXXVI. Floret autem Junio. Vidi etiam multos post annos in quorundam Patriciorum hortis Francofurti ad Mœnum. Nec desunt qui flore albo se conspexisse affirmant.

ejus varietas.

2. Aliud ejus genus invenitur non valde dissimilibus virgis, Viennæ Austriæ etiam antequam in eam urbem adventum, in quibusdam hortis cultum, quod minores & rariore foliorum textura constantes flores profert, colore penè secum vini rubri.

Rosa sine spinis altera.

PARTI propè Tertia est magnitudine: rarè enim duorum cubitorum altitudinem superantem Viennæ observavi, frequentibus & brevibus ramis donatam, purpurascens, qui raris & brevibus spinis armati sunt: foliorum alæ illis similes quæ in Rosa, vulgo Canellæ cognomen adepta, sunt, hoc est, ex quinis aut septenis folijs æquali inter se spatio distantibus constant, uno hinc, altero inde, geniculatim conjugatimque semper adhærente, unoque in cacumene exeunte, coloris superna parte viridis, interna candicantis: flores vulgari Cinamomeæ rosæ similes, sed majores, & multiplici pusillorum foliorum glomeratione constantes, quemad-

Rosa Cinamomea pleno flore.

quemadmodum alba & Prænestina: odor ferè qualis in Alba vulgari plena fructum nondum videre licet, tametsi multis annis aluerimus: ejus radix latè admodum serpit, & vivax est, novas virgas subinde producens.

Ejus natales
dubij.

Vnde primum Viennam allata sit, plerique dubitant: nonnulli tamen ex Tyrolensi Comitatu originem ducere existimant: alij è Gallia Moschatè pleno rubro flore nomine missam. Tunc in omnibus Cæsareis hortis, quorundamq; Principum virorum, & Nobiliorum matronarum, & aliorum qui herbariæ rei studio oblectantur, alebatur: multò verò frequentior postea apud Mag^{cos} ac Generosos Dominos Adolphum Hermannum & Georgium Nidesel zu Epsenpach/patrueles, Hassiæ Marechalcos hereditarios: sed omnium frequentissimam Cassellis in amœnissimo cultissimoq; horto Ill^{mi} Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ, &c. altiùs multò, & supra humanam altitudinem sese attollentem, interdum etiam Autumno rursus florentem, quæ tamen florem minus plenum superiore, quæ Viennæ est, habere mihi visa, & stolonès atque ramos minus rubentes.

Rosa campestris odorato flore.

Rosa campestris cum suo fructu.

QUARTA humilis est & fruticosa, folijs illi quæ album florem fert, persimilis: sed ejus flores, licet albi, longè minores, neque unquam planè sese explicantes, ejusdem cum alba vulgari odoris & coloris, qui tamen plus carnei admistum habet. Paulò seriùs alia floret.

Hanc primum observabam in cultis. D. Ioan. Aicholtzj horto, unde illam adquisivisset ignorantis: deinde Francoforti ad Mœnum in quorundam Patriciorum hortis. Plurimum autem meo judicio accedere videtur ad Græculam Plin. quam lib. XXI cap. xxx describit.

QUINTA cubitalibus aliquot, aut ad summum, sed rarissimè, bicubitalibus assurgit virgis, firmis, duris, lignosis, rubescentibus, densissimo spinarum vallo munitis, ex quibus frequentes confuso ordine oriuntur spinosi ramuli, virides, singuli suum florem sustinentes, album, odoratum, quinque folijs constantem. luteæ aut Canellæ rosæ vulgaris æqualem, capillaceis quibusdam staminibus cum suis apicibus luteis medium floris umbilicum occupantibus: fructus rotundus, brevis, in initio viridis, deinde, plenam maturitatem adeptus niger, crassa, angulosa, candida, dura semina continet: folia sunt inter eam quæ luteos simplices fert flores, & illam quæ ab aggeribus in quibus sponte provenit, sive à Pimpinellæ foliorum similitudine nomen apud Belgas accepit (dunnen roosen & pimpinelle roosen enim appellant) ferè media, per ambitum serrata, & nullius splendoris; radix dura, lignosa, in diversa tendit.

Invenitur multis circa Viennam locis, præsertim editioribus & montosis. Floret Maio, quo tempore rusticæ mulieres plurimos ejus fasciculos, ob odoris gratiam, venales in forum deferunt. Fructus Augusto maturescit.

Rosa gracula
Florij fortè.
Rosacampa-
stris odora.

SEXTA pedales, atque aliquando cubitales etiam ex eadem radice profert virgas, virides, lentas, inferne paucis, supernè multis spinis rigentes: foliorum alas rubrae simillimas, quinque aut septem folijs supernè viridibus, inferne candicantibus constantes: summis virgis & ramulis innascuntur fatis magni calices sive alabastrum, hirti barbatiq̄ue, quales in rosis rubris simplici foliorum ordine constantibus, ex quibus deinde sese explicant magna, non omnino odoris expertes rosae, quinque folijs praeditae, initio rubrae, deinde paulatim remittente & quasi evanescente rubedine, carnei ferè coloris, multis luteis staminibus, floris umbilicum, quemadmodum in alijs rosis, occupantibus: fructus ruber, rotundus, omnium maximus & pyri in modum turbinatus, fulvescente pulpa, inaequalia alba semina continet.

Rosa pumila
R. pumila
nos. 2. 1873
R. austriaca
nos. 1. 186

Nascitur passim in caeduis silvis, aliarum silvarum marginibus, sublimioribus & desertis agris per Aultriam inferiorem & universam Pannoniam. Floret Iunio, fructus maturescit Augusto, & plerumque tota hieme ipsi stirpi inhæret.

Non ineptè, meo quidem iudicio, χαμαίροδος græcè dicetur hoc Rosæ genus, Latinè Rosa pumila: Austriaci Erdrosen vnd Hehdrosen / Vngari verò Paragirosa appellant.

χαμαίροδος

RUBVS IDÆVS PLACAE.

CAP. LXXXII.

IDAËI rubi genus mihi ostendebat C. V. Ioannes Placa Medicus & Professor Valentinus, eodem cœnobio, quo Perseâ superius descriptam, primo ab urbe Valentia miliari, sine spinis, folijs rubi mollioribus, longis sarmentis per terrâ sparsis, cujus fructum dicebat Rubo vulgari minorem, aliâs illi admodum similem.

Rub idæus Placa

Ansam fortè præbuit Placæ ut hanc plantam rubum Idæum censeret, Dioscoridis Latinus codex, qui capite de Rubo idæo, quod est in quarto libro, hæc verba, *quanquam & sine spinis invenitur*, addita habet, præter Græci codicis fidem.

CETERVM in Austriacis & plerisque Germaniæ silvis sponte provenit Rubus ille baccis sive moris rubris, nō modò saporis, sed etiâ odoris gratia commendatis: Eum Germani *Hinberl* Galli *framboisier*, fructum *framboises* appellant: peritiores Idæum esse censent, de quo Diosc. ut dixi, lib. IIII. Plinius lib. XVI. cap. XXVII. Nat. Hist. & lib. XXIII. cap. XIII. in hæc verba scribit.

Rub. idæus vulgaris.

R. idæus
nos. 1. 181

Idæus rubus appellatus est, quoniâ in Ida, non aliâs, nascitur. Est autem tenerior ac minor, rarioribus calamis innocentioribusq̄ue, sub arborum umbra nascens. Hujus flos cum melle epithoris illinitur, & ignibus sacris, stomaticisq̄ue ex aqua bibendus datur, ubi stomachicis legendum cum Dioscoride: nam lib. XVI. cap. XXVII. contra stomachi vitia bibi scribit.

Plinius emendatus.

Rubus porrò idæus hic in hortis colitur duorum generum, rubro videlicet & albo fructu.

RUBVS SAXATILIS, SIVE PETRÆVS.

CAP. LXXXIII.

PEDALEM non superat altitudinem, teretibus, subrubentibus, & hirsutis viticulis, in quibus bina aut terna folia, Rubo Idæo à plerisque nuncupato penè similia, hoc est terna simul ex eodem pediculo nascentia, rugosa, non hirsuta tamen, nullisq̄ue spinis horrentia, valde exsiccantis & adstringentis gustus, deinde amariusculi: in summis viticulis & supremis earum alis flores quidem fert (sed cujus formæ aut coloris, ignoro, verisimile est Rubo idæo aut humili pares) deinde fructum rubo vulgari aut Idæo minorem, hoc est minore acinorum numero constantem: etenim binos tantum, ternos, quaternos, aut ad summum quinos acinos habet, longè tamen majores quàm in ullo alio rubi genere, omninò rubentes, & aded succi plenos, ut quodammodo transpareant, acidi & palato gratissimi saporis: continent singuli isti acini singula grana alba, rugosa & inaequalia, adstringentis gustus: radix longè lateq̄ue serpit, & longas interdum viticulas humi spargit, quæ subinde radices agunt.

Rubus petræus

Abundè provenit in saxosis collibus Neuberg monasterio imminentibus, sub celsissimo ejusdem nominis monte, cujus summum jugum perpetua nive obsitum. Crescit & in alijs scopulis qui circa celsissimorum montium radices sunt, non in ipsis montium jugis. Augusto mense colligebam maturo suo fructu onustum.

Nantes

Diosc. 4. 1. 2. 1873

R. idæus
nos. 2. 1873
nos. 1. 181

Rubus saxatilis alpinus.

Nomina.

χαμαίβατος.

Rubus idæus
G. Juss.

CHAMAEMORVS.

CAP. LXXXIIII.

INTER mites Rubos etiam censenda est hæc elegans planta, cujus iconem & historiam nobis comunicabat C. V. Thomas Pennæus, Londinensis medicus, supra memoratus, Chamæmori appellatione indita.

DODRANTALIBVS autem prædita est viticulis, in quibus alternatim tria, quatuor, rarius quinque, folia scabra, malvæ, vel potius mori [novella videlicet & primum nata, malum tamen cum Ribes vulgaris folijs conferre] folijs non valde dissimilia, in quinque præcipuas partes divisa, & per ambitum serrata, longis pediculis innixa, qui ex binis aliis sive apophyibus cauliculum amplectentibus exeunt. Summum caulem exornat flos unicus quinque foliolis ex nigro purpurascens constans. Fructus mori fructui [rubi vulgaris verius] similis (unde nomen) sed paulò minor, primum albicans & acerbus, postea ruber, ex acerbo dulcis: radix uterunque nodosa, ex singulis nodis paucas fibras spargens, mirè se propagans, & quam longissimè serpens, adeò ut brevi tempore maximum spatium occupet. Floret Junio & Julij initio: fructus Augusto maturus est.

Nivosa & aperta loca amat, summosque montes, & magnâ copiâ inter ericas provenit monte Engleborow totius Angliæ celsissimo, duodecim miliaribus à Lancastria.

ANGLI knotberries appellant, hoc est, nodosam baccam, à fructu nodis simili. Gustu adstringit, exsiccat, & refrigerat.

CHAMAE-

Chamæmorus
Anglicana.

Natales.

Nomina.

Chas. pan. 118

Rubus saxatilis, L.
Linn. bot. VI. 239.
Sm. fl. 2. 411.

Chas. pan. 116

Rubus Chamæmorus, L.
Linn. bot. VI. 236.
Sp. hist.
Sm. fl. 2. 412.

CHAMÆMORO superiori valde affinem in Norwagiâ & finitimis regionibus nasci, ex doctissimi viri Henrici Hoieri Medici, ad præstâtissimum virum D. Petrum Pauvium publicum in Lugdunensi apud Batavos Academiâ Professorem epistolâ intelligebâ: qui & ejus fructum conditum sub extremum annum M. D. XCIII. mittebat, & insequentis anni Junio virgulas, cum folijs & flore inter chartulas repositas.

ERANT autem hæ virgæ tenues, digitalis longitudinis, fusci coloris cortice obductæ, quibus inherēbāt uncialibus petiolis folia, vulgaris Ribes folijs nō valde dissimilia, sed paullo magis orbiculata, in breves aliquot lacinias divisa, tribusque eminentioribus nervis aversâ parte prædita, è quibus multæ venæ ad circumferentiam sparguntur, in ambitu dentata: è summis virgis exeunt oblongiores tenuioresque petioli sustinentes singularem caliculum, è quo flos emergit candidus, nunc quaternis, modò quinis foliolis constans, umbilicum occupantibus multis exilibus staminibus albis cum flavis apicibus: flori fructus succedit, fragi magnitudine, rubens aut pallidus, cujus interior pulpa mollis, humida, mucilaginosâ, exilium acinulorum plena, gustu non insuavis.

Paludosis & humidis locis gaudere, ex Hoieri epistolâ didici, & maturitatem acquirere fructum, mensibus Junio, Quintili, Sextili: ab incolis verò *Moltebeeren* appellari.

CETERVM, quæ conservandi hujus fructus ratio, quàm admirabiles ejus facultates, cum ex ipsius Hoieri epistolâ, tum ex ijs quæ ipse anno sexto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum præsens mihi Lugduni confirmabat, subijcere libuit.

Ex ipso fructu, inquit, Electuarium rudi minervâ conficiunt quotannis Norwagij, atque Finmarchij, in hunc fermè modum. Baccas in fictili aut aheno per se ad mediocrem consistentiam coquunt, nullo alio addito liquore: cum enim succi plenè sint & molles, alieno humore irrigari non expetunt. Quanquam in delicatioribus sunt nonnulli, qui melicrati Fionensis (quo summè delectantur Septentrionales isti) aliquid affundant. Hanc confectionem idoneis vasis exceptam, & ne corrumpatur ab ambiente aëre, butyro dissoluto obductam, usui studiosissimè reservant: nobile sanè, & probatissimum illis adversus scorbutum remedium. Etenim non facilè credas, quæ miracula ista gens, solâ hac medicinâ faciat quotidie: ut omnino fatendum sit, nihil ad hanc esse vel cochleariam illam tot encomijs hætenus celebratam, vel becabungiam, vel silymbrium cardaminem, & id genus alia, quibus Germani sese efferunt. Et meritò admiranda singularis Dei benignitas, quod Nordlandiæ longius ad Septentrionem remotæ, & fœdissimis morbis ob cæli soliq; inclementiam miserabiliter scænti, indigenis remedijs prospicere voluerit: enim verò morborum crudorum, putridorum, melancholicorum, mira hic ubique seges. Idcirco necessitas miseros rusticanos varia auxilia edocuit, ut nunc vel in gravissimis casibus pauperculus aliquis accommodatè sibi suisq; mederi sciat. Ita nonnulli scorbuticos, quamvis ridiculè, tamen benè atque utiliter hunc in modum curant. In vicinam aliquam insulam moris abundantem exponunt, ibidemq; solos relictos, domum non transferunt, priusquam sanitati sint restituti. Tum enim illi, quasi ab omni humanitate exclusi, vitæ tamen (quod credibile est) cupidi, moris istis vesci coguntur, sive ut extremo remedio promissam sanitatem recuperare tentent, sive ut sitim, quâ ut plurimum torquentur, extinguant. Dumq; hoc ad satietatem agunt, sine dubio intra paucos dies oppidò convalescunt. Hieme verò quando id non licet, electuario suo non minùs feliciter utuntur, sine certâ dosi, aut custodiâ. Aliqui toto curationis tempore, nullo alio alimento utuntur. Hætenus Hoierus.

SED & ille ipse alterius cujusdam Bacciferæ, similibus panè superiori folijs, à se in Norwagia observatæ historiolum mihi anno M. D. XCVI. communicabat.

PROXIMAM [à superiore videlicet] inquit, laudem meretur, fruticosa quædam stirps, quæ Ribesium foliolis & fructu, pro suâ proportionem ad eò æmulatur, ut nō dubitem tertiam Ribesij speciem appellitare. Dodrantalis est, cortice petiolorum nigricante, folijs latis, dissectis vitis foliorum modo: baccæ in cujusque pediculi apice quamplurimè conjunctæ tamquam in umbellâ, non, ut in vulgari Ribesio, è multis oblongis racemulis pendentes, rubent, acidulæ, saporis valde grati. Incolis *Tettebeeren* nuncupantur.

CVM in Ribes vulgaris mentionem inciderimus significandum existimavi Austriacas & Stiriacas alpes ejus quoddam genus alere, nihil, vel quàm minimum à vulgari differens, fructu tamen non acido, sed dulci.

Est præterea Secundum genus amplioribus folijs & majore fructu, licet acidi saporis ut vulgaris: hujus enim flos variat, quia qui in vulgari herbacei coloris est, in hoc eleganter rubet & puniceus est. An huic similis quam N. V. Ioannes Boisot in horto Bruxellis alebat?

Mittebat etiam anno M. D. XCVI. aliud Ribes genus ex Anglia acceptum ad me N. V. Carolus de Tassis veredariorum Antuerpiæ præfectus, quod uvæ Crispæ rubro fructu appellatione inscriptum erat. Postea tamen è Jacobi Gareti epistolâ Londino ad me missâ fructum ferre intelligebam (meus enim frutex flores quidem tulit, deinde corruptus est) vulgari similem,

Chamamorus Norwagica.

Natalis Nomen.

Conditura fructus.

Facultates.

Scorbuticos curandi apud Norwages ratio.

Chamamorus altera Norwag.

Tettebeeren

Ribes vulgare dulci fructu.

Ribes vulgare rubro flore.

Ribes petraeum, & micae dicitur Linn. J. 48

B. vulgaris
N. 122
Synpl. 2. 184

Ribes vulgare fructu dulci.

Berberis vulgaris.

Ribes alpinum, L.
H. Cay. P. 2. mala
Ribes rubrum, L. var. p.
Pauca. deid.

Ribes uo-
naxos. milem, paullo majorem, confertim tamen in eodem pediculo non nascentem, sed singula-
rem ut in uvâ crispâ.

Grossularia
fructu obscu-
rè purpura-
scens. CERTE anno M. D. XCI III. Leydæ conspiciebam Grossulariæ genus amplioribus nigro-
ribusq; folijs, spinas ad singulos foliorum exortus binas vel unicam habens (interdum etiam
nullas) breves & vulgari multò infirmiores, præter alias inertes & longè breviores sparsim ra-
mis cortice ex fusco purpurascens tectis innascentes: fructum, dum immaturus est, vulga-
ris instar virentem, qui maturus purpurascit, plenâ autem maturitate ex purpurâ atrum co-
lorem contrahit perinde ac nonnulla pruna. Atque id esse arbitror, quod paullo supra signi-
ficavi ex Anglia missum.

Ribes inclinatiss.
Willd. Sib.

Grossularia
majoris fru-
ctu. Vulgaris tamen genus etiam invenitur uberius nascens, amplioribusq; folijs & majori-
bus baccis præditum.

Ribes vul-
gar. nigro. &
albo fructu. VNGARI porrò vulgarem rubro fructu (nam quæ nigra fert illis est ignota multò autem
magis quæ albo fructu prædita est, mihi paucos ante annos cum Grossulariâ fructu obscure
purpurascens cõmunicata) ἀρο τενεῖρα ζολό, id est, minorem marinam uvam appellat. Qui-
dam, teste C. V. Iacobo Dalechampsio, hunc fruticem & Grossulariam sive uvam crispam
vulgarem, Theophrasto cognitos esse volunt ἴσω nomine: an verò Grossulariæ hæc appella-
tio convenire possit, ambigo, quandoquidem Theophrastus nullas spinas ἴσω (quem Gaza
Aequum interpretatus est) tribuit, quam notam adeò insignem & singularem diligentissimus
& accuratissimus scriptor haud dubiè non prætermisisset. Ejus verba subjungam, ut sunt lib.
III. Hist. Plant. cap. XV II. Τὴ δὲ ἴσω, τὸ μὲν, λευκὸν, τὸ δὲ, μέλαν, κὶ τὸ ἀνθος ἐκατέρη κὶ ὁ καρπὸς κα-
τὰ λόγον ὁ μὲν, λευκός, ὁ δὲ μέλας ἐσίων δὲ κὶ ὡσπερ ἀνά μέσον ὄν τὸ ἀνθος ἐπιπορφύρει κὶ ἔτε οἰνω-
πὸς, ἔτε ἐκ λευκὸν ἐσιν, ὡσπερ τιῶν ἔχει δὲ κὶ τὰ φύλλα λεπτότερα κὶ λειότερα κὶ τὰς ραβδὸς, τὸ λευκὸν.

Ribes legiti-
m. Arabi. DE Ribes autem legitimo, libenter acquiesco sententiæ C. V. L. Rauwolfij, qui nascentem
ejus plantam in monte Libano observavit, ut ipse lib. II. cap. XII. suè per ea loca Peregrina-
tionis scribit. Legitimum, inquit, Ribes Arabum istic inveni Septembri mense, tamquam
primùm, & præter anni tẽpus erumpens, sine flore & semine, duobus duntaxat folijs prædi-
tũ, hirsutis, orbicularibus, Petasitis foliorũ vulgo crediti amplitudine, quæ brevibus sed cras-
sis & nõ minis succulẽtis, quàm ipsi caules, pediculis inherebãt: è quibus caulibus fit (quem
admodum in Halepõ conspexi) legitimũ Rob Ribes Serapionis. Gaudet humidis locis, cras-
sam habet radicẽ ex nigro purpurascens, longiusculã, rugosã, incurvã & flexuosã, sa-
tis ingrati saporis: caules, ut præcedẽte capite adnotat, pænè cubitales, hirsutos, unciã crassos,
virides, infernè (ut etiam Serapio prodidit) purpurascens. Ante ipsum porrò, etiam illo ipso
loco observabat Petrus Bellonius, ut apparet ex libro, in quo de Coniferis arboribus agit.

Berberis vul-
gar. CETERVM per Vngariam, Austriam & vicinas Provincias, frequentissimus etiam est spi-
nosus

Clematis daphnoides larifolia.

nosus ille frutex, qui in officinis Berberis appellatur, Germanis Erbsel/Gallis *Espine vinette*, Italis *Crespino*, Vngaris *iröm barbara*, & *faj soska*, hoc est, vinum barbarum, & arborea acetosa, nuncupata. Hadrianus Iunius vir eruditissimus, & alij docti, Spinam appendicem Plinij esse censent. Ego, tametsi illorum sententiæ facile subscribere possem, retinent me tamē dubium quædam notæ peculiare & manifestæ in Crespino, sive Berberi officinarum, quæ in Spinæ appendicis historiâ non fuissent prætermittæ, si eam intellexisset Plinius, nempe flavum lignum, & magis flava radix, etiam ad tingendum apta, deinde trium illarum spinarū ad singulos nodos perpetua series. Sic verò ego existimo, Spinæ appendicis descriptioni non minus bellè quadrare eam Spinam, quæ passim tonsilis, præsertim apud diligentes & curiosos hortorum in Belgio cultores, macerie implexâ, extimas hortorum oras ambit, rubentibus baccis fœcundas, quam Germani *Sagdean*/Galli *Aube espine*, Vngari *Galaginya sa* appellant: vulgus Herbariorum *Oxyacantham* nominat.

Nomina.

Spina appendix Plinij.

Nomina.

Berberis vulgar. facultates.

PRÆTER verò multiplices facultates Berberis vulgaris, quæ officinis notæ sunt, & à C. V. Matthiolo descriptæ, hoc secretū ab amico accipiebam: vinum album tenue, in quo medianus ille cortex qui inter extimum & ligno adhaerentem est, lineo panniculo involutus, per trium horarum spatium maceratus fuerit, mirificè, si bibatur, purgare.

Istius porrò Berberis genus, Aschafenburgi ad Mœnum quinis supra Francofurtū miliaribus, inveniri, cujus baccæ sive acini granis interioribus careant, ad condiendum proculdubio aptissimi, non modò intelligebam, sed magnū ejus fruticem in cultu horto Ioannis Müller diligentissimi Phamacopæi & civis Francofurtensis cōspiciebā.

Berberis vulgaris L. E. Caspensis Lam. p. 616

CLEMATIS. CAP. LXXXVI.

CLEMATIDIS duo genera facit Dioscorides, & diversis locis describit. Prior *δαφνοειδής* cognominata, vulgo *Vinca pervinca*, quo nomine etiam ab ipso Plinio vocatur, qui lib. xxiii. Nat. Hist. cap. xv. Ægyptiam quoque cognominare videtur. Ejus autem binæ sunt species: Una vulgatior, caruleo, ut plurimum, flore, sed quæ eum etiam variat, ut nūc albus, nunc subpurpurascens, qualem apud Allobroges sponte nascentem inter vepres observare memini, præsertim circa Lausannam, eumq; interdum aliū florem medium complectentem: Altera longè ampliora habet folia, crassiores viticulas, majoresq; flores colore caruleos: ea sponte nascitur cum multis Hispaniæ locis, tum in Narbonensi Galliâ; magnâ præsertim copiâ circa Mompelium.

Clematidis daphnoides varietas.

Clematis Ægyptia.

Altera Clematis à Diosc. lib. iii. Plin. lib. xxiii. cap. xv. describitur: facultates enim ab utroque Auctore traditæ conveniūt. Hujus varia genera in Belgicis hortis aluntur peregrè accepta, quorum tandem coloniam in Austriacos hortos etiam traducebam.

Clematidis alterius varietas.

AD eorum autem classem non dubium est quin referenda sit vulgaris illa omnibus, quas adij Provincijs, planta, vicinis arboribus & sepibus sese implicans, crassis, rugosis, lentisque sarmentis, folijs quinis ex uno nervo prodeuntibus, gustu acribus, floribus albis, multa stamina

Vinca pervinca Lam. p. 198

Drd. 406

Berberis vulgaris L. E. p. 616
Clematis Ægyptia Lam. p. 616

mina ex umbilico producentibus, odoratis, quibus succedunt rotunda capita seminis simul congesti, & capillacea comâ onusti.

Atragene Theoph.

Vitis silvestr. a Plinij.

HANC rei herbariæ peritissimus Anguillara ἀτραγένη, cujus Theoph. Plant. Hist. lib. v. cap. x. meminit, esse censet, cui lubens assentior, insuper Plinio lib. xvi. cap. 1111. Natur. Hist. Vitis silvestris nomine notam fuisse assero, ut etiam cuilibet, utriusque Scriptoris verba conferenti, facile apparebit. Nam Theophrastus in hæc verba scribit, πυροὶ δὲ φασιν, ἄριστον μὲν ἐκ τῆς ἀτραγένης καλεμένης ὑπὸ τῶν. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ δένδρον ὅμοιον τῇ ἀμπέλω καὶ τῇ οἰνάνθῃ τῇ ἀρχαίᾳ ἢ ἄσπερ ἐκεῖνα καὶ τὰ τοῦ ἀναβαίνει πρὸς τὰ δένδρα. δὲ δὲ τὴν ἐσχάραν ἐκ τούτων ποιεῖν τὸ δὲ τρυπανον ἐκ δ' αὐτῆς. Plinius verò, Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia arida fomitis, fungi, vel foliorum facillimè conceptum. Sed nihil edera præstantius quæ teratur, lauto quæ terat. Probatum & vitis silvestris, alia quàm Labrusca, & ipsa edera modo arborem scandens. Ruellius à Gallis *Viorne* dici scribit. Germani *Lynce* appellant. Illius sarmenta ego in Pannonia conspiciebam brachiali crassitudine, nodis carentia, erecta, rimoso cortice vitis instar tecta, hastæ interdum longitudine sub vastis arboribus, & latè ramos spargentibus, quibus se implicaverant, crescentia.

Nomina.

Vitis silvestr. a Plinij.

Vitis silvestr. Diosc.

Taminia nova.

Clematid. et facultates.

PLINIVS Lib. xxiii. cap. i. Nat. Hist. aliam adhuc Vitam silvestrem profert à Labruscâ differentem, geniculatam, rimoso cortice, baccis rubentibus, quam si quis diligenter conferret cum Vite silvestri Dioscoridis, unam eandemque stirpem ab eis describi comperiet. Eam autem Plinius esse credit, quam vulgus Taminiam uvam vocat.

CLEMATIDIS porro alterius semen tritum, pituitam bilemque detrahare, in aquâ aut hydromelite, folia ejus illita lepras purgare, Dioscorides auctor est. Plinius, ut diximus, eoque quem memoravimus Libro, prorsus similes facultates ei tribuit.

CLEMATIS ALTERA BÆTICA.

CAP. LXXXVII.

Clematis altera Bætica.

PEREGRINVM est hoc Clematidis genus, & à nemine, quod sciam, ante quàm ejus historiam evulgarem, observatum. Longa autem habet sarmenta, lenta & ramosa, binos per intervalla capreolos contrarijs semper inter se pediculis nascentes proferentia, quibus vicinas arbores & frutices scandit: folia pyri ferè, minora tamen, dura, viridia, in ambitu incisa sive serrata, acris & fervidi gustus, singularia in singulis pediculis, sed plurima simul ex clavicularum alis prodeuntia: inter quæ, ex utroque sarmentorum latere pediculi exeunt, caliculum Tithymali caveolis seu labellis similem sustinentes, ex cujus medio exilit capitulum ex multis seminibus milio æqualibus conflatum, quibus insident oblongi cincinnati, & albæ quodammodo villosæ plumulæ.

Hanc

Clematis carulea Pannonica.

(plantâ nondum inspectâ) ad amicos in Belgicam mittebam: ex eo prognatæ plantæ simi-

Hanc stirpem primum inveniebam anno ^{Natales} quinto & sexagesimo supra millesimum & quingentesimum, inter Asindum (vulgo *Medina Sidonia* appellatum) & Calpen, secundum fluentia, vicinas arbusculas operientem & suo pondere deprimentem: deinde alijs Bœticæ locis, Ianuario jam suos cincinnos explicantem.

Non dubium est quin ad κλεματίδα, cuius Dioscorid. lib. IIII. meminit, referenda sit, cum & formâ & temperamento sit illi valde similis.

CLEMATIS CERVLEA PANNONICA.

CAP. LXXXVIII.

TAMETSI hæc fruticibus sese non implicet, ut superiores, sed satis firma sit, nec adminiculis egeat, Clematidis tamen nomen imposui, quia ejusdem est temperamenti, & florem purpureæ Clematidi fere similem habet.

QUATERNIS autem vel quinis assurgit sarmentis cubitalibus, rectis, duris, lignosis, fulvescentibus, quadrangulis, striatis, quibus multa innascuntur folia, asclepiadis pæne folijs respondentia, bina semper inter se opposita, quæ initio sese invicem amplectentia, folliculi, aut tumentis vesiculæ formam expriment, deinde expanduntur, lata, venosa, non valde dura, fervidi gustus, quemadmodum Flammulæ Matthioli folia: extremi sarmentis & lateralibus ramulis quibus divisa sunt, singulares propendent flores magni, quatuor folijs crucis in formam decussatis constantes, deorsum nutantes Clematidis alterius purpureæ florum modo, mucronibus tamen exterius nonnihil reflexis, eleganti cæruleo colore foris saturatiore, intus dilutiore præditi, nonnihil odorati, medullium occupantibus multis staminibus villosis ex flavo purpurescentibus: quibus succedit semen Pulsatillæ semini fere simile, in rotunda capitula, & veluti pilulas Atragenæ glomerato fructui similes congestum, longâ villosâ, reflexâque comâ exornatum, nullius acrimoniæ particeps: radix satis crassâ, sarmentitia, multas obliquas & fulvescentes fibras spargit, perinde atque Clematis altera purpureo flore. Caules sive sarmenta singulis annis ad radicem usque marcescunt, & ineunte vere novella, frequentioraque ex ipsa repullulant.

Clematis pannonica cæruleo flore.

Invenitur sponte nascens in pratis citæ ^{Natales} Stampfen duobus ultra Posonium Vngariæ miliaribus, & alijs ad Danubij ripas sitis supra Posonium, medio fere itinere inter eam urbem & Tuben, ubi etiam legitimam rubiam sponte crescentem legebam. Floret Maio & Junio, semen maturum est Augusto.

Cum primum Viennam Austriæ appellerem anno videlicet M. D. LXXIII. illius semen mihi communicabat doctissimus vir Ioannes Aicholtzius ejus urbis Medicus & Professor publicus, Clymeni nomine, quo etiam ego

Apocynum II. angustifolium.

adedò angusta, neq; dura, lacteo succo plena. Flores extremis ramulis lateralibus insidet quaterni, quini, aut plures, Asclepiadis nigrae floribus formâ similes, multò tamè majores, coloris nigri ad purpureû tendentis, cui nò nihil viriditatis admixtum sit, qualis ferè color in Aristolochiæ rotundæ prioris & Polyrrhizi flore nigro, conspicitur. His deinde succedunt oblongæ & torosæ siliquæ Rhododendri siliquis pænè similes, geminæ ut plurimum, & extrorsum aliquantulum inflexæ, sive divaricatæ, deinde mucrone rursus coalescetes (quod Plinius his vocibus diviso acuto intelligere videtur) quibus dehiscens, semen apparet priori majus, & plenius, multâ lanugine, ut Asclepiadis semè, involutum: radix longa, sarmentosa, latè se spargens, & subinde germinans.

Ejus alia species per omnia ferè similis invenitur: sed tenuioribus ramis, multoque angustioribus folijs, nò minùs tamen viridibus & nervosis.

Utraque Secûdi generis species, semine ex Italiâ accepto mihi nata est, cum in Belgio, tû Viennæ Austriæ, perennisq; est, deciduis tamen hieme folijs, seriùs flores producens, quàm ut fructus ad maturitatem (quemadmodum & Rhododendri) pervenire posset.

TERTIUM, longis, tenuibus & frequentibus sarmentis proxima quæque scandit, multiplici circumvolutione & arcto nexu illa amplectens, viridibus, geniculatis, folijs hederæ mollibus, subcineracei coloris, lacteo succo, ut etiam sarmenta, adedò turgidis, ut vel levissimo vulnere, nò minùs copiosè, quàm ex quovis Tithymali genere profiliat. Flores ex alarum sinu multi umbellæ ferè in morè prodeunt, candidi, parvi, quinque folijs perinde ac Asclepiadis flores constantes: siliquæ præterea similes, multo tomento & lanugine plenæ, qua semen occultatum, planum, ex cineraceo fuscum, Asclepiadeo semini par. Molestissimæ sunt hujus radices, quæ sarmentosæ & fibrosæ admodum, eadè ferè crassitudine longissimè hac illac serpunt, & latè vicina circû loca occupant, candidæ alioqui & fragiles, adedò tamè vivaces, ut, si vel minima fibra sub terrâ latens oculos illâ eruentis effugerit, proximo vere germinare, & vicina loca occupare conspiciatur. Itaque, non minùs exosa hæc planta rei herbariæ studiosis, quàm Aristolochiæ clematidis illud genus, cui vulgus Sarracenicæ cognomen imposuit. Hujus cauliculi & sarmenta hieme exarescunt & pereunt, sed novo vere alia & frequentiora germinant.

Istius siliquas semine plenas, paucos annos post meum ex Hispanijs in Belgicam reditû, cum aliquot alijs seminibus & plantis, Pinciâ vsque mihi mittebat optimus vir Ioannes de Ioigny Fabricarum istic Præfectus, hispanica inscriptione additâ, que trepa por los arboles, hoc est, per arbores repit: postea radicib⁹ adedò multiplicata est, ut nemo esset in universo Belgio rei herbariæ studiosus, qui eâ ex suo horto penitus erutâ nò cuperet.

CETERVM in regni Valentini & Narbonensis Galliæ maritimis, præsertim littore illo quod inter Volcarum stagnum & mare mediterraneû est,

Apocynum III. latifolium.

Convolvuli genus herbidis locis observabâ, proximè descripto Apocyno non multùm dissimile, cum sarmentosis ramulis, tum folijs quæ magis quidè orbiculata, in mucrone tamen desinentia, cineracei coloris. Tota etiâ planta lacteo succo prægnans, & vicinarum stirpium cauliculis sese implicans, cujus semen mihi non conspectum. Ejus autem iconem, qualis istie

Apoc. II. angustifol. spec. altera.

Apocynum III. latifol.

Apocynum III. latifol.

Cynanchum microphyllum M. Claf. 79

Apocyn. ifii. latif. Scammonea Valent.

Asclepias nigroflora.

ἀσκήσιον. Κορυζαίωλον.

περιπλαξίς.

Scammonea Valentina & Mompelliana.

Apocyni facultates.

Lupulus.

Lupuli facultates.

florens & sine radice à me lecta, studiosorum oculis subijcere libuit.

SE D etiam ad Apocyni classem referendam censet Fabius Colūna V. C. & acerrimi, in examinandis stirpium notis, iudicij, plantam illam, quam quotquot de re herbaria commentarios hactenus scripserunt, pro Asclepiade, nigro flore, exhibuerunt. Consulat Ledore ejus librum cui titulus $\Phi\Upsilon\Upsilon\text{OBA}\Sigma\text{ANOC}$, cap. de Apocyno.

AD veterum porrò Apocynū, ἀπόκυνον, quod Dioscorides etiam à nonnullis $\kappa\upsilon\upsilon\omicron\kappa\rho\alpha\mu\epsilon\upsilon\eta\nu$ appellari ait (differentem tamen à Cynocrambe, de qua peculiari capite postea agit) referendæ hæ plantæ videntur: sed prima omnium maximè. Sunt qui $\pi\epsilon\rho\iota\pi\lambda\omicron\kappa\acute{\alpha}\delta\alpha\varsigma$ nomine omnibus Amplexicaulium generibus communi, appellent. Quartum genus Valentinis & Mompellianis Scammonea dicebatur, plurimum tamen à legitima Scammonea distans.

PLINIVS Apocyni semine ex aqua dato, pleuréticos & omnes lateris dolores sanari tradit lib. XXIII. Nat. Hist. cap. XI. perniciosum autem esse hunc frucicem canibus, & omnibus quadrupedibus, in cibo datum, & ipse, & Dioscorides scriptum reliquere.

PRIORIS sanè, quod hoc cap. descripsi, Apocyni periculum fecit in canibus Ill^{mos} Cattorum Princeps Wilhelmus, fecit & arsenici, aconiti Lycostoni, quod vulgo Napellum vocant, & Nerij: sed nullum magis presentancā perniciem adferre deprehensum est, hoc Apocyno. Id autē factum est ab ipso Principe anno M. D. XXC. presentibus ejus Medicis Mauritio Thaurer & Laurentio Hyperio, cum experiri vellet, an Silesiaca terra, quæ apud Stregam eruta, eas facultates adversus venena obtineret, quales, qui venalē proponebat, habere affirmabat. Quotquot autē canibus, propinato veneno, tantundē terræ in potu datū est, post aliquot symptomata restituti sunt: quibus verò terra non est exhibita, perierunt, at qui Apocynum hauserat, omnium citissimè.

AD hujus libri porrò calcem adijcienda putavi, quæ, dum Salmanticæ viverem, de Lupuli sive Lupi salictarij (stirpis etiam amplexi caulis) facultatibus intelligebam, non adscriptā tamen ejus historiā, quæ à plerisque tradita est.

Vulgus ergo & vetulæ Salmanticenses, sæpe numero medicinam empiricā factitare solite, ad curandam alopeciam à venereā lue natam, hac ratione lupulo utebantur. Ejus radices pondere libræ unius probè lotas & à sordibus repurgatas, per noctem in aquæ libris octo macerabant: postridie in illâ ipsa aquâ, lento igne & fumi experte, ad tertiæ partis consumptionem coquebant, vel etiam ad mediam partem, si vehemens esset alopecia. Decoctionem servabant in usum: ejus uncias octo manè ægris jejunis propinabant, deinde stragulis injectis sudorem provocabāt. Addebant interdum apij sive selini hortensis, duas aut tres, & graminis aliquot radices, nonnunquam etiam passas uvas à gigartis mundatas.

RARIORVM PLANTARVM HISTORIAE

LIBER SECVNDVS.

ARBORVM, Fruticum, & Suffruticum absolutâ historiâ, quam priore libro complexi sumus: hoc secundo, de stirpibus, quæ bulbaceâ aut tuberosâ constant radice, agemus, quarum magna pars florum elegantia & varietate omnium oculos ad se allicit, & mirum in modum recreat, nec postremum locum inter coronarias obtinere debet. A liliacei verò generis plantis, ob earum magnitudinem & florum pulchritudinem, initium faciemus.

TUSAÍ, sive LILIVM PERSICVM.

7. corona imperialis
Gualt. 1. 1. 1. CAP. I.

BUCVITALI aut etiam ampliòre assurgit *Tusaí* interdum caule, firmo, crasso intus fungoso, viridi, rotundo quidem, sed ad cubiti altitudinem striato, multisque liliaceis ferè folijs nunc æquali, modò confuso ordine cum ambientibus, exornato, elegantis viridis splendentisque coloris, sed fœtidi odoris, & quasi hircini, nares etiam procul ferientis: idem ille deinde caulis pedali, nonnunquam etiam cubitali, supra folia emicat longitudine, nudus & sine folijs, neque striatus & viridis, sed laevis & purpurascens coloris, qui tamen in summo totidem panè in angulos desinit, quot flores sustinebit, nempe binos, ternos, quaternos, quinos, senos, aut plures, omnes verò quasi æqualiter, sed contrario situ nascentes, singulosque inter bina folia, inferioribus longè minora & angustiora, æquali fermè longitudine propendentes elegantissimo spectaculo: supra flores caulis denuo attollitur dodrantali plerumque, aut majore amplitudine, folijs exilibus & angustis onustus: nonnunquã supra flores nullus cauliculus eminet, sed conferta duntaxat angustorù foliorum coma: interdum etiam mihi nati sunt supra flores non unicus cauliculus sive ramulus, sed bini, terni, aut plures suis etiam folijs singuli ornati.

*Tusaí hist-
ria.*

Crevit porrò Viennæ Austriæ in meo hortulo anno M. D. XXC. atque etiam alijs, planta undenis, pluribusve aut paucioris floribus prædita, cujus caulis supra septenos æqualiter propedentes denuo nudus, quasi dodrantali longitudine

assurgens, reliquos flores singulos inter folia nascentes protulit, longâ, densâ, & multifidâ aliâ foliorum comâ supra eos fusâ. Sed & intelligebam ab his qui aliquot annis Constanti-nopoli hæserant, caulem nonnunquam, supra priorem illam florum æqualiter propenden-tium seriem, dodrantali longitudine attolli, aliamque florum seriè gestare, aliquando etiam tertiam, ac tum demum foliorum comam supereminètem: eas verò stirpes unicum florum ordinem subsequenter annis plerumque ferre observavi, ut peculiare genus non sit cen-sendum, sed Naturæ luxuriantis quidam duntaxat lusus, licet mihi altero etiam anno dupli-cem florum seriè gestare similem plantam meminero.

*Tusaí pluri-
bus florum
ordinibus.*

Habuit

*Muller. Icon. imperialis, 2. p. 43.
R. u. s. 7. 307.
Lam. 217. 9
M. D. C. 1. 1. 1.*

Tusai διπλα-
111.

Habuit autem Viennensis quædam patricia, cujus caulis supra terram planus pedali longi-
tudine extabat, deinde in binos ramos sindebatur æquali longitudine excrecentes, singu-
los undenis floribus onustos, magnâ etiam fusâ supra eos foliorum comâ: habuerunt & alij,
& ego anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum, similes plantas in binos
caules cubitali pænè suprâ terram altitudine divisas, quorum alter octo aut plures, alter qui-
nos aut senos flores tulit: mea verò planta hoc etiam peculiare habuit, quod eminens coma
multifida fuerit.

Tusai πει-
112.

At quæ Viennæ in meo hortulo observata est *Tusai* planta dum anno M. D. XXCI. in Anglia
peregrinarer, reliquas quas postea observaverim, florum numero superavit: nam quinquage-
nis aut pluribus floribus onusta fuit. Et Illustrissimo Cattorum Principi Wilhelmo, eum an-
num proximè præcedente floruit planta quadragenis floribus prædita. Iacobus etiam Gare-
binus & septuagenos flores protulerit. Habuerunt & alij similes interdum, in quibus plures
flores nati, viceni nempe, triceni, aut quadrageni: quotquot autem tam numerosos flores
tulerunt, planos, latoſque, & valde striatos habuisse caules animadverti, atque proximo inse-
quente anno ad ingenium rediſſe, hoc est, caulem rotundum, ternis, quinis, septenis, aut
octonis floribus præditum habuisse. Vt porro ad hujus stirpis historiam revertamur: cum flo-
res primùm erumpunt, inter folia latent, candicantesque sunt, deinde paulatim incremen-
tum sumunt, unâ etiam succrescente eâ caulis, quæ illos sustinet, nudâ parte: florum verò pe-
diculi in augmento deorsum inflectuntur, & ipsi flores pallescere incipiunt, venis tamen
purpureis secundum foliorum (quæ sena sunt, lata & per extremum mucronata) longitudi-
& latera excurrentibus, ungue autem singulorum foliorum nonnihil foris eminente
& ex nigro purpurascete. Flos iam absolutus & maturus expanditur, tintinnabuli modo
propendens, aurei mali sive citrij colore, sed pallidiore, venis illis purpureis summam venu-
culis candidis prædita sunt, quæ meridiano etiam sole limpidissimam dulcemque aquam
exstillant lachrimarum in morem, ut uniones propendentes videantur, sed abundantius
pluvio tempore: ea deinde tubercula marcescentibus floribus in albas lacunas abeunt: ex
medio flore sex candida stamina cum pallescentibus apicibus prominent, breviora trifido
stilo inter ea latitante. Flori succedunt magna trigona, interdum etiam tetragona, capita, ut
in Lilio puniceo, à nonnullis Martagon appellato, quorum singuli anguli utrinque pinnati
sunt & alati: excusso autem flore, statim lursum eriguntur quæ secunda futura sunt capita,
magnâ Dei omnium rerum conditoris providentiâ, ne, dehiscentibus illis, semina ante ma-
ruritatem

ruritate excidant: sunt verò ea plana, liliacea, paullo oblongiora, cartilaginosa, subrufo, duplici serie in singulis angulis digesta, quemadmodum in Lilij generibus, Tulipis, congeneribusque plantis. Radix bulbosa est, crassa, ex magnis, crassis, & succulentis squamis compacta (memini binas & amplius libras pendentes eruere) colore interdum albo, nonnunquam etiam purpurascens, plerumque autem pallido, foetido admodum odore, hircumque, uti folia, olente.

Ceterum Aliud genus est, nec caule, nec folijs, nec florum formâ à superiore differens: *Tusai vari-*
nam & illos in extremâ lævis & nudi caulis parte æqualiter ferè in ambitu nascentes, singu-
losque inter bina angusta folia sustinet, uti superius, sed color variat, nec ut in præcedente
flavus, vel verius pallefcens, sed rubet, aut sandaracæ sandicisq; colorem refert, instar astaci
elixi chelarum ferè: sex etiam latis & mucronatis folijs constat, unguibusq; ex purpurâ nigri-
cantibus, cum suis interiore parte candidis tuberculis limpidum rorem stillantibus, & sex ita-
minibus, stiloque æquali longitudine propendentibus. Hoc genus superiore magis venu-
stum mihi videtur.

Variat item in nonnullis plantis florum color: est enim vel medius inter utrumque genus, *Tusai vari-*
vel ad prioris, secundive colorem quam proximè accedit. *tas III.*

Sed & Quartam quandam differentiam observabam, licet ejus florum color proximè ad *Tusai vari-*
Secundum genus accederet: angustiora enim folia habebat, illaque & radicem nullo tetro *tas IIII.*
odore, quantum quidem naribus manifestè percipi posset, prædita.

Floret porrò hæc planta Aprili, interdum etiam Martio, si æris temperies paullo calidior *Tempus.*
fuerit, unâ cum præcocibus Tulipis, atque etiam maturius: semen Junio maturum.

Nusquam verò sponte nascentem hanc plantam conspexi: sed Constantinopoli delatam,
eò, quo ad Maximilianum Cæsarem hujus nominis II. Viennam evocatus sum, anno, primus
Belgiæ hortis communicavi: & in Viennensibus reposita feliciter provenit. Ante meum ta-
men ex Belgio discessum, ejus iconem (qualem C. V. Rembertus Dodonæus in Purgantium
historiæ Appendice exhibuit) Ill. V. Joanni de Brancion miserat C. V. Alphonfus Pancius
Ser^{mi} Ducis Ferrariæ Medicus, utrique nostrum amicissimus.

HACTENVS nullam plantam observare memini, quæ Hemerocallidem Dioscoridi descri- *Hemerocal-*
ptam exactius (meo quidem judicio) referat, quàm hæc. Alij conferant, & judicent. Alia ve- *lis Diose.*
rò est Hemerocallis, cujus Athenæus lib. xv. Deipnosoph. meminit his verbis. Floris Heme- *Hemerocallis*
rocallis qui noctu flacescit, ad exortum solis mox reviviscens, Cratinus in *Effeminatis* sic *Cratini.*
meminit.

*Anemonarum vernis calicibus, serpillo, croco, hyacintho,
Elichrysi ramis, ananthe, carog, mihi hemerocalle.*

Pancius verò illius, de qua nobis sermo, iconem mittebat *Corona Imperialis* nomine insigni- *Nominis.*
tam, quam appellationem apud Herbariorum vulgus adhuc retinet: bulbi verò à Cæsareis
Oratoribus Constantinopoli missi, aut delati, nunc *Tuschiachi*, modò *Tusai*, sive *Tousai*: sic
enim u. pronuntiandum Germanico more, & elevatione vocis in ultima i, nomine: *Tuscha*
autem (ut ab ijs intelligebam qui Constantinopoli vixerant) Lilium regium significat. In-
terdum etiam bulbi missi *Turfani* & *Turfanda* appellatione: sed postremæ hæ voces à Tur- *Turfani*
cis duntaxat nominibus adijci solent, ad rei, cui adnexæ sunt, magnitudinem exprimendam: *quid?*
exempli gratiâ, *Cavala late turfanda*, id est, Cavala flos (Tulipam intellige) magnus & amplus;
qualem serotinæ plerumque Tulipæ habere solent: si verò *Turfani* aut *Turfanda*, nullo ad-
jecto alio vocabulo scribunt, de magnis & amplis intelligendum.

Ex Persiâ verò Constantinopolim delatos illius bulbos omnino mihi persuadeo, quoniam *Nasales.*
cum eos primùm accipiebam, inter reliquas hæc fuit inscriptio, *Tusai, fior Persiano rosso è dis-*
colorito, con la testa abasso, hoc est, *Tusai*, flos Persicus ruber aut decolor, nutante capite.

CETERVM, an apud eos medicum aliquem usum obtineat, non intellexi: arbitror tamen *Turca flor*
venustatis & ornatus potiùs causâ hanc plantam in suis hortis illos alere, quàm ob ullas ejus *amatores.*
facultates. Nam Turcæ omnium elegantium florum, etiam nullo odore præditorum, sunt
studiosissimi: nec ullis sumtibus parcunt, ut eos undiquaque conquirant.

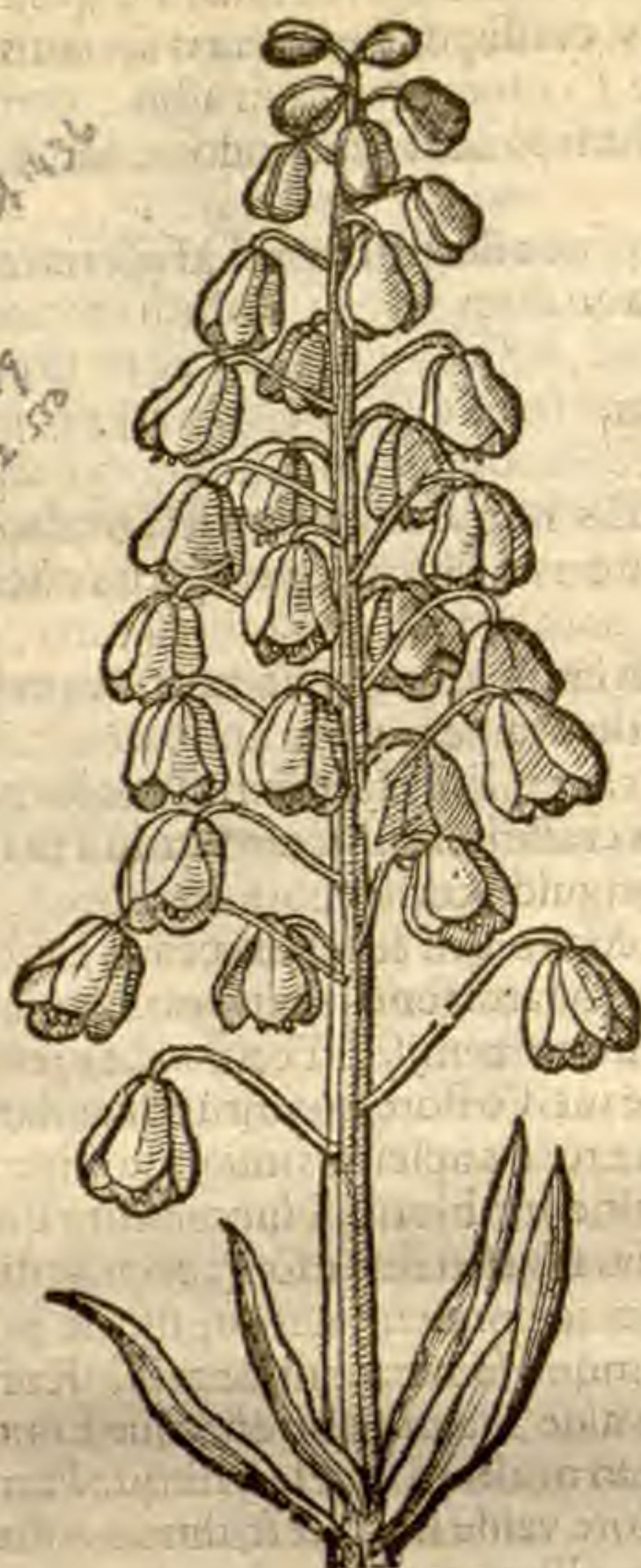
DIOSCORIDES autem suæ Hemerocallidi has facultates tribuit: radix pota, aut cum mel- *Facultates.*
le & lanâ in pello apposita, aquam educit & sanguinem: folia trita mammaram inflamma-
tiones à partu contractas, oculorumque collectiones mitigant: radix & folia igni ambustis
utilissimè illinuntur.

LILIVM SVSIANVM.

CAP. II.

EODEM cum superiore nomine, imò inter ipsius bulbos Constantinopoli missa fuit hu-
jus plantæ bulbosa radix, alio post meum in Viennam adventum anno: cum tamen
ceteris esset candidior, & nullo virulento odore prædita, seorsim terræ committebam, diver-
sam à *Tusai* esse ratus: nec meâ opinione falsus sum. Nam novo subsequente vere maturè *Lili*
admodum germinare cœpit, tandemque caulem protulit cubitalem, rotundum, multis cir- *Susian*
cum septem folijs digitalis longitudinis & lâtitudinis, longè quàm *Tusai* modo descripti fo- *historia.*
lia angustioribus, illis ferè similibus quæ in summo ipsius capite nascuntur, virescentis ex ci-
neraceo coloris, sive quodammodo æruginosi, qualis in Tulipæ folijs conspicitur: contor-
quentur

quentur verò illa, buxeique sunt odoris. Florem mihi non protulit, sed paulatim planta contabuit: at quæ Generoso viro Vlricho de Khunigsperg anno M. D. XXXIII. floruit, præcedente anno cum plerisque alijs elegantibus stirpibus Constantinopoli allata, flores habuit sex folijs constantes, magis patulos quàm in picturâ expressi, foris purpuræ valde obsoletæ colore præditos, internè paullo dilutiores, inodoros, quorum unguis subvirescebant: ex umbilico sex inæqualia staminula prodierunt purpureis apicibus primum conspicua, qui obversî, flavo polline conspersi apparebant: tria deinde longiora staminula coibant, stilumque medium florem occupantem æmulabantur: subsequuta deinde sexangula capita, sive triangula, quorum singuli anguli binis alis erant præditi, Tufai capitibus ferè similia, sed minora & breviora, semine Tufai etiam simili, paullulum tamen breviora, plena. radix magna est, Tufai radici pænè æqualis, è paucis sed magnis squamis contexta, candidioribus tamen & aliquantulum longioribus, nulloque (ut iam dixi) tetra aut gravi odore nares feriente prædita.

Tempus.

Floret Aprili, semen illius maturum cum Tufai semine aut paullo post. Nullum autem semen tulit, quam mihi idem Dn. de Khunigsperg ex sua natâ dedit planta: terni tamen caules anno M. D. XXXV. ex illa prognati, singuli floribus, hic vicenis, ille tricenis, tertius pluribus onusti. Bulbos cum selectissimis quibusque alijs, sequentis anni rigida & aspera hiems corripit. Anno verò M. D. XXXIII. quos postea adquisiveram bulbos, non modò flores, sed abundè semen maturum protulerunt Lugduni Batavorum.

Nomina.

Missi aliquoties hujus stirpis pauci bulbi Tufai bulbis permixti, cum inscriptione *Tufai flor Persiano, si domanda Penachio Persiano*; tandem postremò acceptus ejus bulbus *Sufam-giule* appellatione, quod è Sufis primum Constantinopolim allatus sit: hæcque aded de causa *Lilium Sufianum* nuncupavi.

Natales.

Paullo autem ante meum è Belgica discessum, munere Magi Viri Iacobi Contareni patricij Veneti, miserat consanguineo suo Ill. Ioanni de Brancion, Generosus Iacobus de Coudenhove ex Italia similem bulbum *Penachio Persiano* nomine, qui, eo defuncto, ad Gen. Ioannem vander Dilft, pari cognationis vinculo ipsi junctum, ex legato, cum multis alijs rarissimis plantis pervenit. Is anno M. D. LXXVI. bicubitalem aut ampliolem tulit caulem, quinquagenis floribus onustum, nullum autem semen: imò ne germinavit quidem subsequente anno, ut ipsemet Vander Dilft ad me Viennam perscribebat. Illius iconem, dum florebat, suis coloribus exprimebat Raphaël de Coxia Regius pictor, & exemplar mihi mittebat, ex quo hæc icon imitata.

Illius etiam iconem habeo, sed non magno artificio depictam, eamque sine bulbo, cum *Lilij rubri sive miniati Byzantini* (de quo proximo capite) munere doctissimi viri summi-que omnium Naturæ miraculorum scrutatoris & admiratoris, Nicolai Rassis Regis Galliarum cheirurgi,

cheirurgi, qui Hyacinthi majoris nomine appellabat eum apud illum anno M. D. LXXI. Lutetiae essem.

De hac etiam planta ad nos in Belgicam scribebat Alphonsus Pancius, quando Tuscia iconem mittebat, his verbis *Penachio Persiano è pianta bellissima, & è specie di Giglio ò Martagon, diverso della Corona Imperiale: hoc est Penachio Persiano elegantissima est planta è Liliij aut Martagonis generibus, differens à Corona Imperiali.*

LILIVM RVBRVM sive MINIATVM Byzantinum.

CAP. III.

VENUSTA admodum est, & dum ejus historiam describebam, satis rara hæc planta, cujus folia Liliij albi folijs similia, breviora tamen latioraque, & in lateribus subhirsuta, confuso ordine caulem amplectuntur, qui cubitalis aut major est, ex viridi purpurascens, digitalis crassitudinis: flores summo fastigio profert languido collo deorsum propendentes, sex folijs convolutis & reflexis, ut in Lilio montano, sive Martagone Matthioli, constantes, elegantissimo minij, aut ceræ rubræ recentis colore: è medio flore exeunt sex candicantia stamina, croceis apicibus insignita, stilo inter illa prominente. Floribus succedunt capita ijs que in Lilio silvestri sive montano nascuntur plurimum respondentia, atque simile paleaceum fuscumque semen continentia. Radix interdum valde magna non est, nec Liliij silvestris radicem multum superat, illique (recens eruta) colore valde similis est, diutius autem extra terram adservata, aliquando exalbescit, nonnumquam squamæ vel totæ purpurascunt, vel quibusdam notis saturatè rubetibus asperguntur: augetur verò latiore solo confita, & subinde in plures bulbos dividitur: omnes autem hujus plantæ caules infimâ parte paullo supra bulbum, fibris ut in Lilio silvestri, sunt donati.

Liliij Byzantini miniatum historia.

Floret Junio cum Lilijs, aut paullo serius: semen etiam serò admodum, videlicet sub Augusti finè, aut demum Septembri maturum est.

Tempus.

Constantinopoli Viennam delata fuerat, ante meum in eam urbem adventum, hæc planta, & aliquot nobiles Matronis communicata. Unicum postea bulbum inter alios *Sultan Zambach* nomine missos à Generoso & Magro Viro Davide Vngnad, cum apud Turcarum Imperatorè Cæsareus Orator esset, accipiebam, qui primis annis unicum florem semper mihi protulit: sed anno M. D. LXXIX. quaternos, altero eum insequente, senos, eosque omnes ex summo extimoque caule simul prodeuntes, quemadmodum & ea planta quæ Generoso Viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf anno M. D. XXCIII floruit, tredecim flores extimo caule, eoque unciam lato sustinens saturatè rubentes, cum præcedente anno quinque duntaxat extimo etiam sed rotundo caule, ut meus, tulisset.

Sed & Patricia quædam Viennensis aliquot plantas habuit, inter quas una extimo caule duas uncias lato tres & viginti flores tulit, in reliquis plantis quæ vel in ipsius, vel aliarum nobilium Matronarum, vel Entzestorfij, qui instructissimum habuit, vel meo horto alebantur, plerumque unicum, interdum alterum & tertium in singulis caulibus florem natum conspiciebam. Gen. porro Ioan. vander Dilft plantam habuit semine natam, quæ primo quo flores proferre cepit anno, octonos, proximo autem insequente, qui fuit septuagesimus octavus supra millesimum & quingentesimum, quadragenos protulit: an verò planus fuisset caulis, & illius extimo fastigio nati flores, non significabat. Sed pictura illa à Rasio mihi donata, cujus superiore capite memini, vicanos aut plures flores ab extimo caule plano propendentes habebat.

Zufsiare = d'ouardis.

Anno præterea secundo & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum binas habui saturatiores flores gerentis plantas, quarum prior quaternos, altera septenos flores tulerunt, omnes summo caulis fastigio æqualiter innascentes, non temerè per caulem sparsos, quemadmodum Liliium album aut silvestre ferre solent: singulæ autem hoc peculiare habuerunt, ut unus medius inter reliquos surrecto pediculo nasceretur, & in alterâ quidem ille duodenis folijs constans, & quodammodo gemellus, ut in secundâ subjectâ icone videre licet.

Zufsiare gemello flore.

CETERVM

L. chalcidonicum

L. d. 1434
Lami 3 536

L. vander Dilft

Zufiniare
varietas.

CETERVM duorum generum esse videtur hæc planta; una videlicet dilutioribus floribus prædita, altera saturatoribus. Ego sane longâ experienciâ didici, eas plantas quæ dilutiores ferunt flores, caulem & folia viridiora habere ijs quibus saturatiores sunt flores: postremis enim caules & folia plerumque ex purpurâ nigricant. Deinde mihi inspectæ sunt radices Constantinopoli allatæ, quibus color purpurascens fuit, dilutiores protulisse flores: alię contra saturatiores. E florum verò numero, an certa aliqua differentia (ut initio existimabam) constitui possit, plurimum ambigo, cum eas stirpes quæ numerosos tulerunt flores, subsequente interdum anno, paucos, aut unicum duntaxat habuisse observaverim: at lato & pingui solo depositos bulbos, plures ut plurimum proferre flores animadvertum.

Nomina.

HANC plantam Clariss. Matthiolus *Hemerocallidis* alterius nomine appellare videtur, & in lapidæ montibus eruisse ait: sed illius descriptionem valde mutilam proponit. Eruti porro annis septuagesimo nono supra quingentesimum & millesimum atque eum subsequentibus bulbi, in hortis supra sinum in Cornu Byzantino vulgariter Pera nuncupato sitis, allati sunt plerisque nobilibus viris & matronis *Zufiniare* appellatione, cum à Generoso viro Ulricho de Khunigsperg, tū ab alijs qui proximis subsequentibus annis Constantinopolim honorarij conducendi gratiâ missi, inde redierunt: tametsi in schedis interdum esset additum, à nonnullis *Corona di Re* appellari.

Memini & *Zufiniare* nomine inscriptum semen, quale ante descripsi, accipere, cum primū Viennam appulisset: sed terræ commissum non prodijt, nimis vetustum fuisse puto. Quæ tamen postea ex meis plantis collegi semina, commodo tempore sata, feliciter provenerunt, planaque foliola initio dederunt, qualia ferè Tusci prima folia, altero deinde anno latiora, tertio cauliculum aliquot folijs onustum, quinto demū & sexto florem.

CETERVM Liliū hoc miniatum novo vere cum Martagone primū emergere solet: Sultan verò *Zambach*, de quo quinto sequente capite, etiam ante hiemem cum Lilio albo.

Mihi autem relatum est, inspectas esse Lilij hujus Byzantini plantas, quæ florem non miniatum ferrent, sed prorsus niveum, in ceteris alteri parem. In chartaceis sanè illis Adonidis hortis, quorum in Rosa memini, nullæ *Zufiniare* stirpes albo flore erant, sed omnes vel saturato rubro, vel dilutius rubente, atque etiam flavo colore præditi, illique jam singulares, modò terni aut quaterni æqualiter nascentes.

Zufiniare ni-
vo flore.

Zufiniare
flavo flore.

HABEBAT porrò amplifs. vir Ioannes Martorff Patricius Francofurtensis & Senatorij ordinis, postremis annis quibus in ea urbe habitavi, aliud genus Lilij rubri, ex Stutgardensi Ill^{mi} Ducis Wirtembergici horto acceptum, quod uno ferè mense maturius Byzantino flores proferebat, nempe sub finem Maij, aut initium Iunij, ut mihi referebant qui viderant, & ipse anno tertio & nonagesimo supra millesimum & quingentesimū videre avebam, nisi infortunium luxati femoris dextri accepissem, quod non modò tunc lecto adfixum detinebat, sed postea dextri cruris usum prorsus ademit. Erat autem floris color (illorum testimonio) minus satur & longè dilutior eo, qui in floribus præcedète capite descriptis apparet: caulis sanè, ut ex plâtâ, quam unicam alebat, quamque mihi Francofurto discedenti liberaliter donabat, deprehendere licuit, gracilior & brevior erat Byzantinis adultis, cubitalem videlicet altitudinē non multum excedens, folia quæ inhærebant angustiora & magis saturatâ viriditate prædita: bulbi squamæ (nam squamatam radicem habet perinde ac Byzantinum) longè etiam breviores erât: tulerat verò illo anno tres flores summo caulis fastigio æqualiter insidentes, mihi autem Lugduni apud Batavos, sequente proximo anno unicum (tam longâ enim in itinere morâ radix valde afflictâ fuerat) ejus, quem supra dixi, coloris, proximè autem insequente binos duntaxat: anno verò M. D. XCVI. bulbus

Lil. R. præcox 1.

mihî furto sublati cum selectissimis quibusque quas in horto alebam bulbaceis & tuberosis stirpibus. Licet autè maturius altero flores proferret, illo tamen seriùs germinare solebat.

CETERVM sub initium anni quarti & nonagesimi supra millesimum & quingentesimum, monebat me doctissimus vir Thobias Roelsius, Mittelburgensis in Walachria πολιτατρος, Ioannem Somer, Prætoris ejusdem urbis filium, ex Italicâ peregrinatione varias & elegantes stirpes attulisse, inter quas bina essent Lilia miniato seu rubro flore, maturius Byzantino flores proferentia, quorum alterum angustiora folia haberet illo quod Constantinopoli allatum: alterius verò folia multo breviora essent, ac paullo latiora. Horum icones suis coloribus expressas, sed radice mutilas, cum aliquot utriusque plantæ folijs sequente Iunio ad me mittebat.

Quod latiore est folio, non videtur absimile illi, quod modò descripsi à Patricio Francofurtensi acceptum.

Valde autem diversum est Angustifolium, non quidem floris formâ (nam ejus etiam folia circumvoluta & reflexa) sed colore, qui Lilio cruento majori non bulbifero similis est, tum situ, foliorumque per caulem sparforum dissimilitudine: multa enim & conferta fert folia cubitalem & ampliorem caulem confusè vestientia admodum angusta, & longa, instar penè foliorum Tragopogi: caulis item fastigium flores profert non eodem ortu, ut in Byzantino, sed in summi caulis alis, inter angustissima foliola παραλλήλως nascentes: an utriusque radix Byzantini radicem æmuletur, me fugit: nam neutrius plantam videre mihi contigit. Sed & triennio post iconem suis coloribus expressum ad me mittebat idem Ioannes Somer, qualem ille depingi curaverat ad normam ejus plantæ quæ ipsi eodem anno quinque & triginta flores protulerat.

Lil. R. præcox 11.

Lil. R. præcox 11. angustifolium.

LILII porrò silvestris, sive Martagonis Matthioli (cujus proximo capite mentionem fecimus ob affinitatem, quam cum Lilio Byzantino rubro habet) differentias, quas quidem mihi observare licuit, non incommodè forsitan hîc subijciemus.

Lil. silvestris, sive Martagon.

VNVM autem genus majore excresecit altitudine, & ampliora nigrioraque habet folia: multo etiam plures flores saturatè purpurascens, qui frequentibus interdum nigricantibus maculis, aliquando raris distincti sunt, atque, priùs quàm expandantur, multâ lanugine pubescere conspiciuntur.

1.

Variat nonnunquam hoc genus: nam non procul Maurpach Austriæ, eruere memini,

Varietas.

Lil. montan. five fil. i. majus.

Lil. montan. five fil. ii. minus.

ejus caulis viridis, caput non inflexum, sed surrectum, multâ nihilominus lanugine etiam hirsutum, flores dilute purpurascens, nec ullis maculis aspersi.

II. ALTERVM humilior est, ejus folia dilute virent, rariores flores producit, eosque dilutiores, ac multis nigricantibus maculis notatos: precocior est reliquis, ejusque flores, ante quam explicentur glabri sunt & purpurascens: caulis etiam purpurascit.

Varietas.

Istius generis alteram speciem etiam humilem eruebam ultra Dravum flumen ad Greben in Pannonia lateramni, quæ tamen serius reliquis florebat, etiam in hortulo Viennæ proximè reliquis hujus generis stirpes reposita: illius flores valde obsoleti, nigrisque punctis internè distincti.

Tertia etiam humilis est species apud Maurpach cum majore promiscuè nascens, cujus caulis leviter purpurascit, coma inflexa est, flores glabri foris, explicati verò, dilutissime purpurascens, & quasi carnei coloris, nec ullis maculis aspersi.

Natales.

Passim utrumque hoc genus provenit in silvis & umbrosis pratis Leytenberg, eorumque montium, qui à Calenberg Austriae, ad Alpes usque procurrunt: nascitur & in plerisque Stiriae ac Vngariae silvis, atque montibus illis silvosis, qui non procul Francofurto in ripâ Mœni sito, ad Septentrionem absunt. Minus autem olim observare memini in multis Germaniae silvis, non modò editiore loco sitis, sed etiam in plano.

III. TERTIVM porrò quoddam genus silvosis illis montibus modò memoratis ad Francofurti Septentrionem inventum, humile, Secundo generi proximum: florem tamen colore varium: nam ante quam explicentur, foris carnei quodammodo coloris sunt, explicati verò, intus albi, & notis quibusdam purpureis insigniti. Similem stirpem habui munere N. V. Joannis Boisot veteris amici, quæ tandem adoleverat perinde ac primi generis plantæ: sed ejus radix ochrae colore minus tincta, quam superiorum. Sed Francofurtensis quidam civis unam habebat, cujus flores interiore parte omnino nivei, nec ullis notis distincti.

Lil. fil. niveo
flora.

IIII. EST etiam Quartum quoddam genus, cujus flores Primo non dissimiles, sed serius sese explicare soliti, illique non in suavi odore præditi.

Omnium flores terram spectant, & per intervalla in summo caule nascuntur, foliaque ad pediculum reflexa habent: semen etiam in trigonis capitibus duplici serie in singulis angulis continetur, fuscum, planum, cartilaginofum: radix luteo ochrae colore infecta est, quam ob causam à Germanis Goldwurts; id est, aurea radix appellatur.

Nomina.

SYLTAN ZAMBACH.

CAP. V.

QVONIAM Tertio hujus libri capite *Sultan Zambach* meminimus, non abs re erit, si quænam sit planta, hic declaraverimus.

Nā aliquoties hoc nomine allatæ sunt Constantinopoli radices Lilio similes, quarum extremæ squamæ eum flavescerent, Martagonis alicujus, consimilis Lilio tertio præcedente descripto, genus existimabam: ideoq; quibusdam amicis in Belgicâ missæ pro Martagone Constantinopolitano. Sed post quàm terræ commissas, folia Lilio vulgari prorsus similia producere animadverti: negligentius illas colui, vulgaris Liliij esse existimans, præsertim cum in Indice adscriptum comperissem, *Sultan Zambach fa fiori grandi bianchi*, id est, Sultanæ Liliû magnos albos flores habet; & in altero, *a odore di Giglio*, Liliij odorem habet. Inde factum, ut apud Belgas, modò *Sultan Zambach* appellatione, modò Martagonis Constantinopolitani flore albo donata sit ea planta, cum tamen unica eademque sit, non duæ diversæ. Atque fieri posse arbitror, ut qui Venetijs in hortis Iudecæ Martagon Constantinopolitan. albo flore vidisse asserunt, & illi qui eam stirpem habere gloriâtur, fallatur, & hoc Zambach viderint aut habeant, non Lilium illud tertio capite descriptum albo flore: inficias tamen nõ eo, quin inventi possit. quis enim in interiorem Naturæ sinum penetravit, in quo plurima adhuc occulta latent? Constantinopoli tamen ignotum esse assero, alioqui Viennam fuisset perlatum, cum Turcæ nihil singulare habeant, quod pe-

Sultan Zambach.

Martagon Constantin. albo flore.

cutiâ (cujus sunt valde avidi) redimi non possit.

Biennio autem post quam superius dictas radices terræ credidissem, cum omnes quas servaveram, flores proferrent, certissimè comperi, nihil aliud esse quàm Liliij albi genus, vulgari proximum. Hujus tamen caules, licet vulgari non breviores, à diligentius observantibus graciliores, rarioribusque & minoribus folijs septi deprehenduntur, ipsiusque flores paullo minores, æquè tamen ac vulgaris flores odorati. Nonnullæ verò radices in tantam molem excreverant, ut vix utraque manu comprehendi possent: una etiam illarum plures quàm sexagenos flores in plano tresque ferè uncias lato caule protulerit: subsequente autem anno, rursus paucos in tereti, ut reliquæ, caule.

Lil. alb. Byzantin.

Lil. alb. Byzantin. per. luvit. etc.

Memini cum anno M. D. LXIII. Vlyssipone essem, Liliaceam radicem in foro emere, quam Petro Coudebergo pharmacopœo doctissimo Antuerpiam cum Draconis arboris ramo, Colocasiâ, varijsque alijs rarissimis istic observatis plantis misi. Ea ipsa flores huic prorsus similes (nisi memoria fallit) postea tulit: sed quia plerumque in extimo caule confertim nascebantur, & interdum informes erant, vitiumque contrahebant, ipse Lilium fatuum cognominare solebat.

Lilium fatuum.

Zambach quia?

ZAMBACH porrò vocem, testis est Amatus Lusitanus, Commentarijs in Dioscoridem capite de lasmino unguento, idem Arabibus significare, quod nobis lasminum, topiarijs operibus nobile & accommodum, cujus florum odor suavissimus quidem est, sed caput etiam ferit. Verisimile autem est, Turcæ hanc Arabicam vocem, omnibus plantis quarum odor pænè lasmini florum (quos etiam in Asiaticis hortis ultra Bosphorum rubri coloris inveniri intelligo) suaveolentiæ similis est, tribuere: sunt enim Turcæ valde negligentes & imperiti in rebus propriè nuncupandis. Sic illi, *con Zambach* appellant, Narcissi marini bulbû, qui Mompellianis Paneratum flore Liliij, Valentinis Hemerocallis dicitur, quod ejus flos non modò Liliij quodammodo formam, sed etiam odorem referat: sic vocem *Gul*, quæ illis Rosam significat, omnibus floribus rosarum æmulis accommodant, addito *catamer* vocabulo, si pleni sint, ut *Gul catamer*, illis est & Rosa plena, & Anemone flore multiplici foliorum texturâ constante, & Papaver, & Malva Hortensis & similes pleno flore præditæ; omnes enim hæc si-

Lasminu ru. bro flore.

con Zambach.

Gul catamer πολύσπερος.

Lilij puniceii
differentia.non bulbife-
rum majus.non bulbife-
rum minus.

Bulbiferum.

LILII Puniceii, sive, ut appellant, cruenti, multa sunt genera: nam Vnum nullos bulbos in summis alis fert: Alterum verò ijs est præditum.

NON Bulbiferi binæ sunt differentiae omnibus notæ. Vna enim longo & præalto affurgit caule, valde dilutos fert flores, serotinaque est, cum Lilio albo duntaxat florens: in qua sexagenos aliquando flores uno cauli inhærentes, observare memini. Altera longè humilior præcociorque Priore, puniceos & quasi rubentes profert flores, nonnunquam vicenos aut plures: memini & plenos videre, duodecim, viginti aut plurium foliorum texturâ constantes: singulare etiam habet hæc planta, quod ex majore bulbo obliquè & in latera propagines sub terrâ graminis modo spargat.

BULBIFERI autem tres differentiae apud eos qui rem herbariam excolunt, observantur, sed non ab omnibus, quas operæpretium duxi sigillatim hîc exprimere.

Martagon bulbiferum I.

Martagon bulbiferum II.

I. PRIMVM igitur bulbiferum Lilium, bicubitali interdum affurgit caule, firmo, crasso, folijs septo liliaceis, subarris, in summis alis crassiores bulbos gestans, & amplos flores rubros, Lilio puniceo minori non bulbifero concolores Teneriores hujus plantæ, ante quàm flores ferre incipiant, bulbis secundum caulem inter folia natis non minùs donatæ sunt, quàm reliquæ duæ species: sed quando vetustiores sunt, floresque aliquot annis protulerunt, vix, nisi in summo caule, ubi in alas dividitur, & secundum flores, majores bulbi nasci solent.

II. ALTERVM, vix cubitalem excedit altitudinem, caule etiam est firmo, striato, ex viridi nigricantibus folijs prædito, quæ tamen cum summo caule incanâ lanugine pubescunt: ejus flores igneo rubore non rutilant, ut in superiore, sed magis pallefcunt, & ad Lilij puniceii non bulbiferi majoris colorem plurimum accedunt. Ejus adultioris caules, paucos etiam bulbos, eosque superiore minores, nisi in summis alis gestare solent.

III. TERTIVM, inter duo superiora mediæ plerumque est magnitudinis, licet nonnunquam prioris altitudinem attingat: caules habet graciliores & infirmiores, atque ipsi cum folijs dilutius virent: flores Secundo generi persimiles. Hoc semper fecundâ bulborum inter folia nascentium sobole onustum est: ejusque radix, Prioris radice minor, è lateribus propagines plerumque spargere solet, quæ ad singula genicula in candidos bulbos excrecentes, subinde novas in ambitu plantas producunt, Lilij puniceii non bulbiferi minoris instar: ejus bulbi in alis nati, secundæ speciei pares, priori magnitudine inferiores: omnesque, terræ commissi, sui generis plantam procreant, & secundo anno in caulem bulbillis onustum excrescunt.

Ferunt

Ferunt tamen omnia hæc Lilia in triangulis capitibus latum, cartilagosum, subfuscum semen, quemadmodum lilium vulgare quod sterile nõ est, sed sui generis plantas etiam profert: verum quæ ex bulbis in alis natis crescunt plantæ, multo celerius adolefcunt.

Florent omnes hæc plantæ Iunio, aliæ alijs paulo maturius, semenque perficiunt Augusto: bulbuli in alis hæere solent, donec vento aut contactu excutiantur, imò interdum plantæ adhuc inhærentes, fibras deorsum spectantes agere solent, tamquam ad communem matrem terram aspirantes, & illâ se condi cupientes.

Prior nullibi sponte nascens à me observata est, sed eam primùm Litæ conspexi in cultissimo horto Generosæ matronæ Mariæ de Brimeur Mag^{ci} viri Conradi Scheti uxoris, quæ deinde bulbis in terram depactis, reliquis Belgicis hortis brevi tempore communis facta est, atque etiam nunc Viennensibus ac alijs vicinis, meâ operâ: nam ipsa ad me aliquot majores bulbos è Belgica mittebat. Reliquæ duæ in montanis Austriæ & Styriæ pratis sponte crescunt: secunda autem rarior inventu.

Solent verò cum hæc, tum aliæ duæ non bulbiferæ, cum primùm florum gemmas ostendere incipiunt, à formicis admodum infestari, sic ut eo tempore numquam immunes ab ipsis conspiciere liceat: non secus ac Pæoniæ flores ante quàm explicentur, qui mirum in modum etiam à formicis appetuntur, præsertim qui plenus est, & ille etiam explicatus atque apertus.

PORRÒ Lilia sphodelus ille puniceo flore, quem C. V. Dodonæus Hemerocallidem esse censet, valde luxuriat in omnibus Austriæ, plurimisq; Germaniæ hortis: at qui luteum odoratumq; nec ita caducum habet florem, Austriæ incognitus erat ante meum istuc advetum: illum autem maximâ copiâ sponte nascentem in multis uliginosis pratis, non procul ab oppido & munitissima Nemethwywar Ill. herois Balthasaris de Batthyan p. m. arce, quâ Occidentem spectat, annis M. D. LXXIX. & LXXX. deinde inveni sed incolis neglectam, ubi florentem sub finem mensis Maij, & Iunij initio eruebam. Batthyanus admiratus adeò elegantem & odoratum florem in ipsius fundo nasci, multas ilico illius plantas cum suis cespitibus erui jussit, & coribus in suum hortum inferri. Vngari Zeödlisom appellant: Croatia autem, apud quos etiam albo flore inveniri mihi asserbant, *Illyan zwet*.

TULIPA, sive LILIONARCISSVS.

CAP. VII.

LILIACEAS stirpes subsequi debet peregrina illa, & ob insignem in flore colorum varietatem omnibus rei herbariæ studiosis merito gratissima planta, quam vulgus Tulipam, Doctiores Lilionarcissum appellant.

L. bulbiferum, L. B.

Hemerocallis flava, L. B. 1742

M. B. 1742

Tempus.

Natalis.

Lilia sphodelus puniceus.

Lilia sphodelus luteus.

Lilia sphodelus albus.

Lilia sphodelus puniceus L. B. 1742

Illius autem duo hætenus primaria genera observabam, præcox vnum, serotinum alterum: tametsi inveniantur quædam veluti dubiæ, quæ medio inter utrumque genus tempore florere soleant, potius tamen inter serotinas habendæ, quàm inter præcoces. De utroque genere peculiari capite agemus, atque hoc VII. præcoci tribuemus.

Tulipa præcox hilloria.

PRÆCOXIOR Tulipa unicum fert caulem, pedalem maxima ex parte, interdum amplio-rem, rotundum, virentem, & brevi quadam incanaq; lanugine aspersum, non concavum, sed firma medulla plenum: hunc plerumque terna amplectuntur folia, nonnumquam quaterna & quina, inferiora lata admodum, ut etiam palmarem latitudinem explere viderim, & liliacea, longiora tamen & crassiora, carinata, supra terram sese pandentia & contorquentia, superiora autem minora & angustiora, eaq; vel propendentia & nutantia, aut interdum sur-recta, omnia autem colore ex cæruleo virente aut ærugineo, & veluti farina asperso. Summo cauli insidet magnus flos, unicus (geminos etiam aliquoties vidi, vel summo caule conjunctim nascentes, vel bifido inhærentes) sursum spectans, sex folijs ut plurimum constans (tametsi & septenis & octonis conspexerim) ejusdem initio cum caule coloris, & interdum ad terram sese inflectens, illiq; incumbens, ut colubri aut serpentis caput in terra decumbentis ementiatur, deinde paulatim sese sublevans, & colorem mutans, atque tandem sese explicans, & calathi cyathive instar in fundo pandens, ex quo sena, aut totidem quot folijs constat, stamina prodeunt, modò lutea, modò pallida, modò nigricantia, pediculis etiam quæ stamina sustinent, mirum in modum variantibus. Excusso flore, succedit membranaceum triangulare caput satis magnum, oblongiusculum, vel brevius, ventreq; magis prominulo: quo in tres partes à summo dehiscente, conspiciuntur sex ordines seminis plani, cartilaginosi, liliacei ferè, & circumatæ propemodum rotunditatis interdum, alterâ tamen parte, quæ capitis centrum & interiora pertingit, oblongiusculi ut plurimum, pallidi, fulvi, aut rubescentis, & si imbres frequentiores ceciderint, etiam fuscii. Radix bulbacea interdum brevior est, nonnumquam oblongior, crassa, inferiore sede nonnihil prominente, uti Colchici radix ferè, fibris aliquot tenuibus donata, & foris vel fulvescente, sed magna ex parte nigricante membrana obducta, quæ interna parte lanuginosa est, castanearum corticis instar, aliquando autem adeò denso tomento plena, ut mollissimè recubet bulbos, qui solidus est, firmus, & velut albumen ovi coctum candidus, gustantiq; dulcis, saltem non ingratus.

Tulipa præcox flava.

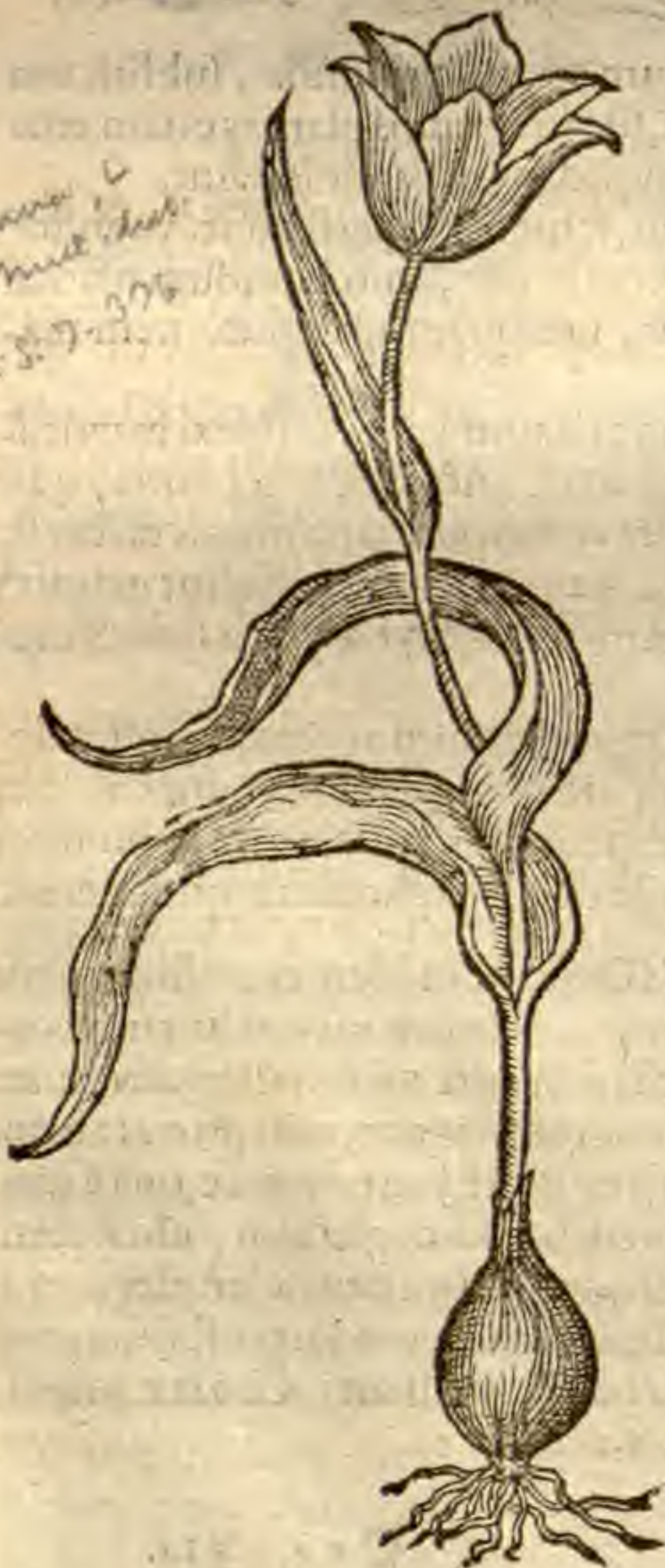
T. Præcox summa varietas.

T. p. lutea.

T. p. rubra.

T. p. alba.

T. p. purp.

SUMMA autem in Præcoxe est coloris varietas: nec majorem in ullo alio flore videre memini, nisi fortè in Papavere. Etenim aut omnino luteus est, aut ruber, aut albus, aut purpureus: interdum etiam bini vel plures ex his coloribus in eodem flore permixti conspiciuntur. Non desunt qui cærulei omnino coloris se vidisse asserant, mihi sanè hætenus videre non contigit.

Lutea Tulipa vel ad auri fulgorem accedit, aut pallet, foliorum autem unguis plerumque aurei sunt, licet etiam habuerim veluti fuliginis aspersos: odor quasi ceræ recentis, sive etiam croci, interdum nullus, vel admodum imbecillus.

Rubræ color nunc saturatior est, modò dilutior & gratissimi aspectus, interdum etiam inelegans, & obsoletus: foliorum unguis vel lutei omnino, aut tanquam levi quadam fuliginis in luteo aspersi, in quibusdam nigra macula medium unguem luteum tantummodo inficit, in alijs totum ferè ita occupat, ut nihil nisi lutea quædam linea nigrum unguem ambiens conspiciatur: interdum adeò magni sunt isti unguis, ut dimidiam folij partem occupent. Hujus verò odor aliàs gratus est instar mali aurei, magna verò ex parte valdè obscurus, vel papaveris virus quodam modo referens.

Albæ omnino candidus est, nisi tria exteriora folia dorso cineracei vel interdum etiam cærulei quidpiam coloris admistum habere videntur: unguis lutei, nonnumquam veluti fu-

ligine aspersi, apices & stamina pallent. Habui, quibus unguis prorsus albi essent, apices nigricantes.

Purpurea aliàs saturatior est, & violaceum, sive amethystinum colorem habet, aliàs Præcox flo-

Tulipa præcox rubra.

Tulipa præcox alba.

Tulipa præcox purpurea.

nix floris æmula, nonnumquam dilutior, & Damascenam sive Provinciam (quam eruditiores Prænestinam vocant) rosam colore referens, interdum verò aded diluta, ut albescere videatur, aliquando ex purpura nigricat & obsoletior est: omnium autem ungues cum apicibus aut pallent, aut lutei sunt coloris, tametsi nigros etiam apices habeant nonnullæ, & pediculos ea sustententes quadam veluti fuligine infectos. Invenitur & odora, & inodora.

Facere verò non possum, quin hic adiciam, quæ circa simplices has, & unius coloris Tulipas observavi. Habui enim anno. M. D. xxv. & aliquot subsequentibus, cujus flos, cum præcedentibus annis elegans ruber fuisset, postea variè commixtus ex rubro & flavo inter se confusis coloribus, modò flavo medio quasi folium occupante, modò rubro vel utroque radiatim per oras discurrente fuerit. Similiter flavam quæ flavum & rubrum: & purpuream quæ album & purpureum colores variè inter se commixtos, & radiatim folia secantes habuerint. At illud etiam observabam, quotquot sic nativum colorem mutarunt, subinde corrumpi solitas, voluisse tamen ante, hac colorum varietate heri sui oculos oblectare, tamquam ipsi extremum vale dicturæ.

Tulipa in coloribus inter dum ludunt.

Varia aded multiplex est, ut difficile sit omnes *T. p. varia* ejus differentias verbis exprimere. Nam cum cujuscumque tandem præcox Tulipe semina excussa, & tellure sepulta germinet, non omnia retinent nativum matris colorem, sed in varios colores transformant

formant flores præsertim Albæ, cujus semine prognatas plantas insignem colorum varietatem præ reliquis nancisci, experientiâ & diligenti observatione didici. Semina enim in eodem capite nata, à memet ipso collecta, eodem que ferè momento terræ, autumno, commissa (quo tempore, non verno, ferenda sunt omnium bulbacearum & tuberosarum semina, ut feliciter proveniant, vel etiam maturius cum sponte defluunt) plantulas proximo subsequente vere prodixerunt, quæ post quintum, sextum, septimum, imò etiam (ut aliæ alijs facilius adolefcunt) octavum, nonum & decimum annum flores protulerunt, eosque aut omnino albos & matrem referentes, atque albos varios, vel luteos & luteos varios, aut rubros atque rubros varios, vel purpureos ac purpureos varios, quorum videlicet purpurea folia albis oris ornata fuere. Quantum ad Flavas aut Rubras attinet, pleræque proles matris colorem retinent, sæpe etiam in alium commutant. Omnes porrò has colorum differentias, quàm aptissime poterimus verbis exprimere conabimur.

Tulipa præcox F-v.

V.
T. p. l. v.
differentia

1.

2.

3.

4.

Luteæ-varia igitur flos (ut eandem seriem sequamur quâ in primis coloribus describendis tenuimus) explicatus, nonnumquam primis diebus totus luteus apparet, quarto deinde, aut quinto demum die, illius folia rubris virgulis extrinsecus leviter per oras distinguuntur, interiore parte omnino lutea remanent, præsertim tria externa, & unguem nonnumquam habent veluti fuligine tinctum, apices interdum luteos, & pediculos eos sustinentes fuscos. Interdum externa floris folia circa mediû raris rubris radijs insignita sunt, interiora autem frequentioribus, & ad extremum usque folium ferè excurrentibus, atque aureos ungues, pallida stamina habent. Nonnumquam exteriorum foliorum oræ foris planè rubent, interius à medio ad extremas oras rubris virgulis distinguuntur: interiora folia externè omnino rubent, internè autem à medio ad summum, rubrum nervum protensum habent, latera verò rubentibus radijs exornata. Sunt etiam quorum exteriora folia dorso omnino luteo sunt, per oras verò, dilutioris cinnabaris colore virgatim distincta, interiore parte ad unguem usque cinnabaris color tota occupat: interiora autem folia cinnabaris etiâ colore omnino infecta conspiciuntur, nisi duplex nervus luteus secundum longitudinem, & luteæ virgulæ in extremas oras excurrerent, illius apices nigricant, pediculi eos sustinentes lutei, nonnullâ tamen fuligine infecti, ungues aurei, magni, stamina quodam-

5. modo superant. Aliorum exteriora tria folia mucronata & lutea sunt, præter oras quæ purpurâ rubescente radiatim intercurrente insigniuntur, deinde extremæ oræ luteæ sunt, internâ parte circiter medium folium, frequentes rubri coloris radios habent: interiora folia orbiculato mucrone prædita ab infimo ad summum oblongis rubris lineis distinguuntur, præter extremas oras quæ luteæ sunt, interior pars minus radiata quàm exterior, ungues magni, lutei, quemadmodum stamina cum suis apicibus: hi odorati. Est & cujus folia extremam cuspidem orbiculatam habent, foris omnino aurea, luteis oris: intus autem omnino lutea, aurei sive potius rubri coloris flavo permixti lineâ radiatim medium folium, transversimque secante: pediculi lutei sunt, apices cineracei: aliquantulum odoratus est. Cujus item folia orbiculato profus sunt mucrone, dorso in exterioribus ad extremum usque mucronem luteo, oris latis, ex aureo rubris, unguibus luteis dimidium folium occupantibus, staminibus & apicibus luteis: nonnihil etiam odoratus. Alij similiter huic pares, sed dilutiore colore præditi staminibus & apicibus duntaxat variantibus: sed nec hi odore carent.

VI.
T. p. R-v.
differentia

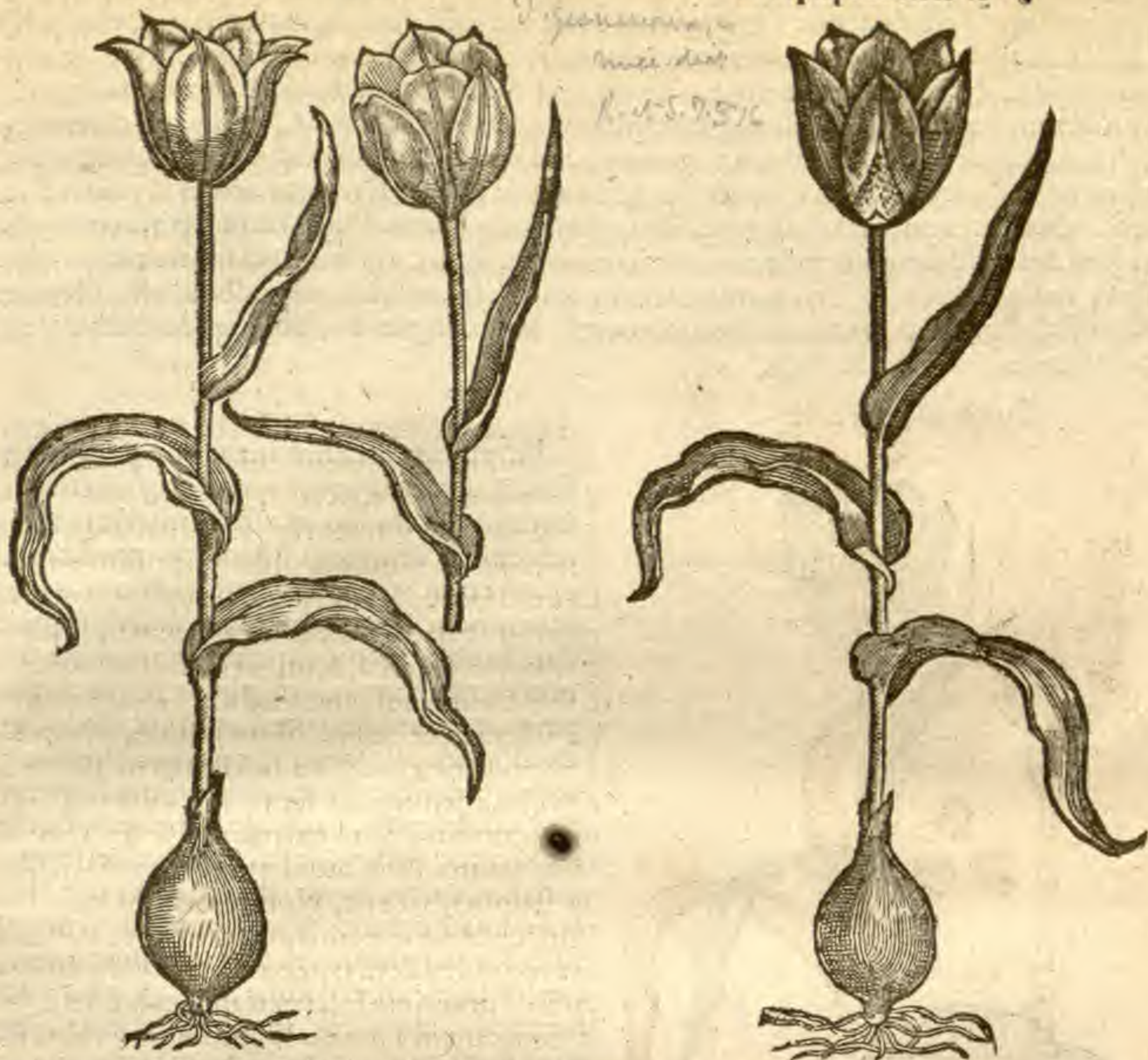
1.

2.

3.

Rubræ-varia flos exteriora folia magna ex parte mucronata habet, interiora orbiculata. Aliquando autem utraque magnis oris auri fulgore splendentibus sunt prædita, magnis unguibus luteis apicibus vel nigris, vel obsoletâ purpurâ tinctis, & staminibus ea sustinentibus plerumque velut fuligine infectis: hujus flos satis odoratus est. Interdum exteriora folia luteas oras foris habent, interius autem dilutiùs rubent, & quasi radiatim in luteas oras satis latas rubedo desinit: interiora verò similiter rubent, sed latiores oras habent, rubro colore radiatim ut in exterioribus desinente, ungues luteos, stamina cineracei coloris: & istius flos nonnihil odoratus. Nonnumquam dilutiore mixto colore rubent utraque folia, mediocres oras

oras habentia, foris minij colore interiora folia ferè tota occupante, virgatim tamen in oras luteas desinente, magnis unguibus flavis, apicibus cineraceis, pediculis ea sustentibus luteis: flos etiam utcumque odoratus. Aliorum exteriora folia, medio dorso luteo sanguineis virgulis distincta sunt, reliquâ parte rubrâ, oris tamen luteis: interiora omnino ferè rubra, sed rubro colore radiatim in aureas oras desinente, interiore parte totâ propemodum luteâ, nisi circa medium folium rubris radijs distinguerentur, ungues cum pediculis lutei, apices nigri. Quorundam folia omnia mucronata, externè dorso lutei coloris, reliquâ parte sanguinei, præter oras quæ luteæ sunt, internè sanguineis radijs tota resperfa, extremis tamè oris luteis: interiora foris sanguinis modo omnino rubent, luteæ seu flavæ oræ sunt, coloribus tamen sese invicem commiscens, internâ parte omnino flava sunt, nisi circa medium crebrioribus sanguineis radijs instar orbis quodammodo insignita essent: ungues, stamina & apices cum superiore genere conveniunt. Sunt aliorum etiam omnia folia mucronata, oris aureis reliquâ parte rubris. præter exteriorum foliorum dorfa, quæ aureis quibusdam virgulis aspersa sunt, omnium ungues lutei radiatim in rubro commixti, pediculi lutei, apices nigri. Nonnullorum externa folia mucronata, interna orbiculata, tota rubra, exceptis oris, quæ aurei coloris sunt radiatim in rubro desinentis: exteriora verò folia saturatiora sunt, omnia tamen interiore parte magis aurea sunt, ungues, stamina, pediculi, cum præcedente conveniunt: omnium istorum flores satis odorati. Invenitur etiam cujus folia parvas oras aureas habent, elegantissimo rubro colore reliqua occupante, ungues flavos, stamina veluti fuligine tincta, apices obsolete purpureos.

Alba-varia aut omnia folia extremâ parte mucronata habet, aut tria duntaxat exteriora, sed interiora orbiculata. In nonnullis externa folia ad extremum usque mucronem omnino ferè alba sunt, exceptis oris quæ elegantis & dilute admodum purpurascens sive carnei ut ita dicam coloris sunt: interiora verò magis purpurascunt. ungues lutei, deinde exalbidi, stamina cum suis apicibus flava. In quibusdam exteriora folia exalbido sunt dorso purpureis virgulis asperso, reliquâ parte purpurascens aut incarnatâ: interiora folia omnino purpurea sunt, ungues stellatim flavi, deinde albi, apices lutei, pediculi eos sustentés veluti fuligine aspersi. Aliorum externa folia albo etiam sunt dorso, pluribus purpureis punctis distincto, interiore parte dilutiore purpurâ nitet: tria interna folia saturatioris sunt purpuræ quàm in superiore, ungues flavi radiati stellæ instar, apices nigri, fuscii pediculi. Interdum externa folia magnas oras carneo colore præditas habent, reliquâ parte alba: interiora verò quasi carnei sunt coloris. Nonnunquam externa folia pallefcente sunt dorso, aliàs omnino alba, præter oras quæ foris brevibus & raris purpurascens radijs exornatur: interiora tota alba sunt,

oras

4.

5.

6.

7.

8.

VII.

T. p. A. V. *differentia*

1.

2.

3.

4.

5.

6. oras tamen longioribus & frequentioribus purpureis lineis insignitas foris habent, interiore parte omnino ferè alba sunt. Quorùdam exteriora folia dorso & extremo mucrone pallèt, alioqui candida omnino, oræ interiore parte paucis purpurascensibus radijs distinguuntur: interiora folia à medio ferè ad extremas oras purpurascensibus radijs foris aspersa sunt, intus verò omnino alba, præter oras quæ rarioribus virgulis distinctæ sunt. Aliquãdo externa tria folia prorsus alba sunt: interiora autem oras nunc paucis, modò multis purpurascensibus sive carnei coloris virgulis distinctas habent: omnium ungues flavi sunt, apices & pediculi pallent. Invenitur etiam cujus omnia folia coloribus quidem albo & carneo permixtis prædita sunt, sed qui cineraceum carneo colori temerè perfusum referant, vel similis planè coloris cum tenuiore illo sericeo panno carnei coloris, cujus subtemen album est, Germani Silberfarb/ hoc est, argenteum colorem vocant: hujus ungues exalbidi, apices obsoletè purpurascens, pediculi albi sunt.

Tulipa præcox P-V.

VIII.
T. p. P-V.
differentia.

Purpureæ-varia flos magnâ ex parte omnia folia mucronata habet, interdum tamen externa duntaxat mucronata sunt, interiora autem orbiculato & obtuso mucrone prædita: est etiam cujus omnia folia orbiculatum habent mucronem, ut ex singulorum descriptione videre licebit. Nonnûquam igitur omnia folia mucronata Pæoniæ polyphyllo & pleno flore purpureum colorem imitantur, orasq; habent ex albo purpurascens, ungues ex luteo viridique coloribus simul quodammodo permixtis subobscuris, exalbido orbe radiatim eos ambiente, pediculos flavos sed veluti fuligine infectos, apices nigros: illius flores magni sunt & admodum patuli. Mucronata etiam singula folia, foris ut plurimum purpurea sunt, interius mediâ parte carnei coloris, oris ex albo pallentibus, unguibus, staminibus, & apicibus flavis sive luteis. Interdum omnia folia mucronata, foris & intus purpurea sunt omnino, extremaeq; oras albas habent, ungues luteos albo orbe circumdatos, apices obsoletè purpurascens initio, deinde ubi obversi sunt (solent enim omnes bulbacei generis florum apices explicante sese flore aperire & invertere) flavo polline aspersos, flavos pediculos. Aliorù singula folia etiam mucronata, & saturatiore purpureo colore prædita, omnium oræ exalbida, ungues albi, in imo tamen flavi, apices & stamina pallida. In quibusdâ omnia similiter folia mucronata, sed color purpureus dilutior magisque floridus, oræ exalbida, ungues ex viridi

6. pallentes, pediculi nigricantes, apices pallidi: odoratus est plerumque istarum Tuliparù flos, reliquarum inodorus, ut etiam subsequens. In sexto etiam genere omnia folia mucronata, obscurioris purpuræ & quasi amethystinæ colore prædita sunt, magnis autem oris albis, unguibus, staminibus & apicibus flavis. Quorundam contra florù singula folia orbiculata sunt oris, ijsq; magnis & albis, reliquâ parte saturatiore nitenteq; purpureo colore prædita, flavos ungues ambit albus oris, cineracei apices, flavi pediculi. Nonnullorum interiora folia aliquantulum orbiculata, dilutiore purpureo colore splendent: interiore parte tota ferè alba sunt, omniù oræ magnæ, albæ, ungues, stamina & apices flavi coloris. Reperitur etiam cujus externa folia mucronata & reflexa, exteriori parte obscurioris purpuræ colore prædita sunt, interiora verò orbiculata & dilutius purpurea, utraque autem in magnas albas oras desinentia, & interiore parte veluti purpureum orbem, totum florem per medium ambientem habentia, luteos vel flavos ungues albo orbe inclusos, apices obsoletè purpurascens, flavos pediculos. Est præterea cujus omnia folia mucronata, & tria externa foris purpurea, omnia autem magnis oris albis prædita, interioreq; parte omnino alba, nisi mediam eorum partem veluti purpureus orbis secaret & varium faceret, ejus ungues flavos ambit albus circulus, stamina cum apicibus pallent.

SE D ante quàm finem huic capiti imponam, adijcienda putavi, quæ circa Tulipas semine Constantinopoli misso natas observabam.

Magnum seminis illarum cumulum acceperat Illustris vir Augerius de Busbeque cum plerisque bulbaceis stirpibus eo anno quo Viennam veni, hæc, cum sequente anno in Galliam proficisce-

proficisceretur, mihi reliquit: ea verò demùm annis septuagésimo quinto & sequente supra millesimum, & quingentesimum confertim (quòd vetusta essent, & vieta, vixque nascitura, existimarem) terræ mandavi. Ex his tamen ingens Tuliparum numerus prognatus est, quarum nonnullæ quinto, sexto, atque etiam sequentibus annis flores tulerunt insigni colorum varietate commendabiles. Nam flavos omnino, rubros, albos, & purpureos, vel ex his coloribus inter se commixtis distinctos hoc est, F-V, R-V, A-V, P-V. nactus sum præcoces: Sed inter illos etiam fuerunt, qui diligentius observanti, potius ad Dubiarum vel Serotinarum Tuliparum classem referendi vidètur, quàm Præcocium: nam licet æquali cum Præcocibus magnitudine nonnullæ duntaxat assurgant, eodem tamen cum Dubijs sive Serotinis tempore flores animadverti: de ijs autem proximis capitibus.

Tuliparum semen etiam vetustum germinat.

Hæc igitur sunt quæ de Præcocium Tuliparum varietate nunc commentari libuit: non me fugit tamen, quin plures differentiæ tradi potuissent, sed ejusmodi, quas ad jam enumeratas, tamquam primarias reduci atque sub illis comprehendi posse existimo. Nunc autem ad Serotinarum descriptionem transeamus.

TULIPA SEROTINA.

CAP. VIII.

SEROTINA Tulipa, majore est amplitudine, cubitalem enim & tripedalem interdum habet caulem, firmiorem, crassiorem, rotundum, fungosa materie plenum, & brevi etiam incanaq; veluti lanugine, sive efflorescentiâ quadam aspersum: hunc alternatim amplectuntur quaterna plerumque folia, nonnumquam quina & sena, carinata, firmiora quàm in Præcoce, ut plurimum erecta, non nutantia aut ad terram inflexa, atq; oris interdum ad eò reflexis, ut sinuosa videantur, aliquando omnia æqualia. Summo cauli, qui pedali vel majore plerumque, imò cubitali etiam nonnumquam longitudine nudus supra folia eminent, unicus infidet flos magnus & oblongus, cyathi modo concavus, sex folijs constans, extremo apice omnino mucronato vel orbiculato, aut tribus exterioribus duntaxat mucronatis, interioribus orbiculatis, ut in Præcoce, & e contra: caput ut in illa triangulare, membranaceum, crassius ut plurimum, & prominulo ventre, quo à summo dehiscente, sex ordines seminis plani, cartilaginosi, fulvi, aut rubescentis, majorisq; quàm in Præcoce conspiciuntur: radix præcoci similis, longiore tamen majoreq; bulbo constat plerumque, in reliquis cum illa conveniens.

T. serotina historia.

Tulipa serot. πολύκλωνος minor.

Tulipa serot. πολυκλωνος major.

Tametsi autem hæc Tulipa non secus ac præcox unico ut plurimum constet caule, eum tamen interdum πολύκλωνον & ramosum habet: nam natæ mihi sunt rubro flore atq; etiam flavo præditæ, quibus ex infimi folij ala alter nudus & pedalis ramus, gracilior tamen, & ad summi

T. serotina minor πολυκλωνος.

T. serotina
major παλι-
κλάδος.

summi folij exortum tertius, crassitudine primarium caulem propemodum æquans eadem-
 que altitudine nudus excresecens adnascetur, singuli etiam suum florem sustinentes: in-
 terdum quaterni, quini, & plures (nam anno xci. habui sex ramis totidem floribus constan-
 tem) flores singuli suo graciliori ramo ex alis nascente insidentes provenerunt, sed alij alijs
 majores, nonnulli etiam vitiati. frequentius verò accidit ut unico ramo donetur, quàm binis
 aut pluribus.

IN hac potro tam insignem colorum varietatem non deprehendi, sed flavas duntaxat,
 vel ad auri colorem inclinantes, & rubras unguibus plerumque nigris, orbe aureo cinctis, cas-
 que vel odorato vel inodoro flore.

Tulipa serotina flava.

T. f. flava.

T. f. rubra.

FLAVA ejusdem ferè coloris est cum præ-
 coce, hoc est, dilutioris & quodammodo flavi,
 vel pallefcantis, vel intensioris & quasi auri
 modo rutilantis, vidi etiam cujus foliorum orę
 sanguineis guttis aspersæ essent: foliorum un-
 gues plerumque ceræ recentis colorem refe-
 runt, interdum nigricantibus quibusdam ve-
 nis distincti conspiciuntur, vel nigra macula
 notati: apices cum pediculis vel flavi sunt colo-
 ris, aut cineracei, vel fuligine quadam infecti,
 aut omnino nigri.

RUBRÆ color plerumque saturatior est,
 & quasi nigricat, interdum dilutior & perele-
 gans: foliorum ungues aut omnino flavi sunt,
 quales in quibusdam præcocibus, aut omnino
 nigri, qui Sole illustrati cæruleum quidpiam
 permixtum habere videntur, vel macula ni-
 gra nunc minore, modò majore (eaque tenui
 orbe aureo inclusa, ut oculum quodammodo
 exprimere videatur, qua de causa à nonnullis
Ochio di Sole, hoc est, Solis oculus cognomina-
 tur) flavum inficiente, nonnumquam etiam
 totum ferè occupante: apices cum pediculis
 vel omnino flavi sunt, vel nigri, interdum api-
 ces cinerei coloris, & pediculi flavi.

Ceterùm harum Serotinarum Tuliparum
 quæ vel flavi, vel rubri coloris flore præditæ
 sunt, nullæ hæctenus varietatē in satione mihi
 pepererunt, nisi quod interdum ex rubræ semine,
 flavæ, contra ex flavæ semine, rubræ natæ
 sunt, unguibus sæpenumero variantibus.

TULIPA DVBIA.

CAP. IX.

Tulipa dubia
historia.

TULIPÆ medio inter præcocem & serotinam tempore florentes, videlicet quæ mar-
 cescente præcocium flore suos explicant, & serotinis florere incipientibus, jam fene-
 scunt, imò interdum cum illis etiam florent, Dubiæ quodammodo appellari possunt, cum
 utriusque generis naturam referant. Sunt verò inter eas nonnullæ, quarum flores & ipsa
 planta serotinarum magnitudinem æquant: aliæ quæ præcoces non superant, nec illis formâ
 sunt absimiles, & illæ quidem vel amplissimis floribus præditæ, vel præcoce non majoribus:
 sunt etiam quædam præcocibus humiliores. Singularum autem differentias quàm dilucidè
 poterimus hæc explicabimus, earum videlicet quæ nobis sunt conspectæ: nam quis reliqua-
 rum infinitam varietatem verbis exprimere queat?

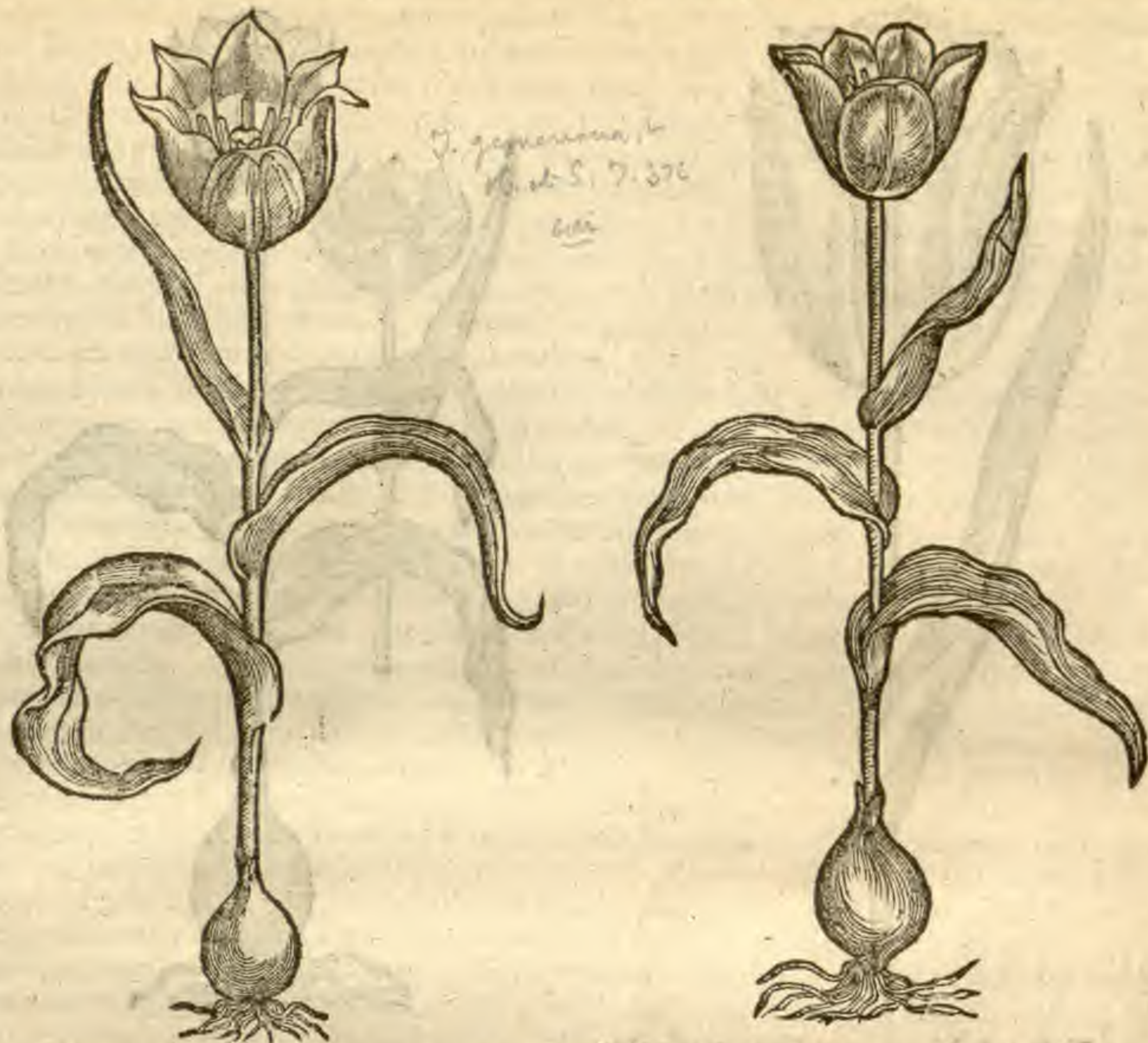
I. dubia
major.

1. DVBIÆ igitur majores, florem non minùs amplum habent, ut diximus, quàm seroti-
 næ. Illum autem vel pallidum admodum, vel flavum, omnibus folijs mucronatis, & ungui-
 bus flavis instar ceræ recentis. Invenitur etiam cujus omnia folia omnino flava, extremas
 oras orbiculatas habent ad præmaturi aurei mali colorem accedentes: stamina cum apici-
 bus flava sunt. illius flos odoratus. Alia item cujus color omnino aureus, externa deinde fo-
 lia flavo dorso prædita, oras dilutioris cinnabaris colore radiatim distinctas acquirunt: inte-
 riora verò folia cinnabaris etiam colorem, atque insuper binos luteos nervos secundum lon-
 gitudinem, & flavos radiolos in latera excurrentes: ungues hujus magni, flavi, altitudinem
 2. superant apicum, qui nigri sunt, pediculi flavi, sed fuligine infecti. Nonnumquam omnia
 folia orbiculato mucrone prædita flavi coloris sunt, rubris venis secundum eorum longitu-
 dinem excurrentibus, nunc tenuibus, modò crassioribus, atque etiam totum dimidium fo-
 3. lium interdum inficientibus. Sunt quibus flores dilutius rubent, & cinnabaris colorem
 quodam

Tulipa dubia i. major.

Tulipa dubia i. major altera.

quodammodo referunt, omnium foliorum extremis oris mucronatis; vel saturatiores sunt, & quodammodo nigricant, exterioribus folijs mucronatis, interioribus orbiculatis: unguibus flavis, magnis vel parvis nonnumquam veluti fuligine aspersis, vel in omnibus folijs, vel in exterioribus duntaxat: apices modò flavi & leviter nigricantes, modò omnino nigri, flavi etiam pediculi media ex parte nigricantes. Aliarum flores sunt coloris albi exoleti, qui *ω χρόλευκος* dici queat: nam folia ex albo pallescunt, eorumque dorsum flavescit: interiora folia orbiculata, ungues & apices pallent. Nonnullarum flores omnia folia habent extremo mucrone orbiculata dilutissimi purpurei coloris, & quodammodo carnei, maximos ungues albos, qua capiti adhaerent flavescences cū staminibus & apicibus. Quarundam paulo saturatiùs purpurascunt, & aliquatum prædulcium præcociorumque rubescentium uvarum, quas Germani *Terminer*/Austriaci *Muschateller* appellant, colorem referunt, interiora folia orbiculata, ungues cum apicibus flavescunt. Reperiuntur item quarum flores saturæ admodum sunt purpuræ & nigrorum acidorum cerasiorum succum pænè referunt, Austriaci *Weißesfarb* vocant: harum ungues vel subcærulei sunt, vel ex cæruleo nigricantes, stamina fusca sunt.

DUBIAE mediæ quæ amplissimum florem habent, paucæ sunt à me observatæ. Earum una valde pallidi coloris, coctum sulphur ferè referentis, propterea Austriacæ nobiles matronæ *Schueßesfarb*/id est, sulphurei coloris cognomen illi indiderant: omnia ejus folia mucronata, ungues fuligine infecti. Ejus unicum bulbum Byzantio allatum habuit Generosa Du. de Heylenstain, quæ illius prolem communicavit: floruit quidem illa anno M. D. XXXVI. & bonum semen dedit, sed subsequens rigida hiems cum matre corrupit: semen anno sequente terræ commissum, Viennæ in meo hortulo relictum. Altera flavi elegantis coloris florem habet, cujus omnia folia mucronata, nigri ungues, nigri apices, fuligine infecti pediculi. Hæc anno M. D. XXXIX. florem mihi tulit sedecim folijs constantem, ejus verò proles tredecim, at sequente anno, mater duntaxat octo, proles sex. Tertiæ flos F. V. est, hoc est. ex flavo & rubro coloribus permixtus, magnis sex mucronatis flavisque folijs constans, quæ ab ungue omnino nigro, rubras venas per foliorum longitudinem radiatim excurrentes & in latera sparsas habet, nunc raras admodum, modò densas & confertas.

Dubiarum mediarum, quarum flores præcocius sunt æquales, & caules intra illarum magnitudinem nonnumquam consistunt, ut plurimum autem Dubiarum majorum altitudinem æquant, multiplex est genus, cujus differentia difficilior distingui possunt quam præcoecium, ob variam colorum mixtionem per totos flores interdum diffusam, ut longâ & diligente observatione didici: aliquas tamen ex his quæ vel mihi floruerunt, vel apud alios

6.
7.
8.
9.

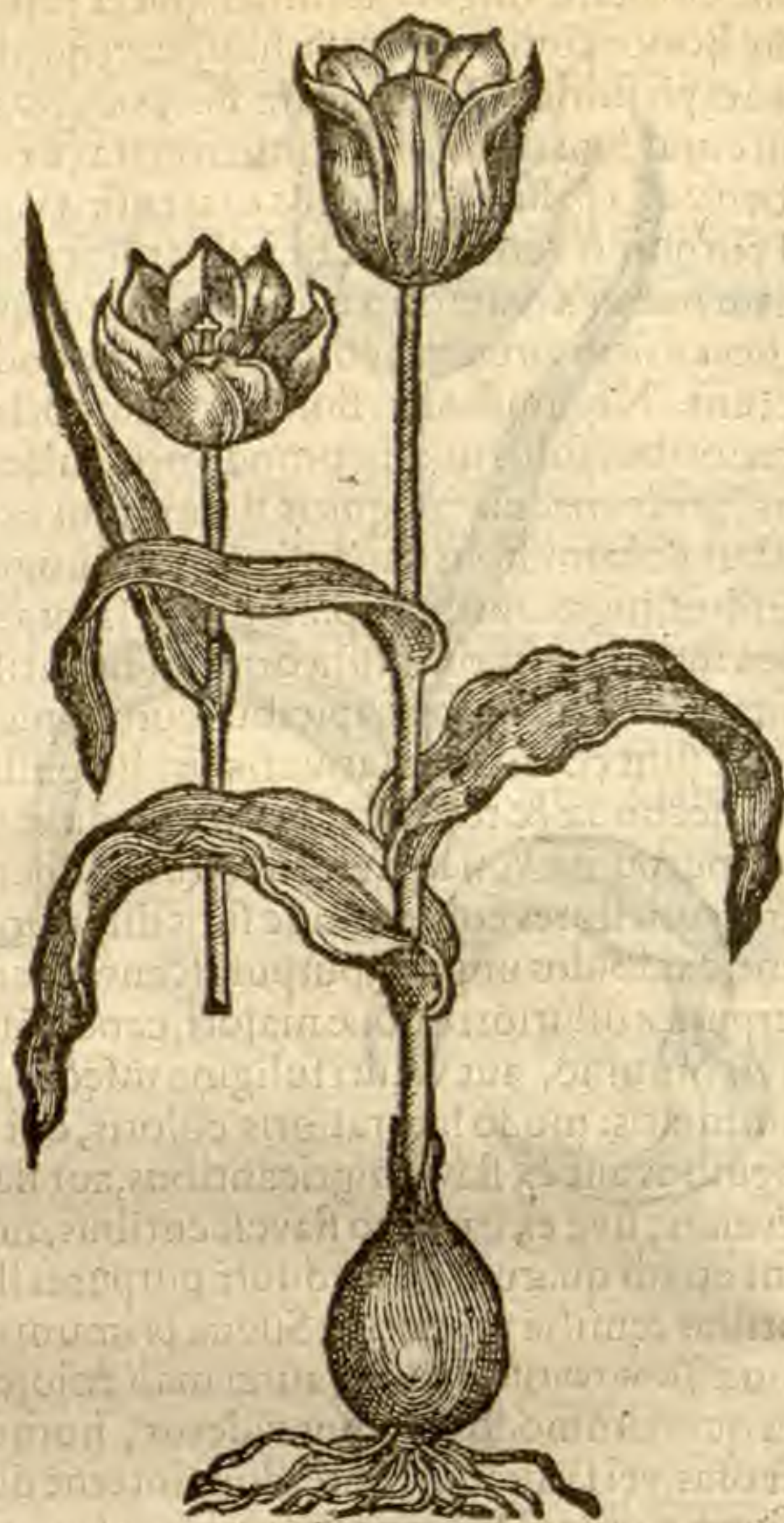
11. *Dubia*
media 1.
1.

2.

3.

111. *Dubia*
media 11.

Tulipa dubia III. media II. versicolor.

crevisse significatum est, quâ potero perspicuitate, pro ingenij mei tenuitate describam. Sunt igitur quædam Flavæ dilutiores vel pallefcentes, quarum externa folia quodammodo foris virescunt: aliæ quarum folia orbiculata sunt, ungues autem subvirescunt: quarum item folia flavi coloris elegantis, interiora tria supernè orbiculata, & quibusdam sanguineis guttis aspersa: nonnullæ omnia folia flava habent, ungues cerei coloris, quales alioqui serotinæ habent: aliæ quarum ungues nigræ & splendente maculâ sunt insigniti, vel ex fusco & viridi coloribus commixtis perfusi. Nonnullæ F-v. sunt, nam licet omnia folia initio flava sint, tertio tamen vel quarto die post quàm explicati sunt flores, singula folia tenui limbo rubro exornata conspiciuntur, nonnumquam etiam in prolibus (nam satis fœrtifica est) nullus apparet, vel alternis duntaxat annis conspicitur: quædam flava folia habent, oras autem cinnabaris ferè colore infectas: aliarum folia pallidiora sunt, & rubris venis ornatas habent oras: quarum item folia etiam pallent, sed perfusus est mali aurei præmaturi color, præsertim circa oras: invenitur etiam versicolor elegantissima, cujus colores flavus & ruber ita commixti sunt, ut è sericeo panno flavo, cujus subtemen rubrum est, constare flores videantur, illius ungues nigri sunt: A-v, serotinæ semine mihi hæc nata, elegantissimum florem tulit anno M. D. XXCVIII. Aliarum flo-

rum flores albi quidem sunt, sed in flavum degenerantis coloris qui *ωχρολευκος* qualis in Dubia majore descriptus est, harum folia vel omnia mucronata, vel interiora orbiculato mucrone constant, ungues, stamina, apices pallent: nata etiā mihi est e F-v. serotinae semine quod Ioan. Boissot communicavit, sulphurei quaedam coloris, qualis illa Heyensteinia ferē, sed minus ampli floris. Quarundam flores *ωχρολευκε* etiam sunt coloris sed alius color adjunctus: nam cujusdam omnia folia mucronata, extremum illum mucronem rubro colore tinctum habent: alia pallidiora sunt & oras rubris venis distinctas habent: in nonnullis foliorum orae vel purpureis venis distinctae, vel carnei coloris omnino sunt, qui etiam media folia occupat. Vnam habui A-v. serotinae semine natam quae anno M. D. XXCIX. florem profus album protulit, licet initio virescens color perfusus quodammodo conspiceretur, staminum apices fusci fuerunt. Nonnullarum flores A-v. sunt octavae A-v. praecoci ferē similes, ijque, vel dilutiores, interioribus folijs quodammodo orbiculatis, unguibus nunc exalbidis circa summum purpurascens maculā insignitis, staminibus exalbidis, eorum apicibus nigricantibus, modō unguibus & staminibus candicantibus, vel unguibus exalbidis subcaeruleo orbe inclusis, albis staminibus, nigricantibus apicibus: aut saturatoribus folijs praesertim exteriori parte, exterioribus mucronatis, omnium oris candicantibus, unguibus exalbidis subcaeruleā maculā insignitis, albis staminibus, apicibus eorum nigricantibus: quarundam folia mucronata dilutiorisque sunt coloris aut saturatoris: Inveniuntur etiam quarum flores plurimum ad A-v. praecoci secundae & tertiae colorem accedunt: & alia semine à Boissot misso nata elegans in cujus flore purpureae venae per totū folium dispersae sunt, floruit haec primum anno M. D. XC. Purpurearum flores coloris nunc sunt dilutioris & magis floridi, foliaque interiora orbiculata habent, exalbidos ungues, purpurascens stamina, eorum apices nigricantes: modō quasi similes Purpureae dilutiori dubiae majori, candicantibus oris, unguibus vel ex albo flavescens, vel flavis omnino, aut veluti fuligine infectis, aut ex caeruleo, flavo, & subvirescente coloribus commixtis: modō saturatoris coloris, cui albicantes tamen quaedam venae permixtae sunt, unguibus aut ex flavo nigricantibus, aut flavis omnino, aut ex viridi nigricantibus, aut subcaeruleis, sive ex caeruleo flavescens, aut caeruleis omnino, nisi flavescens orbis ambiret: sunt etiam quarum flores dilute purpurei illum ferē colorem referunt qui in Caryophylleis floribus remissa miniatis e Silesia primum delatis conspicitur, Viennenses & Silesiacae matronae Pomerant, *farb/* quasi aurei mali colorem illis tribuunt, quia dilutius rubenti coloris flavus quodammodo perfusus videtur, horum color vel dilutior, praesertim interiori parte & per oras, vel saturator, interdum interne dilutissimus, foris saturator, ungues vel flavi, vel flavum colorem fuliginosus ambit orbis, vel ex viridi nigricant, vel fusci sunt: vidi etiam quarum flos ad postremam differentiam Secundi generis valde accederet, rubro tamen colore alium superante: quaedam plurimum accedunt ad eam quae inter Dubias majores octavo loco reposita est, verum humilior, folijs interioribus orbiculato mucrone praeditis, unguibus vel omnino albis, vel candicantibus & superiore parte ad caeruleum colorem tendentibus, staminibus exalbidis, apicibus ad fuscum vergentibus, vel unguibus caeruleis, aut ex caeruleo virescentibus, vel nigricantibus: aliae Dubiarum majorum nono generi similes ferē, licet minores, quarum ungues vel fusci sunt, vel ex caeruleo nigricant, vel flavi nigro orbe flavum colorem ambiente. P-V. florum folia vel dilutiore colore purpureo sunt praedita, vel saturatiore omnium orae mucronata, vel interiorum orbiculata exalbida sunt, ungues aut albi, aut subcaerulei, aut albi quidem, sed quos latus orbis carnei coloris ambit, stamina plerumque nigricantia. Inter reliquas Rubrae mihi natae quarum folia foris ad purpurascens colorem accedebant, interius autem coccinei ferē coloris erant, ungues, stamina, apices flavi: item quarum flores rubri, folijs tamen exterioribus secundum longitudinem flavus color aspersus: & quarum color non splendens, sed obscurus & ad lateritium accedens, ungues flavi vel nigri: praeterea, quarum flores R. serotinae similes, quae ab unguibus nigris flavo orbe cinctis Oculi Solis cognominata est. Alia item cujus flos nondum mihi conspectus dum haec scriberem, verum pictura à nobili viro Ioanne de Hogelande Lugduno Batavorum missa anno M. D. XC. deinde illius unice quam habebat, bulbus, ejusdem anni autumno, cujus flos omnia folia mucronata habet, eaque, ut ipse Hogelandus ad me scripsit, initio quidem omnino viridia, deinde oris veluti pallecentibus, quae tandem in rubrum colorem mutantur radiatim sese alteri coloris commiscens, color etiam ille viridis senescente flore elanguescit, praesertim interiori foliorum parte: & sanè subsequens annis, bulbus ille florem mihi dedit, qualem descriperat, nullum tamen semen nancisci potui. Sed & alia semine mihi nata, similem florem produxit Lugduni Batavorum anno quinto & nonagesimo supra millesimum & quingentesimum. Sunt autem omnes haec dubiae mediae secundae classis (praeter postremum genus) mihi natae semine, vel Byzantio allato, vel à N. V. Ioanne Boissot communicato, vel eo quod mihi serotinae meae dederunt, vel (quod magis mirandum) aliquot etiam praecoces. Nam anno M. D. XXCVI. ex purpurea praecocius florente habui P. serotinam elegantem dilutiorem, cujus folia interiori parte ad illum purpureum colorem accedebant, quem conspici dixi in quibusdam purpureis secundae classis Dubiarum mediae, quae à Matronis Austriacae Pomerant, *farb/* cognominatur, unguibus flavis, in tribus vero exterioribus folijs, nigricantibus: item *ωχρολευκον*. e P-v. autem praecocae, P. serotinam ad rubrum quodammodo tendentem, & P-v. serotinam dilutiorem elegantem. Anno sequente,

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

Ex praecoci-
bus interdum
serotina.

iurſus è P. præ. Rub. ſerot. elegantem ad carneum colorem accedentem, unguibus ex cæru-
 lo nigricatibus. M. D. XXCVIII. autem anno è P. præ. *ὠχρολευκον* ſerotinā, R. ſerot. unguibus &
 ſtaminibus flavis, P. ſerot. nigricantibus. ungu. & P. V. ſerotinam: ex A. præc. Flavam ſerot. & P. V.
 ſerotinam. Contra ex A. V. ſerotinā, natæ ſunt præcoces Alba, Flava, Rubra ungu. flavis, Ru-
 bra *Ocho di Sole*, & P. dilutior.

Ex ſerotinis
 aliquando
 præcoces.

Colorum in
 Tulipis ſum-
 ma varietas.

Cujusdam porrò R. V. quæ anno M. D. LXXVII. primùm Bruxellæ florem protulit, ſemine,
 nactus eſt jam dictus Boisot, & quædam nobiles Matronæ dubias etiam Tulipas mirā colo-
 rum varietate ludentes, ut ad me perſcriptum eſt: etenim & flavas, & pallentes, ex albo item
 pallescentes, ſive *ὠχρολευκου*, purpuraſcentes, intensius aut dilutius rubentes, lateritij colo-
 ris, atque alias alijs coloribus inſignitas habuerunt: quibus etiam ſimiles, & aliæ elegantiffi-
 mis coloribus variè mixtis poſtea mihi ſemine natæ, & ſingulis annis adhuc naſcuntur, qui-
 bus pares nunquam ante conſpectæ: ita Deus in iſtis floribus admirabilem ſuam poteſta-
 tem oſtendit.

T. ſerot. viri-
 dis duplici
 foliorum in
 flore ſerie.

CETERVM ANNO M. D. XCIII. mittebat Iacobus Plateau Tulipæ, quæ illi ſemine nata erat,
 monſtroſæ quidem, ſed non inelegantis, iconem, colore à reliquis differentem, ejus enim
 flos, ipſo referente, prorsus viridis, internè ſex parva craſſa quæ alia folia etiam viridia com-
 plectens, caput ambientia, ut initio parva braſſica florida ſive Cypria videretur. Primò quo
 florem tulit anno, neglexiſſe ſcribebat, vitium aut Naturæ ludum eſſe exiſtimans: ſed cùm
 ſubſequentibus quatuor annis florem non variare animadverteret, nullum autem probum
 ſemen præbere, ejus rei pertæſus, bulbum alteri donavit.

T. ſerot. viri-
 dis oris palli-
 dis, & albis.

SED & mihi biennio poſt, ex ſemine natis ſerotina mihi florem dedit ſex folijs, ut reliquæ,
 conſtantiſſimam, prorsus virentibus, exceptis oris quæ pallidæ erant, & unguibus, qui ex viridi
 pallescebant. Floruit etiā mihi anno M. D. XCVI. Alia viridis cujus oræ albæ fuerunt. Breviter,
 ſinguli anni nobis proferunt novum aliquod Tuliparum genus, nec ante cuipiā conſpectum.

Tulipa dubia pumilio.

Tulipa du-
 bia pumilio.

Tulipa pu-
 milio altera.

HUMILIOR porrò Tulipa pedalem altitudi-
 nem non ſuperat, imò ut plurimum infra eam
 conſiſtit, folijs & flore ad Præcocem proximè
 accedens: floris autem folia omnia mucronata,
 ſed exteriora multo longiora, foris obſcurè ru-
 bra, extremis tamen oris virentibus, interiora
 omnia folia intensè rubent & ſplendent: un-
 gues flavi radiati, ſed quos nigerrima macula
 ſic inſicit, ut orbis aureus & radiatus eam dun-
 taxat ambire videatur, & oculum quodammo-
 do ementiatur: ſtamina cum ſuis apicibus ni-
 gricant: hujus radix bulbacea interdum erio-
 phora eſt, nam exterior illa membrana bulbi
 ſubſtantiam amplectens & tegens, plurimo
 denſo, candido, molli quæ tomento adeò ſuf-
 fula eſt, ut molliſſimè bulbum recubare ne-
 ceſſe ſit.

INVENITVR etiam alterum pumilionis
 Tulipæ genus, quod mihi quidem conſpectum
 non eſt: ſed iconem ſuis coloribus expreſſam
 accipiebam anno milleſimo quingenteſimo
 ſexto & nonageſimo, ab erudito viro Ioāne de
 Jonghe, Eccleſiaſte Middelburgenſi in Mat-
 tiacis, additā hac deſcriptione:

Mitto ad te Tulipæ cujuſdam iconem, ad
 ipſius plantæ ſimilitudinem expreſſam, hoc eſt,
 eadem quā Tulipa magnitudine, paribus cau-
 le, flore, folijs (quæ paullo longiora & anguſtio-
 ra habere debet) & bulbo quem erui, ut pictor
 commodius exprimeret. Tribus jam annis
 continuis in horro habui florem proferentem,
 ſed unicum, nec florem habuit quamdiu ſin-

gulari folio prædita fuit, aliarum Tuliparum modo: nam ſuperiore anno habui flore ſuo o-
 nuſtam, & aliam unicum folium producentem, quæ nunc quaterna folia naſta, primum flo-
 rem demùm tulit alteri prorsus ſimilem, ut certum ſit id genus majorem amplitudinem non
 adquiſiturum. Hactenus ille. Tota verò planta (quantum ex icone deprehendere potui) pal-
 mo major non eſt, quatuor promens folia anguſta, carinata, Tulipæ Mompellianæ folijs ſi-
 milia, inter quæ cauliculus prodit uncialis aut paullo longior, nudus (præter aliarum Tulipa-
 rum morem) ex viridi purpuraſcens, ſummo ſaſtigio florem gerens ſex folijs conſtante, fo-
 ris nonnihil purpuraſcentibus, intus candidis, umbilicum occupante oblongo capitulo ſex
 flavis

Tulipa pumilio altera.

flavis staminulis septo, quod an semen protulerit, ignoro: florem autem tulisse Aprili inde conijcio, quoniam sub Maij initium picturam mittebat, cujus bulbus exiguus, bulbi tamen aliarum Tuliparum formam referens, ex spadiceo nigricante cortice tectus. Icone accepta, Croci verno tempore florentis genus initio existimabam.

CETERVM non omnes flores diu in sua coloris elegantia & venustate perdurant, verum nonnullarum magis caduci, brevi marcescunt, aliarum firmiores sunt & coloris gratiam diutius retinent, præsertim serotinae & dubiae: omnes certe nubilo caelo sese contrahunt, & pluvio facile corrumpuntur, etiam ante quam expandi possint interdum, si continui cadant imbres: contra, temperato sole illustrati, explicantur & diutius conservantur: at vehemente etiam ejus ardore nimium excocti, & suo humore exhausti, facile defluunt. Neque omnes versicolores, tam præcoces, quam serotinae, singulis annis eandem coloris gratiam perpetuo retinent, sed alternis variare sæpius observavi, exempli gratia F. V. A. V. uno interdum anno nitidissima sunt, sequente vix alius color, quam flavus vel albus in eis conspicitur, sic R. V. & P. V. nonnumquam magnas habent oras flavas & albas, sequente valde exiguas.

Tulipa alternis plerumque annis elegantiores profert flores.

CETERVM tametsi seminibus terræ mandatis Autumno (inutilis enim bulbacearum & tuberularum maximâ ex parte verna est satio)

Tulipa vernalis serotina modice

hujus plantæ generis conservari soleat: interdum tamen & nucleis majori bulbo adnatis propagatur, sed nulla inter præcoces Tulipas fertilior rubra, & alba, omnium autem maximè serotina rubra, quæ ad eod fecunda est, ut etiam semine nata, & vix bima alias proles generet biennio aut triennio ante quam florere incipiat, quod etiam faciunt pleræque dubiae: Solent enim omnes Tulipæ nondum adultæ, & ante quam flores proferre incipiant, ut plurimum singulis annis recta & quasi ad perpendicularum in dodrantalem & palmarem altitudinem profundius descendere (Apennineas excipio, & quasdam alias, quæ non in altum, sed in latus & obliquum, ante quam floriferae sint, proles e longis venis dependentes spargunt, ut proximo capite declarabimus) serotinae autem illæ & dubiæ jam dictæ: etiam in veteris bulbi exuvio aliquid substantiæ relinquere, quæ in alium bulbum efformata, similiter in exuvio substantiæ quidpiam relinquit quæ in alium bulbum transit, ut si quis cum dexteritate quadam & industria trimos & quadrimos eruat, exuviorum vestigia sequendo, nonnumquam velut catenam aliquot bulborum coherentium, & ex primo exuvio ortum ducentium inveniat: licet interdum accidat ut R. serotina jam grandior, nondum tamen planè adulta, instar Tulipæ Apenninæ sive Bononiensis proles in latus spargat, ut in meo hortulo, in quo varij generis bulbosas stirpes florum elegantia & varietate commendabiles alebam & extolebam, dum Viennæ agerem, non semel observavi.

Memini & bulbos in infimâ alâ, quasi summa tellure natos, in serotinarum & dubiarum generibus præsertim (licet etiam in A. V. P. V. & quarundam aliarum præcocium alis bulbi mihi nati sint) qui telluri commissi, ejusdem coloris cum matre florem subsequente anno producerint: eundem etiam colorem retinent bulbi matri adnati. Ex seminibus verò quæ fit propagatio, plane (ut dixi) incerta est, in præcociis nimirum & dubijs: nam serotinae magna ex parte suum genus conservare videntur, quemadmodum superiore capite dictum est: aut si aliquam mutationem adquirunt, exigua ea est, & plerumque in unguium & staminum varietate, aut coloris intensione vel remissione consistit.

Tulipa bulbifera.

Solet caulis e medio bulbo erumpere: sed ipso cum folijs jam marcido, & siccato, si bulbum eruas, ad latus illius enatum conspicies (quod etiam evenit in Iride bulbosa, Colchico, & congeneribus alijs) novo bulbo paulatim succrescente, & totius plantæ succum ad se recipiente, quo tempore commodissimè erui potest, erutus bulbus diu extra terram adservari, & in alia loca etiam procul distita sine noxâ transferri.

Omnes autem cujuscumque generis Tulipæ (ut etiam hoc breviter annotem) quemadmodum longâ experientia didici, quamdiu florem non ferunt, ἀκαυλοι planè sunt, & unicum

Tulipa bulbifera.

cum folium singulis annis proferre solent: at si, dum emerit, sese explicare incipiens, secundum etiam eo inclusum appareat, illo ipso anno florem prolaturum spes est, nisi pruina, aut aliud ab insectorum erosione incommodum eam intercipiat.

Quo nomine veteribus dicta sit hæc planta, multi dubitant. Sunt tamē peritiores nonnulli, qui ad Satyrium Dioscoridis, quibusdam τριφυλλον cognominatum, referendam censeant: ad cuius sanè descriptionem multis notis accedit. An verò iisdem facultatibus cum Satyrio prædita sit, neminem periculum fecisse intellexi.

Memini ante plures annos Viennensi pharmacopæo ad rubri cancri symbolū plus quàm centenos Serotinæ bulbos quadrimos dedisse, ut saccharo condiret, radicum orchidis instar, & in aliquo, qui ad huiusmodi remedia confugeret, periclitaretur: verum illo negligentia quadam condire oblito, perierunt. At anno M. D. XCII. Ioannes Muler pharmacopæus multos condijt, radicum Orchidis instar, quibus certè longè suaviōres & palato gratiores deprehendebam: an verò id præstarent, quod satyrio tribuitur, nondum intellexi.

Potuisset autem ante triginta annos Antuerpianus quidam mercator certi quidpiam de eate statuere. Is enim cum horum bulborum non exiguum numerum ab amico cum byssinis pannis Constantinopoli sibi missum accepisset, cepas esse existimans, ex illis aliquot sub prunis assari iussit, & vulgarium ce-

parum modo, ex oleo & aceto in cœnam sibi parari: reliquos in horto, inter brassicas & alia olera defodit, ubi neglecti, omnes brevi perierunt, præter paucos quos Georgius Rye mercator Machliniensis, rei herbariæ perquam studiosus, ad se recepit: cuius sanè diligentia, & industria acceptum referre debemus, quòd eorum postea flores, gratissimâ varietate delectationem & voluptatem oculis adferentes, videre nobis licuerit.

Hæcenus autem Tuliparum bulbi nobis Byzantio missi sunt, præcociis quidem *Café lalé*, serotinæ verò *Canalalalé*: à locis nimirum unde primùm Constantinopolim illati sunt, appellatione inditâ: Caffa urbs est in peninsula *Gazarja* dicta, quæ inter Propontidem & Euxinum pontum sita est: *Canalla* verò in Macedonia urbs maritima. Sunt qui Tulipam, præsertim purpureâ, *Cosmosandalô* esse velint à veteribus inter coronarias herbas numeratum.

TULIPA BYZANTINA ALTERA.

CAP. X.

QUIA novum Tulipæ genus hoc capite describemus, operæpretium me facturum existimavi, si pauca quædam de Apenninea, Narbonica, & Hispanica, quibus nostra hæc aliquot notas similes habet, prius differeremus.

APENNINEA igitur Tulipa pedalem vel etiam cubitalem fert caulem, in binos aut ternos ramos interdum divisum, quibus singulares insident flores senis ut plurimum folijs nonnumquam & octonis constantes, foris subvirescentibus, intus flavis, protuberante è medullio capite trigono oblongiusculo, multis flavis staminibus cincto: valde odoratus is flos, leucij flavi suaveolentiam referens, superioribus Tulipis plerumque magis expanditur, & ferè à meridie sub vesperam duntaxat: folia alijs Tulipis angustiora, etiam carinata nonnihil, subcineracei cum caule coloris, terna, quaterna: semen paleaceum ut in reliquis Tulipis, sed longè minus: radix bulbosa spadiceo cortice tecta, in binas aut plures soboles singulis annis dividitur, proximo anno flores daturas, quin & alias subinde obliquè & in latera spargit (præsertim quæ nondum florem tulit) non in altum recta mergit. Floret cum serotinis, aut paullo etiam serius. Nascitur plurima in Apennino, unde erutam memini Bononiâ ad nos ante multos annos mittere C. V. Vlysem Aldrovandum, Bononiensem Professore, & omnium Naturæ miraculorum Scriptorem solertissimum: cuius lucubrationes avidè adhuc expectamus.

Tulipa Apenninea.

Tulipa Narbonens.

*Tulipa alba, Sm.
R. H. S. 12. 381
L. ap. 438. Mus. bot.
Lam. 8. 133*

Tulipæ Byzantinæ genus alterum.

*T. inflata, Pass.
R. H. S. 7. 398.*

HVIC similis pænè est Narbonensis è Ceben-
nis montibus, à C. V. Matthia de Lobel primùm
eruta, & amicis in Belgicam missa: minor tamen
est in omnibus, flores fors magis virentes, intus
flavi, delicatius quiddam spirant: radix etiam è te-
nuibus nervis in latera soboles & bubillos spargit.

*Tulipa Nar-
bonensis.*

TERTIA in monte quodam Aranjoes vicino na-
ta, in Belgicam à Francisco de Hollebeque Regio
hortulano missa, Narbonensi paullo minor est: ejus
florem non vidi, sed Narbonensi similem esse in-
tellexi, qui folia tamen habeat foris non omnino
viridia, verùm purpurascete etiam colore perfu-
sa. Illius bulbos aliquando alui, qui unico dunta-
xat folio semper germinarunt, adeoq; inanes pau-
latim facti sunt, ut tandem perierint. Miserat præ-
terea idem Franciscus & alios aliquot bulbos (ut
Hispania bulbacearum, & variarum aliarum ele-
gantium stirpium maximè ferax est) quorum ma-
ximam partem in Hispanicâ meâ peregrinatione
non observaram, qui tandem belgicum aërem re-
spuentes, contabuerunt.

*Tulipa Hi-
spanica.*

BYZANTINA autem folio prodit liliaceo, unico,
si florem non feret, reliquarum Tuliparum more,
at florem prolatura pedalem promit caulem, viri-
dem, rotūdum, quem amplectuntur bina plerum-
que folia liliacea, dilutiùs virentia, & Liliij Persici
foliorum modo splendentia, florem summâ parte
sustinentem Apenninæ Tulipæ flori formâ & am-
plitudine parem, sex mucronatis folijs cōstantem,
quorum exteriora paulo angustiora sunt, interiora
verò latiora, exalbido foris cum purpurascete &

*Tulipa By-
zantina ge-
nus alterum.*

viridi mixto colore, internè autem tenuiter rubescete sive diluto carneo, unguibus & sta-
minibus flavis nigricante apice insignitis nonnihil odoratum: caput trigonum Apenninæ
simile,

Sponte quibusdam pratis ad Ligerim flumen non procul Aureliâ urbe Galliae celebri natales. scitur, unde primum ad me missa fuit Machliniam, & Belgicę cõmunicata anno M. D. LXXII. (nasci etiam in Nortmanniâ & Britanniâ minore intelligo) Deinde Viennę Austriae, aliquot bulbos accepi triennio post munere Ill. V. Ioannis de Vulcop, Regis Galliae apud Cæsarem Maximilianum II. tum Legati. Misit etiam ad me aliquot post annos Ill. V. Augerius de Bousbeque Sereniss. Reginae Elizabethae Caroli IX. Galliarum Regis viduae, summus Aulæ Praefectus & Cæsari à Consilijs, Lutetiâ multos bulbos, ut nobilium Austriacarum Matronarum quæ illius floris erant studiosissimæ, votis satisfacerem. Anno verò M. D. LXXIX. in quibusdam pratis quatruiduano itinere infra Budam Pannonię, ab ijs qui Constantinopoli redibant, mensē Martio, florens observata est. Sed & postea pleræque semine mihi natæ sunt, quæ septimo & octavo demum anno, vel etiam seriùs floruerunt: quarum aliæ binos, quædam ternos, nonnullæ vel geminos, vel duodecim folijs constantes flores tulerunt.

Fritillaria dilutior.

Fritillaria Aquitanica.

N. V. Ioannes Boifot, vetere amicitia mihi conjunctus, aliud genus habebat magis serotinum, quod toto bimestri post primum floruisse ad me scribebat, binis ornatum floribus parte interiore ex flavo virentibus, sine ullâ colorum distinctione: foris nervus extuberans & eminentior ex obscuro virebat, foliorum oræ non nihil reflexæ versiculores erant, ex flavo, virente, & purpureo. Ex Aquitaniâ originem ducere asserbat. *Fritillaria Aquitanica*

Is porrò bulbus quem mihi Autumno communicabat anno MDCXCIII. Maij subsequētis initio florem aperuit sex folijs, ut in præcociore constantem, quorum extremæ oræ non nihil reflexæ erant, dorsi nervus paululum extuberabat, atque virefcebat, interiora terna folia externis erant latiora, omnia autē exterius ab imo folio ad extremas oras, obsoletæ purpurę radijs, sub quibus non nihil flavi conspiceretur, distinguebantur, interiori verò colore ex viridi flavescente & splendente prædita erant, veluti sericeus pannus viridis, cuius subtemen flavum sit: sex stamina ex umbilico prodibant pallidis apicibus obsita, alia alijs longiora. Nullum semen tulit, proximo anno imminutus bulbus florem non dedit, tandem subsequens rigida hiems omnino corruptit. *Ejus historia.*

CETERVM Fritillarię Tertium quoddam genus habuit Ioannes Somer, cuius paulo antè meminimus, vir qui exoticarum & elegantium stirpium culturâ valde delectatur, ijsque bene instructum habet, quod florem anno nonagesimo septimo supra millesimum & quingentesimum produxit, sex quidem folijs constantem & nutantem, ut superiora genera: sed quorum folia sunt flavi coloris rubris maculis distincti, illorum medio nervo prominulo & virescentis coloris. *Fritillaria flavo flore.*

QUI ad me primum genus mittebat pharmacopæus Aurelianensis, Noël Capperon vocatus, *Nominus*

catus, ac paullo post in schytica illa communiq̄ue laniena per universam Galliam grassante sublatus, *Fritillaria* nomen indiderat, quod ejus areolæ versicolores, fritillum quodammodo æmulentur: vulgo Liliū variegatum ante dicebatur. Dodonæus Meleagridem appellare maluit, quoniam ejus folia varijs coloribus picta sint, uti plumæ Meleagridis avis, quam vulgus Gallinam sive Perdicem barbaricam aut Guineæ vocare solet, diversis tamen. Secunda autem species commodè Meleagris aut *Fritillaria* appellari nequit, quandoquidem colorum in eâ varietas simili modo non est distincta, ut in priore: tamen & caule, qui aliquantulum tenerior, & folijs, quæ in hac paullo angustiora magisq̄ue herbacei coloris videntur, & radice, atque etiam floris formâ nonnihil illam æmuletur.

AN apud Recentiores medicum in usum veniat hæc planta, me fugit. Ob florum tamen elegantiam & venustatem expeti, & diligenter in hortis coli potius existimo.

NARCISSVS PRÆCOX SIMPLICI FLORE.

CAP. XII.

Narciss. latifol. simplex 1.

SIMPLICEM Narcissi florem appello, qui simplici sex foliorum texturâ constat, licet medium calix occupet. Ejus autem stirps, aut latiora habet folia, aut angustiora & tenuia. Vtriusque generis flores colore etiam inter se differunt, omnium porro differentias quâ poterimus perspicuitate hoc capite trademus.

PRIOR ergo latifolius Narcissus tria aut quaterna habet folia, virentia, oblonga, porri folijs ferè similia, caulem cœcavum, striatum, nudum & sine folijs, pedem altum, interdum altiore, in cuius summo, sex aut octo pluresve nascuntur flores, triangulis pediculis insidentes, & è tenui membranaceo involucre erumpentes, mediocriter amplos, cum gravitate quadam odoratos, sex folijs constantes albis, interdum etiam ἀχρολεύκοις, quorum medium flavus omnino calix occupat, sex brevissima cum suis apicibus pallidis continens: floribus succedunt triangularia capita, in quibus semen nigrum, angulosum. Radix illi satis ampla, bulbosa, nigricantibus aliquot tunicis septa, fibrisque multis capillata, intus omnino alba, & si præcidatur, lentum quendam succum, ut reliqui bulbi, exstillans.

Nascitur plerisque Hispaniæ, quæ Mediterraneo mari objecta est, locis, & omnibus ferè circa Mompelium pratis. Memini non procul villâ novâ oppidulo Magalonæ vicino, bulbum eruere, cujus summus caulis decem

Narciss. simplex 1. πορρανός.
Tempus.

& sex flores sustineret, ut meritò πορρανός appellari potuerit. Illum in C. V. Gulielmi Rondeleti, apud quem vivebam, horto, terræ commisi.

Floret in calidioribus regionibus mense Februarii, eruere memini etiam quasdam plantas Ianuario in pratis Boutoneto suburbano vicinis (ut interdum inter ejusdem generis stirpes alia alijs maturius germinat) Apud Belgas verò non nisi Martio aut Aprili.

Narciss. latifol. Byzantinus medio luteus 11.

Invenitur alius huic ferè similis, sed paullo præcocior, latioribusq̄ue folijs, & amplioribus floribus, cui plerumque nisi terni, quaterni, aut ad summum seni supremo cauli insidēt. Adfertur Constantinopoli cum plerisque alijs, & in fictilibus ut plurimum colitur, ubi floret Aprili, interdum etiam Martio, si veris temperies paullo calidior fuerit: major odoris fragrantia in hoc nares ferire videtur, quàm in superiore.

Narciss. latifol. simpl. medio luteus 11.

Hujus generis aliquot bulbos, *Narcisso doppio* nomine, mittebat ad me anno M. D. XC. III^{ca} Heros Ioannes Vincentius Pinellus, quos plenos flores prolaturus sperabam: sed subsequente vere, meâ spe frustratum deprehendi. Nam elegantes quidem flores habui, sed simplici sex foliorum serie constantes, superiore ampliores, omnino niveos, præter medium calicem flavum, odoris fragrantissimi, septenos & plures summo caule simul nascentes: folia carinata, nec minus lata habuit, quàm qui plenum fert florem, & radicem crassiore. Monitus autem, quos miserat bulbos simplicem florem tulisse, alijs me impertijt minus crassis, quorum flores, pleni fuerunt, paullo tamen minores Primo, sequente capite descripto.

Narciss. latifol. totus albus 1.

ALTER priori formâ non dissimilis, folia habet terna aut quaterna viridiora paullo superiore, longiora & angustiora; è quorum medio exilit caulis latiusculus, angulosus tamen & concavus, cui insident seni, septeni, interdum deni flores prioribus similes, sed oblongiores paullo,

Narciss. latif. simplici flo. profusus albo 1.

Narciss. latif. flo. profusus albo 11.

paullo, & omnino nivei, quorum videlicet calix ille medius (qui in priore flavus) etiam albus est, odor priori similis, similis etiam radix. Illius nec capita neque semē observare potui: nam Ianuario extremo, nascentem pingui solo nonnullis Lusitanix & Baticæ locis, & uliginosis multaq; adhuc aqua stagnantibus & florentem observabā anno M.D.LXV. tum etiam Februarij initio in summa Calpe eruebam duntaxat. Ejus aliquot bulbi in Belgicam missi nondum flores tulerant, dum octennio post à Cæsare Viennam accerseret. Hæc porro planta, ex illarum est numero, quas magnæ illius & generalis Stirpium Historiæ, ante paucos annos Lugduni expressæ Auctor Dodonæo tribuit, & ab eo me sumpsisse scribit. Ego verò non modò hanc, sed plurimas alias quarum descriptionem in Hispanicis observationibus dedi, Dodonæum à me habuisse assero, & omnia quæ in Hispanicâ meâ peregrinatione observaveram liberaliter communicasse dico, quemadmodum ante feceram quæ è Narbonensî Galliâ decennio ante in sportis attuleram. Sed qui quæso scribere potuisset Dodonæus de stirpibus in Hispaniâ aut Galliâ nascentibus, nisi alterius manu ducente, cum ante annum MDLXXIII. quo ad Cæsarem Maximilianum II. evocatus est, numquam Belgicâ excesserit? Hæc autem neminem existimare velim à me dicta, tamquam cum larvis luctari, aut defuncti manibus insultare sit animus (cum enim vivens mihi fuerit amicus, etiam defuncti memoriam colo) sed ut mea, hoc est, meo labore diligentique observatione parata mihi vindicem. Mei numquam fuit pudoris, ut mutuum ab aliquo quidpiâ sumpserim, quin ingenuè semper professus sim à quo habuerim: an alij simili gratitudine erga me usi sint, benevolis lectoribus æstimandum relinquo. nec in Appendice ad Purgantium historiam Dodonæus negat, quin illius & aliquot aliarum icones à me acceperit, ut animadvertere potuerunt qui ipsius Dodonæi verba expendere maluerunt, quàm nudarū picturarum intuitu pascere oculos. Sed de his satis, ad Narcissî historiam redeamus.

Hujus generis alius est, superiore minor, firmioribus magisq; candicantibus folijs, qualia ferè sunt in Narcisso marino, qui à Narbonensibus Scilla sive Pancratium, dum Mompelij viverem, dicebatur, Valentini Hispani Hemerocallidem appellabant, ut in ejus historiâ dicemus, caule brevior, & binos, ternos aut quaternos duntaxat flores proferente.

Ex Hispania post meum reditum missus, reliquis Narcissis seriùs, hoc est Maio, Bruxellæ in quibusdam hortis floruit.

TERTIUS item Byzantio allatus M.D. XXCVII. qui sequente anno folia dedit primo generi similia, caulem inter folia emergentem, pedalem, qui ternos & quaternos flores dedit ejusdem cum superiore magnitudinis, nivei profusus coloris, id est, calice etiâ niveo, è quo emergant sena stamina, terna alijs longiora, flava. Alius præterea ad eò illi in omnibus similis, ut vix quis.

Mr. J. J. ...

Ch. ...

Mr. ...

Narciss. latif. fol. niveus alter.

Narciss. latif. fol. niveus tertius.

vix quispiam discernere potuisset, nisi differentiam fecissent flores illo minores, & frequentiores in summo caule nascentes, odorem & fragrantiam Iasmini referentes: hujus semen in trigonis capitibus conclusum, nigrum inæquale: utriusque radix minor paullo priore & nigris tunicis septa, *zerincada catamer bianco* nomine missa fuit, ut & quinquennio ante: Floruit Maio mense.

Narciss. latifol. flo. prorsus flavo.

N. latifol.
flavo flore.
sive 11111

Nar pallido
flore medio
aureo sive
v.

Narcissus latifolius, Dender
P. 1111. 1111. 1111

QUARTVS latifolius etiam Byzantio allatus fuit, *zerincada-catamer sari* nomine, folia illi proximè descripto similia: flos in illo variat, nam vel totus flavus est, vel omnino pallidus, præter calicem qui in hoc planè aureus est: semen in trigonis capitibus narcissinum, inæquale, nigrum: radix tunicis spadicei coloris tecta.

QVINTVM locum obtinebit is Narcissus, quem cum alijs aliquot elegantibus stirpibus, Kal. Junij anno M. D. XCVI. ad me Hispani mittebat eruditissimus vir Doctor Simon de Tovar Hispalensis Medicus, ego verò extremo insequente Septembri demum accipiebam, ab ipsius obitu: nam paullo post intelligebam Augusto extinctum fuisse, magno cum meo dolore, nec mediocri totius Botanici studij detrimento: doctissimus enim & diligentissimus erat, egregieq; in hac palestra versatus, qui si diutius vixisset, multarum exoticarum stirpium cognitionem posteris acquirere haud dubiè potuissent.

Hujus autem Narcissi bulbus satis crassus erat, externo cortice spadicei coloris præditus, qui Ianuario sequente, quaterna protulit folia, lata, & quodammodo carinata, ut præcedentium aliquot, viridia, cubitalis longitudinis, inter quæ caulis prodijt cubitalis aut altior, deinde duorum cubitorum altitudinem superans (quam in reliquis Narcissorum generibus observare non memini) viridis, striatus, intus cavus, summo fastigio sustinens membranaceum quoddam involucrem, è quo exhibant suis petiolis innitentes flores, quini, seni, septeni, aut plures, senis folijs, instar aliorum Narcissorum simplici foliorum texturâ constantium præditi, coloris flavi, nonnihil quidem pallefcens, floridi tamen, quorum medius calix aureus, suavis valde odoris. An porro prolificum semen daturus sit, adhuc ignarus sum, quandoquidem eo florente ejus historiam concinnabam Martij initio, ut is annus valde præcox fuit, nullâ aut perquam exiguâ præcedente hieme, quæ demum extremo Martio valde aspera fuit, & multas stirpes corrupit.

Non multum dissimilis erat, qui anno M. D. XCVI. mihi floruit, à Ioâne Boifot præcedente Autumno acceptus, quem Ferrariâ allatum scribebat. Misit & alium cujus florem ex pallido virefcere aiebat, calicemque angustum flavum habere: sed utrumque bulbum corrupit hiems illa rigida subsequens.

NASCUNTUR & alij Narcissi quibus latiora sunt folia & flores simplici foliorum textura constantes, in Belgicis & plerisque Germaniæ hortis: de quibus cõsulendæ Cl. virorum Dodonæi Pemptades & Lobelij Observationes. Illud autem dicendum putavi, Majorem illum amplis folijs, & in eodem caule binos ut plurimum, interdum ternos & quaternos flores magnos sustententem sex folijs albis constantes, & pallidum calicem cingentes, odoratos (vidi etiam qui & duodenis folijs constarent) in Anglia sponte nasci, à viris fide dignis intellexisse. Alterum verò ex his qui unicum florem ferunt (rarò binos) album, cujus calix parvus, pallidus, oris fimbriatis purpurascentibus, nascentem observabam in quibusdam Narbonensis Galliæ pratis, atque etiam semper Constantinopoli missum, cum alijs bulbaceis & tuberosis stirpibus, *Deve bohini*, five *boini*, id est, colli vel capitis cameli, nomine, quia floris collum longius quàm ceteri Narcissi, protensum habet.

ILLI non dissimilem Sextum observabam, cui quaterna aut quina Martio mense erumpunt folia, oblonga, angusta, inter ea deinde caulis nudus, rotundus, intus fungosus, in cujus summo, è tenui membranâ prodit, unicus, nonnumquam & alter, flos sex niveis folijs stellæ modo decussatis constans, parvum calicem pallidum cingentibus, cujus oræ rubella fimbria exornatæ, sex in eo inæqualibus staminulis flavescens: flori suaviter odorato succedunt capitula

Narciss. latifol. classis altera.

Narciss. latifol. v. 1.

capitula triangula, crassiuscula, in quibus nigrum inæquale semen: radix ut cetere bulbacea, multis candidantibus tunicis constans, extima, quæ reliquas ambit, fusca, è cuius sessili parte plurimæ subfusca fibræ dependent.

Provenit magno miliari supra Gamingam Chartusianorum monasterium, D. Virgini ad Thronum nuncupatæ, sacrum, pratis quibusdam altissimo lacui vicinis, ad prædium æthof dictum, in quo, curantibus Carthuse moderatoribus, perhumaniter & luculenter excepti semper fuimus, dum in summa Herren-alben & Durrenstein juga tenderemus, aut ex ijs jugis Gamingam rediremus. Quo istic tempore floreat, mihi non constat: nec scivissem istic nasci, nisi ad lacum proficiscens aliquot bulbos rotarum orbitis recens erutos offendissem: biduo enim aut triduo ante rustici scenum evexerant. Sed illæ Viennam perlata, Maio mense in meo hortulo floruerunt: verisimile autem est natali loco serius florere. Memini & illi ferè similes in Euganeis montibus inventos, à studiosis ex Italia reducibus Viennam ad me perlatos.

SEPTIMO generi latiora reliquis folia, æruginei ferè pallescentis coloris, inter quæ satis latus prodit caulis, nudus ut reliquis Narcissis, paullo infirmior, foris striatus, intus concavus, summa parte sustinens magnum, laxum, membranaceum folliculum, quo dehiscente, exit unicus, ut plurimum, flos magnus, odoratus, sex albis folijs medium calicem pallidum cingentibus constans, cuius simbria ex pallido purpurascit: flori succedit satis crassum triangulare caput, nigrum semen continens: radix crassior superiore, & cum majore illo, quem in Angliâ sponte nasci dixi, comparanda, etiam soboles, reliquarum Narcissinarum instar, satis feliciter procreans.

E Styriâ allatum, Generosa Dn. de Heusenstain dicebat: serius etiam reliquis floret, nempe Maio mense. Id genus deinde satis frequens observabam Francofortianis in hortis.

ELEGANTIS porro Narcissi (qui inter eos qui latiora habent folia VIII. erit) flos cum aliquot folijs mihi mittebatur à doctissimo viro Bernardo Paludano Medico celebri, qui Indicum cognominabat: ego ejus historiam pro meo modulo ita concinnabam.

Narciss. latifol. Indicus rubro flore.

SENA vel plura habet is Narcissus folia, Narcissi vulgaris foliorum instar longa, ad quorum latus emergebat caulis lævis & enodis, intus concavus, summo fastigio in nodum desinens, membranaceum quoddam involucrem purpurascens coloris sustentem, è quo unicus flos sese exerebat sex longis & angustis folijs constans, qualia ferè in Narcissi Autumnalis minoris (de quo cap. XVI. hujus libri) flore conspiciuntur, non flavi tamen, ut illa, verum rubri saturi & splendentis coloris, instar floris Arundinis Indicæ vulgo appellatæ, cui non valde ab similis est, è quorum medio prodibant sex stamina ejusdem panè coloris, oblonga (quibus insidebant apices fusci coloris quia forsitâ ex attritu corrupti) & medius stilus, sub quo rudimentum triangularis capitæ, quod haud dubiè semen dedisset, fortè etiam maturum, nisi ipse florem præcidisset, ut mihi conspiciendum præberet: radicem, Paludano referente, habet bulbaceam, capis vulgaribus rubetibus prorsus similem.

Unicam autem ejus plantam habebat, ipsi missam ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar Hispalensi Medico, quæ florem dabat Junio M. D. XCIII. alterum autem expectabat sequente mense, quoniam præcedente anno, eadem planta bis illi florem protulisset, mensibus Junio & Quintili.

At anno insequente, ex Indice horti Tovarici, & epistolis quas ipse Tovar ad me deinde scribebat, cognoscebam Narcissum Indicum Iacobæum ab ipso nuncupatum.

NARSISVS Indicus, Iacobæus mihi indigetatus, ut scribit in epistolâ Cal. Junij M. D. XCVI. ad me datâ, ex Occidètali Indiâ (ubi Azcal-Xochitl, quod est, Bulbus flore rubro, vocatur) nobis delatus: nulli rei herbariæ scriptori hæctenus, quod sciam, notus, cuius radix bulbosa, cepæ rotundæ similima, verum supernâ tunicâ pullâ, folia primùm emittit crassa, oblonga, Narcissi marini, tibi Hemerocallis Valentina dicti, æmula: secûdum folia verò, atque

Narciss. latifol. VII.

N. paludano, L. Linn. 4. 425

Narciss. latifol. VIII. qui est Narciss. Indicus.

Amorphus luteo
M. cap. 135
Spon. Ind. Linn. 1. 121

Tempus.

Narciss. Indicus Iacobæus. Azcal-Xochitl. Natales.

aded ex latere, pedalis & longior etiam emicat caulis, plerumque unus, aliquando verò & alter, nonnumquam pariter (quanquam hoc rarò) interdum successivè, dilutè rubens, rotundus, compresso tamen stilo, cavus, & interiùs subalbidus, qui in membraneam definit vaginulam saturatè rubentem, & ad extremum acuminatam fissamque, è quâ flos unicus erumpit, oblongus, pediculo nixus viridiore, qui deorsum inflexus & veluti procumbens (ut in Leucio bulbo vel Lilio rubro, tamen non æquè nutàs deorsumq; procumbens) sex munitur folijs eleganti minij colore rubentibus, tribus superioribus, totidem inferioribus: quorum quod è superioribus medium est, surrectius eminet: reliqua duo ad latera à medio reflectuntur. inferiora autem deorsum curvantur, cunctis ita còcinnatis, ut ensis etiam rubri, qui ab ordinis Sancti Jacobi equitibus in veste gestatur, formam valde referat, unde Jacobæi cognomen ipsi à me inditum. Sunt porrò in hoc elegantissimo flore stamina septem similiter rubra: quorum medium aliquanto longiùs in triàngularem apicem desinit, cetera sex apices transversi finiunt, interiùs fulci, superficie verò luteo pulvisculo obducti: cuncta autem, ad mediam ferè eorum longitudinem, medium ex inferioribus folium ambit: idem etiam à reliquis duobus inferioribus complexum: atque ubi hæc deorsum flectuntur, stamina ipsa sursum elevantur.

Illo ipso porrò anno floris cum suo caule & foliorum iconem ad me mittebat Ill^{mus} Comes Artembergius, quam ad vivum depingi curaverat ex plantâ quæ illi florem protulerat, à D. Tovare eodem anno acceptâ: deinde sequente Februario bulbi suis coloribus expressi iconem, qui crassus est tunicâ exteriorè fuscâ tectus, fibrisque infimâ sede, nonnihil prominente, frequentibus, crassis plerisque & in alias tenuiores divisis, & alijs minoribus, præditus.

HÆC sunt quæ de Narcissis latiore folio & floribus simplici foliorum texturâ præditis dicenda censui: nunc ad eos, qui simplici quidem flore etiam constant, sed angusta habent folia, pergamus, eorumque differentias percurramus.

Narciss. juncifol. i. amplo calice.

NONO igitur Narcisso (qui primus inter eos qui angustioribus folijs sunt præditi) bina, aut terna sunt folia, pedalis aut majoris longitudinis, crassa & succulenta, instar foliorum Narcissi præcedentis tertij minoris, verùm angustiora, & quodammodo media inter illa, & sequentis juncifolij majoris folia, carinata tamen & viridi colore prædita, proximè ad juncifolij Narcissi foliorum viriditatem accedente: prodit inter folia caulis gracilis, instar ejus qui subsequitur, firmus, pedalis longitudinis, qui summo fastigio ex membranaceo folliculo, binos aut ternos flores promit valde elegantes, majores & laxiores quàm reliquorum Narcissorum juncifolio, sex præditos folijs flavis, quorum medium occupat calix major quàm in ullo Narcissorum genere, semunciam namque longus, & per oras veluti sinuosus, paulo saturationis lutei coloris, continens brevia sex stamina flava apicibus aureis prædita, & stylum flavum extimâ parte crassiorem: odoratus est is flos, perinde atque Narcissi juncifolij flores: radicem habet Narcissi sequentis bulbo æqualem.

Mihi demum conspectus est hic Narcissus anno nonagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum, Aprili mense suis floribus onustus apud Theodoricum Clutium, Academici horti Præfectum, Lugduni Bavorum, quo anno bulbi mihi communicati cum ab illo, tum à Cornelio van Hille Ecclesiaste Roterodamensi.

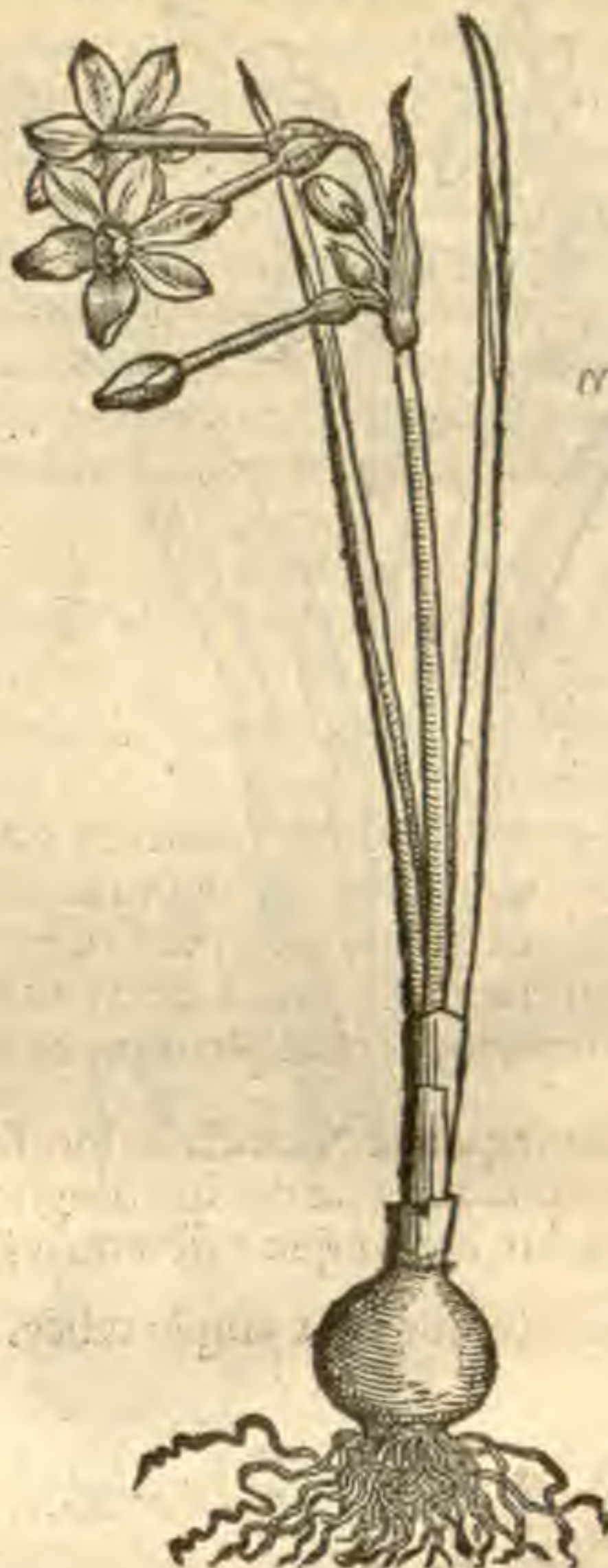
Narciss. x.
qui angustifol.
fol. 11. &
juncifolius 1.

DECIMO etiam Narcisso, qui angustiore folio secundus, bina aut terna sunt oblonga folia, angulosa, carnosâ, & pænè rotunda, juncis viridioribus & medullosis, levore coloreque quodammodo similia, nec minus flexibilia, inter quæ mediùs exilit caulis, rotundus, cavus, nullus ornatus folijs, in cuius summo ex tenui quodam membranaceo involucro, flores terni, quaterni, aut quini prodeunt oblongi (gemelli interdum) forma Narcissinis similes, odoratiores eo qui medio purpureus est, flavi omnino, hoc est tam interiore calice quam ambientibus

Narciss. juncifolius II.

Narciss. juncifolius minor.

m. Juncifolia
Fr. 1417
R. d. 5. 7. 962
fol.
H. Cl. 134
N. 10. 75
m. 1. 2. 41
Lam. 4. 427

bientibus eum folijs, quæ vel mucronata, vel mucrone nonnihil orbiculato conspiciuntur: his succedunt triangula capita obtusis angulis ut reliquorum Narcissorum, nigro & anguloso semine plena, minore tamen quàm aliorum Narcissorum: radix etiam minor, candida, nigricantibus membranis tecta.

Istius generis invenitur minus, gracilioribus, rotundioribus, frequentioribusque folijs, cauliculis è medio prodeuntibus pusillis, unicum plerumque aut alterum florem duntaxat sustentibus, flavum & odoratum ut alterius, sed folijs constantem firmioribus & magis orbiculatis. *Narciss. juncifol. minor.*

Prior sponte nascitur in montanis pratis non procul Toletis, & circa Guadalupe. Posterior in uliginosis inter Hispalim & Gades locis cum ipso flore eruebam Ianuario mense: at in Belgicis hortis neuter nisi Aprili floret, vel etiam Maio, licet interdum denuo paullo antè brumam si mitior sit aëris constitutio. *Natales.*

Intellexi ab Hispanis Narcissum quoddam genus in Hispania inveniri quod omnino juncifolium etiam sit folijs, sed florem candidum producat, eamque ob causam *Iunquillos blancos* ab incolis appellari: sed cum illum numquam conspexerim, plura hinc adferre non licet. Anno tamen M. D. XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar paucos bulbos eo nomine insignitos accipiebam: sed adeò exiles, ut post multos duntaxat annos illorum flores sint sperandi. *Narciss. juncifol. alba flora.*

NARCISSVS PRÆCOX PLENO FLORE.

CAP. XIII.

EXPLICATA præcocium Narcissorum qui simplici sunt flore historiâ, eos qui plenum five πολύφυλλον illum habent & colore quidem variantem describamus.

PRIOR latioribus est folijs quàm primus simplex, & quodammodo carinatis ternis aut quaternis, caulis striatus, nudus, intus concavus, ut in superioribus, pedali altitudine assurgit, qui è membranaceo folliculo summo cauli insidete, ternos, quaternos, aut plures (nam memini in hortulo meo Viennæ florere qui septenos habuerit) flores promit, senis albis amplisque folijs, ut prioris simplicis tertium genus, constantes, quibus pro calice sex alba alia folia sunt, minora tamen, & flavi calicis fragmentis sic intersecta & disjuncta, ut nulla calicis forma appareat, sed veluti apophysis flava ad singula interiora folia adnata videatur: odoratissimus est ille flos, & gravedine quadam caput tentans: nullum semen in hoc genere observavi: radix interdum crassissima, multis spadiceis tunicis septa, & frequentibus fibris donata. *Narciss. plenus.*

ALTER folia, bulbum, caulem, priori adeò similia habet, ut neuter ab altero discerni queat, soli flores discrimen faciunt, qui etiam è vaginulâ summo cauli insidente, emergunt terni aut quaterni, priori magnitudine æquales, senisque folijs albis constantes amplum *Narciss. plenus.*

Narcissus pleno flore i.

Narcissus pleno flore iiii.

Narciss. plen.
iiii.

Narcissus pleno flore ii.

aurei coloris calicem cingentes, aded multipliciter mirumque in modum implicatum, ut leucioij flavi polyphyllum florem saturatiorem quodammodo æmuletur: odor perinde suavis ac in priore.

TERTIVS folia & reliqua omnia superioribus ferè similia habet, sed paullo minora: flores etiam in hoc minores, sex albis folijs constantes, medium calicem flavum & plenum habet, emicantibus è medio oblongiusculis angustis foliolis stellatim quasi decussatis, albi quidem coloris, sed cui & viridis foris, & pallidus interiore parte permixti sint: odor ferè qualis in priore, sed nescio quid magis aromaticum spirans, medius inter narcissi & muscari odorem.

Omnes Byzantio allati: primus quidem sæpissimè, nam singulis annis, cum alijs bulbaceis stirpibus Viennam mittebantur: alterum duntaxat conspexi in horto Generosæ Dn. Vngnadin, anno M. D. XXCVIII. præcedente Autumno illi cum alijs & simplici niveo flore missum: tertium habui munere Philiberti de Bruxellis Cæsarei dapiferi cum plerisque alijs bulbis sub anni M. D. LXXV. iacium. eodem quidem anno & sequentibus folia produxit, at nullum florem. toto anno M. D. LXXIX. latuit, ut perijisse existimaverim. anno subsequente Martio denovo prodijt, & Aprili ternos flores, quales modò descripsi tulit: tulit & proximo subsequente anno plures dum in Anglia peregrinater, referentibus domesticis. Florent etiam superiores Aprili. At huic ante hiemem folia emergere non solèt, sed novo vere duntaxat, co videlicet anno quo florem dabit. Nam si ante hiemem illi pro-

illi prodeunt (rarissimè id fit) proximo anno non florebit. Sæpe etiam in reliquis præcocibus Narcissis qui Constantinopoli mittuntur vel pleno flore vel albo medio luteo, accidit, ut sterilitatis indicium sit, si folia ante hiemem emerferint.

ANNI porrò M. D. XXCVIII. Augusto mense Byzantio missi sunt magni muneris loco tres crassi Narcissi bulbi Ill. V. Davidi Vngnad Baroni in Zonneg & Pleiberg atque bellici consilij Præsidi, qui Feza Aphricæ urbe recens allati, magnum florem multiplici foliorum numero constantem omnino flavum ferre dicebantur: ille Viennâ discedenti unum donavit, quem, cum propter raritatem mihi carus esset, horto per hiemem committere nolui, sed in fictili summa curâ alui: omnis tamen mea sedulitas inutilis fuit, nam corruptus est. Eandem fortunam experti sunt quos uxori reservarat, ut ex ipsius litteris postea intellexi.

Narciss. plen.
1111. flavo
flore.

Narcissus pleno flore v.

Narcissus pleno flore vi.

N. purpureus, B
L. Ind. ubi. 24

QVINTVS è genere Narcissi medio purpurei latifolij Sexti qui ex laxo membrana- ceo folliculo exit, proditque novo vere cum illo, folijs alijsque rebus omnino similis, solum discrimen in flore est, qui sex quidem majusculis folijs latè expansis constat, ut ille, sed in calice illo rubra fimbria ornato, alia sex folia paulo minora continet, singula peculiarem fimbriatum caliculum habentia, è quorum medio aliquot alia minuscula folia staminibus permixta prodeunt: suavis admodum est odoris, ad Muscari quodammodo accedens. Singulares ut plurimum sustinet caulis flores, interdum etiam binos, ut qui simplici foliorum textura constantem florem fert.

Narciss. plen.
7.

Floruit mihi Maio mense anni MDCXC. præcedente autumnò à Io. Boifoto Bruxellis missus. Eodem tempore pro pleno etiâ Narcisso accepi ab honesto viro Ioanne Mermannò Colonia bulbum, qui quidem sequente vere prodijt & in summo caule vaginulam tulit: sed illa exarescens floris spem præcidit. At annus XCI. planè similem superiori esse declaravit. Quo etiam anno mihi communicavit N. V. Philippus de Sivry, Præfectus urbi Montibus Hannoniæ, Narcissi bulbum, qui sequente anno florem tulit illis similem, sed viginti, & pluribus folijs constantem, intercurstante inter illa fimbriato calice ut in jam dicto. At qui Illmo Comiti de Arenberg floruit anno M. D. XXCIX. quatuor & sexagena folia habuisse scribebat ad me idem Boifot, & unici bulbi, quem ab eodem Comite impetraverat, prole superiore Augusto cum alijs aliquot raris bulbaceis stirpibus ad me mittebat: verùm tabellario, cui pyxidula, quâ inclusi erant, tradita erat Coloniam ferenda, in prædones incidente, cum illi adjunctis periit magno meo dolore.

SEXTVS paullo angustiora videtur habere folia, alioqui non dissimilia: bis floris specimen Viennæ mihi dedit, sed vitium fecit, Francoforti toto biennio folia duntaxat novo vere dedit: an id accidat propter fœcunditatem, proles enim singulis annis satis liberaliter subministrat

Narciss. plen.
12. albo flore.

ministrat, ignorat qui bulbum cum hac icone mittebat honestus vir idemque rei herbarie studiosissimus & diligens observator, Iacobus Plateau civis Tornacensis, mihi significabat unicum summo caule ferre florem sub Maij mensis finem, totum niveum, & multiplici foliorum textura constantem: hujus radix minor est quarto genere.

Vnde primum in Belgicam illata sint quartum & quintum genus ignoro: quod autem Mermannus communicabat, ex Regis Galliae horto desumptum fuisse intelligebam.

Nomina.

CETERVM hi flores *Naphtalos* à Græcis, *Narcissi* à Latinis appellantur, Galli peculiare nomen non habent, *Narcisses* tamé nominare possent, Germanis *Narcissen* rostru dicuntur. Priori simplici flore *Lirio blanco* ab Hispanis nomen impositum: alteri *Lirio blanco* & *Cebollinas*, à quibusdam etiam *Narcisso de Sevilla*, id est, *Narcissus Hispalensis*, vel quod circa Hispalim plurimus nascatur, vel quod à me primum, deinde ab alijs ex eâ urbe sit missus. Ejus altera species *Iunquillos blancos* appellata fuit, tametsi præter floris formam nihil affine habeat cum *Narcisso juncifolio*. Tertij & Quarti historiarum Turcicum nomen adscriptum. Octavum & Nonum à similitudine quam ejus folia cum juncis habent, Hispani *Iunquillos* vocant, nos *Narcissum juncifolium* flore flavo vel tenuifolium diceremus, ad differentiam Quarti, cui flavus etiam flos, sed latiora folia. Dodonæus Bulbum vomitorium esse contendit: quo autem argumento ipse & reliqui qui ejus vestigia sequuntur, id probare possint, libenter intelligerem: certè *Narcissorum* cujuscumque generis radix vomitum præmansa ciet, ut deinceps dicemus.

Omni porro *Narcissum*, præter eum quem peculiari nomine *Devebohini* dictum dixi, Turcæ propriè appellant *Serin cade*, hoc est, Regium calicem, quod flavum illud in medio flore, calicis formam quodammodo referat: qui verò mittit ejus bulbos vario corruptoque nomine, ut plurimum inscribunt, nunc *Zeremcada*, modò *Zeremcade*, interdum etiam ineptiore *Zarematta* addita voce *bianco*, vel *giallo*, cum colorem album vel flavum designare voluit. At qui pleno est flore, plerumque *Zeremcada catamer* appellarunt, additis iisdem vocibus *bianco* & *giallo*, pro coloris florum quos mittere se putabant, varietate: tametsi sæpissimè nobis impositum deprehenderimus: nam multos simplici flore hoc nomine accepimus, contra nonnumquam pleno flore præditos, hac simplici *Zeremcada* inscriptione. Interdum etiam tam plenus, quam qui amplo simplici est flore, præsertim crasso præditi bulbo, *Penachio* nomine missi, vel *Gul catamer late* (qua appellatione & *Anemonem* pleno flore, & alias quædam stirpes accepimus) quæ voces Rosæ plenæ florem significant. Sæpissimè etiam ejusdem generis bulbis diversa nomina adscripta fuisse cõperimus: ut schedis additis minimè fidentum sit, sed cujus coloris florem sint habituri *Narcissi* bulbi, ipsa *αὐτοψία* nos docere & certos reddere debeat.

Facultates.

NARCISSE cujuscumque generis radicem præmansam vomitum ciere jam diximus, quem admodum sæpenumero expertus sum: quâ facultate præditam esse, ipse etiam *Dioscorides* testis est, apud quem reliquas *Narcissi* facultates requirere studiosos ne pigeat.

NARCISSEVS SEROTINVS.

CAP. XIII.

VNICVM cauliculum, digitalis longitudinis, gracilem, vacuum habet hic *Narcissus*, in cujus summo floré *Narcissinum* odoratû, sex foliolis albis constantem, & in medio exiguum calicem flavum continentem: flori succedit exile trigonum caput, exiguum nigrum angulosumque semen continens: radix *Narcisso juncifolio* valde similis, minor tamen, multis candidis tunicis, lentoque succo prægnantibus constans, sed nigrâ quadam membranâ tecta. Tota planta amara est, ut superiores *Narcissi* vereque dixit *Plinius*, odorato sapore ratò ulli non amarum.

Nascitur plurimus ad *Anam* flumen in *Turdulis*, ubi florentem, & suis capitulis jam maturescere incipientibus eruebam sub *Octobris* finem, nullis è bulbo natis folijs, nec ulla eorum vestigia observans, quod sane mihi admirationi fuit.

Incolæ *Toñata* appellabât nos serotinum nuncupavimus, possemus & *Autumnalem* minorem vel minimum dicere: nam *Narcissum* vix minorem inveniri posse puto.

NARCISSEVS PERSICVS.

CAP. XV.

AKATAOΣ planè est hæc planta, & floris duntaxat pediculo prædita, veluti *Crocum*, *Colchicum*que: exilit ergo è membranacco cucullo,

Narcis serot.
sive autumnal. minor.

Natalis.

Nomina.

Narcissi Persici historia.

Narcissus Persicus.

cullo, tamquam ex vasculo aut theca flos oblongus, Croci aut Colchici floris æmulus, sex foliis cõstans ex flavo palleſcentibus, quorum tria interiora paulo anguſtiora ſunt, externa latiora, & ſummo mucrone nõnihil incurva, ſive ἀπόκυσσι quãdam habentia, qua interiorum mucronem amplectuntur & comprehendunt, ingrati odoris, & papaveris quaſi virus redolentis. ſtamina ſex medium florem occupant, in foliorum unguibus nata, ſed interiorum foliorum reliquis longiora, exiit e medio oblongior ſtilus gracilis, & ſine capite. Folia illi ſunt Hemerocallidi Valentiniæ, de qua paulo poſt, non multum abſimilia, lata, plana, ejuſdemq; cõ illis coloris, hoc eſt, ad ærugineum tendẽtis, quæ ut plurimum convolvuntur, aut ſeſe circumagunt: radix craſſa, bulbosa, à baſi (quæ multis fibris donata eſt) ſtatim extuberans, intus candida, foris pallidior quidem, ſed aliquantum etiam nigricans.

Semel duntaxat Cõſtantinopoli allatum eſt hoc balbi genus, mihiq; communicatum à Philiberto de Bruxellis, cujus ante memini, anni M. D. LXXV. initio, quem poſtea varijs amicis cum in Belgicã tum in Germaniã diſtribui. Initio Narciffum Autumnalem majorem ſequentẽ capite deſcribendum, ex bulbi forma eſſe coniciebam, in qua opinione valde me confirmavit flos ſub fine Septembris emergens. Sed poſtquam folia non ſubſequi animadverti, & ineunte demum vere prodire obſervavi, eaq; ab illius folijs colore differẽtia: tum exactius collatã inter ſe utraq; plantã, diſpares eſſe manifeſte deprehendi: æſtate breve inter folia

caput pollicem craſſum, brevi pediculo inhærens, & ſummã tellure vix emergens, ferre aliquoties obſervavi, quod cum inane eſſet, ſeminis conſpiciendi ſpes omnis ſublata.

N O M E N ſchedæ illi additæ inſcriptum erat *Zarem cada perſiano*, id eſt Narciffus Perſicus. Multum verò convenire videtur cum Narciffio vel Lirio altero Theophraſti, cujus meminit Hiſtoriæ plantarum lib. ſexto, cap. vi. florem amplum illi tribuens, coloremq; (ut eruditiores volunt) melinum, non nigrum. figura oblongum, ſerotinumq; admodum, poſt Arcturum & circa æquinoctium ſeſe oſtendentem, vel, ut ſequentẽ capite ait, autumno primis imbribus, quemq; libro vii. hiſtoriæ cap. xii. caulem tantum floris habere dicit, ut crocum, cum omnibus alijs aſurgat.

*Nomine.
Lirium alt.
Theoph.*

NARCISſVS AVTVMNALIS.

CAP. XVI.

P E R S I C O Narciffio valde affinis eſt hic Narciffus, tamenſi neuter flore Narciffum æmuletur, ſed ſolis folijs, & radice. Quina autem aut ſena habet folia, oblonga, pollicem lata, præ viriditate ferè nigricantia, ſplendentia, humi plerumque ſparſa, inter quæ brevis exit cauliculus viridis, rotundus, vix ſupra terram ſe attollens, cui inſidet flos ſuperiori formã ſimilis, ſed brevior, flavi omnino coloris ex membranaceo folliculo emergens, cujus exteriora tria folia interioribus majora ſunt, eaq; velut amplectuntur, omnia autem mucrone ſunt magis orbiculato, quàm Perſici folia: ſex ſtamina ſuis apicibus ornata, & ſtilus e floris umbilico emergunt: radix craſſa eſt, rotunda, intus candida, foris, ut Narciffus, nigricans.

*Narciſ. au-
tumnalis
major.*

Hujus alia ſpecies invenitur anguſtioribus folijs, in reliquis cum illo conveniens.

Sub Auguſti finem & Septembri germinare incipit, & plerumque floret. Gaudet montanis quibuſdam Hiſpaniæ pratis: etiam in Italia ſponte naſci audio. Ex Thracia ante paucos annos etiam adferri cepit, cujus bulbos quòd ſiccitate nonnihil palleſcerent initio Perſici Narciffi eſſe putabam: ſed emergentia illico, poſt quàm telluri fuerunt commiſſi bulbi, folia, omnem dubitandi occaſionem ademerunt.

*Tempus.
Natalet.*

A L T E R Octobri menſe, quemadmodum Perſicus, nudum eſt vaginula membranacea profert florem ſex oblongis & anguſtis folijs conſtantem, non æqualibus, nam exteriora paulo longiora & latiora ſunt, omnia autem mucronata foris flaveſcentia & ſplendentia, interiora flava ad majoris colorem magis accedentia, flava ſtamina medium florem occupant. odoratus eſt hic flos, ſoloq; pediculo innitens, ſupra terram non attollitur: flore jam marcido, emergere interdum incipiunt folia, ut plurimum autem ineunte vere duntaxat, terna aut quaterna, plana, viridia, & ſplendentia inſtar foliorum majoris, ſed longè anguſtiora, &

*Narciſ. au-
tumnalis
minor.*

&

ra, & præter aliorum morem sese contorquentia, & cincinnorum instar convolventia: semen primum mihi tulit anno M.D.XCI. initio Iunij in capitulis uncialibus, ferè trigonis, rotundum, nigrum, cui inhærebat albicans quædam & spongiosa ab uno latere materia: radix pusilla, nigra tunica tecta, inferioreque sede tenuibus fibris firmata.

Nomina.

NONNULLI vocant hanc stirpem Narcissum autumnalem, alij Colchicum luteo flore, cum tamen nihil cum colchico commune habeat, præter florem, reliqua sunt Narcissi. Quod si à floris similitudine colchicum dicendum, omnia croci genera etiam Colchicum appellare licebit, cum florem colchico similem habeant. Hispani *Açuçenas amarillas*, id est, Lilium flavum: è Thracia verò allatum *Ciden sari* nomine. Posset etiam non incommodè forsitan ad Lirium alterum Theophrasti referri, vel *ἀρκιασός ὀπωρινός* græcè dici: Secundus autem *ἀρκιασός ὀπωρινός ὁ μικρότερος*, sive Narcissus autumnalis minor. Verum quidem est mihi missum à Generoso Viro Carolo de Houchin Domino de Longatre Colchici lutei minoris nomine, à Iacobo Plateau verò, Colchici montani minimi lutei appellatione.

Sparganium
Placa.

SVPR A Valentiam salebrosis & petrosis locis nascitur quædam planta bulbacea binis folijs prædita, humi stratis, longis, crassiusculis ex viridi nigricantibus, Narcissi majoris autumnalis folijs ferè similibus, sed quibus interna parte secundum nervi medij longitudinem alba quædam latiuscula linea ducta est: radix bulbosa multis tunicis constans candidantibus, & lenti viscidique succi plenis, ingrati amarique saporis, foris nigro cortice obductis.

Eam C. V. Ioannes Plaça Medicus Valentinus, pedalem caulem (nam radicem cum folijs duntaxat, eo demonstrante, eruebam) lævem, aliquot in summo flores Lilij æmulos, candidos ferentem habere, deinde rotunda capitula, in quibus exiguum semen contineretur, asserbat, & Sparganium vocabat.

PSEUDO-NARCISSVS.

CAP. XVII.

Pseudonar-
cissus vulga-
ris

PSEUDO-NARCISSVM illum vulgarem maturè admodum florem proferentem sex pallidis, & stellatim decussatis folijs constantem, magno, longo flavoque & fimbriato calice è medio protuberante ornatum, tanta abundantia in pratis, Londino satis vicinis, crescere certum est, ut in celebri illo vico vulgo *Ceapside* nuncupato Martio mense rusticæ mulieres maximam copiam flores venales proponant, & omnes tabernæ eo flore exornatæ conspiciantur. Crescit & alijs Angliæ, & plerisque Germaniæ locis: memini & olim, cum Lovanij humanioribus litteris operam darem, ad silvulam illius, cœnobio vulgo Perck dicto vicinæ, margines legere sponte natum.

Reperitur etiam illius genus magis præcox, alioqui non valde diversum à jam memorato, cujus flos non pallidus, sed aureus instar majoris Hispanici.

Hunc

Pseudo-narcissus minor Hispanicus.

Narcissus pseudo-narcissus
L. Cat. 134

Narcissus bicolor
W. 2. 2. 26

N. hispanicus, Gronov
Lam. 4. 425

N. major, acc. L. Linn.
R. et S. 7. 941

Hunc verò, colorem interdum mutare observavi, hoc est, calicem illum medium non minus pallidum habere, quam sint sex illa externa folia ipsum ambientia.

Nunc etiã apud Belgas in hortis alitur aliud genus prorsus illi simile, folijs, bulbo, ceterisq; rebus, sed diverso flore, qui videlicet medio illo calice careat, & ejus loco, plurima folia externis illis omnino similia & pallida habeat.

At aliud genus nonnullis veteris Castellæ pratis, & humidis motanis locis, Anglico quidem simile, sed folijs longè majoribus, magisque virentibus, longiore caule, paullo minore flore, eoq; prorsus flavo & quasi aureo, videlicet tam externis folijs quam calice: radix hujus crassior est quam in superioribus.

Est etiam alius, qui novo vere terna aut plura profert folia, majori forma coloreque similia, sed longè minora & angustiora, florem pusillum, majori tamen Hispanico & forma & flavo colore persimilem, insidètem digitali, tenui, viridi cauliculo inter folia emergenti: flori succedit trigonum, obtusis tamen angulis, & ferè rotundum capitellum, in quo semen inæquale nigrum, satis magnum pro plantæ proportione: radix bulbosa, exigua, foris nigricans. Missus mihi hic fuit primùm à Jo. Moutono, Narcissi minimi montani latifolij nomine, deinde à Generoso Dn. de Longatre, pro Pseudonarcisso minimo Hispanico flavo.

Pseudonarcissus pleno flore

Pseudonarcissus major Hispanicus

Pseudonarcissus minor Hispanicus latifolius

Narcissus minor
L. 26. 417

Narcissus minor
Muss. dict.
Sp. hist.
Lam. 4. 423
R. et S. 7. 936

NASCITVR verò quibusdam Lusitanix Bæturixque collibus, Pseudo-Narcissi genus aliud, cui folia non lata ut superioribus, sed valde angusta, sive potius juncea; caulis tenuis, nudus,

Pseudonarcissus juncea
folijs 1.

nudus, p̄mum altus, cujus extemitati insidet flos è vaginula emergens, qui sex folijs ex herbido palleſcentibus & expansis conſtat, quorum medium calix flavus, calathi inſtar oblongus, oris præditus non ſinuofis & fimbriatis ut ſuperiorum, ſed æqualibus: radix exiguo Narciffo ſimilis, intus candida, foris nigricans.

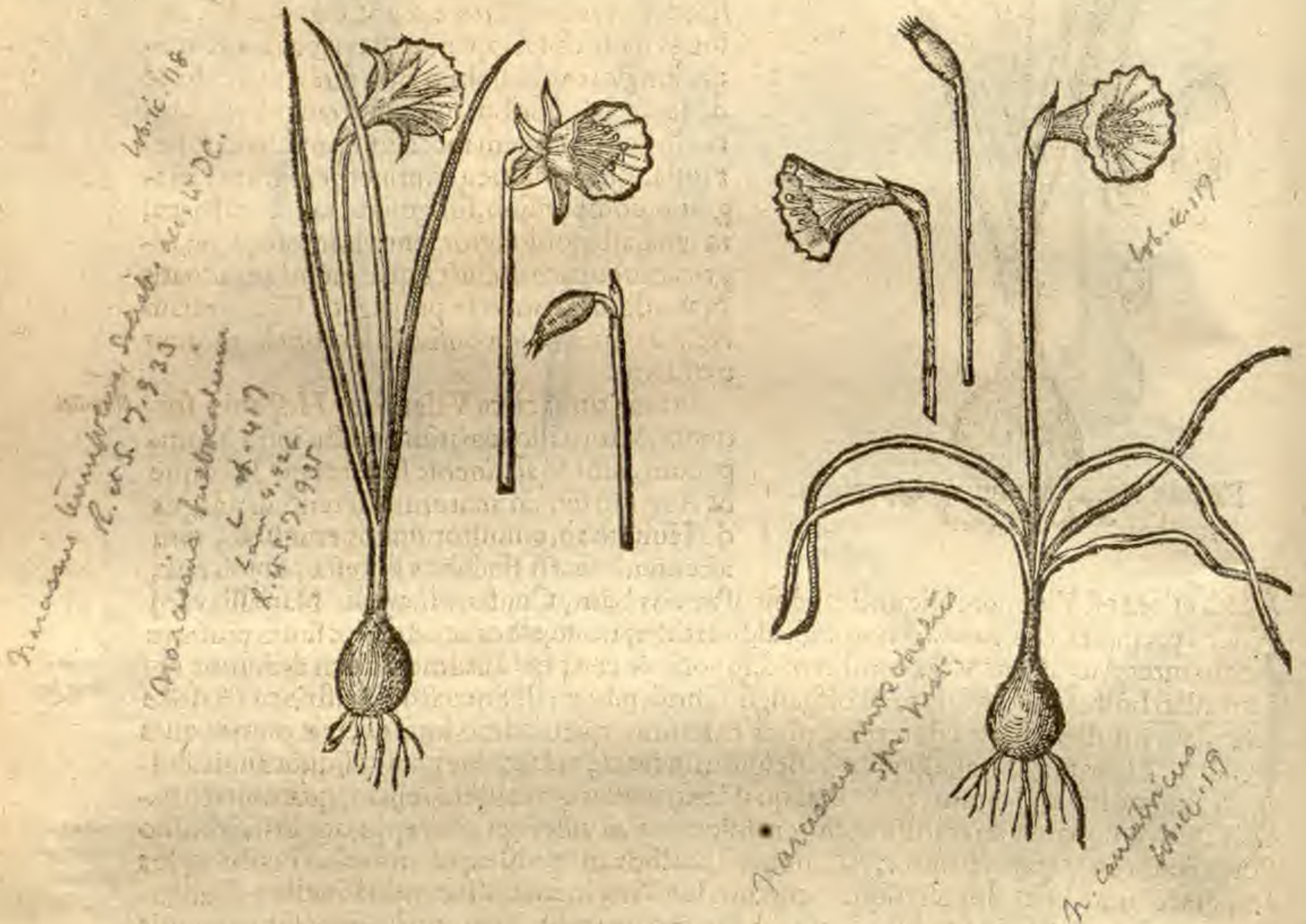
Florebat Ianuario, cum Vlyſſipone Hiſpalim proficiſceret: & Incolæ *Campanilla*, hoc eſt, *Campanulam* vocabant.

SE D & expreſſâ meâ Stirpium quas in Hiſpania obſervabam Hiſtoriâ, miſit ad me Ioannes Moutonus Tornacenſis pharmacopæus diligentiffimus & fideliffimus, idemque rei herbariæ peritiffimus, elegâtes Pſeudo-narcifſi juncifolij icones, quas è plantis, ipſi medio Martio anni M. D. LXXVI. florentibus delineari juſſerat: eas porrò aliquot ante annis à quodam è Gallicia redeunte in Cantabrorum jugis erutas accepiffe, ſcribebat.

Harum prior, illi perſimilis eſt, quem proximè deſcripſi: imò illam ipſam eſſe certus ſum. Nam anno M. D. LXXXIII. trium harum ſtirpium ſingulares bulbos ad me miſit, qui omnes ſe quente anno non modò egregie creverunt, ſed etiam flores protulerunt ipſo Februario, quia forte in fictili repositos diligentius adſervaveram.

Pſeudo-narcifſus juncifol. II. flavo flor.

Pſeudo-narcifſ. juncifol. III. albo flor.

Pſeudonarcifſ. juncifol. folijs II.

Alter tenuiora paullo, licet ſurrecta, habuit folia, florem flavum, hoc eſt, calicem per oras leviter & tenuiter fimbriatum, & ſex illa foliola calicem ambientia, ex herbido palleſcentia, in capitulo ſtami ſuccedente nigrum rotundiusculum ſemen etiam tulit: radix puſilla foris nigricans, bulbacea, tenuibus fibris è ſede prodeuntibus firmata.

Pſeudonarcifſ. juncifol. folijs III.

Tertius quaterna aut quina folia habuit tenuiffima, & capillaria, viridia, humi procumbentia & ſparſa, inter quæ cauliculus emerſit infirmus, palmaris, tenuis, nudus, unicum in ſummo florem è membranaceo folliculo prodeuntem ſuſtinens, tenellum, candidum omnino & calicis oris fimbriatis: hujus ſemen non obſervavi: radix ſuperiori ſimilis. Omnes verò has elegantes plantulas mihi abſtulit aſperſima illa anni xxvi. hiems.

Nomina.

VULGAREM porrò Dodonæus appellat *Narcifſum ſilveſtre*: ſunt qui putent Theophr. lib. VI. Hiſt. cap. VII. *βολβὴ καὶ δ' ἰον* eſſe, cujus ſolū inter coronarios flores, & qui mature erumpunt, meminit, ſive Plinij lib. XXI. Hiſt. Nat. cap. XI. *Codium inon*, quod bis florere ait, vere & autumno. Germani *gelb hoznungs blumen*/ Auſtriacæ matronæ *gelb beckerl*/ id eſt, flavum caliculum, & *gelb Metz blumen*/ hoc eſt, flavam violam martiam, Belgæ *geel tydeloſen*/ Galli nonnulli *Coquelourdes*, alij *Porrion*, à porraceis videlicet folijs appellant.

H V I C plantæ, quæ inter Narcissi genera re-
ferenda, quina aut sena sunt folia, oblon-
ga, lata, Narcissinis similia, sed planiora, firmio-
raque, subcineracei quodammodo coloris: cau-
lis inter ea assurgit cubitali interdum altitudi-
ne, & Leucoij bulbosi quarti (de quo paulo in-
fra) crassitudine firmior, nudus & sine folijs, qui
cacumine promit membranaceum involucrum,
& eo dehiscente quinos aut senos, interdum plu-
res flores, Pseudo-narcisso vulgari similes, lili-
j odorem spirantes, albos omnino: præter exter-
norum sex foliorum nervum, & extremos mu-
crones, qui viridi colore nonnihil aspersi con-
spiciuntur: è medio oblongo protuberante ca-
lice per oras laciniato exeunt candida sex ob-
longa stamina suis apicibus flavis ornata & me-
dio longiore stilo, ut lilio albo ferè: marcidis &
defluentibus floribus subsunt triangularia capi-
ta, in crassitudinem successu temporis extube-
rantia, quibus semen continetur nigrum, ma-
gnum, compressum, fungosum: radix bulbacea,
magna, alba, oblongior, lento humore plena, ni-
gricante cortice obducta, quæ interdum adnatis
Narcissorum modo se propagat. Caulis etiam
& folia concisa aut contracta lentum humorem
exstillant.

*Hemerocalli-
dis valentina
hifloria.*

In maritimis circa Valentiam Hispaniæ fre-
quens, & toto illo maritimo tractu infra Mom-
pelium, ubi Maio mense florentem, Iulioque
& Augusto semen maturum ferentem magna
difficultate ante multos annos eruebam, tam
altè arenâ maris fluctibus aggestâ, mersa erat.

Natalis.

Allata etiam est Viennam aliquoties, dum istic vivebam, Constantinopoli, Narcissis varij
generis permixta, *Conzambach* nomine, addita in inscriptione, albos ac odoratos flores proferre
medio inter Augustum & Septembrem tempore: & certè bis autumo florem dederunt re-
cens allati bulbi Generoso viro Wolfgango Christophoro ab Entzestorf Austriaco: sed illæ
ipsæ plantæ nullum postea florem amplius tulerunt, quemadmodum nec ex omnes quas
è Gallia, Hispania & Italia sæpius in Belgium delatas, vel semine natas aliquot annis alui-
mus. Itaque hanc plantam, ut & alias quasdam, in illarum classem rejicio, quæ mutato na-
tali solo, nunquam, aut rarissimè florere solent, cum videlicet concepto jam in ipso bulbo
flore eruuntur, & transferuntur. Aliquot etiâ bulbos ad me Neapoli mittebat Ferdinandus
Imperatus, quos cum alijs plerisque (curante Illmo Viro Ioanne Vincentio Pinello) Franco-
furti accipiebam ex ea urbe discessurus sub finem Septembr. M. D. XCIII. quos subsequenti
anni hiems, omnibus hortis valde noxia, sustulit.

Eo porrò tempore quo Mompelij apud C. V. Gulielmum Rondeletium vivebam, Scil-
la vocabatur, atque ex ea trochiscos qui Theriacam ingrediuntur pharmacopæi parabant:
postea Pancratium flore Liliij vocari capit. Quæ in Valentino littore nascitur, D. Ioanni Pla-
cæ Medico & Professore illius urbis celeberrimo Hemerocallis nuncupabatur, qui eâ lilia-
ceos quidem flores ferre affirmabat, sed flavescens aut pallidi coloris. Hispanorum vulgus
Amores mios vocat. Itali quidam *Giglio marino*, apud quos rubro aut purpureo flore inveni-
ri, præsertim Ostiensi portu, mihi aliquando relatum est.

Scilla.

Pancratium.

LILIONARCISSVS HEMEROCALLIDIS Valentiniæ facie.

CAP. XIX.

Q V A N Q V A M cum Hemerocallide Valentina magnam affinitatem habeat, eodem
tamen capite non complectendam, sed peculiare caput illi tribuendum operæpretium
duximus: notas enim quasdam habet ab Hemerocallide alienas.

Semine autem ex Italia misso nata est hæc planta Ioanni Bidaut Canonico Insulano, rei
herbariæ (ut intelligo) studiosissimo, qui floris iconem N. V. Ioanni Boifot mittebat, is verò
ad me, anno M. D. XCII.

Iacobus etiam Plateau, cujus frequens in meis Observationibus mētio, eodem anno scri-
bebat similem plantam ipsi natam semine Florentiâ misso Martagonis rarissimi appellatio-
ne, quod tamē ipse, propter dissimilitudinem aliter appellare malisset. Sequenti anno, meo
rogatu

Lilio-narcissus Hemerocallidis facie.

Lilium narcissi
historia.

rogatu ejus imaginem misit, & litteris ad me exaratis descriptionem addidit, quas, quoniam gallicè loquebatur, latinas sic faciebam: Mitto, uti petieras, iconè ejus Narcissi, quem fatione adquisivi, & eorum, quæ circa eam plantam observavi, descriptionem.

EIVS bulbus Muscari crassitudinè æquat, vel etiam superat, pauloq; longior est, multis tunicis involutus, quarum extrema fusca est, sequens subrufa, tertia candidior: ejus radices seu fibræ, graciliores & frequentiores, quàm in Muscari: sub Aprilis demùm finem (nullos bulbos memini adeò tardè emergentes) sena aut plura producit folia, duplò ferè latiora quàm Muscari, sed illis breviora, & sub extremum Augustum marcescentia, dissimili planè ratione quàm tua Hemerocallis Valentina, cujus folia Augusto emergunt, deinde tota hieme viridia permanent. Ex eodem bulbo bini interdum prodeunt caules, ferentes singuli, circiter Junium mensem, folliculo inclusos sex aut octo flores parvo lilio non dissimiles, medium occupante parvo calice albo, in multas laciniæ per oras secto, odorato, in quo sex alba stamina flavis apicibus prædita, & medius stilius albus: semè in thecis nigrum, minus & magis rotundum Hemerocallidis semine. Ego Lilio-narcissum Orientalem appellarem: sed tuo judicio permitto.

Illius postò eiconem, ex ea, quam ipse Plateau mittebat, expressam hinc subjecimus.

LEUCOIVM BVLBOSVM.

CAP. XX.

TRIA Leucoij bulbosa radice apud Pannonones observabam genera: quorum duo præcocia sunt, tertium serotinum. Præcocius addo aliud peregrè Viennam allatum, deinde minimum genus in Hispanicâ peregrinatione erutum.

PRIMUM, Narcissi autumnalis majoris folijs similima habet folia, admodum viridia & nitida, nō tamen adeò atra viriditate splendens: caulem è medio illorum exeuntem, sesquipalmarem, nudum, striatum, infirmum, concavum, membranaceum folliculum, sive vaginulam in summo ferentem, è qua unus, interdum alter, rarò tertius erumpit flos, sex folijs æqualibus constans, candidis, sed extrema & angustiore parte veluti maculâ è viridi flavescens infectis, nutans & deorsum spectans, exigui cymbali modo, medium occupantibus sex flavis staminibus cum candicante stilo, florifq; Spinæ appendicis, sive Oxyacanthæ vulgo creditæ odorem referens, nec ingratus: flori succedunt membranacea capitula, pyri modo turbinata, semen ex candido flavescens continentia, oblongiusculum, durum: radix bulbosa est, multis candidis tunicis (extimâ tamen fuscâ) constans, & densâ candicantium fibrarum comâ firmata.

ALTERIVS folia non multùm à superioris folijs forma discrepant, verùm angustiora sunt & firmiora, ad Pseudo-Narcissi vulgaris flavo flore foliorum colorem æruginosum & quodammodo cineraceum magis accedentia: cauliculi graciliores, palmares, nudi & concavi

Leucojum
bulbosum
præcocius.L. bulbosum
Sp. hist.L. bulbosum
var. vernum
H. Clus. 135
Lam. 4. 494

Leucoium bulbos. præcox minus.

Leucoium bulbos præcox Byzant.

cavi è vaginulâ illi insidente, unicum semper florem (plures observare nõ memini) promunt superiore minorem, nutantem etiam & pendulum, atque sex folijs præditum, quorum tria externa omnino nivea, alijs duplo longiora latioraque sunt, radijsque solaribus illustrata, aut sudo cælo, alarum modo se explicant, tria interna breviora sunt, & cordis, ut vulgo ab imperitis pingitur, formam, sive sagittæ crenam referunt, binis viridibus maculis circa crenam foris notata, internè sex viridibus radijs ab umbilico ad extremas oras insignita: medium florem sex etiam staminula crocea, stilusque exilis, candidus, occupant, odor nullus, aut perquam exiguus: similia superioribus ferè capita succedunt, minora tamen, & olivæ virentis formam penè exprimentia, in quibus semen altero candidius: radix superiore minor, multis etiam tunicis albis constans, externâ nonnihil nigricante, & sessili parte multis tenuibus fibris prædita.

Prodit utrumque maturè admodum, statimque inter bina folia florem ostendit vix liquefactis nivibus, quas secundum genus nonnumquam etiam penetrat: Maio mense semen maturefcit, & folia marcescunt.

TERTIUM genus secundo ferè simile est, ineunteque Martio bina folia promit illi similia, sed latiora, æruginei etiam coloris, floris gemmam ut in illo complectentia: crassiusculus caulis tandem succrescens, unicum florem vaginulâ inclusum sustinet, formâ superiori similem, duplo ferè majorem. tribus externis folijs alarum modo expansis, prorsus niveis, interioribus verò brevibus, bifulcis ut in superiore, simul coëuntibus, & veluti tubulû quempiam efformantibus, foris plerumque circa unguis virefcntibus, reliquâ parte albis, oras tamen secundum crenas virides maculæ inficiunt, interioribus verò aut magna ex parte viridia sunt, aut octo radijs ab imis unguibus secundum longitudinem ductis prædita: prioris fragrantiam utcumque æmulatur hic flos, & suavius quidpiam spirare mihi videtur: radix secundo major.

Primum, in silvâ quadam non procul Zolonock Ill. Dn. de Batthyan oppido udis locis solummodo observabam: crescit etiam plerisque Germaniæ locis: Alterum nõ modò in Viennensi & Leytano saltibus, sed etiam plerisque Pannoniæ pratis: umbra tamen magis delectari videtur. Tertium Byzantio Viennam inferri cepit, Narcisci bulbis permixtum, post annum M. D. XXII. Sed & simile penè mittebat Doctis. Imperatus, cum multis alijs bulbis, Neapoli, sub Autumnum anni XCII. è monte Virgineo erutum.

QUARTO quinque aut sex sunt folia Narcissinis similia & virentia: è quorum medio caulis pedalis aut amplior affurgit, nudus, concavus, aliquantulum planus, & binis acutioribus angulis præditus, viridis, è membranaceâ vaginulâ quinos aut senos flores summo fastigio

Leucoium minus, P. Lam. 2. 1790

S. plicatus, Bur. R. 45. 7. 1792

Leucoium bulbos præcox Byzant.

Natalis.

Leucoium bulbos ferocissimum majus.

Leucium autumnale
L. 1714
Lam. 11694
5. 1716

Ord. 230

Leucium autumnale
L. 1714
Lam. 11694
5. 1716

Ord. 230
L. 1714
Lam. 11694
5. 1716

proferens, tintinnabuli modo pendulos, sex æqualibus & niveis folijs cōstantes, quorum extimam partem virides maculæ inficiunt, senis intus staminibus flavis, medioque lacteo stilo, apice viridi insignito: floribus succedunt magna & trigona angulis obtusis capita, pyri in modum ferè turbinata, nigrum semen orobaceum, Lilia sphodeli flavo flore semini non ab simile continentia: radix crassa & bulbacea multis succulentis tunicis constat, & plurimis fibris donata est.

Natalis.

Seriùs superioribus plerumque germinare solet, atque Maio demù mense flores proferre. Vno duntaxat inter amnis Pannoniæ loco hoc genus observabam uliginosis pratis supra Waraldinum anno M. D. LXXIX. Memini & illi simile planè, duodetriginta priùs annis eruerè in Pratis Lateræ vicinis cùm Mompelij viverem.

Sed & ejus genus quibusdam pratis ad Danubium sitis infra Viennam Austriæ nascitur, cujus folia quidem similia, sed pallidiora, nō aded mucronata, & veluti bifido mucrone prædita: flores item maculis ex viridi magis pallentibus infecti. Alitur hoc etiam in Germanicis & Belgicis hortis.

Leucium bulbos autumnale tenuifol.

QVINTVM cauliculo est palmum alto, gracili, unicum, interdum alterum & tertium ferens florem omnino lacteum, pendulum, sex folijs constantem, & tintinnabuli modo formatum, inodorum, ingratiq̃ gustus, in quo pallida stamina: flore jam aperto, demum prodeunt quaterna aut quina capillaria viridiaque folia: radix bulbosa, satis crassa pro plantæ exilitate, è multis glutinosis tunicis compacta & amara, quæ candicante membranâ integitur.

Extremâ Bæticâ, quâ Lusitaniz contermina est, non procul Badajoz, quam nonnulli Pacem Augustam esse existimant, ad flumen Anam sitam, nascitur, ubi sub finem Octobris & Novembris initio, cum suo flore eruebam Vlyssiponem proficiscens, unde in Belgicam cum parvo illo serotino Narcisso amicis mittebam: qui diu in pensilibus suis hortis utrūque aluerunt, nullum tamen, quod sciam, florem videre potuerunt, & an hætenus bulbos conservarint, ignoro.

Natalis.

PRIMUM genus à rhizotomis mulierculis *Mossbell*/quasi dicas palustrem violam, nominatur: in Germania verò ubi plerisque locis nascitur, *weisse Hornungs blumen*/ id est, candidus Februarij flos, ad differentiam *Pseudonarcissi* vulgaris, quem *gelb Hornungs blumen* appellari dixi. Alterum ab iisdem mulierculis *weisse veptl* & *Suetropsen*/ hoc est, alba viola & niveæ guttæ, ab insigni videlicet candore appellatur. Serotini majoris nullum vulgare nomen intellexi, quemadmodum neque Quinti, quod *Leucium autumnale* dici poterit, cùm autumnò duntaxat, ut puto, floreat.

SCILLA HISPANICA.

CAP. XXI.

Scillæ hispanicæ flos & semen.

S. maritima
R. ind. 7. 153
L. sp. 442
N. ex. 123
Lam. 1755

S. maritima
R. ind. 7. 153
L. sp. 442
N. ex. 123
Lam. 1755

SCILLÆ historiam plerique dederunt: sed quia nemo hactenus legitimam ejus iconem exhibuit, facere non potui quin meis observationibus infererem, cum eam & primum emergentem, & florentem, semineq; onustā. plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis eruerim.

EST verò Scillæ caulis plerumque cubitalis aut major, rectus, nudus, absque folijs, plurimis candidis & stellatis floribus ornatus. Asphodeli minoribus, ornithogalo majori (quod quidam Scillam Epimenidiam putant) valde similibus, qui ab imis (uti verissime Theophrastus Hist. lib. vii. cap. xii. scribit) explicari incipiunt, quemadmodum Asphodeli & quarundam aliarum bulbacearum stirpium flores: his succedunt triangula capitula compressis angulis & velut inania, in quibus tamen nigrum, planum, paleaceum semen: quinque, sex aut plura demum emergūt folia liliacea, lata, viridia admodum, densa sive carnosā, humi expansa, nonnihil carinata: radix crassa est, multis tunicis albis lento quodam humore plenis prædita, multisq; crassiusculis fibris capillata.

Copiosè nascitur supra Olyssipponem, & plerisque alijs Lusitaniæ & Hispaniæ locis. Floret Augusto & Septembri, semen Octobri & Novembri maturefcit: folia maturo jam semine, & exarido caule, emergunt Novembri & Decembri.

GRÆCIS σκίλλα, Latinis etiam Scilla dicitur, cujus Plinius tria genera facit, masculum folijs albis, feminam nigris, & tertium cibus gratum Epimenidium, quod angustiore est folio, & minus aspero, vel, ut Theophrastus habet, læviore. Hispani *Cebolla albarrana* appellant.

Cum porrò Epimenidia scilla, teste Plinio, edulis sit, Hemerocallidem valentinam, illam esse non posse, certissimo argumento est exemplum de duobus piscatoribus, quod interdum C. V. Rondeletus referre solebat: id autem est ejusmodi. Itorum piscatorum alter cultrum, Hemerocallidis, eo concisæ, succo intinctum, sodali, quem oderat, cibum sumpturo adposuit: ille bonæ fidei, nec insidias metuens, carnes propositas secat, isq; vescitur, abstimente alio, qui se fame premi negabat: post paucos deinde dies miser ille, qui carnes ederat, sublatus.

PANCRATIUM.

CAP. XXII.

PANCRATIO amplitudo major est, extimæ tunicæ rubent, foliaq; ampliora, longiora, magis carinata & quodammodo surrecta.

Abandè crescit in Hispaniæ mediterraneis, aded rusticis exosum, ut me ejus bulbos eruentem admonerent ne degustarem, præsentaneum enim esse venenum. Germinat cum Scilla: florentem autem, aut semen ferentem numquam hanc plantam conspexi.

cissinis, minus carnosâ & succulenta, duriora etiam, viridia, mucronata, ingrati saporis, quibus minutissimè etiam confractis, tenuia quædâ stamina instar telæ aranearum diduci possunt. Ex horû medio caulis exit cubitalis, aut amplior, rectus, Scinlini caulis æmulus, lævis, nudus, virescens, supremâ parte ad cæruleum colorè tendens, oblongamq; ac densam veluti spicam, in denos vel plures versus, ante quam explicetur, distinctam, primum viridem, sed paulatim (dum sese explicat in flores) cæruleum colorem contrahentem: flores senis foliolis stellatim expansis constant, triangulo umbone in medio protuberante, Hyacinthi autumnalis floribus valde similes, inodori, cærulei cum suis, quibus insident, pediculis, & internis staminibus, quorum apices initio purpurei, ubi sese expanderunt, pallefcente quadam veluti farinâ aspersi sunt. Incipit florere ab imo, ut Scilla, & reliquæ magnâ ex parte bulbaceæ stirpes, flores racemi aut spicæ instar confertos habentes, solèt. Semen observare voluimus, sed flores admodum caduci, statim marcescere cœperunt, & relictis tantùm in caule pediculis deciderunt. Radix crassa & bulbosa est, è plurimis tunicis albis contexta, tomentosa, & veluti aranearum telis obsita, multos ut plurimum bulbos ad latera adnatos habens, & crassis oblongisque fibris nitens.

Eriophorus Peruânus.

ALIUD porrò elegantissimum Eriophori genus ab eruditissimo viro Doctore Simone de Tovar Medico Hispalense celeberrimo, anno M.D.XCVI. accipiebam, nunquam ante mihi conspectum, quod jam descripto adjungendum putavi.

*Eriophorum
Перуанум.*

MULTA id ex radice promit folia, surrecta initio, deinde in terrâ sese inclinantia, dēsa, carinata, instar foliorum Hyacinthi, viridia, splendētiaq; quæ minutim cōfracta, tenuissima stamina præbēt, haud secus ac Primum genus: inter hæc folia sesquipedalis nascitur caulis, teres interdū & gracilis, firmus tamē, nudus, virescens, qui summo fastigio plurimos fundit flores, initio quasi in spicâ congestos, deinde ab infimo sese explicare incipientes & in latitudinē expandentes, sex foliolis stellatim decussatis cōstare deprehenduntur, coloris purpurei, circa umbilicū autē cærulei, ut & prominens umbo, atq; sena quæ illū ambiunt staminula lata, flavis seu pallidis apicibus prædita, singula florū folia per longitudinē secante venâ ex atro purpureâ, odor valde tenuis & exilis: oblongis verò gracilibusq; innititur flores pediculis ex viridi purpurascētibus, quorū singuli ex appendicularū candidarum & membranacearum sinu prodeūt: floribus successerunt trigona mucronatâq; capitula, semen continentia rotūdum, nigrum semini Hyacinthi Anglici seu Belgici par: bulbos ejus crassus, longiusculus & quodammodo pyramidalis, ex albo flavescens (cujus squamæ, perinde ac in priore, molli lanugine plenæ) infimâ sede multis crassiusculis fibris prædita: floruit extremo Maio insequente.

Ceterum, cum diligenter hanc stirpem considero, & cum Hyacinthi stellati Peruâni icone confero, plurimis notis convenire comperio, & illâ ipsa icone hanc stirpem, aut illi parem, expressam esse, pænè mihi persuadeo: illud solùm interest, quod iconi folia non carinata, sed medio nervo protuberante & sublevato adpicta sint, tum radix nimis obtuso mucrone. Hanc ob causam Lectori optionem relinquo, ut quo loco volet, iconem adaptet.

Eriophorus, Laniferi nomen huic bulbo inditum, ob tomenti copiam, quod lanæ modo in stamina diduci potest.

Nomen.

Theophrastus inter veteres, lib. VII. Plant. Hist. cap. XII. eriophori meminit bulbi, illum in littoribus nasci, lanamq; sub primis tunicis habere, ex qua togæ & aliæ vestes cōficiantur: deinde, quod internum est in eo bulbo, mandi: cujus in hoc nullum periculum fecimus.

Ejus etiam meminit Plinius lib. XIX. Natural. Hist. cap. II. Theophrasti testimonium adferens: & Athenæus lib. Deipnosoph. II.

Sed satis mirari nequeo, quosdam scribere non esse veritos, Dodonæum vidisse in Ill. V. Joannis Brancionis horto eriophorum illum bulbum, cujus iconem exhibet in appendice ad Purgantium historiam, cum tamen disertè scribat, eriophorum quidem vidisse (primum

videlicet quem hoc capite nos describimus) at florem numquam. Iconem autem quam istuc addidit, acceptam fert illi, qui, me urgente, eam miserat. Et certè Dodonæum aliquoties admonuisse memini, ne evulgaret, quod mihi admodum suspecta esset illa icon.

HYACINTHVS ORIENTALIS.

CAP. XXIIII.

DE Hyacintho orientali quidquam scribere non erat animus, quia à plerisque prodita est ejus historia: cum verò de isto flore quædam observaverim ab illis vel non animadverta, vel neglecta, præter institutum facturus non videor, si ea hic protulero.

Hyacinthus orientalis.

Hyacinthus or. πολυανθής.

Hyacinth.
orientalis.

PRÆTER illum ergo qui omnibus jam satis notus est, cujusque florem coloris intensio-
ne vel remissione admodum variare deprehendi (nam totus quasi cæruleus, vel subcinera-
ceus, vel dilutius purpurascens & hilaris, aut saturatè purpureus & ad violæ nigræ ferè colo-
rem accedens invenitur) in meo hortulo alebam, cujus bulbus reliquorum magnitudinem
non admodum superabat: sed folia firmiora erant, caulis etiã inter illa prodiens major, cras-
sior, vixenos aut plures flores proferens, alijs quidem similes, sed ex cineraceo quodammo-
do purpurascens, omnesque in unum latus propendentes, reliquis non minùs odoratos:
semen in triangulis capitibus minus altero.

Hyacinth. or.
πολυανθής.Hyacinth. or.
πολυκλαδής.

Hujus semine nata mihi est planta πολυκλαδής, cujus caulis cubitalis, crassus, firmus anno
M. D. XXCV. decem & septem flores habuit, non ejusdem cum matre coloris, sed purpureos
floridiores, & sub illis binos ramulos, quorum singuli quinque floribus erant onusti: sequente
tamen anno nudum tulit caulem paucioresque flores, cum longè plures expectassem, quan-
doquidem primo factu tam fuisset fertilis.

Hyacinth. or.
πολυανθής
Jac. Plateau.

VERVM diligentissimus & eruditionis non contēndæ Jacobus Plateau mihi scripsit,
Hyacinthum alere se valde amplis folijs, magno, crasso, firmoque caule, multis floribus præ-
dito, colorem non addidit, sed iconem misit Hyacinthi polyanthi majoris nomine insigni-
tam, qualem hic exprimi curavimus.

Habeo quidem unam stirpem valde lato folio & saturatius virescente præditam, cujus
caulis etiam crassus, firmusque, sed in ferendis floribus parcius, utpote qui plures dens non
det, eosque non ad latus unum spectantes & cōversos, sed omni latere æqualiter quasi sparso,
saturatius purpurascens: capita etiam saturatius virentia, quasi purpuræ inperso colore.

Hyacinth. or.
albus purpu-
rei sem. nat.

CETERVM, quod silentio minimè premendum duxi, Generoso Wolfgango Christopho-
ro ab Entzestorf, semine à me communicato natus est Hyacinthi bulbus, qui Aprili mense
anni

Hyacinthus orient. πολυανθεος alter.

Hyacinthus orient. niveus.

Hyacinthus orient. niveus
R. M. S. P. 175
Jan. 2. 1751
678

anni M. D. XXCI. florere cœpit, & sequentibus annis similes primis flores proferre nō desijt. Ejus folia alijs similia sunt, paulò tamen dilutiùs virentia, inter quæ caulis emergit satis firmus, senos, septenos aut plures (habui enim duodenos & quatuordecim) interdum flores proferens crassiusculos, interiore parte omnino niveos, foris etiam albos, sed quorum externa tria folia ad *ωχρόλευκον* colorem quodammodo accedunt, non minùs tamen odoratos quàm superiores Hyacinthos: ijs succedunt trigona capita dilutiùs virentia, semen etiam nigrum continentia: radix satis crassa, candicans, multis fibris donata.

ANNO porro M. D. XXCVII. Byzantio accepit Generosa Dn. Vngnadin magni muneris loco, & pro Hyacinthis niveo flore, quatuor exiguos bulbos à reliquis discretos, quorum duo candicantes erant, alij dilutè purpurei & coloris admodum floridi: utriusque generis unum mihi dedit: purpureum utriusque subsequens hiems corruptit, tametsi mei magnam curam habuerim, alter paucos dedit flores eosque omnino niveos, altero minores, ut etiam tota planta multò tenerior & infirmior est.

Hyac. orient. niveus.

Diversis autem ab utroque, qui pro albo Hyacintho hætenus est habitus, cujusque unicam stirpem à C. V. Alphonso Pantio missam alebat in pensilibus hortis Ill. Ioan. de Brancion, cum Viennam evocatus sum ex Belgicâ: hujus postea plures bulbos Viennâ illi misi, nam istic satis frequens erat, cum valde sit liberalis in sobole generâda. Sunt verò illius flores ante quam explicentur, albi, sed aperti oras tantum albas habêt, reliquâ parte quasi carnei coloris, cum tamen senescere incipiunt, ferè toti nivei fiunt.

Hyac. or. ex. albidus.

TURCÆ omnes Hyacinthos hætenus acceptos *Zambul* appellatione miserunt, additâ voce *Indi*, cum Indicum, vel aliâ quapiam, cum locum unde acceperint, indicare volunt. Florent omnes Aprili.

Nomina.

CETERVM huic capiti annectendam censui raram quandam plantam, nec ante annum M. D. XCIII. mihi inspectam, cujus sanè primam cognitionem acceptam fero Bernardo Paludano, Medico, viro doctissimo, mihiq; amicissimo, & (si quis alius) naturalium rerum peritissimo, atque earum opulentissimum atque instructissimum penû habente. Iphis enim Cal. Decembris, hujus stirpis caulem ab illo accipiebam bipedalè aut ampliorem, firmum, non concavum, enodem, quem tamen per intervalla ambiebant octo, aut novem folia incondito ordine disposita, & ipsum mediâ ex parte amplectètia, ut nodorum quandam speciem præberent, circa imum longiora, & latiora, supernâ parte breviora, omnia tamè carinata, dilutiùs virentia, satis dura, & si quis vel in minimas partes confringeret, veluti tenuissima stamina, instat foliorum Eriophori vulgaris divulsorum ostendètia: summus caulis desinebat

Hyacinthi Indici biflora.

finiebat

sinebat in duodenos aut plures flores (quorum unicus dūtaxat apertus, reliqui adhuc clausi) confertim & in spicæ quodammodo formam nascentes, unciam longos, summâ parte in sex lacinias aliquantulum reflexas divisos, florum Hyacinthi Asiatici instar, sed longè crassiores & magis succulentos, non minus forsitan, quàm mali citrij flores, sex staminibus è medio prodeuntibus (quorum apices pallidi) & illis breviorè stilo: odoratusne sit, an odoris expers, me latet, quia satis afflictum vecturâ & mediâ ex parte contractum accipiebam: qualem autem radicem haberet, non erat adscriptum.

Nomen.

MISSA porrò fuerat Paludano hæc planta, cum inscriptione, *Bulbus Indicus florem album proferens floris Hyacinthi orientalis amulum*: ego, propter tenuissima illa, ut dixi, instar telæ araneæ stamina, quæ caulis in hærentia folia, vel minutim contracta reddebant, Eriophori genus aliquod arbitrabar, tametsi & caulis folijs ornatus, & florum forma refragarentur, nec radix mihi conspecta esset.

Ex epistolâ tamen, quam biennio post ab eruditissimo viro D. Simone de Tovar (qui Paludano plantam communicaverat) accipiebam, cum aliquot ejus plantæ, tuberibus verius, quàm bulbis, scrupulus mihi injectus est, an ad Eriophori genus commodè referri posset: etenim in hunc modum scribebat.

Hyacinthus Indicus tuberosa radice.

Hyac. Orientalis Indicum.

PLANTÆ Indicæ, mihi Hyacinthi Orientalis Indici indigetatae bulbus, pluribus adnatis tuberibus se propagat, è quibus multa prodeunt folia humi sparsa, oblonga, angusta, mucronata, alij foliorum æmula, atque in eorum medio cōplures caules assurgunt rotundi, lōgi, bicubitales, & non rarò altiores, ac ferè tricubitales, duriusculi, leves, minimi digiti crassitudinem nunquã superantes, unde, ob nimiam illam longitudinem ac tenuitatem infirmi, obliquè quo tēpore flores ferunt, se contorquent, & humi plerumque procumbūt, nisi bacillis aut admiculis sustineantur: hos autem caules, per intervalla, singularia folia alternatim latâ basi ambiūt, breviora multò, sed magis acuminata, quàm circa radicē: atque in eorum summo permulti spicatum coherentes insident flores, candidi, Hyacinthi orientalis floribus similes: hanc verò plantam Eriophori bulbi genus esse, non facilè assentiar. Hæc Tovar, ad ipsum enim scripserâ, ex ijs, quas in folijs caulis in hærentibus deprehenderam, notis Eriophori genus mihi videri.

Et certè quæ mittebat, quæque ab Illmo Comite Arembergio post accipiebam tubera, insequente Sextili folia produxerunt longa, humi sparsa, carinata instar foliorum Eriophori, sed angustiora & lōgiora, in mucronem longum desinentia, seseq; invicem amplectentia, quemadmodum Iridis latifoliae, caulis expertis, folia, quæ vulla & contracta, non secus in stamina diducebantur quàm breviora illa caulis annexa: radix tuberosa est, Ari Ægyptij, sive Colocasiae instar, sed longè minor, adnatis se propagans, nonnullisque fibris prædita, ut ex subjectâ icone videre licet.

Itaque si Hyacinthus nuncupanda erit hæc planta, Hyacinthum Indicum tuberosa radice, appellare licebit.

Hyac. Indicum tuberosa radice.

HYACINTHVS HISPANICVS.

CAP. XXV.

Hyac. Hispanicus.

DODONÆI Hyacintho non scripto valde absimilis non est hic Hyacinthus: folia tamen profert non adeò splendentia, nec humi strata, sed potiùs surrecta, breviorè caulem, flores dilutius purpurascens, & ad cæruleum colorem quodammodo tendentes, quorum odor etiam magis obscurus: semen, radix, ferè conveniunt.

Floret eodem tempore cum Dodonæi non scripto, nempe sub Aprilis finem & Maio.

Hunc in Hispanicâ meâ peregrinatione non observavi, sed paucos ante annos è Belgicâ missum accepi à Generoso Dn. de Longatre, Hyacinthi Hispanici inodori nomine. Vnde porrò ille habuerit, mihi incompertum.

CETERVM

Hyacinthi obsolet. Hispan. serot. semen.

Nomina.

X. varij bulb-
bi à Hollebe-
quo misit.Muscari hi-
storia.

Muscari obsoletiore flore.

CUM in Belgicam amicis primūm mitteret hunc bulbū Franciscus Hollebeque, Regis Hispaniæ Simplificista & hortulanus in Aranjoez, nomen adscriptum erat Hyacinthi flore coloris cineracei & terrei. Et sine dubio inter Hyacinthi genera recensendus est.

Addiderat præterea sequentes bulbos, vnum quatuor aut quinque flores gestantem albæ campanulæ modo efformatos: Alium campanulæ etiam flore satis magno ad terram inclinato, flavi intus coloris, foris purpurei: tertium flavo flore superiore parte aperto: alium flavo humili flore, cui semen simile *Amores mios*: Narcissum juncifolium albo flore: Narcissum cæruleo flore: Pseudonarcissi genus admodum exile: alium montanum ignotum Croco silvestri similem: Hyacinthum orientalem Hispanicum: & Tulipam Hispanicam, cujus ante memini. E quibus nullum superesse puto, præter Pseudonarcissum & Hyacinthum Hispanicum, quorum descriptionem suis jam locis inserui.

MUSCARI.

CAP. XXVII.

EVICINIS Constantinopoli hortis, ultra Bosphorum in Asia sitis, primum nostræ Europæ communicata est hæc planta, quæ ob suavissimum odorem silentio præmenda minime fuit.

HABET autem quina aut sena oblonga folia, humi diffusa, & obliquè inflexa, caniculata, satis crassa & succulenta, Hyacinthi comosi majoris, sive primi Matthioli, folijs perquam similia, & tenuia stamina, si rumpantur, etiam ostendentia, non adeò tamen abundè, ut Eriophori folia. quæ cum primum germinant, vel purpurascunt, aut albescunt, interdum pulcherrimo rubro colore nitent. Ex horum medio caulis verno tempore erumpit satis crassus, rotundus & nudus, admodum infirmus pro sua crassitudine: hunc à medio ad summum ferè racematim cohærentes ambiunt flores, urceolis propemodum similes, initio interdum purpurascens, aut virides, deinde ex purpurâ virentes, aut cū viriditate albicantes, nonnumquam subcærulei, aliquando nigricantes initio sive saturatè purpurascens, deinde pallidi vel flavescens, vel ab initio pallidi, postea flavi, postremo ubi tabescere incipiunt, nigricantes aut pulli, ijque mucrone quàm in alijs crassiore & obtusiore interdum, qui marcescere incipientes, gratissimum moschi ferè, aut aromatum odorem referunt, licet qui flavo colore est, gravius quidpiam & narcissinum quodammodo spiret: intelligo & niveo omnino flore, atque etiam egregiè rubente inveniri, quos sanè mihi videre nondum contigit. Omnibus succedunt prægrandia trigona & veluti pinnata capita, in quibus semen continetur nigrum, rotundum, magnitudine orobi, aut seminis Hyacinthi primi Matthioli, sed majore. radix subest magna, albicans, multis tunicis cepearum modo contexta, & frequentibus crassis fibris ex imâ sede prodeuntibus firmata, perennibus, nec singulis annis marcescentibus & pereuntibus, ut Hyacinthorum, Narcissorum, Tuliparum, Liliorum, & multarum aliarum bulbacearum stirpium fibræ. Ab imo flores explicare incipit

ut cæte-

Muscarum flavo flore.

Muscarum caulibus suis filiquis onustus.

ut cætera bulbacea spicatum vel botryodem florem ferentes. Observavi interdum hanc *Nemica* stirpem, caulem in binos ramos dividere, quorum singuli multis floribus onusti fuerint.

Ad Hyacinthi genera hanc plantam sine controversiâ referri debere, nemo est in *Botanicorum* studio mediocriter versatus, qui non agnoscat. Ejus verò primam notitiam amplissimo viro Iacobo Antonio Cortuso acceptam referimus, qui illam Ill. Ioan. de Brancion summo meo amico, & tamquam fratri charissimo, ante multos annos in Belgicam usque mittebat *Tibcadi* nomine. C. V. Matthiolus ejus iconem omnium opinione exhibet *Comment. in Diosc. cap. De Bulbo vomitorio*, nullâ tamen additâ descriptione. Constantinopoli verò (unde primum eò perlata fuerit adhuc ignoramus) semper missa fuit vel *Muscarum*, vel *Muschorum* aut *Muscurum* appellatione, ob insignem odoris suavitatem, qui ad eorum pastillorum fragrantiam, quos ex benjuin alijsque odoratis parare solent, quodammodo accedere videtur: eandem ob causam nonnulli etiam *Muschio greco* vocant.

HYACINTHVS COMOSVS BYZANTINVS.

CAP. XXVIII.

QVATERNA, quina, aut sena interdum habet folia, humi ut plurimum fusa & expansa, nonnumquam procumbentia duntaxat, oblonga, Hyacinthi primi Matthioli folijs valde similia, latiore tamen mucrone prædita, & in lateribus veluti tenui lanugine obsita, præsertim infimâ parte, circa eorum exortum, ingrati gustus & nauseam facile excitaturi: ex horum medio, pedalis, nonnumquam major, nascitur caulis, teres & rotundus, nudus, intus fungosus, foris viridis lævisque, quem à medio ad summum sexageni plerumque aut plures ambiunt flores oblongiusculi, oris in sex laciniolas divisus, sex staminulis purpureis intus præditi, inodori, initio candicantes, deinde cum marcescere incipiunt, fusci & inelegantis coloris: pediculi quibus flores nituntur, initio brevissimi sunt, deinde paulatim marcescentibus floribus exerescentes, quatuor unciarum aut ampliolem longitudinem adquirunt, sic ut totus caulis suis floribus ita expansis onustus, aspergillum non minus referre videatur, quàm Hippuris quoddam genus: caulis suprema pars cum florum pediculis purpurascit: incipit florere ab imis: trigona deinde capitula fert, exigua, pro plantæ amplitudine, in quibus paucum semen, interdum in singulis capitulis unicum duntaxat, rotundum, nigrum, Hyacinthi comosi majoris semine minus continetur, interdum nullum, nam ut plurimum capitula inania sunt, nec arbitror unquam plura collegisse ex unicâ, quam habebam plantâ, ternis seminibus, aut (quando plurima) quinis aut senis: radix rotunda, bulbosa, multis candicantibus tunicis constat, exteriori subfusca, & basi multis fibris albis fultâ.

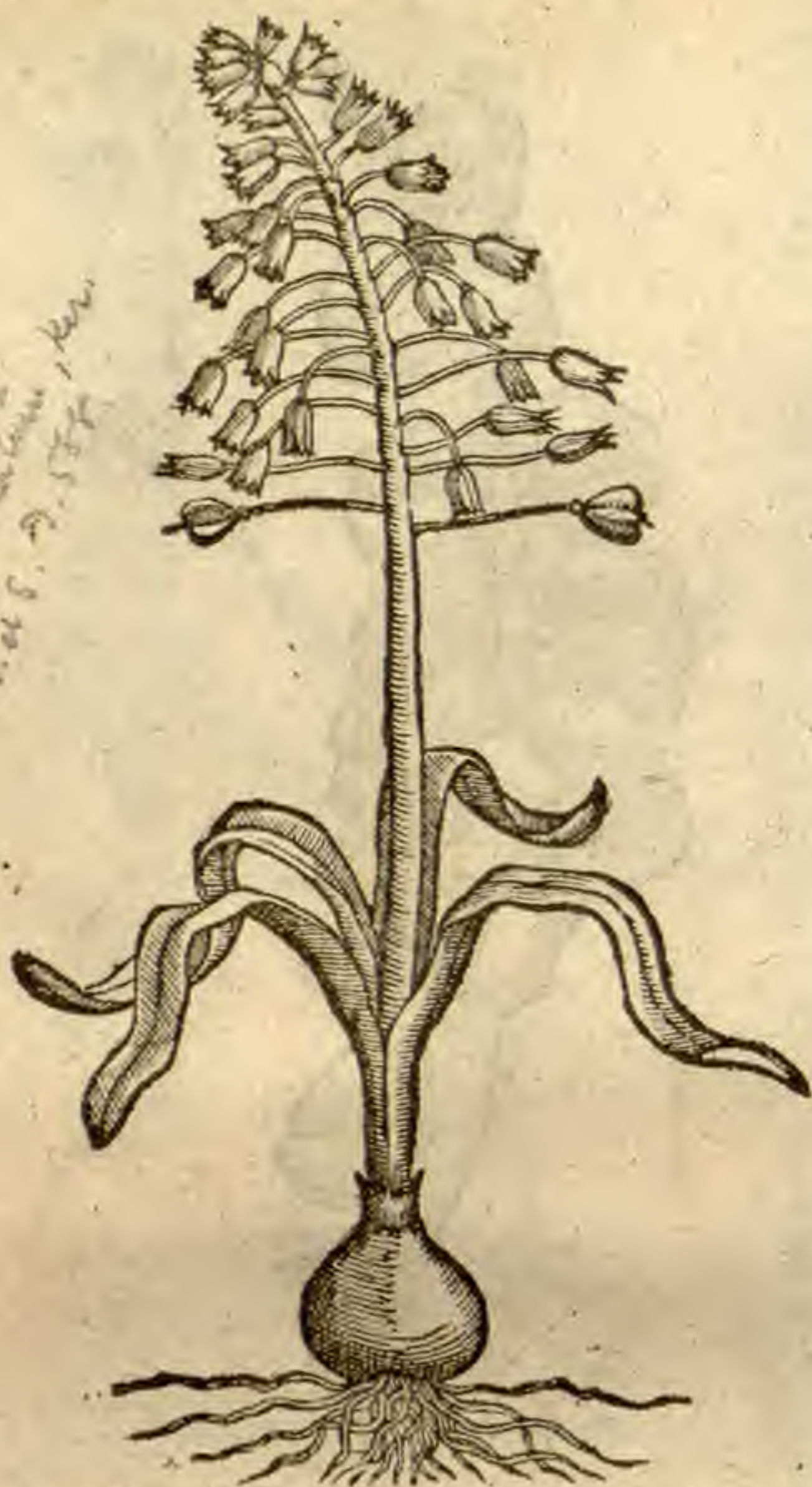
*Hyac. comosi
byzantini
historia.*

Circiter

Hyacinthus comosus Byzant.

Hyacinthus comosus albo flore.

Notata.

Circiter annum M. D. LXXVIII. primùm allatus est Constantinopoli cum alijs varij generis bulbis, Mag^{co} V. Paulo à Trautzon Cæsareæ aulae Mariscalco & à secretiore Consilio, in cujus suburbano paucos bulbos videbam Maij initio florentes anno M. D. XXC. Ex eodem tempore nullos missos memini præter unum aut alterum, duntaxat semel atque iterum: quia forsitan non expetitur, cum nulla floris elegantia sit præditus.

Nomina.

Quo nomine à Turcis insigniatur, me latet: nam Muscari bulbis semper permixtus fuit: ego propter comæ & florum quandam cum comoso majore Hyacintho similitudinem, comosum Byzantinum cognominavi.

Hyac. comosus albo flore.

CETERVM huic non admodum dissimilem & in Belgicâ, & Viennæ aluimus, nullâ aut perpusillâ comâ præditum, cujus flores obsoletioris coloris albicantis, Byzantini floribus satis accedunt, pediculi tamen flores sustinentes in longitudinem non excrescunt, semen & radix satis conveniunt. Vulgare ejus nomen, Hyacinthus comosus albo flore.

Hyac. comosus major.

Hyacinthi porrò illius primi Matthioli, sive comosi majoris à quibusdam cognominati, qui in multis orbis Christiani provincijs sponte nascitur, duo in Pannonijs genera observabam. Alterum præcox, latiore folio, crassiore coma, ineleganti tamen, majoreque bulbo. Alterum magis serotinum angustiore folio, tenuiore comâ, laxiore verò & elegantiore; hujus flores comæ proximi, ex cæruleo purpurascunt, ejusdemque cum comâ sunt coloris, quæ nota in priore desideratur: bulbus etiam minor. Præcox. Maio: hoc Junio floret.

SEMINE autem ex Hispanijs anno M. D. LXXV. Hyacinthi orientalis hispanici nomine misso (cujus tamen duo esse genera statim deprehendi, nam magnitudo dispar erat) Viennæ Austriae bulbaceæ plantæ mihi natæ sunt, quæ tandem duo Hyacinthi comosi majoris genera pepererunt, à vulgaribus nec florum comâ, nec folijs differentia, nisi quod alterius folia latiora & Muscari folijs proxima, ineunte vere duntaxat emergere solebât; alterius angustiora longioraque, etiam ante hiemem: minutius semen Hyacinthi comosi majoris æmulum erat, alterum crassius Muscari semini perquam simile, quæ adeò causa fuit, ut separatim sererem.

Illud autem peculiare in nonnullis, ut præmaturi flores excussi, nigrum sive fuliginosum pollinem spargant ustilagini ferè similem.

Nomina.**Bulbus pericarpus Plinij.**

VULGAREM utrumque Vngari appellant *Kygio hægma*, id est, Serpentinam cepam. Belgæ Brabantij, *Quissel* hoc est, *Aspergillum*, propter comam aspergilli instar expansam, Hispani *ajo de cigueñas*, h. e. allium eiconiarum. Non desunt qui Pericarpum bulbum Plinij esse censent, cujus duas species esse dicit libro Nat. Hist. xxv. cap. x. cortice rubro alteram, alteram nigro papaveri similem: sed ex tam mutilâ descriptione, quis sententiam cõmode ferre queat?

ILLVD autem verè dicere possum, nullum unquam bulbum gustasse (nam quotquot stirpes invenio mihi parum cognitae, vel ante non conspectae, gustare soleo, ut de illarum sapore commodius iudicium ferre possim) qui majorem vomendi appetentiam mihi fecerit isto Hyacintho majore comoso: ea de causa, illorum sententiam probare nequeo, qui in Esculentorum bulborum classe ponunt.

*Hyac. comos.
major valde
nauseam exci-
tat.*

HYACINTHVS BOTRYODES.

CAP. XXIX.

SPONTE plerisque Pannoniae locis & copiosè nascitur Hyacinthus ille Hispanijs & Gallicae Narbonensi vulgaris & passim obuius in agrorum marginibus & secundum vias, quem ego à floribus racemi in nodum extremo caule cōgestis *βοτρυώδης* cognomino, nonnulli comosum minorem appellare malunt: nec desunt qui Bulbinem Plinij esse putent: Germani *Hunds knoblauch* id est, caninum allium, Belgae à racemi instar congesta florum spicâ *Dauwucens* appellant.

Nomina.

Hyacinthus botryodes I.

Hyacinthus botryodes purp. III.

*Muscari botryodes Plinij
R. Hist. 3. 591
M. 167*

*M. botryodes
L. sp. 453
Lam. 3. 193*

*H. botryodes
L. sp. 453*

*H. botryodes
L. sp. 453
M. 167
Lam. 3. 193*

*H. botryodes
L. sp. 453*

ETVS duo inveniuntur genera: unum crassioribus, longioribusque folijs, florum etiam racemo longiore, densiore, & odoratiore: alterum minora omnia habet, & magis vulgare est. Istorum duorum generum flores saturum admodum colorem habent, & quasi nigrum.

EST verò & tertium genus brevioribus, latoribus, firmioribusque folijs, quae humi diffundi non solent, nec flexuosa sunt ut superiorum, sed surrecta: hujus flores licet superioribus formâ similes, longè tamen aspectu hilariore, dilutioris purpuræ, atque etiam in cæruleum tendentis colore præditi sunt. Id genus Viennæ, aut vicinis locis sponte non nascitur, sed ex Tyrolensi comitatu delatum esse fertur.

Similes porrò omnino plantæ non modò Viennæ, sed etiam ante in Belgicâ è semine Hyacinthi botryodis lacteo atque è niveo purpurascete flore (binque enim ejus inveniuntur differentiarum) natæ sunt: & inter illas etiam quæ ramosam tulerunt florum uvam, hoc est, quæ uvæ in modum plures congestos habuerunt racemulos, alios alijs minores & graciliores: quibus similes plantas semine albi à me communicati natas habuit plures quàm quadragenas III.

BALTHASAR de Bathyan in Zolonock sub Martij finem florentes anno M. D. XXCV. VERVM Hyacinthus *βοτρυώδης* lacteo flore, à superioribus florum formâ non differt, sunt enim concavi & rumentes, nulla tamen, vel perquam exigua odoris gratiâ commendabiles. Is etiam in duas species distingui potest.

Vna enim lacteum omnino florem habet, caulem exalbidum, foliaque dilutius virentia, & quasi pallefcientia: tota etiam planta tenerior, nec nisi primo vere, folia protrudit.

Alterius

*Hyacinth. botryod. purp. flore.
I.
II.
III.*

Hyacinth. botryod. III. uva raciosa.

Hyacinth. botryod. albæ flore.

I.

Hyacinthus betryodes albo flore.

224

H. n. 100

Hyac. stellat.
varia genera.Hyac. stellat.
var. Peruanus.

Hyacinthus stellarus Peruanus.

Hyac. stellat.
var. Peruanus.

ALTER etiam elegans, nec mihi cum suo flore, dum hæc scribebam, conspectus: cuius iconem

Alterius flos niveo quidem colore præditus est, sed cui perfusa videatur tenuis quædam & dilutissima purpura, qualis in rosis albis nondum planè expansis, præsertim circa ungues: hæc verustate & marcescente flore intensior redditur: caulis è viridi purpurascit, folia viridiora sunt, & infimâ parte quodammodo purpurascencia.

Omniùm semina in triangulis quibusdam vasculis continentur, rotunda, nigra, exigua: omniùm etiam radix plurimos exiguos ucleos in ambitu generare solet, nulla tamen abundantius quàm duorum priorum. Florent ut plurimum Aprili, interdum etiam Maio, si vernum tempus ob præcedentis hiemis asperitatem serius incipiat.

Lactei prior species o'im nobis communicata à C. V. Alphonso Pantio, memini & in Baldo monte erutam à studiosis quibusdam ex Italia reducibus Viennam adferri: Altera ab amplissimo V. Cortulo *Dipcadi* albi nomine in Belgicam missa.

HYACINTHVS STELLATO FLORE.

CAP. XXX.

MULTA sunt Hyacinthi stellato flore genera, quorum historiam hoc capite describendam duxi: ad cuius calcem nonnulla etiam de Hyacintho vulgari stellato flore dicemus.

PRIMUM autem locum merito sibi vindicabit elegans & rarissimus ille, quem, ex Peruano orbe delatum, in suo horto alebat Eueardus Munichoven (cui hæc studia cordi) & florentem suis coloribus exprimi curabat: ejus deinde exemplar ex archetypo Eueardi imitatū, pro nostrâ amicitia, ad me mittebat Nobilis vir Carolus de Tassis, Regius Antuerpiæ Curforum Præfectus, mense Augusto anni xci. supra millesimum & quingentesimum.

LATA, crassa, multaque (ut ex icone animadvertere licuit) habuit folia, Hyacinthi orientalis, seu potius Eriophori bulbi folijs similia, humi, magnâ ex parte, sparsa, & viridia, inter quæ prodijt nudus caulis, virescens, summo fastigio multis floribus, spicæ in modum simul congestis, onustus, qui ab imo sese primum explicare incipiunt, instar Scillæ, Ornithogali & similibus: pediculi oblongi, ex atro virescentes, ex gracilium & exiguorum foliorum alis orti flores sustinent, sex folijs stellæ instar expansis constantes, purpurei foris coloris, intus ex purpurâ carulei, umbone, quemadmodum in vulgari, floris umbilicum cum sex staminibus illum ambientibus, occupante. Fuerit ne odore aliquo præditus is flos, aut in semen abierit, nondum intellexi: radix bulbosa, crassaque instar radicis Hyacinthi orientalis, fusco colore prædita foris, & multis crassiusculis fibris ab ima sede prodeuntibus firmata.

iconem

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum flore.

Hyacinth. stellatus Lilij fol. cum sem.

iconem cum sequente descriptione Viennam ad me mittebat Tornaco, Ioannes Moutonus, meâ Pannonicarum stirpium historiâ jam evulgatâ.

ATTULIT, inquit, qui Pseudo-narcissos juncifolios communicabat, ex iisdem jugis erutum bulbum, Liliaceo satis similem, sed oblongiorem, flavescentis coloris, ut Martagonis quorundam, sive Lilij silvestris & montani purpurei radix: sena autem vel plura fert folia, Lilij albi (ante quam in caulem abeat) folijs similia, è quorum medio caulis exilit pede brevior, multos flores in summo sustinens, Hyacinthi stellati vulgo nuncupati floribus, omninò pares, sex folijs constantes intensè ceruleis, sive violaceis, eminente ex umbilico quodam veluti umbone, cujus causâ Hyacinthum stellatum *λιριωφυλλον* appellavi: flori succedunt triangula capitula, in quibus semen. Mittebat etiam ille anno M. D. xxv. ejus bulbum ex aliquot pallefcientibus squamis imbricatis dispositis constantem. Sed cum toto bimestri in itinere hæssisset, atque omnino flaccidus ad me pervenisset, terræ commissum subsequens hiems corruptit. Alterum deinde bulbum ab eo accipiebam, & aliquot post annos unum etiam à Iacobo Plateau: sed omnes mihi corrupti. Ejus porrò iconem à Moutono etiam acceptam, in appendice ad suam Stirpium historiâ, exhibet Lobelius noster. Sed anno M. D. xcv. ejus bulbum à N. V. Ioanne Boifot accipiebam, qui insequente anno mihi flores dedit.

TERTIO quaterna aut quina sunt folia humi fusa, longa, carinata, dilutè virentia, Hyacinthinis adèd similia, ut ante quàm florem conspicerem, Hyacinthum esse crederem: inter hæc emerfit digitalis ferè longitudinis, gracilis & infirmus cauliculus, priore anno ternos sustinens flores, altero quaternos aut quinos, sex folijs constantes, diluti cerulei coloris, inodoros, qui Solis radijs illustrati, instar florum Hyacinthi stellati vulgaris sese explicarunt, & exalbidâ sex staminula ostenderunt, quorum apices purpurei, stilo in medio eorum assurgente: successerunt triangula capitula, qualia in vulgari, sed inania, ut semen observare nequiverim: radix bulbosa est, non magna, nigro cortice tecta, & fibris subtus prædita.

Hyac. stellat.
Byzantinus

Hunc bulbum Byzantio acceptum cum alijs stirpibus Francofurtum ad me mittebat anno MDXC. Generosa Domina Vngnadin, nomine adscripto *Susam giale*, quâ appellatione initio Lilium Susianum insignitum, deinde, Iris illa bulbosa præcox, quam Matthiolus pro Hermodactylo Constantinopolitano exhibuit, Dodonæus pro Iride tuberosâ. Flores mihi protulit Aprili cum alijs Hyacinthis.

QUARTVM Mittelburgi, in Walachriâ Zelandiæ insulâ, alebat honestissimus ac diligentissimus vir Wilhelmus Ialparduyn, ejusdem urbis Pharmacopæus, & prolè anno M. D. xciii. communicabat: iconem verò cum ejus parvo bulbo (qui periit) mittebat Doctis. vir Thobias Roelfius illius urbis Medicus.

Hyac. stellat.
subintra-
caus.

Hyacinth. stellatus Byzantinus.

Hyacinth. stellat. cineracei coloris

Scilla americana
W. J. 2. 127
Lamb. 1739

Hyacinth. stellatus albo flore.

Scilla tuberosa
A. 45. 7. 511
S. 1. 2. 4. 142
S. 1. 2. 4. 142
N. 1. 2. 3. 123
Lamb. 1739

Hyac. stellat.
vulgaris &
ejus varietas.

Scilla hystrix, Lam.
A. 45. 7. 509
S. 1. 2. 4. 142
Lamb. 1739

Is autem multa habet folia humi jacētia, instar foliorum Hyacinthi Anglici vel Belgici ferē: inter quę prodit cauliculus palmaris, vicenos, tricenos, aut plures interdum flores, spicę vel uvę instar congestos, ferens, sex folijs constantes, medium occupante umbone sive capitello, & sex staminibus, non secus ac in Hyacintho, qui stellati cognomen vulgo obtinuit, sed longē dilutioris coloris, & veluti ex cęruleo cineracci: floribus succedunt capitula trigona semen continentia: radix bulbosa est, candida, instar radicis Hyacinthi Belgici.

Floret cum vulgari, hoc est, sub extremum Martium, vel etiam Aprili.

CETERVM in proximis Viennę silvis, atque in Pannonia supra Nemethwywar, quā iter ad Grätziū est, Principum Stirię Regiam, ad villam Kerth Welyes, vulgaris est is Hyacinthus, qui à floribus radiatim expansis, & in stellę formam decussatis, stellati cognomen apud rei herbarię studiosos invenit, is videlicet qui cęruleo est flore: in quo varietatem etiam observabā, alijs floribus magis saturis & ad violaceum quasi tendentibus, alijs ad carneum colorem proximē accedentibus. Habet autem ipsa planta vel terna folia, vel, ut plurimum, bina, ut etiā illi bulbi quos Neapoli Francofurtū ad me mittebat Ferdinan-

us Imperatus. Qui albo est flore, sponte nascentem nusquā videre mihi contigit: sed binos aut ternos ejus bulbos Francofurti accipiebā munere doctissimi & ornatissimi viri Philippi Stephani Sprangeri Pharmacopęi Palatinalis Heidelbergę: alium deinde exalbido & veluti cineraceo subcęruleo ve flore pręditum, Lugduno Batavorū missum à N. V. Joanne ab Hogelade. Omnes autē in itinere corrupti, dū Francofurto Leydam meā supelleclilē transfero.

Superioribus

Superioribus autem generibus maturius floret, & in triangulis vasculis semen fert, non atrum ut cetera genera, sed fuscum & tamquam fuligine infectum: cui non valde dissimile etiam est illius semen, qui albos profert flores.

Viennenses porrò Matroneum qui cæruleum habet florem, *Blaw baldrian* appellant, quasi cæruleum liliū convallium: nam cœnanthen, vulgo Liliū convallium dictam, ipsæ *Oenanthe*, *Baldrian* nuncupant: Belgæ, à stellato flore, *Sterresfen* vocant.

SED & Hyacinthum stellatum vulgari alioqui formâ similem reperiri audio, quorum alter flores proferat suaviter rubentes & quasi carneos, alter flavos: illos autem videre nondum mihi contigit.

HYACINTHVS AUTVMNALIS.

CAP. XXXI.

HYACINTHI autumnalis duo observabam genera, non forma quidem differentia, sed amplitudine: distinctionis ergò causa, in majorem & minorem dividemus.

Hyacinth. autumnalis major.

Hyacinth. autumnalis minor.

MAIOR quina aut sena habet latiuscula & flexuosa folia, viridia, aliquantulum carinata colchici montani hispanici, paulo post describendi, instar, inter quæ prodit unus nonnullus quam bini, terni, aut plures cauliculi palmo majores, satis firmi, multis flosculis, sex folijs stellæ instar expansis constantibus & dilutè purpurascens stipati, in quibus quædam staminula nigricantibus apicibus prædita: marcescentibus flosculis illico succedunt tenuia admodum & trigona capitula, quæ brevi matureſcentia & hiantia, pusillum nigrum semen ostendunt, quod terræ gremio statim exceptum sui generis plâtulas generat, quæ mihi interdum tertio anno flores dederunt: radix crassiuscula, candicans, infima sede multis fibris donata. Hoc genus mihi interdum cauliculos dedit ramosos, quorum singuli ramuli suis flosculis onusti.

Hyac. autumnalis major.

MINORI plura & exiliora sunt folia, humi sparsa, inter quæ exit unus aut alter cauliculus dodrantalis, nudus, gracilis, circa cujus summum nascuntur radiati flosculi priore minores, & foliolis minus mucronatis constantes, ejusdem cum priore coloris: semen in triangulis vasculis simile, radix candicans, minor.

Hyac. autumnalis minor.

Primum in hortulo duntaxat alui, sponte natum non vidi, maturius minore florentem, interdum vel sub Iulij finem, vel Augusti initio. Alterum ante quadráginta annos in vicinis Mompelio colliculis florentem sub initium Septembris cruebam; deinde Madritianâ Parisiorum silvâ, eâ parte quâ ad Bononiense cœnobium vergit, arenoso solo & salebroso: postremo Salmanticæ proximis colliculis ad flumen Thormim sitis, lapidoso admodum solo.

Natalis.

AUTVMNALEM hunc Hyacinthum appellabamus, quia non nisi autumnis florebat.

Nominabat.

bat. Quidam Bulbinem Plinij esse existimabant: sed Bulbines apud ipsum lib. xx. Nat. hist. cap. ix. descriptio planè refragatur, cui porracea folia & rubicundum bulbum tribuit. Alij Theophrasti *ρίφου* esse æstimant, quod lib. vii. hist. cap. xii. inter eas quæ ante foliorum & caulis exortum florere incipiunt, reponit. Verum quidem est, hanc plantam florere incipere ante quàm folia emergant: sed alio loco Tiphyi inter æstivos flores meminit: quæ nota huic non convenit.

ORNITHOGALVM ARABICVM.

CAP. XXXII.

*Ornithogali
arabici hist.*

OBLONGA habet folia, viridia, carinata, Hyacinthi orientalis folijs adeò similia, ut ab ijs vix discernat quispiam, nisi in hoc studio benè exercitatus, præsertim in plantâ suo caule & floribus viduatâ, minimè autem Narcissi foliorum æmula: inter quæ cubitalis emergit caulis, lævis, nudus, gracilis, virescens, quam aliquot in summo nascentes cõfuso ordine ambiunt ramuli sive longi pedicelli flores magnos sustinentes, Narcissinis magnitudine pares, sed Ornithogali forma præditos, illorumque modo sub vesperam se claudentes, sex folijs prorsus albis constantes, medicati odoris & præmansum coriandrum ferè referentis, triangulari capitulo nigro, splendente, medium florem occupante, quod ambiunt sex alba stamina flavo apice coronata: semina numquam adhuc observare mihi licuit, licet singulis annis Byzantio cum alijs stirpibus ejus bulbi Viennam missi fuerint, quorum nonnulli flores dederint: capitula tamen incrementum capientia senescente flore, & ex nigro viridem colorem contrahentia, ut semen datura viderentur, paulatim contabescere cœperunt: radix bulbosa, Hyacinthi æmula, candicans plerumque, è multis tunicis conflata, latâ admodum sede, & in ambitu fibras spargente. Floret Maio.

Belgis primum cõmunicata hæc planta fuit, missis ex Italia ejus radicibus Ill. Ioâni de Brancion, à C. V. Alphonso Pantio, & amplissimo

Iac. Ant. Corrufo, deinde etiam Constantinopoli cum alijs raris stirpibus accepta. Semel istic florentem vidi: Viennæ autem per sæpe.

Ornith. arabicum a natura.

Mira autem est hujus bulbi natura: nam plerumque experti sumus vix ulla folia promere, nisi singulis annis exemptus aliquanto tempore adseruetur, deinde autumno terræ denuò concredatur, tum enim demum germinare solet etiam ante brumam: nullus autem florere mihi conspectus est, nisi recens Constantinopoli allatus. Nam ex illorum est numero, qui, nisi istic eruti jam conceptum in utero florem habeant, in frigidiores provincias translati, nullum dent. Præterea cum frigoris valde impatiens sit, neque in Belgica, neque Viennæ hiemem in horto ferre potuit, sed in fictilibus reponendus, ubi bulbis circa matrem adnatis feliciter se propagare solet.

Nomina.

Ex Italia porrò missus fuit Lilij Alexandrini nomine: Constantinopoli verò semper *Zunbul arabi*, quod Hyacinthum arabicum significat. Viennenses matronæ *weisse Jacinthe* hoc est, candidum Hyacinthum appellarunt, donec legitimus albus Hyacinthus illis innotescere cœpit, tunc enim, Turcicum nomen imitata, *Arabishe Jacinthe* vocarunt. Sed quia ad Ornithogali genera potius referendus videtur, quàm ad Hyacinthos, Ornithogali Arabici nomen indidi, à natali ubi nimirum sponte crescit loco: licet Matthiolus *Narcissus*, cum quibus nullam affinitatem habet, adnumeret.

ORNITHOGALVM ALIVD.

CAP. XXXIII.

VARIA alia sunt Ornithogali genera, quorum nonnulla ab alijs tradita sunt, pleraque verò à me primum observata: de omnibus igitur ordine differemus, initium à majoribus facientes.

Ornithogali majus 1.

OMNIUM autem maximum, porracea habet folia sena aut plura, caulem inter ea emergentem cubitalem aut ampliozem, rectum, nudum, firmum, magnam florum spicam gerentem, qui explicati senis folijs constare conspiciuntur ex albo virentibus, & foris herbaceis omnino:

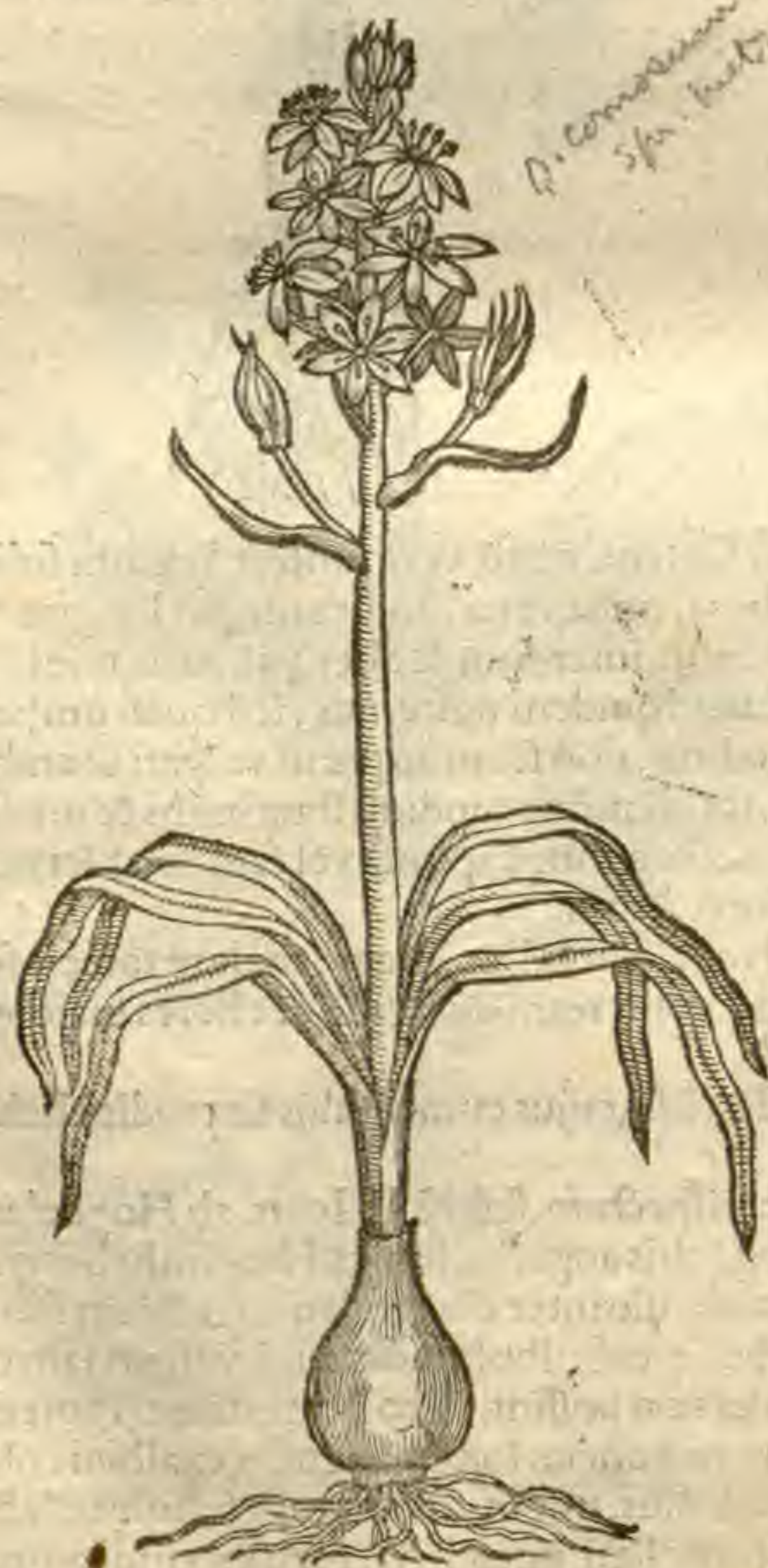

Ornithogalum majus I.

Ornithogalum majus Byzant.

Ornithogalum Pannon. albo flore.

deinde capita, nigrum rotundum semen continentia: radix subest bulbosa, longa, candida, lento

omnino: ijs succedunt trigona capita nigrum magnumq; semen continentia: radix satis crassa, bulbosa, multis tunicis candicantibus costans.

ALTERVM, non minore altitudine assurgentem habet caulem, superiori similem, sed viridiorem, quem a medio fere ad summum fastigium multo plures exornant flores, priore majores, foris preter oras, quae albae sunt, omnino virides, interius vero dum explicati sunt, lactei omnino candoris: semen in triangulis capitibus alteri simile, sed paullo majus & oblongius: radix candidior, & longior interdum in amplam magnitudinem extuberat: folia illi longiora, magis viridia, & extremo mucrone acuminato.

Huic fere simile Tertium, sed paullo humilior, dilutiore etiam caule & folijs, quod cepit Byzantio deferri alijs bulbis permixtum, nullo addito nomine.

QUARTO quinque aut sex, ante hiemem, ut Arabico, sed praeter reliquorum consuetudinem, germinant folia, humi expansa, angusta, digitalis longitudinis, ex viridi incana, & Caryophylleorum florum altium folijs forma & colore valde respondetia, aliquantulum hirsuta, herbacei gustus & insipidi: subsequente Aprili, folijs flaccescere incipientibus, inter illa exilit dodrantalis cauliculus senos aut plures spicatum coherentes sustinens flores, qui e senis foliolis compositi, Maio mense aperiuntur, interiore parte non minus lactei candoris quam in secundo genere, foris nervo viridi illorum dorsa occupante, ut in secundo & vulgari: triangula

Ornithogalum majus I.

Ornithogalum majus Byzant.

Ornithogalum Pannon. albo flore.

O. comosum w. sp. 2. 120

O. Pannonicum, Jacq.
P. ed. 7. 517
Lam. 4. 613
Savign. 2. 143

O. comosum
Sp. hist.

lento humore plena, gustus primum insipidi, deinde acris, foris cineraceâ tenui membranâ obducta, & sessili parte multis candicantibus fibris capillata. Illud peculiare habet hæc planta, ut natali loco, ubi sponte nascitur, magna ex parte, cum floribus onusta est, sine folijs conspicitur, aut saltem jam ferè evanidis & flaccidis. At in hortis culta diutius plerumque folia retinere solet, & in maiorem amplitudinem excrescit, spicam vicenûm aut plurium florum nonnumquam proferens.

Ornith. vulgare.

QVINTVM est vulgare illud, omnibus certè quas peragraverim regionibus obvium in agris, Ornithogalum, à C.V. Dodonæo Bulbi leucanthemi nomine descriptum.

Ornith. aliud vulgare.

Aliud hujus genus alebat Viennæ in cultissimo suo horto, Generosa D. de Heusenstain latioribus folijs, crassiore caule, amplioribus floribus, paulo majore bulbo ex Tyrolësi Comitatu allatum: alioqui cum Quinto genere conveniens: quale etiam Neapoli ad me mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus.

Ornithogalum Hispanic. minus.

Ornithogal. pallido flore.

Ornith. Hispan. minus.

EX parvo orbiculari albicante bulbo sena aut septena novo vere profert Sextum folia, Ornithogalo vulgari ferè similia, sed paulo angustiora, nulla vena candicante per longitudinem secta, è quorum medio prodit singularis cauliculus, interdum & alter, palmaris, teres, sustinens senos, septenos, aut plures flosculos, alternatim quidem nascentes, sed quasi umbellam quandam efformantes, ad eò æquali sunt altitudine, non secus atque in vulgari & arabico, senis foliolis ex albo subcæruleis constantes, totidemque candidis staminibus & medio capitulo subcæruleo umbilicum occupantibus: nulla adhuc capitula vel semen observare potui, totâ comâ brevi à floribus marcescente. Floret Aprili.

Ornithog. Pallido flore.

SEPTIMUM non valde absimile est Bulbo silvestri Fuchsi & Tragi: majore tamen folio constat, cauleque crassiore, licet infirmo: bini que aut terni quos sustinet flores majores, minus flavi, sed ex herbaceo quodam modo pallidi.

Bulbus sil. Fuchsi.

OCTAVVM locum dabimus Bulbo silvestri Fuchsi, cujus cum ab alijs sit prodita historia, eam hic repetere non est necesse.

Ornithog. Fl. Altemariensis.

ALIUD præterea est Ornithogalum, mihi non conspectum, sed N.V. Ioan. ab Hoghelande deco me monuit. Binis duntaxat id præditum est folijs angustis, longis, Hyacinthi botryodis vulgaris cæruleo flore folijs valde similibus: cauliculo inter illa prodeunti insident flores flavi, duplo majores, staminibus in medio rubentibus: ejus bulbosa radix ad eò vulgari jam dicto similis, ut si misceantur utriusque bulbi dignosci non possint. Pro Nono haberi poterit.

Ornithog. Pan. luteo flore.

VNICO Decimum prodit etiam foliolo, duas aut tres uncias longo, angusto, exalbidi coloris & acidi gustus: juxta quod tenuis uncialis cauliculus, unum aut alterum foliolum sustinens, è quorum medio bini aut terni exiliunt flosculi stellati, intus flavi, foris ex viridi purpurascens, sex radiolis & totidem staminibus intus præditi: ijs succedunt pusilla, triangula capitula,

Ornithogalum Pannon. luteo flore.

pitula, semine ruffo, exili, & inæquali plena. radix alba, rotunda, cineraceo putamine obducta, exigui pisi magnitudine. Sed & hoc cultura aliquantulum majus evadit

Primum satis frequens observabam inter segetes agris Nemethwywar Ill. Bathiani vicinis. Alterum etiam inter segetes Mompeliano agro & per Hispanias: Viennæ etiam mihi natum semine à Rasio Lutetia misso, Moly appellatione. Vtrumque Maio floret. Quartum largissimè provenit aperto illo & late patente campo secundum silvulam pago Lachn imminente, & in siccioribus pratis secundum Danubium, in monte Badensibus thermis imminente, totaq; illa montium serie, inde usque ad Calenberg excurrente, & Hamburgense monte apertis & gramineis locis. Quintum jam dixi nusquam non esse mihi cõspectum. Sextum mihi communicabat Generosus Dn. de Longatte, Hyacinthi stellaris serotini albo flore inscriptione, & ex Hispania missum dicebat. Septimum observabam in Stiriacarû & Austriacarum alpium pratis ubi silvæ desinere solent. Octavum non modò ubique ad agrorû & silvarum cæduarum margines in Germania frequens, sed etiam apud Vngaros circa sepes & agrorum margines natum vidi. Nonum circa Aemariam Hollandiæ urbè repertum est. Decimum eodè quo Quartum nascitur loco apud silvulam illam pago Lachn vicinam: sed aprico magis delectari videtur, abundantius enim crescit in aperti illius agri margine Meridiei opposito. Observabam etiam in siccioribus agris inter Nemethwywar & Zolonoch oppida sæpius memorata. Hoc cum quarto genere in Belgicam à me missum Brancioni & alijs amicis altero post quam Viennam appulisset (nam Ratisbona secundo Danubio navi vetus sum) anno.

PRIMUM porrò appellat Dodonæus Asphodelum bulbosum Galeni, cum nihil Asphodeli præter florû formam habeat. Octavum Vngaris *Tik tara*, quidam prædixior Perdicium Theophrasti esse cõsent, quia forsitan lib. Hist. I. cap. IIII. scribit plures illi radices esse quàm folia: adijcit tamen crassas habere radices, quæ sanè nota huic non convenit.

VICTORIALIS LONGA.
CAP. XXXIIII.

NUNC ad bulbaceas illas stirpes progrediamur, quæ stellatis quidem ut præcedentes sunt floribus, verum minoribus, & in unum caput, ut plurimum, congestis: atque, gravi odore nares ferientes, inter Allij genera potius sunt referendæ.

EIVS autem quam hoc capite describemus, caulis, digitalis est crassitudinis, fungosus, infimâ parte purpurascens, superne viridis & striatus, multos in summo ferens flosculos, oblongis pediculis inhærentes, senis candidis foliolis stellatis constantes, ceparum floribus similes, senis intus staminulis, stiloq; præditos: deinde trigona capitula, in quibus semen rotundum, nigrum: caulem circa medium amplectuntur & quasi vestiunt, bina aut terna folia, nervosa, oblonga & lata, Gentianæ majoris folijs penè similia: radix oblonga, extremâ parte bulbosa,

multisque

Gagea clusiana
R. et S. 7. 1744

VICTORIALIS LONGA.

Allium victorialis, Don
R. et S. 7. 1744

Class. fern., 224

Victorialis longa.

multisque validis & perennibus fibris donata, multiplici cortice varijs fibris transversim coeuntibus constante, & quodammodo reticulato, involuta, quæ singulis annis feliciter alijs bulbis circa ipsam adnatis se propagat, fibris aded implicatis, ut difficile sit, bulbos conjunctim natos & coherentes, sejungere.

Natales &
Nomina.

Copiosè nascitur in Durrenstein, duobus supra Gamingam milliariibus, & mōtanis pastori-ribus Lanlauch dicitur, quibus magno est in usu adversus corrupti aëris & nebulæ exhalationes. Invenitur & in montibus qui Bohemiam à Silesia determinant, ubi à Germanis Stegwurtz appellatur, quia qui effodiendis metallis operam dant, magnas certasque illius vires se experiri prædicant, ad sese muniendum adversus impurorū spirituum insultus, à quibus frequentissimè impetuntur: unde etiam Victoralis nomen ab effectu inditum contendunt. Matthiolus Allium anguinum vocavit. Iosias Simlerus Allium alpinum nuncupat, Stegwurtz & Sibenhamkorn/ ab involucriorum, quibus tamquam reticulo radix involvitur, multitudine. Vulgus Herbariorum Victoralis longæ aut majoris cognomen dedit, ut à Gladiolo discernant, cujus radicem, ob corticis quo integitur, cum superiore similitudinem, Victoraliam rotundam & parvam appellant.

Allium urfi-
num
Lilium con-
vallium sive
Oenanthe.

CUM Victoralis portò longæ folijs magnam similitudinem habent Allij ursini folia. licet molliora & teneriora. Frequentissimum autem id est in omnibus Pannoniæ & Austriæ silvis, conjunctim plerumque nascens cum Lilio convallium, sive Oenanthe, Austriacis, ut ante dixi, weisse Baldian/ Vngaris Zent györgy veraga, hoc est, S. Georgij flos, dicta, & Gyewngy Wyrag à nonnullis, quod significat unionis florem.

Xyphium
minus.

XYPHIUM autem sive Gladiolus minor, cujus etiam meminimus, multis Pannoniæ & Austriæ pratis, & nonnumquam ad silvarum declivi loco sitarum margines frequens est, illi simile quod in Hispanijs & Narbonensi Gallia inter segetes nascitur rubro eleganti flore. Sed & vicinis Pragæ, Bohemiæ Metropolis, locis crescit.

SCORODOPRASVM.

CAP. XXXV.

SCORODOPRASI duo genera evidentibus notis inter se discreta, cum Viennæ vive-rem, observabam.

Scorodoprasum I.

Scorodopra-
sum I.

Allium scorodoprasum, Fr. L.
R. A. S. 7. 1010
Lam. Enc. 264

Scorodopra-
sum II.

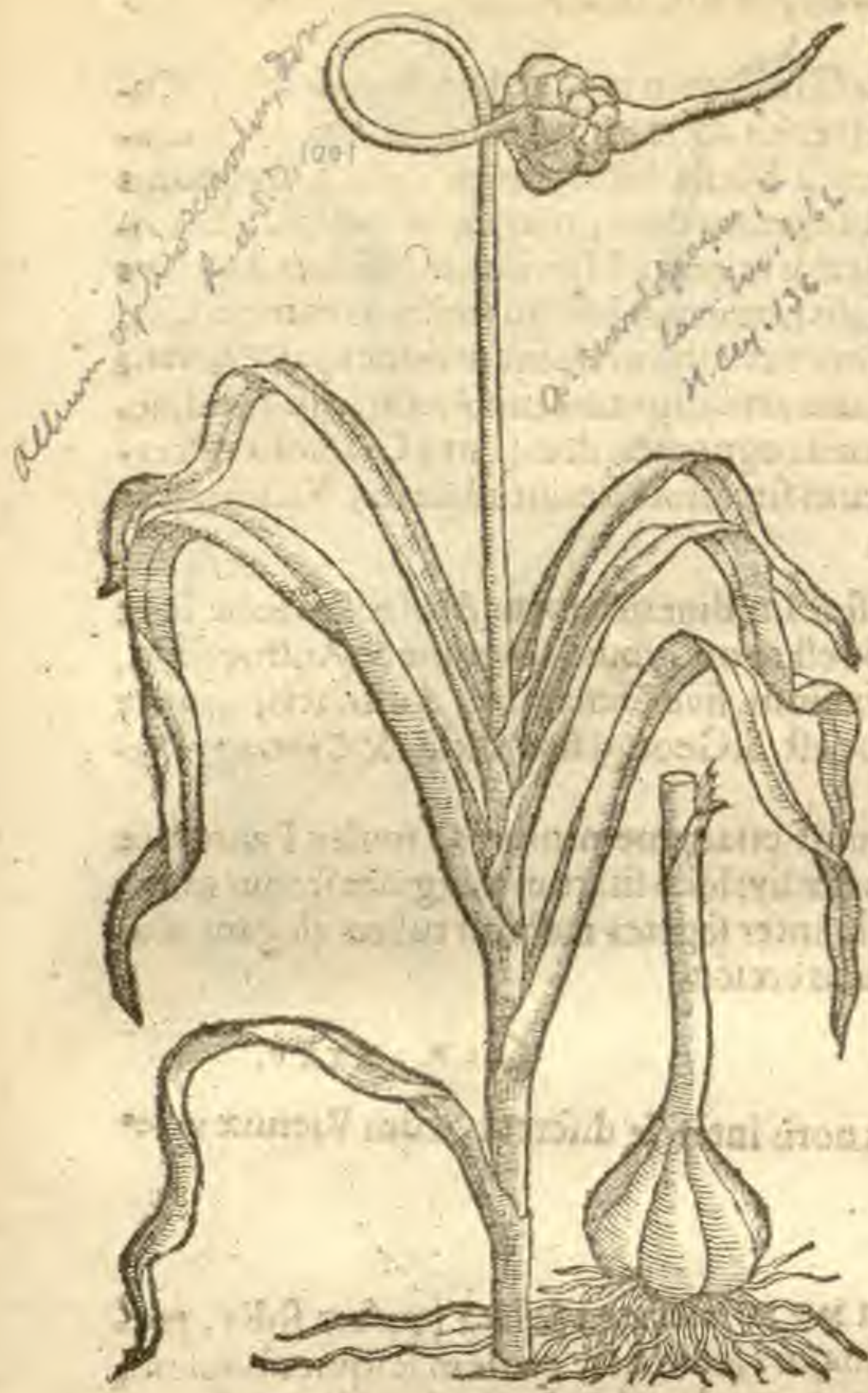
PRIMUM oblonga & lata profert folia, porraceis majora, carinata, caulem sesquicubitalem, nonnumquam bicubitalem, digitalis crassitudinis, superiore parte nudum, ferentem in summo caput membranaceo involucrio tectum, ut cepa, quod explicatum, multos flosculos simul congestos cepaceis similes, sex exalbidis foliolis constantes ostendit: quibus succedunt trigona capitula, in quibus nigrum semen, cepæ semini par: radix subest crassa, parvæ cepæ æqualis, multis albis tunicis constans, quæ sessili parte plurimis candidis fibris prædita est, & vetustate in alios majores bulbos sese dividit, atque alios minores ad latera adjunctos habet, gravis, medijsq; inter allium & porrum odoris. Junio & Julio floret.

BICUBITALEM habet Alterum caulem, multis ab infima parte ad medium usque porraceis folijs, priore angustioribus, circumdatum, medio inter porrum & allium odore: reliquam partem nudam, viridem, lævem, summo fastigio sustentem caput è multis bulbis, ut in Moly Indico congestum, & candicante membranaceo involucrio cuspede longa, viridi, prædito tectum, quod deinde bulbis exerescentibus rumpitur, nudosque bulbos initio purpurascens, postea exalbidos detegit, inter quos flosculi quidam nascuntur: ea caulis extrema pars, cui caput innititur, initio sese cum suo capite convolvere solet, ut serpentis obtorto collo similitudinem quodammodo referat, deinde sensim paulatimque sese explicare incipit, donec tandem caput erigat: radix è multis

nucleis simplici aut duplici tenui membranâ tectis constat, & numerosis exalbidis fibris sessili parte donata est.

Junij initio suum caput contorquet, Julio verò erigit, eodemque mense bulbos ad maturitatem perducit, qui terræ crediti, sui generis plantas procreant.

Moly Theophrasti.

Allium magnum,
 H. cap. 137
 Sp. hist.

Primi generis pauci bulbi ornithogali Ara-^{Natalen.}
 bici bulbis permixti Byzantio demum allati
 sunt paullo post quam Viennam venissem,
 quorum unum aut alterum Ill. Ioan. de Bran-
 cion mittebam, cum alterius generis aliquot
 bulbulis. Vnicus quem servaveram mirum in
 modum se propagavit, ut successu temporis
 multis elargiri potuerim. Eum autem apud
 Turcas esse in delicijs, mihi aliquando refere-
 bat Ill. Augerius de Bousbeque.

SUNT qui secundum genus ὄφισκρόδον ap-^{ἰφισκρόδον}
 pellent, quia caput cum suprema caulis parte
 serpentis instar se contorqueat.

M O L Y. CAP. XXXVI.

V A R I A sunt Moly genera, quorum bina
 à Veteribus descripta habemus: Home-
 ricum, cujus Theophr. Plant. Histor. lib. ix.
 cap. xv. & post eum Plin. Nat. Histor. lib. xxv.
 cap. iiii. meminere: & Dioscoridarum. De his
 isto capite agemus, atque etiam tertium quod-
 dam genus addemus, nuper admodum Euro-
 pæ (ut aiunt) familiare factum.

P R I M V M, folijs est Scillæ tribus aut qua-<sup>Moly Theo-
phrastr.</sup>
 tuor, longioribus, invicem amplexantibus, cu-
 bitali aut ampliore caule, crasso, concavo, ro-
 tundo, foliorum experte, multos flores stolla-
 tos, candidos, summo fastigio sustinens longis
 pedicellis inhaerentes, nigro in triangulis capi-
 tulis semine, ceparum semini ferè simili: radix
 crassa, alba, rotunda, nigro cortice tecta, quam
 negat Theophrastus difficulter effodi, ut Ho-
 merus tradidit. Iuxta caulem inter folia, alius
 plerumque exit cauliculus planus & foliaceus,
 seu verius folium, in summo veluti allij nu-
 cleum gerens, initio candicantem, deinde pal-
 lescentem, qui, terrâ exceptus, germinat, &
 ejusdem generis plantam profert.

Quod verò in Italia nasci scribit capite su-^{Moly Italich.}
 præ memorato, cujus videlicet radicem trigin-
 ta pedes longam, ac ne sic quidem solidam, sed
 abruptam, & aliquot diebus effossam inter dif-
 ficultates saxearum, Campaniâ sibi allatam, mihi
 prorsus est incognitum, nec quemquam audire,
 vel scribere meminisse, qui se vicisse diceret.

M O L Y alterum genus, Indicum cognomi-^{Moly Indich.}
 natum (quod nonnullis *Caucason* barbaro no-
 mine dicitur) quia ex India primùm in Hispa-
 nias perlatum esse ferunt, & inde ad Italos transi-
 visse (ab illis certè Belgæ acceperunt) superio-
 ri folijs & reliquâ formâ simile, nunquam flo-
 res apud me, neque apud multos alios protu-
 lit: sed eorum loco, caulis pedalis, ferè planus,
 aded infirmus, ut, nisi aliquo fulciatur admi-
 niculo, attolli non possit, summo fastigio con-
 glomeratum caput fert, multis veluti allij spi-
 cis mespili vulgaris magnitudine constans, ini-
 tio viridibus, deinde pallescentibus, quæ etiam
 in terrâ non repositæ, germinant telluri tamen
 commissæ, in majores bulbos adolescunt, fo-
 liaque & caules (non tamen singulis annis,
 quemadmodum nec ipsa etiam pares) produ-
 cunt:

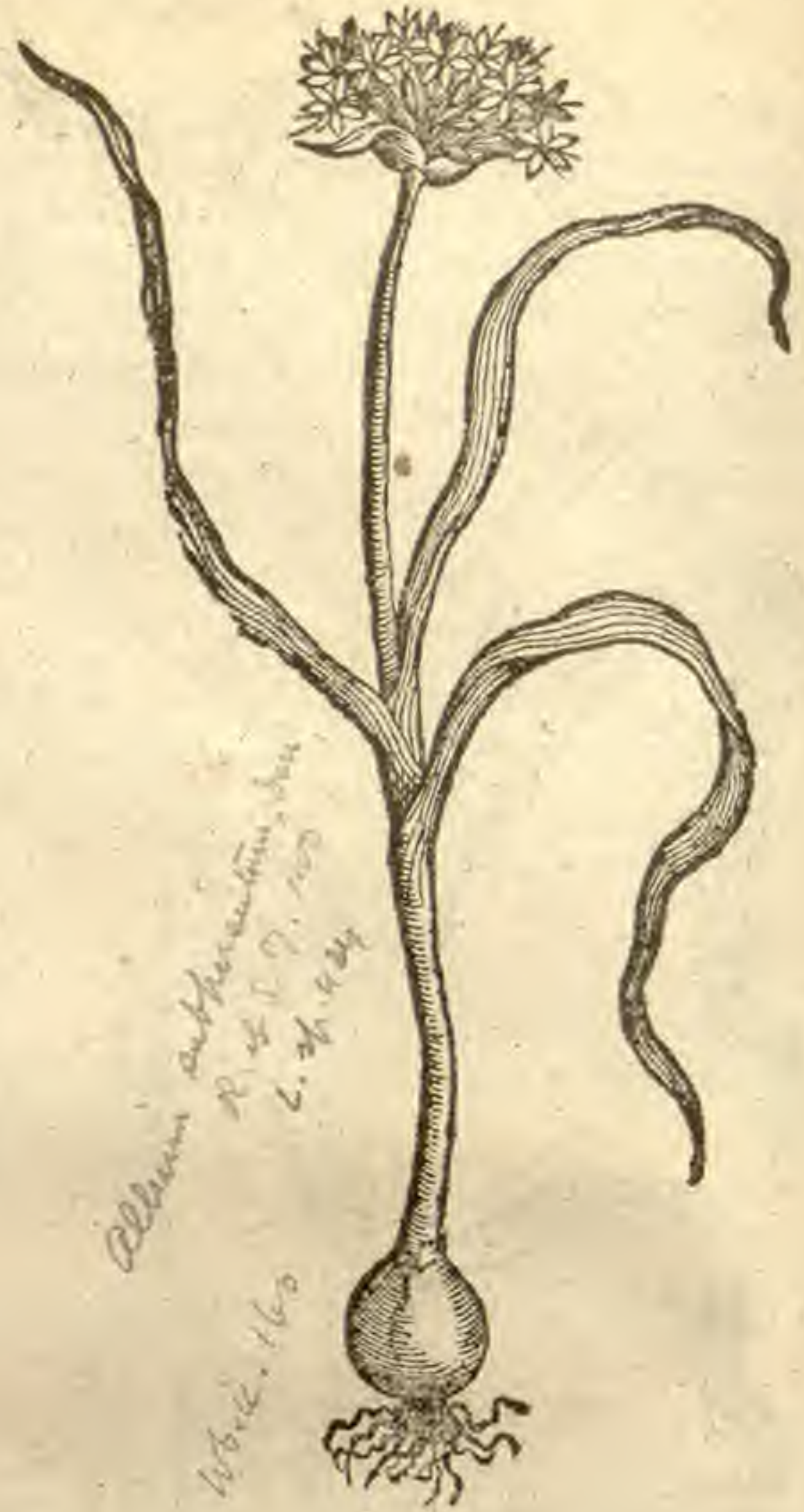
Moly Indicum.

Moly Dioscoridis.

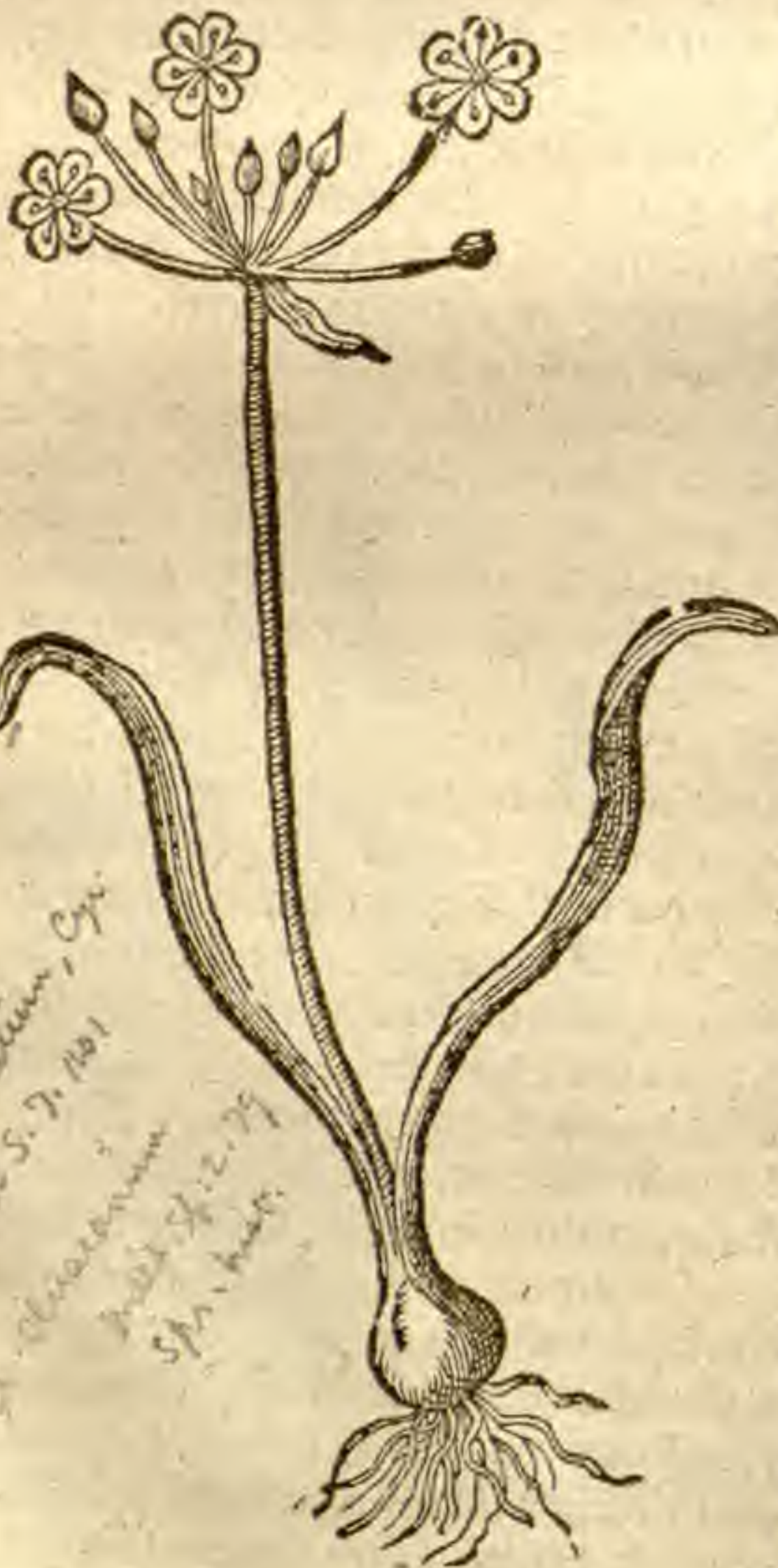

*Q. maxicana, Sm.
R. et S. 7, 1091.*

Moly minus.

*Album subferentium, Sm.
R. et S. 7, 1091.
L. et S. 7, 1091.
W. et S. 7, 1091.*

Moly Dioscoridis.

Stroale.

*Album alatum, Cyp.
R. et S. 7, 1091.
Q. minus
R. et S. 7, 1091.
S. et S. 7, 1091.*

Moly minus
11.

ant: radix, ut alterius, cepacea, rotunda, alba, multis tunicis amicta, quarum externa fusca, vetustate sese separans, & in alios bulbos pangens.

Cœpit hoc etiam Constantinopoli Viennam adferri, dum istic vivebam, Zumbul arabi bulbis permixtum: & inde forsitan, etiam in Italiam; à doctissimo tamen viro Ferdinando Imperato intelligebam, Neapolitano regno sponte nasci.

BINA aut terna graminaceorum pænè instar folia habet Tertium, mollia, ad terram inflexa, exteriore parte aliquantulum lanuginosa, inter quæ caulis exilit dodrantalis, lævus, rotundus, cavus, summâ parte membranaceum quoddam involucrum sustinens, è quo multi emergunt flosculi candidi, sex foliolis constantes: radix bulbosa, avellanæ nucis magnitudine, intus alba, succulenta, aliquantulum acris, subingrati odoris, foris nigricantibus membranis involuta.

Nascens hoc Moly, & initio Februarij flores proferens, Gadibus, ea veteris urbis parte quæ in mare protenditur, eruebam, non procul à sacello locum occupante, in quo Herculis templum fuisse ferunt.

PLVRIMVM ad Μῶλυ Dioscoridis accedere mihi videtur, præsertim si pro πηχίων τρισάρων, legatur δακτύλων τρισάρων.

HVIC valde simile est Moly illud, quod Moerkeræ Flandrorum in cultissimo suo horto alebat Ill^{us} Heros Carolus à Divo Audomaro, Dominus de Dranoutre, Moerkerken, &c. Caulisejus palmaris, viridis, denos aut plures sustinens flores, sex niveis foliolis, non mucronatis, ut superioris,

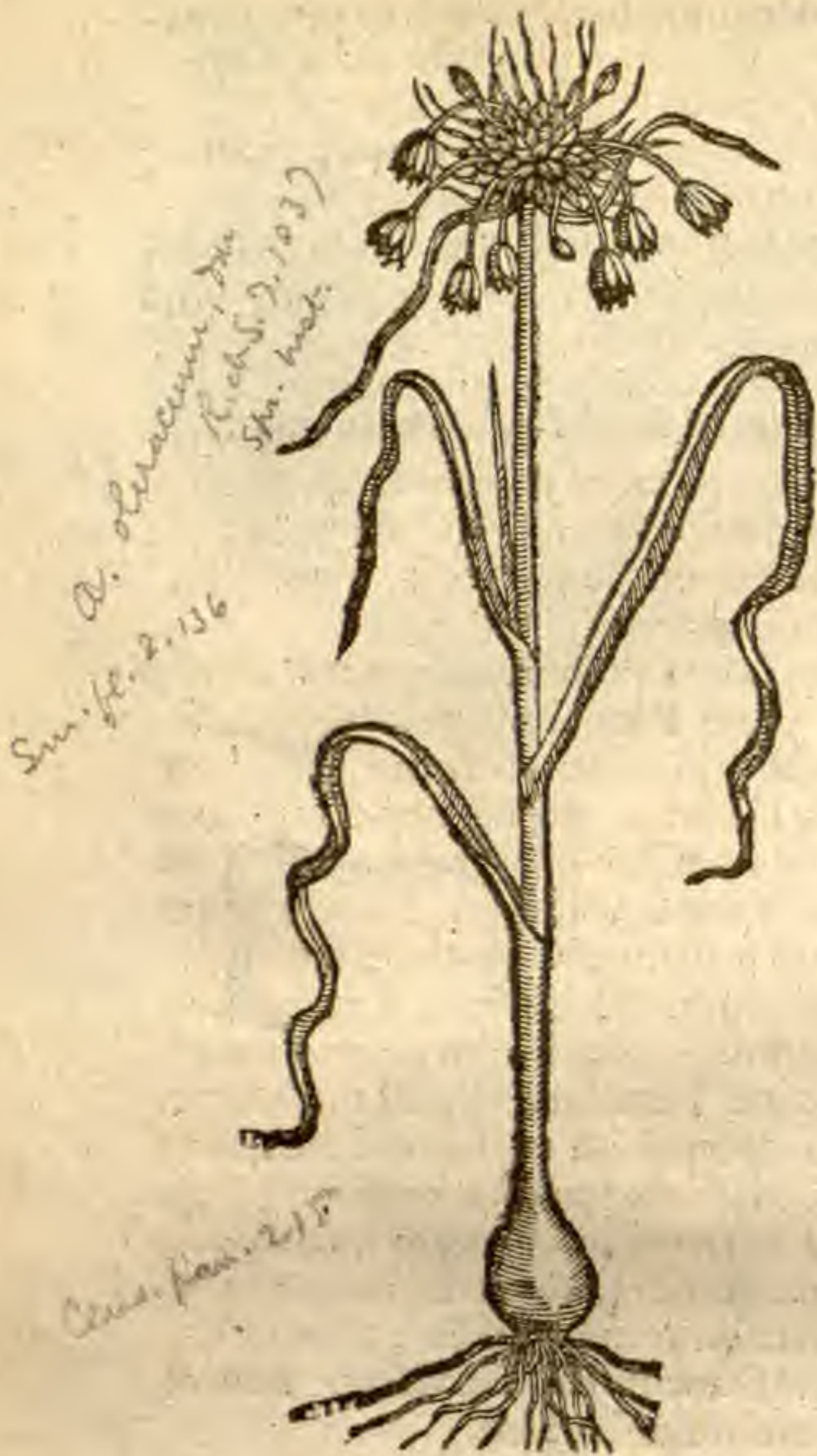

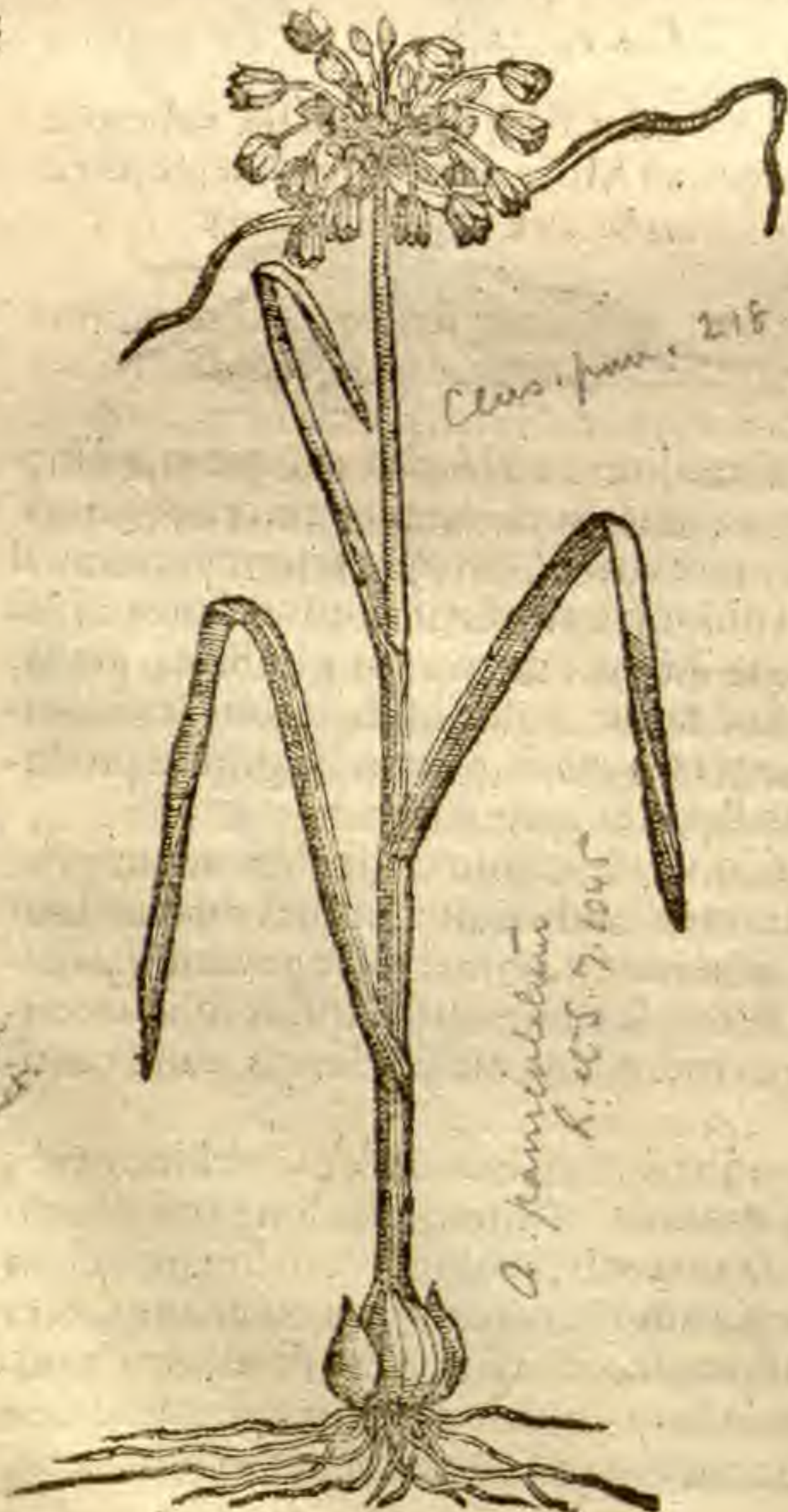
Allium five Moly montan. III.

Allij montani IIII. Species I.

Allij montani IIII. Species 17.

Moly mont.
III.

Moly mont.
IIII. Species
altera.

Allium vivante
Sp. hist.

Natales.

HABET & Quartum terna juncea folia, cau-
lem cubitalem, rotundum, cui insidet caput
duabus membranaceis tunicis caudatis con-
clusum, quo utrinque dehiscente, magna expli-
catur florum ex lōgis pediculis dependentium,
coma, qui sex pallidis foliolis constant, totidem
etiam staminula cum stilo in medio obtinent,
qui cum suo caule resecti, & in cubiculum illa-
ti, suavissimi odoris (qualis in præcocioris Cy-
clamini floribus percipitur) sed fugacis admo-
dum, esse deprehenduntur: ijs succedunt trigo-
na capitula, in quibus semen nigrum, planum,
Caryophylleorum florum semini non multum
abfimile: radix globosa est, superiori similis, &
eodem modo capillata, nucleos interdum in la-
teribus deponens.

Alia invenitur ejus species, pari ferè altitudi-
ne excrescens, similibusque propè folijs prædita,
cujus coma inter laxas, membranaceasque, &
longum mucronem habentes tunicas late sese
explicat, floribus coloris valde obsoleui plena:
radix superiori similis, nucleos etiam in lateri-
bus profert.

Trium istorum postremò descriptorum ra-
dix allium subolet, folia autem herbaceū quen-
dam odorem potius referunt.

Alterum & tertiuū genus, in longè porrecta il-
la montium serie, qui à Stiriacis Austriacisque
Alpibus ad Danubium supra Viennam excu-
runt, sponte nascuntur. Quarti verò prior spe-
cies circa Posonium, Vngariæ nunc Metro-
polim ad

Allium seu Moly montanum v.

Allium sive Moly Narcissinis fol. 1.

lim ad sinistram Danubij sitam, in quo Vngarica comitia fieri solent, & locis Niclasburg in Moravia vicinis, omnium autem abundantissime supra Badenses thermas, crescit.

PARI altitudine assurgit Quintum, caule nudo, viridi, paucis folijs viridibus obfuso, cujus fastigio insidet caput orbiculare initio, è multis floribus brevi petiolo præditis congestum, qui sex foliola, nunquam sese prorsus explicantia, habent, sex in medio staminibus & stilo, elegantis purpurei coloris: radix bulbosa, alba, nucleos interdum tenui membrana tectos, & proximè caulem lateribus adnatos, habens, & scissili parte multas albicantes fibras. Ejus odor, Allij instar caput ferit.

In Vngaria circa Posonium duntaxat observaveram, quum Pannonicarum stirpium historiam publici juris faciebam, ad vineorum in collibus Danubio imminentibus sitorum margines, Maio & Junio floribus onustū. Post quàm verò Vienna discessi, & Francofurtum ad Mœnum perveni, aliquot stirpes inter segetes agris illi urbi vicinis in vêtas, in meum hortulum transtuli propter florum elegantiam, anno M.D.XXCIX. Tertio autem post anno, binos ejus bulbos Neapoli accipiebam à Ferdinando Imperato, qui flores duntaxat protulerūt Lugduni apud Batavos, ubi demum quale genus Moly montani esset agnovi: paullo tamen præcocius florere mihi visum est illo, quod in Vngariâ, quod Francofurti observabam: nam & illud Lugdunum adferebam.

MOLY NARCISSI FOLIIS.

CAP. XXXVIII.

ALLII odor facit, ut binæ hæ tuberosæ stirpes, ad Moly classem, non ineptè, meo judicio (nam & aliæ accedunt notæ) referri possint.

PRIOR, quina aut sena ex radice promit oblonga folia, plana, succulenta, Narcissi Quinti simplici flore, h. e. Narcissi alterius niveo flore folijs similia, viridia admodum & splendentia, inter quæ cubitalis plerumque exit caulis, nudus, firmus, viridis, striatus, ferens in summo multos flores, sex purpurascens foliolis, totidemque interius staminibus præditos, simul congestos, & veluti globosum caput cõstituentes, quemadmodum in cepa, quibus succedūt trigona capitula, quæ, maturitate dehiscencia, rotundum nigrum semè continere deprehenduntur: radix nodosa est, antè progrediens polygonati modo, extimâ parte globosa, candida, multis tunicis circumvoluta, plurimis albis fibris prædita, & adnatis feliciter se propagans.

Aliud ejus genus est nõ valde ab simile, mollioribus & magis cineraceis folijs, dilutioribus etiam floribus. Floret utrumque sub extremum Junium & Julio.

HABET & Secunda quina aut sena folia, superioris folijs non minus lata, sed breviora, aliquantulum se torquentia, viridia, & splendentia, caulem pedale, superiore graciliorem,

sed non minùs firmum, striatum, qui summo fastigio è membranaceâ tunicâ multos flosculos promit, in orbiculare caput simul cōgestos, prioris floribus similes: sed elegantiore purpurâ nitētes: capitulis & semine cum Priore respondet: similiter & radice, quæ nodosa est, & adnatis in ambitu, non infelicius illâ, sese propagat.

Illius etiam genus invenitur longioribus & angustioribus folijs, neque adeò cōvolutis, cauliculis paullo infirmioribus, floribusque multo dilutioribus. in reliquis satis conveniunt.

Utraque hæc species serius priore genere floret, nempe Julio & Augusto. In omnium radicibus illud peculiare, ut ramosæ tandē & obliquæ fiant, vestigia caulis, præcedentibus annis nati, impressa habentes, Polygonati radicem instar, non adeò tamen laxæ.

Nascūtur omnes in Leytenberg supra Manderstorff (ubi tepidæ sunt aquæ, quarû usû multum valetudinem curant, præsertim calculo obnoxij) & alijs montibus urbi Viennæ vicinis.

SECUNDO generi similes plantæ mihi natæ sunt Viennæ Austriæ, semine Lutetiâ misso à doctissimo viro, rerumq; naturalium peritissimo Nicolao Rasio, Cheirurgo Regio, Bulbi vomitorij nomine, quia facile vomitû ciet ejus radix præmansa. Eodem etiam nomine aluit in amplissimo, eodemq; cultissimo suo horto Cassellis Illustrissimus Cattorum Princeps Wilhelmus. Non desunt tamen, qui Alum, quod Plin. Natur. Hist. lib. xxix. cap. vi. in arvis sponte nasci scribit, esse velint: sed cum ille formam non describat, & Allij genus esse, dûtaxat dicat, certi quidpiam statuere difficile est: nisi ab eo, qui forte periculum fecerit, an aves, eo dovorato tanquam sopitæ, manu capi possint.

ASPHODELVS. CAP. XXXIX.

ASPHODELVUM cum plerique descriperint, hic subijcere nõ erat operæpretium. Quia autem aliquot ejus genera nemini adhuc delineata, cum Hispanicarum stirpium observationes evulgabam, à me observata erât, lectoribus tum gratificaturum putabam, si eorû qualemcumque historiam proponerem: quam denuo hic repeto, quòd quædam postea observaverim ad eam stirpem pertinentia.

PRIMVS multa habet oblõga folia, angusta, triangula, & veluti carinata, fungosa & lenta, mucronata: caulem rotundum, lavem, bicubitalem interdû, in ramulos supernè fissum, quem à medio ferè sursum vergendo exornant multi stellati sex foliorum flores, coloris intus albi, foris verò nervo purpurascēte singula folia secundum longitudinem quasi distinguente (ut Ornithogali flos virescente linea distinctus est) totidem quot foliola staminibus medium occupantibus: semen durum, lignosum, rugosum, atrum, & figura triquetra, capitulo orbiculari ferè, sed tribus eminentioribus costis prædito, & ex viridi purpurascēte continetur, quod illo per maturitatem deliscente, cadit: floret per partes ut verè dicit Theophrastus, & incipit ab

imis.

Asphodelus 1.

Asphodel. 2.

M. 104. 107
Lam. 1. 305

imis. Radices ab uno capite numerosæ exeunt, oblongæ, exiguis nasis similes, sed inferiore sede crassiores, atque in fibras desinentes, succi plenæ, candidantes, ingrati & acris gustus.

His radices videre memini, dum Olysiptone Hispalim proficiscerer, aratro erutas, quæ Aphodeli ducentos aut plures ab eodem capite pendentes, eosq; crassos admodum natos haberent. ut quinquaginta aut amplius libras totam plantam pendisse putem. Itaque nihil mirum, si Plinius octoginta simul acervatis sæpe bulbis referat.

Aphodelus II.

Aphodelus minor.

ALTER huic omnino similis, exceptis caule, qui unicus est neque surculosus, & flore, qui omnino albus: illius etiam radix non adeò numerosa.

Sponte sua nascitur uterque editionibus saxosisque Lusitaniæ, Hispaniæ, Galliæ quoque Aquitanicæ & Narbonensis locis. Apud Belgas non nisi satus provenit, ut neque in Germania. Floret uterque illic Martio & Aprili: in hortis Maio, & etiam Iunio.

TERTIUS, ut folijs, caule, & floribus satis similis est superioribus, ita radicibus omnino differt, quæ non glandulosæ, sed fibrosæ crassæque & numerosæ ex uno capite nascuntur: folia Aphodeli, minora, multò angustiora, lentiora, dilutionisque sunt coloris, è quorum medio sex aut plures ex eadem radice assurgunt caules cubitales, ramosi, quos siue ordine nascentes stipant flores, superioribus similes, sed minores, medium folium purpurascente vena per longitudinem secante: floribus succedunt triangula capitula, initio viridia, deinde exalbida, in quibus semen rugosum, angulosum, altero minus.

Toto Valentino regno nullus ferè est alius Aphodelus: nascitur & Gadibus ad ipsum pontem de Suaço cognominatum, quo insula continenti conjungitur, & plerisque Granatensis regni locis: olim etiam campo illo lapidoso supra Arelatem, Massiliam proficiscens secus temitas colligere memini. Semine, ex Hispanijs à me delato, amicis natus est in Belgica, sed cum frigoris sit impatiens, peribat hieme, eam ob causam annum censebát, donec me monitore (qui magnas illius plantas hieme virentes in Hispanijs videram) Ill. Ioannes de Brancion unam ex ijs quæ postea semine natæ, fidei inditam cõservaret, quæ aliquot deinde subsequentibus annis florens, maturum semen præbuit, quod etiam terræ creditum provenit.

GRÆCIS ἀσφόδελος, Latinis Hastula regia. Plinius caulem cum floribus Albucum nominat, quem Græcis ἀνθερίδον vocari scribit. Idem Aphodelum aliquibus Heroion appellari tradit, & Dionysio marem & feminam esse. Hispani priorem Gamones vocant; alterum radice fibrosa Valentini Gamonçillos, id est, parvum Aphodelum, Granatenses Cebolla de culcra, hoc est, cepam colubrinam appellant. Patavina schola Aphodelum fistulosum, quòd concava folia habeat, forsitan. Nihil cum Phalangio commune habet.

Aphodeli facultates ex Dioscoride, Plinio, Galeno petendæ: an verò tertius alicujus in re medica sit usus, à nemine hæcenus intellexi.

Pseudo-asphodelus I.

ASPHODELYM potè illum flavo flore palustrem, cujus Dodonæus & Lobelius in suis scriptis meminèrunt, vel potius Pseudo-asphodelum (nam nihil Asphodelo simile habet præter flores, licet Dodonæus caulem etiam similem faciat, qui tamen non est nudus, sed multis foliolis sive vaginulis illum amplectentibus donatus) Xyphij folijs aut tenuifolix Iridis, aliquando eruebam in palustribus illis ericetis Maldeghemo vicinis secundo à Brugarum urbe Flandriæ celeberrimâ, miliari, Maio mense cum Ill. Viro Carolo à Divo Audomaro, Dn. de Dranoutre, Moerkercke, &c. curru vectus relaxandi animi gratiâ, altero à meo ex Hispanijs reditu anno.

Natalis.

Natalis.

Pseudo-asphodelus II.

ALTERVM autem Pseudo-Asphodeli genus, folijs illi valde simile, sed per omnia minus, in Snealben, Neuberg, Etscheri, atque alijs pratis montanis, & gramineis collibus, Junio florens & Julio semen proferens observabam, quod superiori conjungendum putavi.

NUMEROSA sunt illi folia, sese mutuo amplectentia ut in superiore, & Iride, angusta, brevissima, viridia, dura, amariusculi, & calidi saporis: è quorum medio cauliculus gracilis egreditur pedalis interdum, aut major, aliquot nonnumquam foliolis inhaerentibus, spicam flosculorum ferens sex foliolis constantium, alterius instar, sed minorum, pallens ex herbaceo coloris, & odoris expertium: quibus succedunt trigona capitella, interdum tetragona & pentagona, minutissimum rufum semen continentia: radix vix corpus habet, sed tenuibus aliquot fibris dudraxat constat.

PSEUDO-ASPHODELI minoris sive pumilionis folio Iridis nomen indidi, ad prioris differentiam qui Pseudo-asphodelus major appellari posset.

COLCHICVM.

CAP. XL.

PLURA etiam (præter vulgare illud, quod omnibus Germaniæ & Vngariæ pratis obuium est) à me observata sunt Colchici genera, foliorum, florum, & radicis amplitudine, vel etiam florum colore, inter se differentia.

Colchic. Pan. non alb. flor. Waldens. 15.

MULTORVM florum est Primum genus, quod in quibusdam pratis Viennæ Austriæ vicinis, nec procul à Danubio sitis, inter vulgaris plantas nascentis, ante multos annos observabam & eruebam, ut in hortulum transferrem, deinde in pratis arci Starenberg Mag^e Dn. de Heusenstain vicinis, magnâ copiâ inventum est. Septenos enim, denos, aut duodenos, vel etiam plures interdum promit flores lactei candoris, eleganti spectaculo: hujus etiam folia, vulgaris colchici folijs æqualia, sed dilutius virentia, ineunte duntaxat vere exeunt: copiosum fert semē subrusum in laxis triangulis capitibus: radix, vulgaris bulbo, major, ad Secundi tamen

Colchicum Pannon. πολυανθ. alb. flore.

Colchic. Pannonic. alb. flor. semen.

Stem bergia colchicifera, Kitand. Sp. herb.

Colch. Byzant. latif. flores. Colch. verfic. flor.

di tamen sine insequentis amplitudinem non accedens. Istic & pauci bulbi reperti, quorum flores eleganter rubebant. Colchic. rub. flo.

Huic affine est quod C. V. Lobelius prope Bristolium & agro Somerseti in Anglia nati observabat, cujusque aliquot bulbos, ipse & Morganus, quum anno millesimo quingentesimo septuagesimo primo apud eos essem, mihi donarunt: hi a meo reditu terræ credidi Machlinæ, strem protulerunt, insequente vere, folia (quæ vulgaris folijs angustiora mihi visa sunt) deinde semen radix vulgari par. Colchic. An. glis alb. flo.

No v o vere germinat Alterum genus, tenaque, aut quaterna producit folia amplissima, Ellebori albi folijs nec formâ, nec magnitudine valde absumilia, nec illis minus nervosa, magis tamen viridia, & sese mutuo amplectentia: Autumno cum vulgari numerosos fert flores, ut vicenos aliquando observare meminerim ex eodem bulbo prodeuntes, vulgaris quidem floribus forma & colore propè similes, sed ampliores, crassioreque pediculo subnixos, foris dilatius, interne saturatius purpurascens, & tanquam venis quibusdâ per folia sparsis, notatos, in quibus stamina ut in vulgari: satis copiosum semen fert interdum in triangulis laxis brevibus; capitulis sive folliculis, triplo crassius vulgare ejus radix crassissima, pugnum æquans, vel etiam amplior. Colchic. latif. Byzant. ma. lous.

Constantinopoli singulares ejus bulbi bis Natali. sunt

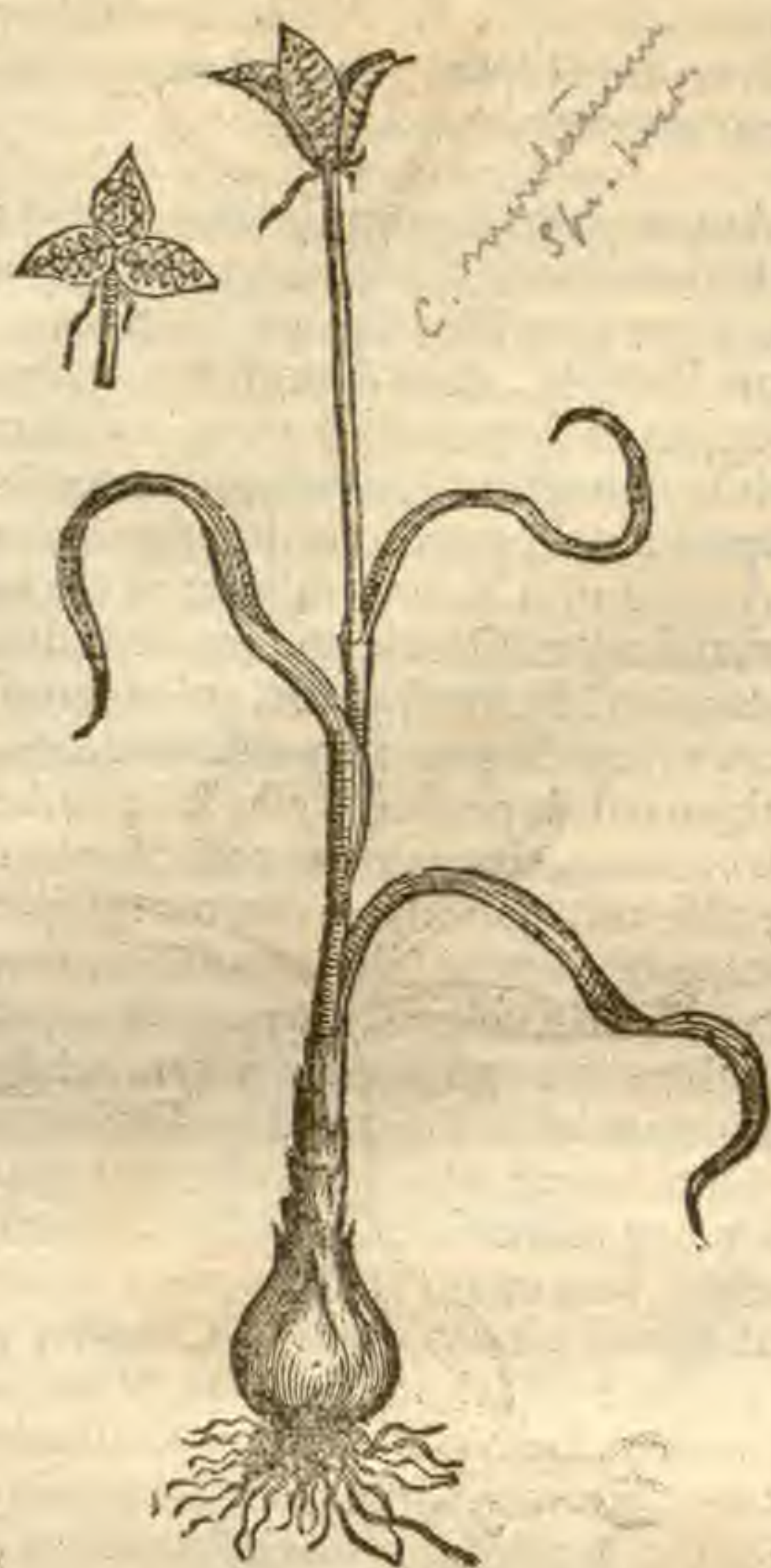

Colchici montani Hispan. semen.

Colchicum mont. min. versicolore flor.

sequuntur, & totam deinde hiemem perdurant, usque in mensem Maium, vel etiam Iunium: radix bulbosa, non magna, multis ex rufo nigricantibus tunicis amicta, intus alba, solida, & cum quadam adstrictione dulcis, longiuscula sede, quali in ceteris generibus, & adnatis in lateribus se propagans.

Collibus Salmaticæ vicinis, solo valde lapidoso primùm eruebam cum suo caule dodran- Natales.
tali, firmo, & triangulari capite, in quo semen ex rubro nigrescens sive fuscū, laeve, exiguum, subrotundum Maio mense, anno M. D. LXXIII. Apud Belgas, apud quos, semine quod natali loco collegeram, natum est, nullum adhuc semen dedisse intelligo. Viennæ autem Austriæ, aliquoties ex meis stirpibus semen collegi, capite inclusum vix terrâ interdum emergente, & inter folia jam languida latente, aliquando digitali & palmari cauliculo innitente, uti etiam Francofurti ad Mœnum, & Lugduni Batavorum.

HVIC non multum absimile est, quod Iacobus Plateau in suo horto Tornaci alere ad me scribebat, tum folijs, tum bulbo: flores autem differre, quorum omnia quidem folia longa & angusta etiam essent, interiora verò tota alba, exteriora media ex parte viridia, alterâ carnei quodammodo coloris. Colchic. minus ve- sic- lore flore.

PAUCOS porrò Colchici bulbos, vulgaris bulbis valde similes Neapoli Francofurtum ad me mittebat Ferdinandus Imperatus, qui mihi Lugduni Batavorum demum flores dede- Colchic. Nea- polis.
runt, vulgaris floribus non dissimiles, hoc est vel dilutè, vel sature purpureos.

Sed aliud Colchici genus vulgari minus, Salmanticensi agro observabam in altioribus Colchic pra- ten Salman.
pratis, dilutiore flore, atque in nonnullis plantis, lactei omnino candoris, ineunte vere folia duntaxat proferens.

SYRIACVM autem illud, vel Alexandrinum, à nonnullis exhibitum, nihil aliud esse vide- Colchic. Sy- riac.
tur, quàm Tulipæ genus quale Apennineum forte, cui pictor nimis orbiculata folia tribue- rit, ipsi verò plantæ nimis lata & brevia.

FRANCOFVRTI etiam ex Italia accipiebam semen, vulgaris colchici semini par, cum suo laxo capitulo, Hermodactyli Syriaci appellatione, quod terræ creditum, necdum germina- Hermodact. Syriac.
verat, quum inde discederem. Sed & Illyricum illud Anguillaræ, nunquam mihi cōspectum.

CETERVM hæc planta Dioscoridi *κολχικόν* dicitur, nonnullis, ipso teste, *ἐφήμερον κ' βολβός* Nomin.
ἀγριός Qui Theophrasti locum Hist. Plant. lib. VI. cap. VI. integrum esse censent, ejus Narcis- sum, sive Lirium nigro flore esse arbitrantur. Hispani *Quitameriendas*, & *Villorita* appel- lant: Germani *Wildsaffran* & *zerdlofs*; Galli nonnulli *Mort au chien*. Primum autem genus, *κολχικόν λευκόν* *θεμον πολυανθές*. Græcis: Alterum *κολχικόν βυζάντινον* *πλωτύφυλλον πολυαν- θές*. Colchicum byzantinum latifolium multiflorum, non incommodè dici posse videtur.

Tertium,

Colchicum pleno flore.

Colchicū πρὸ
λυφῶδης.

Rariss.

Colchicum biflorum.

Colchic. B.
florum.

Tertium, κολχικὸν ποικίλαν θῆς, versicolor. Quintum verò, λεπτόφυλλον, tenuifolium, & montanum Hispanicum. Salmanticēses hoc genus *merenderas* vocabant.

Aliud porrò elegans Colchici genus apud Belgas invenitur, cujus quidem cognitionem acceptam fero Illmo Comiti Arébergio, Ordinis Velleris equiti dignissimo, qui præter exoticarum stirpium culturam, cui maximè indulget, magnis etiam sumptibus quascunq; adipisci potest, vivis coloribus depingi curat. Is Autumno M. D. XCV. bulbum ad me mittebat, ut florē conspicere possem: sed cum nullum protulisse intelligeret, insequente Novembri iconē egregiè expressam addidit. Flos vulgari colore persimilis est, sed pluribus folijs constans, nempe vicenis aut pluribus, valde cōfertis, quorum sex externa reliquis majora, vulgaris tamē folijs angustiora, inter quæ stamina ut in vulgari, flavis apicibus prædita. Ex alimenti copia plenum florem tulisse existimabam initio, quemadmodum natura interdum ludere solet in alijs floribus, qui deinde ad ingenium redeūt: sed ipse Comes affirmabat, tum etiam N. V. Ioannes Boisor, singulis annis plenos flores id Colchici genus proferre, eosq; plures, majores, & majore foliorum numero cōstantes, quo bulbus major & vetustior est. Originē ex Germania ducere aiunt, & primum in Belgium allatū à Rhizotomo, cujus nomen Nicolaus, qui frequenter è Belgio in Germaniā à Nobilibus quibusdam matronis ablegaretur. Sed bulbus anno insequente cum selectissimis alijs stirpibus furto sublatus.

COLCHICVM BIFLORVM.

CAP. XLI.

NOVVM & rarum hoc Colchici genus, mihi sanè, ante annum nonagesimū tertium supra millesimum & quingentesimum, nunquam conspectum, cujus cognitionē acceptam fero doctissimo viro Moyfi Quadrato, qui Autumno præcedente me monebat, verno tempore florēs sibi observatū in montano quodam prato, non procul Heydelbergâ, ubi tum domicilium habebat: edoctum tamen ante, similem inveniri plātam, ex Epitome de Plantis C. V. Ioachimi Camerarij inclytæ Reip. Noribergē. primarij medici. Ioannes Müllerus pharmacopæus Francofurtensis etiā asserebat, sibi adolescenti conspectum in pratis Halæ Suevorum vicinis novo vere florens.

PERINDE autem crasso id constat bulbo, ac vulgare Colchicum, ex cujus infimâ parte colis emergit quatuor uncias lōgus, ex membranaceo involucre florem promens oblongo pediculo nitentem, vulgaris flori formâ æqualem, sex folijs cōstantem, sed minorem, quorum terna externa majuscula, interna autē tria angustiora & breviora, saturatius paulo purpurascencia esse videbantur: nec folia,
nec

nec semen (si quod talit) observare mihi licuit per morbum; xxv. enim Aprilisejusdem anni, ex casu luxatum mihi est femur dextrum cum summâ contusione, cujus rei causa toto trimestri decumbendum mihi fuit, malè administratâ curâ à cheirurgis, qui luxatione neglectâ, quam non agnoscentes (quum tamen subinde eos monerem, me luxationem sentire) vel malignè dissimulantes, ad solius contusionis curam animum intenderunt. Veram autem fuisse luxationem, etiam nunc cum magno meo dolore & damno experior: nam & mihi dextrum crus contractum, nec pedem promoverè possum, nisi gemino scipione sub axillis fultus, atque quidem non sine cruciatu. Ceterùm ad Colchici historiam redeamus, à qua justus animi dolor me avertit. Bini igitur majores bulbi ex ijs qui quaterni Heydelberga ad me mittebantur, florem dederunt sub finem Augusti, paulo ante meum Francofurto discessum: nescio an error commissus à legentibus, quum bulbos è terrâ eruerunt. Majorem porrò bulbum à Moyse accipiebam, cui recens flos adhuc inhærebat, sub extremum Martium, reliquos insequente Aprili. Atque ista ratione, Colchicum biflorum potius nuncupandum esset, quàm Vernum.

ILLO ipso autem anno scribebat Jacobus Plateau, Colchicum se habuisse, quod verno tempore flavum florem protulisset: sed bulbum cum eruisset, ut ejus prolem ad me mitteret, utramque corruptum reperisse.

Colchic vern. flaviflora. Bulbos Colchicum Vernum L. 16. 16. 17.

CROCVM VERNVM.

CAP. XLII.

MULTIPLEX etiam est Crocum verno tempore flores proferens, folijsque & floris colore valde variat. Nos autem duo ejus primaria genera constituemus: Vnum, latiore folio & legitimi croci autumnis florentis foliorum æmulo, licet brevioris: Alterum, tenuiore & profus junceo: singula deinde in suas species distribuemus.

Croci verni duo genera.

Crocum vern. latifol. alb. flo.

Croc. vern. latifol. purpureo flo.

Bulbos Colchicum Vernum L. R. N. S. 7. 1134

LATIFOLIUM ergo Prima species, terna & quaterna interdum habet folia latiuscula & breviora, duabus albis venis per eorum longitudinem subtus excurrētibus prædita, inter quæ prodeit membrana flos brevi pediculo nitens, sex folijs constans albis, imâ parte cum pediculo purpurascens, & in meditullio stamina, cum brevi trifido stilo continens: radix bulbosa, candida, tenui cortice amicta, fibrisque candicantibus infimâ sede prædita. Nulla inter reliquas Croci verni species, hæc magis fecunda in edenda sobole. Ejus verò flos interdum variat: nam terna illa exteriora folia, nonnunquam purpurascens venis sunt aspersa, interdum soli foliorum mucrones purpurascunt, aliquando etiam purpureus radius omnia folia secundum longitudinem media secat.

Croc. vern. latifol. albiflora.

variat.

Alterâ similis est folijs, paulo tamen angustioribus, inter folia promens è membrana junceo involucri, ejusdem magnitudinis florem brevi pediculo innitentem, sex folijs constans.

Croc. vern. latifol. purp. flo. minor.

tem vio-

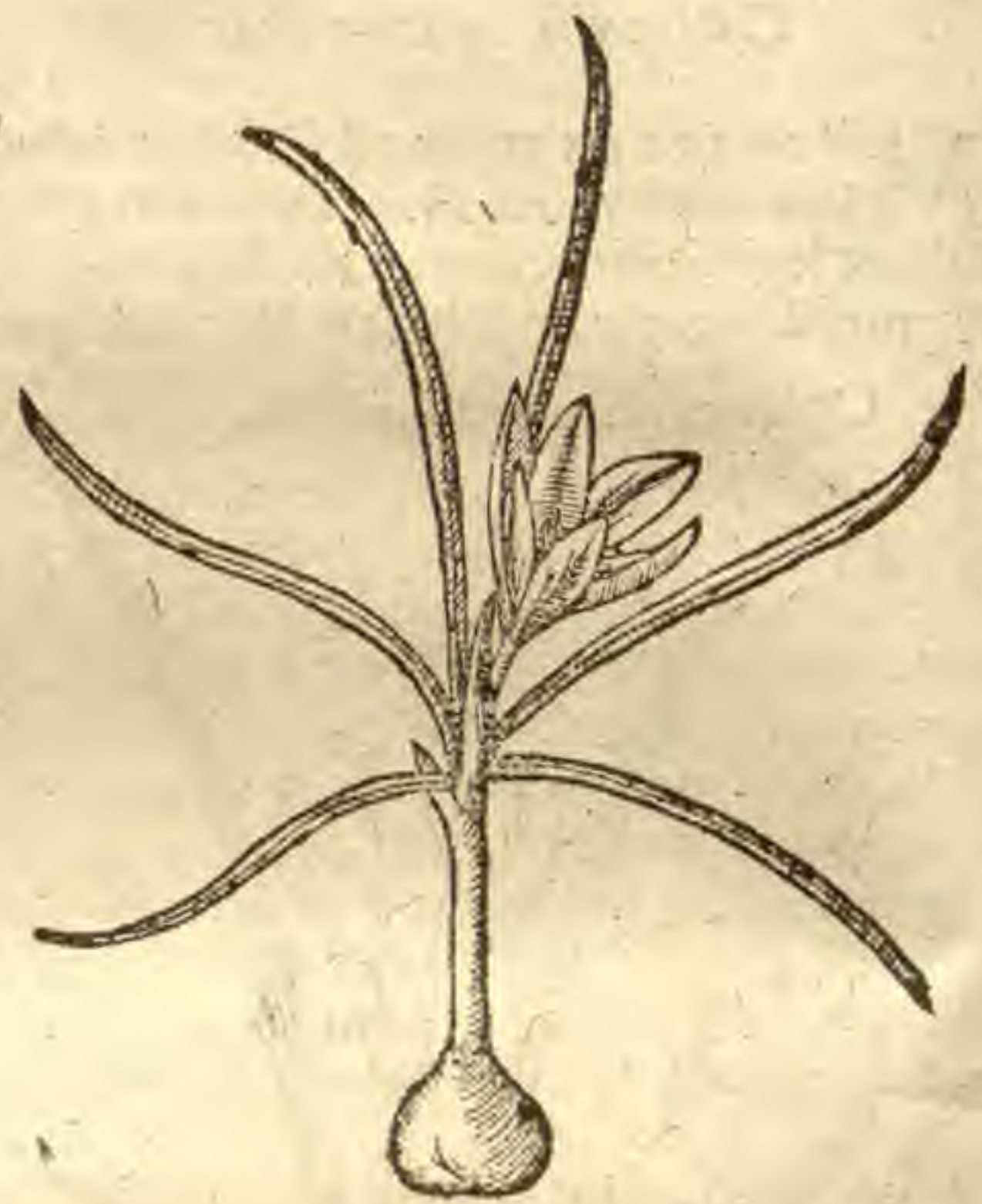
tem violaceæ ad cæruleum tendentis purpuræ colore, unguibus & summo pediculo saturatiore purpurâ nitentibus: radix alteri similis, & in edenda sobole satis fecunda interdum. Nonnunquam, sed valde rarò, fert utraque hæc, rotundum exalbidum semen in triangulo capitulo.

*Croc. vern.
latifol. purp.
flo. majors.*

Perelegans etiam est Croci verno tempore florentis Tertia species, quam ad me Neapoli mittebat doctissimus vir Ferdinandus Imperatus, cum alijs aliquot stirpibus Francofurtum anno M. D. XCII. Ejus verò jam maridi & dudum terrâ eruti bulbum unicū accipiebam, qui sequente vere folia quidem protulit, sed nullum florem. Lugduni porrò Batavorum, cum alijs Croci verno latifolij speciebus florem dedit, illis formâ similem, hoc est, sex folijs constantem, quorum externa tria paullo longiora, interna tria breviora amplectuntur, multo tamen ampliora quàm in secunda specie, licet illis colore nec valde disparia, nec injucûdi odoris, tria stamina continentem alba, magnis flavis apicibus prædita, & inter illa stilum paullo longiorem, extimâ parte in tres quasi tubulos laxiores divisum, aurei coloris: cum flore, è membranaceo, instar reliquorum, involuero prodeunte, exeunt terna, aut quaterna folia, proximè descripti folijs non dissimilia, paullo tamen longiora: radix bulbosa, superiore major, & ad Quintæ speciei radicis amplitudinem accedens. Ea deinde mihi furto sublata.

Croc. vern. latif. albo versicol. flo. 1.

Croc. vern. latif. albo versicol. flo. 17.

*Croc. vern.
latifol. alb.
versicolore
flores 1.*

Quartæ folia, Croci sativi & legitimi folia satis referunt, nisi breviora essent: inter quæ, bini aut terni prodeunt flores, Primæ & Secundæ speciei floribus majores, sex folijs mucronatis constantes, quorum terna exteriora (quæ pallidula sunt foris) tribus radijs ex atro purpurascens, ab infima basi ad extremum folium ductis striata, internè alba sunt, ut & tota interna tria folia, staminaque in medietate habent Croco montano similia, sed magis pallentem stilum: liberalius hæc semen præbet in triangulis capitibus, rotundum, ex rufo candicans: radix superioribus similis, foris membranâ fuscâ obducta, fibris infimâ sede donata, & intus alba.

*Croc. vern.
latifol. alb.
versicolore
flores 1.*

Illi similem, sed per omnia minorem, ante multos annos in Belgicam nobis mittebat C. V. Alphonsus Pantius Ducis Ferrariæ Medicus, cujus florem interdum octonis & denis folijs præditum habui, Iacobus Plateau etiam duodenis, illiusque iconem ad me mittebat, peculiare genus esse existimans, sed insequente anno, simplicem sex foliorum florem tulit.

*Natales &
Nomina.*

Primæ, Secundæ, & Quartæ specierum meminit Iosias Simlerus in Helvetiæ descriptione, aitque istic in môtanis inveniri, colore purpureo, candido, & utroque mixto: Hutteriff vulgo vocari, & à Iuræ montis incolis (apud quos in supremo jugo etiam nascuntur) Leistrat: addit radicem suibus esse gratam. Audio & in Baldo monte agri Veronensis provenire. Nascuntur & alijs locis: nam anno M. D. XC. Ferrariâ ad me scribebat doctissimus & diligentissimus stirpium indagator Ioachimus Lungermannus C. V. Ioachimi Camerarij ex sorore nepos, mihi que ob morum probitatem, doctrinam, ingenij elegatiam, & alias animi dotes valde charus, quem etiam non dubito futurum fuisse præclarum lumen Germaniæ, si diutius vivere licuisset: is inquam scribebat, in eâ herbatatione, quam, comite Iosepho de Casa buona, Ser^{mi} Ducis Florentini Simplicistâ, ut vocant, ad Tirrheni maris littora instituerat, tres Croci verno differentias invenisse. Ex ijs elegantior, vel albicantes, vel purpurascens flores proferte, quorum exteriora terna folia crassiores quasdam venas purpurâ saturâ infectas haberent, quæ mirum flori decorem adderent. Reliquas duas majores esse, Croco sativo non inferiores, & utrique florem purpureum: sed in una Colchici floris instar dilutum, in altera à

*Croc. verno
varietas.*

Croc.

Croc. vern. latifol. duplici flore.

Croc. vern. latif. purp. verticil. flor.

C. vernus, L.
muc. dial.

Croc. vern.
latifol.
dupl. flor.

Croc. vern.
latifol.
dupl. flor.

Croc. vern. latifol. flavo flore.

C. vernus, L.
Sin. thes. pag. 227
C. ludovicus, Lamour.
Lamour. 6. 385

Croci legitimi flore parum diversum. Addebat, Iosephum admonuisse, aliud elegantissimum genus nasci in iisdem pratis circa Liburni portum, quod florem proferret saturatissimam purpuram nitentem, quem, utpote magis serotinum, conspiceri illi non licuisset.

Quinta est, quam Alphonfus Pantius paulo ante mortem mittebat, florem jam marcidum adhuc retinentem, & semen in triangulo capite maturum, ex quo mihi natae plantae, quae tertio anno flores proferre coeperunt: sunt vero ij superioribus ampliores, ad Tertiae speciei florum magnitudinem proximè accedentes, sex etiam folijs praediti, quorum externa tria foris ex candido quodammodo purpurascunt, & saturatissimae, quasi quae atrae purpurae tribus vel etiam quinque lineis ab infima parte sursum ascendentibus insignita sunt, internè purpurascunt, interiora vero tria, vel dilutioris, vel saturatioris purpurei sunt coloris, circa unguis tamen, similibus, ut exteriora, radijs insignita: semè in triangulis capitibus subtile: folia superioribus speciebus longiora & latiora, Tertiae folijs non valde absimilia, duabus etiam albis lineis subtus distincta: radix paulo amplior: hujus florem etiam octonis folijs interdum luxuriantem habui, quatuor videlicet internis, totidem externis.

Croc. vern.
latifol. pur.
verticil. flor.

Sextae, quaternae aut plura folia sunt, ad Quintae speciei folia valde accedentia, longiora tamen, & circa exortum latiora, binis candidis venis secundum medium nervum per longitudinem excurrentibus, ut in reliquis Croci speciebus, quae emergere incipientia, florem simul ostendunt, sex folijs, dum explicatus est, constantem, exterioribus mucronatis, internis paululum orbiculatis, flavi coloris, utcunque odoratum, tria longiuscula latiusculaque; stamina dilutius

Croc. vern.
latifol. fla.
20 flore.

dilutius flavescencia intus continentem, & longiorem stilum summo fastigio in tria stamina divisum, sativi croci staminibus penè concolorem: cui succedit, ut in superiore Croci verni specie, membranaceum triangulare capitulum, rotundo rufoq; semine plenum: radix cum superioris radice convenit, vel etiam major est, solida, aliquot candicantibus fibris, sessili parte donata, & aliquot tunicis obvoluta: binos plerumque, ternos, aut quaternos, vel etiã plures profert flores: nulla enim Croci verni species hãc liberalior in producendis floribus.

*Croc. vern.
latifol. au-
reo flore.*

Ejus alia est species, cujus folia paullo breviora, inferiore tamen parte latiora, illius qui niveum fert florem folijs penè æqualia, flos magis apertus, sex etiam folijs constat altero brevioribus, ferè orbiculato mucrone, coloris profus aurei, tria stamina umbilicum occupantia breviora latioraq;e, stilus alteri similis, summã parte interdũ in quatuor staminula divisus, alterius stilo concolor: florebat mihi anno M. D. XXCIII. & sequentibus duobus, paullo maturius flavo, & multos etiam dabat flores.

*Croc. vern.
latifol. pal-
lido flore.*

Sed & tertia ejus species folia non minũs lata habet, floresq;e sex folijs magis mucronatis constantes, coloris omnino pallidi, viridibus venulis exteriorum foliorum unguis foris distinguentibus: ceteræ notæ conveniunt.

Omnes has flavi differentias mihi corrumpebat rigida illa hiems anni octogesimali sexti, supra millesimum & quingentesimum, & plures quàm sexagenos bulbos juniores earum semine natos, præter tres aut quatuor qui flavi genus conservarunt.

Croc. vern. latifol. f-v. flore.

Croc. vern. latifol. f-v. flore duplici.

*Croc. vern.
latifol. flavo
vario flo. l.*

Septima, quinque aut sex habet folia, tenuia instar ferè legitimi croci, infima parte ex purpura nigricantia, e quorũ medio unum aut alterum florem promit aurei ferè coloris, legitimi croci odorem nonnihil referentem, sex etiam folijs cõstantem ut reliqua croci genera, quorum exteriora tria paullo angustiora, & magis mucronata, tribus crassiusculis radijs ex atro purpurascens ab imo ad summũ, secundũ folij longitudinẽ excurrentibus, & multas interdum venas in latera spargẽtib; insignita, terna interiora latiora sunt, & unguis habent foris etiam ex atro purpurascens, pediculum qui florem sustinet, totidem purpurei coloris saturi radijs notatum, quot sunt in flore folia: umbilicum occupant tria flava stamina, inter quæ stilus eminent extremã parte trifidus, aurei coloris: floribus succedunt crassiuscula trigona capita, aded saturo purpureo colore infecta, ut atra videantur & splendentia, quæ maturitate hiscentia, semen continere conspiciuntur superiori æquale, & magis rufum: radix bulbacea ut in superioribus, sed præter illorum morem multiplici reticulatoq;e cortice obducta, & multis tenuibus fibris sessili parte, per reticulati corticis maculas se exerentibus, prædita, rarò adnatos bulbos proferens.

*Croc. vern.
latifol. flavo
vario flo. l.*

Istius alia est species, quæ, nec radice, nec folijs, neque flore differt, exceptis radijs, qui aded

latè

latè sese spargunt, ut præter oras, totum externorum trium foliorum dorsum inficiant, pediculus etiam florem sustinens, totus ex purpura nigricante splendeat. Vtraque species aliquoties mihi florem dedit duodecim folijs constantem, sex internis aurei coloris, sex externis, purpureis radijs insignitis, deinde Sexagona capitula: interdum etiam gemellos uni pediculo inhaerentes, quibus etiam gemella capita, utraque semine plena.

Florent omnes hæ differentie ineunte Vere, aliæ alijs maturius, Martio, & Aprilis initio: *Tempus.* nulla autem diutius (ob numerum florum subinde nascentium) eâ quæ flavum fert florem, quæ omnium etiam liberalissimè semen præbet.

Quatuor priorum locum natalem jam dixi, & omnes in hortos translata, domesticæ factæ *Natales.* sunt, ut & Quinta quam semine natam dixi, & binæ aliæ sequentes. Quarum Sexta primum Germaniæ innotuit post annum M. D. LXXIX. Stephani van Hausen Noribergensis diligentia, qui ejus anni initio Constantinopoli rediens in comitatu Generosi V. Ulrichi à Kunigspurg (qui præcedente anno honorarium eò tulerat) in Servia, sive Mœsia superiore, sub Belgrado florentem eruit Martio mense, & paullo post, sub Buda, Fritillariam, cujus supra meminimus, florètem observavit. Crocum postea & alij, ante à me admoniti, viderunt, illinc Vienne redeuntes, in Thraciâ, non modò flavo flore, sed etiam albo, & subcæruleo: adeò autem negligentes fuerunt, ut non eruerint, causam prætexentes quòd illis non licuisset, quia properantibus, & iter ad arbitrium Turcarum (qui duces itineris adhibiti) instituentibus Legatis, non sit tutum ex rhedâ, sive cisio descendere illis in locis, ob Plagiariorum & latronum metum. Flavæ autem variæ pauci bulbi allati anno M. D. XXCVII. Octobri mense, ijq; adeò marceidi & exsuccii, ut verno tempore erutos appareret: nam & flores & folia adhuc retinebant, emptiq; fuerant in foro Constantinopoli. Vnus aut alter eorum quos redemeram, & terræ commiseram, prodierunt sequente Vere, unicum duntaxat folium proferentes: & anno demum M. D. XC. & sequentibus, flores quos descripsi mihi tulerunt Francofurti ad Mœnum, & Lugduni apud Batavos.

Croc. vern. angustifol. i.

Croc. vern. angustifol. ii.

ANGUSTIFOLII porro species Prior, terna, quaterna, aut plura habet folia, longa, viridia, *Croc. vernus angustifol. i.* Crocinis longè angustiora gracilioraque, rotunda & capillaria ferè, inter quæ prodeunt bini aut terni cauliculi, unciales ut plurimum, angulosi, sustinentes flores sex folijs constantes, ut reliquæ species, imâ parte flavescentibus, intus nonnihil candicantibus, reliquâ ad cæruleum tendentibus, sive violaceis (inveniuntur & toti candidi) odoratos, quibus insunt staminula: his succedunt folliculi, sive capitella trigona, exile semen fulvescens continentia: radix exiguæ avellanæ magnitudine, duro spadiceoque cortice sive putamine tecta, intus alba, firma, subadstringente gustu.

Alteram, folijs & radicis externo cortice illi omnino similem in Beturiæ collibus Lusitaniæ finitimis observabam, paullo minore flore, ex albo purpurascente, vixque è terrâ prominente, atque unum bulbum eruebam florem habentem è foliolis octo compositum, quatuor externis paullo majoribus: radix erat gemina, candida, una super alteram insidens, quarum superior firma, dulcis & edulis erat, inferior flaccida. *Croc. vernus angustifol. ii.*

Croc. vern. angustifol. violaceo flor.

Croc. vernum
angustif. 111.

Natales.

Croc. vernum
angustifol.
111.

Vberioribus & crassioribus est Tertia folijs, ijsq; interdum surrectis: flos duarum præcedentiũ flore longè minor, totusq; caruleus, tribus exterioribus folijs exceptis, quæ foris virescete colore nonnihil aspersa sunt: hujus radix priori formâ similis, paullo tamè major est, semen etiam crassiusculum.

Frequês invenitur Gadib^o Prior, atque inter Asindum (vulgo *Medina sidonia*) & Calpen, locis salubros & apricis. Tertiam duntaxat Gadibus juxta priorem inveniebam Februarij initio: Secundam Ianuario.

Ceterum anno M.D.XC. Autumno ad me mittebat diligētissimus vir Iosephus de casa bona Sermi

Etruriæ Ducis Simpliستا, aliquot Croci verni angustifolij bulbos, quorum nonnulli sequentibus annis verno tempore florem tulerunt. Erant verò illis terna aut quaterna juncea folia, Priori angustifolio Hispanico modò descripto similia, inter quæ uncialis tenuis cauliculus prodibat, membranaceum folliculum sustinens, ex quo flosculus emerfit sex foliolis constans purpurei saturi coloris, quibus unguis albis venis distincti, & stilus ex umbilico prodiens: fugax admodum fuit hic flos, utpote qui unico duntaxat die apertus manserit: radix Hispanici angustifolij radici par, multis tunicis, sive corticibus duris tecta.

NONNULLI Primum genus, Crocum vernum, ob foliorum & floris cum legitimo Croco similitudinem, vocant: Græcè δ κρόκος ἐαρινός dici posset: alij Crocum montanum appellare malunt (aliud tamen montanum, Crocum proximo capite dabimus) Turcæ *Zafran* vocant Crocum, & voces addunt *ak, mor, sari*, quum album, violaceum, flavum colorem exprimere volunt. Alterum etiam genus, Croci verni nomen obtinuit, à floris cum alio formâ, tametsi Croci folia non habeat, sed tenuia, & planè capillacea. Nomen vulgare Lusitanis Galeciæ vicinis, apud quos etiam nasci quidam illius regionis incolæ asserbant, *Nozellas pequeñas*, id est, Avellanæ parvæ. Secunda species incolis *Cebollina*, hoc est, parva cepa dicitur, quo ferè nomine Hispani minores omnes bulbos nuncupare solent. Prior species Anguillaræ observata fuisse videtur, & Crocum silvetre angustifolium ab eo vocari.

Theophrastus Hist. Plant. lib. vi. cap. vii. Leucoium inter eas stirpes quæ verno tempore florent, reponit: sequente verò libro, bulbosa radice constare ait, illiq;e adjungit Bolbinam, Opitionem, & Cyicem: quid si postremarum harum duarum alterum nomen, Croco verno tenuifolio tribuatur?

PORRò latifolij generis radice quidam foris utendum censent, illitamq;e pubi, urinas crebras atque crassas elicere, tumores hydropicorum discutere, & spicula evellere. Angustifolij nullas facultates cuiquam exploratas intellexi.

CETERVM sæpius miratus sum, nec in Aultriacis, nec in Stiriacis, neque etiam in Pannonicis montibus, ullum Croci verno tempore florentis genus invenisse, tametsi diligenter perlustrarim: quum Helveticæ Alpes, illis etiam frigidiores, aliquot ejus genera sponte alant.

CROCVM MONTANVM.

CAP. XLIII.

TRIA Croci montani genera mihi sunt cognita unum, in Lusitaniâ observatum: alterum, Bruxellis acceptum: tertium, in Thraciâ natum, & Constantinopoli allatum.

Croc. mont. 1.

PRIMUM, flore est sativi Croci, sed dilutiore & minore, tribus intus croceis staminibus, & stilo luteo summâ parte in aliquot staminula diviso: folia illi quaterna Crocinis similia, breviora tamen, interiore parte, lineam quandam candicantem secundum longitudinem, exteriori verò, binas tanquam canaliculos seu sulcos utrinque secundum nervum excurrentes habentia: radix minor quàm in sativo, candida, plena, & veluti internodijs distincta, quia (quod omnibus alijs Croci generibus, gladiolis, & sisyrynchio etiam accidit) planta florente, superior radice pars augetur, inferior autem flaccescit & minuitur, utraque tamen denso quodam cortice è multis villis contexto involuta & tecta, tenuibusq;e fibris per corticem se exerentibus, tessili parte donata: subdulcis porrò illa est initio, deinde ingrati saporis.

Croc. mont.
cap. 11.

ALTERVM, illi ferè simile, florem sine folijs promit Septembri, unciali aut longiore pediculo innitentem, satis odoratum, sex æqualibus folijs orbiculato mucrone præditis, & saturatoris purpurei coloris pænèque violacei, constantem, tribus ex umbilico prodeuntibus flavis staminibus, & stilo extremum mucronem multifidum, crassiusculumq;e habente: nullum

Crocum montanum I.

Crocum montanum II.

nullum adhuc semen mihi observare licuit: nec qui bulbum mittebat, ullam ejus mentionem in epistolâ faciebat. radix Prioris radici valde similis, cortice e multis villis contexto involuta, oblongos interdum nucleos satis procul à matre spargens.

TERTII flos inodorus etiam est, vel tenuis admodum & evanidi odoris, senis, ut reliqua croci genera, folijs, quorum interiora terna paullo breviora sunt, omnia autem orbiculato mucrone, albicantis initio coloris, sed in quo deinde, temporis successu, dilutius quidpiam cæruleum perfusum videatur: stamina ex umbilico prodeunt terna flava, & in medio stilius, sive penicillus in tria vel plura staminula divisus, flavi etiam coloris: flaccescente vel jam marcido flore, quina, sena, raro plura emergunt in ambitu folia ex tenui membranâ quæ florem initio obvolverat, Croci verni latifolij folijs pænè similia, hoc est paullo latiora quam sativi, albâ lineâ singula folia per longitudinem supinâ parte distinguente, & pronâ binis semen hæctenus nullum observavi, licet multis annis aluerim: radix digitalis, vel etiam pollicaris est crassitudinis, orbiculata ferè, alba, solida, tunica spadicei coloris obducta, multis albis fibris sub eâ nascentibus prædita, quæ florum satis ferax est: nam & ternos, & quaternos, interdum etiam quinos profert flores.

Nascitur Primum in nonnullis Lusitaniæ rupibus, præsertim ijs quæ non procul à mari absunt, ubi Novembri observabam, & cum suo flore eruebam, anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, & amicis in Belgium mittebam. Istic etiam Septembri floruit, Viennæ Austriæ & Francofurti ad Mœnum, Octobri, interdum maturius: Maio tulit crassa, angulosa capita, semine plena, quale Croci verni latifolij Quartæ speciei semen est.

Theophrastus lib. vi. Hist. Plant. cap. vii. κρόκον ὄρειον appellat, Latini Crocum montanum & silvestre. Lusitani *Pie de borro*, id est, pedem asininum (quâ de causa nescio) vocabant.

Alterum Croci silvestris appellatione ad me mittebat Nobilis, idemque doctissimus vir Ioannes Boisot, vetere amicitia mihi conjunctus, Francofurtum anno M. D. XCI.

Missum est Tertiû Byzantio anno Millesimo Quingentesimo octogesimo septimo, Octobri mense, *Zafran maby*, hoc est, Croci cærulei, nomine, quod tamen, ut ante dixi, profus cæruleo non esse flore, idem mensis declaravit: nam octiduo post quàm terræ commissem, flores proferre cepit.

IRIS BULBOSA.

CAP. XLIIII.

ALIQVOT Plantas in Hispanica mea peregrinatione observabam, quæ licet flore Iridis & Xyridis essent, erutas tamen, bulbacea radice esse deprehendebam, quæ ratio me movit, ut priores Iridis bulbosæ nomine donarem. De illis igitur, & alijs earum semine

postea natis, in quarum flore magna colorum varietas conspicitur, hoc capite agemus: altero autem proximè sequente, de ijs quæ florem Xyridi magis similem habent.

Iris bulbosa latifol. sive I.

Iris bulbosa violac. flo. sive II.

*Iris bulbosa
latifolia.*

PRIOR, sœna, ut plurimum, habet folia longiuscula & latiuscula, Hemerocallidis Dodonæi, sive Lili-asphodeli folijs ferè similia, breviora tamen, alternatim invicem amplectètia, mollia, in terram prona, supernè ex viridi pallentia, infernè verò incana: è quorum medio flos exilit, è membranaceo involucrio, unicus, odoratus, cæruleus (interdum lactei candoris) novem foliolis constans, Iridis figura, quo marcescente, utrinquè alij singulares succedunt. Nullus est illi caulis, sed flos longo duntaxat pediculo insidet, ut in Croco: radix bulbosa, candida, avellanæ instar dulcis (nam degustabam) multiplici cortice nigricante involuta, cui (præsertim dum floret) aliquot, præter fibras, crassæ, longæ radiculæ subnascuntur, ut in Hyacinthi radicibus interdum fieri solet.

Natalis.

Invenitur in Lusitanæ Baticæque collium radicibus, non procul ab Anâ flumine sitis, & copiosè circa Antequeram & Cordubam. In Lusitania porrò Ianuario, in Batica autem Februario florentem observabam & eruebam: apud Belgas delata (Corduba enim ad amicos Belgas aliquot bulbos mittebam) nondum flores dederat, quum octennio post inde discessi, ad Cæsarem Maximilianum II. profecturus, ideoque nullum semen observare potui: in illis tamen, quas in Hispaniâ eruebam, stirpibus, infimam partem pediculi, qui primum florem sustinuerat, & inter folia reconditam, in rudimentum longi triangularis capituli desinere conspiciebam, multa candida granula continentis: quo argumento adducor, semen Aprili aut Maio maturum istic esse posse.

*Iris bulbosa
II. sive vio.
lac. a.*

CRASSIORE est Altera folio, ac veluti cepaceo, viridiore, parte interiore carinato sive striato, multisque quasi bulbis argenteis resperfo: crasso firmoque caule, quem quaterna aut quina folia amplectuntur: binos ex vaginulis, ut plurimum, promit flores invicem succedentes, interdum unicum, duntaxat, novem folijs constantem, violacei prorsus & elegantissimi coloris, interdum dilutioris, inodorum tamen, quorum tria majora sunt, ad terram inclinata & prona ut in vulgari Iride, & labrorum instar propendentia, tria alia angusta & extima parte bifida alataque ijs incumbunt, usque ad luteam maculam (quæ majoribus pro fimbria est) pertingentia, tria alia surrecta, supremaque parte latiuscula, infima verò valde angusta: floribus succedunt trigona laxaque capita, quibus semen rugosum, fulvescens, ervi magnitudine, quod maturum, in capitibus crepitat, si moveantur: radix magna, plurimis membranis tenacibus, nigricantibus circumvoluta, intus alba, & sessili parte fibris prædita, quæ singulis annis nucleos circa latera deponit. Hujus folia novo Vere demùm germinant.

Quia

Quia C. V. Matthias de Lobel medicus, de re herbaria optimè meritis, hæc Iridem primus Belgis communicaverat, missis ex Anglia aliquot ad amicos bulbis, sponte istic nasci existimabam, & in Angliam profectus anno Septuagesimo primo supra Milleimum & quingentesimum, frustra in agris & collibus requirebam, donec Bristolium quum venissem, ubi Lobelium conveniebam, ab eo intelligerem, istic primùm illi innotuisse, ex hortis, in quibus colebatur, erutam, unde Londinũ amicis misisset. Verisimile est, Hispanicis navibus quæ plerumque Bristolium commeabant, primùm istuc ex Hispaniã aut Lusitaniã delatam.

Iris bulbosa III. sive versicolor.

TERTIÆ, quinque aut sex sunt folia angusta & tenuia, cubitalis longitudinis internâ parte striata & candicantia, externa autem rugosa, viridis cum cineraceo commixti coloris, caulem amplexantia cubitalem, interdum etiã majorem, nodosum, unicum plerumque florem, raro binos, è membranaceis vaginulis proferentem, Iridis angustifoliæ floribus forma similem, cujus tria latiora & ad terram inflexa folia, extrema parte ampliora sunt, & candicantia, luteaque macula insignita, ea videlicet parte, qua folia his incumbentia, & ligulam occultentia, bifidaque, & in parvas alas reflexa, desinunt, illaque subcærulei ex candido coloris: reliqua tria erecta sunt, oblonga, & dilutius ex cæruleo purpurascencia: totus flos jucundo spirat odore, præmansi coriandri obducti saccharo, sive præparati instar. Flori succedit longum triangulum caput, altero gracilius, neque laxum, semen angulosum, subrufum, continens. Radix bulbosa, candida, subdulcis, spadiceis aliquot membranis involuta, minor superioris radice, & illã liberalius nucleos producens, quibus facillimè feri potest.

Est verò hæc vel brevior latioreque flore, & illo dilutior, aut saturatior, maculã etiã illã in propendentibus labrorum instar folijs brevior, vel angustior & longior: ac labris illis similiter dilutioribus aut saturatioribus, illisque interdum adeò saturis ut violacei appareat,

nihilque in illis albi conspiciatur, sed cæruleus duntaxat color ambiens flavam illam maculam, quæ in hoc genere longior ut plurimum esse solet. Rursus quæ latior est flore, plerumque liberalior est angustiflorã in binis floribus producendis, breviorẽque siliquam, sive trigonum caput, & æqualis ubique crassitudinis habet: angustifloræ autem longior est, & infimã parte gracilior siliqua. Item latifloræ radix, brevior & crassior est: alterius, longior & gracilior. Istam autem varietatem, satione conciliatam esse, non dubium est.

Pinciæ, quæ vulgo *Valladolid* nuncupatur, Hispaniæ urbe, primùm data mihi fuit hæc planta à Ioanne loigny viro optimo & humanissimo, natione Gallo & istic Architecto, qui hortulum peregrinis stirpibus fatis instructum ponere ædes habebat, à quo, nonnullis Castellæ collibus sponte nasci intelligebam. Floret in hortis Junio cum Gladiolo, aut paulò maturius: semen sub extremum Iulium & Augusto maturum est.

Quid porro in hoc flore & quibusdam alijs mihi contigerit anno Nonagesimo secundo supra millesimum & quingentesimum, hoc loco adscribendũ existimavi. Is enim, ut propter magnam humiditatem à frequentibus imbribus, ferax fuit proferendis amplioribus solito floribus, eorumque nonnullis geminato foliorum numero: ita multas stirpes, quæ singulari caule, eoque non ramoso ut plurimum esse solent, πολυκλωνους reddidit. Nam habui Tuliparum plantas, quæ vel unico, vel binis ternis, quaternis, etiam quinis ramis (singulis suum florem sustinentibus, ut capite de Tulipa diximus) caulem præditum tulerunt: multas Xyphij stirpes, quæ unico, aliquot quæ binis quatuor vel quinque floribus ornatis: plurimas Iridis bulbosæ quæ binis vel ternis, binas quæ quaternis floribus fuerunt onustæ. Summo enim caulis fastigio innati bini ex iisdem vaginis emergentes, quemadmodum in Secundo genere solent, alter alteri succedentes, in nonnullis etiam tertius: Aliæ, præsertim versicolores latifloræ saturatiorẽs, præter geminos illos flores in summo caule natos, ex singulari vaginã infra illos sitã, & altera tequente, singulares produserunt ramulos, teretes, gemiculatos, sustinentes binas vaginas, è quibus emerferunt singulares flores (ut in subjecta icone videre licet) primarijs non minus elegantes, & perinde odorati. Habui etiam anno xcvi. multas Iridis bulbosæ plantas, quæ quaternos flores tulerunt.

Multos

Iris bulbosa III sive versicolor.

Varietas.

Natales.

Anno M D XCII. multiflorus.

Iris bulb. versicolor πολυκλωνους.

Iris bulbosa versicolor πολύχλωρος.

Iris bulbosa flavo flo. sive v.

Tulipa bul-
bifera.

Multos etiam dedit is annus Tuliparum bulbos in infima ala (quod succi & humoris abundantiae tribuo) nascentes.

Iris bulbosa
IIII. sive
lutea.

QUARTA, jam dictae Tertiae per omnia ferè similis, brevior tamen est caule, gracilioribusque & ex viridi pallefcentibus folijs: flos unicus, interdum bini, contractiores, latiores tamen, ex vaginulis summo cauli inhaerentibus prodeunt, lutei coloris, inodori; mediae inter secundum & tertium genus magnitudinis, quemadmodum & siliqua, seu caput trigonum, in quo semen superiori simile continetur: radix tertij generis radici similis, quae nucleis, non secus ac illa, propagatur.

Varietas.

Sed haec in flore quandam etiam differentiam habet, licet exiguam: nam invenitur latiore aliquantulum, saturatioreque & magis rutilante aureo colore, radice item brevior & crassiore, membranacea praeterea illa vagina, unde primum folia emergunt, sanguineo colore, à summis vaginae oris in inferiorem illius partem radiatim desinente, magis infecta est, quam illius, quae dilutiore est flavo colore; nam illa interdum sanguineo hoc colore caret. Vtriusque autem, quemadmodum & Tertiae, folia ante hiemem germinare solent.

Natalis.

Nascitur pingui solo, & petrosis collibus ad Tagum sitis supra Olyssipponem, ubi eam eruebam Decembri anno M. D. LXIII. cum aliquot alijs rarissimis stirpibus, & inde ad amicos in Belgium mittebam. Floret paullo maturius Tertio genere, eodem ferè quo secundum tempore: brevi tamen se mutuo consequuntur, & interdum simul florere conspiciuntur.

Iris bulbosa
v. sive ca-
erulea.

QUINTA mihi primum conspecta est Lugduni Batavorum anno supra millesimum & quingentesimum, nonagesimo quarto. Nihil verò ea differt caule, folijs, & forma floris, ab Iride bulbosa, cujus flores versicolores, solius floris color diversus est. Nam novem, ut ille, folijs constat, quorum terna inflexa & terram spectantia, caeruleum habent colorem, venis saturatioribus à medio folio in latera excurrentibus distinctum, & ab illo ad unguem usque, maculam flavam satis latam, medium folium per longitudinem secantem: terna illis incumbentia & gibbosa ejusdem etiam sunt coloris, paullo tamen dilutionis: tria surrecta folia magis saturata, odor paene florum Tiliae: binos autem, ternosve in eodem caule fert flores, qui reliquarum Iridum bulbosarum floribus magis sunt ferotini, ijsque marcidis demum aperiuntur sub initium Julij. Floribus succedunt triangula oblonga capita, ut in versicolore Iride bulbosa.

Natalis.

E Lusitania porro hoc Iridis bulbosae genus, paucos ante annos, primum in Belgicam delatum fertur.

Sequente autem anno, è tribus bulbis ab amico acceptis, unus florem longè elegantioram jam descripto tulit, amplioribus labris nempe constantem, tribusque folijs surrectis latioribus, gibbis

Irid, bulbosæ v. semen.

gibbis etiam amplioribus, totumque adeo florem multo saturatiore purpurâ nitentem, & magis expansum, idem tamen qui in altero odor: caulis præterea circum nodos quibus folia inhærebant, ex purpurâ nigricabat.

PRIORI, latifoliæ cognomen dedi, à foliorum, *Nomina.* præ reliquis, amplitudine, & cæruleæ sive purpureæ, à floris colore: Hispani, vel *Lirio* simpliciter, vel *Lirio spadañal*, Cordubenses, *Lirios azules*, appellant, hoc est, Lirium, Lirium ensiformem, & Lirium cæruleum. Alteram, violaceam cognominavi, Lobelius cum Pena Hyacinthum Poëtarum esse censet, vulgare hujus nomen nullum scio. Tertiam angustifoliâ versicolorem sive variam nominavi; Hispani *Lirio illyrico* appellabant. Quartæ à floris colore, Flavæ, sive Luteæ cognomen indidi: Lusitani, *Reyllabuey*, vocabât. Quintæ, quum mihi sponte nascês non sit observata, nullum nomen vulgare intellexi: sed qui hortorum culturâ delectantur Batavi, Lusitanicæ cognomen dederant. De illarum autem viribus & facultatibus, nihil compertum habeo, aut ab alijs traditum accepi.

Omniùm porro istarum floribus, illius præsertim quæ vario est flore (quia, ut opinor roscidum quendam succum in lateribus exsudant) formicæ mirum in modum sunt infestæ. Præterea omnium istarum, tam illarum quarum mentionem fecimus, quàm subsequentiũ flores marcescere jam incipientes, hanc peculiarem notam habent, quòd milvinorum unguium instar contrahantur: quod etiam aliorum Iridis generum floribus evenit.

CÆTERVM sunt & aliæ Iridis bulbosæ species, non ex quidem aliunde invecitæ, sed semine apud Belgas natæ, quarum historia prætermittenda non videtur, eam ob causam, superioribus adijciendas esse existimavi.

Iridis bulbosa versicolor. classis 11.

PRIMA igitur Versicoloris quoddam genus est, à superioribus diversum, non folijs, caule, aut radice, his enim cum Tertio aut Quarto genere convenit, sed floris colore: quia tria ejus folia ad terram inclinata, sive labra, flava sunt, & Quarti generis folijs propendentibus labiorum instar ferè similia, magnâ tamen aureâ maculâ in prominente & reflexo labro insignita, ad quam ab infimo folij ungue intrinsecus excurrunt aliquot venæ quodammodo purpurascens; tria autem gibba & illis incumbentia, dorso & alis pallent, lateribus candicant; tria verò sursum erecta, ex albo subcærulea sunt, hoc est, albicantis sunt coloris, quem subcæruleæ saturatiore vel dilutiores venæ distinguunt.

I.

ALTERIVS terna inflexa folia pallent, & labrum habent flava maculâ insignitum, à qua ad unguem usque angustiora sunt, ut in ceteris generibus, & internè quibusdam venulis purpurascens distincta sunt; tria gibba folia ligulam tegentia *ωχρολεύχου* sunt coloris, vel albicant, summo tamen gibbo pallescente; terna sursum erecta exalbida sunt, nervus tamen per longitudinem excurrês flavescit. Vtriusque flores odorati, Tertij generis supra descripti florum instar: radix etiam non minus quàm in illo fecunda producendis nucleis.

II.

Illas habui munere Ioannis Boisot anno M. D. xxvii. quadriennio verò post, tres alias communicabat, quæ insequente anno hos flores protulerunt.

PRIOR, quæ erit illius Tertium genus ab ipso acceptum, latiore, breviorique fuit flore, cujus terna inflexa folia, lato & propendente sunt labro, mediâ aureâ maculâ (quam albus orbis ambit) insignito, per oras crispo, cærulei coloris, à maculâ autem usque ad unguem folij, extenditur nervus extrinsecus virescens, intrinsecus pallidus, multis purpureis venis in latera excurrentibus, tria gibba alataque folia purpurascens sunt coloris, gibbus albicans, alæ cæruleæ; tria sursum erecta folia, ex cæruleo purpurascunt.

III.

ALTERA, sive ejus Quarta, florem habuit, cujus terna folia terram spectantia, flavi sunt coloris, aureâ maculâ labrum occupante, à qua ad infimos ungues, interiore parte sparset sunt quædam venæ dilutius purpurascens; folia ijs incumbentia exalbida sunt, præter medium nervum ad extremum folium excurrentem & gibbum, qui pallidi sunt coloris; sursum erecta terna folia, infimâ parte ex cæruleo purpurascens venis sunt distincta, supernâ candicant.

IIII.

TERTIÆ,

- v. **TERTIA**, sive Boisoti Quintæ flori, terna incurva sive inflexa folia, prorsus lactei candoris fuerunt, præter maculam illam medio labro impressam, quæ aurei coloris erat: gibba præterea folia illis incumbentia, alba fuerunt, ut & terna erecta, exceptâ illâ infimâ parte circa unguem, quæ tenuè quidpiam subcæruleum habere visa est. Odorati etiam hi flores erant. Ex cujus generis semine natæ sint hæ varietates, nihil ad me perscriptum, nec forsitan quispiam tam exactè observavit: odor tamen qualis in Versicolore illâ, in Tertio genere supra descriptâ, me in suspicionem adducit, ex illo originem sumpsisse.

Iris bulbosa F. v h. e. i. classis tertiæ.

Iris bulbosa
versic classis
111.

QVÆS verò Primæ illius Flavæ-Variæ à Boisoto primùm mihi missæ, semine ego natus sum, & anno demum M D XC. duobusque illum sequentibus, flores protulerunt, subijciam.

VNA, quam F-V, hoc est Flavam-Variam majorem, & omnium elegantissimam meritò appellare possum, caulem non minus altum habet, quàm Tertium illud genus versicolore flore à me tertio loco descriptum, videlicet cubitalem aut ampliorem, folia latiora & breviora, media ferè inter illius & Secundi generis folia, florem majusculum, cujus terna folia inflexa & terram spectantia lutei sunt coloris, & aureâ maculâ in medio labro insigniuntur, oris quodammodo purpurascens, angustiore foliorum parte quæ gibbo integitur, intrinsecus multis subpurpureis venis in latera excurrentibus notata: gibba & incumbentia folia, diluto purpureo colore sunt prædita: tria erecta valde saturâ purpurâ nitent, & quasi violacea sunt, præsertim medius per longitudinem extensus nervus.

ALTERA etiam F-V, & latiflora, sed paulo humilior, terna ad terram inflexa folia flavo coloris habet aureâ maculâ insignita, à qua, ad infimum folij unguem, multis purpurascens venis interiore parte sunt distincta: gibba folia quodammodo purpurascunt, nervum tamen subflavum habent, tria folia erecta, purpurei sunt coloris.

- III. **TERTIÆ** F-V. floris forma eadem, & terna illa folia inflexa flavo coloris, aureâ maculâ insigniuntur, quâ verò parte bifidis & gibbosis illis folijs integuntur, radijs obsolete purpurascens distincta sunt: surrecta terna folia ex cæruleo purpurascunt, medius autem per longitudinem excurrentis nervus, flavescens est coloris: & tria alijs incumbentia, obsolete, cui flavo quidpiam permixtum est.

- IIII. **F-V.** Quarta, etiam latiflora, terna inflexa folia pallida habet, aureâ maculâ insignita, quâ autem parte camerato folio integuntur, purpurascens venis sunt distincta: gibba folia, etiam purpurascunt: tria verò erectiora folia, cæruleum habent colorem.

- v. **QVINTÆ** F-V, quæ angustiflora est, tria ad terram spectantia folia, flava sunt, aureâ etiam maculâ medio labro insignita; & incumbentia illis folia candicant, nervus tamen eminentior, quodammodo *ωχρολευκος*: sursum assurgentia folia exalbida sunt, imâ parte subcæruleis quibusdam venis leviter distincta.

- VI. **SEXTA** F-V, etiam angustiflora, & humilior, non valde ab similem matri, hoc est, Primæ à Boisot missæ, habuit florem: sed quibusdam notis secundæ ab ipso acceptæ respondentem, ut media quædam species inter utramque censi possit.

- VII. **LATIFLORA** est, & elatior Septima F-V, cujus inflexa folia habent latiora labra, flavo coloris, aureâ maculâ insignita, quâ verò parte gibbis folijs integuntur, ad unguem usque interius ex cæruleo purpurascunt: gibba & alata folia etiam purpurascens sunt coloris, gibbo tamen dilutiore: surrecta folia latiuscula sunt, & illis magis purpurascunt, cæruleique quidpiam admixtum habere videntur.

- VIII. **HUMILIOR**, latiflora tamen, est Octava F-V, cui terna terram spectantia folia flava sunt, aureâ maculâ majusculâ notata, internâ parte quæ cameratis bifidisque folijs tegitur, purpurascens radijs in latera excurrentibus distincta: gibba cristataque folia, purpurei cæruleo commixti sunt coloris, ipso gibbo ex purpura flavescens: erectiora folia, cærulei purpuræ permixti sunt coloris.

ANGUSTIFLORA, sed humilior etiam, est Nona F-V. cujus trium foliorum terram spectantium labra longiora sunt & pallida, orisque aliquantulum purpurascens, maculâ aureâ longiore insignita, reliquâ parte bifidis folijs tectâ, internè purpurascens, præter mediû nervum qui aurei est coloris, foris ex viridi pallescentis: gibba cum suis alis cristatis folia, purpurea, gibbus paullo dilutior: surrecta terna folia, purpurâ saturatiore nitent.

IX.

DECIMA, ejusdem ferè altitudinis est cum superiore, ejusque terna folia ad terram prona, pallescente sunt labro, brevi flavâ maculâ in longos radios desinente infecto, angustior folij pars foris virescens, internè viridibus venis prædita: alata & bifida folia, exalbida sunt, ad *λευκον* colorem tendentia, gibbus pallescens: terna folia quæ sursum attolluntur, alba sunt, medio nervo circa unguem pallescente.

X.

VNDECIMÆ, eadem quidem forma, sed dissimilis prorsus color: nam terna inflexa folia alba sunt, flavâ tamen maculâ insignita: gibba his incumbens, purpurascunt: tria sursum erecta purpurei, seu violacei sunt coloris: breviter non multum absimilis est Angustifoliæ versicolori saturæ, in Prima classe.

XI.

MEDIA quodammodo inter Latifloram & Angustifloram est Duodecima, eaq; elatior, labristrium foliorum terram spectantium ex albo purpurascens, aureâ maculâ notatis, quæ medium etiam folium per longitudinem secans, ad infimum usque unguem angustior protenditur, ejus latera interioribus venis purpureis distincta: folia cristata & bifida illis incumbens, diluti purpurei, & quasi ad rubedinem tendentis sunt coloris, gibbo paullo magis saturo: similis pæne coloris sunt surrecta folia, eorum tamen unguis aliquantulum saturatiore.

XII.

Istarum porro omnium flores odorati sunt, & Tertij generis floribus versicoloribus, odoris gratia respondent.

Et hæc quidem summæ sunt differentiæ Iridum bulbosa radice præditarum, quæ mihi semine F-V. primæ Boifoti natæ: aliæ tamen etiam natæ, sed quarum colores proximè ad istarum colorem accederent: propterea, minimè huc inferendas putavi. Nam in tantâ varietate, quis singularum discrimina commodè verbis exprimere queat? In flavæ autem & Purpureæ violaceæ semine natis plantis, nullam hæcenus varietatem observavi, sed omnes maternum colorem retinuerunt, & illum quidem intensiorem vel remissiorem.

Summa varietas in Irid. bulbosis seminatis.

Illud præterea in istarum Iridum plantis semine natis observabam, plurimarum vaginam illam initio emergentem, e qua, ut in primo descriptis exeunt folia, rubri sive sanguinei coloris radijs esse infecta, non secus, ac Quarti generis primæ speciei in prima Classe vaginulam.

SED & Decimum tertium genus semine mihi natum, quod florem demùm tulit anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo quarto, quadriennio videlicet postquam semen telluri creditum. Cubitali verò assurgit caule, nodoso & geniculato instar aliarum Iridum hujus generis, quem ambiunt longa & angusta folia, carinata ut in superioribus reliquis: summus caulis sustinet florem reliquis formâ similem & novem folijs constantem, sed colore diversum: nam terna majora labro propendente prorsus cærulea sunt, tumente maculâ aurei coloris à medio labro ad infimum folij unguem discreta, his incumbens, fornicataq; & alata folia, saturæ purpuræ colore sunt, ligulamque tegunt, terna surrecta, oblonga, angusta, saturâ purpurâ (cui rubedo levis ad nixta) nitent: odor tenuis, nec ad eas quæ versicolore sunt flore suavitatem accedens: capitula trigona longaq; instar capitum versicoloris, quæ tamen nullum semen tulerunt: radix bulbosa ut reliquarum Iridum bulbosarum, pluresque nucleos ad latera generans.

XIII.

Floruit primo anno circiter quindecim dies ante illas quæ cæruleo & flavo sunt flore: altero cum ipsidem, Junio videlicet.

Huic prorsus similem Hispali accipiebam anno M. D. XCVI. ab eruditissimo viro D. Simone de Tova: Hispalensi Medico, ut ex ejus flore quem insequentis anni Maio dedit, observare potui: an verò semine ipsi nata esset, aut aliunde missa, nihil adscribebat.

SUPERIORIBUS annis, ut ante dictum est, in Flavæ Iridis bulbosæ semine natis plantis nullam varietatem observaveram: at anno M. D. XCVII. cum in hac, tum alijs insignè varietatem habui. Nam anno nonagesimo tertio supra millesimum & quingentesimum scorsim in diversis pulvinis Flavæ, Albæ, F-versicoloris semina terræ commisi sub finem Novembris; natæ ex ijs plantæ nec loco motæ, quarto post anno flores protulerunt; ex Flava quidè, aut flavos prorsus, aut flavos quorû surrecta folia aut pallebant aut exalbida erant, vel cærulea erant, vel fuligine infecta cum fornicatis folijs, ex F-versicolore autem, flavos, flavos item quorum surrecta folia alba erant, vel initio labra habentes flava aureâ maculâ insignita, deinde flavus ille color maculam ambiens cæruleum colorem prorsus contraxit, folia fornicata & surrecta saturâ purpurâ nituerunt, vel etiam alios illis persimiles, quorum tamen flava labra oras auream maculam ambientes habuerunt virescens ex cæruleo coloris. & alios matri similes: ex Alba verò pallidos, surrecta folia alba aut exalbida habentes, aut ex cæruleo purpurea, aut matri propemodum similes. Quam varietatem producent reliquæ plantæ illis seminibus natæ, indicabit dies.

Quotidiana varietas in Iridibus bulbosis seminatis observatur.

IRIDE S bulbosas proximè, sine controversia, subsequi debet planta quædam flore Xyridis, minore tamen, & radice orbiculata, ut Xyphium, cujus duo genera in Hispanica peregrinatione à me observata.

Sisyrrinchium majus.

Sisyrrinchium minus.

Sisyrrinchium
majus.

VNUM oblongis angustisq; folijs, mollioribus quàm Iridis bulbosæ folia, & ad Allij aut Hyacinthi botryodis folia proximè accedentibus, striatis, viridibus, & humi plerumque fuffis, rotundo, dodrantali, striato firmoq; caule, qui ex multis involucris tanquã è vaginulis flores promit quatuor aut quinque, alternatim prodeuntes, hoc est, ut primo marcescente alter succedat, deinde tertius, & sic deinceps, Xyridis potiùs florem referentes, quàm Iridis, ex novem foliolis compositos, quorum tria, ut in jam descriptis Iridibus bulbosis, deorsum inflexa, pro fimbriã, luteam maculam etiam habent; alia tria sursum aliquantulum attolluntur: tria verò reliqua, quæ in alijs ligulam tegere solent, surrecta, summã parte divisa & bifida. Est verò totus flos pulcher aspectu, coloris cærulei, præter maculas illas, & odore quidem præditus, sed valde fugaci: floribus succedunt folliculi, vaginis quibusdam cutaceis inclusi, adeò tenui membranã constantes, ut semen rotundum, parvum subrufum, quod in illis continetur conspici possit: radix bulbosa, gemina, plantã ipsã florente, & altera alteri insidens Xiphij modo, superior plena, candida, dulcis, edulis, & pueris expetita, inferior flaccida (totam nimirum substantiam ad se trahente superiore, ut in Croco, Xiphio) & tandem evanescens cum in hærentibus fibris: multiplici verò cortice reticulato, crasso, nigro integitur Xiphij radice instar, & adnatis sese propagat: nam quinas interdum, etiam senas, aut plures plantas, quarum singuli bulbi suo retiformi tegmine involuti erant, alio villosò capacioreque tegumento simul comprehensas eruere memini, in collium supra urbem Olyssipponem acclivitatibus, apud suburbanum Magnifici & Generosi viri Ferdinandi Corinho, equitis Lusitani, multis peregrinationibus in exteris regiones factis, clari: atque etiam Gadibus, non procul à ponte, qui eam insulam continenti nunc conjungit: unde ejus bulbos in Belgium ad amicos mittebam N. & C. V. Caroli Tisnac, concilij Belgici tunc in Hispania Præsidis, operã: qui successorem deinde habuit C. V. Ioachimum Hopperum.

Natalis.

Sisyrrinchium
minus.

ALTERVM generi superiori simile est, minus tamen, gracilioribusq; folijs: flores è vaginulis prodeuntes, colore superioris floribus similes, sed magis odorati; tenuiores etiam folliculi minore & exiliore semine pleni: radix item minor, non minus tamen, quàm superioris, reticulato cortice tecta, & gemina.

Natalis.

Crescit Valentino Hispaniæ regno, sed Murciano frequentissimum observabam, atque crucbam,

eruebam, præsertim tribus leucis supra ejus regni metropolim, Murcia vulgo appellatam, quæ Veteribus *Murgis* dicebatur, itinere Granatenfi.

Florebat utrumque genus Martio, natali solo: sed apud Belgas, Maio duntaxat, interdum etiam Junij initio, idque valde rarè, utpote quod alternis ut plurimum, annis duntaxat prodire soleat, imò paulatim plerumque contabescens, prorsus tandem sæpenumero pereat.

PRIMUM genus Lusitani *Nozelhas* (quasi nuculas aut parvas nuces dices) appellant, quia pueri istic ejus bulbo perinde atque avellanis, vescuntur, eumque in delitijs habent. Alterum incolis, *Lirio*, nonnullis *Maçucas* dicitur. Portò hæc planta ad eum bulbum plurimum accedere videtur, quem Theophrast. lib. VII. Histor. Plantar. cap. XIII. *σισυρίχιον* appellat. Scribit enim peculiare Sisyriuchio esse, ut una radix primo augeatur hieme, tum incunte Vere, quod in imo excreverit, contrahatur, supremumque crescat, quod manditur. Plinius verò eum sequutus, lib. Natural. Historiæ cap. V. Genera, inquit, Græci hæc fecere, Bulbinem, Setanion, Pythion, Acrocorion, Ægilopa, Sisyriuchium: in hoc mirum, imas ejus radices crescere hieme: verno autem cum apparuerit viola, minui & contrahi, tum deinde bulbum pinguescere.

SECUNDUM genus, ad ventris tormina utile esse referebant incolæ: sed devoratâ radice, illico corpus saltatione esse exercendum.

Quo potissimum referrem hunc elegantem florem, diu fui dubius, sed & adhuc hæreo: nam ex mutilâ iconè, concinnanda mihi fuit illius historia, nec certi quidpiam statuere licuit. Ne tamen locum non haberet, propter cognationem, quam cum Sisyriuchio habere, mea opinione, videtur, Sisyriuchij capiti addendum putavi. Si quis verò aliò pertinere censebit, per me quidem semper licebit: pertinaciter enim meam opinionem tueri, non est animus.

Est ergo hujus stirpis flos (cujus supremam caulis partem cum flore suis coloribus duntaxat expressam, anno nonagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, Pragâ accipiebam ab Esaia le Gillon, meæ sororis filio) pulcherrimus, summo cauli satis gracili & virescenti innitens, & ex membranaceo involucrio, instar folliculorum, qui Iridum flores ambiunt, emergens, tribus tantum folijs (si picturæ fides est adhibenda) constans mucronatis, binas uncias longis, minimum digitum latis, dorso elatiore, cærulei coloris adèd elegatis, ut cum Gentianellæ cæruleis floribus contendere possit: internâ parte ramosâ quædam stamina in multas tenues fibras secta continere videtur rufi coloris, apicibus verò albis: infra illum addita erat alterius floris gemma suo membranaceo folliculo etiam involuta.

Expressa autem fuerat hæc icon Constantinopoli à pictore industrio, de alterâ, quam pictor quidam Persicus è Persia attulerat, ubi nasci, & *lalé* vocari assererat. Constantinopoli verò esse ignotam hanc plantam. *Lalé* portò, Turcis florem significare, ante dicere memini.

IRIS. LATIFOLIA MAIOR.

CAP. XLVI.

IRIS ex earum stirpium est numero, in quibus summam varietatem observabam. In nullam enim provinciam peregrinationem institui, quin ejus aliquod genus antea mihi non conspectum invenerim, ut ex meis Hispanicarum & Pannonicarum stirpium historijs quæ seorsim sunt editæ, videre licuit, & etiam ex hac apparebit. Omnes autem in Latifolias, & Angustifolias dividemus: à Latifolij initium facturi, quas in duo capita distribuemus, priore quidem majores, altero minores & pumilas comprehensuri. Angustifolij deinde suum peculiare caput dabimus.

PRIMUM verò locum inter majores Latifolias ob floris amplitudinem & venustatem meritò sibi vindicare videtur, quæ sena aut octona habet folia Iridis Lusitanicæ bifloræ folijs non absimilia, mutuo sese ut in alijs Iridum generibus amplectentia: è quorum medio caulis exit cubitalis aut amplior, rotundus, geniculatus, digitalis crassitudinis, florem sustinens omnium quos unquam in Iridibus conspexerim maximum, novem, ut reliquorum, folijs constantem, colore tamen ab illis differentem: nam tria ad terram inclinata folia, crassa sunt, interiore parte omnino nigra, nisi quædam venæ ex purpura candicantes interkursarent, ab infima basi ad medium usque nigris villis latè obrita, maculâ nigrâ, sericei villosi nigri panni instar, medium folium occupante, foris multò dilutiora sunt: ternâ illa minora eis incumbentia quæ

Tempus.

Nomina.

σισυρίχιον.

Facultates.

Flos Persicus Sisyriuchio congener.

Iridum tres classes.

Iris major latifolia. sive Susiana.

Totius generis ligulas

ligulas tegunt, fornicata & bifida sunt, & ejusdem ferè coloris, paullo tamen dilutioris, licet ad obscuram purpuram accedentis: tria surrecta, palmaris sunt amplitudinis, & membranaceæ pænè tenuitatis, plurimis lineis ab infima basi ad extremum usque folium excurrètibz, partim nigricantibus, partim ex cineraceo candicantibus, ut Americani pavonis expansam caudam ferè imitentur, internè circa unguem nonnihil hirsuta. Nullum odorem in hoc flore deprehendi, sed solà coloris varietate, & raritate commendabilis est. Illi succedunt, sed rarè admodum, capita trigona crassa, uncias tres, quatuor, & quinque interdum longa, numerosum semen rugosum, fuscum, pisi ferè instar magnum, continentia.

Natales.

Constantinopoli primùm Viennâ delata fuit hæc Iris ipsa brumâ Ill. V. Augerio de Bouf- becque p. m. Cæsaris olim, ad Turcarum Imperatorem, Legati munere septenni functo, postea autem Ser^{mæ} Elizabethæ Austriacæ Gallæ Reginæ viduæ felicis. m. summo Aulæ Præfecto, & Cæsari à Consilijs, anno M. D. LXXIII. cum recensè advenissem, qui una radice me donabat, alias in Belgicam amicis mittebat. Subsequente anno similem attulit Mag^{us} V. Carolus Rym Dn. de Eeckbecke Cæsareus etiam Legatus ad Turc. Imp. Constantinopoli rediens cum affine Philiberto de Bruxella. Deinde quotquot aut Legati, vel Honorarij ferendi gratiâ Constantinopolim missi, Viennam redeunt, cum alijs exoticis stirpibus etiam attulerunt. Hiemis injurias difficiliter fert in horto reposita, reliquis Iridis generibus, ut ego & plerique alij nostro damno experti sumus. Rarius etiam ceteris floret, & unicum, ut plurimum, florem profert, Maio: semen maturum Julij initio.

Iris Asiatica cærulea sive latifol. m. 11.

Iris major latifol. 11 sive Asiatica cærulea.

SENA, septena, octonaque habet Altera folia, omnium Iridum amplissima & in latum expansa, viridis cui ærugo permixta videatur, coloris, mutuo se amplectentia, è quorum medio caulem promit sesquicubitalem, interdum etiam bicubitalem vel ampliore, firmum, crassiorem superiore, lævem, geniculatum, multisq; alis concavum, è quibus copiosi (nullam enim feraciorè conspexi) vaginulisque inclusi prodeunt flores, magni, novem folijs constantes, quorum terna inflexa dilutè purpurascens atque ad cæruleum tendentis sunt coloris, multis purpurascens venis ab infima parte & stamineâ fimbriâ flava in longitudinem & latera excurrentibus: bifida folia exalbescunt, gibbo tamen illorum dilutè purpurascens: tria quæ sese attollunt folia, angustiore & ima parte quibusdâ purpureis brevibus venis distincta sunt, ubi verò se in latum expandunt subcæruleum habent colorem, dilutiorem adhuc quàm inflexa; & florum Sambuci odorem, graviorem tamen, quodammodo æmulantur: ijs succedunt rariore siliquæ, sive capita, crassa, magna, triagularia, & obtuso mucrone prædita, quæ maturitate dehiscunt, semen continere deprehenduntur crassum, angulosum, durum, flavescens, superiori ferè par: radix crassa est, magna, nodosa, multis longis crassisque fibris donata, lateribus, ut reliquæ, se propagans, & si repurgata exsiccat, odorata.

Constantinopoli mihi missa fuit ab Ill. V. Davide Vngnad, Cæsareo tum apud Turc. Imp. Legato, nunc bellici Consilij Præsidente. Floret etiam Maio.

Iris major latifol. 11 sive Dalmat. major.

HVIC non valde absimilis est, quam ante multos annos, in Belgicam usque ad nos misit Doctis. Alph. Pantius, nisi quòd flores, illi concolores, summo caulis fastigio magis confertos habere videtur, jucundissimo spectaculo: semen etiam in breviorè capite minus, pallidum, angulosum, rugosum.

Iris major latifol. 11 sive Damasc.

Nec illi dispar est folijs & radice, quam N. V. Ioannes ab Hoghelande Lugduno Bavorum ad me misit anno M. D. XC. Damascenæ nomine, ipsi semine natam. Cubitalè autem biennio post aut paullo majorem protulit illa caulem, in quo multi ut in Asiaticâ cærulea flores, totidem quot ea folijs nec minus amplis constantes, ejusdemq; pænè coloris: terna tamen inflexa paullo dilutius purpurascere & ad cæruleum colorem tendere videntur, atque magis complicari: terna bifida & gibba villosæ fimbriæ incumbentia, angustiora & cinerei quodammodo coloris: terna verò surrecta dilutioris cærulei sunt coloris, & latis interdum candican-

candiantibus venis externa parte conspersa sunt: odor Asiaticæ similis. Hoc autem in ejus aliquot floribus observabam, unum ex illis folijs quæ sursum attolli solent, subtus, perinde atque inflexa albescere, etiam aliquantulum inflecti, similis coloris esse, & fimbriam illam multis villis constantem habere. An porro singulis annis similes proferat flores, tempus nos docebit.

Iris latifol. major v.

QVINTA habet folia Secundæ similia, paulò tamen breviora, & angustiora. inter quæ exit caulis cubitalis, rotundus, digitalis crassitudinis, in aliquot ramos divisus, qui prominent è membranaceis thecis flores superiore minores, non nihil odoratos, quorum labra, sive folia ad terram inflexa, saturationis sunt purpureæ, & infra circa unguem, quâ videlicet hirsuta illa & pallescens fimbria excurrit, varijs venis distincta: his incumbunt tria alia latiuscula bifida folia, quæ candicantes ligulas tegunt. deinde è lateribus surgunt terna etiam folia, eleganti purpureo colore prædita, flori Lusitanicæ bifloræ ferè similia, latiora tamen: succedunt triangulares siliquæ obtuso mucrone, in quibus semen inæquale: radix tuberosa, Secundæ similis.

Iris major latifol. v. sive Asiaticæ pur.

Missæ etiam hæc Constantinopoli ab Ill. V. Natalis. Davide Vngnad. Floretque Maio.

ILLI congener fuit, quâ ad me Viennam misit Io. Boissot anno M. D. XXCIII. Similia enim folia habuit, caulem paullo majorem, flores similes, aliquantulum majores, inodoros, quorum terna surrecta folia aliquid rubedinis habere videbantur; radicis amplitudine conveniebant.

Iris major latifol. vi.

IRIDIS majoris duo alia genera in Francofurtensibus hortis observabam. Vnum, cui Illyricæ cognomen dederunt, longa lataq; folia habentem, Dalmaticæ majori pænè paria, caulem non minus grandem, nec rariotes minoresve flores proferentem, novem, ut reli-

Iris major latifol. vii.

qui, folijs constantes, quorum terna inflexa & terram spectantia, planè purpurei sive violacei, dilutioris tamen sunt coloris, nullis, nisi circa infimam partem, venis distincta, fimbriâ medium folij nervum occupante, albis staminibus flavo apice præditis donatâ, tria surrecta folia ejusdem ferè, sed magis diluti coloris, ut & terna bifida ligulam tegentia, & fimbriæ incumbentia: odor satis suavis.

VULGATIOR Altera, similia habet folia, ab exortu autem circa radicem purpurascens, caulem cubitalem aut ampliorem, multos è vaginulis, purpurascens radijs insignitis proferentem flores, novem folijs constantes, quorum terna incurva multis crassis venis purpureis sunt notata, fimbriâ ad labrum inflexum protensâ, capillaribus staminibus flavo apice præditis donatâ, terna erectiora plerumque bifida sunt, coloremque habent obsoletum, in quo purpureum quidpiam magis vel minus saturum elucet, alata angusta folia fimbriæ incumbentia ejusdem cum surrectis sunt coloris, præter medium nervum in longitudinem excurrentem, qui ex cæruleo purpurascit: odor florum Sambuci. Breviter Iridi obsoletæ belgicæ valde similis est.

Iris major latifol. viii.

J. Sambucina L. f. 5. Lan. 3. 295

NONAGESIMO porro supra millesimum & quingentesimum anno, mihi missæ sunt Bruxellis à N. V. Joanne Boissot aliquot alia Iridis majoris genera, quorum nonnulla Maio sequente flores dederunt.

VNUM breviora quàm superior habet folia, alioqui non dissimilia, nec minus circa radicem, qua invicem amplectuntur, purpurascens: caulem cubitalem & ampliorem, in alas divisum, in quibus multi flores, totidem quot præcedentes folijs præditi, quorum terna deorsum inflexa per oras subcærulea, circa unguem ex flavo candicant, deinde multis crassiusculis saturæ purpuræ venis ab imo in longitudinem excurrentibus sunt prædita, staminum fimbria superiori similis est: terna erecta folia candicantis ex cæruleo sunt coloris, eorum oræ quodammodo flavescunt, unguem tenuioribus venis distinguuntur, bifida & alata folia fimbriam tegentia ferè ex flavo candicant: odor præcedenti similis.

Iris major latifol. ix.

PAVLO humilius Aliud est, nec ejus folia circa radicem purpurascunt: caulis gracilior in alas finditur, flores gestantes superiori forma quidem similes, diversi tamen coloris: nam

Iris major latifol. x.

Iris latifol. major IX.

Iris latifol. major X.

terna inflexa folia, licet illius folijs non sint disparia, oras ad flavum obsoletum accedentes habent, venasq; paullo dilutiores, terna sursum erecta obsoleti sunt coloris ex flavescente & purpurascete mixti, Versicoloris, quam à Camerario accipiebam, folijs non absimilia, paullo tamen dilutiora, circa unguis etiam magis flavescencia, & tenuioribus purpureis venis notata, angusta alataque folia simili colore prædita, præter medium nervum qui magis purpurascit: odor etiam florum Sambuci æmulus.

Iris latifol.
major XI.

ILLI parva Tertium habet folia, inter quæ cubitalis ferè & superiori æqualis assurgit caulis, ternos aut quaternos è vaginis viridibus, oras purpurascetes habentibus, ferens flores, quorum tria inflexa folia Decimæ quartæ non valde absimilia, longius tamen protelsam habent fimbriam illam villis constantem, quam ut à bifidis & gibbosis folijs tota tegi possit, quorum color obscurior & saturatior, quemadmodum & sese attollentium, quibus non unquam inspersæ luridæ maculæ: Odor idem cum superiore. Paulo tamen serius hæc floret.

Iris major
latifol. XII.

QUARTVM (quod mihi perijt) huic coloris satis respondere scribebat, & peculiare id habere, ut inflexa folia duobus diversis coloribus secundum longitudinem sunt discreta, altera videlicet parte reliquorum foliorum coloris respondente, altera diverso: eamq; à Bruxellensi cive accepisse, qui semine natum sibi assereret, cum alijs Iridibus, quarum nonnullæ unicum duntaxat folium variegatum habebant, quædam versicolore tantum nervum medium folium secantem, eumq; vel ampliorem & latiore, vel angustiore, ut mirum dictu sit quomodo Natura in his floribus ludat.

Iris major
latifol. XIII.

ALIUD præterea genus eidem civi semine natum scribebat, instar prædicti varietate colorum conspicuum, non adeò tamen elegans, sed coloris ex cineraceo pallescentis, ut versicolor cærulea dilutior dici queat ea Iris.

Iris major la-
tifol. XIV.

AMPLA sunt XIII. folia, & latiora longioraq; quam in præcedentibus, viridia admodum, rugosa, aliquantulum crispata, mucrone nutante, è quorum medio emergit cubitalis aut major caulis, lævis rotundus, viridis, in aliquot ramulos divisus, qui è virentibus vaginulis satis amplos promunt flores, nonnihil odoratos, & ad vulgaris Oxyacanthæ floris odorem accedentes, quorum tria reflexa folia pallida multis crassis purpureis venis à folij intima sede & à fimbria, ad extremas oras sparsis prædita sunt, labris etiam saturæ purpureæ nitentibus: tria illis incumbencia, sub quibus occultantur ligulæ, coloris pallidi tamquam fuligine perfunsi, ut etiam sunt tria erecta, sed magis luridi: nullum mihi hætenus semen tulit, tametsi multos annos illam jam aluerim. Maturius paullo floret secunda, & color floris aliquando saturatior, interdum dilutior.

Hanc

Hanc nactus sum à C. V. Ioachimo, Ioach. F. Camerario Reip. Norib. Medico primario, *Natales.*
& amico cariss. unde verò ille habuerit, ignoro.

Iris latifol. major xv.

RUGOSA sunt etiam isti folia, minus tamen *Iris major latifol. xv.*
lata, longa, & viridia quàm in XVIII. secundum
radicem omnino interdum purpurascens, è
quorum medio caulem promit cubitalem, læ-
vem, viridem, aliquot ramulis donatum, qui-
bus insident flores è vaginulis emergentes, ma-
gni, vel prorsus inodori, vel Oxyacanthæ vulg.
florum instar odorati, coloris varietate cõmen-
dabiles: nam tria folia quæ sursum spectat & at-
tolluntur, rarò se mutuo amplectuntur, aut ca-
cumine nutat, sed plerumque (nisi marcescere
incipiant) recta sunt ut in Iride bulbosa, nonni-
hil tamen convexa, angustiora, lutei coloris,
quemadmodum & illa quæ ligulas fimbriamq;
contegunt: tria ad terram inflexa, circa basim
& exortum pallent, reliqua parte candicant,
multis tamè purpureis radijs ab ipsa sede ad ex-
tremas usque folij (quod plerumque saturatius
purpurascit in earum stirpium floribus, quæ cir-
ca radicem nulla purpura sunt suffusa) pallidas
oras, eleganti pictura decurrētibus: villosa fim-
bria, qua parte integitur, lutea est, extrema ve-
rò exalbida, pallentes ligulæ, magna triangula
& obtuso aliquatulum mucrone capita, semen
orobi magnitudine, fuscum, rugosum cõtinen-
tia: radix nodosa, vulgaris Iridis instar, foris fla-
vescens, multis utrinque nascentibus fibris fir-
mata, quæ repurgata & exsiccata, odoratissima
est, & cum Illyrica, quæ in officinis habetur,
odoris gratia contendere posse existimo.

In montanis supra arcem Divi Georgij her- *Natales.*
bido solo, & collibus Stamphen imminentibus

in Vngaria transdanubiana, aliquot miliaribus supra Posonium, primum obseruabam ge-
nus illud cujus folia purpurascens colore circa radicem non sunt perfusa: deinde frequen-
tius utrumque genus in Leytenberg mote supra Manderstorf, & siccoribus pratis Sopronio
vicinis. Crescit etiam in collibus non procul ab Entzestorf im-lange-thal, Magnif. Dn. de
Entzestorf. Floret Maio, sub Iunij finem semen maturam.

HVIC valde similis, & illius quidem semine natam puto, quæ mihi etiam conservata est, *Iris major latifol. xv.*
ex superiorum quas Boifot misit numero: folia tamen illi breviora, & (quod rarum) magna
ex parte duobus coloribus distincta albo & viridi, sic quidem, ut albus per longitudinem ex-
currat, nonnumquam dimidiatum folium occupans, interdum ferè totum, aliquando ejus
duntaxat partem: iisdem etiam coloribus interdum distinctæ vaginæ flores includentes: qui
terna ad terram inflexa folia superiori similia habent ferè, staminea tamen fimbria tota flava
est, bifida folia illam tegentia flava, cujus etiam coloris sunt terna illa sese attollentia, & tota
ferè surrecta ut in præcedente, infimâ autem & angustiore parte, purpureis velut maculis in-
ternè aspersa sunt: odor qualis in præcedente, nonnumquam adeò imbecillis ut vix depre-
hendatur. Floret Maio cum superiore.

EIVSDEM Boifot alia pedalem habuit caulem, rotundum, geniculatum, binos aut ternos *Iris major latifol. xv.*
ex membranaceis vaginis promens flores, quorum terna terram spectantia pallefcētis ex al-
bo sunt coloris, multis purpureis venis ab infimâ foliorum basi, quæ angustior est, in latera,
tùm à fimbriâ, quæ flava est, ad extimas foliorum oras procurrentibus, quibus singulares, in-
terdum binæ purpureæ maculæ sunt aspersæ: bifida folia fimbriam tegentia *ω χρυλευχæ* sunt
coloris, cujus etiam terna surrecta (excepta eorum angustâ basi, quæ flavescens) multis pur-
pureis venis in latera procurrentibus est ornata.

BYZANTIO etiam missum aliud Iridis genus folijs Quinto generi non dissimilibus, sed *Iris major la-
tifol. xv.*
breuiore aliquantulum caule, in aliquot ramos divisò, qui sustinent flores è vaginulis emer-
gentes jam dictis paullo minores, quorum color medius inter secundi & quinti generis flo-
res: radix quinto generi similis.

Plurimum convenire videbatur cum Dalmatica illa minore, quam à Pantio missam Bel-
gici horti alebant ante meum in Austriâ discessum, floribus purpuræ dilutioris colore præditis.

ILLI magnitudine par, angustioribus tamen folijs, quam à Boifot accipiebam, caule gra- *Iris major la-
tifol. xv.*
cili, pedem & semissem interdum etiam cubitum alto, in ramulos divisò, quibus insident flo-

res omnibus prædictis minores, tribus folijs ad terram inclinatis, dilute purpureis, tribus verò erectis obsoleti purpurei coloris, qualis in vulgaris quodam genere conspicitur: radix nõ magna, nodosa. Ejus flos mihi primùm in conspectus anno M. D. XC. ceteris florentibus.

*Iris maior
latifol. xx.*

ALIA ex earum numero quæ anno XC. ab eodem Boisot missæ, biennio post duntaxat florem tulit. A proximè autem descriptâ nec gracilitate caulis, qui in ramos etiam divisus, nec angustia foliorum, nec radice differt, flores similiter magnitudine pares habet, sed diversi coloris: nam terna ad terram inflexa, diluti, & quidem obsoleti purpurei sunt coloris, multis saturatoris purpuræ venis à fimbria ad oras se spargētibus: fimbria flavis staminibus constat. bifida folia illam tegentia obsoletè flavescūt: terna surrecta infernè augusta flava etiam, sed purpureis venis distincta, latiore autem parte pallescentis coloris, quodammodo tamen suffusi levissimâ, & quæ vix apparet, purpurâ: Sambucinū odorē refert, sed paulo graviolem.

*Iris maior
latifol. XXI.*

NON minus ampla habet folia hæc Iris, quam superior, inter quæ caulis assurgit pedalis, teres, geniculatus, viridis, sustinens membranaceas thecas virides, per oras leviter purpurascens, è quibus emergunt bini aut terni flores, jam descriptæ paullo minores, novem folijs constantes, quorum terna terram spectantia ab imo angustiora, candicantia interius, saturæ purpuræ venis eleganter distincta sunt, latiore verò parte omnino purpureâ: villosa fimbria infernâ parte flavescit, supernâ purpurascit bifida foliola sub quibus latet, floridi purpurei sunt coloris, ut terna folia surrecta: flos tenuiter odoratus.

Hæc mihi nata est Francofurti ad Mœnum, semine sponte deciduo, & florem dedit anno M. D. XCII. Maij initio.

*Iris maior
latifol. XXII.*

BIFLORÆ Lusitanicæ folia vulgari breviora & angustiora, alioqui non valde dissimilia: in summo pedali caule flos è purpurascens vaginulis prominet novem ut aliarum Iridum flores folijs constans, violacei omnino, sive saturatoris purpuræ coloris, qui in inflexis & pro-pendentibus folijs intensius nitet, villosa illa fimbria quâ donata sunt, prorsus candida. Vni-eum autem singulares caules plerumque florem ferunt, interdum, sed rarò, alterū, rarissimè tertium, singulari quemque vaginula inclusum, jucundissimi odoris, & cœnanthem lilium convallium cognominatam æmulantis: conspectus aliquando mihi ejus flos duodenis folijs constans, hoc est, quaternis ad terram inflexis, totidem minoribus ligulas tegentibus, & qua-ternis etiam erectis, ut interdum Natura in floribus luxuriat. Semen angulosum, rugosum in triangulati capite satis crasso, sed rarius, fert: radix illi subest nodosa, geniculata, solida, polli-caris crassitudinis, gibba, intus cãdida, ingrati saporis initio, & paullo post fervidissimi gustus, multis fibris summâ tellure hæres, & subinde in plures propagites è lateribus nascētes divisa.

Natalis.

Nascitur multis Lusitanix locis supra Tagum vel pingui solo & in arvis, ut circa Conim-bricam,

bricam, celeberrimam Lusitanæ urbem, ubi illam florentem mense Novembri eruebam, vel salebrosi & lapidosis locis, ut circa Caxcays marinam urbem & portum, unde delatam Olyssipponem, ad amicos deinde in Belgicam misi, & inter chartas repositam cum alijs plantis ipse detuli: nam licet integro anno istuc latuisset, terræ tamen commissa in horto Ill. V. Caroli Audo nari, sequente Vere floruit, postea etiam Autumno, cujus rei causa bifloram cognominavi.

NON multum ab ea differre videtur, quam aliquando Venetijs accepit C. V. Io. Aicholtzius Iridis Illyricæ appellatione, in cujus cultissimo horto florentem Maio conspiciebam. Quina enim aut sena ex singulis radicis capitibus promit folia, illius folijs similima: caulem, raro ampliorem, qui in summo è vaginulis purpurascens florem promebat Lusitanicæ forma per similem paullo tamè majorem & teneriorem, nec adeò suavis odoris, licet ad eum satis accederet. nullum semen observabam: radix nodosa & geniculata ut superioris, odoris, cum virens est, ingrati, exsiccata verò satis grati: & insipidi initio gustus, postea tamen fervidi, faucesque urentis.

Iris major latifol. xxxi. i.

ILLI ferè par quæ Viennam ante aliquot annos mihi missa à Ioan. Boisor, Romanæ majoris cæruleo flore nomine: etenim caulem, folia, radicem omnino similem habuit, anno verò M. D. xxv. florem etiam parem, exceptis tribus surrectis folijs quæ ad cæruleum colorem magis tendebant, fimbriaque inferiorum magis flavescente, & odore vulgaris Oxyacanthæ, qui in præcedente ad bifloram Lusitanicam magis accedit.

Iris major latif. xxxii. i.

ALIAM in cultissimo Aicholtzij horto paullo maturius jam descriptis florētem, sub Aprilis videlicet finem observabam, unde autem illam nactus, ipsemet ignorabat. Ea verò lata habebat folia, rugosa, pedalis ferè longitudinis, circa radicem nonnihil purpurascens: caulem non prodeuntem è medio foliorum, ut aliæ, sed seorsim sine folijs, pedalem, in quo tres aut quatuor flores è purpurascens vaginulis exeuntes, magni, purpurâ saturatiore nitentes, inodori, quorum tria folia ad terram inclinata, ab ipso exortu, usque ad fimbriæ, quæ tota candida est extremum, albis radijs insignita sunt. his succedunt triangulares siliquæ, magnæ, obtuso mucrone, magnum semen continentes aliarum Iridum modo: radix crassa, geniculata, intus candida, foris furvi coloris cortice tecta, satis odora, ad Phu sive Valerianæ domesticæ odorem accedens.

Iris major latifol. xxx. i.

I. apiculata s. p. h. i.

I. manducantia, s. p. h. i. Linn. 7. 297

Peculiarem autem habet hæc, præter ceteras Irides, notam, ut nulla folia per hiemem retineat, sed omnia flaccescant & exsiccantur, nudaque conspiciantur, deinde ineunte vere nova germina proferat: Similem, si nõ eandem, postea conspiciebã Francofurti, in horto Mulleri.

DUBIUM non est quin ex ejus semine, quod cum aliarum Iridum seminibus, & multarum radicibus ante aliquot annos in Belgicam ad amicos Vienna mittebam, prognata sit elegans illa Iris quam ex Anglia rediens anno M. D. xxi. florentem conspiciebam Augusto in instructissimo horto nobilis V. Ioannis de Hoboke, archigrammatei tum Antuerpiani: nam per omnia illi respondebat, nisi quod folia circa radicem saturatius purpurascere mihi visa sunt: an porro hieme folia amittat, me fugit.

Iris major latif. xxvi. i.

LATA pedalisque ferè longitudinis folia habet elegans aliud Iridis genus, Iridis Aicholtzianæ modo descriptæ folijs prorsus similia, radicem etiam & caulem, qui perinde atque in illa ad foliorum latus ex radice nascitur pedalis, tenuis, in quo singulares aut gemini flores è vaginulis ex pallido virentibus prodeunt, forma Aicholtzianæ similes, sed colore variantes, nam terna folia propendentia candidant, purpuræ exoletæ venis ab infima eorum sede per latera excurrentibus usque ad extimam fimbriam subcæruleis villis constantem: tria autem incumbentia & ligulam sive stamina regentia, alba sunt, earum tamen gibbo subcæruleo: terna surrecta etiam candida, & ab infimâ sede multis purpureis venis distincta, donec in latitudinem expandi incipiant: flori successit triangulum caput binas præne uncias longum, crassiusculumque, quod maturitate dehiscens Julio, semen ostendit rugosum, subfuscum, ervi magnitudine: radix hieme folia non retinuit.

Iris major latifol. xxvii. i.

Floruit Aicholtzio primùm Maij initio, Anno M. D. xxiii. unica quam habuit planta, eadem areola in qua vicefima quinta Aicholtziana reposita erat, & quæ etiam oppositam areolam occupabat. Itaque non dubito quin ejus semine deciduo nata sit, tametsi hujus flos odoris gratia commendabilis non fuerit, qui tamen in altera deprehēdebatur. Mirum enim in modum variant quæ ex semine nascuntur Irides, non secus ac præcoces & dubiæ Tulipæ, atque Papavera, ut longâ experientiâ didici.

Tempus.

MULTA folia hæc xxviii. habet invicem amplectentia, ceterarum Iridum instar, unciam lata, inter quæ pedalis genicularis, teres viridis exilit caulis, summo fastigio sustinens binas membranaceas vaginas ex viridi pallecentes, è quibus emergit flos reliquis Iridum generibus forma similis, colore autem diversus, nam ex albo pallefcit sive *ωχρολευκος* est, & terna repanda folia ab imo ad extimas oras flavescentibus venis sunt distincta, fimbriâ albicante, sed quatenus à bifidis folijs (quæ simili colore sunt prædita, gibbo tamen dorsu nonnihil purpurascens) integitur, flavescente: surrecta folia ab imo gracilia, internâ parte multis in latera sparsis venis obsolete purpurascens sunt distincta, ubi verò sese in latum expanderunt, *ωχρολευκος* sunt coloris. Nullum in hoc flore odorem deprehendi: sed ejus stirpem Maio florentem observabam Francofurti in Myleri Pharmacopæi horto.

Iris major latifol. xxviii. i.

2. Et similem nec ulla ferè in re differentem etiam alebat, soli flores discrimen faciebant, qui paullo candidiores videbantur.

Non dubium est multò plura inveniri majoris Iridis genera. Sed quæ mihi, aut amicis fide dignis, cõspècta, Lectorib⁹ proponere volui, qui boni cõsulent, ut spero, hos nostros conatus.

*Iris latifol.
major.
vulgaris.
obsoleta.*

Alba.

Nomina.

Hic porrò adijciendum etiam censui, vulgarem illam & omnium tritissimam Iridem, in omnibus quas adij Provincijs observasse, vel hortis, vel muris, aut etiam interdum tectis in-nalcentem: alteram obsoletioris trium surrectorum foliorum coloris odoris florum Sambu-ci, quæque in Belgicis hortis rarior esse solebat, vulgatissimam in Austria & Vngariæ hortis conspexisse. Albam autem istic rariorem & meâ tantum operâ illis cognitam, acceptis è Bel-gio ejus radicibus.

ALTARVM Prior Constantinopoli missa est *Alaja Susani* & *Alaja Susam* nomine, cum hac additione, *fiori belli pintati, ch'anno buono odore*, h. e. elegâter picti flores boni odoris: atque, *fa fior bianco & negro*, id est, florem fert ex albo & nigro varium: elegâtem sanè florem com-perimus sed nullum gratum odorem deprehendimus. Ego, quia ex Susa, Susianæ Provinciæ Metropoli, primùm in hortos Constantinopoli vicinos ultra Bosphorum sitos illatam puto (nam id nomen indicare videtur) Susianam nuncupo. Secundum autem, Asiaticam cæru-lead: hæc cum Quinta à Mag^{co} D. Davide Vngnad Constantinopoli mihi missa *Alaja Su-sani* appellatione, cum Priorem mitti voluissem. Tertia, Dalmaticæ majoris nomē retineat: Quarta, Damascenæ: Quinta, Asiaticæ purpureæ. Reliquis, pro cujusque arbitrio nomina indi poterunt: ego, brevitati consulere volens, numeros adjeci. Nam quis in tanta varietate, & colorum similitudine, singulis peculiare nomen dare queat?

Ceterùm Iridis flores lupos nominari, quod lupi rictui labrisque similes sint, Philinum scribere, restis est Athenæus Deipnosoph. libro xv. Græcis autem *ἰρις* dicitur: Latinis, *Iris*: Gallis, *Flambe*: Germanis, *Eilgen* oder *Schwertel*: Belgis, *Zisch*: Italis, *Giglio*: Hispanis, *Lirio*. Vul-garem Hispani *Lirio cardano*, Itali *Giglio celeste*, Germani *blaw Eilgen* und *Himmel Schwertel* appellant.

CHAMÆIRIS LATIFOLIA.

CAP. XLVII.

ALIVD Iridis genus humilium in Lusitaniâ saxosis & marinâ aurâ afflatis locis supra Olyssipponem observabâ, cujus folia ejusdem ferè cum Lusitanicâ biflora erant latitudinis, sed breviora: radix illi similis, geniculata & obliqua. Flos mihi non conspectus, mensis enim erat November, sed siliquas sive capita acumi-nata inania in humili & vix supra terram assur-gente cauliculo reperiebam, triangularia, ma-gna, pro plantæ proportionem.

SIMILIS verò plantæ semen ad Ill. V. Ioan. de Brancion missum est à doctissimo Lobelio è Mompelio: ex quo natæ plantæ superiori ferè similes, quæ florem dederunt vel cæruleum di-lutiorem & quasi cælestem, ternis labris deor-sum inflexis paullo saturationibus, aut candi-cantem omnino, aut pallentem, eumque modò dilutioris coloris & quasi exalbidi, modò satu-ratoris & ad flavum proximi, aut purpureum sive violaceum, & illum etiam differetem: nam unius color planè nigræ violæ, alterius prona in terram terna folia, ab ipsâ basi & exortu, ipsaq; fimbriâ flavâ, albas & satis latas venas ductas ha-bebant, & variegatum limacis dorsum ferè re-ferebant: semen in triangulis magnis capitibus, orobi magnitudine, pallidum, rugosum, ovalis formæ. Omnium verò flos inodorus Aprilis ple-rumque aperitur cum sequentibus.

NUNC describendæ restant Chamæirides la-tifoliæ prorsus ἀκαυλοι sive excaules, quarum v-delicet flores nullo caule sustentur, sed succu-lentis & infirmis duntaxat pediculis innituntur,

ut Croci, Colchici, & similium. Istarum etiam duæ differentiæ: Vna enim majoribus latiori-busque est folijs, Iridis majoris folijs latitudine vix cedentibus: Altera paullo minoribus & angustioribus, tamen Angustifoliæ Iridis, quam deinde describemus, folijs latiora sint.

*Chamæirid.
latifolia ge-
n. 1.*

*Chamæirid.
latifol. genus
alterum.*

Iris pinnata, Lam. p. 329

Iris pinnata
W. 26. p. 224
N. C. 19
Lam. 3. 298

H A R V M igitur major brevibus est folijs, interdum tamen etiam pedalis, Iridis vulgari modo latis, & secundum radicem magna ex parte purpurascens: inter quæ multi flores è vaginulis prodeunt singulari pediculo dodrantaliq̃ue fulti, vulgari paullo minores, Lusitanicæ bifloræ æmuli, tum magnitudine, tum colore, qui saturatoris nigræ violæ est, præsertim tria folia terram spectantia, quæ villosam fimbriam, usque ad bifida illa, quæ ligulas tegunt, folia, ex cæruleo purpurascens habent, sub ligulis verò, sive staminibus, luteam omnia autem florum folia, tam quæ sursum attolluntur, quàm quæ repanda terram spectant, inferiore & sessili parte, albis quibusdam radijs variata sunt. Sunt autem ejus flores vel aliquantulum odorati, vel inodori: triangula capita magna, mucronata, in quibus semen orobi magnitudine pallefcens, quod exsiccatum rugas contrahit & fulvescit: radix nodosa est, ut reliquarum Iridum, & adnatis se propagat.

Chamæiris latif. major.

I L L I V S semine nata est Boisoto Bruxellæ Chamæiridis latifoliæ majoris genus, matri per omnia simile, præter florem, qui non purpureus, sed cæruleus elegans fuit.

Parisius.

L A T I F O L I Æ minori, breviora angustioraque paullulum sunt folia, qualia Chamæiridis latifoliæ Hispanicæ aut Gallicæ, de quibus initio hujus capituli: flores paullo minores, capita triangula & mucronata etiam minora, semen minus. In floribus summa varietas: licet ferè omnes fimbriæ villos, supra stamina, cæruleos habeant, infra verò, ut in modò dictâ, luteos. Ex his verò paucas duntaxat adnotavimus: nam omnes, valde difficile.

Chamæiris latif. minor.

Vna saturatoris purpuræ colore nitentem habet florem, interdum etiam dilutiorem, illumque odoratum, hunc minimè: ternis folijs quæ attolluntur & inflexa quodam modo superne se mutuo contingunt, in utraque, modò orbiculatis, modò longioribus & bifidis.

Chamæir. latif. minor 1.

Altera odorato est flore, cujus inferiora labra nonnihil purpurascunt, surrecta verò cærulei sunt coloris.

Chamæir. latif. minor 11.

Tertiæ flos quodammodo rubet, interdum dilutiore & suavi quadam rubedine veluti que carneo colore præditus est, præsertim folijs sursum erectis: villosæ fimbriæ superior pars albicat, inferior lutea est: est autem odoratus, aut inodorus. Horum omnium stamina cærulea.

Chamæir. latif. minor 111.

In Quarta floris color pallefcens, nonnumquam exalbida: folia sursum spectantia ab ipso statim exortu in utroque genere purpurascens quibusdam lineis decoratur, deorsum verò inflexa, in pallefcente exalbida sunt, in albicâte autem viridi colore perfusa: pallefcens item Oxyacanthæ vulg. floris odorem prorsus æmularur: alterius etiam odor.

Chamæiris latif. minor 111.

Quinta solo floris coloreâ Quarta differt: is enim flavescit, & superiora folia purpurascens virgulis sive radijs exornantur, propendentia labra vel nigricante, vel dilutâ purpurâ in medio infecta sunt: odoratus hujus etiam est flos. Stamina porro hujus & quartæ alba sunt.

Chamæiris latif. minor V.

Omnia

Iris pinnata
L. 47

*Iris pinnata, Lam. E
Lam. 3. 298*

Natales.

Omnia verò foliola stamina & fimbriae magnam partem tegentia, bifida sunt, binasque pinnae surrectas, ut ea quae in Iridibus bulbosis, habent. Purpureae praeterea, albae, & versicoloris folia secundum radicem plerumque purpurascent.

Nascuntur omnes in nudis & apertis collibus Pannoniae & Austriae: purpurea quidem major, rubraque dilutior, in Prellenberg Hamburgensi monti vicino: purpurea minor cum istis, tunc collibus Medeling, Gumpostkirchen, & Baden imminentibus, in quibus etiam rubra & caerulea inveniuntur: alba in Hamburgensi monte: versicolorem certe non nisi in colle seu monte Badensibus thermis imminente, qua parte *Λιβόροτον* spectat observabam. Ceterum tam insignem varietatem ex semine deciduo sponte gigni non est dubium. Nam versicoloris semina à me in hortulo terrae commissa (illius enim ob floris elegantiam periculum facere volui) & pallidas, & albas & versicolores matri similes protulerunt, & alias praeterea ad eam quidem accedentes, sed levibus quibusdam notis inter se discretas, quales verbis exprimere difficillimum, verèque de ijs illud Poëtz dici posse existimem:

facies non omnibus una,

Non diversa tamen, qualem decet esse sororum.

*Chamaeiris
latifolia
minor V.*

ALIA porro hic subijcienda est, non à me observata, sed à Stephano von Hausen (cujus supra memini, cuique acceptam fero Croci flavi Mæsiaci primam cognitionem) infra Budam in Pannonia Mæsiac finitimâ Decembri anni M. D. XXCIII. eruta, dum Constantinopoli Viennam rediret, & Ianuario sequente mihi ab ipso donata. Eam propter teneritatem fictili credidi, & aded diligenter fovi, ut Maij sequentis initio florem dederit.

A latifolij autem minoribus jam descriptis nec radice differt, nec folijs, quae circa radicem non purpurascent: nec ejus flos illarum floribus dissimilis est, plurimum enim ad Quintum genus accedit: labra tamen propendentia obsoletum colorem pallido permixtum habent, & ab eorum imâ parte usque ad extremam fimbriam quae pallida est, purpureae excurrunt venae: pinnata terna folia quae alba stamina tegunt, ex pallido albescent: sursum verò erecta pallida sunt, circa imum tamen obsoletè purpurascentibus radijs aspersa. Illo quidem anno *ἀκάλως* fuit. Sequente tamen brevem admodum caulem, vix ternos digitos supra terram eminentem habuit, cui infederunt bini flores.

EAM cum reliquis ferè Iridum generibus, & selectissimis quibusque alijs stirpibus mihi penitus corrupit anni M. D. XXCVI. asperima hiems.

CETERVM apud Belgas multò plura Chamaeiris latifoliae genera ali intelligo, semine nata, praesertim Bruxellis. Inter ceteros autem doctissimus vir Ioannes Meitens, illius urbis medicus, diligenti culturâ summam in istâ stirpe varietatem adquisivisse perhibetur. Aliquot earum genera communicabat mihi M. D. XC. anno N. V. Ioannes Boisor: sed cum quaedam perierint, an cum superius descriptis illarum aliqua convenient, nihil affirmare possum: duarum tamen quas conservavi, & biennio post florem dederunt, quarundam etiam aliarum, quae in meo horto sponte natae, eodem anno floruerunt, historiam adijciam.

PRIOR illarum, quas Boisor ad me mittebat, elegantissima est: radice quidem neque folijs à reliquis differens, neque etiam floris formâ: sed color diversus, & aded variè pictus, ut difficile sit, eum exactè verbis exprimere: nam tria folia deorsum inflexa, varijs radijs ex pallido purpurascentibus ab imo sursum & in latera sparsis sunt distincta, per oras etiam tenui quodam caeruleo colore aspersa: fimbria medium folium ad inflexionem usque occupans multis villis constat, quâ bifido folio integuntur, flavis, reliquâ parte dilutè caeruleis: folia gibba illam & ligulam regentia, coloris sunt ex caeruleo candicantis, qui in costâ & oris paullo saturatior est: terna sese attollentia folia ex caeruleo flavescent ab imo angusta, & multis purpureis venis in latera excurrentibus praedita, quâ verò in latum expanduntur, purpurascentibus maculis aspersa sunt. Flori succedebat longiusculum triangulare caput, quod pluviae corruerunt. Florem cum alijs Chamaeiris Aprilis dedit nulla odoris gratia comendabilem.

ALIQVAM affinitatem habere cum illa videtur, quae deciduo semine mihi sponte nata, Francoforti florem cum alijs dedit Aprilis M. D. XCI. Novem autem ut reliquae folia habet, quorum tria deorsum inflexa & terram spectantia, longa, & praeter reliquarum Iridum mo-

Chamæiris latifol. minor VII.

rem aded incurva sunt, ut extremo mucrone floris pediculum averſa parte amplectantur: colorem verò habet infimâ parte flavescentem, deinde dilute purpurascētem, saturatoribus tamen venis distinctum ab infimâ basi & villosâ fimbriâ candicante, flavescētib; apicibus donatâ, quam intēgit bifidum foliolum exalbidi & pallescētis ex dilute cæruleo coloris, quali etiam surrecta tria sunt folia: odor ferè florū Sambuci aut Thaliētri.

ALTERA, quam à Iacobo Plateau accepisse scribebat Boisotus, radice, folijs, floris formâ, ceteris Chamæiridibus erat similis. Ejus tria folia terram spectantia *ωχρολευκη* erant coloris, ab imo ad extremâ usque fimbriam purpurascētib; radijs aspersi: sub fimbriâ verò, quâ folium sese magis pandit, purpureâ maculâ erant notata radiatim in latera se spargente, orę autem erant exalbide: fimbria ab imo ad folij inflexionem flavis villis constabat, ubi verò purpuream maculam attingebat, albis: bifida folia eam tegentia alba erant, quemadmodum & terna folia sese attollētia, sed nervus medius in utrisque *ωχρολευκος*, infima pars surrectorum foliorum obsoletæ purpuræ radijs distincta, suprema verò, internē paucis notis leviter purpurascētib; infecta: expers autē licet odoris, coloris tamen gratiâ non carebat.

Chamæiris
latifol. minor
IX.

Illi non dissimilis mihi sponte nata Francofurti, quæ eodem anno flores dedit.

ALIA præterea mihi istic nata non inelegans, quæ semipedalem cauliculum proferebat, teretem, geniculatum, summo fastigio gestantem membranaceum folliculum purpurascētib; oras habentem, è quo emergebant bini flores non magni, novem etiam folijs constantes, quorum tria repanda basi erant angustâ, foris purpurascēte, internē autem candicante, & saturæ purpuræ venis distinctâ usque ad folij inflexionem, labra verò propēdentia aded saturi violacei coloris, ut quodammodo nigrescere viderentur: fimbria villosâ flavescēbat infimâ parte, reliquâ purpurea erat: terna eam integētia purpurei erant coloris, veluti & terna surrecta folia: nullâ autem odoris suavitate commendabilis.

Chamæiris
latifol. minor
X.

NATA & alia non inelegans, quæ à tuberosâ radice dodrantem aut pedem longa producebat folia, instar eorum quibus aliæ Chamæirides sunt præditæ, lata videlicet & mucronata: inter quæ assurgebat cauliculus duas aut tres uncias longus, sustinens summo fastigio veluti folliculum binis membranaceis folijs constantem, è quo prodibat flos novem folijs præditus, ejusdem formæ cum aliarum Chamæiridum flore, quorum terna versus terram inflexa, latiora candicantisque coloris erant, ab infimâ sede (quæ angustior) multis venis ex flavo purpurascētib; in latera expansis distincta, usque ad extimam fimbriam sive supercilium, ijsque deinde à supercilio ad extremas oras, quæ albescēbant, crassioribus, & coloris purpurei nitidioris: terna verò surrecta, quæ inter illa nascebantur, infimâ parte valde erant angusta, venisque quibusdam furvi & luridi coloris distincta, postea in latum se pandebant, tenerrimæque erant, & exalbidi coloris: terna reliqua, quæ breviora & in fornicem convexa, bisulcæque, erant, aliquantulum reflexis sursum alis, ligulam pallescētem tegebant, & fimbrię sive supercilio trium propendentium & terram spectantium foliorum imminebant, colorisque erant albi, cui subcæruleus color nonnihil admixtus, præsertim in ipso gibbo: odor nullus aut valde exiguus.

Chamæiris
latifol. minor
XI.

IRIS TRIPOLITANA.

CAP. XLVIII

PROXIMIS his annis Tripoli adferebatur Iridis genus, mihi ante non conspectū, quod Anno demum M. D. XCIX. florem protulit ornatissimo & perhumano viro Theodoro Coornhart, Amstelredamensi civi, qui ejus caulem cum flore & siliqua ad me mittebat Junio mense, ut commodius describere possem: ipsam etenim plantam biennio ante mihi communicaverat, quæ quidem etiamnum viget, sed florem nondum tulit. Illius autem h-

istoriam

storiā, quia post traditum Typographo meo exemplar, plantam nanciscebar, in Appendicem rejeceram: sed quādoquidem propter amissa mei exemplaris aliquot capita, Secundi Plantarum historiæ libri procusionem, typographicæ operæ absolvere non potuerunt: huc revocare libuit, & peculiare caput illi tribuere inter Irides latifolias & angustifolias.

Iris Tripolitana.

EST verò hæc Iris celsiorum aut altius assurgentium genere, folia habens reliquis quas conspexerim multò longiora, bicubitalia videlicet, mediæ inter latifoliam & angustifoliam latitudinis, unciam videlicet lata, reliquarum Iridum folijs magis viridia, non tam è splendentia, ut Xyridis: caulem habebat inter folia prodeuntem, quinque pedes longum, vel etiam longiorem, rotundum, firmum, licet non valde crassum, nodosum, & aliquot brevioribus folijs præditum, in cujus summo bini & terni flores è vaginis prodeuntes, novem folijs, in ambitu quodammodo sinuosis, constantes, Iridis bulbosæ flavo flore floribus formâ non dissimiles, aurei coloris, quorum tria majora versus terram valde reflexa, & ijs incumbentia tria alia minora alata ligulam flavam tegentia, tria reliqua è lateribus majorum prodeuntia, assurgebant instar illorum quæ in Iridibus bulbosis conspiciuntur, bifidumque mucronem habebant: floribus successerunt trigona capita, in singulis lateribus geminâ costâ sive nervo secundum longitudinem eminente, non dissimilia capitibus Iridis angustifoliæ majoris, similibus etiam seminibus plena: radix digitalis crassitudinis, nigricans & nodosa instar radicis angustifoliarum.

IRIS ANGVSTIFOLIA.

CAP. XLIX.

RESTANT nobis ex Irides persequendæ quæ angustiore sunt folio, quarum tamen tria genera in Pannonia & Austria observaverim: vnicum tamen est, mihi aliâs in reliquis, quas adij, Provincijs non conspectum.

Iris angustifolia I.

*Iris angustifolia major
suo I.*

Natalis.

PRIMA autem, quæ & Major, multa profert folia longa, rigida, angustiora & nigriora quàm Tripolitana, quæ compressa vel confracta, ingratum tetrùmque odorem spirant, prope modum ut Spatulæ fœtidæ vulgo appellatæ folia, minus tamen graveolentem: inter quæ caules teretes, oblongi & cubitales, interdum etiam longiores exurgunt, quaternos aut quinos flores ex vaginulis lateralibus prominentes, Iridis bulbosæ versicoloris floribus formâ non admodum dissimiles, colore cæruleo saturatiore præditos, quibus succedunt oblonga capita trigona, subtrusa, multo firmiora, magisq; cartilaginosa, quàm latifoliarum iridum, ijs paria quæ in Tripolitana, angulis etiam eminentibus, & quodammodo geminis, quæ dehiscentes, semen duplici serie digestum, aliquantulum compressum & angulosum, osseæque duritiei, subrufescente membranâ tectum ostendunt: radices obliquæ, longæ, nodosæ, graciliores quàm in latifolia, Tripolitanae radicibus æquales, foris nigricantes, intus candidæ aut pallecentes, sapore acri & fervido, multas longasque fibras spargentes.

Eam primùm conspiciebam in Belgicis hortis cultam, deinde anno M. D. LXIII. plurimam sponte nascetem in amplissimo quodam prato, flumini Rheno vicino, viâ quæ Moguntiam Openheimum ducit, observabam: aliquod deinde post annos, herbosis quibusdam locis juxta vias, & ad quorundam pratorum margines non procul à Manderstorf, quinto à Vienna Austriae milliari, atque etiam apud Walterstorf: postremum anno M. D. LXXIX. in pratis quibusdam Hungariæ apud Lindwa Illustris viri D. Bamfy arcem.

ISTIVS genus invenitur, jam descripto per omnia simile, præterquam quod in ejus folijs confractis nullus gravis odor percipitur.

Floret utrumque genus Maio, interdum duntaxat Junio, si asperior hiems præcesserit: semen maturum est Augusto.

ALTERA, quæ perelegans est, nullibi mihi fuit conspecta, ante quàm in Austriam proficiscerem

Iris angustifolia II.

Iris angustifolia II.

Iris angustifoliae II. species altera.

ciferer: habetq; cubitalia, interdum etiam longiora, folia, admodum angusta, minimi digiti sive semunciae latitudinem non excedentia, viridia, non tamen splendētia, summā parte mucronata, infimā verò, quā sub terra latent, purpurascētia, nullo ingrato odore, ut pleraque aliarum angustifoliarum, praedita: caules habet sesquicubitales, nonnumquam bicubitales aut ampliores, rectos, teretes, firmos licet intus cavos, geniculatos, virides, summo fastigio in binos aut ternos ramulos divisos, quibus insident bini aut terni flores, Iridis bulbosae versicoloris latifoliae floribus formā similes, odoratos, quorum terna folia deorsum inflexa, infimā parte, & quatenus bifido alatoq; folio ligulam occulte teguntur, furvo colore sunt, reliquā verò parte (quae in nonnullis brevior & latior est, in alijs oblongior & angustior) nunc candicante, modò purpureo, seu violaceo colore, venis saturatiore purpurā nitentibus per folij longitudinem & latitudinem excurrentibus, & fimbriā sive supercilio carentes: tria sursum erecta angustiora sunt, & cum bifidis illis exalbidas ligulas tegentibus, purpurei saturi sive violacei sunt coloris; breves deinde succedunt siliquae sive capita triangulara, breviora quàm in praecedente, neque adeò mucronata, neque geminā costā eminente praedita, quae per maturitatem nigricantem colorem contrahunt, & dehiscunt, semen inaequale, angulosum, nonnihil compressum & durum continentia: radix nigra, tenuis, dura, nodosa, instar superioris, fibris duris & tenuibus praedita.

Primū illam sponte proveniente, nō procul Viennā Austrię in pratis supra Himbergam, Eberstorf ad paludes, atque alijs Austrię pratenfibus locis reperiebam. Mittebat postea ad me illam siccam, in Sudetum montibus erutam, doctissimus vir Ludovicus Cameraarius, Ioachimi senioris F. ex S. Annæ monte. Anno verò Septuagesimo nono supra millesimum & quingentesimum, frequentissimam circa Sackturniam Ill. Comitibus de Zrinio arcem, alijsque pratis uliginosis inter Muram & Dravum Hungarię cisdanubianae flumina, quemadmodum etiam in Comitatu Saladiensi inter Lindwa & Muram fluvium observabam. Floret & semen profert eodem, quo superior, tempore. Natalis.

Hæc commodè Pannonica angustifolia versicolor dici poterit, non autem Byzantina, Nomin. ut quidam appellant: peramceno quidem est flore, attamen Constantinopoli non advecta, sed uliginosis, ut dixi, pratis Viennensi urbi vicinis, erutam, tum ipsius capita seminibus plena Nobilibus viris Ioanni de Brancion, & Ioanni vander Dilft, atque alijs amicis primus in Belgium mittebam Viennā Austrię: quia verò ex ea urbe raras quasdam plantas Constantinopoli meā pecuniā redemptas iisdem amicis subinde communicabam, contigit ut nonnulli illam etiam Byzantio allatam putarint, propterea Iridem silvestrem Byzantinam appellarint,

Iris Clusij.

appellarint, additâ voce peramœnam, propter florum elegantiam: apud nobiles verò matronas, Iridis Clusij (quia à me missa) cognomen adquisiverit, & præ cæteris, quæ à me habuerunt, Iridis generibus, grata fuerit, quemadmodum etiam nunc est.

Iris angustifolia.
fol. 111.

TERTIA, ex radice nodosa multa producit folia, firma, longiora quàm præcedēs, & Prioris folijs magis angusta, saturâque viriditate prædita, nonnihil etiam fœtida: inter quæ cubitalis assurgit caulis, firmus, aliquot flores proferens Secundæ floribus longiores, & Primæ floribus pænè similes, sed longè saturatiore purpurâ & quasi nigrâ præditos: quibus succedunt capita primæ capitibus similia, semine etiam simili plena: radix, ut dictum est, nodosa, dura, foris nigra, minimi digiti crassitudine, internâ parte ex albo flavescens, antrorsum & in latera progrediens, aliarum angustifoliarum Iridum instar, & tandem veluti in orbem sese spargens (quod omnibus Iridibus est commune) multis fibris donata gracilibus, duris, siccis, lentis tamen, & fractu contumacibus, quarum anteriores & novellæ crassiores, molliores, & candidæ.

Iris angustifolia.
fol. 1111.

QUARTA, nec foliorum nec florum formâ, nec capitibus, seminêve aut caule & radice differt à Tertiâ: humilior est duntaxat, ejus etiam flores paulò minores, & angustiores, meâ quidem opinione, atque etiam dilutiores, Primæ tamen floribus saturatiore.

Natales.

Nascitur utrumque hoc genus quibusdam Hispaniæ & Galliæ Narbonensis locis maritimis, veluti non procul Valentiâ, & monte Setio: unde in Belgium delatæ, suâ varietate hortos istuc exornarunt, non minùs quàm Austriacos, meâ operâ istuc è Belgio accersitæ: nam utroque illo genere carebant Austriaci.

Nomina.

ILLIS porrò Iridum marinarum majoris & minoris nomina sunt imposita, quoniam non nisi locis maritimis sponte proveniunt.

Iris angustifolia.
fol. 7.

QUINTA, nec foliorum formâ, nec radicibus multum differt à majore marina: nisi quod folia habere non videatur tam atrâ viriditate prædita; flores etiâ plurimum differunt: nam tria folia surrecta purpurei sunt & violacei coloris, tria verò reflexa, & terrâ spectantia paulò latiora sunt, & multis lacteis purpureisque venis alternatim permixtis ab ipso folij ungue exorientibus, atque secundum longitudinem & in latera se spargentibus, gratissimam varietatem efficiunt. Floret cum marinâ, seriùs primâ, Junio videlicet mense, semen maturitatem acquirit Septembris initio.

Istam sponte nascentem non vidi, sed in Belgicis duntaxat hortis cultam observabam.

Iris angustifolia VI.

Iris angustifolia.
fol. 71.

1.

2.

Natales.

Nomina.

SEXTA, omnium, quas conspexerim, minimâ, multa promit è radice folia, superioribus adhuc angustiora, nec ad eò dura, sed mollia dilutiusque virentia. Cujus etiam duas differentias deprehendebam; nam Vna pedalem interdum acquirit caulem, teretem, binosque aut ternos in eo plerumque gestat flores, quartæ pænè formâ similes, sed dilutioris coloris, deinde capita oblongiuscula & turgida, valde eminentibus costis prædita: Alterius caulis vix dodrantalè superat altitudinem, & unicum, magnâ ex parte florem profert, alterius flori similè, armeniaci mali, aut pruni maturi odorem quodammodo referentè. Vtriusque radix tenuior & gracilior est superiorum radice, non minus tamen nodosa, nigro similiter cortice tecta, & antrorsum atque in lateribus serpens, ut brevi tempore magnum cespitem occupet, & cum difficultate erui queat.

Provenit utraque passim in pratis Viennæ Austriæ vicinis ad radices môtium sitis, ut apud Medeling, Gumpostkirche, Badensium thermarum, præsertim quæ in altiorem caulem assurgit pluresque flores profert: nec differre puto (minorem saltem) ab ea quam C. V. Dodonæus Chamæiridem simpliciter, Lobelius autem, Iridem perpusillam

silvestrem angustifoliam appellant, Belgicis hortis jam dudum familiarem.

A C O R V M.

C A P. I.

ANNO septuagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum, mihi primùm conspecta est Viennæ Austriæ legitimi Acori planta virens, quam deinde in hortulo alui, munere Illustrium virorum Augerij de Bousbeque Serenissimæ Elizabethæ Austriadis Franciæ Regiæ, aulæ (dum vivebat) summi Præfecti, Davidis Vngnad liberi Baronis in Sonneck, nunc bellici Consilij apud Cæsarem Rudolphum II. Præsidis, atque Magnifici viri

viri

viri Caroli Rym Gandavenſis, qui omnes Legatorum officio apud Turcarum Imperatorem, Cæſaris nomine defuncti fuerant. Hanc porro, quum frigoris patientiſſima, hiemis intemperiem non reformidet, ſed perbellè eam ferat, atque adnatis mirù in modum ſe propaget, quamplurimis communicabam, adeò ut nunc apud omnes rei herbariæ cultores vulgatiſſima facta ſit.

Ejus hiftoriam in Appendice ad Hiſpanicarum Plantarù obſervationes, olim dabamus, additâ quidem icone, ſed cui (quum nondum tum temporis flores protuliſſet) nucamentum non fuit additum, neque in ejus hiftoria floris mentio facta. At quû anno M. D. LXXVII. & aliquot ſequentibus florentem viderim, operæ precium me facturum exiſtimavi, ſi illius hiftoriam, qualem in Pannonicarum plantarum obſervationibus evulgabam, cum florentis icone, quàm accuratè fieri potuit, ad vivum expreſſâ, hoc capite denuo reponerem.

Acorum legitimum.

Acorum cum ſuo iulo.

ACORO igitur ſunt folia Iridis tenuifoliæ majoris ferè, ſed multò longiora, & gratiſſimâ viriditate prædita, medio nervo ſeu coſtâ aliquantulum utrimque prominente, ut in Xyphij folijs, quorum formam ſatis æmulantur, & illorum aut paluſtris illius plantæ flavos flores, Iridis florum æmulos, proferentis, quam nonnulli Iridem paluſtrem, peritiores verius Butomon appellant, inſtar, alia ex alijs prodeunt, medium autem folium plerumque reliquis longius eſt: illa autem licet ſubamari ſint ſaporis, non tamen ingrati, tritâque jucundo & aromatico ſpirant odore, quem etiam reſiccata & exſucca, vel poſt multos annos retinent: ſub hiemis initium marceſcunt & ſiccâtur, ineunte autem vere nova germinant, ut in Iride anguſtifolia: porro caulem inter folia non producit ut Irides, ſed ex latere exit folium verius quàm caulis, ejuſdem cum reliquis folijs longitudinis, videlicet bicubitalis interdum, quod à medio ad ſummum uſque planum eſt, & reliquis ſimile, infimâ verò parte craſſius, anguſtiusq; & veluti in triangularè caulem formatû. Vbi jam extenuari & complanari incipit, unicum nucamentum (aliquando, ſed rariſſimè, geminum) à latere promit, coryli iulo haud majus initio, ſed prominèſ & ſurrectum, lineiſque obliquis & tranſverſim ſeſe ſecantibus diſtinctum, floſculis, dum ſe explicat, pallidis, muſcoſis, inodoris, quatuor foliolis constantibus plenum, quod paulatim deinde incrementum ſumit, donec humani ferè digiti longitudinem craſſitudinèmq; adquirit, frequètib; tuberculis viridibus tam eleganti ſerie diſpoſitis exornatum, ut recentem pinaſtri conum æmulari videatur. Radix illi longa, externâ parte candicans, quum ſub terra latet, ſupra terram extans, vireſcens, internâ parte candidiſſima, frequètib; geniculis inæqualibus diſtincta, firma, odorata, ſubamari & acris ſaporis, innumeris internâ parte adnatis fibris craſſis & albicantibus, etiam odoratis, donata: ſerpit autem & ſummâ tellure ſeſe diffundit, è lateribus, & ſingulis ferè arti-

Acori bi-
floris.

culis seu geniculis propagines alternatim in obliquum spargēs, ut brevi tempore magnum locum occupet.

Natales.

Ingenti quodam lacu ad radices præcelſi montis juxta Prufam Bithyniæ urbem ſponte naſci intelligebam: & fanè humidis locis gaudere, & ſecundùm fluentia longè feliciter provenire, quàm ſiccis, experiebat. Sed & C. V. Bernardus Paludanus Medicus Enchuſanus, & ſingularis meus amicus, quum anno M. D. LXXVI. ex Polonia Italiam petens, Viennæ Auſtriæ me conveniret, copioſè admodùm ſupra Vilnam urbem in paludibus, extremâ Lithuaniæ Moskoviam ſpectante inveniri referebat, & ab incolis *Tartarsky* appellari aſſerebat, quod à Tartaris illius uſus primùm iſtis eſſet demõſtratus. Circumferre enim illos plerumque hanc radicem, & aquam non bibere, quin priùs Acori radix in ea fuerit macerata. Simile quidpiã de hujus plantæ nomine etiam tradit Matthias à Michow Sarmatię lib. II. cap. XII.

Tartarsky.

Recentes verò radices ſuo cortice delibratas & diligenter repurgatas cõdire ſolent Conſtantinopoli, atque in uſum adſervare: manè enim jejuni plerumque manducare ſolent, adverſus corrupti aëris contagia, ut mihi referebat N. V. Philibertus de Bruxella, qui Cõſtantinopoli rediens, vaſculo iſis conditis pleno me donabat. Condiunt etiam nunc in Germania Nobiles aliquot matronæ in domesticum uſum, & plerique pharmacopœi, quorùm nonnullos (adeò nunc vulgaris iſtic eſt planta) ſingulis annis ad centenas libras condire intelligo, & non contemnendum ex eã quæſtum facere.

Butomon.

Quum autem Acori vires ac facultates, Dioſcorides, Galenus & alij ſatis prolixè deſcripſerint, Lectorè ad eos ablegamus. Prætermittere verò nequeo, quin hîc ſubiiciã, quod mihi olim accidit Viennæ cùm magnæ auctoritatis Medico. Recens evulgatã meã de Plantis Pannonicis hiſtoria, exemplar dono mittebam, ejus nomen indicare non eſt neceſſe. Ille, lecto meo libro, magnopere ſe mirari ſcribebat, me in Acori hiſtoriã non adſcripſiſſe, ejus radicis uſum, ſterilitatem mulieribus inducere: ego respondebam me magis adhuc mirari, quod hæc ſcriberet, quum non ignoraret, neminem à Veteribus hoc Acoro tribuere. Sed bonus vir adhuc in vulgari multorum opinione verſabatur, qui exiſtimabat Butomon, cujus radicem nonnulli magno errore pro Acoro utuntur, legitimum Acorum eſſe, quum tamen prorsus diſſimiles ſint utriuſque facultates.

RANUNCVLVS PRÆCOX.

CAP. LI.

TRIA Ranunculi præcocius florentis reperiuntur genera: quorum duo priora in Pannoniã obſervabam ſponte naſcentia, tertium in Belgio, neglectum quidem, cujuſque mentionem non feciſſem, niſi ornatiffimus vir Iacobus Plateau ejus iconem miſiſſet, Batrachij Apulei appellatione.

Ranunculus præcox i. rutæ folio.

Ranunc. præcox i. rutæ folio.

Natales.

Tempus.

PRIMVS, aliquot à radice producit folia multifida, rutæ folijs non valde diſſimilia, molliora tamen & magis viridia: flores autem habet amplos, ante ipſa folia emergentes, forinſecus, dum initio emergunt, ad ſua ve rubentem colorè tendentes, internè candidos, duodenis aut pluribus folijs conſtantes, umbilicum occupante capitulo viridi, ut in reliquis ranunculis, cincto multis albicantibus ſtaminibus quæ flavos apices habent, ſine odore: hos ſuſtinet cauliculus teres & initio purpuraſcens, deinde ex viridi pallescens, quem ambit unicum plerumque folium, (raro plura) exiguum, duabus aut tribus lacinijs diſiſum, latã baſi cauliculum amplectens: floribus deciduis, ſuccreſcit illud capitulum, & in ſemina craſſiuſcula evadit, Thoræ Valdentiſum, ſive ranunculi grumofa radice tertij, paulo poſt deſcribendi, ſemini penè ſimilia.

Nascitur in inferioribus Sneberg jugis, & vicinis montibus, ſingulari radice craſſiuſculã præditus, è cujus capite aliquot craſſiores fibræ dependent: in hortos autem translatus, multis adnatis planta ſeſe propagat, multoque frequentiores fibras ſpargit, ut ſecundo aut tertio quoque anno, unica plãta plures dare poſſit. Eam autem, ut è loco nativo recens eruta, exprimi curabam. Floret verò, in hortos translatus, plerumque Aprilij, nativo autem loco, videlicet frigidiore, ſerius, ſed brevi poſt ſolutam nivem, quæ juga illa inſedit. Iſtam

Ranunc. præcox II. Thalietri fol.

Ranunculus Apulei quibusdam.

Ranunc. præcox II. Thalietri fol.
Thalictrum
Lam. 3. 98.

R. montanus
mult. dent.
N. C. 229
Lam. 6. 128

Istam etiam plantam sponte nasci in monte Baldo, agro Veronensi, postea intelligebam; quia in ejus montis descriptione, quam ornatissimus, & perdoctus pharmacopæus Veronensis Ioannes Pona fecit, illam sub appellatione Ranunculi coriandri folio exhibet. Eam porrò descriptionem, ad calcem meæ Plantarum historię Lector reperiet.

ALTER, caulem habet pedali altitudine assurgentem, gracilem ex viridi rubescentem, in quo quaterna aut quina folia, majoris Thalietri flore albo folijs, colore & formâ valde similia, sed minora & teneriora, amaro sapore: flosculi in singulis alarum sinibus singulares, candidi, quinque foliolis constantes, suis petiolis innitentes: quibus deciditibus succedunt bina aut terna cornicula, semen rotundum, subruffum, acconiti hiemalis vulgo appellati semini ferè par: ex eadem radice, præter caulem, prodeunt bina aut terna folia supra descriptis similia, singularibus dodrantalibusq; pediculis, ejusdem cum caule coloris, innixa: radix impensè amara, multis albis fibris donata est, ex quarum capite alia exit nodosa radícula, subinde ad singula internodia novas fibras agens, atque hac ratione se propagans, ideoque perennis.

Abundè nascebatur in saltu Leytenberg, Manderstorf vicino, ultra Leytam flumè, quinto ab urbe Viennâ Austriacâ milliari, ubi primùm illum observabam, deinde quibusdam alijs umbrosis silvis Viennensi agro. Inveniebam etiam apud Zollonock III. Herois Baltharis de Batthyan in Vngaria oppidum, inter vepres. Florebat Aprili, semen interdum Maio, plerumque Junio ad maturitatem perveniebat.

TERTIO, è capite multis fibris donato, oriuntur aliquot folia, superioris folijs minus laciniata, in ambitu tamen incisa, uncialibus aut longioribus pediculis prædita, & lata basi cauliculos dodrantaes binos aut ternos inter illa exeuntes amplectentia: cauliculis procumbentibus & quodammodo supinis, adnascuntur terna aut quaterna similia folia, è quorum sinu unciales prodeunt pediculi, qui flosculos ex flavo pallecentes, & quinque foliolis constantes sustinent, quibus deciduis, apparent quina aut sena cornicula mucronata quibusdam tuberculis obsita, semen superiori ferè simile continentia.

SE D quoniam in Thalietri mentionem incidimus, observabam in Austriæ inferioris, si-
 ve infra Anisum flumen sitæ, & Pannoniæ pratis, silvis & montanis, varia ejus genera, omnia videlicet ea quæ in Belgicis hortis ali conspexeram, præter Hispanicum, quod illis Provincijs etiam meâ operâ vulgare factum est. Ejus autem folia, licet aliorum generum modo divisa & incisa, Aquilegiæ sive Aquilinæ folijs aded respondent, ut ab imperitis plantæ vix discerni queant, ante quàm in caules assurgant & flores producant, qui in hoc genere

Ioannes Pona
na Montem
Baldum de-
scripsit.

Ranunc. præ-
cox II. Thali-
etri folio.

Natales.

Tempus.

Ranunc. præ-
cox III. A-
puleij dictus.

Thalietri
varia ge-
nera.

I.

2. muscosi, ut reliquorum, sed coloris flavi sunt. Tria genera montana, folijs inter se conve-
 3. niunt: sed unum altius excrefcit quàm reliqua duo, floreque candido, eoque valde gravis
 4. odoris, est; alterum paullo humilior, flore etiam albo, minus tamen ingrati odoris: à quo
 5. 6. tertium differt solo floris colore qui purpurascit. Pratensia duo longioribus, & magis atris
 7. sunt folijs, & quodammodo splendentibus: alterum pallido floris colore, elatius; alterum,
 candidante, idque humilior. Septimum, omnium minimum, folijs minoribus, cineracei
 coloris, pallido floris colore. Omnium radices flavæ sunt & serpunt, subinde nova germina
 producentes: sed omnium maximè Septimi.

RANUNCULVS MONTANVS.

CAP. LII.

IN utraque Pannonia & Norici parte, varia Ranunculi genera sponte nasci observabam, quæ passim in alijs etiam Provincijs crescunt. Sed aliquot alia in earum Provinciarum altissimis jugis conspiciebam, quæ à reliquis Herbariæ rei Scriptoribus vix observata esse animadvertēbam: itaque omnibus artis Medicæ studiosis gratum me facturum existima- bam, si eorum historiam illis etiam communicarem.

Ranunculi montani 1. species 1.

Ranunculi montani 1. species altera.

Ranunculus
montan. 1.

MULTA parva, rotunda & quasi circino circumducta habebat Prior folia, aliquot cre- nis divisa, & in ambitu serrata, atrâ viriditate splendentēque supernè prædita, satis crassa si- ve carnosâ, & fervidissimo sapore: inter quæ pediculus oritur tenuis, singularis, brevis do- drantēque minor, florem album, quinque folijs constantem sustinēs, inodorum, cujus um- bilicum crocea stamina occupant: deciduo flore apparet capitulum immaturo frago simi- le, quemadmodum in alijs ranunculis, quod ex minuto semine simul congesto constat: ra- dix multis albicantibus fibris prædita est.

Ranuncul.
mont. 1. spe-
cies altera.

Ejus altera species erat, cujus folia in tres lacinias divisa, & ille denuo aliquot incisuris donatæ, cauliculus ab altero non differens, sed ampliorem florem gerens, eumque interdum duplici foliorum serie constantem: alioqui & colore superiori parem, eodemque tempore sese explicantem: radix etiam quemadmodum in illo, supernâ parte nonnihil extuberat, & fibris donata est.

Natalis.

Nascitur uterque in summis Sneberg & vicinarum Alpium jugis, confragoso solo, & pe- nē in ipsis petrarum fissuris: Iunioque interdum istic florebat, aliquando serius, ut videlicet nix maturius aut serius solvitur: in hortos autem translati, maturè admodum, & ante alios ra- nunculos, Aprili scilicet flores proferunt.

ALTER

ALTER, quina aut sena promebat ex radice folia, magna, viridia, dura, Ranunculi illius Ranunculus mont. II. glomerato siue globofo flore, quem nonnulli Trollium appellant, folijs haud absimilia, non-nihil hirsuta, tribus scissuris ad pediculum usque pertingentibus, & alijs praeterea minus profundis divisa, sapore initio dulci, postea aliquantulum amaro, pediculis crassis, firmis, & pedem longis innitentia: caulem inter illa exeuntem cubitalis longitudinis, nudum, singularem, firmum, aliquantulum hirsutum, intus cavum, qui in summo fastigio trina habebat folia contigua, profundè laciniata, pænè instar Anemonidum, supra quæ deinceps caulis dividebatur in quatuor aut quinque oblongos & teretes pediculos, quorum singuli sustinebant unicum florem quinque folijs satis magnis & albis constantem, mediocriter odoratum, multis flavis staminibus, capitulum occupans umbilicum, cingentibus, quod excusso flore apparebat magno planoque semine onustum: radix erat veluti praemorla, & multis nigricantibus fibris praedita.

Frequens nascebatur in Sneberg, Snealben & aliarum vicinarum pratis sublimioribus, Natales. florebatque Iunio, semen autem maturitatem adipiscebatur Augusto.

Ranunc. montani II. species altera.

Ranunculus montanus III.

IN celsioribus tamen earundem Alpium jugis, multò humilior & magis hirsuta crescebat hæc planta, pedalem altitudinem non excedens, flore paulò majore (& qui Narcissi florem album, medium calicem flavum habentem, æquare posset) eoque etiam magis odorato quàm prioris: ejus etiam folia majore amaritudine & acrimoniâ erant praedita, tametsi primo gustu quandam dulcedinem habere viderentur. Serius florebat prior: nam eam dumtaxat florentem reperiẽbam, quum in inferiore jugo, alteram jam semen semimatuum habentem observassem. Ranunculus mont. II. species altera.

ILLVM proximè sequi debet pulcherrimus ille Ranunculus alpinus, quem non observavi, sed cujus iconem & descriptionem à Doctissimo viro Thoma Pennæo Londinensi Medico habui.

Quatuor autem, quinque vel sex à radice proferebat ille folia, in quinque vel plures interdum præcipuas partes Ranunculi modo divisa, parte pronâ ferè cælia, supinâ verò ex nigro viridia: è quorum medio unicus caulis ab radice oriebatur, lógitudine pedem æquans, nudus, folia in summo fere emittens oblonga, maxima ex parte in tres lacinias per extremum divisa, è quorum medio pediculi tres, quatuor, vel interdum plures oriuntur duos digitos trãversos longi, unico vel duobus foliolis subinde ornati, quorum singuli florem sustinent pulchrum, ex quinque folijs orbicularibus constantem, quæ inferius purpurascunt, superius in lateribus ex albo purpurea sunt, reliqua parte albissima, multis luteis staminibus Ranunculus mont. II. I. medium

medium occupantibus, calyceque ex quinque folijs herbacei coloris constante: semina, ut in ranunculis, compacta, ex nigro purpurea & mucronata, parum compressa, paulò quàm in alijs ranunculis majora: radix in summo setosa, multipliciter divisa, sæpius Cruciatæ modo incisa, & in multas fibras divaricata. Tota verò planta pilosa est.

Natalis.
Tempus.

Crescit copiosè in monte Iurâ, è regione urbis Genevensis. Floret Iunio, semina Augusto matura.

Ranunculus montanus IIII.

Ranunculus pleno flore albo.

Ranuncul.
mont. IIII.

QUARTO, magna erant folia, in quinque lacinias secta, viridia & in ambitu serrata: infernè dilutiora & splendentia, dura, nervosa, quæ præmansa nullam manifestâ acrimoniam, sed amaritudinem potiùs habere deprehendebantur: caulis cubitalis aut amplior, firmus, licet tenuis, lævis, nodis aut geniculis præditus, in multas alas à medio ad summum expansus, in quibus flores satis ampli, Secundi tamen floribus minores, quinque folijs constantes, tenelli, toti lactei, aliquantulum odorati, staminibus pallentibus umbilicum occupantibus, & capituli rudimentum cingentibus, quod ex seminibus simul congestis, quemadmodum in reliquis ranunculis, constabat: radix præmorsa videbatur, instar radice Secundi, multasque longas & candicantes fibras habebat.

Natalis.

Abundanter provenire conspiciebam in acclivi montis Wechsel, Sneberg, & aliorum montium silvosis locis, per quæ ad eos montes patebat ascensus. Florebat istic eodem tempore quo Secundus, sed in cultis Maio: semen maturum erat Iunio.

Ranuncul.
mont. IIII.
pleno flore.
Ranunculus
mont. IIII.
species altera.

ISTIVS generis invenitur, qui florem habet plenum & multiplici foliorum serie constantem: alias caule, folijs & reliquis notis prorsus est similis Quarto jam descripto.

PORRÒ iisdem locis quibus Quartum, reperièbam etiam Ranunculum illum albo flore quem C. V. Rembertus Dodonæus cap. III. lib. IIII. Pempradis tertiæ quartum inter externos describit: sed à Quarto modo descripto differentem. Nam humilior est illo, foliisque habet læviora, & paulò magis atra; tametsi similiter incisa, flores rariores & minores, in obliquum nascentibus pediculis inhærentes: & præcocius altero florebat.

Ranunculus
mont. IIII.
alter flore
pleno.

HVIC autem congenerem flore pleno niveo, ut alebatur à N. V. Ioanne vander Dilft amico singulari, qui illius iconè vivis coloribus expressam mihi Viennam usque mittebat, quàmque superioribus hoc capite adjungere libuit, nusquam in illis jugis observare potui. Arbitror illum adquisivisse ex ijs plantis, quæ, paulo antè quàm à Cæsare Maximiliano I. Viennam accersitus, è Belgio discederem, Ill. Viro Ioanni de Brancion ejus consanguineo, è Burgundicis môtibus missæ fuerant. Similes deinde plantas, & Noriberge apud C. V. Iochimum Camerarium, & Francoforti ad Mœnum frequentes conspiciebam. Vulgare autem nunc

tem nunc est utrumque genus in omnibus hortis Belgicis, habetque postremum illud humiliter genus flores & ampliores & frequentiore foliorum serie præditos, quàm id quod altius assurgit.

QVINTVS, omnium, quos umquam conspexerim, maximus, multa à radice producebat *Ranuncul. mont. v.* folia valde ampla & carnosa siue densa & succulenta, ficulneis haud minora, quinque profundis incisuris divisâ, in ambita nonnihil ferrata, colore dilutius virente splendentia, nonnihil villosa, acria admodum & linguam vellicâtia: cubitales caules, digitalis crassitudinis, firmos, hirsutos, supremâ parte in aliquot ramos divisos, qui multos flores sustinebât quinque folijs constantes, reliquorum ranuncolorum instar, & luteo auri colore fulgentes: semen vulgarium ranuncolorum semini par in capitula congestum: pro radice multas candidantes fibras habebat.

Crescebat in nemoribus & umbrosis declivibusque omniû Austriacarum, atque Stiriacarum Alpium locis, juxta rivulos è liquecente nive profluentes. In nonnullis præterea umbrosis pratis ad saltum Viennensem, & ultra Dravum, observabam. In hortis & pratis Maio florebat: in Alpibus verò Junio aut serius. *Natales. Tempus.*

IOSIÆ Simlero Prior cognitus fuisse videtur, & illius meminisse Commentario de Alpibus, ab Helveticarum Alpium accolis Jegerkraut/ hoc est, Venatorum herbam, appellari scribens. Montani Austriacarum Alpium opiliones & venatores sieberkraut vocabant, & ad pellendas febres (unde nomen) folijs ejus contusis & carpo admotis utebantur. Secundo & Quarto ijdem venatores Abbeis, & Teuffel abbeis, id est, Præmorisæ, & Diaboli morsus nomen indebant. Quinti nullam peculiarem appellationem intelligebam: non incommodè ramen, meâ opinione, πλατύφυλλον βατραχίον, à foliorum amplitudine cognominari possit. *Nomina. Ranuncul. πλατύφυλλον*

VNGARI Ranunculum in genere *Bekasiu* vocant.

Ranunculus glomerato flore.

RANUNCULI porrò illius, quem Gesnerus in Descriptione montis fracti Trollium florem vulgo dici scribit, quique à Dodonæo Ranunculus globoflo appellatur, & Quintus est inter externos ab ipso Pemptadis tertix lib. III. cap. III. flore in globum collecto, descriptos, duo in Austriacarum Stiriacarumque alpium pratis observabam genera: Majus unum, ampliore flore, & quasi aureo: Alterum, humiliter, flore paullo minore, & colore, ut plurimum, ex viridi pallente: aliàs, foliorum formâ, capitulis, semine nigro, & radice inter se conveniebant. Illum etiam inter primulas veris rubro flore præditas, ex septentrionalibus Angliæ montibus erutum recenter Londini anno octuagesimo primo supra millesimû & quingentesimum cõspiciebam. *Ranunc. globoflo. Trollium. Ranunc. globoflo. Trollium. Ranunc. globoflo. Trollium.*

RANUNCULI GRUMOSA RADICE.

CAP. LIII.

NUNC de ijs Ranunculis agendum οἱ χονδρῶδη τὴν ῥίζαν ἔχουσι, qui veluti grumolam, siue in grumos quosdam longos & breves congestam habent radicem, Chelidoniij minoris ferè instar. Horum duo genera mihi conspecta, quæ in duo distincta capita dividenda esse existimavi. Hoc autem Priore acturus de ijs quæ natali loco (præter secundum) flores proferentia observabam. Sequentem verò, quæ aliunde invec̃ta, vel ipse habui, aut alij se habuisse, vel conspexisse mihi retulerunt. *Ranunc. grumosa radice.*

EORVM ergo Ranuncolorum grumosâ radice quos nativo loco observabam, Primus, quinque, sex aut plura habebat folia, circinata pænè rotunditatis, in ambitu ferrata, per terram expansa, splendentia, & veluti tumentia bullatâque supernè, nervosa, & lanuginosa infernè, ingrati initio saporis, sed postea ferventissimi: inter folia exiliebant aliquot pediculi verius quàm cauliculi, dodrantaes ferè, vel breviores etiam, villosi & lanugine quadam obfiti, singuli sustententes florem luteum, odoratum, quinis, senis, octonis interdum, aut pluribus folijs constantem, quibus vento excussis, vel sponte defluentibus, capitula, aliorum ranuncolorum capitellis aut fragi rudimèto similia apparebant, pallida: radix ex multis crassis longiusculisq; grumis siue tuberculis constabat Chelidoniij minoris lógioribus radicibus non

non dissimilibus, quibus plurimæ tenues fibræ erant intermixtæ: temporis autem successu succrescente planta, ex adnatis separari & in plures plantas pangi posse, ipsa experientia demonstravit.

Natalis.

Frequens erat circa Olyssipponem inter oliveta, & plerisque Bæticiæ locis, ubi florentem Novembri & Ianuario colligebam, atque amicis in Belgium mittebam, apud quos etiam Octobri & Novembri flores protulit, & tota hieme folia retinuit in Maium usque mensem: alijs novis, paulò ante quàm florere incipiat, repullulantibus.

Nomina.

ERANT in Lusitania qui *Montan* nominarent (quæ tamen appellatione, ferulacea quædam planta apud eos etiam insignitur) & ex lacte propinarent, ad provocanda menstrua. Sed in Bæturiâ aliam plantam pro *Montan* proponunt, eam videlicet, quam odoratâ radice, plantaginifque ferè folijs, inter Doronici genera, lib. IIII. cap. VIII. hujus Plantarum historia, repono: quia forsitan in montanis nascitur.

Ранунц. грумоса радце 11. сѣне платифулла.

ALTER, quina aut sena promebat à radice folia, impensè viridia, lata admodum, ut initio πλατύφυλλος Pannonicum esse censerem, formâ enim, illius folijs non erant valde dissimilia, & Platani foliorum formam plurimum imitabantur, multis venis prædita: inter quæ caulis exiliebat pedalis, satis firmus, aliquot folijs minoribus & valde incisus præditus, è quorum sinu prodibant ramuli minoribus adhuc folijs obstiti, inter quæ nascebantur flores, longiusculo pediculo innixi, quinque folijs luteis satis amplis constantes, quorum umbilicum occupabant multa stamina aurei coloris apicibus prædita, & capitulum medium circumgentia: numerosa firmabatur radice è multis oblongis crassiusculisque grumis compacta, instar radice Tripolitani ranunculi, quæ longioribus grumis constat, colore ex albo & fusco mixto extrinsecus præditis.

Hanc plantam sponte proveniente non observabam, sed ab honestissimo viro Willemo Parduyn Medioburgensi cive, primùm accipiebam; deinde iconem coloribus ad vivum expressam è plantâ Cretico semine, ut scribebat, sibi natâ, mittebat diligentissimus Iacobus Plateau. Illam autem, folia ante hiemem (quam perbellè fert) promere, & adnatis se propagare animadvertēbam.

Ranunc. grumosa radice 111. Thora Valdensium. Aconitum 1. Diosc.

NON valde dissimili radice erat ea planta, quàm inter Ranunculi genera etiam referendam censebam, & cui Tertium locum inter ea quæ grumosa radice constant, dabam, quæque apud rei Herbariæ studiosos Thora Valdensium nomen obrinuit, à Clarissimo autem viro Conrado Gesnero, non uno loco, Aconitum primum Dioscoridis

Ranunculus Creticus latifolius.

Ranunculus grumosa radice III.

R. Creticus
L. 1795
Mull. & Dietrich
Lam. 6. 106

R. Creticus, L. 1795
Lam. 6. 107

Pthora Valdensium, montis Baldi.

L. 1795
Lam. 6. 104

Ranunculus Thora
L. 1795
Mull. & Dietrich
Lam. 6. 105

ridis esse putatur: de quo peculiaris assertio post ipsius Epistolas, operâ Casparis Wolfij editas, inserta est, ubi Cyclaminum tertiam Plinij Lib. xxv. cap. ix. Naturalis Historiæ, & Limeum ejusdem Lib. xxvii. cap. xi. descripta, esse contendit.

Cyclamin.
111. Plinij.
Limeum
Plinij.

Illum ranunculum ego in Etscheri summi jugi præcipitijs & rupibus tenui terrâ leviter coopertis, atque ad meridiem obversis, mense Augusto inveniebam, deinde frequentiore & vegetiore, majoréque copiâ in Sneberg, arduo illo recto que ad secundum jugum ascensu, & alio ipsi vicino. Ejus tamen folia breviora, supernâ etiam parte latiora & magis incisa esse deprehendebam, quàm sint Thoræ Valdensium, aut illius, quam è monte Baldo apud Veronam erutam conspeximus, folia. Hujus præterea flos quinque folijs constabat, quum illorum quaternis dumtaxat folijs exprimat: ceteræ notæ satis conveniebant.

Natales.

SE D & Quartum, qui eorum quos sponte provenientes observabam Tertius, Maio florentem eruebam in Hamburgensi monte,

Ranunc. grumosa radice
1111.
Natales.

te, duobus supra Posonium Hungariæ milliariibus, quâ Occasum spectat, præsertim in eorum tumulorum ambitu, qui recentè à talpis suffossi erant, propter terræ erutæ mollitiem.

Folia illius ineunte vere quaterna aut quina exhibant longo pediculo innixa, oblonga & multifida, candidâ densâque lanugine obsita: caulis gracilis, pedem altus, interdum cubitalis, minoribus folijs septus, & ramulis aliquot præditus, quibus flores insidebant aurei valde splendentes, ex quinque folijs compositi, inodori, interdum gemelli, radix multis brevibus & extimâ parte obtusis tuberculis sive grumis constabat, ut pænè in Chelidonio minore, quibus aliæ tenues fibræ intermixtæ. Multas proles ea radix generare solet, vel mari adnascen-

I.

Ranunculus grumosa radice IIII.

Ranunc. Illyric.

2.

R. illyricus
L. M. 1776 Lam. 6. 121
Sp. hist. 1. 113
M. C. 1230
M. C. 1230

Ranuncul.
Asiatic. grumosa radice I.

Ranunculus Asiaticus grumosa radice I.

R. asiaticus, L. f.
M. C. 1230

R. asiaticus, L. f.
M. C. 1230

adnascentes, ut in Tripolitano, sequenti capite describendo, vel subinde tenui fibræ inhaerentes procul à se sparsas.

Similem C. V. Alphonsus Pantius Ferrariensis Medicus, in Belgium ad nos mittebat Ranunculi Illyrici appellatione.

Alium præterea Iacobus Plateau, multò majoribus folijs, caule, & floribus, magisque incanum, tum etiam magis numerosis radicibus, ut commodè Illyricus major dici possit. Is nunc in omnibus hortis plus satis familiaris: quia latè per tenues fibras, subinde novas plantas generantes, se spargit, & magna loca brevi occupat.

RANUNCULVS ASIATICVS
grumosa radice. CAP. LIIII.

PEREGRE invectorum Ranunculorum qui grumosam radicem habent, Primus, aliquot à radice producit folia, unciam lata, duabus parvis lacinijs divisa, per oras serrata, longis pediculis nitentia, crassiuscula & succulenta, glabra, vel quàm levissimè hirsuta, venisq; ex viridi pallescentibus prædita, subacidi & ingrati initio saporis, qui brevi in acrem & linguam mordicantem convertitur: folium, caulem imum amplectens, majus est reliquis, & in tres lacinias divisum, quarum singulæ cetera folia æquant, & tripliciter incisa, simulq; in ambitu serrata. Medius inter hæc assurgit caulis, teres, viridis, non lævis, sed quadam lanugine obsitus, quem per intervalla ambiunt bina aut terna folia, minora, magisque laciniata illo quod imo cauli adhæret, summo fastigio amplum sustinens florem, Pannonici, sive Illyrici florem magnitudine superantem, licet ejusdem quodammodo formæ, & prorsus inodorum, quinque, aut sex interdum folijs constantem, nonnunquam etiam (nam sepe vitiosus fit) ternis aut quaternis dumtaxat, qui forinsecus phœnicei sunt coloris, internè verò miniati elegantis & splendentis, medium florem occupantibus plurimis tenuibus & rubris staminibus, quorum apices crassiusculi, initio pulli, deinde cineracei coloris, extuberante inter media stamina capitello, purpuræ nigrae villis obsito, quod in uncialem aut ampliorè longitudinem tandem excrescens, frequentis seminis rudimento quidem obsitum est, sed prorsus plani & inanis, mihi certè numquam fertile fuit: multas habet radículas ex uno capite dependentes, breves & crassiusculas, perinde atque Pannonicus sive Illyricus, vel etiam Lusitanicus, à quorum grumosis radicibus non multum differunt (sunt enim aliæ alijs lōgiore) extremâ tamè parte non obtusæ, sed singulæ in tenuè fibrâ paulatim desinètes, solidæ, fusci exterius coloris, interius albi, ingrati initio saporis, deinde acris. Cum Pannonico porò grumosa radice ranunculo illud ferè commune habet, quòd sub caule inter medios radicis grumos, crassiusculus veluti ramulus enascatur, qui obliquè per radicum interstitia se porrigens, in unum caput extuberet,

tuberet, è quo multæ radices paullo superioribus minores dependēt, è quorum medio cau-
lis exilit, sub quo deinde alius ramulus similiter prodit, in latus, uti superior, per radicū spa-
tia se spargens, & novam radicem congeriem generans: quin & matri, siue primariæ radici
adnascuntur contigui & quasi ipsi insidentes terni aut quaterni similibus, & quasi matri
æqualium grumorum globi: quâ sanè ratione satis feliciter se propagat: habet præterea al-
bas quasdam fibras per crassiorum radicem spatia sese explicantes & spargentes.

Ranunc. Asiat. πολύκλωνος, siue grum. rad. II. Ranunc. peregrinus grumosa radice I.

ALTER, ab illo vix differt vel grumosâ radice, vel folijs florûmve formâ & colore: in so-
lo caule est differentia, qui, ut plurimum, paullo crassior & firmior est, atque etiam πολυ-
κλωνος: ex foliorum, quæ illi adnascuntur, alis unum aut alterum proferens ramulum, qui
florem primario paulo minorem sustinet: ut videre licet in subjecta icone affabrè expressâ.

Floret uterque sub Maij finem, aut Iunij initio.

ANNO octogesimo supra millesimum & quingentesimum, Constantinopoli allatæ sunt
Mag^{co} viro Wolfgango ab Entzestorf, aliquot Prioris radices *Tarobolos catamer lalé* nomine
insignitæ, quod Tripolitanum plenum florem significat: licet etiam hac appellatione qui-
dam amici ex eodem loco postea semen acceperint, quod mihi communicatum & terræ
commisum, non Ranunculi plantam, ut sperabam, sed legitimam urticam, vulgariter Ro-
manam dictam, produxit.

Subsequentibus deinde aliquot annis, Alterius radices inferri cœperunt Prioris radici-
bus commixtæ.

SCRIBEBAT porrò ad me Iacobus Plateau anno M. D. xcv. se ea æstate Insulis Flandriæ
urbis, conspexisse in pensilibus hortis Ioannis Bridoul, ejus urbis Medici, Ranunculi duo
nova genera, ipsi antea non visa, semine nata, accepto ex Italia præcedente anno: atque ab
illo utriusque iconem impetrasse, quam ad me mitteret: ex qua brevem hanc descriptio-
nem concinnabam, & huic capiti inferebam, non dubitans, quin rei herbariæ studiosis
gratum facerem.

EX radice multis grumis constante, qualis est Asiatici, oriuntur Primo generi folia pla-
na, Asiatici folijs non valde dissimilia, & inter illa caulis pedalis altitudinis, in binos graci-
les ramos divisus, summo fastigio sustententes singulares flores, quinque folijs constantes
albis, quibus (maximè circa oras) suave rubens color permixtus esset; medium florem ob-
tinebant multa flava stamina oblongiusculum capitulum cingentia: caulem autem, ante
quàm

Ranunc. A-
siat. grumo-
sa rad. I.
siue πολυ-
κλωνος.
Tempus.

Nomina.

Ranunc. pe-
regin. grum-
osa radice

I.

quàm in eas divideretur, amplectebantur alia folia, in ternas aut plures profundas lacini-
nias secta.

- II. ALTERVM genus, ex simili radice planiora superioribus promebat folia: inter quæ gra-
cilis assurgebat caulis, cujus infimam partem ambiébát folia in tres profundas lacinias, eaf-
que in ambitu crenatas divisa: mediam autem illius partem, alia singularia, eaque nec laci-
niata, nec crenata: summo cauli inhærebat flos quinque folijs, ut præcedens, præditus, simi-
lisque cum illo coloris, sed extimâ parte magis orbiculatis, & leviter crenatis: medium flo-
rem occupabat breve capitulum staminibus cinctum.

Quo tempore flores protulissent, non adscripserat: sed similia genera etiam se habere
existimabat, semine Cretico nata, quorum florem nondum conspexisset.

- III. VNA tamen planta florem prorsus niveum illi postea tulit, in reliquis Tripolitani flori
omnino similē; ipsius tamen plantæ folia nonnihil differebant, quia paullulū albescabant.

Illius iconem cum altera, cujus flos radiatim mixtus rubro & flavo coloribus, hoc est,
venis flavis magnâ venustate rubrum colorem secantibus, anno M. D. XCVI. ad me mittebat,
& duobus insequentibus annis, ejus qui florē album habet, radices, quæ tam en brevi postea
perierunt, tametsi diligentem operam adhiberem, ut eas conservare possem. Scribebat in-
super aliud Ranunculi genus ipsi natum semine etiam è Creta accepto, quod Autumnale
esset, necdum tamen florem tulisset. An ipse postea florem ejus conspexerit, me latet, quia
licet ad me plures ab eo tempore dederit epistolas, in eis nullam ejus Ranunculi mentio-
nem fecit.

ET hæc quidem de Ranunculo grumosâ radice, qui florem simplici foliorum serie con-
stantem ferunt, scribenda esse existimabam. Sequentem autem capite, illum qui florem ple-
num, & multiplici foliorum serie præditum habent, describemus.

RANUNCVLVS ASIATICVS GRYMOSA RADICE pleno flore.

CAP. LV.

Ranunc. A.
sist. grumo-
sa radice ple-
no flore 1.

PEDALEM habet Primus caulem, inter qua-
terna aut quina folia diluta viriditate nitētia
emergentem, mediæ formæ inter palustris & al-
terius ranunculi echinato semine præditi folia:
quæ per caulem sparsa, minora & laciniata: sum-
mo cauli insidet magnus flos multiplici folio-
rum glomeratione constans, ut qui ferè in Ra-
nunculo vulgari polyphylo flore tuberosâque
radice prædito, non aurei tamen, ut ille, coloris,
sed coccinei valde rubentis, & quasi sanguinei:
ex folij, cauli inhærentis, ala natus ramus, susti-
nens similem florem, sed minorem: multæ huic
radices simul cōgestæ, Lusitanici ranunculi gru-
mosis radicibus persimiles, asphodeliformes,
palescentes.

Hanc descriptionem concinnabam, cum Hi-
spanicarum stirpium Historiam publicam face-
rem, non ex vivâ plantâ (nondum enim videre
tum cōtigerat) sed ex icone vivis coloribus ex-
pressâ, quam Generosus Carolus Rym, p. m.
defuncto quinquennali Cæsarei Legati munere
munere, apud Selimum Turcarum Imperato-
rem, Constantinopoli rediens mihi communi-
caverat.

Istam porrò iconē tametsi ego & aliquot alij,
ipsis Cæsareis Legatis subsequētib; annis mi-
serimus, ut plantam quam ea pictura referebat,
ad nos perferendam curarent: nunquam con-
sequi potuimus. Sed Anemonem latifoliâ pleno
flore interdum miserunt, negantes eum ranun-
culum aut unquâ sibi conspectum, aut istic no-

tum esse. Certum tamen erat ex plantâ quæ in rerum naturâ est, ad vivum expressam fuisse,
quod mihi testati sunt, & ipse Carolus Rym, & ejus pictor Lambertus de Vos, qui illam
delinearat, atque Doctissimus vir Arnoldus Manlius Rymij tunc medicus, nunc in inclytâ
Coloniensi academiâ Medicinæ professor, qui Anemones genus esse censebat, & ipsa etiam
experientia postea docuit.

NAM cum anno M. D. XCI. hæc Historiam Francofurti recognoscerem, ut castigatior, &
auctior in publicum prodiret, Viennam inferri cœpisse monitus sum à Generosa Dn. de
Heusenstain,

Heusenstain, quæ præcedente anno florentem plantam se habuisse scribebat. Illius florem resiccatum ab ea impetravi, ne dubitarem inveniri, etiam sequente Autumno adnatam grumofam radicem, quæ licet exilis & exsucca, Maio tamen mense M. D. XCII. florem tulit, qualem cum sua stirpe nunc describemus, & iconem ad vivum expressam adijciemus in studiosorum gratiam.

Ranunc. Asiat. grum. rad. pleno flo. II.

Ranunc. Asiat. grum. rad. plen. flo. III.

TERNA autem vel quaterna habet à radice prodeuntia folia, Asiatici, sive Tripolitani Ranunculi folijs similia, & illorum instar incisa, minora tamē, inter quæ emergit cauliculus dodrantem pedis altus, gracilior quàm Tripolitani, cui inhaerent bina folia, (interdū & tertium pusillum) quorum infimum ternis profundis lacinijs per oras serratis divisum est, alterum, quod supernum & angustius, quinque lacinijs usque ad medium nervum incisus, quarum singulę unicam crenam habent, nonnumquam binas, aut plures, extima verò binas tantum: summo cauli insidet caliculus quinque folijs præditus gemmam floris amplectens, qui explicatus, multiplici foliorum serie constare conspicitur (ceterum enim & triginta habuit) foris subphoeniceo initio coloris, deinde miniati, interius elegantis rubri miniati ad coccineum tendentis, quorum alia latiuscula, alia angustiora, umbilicum floris occupante foliaceo quodam capitulo minus miniato: radix Asiatico simplici similis, aliquot grumis minoribus constans, & illius instar propagines ad latera (sed raro) spargens.

Ranuncul.
Asiat. grum.
radic. pleno
flore II.

HABUIT & eodem anno XCI. Generosa Dn. Vngnadin, Ranunculi pleni Byzantio accepti radices, quarum una diversum à superiore florem dedit. Dimidiati caulis illius cū suo flore iconem suis coloribus expressam ejusdem anni Autumno cum alterius similis (ut adscribebat) radice, ad me mittebat: tulit illa quidem vere sequente terna aut quaterna folia, sed quæ frequentibus imbribus fuere corrupta, deinde etiam radix. Quæ tamen dedit folia, non valde dissimilia superioris folijs, sed minora & pluribus tenuioribusque lacinijs divisa. Radicem, simulatq; accepissem, expressi qualis in subjecta tabellâ, folia autem vere, ante quàm marcescerent: reliquam stirpis iconem ex icone missa imitatus.

Radiculæ porrò quinque aut sex, suprema parte crassiusculæ, ex uno capite depēdebant, superioribus paulò longiores, è quarum capite prodierunt quæ dixi folia: cauli tereti, ut ex icone missâ apparet, inhaerebant bina folia, quorum infimum in tres majores lacinias divisum, & illæ denuo in ternas, media verò in quinas minores: supernum folium in septem profundiores lacinias dissectum, singulæ deinde in ternas minores: summo cauli inhaerebat flos frequentibus & multiplici serie dispositis folijs constans, quorum alia alijs paulò latiora, coloris, ut pictura ostendebat (quem nescio an pictor fideliter imitatus sit) miniati: è me-

Ranuncul.
Asiat. grum.
radice pleno
flore III.

dio flore profiliebat pedicellus unciam altus, sustinens alium florem minorem, plenum tamen & ejusdem coloris, non secus ac videre est interdum in Ranunculo illo tuberosa & magna radice, cujus flos flavus multiplici foliorum serie constans, qui sæpe non modò secundum florem ex primo, sed & tertium ex secundo nonnumquam producit: ex superioris autem folij sinu natus erat ramulus duobus tenuibus foliolis præditus, cujus fastigio insidebat flosculus etiam plenus secundo ferè æqualis.

Nomina.

QVO nomine missæ fuerint hæ radices Byzantio, neutra mihi indicare potuit: sed ab illis accepi addita Germanica appellatione *Turggische dicke rote Schmalzblumel*/ hoc est Turcici pleni rubri Ranunculi.

ANEMONE SILVESTRIS.

CAP. LVI.

RANUNCULOS proximè sequi debet Anemone, propter formæ & facultatum quandam cognationem. Exteras verò præcedere debere silvestres consentaneum est. Illarum duas species, licet ab alijs observatas, paulò tamen diligentius describere animus est, quia in Austria, Stiria, & Pannonia sponte nascentes à me sæpius erutæ, & earum semina collecta.

Anemone silvestris I.

Anem. sil. I.

Natalis.

Tempus.

furto ad Mœnum pratis crescentem observabam. Floret istic Maio, in hortis culta, etiam Aprili: quin etiam rursus Autumno interdum. Semen Julio facilimè vento excutitur, nisi quis maturè colligat, & sæpe negligentius observantem frustratur.

Habuit porrò Ioannes Mullerus pharmacopæus Francofurtensis anno M. D. XCII. inter illas quas ante è pratis erutas in hortum transfulerat, binas, quarum hirsutum capitulū flavis apicibus cinctum, multis tenuioribus folijs, partim albis, partim purpurascensibus oblitum fuit, ut quis flore pleno esse suspicari posset.

Anem. sil.

II.

ALTERA, ex summo villosoque radice capite multa profert folia, quemadmodum id Anemones silvestris genus, quod vulgus Pulsatillam appellat, illius præsertim quod dilutiore præcocioreque est flore, folijs similia, latiora tamen, duriora, & in tres foliorum alas divisa, supinâ parte viridia, pronâ paullo candidiora & villosa, ingrati & valde acris saporis: inter quæ caulis emergit palmaris, firmus, hirsutus, quem circa summum terna, ut in Anemonibus, conjunctim amplectuntur folia, laciniata, & multis divisuris secta: flos summo cauli insidens sex folijs constat, interiore parte lacteis, exteriori nonnihil purpurascensibus interdum, & villosis, minor quàm Pulsatillæ, sed non paucioribus

PRIMÆ, ex unâ radice multa germinant folia, Ranunculi cujusdam in uliginosis pratis nascentis folijs pænè similia, tribus usque ad umbilicum incisuris, deinde alijs minoribus laciniata, viridia, mollia, & hirsuta, ingrati initio saporis, postea acris: caulis inter illa asurgit palmaris, interdum pedalis, nudus, satis crassus, candidâ lanugine pubescens, tria alia folia sustinens prioribus ferè similia, sed minora, & inter illa florem oblongiori pediculo insidentem, unicum, nonnumquam (sed rarissimè) binos, initio ante quàm aperiatur, lanuginosum, deinde, ubi expansus est, parte interiore lævem, lactei candoris, exteriori verò, circa unguis leviter interdum purpurascens, quinque, ut plurimum folijs, nonnumquam pluribus constantem, ijs, quæ in Pulsatillæ flore, paulò minoribus, orbiculato mucrone, in cujus medio capitellum extuberat, multis croceis staminibus cinctum, quod tandem resolvitur in exiguum semen planum densâ quadam albâ lanugine involutum, quemadmodum in plerisque alijs Anemones generibus: radix ex uno capite multas nigricantes & capillares fibras spargit, nonnullas præterea crassiores, quæ serpentes, subinde novas ex lateribus plantas procreant, ingrati & acris saporis.

Vicinis urbi Viennæ pratis, & plerisque Austriæ, Pannoniæ superioris & inferioris, tum etiam interamnibus ultra Dravum flumè montanis locis nascitur. Sed & in vicinis Franco-

Anemone silvestris II.

paucioribus luteis staminibus præditus, quæ tandem in plumati seminis congeriem, quemadmodum in pulsatillis, transeunt: radix oblonga, minimi digiti crassitudine, paucis fibris donata, nigro foris cortice tecta.

Crescit hæc in celsioribus Etscher & Deurnstein Stiriaë jugis, inter scopulos tenui & levi terrâ tectos: plerumque verò in ipsius scopulorum fissuris & commissuris adeo altè radices agit, ut summâ difficultate, & vix unquam, nisi avulsis ferreo instrumento scopulorum fragmentis, integras mihi eruere licuerit. Floret autem istic Julio, interdum etiam dumtaxat Augusto, pro æstatis maturius aut serius incipientis naturâ, solutis videlicet nivibus: nam è primis floribus est. Semen plerumque maturitatem acquirit sub extremum Augustum. Difficulus autem vel cicurari vel mitiorem aërem ferre potest, quemadmodum etiam pleræque aliæ elegantes plantæ in summis illarum Alpium jugis natæ, quas aliquoties cum suo cespite in hortum intulimus, & commodo convenientèque earum naturæ loco repositas, conservare studuimus: sed frustra omnè curam & diligentiâ adhibuimus.

TERTIUM quoddam & elegans genus, nec hætenus descriptum, non ego observabam, sed D. Thobias Roelsius medicus Medioburgensis apud Mattiacos, dum anno M. D. X C. ex Italia Basiliam proficisceretur.

Abradicis autem (quæ nonnumquam minimi digiti crassitudinem æquat) villosa capite, ut ille mihi significabat, multa germinabant folia, vulgaris Pulsatillæ folijs pænè similia, laciniata, & multis divisuris secta, mollia, parte supinâ viridia, pronâ autem paullulum candicantia & valde hirsuta, inter quæ caulis emergebat nudus, rotundus, lanugine obsitus, circa summum sustinens foliola, è quibus prodibat vulgari pulsatillæ similis pediculus, cui insidebat unicus flos major, ut plurimum, pulsatillæ vulgaris flore, sex folijs constans, quæ interiore parte valde flava erant, exteriori autem, ob lanuginem, dilutiora & pallentia: in hujus medietate orbiculatum caput eminebat luteis staminibus cinctum, cui villosa cæsaries succedere videbatur, quam Augusto mense maturitatem consequi arbitrabatur. Florebat Junio.

In Alpium planis nasci asserebat, nusquam verò abundantius observasse, quàm circa pedem montis S. Bernardi, quâ Helvetios spectat.

PRIOREM exhibere videtur Matthiolus Anemones tertiæ nomine, licet pictor iconem negligentius expresserit. Alterius iconem ponit Lobelius in Observationibus, solâ additâ appellatione Pulsatillæ albæ: quæ licet Pulsatillæ vulgaris congener sit, ab illa tamen differt floris formâ, qui nolæ modo non est pendulus, ut Pulsatillæ, neque etiam mucrone reflexo. Non negaverim tamen Pulsatillam alpinam niveo flore nuncupari posse, & inter Anemones silvestres, ut & Pulsatillam, esse referendam. Vtraque autem Belgicorum horrorum incola facta est meâ operâ, missis Viennæ Austriae ad Nobiles viros Brancionem & Dilsam plantis & seminibus.

SECUNDÆ meminisse videtur Gesnerus in Descriptione Montis fracti, libello de Lunarijs herbis, in hunc modum. Anemone quædam Alpina, radice nigra, capitulo seminis hirsuto, & lanugine instar vitis silvestris causticæ referto, Pulsatillæ quam Itali vocant, cognata. Pastores aliqui *St. wurtz* appellant, quòd, cataplasmatibus instar, venenatis moribus imposita, pecori salutaris sit.

TERTIÆ, ut dixi, historia, à nullo hætenus Scriptore prodita: atque ejus cognitionem lubens acceptam fero Doctissimo Roelsio, qui ejus plantam siccam ad me mittebat, ut historiam concinnare possem.

CETERVM, Pulsatillæ vulgaris duo genera passim in Austriae & vicinarum regionum locis editioribus & vento perflatis inveniuntur: unum, præcocius crassiore folio, ampliore & dilutiore flore, quod ab Vngaris *lo kevkevurchin*, id est, equi kevkevurchin sive equina Pulsatilla: alterum, non adeo præcox, folio tenuius inciso, floreque minore, & purpurei coloris adeo saturi, ut niger videatur, Vngaris *lean kevkevurchin*, hoc est, virginis kevkevurchin

Natalis.

Tempus.

Anem. sil.

Natalis.

Anem. sil.

Matthioli.

Anem. alpi.

na Gesneri.

Pulsatilla

duorum ge-

nerum.

Anemone pulsatilla, L.
H. Cray. 223
Cronq. 1. 123

kewtchin, sive virginea pulsatilla appellata. Invenitur autem utrumque genus interdum lacteo flore, mixtim inter alias ejus generis plantas nascens, & simul incunte vere flores producens. Quod autem rubrum florem habet, videre numquam mihi contigit.

Pulsatilla pleno flore.

Inveniri etiam mihi significatum fuit Pulsatillam, quæ florē duplici foliorum serie constantem ferat, atque ex ejus semine natæ plantulæ missæ, quæ ubi adoleverūt, non duplum, ut speraveram, sed simplici sex foliorum serie præditum florē tulerunt, præcociori similem.

Silvarum Ranunculi.

Anemone λευκάνθη. Tempus.

VULGARES etiam sunt in Pannoniæ & Austriæ silvis illæ stirpes quæ toti Germaniæ, & multis alijs Provincijs communes, à nonnullis Silvarum Ranunculi nuncupantur, Anemones tenuifoliæ ceruleo flore pænè folijs, & inter silvestres Anemonides proculdubio numerandæ: imò à quibusdam silvestris Anemone, Theophrasto λευκάνθη dicta, æstimatæ.

Gengevo salvatico.

Solent autem illæ novo Vere florem proferre, eumq; aut lactei prorsus candoris, aut purpurascens, aut cui in candore leviter aspersa sit dilute or purpura, sive carneus (liceat mihi hoc vocabulo uti) color. Est etiam quæ flavum habeat: sed folijs nonnihil differt, plerumque etiam humilior est & præcocior. Quæ verò florem habent lacteum, subceruleum, & purpureum (cujus folia duriora) Neapolitano agro sponte crescunt, referente doctissimo viro Ferdinando Imperato, atque ob radicem acrimoniam, Gengevo salvatico, id est, Gingiber silvestre, vulgò appellantur.

Anem. λευκάνθη παραγρηναία.

CETERVM, præter enumerata Ranunculi nemorosi genera quæ simplici flore constant, bina alia observabam non sponte nata, sed in hortis culta: quorum unum cum eo qui pleno flore est, infra describendo, accipiebam.

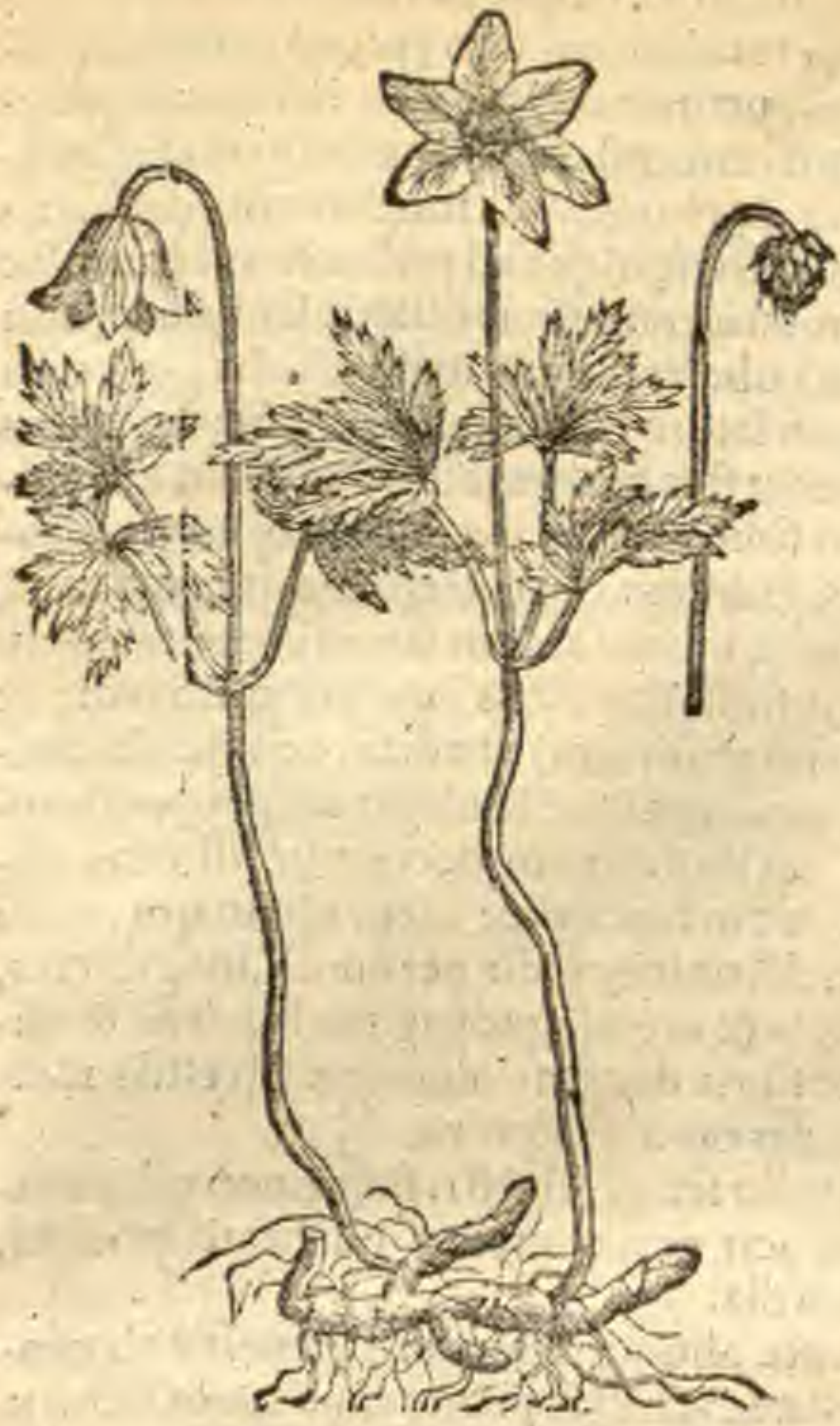
Anem. λευκάνθη παραγρηναία II.

Id ex radice longâ, terete, & in ramos se spargente instar superiorum Silvarum ranunculorum, folia reliquis similia proferebat, & abs extimâ radicis parte cauliculus assurgebat dodrantalis, teres, ex viridi purpurascens, summo fastigio gestans terna folia longo pediculo purpurascens innitentia, quæ in tres lacinias dividebantur usque ad pediculum illas sustentem, inter quæ crescebat triuncialis pediculus, ex viridi etiam purpurascens, florē sustinens octo aut novem brevibus mucronatisq; folijs constantem prorsus albis, quibus tamen externâ parte nonnihil suave-rubentis purpuræ erat veluti inspersum, medium florem occupante capitulo viridi, fragi rudimentum referente, quod ambiabant multa staminula alba & tenuia, apicibus flavis prædita: adnascebantur interdum sub flore bina aut terna folia mediâ ex parte alba, alterâ viridia. Florebat cum alijs Aprili.

Anem. λευκάνθη παραγρηναία II.

ALTERVM, in horto ornatissimi viri Christiani Porreti. Quod neque radice, neque folijs, illi quod candidum aut purpurascens florem profert, dissimile erat: longâ enim terpebat radice,

Anemone nemorosa
L. ed. 1762
Lam. 1. 167

Anemone nemorosa
Lam. 1. 121

radice, cauliculos etiam ex viridi purpurascens habebat, in quorum fastigio, non terna, sed septena plerumque nascebantur folia admodum virentia, in alia terna (eâq; laciniata) divisa usque ad pediculum illa sustentem, qui purpurascens inter quæ alius pediculus asurgebat binas uncias longus, herbacei coloris, sustinens florem octo aut novem folijs constantem, quorum quatuor externa tribus lacinijs extremâ parte divisa foris circa unguem purpurascens, alia interna minimè, sed omnia herbacei erant coloris, & umbilicum habebant interiore parte ex viridi albescentem, quem occupabat capitellum immaturo frago simile, viride, illud cingentibus multis exalbidis staminibus, flavis apicibus præditis. Florebat Aprili cum superiore.

Ex superiorum potè vulgari genere, non ita pridem observatæ sunt duæ novæ species, quæ plenum florem habent, à nullo (quantum quidem intellexi) adhuc descriptæ: certè demum mihi conspecti sunt earum flores sub extremum Aprilem anno M. D. XCIII. quum biennio antè missæ fuissent à N. V. Ioanne Boisot, monente circa illarum culturam id esse observandum, ambas in horto veluti cancellis quibusdam cohiberi, aut concludi fictiibus debere, ut plenum florem proferant, alioqui nimiam luxuriam degenerare, easque simplicem dumtaxat dare.

Anem. laciniata pleno flore.

DODRANTALI Prior assurgit caule, tereti & rotundo, quem circa medium æquali situ ambiunt ternæ, magnâ ex parte foliorum alæ, in ternas plerumque profundas lacinias divisæ, atque illæ rursus in crenas aliquot sectæ, perinde ferè ut in eo qui simplici flore albo est, Silvarum ranunculo: sunt verò ea folia supernè virentia, infernè paululum incana, at brevi lanugine pubescentia: summus caulis desinit in terna, quaterna, aut interdum plura folia jam dictis minora, ternis tamen etiam profundis lacinijs divisa, & in ambitu serrata, in quorum medio oritur flos multiplex foliorum serie constans, ut interdum tricenis quinis, quadragenis, aut pluribus foliolis præditus conspiciatur, quorum exteriora & ampliora, in ternas nonnumquam lacinias secta sunt & versicoloria, hoc est, coloris ex albo & dilute virente mixti, interna verò, minora & angustiora, intrinsecus nivei coloris, foris etiam quidem albi, sed cui suave rubens permixtus videatur. odor florum Spinæ appendicis æmulus: medium florem occupat capitulum multis staminibus præditum, quale in vulgari Silvarum ranunculo.

Anem. laciniata pleno albo flore.

ALTERA paulò brevior est, cauliculi tamen similes, teretes & rotundi, quos etiam circa medium ambiunt ternæ, quaternæ, & plures nonnumquam foliorum alæ, in ternas profundas, & usque ad pediculum pertingentes, lacinias divisæ, & illæ similiter in alias lacinias minores

Anem. laciniata pleno purpureo flore.

Ranunc. silvar. pleno flore purpurasc.

Tempus,

Vtriusque
natales.

Anemone hortens. latif. simpl. flavo flo.

minores fissæ, eæque ferratæ: ipsa folia supinâ parte saturè virentia, pronâ pauldò candidiora, utrimque tamè brevi lanugine pubescentia: summo cauli innascuntur ternæ, quaternæ, & plures interdum foliorum alæ, trifariam divisæ usque ad pediculum, atque illæ in ambitu crenatæ, mollique lanugine, non secus pubescentes ac majora folia, quarum petioli saturo colore purpurascunt: inter illas exoritur flos quadragenis aliquando aut pluribus foliolis constans, quorum externa latiora, quædam etiam laciniata, interna verò, minora, omnia autem saturè purpurascensibus infimis unguibus (quibus admixtum sit cærulei quidpiam) prædita, deinde: albicantia, tandem dilutè & eleganter purpurascens, medium etiam occupante villosa capitulo, ut in superiore: idem etiam qui in illo odor. Vtriusque radix persimilis, longa, teres, nodosa & ramosa, propagines fundens & aliquot fibris donata: denique silvestris radicem per omnia referens.

Paullo serius Silvestri floret: non minus tamen acri atque urente qualitate prædita, quàm illa.

Ante aliquot annos casu repertæ elegantes istæ & venustæ plantæ apud meos Belgas: quæ purpureo quidem est flore in silva, Monachorum cœnobio *Florival* appellato, adversa, binis à Lovanio milliariibus: quæ autem album illum habet, in silva *Meerdael*, ditio- ne Ill^{mi} Ducis Arschotensis.

ANEMONE HORTENSIS simplici flore.
CAP. LVII.Anemones
genera pri-
ma.Anemones
in sua prima
genera divi-
so.

DVO Anemones genera Dioscorides & Plinius faciunt; unum, silvestre, alterum, in cultis nascens. Cicuris autem tres esse species colore floris differentes: aut enim phœniceum esse, aut candicantem, sive lacteum, aut purpureum: Gal. lib. II. κατὰ τόπους luteum etiam inveniri tradit.

Ego, præter silvestres, de quibus superiore capite egimus, *Externarum*, quæ in hortis aluntur, duo primaria genera observabam: Vnius enim flores simplici foliorum serie constabant: Alterius autem πολύφυλλοι erant. Vtrumque porro genus bifariam dividi posse animadvertēbam: nam vel latiore erant folio, vel tenuiore & multifido. Ceterum de illa cujus flores simplici foliorum serie constant, hoc capite agemus, initium faciētes ab ejus speciebus quæ latiora habent folia: proximo πολυφυλλανθῶν describemus.

LATIFOLIARVM ergò Prima, satis ampla habet folia, circinata ferè rotunditatis, in ambitu serrata, dura, firma, longòq; petiolo fulta, supinâ parte intensiore viriditate prædita, pronâ plerumque purpurascens, ut Cyclaminis propemodum folia, fervidissimi saporis: inter quæ palmaris exit caulis, teres, subhirsutus, summâ parte ferens terna laciniata folia, deinde ex illis emergentem pediculum, qui flo-

Anemone hortensis
L. cl. 204
Linn. 1-115
Simp. flor.

Anem. hortens. latif. x.
simpl. flore.

qui florem sustinet decem aut pluribus folijs constantem, externa parte, flavis: interna, aureis, umbilicum occupante capitulo multis aureis staminibus septo: radix tuberosa est, oblongiuscula, Tormentillæ vulgaris ferè æmula (talem certè eruebam) aliquot fibris prædita, foris nigricans, intus alba, solida, ingrati admodum saporis, quæque gustantem, excitatâ nausea, quodammodo strangulet. deinde suâ acrimoniam linguam aliquantulum vellicet.

Lapidosis quibusdam Lusitanicæ collibus juxta Tagum, atque etiam inter vepres eruebam Decembri anno M. D. LXIII. & insequente Ianuario, qualis videlicet in Hispanicarum Stirpium Historia expressa est: nullum enim florem tum temporis observare licuerat. Sed multos deinde post annos, semine è Lusitania delato, similem apud Hollandos natam memonebat Ioannes Moutonus, pharmacopæus doctissimus & diligentissimus, siccumque cum caule & folijs florem è Batavia acceptum, communicabat, qualem subjectâ tabeliâ exprimi curavimus.

Natalis.

Anem. hortens. latif. duplo flore flavo.

Anem. hortens. latif. simpl. flore III.

ALIAM latifoliam Anemonem ad me anno M. D. XXCVIII. mittebat N. V. Ioannes Hoggelandius, quæ prima folia promebat jam dictæ ferè proxima, purpurascens ex viridi coloris, deinde aliquot alia nonnihil laciniata, inter quæ palmaris unus aut alter caulis prodibat, sustinens folium magnis & profundis lacinijs divisum, è quo assurgebat pedalis interdum pediculus, cui insidebat singularis flos duplici foliorum serie constans, quorum externa sex aut septem, orbiculato erant mucrone, nonnulla etiam dentato, foris pallida & tenuibus quibusdam purpurascens venulis quodammodo aspersa, interna autem decem, duodecim, aut plura paullo angustiora, foris etiam pallebant, omnia verò internâ parte flava erât: ex illo porrò folio cauli summo imminente plerumque nascebatur alter ramus dodrantem pedis altus, quem medium ambiebat aliud folium minus, minoribusq; lacinijs præditum, ferens etiam in summo florem similem: medium florem occupabat capitulum multis luteis staminibus cinctum, quod maturitate in semen planum lanuginosum abibat, & levis auræ flatu discutiebatur: radix infra minimi digiti crassitudinem, binas uncias longa, in profundum tendebat, non in latum se spargebat, unamq; aut alteram, interdum etiam plures teretes appendices è lateribus promebat, & aliquot insuper fibris prædita erat. Serius alijs Anemones generibus & germinabat & florebat, semen Iunio maturum.

Anem. hortens. latifol. II.

TERTIÆ folia ejusdem sunt amplitudinis cum superiorum folijs, sed Saniculæ foliorum præne divisurâ initio, & pronâ parte nonnihil purpurascens, mox multifida & tenuius incisa, deinde emergit caulis nudus, lanuginosus, dodrantalis, nonnumquam etiam pedalis, tribus laciniatis folijs, tamquam involucri florem occludens initio, ut in superiore, tandem excrescens, florè sustinet, in duodena aut quindena folia divisum, foris quasi cineræci coloris &

Anem. hortens. latifol. III. simpl. flore.

loris & hirsuta, interius mistâ rubedine purpurâ nitentia, gratissimo aspectu, mediû caput villosum nigris staminulis circumseptum, quod excusso flore, veluti primum emergentis asparagi thyrsulus intumescit, & ex plano villosq; sive lanuginoso semine conflatum, per maturitatem levissimo aurę flatu decutitur, & ejus arbitrio fertur, perinde ac silvestris Anemones Primæ semen: radix novellarum plantarum semine natarum, exiguæ olivæ similis est, vetustior autem, nodosa & articulata, foris nigra, intus alba, fibris aliquot, per quas alimentum trahit, prædita, quæ frustulatim fracta pangi & feri potest.

Natiales.

Eam quibusdam Germaniæ locis secundum Rhenû, inter Moguntiam & Andernacum, inter vepres in aprico florentem Martio conspicebam. Post annum etiam M. D. xx. (nam ante missam non memini) Constantinopoli cæpit adferri illi valde similis, si non eadem. In hortis culta, ante hiemem plerûque folia producit, verno autem tempore floret, interdum etiam Autumno: semen Maio maturum, quod statim feri præstat, ut sæpe expertus sum. Similem etiam in Italia nasci arbitror: quia paucos ante annos à doctissimo viro Ferdinando Imperato Neapoli accipiebam.

Nomina.

HERBARIORVM vulgus apud Belgas Anemonem stellatam sive stelligeram nûc cognominat. Miror autem nonnullos aded temerarij esse judicij, ut hanc pro Geranio primo reponere non sint veriti: quandoquidem legitimum Geranium primum, tuberosâ radice, sit satis vulgaris notitiæ.

Anem. hort. latifol. xiii. simplici flore.

ALIVD genus invenitur illi valde simile, & fortè ejus semine natum, cujus radix superioris radici magnitudine & formâ respondet, quemadmodum etiam folijs (quæ profundioribus lacinijs divisa videntur & dilutius virentia) & floris formâ: colore tamen dissimili, foris enim folia exalbidi obsoleti sunt coloris, intus ex purpurâ dilutiore albicant: capitulum suis staminibus septum medium florem occupat, quod maturitate in pappum, cui semen involutum, abit. Paulo serius priore floret.

Anem. hort. latifol. simplici flore. vi.

Anem. hort. latifol. v. simplici flo.

Anem. hort. latifol. vi. simplici flo.

Anem. hort. latifol. vii. simplici flore.

quantum ad folia attinet. Id meo ære Constantinopoli anno M. D. xxvii. emtum, quinquennio post demum florem tulit Francofurti ad Mœnum, cum reliquis generibus sub Maij initium. Habuit autem planta, quæ mihi unica hujus generis erat, radicem tuberosam, foris nigram, è quâ prodibant duo aut tres (ut is annus nonagesimus secundus supra millesimum & quingentesimum fuit admodum ferax in Anemonum & multarum aliarum bulbacearum stirpium floribus profertendis) cauliculi pedales, teretes, ex viridi purpurascens, & tenui quadam lanugine, ut ceterarum, obducti, quos circa summum cingebant terna laciniata folia, quorû summæ oræ pluribus crenis erant divisa, quàm præcedentium, ex quibus emergebant unciales aut ampliores petioli purpurascens, sustinentes flores, sim-

ETIAM ante hiemem sua profert folia Quintum genus, Tertiæ folijs pænè similia, inter quæ caulis, ut in reliquis, exoritur palmatis, nudus lanugine pubescens, tribus folijs, vel quàm levissimè, vel non, incis, florem (quod in Anemones generibus vulgare est) occultantibus, in summo præditus, qui tamen ad binas uncias sive binos pollices, vel etiam altius excrescens supra illa foliola, in octona plerumque, rarò plura, folia, dilutiore rubro, & ad carneum quasi tendente colore interius nitentia, albicantibus unguibus, foris autem obsoletè rubentia & lanugine pubescentia explicatur, multis in umbilico violaceis staminibus hirsutum capitulum ambientibus: radix tuberosa & nodosa est tenuibus aliquot fibris donata, foris nigricans, internè verò candida.

ALIVD Anemones latifoliæ simplici carneo flore genus habuit Generosa Domina de Heusenstain Byzantio allatum, quod Aprili & Maio anni M. D. xxciii. ipsi primum flores protulit, foliorum formâ, colore, radice, à superiore parum differens: flores etiam simplices, sed decem aut duodecim latiusculorum foliorû numero constabât, purpurei ferè coloris, & ad Tertiæ florum colorem valde accedentis, non carnei, unguibus albicantibus, multisque nigricantibus staminulis cingentibus medium hirsutû capitulum, quod etiam maturitate in tométosam lanuginem planum semen continentem, resolvebatur.

QVINTO nõ valde ab simile Septimum genus,

res, simplici octo foliorum serie cōstantes, tenuiter odoratos, quorum color foris saturatius ex purpureo rubebat, interius verò usque ad unguis, saturâ purpurâ (cui admixta rubedo quædam) nitebat & quasi kermesina erat, foliorum oræ quodammodo coccineæ, in quas tamen spargebantur purpurascens radij, & videretur peculiaris quidam color ex utrisque conflatus, perquam elegans sanè, unguis foliorum magni, albi: medium florem occupabat villosum capitellum nigrum, multis staminulis sanguinei coloris cinctum, quorum apices ex cæruleo nigricantes, quod maturitate in lanuginem resolutum, & illi implicatū nigrum semen habens, ut in alijs latifoliæ Anemones generibus, levissimo auræ flatu dispersum fuisset, nisi colligendi tempus diligenter observassem.

2. HVIC per similes videbatur (modò eadem non sit) quam anno M. DC. apud N. V. A. vander Duyn in cultissimo ejus horto conspiciebam. Ea sanè meâ longè vegetior erat, & multo plures caules suis floribus onustos proferebat.

3. NEC ei valde absimilis erat, quæ semine nata, honestissimo viro Christiano Porreto, anno eodem M. DC. florem tulit, paullo tamen (ut mihi quidem videbatur) dilutiorem, cujus etiam staminula villosum capitellum ambientia, violacei quodammodo erant coloris, & apices nigri: tria illa similiter folia summum caulem amplectētia erant mucronata, unico dumtaxat in tres lacinias diviso. Florebat dumtaxat Maij initio, quia valde serotinus fuit annus.

CETERVM semine Anemonidum terræ commisso, vel sponte deciduo, multo plura tam latifoliarum, quàm earum quæ folia multifida & tenuiter incisa habent, genera cōspiciuntur in eorum, qui rei herbariæ studio se oblectant, hortis, quàm ea, quorum historiam ante aliquot annos evulgavi: & quotidie nova nascuntur.

Etenim inter latifolias quæ purpureum florem habent, mittebat ad me N. V. Ioannes Boifot anno M. DC. XCVIII. genus quoddam ipsi semine natum, cujus flos ipso referente elegans esset, sed mihi dumtaxat biennio post florem dedit.

ILLVD autem ex radice nodosâ tuberosâque & foris nigrâ, qualis superioris & omnium quæ lato sunt folio (præter eam quæ flavum florē fert) multa promebat folia, illis quæ purpureum, & coccineum, atque carnei coloris proferunt florem valde similia, adeò ut, non conspecto flore, plantæ distingui nequirent: atque inter illa caules aliquot teretes, pedalis interdum longitudinis, virides, tenui quadam lanugine obsitos, quibus insidebant terna folia mucronata, unciam longa, è quorum medio exiliebat pediculus gracilis, tres uncias longus, tenui similiter lanugine obsitus, sustinens florem elegantissimum octo folijs constantem, coloris purpurei saturi, exterius splendentis, interius minimè, quorum unguis magni, albique, infimâ verò parte, quâ pediculo adhærebant, purpurei, eminente in medio flore capitello villosi & nigricante, plurimis subcæruleis staminulis, quorum apices cærulei, cincto: odor florum spinæ appendicis.

Anem. hort.
latifol. vii. 1.
simplici flore.

Florebat cum alijs Anemonum generibus extremo Aprili & Maio.

NONVM genus etiam communicabat idem Boifot, ipsi similiter semine natum asserens, & istic, ad aliarum differentiam, violaceo flore appellari scribens. Habebat autem folia superiori, aut latifoliæ Tertix non multum dissimilia, quina, septena, aut plura, inter quæ prodibant singulares, bini, aut terni cauliculi, teretes, firmi, ex viridi purpurascens, tenui quadam lanugine pubescentes, pedalis longitudinis, quos circa fastigium ambiebant terna folia, ut in præcedentibus, initio florem occultantia, ex quorum deinde medio profiliebat pediculus, binas aut ternas, interdum etiam plures uncias, longus, sustinens florem octo, vel etiam pluribus interdum, folijs constantem, externâ parte subpurpureis & splendentibus, internâ verò, ex purpurâ violaceis, quorum unguis rubescens albicante orbe erant cincti, spinæ appendicis florum odorem quodammodo referentem: umbilicum occupabat capitulum nigris staminulis cinctum, quorum apices ex cæruleo nigrescebant: radix aliarum latifoliarum radicis instar tuberosâ, foris nigra, & quæ fragmentis, ut ceterarum, pangi potest. Florebat cum alijs Aprili.

Anem. hort.
latifol. ix. simplici flore.

DECIMUM quoddam genus observabam, quod licet totâ quodammodo facie Nono simile esset, & floris folia coloris essent etiam violacei: internâ tamè parte notis quibusdam erant discreta, nam albis maculis erant insignita. Et certè initio, plantam illam vitium ali-quod contraxisse existimabam cujus causâ maculæ illæ in flore apparerent. Sed quum radicem incorruptam offendissem, & sequente anno flores similibus maculis notati conspicerentur, diversum genus esse censui.

Anem. hort.
latifol. x. simplici flore.

ALIVD præterea genus habebam cujus flores essent violacei paullo saturatioris coloris, non cedens elegantia ei quod à Boifoto accipiebam, & quorum unguis majores magisque candidi erant, propius quodammodo accedentes ad Octavi generis flores. Illud Constantinopoli allatum mihi communicabat Illustris Viri Davidis Vngnad uxor anno ante quàm Viennâ excederem, ut Francofurtum me conferrem.

Anem. hort.
latifol. xi. simplici flore.

HVIC Anemonidi non valde dissimilis erat ea quæ semine nata Porreto, primum florem tulit anno sexcentesimo supra millesimum, etiam elegans, nec folijs, cauliculis, atque etiam radice discrepans à superiore: flos etiam illius flori similis, octonis folijs constans externâ

Anem. hort.
latifol. xii. simplici flore.

parte

parte dilute purpurascens & splendentibus, internâ autem violaceis, quorum unguis valde magni, & prorsus argentei coloris, etiam eorum infimâ sede, tenui tamē odore & vix sensibili præditus; cujus umbilicum occupabat villosum nigricans capitulum, multis staminulis nigricantibus cinctum, quorum apices nigri. Florebat Maii initio.

CETERVM eidem Porreto semine nata est alia Anemone latifolia, quæ etiam primum protulit anno M. D. C.

*Anem. hort.
latifol. xiii.
simplici flore.*

Ea autem ex tuberosâ & nigrâ radice, qualis superiorum, multa producebat folia, superiorum folijs similia, inter quæ prodibat singularis caulis crassior & firmior, ex viridi purpurascens, & brevi lanugine septus, in cuius summo fastigio nascebatur tria folia, superiorum folijs paullo ampliora & longiora, omniâque laciniata, è quorum medio assurgebat pediculus crassior quàm in superioribus, ex viridi purpurascens, & brevi lanugine obsitus, veluti etiam terna superna illa folia, sustinens ampliorem florem quàm superiorum, duodenis item folijs constantem, foris ex purpureo albescentibus & splendentibus, internè ex violaceo purpureis & etiam splendentibus, quorum unguis albi quidem, verum non adeò ampli ut in præcedente, umbilicum floris occupante villosa capitello nigro, quod ambiabant subfusca staminula, subcæruleis apicibus prædita. Florebat Maio.

*Anem. hort.
latifol. xiv.
simplici flo.*

ISTIS adijciemus eas latifolias quæ flores quidem purpureo colore præditos habent, sed multo dilutiore & veluti carneo. Omnes autem, radicis & foliorum formâ non sunt dissimiles superioribus, præsertim Tertiæ, caules etiam habent teretes & brevi lanugine obsitos, atque ex viridi purpurascens, ut illius, ad quorum fastigium nascuntur uncialis longitudinis folia, quorum unum, ut plurimum, paucis lacinijs sectum, inter quæ exilit triuncialis pediculus, ex viridi etiâ purpurascens, sustinens florem octo plerumque folijs constantem, quorum externa pars nonnihil purpurascit, interna coloris est ferè carnei, ejusque vel saturatoris vel dilutiore, unguibus item vel amplioribus, vel minoribus, omnium tamen albis, & capitellum medium obtinentibus nigrum & villosum, quod ambiunt multa albicantia stamina apicibus cæruleis prædita. Flores autem sunt vel majores vel minores pro terræ ratione & ubertate.

Florent omnes eodem tempore quo superiores, aut interdum paullo serius, pro loci, in quo repositæ, situ. Quædam florem habent nonnihil odoratum, aliæ minimè.

*Anem. hort.
latifol. xv.
simplici flo.*

EST & altera Anemone latifolia, quam habui munere N. V. Ioannis Boisor, cuique Decimum quintum locum dabimus. Ea autem habet radicem nodosam & tuberosam instar radicis præcedentium atque foris nigram, è quâ prodeunt multa folia, ut in præcedentibus, sed majora & crassiora atque in majores lacinias divisa, inter quæ singulares aut plures exoriuntur caules satis firmi, virides, vel ex viridi purpurascens, breviq; lanugine obducti, desinentes in terna æqualiter nascentia folia, aliarum latifoliarum instar, longiora tamen, ut quæ binas uncias superent, & quadam lanugine pubescentia, è quorum umbilico prodit pediculus tres aut quatuor uncias longus, ex viridi purpureus, sustinens florem octonis magna ex parte, interdum etiam novem folijs constantem, coloris externè carnei, & unguibus saturatè purpurascens, internè verò carnei valde diluti, illum, qui incarnati hispanici nomen obtinuit, prorsus referentis, & à nonnullis orangeus dicitur, suave rubens enim color flavo dilutiore vel pallido suffusus esse videtur: medium florem occupat capitellum villosum ad violaceum colorem tendens, cinctum staminulis ejusdem coloris, quorum apices saturè purpurei & quasi nigri: maturitate in pappum diffluit illud capitulum, cui implicatum planum semen nigrum, ut in præcedentibus.

2. Aliud ejus genus etiam mittebat, jam descripto per omnia minus, cum folijs, cum caulis & flore, cujus color licet ferè idem, mihi tamen paullo dilutior videtur, in utroque tamen nulla odoris gratia.

Tempus.

Floret utrumque genus cum superioribus: & pro soli, in quo repositæ, ubertate, ampliores vel minores flores proferunt. Non dubium est, quin plantæ earum semine natæ, etiam interdum variant, & flores proferant vel saturatoris, vel dilutiore coloris.

*Anem. hort.
latifol. xvi.
simplici flore.*

SIMILEM quidem habebat Anemone Decima sexta cum Latifolia pleno flore (de qua sequente capite) radicem, sed ejus folia, quæ etiam multa ex illa oriuntur, non erant adeò ampla & crassa ut illius, neque adeò dilute virebant, sed ferè erant ijs similia quæ in latifolia purpureo flore, sive Tertia (quæ omnium prima Belgio cognita) nascuntur, inter quæ assurgebat caulis dodrantalis vel etiam pedalis, satis gracilis, viridis, in cuius fastigio nascebantur terna folia uncialis longitudinis, quorum unum paullo latius extimas oras laciniatas habebat, alia duo mucronata erant, interdum etiam alterum illorum nonnihil crenatum: inter quæ assurgebat triuncialis aut amplior pediculus, teres, viridis, aliquando summâ parte ex viridi purpurascens, brevi lanugine obsitus, cui insidebat flos octo plerumque folijs constans uncialis longitudinis, interdum brevioribus, nonnumquam longioribus, ut ejus, cui Pavonis majoris nomen dederunt, florem simplici foliorum serie constantem æquare possit, pro soli in quo planta alitur, videlicet ratione: floris color idem qui in plenæ latifoliæ flore, hoc est, elegantissimo coccineo internâ parte nitens, similes etiam unguis pallecente orbe illos ambiente, externâ autem, quadam lanugine pubescens:

medium

Anem hortens. latifol. simpl. flore xvi.

Anem. hort. latifol. simpl. flore xvii.

medium florem occupabat capitellum villosum cinctum staminulis purpurascens, quorum apices nigricant.

DECIMUM septimum Anemones simplici flore latioreque folio genus habuit Constantinopoli allatum Generosa Dn. de Heusenstain, quod anno M. D. XXCVII. mense Aprili in eius horto floribus onustum conspiciebam, cujus fragmentum sequente Julio mihi donabat, ego deinde amicis in Belgio communicabam. Id autem similibus superiori erat folijs, paullo tamen rudioribus, pronâ parte velut ærugine infectis, supinâ valde virētibz & quasi atris, quorum ea quæ tenuius incisa, nigris maculis interdū aspersa erant. Vegeta porro erat hæc planta, caulēque inter folia promebat firmos, crassiusculos, tribus etiam foliis supernè septos, è quibus exhibat pediculus duas uncias longus, florem sustinēs amplum, octo folijs constantem latiusculis, elegantissimo coccineo colore internè fulgentibus, in quibus nulli apparebant unguēs, externè dilutioribus & lanuginosis: stamina capitulum cingentia sanguinei erant coloris, eorum apices ex flavo & viridi coloribus cōmixtis ad nigredinem quodammodo tendebant initio, at obversis, subcærulei ad cineraceum tendentis erant coloris: delapso flore augebatur villosum nigrum capitulum, quod maturitate in lanuginem tomentosam resolvebatur, cui implicatum erat semen planum, nigrum, quale in prædictis, quod etiam ilico satum, ante hiemem germinare solet: radix crassa, nodosa, foris nigra intus alba, multas fibras spargens.

Anem. hort. latifol. xvii. simplici flore.

CETERVM anno sexcentesimo supra millesimum observabâ apud N. V. A. vander Duyn elegans Anemonidis latifoliæ genus, cui Decimum octavum locum dabimus. Habebat id tuberosam & nigram radicem instar aliarum latifoliarum quas enumeravimus, è qua prodibant folia pænè orbiculata, in tres partes usque ad umbilicum divisa, & in ambitu crenata, deinde alia minus orbiculata in tres etiam partes usque ad umbilicum ea sustentem secta, quæ in longas lacinias erant divisa, inter quæ assurgebant pedalis longitudinis caules crassiusculi, rotundi, ex viridi purpurascens, ternis latiusculis folijs in fastigio præditi, è quorum umbilico exhibat pediculus duas aut tres uncias longus purpurascens colore, & brevi quadam lanugine obductus, quemadmodum & ipsi caules, ut in reliquis latifoliarum Anemonidum generibus, sustinens satis amplum florem octo folijs constantem, odoris expertem, coloris ex coccineo phœnicei, qualis ferè in papavere rhoeadè conspicitur, unguibus parvis subpallidis, occupante medium florem capitulo villosa, nigro, cincto multis staminulis ex atro purpurascens, quorum apices initio nigri & splendentes, deinde ex atro flavescens.

Anem. hortens. latifol. xviii. simplici flore.

Florebat dumtaxat Maio, quia is annus valde serotinus fuit, propter præcedentem asper-

Tempus rimam

Anem. hort. latif. simpl. flore xviii.

Summa coloris
varietas
in Anemoni-
dis semine na-
ta floribus.

Anem. hortens. tenuif. simpl. flore 1.

Anem. hort.
tenuifol. 1.
Simp. c. flor.

Anemone spemina, L. p. 262
Mull. dict. Simp. p. 337
Lam. p. 168

Natales.

Ferrariæ Ducis Medico, ejus radicibus Illustri Viro Ioanni de Brancion, qui reliquis deinde communicavit.

rimam hiemem, qualis totis triginta quinque annis in his regionibus non fuerat conspecta.

HABEBAT etiam alias semine natas, quarum folia erant latifolia Tertiarum folijs non valde dissimilia, sed quæ flores haberent quibusdam notis, ab ijs è quarum semine nate erant, discretos: ut Natura non minus præcudat in coloribus florum hujus plætæ, quam in Tulipis, & Iridibus. Id quod etiam observabam in illis quas nobiles viri Carolus de Bentyneck, & Ioannes Hogelandus, atque ornatissimus vir Christianus Porretus semine adquisiverant: nam nonnulli flores habuerunt colorem vel saturatiorem vel dilutiorem, quidam etiam ferè albicantem, alij sanguineum, variantibus etiam mirum in modum eorum unguibus. Imò ipse Hogelandus inter innumeras plantas tum latifoliae, tum angustifoliae quas semine adquisivit, habuit latifoliae quæ hoc anno sexcentesimo supra millesimum, primum florem tulerunt, in quarum floribus plusquam triginta coloris aut unguium discrimina observavit, tum etiam in foliorum numero: quas differentias ipse scripto tradidit.

ABSOLUTA latifoliarum Anemonarum simplicifloræ præditarum historia, ut ad Angustifolias transeat sermo consentaneum est. Earum etiã variæ sunt species, & illæ quidem folijs & radice inter se differentes: major tamen in florum colore & eorum unguibus conspicitur differentia.

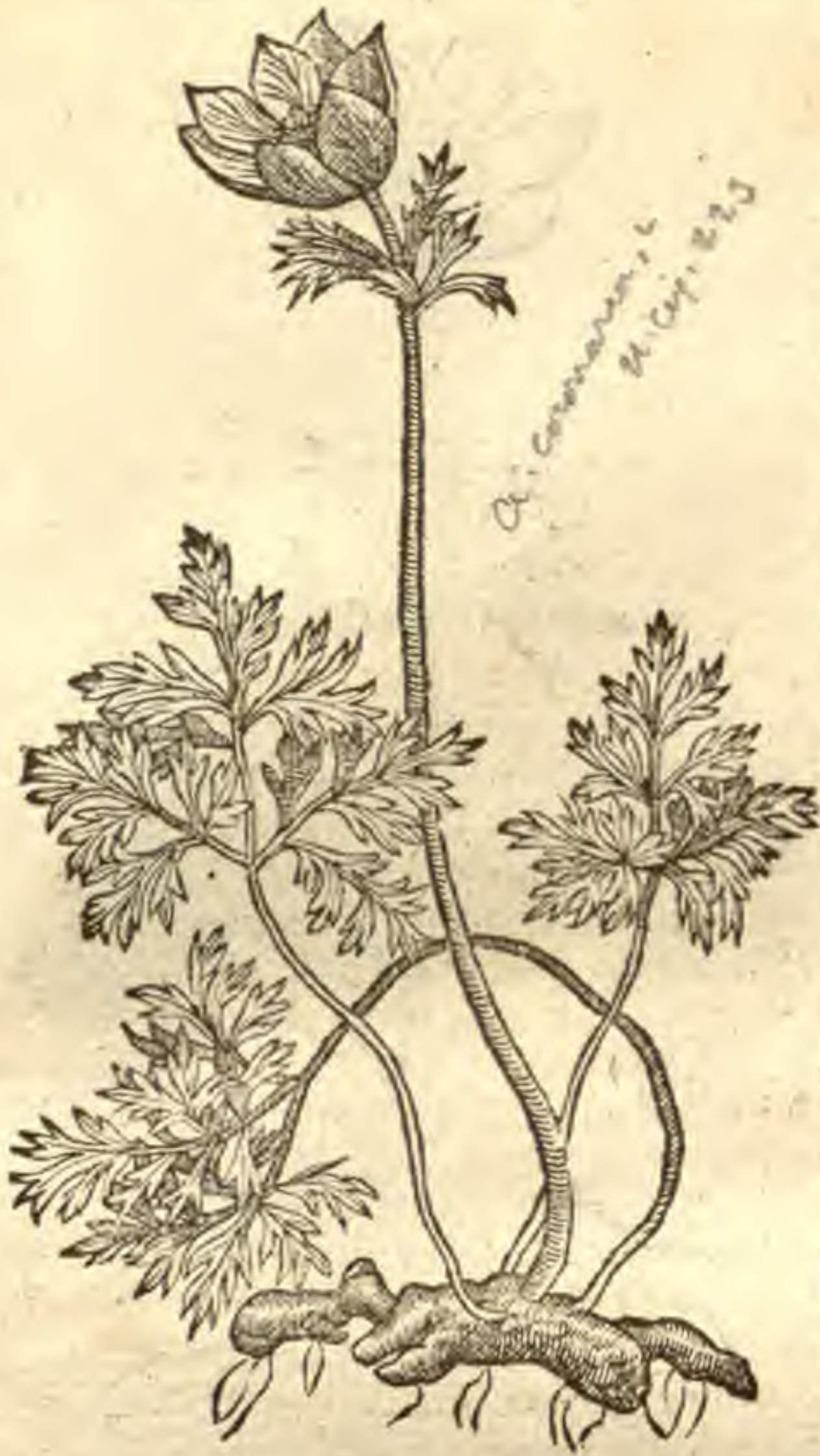
PRIOR, multa habet folia, novo vere, quæ prodire incipiunt, purpurascencia, deinde ex viridi pallentia, multifida, Coriandri, vel Limoniae potius Anemonidis folijs similia, trigemina plerumque simul pediculis cõnexa, hirsuta, & in terram, ut Dioscorides rectè ait, inclinantia: inter quæ caulis exilit nudus quidem, sed quem terna foliola, trifariam profundius incisa, mediâ parte amplectuntur, quæ aliquamdiu florem occultât, donec Solis calore ex ijs sese explicans, & emergens, expandatur in quattuordecim aut quindecim foliola mucronata, minora quàm in latifoliarum generibus, coloris vel cærulei, vel albi, vel utroque mixti, hoc est, externâ parte subcærulei, internâ albi, staminulis albis, quorum apices pallidi, medium florem occupantibus: decusso flore, apparet capitellum præcè Ranunculi, conflatum ex seminibus ejus semini etiam similibus, non tomentosum ut in Latifoliâ Anemonide: radix digitalis plerumque longitudinis & crassitudinis, in aliquot ramos divisa, & tuberculis obsita, fibras quasdam hac illac spargens, foris nigra, intus alba, quæ similiter fragmentis seri & pangi potest.

Hanc primum ex Italia habuerunt Belgici horti, missis ab Alphonso Pantio, Serenissimi

Floret novo vere cum Anemonidis latifoliae generibus: ejus semen etiam cum illo maturefcit, aut paullo ferius.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore II.

ALTERIVS folia ante hiemem prodeunt quina aut sena, multo minoribus & crebrioribus incisuris divisa, quam Prioris Angustifoliae, Bulbocastani, sive Oenanthes primae folijs non valde dissimilia, magis tamen carnosa, & densiora, dilutiusque virentia: caulis inter ea pedalis aut major, unicus ut plurimum, nudus, hoc est, nullis folijs septus, quadam lanugine pubescens instar caulis latifoliarum, quem circa fastigium ambiunt terna minora & multifida folia, ad tempus florem occultantia, quibus explicatis, apparet flos summo cauli insidens, qui caloribus apertus, majore quam superior amplitudine praeditus conspicitur, & sex dumtaxat folijs constare, licet interdum septena aut octona adquirat, purpurei & quasi violacei coloris, externam partem lanuginosis, cujus umbilicum occupant stamina nigricantibus apicibus praedita, capitellum villosum nigrumque ambientia, quod nullum umquam semen proferre animadverti, licet totis triginta annis vel etiam pluribus in horto aluerim: radix nodosa est, multos in obliquum quaquaversum spargens tenues fragilesque ramos, foris nigricantes, intus albos.

Anem. hort. tenuifol. II. simpl. flore.

HÆC etiam in Belgicam primum missa à Pantonio: postea aliquoties allata est Constantinopoli Viennam Austriae. Floret Aprili, & interdum denuo Autumno, radice mirum in modum propagatur: nam vel tenuissima ejus fragmenta facile comprehendunt & repullulant, etiam abjecta & nullam terram tecta.

Natales.

2. HVC non dissimilis nec folijs, nec radice nec floris formam Constantinopoli cum ea quae violaceo est flore, adiecta, in floris colore dumtaxat est differentia, qui non est violaceus, sed ex purpura rubens.

IN Hispanicarum stirpium historia dictum est, ex Italia missam fuisse Ill. V. Joanni de Brancion Anemonem, similem radice & folijs Secundae tenuifoliae, quam caeruleum florem multiplici foliorum textura constantem ferre dicebant, quem conspiceri mihi non licuisset. Deinde in Plantarum per Pannoniam & vicinas Provincias observatarum Historia, Constantinopoli Viennam esse allatas Gen. Dn. de Heusenstain solidas & recentes minimeque rugosas Anemonidis radices ejus tenuifoliae quae multorum foliorum sanguineo est flore radicibus persimiles, quas, qui mittebat *Binizante* vocari, & caeruleum plenum florem gestare scribebat: quae licet Bulbocastani folijs similia folia produxissent, florem tamen dedissent non plenum, nec caeruleum, sed simplicem & alterius coloris. Hoc etiam nomine, vel *Binizate*, omnium autem frequentissime *Binizade* appellatione Constantinopoli postea missae sunt & illi & Generosae Dn. Vngnadin, atque alijs, Anemonidis radices, quae tamen multifida habuerint folia, instar foliorum Bulbocastani, floris tamen colore variarunt. Singulas porro ordine describemus.

PRIMA igitur hoc nomine missa, Tertia autem in classe earum quae tenuiore folio sunt & multifido, foliorum quidem formam cum Secundae folijs respondebat, commodè tamen tenuifolia dici non poterat, singulorum enim foliorum alae, licet ternae numero ut in illa, minus frequentibus, latioribusque lacinijs divisaerant, Ranunculorum quorundam folijs quodantenus respondentibus: quae tamen postremo germinabant folia, latioribus Anemonae tenuifoliae Polyphyllo flore folijs valde dissimilia non erant: inter quae prodibant singulares caules summo fastigio terna ut in alijs folia sustinentes, latioribus tamen lacinijs divisa quam in ceteris *Binizade* speciebus, è quorum medio profiliens pediculus binas uncias longus sustinebat florem simplici sex foliorum texturam constantem, elegantissimi & floridi coccinei coloris, quorum unguis satis magni, ex pallido, fusco & albo coloribus mixtis tincti erant, paucis staminibus capitellum cingentibus & floris umbilicum occupantibus.

Anem. hort. tenuifol. III. simplici flore.

Id genus mihi & alijs communicatum, praemature ante hiemem gemmas protrudere solebat, quas proximè subsequens gelu corrumpebat: at egregie cum alijs flores dedit anno M. D. XXCVI. Verum & hanc Anemonidem, & reliquarum maximam partem nobis corrumpebat

pebat asperimæ subsequentis hiemis inclementia, quæ maximam calamitatem omnibus propè Germaniæ hortis adferebat.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore IIII.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore VI.

Anem. hort.
tenuifol. IIII.
simplici flore.

ALTERA, quæ tenuifoliarum Quarta, similima jam dictæ habebat folia, inter quæ assurgens firmus caulis, terna folia laciniata sustinens, unde profuliebat fescuncialis pediculus, firmus, florem sustinens amplum, octonis (præter istius generis Anemonidum morem) folijs constantem, coloris interiore parte coccinei elegantissimi, unguibus albis, exteriori quidem etiam coccineis, sed tenui lanugine pubescentibus & splendentibus: umbilicum occupante villosa nigricante capite, multis staminibus cincto, quorum apices ex nigro purpurascabant: semen observare non potui, nam florem quem unicum habebat, carpebam, ut rudi minerva delinearem & describerem: sed si quod dedisset, illi, quod subsequentes Anemonides protulerunt, par esse puto.

Anem. hort.
tenuifol. V.
simplici flo.

TERTIA, quæ Tenuifoliarum Quinta est, multa ante hiemem promebat folia, tenuifoliarum polyphylo sanguineo flore folijs non dissimilia, paullo tamen saturatiora & paullo tenuius incisa: inter quæ caules exhibant terni aut quaterni, interdum, ut in illâ, singulates, pedem longi, firmi, purpurascens, & lanugine pubescentes, tribus folijs valde dissectis & laciniatis, florem initio occultantibus, Anemonidis tenuifoliarum plenæ & ceterarum more præditi, qui deinde ad trium unciarum altitudinem aut majorem, supra illa excrecentes, unicum singuli sustinebant florem, magnum, illi qui violaceus est, pænè interdum æqualem, simplici sex foliorum serie constantem, quæ elegantissimo coccineo colore intus nitebant, foris lanugine pubescebant, quorum ungues albi, & umbilicus, à multis purpuroviolaceis staminibus medium caput cingentibus, occupatus: radix tuberosa & nodosa ut superioris aut Tenuifoliarum pleno flore. Hæc una ex illis Anemonidibus Binizade appellatione insignitis est, quæ cæruleum plenum florem gestare debebant.

Anem. hort.
tenuifol. VI.
simplici flore.

QUARTA Binizade, sive Tenuifolia Sexta, folijs à Tertia nihil differebat, pedalisq; longitudinis caulem habebat, circa fastigium tria folia sustentem, aliarum instar, latioribus lacinijs divisa, deinde supra illa palmari longitudine assurgentem, & florem sustentem amplum admodum, reliquis ejus generis majorem, simplici similiter sex foliorum texturâ constantem, non orbiculato mucrone, ut superioris, sed in cuspidem ferè desinente, coloris sanguinei elegantissimi, unguibus albis magnis, villosa capite umbilicum floris occupante, & multis sanguineis staminibus obsito, quibus insidebant apices ex cæruleo purpurascens: radix superiori similis.

Anem. hort.
tenuifol. VII.
simplici flo.

BINIZADE Quintæ, sive Tenuifoliarum Septimæ folia ante hiemem prodibant, humiq; spargebantur, ut in superioribus, & paullo majoribus lacinijs divisa videbantur: inter quæ

Martio

Anem. hort. tenuif. simpl. flore vii.

Anem. hort. tenuif. simpl. flore ix.

Martio exhibat caulis dodrantalis, tenuis, teres, purpurascens & brevi lanugine pubescens, ad cuius fastigium nascebantur perinde ac in alijs generibus tria minora laciniataque folia, florem tegentia, minus tamen incisa quam in Tertia Binizade, ex quorum medio prodibat pediculus binas aut tres uncias longus, subpurpurascens, cui insidebat flos minor alijs, & coccineo quidem colore præditus, sed nonnihil ad sanguineum tendente splendens, qualis in quarundam Tuliparum floribus conspicitur, sex, ut plurimum, nonnunquam quinque dumtaxat, sed interdum etiam septem folijs constans, eorum unguibus magnis, exalbidis, qui purpureis venis distincti erant: umbilicum floris occupabat hirsutum capitellum, tenuibus purpurascensibusque staminibus cinctum, quorum apices nigricantes: id maturitate in tomentum resolvebatur cui implicatum planum, ut in ceteris, semen.

2. Hujus flos interdum variat: nam licet sex folijs constet & coccineus sit, ad costæ tamen lateris colorem accedit, nec splendens est. Vtriusque autem radix Tenuifoliæ pleno flore radicem non minus refert quam prædictæ. Varietas.

Non erat dissimilis superiori cum radice tum folijs, quæ Sexta Binizade nomine missa, sive Tenuifolia Octava, frequentesque ex radice promit caules pedem altos, vides, summo fastigio ex viridi purpurascens, & tria etiam folia minora tenuiter incisa sustinentes, inter quæ exurgit palmaris pediculus ex viridi purpurascens, & brevi lanugine pubescens, cui infidet flos major superiore, sex folijs constans externâ parte lanugine quadam obductis & coloris sanguinei saturatoris & splendidis, internâ autem sanguinei coccineo permixti, quorum ungues ejusdem ferè sunt coloris, sed splendidis aliquantulum, quaque pediculo adherent quodammodo pallentis, umbilicum floris occupante nigricante capitello purpurascensibus staminibus cincto, quorum apices ex cæruleo fusci. ab it tandem illud capitellum in albicans tomentum, cui implicatum semen planum ut in præcedente. Floret Aprili, interdum denuo sub extremum Autumnum. Anem. hort. tenuif. viii. simplici flore.

TENUIFOLIÆ Septimæ similis erat radice & folijs Septima Binizade appellatione missa, sive Tenuifolia Nona. Ejus autem flos senis folijs non constabat, ut reliquarum maxima pars, sed quatuordecim & pluribus, ijs ferè similibus, quæ interiore parte floris Tenuifoliæ plenæ conspiciuntur, diluti tamen admodum purpurei coloris, & quasi carnei, nullis unguum vestigijs: medium autem capitulum ambiebant multa purpurea stamina, quorum apices cærulei. Anem. hort. tenuif. ix. simplici flore.

Maiore florebat apud Gen. Dn^{am} Vngnadin anno M. D. XXCVIII. Autumno præcedente ipsi cum alijs plerisque singularibus Byzantio allata. An ferat semen, mihi incompertum: nam quam unicam ejus plantam haberet, eamque uno dumtaxat flore præditam, illum ut præ-

scinderem permittebat, quo comodius describere & delineare possem. An porro insequente anno similem florē tulerit, & semen dederit, ignoro: nam illo ipso anno Viennā discessi.

Anem. hort. tenuif. simpl. flore x. & xi.

Anem. hort.
tenuif. x.
simplici flo.

Anem. hort.
tenuif. xi.
simplici flore.

RADICE atque folijs Tenuifoliae Quintae proxima ferè erat Binizade Octava, vel Tenuifolia Decima, licet folia paullo crassiora & magis succulenta habere videretur, atque pronâ parte splenderent: inter quæ nascebatur caulis pedem longus, firmus, viridi lanugine obsitus, terna folia sustinens, non adeò frequentibus lacinijs divisa quàm superiorum, quibus flos initio obvolvabatur: è quorum umbilico crescebat pediculus tres circiter uncias longus, amplû gestans florem, eo qui violacei coloris est æqualè, sex folijs constantem, ut ceterorum maxima pars, exalbidi virescentis primum coloris, deinde nonnihil ad carneum tendentis & circa unguis virescentis externâ parte, internâ verò albi, plurimis in umbilico tenuibus staminibus carnei coloris, quorum apices nigri, hirsutum carniq̃ue pænè coloris capitulum cingētibus. Ista etiam missa fuerat Gen. Dn^e de Heusenstain pro ea quæ florem caruleum plenum ferret.

FOLIIS, caulibus, radice, jam dictæ respondebat Nona Binizade, aut Tenuifolia Vndecima Anemone: cujus flos pediculo insidebat è tribus laciniatis folijs emergenti, satis magnus, brevior tamen superiore, sex ut plurimum folijs præditus (interdum etiam octonis aut pluribus) coloris externâ parte carnei albo mixti, internâ verò prorsus ferè albi, unguibus & venis ex albo paullulum virescentibus: medium florem etiam occupabat hirsutum capitulum albis staminibus cinctum, quorum apices subærulei. Matura utriusque ca-

pita in tomentosam lanuginem planum semen continentem resolvebantur, & à levissima aura dispergebantur.

Vtramque hanc Anemonidem tenuifoliam exalbido flore Decimam videlicet & Vndecimam in eadem tabellâ exprimi curabam, alterius tamen dumtaxat florem, quum ceteris notis conveniant.

Et hæc quidem omnes Anemonides sunt, quæ Binizade appellatione missæ. Ceterum istam varietatem satiatione fieri credibile est: nam in alijs quibusdam etiam plantis idem contingere observabamus.

CETERVM aliam Anemonidem tenuifoliam albo flore conspiciebam apud N. V. Ioannem Hogelandum, quam alterutrius istarum semine natam non dubito.

Anem. hort.
tenuif. xii.
simplici flo.

Multa autem promebat ex radice folia multifida instar aliarum Anemonarum tenuifoliarum, viridia, non splendentia: inter quæ exhibant bini aut plures caules dodrantaes vel etiam pedem longi, rotundi, firmi, in quorum fastigio terna nascebatur folia multipliciter divisa, ut in reliquis Anemonibus multifido folio præditis, è quorum media sede exibat pediculus, binas, ternas, aut plures uncias longus, gracilis, purpurascens ex viridi coloris, sustinens amplum florem, sex folijs prorsus candidis constantem, exceptis foliorum unguibus, qui externâ parte nonnihil virescebant: medium florem occupabat capitulum nigrum, plurimis staminibus albis cinctum, quorum apices nigri magnam venustatem candido flori addebant: radix erat tuberosa, crassiuscula, instar radicis superiorum, aut illius Anemonidis tenuifoliae, quæ plenum sanguineum florem profert.

Anem. hort.
tenuif. xiii.
simplici flo.

ANNO porro M. D. XXVI. Constantinopoli missas novo vere accepit Generosi viri Davidis uxor exsuccas Anemonidum radices, quæ statim telluri creditæ, subsequente Maio & Iunij initio flores protulerunt non unius generis Nam licet omnes multifida instar Bulbocastani haberent folia, & crescendi formâ atque radice Tenuifoliam polyphylo flore rubro sive sanguineo referrent: quarundam tamen flos simplici sex foliorum serie constans prorsus niveus fuit præter foliorum unguis, qui carnei quidpiam coloris mixtum habebat: capitulum hirsutum, floris umbilicum occupans, sepebant multa candidâtia stamina, apicibus ex obscurâ purpurâ nigricantibus prædita: Aliarum flos fuit coloris sanguinei, & plenus. Singularum radices similes crassæ & nodosæ. Omnes autem missæ Galipoli lalè nomine, & subsequentis hiemis inclementiâ corruptæ.

CETERVM

CETERVM insequente anno accipiebam Byzantio aliquot Anemonidis radices, istic in foro redemptas meo ære, cum quibusdam alijs peregrinis plantis, quarum tres inter eas quæ tenuiore fuerunt folio, florem habuerunt à jam descriptis colore nonnihil variantem.

Anem. hort. tenuifol. simpl. flore. xiiii.

VNA protulit multifida & tenuiter incisa folia, reliquarum Anemonarũ Bulbocastani folijs præditarum modo: inter quæ dodrãtales aut ampliores caules, nudi, firmi, subhirsuti vel brevi quadã lanugine pubescentes, terna minora folia aliquot lacinijs diuisa circa summum fastigium habètes, deinde summo fastigio, quod supra terna illa folia ad aliquot uncias excreſcebat, florẽ ſuſtinentes ſex foliorum ſerie conſtantem, externã parte carnei coloris prorfus, præter albicantes oras, internã verò exalbidi, venis tamen carnei coloris ab imo ungue uſque ad medium folium ſparſis, umbilicum occupante villoſo capitello, multis leuiter purpuraſcentibus ſtaminibus nigricante apice præditis obſito: hujus verò radix à ſuperiorũ radice valde differebat, & Tenuifoliæ Secundæ, quæ violaceũ fert florem, radici proxima erat: nam medium quidem radicis caput, è quo folia & caulis emergebãt, extuberabat & craſſius erat, ut in illã, deinde tenues fragilẽsque ramos foris nigreſcẽtes, intus albos, illius inſtar quaqua verſum in latera ſpergebat. Hæc inſequente Vere flores dedit.

Anem. hort. tenuif. xiiii. simpl. flore.

ALTERI, ſingulis quidem annis folia emergebant Priori non diſſimiliã: ſed quadriennio poſt dumtaxat ejus florem mihi conſpicere licuit, qui ſingulari cauli tereti innitebatur ternas aut quaternas uncias ſupra minora illa folia tenuibus lacinijs diuiſa aſſurgenti, ſex ſimiliter folijs præditus, & pænè prioris flori ſimilis, candidior tamen, nec valde à Decimatertiæ flore diuerſus, multis

Anem. hort. tenuifol. xv. simpl. flore.

ſtaminibus albis ſubcæruleo apice præditis, & hirsutum capitulum cingentibus, ejus umbilicum occupantibus. Hujus radix à Prioris radice longè diuerſa, nam nullos nigricantes ramos in latera ſpergebat, illius inſtar, verũ in tuber cõtracta, Tenuifoliæ quæ plenum florem fert, radicem, forma, magnitudine & colore valde referebat, vel etiam magis albeſcebat: breuiter non valde diſſimilis xiiii.

TERTIA, neque folijs, neque radice ab hac differebat, floris etiam forma ſimilis (ſex enim folijs conſtabat) amplior tamen, & foliorum magis orbiculato mucrone erat, color etiam diuerſus, nempe ruber ſeu potiũs ſanguineus adeò ſaturatus & elegans, ut cum illo, qui in ſericeo panno villoſo rubro ſaturo, & ad nigredinem quodammodo tendente, elucet, contendere poſſe videretur: unguis adhuc magis ſaturi, albicantibus tamen quibusdam venis diſtincti: umbilicum occupabat hirsutum ſuſcum capitulum, quod ambibant multa ſtamina ex purpurã rubentia nigricantibus apicibus prædita.

Anem. hort. tenuif. xvi. simpl. flore.

Florem etiam hæc dedit quarto demum anno poſt quã illam accepiffem.

NON minũs elegans, nec etiam ei valde ſimilis erat, quam Lugduni Batavorum obſerbam. Ea etenim ex radice ſimiliter tuberoſã & craſſã ut ſuperiorum, multa producebat folia multifida inſtar præcedentium, & inter illa caules ternos aut plures pedalis longitudinis, interdum majores, quorum faſtigio inſidebant terna folia minora multipliciter incifa, & ſupra illa aſſurgebat craſſior pediculus, quaternas uncias longus, ex viridi purpuraſcens, ſuſtinens florem valde amplum, non cedentem magnitudine flori Secundæ Tenuifoliæ, ſex folijs conſtantem, coloris ſanguinei ex atro rubentis & quaſi ſericei panni villoſi kermefino colore præditi æmuli, quorum in ſima pars circa unguis ſplendebat, floris verò umbilicum occupabat capitellum nigrum villoſum, exilibus ſtaminibus ejuſdem cum folijs pænè coloris, paullo tamen dilutioris ſeprum, quorum apices nigri. Florebat Aprili.

Anem. hort. tenuif. xvii. simpl. flore.

ALIAM præterea valde elegantem conſpiciebã in Illuſtriſſimæ Ducis Arſchoteniſis horto florentem Lugduni apud Batavos, quam à me accepiffe dicebat.

Habebat autem illa, multa & tenuiter incifa folia humi ſparſa inſtar aliarum Tenuifoliarum, ſaturatiore tamen (ut mihi quidem videbatur) viriditate prædita, pediculis ex viridi purpuraſcentibus innixa, inter quæ prodibant bini, terni, aut plures caules purpuraſcentes, tenui breuique lanugine obducti, utin præcedentibus generibus, ſummo faſtigio ſuſtinentes

Anem. hort. tenuifol. xviii. simpl. flore.

terna

terna folia, instar eorum quæ in alijs Anemonibus tenuifolijs multifida & æqualiter nascuntur, e quorum medio exibat pediculus ejusdem cum caule coloris, unciam unam aut alteram longus, aut paullo major, cui insidebat flos sex folijs constans, brevi tenuique lanugine exteriori parte pubescentibus, coloris dilute rubescentis, interiore verò coccinei valde diluti, quorum ungues ampli erant & albi, umbilicum obsidebat fuscum capitulum multis sanguinei coloris staminulis cinctum, quorum apices nigri: radix ferè ei similis quæ tenuifoliæ pleno flore. Cum alijs generibus Aprili florem, qui odoris expers, proferebat.

Anem. hort.
tenuif. xix.
simpl. flore.

EODEM similiter tempore Aliam observabam florentem, quæ, ex tuberosâ crassâ radice instar superioris, multa producebat folia multifida, ejus tenuifoliæ quæ plenum florem habet folijs similia, inter quæ etiam exoriebantur bini aut terni, interdum plures, pro plantæ magnitudine, caules, pedalis longitudinis, virides, brevi lanugine pubescētes, ferentes summo fastigio terna minora folia, sed valde etiam dissecta, inter quæ exiliebat pediculus tres aut quatuor uncias longus, ex viridi purpurascens, & brevi tenuique lanugine obsitus, sustinēs florem sex uncialibus folijs constantem elegantis coloris, veluti ex sanguineo & coccineo medij, non saturi tamen sed diluti, eique prorsus similis quem vulgus cochinilleum appellat, extimâ parte orbiculatis, non autem mucronatis, quorum ungues magni, albi, & quasi argentei, umbilico floris occupato à nigro villoso capitello, quod ambibant multa tenuia staminula ejusdem cum flore coloris, & nigris apicibus prædita.

Anem. hort.
tenuif. xx.
simpl. flore.

CUM ea conveniebat Altera, tam radicis quàm foliorum formâ: caulis tamen & folia in hac magis dilute virescere videbantur, quemadmodum & terna illa quæ in summo caule nascuntur, tum pediculus cui flos insidebat, qui etiam crassiores & firmiores erant quàm in superiore: flos item major, licet senis duntaxat folijs, ut ille, constans, sanguineo tamen colore quodammodo præditis, vel inter coccineum & cochinilleum medio, albicantibus unguibus ipsiq; minoribus quàm in superiore: capitello in floris umbilico sito, staminulisque illud ambientibus cum suis apicibus, nil prorsus differebat à superiore.

HÆC sunt quæ de Anemonide tenuifoliâ florem simplici foliorum serie gerentem observabam: non dubito autem quin plura genera reperiantur, & multo adhuc plura quottidie exoritura cōfidimus, vel foliorum numero, vel colore, vel alijs notis flores discretos habitura, in ijs plantis quæ superiorum semine vel natæ sunt, vel nascentur.

Anemonides,
ut plurimū,
caules singu-
lares non ramosos habet.

CETERVM, Omnia Anemonidum genera, singulares caules, interdum duos, aut tres, vel etiam plures, prout magnæ & amplæ vel vetustæ sunt radices, proferre solent, & nullis ramis præditos: non candidè igitur agunt, qui eas multifido & ramoso caule expressas nobis proponunt. Non tamen inficias eo, quin interdum Naturæ luxuriantis lusu cōtingere possit, ut unus ramulus, interdum & alter, inter superna illa folia summum caulem amplectentia enascatur, ut mihi accidit in Tenuifolia hortensi simplici sex foliorum coccineo flore anno M. D. XXXIX. & latifolia hortensi simplici flore Tertia, anno M. D. XCII. atque etiam alijs Tenuifoliæ generibus anno M. D. XCIII. & Hogelando in eâ Tenuifolia albo flore, quam semine adquiserat: verum id rarissimè, & præter ipsius plantæ naturam: nisi fortè Latifoliæ Secūdæ quis peculiare esse censeat, ut caulē in binas alas divisum gerat.

Anemone
Anguillara.

REFERT diligentissimus Anguillara, se in altis montibus observasse Anemonidis genus multifido & lanuginoso folio, cujus flos quatuor duntaxat folijs constaret Papaveris florum instar, qui vel rubri coloris esset, aut albi, aut cærulei. & in Apulia genus illud inveniri, quod Galenus luteo esse colore scribit: quod quum non facie, sed solo colore à reliquis generibus differre asserat, plurimum dubito, an latifoliæ genus illud sit, quod secundo loco descripsi.

Nomina.

DICTUR autem Græcis ἀνεμώνη, Plinio Anemona & Phenion, Gaza Fremium (nisi mendosus sit ejus codex & Phenion cum Plinio scripserit) novâ & inusitatâ voce vertit: nullum vulgare nomen novi. Ruellius tamen *Coquelourdes*, *Coeles*, & *Passe fleurs* à Gallis appellari asserit. Scio postrema duo nomina Papaveri erratico nonnullis Galliæ locis tribui: vox *Coquelourdes* Pulsatillæ fortè convenire possit, quæ silvestris Anemonæ genusest. Non desunt tamen, qui simili appellatione Pseudonarcissum pallido flore donent.

Coronariam autem plantam apud Veteres fuisse, ex Athenæi Deipnosoph. Hist. libro xv. apparet.

Nicander enim lib. II. Georgicorum flores coronarios apud eum recensens Anemonidis meminit, his verbis,

*Et Anemonides fulgentes ipse, antea quàm contractentur,
Splendidiorè procul colore allicientes.*

Et Cratinus in Effeminatis, apud eundem,

*Chamæmelis omnigenis ornatur mihi caput,
Lilijs, rosis, leirijs, cosmosandalis, violis, sisymbrijs,
Anemonarum vernis calicibus, serpillo, croco, hyacintho, &c.*

OMISSIS porrò Neotericorum varijs de Anemonide sententijs, ejus vis acris est, & proximè ad Ranunculi facultates accedere videtur.

ANEMONE HORTENSIS pleno flore.

CAP. LVIII.

SED longè omnium elegantissima sunt duo illa Anemonidis genera, quæ Polyphyllum, sive multiplici serie constantem habent florem: quarum historia in Appêdice ad Plantarum in Hispanijs observatarum descriptionem data est, & in Pannonicis Plantarum observationibus auctior reddita: nunc verò quia circa illarum alteram, latifoliam videlicet, quasdam notas diligentius observare mihi licuit, ejus historiam de integro retexere placuit. Ejus verò plures observabam species.

Anem. hort. latif. pleno flo. versic. radix.

ILLARVM enim Prior, multa habebat folia, lata initio, & latifoliae simplici flore Primæ folijs pænè similia, deinde Saniculæ aut Tertiæ latifoliae foliorum æmula, majora tamen, magis dura nervosaque, & in tres lacinias altius divisa, insuper in ambitu ferrata, supinâ parte viridia admodum & quasi nigricantia, pronâ candidiora, fervidissimi saporis & illico linguam urentis, ante hiemem etiam germinantia. Novo jam Vere, unus aut alter caulis inter folia prodibat dodrantalis, interdum etiam pedalis longitudinis, crassiusculus, nudus, brevi lanugine septus, circa fastigium tria exigua folia, aut nullis, aut rarissimis lacinijs divisa ab eodem fere exortu prodeuntia & simul tandem caulem amplectentia proferens, deinde binis uncijs supra jam dicta folia emergens, magnum ac latè expansum florem sustinebat, numerosis folijs constantem, quorum externa & majora dena aut duodena, colore viridi, ut plurimum, prædita erant, eorum mucronibus coccineo colore leviter & virgatim infectis, interna verò minora, & angustiora dilutiore ex rubro purpurâ nitebant, & quæ medium florem occupabant ejusdem etiam coloris, ad umbilicum reflexa, & veluti glomerata erant.

HABUIT porò Generosa Dn. de Heusenstain anno octogesimo quarto supra millesimum & quingentesimum ex hujus fragmento, quod aliquot ante annis ipsi communicaveram, florem modò descripto similem, qui ex

alio simplici octo latiorum foliorum partim viridium, partim coccineorum flore, triunciali caule supra terna minora folia innitente emergebat, quem sustinebat uncialis pediculus purpurascens, elegante sanè spectaculo.

ALTERAM speciem habuit illo ipso anno eadem Generosa Dn. quæ amplissimum gestabat florem, insidentem pediculo duarum aut trium unciarum supra terna illa minora folia emergenti, initio quidem virentem deinde coccineum colorem paulatim contrahentem, octonis tamen aut pluribus folijs latioribus & externis reliqua amplectentibus, aliquam viriditatem retinentibus, interiora verò coccinei prorsus erant coloris, eorumque unguis superiore parte ex pallido flavescebant, infimâ, quâ capiti inhærebant, coccinei radiatim in pallido desinentes erant coloris: floris autem umbilicum non occupabant glomerata & reflexa folia ut in præcedente, sed villosum capitellum nigricans, multis nigris staminulis cinctum, quorum apices initio ex viridi pallecebant, deinde, ubi obversi, ad subæruleum colorem tendebant. Ejus floris diameter erat tribus uncijs Romanis, sive quadrante Romani pedis amplior.

SIMILEM nunc alunt omnes rei herbariæ cultores Belgici in suis hortis, in quâ tamen duplex discrimen animadvertēbam.

VNA enim caules inter folia producebat dodrantem aut pedem longos crassiusculos & firmos, virides, sustinentes summo fastigio quaterna plerumque, nonnunquam etiam quina uncialis longitudinis folia, quorum unum latiusculum & extimâ parte in lacinias divisum, reliqua mucronata, viridia, interdum tamen uno aut altero, rubro colore consperso: pediculus deinde inter illa assurgebat, tres, quatuor, aut plures nonnunquam uncias longus, crassus, firmus, viridis, pubescens, cui insidebat flos unicus, vicenis, tricenis aut pluribus folijs constans uncialis vel etiam amplioris longitudinis, eleganti saturatiore splendēteque coccineo colore præditis, quorum unguis sanguineos ambibat magnus orbis pallidus, qui ma-

Anem. pleno flore duo genera.

Anem. hort. latifol. pleno flore 1.

Varietas.

Anem. hort. latifol. pleno flore 111.

Anem. hort. latifol. pleno flore 111.

Anem. hort. latifol. plen. flor. versicolor.

Anem. hort. latif. pleno flore coccineo.

qui magnum decorem flori addebat : floris umbilicum occupante capitello villosa nigro staminulis sanguineis subcaeruleos apices habentibus cincto.

Anem. hort.
latifol. Pavo
majoris.

ALTERA flores minus plenos profert, & interdum simplici octo, novem aut decem foliorum duntaxat serie constantem, alioqui, nec folijs nec floris amplitudine, nec colore ab aliâ differt.

Singularum radix crassa, & in aliquot capita extuberans, Latifolia: Tertiae simplici flore radice instar, foris nigra & scabra, intus alba, solida, ingrati saporis & fauces coarctans, multisque tenuibus fibris prædita.

Tempus.

Aprili vel paullo etiam serius florem istæ expandunt. Sed Prioris flos rarissimè in Germania ad frugem pervenit, frequentissimè enim, ante quàm sese explicet, vitium contrahit. Certè licet multis annis aluerim, ultra ternos aut quaternos ejus flores explicatos videre non memini. Cassellis autem in cultissimo horto Illustrissimi Principis Wilhelmi Landgravij Hassiæ &c. maximum & amœnissimum protulerat anno M. D. XXXI. quem vivis coloribus ipsius jussu expressum, dum sequente Octobre ipsius Celsitudinem convenirem, mihi conspiciendum præbebat.

Nomina.

PRIOR istarum Constantinopoli semper allata fuit *Gial* vel *Gul catamer* appellatione, quâ (ut ante diximus) roseos pænè omnes flores & multiplici foliorum serie constantes donant. Vulgus autem Herbariorum apud Belgas & Chalchedonicam, & quia ejus flos plerumque vitiosus est, & in caput multis viridibus folijs constans degenerat, viridis Anemoidis cognomen illi tribuit. Alteram autem quæ perfectum coccineum florem gestat, Pavonem majorem appellant, quòd ejus flos, orbem illum, qui in extremis caudæ pavonum plumis conspicitur, quodam modo imitetur, tametsi diversis coloribus præditus.

Harum radices, perinde ac Latifoliarum simplici flore, præsertim quæ crassæ & globosæ sunt, temporis diuturnitate plerumque cariolæ fiunt, & vitio deinde ad extremos nodos serpente, tandem penitus corrumpuntur, nisi alternis ad minimum annis, in fragmenta divulgæ, tellurique commissæ pangantur.

Anem. hort.
tenuif. pleno
flore.

CETERVM Alterius, quæ pleno flore est, folia, numero quina, sena, aut plura sunt, multifida, Bulbocastani, aut Tenuifoliæ secundæ, simplici sex foliorum serie florem gerentis folijs similia, paullo tamen dilutius virentia, seu verius ijs quæ reliquæ tenuifoliæ, florem coccineum simplici sex foliorum serie constantem gestantes crassioreque radice præditæ,

Anem. hort. tenuifol. pleno flore.

ditæ, habent: caulis etiam illarum cauli similis, quem circa summum tria minora tenuiter incisa folia ambiunt, florem, ante quàm aperiatur, occultantia, qui summo cauli ad binas, ternas, aut plures uncias supra minora illa folia succrescenti insidens, in dena, aut plura externâ parte pubescentia, longâque & latiuscula atque etiam majuscula folia explicatur cocci modo rubetia, internâ verò parte coccineo saturatiore nitentia, quæ numerosa tenuiaq; foliola sanguineo colore prædita amplectuntur. Hujus radix nodosa quidem est, sed paulò longior alterâ, & licet foris nigricans, nitidior tamen, & pallescente colore quasi perfusa, breviter earum radici similis, quarum flores sanguineo coccineoq; colore sunt prædita, intus alba, ejusdemque cum aliarum radice saporis, & tenuibus fibris, ut illæ donata, & fragmentis pangi potest.

Hæc porro multo liberalior esse solet in proferendis floribus quàm reliquæ, rarissimè vitium faciens: imò, si mitior sit aëris tēperies, Autumno flores denuo gestans, sed magis dilutos, & internis folijs (caloris defectu) aliquâ viriditatem retinentibus. At in ijs qui Aprili aperiuntur, ego & alij aliquâdo eam amplitudinem habuimus, ut Germanici talleri orbem æquaret, & trium aut quatuor simul cōjunctorum crassitudinem superaret, hoc est, ut duas uncias lati essent, & unam densi. Hoc etiam ego & alij experti sumus, in integris radicibus & earum fragmentis, ut charta dumtaxat involutæ, & sine terrâ sicco

loco per totum Autumnum totâque hiemem reservatæ, deinde incunte Vere terræ creditæ, Maio mense folia protulerint & insequente Junio flores. Idem periculum in aliarum Anemonidum radicibus fecimus, & successit experientia, verùm in nullâ felicius quàm in Tenuifoliâ polyphyllo flore.

M I H I primum ejus radices communicarunt Constantinopoli missas vel allatas Illustris Vir David Vngnad, & Gen. Carolus Rym, ejusque affinis Philibertus de Bruxella: quæ deinde meâ operâ Belgicis hortis communes factæ, missis Viennâ Austriæ ad amicos earundem radicibus. Illam autem paucis annis ante quàm, ad Cæsarem Maximilianum evocatus, Viennam proficiscerer, Byzantio etiam delatam acceperat Ill. Vir Ioannes de Brancion, amicus fratris loco à me semper habitus, consanguinei ipsius operâ Iacobo de Codenhoven, qui binas ejus radices Viennæ redemerat cum paucis aliquot Tulipis recens à Cursore quodam Constantinopoli allatis. Postea verò dum Viennæ vixi, & hæc & superior Nobilibus viris & matronis, quibus peregrinæ plantæ & elegantes flores in delicijs erant, Byzantio Viennam sunt allatæ: latifolia quidem *Gul catamer*, ut dixi, appellatione: hæc verò plerumque *Lalé Benzede*, & *Galspoli Lalé*.

Vnde primū illata.

Novina.

Quod si autem Anemonidis aliquod genus, ad Adonidis florem, Ovidio libro Decimo Metamorph. descriptum, referendum est, nullum hæcenus conspiciere memini, quod ejus descriptioni propius accedat, quàm hoc: etenim sanguini concolorem habet florem. Licet etiam quæ præcedente capite descriptæ sunt florem simplici foliorum serie constantem habentes cocineï aut sanguinei coloris, pro eo sumi possint.

Adonidis flos.

CETERVM de Anemonide quæ missa fuit pro eâ quæ cæruleum plenum florem habere deberet, jam ante diximus. Similem certè florem nondum videre mihi contigit, quemadmodum nec illam, quam albo pleno flore inveniri aiunt.

CYCLAMINVS.

CAP. LIX.

CYCLAMINI sub Æstatis finem aut Autumni initium suos flores producentis, deinde folia, quæ postquam tota hieme perstiterunt, sub Aprilis finem, aut Maio amittentis, duas differentias in Pannoniâ & Austriâ observabam.

Cyclaminus odorato flo. 2.

VNA enim ex globulari radice, tenuibus nigricantibusque fibris prædita, multa circinatæ propemodum rotunditatis profert folia, Asari folijs ferè respondentia, non adeò tamen crassa, supernè virentia, infernè purpurascens, humi expansa, flores in longis pediculis nutantes, unico folio sed in quinque profundas lacinas diviso, sic ut plura videantur, constantes, quæ

Cyclaminus odorato purpureo flore.

Cyclaminus europaeus
W. & A. 1709
M. C. 49
Linn. 2. 232

*Cyclam. odo-
rato flore II.*

*Cyclam. odo-
rato. μαριόφι-
ζο.*

Nomina.

*Cyclam. odo-
rato varietas*

*Cyclamin.
Byzantin.*

*Cyclamin.
Byzant.*

Βολυανθία.

*Cyclam. Bel-
gic. hederaceo
folio.*

tibus, aut rupibus quæ Pinastrorum silvas alunt, nõ sine difficultate erucere memini, quæ digi-
talem crassitudinem non superarent, sed in cubitalem nonnumquam longitudinem ex-
crevissent, subinde in nodos (ubi scilicet paulò laxiores petrarum fissuras noctæ erant) ex-
tuberantes.

Rhizotomæ mulierculæ, quæ multas Cyclamini radices cum varijs alijs plantis Viennam
in forum venales adferre solent, *Sambrot* appellat, hoc est, porcinum panem, quidam etiam
rustici *Erdt apfel* id est, terræ malum, Vngari autem *Dizno repa*, porcinum rapum.

CETERVM duas alias Cyclamini species se habere ad me scribebat Nobilis vir Ioannes
ab Hoghelande, ab ipsius fratre Theobaldo in montibus quibusdam erutas dum ex Italiã
rediret. Illas verò non Autumnii initio flores proferre, sed ipso Solstitio æstivo florere inci-
pere, perseverareque ad autumnale usque Æquinoctium: ejus item semine natas plantas
idem ortus sui tempus observare: eam ob causam æstivum Cyclaminum potius dicendum,
quàm autumnalem. Priorem habere folia albis maculis obscure notata, aversã parte ru-
bentia, aliquantulum angulosa, flores saturatius purpurascens: Alteram folia promere
aversã parte virentia, adversã maculis albis, ijsq; valde conspicuis aspersa, rotundiora supe-
rioribus, & flores dilutiores, utrosque autem suavissimi odoris, nares etiam procul ferientis.
Vtrique hoc peculiare, quod vetera folia retineat, donec nova nascantur.

ANNI porrò M. D. XXXI. autumnò, missæ sunt Constantinopoli Gen. Dn. de Heusenstain
cum varij generis bulbis, aliquot Cyclamini radices, orbiculares, quas castaneæ magnitudi-
nem non superasse, & valde tersum expolitumq; corticem habuisse aiebat, quæ statim ante
hiemem folia produxissent, Cyclamini ineunte vere primum emergentis & florentis folijs
ferè similia, pronã parte pulcherrimè purpurascens, & supinã candicantibus maculis insi-
gnita, paucioribus tamen angulis prædita. Martio sequente flores tulit, quos subsequens ge-
lu corruptit: itaque vernum esse omnino putabam. At postquam subsequentibus annis folia
ante hiemem semper proferre animadverti, atque nonnumquam, mitiore præsertim aurã,
etiam flores, plurimum hési, & an autumnali Cyclamino, an vernali attribuerem, dubitavi.
Qui venales habebat Turca, ei qui illas emit, libenter obtrusisset pro Viola martia flore
rubro, tamen Cyclamini esse agnosceret.

Binis subsequentibus annis multo majores & plani omnino bulbi Cyclamini missi sunt
Byzantio *Buhur meneni*, & *Dohum* appellatione. Quadriênio verò post magnum, & palma-
ris latitudinis tuber inde accipiebam nullo nomine insignitum, cujus folia genus illud quod
Belgicis hortis familiare esse solebat hederaceo folio, prorsus referunt, sed subtus rubent:
id anno

tes, quæ sese explicare incipientes sursum re-
flectuntur, coloris vel dilutius vel saturatius
purpurascens, odoris suavissimi: ij marce-
scentes integri decidunt, capitulumque subse-
quitur, cum pediculo cui infidet in multas spi-
ras se convolvens, donec terram attigerit, cui
incumbens paulatim augetur, donec viola
martia seminarium vasculum magnitudine
æquet, quod maturitate ab extremo mucrone
aperitur, semênque ostendit inæquale, ex fu-
sco fulvescens, quod terræ commissum, in ger-
men non abit, sed in tuberculum aut radicu-
lam convertitur, præter reliquorum seminum
naturam, unde postea foliola promit.

ALTERA illi planè similis est: pauciora ta-
men semper folia proferre conspicitur, eaque
non purpurascens subtus coloris, sed albi-
cantis quodammodo, aut pallefcens, cui viri-
dis mistus, ut in *Asari* aversis folijs.

Nulli sunt illarum Provinciarum silvosi mon-
tes, nulli saltus, aut interdum in montium ac-
clivitatibus uda prata, quæ ijs non abundant,
ubi variæ magnitudinis radices eruuntur, tan-
tæ interdum, ut manum implere queant, quæ
plerumque magis scabro sunt cortice, quàm
juniores aut medioeres, & habent interdum va-
rios quasi cauliculos unde folia & flores sin-
gulis annis emergunt, qui etiam contracti &
terrã reconditi, in globularem radicem effor-
mantur & transeunt, singulis etiam annis fo-
lia & flores producentes. In saxosis autem mon-

Cyclaminus inodoro purpurasc. flore.

Cyclaminus verno tempore florens.

id anno xc. supra millesimum & quingentesimum, plures viginti flores tulit, ijs qui in Belgico nascebantur non dissimiles, etiam inodoros: xci. autem, plures quinquagenis: sequente biscentenis.

BELGICVM illud genus in quadam silva non procul urbe Tornaco primus observaverat Ioannes Moutonus, cujus librales radices dum Machliniæ viverem, & magno rapo æquales, ab ipso nobis missas memini: Illius folia ut plurimum subtus virescebant, flos dilute rubescens, carnei erat coloris, & interdum albicabat, inodorus. Cujus semine natas aliquando habui plantas similes planè flores proferentes, folia etiam hederacea: sed quæ aut matris folia omnino referebant, hoc est, subtus viridi misto colore pallecebant, aut purpurascabant Byzantini Cyclamini foliorum instar, eaq; supernè albis frequentibus maculis aspersa erāt, etiam nonnulla ad umbilicum alba macula insignita, alia minimè. Tam hoc verò, quàm Byzantinum magis serotinum supra enumeratis, & Octobri ut plurimum duntaxat florere incipiens in Novembrem usque. Byzantini semen duntaxat semel observare potui, licet aliquot capitula diu retineret quæ ad frugem perventura videntur, hiems tamen semper corrumpebat, illud autem erat duplo majus eo quod Belgicus proferebat. Belgico autem hederaceo folio similis è Britannia Galliæ postea inferri cæpit.

HABVI etiam aliquando Cyclamini verno tempore florentis paucas plantas, semine ex Belgicâ mihi missis natas, quæ tertio à saturo anno flores proferre cæperunt, odoratissimos sane, & vulgari saturatiores, pauloque graciliores: folia alijs minorâ, in ambitu ferè crispa, & foliorum hederæ formam imitantia, teneriora tamen, supinâ parte candicantibus maculis aspersa, angulorum etiam mucronibus albicantibus, pronâ omnino purpurascētia. Primus inter Belgas eam plantam habuit Ioan. de Brancion munere Alphonû Pantij, cujus deinde semine natæ plantæ in aliorum potestatem venerūt. Sed N. V. Ioan. Boisot aliud genus alere solebat oblongiore folio, ut mihi, cum ante aliquot annos illius semen mitteter, per litteras significabat. Is etiam M. D. xci. anno aliquot bulbos verni misit: qui sequente Aprili flores tulerunt.

At quem noster Lobelius apud insubres luteo flore observasse scribit, videre nondum mihi contigit. Quemadmodum nec eum de quo mihi relatum est parva radice avellanæ magnitudine, æstate florem vulgari majorem proferentē, & in declivitate montis nascentem, qua iter faciendum est ijs qui Româ Florentiam proficiscuntur, ultra pontem Milvium secundum rivum aque traverse dictum: qui fortè Hoghelandij alter esse posset.

TERTIA Novēbris anni M. D. xc. scribebat ad me è Candiâ Cretæ insulæ urbe diligentiss. Iosephus de Casa bona Belga & Sermi Thuscæ Ducis Horti Medici præfectus, in eam insulam

*Cyclam albo
flore.*

fulam observandarum stirpiū gratiā suo Principe ablegatus, se inter reliquas plantas quas Novembri florentes istic invenisset, Cyclaminum albo flore observasse. Sexēnio verò post adferebat Gallus quidam rhizotomus Galliam, Italiam, Germaniam peragrarē solitus, in Bataviam, rariores quasdam stirpes, inter quas Cyclamini radices, quem albo flore prædium esse referebat.

D E N T A L I.

Dens caninus purpurascēte flore.

C A P. L X.

Dens caninus albo flore.

Dot. 203.

*Dens cani-
nis purpura-
seme flore.*

VT Superior Autumni initio, plurimūm suos flores producit, & statim folia: sic huic plantæ incūte vere bina plerumque folia (rarò terna) prodeunt, mutuò se amplectentia, & florem occultantia, liliaceis proxima, breviora tamē & latiora, ad Allij ursini formam valde accedentia, crassiora & magis carnosa, multis magnis maculis ex atro purpurascētib; aspersa, basi angustā, paulatimq; in latum extensā, deinde in mucronem desinentia: explicatis folijs, conspiciendum sese præbet flos, dodrantali pediculo enodi & vacuo purpurascētiq; innitens, sex oblongiusculis folijs constans deorsum inflexus & spectans, qui aëris (Solis radijs excalesacti) tepore sese explicat, foliaq; sursum reflectit Cyclamini instar, elegantis & dilutioris purpurei coloris, senis intus staminibus purpureis, & candido trifulco stilo, nulla odoris gratiā placens, sed solā elegantia commendabilis: flori succedit trigonū capitulum, cōtinens aliquot semina Leucoij bulbosi præcocis alterius seminibus ferè respondentia, sed longiora gracilioraque, flavescētis coloris: radix longa, infimā sede crassior, multiq; candidis fibris stipata, & plana quadam appendice, unicā aut pluribus, donata, quæ veluti radicum superioris anni & præcedentium aliquot vestigia sunt, parte autem superiore paulatim gracilescens, unde caulis emergit, summā tellure bina folia proferens. Quamdiu nullum florem dat hæc planta, unico duntaxat exit folio.

Copiosè nascitur ad quorundā montium radices herbido & udo solo, nō procul Grätzio Stiria provinciae metropoli, & Sermi Archiducis Austriae Caroli regiā. Similis planè coloris in Allobrogum montibus erutam & in Belgicā à Walerando Dontez nobis aliquando missam memini: Sed & circa Baionam nasci, vicinis Cantabrorum montibus, mihi referebat C. Videmque Medicus Regius Ioannes de la Riviere. Floret Aprili, interdum etiam maturius, in hortis præsertim culta.

*Dens cani-
nis albo
flore.*

Aliud verò genus crescit in Apennino & Euganeis montibus, cujus folia longiora, maculas albas diutius retinentia, initio dum exeunt, florem etiam amplectentia, qui superiore major plerumque est, vel lactei omnino candoris, vel mistis purpurascēte albōque coloribus con-

bus constans, staminibus albis, apicibus nigricantibus, huic succedit trigonum caput lemna alteri paria continens: radix etiam longa, & superiore crassior. Hanc aliquando accepimus à C. V. Vlyse Aldrovando, totius Naturæ miraculorum scrutatore diligentissimo, & Medico excellentissimo, tum ab amplissimo viro Iacobo Antonio Cortuso Patricio Patavino, & à C. V. Achille Cromero, Medico, cum Patavij viveret: Verùm similes etiam radices ad me Francofurtum mittebat anno M. D. XCI. Ill^{us} Vir Ioan. Vincent. Pinellus.

Vulgo à Scitiæ Medicis & Pharmacopæis Dentali, à nonnullis verò rusticis Schofowurtz *Nomina.* appellatur Prior: ex Allobrogibus autè missa, Satyrij erythronij nomine, qua etiam appellatione usus Lobelius in Adversarijs & Observationibus. Altera Pleudohermodactyli & Dentis canini nomine ex Italia missa. Vtraque frigoris patientissima.

Stiriacas mulierculas radicis exsiccatę pollinem pultibus puerorum inspergere solere, ad *Facultates.* enecandas eijciendąque ventris tineas, mihi relatum est. Ex vino autem haustum mirificę coli dolores mitigare expertus est doctissimus vir Thomas Haustain, Ser^{mi} Archiducis Caroli primarius medicus (qui multos ejus bulbos Viennam usque non semel mihi misit) in super corporis vires reficere & nutrire; ex aqua verò pueros epilepticos juvare.

ORCHIDES.

CAP. LXI.

VIENNENSI agro & vicinis Provincijs frequentia sunt Orchidum varia genera, quę in Belgicā etiam videre memini, quarum historiam, cum ab alijs descripta sint, minime repetendam esse duximus. Quę verò numquam antea mihi conspecta fuerunt, qualesque à nemine observatas suspicor, earum porrò historiam hoc capite cōscribemus, initium ab omnium, quas umquam viderim, maximā, facientes.

BINA habet hæc Orchis folia, Ellebori albi folijs amplitudine non cedentia, aliquot venis à pediculo ad extremum usque folium productis similiter insignita, supernè virētia, infernè dilutiora, prorsus tamen splendētia: caulem cubitalem, paucis foliolis sive involucris præditum, pentagonum: flores in summo spicatum cohærentes, cujus autē coloris, cujusve formę, ignoro, cum, ante quam aperirentur, plantam dumtaxat observaverim: radices binas, crassas, & parvi napi modo oblongas, supra quas infimo cauli inhærent aliquot fibrę satis crassę.

Solum mihi conspecta est hæc Orchis Maio mense anni M. D. LXXIX. in declivitate montis in quo extracta est arx Ill. V. Balthasaris de Batthyán p. m. Grebén nuncupata, inter Dravum & Savum amnes, binis ultra Waraldinum miliaribus. *Natalis.*

Orchis latifolia altera.

Illius genus haud dubiè erit, quod non modò *Orchis latifolia altera.* in silvis Nemethwywar oppidi vicinis, sed etiā in Leytano saltu supra Manderstorf observabam, folijs quidem magnis & latis, sed infra superiorum amplitudinem, caule pænè cubitali, magnis floribus spicatum congestis, ejusdē cum aliarum orchidū floribus formę, purpureis maculis aspersis, exalbidā galeā flores singulos tegente, radicibus geminis, crassis, superiore tamen brevioribus.

PLURA sunt Alteri folia, angustiora, caulis gracilior, pedalis, flores rubri pulcherrimi, quales ferè in Belgico illo Orchidis genere videre memini, quod è pratis Lovanio vicinis eruebatür. *Orchis II.*

Crescit in eodem jugo Grebén pone arcem, *Natalis.* & plerisque gramineis locis, inter flumina Muram & Dravum, tum apud Sackturnya Ill. Comitibus de Zrinio arcem.

TERTIUM genus elegantissimum, binis crassis bulbis præditum, uno succi pleno, altero flaccidiore, quod in Orchidibus vulgare est; folijs longis, angustis: caule interdum pedali, spicā florum eleganter, odoratā, quorum galeola obscurā purpurā nitet, hiatus cum propendente labro candicant, purpureis que maculis insigniuntur. *Orchis III.*

Invenitur in pratis Nemethwywar Dn. de *Natalis.* Batthyán vicinis, supra Rabam, & inter flumina Muram & Dravum.

QUINA aut sena sunt Quartę folia, caulis palmaris aut amplior, aliquot minoribus folijs cin-

ctus: spicā elegantium pusillorum florum purpurascēte galeā rectorum, prominulo labro

& in quatuor barbulae diviso, albo, purpureis punctis distincto, parvo calcari à tergo prominente, tenuis odoris, sub quo, ut in reliquis Orchidibus torosum & contortum est capitulum, exiguum semen scobis instar continens: geminas radices habet testicularum modo efformatas, unam plenam, alteram marcidam, supra quas ex imo caule ortæ fibræ expanduntur.

Natales.

Nascitur ad montis Glesensfeld imminētis radices, binis supra Neapolim Austriae miliaribus, abundantius tamen in montium tenui gramine tectorum declivitatibus, supra Radaun, Medeling, Baden, & plerisque alijs editioribus siccioribusq; locis Viennæ vicinis.

Illi similem eruebam montibus Grebén proximis, sed longè ampliorem, crassioréque & longiore spicâ præditam.

Orchis v.

QUINTIA quatuor aut plura habet folia, summâ tellure jacentia, Belgicæ orchidis quæ passim in pratis maturè purpureum florem fert, similia, sed nullis maculis aspersa: caulem palmarem, aliquot minoribus folijs septem, cujus summum, multi flores exigua galeâ duobus foliolis constante, tribusq; alijs foliolis galeam ambientibus, latiore barbâ propendente, & obtusiore calcari præditi, spicatimq; nascentes exornant, coloris aut purpurei saturatioris, aut dilutioris, aut ferè carnei, atque etiâ omnino albi, barbâ tamè plerumque vel exiguis, vel majoribus maculis saturè purpurascētibus aspersâ, interdum etiam prorsus nullis, præsertim in lacteis floribus: semen ut in reliquis contortis vasculis continetur: geminas radices, unam superioris anni flaccidiorem, alteram recentiore, succulentam, tegunt multæ candidæ crassiusculæ fibræ.

Natales.

Inveniuntur passim in pratis Viennæ vicinis. Similem etiam observabâ anno M. D. XXCI. in pratis urbi Londiniensi in Angliâ proximis: ubi & aliam eruebam grandiore paulò florum purpureorum spicâ, teterrimi fœtoris.

Orchis vi.

INGRATI etiam odoris est, quam non ineptè Tragorchin minorem nuncupari posse censet Ioan. Hoghelandius, cujus iconem & binos bulbos ad me misit ante bienniū. Dodrantali assurgit caule, quem terna aut quaterna ambiunt angusta folia: summus caulis sustinet breviorē spicam florum elegantis interius rubri coloris, internè verò paulò dilutioris, trifido labro propendente

Natales.

Rara inventu crescit in marinis aggeribus, interdum etiam reperitur circa Hagam Hollandiæ. In hortos autem translata, latius explicat florum comam, in metæ quasi formam desinentem.

Tempus.

Omnes autem Maio mense florere solent, præter primum genus quod paulò serius flores promit.

Orchis Batavica VI.

Orchis Pannonica VIII.

TRIA plerumque habet Septimum genus angusta folia, alioqui reliquis Orchidibus similia, viridia, cauliculum palmarem, spica flosculorum ex herbaceo pallidi coloris, tribus apiculis constantium, & moschi odorem referentium, exornatum: unicam radicem, rotundam pisi magnitudine, supra quam longæ propagines exporriguntur, quæ novas subinde plantas generant.

Exit copiosè in colle monasterio Neuberg vicino, & Iunio floret.

Et hæc quidem de Orchidibus orbiculatas radices habentibus Quæ verò sequuntur, geminis licet radicibus sint præditæ, in orbem tornatæ non sunt, sed in aliquot appendices desinunt, & quasi palmas imitantur.

L I L I I primùm enascentia folia tria aut quatuor habet Oçtava, dilutioris & quasi pallentis viriditatis, nullaque macularum aspergine notatis, ingrati saporis: palmarem caulem amplectuntur aliquot foliola, in cujus summo fastigio flores spicatum digesti nascuntur exalbidi & quasi pallescentis coloris, nullis punctis distincti, antè morionum hiantibus cucullis similes, utrinque auriti, & latiusculo pallido labro propendente, posteriore verò parte corniculum habentes, ut consolida regalis, aut Linaria, sed latius & obtusum, graviter odorati, florum sambuci odorem referentes: ad horum exortum singula foliola nascuntur pallentia, & floribus colore respondentia: radices geminæ, veluti palmæ, in binos, ternos, aut plures digitos distributæ sunt, quarum vetustior fungosa, nigrior, & flaccidior est, altera candida, vegetior ac solida, paucis supra earum exortum nascentibus fibris.

Aliud genus est formâ, magnitudine, ceterisque notis illi par: sola varietas in floribus, qui in hoc purpurei sunt, foliola sub floribus nascentia etiam purpurascent.

Invenitur utrumque genus non modò in Leytano saltu supra Manderstorf, alijsque Austriæ inferioris silvis: sed etiam editioribus quibusdam pratis Viennensi saltui proximis. Floret autem Aprili, nonnumquam etiam Maio, pro mitiore videlicet aut rigidiore vernalis aëris constitutione.

CETERVM non incommodè forsitan Pseudorchis appellari possit elegans plantula, quam ex Italia rediēs observabat anno M. D. XCIII. eruditus vir Gulielmus de Mera, Batavus Medicus, & mihi Francofurti communicabat, paulò ante meum ex eâ urbe discessum.

HABET verò illa unicum folium, ex membranaceo quodam involuero prodiens, semuncialis latitudinis, duarum unciarum aut amplioris lōgitudinis, multis venis secundum longitudinem excurrentibus, & medio nervo præditum, valdeque tenue, dum resiccatur est:

O. pyramidalis, L. m. d. 1729

O. pannonica, L. m. d. 1734
Sp. nat. Lam. 4. 1797

Orchis VII.
O. pallens ?
m. d. 1727

Natales.

Orchis VIII.

Natales.

*Pseud-orchis vari-
ans, L. m. d. 1734*
Sp. nat. Lam. 4. 1797

ex eodem involucreo prodit & cauliculus semipedalis aut minor, gracilis, à medio ad sum-
mum fastigium, flosculis quibusdam onustus, quorum forma mihi ignota, quia siccâ plan-
tam duntaxat videre contigit, in qua inhærebât adhuc flosculorum petioli, & bina aut ter-
na capitella, instar capitulorum Orchidis: radix bulbosa est, aliquot membranaceis involu-
cris tecta, præter Orchidum naturam, sub qua multæ tenues fibræ exeunt, ut in Allij gene-
ribus, cum quibus affinitatem quandam habere videtur, radice ratione, cui plerumque ad-
huc inhæret superioris anni jam exsucca, & cauliculum retinens. Cùm porro mediâ quan-
dam naturam habeat hæc planta, & peculiare caput non videretur requirere, Orchidibus
subijciendam esse existimavi. Per me tamen semper licebit alijs, quo velint loco reponere,
& nomen illi imponere.

LEIMODORON.

CAP. LXII.

λεϊμόδωρον.

ORCHIDIBVS quodammodo cognatum λεϊμόδωρον sive αιμόδωρον, Theophrasti, vel ὀρο-
βάχνη Dioscoridis, & Cynomorion Plinij, cujus varia genera inveniuntur multis Pro-
vincijs communia.

Pseudo-leimodoron.

Orobanche 1.

*Orchis abortiva L.
Linnæi System. Naturæ ed. 12.
Linnæi System. Naturæ ed. 12.
Spermatoph. 4. 39*

*O. major L.
Linnæi System. Naturæ ed. 12.
Spermatoph. 4. 39*

Pseudo-leimodoron.

At congenerem illi plantam, quippe quæ superna parte ipsum æmuletur, in mōtanis su-
pra Badenses thermas observabam, quæ nusquam antea, quod meminerim, mihi fuit con-
specta. Pedali assurgit illa caule, frequentibus secundum radicem foliolis, tamquã vaginu-
lis, involuto, spicam gestans florum quatuor folijs cōstantium, superiore in corniculum de-
sinente, & promuscide quadam inter mediâ folia prominente, cui adnatæ sunt duæ tenues
barbulæ: floribus striata & longa subsunt capitula, semine exili & orchidū simili plena: sub-
rotundam radicem non habet, qualem suo haimodoro tribuit Theop. lib. viii. Hist. plant.
cap. viii. sed crassas, longas, & obliquas fibras habet, quemadmodum ea planta quæ vulgo
Helleborines nomen obtinuit. Tota stirps saturo purpuræ & planè violaceo colore prædita
est. Floret Junio.

Similem ferè, sed multò dilutioris coloris olim observare memini non modò in silvâ illâ
agri Mompelliani, in quâ cœnobium Gramont dictum, sub Illicis arboribus, sed alijs ple-
risque silvis.

*Orchis abortiva Lobelij.
Coagulum terræ Plinij.*

Non dubium est quin his adnumeranda sit, ea quam Lobelius Orchidem abortivam,
Germani Margendæhen Belgæ Voghelo-ness appellant, quamque nonnulli Coagulum terræ
Plinij esse ariolantur, cujus meminit lib. xxvii. cap. viii.

*αιμόδωρον
varietates.*

Porro Orobanches illius legitimæ Dioscoridis, sive αιμόδωρον Theophrasti, variaz sunt
species. Aliæ enim elatiores, aliæ humiles, aliæ exalbidi coloris, aliæ flavescentis, aliæ fusci,
alæ

*O. pauciflora L.
K. 47. 321
Linn. 4. 623*

Dod. 327

*Pinnaria vulgaris L.
Linn. 2. 570
Cronq. 435*

aliæ subcærulei : nonnullæ aliarum stirpium radicibus adnascuntur , plurimæ per se subsistunt, & solæ inter alias plantas & gramina nascuntur: pleræque autem omnes unico simplici que caule sunt præditæ, interdum ramosum & multifidum illum habent. Omnium vero maxima passim in omnibus Europæ silvis nascitur, ut existimo: certè nullas adij, quin ipsam non repererim : eam quia apud Belgas sæpius Genistæ vulgaris radicibus innascitur, Herbariorum turba Rapum Genistæ appellat, Belgæ *Bzem raepel* Vngari, quia recta assurgit & firma est, *Misé gyertyhá*, missalem candelam sive cereum appellat. Quæ subcæruleo est flore, cardui vulgaris inter segetes nascentis radicibus inhærentem olim eruere memini, cum Mompellij viverem. πολύκλωνος autem aliquoties observabam in siccioribus quibusdam pratis, & nuper admodum ad me mittebat cum aliquot alijs siccis stirpibus Amplif. vir Iacobus Ant. Cortusus, de qua nonnullos suspicari aiebat, Papaver spumeum esse, solâ ea ratione nixos, quod recens nata, tota mollicella fuisset & lactei ferè candoris: sed infirma est hæc ratio. Ceterum Orobanches majoris, Rapum genistæ nuncupatæ, resiccatae & trite pulverem ex repido vino haustum, præsens ad coli dolores remedium esse, Belgæ prædicant.

Orobanche s.

Orobanchiæ s.

Orobanche III. πολύκλωνος.

Orobanches facitantes.

FREQVENS est etiam in Leytenberg, atque alijs silvosis montibus urbi Viennæ vicinis, tum multis Pannoniæ locis, vel circa sepes, vel ad silvarum margines inter vepres ea planta, quam ab orbiculatâ radice, & subtus nonnihil excavatâ vulgo Radicem cavam nominant: quæ florem habet aut carnei rubrivi dilutioris coloris, magnâ ex parte, vel omnino albi, aut egregiè & saturè rubentis, qui rarò conspicitur. At minorem illam Germanicis & Belgicis officinis apprimè notam, quæque passim in Germaniâ & Belgicâ inter vepres & frutices nascitur, nusquam in Austriâ vicinisque Provincijs videre memini. Ceterum major illa ex carneo rubente flore, & albo, frequens circa Francofurtum, etiam in hortis fructiferis arboribus confitis, intra urbis mœnia.

Radix cava major.

Radix cava minor.

ELLEBORINE RECENTIORVM.

CAP. LXIII.

SPVRIIS Orchidibus cognata est ea planta quæ à Recentioribus nonnullis Elleborine cognominatur, à foliorum cum Ellebori albi folijs potius similitudine, quàm ab effectu. Eius autem aliquot observabam genera foliorum amplitudine, & floris colore variatâ.

PRIMÆ & omnium elegantissimæ caulis est singularis, pedalis aut majoris longitudinis, firmus, aliquantulum lanuginosus, quem quaterna aut quina ambiunt folia, venosa, Ellebori albi folijs similia, alternatim ut in illo disposita, subhirsuta, & amaricantis saporis: ex folioli

Elleborine s.

folioli

Elleborine recentiorum I.

Natales.

Bruterstorf, demonstrante Ill. V. Augerio de Bousbeque primum observabam: deinde apud Closterneburg prato quodam declivi sub coryli fruticibus, & in silvis Entzestorf vicinis eruebam: omnium autem abundantissime nascitur in Pannonicâ quadam silvâ, magno miliari ab arce munitissimâ Nemethwywar Ill. V. Balthasaris de Bathyan. Deinde rhizotomæ mulierculæ in Viennense forum inferre cœperunt, postea quàm à nobilibus matronis expeti intellexerunt. Ab amicis etiam intellexi in Herciniâ silvâ, præterea circa Fuldam alijsque Germaniæ silvosis locis copiosè nasci.

Varietas.

Sunt qui albo flore inveniri dicant, quam sanè nondum vidi, nec eam quam in cenipontinis montibus observasse ait doctissimus & diligentissimus Matthias de Lobel, purpureo utriculo: nam plures quàm mille stirpes vidi diversis locis erutas, omnes autem utriculum habuerunt flavum. Cujus etiam coloris erat quam Ill. Bathyanus è postremis Pannoniæ limitibus Daciæ proximis ante aliquot annos mihi adferebat, cum ex eâ profectioe rediret. Pannoniæ etiam similis quæ & in Herciniâ & reliquis Germaniæ silvis nascitur.

Nomina.

GERMANI Marien schuch & Pfaffen schuch appellant, Ungari *Ezereshgyvu fin*, id est, mil-lebonam herbam, quasi *χιλιοδύναμις* dicas: quibusdam Elleborine ferruginea est.

Gesnerus.

C. V. Gesnerus in Epistolarum lib. III. frequentem apud Helvetios inveniri scribit, luteumque florem illi tribuit. Cosmofandalos Pausaniæ forte fuerit, inquit, nam & sandalij formam refert flos, & punctis ceu literis quibusdam notatur, etsi Pausanias Hyacinthum esse coniecit, sed huic cum sandalio nihil. Quidam vir doctus Lonchitin primam esse putat: ego ad Elleborines vulgo nuncupatæ, species refero. Nostri *Unser frauen schuch* appellant, hoc est, calceolos Virginis, à forma floris. Hactenus Gesnerus.

Similerus.

Iosias item Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus, illius in hæc verba meminit. *Auckenbaten* cubitum fermè æquat, folio Plantaginis aut Ellebori albi, terna aut quaterna per caulem folia habet, ex quibus erumpit ut in perforatâ, in summo unus flos, rarò duo, is luteus est, oblongus, luteum ovi exprimens, concavus, quem ambiunt apices, seu folia potius ignita rutilantia: morionum habitus procul contuentibus refert, aut demonum larvas, cadente flore semen in siliquâ continetur. Damasonij aliqua species.

Elleborina 10.

PEDALEM habet Altera caulem aut ampliorem, firmum, quem per intervalla involvunt inordinata folia sena aut septena, nervosa, Ellebori albi folijs similia, sed angustiora, ingrati & amari gustus: flores in summo caule denos aut duodenos, spicati congestos, albos, quinis folijs constantes, & in medio veluti parvam galeam complectentes, subflavo labro, non multum ab orchididis generibus distantes, inodoros: angulosa etiam, striata & contorta

folioli quod extremo cauli insidet, nonnumquam & ex proximi, sinu, prodit flos unicus, longo pediculo nixus, quatuor foliolis crucis forma decussatis, oblongis & mucronatis constans, coloris ex purpurâ nigricantis, quorum superum & inferum majuscula sunt, lateralia verò, admodum angusta, & interiore parte lanuginosa: ex horum umbilico emergit & protuberat membranaceus quidam, tumens, concavusque utriculus, columbinum ovum ferè æquans magnitudine, superiore parte secundum umbilicum nonnihil apertus & hians, instar calceoli patuli oris, cui color aut luteus, aut pallidus, internè nonnihil villosus, infernè autem purpureis quibusdam venis secundum longitudinem distinctus: hiatum tegit duplex ansula, quarum superior alba, tenerior, purpureisque maculis conspersa, inferior verò densa, herbidi coloris, & veluti cancerorum ocellos in lateribus habens: ipse flos non penitus odoris expers: capitulum illi succedens oblongum, minimi digiti crassitudinem æquans, triangulum, tenue & veluti pulvereum semen continens, instar Orchidum: radix nigra, non valde crassa, in longitudinem & latitudinem oblique summâ tellure sese spargens, multisque fibris donata, superiorum annorum caulis impressa vestigia retinens, qualia in pseudocoralio ferè conspiciuntur, extremitatibus semper in novum germen extuberantibus; amariusculi gustus.

Silvosis quibusdam Leytenberg locis supra

contorta habet (ut illæ) capita, minimum semen & scobis instar continentia: Radices crassiusculas, fibrosas, ex uno veluti capite prodeuntes, & sparsas, subrufescentis coloris.

Provenit in opacis Gallix, Germanix, Austriæ, Vngariæ locis, etiam in Pannonia inter-
amni, inter Dravum & Savum flumina. Hæc duo genera præcociora sunt reliquis, & Maio
plerumque florere solent. Natales.

Elleborine recentior III.

Elleborine recentior VI.

bot. p. 182

Serapias hibernica, L. Cat. 429
Serapias latifolia, L. Cat. 430
Epipactis palustris, Muhl. Sm. fl. 276

Serapias austriaca, L. Muhl. Cat. Linn. 2757 Sm. fl. 276
Epipactis purpurea, Linn. Sm. fl. 276

Clus. pan. 276

PARI est Tertia magnitudine, paulò latioribus folijs, minoribus floribus, qui etiam quinque folijs constant, & galeolam cum prominente labro amplectuntur, colorisque sunt herbacei, interius nonnihil candicantis, nullius odoris, quibus torosa contortaque capita subsunt: radix secundæ similis. Elleborina III.

Invenitur in quibusdam Austriæ & Pannoniæ siccioribus pratis, & in Noribergensi silva urbi vicina, ad Latomias. Natales.

QUARTO generi minor est altitudo, similia interdum folia, nonnumquam multò latiora: flores aut omnino purpurascens, aut propè carnei, secundi generis floribus prorsus similes: nec radix differt. Elleborina IIII.

Crescit in montanis pratis & cædis silvis Austriæ. Natales.

CVBITALEM altitudinem superat Quinta, & amplissima omnium sunt illi folia atque oblonga purpurascensium florum spica. Elleborina V.

Nascitur in multis Pannoniæ & Austriæ silvis, & ad montanorum pratorum margines: sed nusquam frequentius, quàm in eâ silvâ, in qua Prima abundat. Natales.

SED in eadem silva, alijsq; Zollonock vicinis, Sextum genus cubitali caule, tenui, rotundo, geniculato, quem in singulis geniculis alternatim ambiunt angusta folia, Secundi generis folijs non dissimilia, eruere memini: cujus summus caulis desinebat in spicam sex, octo, aut plurium interdum florum, quinque folijs elegantissimi dilutiq; purpuræ coloris constantem, inter quæ latebat quædam veluti galeola, muscarum proboscidi similis, labrû inferiore parte adnexum habens, æqualis ferè cum folijs longitudinis, candicans, intus striatum; sustinebantur ij flores anguloso, tortili, hirsutoque nonnihil capitulo: radix illi fibrosa, Secundæ similis. Elleborina VI.

Florent hæc quatuor genera Iunio, nonnumquam etiam Iulio. Tempus.

Nec inelegans est Elleborines Recentiorum illud tenellum genus, quod Gulielmus de Mera, Medicus, ex Italia rediens, observabat, & mihi etiam Francofurti donabat. Erat verò illud Elleborina VII.

illud pedalis ferè altitudinis, gracili caule, tribus folijs prædito, Elleborines vulgaris folijs forma similibus, & quinque nervis per longitudinem eorum excurrentibus, sed longè minoribus, ut quæ circiter unciam longa sint duntaxat, semunciam lata: summus caulis in spicam florum desinit, Orchidis & Elleborines vulgaris flores imitantium, sed minorum; radix summâ quasi tellure sparsa, crassiusculas, succulentâsque fibras egerat.

Elleborus albus exalbido flore.

Elleborus niger legitimus.

Elleborus al-
bis duorum
generum.

CETERVM Elleborus albus, tam qui albicante, quàm qui ex rubro nigricante flore præditus est, frequens admodum in Austria & vicinis regionibus: flore albicante quidem in pratis Viennensi urbi proximis, & ad Alpium radices sitis, atque plerisque Vngariæ pratis: at ex purpurâ nigricante, in omnibus cædis silvis in edito aut in collibus sitis.

Vtrumque Germani *Wels Nieswurtz*; Galli *Ellebore blanc*, Vngari *seyer hunyor* appellant: Hispani *Vedegambre blanco*.

Ellebor. niger
legitimus.

Elleborus item niger legitimus albo amploque simplicis rosæ instar flore, qui marcescens purpurascit, valde frequens est vicinis Rehenaw, Neubergensis Abbatis domicilio, quatuor supra Neapolim Austriae miliaribus, & Staremberg Magi Dn. de Heusenstain arcem locis, & plerisque alijs ad montium radices, ubi primus illum observabam: nam ante illis ignota erat, & alterius cujusdam plantæ radicibus utebantur pharmacopæi, ut sequente libro dicemus.

Veratr. nigr.
II. Dodon.

Non minus frequens est, sed vicinioribus Viennæ locis, Veratrum aliud nigrum viridi flore, quod Dodonæi secundum est: copiosè enim crescit ad Viennensis saltus initium, quâ Viennâ ad Carthusianorum cœnobium Maurpach, & Tulbingam iter est, umbrosis locis, & vicinioribus etiam, ad silvarum margines.

Nomina.

Germani *Christwurtz*; quod ipsa bruma circa Christi natalem diem flores promere incipiat; Galli *Ellebore noir*; Hispani, *Vedegambre negro*, & *yerua de Vallesteros*; Vngari, *sekete hunyor*, nominant.

Veratr. nigr.
III. quondam.

Veratrum autem nigrum Tertium quibusdam nuncupatum, quod nonnulli etiam Plinij consiliginem appellant, Germani *Laufstrauch*; quod pediculos interimere credatur perinde ac Staphisagria, quam eodem nomine indigentant, in Austria & Pannoniâ observare non memini: at plerisque Germaniæ locis sponte nascens frequentissimum, cujus iconem etiam hîc subiiciendam putavi, ut, quam intelligam, Lectores agnoscere queant.

Veratr. nigr.
III. veratrum.

Aliud porro ejus genus nuper admodum observatum, non valde dissimile formâ, nec reliquis

Veteratrum nigrum II. Dodon.

liquis notis: folia tamen paullo atriora quàm in præcedente mihi videntur: deinde florum, qui herbacei etiam sunt coloris, sexque folijs constant, & tintinnabulorum instar concavi propendent, orę præsertim trium interiorum, ex purpurâ nigricant: medium autem florem occupant binâ aut terna cornicula, numerosis staminulis cincta, ut in præcedente genere.

Perenne non est hoc genus, ut nec præcedens: sed producto semine plerumque perire solet.

POLYGONATVM. CAP. LXIII.

MAGNA etiam in Polygonato varietas. Nã præter vulgare illud Latifoliũ, quod in omnibus, quas unquã adij, Provincijs familiare est: & Angustifolium, sive minus Herbariorum, quod plerisque Germaniæ locis nascitur: aliquot alia genera in Pannoniâ, & Austriâ observabam, nulli (ut in Pannonicarum stirpium Historiâ dictum) adhuc, quod sciam, descripta: tamen Secũdũ Cordus lib. i. Historię de Plantis, angulosi Polygonati nomine fortè insigniat, Quartum latifoliũ Matthiolo notum fuisse videatur. Nos porrò omnia genera, in duo primariâ distinguemus, nempe Latifolium & Angustifolium.

Polygonati multa genera.

PRIMUM Latifolium, formâ simile pænè vulgari, in duplo majorem tamẽ altitudinem excrescit, ampliora habet folia, longè plures flores, majores baccas, crassiores caules, & radices.

Polygonat. latifol. 1.

Sponte nascitur, vulgari permixtum, in quibusdam Austriæ & Pannoniæ umbrosis locis.

Natales.

ALTERI Latifolio, pedales sunt caules, striati, firmi, non valde inflexi, sed recti ferme, folia vulgari similia, eodẽmq; modo, hoc est, alternatim, circa caulem disposita, brevioribus tamen quàm in illo spatijs, minora etiam, firmiora, ingrati gustus: ex singulis alarum sinibus, duo aut tres exeunt flores, brevibus, magnâq; ex parte singularibus petiolis inhxerentes, vulgari, cum formâ, tum colore, similes, verũ majores, & odore (qui in vulgari nullus est) floris spinæ Appendicis, sive Oxyacanthæ vulgo creditæ: baccæ deinde virides initio, & sphericæ, quemadmodum in vulgari, majores tamen, postea nigricantes, semen continentes osseum, durum: radix longa, obliqua, geniculata, candida initio dum recens eruta, deinde pallefcens, nõnunquam etiam purpurascens, præsertim circa germina, vulgari radici ferè par, tamen etiam aliquantulum tenuior inveniatur, interdum verò amplior, ubi videlicet pinguius & benè subactum solũ nata est.

Polygonat. ii. latiora folio.

Frequens est in nemorosis illis montibus, vulgo Leytenberg nũcupatis, supra Manderstorf, Bruterstorf, & in plerisque alijs Pannoniæ montibus trans-danubianis inter saxa, atque etiam ultra Dravum in Pannoniæ inter-annis mõtibus, præsertim ad arcem Grebén.

Natales.

Polygonatum latifolium. i.

Sed nuper admodum abundè nascens reperiẽbam in silvâ quercubus consitâ ad lævâ Mœni fluvij,

Complanata polygonatum h. p. n. Cuj. 124

ni fluvij, paulo infra urbem Imperialem Francofurtum, in quâ & Fraxinella, & Cneorum Matthioli crescit.

Tempus. Floret Maio: baccæ maturæ sunt Augusto: interdum etiam multâ hieme, atque ipsâ pæ-
nè brumâ, è caule pendentes conspiciuntur.

Polygonat. III. latiore folio. TERTIVM, superiori similem habet caulem, ejusdemque vel majoris etiam altitudinis, non aded tamen rectum, sed magis inflexum: folia duplo ampliora quàm reliquorû, ad El-
lebori albi foliorum amplitudinem nonnunquam accedentia, dura, nervosa, lævia, dilutius virentia, neque subtus incana, ut superiorum, nonnihil acidi gustus initio, deinde paululum acris: flores alteri similes, inodoros tamen, neque ex singularibus petiolis singulos, sed binos aut plures ex oblongiore pediculo dependentes, ut in vulgari, cui etiam similem fructum habet: radicem albam, longam, obliquam, geniculatam, superiori magnitudine parem.

Natales. Crescit hoc copiosè umbrosis locis inter Brunnam & Weyspach, alijsque vicinis montanis silvis supra Viennam Austriæ. Floret cum superiore.

Polygonat. IIII. latiore folio. QUARTI latifolij caulis, pedalis est, nonnunquam cubitalis aut amplior, rotundus, incurvus vulgaris instar, in unum aut alterum, interdum etiam tertium ramum divisus, quem alternatim, Perfoliatæ vulgaris ferè instar, amplectuntur folia Polygonati folijs similia, molliora, subtus aliquantulum incana, saporis initio dulcis, deinde salivam cientis, & nonnihil actis: ad singulorum foliorum exortum, sub ipsis folijs, atque aded ad illorum latus, eadem serie exeunt singulares petioli, longi, exiles, incurvi, ex quibus flores propendent singulares, concavi, Oenantes, sive Lilij convallium floribus persimiles, sed magis hiâtes, atque in sex lacinias extrorsum reflexas divisi, interiore parte nigricantibus quibusdam maculis aspersi, odorati: fructus Polygonati angustifolij fructui similis, trigonus, initio viridis, per maturitatem paulo oblongior & rubescens, parvâque corna interdum æquans, in quo multa albicantia grana congesta sunt: radix à vulgaris Polygonati radice differt: nam neque crassa est, neque aded candida, sed exilis & nodosa, sive in frequentes nodos extuberâs, plurimis crassis fibris constat, ut Thaliætri quædam genera, quemadmodum pictor scitè admodum expresserat, sed sculptor suâ negligentia corruptit.

Natales. Florentem unam aut alteram ejus generis plantâ in umbrosis montis Wechsel silvis, deinde in Durrenstein inter saxa & frutices menses Junio & Julio anni M. D. LXXVI. inveniebam, quæ in hortum translata, fructum ad maturitatem perduxerunt: frequentiore bien-
nio post magnamque, & in multas alas divisam, umbrosis quibusdam scrobibus inter filicis stirpes, in descensu Durrenstein, paulò supra mapalia à môtanis pastoribus habitata æstivis mensibus,

Polygonatum v. five angustifol. i.

Polygonatum vi. five angustifol. ii.

mensibus, florentem Augusto. Rami verò cum fructu nobis ex Silesia usque (ubi frequentem nasci audio) prius communicabantur à Doctissimo viro Friderico Sebizio, Ducis Brigenis Medico: deinde etiam aliquot radices illinc transmissæ. Persistit in hortis, umbroso loco reposita, florésque & semina suo tempore profert.

ANGUSTIFOLIUM porro Primum, ab Herbariorum vulgo minus nuncupatum, quod nobis ordine Quintum erit, cuiusque tenuia folia Rubiæ modo caulè per intervalla ambiunt, fructu initio versicolore, qualis est Graminis Parnasi quorundam, sive Vnifolij fructus, deinde per maturitatem rubro: in montanis quibusdã Stiriaë pratis, circa frutices & in umbra abundè nascens observabam. Ejus historiam, cum ab alijs sit descripta, non retexemus, imaginem tamen subijciemus, ut discrimen, inter illius, & sequentis Polygonati angustifolij, plantas commodius conspici possit.

HABET Alterum Polygonatum angustifolium, nobis ordine Sextum, caulè cubitalem, angulosum, in multas tenues alas divisum, quæ æqualiter ex singulis angulis exoriuntur, quaternæ interdum, nonnunquam & quinæ, pro angulorum, qui in caule, numero: ramuli tenues longis & angustis folijs obstiti sunt, binis, ternis, aut quaternis, æqualiter in circuitu prodeuntibus, in quibus flores Quinto similes, paulò tamen minores, brevi petiolo dependentes inter foliorum alas sparsi sunt: quibus succedit fructus rotundus, ruber, pulpâ plenus, aliquot ossea grana continens: radix vulgari similis est, candida, nodosa, propagines ad latera fundens, & candicantibus fibris obsita.

Mihi anno M. D. LXXX. communicatum elegantissimû hoc Polygonati genus à Doctissimo viro Achille Cromero Silesio, nunc Brunnenfi apud Moravos Poliatro, quod iisdem, quibus saxatilem Rubum, locis eruisse assererat.

NULLVM nomen vulgare istarum plantarum novimus, nisi quod tres priores, rhizotomæ mulierculæ, quæ in forum Viennense earum radices interdum venales adferunt, eodè cum vulgari Polygonato nomine Weiswurtz appellant: Vngari similiter, ut vulgare, Salomon pöchess, id est, Salomonis sigillum, dicunt. Quarta tam illis, quàm montanis pastoribus & venatoribus, prorsus ignota est. Eam adumbrare videtur Matthiolus Lauri Alexandrinæ appellatione: verùm neque effigies satis scitè expressa, neque ejus historia tradita. Sive verò eam intelligit, quam nos hîc damus, sive aliam, nulla ratione ad Laurum Alexandrinam referri potest, quam Dioscorides non inter folia fructum ferre dicit, sed ἐν μέσοις, in medijs folijs. Theophrastus autem expressius ἐπιφυλλόκαρπον appellat lib. i. cap. xvi. & lib. iii.

Convolvulus verticillatus, L. 2. 1. 3. 296. 2. 1. 3. 296. 2. 1. 3. 296.

Convolvulus verticillatus, L. 2. 1. 3. 296. 2. 1. 3. 296.

Polygonat v. Angustifoli.

Polygonat. vi. Angustifol. ii.

Natalis.

Nomina.

cap. xvii. *Histor. Plant.* ubi eam Oymyrines sive Rusci modo fructum ferre ait, ἐπιφυλλόκαρπὸν ἐστὶν ὅσπερ καὶ ἡ κεντρομυρσίνη: ἀμφότεραι γὰρ τὸν καρπὸν ἔχουσιν ἐν τῆς ράχους τοῦ φύλλου.

Commodius itaque, meo iudicio, Polygonati generibus adscribetur, quàm Lauro Alexandrinæ. Nisi quis fortè ad Idæam radicem Dioscoridis referendam putet: sed cum valde mutila sit ejus descriptio, difficile esse existimo, certi quidpiam posse statuere.

CETERVM mirari subit, quid Auctorem magnæ illius Plantarum Historiæ moverit, ut hoc Polygonatum (sive Laurum Alexandrinam Matthioli, meam enim iconem vidisse, aut historiam legisse vix puto) Hypoglossum Dioscoridis esse velit, cujus textum sic emendandum censet: ὑπόγλωσον θαμνίσκος ἐστὶ μυρσίνη ἀγρία καὶ λεπτή (melius λευκή) τὰ φύλλα ὅμοιος κόμην δὲ ἀκαρπώδη ἔχει ἐπ' ἀκροῦ, καὶ ὡσπερ ἐπιγλωττίδας παραφύσεις μικρὰς ἐν τοῖς φύλλοις. Galitem libro viii. *Simplicium* ὑπόγλωσον ὠνόμασαι μὲν ἔτιως, ὅτι παραφύσεις ἐπ' ἀκροῖς τοῖς κορυμμοῖς ποιεῖται γλωσσάρων, id est, Hypoglossum sic nominatum est, quia pro pagines parvarum linguarum sub summis corymbis producit: ex quibus verbis intelligere licet, γλωττίδας sive γλωσσάρια, ligulas, non folia in medijs folijs nascentia. Hæc ille.

Hypoglossum
Diosc.
Diosc. ἐπιγλωττίδας.
Polygonat.
iiii. latifol. non esse Hypoglossum.

Non inficias quidem imus, Hypoglossum, à nonnullis Laurum Alexandrinam creditam, habere γλωσσάρια potius quàm folia in medijs folijs, quanquam & folia sint, sed minuta, ex cujus (ubi majori folio plantæ in hærent) sinu nascuntur, ut in Rusco, flores bini interdum, deinde fructus orbicularis, instar corallij ruber, osseum nucleum continens. Sed hanc stirpem, quam pro Polygonato Quarto latifolio exhibemus, Hypoglossum esse posse negamus multis de causis: primò, quod neque pungentia sint illi, neque dura folia, sed valde tenella & mollia: deinde, quòd ligulas non producat sub corymbis, sed singulares, ut dixi bacca, ex singulis petiolis ad foliorum exortum dependeant: postremò, quod frutex non sit semper virens, instar Lauri Alexandrinæ, sed totus caulis ad radicem usque pereat singulis annis, perinde ac in reliquis Polygonati generibus.

Laurus Alexandrina Theophr. ii.

Laurus Alexandrina.

VERAM porro Laurum Alexandrinam, nunquam vidisse ingenuè fatebor, si ab ea quæ vulgo Bilingua dicitur, & Hypoglossum Dioscoridis esse censetur, diversa sit. Theophr. enim nusquam Hypoglossi meminit, sed Lauri Alexandrinæ duntaxat, locis jam notatis: & lib. i. cap. xvi. *Hist. Plant.* expressè eam recenset inter καρποφόρα μεταξὺ περιεπιλήφωτα τὸν καρπὸν, hoc est, fructiferas quæ habent fructum quasi circumvolutum, & interceptum.

Præterea Plinius lib. xv. cap. ultimo *Natur. Histor.* Laurum Alexandrinam ab aliquibus Idæam vocari tradit, ab alijs Hippoglottion, & Carpophyllon, atque inter folia semen rubrum ferre. Ipse verò & Dioscorides eam in montibus nasci tradunt, Hypoglossi autem natales subtricerunt. Certè Bilingua, quam Viennenses mulierculæ aussenblat appellant, in montibus nascitur, & abundanter quidem, in monte imminente oppidulo cui nomen Divi Georgij, in trans Danubiana Pannonia, tribus ab urbe Posonienfi miliaribus, invenitur: unde Rhizotomi plurimam adferunt Viennam, & ejus urbis mulierculis vendit: nam magno illis est in usu, præcipuè autem ad uvæ procidentiam. Non minus copiosam deinde observabam anno M. D. LXXIX, in montibus non procul à Zollonock Ill. Dn. de Batthyan oppido disitis.

Hanc Dalechampius Laurum Taxam, cujus Plinius *Natur. Hist.* lib. xv. cap. xxx. inter alia

Lauri genera meminit, esse scribit, eandemque Dioscor. Chamædaphnem facit.

Ejus autem Laurus Alexandrina, quam baccis in medio foliorum impressis, nec ulla epiglottide tectis, exhibet, valde mihi suspecta est: an ipse similem viderit, me latet, mihi certè numquam conspecta.

AT anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo sexto, mittebat ad me vir eruditissimus Simon de Tovar Hispalensis Medicus, speciminis gratiâ Veræ Lauri Alexandrinæ

Laurus Alexandrina Veterum.

Bilingua.

Laurus Taxa Plin.

Chamædaphne Diosc.

drinæ folia cum suis baccis, ad Theophrasti descriptionem paullo supra memoratam ad amulsum congruentia: nam illa Hypoglossi quidem folijs magnitudine & formâ respondebant, verum glossarijs sive ligulis carebant, tametsi è medio nervo folium secante baccæ rubræ tenuibus petiolis propenderent, minores quàm in Hypoglosso, sed osteum etiam nucleum continentem, nonnunquam geminum: atque postea ab ijs qui ex Italiâ redierunt, istic in quibusdam hortis satis frequentem eam plantam inveniri admonitus sum.

PÆONIA.

CAP. LXV.

PÆONIÆ historiam plerique dederunt: eam hîc repetere non est operæpretium. Verum quas præter illas observabam, vel semine natas, vel aliundè acceptas, prætermittendas esse non duxi, sed peculiare caput illis tribuendum.

Pæonia Byzantina 1.

ELEGANS porro est Prior, foliâque habet Pæoniæ vulgaris feminae, aut ejus quæ πολυφυλλάνθη est, folijs non dissimilia, paullo tamen crassiora: caules illi similes, aut ampliores: florem summo fastigio sustinentes unicum, simplici octo, decem, aut plurium interdum foliorum textura constâtem, non purpureorum ut πολυφυλλάνθης, sed rubentium & elegantissimorum; radicem multis nodis oblongis sive asphodelinis bulbis præditam, Pæoniæ feminae instar.

Pæonia Byzantina semine nata.

Duorum autè est generum: Nam Vnius germina, cum ineunte Vere prodire incipiunt, caules etiam, & foliorum pediculi, initio rubent, paulatim deinde per ætatem remittente se colore: folia ex atro virescentia, & pronâ supinâque parte splendentia sunt: flos saturè rubet, binaque, terna, aut quaterna longa in medio habet capita, multis staminibus purpurascens (quorum apices aurei) cinctâ, quæ matura dehiscunt, semenque ostendunt longiusculum, nigrum, splens, vulgaris Pæoniæ modo. Altius hæc asurgit, crassioresque habet caules. Alterius verò germina recens prodeuntia nõ rubent, sed ex albo virescunt, ut etiam caules & foliorum pediculi, folia superiore dilutius virentia, læviâque, supernè & infernè non minùs quàm superioris splendent: flos etiam paulò major, dilutiore magisque florido colore præditus est: ejusdem siliquæ, breviores, semina rotundiora, minus nigra

Prior.

Alterâ.

& splendentia. Hæc non aded liberalis est in proferendis floribus ut superior. Vtraque nata semine Byzantio misso *Scakaick* nomine. Floret Maio cum alijs Pæoniæ generibus, aut cum illæ florere desinunt.

Istarum semine mihi natæ sunt aliquot plantæ anno M. D. XXCVIII. quarum nonnullæ matrem folijs referunt, binæ verò multo ampliora rarioribusque lacinijs divisa habent folia: quæ triennio post flores dederunt secundo generi similes, breves etiam crassasque siliquas.

Vtriusque semine nata.

TENVIVS dissecta & laciniata habet Altera folia, magis mucronata, aversâ parte brevi lænugine pubescentia & candicantia, adversâ verò virentia nec splendentia, multis venis à medio nervo in latera foliorum excurrentibus, ut in reliquis Pæoniæ generibus: caules graciles, & dilutius virentes, singulos sustinentes unicum florem, aliorum generum floribus paulo minorem, simplici octo foliorum serie constantem, purpureum, hoc est, minus rubentem quàm qui plenus est, sed non minus odoratû, multis staminibus candidis, quorum apices flavi, bina cornicula media cingentibus præditum, quæ maturitate dehiscencia semen continere conspiciuntur vulgaris Pæoniæ, initio subæruleum, seminis Tini instar: radix superiori similis, minus tamen crassis, sed gracilioribus bulbis constans.

Pæonia Hispanico semine nata si- ve II.

*hermulo
M. D. 21332
Lam. 2363*

Nata mihi erat semine ex Hispania misso, tertioque à satu anno primum florem dedit Maio mense cum alijs.

Paonia III.

ELEGANS etiam est Tertia, primùm à me conspecta anno M. D. XXXIX. in horto Ioannis Myler pharmacopæi diligentissimi, ad aurei capitis symbolum, Francofurti ad Mœnum. Folia autem Pæoniæ femina, paulò dilutius virentia quàm in πολυφυλλία, splendètia, per oras nonnihil crispa, infernè cineracei coloris: flos simplici sex foliorum serie constat, ut vulgaris, coloris carnei dilutioris, in quo flavescens tenuiter elucere videatur, breviter eum colorem referentis, quem Viennenses matronæ Pomerant; sarb cognominant, & qualem mediæ quædam Tulipæ obtinent: cornicula viridia medium florem occupant, & multis albis staminibus cinguntur, quorum apices aurei: semen in corniculis nigrum: radix bulbaceis asphodelinisque tuberibus constat, ut Plena, & femina vulgaris. Floret Maio.

Paonia IIII. Aquilina fol.

QUARTAM præterea habeo munere Io. ab Hoghelande, cujus flos nondum conspectus (nam superiore duntaxat vere illam accipiebam) sed eodem Hogelandio referente, Pæoniæ maris esse debet: caulis illi satis firmus, folia in ternas alas divisa, quæ totidem folia gerunt breviora & magis orbiculata quàm aliarum, atque in aliquot lacinias scissa, supernè dilutius virentia, infernè pubescentia & canescentia, adeoq; similia Aquilinæ folijs, ut primo intuitu pro illis accipi possint, atque si inter eas reponatur hæc stirps, primùm emergēs, eos etiam qui mediocriter in plantarum cognitione versati sunt, fallere queat: radicem habet multis bulbis longis præditam ut Pæonia femina.

Paonia V.

Idem scribebat Pæoniam apud Batavos inveniri, cujus flores interdum essent carnei coloris, nonnunquã omnino rubri, aliquãdo etiam folijs vel mediã ex parte rubris, aliã carnei coloris, vel utroque colore radiatim distinctis, quam mihi postea videre contigit apud Sionem Lucium Danistam Lugduni Batavorum, nisi artificio eum colorem induxerit.

Paonia pleno flore albescente minor.

*Paonia VI. sive, Exalbida plena minor.**Paonia exalbida pleno flore major.*

CETERVM, quæ pro album plenum proferebat florè mihi donata est, humilior est illa quæ amplum ex rubro purpurascens plenumque habet florem, caulis item quàm illi gracilior, folia quidem multis lacinijs ut alteri divisa, sed angustioribus: flores etiã minores neque adeò pleni, utpote qui sexagenum aut septuagenum foliorum numerum rarò superet, cum in vulgaris plenæ flore aliquando quater centena observare meminerim. Hujus color initio dilutè purpurascens, & quodammodo carneus, deinde paulatim elanguescens, exalbidus fit, tandem totus ferè niveus, exceptã foliorum basi & infimã parte, quæ carneum quodammodo colorem retinet: bina aut terna, ut plena vulgaris, habet in medio flore cornicula, minora tamen, quæ an interdum, ut in alterã, femina præbeant, mihi nondum observare licuit. Peculiarè etiam habet ejus flos notam, ut illi folia non facillè defluant, sed diutissimè hæreant, imò donec temporis diuturnitate nigrescant, marcescant, & siccitate contrahantur, cum vulgaris plena, floris folia rarò ultra octiduum retineat, sed illa abijciat: radices etiam habet hæc, minores & graciliores, quàm vulgaris.

ALIVD Pæoniæ pleno carneo flore porrò genus in Belgicã inveniri intelligebam anno M. D. XCVII. longè ampliore flore quàm modò descriptum, ut qui Purpureæ plenæ flori non cedat magnitudine, ejusdem tamè cum illo naturæ, diutissimè nimirum folia reti-

nens, temporis successu etiam albescentia. Illam florentè viderunt in horto Domine de Tisenac Præsidis viduæ anno supra millesimum & quingentesimum nonagesimo sexto Bruxellis, non modò Illustrissimus Comes Arembergius, sed ipse etiam Ioannes Boisot Præsidis viduæ frater, cum plerisque alijs, scribens ad me in hæc verba: ut oporteat te credere testibus oculatis omni (ut puto) exceptione majoribus.

Paonia pleno rubra flore minor.

PAONIÆ autem pleno flore saturi rubri coloris aliud genus invenitur, cujus folia alterius folijs non absimilia, supernè viridia & splendètia, infernè cæsij quodammodo coloris, & lanuginis expertia: flos alterius flore minor, nec adeò plenus, illi panè qui carnei coloris plenus

plenus est, par, non minus tamen saturi rubri coloris quàm majoris, sed cujus folia interiora venis quibusdam nigricantibus aspersa conspiciuntur: medium florem occupant cornicula nullis staminibus obsita.

Vulgaris porrò plenæ genus extare intelligo, cujus interdum flores albas habeant oras: quod an illi plantæ peculiare sit, ignoro: hoc verò in illo flore observabam, ut vetustate singula folia per oras languidioris fiant coloris & quodammodo exalbescant.

Hic insuper adijciendum putavi, vulgaris quæ plenum fert florem semine mihi natas plantas, caule, folijs, radice matrem planè referentes, quarum Vna tertio anno florem dedit matris flori quidem concolorem, sed simplici sex foliorum serie constantem: Altera autem Byzantinæ prioris florem imitantem, hoc est, simplicem octo foliorum seriem habentem, colorem tamen magis rubrum & saturum, & ad nigredinem quodammodo tendentem: Tertiã florem plenum tulit matri concolorem, vel etiam majorem, & singulis annis cornicula sive nuces quarum aliquæ semine prægnantes fuere.

PÆONIAM etiam inventam in Regni Navarra montibus, quæ florem ferat omnino niveum, sed simplici foliorum serie constantem, vulgari minorem, radices illa minores etiam habentem, ex Boisoti litteris non ita pridem intelligebam.

CYDONIA Cretæ scribebat ad me Cl. V. Honorius Bellus anno M. D. XCIII. istic in celsissimorum montium convallibus provenire abundè Pæoniam albam, promiscuæ naturæ, hoc est, quæ neque mas, neque femina esset: neutram enim illarum, totã insulã (quæ diligenter ab eo perlustrata est) vidisse, quemadmodum neque rubri coloris, licet non satis constanter similem inveniri rustici quidam illi assererent. Pæonia autem Cretensibus, ipso teste, Ψιφαια vocatur.

Paonia semine plena nata varietas.

Paonia simplex niveo flore.

Paonia Cretica.

FINIS LIBRI SECUNDI.

2 3 CAROLI

° CAROLI CLUSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ

LIBER TERTIVS.

BVLBACEIS atque tuberosis stirpibus eleganti flore præditis, succedere debent reliqua coronaria, & illis congeneres: adijcienda præterea aliquot plantæ, non contemnendâ florum pulchritudine donatæ, & aliæ grato odore commendatæ. Harum omnium historiam tertio hoc libro describemus, à Caryophylleis floribus, qui primum inter coronarias locum merito sibi vendicant, initium facientes.

CARYOPHYLLEI FLORES.

CAP. I.

NON carent altissimi montes præruptique scopuli suis etiam delicijs: sed diversi generis flosculis elegantissimis odoratissimisque sæpissimè exornantur. Porrò Caryophyllei vulgo Herbariorum vocati, ob miram colorum varietatem, subeuntium ea juga oculos maximè recreant. Eorum verò, præter vulgo cognita, istic multa genera observabam.

Caryophylleus silvestris 1.

Caryophyl.

PRIORI dodrantaes sunt cauliculi, teretes, geniculati: folia in singulis geniculis bina inter se opposita, oblonga, angusta, dura, mucronata, colore quasi cæsius: flos è caliculo rubente emergens, singulis cauliculis unicus plerumque insidet, (interdum bini) quinque folijs constans lentè fimbriatis, coloris in dilutâ purpurâ rubentis, circa umbilicum hirsutus, & saturatiore purpurâ nitès atque odor, ex cujus medio umbilico duo brevia staminula prominent: semen in caliculis paleaceum, fuscum: radix longa, tenues fibras spargès, è cujus capite plures cauliculi latè in ambitu & confertim sese diffundunt, fibrasque subinde agunt.

Invenitur in Hamburgensi monte, duobus supra Posonium, infra Viennam autem, octo miliaribus. Floret istic Maio: in hortos verò translatum, etiam Aprili.

ALTERIVS, breves etiam sunt cauliculi, tres uncias rarò excedentes, geniculati: folia in singulis geniculis bina, superioribus breviora, molliora, viridia, deorsum reflexa, splendèntia, in novellis autem germinibus, satis copiosè ex eadem radice nascentibus, majuscula, latioraque: flos è nigricante & crassiore caliculo emergès, summis cauliculis insidet, unicus, superioribus major, quinque etiâ folijs cõstans, paulò saturatior priore, circa umbilicum longioribus villis hirsutus, & elegantè ex saturâ purpurâ albo mistâ, varietate

gratus, inodorus tamen: semen in longis vasculis quæ maturitate hiantia, paleaceum, fuscum, aliorum Caryophylleorum modo continent, radix superiori similis est.

Frequen-

Dianthus Cassini, Waller
Syn. p. 2. 249

Frequentissimum est in Sneberg, monte, ob perpetuo insidētes illi nives, sic appellato, & *Natalis.*
alijs Austriacarum Stiriacarumq; alpium jugis. Floret autem istic sub Iunij finem, & Iulio:
sed in mitiora loca delatum, cum superiore flores profert, semen verò Iunio.

2. Illi per omnia ferè simile crescit in altissimo jugo Etscher vocato, nisi paulò lōgioribus *Caryophyl.*
esset folijs & cauliculis, flore plerūque majore, nec eo unico, sed gemino, aut triplice: præ- *II. Species II.*
terea sub villis umbilicum ambientibus, inæqualem quandam, & in frequentes mæandros
excurrentem lineam impressam habet, humani cranij futuram referentem, colore rubro
saturatione præditam, ut prioris est.

3. In eodem jugo, paucas hujus generis, in Sneberg verò secūdi aliquot plātas inveniebam, *Caryophyl.*
quæ ab illis duntaxat floris varietate differrent: nam licet forma dispar non esset, color ta- *II. Species*
men albus erat, umbilici ambitus purpurascens villis hirsutus. Florebant istic primū *III.*
Augusto, & maturum semen interdum præbebant: sed in hortos translatae (eas enim cum
suo cespite adferebamus) cum superioribus flores producerunt.

TERTIO, cauliculi paulò majores crassioresque, pedali plerumque altitudine assurgunt, *Caryophyl.*
geniculati, singula genicula ambiētibus binis folijs, primo genere longioribus & latioribus, *III.*
æruginei quodāmodo coloris: ex summis alis bini, terni, singulatim autem nascentes flores,
priori non multū absimiles, quinque folijs per oras laciniatis, atque circa umbilicū carneā
lanugine pubescentibus, constantes, rubri coloris, nullis corniculis inflexis præditi, odorati,
qui è caliculis primū emergentes, candidi futuri videntur: floribus succedunt cornicula
satis crassa, semen nigrum, planum, ut ceteri Caryophyllei, continentia: radix oblonga, fi-
brosa, à capite plures surculos in orbem diffundit, qui plerumque fibras agentes, ad eò se
propagant, ut brevi totas areas occupent.

Vnde primū illatus, ignoro: sed in omnibus Austriacis, Vngaricis, Bohemicis, etiam
Germanicis plerisque hortis colitur, & Maio mense cum reliquis floret.

CRASSIVSCVLAM habet radicem Quartum genus, nigro cortice tectam, satis fibro- *Caryophyl.*
sam, supernè in aliquot ramos divisam, qui summa tellure multa capita gignūt, è tenuibus, *IIII.*
gramineis, virentibusq; foliolis conflata: inter quæ profiliunt aliquot tenues cauliculi, geni-
culati, palmares, & ad singulos nodos bina exigua foliola: calices in singulis cauliculis sin-
gulares, majusculi, è quibus flos ruber dilutior, quinque folijs nonnihil per ambitum cre-
natis constans, è cujus umbilico bina interdum albescens cornicula (sunt etiam qui illis
careant) cum aliquot staminibus prodeunt: semen, ut in ceteris, nigrum, paleaceum.

Crescit in Tauro Carinthiæ monte. Floret Iulio, semen Augusto maturum est.

QUINTO, *Natalis.*

Caryophyll.
v.

QVINGO, crassa & nigra radix est, dura, lignosa, multos ramulos humi sparsos fundens, nigros item illos lentosque, & subinde fibras agentes: ex ijs cauliculi exeunt dodrantes, geniculati, infima parte gramineis quibusdam, brevibus, angustis, colore caesij folijs, binis semper ex adverso inter se oppositis, deinde secundum genicula aut nodos alijs rarioribus onusti: extremis cauliculis insident longi calices, ut in alijs Caryophylleis silvestribus, florem continentes album, odoratum, quinque folijs valde laciniatis constantem, e quorum umbilico bina emergunt stamina longiuscula, corniculorum papilionis instar inflexa: semen deinde in longioribus capitulis planum, quale reliquorum Caryophylleorum.

Natales.

Provenit sponte in Hamburgensi monte inter saxa, qua Austriam & Septentrionem spectat. Floret Maio.

Caryophyllei fil. v. species altera.

Caryophyll. fil. vi.

Caryophyll.
v. species 11.

2. Istius etiam genus ibidem invenitur, longioribus cauliculis, & plures flores proferens, superiori quidem forma & candore similes, sed in flexorum corniculorum expertes, atque eorum loco decem staminula ipsius floris superficiem paululum exuperantia habentes: capitula etiam, in quibus semen continetur, longiora.

Varietas

Est & in hoc genere, quod flores circa umbilicum purpurascete lanugine hirsutos proferat.

Caryophyll.
v. species 111.

3. Aliud tertium paulo majus inveniebamus ad radices montis oppido Medeling imminens, tertio fere a Vienna miliari: firmioribus tamen & longioribus est cauliculis, majore etiam flore, licet non minus profunde per oras laciniato, nec odorato, aut lactei candoris omnino, aut dilutius rubentis & quodammodo carnei coloris, brevibus villis purpureis umbilici circumferentiam in utraque specie occupantibus, nullis similiter corniculis, sed decem staminibus, ut in superiore prominentibus: alioqui folijs, radice, & florendi tempore conveniunt.

Caryophyll.
vi.

SEXTVM plures ab una radice prodeuntes habet caules, cubitales, teretes, multis geniculis praeditos: & in his bina semper folia caulem amplectentia, graminea, mucronata, reliquorum Caryophylleorum folijs fere similia, viridia tamen, non incana aut caesia: flores in summo caulis fastigio multos, longioribus caliculis inclusos, quinque folijs praeditos, in tenuissimas longasque lacinias dissectos, aut candidos, aut purpurascetes, suavissimi odoris, & e longinquo nares ferientis, umbilico virescente, & purpurascete lanugine hirsuto, e quo aliquot staminula prominent: in oblongis deinde corniculis semen fert paleaceum, planum, nigrum, reliquorum Caryophylleorum more: radix fibrosa est. Habent autem novelli

velli

velli furculi, ante quàm in caules abeant, latiora paulò folia, Armeriorum folijs proxima, angustiora tamen, nec adeo virentia.

Sponte nascitur in humidioribus Viennensis agri pratis, atque etiam ad cæduarum filvarum, pratis vicinarum, declives margines, plerisque Austriz locis: serius reliquis floret, nempe Iulio, & toto Augusto, interdum etiam serius.

Caryophyll. fil. VII.

Caryophyll. fil. VII.

SVPTIMUM est Septimum genus, & humi se spargens tenuibus cauliculis, quibus multa, utrimque & ex aduerso semper bina, adnascuntur tenuia, brevia, graminea, viridiâque foliola: in extremis ramusculorum fastigijs nascuntur flores simplici quinque foliorum serie præditi, rubri, sed argenteis veluti scintillis aspersi: semen non observavi: radix tenuibus fibris constans, & in lateribus se pangens.

Crescere audio in monte illo non procul à Niclasburg Moraviæ dissito. Umbrosis locis delectatur. Ejus iconem hic subjecimus.

Illius elegans genus reperitur, per omnia ferè simile, tenuioribus paulò folijs, utrimque etiam ex aduerso tenuissimos cauliculos vestientibus, qui summo ramulorum similiter fastigio sustinent flores duplici foliorum ordine constantes, æstatis initio, rubri coloris, in quo argenteæ quædam veluti micæ elucent: evadunt illi temporis successu (nam tota æstate planta hæc floret) adeo pleni, ut rumpantur, mediòsque alios flosculos ostendant tenuibus foliolis præditos, coloris quidem rubri, sed paulo dilutioris. Summâ tellure adeo sese diffundit hoc genus, ut brevi vicinos in ambitu cespites occupet, totâque hieme vireat: nam frigoris patiens est.

Hoc non sponte natum vidi, sed cultum in hortis Ill^{mi} Principis Cattorum Wilhelmi, & C.V. Ioachimi Camerarij, Medici Noribergensis.

OCTAVVM, crassiuscula & succulenta habet folia, illius plantæ quæ vulgo apud Belgas Gramen marinum vocatur, folijs fere similia, frequentissima & confertissima, amariusculi saporis: inter quæ petioli verius quàm cauliculi emicant, uncia semissem, vel etiam unciam longi, geniculati, binis folijs inter se ad nodos oppositis: cauliculis insident prægrandes (pro stirpis proportione) & laxi calices, lanuginosi, ex viridi purpurascens, in quinque crenas divisi, unde singulares emergunt flores, quinque folijs constantes, & rubro dilutiore colore præditi, inodori: semen observare non licuit: radix satis crassa est, subfusca, aliquot fibris donata, verùm circa caput summa tellure expandens sese, & in plures ramos dividens, subinde novas fibras agit.

Provenit iisdem quibus Quartum genus locis, nempe Tauro monte Carinthiæ, solo tenui

tenui & arena splendente referto.

Floret sub finem Iulij & Augusto.

Caryophyll.
II.

NONI, folium est minutissimum, gramineumque & quasi pungens, viride: adeo autem se propagat, ut magnos interdum cespites tegat, non secus atque muscus quidam totos illos obsidens: flosculi in singulis propaginibus inter folia emergentes quinque bifidis folijs constantes coloris rubri dilutionis sive carnei, tenuibus & vix transversum digitum altis pedunculis insidere conspiciuntur singuli, gratissimo spectaculo: lemē in capitellis fuscis, & splendentibus, renis forma (qua nota à reliquis Caryophylleis differt, & ad Lychnidum classem accedere videtur) exiguum, subrufum: radix longa, nigricans, & multas propagines summā tellure producens.

Natales.

Summis Austriacarum & Stiriacarum alpium jugis inuenitur nudo petrosq; solo. Floret Iunio, semen Augusto plerumque maturitatem adipiscitur. At in hortos translatus hic Caryophylleus, etiam sub Aprilis finem floret: nonnunquam etiam secundo, sub Septembris initium.

Varietas.

2. Colore floris variat qui in Iudenberg celsissimo Stiriae monte interdum nascitur, qui totus niveus est: aliās reliquis notis cum illo conveniens.

Nomina.

CARYOPHYLLEI nomen invenit hæc planta apud Herbariorum vulgus (præsertim autem domesticum ejus genus) quia illius flores aromatici caryophylli odorem plerumque æmulantur. Sunt qui Vetoniam appellare malint: nec desunt qui ad Plinij Cantabricam referendam putent. Incolę quinque priora genera, Wildneglin/ Berg neglin/ & Stetneglin indifferenter appellant, hoc est, silvestres montanos, & petræos caryophylleos. Sextū genus Austriacę mulieres, quibus ob odoris fragrantiam in delicijs est, peculiariter Zoddetnaglin/ id est, laciniatum sive dissectum caryophylleum nuncupant. Anguillara libro Opinionum xii. Theophrasti *ἰδὲ ἀνθῶν* facere videtur. Nonum genus, Gesneri in epistolis Muscus alpinus fortè erit. Gallis autem omnia ista genera *Oeillets* & *Gyroslees sauvages* dici poterūt. Caryophylleus verò flos in genere Vngaris vulgo *Zék fia* dicitur: montanus autem laciniato & odorato flore *mezey zek fia*. Hispani domesticos caryophylleos *clavelinas* simpliciter nominant, silvestres autem *clavelinas montefinas*.

Caryophylli
silvestres aliq
diversi gene-
ria.

Passim in pratis, silvis, agrorum marginibus, alijsque herbosis Hungarię, Bohemię, Austrię Stirięq; locis, sponte nascuntur aliquot alia Caryophyllei silvestris, sive Armerij floris genera. Sed quia in omnibus Germanię, Gallię, Hispanię provincijs, atque etiam, ut puto, Italię obvia sunt, peculiarem illorum descriptionem hoc loco dare operę precium non videtur.

Caryophyll. pleno flo. Silesiac. miniat.

Caryophyll.
plenus Sile-
siacus.

NON prætermittenda tamen ea domestici Caryophyllei pleno flore species, quæ Viennæ Austrię mihi primum conspecta, & ex Silesia usque missa.

EA autem neque geniculatis caulibus, neque foliorum forma aut situ ab alijs domesticis Caryophylleis differt, sed floris color diversus, ad illum, quo lychnis silvestris byzantina prædita est, quodammodo accedit, minus tamen rutilus & flammeus, & ad carneum potius tendens, qualis fere in quibusdam sericeis pannis conspicitur, quibus Germani pomerantzfaib nomen dederunt: floret cum reliquis, semen etiam illis simile est nigrum, planum, quod satum satis feliciter provenit, non omnes tamen plantæ ex eo natæ matris colorem referunt, sed aliæ album, aliæ rubrum habent, aliæ nativum retinent, eumq; saturatiorem aut dilutiorem: nonnullarum item flores simplici quinque foliorum serie duntaxat constant, in quovis colorum genere.

CETERVM Caryophylleorū facultates (quibus haud dubiè præditi nonnulli ex ijs quorum historiam hoccap. descripsi) diligentissimè persequutus est celeberrimus Matthiolus amplissimis in Dioscoridem commentarijs.

ARMERIVS FLOS.

CAP. II.

CARYOPHYLLEIS floribus congener est *Armerius*, è gallica appellatione nomen apud recentiores herbariæ rei scriptores mutuatus, qui summo caulis & ramulorū fastigio multos flores

ros flores confertos, & veluti in umbellam sive caput congestos habet, folio Caryophylleorum sexto generi similia.

Eius porro duo sunt genera: Vnum simplici quinque foliorum serie præditos habet flores: Alterius duplici, triplicive foliorum texturâ constant.

*Armeria flo-
rida duo gener-
ta.*

Armerius simplici flore Pannonic.

Armerius pleno flore.

Quod simplici est flore, suas etiam habet differentias: nam una eleganti est flore, eoque aut planè rubro, aut lactei candoris maculis asperso, aut niveo, cujus oræ carnei coloris: altera, quæ rarior est, omnino niveo: tertia pauciores ut plurimum habet flores dilutius rubentes & carnei quodammodo coloris: quarta flos purpurascens est, singulis tamé ejus folijs per oras albis. Hujus semine quinta mihi nata, cujus flores primo & secundo quo aperti sunt die, lactei prorsus candoris, sequentibus paulatim evanescente albedine, tandem omnino purpurascunt, sic ut in eadem umbella conspiciere liceat hos flores lacteos, illos exalbidos & media ex parte purpurascens, alios omnino purpureos, istâ colorum varietate oculos valde recreantes: breviter, magna etiam in hoc flore varietas.

I.

Illius quod plenum habet florem duas duntaxat differentias conspexi: unam, quæ vulgarior est, rubro & eleganti admodum flore: alteram, quæ rarior, albo simplicem habent florem quàm quæ plenum, semen planum, nigrum, Caryophylleorum feminis instar in vasculis continetur.

II.

SIMPLICIS prior species ab Ungaris *Isten nyla*, id est, Dei sagitta nūcupatur, frequensque sponte nascitur in quibusdam pratis Nemeth-wywar Ill. Balthaf. de Bathyan vicinis quæ Occidentem spectat. Ceteros Galli *Armoiries*, Belgæ *Keyfens* vernacula lingua appellant, eosque in hortis duntaxat cultos vidi.

Nomina.

Hæc proculdubio referendæ sunt duæ illæ plantæ, quæ à rei herbariæ studiosis Belgis Graminis marini majoris & minoris nomine vocantur: tametsi plerisque alijs locis procul à mari disitis etiam sponte proveniant. Nam quod majus vocant, in summis herbosisque Austriacarum Stiriacarumque alpium jugis frequenter inventum eruebam: memini etiam colligere in regio illo vivario Madritiana silva vulgo nūcupato, secundo ab urbe Lutetiâ miliari, unde erutum amicis in Belgicam mittebam: nusquam verò maritimis locis mihi conspectum. Quod autem minus vocant, non modò in Angliæ & Belgicæ maritimis provenit: sed in Moraviæ collibus copiosè nascitur, atque non procul Praga, itinere Viennensi: Saxoniam etiam quibusdam herbidis locis, præsertim agro Witebergensi videre & colligere memini, ante multos annos.

*Armerius
montanus.
sensifol. ma-
jor.*

Minor.

Neutrius

Neutrius verò descriptio hîc à me expectanda est, cum à Claris. Viris Dodonæo & Lobelio cum suis iconibus edita sit: à Dodonæo quidem, minor graminis marini nomine: utraque à Lobelio Caryophylli marini & montani appellatione. Ab illis ergo requirere poterunt rei herbariæ studiosi. Non desunt qui Plinij Staticen esse censeant.

LYCHNIS SILVESTRIS.

CAP. III.

*Lychnis sil.
varij generis.*

LYCHNIDIS silvestris magna etiam est varietas: Nam præter vulgares, tam quæ simplici quinque foliorum est flore, quàm quæ multiplici, Claris. Dodonæo & alijs descriptas, aliquot aliæ in meis peregrinationibus sese obtulerunt, quarum historiam operæpretium duxi hoc capite describere.

Lychnis silvestris I.

Lychnis silvestris II.

Lychnis sil.

PRIOR, crassiusculos habet caules, rotundos, geniculatos, in multas alas divisos, quæ lento quodam liquore obsitæ sunt, cui plerumque inhærent culices & minuta hujusmodi insecta: folia ad singula genicula semper bina, ordine disposita, & ex adverso respondentia, è viridi candicantia & quasi cæsia, satis ampla: flores multos in umbella congestos, pulchros, rubros, quinque folijs non bifidis constantes: semen in tenellis vasculis parvum, rotundum, papaveris rhæadis instar, cineracei coloris, continetur: radix crassa est & fibrosa, quam ubi planta floruit, subsequens hiems corrumpere solet.

Lychnis sil.

ALTERI, caulis est geniculatus, paucioribus ramis donatus: folia etiam bina ex singulis geniculis prodeuntia, superioribus magis viridia, & firmiora: flores in singulis ramulis superiori ferè similes, majores, obsolete rubentes, quorumque folia bifida sunt: calix crassus membranaceâ tunicâ durâ & valde striatâ tegitur, in quo semen cineraceum, crassiusculum: radice nititur singulari, non admodum fibrosâ, quæ etiam ingruente hieme perit.

Lychnis sil.

Ex singulis geniculis pedales ramos profert Tertia, geniculatos, & in multas alas divisos: folia jam dictæ angustiora, saturâ viriditate ferè nigricantia: flores quinque etiam foliolis constantes, rubentes: semen in calicibus, superioribus simile, minus tamen, & fuscum: radix crassa, primæ par, quam subsequens hiems non minus corrumpit quàm superiores.

Lychnis sil.

VNICVS initio Quartæ est caulis, pedalis, interdum amplior, geniculatus, ex viridi purpurascens, bina ex singulis geniculis sibi invicem opposita proferens folia, longa, acuminata, firma, crassiuscula, viridia, à medio ad summum ferè, multis floribus ex alarum sinu in

Lychnis silvestr. III.

Lychnis silvestr. IIII.

Tab. 16. 287

Silene muscivola
L. H. 601
Spr. hist.
Lam. 3. 179

Lychnis viscaria
W. H. 2. 807. Synops. 2. 320
H. Cl. 1. 122
Lam. 3. 640

Silene acaulis L.
Chenop. 329

Lychnis silvestr. v.

Tab. 16. 337

finu in oblongis pediculis prodeuntibus on-
stus, qui quinis extremo divisus, sed in rotun-
dum bifidis folijs constant, & elegantissimo co-
lore rubro ad purpuram tendente rutilant, ela-
tiore dilutioreque coronulâ medium umbili-
cum occupante, nullo tamen odore præditis:
his succedunt membranacea, attamen durius-
cula capita, circa pediculum angustiora, & cras-
siore mucrone, quæ per maturitatem dehi-
scunt, & semen ostendunt inclusum, minu-
tum admodum, ex rufo nigricans: radix cras-
siuscula, nigra, multas fibras spargit, & singu-
lis annis novos, eosque numerosiores caules
producit.

MULTOS caules ex unâ radice profert *Lychnis sil.*
Quinta, rotundos, longiusculos, ceteris in-
firmiores, in terram procumbentes, genicu-
lato: folia in singulis geniculis bina, longa,
mollia, & lanugine quadam canescentia, in-
ter quæ flores alternatim secundum ramulo-
rum longitudinem enascuntur superioribus
formâ similes, sed majores, & dilutiore colo-
re rubescentes, vel, ut ita dicam, incarnati:
semen in vasculis superioribus par, subrufum:
radix crassa & fibrosa, quæ tamen plerumque
alterum annum non superat.

SEXTA, omnium minima, cauliculo *Lychnis sil.*
assurgit circiter palmum alto, geniculato, te-
nui, lanuginoso: ad quorum singula interno-
dia, bina tenuia, longiuscula, lanuginosa fo-
lia nascuntur: flores inordinati, alternatim ex singulis geniculis prodeunt, parvi, purpurei
coloris

lia nascuntur: flores inordinati, alternatim ex singulis geniculis prodeunt, parvi, purpurei coloris

Lychnis silvest. vi.

Lychnis silvest. viii.

Lychnis sil.
vii. Gressera.

coloris pulcherrimo rubro misti, longo lanuginosoque caliculo inclusi: radix tenuis est. HUMILIS etiam est Lychnis silvestris Septima, Cretico semine, Ocymoidis appellatione misso, nata: etenim statim à radice in multos ramulos palmares, vel etiam minores dividitur, teretes, tenues, geniculatos: folia ad singulos nodos enascuntur bina contrario exortu, exigua, crassiuscula, villis quodam modo tecta: singuli ramuli sustinent membranaceum caliculum, striatum, lanugine obsitum, infimâ parte angustiore, supernâ laxiorem, è quo exilit flos quinque folijs cõstans, in summo bifidis, coloris initio rubelli, deinde leviter candicantis, in quo staminula aliquot flavescentibus apicibus prædita: flori succedunt capitula semen continentia, simile Lychnidis hortensis semini: radix tenuis, in varios ramos divaricata, non vivax tamen. Florebat Julio M. D. XCIII. & sequente semine deciduo nata.

Lychnis sil.
viii.

GENICVLATOS etiam habet caules Octava, tenues, in plures alas divisos, pedales aut majores: folia in singulis geniculis bina, ternave, interdû plura, angustiora quàm reliquarum, viridis candido perfusi & quasi cæsij coloris: flores in summis ramulis nascentes, quinque folijs bifido mucrone præditis constantes, internâ parte candidos, externâ aliquantulum purpurascentes, & antea quàm omnino tabescant, sese contrahentes & circumvolventes: calices admodum duros, breves, subrotundos, semen parvum, rotundum, Papaveris rhæadis cineracei coloris continentes: radicem satis crassam, albam, multifidam, altero anno pereuntem.

Lychnis sil.
ix.

MULTA secundum radicem habet Nona folia, digitalis longitudinis, sensim in latitudinem sese explicantia, sub extremum mucronata, viridia, non nihil villosa, ad Lychnidis silvestris flore albo, quæ in omnibus Provincijs vulgaris est, folia quodammodo accedentia, longè tamen angustiora, acidiusculi gustus: caules deinde pedales, interdum cubitales, nodulos & geniculatos: singula genicula latiore pediculo amplectuntur bina folia ex adverso sita, alijs breviora, circa summum caulem adhuc minora, & mucronata: summis alis innati longiusculi ramuli, ternos plerumque vel etiam plures flores sustinent, quinque bifidis, & usque ad umbilicum divisos, binasque mucronatas appendiculas circa eundem umbilicum habentibus, folijs constantes, albos, quinque staminulis medium umbilicum occupantibus: floribus qui marcescentes contrahuntur, & interiore parte convolvuntur, ut in præcedente, succedunt crassiuscula & mucronata vascula, semine exiguo, rotundo, cineraceo plena: radix fibrosa & perennis, singulis annis novos ex radice numerosioresque caules profert, qui secundum radicem fibras agentes facillime pangi possunt.

Lychnis sil. x.

DECIMÆ, singulis annis ex eadem radice novi prodeunt cauliculi, per terram sparsi, & subinde

eos nascuntur vulgares Lychnides silvestres, *Vad zék siu*, id est, silvestrem Caryophylleorum herbam appellant: nonnulli autem quartam *Nywl zék siu*, hoc est, leporis Caryophylleam herbam vocant. Septima vulgo Salmanticensium *Collejas* dicitur.

Quibus facultatibus sint præditæ, compertum non habeo: omnes verò degustatæ subamari gustus deprehenduntur, præter Octavam, quæ, ut diximus, acidiusculi est saporis.

Lychnis Byzantina miniato flore.

Odontitis Plinij simplici flore.

Lychnis Byzantina miniato flore.
albo flore.

versicolore flore.

Lychnis sil. Plateau.

Lychnidis sil. alia genera.

Odontitis Plinij.
Odontitis pl. no flore.

Odont. plena Belgica.

Ad Lychnides silvestres haud dubiè referenda est ea planta, quæ à vulgo Herbariorum Constantinopolitanus flos dicitur, Doctissimus Fuchsius Struthion esse censebat. Ejus historia ex recentioribus *βοτανογράφος* petenda: iconem tamen hîc adijciendam esse putavi.

Illius verò genus habui Viennæ, semine è Belgica misso natum, tenerius paulò, nec ad eò numerosos flores in umbellâ ferens, qui miniati non erant, sed omnino albi: ceteris notis vulgari, quæ miniato est flore, conveniebat: sed ætate non minus firma redditur ipsa planta, quàm alterius.

Tertium item ejus genus in Bruxellanis hortis ali, scribebat ad me N. V. Ioannes Boifot, huic jam dicto simile, sed floris colore diversum, qui initio quidem miniatus est, deinde paulatim evanesceus albescit, tandem totus ferè niveus evadit, sic ut, pro florum ætate, tres colorum differentiarum eodem tempore in eadem umbella conspici possint, videlicet miniati flores, minio candore misto perfusi, & albi. Semine tamen ab illo misso natæ Francofurti plantæ quædam, inter reliquas, florem non ita variantem tulerunt, sed dilutiore rubro colore, & quasi ex rubro & albo commixto præditum, sive jocinoris colorem imitatem, averfa autem parte candicantem.

SED & Lychnidis silvestris genus est, cujus delineationem & *παράδεισμα* Iacobus Plateau ad me mittebat Behen alterius nomine: cujus verò esset coloris, minimè indicabat.

PORRO, præter jam dictas, passim etiam in Austria, Stiria, & Pannonia occurrunt cum in silvis, tum montanis pratis vulgares Lychnides silvestres, flore albo, rubro, dilutius rubente, & subvirescente, quæque Flos cuculi vulgo appellatur, Doctorum verò quorundam judicio Plinij Odontitis est, angulosum certè caulem habet, geniculatû, ex nigro viridique purpurascentem, in geniculis folia, purpureum florem, atque in pratis nascitur. Ejus genus Nobilibus quibusdam matronis Viennam missum memini à Iosepho de Casa bona, Sermi Ducis Hetruriæ Simplificista, cujus flos multiplici foliorum serie cõstabat rubri coloris elegantis: verùm illæ plantas eadem ætate amiserunt, dum me monentem, ne meridiani solis ardoribus exponerent (tenellæ enim adhuc erant) sed in umbrâ potius adservarent, spernût.

Similem his proximis annis repertam in pratis, ea Flandriæ parte, quæ inter Gandavum & Antuerpiã sita, *Tlandt van Waso* vulgo appellatur, nuper ad me scribebat Ioannes Boifot,

cujus

Odontitis Plinij pleno flore.

Melandryum Plinij quorundam.

Lychnis *Plinij* *quorundam*
L. N. 170
P. L. 170

C. L. 170
M. C. 170
S. 170

Selamini in fl. 170

cujus crebra in h'is meis observationibus fit mentio. Quam habeo ejus munere plantam, elegantem florem plenum dedit, carnei coloris, anno M. D. XCII. cujus iconem affabre exprimi curavi, hic reponendam.

Nascitur etiam prædictis jam locis illa planta, quæ nunc Ocymastri, modò Ocymoidis, Polemonij, Papaverisque spumei nomen à varijs scriptoribus recentioribus adeptæ sunt, Lobelius quandam affinitatem cum Melandryo, quod Plinius Nat. Hist. lib. xxvi. cap. vii. jocinori mederi scribit, habere putat. Sed cum brevem admodum & mutilam ejus historiam tradat: an huic plantæ quadrare queat, difficulter quenquam judicare posse existimo. Quid si potius Melandryum Plinij sit Lychnis illa sil. albo flore odorato: cujus genus flore pleno in cultis invenitur? Omnino autem ad Lychnidum silvestrium classem pertinere arbitror, cum eas formâ pulcherrimè referat. Duorum verò generû esse observabam. Vnum enim in montanis nascens, altius adolescit, crassiores habet caules, qui cum laxis folliculis florem amplectentibus ex viridi purpurascunt: Alterius autè quod in omnibus etiam Germaniæ pratis obvium est, dilutiores & quasi albicantes sunt.

Melandryum Plinij quorundam.

Ceterum novum & elegans ejus genus ante paucos annos, semine ex Italia misso Ocymoidis arborei semper virentis appellatione, natum, cui multi ab eadem radice prodeunt rami palmares, crassiusculi, lignosique quidem, sed fragiles, in quibus nascuntur bina semper adversa inter se folia, bellidis folijs non majora, ab imo paulatim in latum expansa, sed summo mucronata, viridia admodum & splendentia: è summis aliquot ramis alij enascuntur dodrantaes, aut pedales interdum ramuli, geniculati, graciles, binis inter se oppositis angustioribus folijs ad singula genicula donati, & summo in alas còtrario situ utrinque nascentes divisi, quibus insident membranaceis pinguibus caliculis inclusi flores, quinque bifidis folijs constantes, coloris quodammodo carnei, è quorum medio terna gracilia incurvæque prodeunt stamina: radix candicat, paucisque fibris prædita est, perennis tamen. Floret Junio.

Lychnis sil. semper virens, sive Ocymoides f. v.

Nec minus elegans Lychnidis silvestris genus describit N. V. Fabius Columna in Plantarum novarum Historia quod ocymoiden Lychnitin appellat, quem consulendum ceseo.

Lychnis sil. Columna.

Sed & tria alia Lychnidis silvestris genera semine nata observabam anno M. D. XCV. Primum altius excrescens, cubitali videlicet aut ampliore caule, nodoso, bina folia alternatim ad singula genicula semper ex adverso proferente, oblongiuscula, extremo mucronata, ex quorum alis exeunt tenues ramuli, lento quodam rore, ut extimus caulis, obfiti, veluti in plerisque Lychnidibus silvestribus, sustinentes tenues, longiusculos, striatósque caliculos, è

Lychnis sil. alia semine nata. 1.

Melandryum Plinij genuinum.

Lychnis silvestris latifolia.

Lychnis durica
Lam. 3. 64
21. Cap. 121

quibus emergunt elegantes flosculi, prorsus nivei, quinque folijs, à summo mucrone orbiculari ad mediū usque per longitudinem sectis, constantes, in quibus decē stamina alba, tenuia, quorū quina, flore sese explicante, statim conspicua sunt, & albicantibus apicibus prædita, alia demum exeunt contrahente se milviorum unguiū instar flore: duriora capitula floribus succedunt, in quibus semen quale in reliquis Lychnidibus silvestribus: radix multifida est, è qua ramuli enascuntur purpurascens, ferentes aduersa inter se folia, quadam brevi lanugine aspersa, quique facile propagari & pangi possunt. Semen ex Italia missum Muscipulæ appellatione.

Muscipula.

II.

Alteri breuior est caulis, & cubito minor, rotundus, multis nodis cinctus, è viridi purpurascens, ad cuius singula genicula, seu nodos, bina inter se opposita nascuntur folia, paullo maiora quàm in superiore, non minus tamen lanugine obsita: ex quorum alis exeunt, ut in præcedente, ramuli, lento (quemadmodum & extimus caulis) humore obducti, cui culices & alia exilia insecta, tanquam visco irretita nonnunquam inhaerent: ex radice secundū caulis latera nascuntur alij rami frequentibus folijs præditi, æqualibus ferè iam descriptæ folijs, omnino purpurascens, qui non minùs quàm superiores pangi possunt: summo cauli & extremis ramulis, qui valde purpurascunt, insident striati ex atro purpurascētes caliculi, è quibus emergunt flosculi quinque foliolis angustis per medium in longitudinem sectis constantes, foris ex fuligine purpurascens, internè albi, cum quinque longis staminibus extimâ parte crassiusculis & purpurascens, & totidem brevioribus, in candidos apices desinentibus: flaccescentes autem isti flores, non minùs quàm superiores contrahuntur: ijsq; succedunt vascula ut in superiore, simili semine plena. Viviradices sunt istæ duæ.

III.

Annua est Tertia, hoc est, prolato flore & semine (si ad frugem pervenit) perire solet. Ex una radice tenui, aliquot profert ramulos, tenues, nodosos, quadam lanugine pubescentes, quibus ex aduerso semper inhaerent bina lanuginosa folia: summis ramulis alternatim inter folia innascuntur caliculi tumidiusculi, striati, & pubescētes, è quibus emergunt flosculi coloris ex albo purpurascens, sive carnei, quinque foliolis constantes, in quibus exilia staminula: semen per aduersam valetudinem, quæ me subinde affligit, observare non licuit.

Lychnis sil.
latifolia nist.

PLANTA cuius iconem ad me mittebat Iacobus Plateau, quàmq; hac tabella expressam damus, radices fibrosas, Primularum veris instar, è quarum capite folia promebat satis ampla, Auriculæ ursi vulgo appellatæ flavo flore folijs non valde dissimilia, candidiora tamè & lanugine pubescentia, etiam illis crassiora, densiora, & succo abundantia: altero demum à

fatione

fatione anno caulem producebat duorum aut trium cubitorum altitudine, firmum, rotundum, succo quodam lento & glutinoso oblitum, quo muscæ & alia minuta insecta insidentia detinebatur magno numero. In summis ramis plurimos proferebat flores veluti in umbellam congestos, etiam ad centesimum interdum numerum, satis tamè exiguos pro plantæ magnitudine, quinque folijs bifidis constantes, coloris ex viridi flavescentis.

Illius semen ad nos missum memini ex Italia, à Iosepho de casa bona Serenissimi Ducis Florentiæ, quum ex Cretâ redux esset, Muscipulæ Auriculæ ursi facie cognomine, cum plurimis alijs seminibus ex eâ peregrinatione relatis.

SESAMOIDES MAIUS QUORVNDAM.

CAP. IIII.

Sesamoides magnum Salmantic.

Sesamoides parvum Salmantic.

*Cucubalus blatero, L. Sp. Pl. 1794
multi. det.
Linn. Pl. 2. 22
Linn. Pl. 2. 22*

*Ricarda carnescens
L. Sp. Pl. 644. Linn. Pl. 675
Ricarda clematis, Spreng.
Sp. Pl. 1117.*

AD Lychnidis silvestris etiam genera non ineptè referri posse puto eam plantam, quam nonnulli Salmanticæ Sesamoides magnū nuncupabant, aliquot cauliculis pedibus, interdū cubitalibus ex una radice prodeuntibus, rotūdis, geniculatis: folijs ferè oleæ ad singula genicula ex adverso nascentibus, cæsi coloris: floribus in extremo caule & ramulis spicatum aut racematim cōgestis, exiguis, ex herbido pallefcientibus: semen in caliculis subrotundis Lychnidi simile, cineracei coloris: radix satis crassa, candida, perennis, summâ tellure multa folia, longiora, & mucrone latiora spargens: summus caulis & extremi ramuli lento quodam & viscido humore oblitum sunt, quemadmodum Lychnides silvestres superiore capite descriptæ. Tota amara est.

*Sesamoides
mag. Salm-
mantic.*

Nascitur lapidoso & arido solo circa Salmanticam, & Narbonensi agro: magna verò copia Austriæ salebrosi collibus, alijsque desertis locis. Alii etiam solebat in Belgicis hortis. Eodem autem semine plerumque duæ diversæ species enascuntur, non illæ quidem formæ dissimiles, sed quarum una florem eūque majusculum duntaxat profert, sterilisq; est: altera feminifera minorem florem habet. Tota æstate florent.

*Natales.
Varietas.*

Ea, ut dixi, Salmanticensibus magnum Sesamoides appellabatur: alij ad Papaver spumeum referre volebant.

Nomina.

Non dubito quin illius genus sit, præsertim seminiferi, cujus iconem nudam nec ullis coloribus infectam ad me mittebat Iacobus Plateau Behen flore parvo appellatione, ad eod, quam descripsi, omnibus ferè notis æmulatur: de floris autem colore, vel seminis formâ nihil adferre possum, quando quidem nihil præter nudum nomen iconi erat additum.

*Ejus genus
11.*

TAMETSI sequentium duarum stirpium facies non respondeat cum superiore: quia tamen utraque Sesamoidis nomine Salmanticæ insigniebatur, omnes eodem capite comprehendendas existimavi.

Sesamoides
Salmantica.
parvum 1.

DODRANTALES autem tres aut quatuor ab unâ radice producit Prima virgulas, teretes, circa quas folia lini, exigua, crassa, inordinata: & in summis plurimos flosculos, spicæ, aut racemi instar confertos, ex herbaceo purpurascens initio, deinde tenuibus capillamentis ex albo pallescentibus ornatos, in quorum medio veluti quatuor grana viridia conspiciuntur, quæ excusso flore, in vascula excrescunt, exili nigricante semine plena: radix crassiuscula, candida, dura, vivax, subinde etiam ante hiemem repullulat.

Stales.

In collibus Salmanticae proximis lapidoso solo provenit, ubi Maio florebat, deinde semen proferebat.

ISTIC Sesamoides parvum appellabant, tamen si cum ejus descriptione minimè conveniat. Ingrati & amariuseuli est gustus.

Sesamoides
Salmantica.
parvum 11.

ALTERA item Sesamoides parvum istic nuncupabatur, crescens declivibus locis, cui dodrantes virgæ, multa folia Lini foliorum æmula, majora, & incana: flos copiosus, albus: radix etiam candida, sed non valde crassa. Floret hæc etiam planta eodè quo superior tempore: vivax etiam videtur, à Sesamoide tamen non minus aliena, quàm superior.

HESPERIS.

CAP. V.

Hesperis cur
dicitur.

HESPERIDI nomen inditum, auctore Theophrasto lib. vi. de causis Plant. cap. xxv. quòd nocte plus redoleat, quàm interdiu. Cui suffragatur Plinius Natur. Hist. lib. xx. cap. vii. Ad quam verò earum plantarum, quæ hodie nobis sunt cognitæ, potissimum referri debeat, plerique adhuc dubitant, cum nullas alias notas reliquerint Veteres, quibus dignosci queat.

Communis tamen opinio obtinuit, ut ea quam nonnulli Matronalem violam vocant, & inter Leucoij genera referri debere videtur, Hesperidis nomen sibi proprium adisceret: quoniam ejus flos, sub vesperam præsertim, grato odore nares feriat, interdiu, aut nullum, aut levissimum spiret.

Nos ergo, vulgarem Herbariorum opinionem sequuti, Hesperidè appellamus, quæ Matronalis viola alio nomine dicitur, quòd Matronis atque virginibus sit in delicijs. Ejus verò duo genera alia, minimè ab alijs hæctenus observata, in medium proferemus.

Hesperis 1.

Hesperis 2.

CUBITALI Prior excrescit altitudine, multisque ramis prædita est, quos confuso ordine ambiunt folia, Matronali violæ similia, paullo tamen latiora & crassiora, acidiusculo primum gustu, postea acri & salivam ciète: extremis ramis in oblongis pediculis insident flores Leucoij aut Violæ matronalis floribus forma similes, quatuor foliolis, ut illi, constantes, non explicati tamen, sed se contorquentes, coloris admodum inelegantis & obsoleti, hoc est, pallidi & furvi, infinitis venulis ex atro purpureis singula foliola intercurfantibus, odore interdiu nullo, aut adeò tenui, ut vix naribus percipi possit, sub vesperam autem gratissimo & suavissimo: flori succedunt longa, torosaque ut in vulgari cornicula, ferè tamen quadrangula, in quibus duplici serie continetur semen vulgari Hesperidi simile, subruffum: radix fibrosa, quæ ut plurimum biennium non superat, sed postquam defloruit & semen tulit, perire solet: si tamen præcisus caulibus ad frugem pervenire non sinatur, nova germina interdum producit.

Sponte nascentem & semine prægnantè primum inveniebam in Prellnberg Hamburgensi monti vicino, Vngariæque extremo, quâ Austriam spectat, mense Junio anni M. D. LXXVI. Ejus deinde semen terræ cõmissum subsequente vere, plantas mihi protulit, quæ altero anno duntaxat floruerunt Maio, & sequente hieme perierunt.

Solent verò quæ semine nascuntur plantæ, floris colore multum variare, nonnullis maternum colorem retinentibus, alijs aut dilutius pallescentibus, aut magis obsoletum adquirentibus, omnia tamè folia crebris venis ex atro purpurascens distincta habentibus.

IN SYRIÆ maritimis aliud Hesperidis genus crescit, cujus semen in Italiam allatum, deinde Viennam missum, plantas produxit jam descripta multò vegetiores, ampliora habentes folia, crassiores caules, majoresque flores, quatuor tamen folijs etiam constantes, ejusdem planè cum superiore coloris, sub noctem valde odoratos, interdiu odoris expertes: quibus multo crassiora cornicula successerunt, alioqui superioris corniculis plurimū respondentia, semen etiam simile continentia, sed paulò crassius, quod maturefcere non potuit, quia ferius floruerunt plantæ. Altero etiam anno perire solet ejus radix, non multum prioris absimilis.

Hesperis Syriaca 11.

H. tricolor, Lam. 3. 331, quondam descripta

Hesperis III.

Viola latifolia, Lunaria odorata

Lam. 1. 323
Bot. 167
Cens. par. 336

Lunaria rediviva
L. 24. 911
Lam. 3. 616
Cens. 1. 18
Samb. 2. 287

H. matronalis, Lam. 3. 321, 327

TERTIA vulgari Matronali violæ adeò similis est, ut ex utriusque collatione vix discrimen conspici possit: etenim folia habet secundum radicem non minus ampla quam illa, subhirsuta, vitidia, in ambitu serrata: caulem cubitalem, multis alis concavum, ad quas alia breviora, & nonnihil ad pediculum laciniata nascuntur folia: flores in extremis ramis copiosos, quatuor folijs constantes, exalbidos, qui ætatis successu purpurascunt: cornicula, semina, radix etiam ipsa cum vulgari omnino conveniunt: solo floris odore, cujus in hac nullam gratiam percipere potui, differunt. Solet etiam hæc, altero plerumque à germinatione anno, & à maturo semine, perire.

Hesperis fil. 111.

Crescit passim Viennensi agro ad montium radices, & vinetorum in collibus sitorum margines. Floret cum vulgari, nempe Maio & Junio.

Natales.

PRIOREM appellare licebit Hesperidem montanam: alteram, Hesperidem Syriacam tertiam verò Hesperidem silvestrem.

Nomina.

MATRONALEM autem violam, tussi, convulsis, & difficulter spirantibus mederi tradunt: urinas insuper & sudores propellere, incidere, abstergere & digerere.

Facultates.

CETERVM quæ à nonnullis Viola latifolia, à florum cum Hesperidis & Leucoij floribus similitudine, vocatur: ab alijs autem Lunaria græca & odorata, quia siliquæ semine excussis, & abjecto tegumento, splendide sint, & ejus flores Leucoij aut Hesperidis florum odorem referant, in montanis silvis Austriæ & Stiria, vicinarumque alpium silvosis locis, atque etiam in Pannoniâ interamni sponte magna copiâ provenit. Quæ cum à plerisque alijs descripta sit, ejus historiam hic retexere non est necesse.

Viola latifolia.

ISTIVS plantæ duo genera cùm in Hispanijs, tum in Narbonensi Gallia observabamus, unum majus & magis luxurians, alterum minus & exile.

Leucoium marinum majus.

Leucoium marinum minus.

Leucoiū ma-
rinū majus.

MAIORI, caulis est pedalis, interdum major, ramosus admodum, & humi procumbens: folia longa, crassa, mollia, canentia, & quodammodo lanuginosa, Cichorij aut Erucæ modo divisa & velut præmorfa: flores secundum ramulos odorati, quatuor folijs ut reliquorum Leucoiorum flores præditi, dilutioris purpuræ colore, sed ad rubri vini feces quodammodo tendentis: siliquæ longæ, crassiusculæ, planæ tamen ut vulgaris Leucoij, duplici planorum & subruforum seminum ordinem, intercurrente membrana continent: radix multifida, sed non perennis, postea quàm enim planta florem & semē protulit (quod altero plerumque à satū anno, interdum & tertio fieri solet) perit. Æstate floret.

Leucoiū ma-
rinū minus.

MINOR, dodrantales, teretes, sed satis firmos habet cauliculos, in plures ramulos divisos: folia priori similia, mollia item & incana, minora tamen, tenuioraque & minus divisa: flores in ramulis superiore minores, quatuor foliolis constantes, coloris pulcherrimè rubētis, & dum marcescere incipiunt, magis saturi, quales Leucoij rubri vulgaris flores, & odorati quidem illi, verum minus quàm superioris: cornicula succedunt oblonga, teretia, exili & rufo semine plena. Floret Julio & Augusto, eodem quo satum est anno, deinde perit.

Natalis.

Nascitur utrumque Mediterranei maris littoribus in Hispaniâ & Galliâ Narbonensi: sed minus multo frequentius.

Nomina.

LEUCOII marini nomen indidimus, quod sponte in maritimis nascatur, unde ad Belgas delatum, in hortis coli cœpit: alui etiâ majus aliquot annis Viennæ, semine ex Belgicâ misso natum. Minus ob coloris in flore mutationem, nonnulli, cùm Mompellij viverem, Tripoliū vocare solebant: tametsi iisdē locis natum Tripolium legitimū observare potuissent.

Tripolium.

Tēperament.

Utrumque calido gustu est: sed minus suâ acrimoniâ vehementius linguam vellicat.

Leucoiū ma-
rinū Cre-
ticū.

IOSEPHVS porrò Casabonus ex peregrinatione Cretica redux, semen ad nos mittebat Leucoij marini appellatione, è quo tres diversæ plantæ ortæ.

I.

EARVM Maxima & Prima, caules habuit procumbentes, rotundos, duriusculos, multis ramis donatos, in quibus flosculi quatuor folijs constantes, initio rubentes, deinde ex cæruleo purpurascens, extremo bifidis, & cordis, ut vulgo pingitur, effigiem propemodum referentibus, quasi ex umbellâ, Irionis vulgaris instar, sensim prodeuntes, qui (ubi floris folia conjungebantur, radiantem imitabantur flavam stellam: floribus successerunt quarum ferè unciarum

unciarum

iniciatum filiquæ sive cornicula teretia, in quibus semen oblongiusculum castanei coloris. Ipsius verò plantæ folia longiuscula fuerunt, à Thlaspi folijs non valde differentia, nullis (in caule præsertim) evidentibus crenis donata, crassiuscula, & aliquantulum amara.

ALTERA priori similis erat, nisi flosculos habuisset dimidio minores, & initio profus albos, deinde tamen paulatim purpureum quidpiam contrahentes, sed nihilominus magis ad albedinem inclinantes. Floruit utraque Iulio, medio Vere, hoc est Aprili, fata.

TERTIA promebat initio præcedentibus duabus longiora folia, evidentibus & cõspicuis crenis secundum oras donata, Leucoij Dioscoridis Lobeliani instar, è quorum medio exiit cauliculus rectus palmari altitudine minor, quum florere incipit, nempe Augusto: à latere verò plures fundebat ramulos, in quibus flores, secundo generi amplitudine pares, colore tamen differentes. nam propius accedebant ad Leucoij marini Lobeliani latifolij colorem, magisque purpurascens erant, quàm in primo genere.

LEUCOIVM SILVESTRE.

CAP. VII.

Leucoium spinosum Creticum.

MULTA secundum radicem habet folia, Leucoij, quod luteo est flore, folijs similia, angustiora tamen, viridia, amaricantis gustus, inter quæ unicus, interdum plures assurgunt caules, pedales aut ampliores, striati, carinatis folijs obsiti, multos sustinentes flores quatuor folijs constantes, flavos, Leucoij lutei florum æmulos, sed minores, minusque odoratos: floribus succedunt oblonga cornicula ut in sativo, plano semine plena: radix longa est, candidans & multis tenuibus fibris prædita. An semine ad maturitatem perducto pereat, observare non potui: nam natali loco florentem, suamque cornicula nondum matura ferentem hanc plantam observabam: Biennem tamen esse puto, quia in nullis stirpibus, caulis præcedentis anni ulla vestigia conspiciebam.

Invenitur in montibus illis supra Badenses thermas, & in Leytenberg, salebrosis præsertim & meridiei obversis locis. Floret Maio.

COMMUNE Leucoium silvestre appellari posse censeo: Rhizotomæ etiam mulierculæ Wild gelbeveyl vocant. Sativum autem Leucoium luteum, Vngari Sarga viola nuncupant, hoc est, luteam violam.

Quo nomine appellem hanc plantam dubius sum. Nata autem est etiam Iacobo Plateau, semine peregrè accepto. Illam certè nascentem non vidi, sed iconem ipsius manu delineatam ad me mittebat cum brevi descriptione idem Plateau. Eam videlicet crescere, ad cubitalem aut majorem altitudinem, & in multos ramos duros & lignosos spargi, quos cingerent folia confertim nascentia, incani & cineracei coloris, per oras nonnihil dentata: &

sparsim

II.

III.

Leucoium sil.

Natales.

Nomina.

Leucoij spinosifloria.

Class. pan. 338

Verbascum spinosum, L. Lam. 4. 222

Cheranthus trojanicus, L. Sp. Pl. 923
C. affinis, Lam. 4. 222
C. affinis, Lam. 4. 222

sparsim in ramis multos flores nasci flavos, quinque folijs constantes: eos autem ramulos initio satis tenellos esse, paulò post tamen, duros & spinosos evadere. Quale semen ejus esset, non adscribebat, sed dum taxat sciscitabatur an Hippophæstum Dioscoridis esse posset. Sed cum Dioscorides suum Hippophæstum, humilem herbam esse asserat, sine caule, sine flore, inanibus tantum capitulis, folijsque spinosis, radículas habere molles & crassas, è quibus, folijs etiam & capitulo, succus exprimat, & in usum adferretur, non video quâ ratione hæc planta ejus descriptioni accommodari queat.

Quoniam porrò folia, Leucoij marini folijs non valde dissimilia habuisse videbatur, Leucoij spinosi appellationem obtinere posse arbitror, donec aliud magis aptum, & ipsi plantæ conveniens reperiat, tamen si flores ejus pluribus folijs quàm Leucoiorum flores præditi sunt.

PRIMULA VERIS.

CAP. VIII.

*Primula ve-
ru vulgaris
multis locis
abusa.*

TAMETSI in Austria, Stiria, Pannoniaque pratis, & herbosis montanisq; locis, atque silvis nascantur aliquot, ejus plantæ (quæ vulgò Herbariorum Primula veris & Herba paralytis vocatur) genera, qualia sunt elatior utraque flore luteo & pallido, atque humilis pallido flore, illæque simplici foliorum texturâ: peculiare tamen quoddam genus alunt nonnulla prata uliginosa, binis, ternis & quatuor miliaribus à Viennensi urbe distantia, quod ob florum elegantiam & venustatem hoc capite describemus.

Primula veris rubro flore.

Primula veris albo flore.

*P. farinosa pl.
mell. dudu
Spr. hirt.
M. Clus. 50
Lam. 5. 6. 19*

*P. farinosa pl.
Lam. 5. 6. 19*

*Primula ve-
ru rub. flore.*

*Primula ve-
ru alb. flore.*

GERMINAT autem ineunte vere folijs denis aut duodenis, initio quasi in globum contractis, quæ successu temporis sese explicant, & humi sparguntur, suntq; exteriori parte incana & veluti farinâ quadam aspersa, internâ verò ex viridi pallentia, aliquantulum crispa & densiuscula, Herba paralyti vulgari ferè similia, sed minora, angustiora, & minus rugosa, acris saporis: ex horum medio unus aut plures assurgunt cauliculi dodrantes, interdum pedales, nudi, graciles, summo fastigio incani, qui sustinent ex uno veluti capite, & in umbella nascentes flores, octonos, denos, aut plures, Primule veris floribus forma similes, quinque bifidis folijs constantes, magnâq; ex parte elegantî dilutioreque purpurâ nitentes, aut carnei coloris, interdum saturatius rubentes, nonnumquam (sed rarè) omnino candidos, & etiam exalbidos, omnes autem circa umbilicum luteolos & aliquantulum odoratos: semen deinde in oblongis vasculis admodum exile, fulvescens cõtinetur. Illud autem in hoc flore observabâ, ut qui intensius rubet, stilum prominentem sive pistillum habeat, quemadmodum non-

dum nonnullarum Primularum flores: qui verò dilutioris sunt ruboris, nullum. Radices sunt candicantes, fibrosæ, ad quarum caput aliæ novæ plantulæ secundum matrem subinde germinant.

Primula veris flavo flore elatior.

*P. officinalis, Jacq.
Mitt. det.*

Primula veris pallido flore elatior.

*P. veris, var. elatior
L. sp. 204
P. elatior
W. sp. 1-181
Mitt. det.
Lam. 5. 618*

Sponte magnâ copiâ provenit in uliginosis & vicinis, ut ante retuli, Viennæsi urbi pratis, *Natalis.* ad Himberg, Walterstorf, Ebrestorf, Mag^{ci} V. Hieronymi Beck à Leopoldstorf, arcem, Botenstorf, & supra Badenses thermas versus Neapolim Austriæ. Floret verò sub finem Aprilis, & toto ferè Maio. Habui ex ijs quas in hortum transtuleram, plantam, quæ ex media florum umbella, cauliculum uncialem & ampliorem, aliam umbellam elegantissimis floribus onustam sustinentem produceret. *Tempus.*

Hanc etiam siccam ad me misit C. V. Ioach. Camerarius è Saltzburgensi agro erutam, ubi, quemadmodum & in Tyrolensi comitatu, abundanter nasci scribebat.

Anno verò M. D. XXI. dum Londini essem, de C. V. Thoma Pennæo Medico intelligebam copiosè admodum nasci in Angliæ Septentrionalibus pratis humidis & pascuis, quæ ad eò causâ fuit, ut Doctissimus & humanissimus vir Richardus Garth Cancellariæ Londinensis Primicerius, in meam gratiam ex Hexarchatu Derby, & Wybsey nò procul Halyfure *etiam in Angliâ nascitur.* urbe, aliquot ejus plantas suis floribus adhuc onustas ante meum Londinio discessum adferri curaret, quibus etiam adjunctæ fuerunt, aliquot Pinguiculæ (de quâ postea) stirpes, cum Trollio flore: quas Antuerpiam ad amicos misi.

Quantum ex gustu deprehendere licet, iisdem facultatibus esse præditam apparet, quibus aliæ Primulæ veris pollent. *Temperamentum.*

EANDEM omnino esse puto, quam Iosias Simlerus cõmentario de Alpibus, ex C. V. Conradi Gesneri collectaneis describit in hunc modum. *Keyserlin.* Keyserlin herba pusilla, albicans, Bellidis minimæ forma, in summo plurimos confertos flores purpureos habet; tota herba candicat, & attrita manu pulverem exiit, aspectu elegans. Cæsar inter herbas, aut Regulus.

A rusticis mulierculis quæ flores ejus manipulatim colligatos Viennam in forum deferbant, ijsque vendebant, quæ ferta & corollas necere solent, *Nomina.* Kreuzblumen nuncupabatur, eo quòd Maio mense, circa id tempus quod vulgari germanicâ linguâ Kreuzwochen (eæ sunt Rogationes) dicitur, plerumque floreat. Postea Klein rot schüssel blumen nominari cœpit à rhizotomis mulierculis, quæ illius stirpes radicata in foro venales proponere inceperunt, cum animadverterent Viennenses matronas elegantibus floribus delectari. A rusticis Anglis, apud quos nascitur, *Birdeen,* hoc est, avium oculi nūcupatur, teste Pennæo: verum eodem etiam nomine apud illos insignitur Cardamine illa pratensis floribus albis, quam Doctissimus Fuchsius Iberidem esse censebat.

Primula veris pallido flore humilis.

Nomina Pri-
mula veris
in gatu.

Auricula ursi I.

Auricula
ursi I.

VARIA autem apud rei Herbariæ studio-
sos obtinuit nomina Primula veris vulgò di-
cta Belgis. Nam sunt qui φλωρίδες Dioscoridis
esse putent, Fuchsius verbascula vertit. Alij
Dodecatheon herbam, quã Plinius Nat. Hist.
lib. xxv. cap. 1111. describit folijs septenis, la-
ctucis simillimis, è radice lutea exeuntibus.
Vulgus Herbam paralyfim, Clavem S. Petri,
Itali Lactucam silvestrem, Germani himelschluse
sel / & Schlussblumen. Angli Primzosen & Cowe
stippe. Vngari humilem & ἀναυλον maximã co-
piã ubique in silvis cæduis apud eos nascen-
tem, Kacha veräg hoc est, pultis ex panico aut
milio confectæ (quam illi Kacha vocant) flo-
rem, quia pultis illius quæ pallida est, colorem
imitatur. Hanc ego, cum in Angliã essem, ubi
etiam in cæduis silvis abundè provenit, lactei
candoris flore conspiciebam, & aliquot stir-
pes amicis in Belgicam inde mittebam. Sed &
ab Anglis primùm acceperunt Belgæ tam hu-
mitem quàm elatiorem, quæ florem habent
multiplici foliorum serie constantem, & om-
nes ferè reliquas coronarias plantas, quarum
flores πολύφυλλοι.

Primulam autè Veris vulgo vocatam, No-
bilis idemque Cl. V. Fab. Columna in suo φυ-
τοθεσάριω Alismatis alterum genus apud Pli-
nium esse censet: quemadmodum & cap. se-
quente descriptas Auriculas ad Alisma five Da-
masonium Dioscoridis refert: cujus sententiæ
valde acquiesco.

AVRICVLA VRSI. CAP. IX.

NON dubium est, quin ad Primularum
classem referenda sit venusta hæc planta,
adeo similes sunt & forma & temperamento.

Ejus verò multa genera observabam in al-
pinis Austriæ & Stiriaë jugis, quæ, certã qua-
dam serie, hoc capite describemus, à vulgatio-
re quidem, sed omnium odoratissimã initium
facientes.

ILLIVS folia, Primulæ veris folijs ferè re-
spondent, rugosa tamen non sunt, sed crassa,
fabariæ foliorum instar, eoque aut farinæ qua-
si polline conspersa & prorsus incana, aut levi-
ter tantum canescentia, interdum omnino vi-
ridia & lævia; rursus omnia vel per ambitum
ferrata, vel nullis denticulis prædita, interdum
novella dūtaxat dentata, vetusta minimè, om-
nia autem gustu amara. Ex horum medio, aut
è lateribus prodeunt cauliculi dodran. ales, aut
minores, nudi, veluti quadam farinã resperfi,
qui denos, vicenos, tricenosque, interdum
etiam plures (presertim si in hortis colatur, ubi
admodum luxuriat) flores sustinent, ex uno
veluti capite æqualiter prodeuntes, & petiolis
(quos tamquam squamulæ quædam incanæ
ab invicem segregant) brevibusque caliculis
inhærentes, Primulæ veris similes, quin aut
senis divisuris constantes, dulcem & melleum quendam odorem spirantes, coloris aut lu-
tei, aut pallentis, atque vel majores & ampliores, vel minores, omnes autem interius circa
umbilicum albo circulo insignitos, stilo inter stamina nonnumquam prominente, inter-
dum nullo

dum nullo: semen deinde fuscum, inæquale, bullatis vasculis inclusum, quale Primularum veris: radix crassa est, & multis candidis oblongisque fibris prædita, ex quâ, in cultis si pangatur, plures plantæ enasci solent.

Crescit in Sneberg, Neuberg, Etscher, & alijs vicinis Austriæ & Stiriz alpibus, montæque Natales. Gleysenfeld imminente: deinde multo lætior & vegetior abundanter invenimus in scopulo, Medeling oppido (quod duobus aut paulo ampliùs miliaribus ab urbe Viennâ distat) imminente, quâ Septentrionem spectat, unde rhizotomæ mulierculæ cum florum manipulos, tum ipsas stirpes, quas sciunt à plerisque expeti, adferunt.

Auricula urfi II.

ALTERIVS folia breviora sunt, extremâ Auricula parte latiora plerumque, & initio quasi rotunda, quæ temporis successu angustiora circa Vrsi II. radicem fiût, crassa quidem illa, sed minus quàm superioris, in ambitu ferrata, supernè viridia & lævia, infernè ex viridi palléscentia: inter quæ vel ad quorum latus exeunt nudi, duas uncias longi, aut paulò ampliores cauliculi, quibus insidet seni, octoni, aut plures flores, simul in caput aut umbellam congesti ut in superiore, illisque formâ similes, sed majores, rubro colore nitentes, obscuriore tamen initio, quasi mororum succo infecti essent, deinde eleganti & dilucidâ rubrâque purpura gratissimi, intus circa umbilicum pallentes & exalbidi, odorati quidem illi, sed minus superioribus: semen in capitulis longè minoribus, parvum, nigrum, inæquale: radix priori similis.

Hanc frustra per Austriacorum Stiriacorum- Natales. que montium altissima juga quæsi: primum autem mihi conspecta est in cultissimo horto C. V. Ioan. Aicholztij Medici & Professoris Viennensis, mei amici veteris, & hospitis, dum istic vixi, charissimi, quam à nobili quadâ matronâ ante acceperat, ignari tamen unde illi primum communicata fuisset. In Oenipontinis autem & vicinis alpibus abundè nasci postea intelligebam.

TERTII generis folia, quàm superioris Auric. Vrsi minora, teneriora, minus crassa, subhirsuta, per III. ambitum undique ferrata, inter quæ nascitur cauliculus superiori similis, flores in umbella

pares ferens, & rubros, exalbidis tamen maculis aspersos, cujus radix similiter fibrosa, novâque è lateribus propagines fundens.

In Tyrolensibus jugis, præsertim in Kitzspil inveniri intelligo. Sed eam primum mihi Natales. ostendebat cum multis alijs raris stirpibus quas in exculto suo horto alebat C. V. Ioach. Camerarius inclytæ Reip. Noribergensis primarius medicus, floris expertem, quam tamè eodem cum alijs tempore florere mihi dicebat. Anno autem M. D. XXXI. ex Anglia Viennam revertenti paucas adnatas plantulas communicabat, sed quæ in itinere tabescentes deinde perierunt.

QUARTA, minoribus est quàm Secunda folijs, carnosis, mucronatis, in ambitu non Auric. Vrsi ferratis, supernè lævibus & splendentibus, infernè ex viridi pallentibus & venosis, III. minoreque acrimoniâ & amaritudine præditis quàm aliarum folia: flores illi secundo generi similes, profundioribus lacinijs secti, colore dilutius rubente, intus circa umbilicum incanâ quadam lanugine villosi, stilo prominente, bini, terni, aut ad summum quaterni, summo vncialis, ratò longioris cauliculi fastigio nascentes: semen in parvis vasculis reliquis maius & fuscum: radix minor & nigricans, atque adeo numerosa tobole interdum se propagans, vt latissimos cespites occupet.

Inuenitur in Sneberg, reliquisque vicinis jugis & Stiriz alpibus frequentissima. Paulò Natales. ante meum Viennâ discessum rhizotomæ mulierculæ singulis annis in forum Viennense venalem inferre cœperunt.

TYROLENSI non valde absimilis erat Quinta, quam in cultissimo horto Ill^{mi} Principis Auric. Vrsi. Cattorum Wilhelmi Castellis florentem conspiciebam anno M. D. XIC. ejus enim folia III. cinatæ ferè rotunditatis, longiuscula tamen & in ambitu ferrata, longè minora secundæ folijs, & minus viridia, sed aliquantulum canescentia: inter quæ tenuis & sexunciam longus cauliculus

*P. undulatifolia Lam. S. 122
 P. undulatifolia Lam. S. 122
 P. undulatifolia Lam. S. 122
 P. undulatifolia Lam. S. 122*

Auricula urfi VI.

Auric. V. p. 11.

cauliculus exiliebat, binos, ternos aut plures flores sustinens superiore minores, quinque bifidis folijs etiam cōstantes, medij inter II. & IIII. coloris: semen nō observabam, nam Aprili dumtaxat florentem videbam: radix fibrosa est, ut reliquarum.

MINOR etiam est Secundo genere, Sexta Auricula, cujus unicam plantam conspiciebā in exculto horto ornatifs. viri Ph. Steph. Sprengeri anno M. D. XCI. Maio mense, quaterna aut quina ferentem folia, crassiuscula, dilutè virentia, nullis crenis in ambitu donata, inter quæ prodire aiebat (nā caule & flore orbata erat) caulem è viridi candicātem, tres uncias aut amplius longum, summo fastigio ferentem quinos aut plures flores, flavæ forma æquales, sed candidos: radix superioribus respondēs, aliquot fibris, ut illæ, donata erat. Ejus iconem quam hīc subjecimus, postea ad me mittebat.

SEPTIMA crassiusculā radice nititur, Quartæ haud dissimili, multis cādicantibus fibris capillatā: ex qua angusta folia quina aut sena, succulenta, & pinguia, Quartæ folijs multò angustiora, à medio ad extremum usque mucronem in ambitu serrata, amarique gustus prodeunt: cauliculus inter ea nascitur tres uncias longus, nudus, lævis, sustinens capitulum è foliolis compactum, unde quaterni aut quini flores elegantissimi, dilutius rubentes, quinque folijs bifidis ut reliqui con-

*Auric. V. p. 11.
 Auric. V. p. 11.
 Auric. V. p. 11.*

qui constantes: neque hujus semen observare licuit, capitula tamen quartæ proxima in illa conspiciebam, semen etiam simile habere verisimile est.

Crescit hæc in quibusdam alpihus Carinthiæ & Stiria superioris, præsertim verò Tauro monte, & Iudenberg jugis. Floret sub finem Julij, hoc est, nivibus in summis illis jugis liquefcentibus. Rara hæc, quia ex procul disitis montibus delata, in unius Aicholtzj horto paucos annos perduravit, omnem cultum ita respuens, ut numquam ad frugem pervenire, imò ne florem quidem deinceps proferre voluerit.

Auricula ursi VIII. minima.

OCTAVÆ folia unguem magnitudine vix æquant, infernè circa sedem angustiora, supernè & in extremo latiora crenatæque, viridia, nervosa, superioribus minus densa, amari gustus: pedicellus inter folia exilit vix digitum transversum altus, unicum, interdum alterum florem ferens dilucius rubentis, sive carnei coloris, è fimbriato caliculo obtusiore prodeuntem, inodorum, intus etiam circa umbilicum candidâ lanugine pubescentem, nullo prominente stilo: neque hujus semen observare licuit, cum non quovis tempore jugû in quo nascitur propter difficultates conscendere potuerim, nec in hortum cum suo cespice translata ad frugem unquam pervenerit, reliquarum tamen semini respondere arbitror: adnatis mirum in

modum se propagat, & interdum magnos cespites occupat, candicantes fibras è singulis propaginibus demittens.

In summo Sneberg jugo primus istam observabam anno M. D. LXXIII. neque ullo alio vicino jugo postea mihi sese obtulit. In Tauro tamen & Iudenberg etiam invenitur, & cum illa rarum aliud genus per omnia quidem simile, sed cujus folia magis pallefcunt, flores laetæi sunt candoris.

Florent omnes natali loco, Junio, interdum Julio & Augusto duntaxat, videlicet statim post solutas in ijs jugis, ubi crescunt, nives, nonnûquam etiam sub ipsa quasi nive, & concaemeratâ nivis induratâ crustâ, reliquâ, quæ subtus erat, Solis radiorum rupes ferientium repercussione solutâ. In hortos verò translata Aprili florent, & aliquando iterum Autumno, si aura sit temperatior, illis exceptis quæ vel contabuerunt, vel nullâ, ut dixi, diligentia aut cultura ad florem ferendum induci potuerunt.

OMNIA ista genera præter tertium, quintum, sextum & septimum, primus omnium Belgicæ communicabam, missis Viennâ, ad Ill. V. Ioannem de Brancion, fratris loco mihi que carissimum, & post ejus obitum ad Magnific. V. Ioannem vander Dilft ejus agnatum, compluresque alios amicos, eorum plantis, primulâ veris rubro flore, & rarissimis alijs alpinis stirpibus. Prior autem quæ flavo est flore, jam antea Belgicæ inquilina facta fuerat liberalitate C. V. Alphonsi Pantij.

Iosias Simlerus commentario de Alpihus, aliquot ejus genera recenset, ex Gesneri collectaneis, ut ipse refert, desumpta: nempe quæ haberet florem, aut luteum, aut pallidum, aut purpurascens, vel rubescens sanguinis modo, vel cinereum, & atrum: quos postremos duos colores numquam mihi inspectos esse in simili planta, ingenuè fateor, nisi per cinereum intelligat quartum genus, cujus flos marcescens, præsertim pluvia corruptus, veluti cineraceum colorem contrahit, & per atrum, secundi generis florem primum sese explicantem, quem initio obscuriorem, saturum, & veluti mororum succo infectum esse dixi.

Qvo nomine veteribus dicta sit hæc planta, me fugit, nisi sit (ut Fabius Columna, quem admodum diximus, censet) Dioscoridis Alisma. Recentiores autem varia illi indiderunt nomina. Matthiolus enim inter Saniculæ genera recenset, & Herbarijs Auriculam ursi vocari tradit. Gesnerus libello de Lunarijs herbis Lunariam arthriticâ appellare maluit. Alij Paralyticam alpinam nuncuparunt: magis tamen vulgare apud rei Herbariæ studiosos nomen est Auriculæ ursi. Helvetijs stublunte/hoc est, rupium flosculus dicitur. Austriacarû Stiriacarumq; alpium incolis, prior Crafftkraut vnd Schwindelkraut ab effectu dicitur (commendant enim ejus radicis usum, ad roborandû caput, ne vertigine in præcipitijs tentetur, cujus rei causâ, caprearum & ibicum venatoribus non minus familiaris quam Doronici radix) Medlingeses, apud quos copiosè nasci dixi, wolfsneehende Schlüssel blumen/id est, odoratam primulam appellat: secunda & tertia rotte Schlüssel blumen ab incolis vocatur: quarta Stainrosin/hoc est, petrea rosula ob venustatem & roseum colorem, tum quod in scopulis nascatur, à montanis pastoribus nuncupatur: septima apud Stiria superioris incolas montanos Rose spick nomen invenit, quasi dicas equinam nardum, ad differentiam Nardi sive spicæ Celticæ, quæ abundanter in eodem Iudenberg jugo nascitur, ut in ejus historia dicemus.

GESNERVS lib. de Lunarijs herbis, prioris radicem, vinum suo odore comendare scribit, manducatam verò, dentium dolores, præsertim à frigidâ defluxione obortos juvare, capiti

frigido & partibus nervosis prodesse, putrida ulcera emédare, scissuras in cute hiantes, ventorum, frigoris aut alia quapiam iniuriâ, succum ejus instillatum brevissime sanare.

Matthiolus ad enterocelas & thoracis vulnera, si quotidie in potu sumatur, utilem esse, quin & alia vulnera tam intus sumptam, quàm exterius illitam.

Istic ubi nascitur, soli, ut dixi, montani venatores ejus radice utuntur: à reliquis negligitur, præterquam à mulierculis, quæ ex ejus floribus sertæ & corollas conficiunt. Deinde cum nobiles, tum aliæ Viennenses matronæ quæ coronarijs stirpibus delectantur, in suos hortos cum quarto genere inferre cœperunt.

SANICULA MONTANA.

CAP. X.

TEMPERAMENTI, facultatum, aliarumque quarundam ratione, proximum ab Auriculis locum, quantum quidem mihi videtur, obtinere debet elegans hæc planta.

Sanicula montana.

Sanicula
montana.

MULTA folia præmit, novo vere, satis crasso pediculo nitentia, ad eò sese per oras initio contrahentia, pronâ parte, ut orbiculata videantur, admodum nervosa & rugosa, supinâ verò parte tumētia, crispâque ut Lusitanici ranunculi, aut Lactucæ capitatae folia, deinde ubi sese explicarunt, in ambitu non modò serrata, sed etiam in sex aut plures lacinias divisa, omnino virentia, supernè quodam modo splendentia, infernè nequaquam, fervido gustu: inter quæ palmaris exit cauliculus, firmus, erectus, nudus & sine folijs, subpurpurascens, qui in summo Primularum & Auricularum instar è medio quorundam foliorum capite, octo, novè, aut plures producit flosculos cōcavos, cāpanulæ modo pensiles, & deorsum spectâtes, quinque crenis divisos, elegantissimo rubro colore saturo, & ad purpuram tēdente, fundo interiore albo, in quinque angulos desinente, prodeuntibus ex imo quinque staminulis luteis albū fundum non superantibus, & mediū oblongum stylum complectentibus, suavis odoris, ut ferè Auriculæ ursi rubræ sive secundæ flores: quibus defluentibus, succedunt surrecta capitula, tenue, fuscum, ut illa, semen cōtinentia: radix numerosis, lōgis, tenuibus, & nigricantibus fibris ex uno capite prodeuntibus constat, singulis annis ad latera augescens, &

incrementum sumens, ut temporis successu veluti Auriculæ & Primulæ aliæque similes, in plures stirpes dividi & pangi possint. Tota planta hirsutiore lanugine pubescit.

Promiscuè nascitur cum proximo capite describenda, & interdum, cum adhuc tenella est, altera pro altera eruitur: eodem etiam tempore cum illa floret, licet in hortis hæc paulo maturius, videlicet Maij initio.

ILLAM esse omnino existimabam, quam C. V. Matthiolus ab amplissimo Cortusio acceptam Caryophyllatis subjecit, & Cortusiam nūcupavit: verum cum neque facie, neque temperamento ullam affinitatem cum ijs habere videatur, commodius meo iudicio Auriculis, ut dixi, conjungetur, quibus non dissimiles habet facultates. Eam autem florum varietatem, quam ipse in Cortusâ inveniri scribit, in hac nostra non deprehendi. Sed illud observabam, peculiare quoddam exiguæ erucæ virentis atque tumidæ genus in ipsa gigni uberrimè.

CETERVM anno M. D. XXC. Amplifs. Vir Jac. Ant. Cortusius binas Cortusæ siccas stirpes ad me misit, quibus hæc erant adscripta.

Diligenter contulimus Cortusæ stirpem cum Saniculâ, quam in Pannonicis observationibus describis, & Cortusiam esse censes: sed illam nihil commune cum Cortusâ habere deprehendimus, tantum abest ut sit illa ipsa: Cortusæ binas plantas mitto cum suis folijs, floribus & radicibus, atque addo, Cortusiam grato suavique odore præditam instar favi mellis aut odoratæ alterius rei cuiuspiam, imò subtilem quendam odorem spirat, qui odorantis cerebrum permeat atque reficit: teneriora item folia recens vulsa & in ore retenta, sensim calorem excitant, tamquam manducato pyrethro, qui tamen subito evanescit, nullamque no-

Natales.

Cortusia.

Cortusia
montana
2. cap. 10

Sanicula montana II.

que noxam adfert: recentia integræque, non trita, mulierum aut delicatolorum malis imposita, & paulo post adæpta, gratum ruborem sine noxâ inducunt, tamquã nobilissimo aliquo fuce infectæ fuissent, quo evanescente, nullum vestigiũ aut macula relinquitur, præterea non splendent, neque aversa parte punctis instar polypodij distincta: flores non proponent, sed omnes, vel eorum maxima pars, surrecti sunt, cœlũque spectant, non minũs etiam odorati quã folia, imò majore suavitate præditi, præsertim dum sunt recentes: radices candidæ sunt, non nigricantes. Hactenus Cortusus.

Quantum porrò ex siccis quas misit plantis conijcere licet, in eã hæreo opinione, Cortusam, cum Sanicula alpina modò descripta (nisi eadem sit) magnam affinitatem habere: nam folia, flores, radices, ipsum etiam tẽperamentum conveniunt, an verò ea præstare possit quæ Cortusæ attribuuntur, nullum feci periculum. Fateor quidem Saniculæ iconem non mihi satisfacere, pictorẽmq; nimium sibi indulisse, dum rugas & hirsutiorẽ illam lanuginem exprimere voluit, quæ res Cortusum fefellit, dum folia aversã parte punctis distincta putat: nam si ulla habuissent, in ejus stirpis historiã non subticuissem.

SANICULA MONTANA ALTERA.
CAP. XI.

NATALIVM communio facit, ut hanc elegantem plãtam Saniculæ jam descriptæ subijciam, tametsi temperamento & facie differant.

MVLTA habet illa folia, circinata ferè rotunditatis, Saxifragæ aureæ foliorum æmula, longis pediculis in hærentia, per ambitum incisa, supernè vitidia, infernè aliquantulum exalbida, & valde hirsuta, adstringentis gustus: caules deinde promit pedales, aut interdum ampliores, virides, hirsutos, & in his folia superioribus respondentia: summi caules in plures alas dividuntur, & singulis ramis insident terni aut quaterni flosculi, spinæ appendicis Plinij, quæ à plerisque Oxyacantha censetur, florum odorem referentes, quinque foliolis albis cõstantes, quæ veluti sanguineis punctis interiore parte notata sunt: bifida vascula cũ decem staminibus medium florem occupant, Saxifragæ albæ vulgo appellatæ capitulis valde similia, quæ matura, exile & minutum admodum, nigrũque semen continent: radix quodammodo squamata supernè, & crassiuscula, multis candicantibus fibris prædita est, & à lateribus propagines agit.

Crescit in omnibus Aultriæ & Stiriæ alpi-
bus umbroso loco, hoc est, ubi plerumque sil-
væ in alpium jugis desinere incipiunt: cũ Ra-
nunculo platyphyllo, Geranio pullo flore, &
similibus stirpibus, quæ umbrã quã Sole
magis gaudent. Floret Junio, interdum

etiam serius: in hortos verò translata, multò maturius.

SIMILE

*Sanic. mont.
alterius spe-
cies 11.*

SIMILE ferè genus invenitur in Snealben, vicinisque alpibus, sed minus, angustiore folio, & p̄r extremum serrato, hirsuto etiam & adstringentis gustus, coloris ex herbaceo pallescentis: è medio foliorum prodeunt cauliculi trunciales, nudi, qui circa summum fastigium in plures ramulos finduntur, candidis flosculis superiori similibus onustos, verùm nullis sanguineis guttis, ut illi, aspersos: bifida succedunt capitula ut in superiore, exiguum nigricans semen continentia. Floret etiam Iunio, in hortis autem Maio, aut maturius.

Nomina.

MITHI Prior aliquando missa fuit Ferrariâ Machliniam à C. V. Alphonso Pantio, Sanicula guttata nomine, quia ejus flores, ut dixi, sanguineis veluti maculis aspersi sunt. Dubito an ea sit quam Lobelius in Adversarijs Geum alpinum vocat: quem alius quispiam sequutus est, deinde pro Cotyledone tertia exhibuit. Montani pastores & venatores *Wepse* & *Sanikel* appellant, apud quos nullum, quod sciam vulgare nomen Altera obtinuit: sed cum plerisque alijs negligitur.

*Sanic. vulg.
Elleb. nig.
Dios. Dodonæo.
Alchimilla.
Saxifraga
auræa.
Saxifraga
albæ.*

ABUNDANT etiam Pannoniæ utriusque & vicinarum Provinciarum prata, umbrosæ silvæ & montes, Sanicula vulgari, Diapensia vulgo appellata, Sanicula femina Fuchsj, five Elleboro nigro Dioscoridis assertore Dodonæo (utramque Vngari *Sanicor* vocant) Alchimillâ, & congeneribus plantis: ad montium autem radices, locisque alijs humidis & umbrosis Saxifragâ auræâ cognominatâ: aperti verò gramine confiti colles, Saxifragam albam tuberosa radice alunt, cui, quas modo descripsi, congeneres videntur. Saniculam porò vulgarem Fab. Columna Sideritidem tertiam esse censet.

SOLDANELLA ALPINA.

CAP. XII.

FLORIS venustas facit, ut Saniculis hanc elegantissimam plantam, & aliquot alias non contemnendæ venustatis subjungam.

Soldanella alpina major.

*Soldanella
alpina.*

Natales.

*Varietas.
Tempus.*

HABET verò sena aut octona folia, crassa, in orbem ferè circinata, Brassicæ marinæ, quam vulgo Soldanellam vocant, æmula, sed duriora, supernè viridia, infernè dilutiore viriditate splendentia, gustu primùm exsiccante, deinde acri & ingrato: flores gerit in lævi, nudo, gracili, subrubro, palmarique cauliculo, binos, ternos, aut plures, purpuræ vel saturæ, vel dilutæ colore, inodoros, campanulæ modo efformatos, deorsum spectantes, & propendentes, unico folio in quinque profundas crenas, (quæ aliquantulum laciniatæ sunt) & totidem alias singulares diviso, constantes, è medio protuberante veluti quodam umbone in longum stilum desinente, qui in vasculum, vel corniculum potius evadit, oblongum, durum, membranaceum, mucronatum, parvum, durum, virescens, simul congestum semen continens: radices fibrosæ, candicantes, ex uno veluti capite dependent, quod adnatis se propagat.

Copiosè nascitur in Austriæ & Stiria alpibus perpetuâ nive obstitis: nusquam verò lætior, aut uberiores conspiciebam, quàm in jugo Wechsel nūcupato, supra Aschpang Magnifici viri Erasmi à Khunigsperg p. m. liberi Baronis: ubi anno M. D. LXXVI. unicam plantam lactei prorsus candoris flore inveniebam. Floret istic Iunio, interdum Iulio, & Augusto, nivium maturius aut serius liquefcentium ratione. In hortos autem translata, etiam Aprili, vel cum Primulâ veris rubrâ floret: difficulter autem cicurari potest.

2. Est & aliud genus minore folio, neque circa pediculum, qui brevior graciliorque est, ad eò circinato, sed sensim ab ipso in latitudinem excrecente.

3. Inveniebam etiam anno M. D. LXXVIII. in ascensu mōtis Herrnalben (unde postea iter est ad cellissimum jugum & scopulum Durrenstein, duobus supra Gamingam miliaribus) umbrosis locis, quoddâ genus amplis folijs, sed tenellis admodum, quæ inferiore parte non virebant, verùm non minùs rubescebant quàm Cyclamini odorato flore folia.

SOLDANEL-

Soldanella alpina minor.

Viola montana I.

SOLDANELLE nomen inditum, quod ejus ^{Nomina.} folia Soldanellæ marinæ folijs sunt admodum similia: lunariam minorem cæruleam appellant nonnulli: vulgare nullum nomen ediscere potui ab alpinis pastoribus & venatoribus.

Sed neque ullas ipsius facultates notas habent. Noster verò Lobelius, Empiricum quendam folijs usum ad aquas in ascite educendas, vulneribusque cicatricem obducendam, asserit.

VIOLÆ MONTANÆ.
CAP. XIII.

DVO Violæ rara, nec antea mihi conspecta genera in Austriacis & Stiriacis alpi- bus inveniebã, quæ propter venustatem studiosis rei herbariæ nota facere non dubitavi.

FOLIA habet Prior nigræ violæ ferè similia, minora tamen, breviora & è viridi colore pallescunt, calido gustu: angulosos cauliculos, in quibus bini aut terni flores ex alarum sinu prodeuntes, viola minores, flavi, inodori, quinque folijs constantes, quorum infimum majusculum est, & quinque radio- lis sive nervis nigris interiore parte distinctû, reliqua verò, exteriori parte: semen in trian- gulis capitulis, quæ maturitate dehiscunt, exi- guum, nigricans, alijs violis simile, præsertim tricolori: radix alba, crassiuscula, multas pro- pagines è lateribus procreat, candidisque & longis fibris hirsuta est.

Abundanter nascitur in omnibus Austriæ & Stiria alpi- bus: Junio atque Julio florens, in cultis autem Aprili. In Borealis etiam Angliæ montibus inveniri intelligebam.

Exit Altera in summi Sneberg jugi verti- ce, perquam exiguis folijs, & quasi circumscissæ rotunditatis, in ambitu leviter serratis, cras- siusculis, longiusculo pediculo in hæretibus: cauliculus assurgit è medio foliorû, duas un- cias longus, unicum florem sustinens purpu- reum, vulgari similem, sed lōgè majorem & inodorum: cui succedit triangula siliqua: ra- dix nonnihil serpit, & aliquot fibris donata est. Floret sub finem Junij.

Hanc nonnulli Melanium montanum appellare videntur.

FREQVENS in earundem Provinciarum nemoribus occurrit elatior illa Viola mar- tia, firmioribus & erectis cauliculis, quam cur Matthiolus arborecentem cognomi- narit, nullam causam video.

NEC prætermittendum elegans Violæ genus, quod à Doctissimo Viro Gulielmo de Mera Medico in itinere observatum, dum ex Italia rediret, & mihi Francofurti commu- nicatum M. D. XCII. sed resiccatum, & (quod doleo) nullum retinens florem.

PROMEBAT autè à radice crassiusculâ, digitum longâ, & frequentibus fibris donatâ qui- na aut sena folia longis pediculis innixa, nō orbiculata, aut hederæ foliorum formâ referen- tia, ut alia Violarum genera, sed multipliciter incisa, & ad Ranunculi, sive Anemones lati- foliæ tenuiora folia, verius accedentia, erant enim in octonas aut plures profundas lacinias divisa, quæ an lanugine pubescant, nec ne, in siccâ plantâ observare non licuit: sed inter fo- lia enati erant pediculi, qui florem sustinuerant, trigona capita, instar eorum quæ in vulga- ri violâ conspiciuntur, sed inania, adhuc retinentes.

CETERVM

Viola mon-
tana I.

Natales.

Viola mon-
tana II. V. alpinum, Jacq
Lam. 8. 629

Viola elatior.

Viola mon-
tana laciniata
folio. V. pinnata
Lam. 8. 625

Viola montana III. five tricolor.

Viola mont.
tricolor I.

Pinguicula.

Natalis.

Viola mont.
tricolor II.

Pinguicula.

Varietas.

Ceterum

Pinguicula vulgaris, L.

Mec. dict.

L. ob. 25

Lam. 322

Saurin 2. 140

CETERVM non potui elegantissimi hujus floris, nec ante annum M. D. LXXIX. mihi conspecti descriptionem hoc loco non inferere: licet in Pannonia non sit mihi observatus, sed ejus cognitionem acceptam feram C. V. Joachimo Camerario, in cujus horto alebatur.

PLVRIMOS porro ex una radice proferebat caules pedales, angulosos, valde ramosos, quos per intervalla ambiebant folia tricoloris violae folijs ferè similia, longiora, crassiora, succi plena, leviter & rarius dentata, apophysibus ad latera oblongis, & profundè laciniatis, amarisculi gustus & nonnihil acris: ex summis alis longi oriebantur pediculi, triangulares, tenelli, singuli sustinentes florem omnium quos in hoc genere viderim maximum, quinque folijs, ut vulgaris, constantem, quorum duo superiora extremis oris ex caeruleo purpurascabant, circa umbilicum pallidi erant coloris, bina illa in latera expansa, illis minora, lutei coloris, maculis ex caeruleo purpurascantibus resperfi, trinisque purpureis radijs ex umbilico emicantibus insigniti: inferius folium reliquis latius erat, aurei ferè coloris, septenis radijs purpureis ab umbilico intercurrentibus, maculaque ex caeruleo purpurascante in summo labro notatum, odor suavissimus: crassiuscula capitula, quae in ternas partes dehiscunt, semen ostendebant alijs simile, pusillum, rotundum, maturitate fuscum, tricoloris violae semini proximum: radix fibrosa, & durabilis, quae facile etiam ramulis pangi possit.

Sponte in Helveticis montibus nasci ferunt, unde Illma Princeps à Castello erutam acceperat, ipsique Camerario communicabat. Floret paene tota aestate.

ALIVD autem genus per omnia illi simile, floris colore excepto, postea Cassellis observabam in cultissimo horto Ill^{mi} Principis Catorum Wilhelmi: nam qui in superiore varius est color, in hoc omnino flavus, purpurascantibus radijs ex umbilico emicantibus, qui magnam gratiam flori adferunt: aliquantulum etiam odoratior videbatur. Audio & totum purpureum reperiri: quam varietatem semino accidere puto.

PINGVICULA. CAP. XIII.

VENUSTA & elegans etiam haec est planta, quaternaque aut quina habet foliola, Gentianellae ferè similia, circa radicem latiuscula, deinde in mucrone desinentia, satis densa, pinguis, succulentaque, tenella tamen, & dilute virentia, amaricantis gustus: ex horum medullis unicus aut plures exoriuntur cauliculi, nudi, ferè palmates, tenelli & exiles, quibus insident singulares flores vel albi, aut purpurei, cauda sive calcarum prominente, quemadmodum in Consolidae regalis vulgo dictae, sive Cymbalariae flore: ijs succedunt rotunda capitula mucronato apice praedita, minutum, longum, nigricans semen continetia: radices tenues sunt, fibrosae & candicantes.

Quae

Quæ albo est flore, sponte provenit non modò in Sneberg, Durrenstein, aliarumque al- Natales.
pium jugis, in locis à solutâ recens nive adhuc madentibus: sed etiam illi quæ purpureo est
flore permixta in omnibus ferè pratis uliginosis, in quibus crescit Primula rubro flore: ubi
Maio floret, & Junio semen profert: in Alpibus verò serius.

QVO nomine dicenda esset hæc plantula diu ambegimus: placuit tandem id illi relin- Pinguicula
Gefn.
quere, quo à Conrado Gesnero in descriptione montis fracti non procul à Lucernâ celebri
Helvetiorum urbe siti, donata est, donec commodius aliquod reperiamus.

PINGVICULA, inquit, ut ficto à nobis nomine appellatur, florem cæruleum ut viola mar-
tia profert, inodorum; folia humida, mollia, lævia, absque nervo (ni fallor) ut lingulaca vel
ophioglossus: nascitur in palustribus. Hæc ille.

Quid si verò Lingua, vel Lingulaca Plinij sit, quam lib. XXIII. cap. XIX. & lib. XXV. cap. Lingulaca
Plinij.
XI. circa fontes nasci tradit? Verùm nos nihil hîc asserimus, sed inquirendi duntaxat causâ
hæc scribimus. Nonnulli cucullatam appellare malunt, & quibusdam Κρησῆς Apuleij puta- Κρησῆς Απου-
lei.
tur. Nullum vulgare nomen à montanis pastoribus, neque à Viennensis agri incolis, quòd
intellexerim, obtinuit. Et haud scio, an apud illos medico aliquo in usu sit.

Referebat mihi anno M. D. XXCI. C. V. Pennæus Londinensis Medicus, hanc plantulam Nascitur &
in Anglia.
tam quæ flore cæruleo est, quàm quæ albo, plerisque Angliæ locis inveniri (ut ipsa experien-
tia verum esse postea me edocuit, quemadmodum Octavo hujus libri capite annotavi) & à
Borealibus, apud quos Primulæ veris rubro flore permixta crescit, Butterwort/id est, Butyri
radicem à pinguedine butyro simili, quâ fissuras in vaccarum uberibus sanare solèt, appel-
lari: à meridionalibus verò Anglis (apud quos etiam nascitur) Whyt root vocari, quia oves
interficat, si ob cibi penuriam illâ vescantur.

GENTIANA.

CAP. XV.

MULTA Gentianæ genera alunt Panno- Gentiana
Veterum.
nici & Norici montes: in his tamen ma-
gnam illam luteo flore Veteribus descriptam,
& plerisque alpibus nascentem còspicere, mi-
hi non contigit. Ex illarum autè numero quæ
in Pannoniæ môtibus & Noricis alpibus (No-
ricas veterum Geographorum more appello,
eas alpes quæ Pannoniam & Austriam inferio-
rem attingunt, imò ejusdè montana quædam,
atque Stiria partem comprehendunt) prove-
niunt, quædam sunt alijs etiam provincijs com-
munia, alia verò in illis, ut arbitror, peculiaria.
Earum historiam, quandoquidem à Recentio-
ribus descriptas non inveniam, hoc capite da-
bimus.

PRÆDICTARVM autem alpium maxima, à Gentiana
sive major
purp. flo.
vulgari illâ majore quæ luteo est flore nihil
formâ differt: etenim ampla habet folia, Elle-
bori albi folijs haud multum absimilia, sed te-
neriora, & saturatiore viriditate splendentia:
caules digitali aut pollicari interdum crassitu-
dine præditos, rotundos, cubitales, nonnum-
quam bicubitales, geniculatos, quos ambiunt
similia folia, aliquantulum tamen angustiora,
ex adverso sibi opposita: extremos caules am-
biunt binæ aut ternæ confertorum florum co-
ronæ, qui non sunt lutei aut stellati, ut in vul-
gari majore, sed purpurei, majores, concavi, in
fenas aut plures lacinias obtusas extremis oris
secti, & purpureis quibusdam punctis inferio-
re & interiore partè, qua candidiores & dilu-

tiores sunt, distincti, odoris expertes, totidem, quot sunt laciniæ, staminibus longum & bi-
fidum vasculum internè ambientibus, in quo continetur copiosum semen, planum, palea-
ceum, minus quàm in illâ flavâ majore stellatò flore, subrufum: radix crassa, lōga, foris pler-
umque flava, intus alba, impensè amara, digitalibus fibris subinde prædita est, singulis an-
nis nova germina (quemadmodum major flava) proferens, & multos caules ex eodem capi-
te producens, præsertim cum adolevit, sed qui alternis duntaxat annis, ut plurimum floriferi
esse soleant, interquiescente nimirum uno anno à partu matre.

Exit sponte in Pannonicarum Noricarumque alpium jugis abundè. Floret Augusto: se- Natales.
men Septembri maturescit, novâ nive in ea juga cadere incipiente.

Gentiana major purpur-flora

Gentiana II. caeruleo flore.

*Gentiana
major al-
bo flore.*

Floris porrò colore mirum in modum variat: nam Stiria superioris alpibus, veluti in Iudenberg, & Tauro Salisburgensi Provinciae vicino, aliud ejus genus invenitur, nihil quidem à superiore aut formâ, aut magnitudine differens; sed cujus flores, qui in illo sunt purpurei, in hoc omnino lactei coloris conspiciuntur.

Verùm neque hoc genus, neque illud purpureo flore cicurare umquâ potuimus, aut ullâ diligentia & culturâ efficere, ut in hortis permanere vellent, nedum flores proferre.

In Silesia verò montibus, eruit doctissimus Medicus Achilles Cromerus Nissenfis, magnitudine & formâ planè similem, cujus tamè flores, paulò (ut ex sicca quam ad me mittebat plantâ deprehendere licuit) minores, colorem habet pallidum, sive, ut idem ad me scribebat, obsolete luteum, quamplurimis nigris maculis intus & foris aspersum. Addebat, ab eo qui ipsum in montana illa loca deduxisset, sibi relatum, in alio quodam præalto monte, aliam formâ non dispari reperiri, quæ caeruleo flore esset.

ALTERA, cubitalibus constat ramis, pluribus ab una radice exeuntibus, duris firmisque, in quibus multa folia, bina semper inter se opposita, mollia, tribus nervis secundum longitudinem excurrentibus insignita, mucronata, ad Asclepiadis vulgo creditæ folia nonnihil accedentia, dilutius virentis coloris: à medio ferè caule ad fastigium usque, ex alarum sinu, singulares ex adverso siti exiliunt flores, interdum bini aut plures, oblongi, concavi, in quinque angulos acutos desinentes, & veluti se complicantes, quemadmodum convolvuli flores ferè, & multarum Gentianarum aliarum, colore nunc purpureo & saturatiore caeruleo, modo dilutiore & velut cineraceo, quinque pallidis staminibus umbilicum occupantibus: vasculum subsequitur bicornè, quo per maturitatem hiante, semè conspicitur planum, paleaceum, cineracei coloris, superiore minus: radix lutea, digitalis crassitudinis, multas oblongas fibras ejusdem coloris in latum spargit, singulis annis augescens, & nova germina proferens, valde amari gustus. Fertilior hæc est superiore, nec ut illa interquiescit, sed singulis annis, vetustior videlicet, multos caules floribus onustos producit.

Copiosè in Pannoniâ, Stiriâ, Austriâ inferiore provenit, ad montium radices, umbrosis collibus, nusquam verò in summis & apertis jugis. Anno etiam M. D. xci. siccam ad me mittebat doctiss. vir Rudolphus Schlickius Kaufburnensis medicus è Rheticis montibus erutam cum plerisque alijs selectis stirpibus, ijs similibus quas in Pannonicis & Stiriacis alpibus observaveram. Floret Augusto: semen, ut in superiore, maturescit mense Septembri.

Pertinax quidem hæc est, & ferè mitiora loca respuit, interdum tamen curâ & diligentia effecimus, ut in hortis comprehenderet, & singulis annis repullularet & flores ferret: attamen qua-

men qua-

*Gentiana
major pal-
lido flor. pur-
pura distincto.*

*Gentiana
major caeruleo flore.*

*Gentiana II.
Asclepiadis
flore.*

Varietas.

Natales.

Clus. par. 278

*G. purpurea, L.
Lam. 2. 1835*

*G. pinnatifida,
W. Sp. 1. 1832
Spr. hist.*

*G. pinnatifida, L.
Lam. hist. 2. 183*

*Gentiana caerulea,
Lam. 2. 1836
Lam. hist. 2. 183*

Clus. par. 281

men quasi nativo aëre & pabulo privata, atque tamquam compedibus vineta, legere videbatur, ac pristini vigoris & elegantiae plurimum amittere.

Utraque hæc Gesnero nota fuisse videtur, à quo Tragus se accepisse fatetur. Majorem in descriptione Montis fracti *Steyne-Entian* vocat, alteram *grosse bitter wurtz*; hoc est, majorem amarum radicem. Sclavonici rustici in transdanubianâ Pannoniâ non procul Cassoviâ, *Swieczka* appellant, quo vocabulo ijdem candelam expriment, nimirum quia ejus radices flavæ, longæ & tenues, cereis candelis (quæ in globum aut spiras convolvi solent) similes sint. Ejus autem radice decoctâ feliciter calculosis propinari, experimento se compertum habere affirmant: non minùs quàm polygoni genus illud, *Herniaria* vulgo *Herbariorum* appellatum, quod exsiccatum & in pulverem tritum, boum, equorû vulneribus atque ulceribus inspergere solent, ad vermes in ijs natos abigendos & enecandos: nos præter facultatem qua calculosis prodest, aduersus hernias etiam utilem esse scimus, à quibus nomen adquisiuit.

Herniaria.

Iosias Simlerus etiam, *grosse bitter wurtz* vocari secundam hanc *Gentianam*, tradit, eaque pastores uti ad ubera vaccarum, si à muribus araneis, aut alijs venenatis bestijs lædantur, curanda.

Gentiana III. Cruciata.

Gentianæ IIII. species.

TERTIA est, quæ vulgò *Cruciata* vocatur: à Germanis *Kreuzwurtz*; vñd *modelgez*; Vngaris verò *Zent Lazlo kiraly sine*, id est, S. Ladislai regis herba, propter causam in Nomenclatore pannonico adscriptam. Hujus historiam, cum à Trago atque alijs sit tradita, hic repetere non est necesse.

Gentiana IIII. Cruciatæ.

ILLIUS tamen duas differentias observasse videor: unam ramis humi procumbentibus & minorem: alteram firmis & erectis caulibus, eamque majorem. flores ite alterius magis cærulei spectantur, atque illarum altera radicem in foramina sectam minimè habet.

Varietas.

Nascuntur verò eæ per universam Pannoniam, cum in collibus montibusque apertis & gramineis, tum siccioribus pratis, & herbosis, secundum publicas vias, locis.

Natales.

SECUNDÆ altitudinem nonnumquam Quarta æquat, caulèmq; habet ut illa satis flexibilem, tenuem, geniculatû: folia in singulis nodis inter se opposita, longa & angusta proferentem, trinervia ut sunt omnium *Gentianarum*: circa summum caulem aliquot ex foliorum alis prodeunt ramuli, elegantes, cæruleos, in quinque laciniis extremâ parte divisos flores, & aliorum modo concavos proferentes: radix crassiuscula, circa summum caput in aliquot longas, lentasque & flavescentes fibras dividitur, secundo generi ferè similes, sed minores.

Gentiana IIII.

Crescit in pratis ad montium radices sitis, nò procul à Stharemburg arce Generosi D. de Heusenstain, apud Badenses thermas, & in uliginosorum pratorum marginibus post ar-

Natales.

Gentiana VI. Gentianel. minor verna.

Chen. par. 287

Gentiana verna

Sm. Jf. 2. 29

Sp. hist. 351
Linn. 2. 639

UTRIQUE Gentianellæ vernæ nomen dedi, quòd maturius reliquis floreat: & illam quidem majorem, hanc minorem appellavi. Iſtam Joſias Simlerus in Commentario de Alpibus, *Himmelſtengel* nominare videtur, à colore, ni fallor, cæleſti elegantiffimo, niſi fortè Undecimam, quæ poſtea deſcribetur, eo nomine intelligat, quæ cæruleo etiã colore prædita eſt. Creſcit & in Rheticis alijsq; Alpibus.

CETERVM omnes illæ viva & perenni radice ſunt, hoc eſt, prolato flore & ſemine, interire non ſolent, ſed vivaces ſunt, ſinguliſq; annis ex eadem radice nova germina & caules producunt. At quarum modo deſcriptionem dabimus, non ſunt durabiles: verùm emarcido flore, diſperſoq; ſemel ſemine, ingruente brumâ, proſus perire ſolent, & è deciduo ſemine renaſci. Earum autè plures ſpecies obſervabamus, quas ſigillatim & ſerie quadam diſponemus, initium à maxima facientes.

CYBITALEM habet Prima caulem, firmum, geniculatum, per quem ad ſingulos nodos ſparſa ſunt bina ſemper folia, ſibi ex adverſo oppoſita, trinervia, lata ſede & ſine pediculo cauli inhærentia, ſenſimq; in longũ mucronem deſinentia: ab imo ferè caule ex foliorum alis naſcuntur doſtrantes & palmares ramuli, tenues, minoribus folijs ſepti, quinos, ſeptenos, aut plures flores, folijs cinctos proferentes, in quinque mucronatas lacinias diviſos, exiguos pro plantæ magnitudine, purpuraſcentis ex cæruleo coloris: ijs ſuccedunt longa & anguſta vaſcula tenui ſemine plena: radix ſingularis eſt, exigua, pauciſſimis fibris prædita.

Nalcitur in pratis herbidiſque locis ad montium radices ſitis, montiumque clivis, Julio & Auguſto flores proferens.

ALTERA ſecundùm radicem multa, longa, trinervia, humi fuſa, & in orbem diſpoſita, habet folia, è quorum medio caulis excreſcit pedalis, quadrangulus, ab imo ad ſummum in ſingulis internodijs, binis ex adverſo naſcentibus ramulis præditus, qui binis geniculis intercepti, ternos aut plures ſinguli ferunt flores calathi aut campanulæ formâ, quarto generi ferè pares, in quinque etiam lacinias diviſos, dilutioris tamen purpurei coloris, ſingulis lacinijs infimâ internâ parte purpureâ lanugine pubeſcētibus: floribus ſuccedunt longa cornicula, exili rotundòque ſemine prædita: folia caulem & ramulos in ſingulis geniculis veſtientia, minora & anguſtiora ſunt, magiſque mucronata: radix exilis eſt, ex albicante colore pallescens, rariſque fibris donata.

Provenit iſdem quibus proximè deſcripta locis, eodem etiam tempore floret.

Illius unicam ſtirpem lactei coloris flore variantem inveniebam in nemoroſo quodam monte apud Zolonock Ill. D. de Batthyán, anno M. D. XXCII. Septembri menſe.

PARI fermè Tertia excreſcit altitudine, nec minus frequentibus ramis eſt prædita: caulis etiam quadrangulus, terni aut plures in ſingulis ramis flores ſuperiori ſimiles, ſed breviores, amphioreſque, viſcentis initio coloris, deinde ſubcærulei: quibus longa cornicula ſeu mucronata membranacea vaſcula ſemine plena ut in ſuperiore ſuccedunt: folia in ſingulis nodis multo latiora, mucronata, trinervia, ex adverſo inter ſe ſita, viridis ſaturi & quodammodo nigricantis coloris: radix ſuperiori ſimilis.

Obvia hæc eſt in omnibus pratis in ſublimi ſitis & montium jugis, florétque ſerius, Auguſto videlicet.

QUARTA dodrantem non ſuperat, cauliculis & ramulis exilibus, minoribus etiam folijs, Cætaurij minoris ſlori penè paribus: flores minores habet, licet formâ ſuperioribus non abſimiles, qui aut dilutè purpuraſcunt, aut cærulei coloris elegantiffimi ſunt. cornicula ſubflavo exili ſemine plena ſunt: radix licet tenuior, à duabus præcedentibus non valde differt.

Creſcit iſdem quibus altera locis: memini & in Britannia obſervare, non procul Dove-ra, menſe Septembri, partim dilutiore colore florentem, partim ſemine prægnantem. Ei ſimilis videtur quam Lobelius Gentianæ minimæ nomine deſcribit.

SED Quinta longè exilior, vix trium unciarũ altitudinem æquat, licet multis alis prædita: foliola Cætaurij minoris in ſingulis geniculis, aliarum more ſita habet flores minori Gentianellæ vernæ perſimiles venuſtiſſimo cæruleo colore præditos: cornicula qualia ſuperior, admodum exili & nigro ſemine plena: radicem quàm in ſuperioribus minorem, ſed frequentioribus fibris donatam. Floret in Eſcheri jugis Auguſti initio.

Ea forſitan eſt, quam Joſias Simlerus, ut dixi, Commentario de Alpibus *Himmelſtengel* appellat, quemadmodum Octavam *Kelberſchis*. Omnes verò impenſè amaræ ſunt.

G. minima,
W. A. 11064
Sp. hist.
Lam. 2. 640
Sm. pl. 2. 30

Gentiana punctata
L. 11068
Sp. hist. 53
Lam. 2. 172

Sm. pl. 2. 26
Fuchs. 2. 160

Class. Jan. 1892

*Gentiana
punctata,
Pennat.*

*Gentiana
XI. dubia.*

Natales.

MINIME verò prætermittendum fuit elegatissimum Gentianæ genus, quod à me quidem in nullis jugis observatû, sed ejus iconem, cum Londini essem anno M. D. XXCI. atque descriptionem C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus, pro nostrâ amicitia liberaliter communicabat, à punctorum, quibus flores obsiti sunt, frequentia, punctatam Gentianam cognominant.

Caulem autem habet geniculatum, cubitalem, supra radicem aliquantulum rubentem, folia Gentianæ similia, ex intervallis bina, sed multo minora, venosa, quorû inferiora majora sunt & longiora, pediculos rubentes habentia, superiora verò cauli sine pediculis adherent, cumque ferè amplectuntur: à medio præne caule è foliorum cavis oriuntur flores pentaphylli, striati, utrinque tres, rarius bini, nisi circa summum caulem, quinque subcæruleis constantes, nigricantibusque punctis elegantissime notati (unde nomen) quinque staminibus, quorum apices lutei, præditi: floribus succedunt vascula cum seminibus Gentianæ similia, sed minora: radix parva, multis fibris prædita, ex fusco lutea.

Provenit copiosè in Bockemuto Suitensium monte, & floret Augusto. Amari gustus est, cui acrimonia quædam subtilis conjuncta.

ANNVIS five biennialibus fugacibusque subjeci, quod ex radice conjecturam faciam (quantum quidem ex picturâ deprehendere licet) semine maturo planè perire, eoque deciduo renasci: alioqui quinto loco reponenda fuisset, & forsitan etiam quarto.

LINVM SILVESTRE.

CAP. XVI.

MIRAM etiam in Lino silvestri conspici varietatem, satis ex meâ Hispanicarum Pannonicarumque stirpium historia patere arbitror: cum verò Linum silvestre dico, Linariam non intelligo, quæ aliquibus etiam hoc nomine appellatur, sed plantam floribus Lini similibus eodemque modo fugacibus, nonnumquam etiam Lini folia habentem. Nos singulorum generum historiam, concinniore qua poterimus serie, hoc capite dabimus.

*Linum fil.
latifol.*

PRIMUM ex eadem radice, quæ crassiuscula est & candicans, unicum, interdum plures profert caules, modò pedali, nonnumquam etiam majore altitudine assurgentes, crassos, firmos, hirsutos, superiore parte in plures ramulos divisos: folia quæ eos ambiunt reliquis generibus majora, venosa, hirsuta, minimum digitum lata, gummoso gustu, deinde amaricante: ramuli ab infimo ad summum floribus quinque folijs constantibus onusti omnium maximis, Malvæ vulgaris ferè æmulis, cærulei coloris aut vegetioris, aut dilutionis, cum quinque in-

Linum silvestre I. latifolium.

Linum silvestre III. latifolium.

que internis staminulis apicem habentibus : quibus succedunt capitula durā, mucronata, quinque foliolis sive apophysibus comprehensā & quasi involuta, quę maturitate hiant, semēnque continent sativo lino simile, latum, nigricans, splendens : radix perennis est & vivax, singulis annis repullulans, cauliculōsque etiam ante hiemem proferens tenellos, folijs multā lanugine hirsutis onustos. Floret Junio & Julio: semen maturum Augusto.

Tempus.
Natales.

Frequens est multis Pannoniæ superioris & Austriæ inferioris locis editioribus & siccioribus, gramineis tamen, ut apud Posonium, Petronellam, quę Veterum Carnuntum creditur, Altenburgum Danubio vicinum, item non procul à silvā qua ex Leytestorf ad Entzestorf, à longā valle cognominatum, iter est, tum etiam supra Manderstorf, & pagum Lachn cum tertio, quarto, quintoque generibus.

ALTERVM pedales, graciles, lanuginosos, ternos aut quaternos ab una radice promit caules, in quibus Lini latiuscula folia, trinervia, ad Alcyri formam ferè accedentia, nec multum à Prioris folijs discrepantia, lanuginosa: extremi cauliculi in binos aut ternos ramulos divisi, & Heliotropij majoris quodammodo instar circumflexi, pleni sunt floribus qui ab imo aperiri incipiunt, Lini florum divisurā, sed majoribus, superiori æqualibus, candidis, quos multæ purpureæ venæ interseindūt: semen & capitula Lini similia: radix perennis est, crassiuscula, longa, candicans, raris fibris septa.

Linum sil. latifol. I.

Apud Colibriam Lusitaniæ urbem, vulgo Coymbra dictam, celebri academiā clarā, eam stirpem duntaxat observare memini, ad desertum quoddam & solitarium templum, mense Novembri repullulantem, & in illius anni cauliculis semen collectum in Belgicam attuli, quo terræ commisso, unica nobis planta nata est cubitalem excedens altitudinem, & latioribus quàm natali solo folijs, quę singulis annis sub æstatis finem quidem floruit, sed nullum semen præbuit.

Natales.

MULTOS ex unā etiam radice Tertium fert caules, primo generi ferè similes, plerumque tamen breviores, Hyperico non valde dissimiles, aliquantulum rubentes, firmos, majusculis folijs, latiusculisq; & crassiusculis, priori ferè paribus, non hirsutis tamen, sed durioribus septos, perquam amari saporis: flores in summis caulibus copiosos, magnos, quinque etiam folijs constantes, perelegantis flavi coloris, quinque staminibus è medio prorumpentibus, & totidem gracilioribus brevioribusq; villis: semen in compressioribus capitulis paulò minus reliquis, nigricans quidem, sed non splendens ut illorum: radix satis crassa, contorta, albicans, aliquot fibris donata, singulis annis repullulans, novōsque caules producens.

Linum sil. latifol. II.

Exit abundē in monte Badensibus Austriæ thermis imminētū, locis gramineis, secundum

Natales.

sepes, & plerisque alijs in montium illâ serie ad Danubium usque excurrente, locis: ad fil-
vulam item, Lachn pago vicinam, cum aliquot alijs generibus. Floret & semen profert
cum Primo.

Linum filvestre IIII. angustifol. I.

Linum filvestre V. angustifol. II.

Linum fil.

IIII. angu-
stifolium.

COMPLEVRES sunt Quarto cauliculi teretes, firmi, pedalis longitudinis, virides, frequen-
tibus foliolis Lini sativi similibus, ex viridi subcæruleis onusti, summo fastigio in aliquot
ramulos divisi, quibus insident flores intense cærulei, quinque foliolis constantes, sativi lini
floribus similimi, quinque in medio staminula, totidemque apices separatos continentes;
semen in capitulis crassioribus, rotundis, lino sativo non minoribus, nigrum, oblongum,
planum, sativi semini ferè par: radix candicans est, perennis, aliquantulum fibrosa (deside-
rabam in icone majorem pictoris diligentiam) amariuscule gustus, deinde suavis acrimo-
niæ particeps.

Natales.

Varijs circa Viennam Austriæ locis sponte nascitur, præsertim in gramineis acclivitati-
bus, & juxta vias. Floret Maio & Junio, interdum etiam tota æstate: semen verò maturum
est Julio.

Linum fil. V.
angustifol.

DODRANTALES, nonnumquam etiam pedales habet, Quintum genus, cauliculos, gra-
ciles, firmos, rectos; folia sativi lini, angustiora, dura, mucronata, virentia, amaricantia: flo-
res in summis cauliculis multos, magnos, quinque folijs albis præditos, circa umbilicum
quinque purpureis lineis distinctos, totidem staminibus, & quinque separatis apicibus ex
medio umbilico prodeuntibus, odoratos: semen in rotundis vasculis planum, nigricans,
splendens, sativo lino simile: radicem candicantem, duram, aliquot fibris donatam, peren-
nem, & singulis annis novos cauliculos proferentem.

Natales.

Magna copia nascitur toto Viennensi agro, plerisque alijs Austriæ & Pannoniæ editiori-
bus locis, atque secundum publicas vias, etiam apud Lachn cum aliquot superioribus ge-
neribus. Floret Junio: semen perficit Julio & Augusto.

Varietas.

In Austriacis alpibus præsertim verò Sneberg, aliud genus invenitur huic omnino simile
caulicorum & foliorum gracilitate, tenuitate, florùmque formâ & radice: in florum dun-
taxat colore est differentia, qui nivei non sunt, sed cærulei in candidum languescentes, &
quasi cineracei: capitula etiam floribus succedentia longè ampliora, nec minora quàm in
sativo. Florebat verò istic sub finem Junij, semen extremo Julio & Augusto maturum.

Linum fil.

VI. angustif.

SEXTO, binæ aut ternæ sunt virgulæ dodrantaes, firmæ, licet valde graciles, quas foliola
lino multo angustiora & minora ambiunt: summis virgulis terni aut quaterni, nonnum-
quam plures insident flores superiori formâ, & colore ferè similes, sed minores, sativi Lini
flore

flore

florem non multum excedentes: quibus succedunt capitula & semen lini, sed minora, radix exilis, candicans, perennis tamen.

Primum mihi hoc genus observatum in anteriore Madritianæ silvæ parte, quæ secundo ab urbe Lutetiâ lapide distat, inter gramina loco aperto, & nullis arboribus obsito, florens Julio, maturum semen proferens Augusto: deinde agro Viennensî aridioribus gramineis locis.

FRUTICOSVM est Septimum genus, atque dodrantalibus pedaliibusque fermè ramulis semper virentibus præditum est, quos numerosa folia exornant, mediæ inter thymi & psyllij magnitudinis, subalbida: flores deinde superiori paulò majores, quinque folijs ut illi constantes, omnino nivei, summis ramulis insident, quibus succedunt capitula semine plena: radix dura & lignosa est.

Exit desertis quibusdam Hispaniæ locis, sole illustratis: floret Junio & Julio, atque subinde semen profert. In Belgio satum, tertio duntaxat à satu anno serius floruit, nec semen tulit.

Omniùm porrò in Hispanijs, Galliâ, Austriâ & Pannoniâ observatorum non modò semina adferebam, aut Ill^{ri} V. Ioan. de Brancion, ipsique & reliquis in Belgicâ amicis anno M. D. LXXIII. Austriacorum & Pannonicorum mittebam: sed liccas etiam stirpes cum aliquot alijs elegantibus & suis floribus onustis, perferendas curabam, ut illarum formam statim videre posset, neque expectare cogeretur, donec semine nasceretur: incertus enim admodum est plurimarum stirpium è satione proventus: ille insuper admodum valetudinaris erat, sic, ut subsequens Februarius illum nobis maximo cum nostro dolore abstulerit. Ex illis autem quædam icones imitatae fuere, non è Galliâ Narbonensî petitis.

Linum silvestre VIII. Chamælinum.

EXILI, rotundo, dodrantalique aut paulò majore assurgit Octavum cauliculo, quem adverso situ, ut in Hyperico, bina semper amplectuntur foliola, Lini sativi folijs ferè paria: supremus cauliculus in aliquot ramulos dividitur qui in oblongis pediculis exiguos flosculos quinque foliolis albis constantes proferunt, luteis intus staminulis: flosculis succedunt parva capitula, lini vasculis non absimilia, minora tamen, in quibus semen: radix tenuis, aliquot exilibus fibris donata est, sed an perennis & rediviva, ignoro.

Provenit in herbosis collibus & montanis Austriæ atque Pannoniæ: floret Junio, & Julio.

Similem aliquando ad nos Machliniam, è Tornacensî urbe, Joannem Moutonum doctissimum & diligentissimum Pharmacopæum mittere memini.

PRIORA tria genera Lini silvestris latifolij nomine appellare licebit: reliqua mihi erunt Linum silvestre angustifolium sive tenuifolium: Octavum χαμαιλίνον nuncupari poterit.

LINARIA ODORATA.

CAP. XVII.

SINGULARI hæc est caule, eoque nonnumquam cubitali, in aliquot tenues ramulos superiore parte diviso, quos oblonga folia Lini instar sepiunt: quæ tamen juxta radicem sunt humi sparsa, longè majora latioraque, Bellidis folijs similia, sed per ambitum serrata, pleraque etiam per caulem sparsa altius incisa: flos exiguus, copiosus, cærulæus, lavenderulæ pænè floribus concolor, aliquantulum odoratus, extrema parte hamuli modo incurvus (quem pictor non satis exactè expressit) virgulas seu ramulos spicatum obsidet, ijs succedunt valvulæ Linariæ similes, sed minores, semen pusillum, rufum continentis. Radice est singulari, candicante, minimi interdum digiti crassitudinem æquante.

Sponte provenit montosis Castellæ locis lapidoso & arido solo, ubi Aprili florentem, Maio Junioque semen proferentem legebam. In Belgica sata, Junio Julioque florebat, semen Augusto maturefcebat: rarò supra annum spatium adservabatur, sed prolato flore & semine plerumque perire solebat.

Linaria odorata.

Nomina

*Antirrhinum bulbiflorum, L.
Lam. 4. 33
Mier. dicit. Sp. herb. 1. 164*

Linaria Hispanica I.

Linaria hispanica varietas.

Linaria hispanica I.

LINARIAM odoratam quidam vocant, quia ejus flos Linariae purpureae florem nonnihil æmulatur: is calidis regionibus aliquantulum odoratus est, in Belgicis hortis nata: flos inodorus. Sesamoides majus Salmanticensibus etiam dicebatur, cum perinde ejus descriptioni conveniat, atque illorum Sesamoides ante descriptum.

Nullas ejus facultates exploratas habeo: sed gustata, amaritudinis particeps esse deprehenditur.

LINARIA HISPANICA.

CAP. XVIII.

PRÆTER vulgarem & jam descriptam Linariam, varia alia ejus genera in Hispanijs nascuntur: quorum omnium (quæ quidem à nobis vel istic sunt observata, vel semine inde misso alibi nata nobis conspecta sunt) historiam hoc capite trademus.

PRIIMUM genus multo uberius & crassius est vulgari, ternos quaternosque caules ab una radice proferens singulares, pedales, interdum ampliores, quos ambiunt Centaurij minoris folia, infimâ parte juxta terram plerumque terno ordine disposita, supernâ verò, temerè nullòque servato ordine sparsa: extremi rami luteorum florum veluti spicâ occupantur Linariae vulgari similibus, quibus tamen rictus lanuginosus est, cauda sive calcar purpurascens coloris: hos sequuntur capitula exiguis loculis similia, semen videre mihi non contigit: radice est singulari, albâ, quam hieme perire puto.

Circa Valentiam Hispaniae in pratis & locis umbrosis, Martio florètem observabam, dum ex eâ urbe ad littus marinum, comite D. Joanne Plaça deambulatum prodijsem.

TENVIBVS, frequentibusque ex eadem radice assurgit cauliculis Alterum elegans genus, ijsque imbecilibus & plerumque procumbentibus, quos vestiunt frequentia, tenuiaque admodum & mollia foliola, æruginei quodammodo coloris: summis ramulis & cauliculis insident aliquot flores, Linariae vulgari formâ similes, sed paulò minores, elegantes, coloris ex purpurâ fere nigricantis, circa rictum flavescens, tenui odore præditi: floribus succedunt rotunda capitula, cineraceum planumque semen continentia: radix candida est, tenuibus quibusdam fibris & quasi villis donata, quam Viennæ semine mihi natam subsequens hiems semper corrumpit. Tota planta tenella est, floret æstate, semen Augusto maturitatem consequitur: interdum etiam diutius floret.

Sponte nascètem hanc Linariam in Hispanijs nō observavi: sed semine inde misso apud Belgas nata quibusdam amicis, qui nobis illud communicarunt, quo mihi plantæ aliquoties Viennæ natæ.

SEMINE ex Hispaniâ misso natum etiam

*Antirrhinum bulbiflorum, L.
Lam. 4. 33
Mier. dicit. Sp. herb. 1. 164*

Natalis.

Linaria hispanica II.

Natalis.

Linaria hispanica III.

Tertium genus, cui multi graciles pedalesque caules à radice proveniunt, hos frequentia ambiunt

ambiant folia, angusta, longa, ex viridi canescentia, ejus ferè coloris qui in lavendulae folijs conspicuus est, amari autem saporis: circa summum caulem multi nascuntur flores utcumque odorati, spicè in modum conferti, formà superiori similes, quorum subrectum bifidum foliolum externa parte exalbidi coloris est, interna purpurei, rictus deinde *ωχρολευκος* sive albicantis ex flavo coloris, hirsuto & purpureo labro, propendètibz tribus latiusculis purpurascens barbulis: flori succedunt vascula, sed plerumque inania, præsertim Francofurti, ubi primum florentem videbam in horto Ioannis Muleri pharmacopæi, cui semen communicaveram. Floret æstate: vivax est, & radice singulis annis novos profert caules.

MULTOS infirmos, graciles fundit Quartum etiam genus cauliculos, quos ambiunt frequentia, carnosa, tenuia, molliaque foliola, cineracei quodammodo coloris: extremis cauliculis insidèt aliquot flores superioribus minores, coloris cærulei dilutioris ad cineraceum tendentis, quorum rictus flavus: illos sequuntur vascula, maturitate hiantia & cineraceum planum exiguum semen continentia: radix alba, tenuibus villis prædita, annua.

Hoc mihi primum videre contigit anno M.D.XC. in cultissimo horto Ill^m Principis Cæsarum Wilhelmi: semine peregrè misso natum Cassellis Augusto mense suo flore onustum, & maturum semen in vasculis continens. Semine inde accepto mihi nata sequente anno, tota æstate & autumno floruit & maturum semen tulit.

Linaria hispanica v.

PALMARIBVS exit Quintum genus virgulis, frequentibus, humi sparsis, quas vestiunt folia vulgaris folijs similia: extremos ramulos occupant multi flores flavi, vulgari minores, veluti in spicam congesti, quibus succedunt capitula minora quàm in vulgari, exiguo semine nigro plena: radix tenuis est & candida, vulgaris modo serpens.

Salmanticensi agro, aridis locis hoc genus pumilum inveniebam, ubi tota ferè æstate floret.

LINARIA nomen primo generi indidi, non à foliorum similitudine, quæ non conveniunt, sed quia ejus flores vulgari forma similes, & ejusdem ferè temperamenti sint. nam commaducata manifestam acrimoniam cum quadam amaritudine conjunctam exerit ipsa planta. Postrema etiam valde amara est, & quia plerumque cum Chamæpity nascens reperitur, adeoque pumila sit, Salmanticenses Chamæpityos genus esse censebant.

LINARIA PANNONICA ET VICINARVM REGIONVM.

CAP. XIX.

ALIQVOT etiam habent Pannoniæ & vicinæ regiones, Linariæ differètijs (præter vulgo notam, & omnibus ferè provincijs familiarem) quas in alijs à me peragratis regionibus observare non memini.

BICVBITALI interdum excrescit Prima magnitudine, rectum ferens caulem, læ-

vem, viridem, multis folijs sativo lino similibus circumseptum, qui superiore parte in multos tenues brevèsque ramulos divisus est, ferentes raros flores, Linariæ quidem vulgaris floribus respondentes, sed minores & pallidiores, rictu nonnihil villosa & aureo: semen in vasculis Linariæ vulgaris similibus exile, nigrum: radix longiuscula, candicans, multis tenuibus & majusculis fibris in latera expansis nixa, perennis, summo capite singulis annis novos caules profert quidem: sed ex lateralibus fibris non germinat ut vulgaris. Totam amariuscule est.

Crescit in montium declivibus secundum publicas vias, & gramine nudis locis, supra Posonium ad Danubium, Gumpostkirchen, Leytenberg, atque etiam in Moraviâ. Floret Junio & Julio, interdum etiam Augusto, & subinde semen profert.

LONGE minoribus virgis est Altera, viridibus, gracilibus, quas ambiunt frequentia foliola, te-

*Antirrhinum subversum, L. Sp. 857
Anell. dich.
Sp. hist.*

Linaria hispanica v.

Natales.

Linaria hispanica v.

Natales.

Nomina.

Linaria Pannonica major.

*Antirrhinum
genus supplem
W. Sp. 3. 252
Lam. 11. 261
Cronq. 307*

Natales.

Linaria Moraviana.

● *Linaria Pannonica* I.*Linaria* III. *Stiriaca*.

Cleso. pan. 308

Cleso. pan. 308

Arctostaphylos geniculata, L. 1758
Müll. Arch. Sp. bot.

Arctostaphylos alpina, L. 1758
Müll. Arch. Sp. bot. 306

liola, teretia, carnosâ tamen & succulenta, coloris ad ærugineum tendētis: flores extremis ramis insident omnium minimi, forma tamen reliquis similes, flavi, circa rictum aucti, quibus succedunt laxiora vascula semen exile nigrum continentia: radix alba, tenuis.

Natales.

Nascitur plerisque Moraviæ locis in collium acclivitatibus: unde semen delatum in hortis Viennæ conserimus, quod nullâ difficultate crevit, eoque sponte deciduo semper renata est: quam ob causam annuam esse censendum est. Floret quasi totâ æstate, etiam in Autumnum usque.

Linaria III.
Stiriaca.

RAMVLIS palmaribus & humi fusis est Tertia, quos ambiunt folia vulgaris *Linariæ* quodammodo æmula, minora tamen, crassa, succulenta, coloris ex herbaceo candicantis, & veluti cæsi, non temerè per ramulos sparsa, sed serie quadam, aut terna, aut quaterna eos amplectentia: flores vulgari sunt similes, sed elegantissimo colore præditi, ex violaceo quodammodo purpurascente, labro inferiore, ubi hiat, aut diducto rictu aperitur, planè aureo, amari gustus: Succedunt deinde vascula crassiuscula, quæ maturitate dehiscencia, duas cellulas ostendunt semine plano, compresso, nigro, plenas: radix tenuis, alba, multos ex uno capite ramulos profert, atque etiam summâ tellure serpit. Perennis hæc est, & subinde in extremum usque Autumnum flores profert.

Natales.

Eam primùm in præcipitio Snealben, qua ad monasterium Neuberg descensus est, inveniebam salebroso loco florentem extremo Junio, quæ deinde in horto reposita loco umbroso & tenui, benèque subactò solo, bonum semen eo adhuc anno protulit. Raram neque ubique obviam initio censebam elegantem hanc plantulam: attamen satis copiosam postea reperi inter saxa & præcipitia, dum anni M. D. xxciii. Augusto mense cellissimum jugum Prayner alben nuncupatum conscenderem.

Ex Gesneri etiam epistolis liquet non ignotam illi fuisse, sed in Helveticis atque Rheticis alpibus crescere.

Linaria III.
Moravia
II.

TENVES & humi diffusos habet etiam Quarta cauliculos valde frequentibus, angustioribus, sine ordine dispositis, crassiusculis, & coloris cæsi foliolis obsitos, in plures alas nonnumquam divisos, quarum fastigium occupant multi, spicæ instar confertim nascentes, flosculi, colore superiori ferè similes, sed multò minores: quibus succedunt parva capitula semine plena, de cujus formâ & colore nihil asserere possum, quandoquidem florentem &

tem & capitulorum rudimenta duntaxat præbentem in Moraviæ collibus inveniebã cum Secundã, anno M. D. XXCV: radix multis fibris latè sparsis constat, & perennem esse apparet.

HARVM nullum vulgare nomen intelligere potui, non incommodè tamen eadem appellatione nuncupari poterunt, qua vulgaris & ubique nota Linaria. Eam Germanicæ rhizotomæ mulierculæ vnser fraw hã dicunt, hoc est, D. Virginis linum. Vngari autem *Vadlen*, id est, silvestre linum.

LINARIA CRETICA.

CAP. XX.

SEMINÈ Cretã accepto, nata sunt duo alia Linariæ genera non inelegãtia: unum quidem latifolium, Frãcofurti in horto Ioannis Mulleri pharmacopœi: alterum tenuifolium, Lugduni apud Batavos in horto Ioannis Hogelandi: utriusque historiam hoccapite describemus.

HABET autem Primum genus, sive Latifolium, cubitalem aut ampliorem caulem, rotundum, firmum, crassiusculum, infimã parte subrubentem, supernã viridem, & in multos ramos divisum: quem ambiunt, modò bina, interdum terna folia, adversis inter se petiolis ordine nascentia, aliquando incondita, & nullum ordinem servantia, latiora quàm in ullo genere Linariæ viderim, ut quæ uncialem latitudinem interdum habeant, canescẽtia, gustu, si mandantur, amariuscule: summum caulis fastigium, extremique rami, frequentibus floribus satis odoratis sunt onusti, Linariæ vulgaris flori forma similibus, sed coloris, supernã parte, sive bifidã galeã, & ipsis etiam barbulis, palleſcentis, infra rictum (qui lanugine pubescit) aurei, calcari albo, interdum subcæruleo vel etiam purpureo: floribus succedunt vascula, ut in alijs Linariæ generibus, nigrum semen continentia: radix digitalis longitudinis, alba, dura, tenuibus aliquot filis cinctã, summã parte, ex quã videlicet caules exoriuntur, extuberat, deinde gracileſcit.

Florebat sub finem Iunij & Iulio, semen maturum fuit Augusto.

ALTERVM genus, sive Tenuifolium, virgas initio profert ex una radice satis copiosas, rotundas, læves, sesquipedalis vel pedalis longitudinis, quos binis, aut ad summum ternis intervallis, quaterna simul ambiunt folia, vulgaris Linariæ folijs duplo angustiora, deinde alia singularia nullo servato ordine: virgis innascuntur frequentes ramuli, folijs valde tenuibus donati, qui velut ex umbellã exiguã (cujus forma paulatim evanescit) flores protrudit valde exiles, qui quinque foliolis constare videntur, binis videlicet erectis supra cassidem albicantem vel cineraceam, binis latera occupantibus, & uno propendente, caudã insuper, sive calcari sub illis conspicuo, antrorsum reflexo: semen in pericarpijs, seu vasculis Lino ferè similibus, cineraceum & planum, quod, deciduo flore, brevi matureſcit, etiam herbã adhuc virente. Florebat sub finem Iulij.

ANONYMOS LINI FOLIO.

CAP. XXI.

LINI foliorum similitudo facit, ut hanc & aliquot subsequentes, Linarijs jungam: tamen si quo nomine istam appellare debeam, incertus adhuc sim. Malui igitur *ἀνώνυμον* relinquere, quàm nomine non satis apto donare: illius tamen descriptionem negligere nolui, quando quidem à nemine, quod sciam, ante me observatam existimem.

Pedales habet ramulos, duros, ex viridi palleſcentes, & in his multa folia temerè sparsa, nullòque ordine disposita, dura, angusta, longiuscula, lini foliorum æmula, ejusdem cum ramulis coloris, aut qualis in rutã montanã elucet, hoc est, ex viridi palleſcente, gustu non nihil acido primum, deinde amaricãte: extremi cauliculi in multos ramulos sive pedicellos dividuntur, qui flosculos albicantes sustinent, quinque foliolis stellatim decussatis, constantes, cum aliquot interioribus staminulis, qui tandem in singularia semina efformantur pentagona,

Anonymos Lini folio.

pentagona, duro corio sive putamine medullam albam continentia: radix candida, multifida, perennis & vivax, annuatim novos ramulos sive virgulas producens: nonnunquam etiam serpens Linariae repentis instar.

Copiosè nascitur editioribus herbofisq; locis agri Viennensis: tum etiam herbofis collibus Posonio vicinis, in acclivitate Hamburgensis montis qua Altenburgum spectat, alijsque præterea plurimis Austriae & Pannoniae montibus, etiam interamnibus ultra Dravum. Floret Maio. Memini & Madritianâ silvâ, secundo ab urbe Lutetiâ miliari, cum Lino silvestri, Hyacinthoque autumnali minore colligere: sed longè exiliorem.

Quid si cum Sefamoide affinitatem aliquam habere deprehendatur?

POLYGALA VULGARIS.

CAP. XXII.

POLYGALÆ appellationem apud plerosque Recentiorem etiam obtinuit plantula quædam (valde tamen dissimilis illi de qua priore libro inter suffrutices) ubique ferè in siccioribus pratis obvia, folijs lini aut hyssopi vulgaris, quæ vel caruleo flore, vel purpureo dilutiore, vel rubello, aut interdum etiam albo variare conspicitur. Gesnerus in epistolis Amarellam ab amaritudine nuncupavit. Tragus Dioscoridis πολύγαλον & γλαυκὰ esse existimat De eâ, cum à recentioribus, præsertim à Trago descripta sit, vulgòque latis nota, nihil hic agemus: sed de alio ejus genere majore & elegantissimo, quod in Austria & superiore Pannoniâ observabam, tametsi & vulgaris, tot florum coloribus discreta, passim etiam in iisdem Provincijs nascatur.

Ex eadem interdum radice prodeunt quinque aut sex virgulæ duriusculæ, pedales, graciles, lentæ & obsequiosæ, folijs nullo ordine dispositis obsitæ, angustis, floris Tinctorij, aut vulgaris Hyssopi angustifolij & minoris, quod ab Hispanis *Tropillo* vocatur, foliorum æmulis: flores conferti & spicati nascentes, summas virgulas occupât, fumiterræ floribus non multum absimiles, longiores tamen, & dilutioris purpurei coloris elegantissimi, sive dilutiore rubore pulcherrimo nitentes: his succedunt penduli loculi plani, Bursæ pastoris valvulis ferè similes, quos membraceæ quædam veluti alæ integunt, semina bina plerumque continentes, nigricantia, hirsuta, longiuscula, quæ aperiens sese ad latera maturitate burfulis, decidunt: radix crassiuscula, brevis, dura, lignosa, vivax, aliquot fibris donata est: & tota planta amaricat.

Frequens est admodum in Leytenberg supra Manderstorf, circa Medeling, totaque illâ montium serie, quæ à Calenberg Danubio supra Viennam imminenti, ad Austriacas usque alpes excurrit. Nusquam non occurrit similiter per Pannoniam, etiam interamnem, ultra

Nata'is.

An Sefamoidi affinis?

Polygala vulgaris varietas.

Polygala vulgaris major 1.

Polygala vulgaris major 1.

Nata'is.

Polygala vulg. major II.

P. vulgaris
W. sp. 3. 873
Lam. 5. 486

ultra Dravum flumen. Floret Maio & Iunio. Aliquoties illam ob florum venustatem in hortum transtuli, & cicurare volui: sed operam Iusi.

Variat etiam quibusdam umbrosis & humidioribus locis, floris colore aut cæruleo, aut albo, non secus ac minor vulgaris, & perinde assurgit ut modo descripta, sed minus venusta præcedente.

Polygala vulgaris major II.

OSYRIS AVSTRIACA.

CAP. XXIII.

CUBITALIBVS, aut amplioribus interdum, assurgit ex unâ radice virgis gracilibus, duris, nigricantibus, lentis, & fractu contumacibus: quas non quina aut sena (ut Dioscorides suæ tribuit) sed numerosa ambiunt foliola, longiuscula, angusta, lino similia, dura, mucronata, satura viriditate nitentia, amari gustus: extremæ virgæ in multos tenues ramulos desinunt, quibus insident singularia foliosa capitula, florem luteum, ex multis flosculis quinque radiolis decussatis, stiloque in medio prominente constantibus compactum, amplectentia: deinde semen nigricans, longiusculum, quale fere in Hieraciorum generibus, superne villosum pappi instar, quod levissimo vento excussum, ejus arbitrio fertur: radix dura est, lignosa, nigra, aliquot fibris donata, singulis annis germinans, novâsque virgas proferens.

Osyris Austriaca.

Exit non procul Phasianorum horto circiter miliare infra Viennam, editiore quodam & sicciore prato cum Lini silvestris generibus, Cytiso primo, & alijs stirpibus, sed humilior: secundum verò sepes atque inter frutices, major & uberior. Inveniebam multis item Pannoniæ locis, etiam Interamnis supra Dravum flumen. Floret Augusto: semen maturum est Septembri.

Natalis.

VIENNENSES Osyridem appellabant. Sed an cum Dioscoridis Osyride conveniat, alijs judicandum relinquo. Tragus, apud quem latino exemplari perbellè depicta est, Linariam tertiâ facit, & *Pintraut* à formâ, *grosso Reymbumen* à floribus nuncupat, atque ad Dioscoridis Heliochrysum refert. Nonnulli Chrysocomen Dioscoridis, & Chrysitin Aristotelis esse arbitrantur.

Nomina.

ELICHRYSON. CAP. XXIII.

PEDALIS, nonnumquam cubitalis altitudinis est planta Elichryson, fruticosa, & in multas alas subinde divisa: ei numerosa folia, Abrotono similia, candicantia, & cum gravitate odorata: flores in summis ramis umbellatim congesti, lutei, Agerati floribus formâ & odore per similes, verum majusculi: radix dura, lignosa, minimi digiti interdum crassitudinem æquans, quæ singulis tamen annis perit, nec vivax est.

Elichryson.

Osyris austriaca.

Chrys. penn. 311

Chrysocoma Linosyris
Muse. dial. Lam. 2. 192
L. sp. 179
N. sp. 399
Sol. fl. 3. 402

Elichryson.

Natales.

Nomina.

Facultates.

Chrysooms.

Chrysome i. vulgaris.

Taxanulium communis
L. sp. 1184
S. p. h. 1184
M. d. d. 1184
L. m. 7. 573

Latò solo provenit, & copiosè circa Madritium itinere Complutensi, alijsque Hispaniæ locis, in agris, ubi Septembri & Octobri florentem videbam.

DIOSCORIDES ἐλιχρυσον, nonnulli, eo referente, χρυσάνθεμον, ἢ ἀμαρανθον appellant. Theophrastus ἐλειόχρυσον, quem secutus est Plinius. Gaza Aureliam vertit. Hispani *Scobahedionda*, id est, Scopam foetidam, ab ejus usu & odoris gravitate nuncuparunt.

Verùm cum tota hæc planta sit amara, facile eas facultates obtinebit, quas illi veteres tribuunt. Hispanis autem nullo est in usu, nisi quod Madritiano agro mundatorias scopas ad ædes purgandas ex ea faciunt: & quibusdam alijs locis, illâ in fasciculos congestâ & colligatâ, formaceos, ut Pliniano verbo utar, parietes (quos Hispani *tapias* vocant) integunt adversus imbrium injuriam.

CHRYSOCOME ALTERA.

CAP. XXV.

PER Chrysocomen intelligo, quam vulgus Stœchadem citrinâ appellat, multis Provincijs communem. De eâ autem hoc capite non sum acturus (à plerisq. enim diversis nominibus est descripta) licet iconem oculis subijciendam operæ precium esse duxerim, ut quam stirpem intelligam, Lectores agnoscant: sed de alijs quibusdam, quas vel in Hispanijs aliquando observare memini, vel prius etiam in Gallia Narbonensi, tum quam semine peregrè accepto natam habui.

CUBITALES plerumque habet *Prima* virgas, quando adolevit, graciles, incanas, & veluti tomento quodam obsitas, quas inconditâ serie disposita ambiunt folia, longa, gracilia, Libanotidis coronariæ folijs similia, vel ijs etiam angustiora, supernè nonnihil virentia, infernè incana, ex quorum sinu nascuntur tomentosi ramuli minoribus folijs præditi: per summas verò virgas rariora sparsa sunt folia, quarum fastigijs multi insident squamati flores, vulgaris Chrysocomes folijs minores, aurei vel flavi coloris, qui marcescentes fuscum colorem contrahunt, & semen exile continent pappo involutum: radix lignosa, dura, in aliquot ramos divisa. Cum quadam non insuavi graveolentiâ odorata est, gustûque calidiusculo.

Salmanticensî agro frequens est (memini & Mompelliano videre) ubi tota æstate subinde novos flores producit, totâque hieme commam retinet, ut etiam in Belgicam translata.

PEDALIBVS, interdum etiam cubitalibus assurgit *Alterâ* ramis, candicantibus & lanuginosis, quos Oleæ similia tolia, longa, mollia, canâ lanugine teçta per intervalla ambiunt: flores autem extremis ramulis pallentes, squamosi, ut Agerati ferè, insident: radices sunt nigricantes.

Abundè nascitur aridis locis, atque etiam in vetustis muris, per Lusitaniam, Bæticam, Granatensè regnum, in quo Martio, Valentino autem,

Chrysome altera peregrina 1.

Natales.

Chrysome tertia peregrina 1.

Natales.

Chrysome altera peregrina 1.

Stœchadem L. sp. 1184
L. m. 2. 246

Chrysocome altera.

Gnaphalium Americanum.

autem, circa Aprilis initium florentem conspiciebam. Odorata etiam hæc est, & adstrictionis cujusdam particeps.

ISDEM locis observabam Tertium quoddam genus magis pumilū, ut quod dodrantalem altitudinem non excederet, cui cauliculi erant teretes, incani, lōgis & angustis foliolis, Primæ peregrinæ non valde dissimilibus, & incondito etiam ordine nascentibus, obsepti, summâ parte in aliquot tenues ramulos divisi, quibus insidebāt singularia, interdū bina aut terna simul conjūcta capitula squamata, fuscī coloris, villosos flosculos pallidos cōtinentes. Huic inhxerentem conspiciebam cuscutam illam vulgo dictam, tenuissimis cirrhīs eam amplectentem.

Chrysocome
111. peregrina 111.

CHRYSOCOMES genera esse, nemo, ut opinor, inficiabitur. Prioris nullum vulgare nomen intellexi: Alterā Murciani *Mançanilla*, nomine Chamæmelo cōmuni appellabant, Hispalēses *Romero marino*, h.e. Libanotidem coronariam maritimam, Mauritani urbis Granatensis incolæ, *Miscayn*.

Nomina.

BÆTICI referebant, Secūdæ peregrinæ decoctū mirificè colī doloribus prodesse: quibus facultatibus Primam etiam esse præditam, verisimile est.

Facultates.

CETERVM Secūdæ peregrinæ non valde dissimilis planta semine ex Italiâ misso, sed primū Cretâ allato nata, singulares nonnunquam plures emittens ex radice virgulas, teretes, sesquipedales, aut cubitales, incanâ lanugine & veluti tomento obductas, quibus sine ordine multa adnata folia, uncia & amplius longa, uncia quadrantem lata, supernè virentia, infernè, foliorum præcedentis instar alba: circa summas virgas, ex foliorū alis nati tenues ramuli, minoribus folijs præditi: summæ autem virgæ desinebant in nudū ramulum, vel singularem, vel geminū lanugine & tomento carentem, cui insidebant singularia capitula squamis imbricatim dispositis constantia instar capitulorum Cyanī, è quibus prodierunt flores ex multis staminibus flavis compositi.

Chrysocome
v. qua Cretica.

Mittebatur autē semen, Stoechadis Creticæ appellatione: & nata ex eo planta, satis odorata, (præsertim ejus capitula) florere cœpit Sextilis initio.

NON desunt porro, qui ad legitimæ Chrysocomes historiam convenire putent vulgare illud Targū: cujus in acetarijs usus: quâ verò ratione ducti sic sentiāt, mihi non constat.

Targum
vulgare.

GNAPHALIVM AMERICANVM.

CAP. XXVI.

CVBITALES, aut ampliores habet Gnaphalium hoc caules, eosque crassiusculos, multâ lanugine candidâ, tamquam to-

Gnaphalium
Americanum.

mento, oblitos, quos inæqualiter ambiunt angusta folia, digitalis longitudinis, externâ parte incana, internâ viridia, & valde splendentia: summus caulis in multos nonnunquam ramulos dividitur, quibus, ut supremo cauli, insident multi conferti & tomento obsiti flores, numerosis veluti argenteis squamis imbricatim sibi incumbentibus constantes, quibus explicatis, interior floris discus apparet subflavus, qualis ferè in Gnaphalio vulgari, qui tādē-

in pappum, cui semen involutum abicit: radix minimi digiti crassitudinem æquat ferè, nigra, fibris donata, summa tellure in latera se spargens, novisque singulis annis caules proferens, qui primùm emergentes, nihil nisi tomentum esse videntur. Tota æstate flores producit.

Natales.

Hujus radices ex Anglia mihi missæ sub finem anni M. D. xxviii. ab optimo viro Iacobo Gareto juniore, nullâ additâ appellatione, quas ex Americâ accepisse scribebat.

ἀργυροκόμην.

Si eadem stirps non est, quam ex novo orbe delatam Gnaphalij Americani nomine, mihi que anno octogesimo supra millesimum & quingentesimum missam, à Doctissimo humanissimoq; viro V. Richardo Garth Londiniensis Cancellariæ Primicerio, in Pannonicarum Observationum lib. iiii. descripsi, & ἀργυροκόμην nuncupari posse dixi: certè illi valde affinis.

Suprema enim caulis, quam tum accipiebam, pars, cum ramulis qui flores sustinebant, multo tomento obsiti erant, quemadmodum legitimum illud Gnaphalium, quod in mediterranei maris littoribus nascitur longiuscula & angusta folia, Chrylocomes folijs proxima, supernè viridia, pronâ parte incana & tomento obducta: singuli ramuli veluti comam florum ex singularibus pediculis dependentium gestabant, qui, cum nondum explicati essent, nihil aliud videbantur quàm capitula numerosis argenteis foliolis sibi invicem incumbentibus constantia, sicca admodum, quæ digitis reclusa, in medio tenuem quandam subflavescentem lanuginem sive pappum continebant, levissimo flatu avolantem.

GNAPHALIVM.

CAP. XXVII.

Gnaphalij
variagenera.

GNAPHALII multa sunt genera, quorum aliquot ab alijs descripta. Nos eorum, quæ hæcenus minimè observata esse putamus, historiam dabimus, & ab eleganti alpino auspiciabimur, quod in Pannonicis descripsimus, illique duas alias icones subijciemus à Iacobo Plateau missas, nudas tamen, & quibus Gnaphalij alterius nomen duntaxat additum: cum verò ipsas stirpes olim observare meminerim, qualemcunque descriptionem etiam adijciemus.

Gnaphalium alpinum.

Gnaphalium
alpinum.

Natales.

DODRANTALIS autem est alpini Gnaphalij plantula, plerumque etiâ minor, folijs, quæ humi fusa, Pilosellæ minoris Fuchsj ferè, internâ parte hirsutis, exteriorè verò, omnino incanis & tomentosis, gustu exsiccante & amaro: cauliculi ipsi & ea quæ illos ambiunt folia multo etiam tomento obsita: summo autem fastigio, cauliculi sustinent quina, sena, aut plura foliola latiora & expansa, ad eò tomentosa, ut nihil nisi tomentum sint: ex horû medio emergunt quaterna, quina, aut plura capitella gnaphalio similia pallescentibus flosculis constantia, quos intercurfant nigri quidam villi, foraminum vestigia quodam modo eminentes: radix satis crassa est, nigra, & fuscis aliquot fibris capillata.

Provenit in scopulis summorum Sneberg, Durrenstein, & Etscherberg jugorum. Floret Julio & Augusto.

Ego aliquoties natali solo erutam cum suo cespite in meum hortulum, quem Viennæ habebam, transtuli, & propter elegantiam curare volui, sed inanem operam sumsi: permansit quidem interdum in alterum annum, valde autem immutabatur, imò planè aliam esse cœvissem, nisi ipse collegissem & in hortulum intulissem.

Leontopodium
Matthioli.

AFFINIS videtur illi plantæ, nisi eadem sit, quam Matthiolus pro vero Diosc. Leontopodio exhibet. Sed sine dubio Gnaphalij duntaxat genus est.

Wulflumen.

IOSIAS Simlerus commentario de Alpibus ejus meminit his verbis. Wulflumen flos odoratus est, folio Pilosellæ, circa supremum cauliculum folia multa imparia, candicantia, lanuginosa, medio orbe quinque vel sex flores: inter quos medius plerumque aridus: ex singulis lutei apices emicant: radix arida parva, summo cespite hærens. Tomenti speciem arbitror. Hæc ille.

Leontopodium
Lobelij.

Leontopodium autem illud nigricantes ex fusco violaceo gestans flores, quod Lobelius in arduis Germaniæ, Italiæq; alpinis, & Baldo Veronensi inveniri tradit, videre non memini, quippe qui Italiam nunquam sim ingressus.

Gnaphalium legitimum.

microspum
L. 1753
Spr. herb.
Mull. Syst.
II. 402
Linn. u. 112

PALMARES, vel etiam majores habet Pri- *Gnaphalium*
mum à Plateau missum *Gnaphalium* cau- *Plateau II.*
liculos, quorum alij surrecti, alij secundum
terram inflexi, teretes, villosi, quos indige-
sto ordine, mollia, incana, latiore infimâ
parte amplectuntur folia, extremo mucro-
nata: multa summo cauliculorum fastigio
insident capitella candicantia, flavescente
lanugine plena: radix crassiuscula est, sub-
fusca, fibris aliquot prædita, quæ an vivax
sit, asserere nequeo. Aliquid autem affinita-
tis habere videtur cum Filagine minore
Dodonæi.

Vnico assurgit aliud genus cauliculo, ali- *Gnaphalium*
quot ramulis in diversa se contorquentibus *Plateau III.*
prædito, quos hinc inde sepiunt latiuscula,
mollia & incana folia: ad ramulorum inter-
nodia nascuntur, inter foliorum cogeriem,
quina, sena, aut plura capitella simul conge-
sta, ex flavo canescètia, multa lanugine ple-
na: radix inutilis, sed deciduo semine, novæ
plantæ singulis annis renascuntur.

Priorem plantam desertis quibusdam & *Natalis.*
siccioribus colliculis nascentem aliquando
observabam. Alteram etiam in siccioribus
(quantum memoria succurrit) agris, præser-
tim demessis segetibus.

GNAPHALII sive Centunculi generibus *Gnaphali*
quidem adscribi possunt hæ plantæ: sed le- *legitimi*
gitimum censi nequeunt. Id autem circa *Natalis.*

Calpen, Malacam, & Valentino regno, Mediterranei maris littore frequens observabam, dum eas regiones perlustrabam, & multis annis ante, cum Mompelij agerem, toto illo ma-

Pilosella minor.

Stratiotes millefolia flavo flore.

Γναφαλίον

Pseudoleontopodium.

Piloselle minoris varietas.

Caus. prof. 371

Stratiotes luteo flore.

Achillea linnæi
L. M. 11264
Sp. hist.
Müll. 1123
Natalis. Lam. 126

rino littore à Contiente, stagnis difiuncto, quod ab oppido Aigues mortes vulgo nūcupato, ad Setiū usque procurrat: unde iconem meā manu delineatam, & ipsam plantam siccam cum plerisque alijs elegātibus stirpibus ad meos Belgas deferebam, ipsam etiam iconem C. V. Dodonæo communicabam, cum illius de Stirpibus Commentarios vernaculā linguā conscriptos, ante quadraginta annos Gallicos facerem. Ea in vernaculam alteram editionem (quæ correctior & auctior postea evulgata) fuit illata, deinde in Péptades: operæ pretium autem esse duxi illam hīc inferre, ut ejus, à jam descriptis, differentia facilius animadverti possit.

ΓΝΑΦΑΛΙΟΥ porro apud Diosc. brevis est descriptio, cujus folijs albis mollibusq; aliqui, inquit, pro tomento utuntur, & efficaciter illa bibuntur in vino austero ad dysenterias. Quam certè facultatem, aut illi proximam, alias stirpes hoc capite descriptas habere non est dubium.

CETERVM varijs earundem alpium locis invenitur id Gnaphalij genus pedali aut ampliore caule, floribus à medio ad summū usque fastigium inter longiuscula, mollia, incanaque folia nascentibus, quod à Matthiolo Pseudoleontopodium, à Generali verò illa plantarum Historia, Chrysocome lanuginosa nominatur. Quemadmodū & mitioribus Hūgarix, Stirix, Austriæ, Moraviæ, Bohemiæ mōtanis & collibus herbofis, duo aut tria ejus stirpis, quæ à plerisque alijs & à Fuchsiō Pilosella minor appellatur, genera, flore videlicet aut omnino albo, aut purpureo, aut ex albo purpurascēte, sive carneo: quæque omnibus editioribus cæduis & apertis per Germaniam silvis, atque arenosis tumulis ferè est obvia.

STRATIOTES MILLEFOLIA LUTEO FLO.
CAP. XXVIII.

PALMARI est hæc Stratiotes amplitudine, duobus tribusve ab eadem radice cauliculis, infimā parte sessilibus & fibras subinde agentibus, quibus alterius Stratiotis & Chamæmeli modo serpunt, ceteroqui radix unica est & dura: cauliculos autem ambiunt folia vulgaris Stratiotis folijs similia, multo molliora, candidiora, & tenuius incisa: flores summis cauliculis insident in umbellam didigesti, alterius floribus non dissimiles, paulò tamen minores & coloris lutei, tam discus quàm foliola in ambitu nascentia.

Crescit Murtiano regno, ubi flores observare nō potui, quippe qui Martio mense istac iter fecerim: sed similem multis ante annis florentem erueram edito loco, & lapidoso sterilique solo secundam cæduam quandam silvulam, cum Avenione Nemausum proficiscerer, Mompelium rediturus, Junio mense, & ex plantis, quæ jam florem abjecerant, æstimare possim etiam Maio florere.

Similis

Similis semine ex Hispaniâ misso mihi nata Viennæ Austriæ anno M. D. XXCV: sed longè elatior & pluribus cauliculis prædita, qui humi diffusi, præter medium qui assurgebat, fibras agebant, & folia proferebant non minùs incana & tenuiter incisa, quàm modo descriptæ stirpis folia, cujus etiam semen ad maturitatem pervenit. Sed subsequenti anni aspera hiems matrem cum prolibus semine natis corruptit.

Istam etiam habebat in cultissimo suo horro, Ill^{mus} Princeps Cattorum Wilhelmus, cum sequenti anni Autumno apud ipsum Cassellis essem: ex semine istic collecto, etiam mihi natæ plantæ, quæ anno M. D. XXCVIII. & florem dederunt, & semen, quod deinde Francofurti terræ commissum (nam illo ipso anno Viennâ eò perveni) mihi quidem non est natum, sed alij, quibus communicaveram, aliquot stirpes habuerunt.

Dicitur porro Græcis στρατιώτης ὀχιλίφυλλος, Latinis Militaris: nullum vulgare nomen scio. Poterat etiam ad ἀχιλλεῖον Dioscoridis referri, quod luteo flore inveniri scribit. Verùm parum refert, utrum Achilleam, an Stratiotem appellaveris, cum utriusque facultates sint similes, & ad vulnera, ulcera, profluentemque sanguinem ambæ commendentur.

MILLEFOLIUM ALPINUM.

CAP. XXIX.

ELEGANS est etiam hæc plantula, dodrantalem sive palmarem altitudinem non excedens, multis folijs circa radicem stratis, tenuissimè incisis, & veluti è multis minutissimis alatis foliolis constantibus, non nihil incanis: candicantes cauliculi, satis crassi, hujusmodi folijs, ipsique minoribus, & tenuissimè incisis obsiti: umbella flosculorum densissima, qualis in vulgari Millefolio, sed dilutiore rubro colore sive carneo nitentium: radix vix à vulgari differt, fibrosa admodum, & summâ tellure serpens.

Sponte provenit in Iudenberg & Spital, Stiria alpibus, atque flores profert Augusto: natalisne causa sint istius varietatis, an cultura, nescio.

Ab hoc tamen differre visum est, quod in hortis aiebamus, cum in Belgicâ viverem, simili propemodum flore. Sed & vulgarem circa publicas vias & semitas nascentem sæpissimè flores variantem observavi, ut plurimæ plantæ flore omnino niveo præter discum medium, qui ferè cineracei coloris est, conspicerentur, aliæ suave rubentem ferrent, aliæ mediis inter utrumque coloris.

Millefolium rubro colore.

ANNO autem M. D. XCI. multæ Millefolij plâtæ, quas in suo horro severat præcedente Autumno Ioannes Mylerus Francofurtensis Pharmacopæus, natæ, folijs vulgari tenuioribus, quæ flores dederunt, nõ quales expectabat, videlicet flavos (nam eo loco flavi floris semen terræ commissum mihi referebat) sed rubri coloris, dum primùm aperti erant, elegantissimi, qui paulatim senescènte flore elanguescebat, & tandem carnei quodammodo coloris evadebat. Hallucinatus sit necne in serendo, mihi non liquet. Sin minus, mira sanè metamorphosis.

CHRYSANTHEMUM VALENTINUM.

CAP. XXX.

VNICO plerumque assurgit Chrysanthemum valentinum caule, pedali, rarò ampliore, ramoso: folijs secundùm radicem numerosis, deinde temerè & sine ordine per caulem sparsis, multifidis, Stratiotis paulò antè descriptæ folijs pænè similibus, lanuginosis & incanis, quæ degustata salivam cient, & acidula sunt: flos in singulis ramulis unicus, luteus, vel potiùs auri splendore fulgens, qui que resiccatus, multis annis nativum colorè etiam retinet, medio Anthemidis disco sive umbilico major, & sine radiatis in ambitu nascentibus foliolis, odoris nõ injucundi: radix unica, candicans, firma, crassiuscula.

Valentino regno ad arborum margines, juxta semitas repertum eruebam, nusquam alibi mihi observatum. Florebat istic Martio.

CHRYSAN-

Anacyclus valentinus
L. Cat. 11258
Lam. 11258

Bupthalmum vulgare
L. Cat. 416
Lam. 11576

Nomina.

CHRYSANTHEMVM vocabant Valentinæ urbis peritiores, longè tamen à Dioscoridis χρυσανθῆμο diversum, & ad Bupthalmi genera, meo iudicio, potius referendum, nisi quis αχιλλεῖς speciem esse malit. Matthioli tamen Chrysanthemum esse nego, licet id sentiat, qui magnam illam Plantarum historiam, Lugduni expressam, concinnavit: sed ipsum valde falli deprehendet, quisquis diligentius utriusque historiam contulerit. Et sanè, magis solidum iudicium in illo viro interdum desidero.

Bupthalmū Narbonense.

Ceterùm hæc planta (ne quis fallatur) plurimum à Bupthalmo Narbonensis Provincia, mihi sanè non ignoto, differt: nam id observare & eruere memini apud oppidum illud vulgo Aquæ mortuæ nuncupatum, nonnulli Fossam Marianam (quam aptè, nescio) appellant. Habet autem id Bupthalmum radiatos flores Anthemidi vulgari similes, maiores, medium orbem luteum cingentibus luteis folijs, plerumque subtus nonihil purpurascens aut subrubentibus. Chrysanthemum Valentinum nulla radiata in orbis ambitu habet folia, sed ijs caret non secus ac Chamæmelum illud Chrysanthemum odoratum: tamen valentinum maioribus capitibus sit præditum, non tamen adeò protuberantibus, ut animadvertere poterunt, qui ejus descriptionem minus oscitanter legent, & iconem affabrè ad vivum expressam à peritissimo pictore, cum illa exactius conferent. Præterea Chrysanthemum valentinum recto assurgit caule, tenuioraque habet folia: Bupthalmo autem Narbonensi, ramuli plerumque humi fusi, & crassiora sunt folia.

Bupthalmū vulgare, & ejus natales.

QVIA porrò in Bupthalmi mentionem incidimus, vulgare illud Bupthalmum cubitalibus & amplioribus virgis, alatis folijs, flore Chamæmelino majore, auri instar fulgente, frequentissimum est per universam Pannoniam, etiam illam quæ ultra Dravum flumen est, atque totâ Austria: memini & in agris, & secundum vias passim nascens Moguntiaci agro observare, cum Viennam, à Cæsare Maximiliano accersitus, proficiscerer: anno autem M. D. LXXIX. in Belgicam negotiorum quorundam causâ ablegatus, in ea Moraviæ, Bohemiæque parte quâ mihi iter faciendum fuit, & Noribergensi agro etiam conspiciebam.

Nomina.

Rhizotomæ Austriacæ, mulierculæ Selbstseblumen vocant: Vngari ökö zöm: Croatæ (quorum uxores eam stirpem tritam utiliter vulneribus imponere asseruntur) kachchî jescach, hoc est, serpentis herbam appellant.

Bupthalmū Dodonæi Pseudocelleborū Matthioli

NEC minus vulgare est omnibus apricis collibus, & siccioribus utriusque Pannoniæ & Austriæ gramineis campis, Bupthalmum Dodonæi, sive Pseudocelleborum Matthioli. folijs fœ-

Buphtal. Dodon. Pseudoelleb. niger.

Chrysanthemum alpinum I.

lijs sceniculaceis, floréque Anthemidis, majeure, auri fulgore splendente, cujus radices, integras etiam plantas rhizotomi in foro Viennensi venales habere solebant, & pro nigro Elleboro proponebant magno errore, cum infra duodecimum, imò etiam septimum ab urbe miliare (ut superiore libro dixi) legitimũ Elleborum nigrum abundè nascatur, & inde cõmodè minimisq; sumtibus inferre potuissent. Sed cum ante meum in eam regionem adventum, illis esset ignotum (nam primus, ut ante dictum est, illius cognitionem ipsis dedi) nihil mirum si receptã consuetudine uteretur: perpauci enim pharmacopæi hortum alebant, sed à rhizotomis necessarias in quotidianum usum stirpes redimebant. Deinceps tamen, me monitore, legitimo Elleboro nigro in pharmacopæorum officinis uti cœptum est.

CHRYSANTHEMVM ALPINVM.

CAP. XXXI.

ALIA porrò Chrysanthemi genera, dum Viennæ vixi, in varijs Austriacarum Stiriacarumque Alpium jugis observabam, quibus peculiare caput tribuendum esse duxi.

Chrysanthemum alpinum.

HORVM Primum, multa habet secundum radicem longiuscula folia, Absinthio umbellifero, quod infra describetur, similia, crassa, pollicari lōgitudine, in lacinias aliquot divisa, viridia (in novellis tamen quædã canicies conspiciuntur) amari saporis: caules aliquot palmares, rarioribus & tenuibus dissectis folijs ornatos, striatos, in quibus veluti umbellæ denũm aut duodenũm luteorum florum, Jacobææ vulgaris floribus non multũm absimilium, & ejusdem odoris: radix crassiuscula est, multisq; candidantibus fibris capillata.

I.

Provenit in Iudenberg, Spital, & alijs quibusdam Stiriaë jugis, cum Leucanthemo mox describendo: eodem etiam tempore florens.

Natales.

ALTERI numerosa proximè radicẽ nascuntur folia, Abrotoni maris folijs respondentia, dilutiore viriditate nitentia, & odore, si terantur, haud ingrato, sapore verò amaricatè & minimè grato: ex his caules exeunt pedales, minoribus folijs onusti, in aliquot interdum ramulos divisi, qui singulos aut geminos sustinet flores Chamæmelo vulgari majores, inodoros, omnino flavos, hoc est, mediũ orbem luteum cingentibus etiam luteis folijs, satis latis: radix fibrosa & nigricans est, pluresq; à latere spargit ramos.

II.

Invenitur in Etscher, Snealben, Veytzalben, & celsis alijs Alpium Stiriaë jugis. Floret Augusto.

Natales.

CVBITALES Tertio sunt caules, firmi, laeves, ex purpurâ virentes, superiore parte in aliquot ramos divisi: folia longa, tenuiter admodum incisa, Achilleæ Mattholi, sive Abrotoni maris foliorum æmula, longiora tamen, crassiora & viridiora, quæ nullum gratum odorem spirant, gustatãque, ingrati saporis deprehenduntur & amariuscule: flores in extremis ramis umbellatim dispositi, lutei, Jacobææ floribus fermè similes, sed minores & inodori:

III.

radices

Chrysanthemum alpinum II.

radices sunt fibrosæ candicantes, novôsque caules è lateribus proferunt singulis annis, qui summâ tellure plerumque fibras agunt.

Natalis.

Crescit in Sneberg, & reliquis jugis in quibus Alterum genus invenitur: in hortos transfatum feliciter provenit: florêtque Junio, illic autem Augusto.

Chrysanthemum segetum

Ad prædictarum autem Alpium radices, in arvis, quemadmodum etiam per universæ Austriæ, Stiria, Vngariæ, Moraviæ, Bohemiæ agros, quâ quidem me iter facere contigit, inter segetes nõ minus frequens est Chrysanthemû illud, Germanicæ atque Belgicæ vulgare, inter segetes nascens, quod eam ob causam Chrysanthemum segetum à nonnullis cognominatur, folijs Bellidem majorem quodammodo æmulantibus, sed mollioribus & dilutius virentibus, flore similiter Bellidis majoris, sed omnino flavo, cujus iconem hic adjecimus.

Nomina.

NON ineptè ad χρυσάνθεμους Chrysanthemum genera referri posse has stirpes arbitror. Nihil tamen statuo, sed has, ut & plerasque alias, rei herbariæ studiosis duntaxat propono, ut eorum exquisitam judicium.

CHRYSANTHEMVM CRETICVM.

CAP. XXXII.

Chrysanthemum Cretici duogenera.

SED & semine Cretâ misso, nobis nata duo alia elegantia Chrysanthemum genera à nemi-
Sne hætenus descripta: quæ cum annua sint, & deciduo semine sponte renascantur, facile suum genus conservant.

Chrysanthemum Cret. I.

HABET autem Primum cubitales aut ampliores caules, satis crassos, striatos, intus fungosos, in multas alas divisos, & frequentibus folijs brevi petiolo inæqualiter nascentibus ornatos, quæ in varias & profundas lacinias divisa, eas denuo valde dissectas habent: extremis cauli & ramis innascuntur ampli flores è squamoso capite prodeuntes, duodenis aut pluribus folijs constantes satis latis, flavi coloris, & latiusculum discum ambientibus: flori utcumque odorato succedunt capita è multis inæqualibus longiusculisque seminibus compacta.

Chrysanthemum Cret. II.

NON minus fruticosum minusve altum est Alterum genus: minus tamen crassos habet caules, fungosos & striatos etiam illos, quos ambiunt folia non aded dissecta, sed in minores lacinias & rarius incisas divisa, propius ad Chrysanthemum segetum accedentia: sustinent

Chrysanthemum Creticum.

sustinent extimus caulis & rami squamata & quasi imbricata capita, è quibus nascuntur flavi flores, totidem quot in primo folijs constantes, angustioribus tamen & medium orbem aureum cingentibus: quibus etiam succedit semen simile, sed aliquantum minus.

HVIC non valde dissimilis fuisse videtur ea planta, cujus iconem ab ipso adumbratam mihi mittebat honestissimus vir, idemque diligentissimus stirpium observator, Iacobus Plateau, cum varijs alijs iconibus, quarum potissimam partem in hac meâ Stirpium Historiâ inferui.

LEVCANTHEMVM ALPINVM.
CAP. XXXIII.

HABENT etiam Alpes suas Anthemides: verùm à vulgaribus diversas, ut superiore capite xxxi. partim demonstravimus, partim etiam ex hoc capite apparebit.

LEVCANTHEMI porrò Alpini folia, prioris Chrysanthemi alpini, paulo ante descripti, folijs non multum dissimilia sunt, nisi paulò magis incisa essent, crassâ & succulenta (uti sunt multarum alpinarum stirpium folia, quemadmodum & marinarum) amariusculi saporis, & nullius grati odoris: cauliculi dodrantes, infirmi, in quibus singulares flores, chamemelo majores, luteum orbem ambientibus vicenis aut pluribus albis folijs. Latè se spargit hæc planta Anthemidis modo, & fibrosas radices habet.

Leucanthemum alpinum.

Crescit in Iudenberg, Spital, & alijs quibusdam Provinciæ Stiriacæ jugis, ubi Julio & Augusto floret.

Natales.

MVLTVM accedere videtur ad eam plantam, quam peritissimus Angulara describit Leucanthemi Pliniani nomine, undecimâ opinione: licet ille suum Leucanthemum odoratum faciat, ego verò in hoc nullum manifestum odorem deprehenderim.

Leucanthemum Plinianum Angulara.

FLOS ADONIS VVLGO.
CAP. XXXIIII.

HVIVS Stirpis non meminisse, quandoquidem & Floris Adonidis, & Eranthemini nomine ab alijs est descripta, nisi viderem illos qui minus scrupulosè observarunt, duas plantas, ejusdem quidem generis, sed colore floris variantes, in unam contrahere.

NAM quam Belgæ describunt, illa ipsa est, quæ in hortis inter coronarias alitur, caulem proferens striatum, in frequentes alas divisum: folia anthemidis ferè, viridia, hinc inde per ramos nullo ordine sparsa: flores in extremis ramis, non magnos, octonis aut pluribus folijs constantes, saturè rubentes & quasi nigricantes instar humani sanguinis resiccati, multis nigris staminibus aut villis umbilicum occu-

Flos Adonis.

*Chrysanthemum alpinum, L. sp. 1253
Mull. dict.
Papaverum alpinum, L. sp. 1253
Mull. dict.
Matricaria alpina, L. sp. 1253
Lam. 3. 730*

Flos Adonis vulgo.

Flos Adonis.

Parthenium alpinum.

Anemone Mompelliana.

Parthenium alpinum.

cum occupantibus, qui marcescere incipiente flore intumescit & in caput extuberat oblongiusculum, collectum ex multis seminibus rotundis extremâ parte acuminatis, initio virentibus, deinde, ubi maturefcere incipiunt, subfuscis, & facile à summo (primùm) capite defluentibus: radix candicat, & raris fibris donata est, nec hiemem superat, sed deciduo semine singulis annis renascitur. Ipsa verò plâta Maio mense florere incipiens, subinde novos ramos proferendo, in Autumnum usque flores producere non desinit.

Hujus iconem Dodonæus & Lobelius in suis Plantarum historijs exhibuerunt, ego etiam eandem hîc subjeci. Sed illam nusquam sponte nascentem observavi, verùm in hortis duntaxat cultam.

ALTERA verò similes quidem habet caules & folia, sed dilutius virent, caules etiam rarioribus alis præditi, folia paulo molliora, nec adeo multifida: flores longioribus folijs constant, & coloris sunt phœnicei, dilutioris etiam quàm sint Anagallidis flores, villis nigris similiter umbilicum occupantibus, in quo statim, vix etiam aperto flore, caput extuberat, in majorem deinde longitudinem excrefcens quàm superioris, illôq; gracilius, semine tamen constans adeo simili, ut neutrû ab altero discerni queat: radix superiori fere similis, quodammodo flavescens instar radicis fumi terræ, sed fugacior alterâ, quemadmodum & tota planta.

Sponte frequentissima nascitur inter segetes, non modò in Galliâ Narbonensi, sed etiam per universam Hispaniam: in Italiâ etiam nasci apparet ex Matthioli Commentarijs, qui ejus quidem iconem exhibet minus scitè expressam, nullam autem descriptionem addit, sed nudam duntaxat Adonis appellationem. Postea non minus frequêtem observabam inter segetes etiam in Austriâ & Moraviâ, atque sæpius Viennâ semen ejus ad amicos in Belgicam misi, quod, an illis sit natum, me fugit. Superiore item anno qui fuit nonagesimus primus supra millesimum & quingentesimum, non procul Wormaciâ in agris frumento consitis, Rheno flumini vicinis, Maio florentem conspiciebam.

CVM Mompelij viverem pro Anemone à studiosis habebatur, & hoc etiam nomine, noster Lobelius in Adversarijs posuit.

PARTHENIVM ALPINVM.

CAP. XXXV.

MULTIS ex fibrosa radice, Chamæmeli modo, fruticat ramulis, pedalibus, viridibus, quos ambiunt folia Anthemidi prorsus similia, multiplici incisione divisa, Cotulæ, aut Matricariæ fere odore, gustu calido, attamen non ingrato: extremis cauliculis multi flores insident umbellatim congesti, Absinthij alpini, quod postea describemus, floribus proximè accedentes, hoc est, exigua capitella ex albo & pallido

pallido commixta, ambiētibus ea senis aut octonis latiusculis albis folijs, ejsdem cum ipsa herbā odoris: rami sive cauliculi humi procumbunt, & ex unā, uti dixi, radice prodeuntes, subinde fibras agunt, & nova germina procreant.

Invenitur in Sneberg, Snealben, & Durrenstein jugis, magnā copiā: florētque duntaxat *Natales.* Augusto: nam cum in acclivitatibus & circa scrobes nascatur, quas diutius insidere solet nix, ferius illud florere necesse est.

HANC plantam montani venatores vnter Frauen schwartz rauch nomine donarunt, ad al- *Nomina.* terius stirpis de quā postea, differentiam, quam weiss rauch appellant. Ego Parthenium alpinum voco, à Dioscoridei Parthenij odore, ad cuius etiam descriptionem satis accedere videtur.

Sæpe illam cicurare volui, translatis è loco natali plantis cum sub cespite, & in hortum illatis: sed ultra alterum annum non permanfit, licet commodo & naturæ ejus apto loco reposuissem, & omni sollicitudine curassem.

PARTHENIVM PLENO FLORE.

CAP. XXXVI.

N I H I L prorsus à vulgari Matricariā vel formā, vel magnitudine, differt hoc Parthe- *Parthenium pleno flore.* nium: cubitales enim aut ampliores interdum habet caules, striatos, in multas alas divisos, folia vulgari perquam similia, & multis lacinijs divisa, herbacei coloris, validi odoris, & amari saporis: extremæ alæ plurimos flores candidos, & multiplices foliorum serie constantes ferunt, nullo, aut perquam exiguo in meditullio orbe, quemadmodum Chamæmeli pleni flores, quibus sunt persimiles, vel etiam pleniores & candidiores: semen Parthenij vulgaris, fœcundum, licet aliquoties satum mihi non provenerit: surculis autem certiore proventu feritur, Leucoij pleno flore luteo instar.

Londini in Angliā primūm mihi conspecta est *Natales.* hæc planta, anno salutis humanæ M. D. LXXIX. quam inde Antuerpiam deferebam: ejus verò iconem & semina adquirebam Viennæ, munere C. V. Richardi Garth Cancellariæ Londinensis Primicerij, & viri humanissimi, qui me multis beneficijs affecit: deinde lōgè frequentiore observabā biennio post, cum Londinum, seriorum quorundam negotiorum causā, rediissem, toto illo semestri quo istic hæsi.

Florere incipit Junio, & totā deinde æstate flo- *Tempus.* res proferre non desinit, interdum ad ipsam usque brumam, nonnumquam squamata capita in multa viridia foliola transeunt, præsertim Autumno, è quorum meditullio emicant nivei flores reliquis majores.

CETERVM valde ferax est Anglia hujusmodi florum multiplices foliorum serie constan- *Anglia stir- pium pl. flo- gestantium ferax.* tium, quos an arte & mangonio adquirant, ignoro: nam & Chamæmelum, & Lychnides silvestres, & Primulas veris, & alias plerasque plantas πολυφύλλω flore constantes, Belgicam inde primūm accepisse constat.

TANACETVM INODORVM.

CAP. XXXVII.

G R A C I L I B V S, firmis, duris, cubitalibus, interdum verò sesquicubitalibus assurgit *Tanacet in- odor. 1.* hoc Tanacetum caulibus, per quos rara sparsa sunt folia pennata, Tanaceto vulgari non admodum dissimilia, odoris tamen expertia, gustu linguam vellicante & fervido, circa radicem majora atque hirsuta: caulis summo fastigio in aliquot breves ramulos nudos dividitur, quibus insident magni flores, Bellidis majoris flori fermè æquales, octodenis aut vicenis folijs albis, nunc longioribus, modò brevioribus, medium orbem flavum, ut in Bellide majore, cingentibus constantes, quibus marcidis, succedit in medijs capitibus longiusculum semen nigrum, quod terræ commissum plantas sui generis producit, & alias etiam non dissimiles, quarum flos est minor, secundo generi par: radix est minimi digiti crassitudine, obliqua, non in altum demissa, nigra & aliquot fibris hirsuta & vivax, quæ etiam pangi possit.

*Matricaria corymbosa, Lam.
Lam. 3. 234*

*Matricaria corymbosa, Lam.
Lam. 3. 234*

Natalis.

Provenit ferè in omnibus utriusque Pannoniæ & Austriæ montibus humilioribus, & silvis cæduis: ubi floret Maio & Junio; &, si Autumno seratur, flores interdum producit sequente Augusto.

Tanacet. inod. II.

Exit etiam iisdem locis aliud genus, floris magnitudine ab hoc diversum, qui Matricariæ vulgaris, aut Cotulæ fœtidæ florem non excedit: folia etiam minus elegantia, pediculo brevioris cauli inhaerentia, nullo etiam odore nisi herbaceo prædita: nullum semen observavi: radix alteri similis, obliqua & multis fibris donata.

Nomina.

An aliquo nomine vulgari prædita sit hæc planta, mihi non est compertum, Tanacetum autem inodorum nūcupavi, quia cum nullus manifestus odor in illo percipiatur, folia vulgari Tanaceto quodammodo similia habeat. Secundo autem generi similem plantam apud Valentiam Allobrogum observasse videtur Lobelius.

ABSINTHIUM.**CAP. XXXVIII.****Absinthij
varietas.**

PASSIM nascitur per Vngariam, Austriam, & reliquas vicinas Provincias, Absinthium illud majus, quod reliquæ, ut opinor, Europæ familiare est. Inveniuntur tamen alia quedam ejus genera, nulli adhuc Scriptori, ante meum in Austriam adventum cognita, quæ hoc capite describere est animus: prius obiter mentione factâ nonnullorum, quæ vel sponte istis nascuntur, vel aliunde devectora, in hortis colebantur.

**Absinthium
Ponticum
duo gener.**

1.

2.

SPONTE autem crescit non solum multis Pannoniæ, sed etiâ Austriæ locis, atque Viennensi agro, cum in saxosis, tum aridis & salebrosis gramineisq; desertis agris, Absinthium illud tenuifolium Abrotoni ferè folijs, vulgo Romanum vel Ponticum nuncupatû, mira fecunditate radicibus fibrosis & latè serpentibus sese propagans, cujus duo videntur esse genera. Vnum enim planè incanum est, quo potissimum Viennenses officinæ utuntur, tamquam nobiliore, ita enim sibi persuadent. Alterum purpurascens habet cauliculos, folia non adeò incana, sed interna parte viridiora: id à nonnullis superiori præfertur: existimo tamen natales istam varietatem duntaxat parere. Incano congener esse videtur, quod Boisor ex Italia acceptum communicabat anno M. D. XC. & valde celebrabat.

Vngari, cum hoc, tum vulgare majus, communi nomine *Iröm* appellant.

In cultissimo suo horto alebat C. V. Ioannes Aicholtzius Medicus & Professor Viennensis, duo Absinthij marini genera, ut è diversis locis advectora, sic totâ facie inter se discrepantia.

**Absinth. ma.
sin. Patavin.**

Nam quod Patavio allatum erat, folia habebat molliora, incana, lata, tribus, quatuor, aut ad sum.

Abfinthium Ponticum vulgare.

Abfinthium Austriac. tenuifol.

Artemisia pontica
Linn. 1. 261

Artemisia austriaca
W. sp. 3. 183
Linn. 1. 262
Artemisia serpyllifera
Spreng. hist.

ad summum quinis lacinijs divisa, interdum etiam nullis, ut Artemisiam folio Lavendulæ quodammodo referrent (a qua tamen differt) satis grati quidem odoris, sed amari saporis.

Ex Misniâ verò missum, multifida habet folia, succulenta, non minùs quàm superioris incana, proximè ad Seriphij, in Belgicæ & Angliæ maritimis nascentis, folia accedètia, gravioris tamen paulò, & validioris, ut mihi videbatur, odoris, Seriphij Narbonensis & Hispanici (quod nusquam nisi in mediterranei maris littoribus observare memini) graveolentiam quodammodo referentis, atque etiam saporem.

Abfynth. marin. Mysnès.

ACCEDIT aliud pumilum Abfynthij genus, vix palmi altitudinem superans, tenuibus admodum cauliculis, quos circa radicem multa exigua multifida tamen & incana ambiunt foliola non injucūdi odoris. Id in summis cauliculis quaterna aut quina fert capitula in pallescentes flosculos ut superiorum sese explicantia. Noribergæ alebat in fictilibus C. V. Joachimus Camerarius, ejusdem urbis primarius medicus.

Abfynth. pumilum Camerarij.

CETERVM ad ea genera non vulgaria quæ in Austriâ & Stiriâ Provincijs nascuntur, transeamus.

PRIMI caulis pedalem altitudinem plerumque æquat, nonnumquam etiam cubitalem attingit, firmus, canescens, multis folijs, marini Belgarum Abfynthij foliorum quodammodo æmulis, tenuioribus, prorsus incanis, quæ confuso ordine eū ambiunt, præditus, qui superiore parte in multos ramulos, ex tenuiorum adhuc foliorum alis nascentes, dividitur, plenos flosculorum propendentiū corymbis: radix fibrosa est, & singulis annis novos frequentioresque caules producit: tota planta impensè amara est, sed elegans & rara.

Abfynth. tenuifol. Austriacum.

Crescit in collibus & apertis quibusdam locis Viennensi urbi vicinis, atque à rhizotomis, promiscuè cum eo, quod vulgo Ponticum appellatur, ad Viennensium pharmacopolarum officinas adfertur.

Natales

RARVM etiam est Alterum Abfynthij genus, nec usquam nisi in Austriz Stiriæq; celsissimis jugis à me observatum. Dodrantalibus autem assurgit cauliculis, gracilibus, incanis, in quibus rara & exigua sunt folia, totâ incanâ lanugine, & veluti tomento obsita, circa radicem majora, Bellidis majoris folijs non valde dissimilia, minora tamen, & magis incisa, satisque crassa, eximie amaritudinis: summis cauliculis octoni aut plures insident flosculi in umbellam distributi, floribus Achilleæ non dispares, sed majores, septenis aut octonis candidis foliolis (medium orbem, ex alijs exiguis flosculis luteo stilo præditis efformatum) cingentibus, constantes: semen deinde quale Abfynthij vulgaris, odoratum: radix nigra est, aliquot fibris donata, & à lateribus propagines spargens.

Abfynth. alpin. umbelliferum.

Natalis.

Artemisia tenuifolia I.

Artemisia
tenuifolia.Artemisia
tenuifolia II.

Istud, sub finem Iunij anno M. D. LXXIII. suis floribus onustum primum observabam & eruebam, dum ex Hohenbergeria, per summa vicinarum Alpium juga, in Snealben tēderem, medio ferè itinere, in scopulis præruptis, & in altissima præcipitia (horresco referens) propendentibus: deinde illo ipso anno, mēse Augusto. paulò majore copiâ in Etscherberg & Durrenstein, cum florens, tum semine prægnans, quod cum nonnullis plantulis in Belgicâ amicis mittebam, è quibus hæc icon delineata fuit: postremò, expressâ & evulgatâ meâ Pannonicarum stirpium Historia, unam atque alteram ejus plantam inveniebam in Sneberg præruptis scopulis, dum ejus mōris loca nondû à me adita perlustrarem.

MONTANI venatores vnter Frauen rauch/ & weys rauch appellât, ad Parthenij alpini differentiam, ut in ejus historiâ antè diximus. Ego Absinthij alpini umbelliferi nomen indidi, quia multas habet notas, quæ, ut inter Absinthij genera referre debeam, me impellunt.

ARTEMISIA TENUIFOLIA.
CAP. XXXIX.

QVASCVMQVE Regiones peragraverim, nulla fuit, in qua Artemisiam illam vulgarem cum candidiorem, tum subpurpurascentem & univertæ, ut puto, Europæ familiarè, crescentem non viderim: verùm & alias quasdam stirpes observabam, quas ad ejus genera referri posse arbitror.

PEDIS altitudine fruticat, vel etiam amplior est, Prima, virgis in multos ramos divisis, quibus adnata folia Abrotoni maris, ex viridi candicantia, amari saporis: flores ex summis ramis, Artemisæ modo dependent, cujus autem coloris, mihi non cōstat: radix lignosa in plures alas finditur. Tota planta odorata est.

CRASSA admodum, lignosa, multifida, & satis multis fibris minoribus donatâ radice cōstat Altera: ex qua plures rami sparguntur, humi plerumque fusi, interdum etiam rectâ assurgentes, lignosi, duri, & in his multi ante hiemem nodi nascentes, è quibus folia emergunt multifida & tenuiter incisa, Abrotoni maris folijs propè similia, candicantia, saporisq; non admodum ingrati, sed postea salivam aliquantulum cientis. Inter hæc, subsequenti æstatis initio, tenues vimineæq; prodeunt virgulæ, purpurascentes, multis ramulis ejuldem coloris præditæ, & tenuioribus, jam modò dictis, folijs septæ, qui parvis veluti corymbis propendentibus onusti sunt, Abrotoni maris, Artemisæve, aut Absinthij instar virescentibus, interdum purpurascentibus, qui explicati, ex purpurâ candicantem ostēdunt flosculum Augusti initio, nonnumquam etiam Septembri.

TERTIA simili panè modo crescit, sed ut plurimum rectoribus est virgis, ijque magnâ ex parte singularibus, firmis, lignosis, purpurascentibus, & in ramulos simili colore donatos divis; folia licet superioribus respondeant, minus tamen incana sunt, sed potius ex viridi atque purpureo nigricant: tenues ramuli, Sextili mense, suis corymbis, purpurascentibus ut plurimum,

Achillea clavata
L. p. 1066
May 12. 1719

A. campestris
Sm. p. 3. 406

Artemisia
tenuifolia.

A. alpina
W. p. 3. 187

rimum, onusti conspiciuntur, perinde ac in secundo genere: quo tempore, totus caulis nudus, & suis folijs marcidis orbatuſ conſpicitur.

Priorem duntaxat videbam nonnullis Bæticæ locis, & Granatenſi Murtianóque regnis, locis declivibus, interdum juxta fluenta, nonnumquam ſecundum vias, ſuperioris anni floſculos è ramulis dependentes retinentem. Secunda & Tertia paſſim naſcuntur ſecundum ſemitas, aridis ſalebriſiſque locis Vngariæ, Stiria, Auſtriæ, Moravia, Bohemia, etiam ad Vienneniſis urbiſ vallum & foſſas, nonnumquam in vetuſtis muris & ruderibus, præſertim Tertia, quæ etiam nuſquam non occurrit locis aridis & incultis per univerſam Hiſpaniam, Luſitaniam & Galliam. Creſcit & circa Francofurtum, & alijs quibuſdam vicinis locis.

AN commodè ad *Αρτεμισίαν λεπτόφυλλον*, Artemiſiam tenuifoliam Dioſcoridiſ hæ ſtirpes referri queant, peritioribus diſpiciendum relinquo. Prior quodammodo ad ejuſ hiſtoriam accommodari poſſet, quia odorata eſt. Alia, odore carent, aut, ſi quem habent, iſ valde tenuiſ eſt. Tertia, etiam ingratiſ, quemadmodum & ſapor.

PRIOR Granatenſibus Abrotoni nomine donata erat, nonnulli *Βοζα* vulgari appellatio- ne nuncupabant. Secunda nullum vulgare nomen intellexi. Tertia, Salmanticeſes Ambroſiam vocabant, cum qua tamen nullo modo convenit. Mompeliani Artemiſiam tenuifoliam appellare ſolebant. Vngari *Sepren ſia*, hoc eſt, ſcoparum herbam vocant, quia vulgo apud illoſ, ex ejuſ virgiſ ſcopæ fiunt, ob quem etiam uſum, nonnulli Auſtriæ incolæ, præſertim apud Neapolim, vulgari ejuſ Provinciæ ſermone *Neuſtadt* dictam, *Beſem-trant* nominant.

DIOSCORIDES ſcribit Arthemifiſiam tenuifoliam cum amygdalino oleo contuſam, in malagmatiſ lentorem, & ſtomacho laboranti impoſitam, ſanitati reſtituere, nervorum quoque cruciatibus ſuccum ejuſ cum roſaceo oleo utiliter illini.

ABROTONVM FEMINA VVLG.

CAP. XL.

EIUS ſtirpiſ quam vulgus Herbariorum Abrotonum feminam appellat, nonnulli Santolinam vocant, duo ſunt genera, pleriſque hortis ſatis communia.

Abrotonum femina vulg.

VNUM vulgatiſ, fruticans, & in plures candidoſ ramos diſiſum, quos ambiunt tenuia folia, ſive potiùſ foliorum nervi, in quibuſ ſecundum longitudinem naſcuntur quatuor ordineſ breviffimorum & minutiffimorum foliorum, ut tota folia dèticulata videantur, incana omnino, amari ſaporis, & graviſ cum ſuavitare quadam odoris: ſummo ramulorum faſtigio fert interdum capitula ſquamata luteoſ floreſ continentia: radix craſſa eſt, dura, lignoſa, & ſubinde in brachia fiſſa.

ALTERIUS rami etiam candicant, minus tamen frequentes ſunt, longiora habent folia, quatuor ſimiliter dentium ordineſ prædita, initio quidem incana, minus tamen quam in ſuperiore, & quæ tandem omnino vireſcant, odor mitior eſt: ſapore, radice, cum jam deſcripto convenit: Floreſ non obſervabam.

PRÆTER illa autem, in meiſ peregrinationibuſ quatuor alia genera obſervare meminì: unum in Narbonenſi Gallia, tria in Hiſpania.

NARBONENSE multum accedebat ad primum genus jam deſcriptum: ſed longe ſtrigoſiſ erat, & ramoſ durioſ, brevioribuſ, minusque frequentibuſ foliſ obſeſſoſ habebat, colorem etiam inter utrumque medium: floreſ in extremiſ ramuliſ majoreſ & pallidioſ in ſquamatiſ capitelliſ: radix in duroſ & lignoſoſ ramoſ divaricata erat.

Iſtud genus à me obſervabatur anno M.D. LII. Carcaſſone Mompelium redeunte, cum C.V. Gulielmo Rondeleto, inter Narbonem & oppidulum cui nomen à D. Nazario (quò Rondeletiuſ Narbone diverterat à Nobile quodam viro evocatuſ) in acclivitate quorundam colliculorum, quâ nobiſ iter faciendum erat ſecundum fl. Attaciſ cornu alterum.

Natalis.

Nomina.

Abrotonum.

Ambrosia.

Abrotonum fem. 1.

Abrot. fem. 11.

Abrot. fem. 111.

Natalis.

S. chamaecyparissus
L. 28. 2179
V. 2179
Lam. 6. 105

S. chamaecyparissus
L. 28. 2179
V. 2179
Lam. 6. 105

S. chamaecyparissus
L. 28. 2179
V. 2179
Lam. 6. 105

S. chamaecyparissus
L. 28. 2179
V. 2179
Lam. 6. 105

Abrotonum femin. Naibonens.

Abrot. fem.
1111.Abrot. fem.
V.Abrot. fem.
VI.

Natales.

Nomina.

Tomillo per-

rino.

Facultates.

tero candicantes, sed virides: folia etiam viridia, & longiora, tenuioraque, non minus quidem amara quam illa, sed minus jucundi odoris: flos pallefcens, virgæ quæ florem sustinebant tenues, maturo semine etiam arefcébât, ut in superiore: cujus radici hujus radix etiam responder, sed magis fibrosa est.

Nascuntur Salmanticensi agro, montibus Segobix vicinis, quos *el Puerto de Guadarama* vocant, & veterem Castellam à nova separant, alijsque asperis & salebrosis Hispanix locis. Florent Maio & Junio: semen maturum Julio. Omnes autem hæ plantæ perpetuo sunt folio: vi. genus etiam nunc in horto alo.

Dvo illa prima genera quidam Chamæcyparissum Plinij esse censent, potiùs à formâ & vulgari Belgicâ appellatione (*Cypres* enim illis dicta) ut existimo, quam aliam ob causam: nam cum Plinius nullam ejus historiam describat, sed paucas ejus facultates duntaxat enumeret, certi quidpiam statui vix potest. Legitimum etiam Abrotonum femina esse nequit, cui folia tenuiter incisa, Seriphij modo, tribuit Dioscorides. Salmanticenses quidem hispanica genera Abrotonum feminam appellant: sed vernaculâ linguâ, totâ Castella veteri, *Tomillo perruno*, hoc est, Thymum caninum, dicitur.

E ARVM decoctum istic aiebant utiliter propinari ad scabiem profligandam: quod si ita est, proculdubio habenda est ratio naturæ illorum, quibus datur.

MATTHIOLVS scribit istius folia sicca, & in pulverem trita, dari perquam utiliter ex aqua parthenij, semidrachmæ pondere, ad sistêda alba feminarum profluvia, si continuis decem diebus aut pluribus sumantur à jejunis: & deinde interpolatis diebus.

PLINIUS Chamæcyparissum herbam ex vino potam, contra venena serpentium omnium, scorpionumque pollere testis est.

SALVIÆ GENERA.

CAP. XLI.

QVVM ab omnibus, qui de Plantis scripserunt, Salviæ historia sit tradita, supervacaneum censebam de illa scribere: tamen multa ejus genera in meis peregrinationibus observaverim, latifolium videlicet & angustifolium, quod sponte in Hispanijs ubertim crescit, & nunc in omnium hortis colitur cum latifolia Salvia folio viridi coq; crispo vel non crispo, purpurascens, versicolore, & eo latifolio, quod in Austria primum observabam candidis floribus, cujus semen istinc in Belgium amicis mittebam: è quo nata plantæ.

SE D quia duo genera diversa semine è Creta misso, nobis & amicis sunt nata, de ijs ut agerem, operæpretium esse existimavi.

Salvia Cretica pomifera.

Salvia Cretica non pomifera.

Salvia Cretica angustifolia.

PRIOR Salvia, quæ latifolia & pomifera, nata est semine è Creta misso à C. V. Honorio Bello Medico. Fruticat ea alterius Salviæ modo in multos ramos sparsa, quadrágulos initio & densa lanugine obsitos, qui deinde in ligneam substantiam transeunt, istam quadraturá amittunt, teneriores auté rami retinent, densioreq; lanugine sunt obsiti: folia ex adverso, alternis nascuntur, semper bina, infernâ parte valde lanuginosa, alterâ, virétia, & veluti attrita, Salviæ latifoliæ foliorû instar, appendices utrimque secundùm pediculum habentia, & veluti aurita, nonnûquam etiam appendicibus carentia nec tam ampla ut in latifolia vulgari, nec etiâ adeò angusta, ut in vulgari minore, quæ aurita habet folia: extremos ramos ambiût verticillatim semi & plures caliculi, in quibus flores, vulgaris floribus formâ quidê similes, sed coloris ex albo purpurascens: quibus cadentibus, semina nascuntur in caliculis terna aut quaterna, crassiora quàm in reliquis Salviæ generibus, & illos ita replétia, ut quasi bacce appareant. Totius plâte odor paulò vehementior quàm alterius Salviæ.

In Cretâ baccas, seu poma (quæ dûtaxat quædam excrescentiæ sunt) fert uncialis interdum magnitudinis, multâ lanugine obsita, orbicularia, qualia ex Ægypto olim accipere memini, & ab Honorio Bello è Creta accepta, in propositâ tabellâ exprimi curabam Sed in hac provinciâ, utpote nimis frigidâ, nulla adhuc tulit.

ALTERAM, quæ & Angustifolia, nascentem non conspexi, sed ejus iconem vivis coloribus depictam ad me misit diligentissimus, & in Plantarum cognitione egregiè versatus, Iacobus

Salvia Cretica non pomifera.

Salvia triloba
Linn. 6. 547
S. pomifera
Linn. 6. 547

Salvia triloba
S. pomifera
Linn. 6. 547

S. Cretica
Linn. 6. 547
S. Cretica
Linn. 6. 547

Salvia Cret.
pomifera
Linn. 6. 547

Iacobus Plateau, cuius frequens in hac meâ Plantarum Historia mentio. Nata autem illi erat semine è Creta insulâ accepto.

Salvia Cret.
Angustifolia.

MULTOS porrò statim à radice profert ramulos, lignosos, ex fusco subrubentes, quos alternis bina semper ex aduerso ambiunt folia, longè angustiora, quàm in ullo Salviæ genere, in ambitu non nihil interdum crenata, seu crispa, è quorum sinu alij pusilli ramuli prodeunt: medius caulis in spicam purpureorum florum desinit, nullis intermixtis foliolis: radix dura, lignosa, in ramos divaricata. Quo tempore floruerit, & an semen tulerit, nihil mihi ab eo significatum: sed ramis, aliorum Salviæ generum instar, illam pangi posse, verisimile est.

STOECHAS.

CAP. XLII.

Stœchas longioribus ligulis.

Lavandula Stœchas, L. m. p.
Mille. dict. Lam. 3. 428
S. H. Cay. 303 C. 7. 1800

Stœchas brevioribus ligulis.

Lavandula Stœchas L. m. p. 21. Cay. 303
Mille. dict.

Stœchas vul-
garior.

BREVE M stipitem habet Stœchas, ramos autem interdum cubitales, fruticosos, duros, lignosos, semper ex aduerso nascentes, quos stipant numerosa folia, sibi invicem etiam semper opposita, incana, Lavendulæ instar, sed angustiora & minora, amara & calida: extremi rami in quadrangulas virgulas desinunt, nudas, quæ capitula sustinent longa & angusta, nonnumquam breviora & crassiora, multis veluti squamis compacta, è quibus minuti prominent flores, Lavendulæ ferè, saturatoris tamen coloris: summis capitellis eminent veluti membranaceæ quædam ligulæ, cœruleo aut purpureo colore præditæ, admodum longæ interdum, sæpissimè breviores, præsertim in Hispanijs: semen in capitellis latet per maturitatem læve, exiguum, fuscum, quale ferè Lavendulæ: radix lignosa & multifida.

Stœchas cri-
spo folio.

GENVS Alterum Stœchadis valde rarum mihi observatum, ejusdem cum superiore altitudinis, lignosis, fragilibus, tenuibus, quadrangulis ramis: folijs etiã oblongis, angustis, omnino serratis & crispis, parte supernâ virentibus, infernâ cædidis, calidi & amari gustus: ejus extremi quoque ramuli desinunt in dodrantales virgulas, nudas, quadrangulas, incanas, quæ spicam sustinent Stœchade longiorem & rariorem, ad Lavendulæ minoris spicam prope accedentem, è multis similiter veluti membranaceis squamis congestam, cum eminentibus in summo quibusdam latiusculis foliolis è purpurâ cæruleis, uti in superiore: flores ex singularum squamularum sinu copiosi, purpurei ut in præcedente: semen etiam simile, quemadmodum & radix.

Natalis.

Crescit Stœchas plurimis Hispaniæ, Lusitaniæ, & Galliæ Narbonensis locis. Floret istic Aprilis & Maio, nonnumquam etiam Autumno.

Secundum verò genus non nisi in summâ Calpe sponte nascens, & suis floribus onustum Februario mense inveniebam cū plurimis elegantibus plantis, tribus antè mensibus primum mihi

Stœchas crispo folio.

Lavendula multifido folio.

mihî conspectum Scintræ in Regiæ arcis hortulo, quatuor supra Vlyssiponem leucis, floribus & semine plenum.

Στίχας καὶ κρίσας Græcis dicitur, Latinis Stœchas, Hispanis *Cantuesso*, Salmanticensibus autem qui sunt in meditullio ferè Hispaniæ, apud quos abundantissimè nascitur locis incultis, peculiariter *Tomillo*.

Nemina.

Secundo generi, ferrati vel crispî folij cognomen addi poterit ad alterius differentiam, Lusitani *alichrin francés*, id est, *Rorëmarinum Gallicum* vocabant: nam pleraque peregrina Francici vocabulo designare solent, non secus ac Germani suo *Welscher*.

Huius facultates non intellexi: verùm cum ejusdem cum priore sit temperamenti, similes etiam vires obtinere, verisimile est.

ILLIUS porrò decoctum, hyssopi modo, ad pectoris vitia efficax esse Dioscorides testatur, antidotis misceri, viscera omnia ab obstructionibus & fæctu liberare. Addunt recetiores, ejus flores aduersus capitis dolores, & omnes ex frigidâ causâ morbos, valde utiles esse.

Facultates.

LAVENDVLA MULTIFIDO FOLIO.

CAP. XLIII.

PRÆTER Lavêdulas vulgares, quarum una brevior est folio & spicâ: altera verò longiora habet folia, longiorémq; & inflexam spicam, florem nunc cæruleum sive purpureum ferentem, modò etiam albû. Invenitur aliud genus rarum admodum, & à nemine ante descriptum.

CYBITALI interdum altitudine id assurgit, quadrangulis & hirsutis ramulis, quos multifida tenuiterque incisa ambiunt folia, lanuginosa, cinereique coloris, acris gustus, & jucundi odoris: flores in summis virgulis quadrangulis, nudis & lanuginosis, spicæ instar, ut in Lavêdulâ, congesti, cæruleo colore præditi, odorati: spica autem aliquantulum contorta est, & in quatuor veluti versus aut ordines digesta, alia interdum ex alia nascens: radicem habet duram, lignosam, & multis ramulis donatam, quam vivacem esse, facilè mihi persuaserim.

Lavendula multifido folio.

Nascitur circa Malacam Bœticæ urbem, ubi illam primû inveniebam, colle quodam illi urbi vicino, Februario mense florentè, deinde circa Murciam Martio mense, nec usquam alibi.

Natalis.

NEQUE hujus facultates sunt mihi comperæ. Cum verò ejus odor multò mitior sit, & minus caput feriens Lavendulâ, præsertim eâ cui brevior spica est: credibile est, ejus potentiam & vires, eodem caloris gradu, quo illa est, non consistere.

VERONICA ERECTIOR.

CAP. XLIIII.

IN spicam congesti sunt etiam ejus stirpis quam vulgus Herbariorum Veronicam re-

ctam appellat, flores: cujus aliquot genera in Noricis, Sutiæ, Austriæq; jugis observabam, ab alijs (quod sciam) nondum descripta.

CYBITA-

Veronica ere-
ctior latifol.
major.

CUBITALES profert caules Primum, interdum etiam ampliores, non valde ramosos, certe quam rarissimis alis, sed multis nodis, præditos, folia contrarijs inter se petiolis ad singulos nodos nascentia, duas aut tres uncias longa, unam lata, crassa, ex atro viridia splendētiaque, raris & vix conspicuis crenis serrata, gustus admodum adstringentis & exsiccantis, deinde acris: summo caule spicatim crescunt multi conferti flosculi, Veronica rectæ dictæ floribus forma similes, sed colore paulò dilutiores, ab infimâ parte spicarum explicare se incipientes, quemadmodum Teucrij flores, & alij plerique qui spicæ in modum cōgesti nascuntur: semen in planis vasculis continet, exile, fuscum: radix crassa est, multisque fibris donata, singulis annis novos ex lateribus caules produens.

2. Est alia hujus species cubitalem altitudinem non excedens, multisque in summo caule ramis prædita, cujus folia superioribus non minùs ampla & crassa sunt, sed neque splendent, neque aded atra sunt.

3. Conspicitur & tertia species, secundæ nõ valde dissimilis, cujus folia evidentioribus crenis serrata sunt, ramulique oblongiore florum spica præditi, in reliquis conveniunt: utriusque sapor idem qui in priore.

Veronica ere-
ctior angu-
stifolia.

FIBROSA etiam est Alterius radix, lateribusque se propagat, novos singulis annis stolones promens cubito non minores, rectos, virides, veluti nodis aut geniculis distinctos: folia in singulis nodis bina ex adverso nascentia, oblonga, ejus Lysimachix quæ caruleum fert florem pænè similia, sed crassiora, & in ambitu minus serrata, gustu primum adstringente & ingrato, postea acriusculo: summi rami in spicas desinunt caruleorum flosculorum simul congestorum, quatuor foliolis constantium, in quorum umbilico duo staminula cum exiguo stilo: semen in bifidis vasculis, planis quidem, sed aliquantulum tumentibus & pulvinatis exile admodum, & rufum.

2. Habet etiam secundum hoc genus alteram speciem, cui media sunt inter utrūque genus folia, hoc est, isto paulò latiora, illo tamē angustiora, caules minus ramosi, dilutiorq; florum spica: sapor quidē adstringit & exsiccant, sed non aded vehementer ut in primâ specie.

Natalis.

Invenitur utrūque genus cum suis speciebus, in multis Pannoniæ silvosis montibus, gaudētque umbra: Stiriacarum verò, & Austriacarū Alpium radices, omnes species alunt. Florent Julio, aliquando etiam Junio, in hortis præsertim: semen Augusto & Septembri maturum est.

Veronica fr-
nicans.

PEDALIBVS est surculis Tertium genus, duris, lignosis, lentis & flexibilibus, humi sparsis & diffusis, ac veluti cinctis frequentibus nodis, unde ex adverso semper utrinque ramuli enascuntur

Veronica III. fruticans.

Veronica recta vulgaris major.

V. corymbosa Lam. P. 102
V. sp. Lam. P. 102
V. sp. Lam. P. 102

V. sp. Lam. P. 102
V. menthaefolia Schult
R. et S. 190

Veronica recta minima.

V. spicata Lam. P. 102
V. sp. Lam. P. 102
V. sp. Lam. P. 102

enascuntur virescentes, in quibus bina inter se opposita foliola, viridia, crassiuscula, splendentia, longiuscula, & minutis crenis serrata, amari saporis: extremis ramulis seni aut octoni infident flosculi, ex alarum sinu prodeuntes, quatuor, ut plurimum, interdum quinque foliolis constantes, caerulei coloris elegantissimi, pallente umbilico, & rubro circulo eum ambiente, unde duo staminula prominent, & ex medio veluti umbone stilus muscae proboscidi ferè similis, semen in latioribus majoribusq; vulgari veronicâ vasculis, & compressis, exiguum, planum, fulvescens: radix lignosa, & multas fibras spargens: quin & ipsi surculi proximè radicem, atque etiam longius à radice (si paululum terrâ operiantur) ad singulos nodos fibras & radices agunt.

Provenit hoc in Sneberg & alpestribus Stiriae jugis, ubi Junio floret: at in hortis etiam Maio, semen Junio ad maturitatem perducit.

Natalis.

Non dubium est, quin priora duo genera, ad Veronicæ vulgo vocatæ, præsertim quæ recta cognominatur, sint referenda. Tertium, si quis inter Teueria potius recensere malit, non magnopere refragabor. Nullum verò vulgare nomen hæcenus intelligere potui.

CETERVM Veronicæ vulgaris cum rectæ, tum supinæ, maxima in Pannonijs, Stiriâ, Austriâ infra Anisum, & Moraviâ, est copia: nec ullæ sunt cæduæ silvæ, nulli aridiores colliculi & aggeres, qui alterutrum non alant.

Veronica vulgaris.

Illius verò, quæ recta cognominatur, duæ species inter se discretæ inveniuntur. Nam altera

Veron. vulg. recta.

altera major est, latioraque habet folia & longiorem florum spicam: altera minor, gracilio-
rem breviorémque caulem, angustiora folia, minorémque spicam. Vtriusque iconem
etiam hinc subjecimus.

Veronica autem species C. V. Fab. Col. ad Alyssum Diosc. referendas putat.

TEUCRIUM.

CAP. XLV.

Teucrij va-
ria genera.

ALIQVOT stirpes varijs in Provincijs observabam, quæ, meâ opinione, plurimum ad
Teucrij historiam accedunt: quas quia à nemine descriptas videbam, operæpretium
me facturum arbitratus sum, si earum descriptionem meis observationibus insererem, ini-
tium faciens à raro quodam genere quod in Hispanijs mihi occurrit.

Teucrium vulgare fruticans, sive I.

Teucrium fruticans Baticum, sive III.

Teucrium
vulgare.

Teucrium autem appello vulgo receptâ opinione, plantam illam si uticantem fragilibus
ramis, quadrangulis, quæ folia fert secundum nodos bina semper inter se opposita, latiuscu-
la, crassa, in ambitu Chamædryos instar incisa & quodammodo sinuosa, supernè viridia &
splendentia, infernè canescentia, jucundi (si terantur) odoris: flores in summis ramis spicæ
ferè modo digestos, majusculos, hiantes instar florum Chamædryos repentis, nullâ tamen
galeâ tectos, coloris ex albo pallefcantis: tametsi postremò descriptæ in hoc capite, propius
forsitan ad Dioscorideam Teucrij historiam accedant.

Teucrium
Creticum.

Hic non valde dissimile est Alterum genus, semine natum, & duntaxat mihi observa-
tum anno M. D. XCIII. nam perinde ut illud in fruticem assurgit, ramis tamen tenuioribus
& incanis, quos ambiunt per intervalla bina semper folia contrario situ nascentia, Teucrij
quidem vulgaris folijs formâ similia, sed infernè magis incana, supernè minus virentia &
splendentia, atque etiam minora: flores ex singulis foliorum sinibus prodeunt utriculis in-
clusi quaterni aut seni, floribus Teucrij vulgaris formâ non dispares, nisi paulò minores es-
sent, & colore purpureo: semen nigrum rotundum. Tota planta odorata est.

Mittebatur semen Creta Chamædryos majoris appellatione.

Teucrij Bæ-
ticum, sive III.

ILLIS autem prioribus duabus stirpibus, valde affinis est frutex ille, quem in Batica ob-
servabam, proinde à me Teucrium Baticum appellatus, qui licet humanâ interdum altitu-
dine assurgat, plerûque tamen humilior est, unico stolone minimi digiti crassitudine, can-
dicante cortice obducto, & in aliquot ramos diviso, qui tali serie digesti sunt, ut bini perpe-
tuo sint invicem oppositi, quemadmodum in superiore, incani: folia præcedentis fermè,
majora paulò, in ambitu nonnihil sinuata (quod pictor non expressit) externâ parte
omnino

Ostia

Teucrium flavum
L. 2. 302. Lam. 2. 696

Teucrium fruticans
L. 2. 302. Lam. 2. 691

J. massiliensis
L. 2. 302. Lam. 2. 691

Teucrij Bæ-
ticum, sive III.

omnino incana, internâ verò ex atro virentia, non tamen splendentia ut in primò genere, gustu perquam amaro: flos candidus est, labris infernè prominentibus, nulla galca superius imminente, aliquot oblongis staminibus sive villis ex medio flore exilientibus. Perpetuo viret, non secus ac vulgare Teucrium.

Montibus circa Calpen, ad Herculeum fretum, & Bæticæ maritimis, in sepibus & inter *Natales.* alios frutices inueniebam: tum etiam Gadibus, eâ parte qua continenti recens conjuncta tum erat insulaponte admirabili, vulgo *Puente de Guaço* dicto, sed humiliorem, quàm commemoratis locis. Florebat Februario.

Teucrium IIII.

Teucrij IIII. tertia species.

Veronica latifolia
Spha. h. nat.
V. teucrium
Lam. P. 529

Veronica teucrium
L. n. 16. Lam. P. 529
Veronica dilatata, Schum.
Spha. h. nat.
R. Herb. 1114
V. pratensis, B.
Cramb. 344

lob. 10. 492

CVBITALES atque etiam ampliores habet. Quartum caules, admodum frequentes ex unâ radice prodeunt, quadrangulos, subhirsutos, nodis distinctos: folia Chamædryi ferè paria, aut illius folijs quæ à nonnullis Sacra herba existimata est (de qua ad sequentis capituli calcem) similima, bina semper inter se opposita, per ambitû serrata, amari saporis: summi caules in aliquot ramos dividuntur, gestantes oblongam spicam florum cæruleorum quatuor folijs constantium, quorum, quod superiorem partem obtinet, latiusculum semper est, venisque distinctum, duobus intus staminibus & stilo, qui marcescentes integri defluunt: capitella deinde bifida, plana, ut in Veronicæ generibus, exiguo semine plena: radix fibrosa admodum est, & vivax, quorannis novos caules producens, qui infimâ parte secundum matrem fibras etiam agunt, & sese propagant.

Teucrium IIII.

Crescit in omnibus collibus & montibus Pannoniæ, ejus etiam quæ ultra Dravum est, Austriæ, Moraviæ plerisque & Bohemiæ, petrosis (herbosis tamen) locis, & inter frutices.

Natales.

Illius genus invenitur inter vepres, non minoris longitudinis virgas ferens, tenuiores tamen humique diffusas, adeò frequentes, ut magnos cespites interdum latè tegant, minoribus folijs & dilutiore flore.

Teucrij IIII. species 2.

Tertium præterea in herbosis collium jugis paulò humilior, angustioribusque folijs, in ceteris alioqui cum illis conveniens. Florent tres hæ species Maio: Prior & Secunda etiam Junio & Julio.

Teucrij IIII. species 3.

MULTA statim à radice fundit Quintum virgulas, dodrantaes, purpurascens, humi procumbentes, quas alternatim bina semper ex adverso sita, amplectuntur folia, Chamædryos folijs forma & colore similia, & eodem modo per oras serrata, minora tamen, gustu linguam exsiccante, deinde amariuscule: summæ virgulæ in ramulos divisa, numerosos

Teucrium V.

Teucrium v.

Natales.

Teucr. v. can-
dicantiflora.Teucriū v. l.
pumilum.Teucrium
montanum.

Tempus.

Nomina.

Facultates.

merosos flosculos in spicæ formam nascentes gestant, quatuor foliolis constantes, eo, quod superiorem floris partem occupat, reliquis majore & latiore, cui circa umbilicum duo staminula in hærent, stilusque è medio umbilico protuberat, integri deinde flosculi, qui sunt aut cærulei coloris saturatissimi & elegantissimi, aut dilutioris & quasi cineracei, sponte decedentes, quemadmodum in Tertio, siliquulas relinquunt planas; exili subrufo semine plenas: radix etiam valde fibrosa & vivax, singulis annis, ut Quarta, novas virgulas producens: quin & ipsæ virgulæ nonnumquam secundum radicem fibras agunt.

Nascitur omnibus fere siccioribus agris incultis, herbois que aggeribus & colliculis, secundum vias publicas inferioris Austriæ, præsertim Viennensi agro, & apud Neapolim vicinam urbem loci naturâ munitissimam. Floret Maio.

Vnicam hujus generis inveniebam plantam anno M. D. LXXIX. ad radices Montis paggo Glasenfeld imminentis, secundo à Neapoli jam memoratâ miliari, quæ florem ex carneo candicantem haberet, circa umbilicum carnei coloris venis distinctum, & ejusdem coloris stamina & stilum.

At in summo Etscheri jugo, nec usquam alibi, Sextum quoddam genus observabam pumilum admodum, semipalmaribus vir-

gulis quadam lanugine pubescentibus, quas bina, semper inter se opposita, vestiunt folia minoris Chamædryos folijs satis respondentia, inter quæ summis virgulis oblongiusculi nascuntur è barbatis caliculis flores, à superiorum formâ diversi, concavi enim sunt, extremis oris laciniati, latiores, cærulei tamen etiam coloris, è quibus duo staminula cum longo stilo exeunt: defluentibus integris flosculis, succedunt crassiores & majores siliquæ, exiguo semine plenæ: radix etiam per summa serpit, tenuibusque fibris prædita est.

Hujus generis & aliam plantulam postea inveniebam in summo Sneberg jugo, quæ instar minoris illius Gentianæ vernæ elegantis, ex eodem radicularum capite, breves ramusculos in ambitu fundit humi recumbentes, & sustinentes quaterna aut sena foliola, alternis quidem sibi opposita, sed adeo arctè congesta, ut eodem exortu nasci videantur, quorum forma superioris folijs valde respondet, sed longè minora sunt: inter hæc cauliculus exilit uncialis, nudus, gracilis admodum, summo fastigio binos, inter duo minima foliola, prodeuntes flores sustinens, satis amplos, Quinti generis floribus formâ similes, cinerei coloris, qui etiam integri defluunt, ipsæque succedunt majuscula quàm in illo loculamenta.

Florent ambo Julij initio, prioris semen maturum Augusto, quo mense etiam alterius maturefcere verisimile est: ego plantulam florentem & loculamenta adhuc inania habentem legebam.

TETKPION Græcis, Teucrium Latinis dicuntur hæ plantæ, aut eo nomine donari possunt, præsertim quartum genus cum suis speciebus, & quintum. Nam Dioscorides Teucrium herbam esse ait, virgæ referentem effigiem Trissaginis similitudine, quam & Chamædryn à nonnullis appellari scribit: cui etiam Plinius suffragatur. Dodonæus 1. Chamædryn affurgentem vocavit. Nullum autem vulgare nomen istarum stirpium intelligere potui.

Dispiciendum verò an Tertium genus ad Pæderota herbam, cujus Pausanias in Corinthiacis meminit, referri possit. Nam istic, Pæderotis folium minus quàm Esculi, & quæ majus quàm Illicis esse refert, figuram illi inesse quæni folij, atque alterâ parte nigricans, alterâ album, cujus color folijs Populi rectè comparari possit: certè nostræ stirpis folium aversâ parte incanum, populi albæ folij alteram partem candore valde imitatur. Nihil statuo, sed prescius ista considerandi ansam studiosis duntaxat præbeo.

TEUCRIO porrò, Dioscorides has facultates tribuit. Recens cum poscâ, aut aridi fervefacti jus, potu lienem potenter absumit: lienosis cum aceto & ficis illinitur, item serpentium moribus ex aceto solo, sine ficis.

AFFINES sunt Teucrium & Chamædrys, atque adeò affines, ut Veteres, Teucrium etiam Chamædryn, contra, Chamædryn Teucrium appellarint, propter eam quæ inter utramque est similitudinem: sed nec facultates dissimiles.

Teucrij & Chamædryes affinitas.

CHAMÆDRYS autem, de qua nobis nunc sermo, quæque ferè omnibus nota jam est plurimis regionibus est familiaris: frequentissima etiam in Vngariâ, Stiriâ, Austriâ, vicinisque Provincijs: nulli enim agrorum paulò editiore loco sitorum, nulli vinetorù sunt margines, qui eâ non abundant: sed & interdum, secundùm publicas vias, gramincis locis nascitur. Duorum porrò est generum.

Chamædryes vulgaris duorum generum.

Chamædrys vulgaris, sive II.

Chamædrys III. sive montana.

*Dryas octopetala L. 4. 207
Nutt. 195
Lam. 2. 329
Sav. 1. 382*

*Green chamædryfolium
Cant. 1. 70*

VNA, vegetior & uberior, longioribus, crassioribusque virgis, amplioribus & succulentioribus folijs, longiore florum comâ, majoribusque & dilutius purpurascensibus floribus.

Major.

ALTERA, minor, gracilioribus virgis, minoribus folijs, brevioris florum comâ, & minoribus saturatiùsque rubentibus floribus: vulgatiore etiam, ex quâ videlicet in plerisque Angliæ locis, arearum in hortis spatia clauduntur.

Minor.

Istam candido flore variantem, apud Monasterium Holtzkirche, infra Wirtzburgum, dum Noribergâ Francofurtum anno M. D. LXXIX. proficiscerer, mense Julio observatam eruebam.

Chamædryes minor albiflora.

Omnium autem radix latè serpit, lanugine pubescunt virgæ, quæ humi diffusæ, fibras plerumque agunt, & serrata sunt folia.

CETERVM elegans aliud genus invenitur, quod dodrantalibus interdum serpit ramulis, colore ex fusco rubente præditis, duris, lignosis, folijs nullâ serie eos ambientibus, Chamædryos legitimæ folia referentibus, sed paulò minoribus, & subtus incanis, gustu admodum adstringente & exsiccante: flores illi in oblongis pediculis hirsutis singulares, albi, sex, ut plurimum, interdum etiam octonis aut denis (adeò pro loci natalis ubertate aliquando luxuriat) folijs constantes, Cisti feminæ floris pænè magnitudine, multis staminibus in medio præditi, inodori: quibus decidens, villosum succedit semen, quale ferè Caryophyllatæ alpinæ aureo flore, libro v. describendæ: radix est dura, lignosa, in diversa tendens, & quibusdam nigricantibus fibris stipata: quin & interdum, humi procubentes & sparsi rami,

Chamædryes alpina.

Chamædrys quorundam filvestris,

Vernum chamædryo, & quædam, dicitur, Crantz 346

Natales

Nomina.

Herba cervi.

Leucas montana.

Facultates.

Ocimum Indicum.

Chamædrys filvestris.

Ocimum Indicum.

O. bullatum, Lamour. B. Lamour. 1. 344

fibras agunt, ut integri nonnumquam cespites eâ teçti conspiciantur.

Frequens est in summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis: floret Junio, nempe solutis istic nivibus, semen ad maturitatem pervenit Augusto, deinde pediculi omnino exarescunt. In hortos translata (ubi, umbroso loco tenuique solo reposita, aliquamdiu persistit) maturius floret.

GRÆCIS porrò priora duo genera χαμαίδρυς, ἢ χαμαίδρωψ, ἢ λιμόδρυς, quibusdam etiam τρώχριον: Latinis Trixago aut Trissago dicuntur: Italis, Querciuola; Gallis, Germandree & Chiffrette: Germanis, Bathengel: Hispanis, Camedreos. Tertiam Gesnerus libello de raris & admirandis herbis, in descriptione Montis fracti, Herbam cervi ex quorundam sententiâ, ni fallor, appellat: & Iosias Simlerus Commentario de Alpibus, Spirtzwurt, & Chamædrin alpinam.

AN verò ad Leucadem, quam Dioscorides Chamædryi subjungit, & ejus duo genera facit, unam ὄρεινήν, alteram ἡμερον, hæc referri possit, in tantâ brevitate certi aliquid statuere difficile est. Verum quidem est Leucadis montanæ facultates, nonnullis earum respondere, quas Chamædrys obtinet: nam has illi tribuit Dioscorides. Recentem in aqua decoctam, potu tussibus, indurato lieni, urinæ difficultati, incipientibus hydropicis, auxiliari; menses ciedere, partus extrahere, lienem ex aceto potam consumere: adversus serpentium venena, ex vino, potu, illitûque efficacissimam &c. Leucadi autem, ut ex vino, contra animalium venena, præcipuè marinorum, opituletur.

VULGARIS præterea est totâ Pannoniâ, etiam interamni, Stiriâ, Austriâ, Moraviâ, Bohemiâque, planta illa Teucrij generibus quibusdam affinis, quæ passim in Hispanijs, Galliâ, Germaniâ, Belgicâque herbosis locis nasci conspicitur, flore cæruleo pulcherrimo, folijs penè Chamædryos & ejus nomine aliquando à vulgo donata, atque etiam in usum recepta: quam nunc plerique Chamædryn filvestrem appellant.

OCIMUM INDICUM. CAP. XLVII.

PLANE novum est hoc Ocimi genus, & semine ex Italiâ misso primùm in Germaniâ natum, anno nonagesimo supra millesimum & quingentesimum.

IN pedalem autem, vel ampliorem altitudinem assurgit, caule quadrangulo, saturè purpurei, ut plurimum, & quasi nigricantis coloris, interdum ex viridi duntaxat purpurascens, in plures alas, modò in hac, modò in alterâ parte, ex adverso semper sitas, divisò: ad singulos nodos sive genicula, nascuntur ex adverso ampla folia, duas uncias aut amplius lata, tres longa, petiolis

petiolis longis innixa, in ambitu profundius incisa & serrata, pingua sive densa, & succulenta, magna ex parte ex atro purpurea, interdum purpureis maculis, majoribus & frequentioribus, vel minoribus & rarioribus duntaxat infecta: summus caulis in florum spicam definit palmum longam, ex atro purpurascens, qui verticillatim per intervalla se ni eum ambiunt, hoc est, ex parvorum foliorum alis utrimque terni, coloris (dum explicati sunt) albi purpureis venis distincti: semen in vasculis, quale in reliquis Ocimi generibus, atrum, rotundum, crassiusculum: radix multis capillamentis firmata. Elegans hæc planta est, & tota graviter odorata, ut cetera Ocimi genera, illorum etiam instar hieme perit: novâ igitur singulis annis satione acquirenda.

Floret cum reliquis Ocimis, quorum magna est varietas.

CLINOPODIUM.

CAP. XLVIII.

QVALE sit legitimum Clinopodium Veteribus descriptum, nondum liquet, Neotericis diversas stirpes pro Clinopodio proponentibus. Ad ejus tamen genus aliquod referri posse arbitror, quam hîc subijciam plantam.

Clinopodium Austriacum.

Thymus alpinus, Linn. 7. 647
Spreng. hist. Linn. 7. 647
Th. montanum, Crantz. 258

DODRANTALIBVS ea est cauliculis, tenuibus, quadratis, duris, geniculatis, quos ex intervallis bina simul ad singula genicula semper ambiunt folia, contrarijs inter se pediculis disposita, Seryllo vulgari ferè similia: sed magis ad Clinopodij vulgo crediti, sive Acini Fuchsi foliorum formam accedentia, minora tamen, & raris crenulis serrata, viridia, non in jucundi odoris, saporis autem aliquantulum acris, sicut ferè jam dictum Clinopodium: flores summis cauliculis ad singula genicula profert Clinopodio vulgari non dissimiles, sed multò majores, purpureo saturo seu violaceo colore præditos (tametsi nonnumquam inveniuntur albi) antrorsum maxima ex parte propendentes, & conversos: quibus succedunt vascula, qualia in dicto Clinopodio, vètriosa, in quibus terna aut quaterna nigra semina, Calaminthæ aut vulgari Clinopodij seminibus æqualia: numerosas habet radices, duras & multis fibris capillatas.

Clinopodium Austriac.

Varietas.

Crescit in montibus, Badensibus thermis imminentibus, & ceteris vicinis ad Danubium procurrentibus: varijs præterea alijs locis. Floret Maio, semen Junio maturum.

Natales.

NVLLEVM vulgare nomen, apud rusticos illius regionis adhuc invenerat, cum observabam, ego Clinopodium Austriacum nuncupabam, quia in sola Austriâ inveniebam: non minùs commodè tamen Acinon Austriacum forsitan dixissem.

Nomina.

ILLVD porrò Clinopodium, cujus modò memini, sive Acinos Fuchsi, vulgare est in Pannoniâ, Austriâ, vicinarumque regionum locis aridis.

Clinopodium vulgare.

PASSIM item in cædis silvis, aut inter fruteta, & ad silvarum margines provenit Clinopodium Matthioli: cujus duo genera inveniuntur.

Clinopodium Matthioli.

1. Vnum enim elatius est, majoraque folia, & longiora capitella habet, atque illa sæpiùs in multas coronas disposita.

Majus.

Minut.

Clinopodium vulgare, L.
Lam. 2. 49Calamentū
inodorum.

Acinet.

2. Alterum humilius, minoribus folijs, & brevioribus capitellis præditum est. Folia, & quadranguli caules utriusque incanâ lanugine pubescunt, flos purpurascit, radix multis fibris capillata serpit. Vtrumque Iunio floret.

SUNT qui Calamentum inodorum appellant, tamen omnino inodorum non sit censendum, quandoquidem interdum odore quodam non ingrato nares perfundat. Non desunt qui Acinon vocare malint, sed Dioscoridei Acini historia refragatur.

CETERVM quia in Acini mentionem incidimus, minimè prætermittenda mihi videtur elegans quædam plantula, quam anno M. D. XXCI. mense Julio florentem in Angliâ observabam, dum commodum navigandi tempus expectans, ad Ill. Dn. de Cobham, Garterij ordinis Equitem, & quinque portuum Præfectum proficiscerer: nullam enim hæcenus videre memini, quæ ad *Acinis* Acini Dioscoridis historiam meo iudicio magis accedat.

Acinos Dio-
scor forid.

PAUCOS habet illa ramulos dodrantaes, tenues, siccos, subrubentes, quadrangulares, frequentibus nodis cinctos, ad quos bina semper ex adverso sita foliola nascuntur, Fuchsj Acino non dissimilia, sed minora & succulentiora, neque in ambitu serrata, Clinopodij Austriaci folia valde referentia, grati cujusdam odoris & Botrym quodammodo referentis, sed non adeò validi & gravis: summos ramulos exornant verticillatim dispositi utriculi, quales in Acino Fuchsj, deinde similes penè flosculi, magis tamen ex cæruleo purpurascens.

Facultates.

HAS autem facultates Dioscorides suo Clinopodio tribuit. Bibitur herba, & succi ejus decoctum, ad convulsâ, rupta, strangurias, serpentium ictus: menses & partus pellit: & peniles verrucas, quas achrocordonas vocant, eijcit, aliquot diebus potum: alvum sistit decoctum ad tertias, potumque, ex vino, si absit febris, febrim autem sentientibus, ex aquâ.

Acino verò istas. Menses & alvum pota sistit: illita, panos, sacrumque ignem sanat.

TRAGORIGANVM.

CAP. XLIX.

DVO Tragorigani genera statuit Dioscorides, quibus binas persimiles plantas, (nisi iudicium me fallit) in Hispanicâ meâ peregrinatione videre memini: deinde tertiam, quæ ad Secundum genus reduci potest.

Tragoriganum 1.

Tragoriganum alterum.

Tragoriganum II. altera species.

P E D A L I, aut sesquipedali altitudine fruticat Prior, multis tenuibus & lignosis surculis, atque circum illos folia ad singula internodia bina ex aduerso respondentia habet, minora quàm sint Majoranæ folia, mediæ inter Origanum & Seryllû silvestre magnitudinis, omnino incana, odoris jucundi, & acris saporis: flores verticillatim extremos surculos ambiunt, vel illis etiam insident exigui, candidi, semen minutum in caliculis suis occultatum gerentes: radix lignosa multis fibris capillata. Tota odorata est, & semper virens.

M I N O R E S sunt Alteri surculi & candidiores, tenuiora longioraque folia, aliquantulum incana, acris gustus: odor minus jucundus quàm in Priore: flores etiam verticillatim circa summos ramulos nascuntur ex utriculis prodeuntes, majores alijs & galeati, candidi: semen observare non potui: radix priori similis, lignosa, dura, multifida.

T E R T I A, quæ Secundæ genus, neque formâ, neque magnitudine valde ab illâ differens invenitur, surculis tamen nigrioribus, magis hispidis & atris folijs, atque flore minore, purpureo. Vtraque etiam perpetuò vi- ret, sed posterior hæc longè odoratior, eâ, quæ album florem fert.

Prior multis Hispaniæ locis provenit, arido & petroso solo, cum Stœchade permixta: nunc etiam inquilina facta multorum hortorum, cum in Galliâ, tum in Angliâ & Belgicâ.

Thymus mastichiana
N. cap. 306
C. 12. 224
Lam. 1649

Thymus tragoriganum, L.
Müll. dict.
W. ep. 3. 145
Lam. 7. 651

gicâ. Alterius utramque speciem solo Valentino agro observabam Martio florentem, & sponte nascentem. Quæ verò purpureum florem gerit, in Belgicis hortis mihi etiam postea conspecta, & quibusdam Germanicis, sed vix istic hiemem ferens.

Nomina.

Τραγορίγανος Græcis utrumque genus dicitur: Tragoriganum Latinis: Secundum etiam à nonnullis τράσιον. Prasium, quod nomen fortasse secundæ ejus speciei conveniet. Castellani primum *farilla* vocant: quo nomine alterum utrumque vulgo appellent, non intellexi. Non desunt etiam qui priorem plantâ nominent Clinopodium: plerique tamen pro Maro habent, aliqui Helenium Theophrasti esse augurantur, cujus solû nomen apud illum Auctorem extat inter odoratas plantas cap. 1. & vi. libro vi. Plantarum Histor. Istius semen aliquando communicatum Illmo Cattorum Principi Wilhelmo, Ambræ dulcis nomine, ex quo natæ ipsi plantæ, quarum unam deinde siccam cum seminis ejus aliquâ parte, Viennam ad me pro suâ clementiâ mittebat.

Clinopodium

Marum

Helenium odorat. Theoph.

Ambræ dulcis.

Facultates.

TRAGORIGANVM autem excalfacere, urinam ciere, menses trahere, decocto potu bilem eicere, lienosis ex aceto bibi, & contra ixiæ venena ex vino: peripneumonicis, tussientibus, ex melle in eclegmate dari scribit Dioscorides. Gratam ac mitē esse ejus potionem: quare cibum fastidientibus, & stomacho acida ructanti imbecillôque tradi: tumores cum polenta illitum discutere.

HYSSOPVS SPICATO FLORE.

CAP. I.

Hyssopi vulgaris variantia.

HYSSOPI illius vulgaris qui in omnium hortis alitur, tria inveniri genera, colore floris duntaxat inter se variantia, etiam hortulani norunt, vulgatissimum, cæruleo, bina alia, vel niveo, aut rubescente, quæ satione in eum qui cæruleum fert florem sæpissimè degenerant, licet nonnullæ plantæ matris colorem adquirant.

Hyssop. hispanicus minor.

ALVIT aliquando Belgica aliud genus humilius & tenerius, hispanico semine natum, alioqui formâ non multum differens à vulgari, cæruleis floribus, quod *ysopillo* vocabant, quia nimirum semen, ex quo natum, tali nomine inscriptum fuisset. An verò id genus istic etiam nunc alatur, me latet.

Hyssopus angustifol. spicato flore.

Hyssop. spicato flore.

Hyssop. vulg. comos.

NVNC Quintum quoddam genus invenitur, non quidem à me conspectum: sed ejus icon ad me missa (cum tenellis ipsius stirpis ramis spicâ suâ florum onustis) Hyssopi spicato flore nomine, Londino usque, ab optimo viro Iacobo Gareto juniore. Valde autem fruticat hoc genus, nec minus quàm vulgare suis virgis se propagat, quæ sesquipedales interdum sunt, dura, lignosa, in multos, virides, tenuesque ramos divisæ, quos obsident angustiora quàm in vulgari folia, viridia, calidi gustus, alternis & ex adverso inter se nascentia: summi rami desinunt in spicam florum illos verticillatim ambientium, vulgari forma similibus, minorum tamen. coloris cærulei: radix dura, lignosa, multifida, plurimisque capillamentis firmata, ex quâ etiam plures nascentes virgæ humi interdum procumbentes, fibras agunt. Tota planta, si digitis atteratur, odorata est. Similem deinde plantam nactus sum munere honesti & optimi viri Wilhelmi Parduyn Middelburgensis.

MEMINI & aliud Hyssopi genus videre in Angliâ, anno reparatæ salutis humanæ M. D. XXCI. vulgari non admodum dissimile, sed quod ad Quartum illud genus hispanico semine natum magis accederet, exceptis ramulis, qui in virgarum fastigio numerosi in latam comam spargebantur: propterea Hyssopi comosi appellationem indebam. Id genus tum temporis Viennam transferre volebam, sed in itinere mihi corruptum.

THYMVM.

Thymum legitimum.

Satureia capitata, L. 27. 795
nulli dicitur

SVFFRVTEX est Thymum, pedem ^{Thymum legitimum.} interdum altus, multis ramis lignosis, tenuibus, & candidis præditus, quos per intervalla ambiunt folia sibi invicem opposita, angusta, tenuia, candicantia, acris gustus, quæ quibusdam locis hieme decidunt: nam ubicumque sponte nascentem hanc plantam inveniebam, seu hieme, seu veris initio, folijs viduam conspiciebam: sed utrimque ab exortu & vestigijs foliorum, prominebant veluti oblonga capitella, instar eorum quæ in Origono Oniti sunt, ex tenellis foliolis viridibus congesta, adeò confertis & numerosis, ut unicum longiusculum folium appareret: ipsa capitella cum floribus in planta virente observare non potui, jam enim deciderant, sed illorum duntaxat vestigia summis virgis sive ramulis, in omnibus plantis conspiciebam. Hispali autem, ubi maximus est ejus proventus (nam aliud Thymum non norunt) magni ejus jam resiccati fasciculi demonstrati sunt cum suis folijs & longiusculis capitellis suos purpurascens flores adhuc retinentibus, gratissimi odoris: illo enim in aquâ decocto utuntur ad dolia, quibus vinum asservatur, eluenda & repurganda: non minoris etiam usus est ad conciliandam odoris gratiam ijs vasis, quibus conditæ uvæ asservari solent.

Ceterum non modò circà Hispalim ^{Natalis.} copiosè nascitur, sed Gadibus etiam, quâ

parte insula ponte jungitur continenti, totâ insuper Bæticiâ in maritimis collibus meridiei obversis.

THYMVM verò vulgare, quod nonnulli durius cognominant, quòque, teste etiam ^{Thymi vulg. variat.} Plinio libro XXI. cap. x. Naturalis Historiæ, lapidei campi in Narbonensi Provinciâ referti sunt: & mediterraneis (quemadmodum Salmanticensi agro) & alijs Hispaniæ locis, sponte crescit gracili & salebroso solo, nunc purpureo, quale in Narbonensi Galliâ, & Aquitanicâ, nunc albicante flore.

PRIMUM, Dioscoridis *θύμος* est, Latinorum etiam Thymus aut Thymum, Bæticis ^{Nomina.} *tomillo* simpliciter, mediterraneis Hispaniæ ignotum, atque etiam universæ Galliæ. Alterum, Plinij thymum nigrius esse videtur, & illud quod Dioscorides cap. de Epthymo durius appellat: nam in hoc, cum in Hispanijs, tum in Galliâ Narbonensi, cuscutam illam vulgarem delicatulam rubris filis copiosè nascentem & capillamentis se illi implicantem colligere memini. Castellani hoc thymum *tomillo salsero*, aut *salsero* simpliciter: Galli, *du thym*: Itali, *Thymo*: Germani *Thimus* oder *welscher Quendel* appellant.

DIOSCORIDE autem teste, thymum cum aceto & sale pituitam per alvum detrahit: ejus decoctus prodest orthopnoicis, & anhelatoribus, tinea ventris exigit, menses, ^{Facultates.} partus & secundas pellit, atque urinas ciet: cum melle in eclegmate faciliores efficit exsereationes: recentes tumores discutit, cum aceto illitum: concretum sanguinem dissolvit; verrucas pensiles tollit cum aceto: ischiadicis cum vino & polenta impositum subvenit: hebetibus oculis in cibo prodest, &c. Pares illi facultates tribuit Plinius: insuper addit, dari comitialibus, quos correptos olfactus excitat thymi: viris contra inflationes cum melle & aceto, & si venter targeat, testésve, aut vesicæ dolor exigat: articularibus morbis & luxatis, tritum ac lanæ inspersum ex oleo imponitur: dant & potionem articularibus morbis trium obolorum pondere in tribus cyathis aceti & mellis.

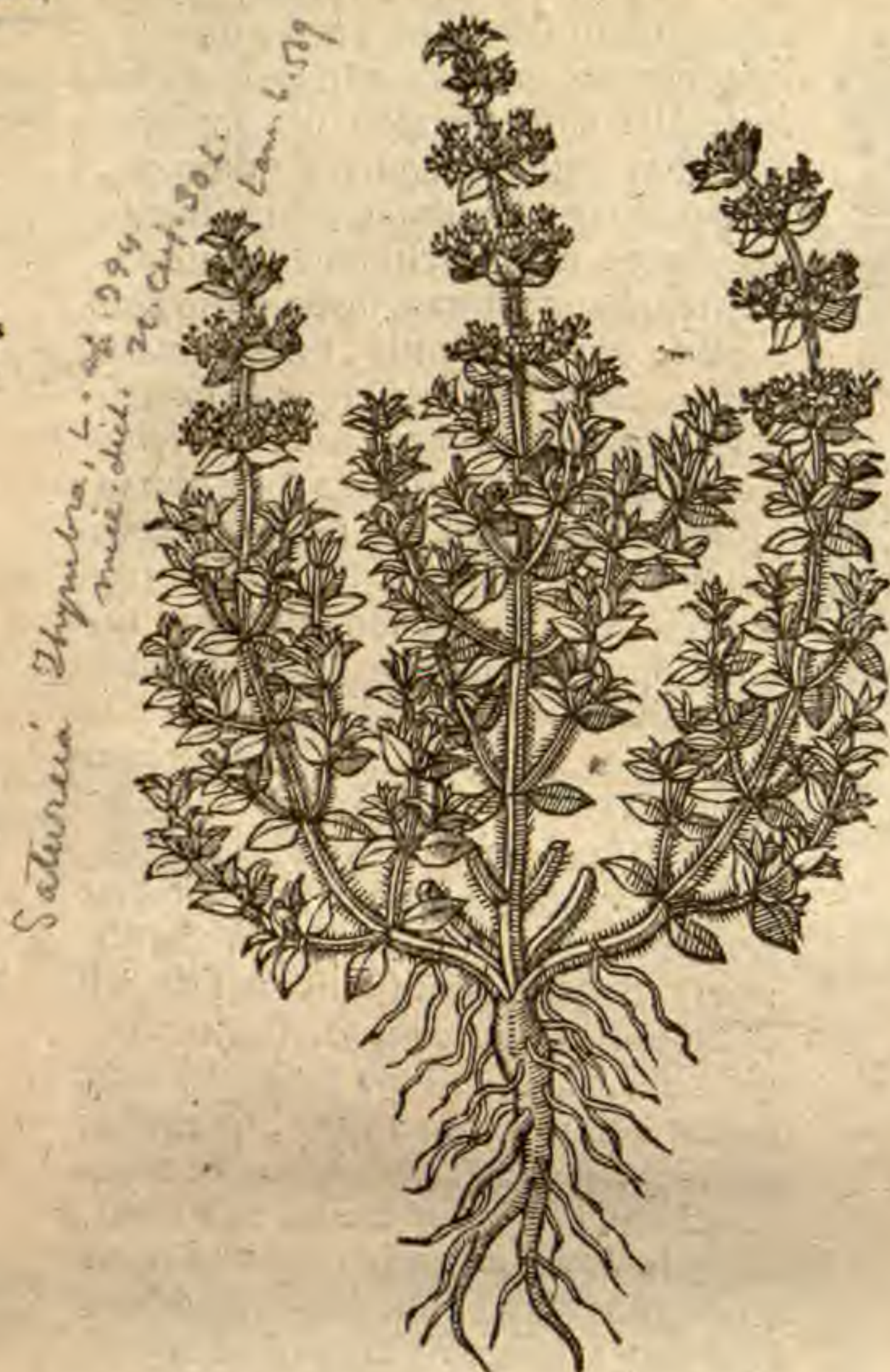

THYMBRA legitima.

CAP. LII.

Thymbra legitima.

Thymbra hystoria.

Serpillum silvestre Zygis Diosc.

Nomina.
 Συμβρα.
 Συμβρα, Σπυ-
 ςι.
 Facultates.

Serpillum ve-
terū du; lex.Serpillum
Zygis.

Thymus Zygis L. sp. 826
 Moll. dict.
 Sp. hist.
 Lam. 7. 645

THYMO subijciemus Thymbra legitimam, primū mihi conspectam & exactē notam anno reparatę salutis humanę nonagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum, ut quę mihi illo ipso nata, semine à Doctissimo reique herbarię peritissimo viro Honorio Bello è Cretā usque misso, ubi Cydoniæ Medicam artem exercet.

MULTIS earamis statim à radice fruticat, Thymi instar, quadrāgulis, subasperā lanugine obductis, purpurascens, quibus innascuntur alternatim semper ex aduerso ramuli, folijs eadem serię digestis onusti, Thymi genuini folijs penē similibus, subhirsutis, odoratis, medijs quodammodo inter cunilam & Thymum odoris, acriusculiq; saporis: summos ramos verticillatim ambiunt aliquot capitula multis foliolis constantia, inter quę caliculi, è quibus emergunt suaviter purpurascens flosculi, Thymi flosculis similes, in quatuor lacinias diuisi, quarum in fima latior est & repanda, (suprema etiam lata, sed brevior, reliquę duę minores, prodeuntibus è medio quinque staminulis candicantibus, quorum apices fusci coloris, & medio stilo bifido. Octobri & Novembri duntaxat flores protulit, eā ob causam nullum semē præbere potuit: è quo tamen nata planta, pusillum, nigrum, Thymi seminis instar: radix dura, lignosa, quam apud nos perennem futuram, vix mihi persuadere possum, licet rami procumbentes fibras egerint.

GRÆCVM nomen Συμβρα, Latinum Thymbra: Cretenses etiam num hodie Συμβρα & Σπυς appellant. Dioscorides eadem illi facultates tribuit quas Thymo, si eodem modo sumatur. Paulus autem, ficcare & calefacere in tertio ordine scribit; hinc oleum in quo decoquitur, rigores febrū circuitu remeantes discutere, flores idem præstare, quorum decoctum menses cieat & foetus extrahat.

SERPYLLVM. CAP. LIII.

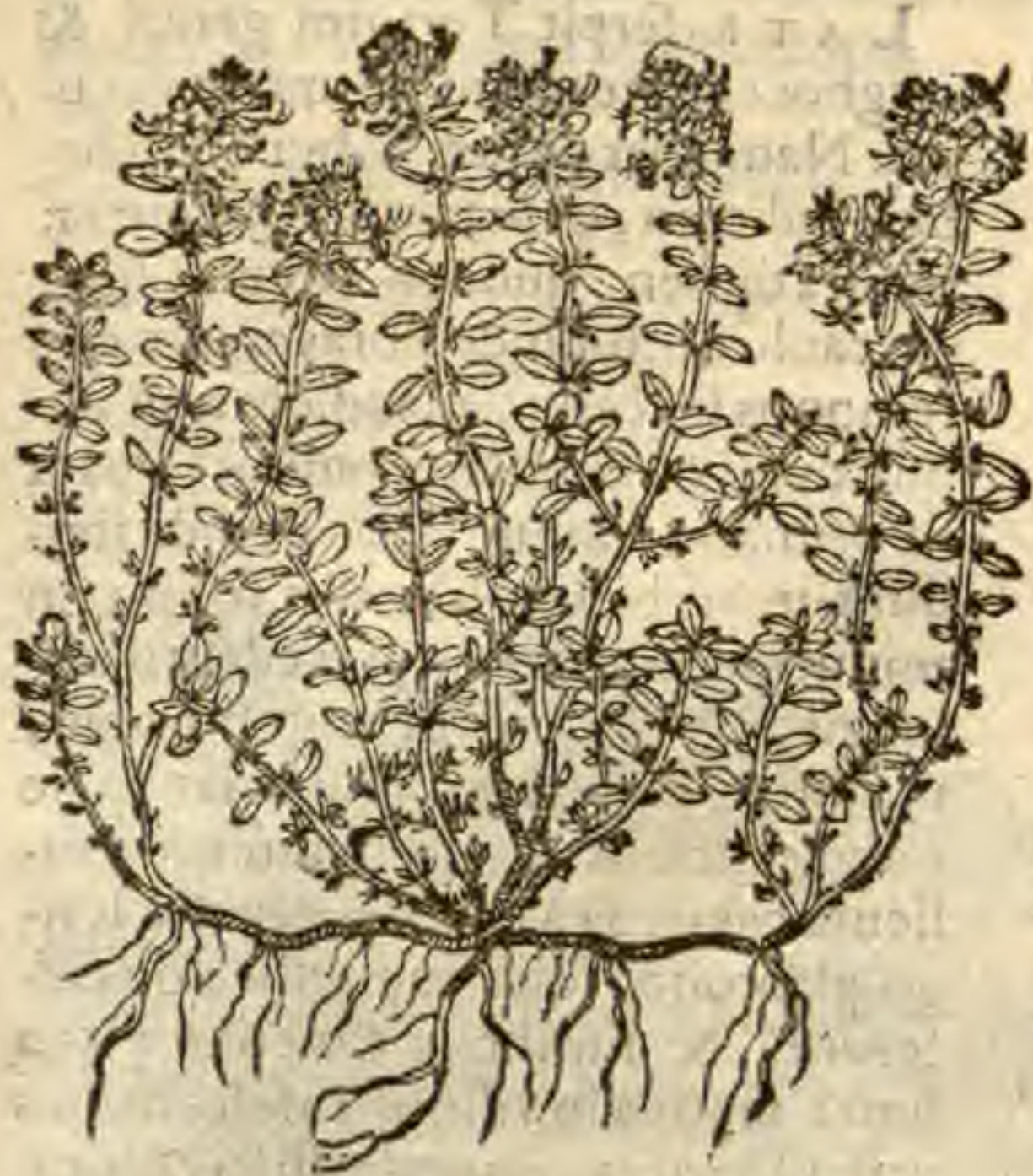
SERPILLI duo genera Veteres fecerunt Sativū & Silvestre. Sativum à serpendo dici tradit Dioscorides: silvestre non serpere, sed in altum crescere. Plinius contra lib. xx. cap. xxii. Silvestre serpere scribit: Sativum non serpere, sed ad palmi altitudinem increcere.

SERPILLVM autem silvestre Zygis appellatum, quale Dioscorides describit, observabam, ni fallor, in Castella veteri, iisdem

Serpyllum vulgare repens.

Serpyllum Pannonicum L.

Thymus serpyllinum L.
Misc. dict.
N. 114306
Aug. 7. 602

ijſdem locis cum Thymo duriore ſive nigro, cui perquam ſimile eſt figura, ramis, altitudi-
 ne & radice: folia verò paulò latiora habet quàm Thymum, minus odorata, ſed gravius
 nonnihil olentia, utpote quorum odor ferè ſit inter Abrotonum & Stœchadem medius:
 in virgis item ramulos, qui floribus verticillatim naſcentibus veſtiuntur, coloris ex albo
 purpuraſcentis: qua florum diſpoſitione & odore, à Thymo diſcerni penè duntaxat po-
 teſt. Minor eſt præterea ejus acrimonia quàm Thymi, quippe quæ aliquid adſtrictionis
 admixtum habeat.

Floret cum Thymo duriore, & perpetuo etiam viret.

CETERVM præter hoc, aliud eſt ſilveſtre, quod vulgariter creſcit in omnium quas
 adij Prouinciæ nudiſ collibus, gramineis campis, aut ſiccioribus pratis, viarumque
 herboſis marginibus. Ejus hiſtoria cum à plerisque ſit deſcripta, minimè retexendam du-
 cimur: iconem tamen ſubiicimus, atque tria alia genera mixtim cum illo in Vngariâ,
 Aſtriâ, & Moraviâ naſcentia, hoc capite deſcribere inſtituimus, quia ab alijs non eſſe ob-
 ſervata video.

*Serpyllum
 vulg.*

PRIMUM eſt admodum ſimile vulgari in omnibus, ut opinor, Europæ Provincijs oc-
 currenti: craſſiora tamen & magis atra habet folia, quæ trita, citrij mali, vel meliſſophylli
 odorem referunt, & capitella paulò majora, magiſque purpuraſcentia, ſimilibus tamen
 floſculis prædita: craſſiores ramulos, quadrangulos, palmares, per terram tuſos, ad ſingula
 internodia fibras agentes: radicem verò lignoſam, multifidam, fibroſamque, numerosos
 proferentem cauliculos, ſummâ tellure in orbem ſeſe ſpargentes.

*Serpyll. Auſt.
 citij odore.*

*Thymus serpyllinum L.
 m. 2
 Misc. dict.*

ANGUSTIORA Secundo ſunt folia, paulòque longiora, viridia, glabra, rarius per cau-
 liculos ſparſa, bina ſemper ex adverſo, ſed alternis, naſcentia, quemadmodum magnâ ex
 parte in ceteris ſtirpibus quæ quadrangulo ſunt caule, aut virgis: cauliculi frequentes, te-
 nues, longi, humi fuſi, & ſubinde ad internodia fibris ſeſe firmantes, oblonga, mollia, &
 veluti ſpicata in ſummo ferentes capitella, floſculis, vulgari æqualibus, referta: radix ligno-
 ſa eſt, dura, & multifida. Tota planta aut nucis juglandis foliorum odorem quodammodo
 refert,

*Serpyll. an-
 guſto glabrè-
 que foſp.*

*Thymus serpyllinum L.
 m. 2
 Misc. dict.*

refert, interdum nullo manifesto odore prædita deprehenditur: soline mutatione, an auræ variantis afflatu id accidat, me latet.

Serpillum Pannonicum III.

Serpill. an-
gusto lanugi-
nosæ, folio.

Tempus.

Nomina.

Facultates.

Dioscoridi
emulata.

L A T E serpit Tertium genus, & magnos cespites nonnunquam occupat. Nam licet duram & lignosam habeat radicem, ut præcedentia genera: tenues tamen, quos in circuitu spargit, cauliculi, subinde fibras agunt, que temporis successu, in radices non minus duras & lignosas evadunt, quam sit primaria, atque alios deinde fundunt in ambitu cauliculos folijs non minus quam proximè præcedentis, oblongis, & ijs quidem angustioribus, præditos, incanâ mollique lanugine pubescentibus: longa in summis cauliculis capitella à secundi generis longo glabrâque folio capitellis non differunt, & similibus flosculis plera sunt: femina in villosis rufescentibus utriculis parva, rotunda, fuscæ coloris. Tota stirps pineum quodammodo si-ve resinaceum odorem trita refert, & calido gustu est.

Omnia hæc genera eodem tempore florent, mense videlicet Junio: natales jam ante diximus.

DIOSCORIDI *Ἐρπυλλος ἄγριος καὶ ζυγίς* vocatur quod primum descripsi: Latinis Serpyllum, & Plinio quidem domesticum quod serpere negat: vulgare autem passim nascens, etiam Serpyllum ab omnibus appellatur: quo nomine, alia quæ subjeci in Austriâ & vicinis Provincijs nascuntia, donari poterunt: nam, quantum ex temperamento conijcere licet, similibus etiam facultatibus erunt prædita, aut certe non multum inferioribus.

SILVESTRE autem sativo efficacius esse, magis exalfacere, & ad medendi usum aptius esse testis est Dioscorides: proinde menses trahere, urinam potu ciere, torminibus, ruptis, vulsis, & jocinoris inflammationibus auxiliari; adversus serpentes, potu illitûve: capitis dolores mulcere rasaceo incoctum, & in aceto madefactum: maximè verò lethargicis & phreneticis convenit. Cruentos vomitus sedat succus drachmis quatuor ex aceto potus. Plinius addit ex aqua bibi ad jocinoris dolores: folia obolis quatuor dari ad lienem ex aceto: ad cruentas exscreationes teri in cyathis duobus, aceti & mellis.

Ceterum in Serpylli descriptione apud Dioscoridem, mendum esse suspicor in his verbis, *φύλλων περίπλευ ὁμοίωι πηγάνω*, legendumque *ὄριγάνω* arbitror: nam quæ affinitas foliorum Rutæ cum Serpylli folijs? accuratius hic locus considerandus.

POLIVM.

PLURA quàm Veteres tradiderint nunc inveniri Polij genera certum est, eaque vel *Polium va-*
 furculorum firmitate, vel foliorum amplitudine, vel florum varietate, atque insuper to- *ry genera.*
 tius stirpis colore inter se differentia.

Polium montanum I.

Polium montanum III.

*Tenarium polium
 W. Sp. 3. 36
 Lam. 2. 700*

*Tenarium polium, 14
 W. Sp. 3. 36
 Lam. 2. 700*

*Tenarium aureum
 W. Sp. 3. 36
 Lam. 2. 700*

VNUM, palmares aut ampliores, ex eadem radice lignosâ & durâ producit cauliculos, *Polium I.*
 in multas alas divisos, humi sparsos, quos disposito ordine, & ex adverso, semper tenera am- *albo flore.*
 biunt folia, longiuscula, angusta, oris in externam partem reflexis, & leviter denticulatis,
 aded ut vix, nisi diligenter observantibus, denticuli appareant, incanis: è quorum exortu
 alia numerosa prodeunt foliola magis tenella & incana: Summis ramulis capitella fert ex
 multis caliculis canescentibus & tomentosis congesta (unde flos emergit albus) & quæ se-
 men continent per maturitatem nigricans, subrotundum, satis magnum pro plantæ tene-
 ritate. Tota planta suaviter olet, cum gravitate quadam non injucundâ. Februario &
 Martio florentem observabam.

MULTIS Alterum fruticat ramulis, superiore firmioribus, non humi fufis, sed erectis, *Polium II.*
 rotundiusculis, incanis, palmaribus, plerumque etiam longioribus: folia superiore angu- *albo flore.*
 stiora, frequentiora, ex intervallis contrario situ ramulos ambiunt, extremâ parte duntaxat
 dentata, sed minùs quàm in Primo: majora in summis ramis habet capitula longiorâ-
 que, latiora tamen, neque aded compacta, in quibus flos etiam albus, deinde semen prio-
 ri simile. Non minùs odorata est hæc planta, quàm prior. Aprili floret, interdum
 etiam Maio.

TERTIVM genus mediæ est inter primum & secundum magnitudinis, minus fruti- *Polium III.*
 cosum, minùsque firmis ramulis secundo, firmioribus autem primo: nam partim procum- *flavo flore.*
 bentes eos habet, partim etiam erectiores, omnino incanos, magis etiam quàm primum:
 folia item utroque ampliora, & tota candida: tenelli tamen ramuli capitella sua jam pro-
 trudere incipientes, cum ipsis folijs flavescente lanugine obducuntur, perinde ac ipsa
 integra

*Tenarium aureum
 W. Sp. 3. 36*

integra oblonga capitella, quæ tandem luteum florem proferunt: semen autem alijs simile, ut postea ex eo quod apud Belgas alebatur deprehendi. Florebat verò natali loco Martio mense, apud Belgas serius.

Polium 1177.
flore ex albo
palescente.

Ex istius porro semine in Belgicâ nato, & à Generoso Viro Ioanne vander Dilft p. m. amico singulari, Viennam Austriæ ad me misso, natæ sunt mihi istic plantæ, quæ, altero à fatione anno, flores mihi protulerunt, non eos quidem luteos, sive pallidos, quales mater, sed modo candicantes, modo interius palescentes & foris exalbidos, comamque etiam non minus quam folia canescentem, vel levissimè palescentem: alioqui, latioribus & in ambitu crispis incanisque folijs, & candidâ lanugine pubescentibus virgulis, matrem referebant, quæ ut plurimum in majorem longitudinem excrecentes, humi fusæ erant, minores verò surrectæ.

Hoc genus aliquot annis in hortulo, quem Viennæ colebam, conservavi, leviter adversus hiemis injurias tegendo tenerioribus abiignis ramis: sed aspera illa anni M. D. XXCVI. hiems corruptit, cum selectissimis alijs (ut aliquoties memini) stirpibus.

Polium montan. v. purpureo flore.

Polium v.
purp. flo.

QVINTVM prorsus tenellum est, exilibus & dodrantalibus ramulis, humi fusis, multâ lanugine candidâ tectis, qui subinde ad nodos radices agunt: folia illi sunt mediæ inter primum & secundum genus magnitudinis, breviora tamen, denticulata, valdeque tomentosa, quæ adeo causa est ut in tenellis folijs nulla dentium vestigia conspiciantur, nisi à diligenter observantibus: capitella superioribus paulo minora, totaque tomentosa, in quibus flos purpureus.

Polium VI.
albo flo.

SO LA teneritas stirpis, & floris varietas inter proximè descriptum, & Sextum hoc genus, discrimen facit, quod albis floribus est præditum. Vtrumque enim genus nihil ferè nisi tomentum sunt, & odoris suavitate reliqua genera superant. Vtrumque suis floribus onustum Martio reperiebam; nec differentiam animadvertissem, nisi floris color, diligentius conferendi singulas plantas, ansam præbuisset.

Polium VII.
albo flo.

MULTAS ex eadem radice promit Septimum Polij genus virgulas, primi generis virgis similes, sed breviores & magis fruticulosas, supra terram sparsas, folia in his per intervalla, bina semper inter se opposita, Libanotidis coronariæ folijs ferè æqualia, minora tamen, supernè viridia, infernè canescentia, nullis crenis per oras notata, amari gustus & iucundi quidem odoris, attamen minus grati, quam qui in legitimi Polij montani folijs percipitur: florem extremis ramulis gerit copiosum, album, alterius Polij floribus formâ non ab similem, non tamen spicæ instar crescentem, sed veluti in caput congestum: semen deinde in vasculis exiguum, nigricans: radix illi dura, lignosa, multitudine, multis capillaribus fibris prædita.

Quia porro illius iconi, quam in Pannonicis Observationibus exhibui, nulli flores additi fuerant, sed sola vascula semen continentia, aliam iconem adijcere volui, in qua quidem flores

Polium VII. cum flore.

Polium Pannonic. VII. cum semine.

Polium montanum VIII.

Polium montanum
w. 31. 31
Sp. herb.
Lam. 2. 699

Polium VIII.
w. 31. 31

dem flores benè expressi : gravius autem peccatum in foliorum præposterâ serie, quæ temerè per virgulas sparsa esse non debent, sed alternatim ut in ceteris generibus disposita.

SE D etiam est Octavum quoddam genus omnium minimum, duarum unciarum longitudinem vix superans, exilibus ramusculis, in quibus, non minùs quàm in superioribus ordine & ex adverso opposita nascuntur foliola duriora, breviora & angustiora non denticulata : ramulis insident terni aut quaterni flores albi, superiori forma similes, sed minores : hujus semen non observavi, sed Septimo generi simile esse puto : radix etiam fibrosa est, & vivax natali solo. Nullâ verò odoris gratiâ commendabilis est hæc planta. Floret autem seriùs, Junio videlicet.

Polium VIII.
albo flor. minimum.

Neutram harum postremarû stirpium, licet sæpiùs cum suis cespitibus in hortum translata, unquam cicurare potui, sed consueto pabulo destitutæ, semper corruptæ sunt.

Primum, nascitur in maritimis Bæticæ, Valentiniq; Regni, & Narbonensis Galliæ. Alterum, non nisi in mediterraneis Hispaniæ observabam, solo exili & petroso, in collibus crescens. Tertium, regno Granatensî & Valentino. Quartum, semine Tertij

Natalis.

ne Tertij mihi natum Viennæ Austriacæ, ut paulò antè dixi. Quintum & Sextum, Murciano regno duntaxat inter Lorca & Velez el rubio, in acclivitatibus tumulorum arenosorum. Septimum copiosè invenitur in ascensu montis Hamburgensis, qua parte Austriam sive Septentrionem spectat, octo infra Viennam milliariibus: sed multò abundantius in monte Badensibus Austriacis thermis imminente, alijsque montibus ficcis & salebrofis, inter saxa, quibus delectari videtur: in tenui tamen solo (montium videlicet) unde graminei cespites exempti sunt, longè uberius provenire solet. Octavum, nascitur publica via agro Viennensi: id etiam, aut certè illi valde simile, in Allobrogum collibus, Lemano lacui vicinis, & meridiei obversis aliquando observare memini.

Nomina.

DICITUR hæc planta Græcis *πόλιον*, Latinis Polium; Primum genus, ad Dioscoridis montanum, quod ipse *ὄρεινον* & *τευθριον* vocat, referri posse videtur: hoc Bætica *offuna* appellant. Alterum, ad ejus secundum genus, quod fruticosius priore esse dicit, non tamen minus odoratum primo: id Hispanis dicitur *altamiza*. Tertij, nullum nomen vulgare intellexi. Quintum & Sextum, incolæ Chamæpityn esse putabant: vulgare autem nomen apud incolas erat *camarilla*. Thermarum accolæ Septimum *wilde Rosmarin*: hoc est, silvestrem Rorem marinum nuncupabant.

Facultates.

CETERVM Polium viscera obstructionibus liberat, urinam & menses ciet, in antidota miscetur, suffitum & stratum serpentes abigere, illitu vulnera glutinare creditur.

*Polij ramuli
ne pangantur.*

ILLVD porrò rei herbariæ studiosos obiter admonitos volo, omnis generis Polij ramulos in terram umbroso loco depactos, sine difficultate radices agere, modò ipsa terra benè subacta, & repurgata sit: ut in aliquot ejus generibus periculum feci.

FINIS LIBRI TERTII.

CAROLI

CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ

LIBER QVARTVS.

SED nec Scabiosarum & Asterum, aliarumque quarundam illis similium, inelegantes sunt flores: eam ob causam, Quarto libro erunt comprehendenda, cum nonnullis quæ non injucundo, & alijs quæ gravi odore præditæ sunt. His adnectentur Sedi genera, congeneres illis stirpes, & alia crassâ tuberosâque radice donata.

SCABIOSA.

CAPVT I.

MAGNA sane est Scabiosarum varietas: nam nullas Prouincias adire memini, in quibus ejus aliquod peculiare genus non inuenirim, ut ex ijs lucubrationibus quas in lucem antea emisi, atque etiam in hac Stirpium Historiâ videre licet.

PRI MV M locum dabimus Scabiosæ majori Hispanicæ, quæ folia, vulgaris Scabiosæ majoris folijs similia habet, laciniata videlicet, altè incisa, mollia, lanugine pubescentia: caules nodosos, rotundos, interdum cubitales, è quorum geniculis folia inter se opposita: summis ramis capitula insident è multis caliculis membranaceis & paleaceis composita, qui singulares flores continent candicantes, quibus deciduis, in medio quasi singulorum caliculorum umbilico, exigua quædam stella subnigra conspicitur, quatuor, quinque, aut sex interdum radiolis constans: paulatim verò hi caliculi excrecentes expãduntur, donec semen hirsutum & crassum (quo caliculi sustentur) maturescere incipiat: radix candida, crassa, vulgari similis.

Crescit iuxta Vinearum margines & semitas, locisque incultis agro Salmanticèsi, per reliquam etiam Hispaniam, haud dubiè & in alijs calidioribus regionibus. Floret istic mense Junio. Apud Germanos verò, qui illam semine ex Italiâ misso interdum natam colunt, serius; sed cum magnâ ex parte circiter Autumnû flores præbere soleat, plerumque inane succedit semen, (licet aliquando benè maturum colligere

meminerim) & subsequens hiems stirpes corrumpit. Vidi tamen qui ramis in terram demissis propagare & conservare studuerunt: sed operam luserunt.

ALIA invenitur ei persimilis, & solâ magnitudine differens: est enim per omnia minor, folia tenuius incisa, caliculi & flores minores ex caruleo purpurascunt.

Iisdem cum superiore locis nascitur, atque eodem etiam tempore floret, & semen ad maturitatem perducit.

TERTIÆ cubitales sunt caules, rotundi, nodosi sive geniculati, non nihil hirsuti, concavi, in singulis geniculis bina folia ex aduerso nascentia, non multifida instar aliarum Scabiosarum, sed lata, in ambitu tamen crenata, Vrticæ folijs interdum majora, brevi petiolo

AA

pendentia,

Scabiosa major Hispanica sive I.

Scabiosa stellata
w. of 1. 154
m. d. d. d.
Gaula 2-39

Natalis.

Scabiosa minor Hispanica sive II.

Scabiosa
apud
L. 4
193

Scabiosa latifolia. Pan. m. bro flore seu 111.

Scabiosa III.

Scabiosa v.

Scabiosa sylvestris L. sp. hist. raris. dicit.

Scabiosa v. n. n. dicit. Lam. 6. 71

pendentia, colore viridi dilutiore prædita, amaro & acri sapore: ex alarum sinu rami etiam prodeunt foliati, qui ex lateribus pediculos protrudunt, floribus, vulgaris Scabiosæ modo congestis, ornatos, coloris rubescentis, nullius odoris: deinde semina simul congesta, angulosa, hirsuta, cnici ferè interdum magnitudine, stellatâ coronâ insignita: radix minimi digiti crassitudinem nonnumquam æquat, longa, nigricans, statim à capite quasdam fibras satis magnas spargens, & subinde ex lateribus novos caules producens.

QVARTA magnitudine illam superat, majoraque & nigriora habet folia, purpurascens ex nigro florem: in reliquis satis conveniunt.

Provenit utraque in omnibus ferè cædis silvis, juxta sepes, locisque umbrosis per universam Pannoniam, Austriamque infra Anisum. Floret Maio & Junio, quo tempore semen plerumque etiam maturescit.

QVINA aut sena habet Quintum genus folia, humi sparsa, Scabiosæ vulgatiore, & inter segetes nascenti ferè similia, minimè quidem villis oblita, sed carnosâ admodum & venosa, præ viriditate quodammodo splendentia, aliquot erenis incisa, sapore si manducetur lento, & gummoso deinde aliquantulum acri: ex horum medio crescit palmaris caulis, aliquando paulò amplior, gracilis, rotundus, cujus inferiorem partem ambiunt quaternâ aut sena folia, profundis & tenuibus lacinijs divisa, bina semper ex adverso sita: extremo cauli insidet capitulum ut in vulgari scabiosâ ferè, è multis flosculis quinque foliolis constantibus congestum, quorum exteriores majores sunt, eleganti colore ex cæruleo purpurascens præditi, villis quibusdam nigris singulorum flosculorum sedem ambientibus: radix longa, nigra, crassiusculis albis fibris capillata.

Invenitur in summis Sneberg & Snealben Austriæ & Stiria alpium jugis in tenui gramine nascens, ubi floret Augusto: similiter in depressioribus nudisque circa Viennam collium supercilijs, ubi Junio & Julio floribus onustum legebam.

CVBITALI aut ampliore assurgit Sexta scabiosa caule, satis gracili, qui in multos tenues ramos dividitur, extimâ parte veluti umbellam flosculorum in caput congestam gestans, exterioribus flosculis, qui reliquos ambiunt, majusculis in quinque lacinias divisus, quemadmodum & interiores flosculi, qui minores: omnes autem coloris elegantis rubri saturi, & ad purpureum quodammodo tendentis: his succedunt stellata, ut in alijs Scabiosarum generibus, semina, in caput metæ formâ congesta. Folia non absimilia habet illis quæ in sequente Pannonicâ ἀχρολίπω: sunt enim similiter incisa, viridiora tamen, & splendentia, caulem atque ramos in singulis internodijs ex adverso amplectentia.

An ra-

Scabiosa latif. Pan purp. flo. seu VIII.

Natales.

Scabiosa macedonica, sive V.

Natales.

Scabiosa Indica, sive VI.

Scabiosa vi. Indica.

Scabiosa vii.

S. alba
L. 1720
L. 1744
Mull. Arch.
Lam. 679
Gaulth. 1758

S. ochroleuca
L. 1729
L. 1746
Mull. Arch.
Lam. 675

An radix vivax esset & perennis initio dubitabam, quia anno primum M. D. XCI. florentem observabam semine mihi misso natam eodem anno. Sed sequens annus annuam esse me docuit.

Floret æstate & Autumno: semen sub Septembris finem, aut Octobris initium maturum fuit.

Accipiebam id semen ex Italiâ, Scabiosæ Indicæ nomine: quod quibusdam amicis communicatum, florem variavit, qui fuit, illis referentibus, multo dilutior. Memini etiam Viennam mihi missum Scabiosæ semine ex Hispanijs, quod flores dedit eodem anno quo factum: sed illi etiam rubri dilutiores.

CUBITALES sunt Septimæ caules, rotundi, graciles, firmi, virentes, nodosi, eos ad singula genicula amplectentibus binis folijs ex adverso semper respondentibus, quæ tenuibus & profundis lacinijs adeo divisa sunt ut alata videantur, color ex cinereo virescens, sapor amariusculus: quæ verò secundum radicem nascuntur, ante quàm planta in caulem assurgat, latiora sunt, minoribusque lacinijs divisa: ex summis alis ramulos fert tenues, & nudos, qui sustinet plana capitula, è candidis sive potius *ωχρολευκοις* (præsertim ante quàm explicentur) inodorisque floribus simul nascentibus congesta, qui quinque foliolis (quorum tria inferiora majuscula sunt) constant, paucis intus staminulis: floribus succedunt hirsuta semina vulgaris scabiosæ seminibus minora, in orbiculare caput congesta: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquans, multisque exiguis fibris in lateribus prædita, vivax est, & singulis annis novos caules profert.

Scabiosa
ωχρολευκος
flore, fructu
VII.

Nullum est Austriæ inferioris pratium siccius, editiorève loco situm, nullus ager gramineus, nulli ferè arborum margines, in quibus non nascatur hoc Scabiosæ genus, adeoque fertile est in gerendis floribus & pertinax, ut sola bruma illius luxuriam coërceat, alioqui Junio florere incipit: frequens etiam est in Moraviâ.

Natalis.

Memini in Belgicis hortis pænè similem aliam solitam, cujus tamen flores essent candidiores: Aliam præterea latioribus folijs, firmioribus caulibus, & florum niveorum capitulis interdum singularibus, plerumque tamen binis aut ternis coherentibus & simul nascentibus.

Scabiosa alba.
Scabiosa alba gemino
irrigeminosa
capite.
Scabiosa major Pan. alba
flore, fructu
VIII.

OCTAVVM porrò genus invenitur quod bicubitali aut ampliore assurgit caule, tereti, firmo, rotundo, multis alis prædito, per quem sub nodis sparsa sunt folia, jam descriptæ folijs non valde dissimilia, viridiora tamen & duriora, nec in adeo tenues lacinias divisa; inferiora verò ijs non respondent, sed latiora sunt, molliora, hirsuta, & in ambitu duntaxat serrata, ut si quis nascentem plantam conspiciat, aliam pænè à Scabiosa judicet: flores extremis ramulis insident in caput compacti, alterius floribus similes, uno semper (præsertim in

exterioribus orbē efficientibus) majore & ampliore, non tamen ut in præcedente *αχρολευ-
κοι*, sed omnino nivei, staminulis in omnium umbilico eminentibus coloris candidi, api-
cibus autem subcæruleis, quibus deciduis capitula illa subrotunda fiunt, & veluti squamo-
sa, continentque longiuscula angulosa semina, colorem fuscum maturitate acquiruntia:
radix non est vivax, sed hieme perit, semine tamen deciduo enascuntur novellæ plantæ,
quæ sequente anno flores proferunt.

Natalis.

Hanc Scabiosam primum observabam anno M. D. XXCII. Augusto mense florentem &
maturum semen proferentem circa Ternaviam Pannoniæ trans-danubianæ urbem, atque
etiam secundum ipsius urbis vallum, quâ Meridiem spectat. Semine inde delato in hortis
coli cœpit. Memini & ejus semen in Belgicam amicis mittere, & ex eo natas plantas matri
similes postea istic conspicerem.

Scabiosa æsti-
valis, sive x.

H v i v s primum nascentis formam & squamata capitula, in quibus flores, valde refert
Scabiosa Nona, cujus iconem feliciter ab ipso (ut & plerasque alias) delineatam, ad me
mittebat octennio post, honestus vir, & in Stirpium cognitione egregie versatus, Jacobus
Plateau Tornacensis civis, Scabiosæ novæ æstivalis nomine. Nam folia habet illius folijs
primū, ut dixi, nascentis & inferioribus non dissimilia, circa pediculum aliquantulum la-
ciniata, deinde ferrata, caulem tricubitalem aut ampliorem, (ut adscribebat) rotundum,
hirsutum, in multos ramos circa summum divisum, quem alternatim bina semper ex ad-
verso amplectuntur folia viridia, infimis similia, præter ea quæ in ramis, minora enim sunt
illa, non laciniata, non incisa: summis ramis innascuntur squamata capitula, subcæruleis
flosculis plena: quibus succedunt longiuscula albicantria semina: ad capitulorum latera na-
scuntur utrinque alij ramuli similibus capitulis & flosculis præditi, deinde etiam ex illis ter-
tij: radix candicat & fibrosa est, sed non rediviva, nam excusso semine perire solet, veluti
superior, & illo deciduo: perinde ut illa) singulis annis sponte nascitur.

Ex quibus notis facile mihi persuadeo, illam ex eo semine primum in Belgicâ natam,
quod ad amicos ante miseram. Illius autem iconem à perito artifice imitatam subijcere
volui ut ipsius historiæ adnecti possit.

INVENIUNTUR autem in Austriâ pleraque Scabiosarum genera alijs etiam Provin-
cijs cõmunia, cum inter segetes, tum in pratis & silvis. Provenit & passim siccioribus agro-
rum marginibus, & juxta semitas Scabiosa major Matthioli, cujus plantas, ad Herrenalfen
pagum agro Viennensi situm, albo flore variantes eruebam anno M. D. XXCIII. Nusquam
verò sponte nascentem conspexi, quæ mihi (ante quàm à Cæsare Maximiliano II. felicis
memi. Viennam accerferet) in cultioribus Belgicis hortis observata, floribus ex purpureo
subcæruleis

Scabiosa ma-
jor Matth.
a. bo flore.

Scabiosa prolifero flore.

Scabiosa x. sive repens

Globularia cor de solon
Sper. huet
Mucos. 491
Lam. 2. 231

subcæruleis in caput congestis, ad cuius latera in orbem fundebantur multi longiusculi petioli, è quibus dependebat alij minores flores majoribus colore similes, & ex his interdum etiam tertij, sed imperfecti: primis floribus succedebant semina Scabiosæ v. similia: radix subfusca & multis fibris prædita, sed non vivax.

Scabiosa pro-
lifera.

L A T E serpit Decimum genus, & interdum magnos cespites occupat, durâ & nigrâ radice sese per summam tellurem spargente, & tenuibus fibris firmante: ex quâ multi quæqua versum expanduntur rami, humi diffusi, & subinde fibras agentes: folia satis numerosa, densa & carnosâ, lævia, viridia admodum, Bellidis folijs, aut Globulariæ, quam Anguillara Aphyllantem appellat, similia, nullo mucrone prædita, sed cordis (ut vulgo pingitur) formam potius referentia, herbaceum quidpiam, non inamcenum tamen redolentia, oblongo pediculo, gustu amaro & quidem acriusculo: aliquot deinde prodeunt inter folia dodrantaes cauliculi, teretes, singuli sustinentes capitulum Globulariâ majus & planius, multis crassiusculis villis aut flosculis hirsutum, Succisæ, sive Morsus Diaboli similibus, coloris purpurei, nonnumquam aded diluti, ut cæruleus quodammodo appareat: semen Globulariæ semini proximum.

Scabiosa mō-
tana repens
sive x.

Nascitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ montibus glabris & asperis, inter saxa & salubras sparsa, gramineis etiam quibusdam siccioribus incultisque agris, veluti supra Neapolim Austriæ. Floret Aprili & Maio; semen Julio & Augusto maturescit.

Natalis.

N V L L V M porrò vulgare nomen istarum Plantarum intellexi: ne tamen prorsus nomine careant, earum nonnullis Latinum addam, ut eadem opera, à reliquis Scabiosarum generibus, quæ ab alijs descripta, distingui possint. Prior igitur sit, Scabiosa major Hispanica: Altera, Scabiosa minor Hispanica: Tertia, Scabiosa latifolia Pannonica rubro flore: Quinta, Scabiosa Alpina: Sexta, Scabiosa Indica rubro saturo flore: Septima, Scabiosa Pannonica ω χρόλευκος: Octava, Scabiosa major Pannonica albo flore: Decima, Scabiosa montana minor repens.

Ceterum non dubium est, quin iisdem facultatibus sint præditæ, quibus reliqua Scabiosarum genera: quandoquidem omnium est idem temperamentum.

SCABIOSARVM porrò genera, non levibus de causis ad Phyteuma Dioscoridis referenda esse censet Nobilis idemq; doctissimus vir Fabius Columna in suo de Plantis libro.

Phyteuma
Dioscorid.

P A S S I M porrò per Austriam & Pannoniam in gramineis campis, silvis à fruticibus & arboribus paulò liberioribus, interdum etiam graminosis viarum & semitarum marginibus, co-

Globularia.

W. 10. 1. 478

Globularia
niveo flore.

bus, copiosè crescit pumilum illud Scabiosæ genus, quod apud Herbariæ rei studiosos Globulariæ nomen vulgo invenit, Anguillara (ut dixi) Aphyllanthen appellat: Viennenses matronæ Blau Rustartza/ hoc est, cæruleam bellidem nuncupant, quo nomine etiam in Belgicis hortis culta dicebatur: Gallis *Marguerites bleuës*. Ego Viennensî agro, niveo flore variantem nonnumquam conspiciebam.

IACEA.

CAP. II.

NVLLVM rei herbariæ studiosum adeò tenues progressus in Stirpium cognitione fecisse arbitror, qui Iaceas vulgo appellatas, ad Scabiosarum classem pertinere statim non agnoscat. Earum nonnulla genera in Pannonicis Stir-

pium observationibus dedimus, à nemine tunc litteris prodita: ipsidem pum Scabiosarum Historiæ proximum caput dabimus.

Iacea squa-
mata cap. I.
montana.

PRIOR igitur numerosa ab eadem radice promit folia, oblonga, vulgatissimæ Iaceæ haud absimilia, nec tactu minus aspera, sapore nonnihil calido, subadstringente tamen: caules plerumque cubitales, striatos, ramosos, folijs angustioribus, & interdum paucis lacinijs secundum pediculum præditis obsitos, ut in vulgatissimâ: capitula in extremis ramis crassiora, non hirsuta, sed multis squamis tenuibus, & si vel digitis leviter attingas, crepitantibus prædita, infernè candicantia, supernè verò, quâ se flos explicat, fusca: flos multis exiguis foliolis ex purpurâ candicantibus, in quinque lacinias divisus constat, è quorum medio purpurascens tubulus exilit, in summo veluti farina aspersus, quem ambiunt purpurea majora longioraque foliola, quinque inæqualibus lacinijs etiam constantia, uti vulgatissima, semen Cnico formâ simile, sed exiguum, nigrum, paulo majus quàm vulgaris, subadstringentis gustus: radix etiam vulgatissimæ similis est, fibrosa, nigricans.

Floret Julio & Augusto, & subinde semen profert, quod maturum statim è vasculis reptans, siccum florem excutit.

Iacea squa-
mata cap. II.
montana.

ALTERA ferè per omnia similis, paulò tamen humilior, ut quæ rarò cubitalem superet altitudinem, folijs minus asperis, & aliquantulum incanis, paulò dilutiore flore, semine minore, nec nigro, sed candicante & cineraceo, linguam etiam magis excalescente. Maturius plerumque floret, & semen Julio perficit.

Natales.

Provenit utraque copiosè in montanis Pannoniæ & Austriæ pratis.

PERGRINO semine, hoc est Creta allato, Scabiosæ nomine, nata est hæc planta: mihi autem erit Tertium Iaceæ genus, quod, cum reliquis Iaceæ & Stoebes à me descriptis generibus, proculdubio ad Scabiosarum classem pertinet.

Iacea squa-
mata cap.
III. Cretica.

HABET verò multa longa folia, supra tellurem expansa, instar majoris Scabiosæ Matthioli, crasso nervo prædita, & secundum illius longitudinem, non modò multipliciter laciniata, sed ipsæ etiam laciniæ in minores alias sectæ: caulis deinde emergit cubitalis & amplior, striatus, durus, non dissimilis Iaceæ primo loco, hoc capite descriptæ, per quem sparsa sunt folia, jam dictis minora, & minus laciniata: finditur deinde in varios ramos, minoribus adhuc folijs, & rarius sectis præditos: extremi rami sustinent squamata capita, quæ producunt deinde florem multis longioribus flosculis purpurascens, interdum omnino albis, & valde sectis constantem, ex quorum medio exilit stilus pallescens: evanido floribus, succedit semen non dissimile prioris semini, multa lanugine involutum: radix satis crassa, & fibris quibusdam prædita, instar radicis Stoebes Hispanicæ, quæ an vivax sit, me latet.

Iacea mon-
tana villosa
capite, sive
III. elatior.

VENVSTISSIMA est Quarta Iacea, latæque & longa habet folia, superioribus majora, magis albescens, molliora, leviter per ambitum dentata, gummoso quidem gustu, sed amaritudinis non exiguæ: caules plures ex eadem radice promit, cubitales vel etiam ampliores, & interdum minores, angulosos & striatos; capitula terna aut plura contigua ferè, ex multis squamis imbricatim dispositis constantia, quarum cuspides exterius reflexæ, in adeò crebra tenuiâque filamenta, sive potius multifidam barbulam desinunt, ut ipsa capita elegantissimo & tenuissimo reticulo inclusa videantur, miro Naturæ artificio: flores Priori similes, purpurei, paulò tamen majores: semen maturum cinerei coloris, gracilius oblongiusque priore, Cyani semini ferè respondens: radix priori non absimilis, vivax, & multis nigricantibus fibris donata.

Iacea mont.
villosa cap.
humilior, sive
IV.

QVINTA longè humilior est, cubitalem altitudinem vix attingens: alioqui, folijs, villosis & retis instar formati capitibus, atque adeò floribus magnam similitudinem cum Quarta habet: semen variat, quod nigricans est, & paulò crassius.

Iisdem, quibus priores duæ locis, etiam hæc nascuntur. Florent Julio & Augusto: semen item cum illis proferunt, quod maturitate siccum florem è calicibus excutit.

Iacea IIII. Austriaca villoso cap.

Iacea Austriaca vñ.

Carduus muricatus, vulgo Calcitrapa dictus.

FOLIA Sextæ sunt vulgari similia, secundum radicem leviter laciniata: caulis cubitalis aut amplior, gracilis, firmus, striatus, nonnihil interdum purpurascens, in multas alas inæquales divisus per quem, sub singulis alis, sparsa sunt folia jam dictis minora, angustioraque: flores in summis ramis è squamato, hirsuto, nigricante capite prodeutes, vulgatissimæ Iacæ floribus omnino similes, & superioribus paulò saturatioribus: semen priori æquale: radix alijs similis.

Crescit permixta cum superioribus, atque eodem etiam tempore flores ejus explicantur.

MOLLIORA sunt Septimæ folia quam vulgatissimæ, quæ secundum radicem sunt, laciniata, ad Calcitrapæ vulgo dictæ, sive Cardui muricato capite folia accedentia: caules cubitales, angulosi, striati, in multas alas divisi: capitula hinc inde per ramulos confuso ordine sparsa, longiuscula, quamplurimis squamis constantia, quæ in mitiores tenuioresque quam Calcitrapa aculeos, eosque valde barbatos desinunt: flos Iacæ aut Cardui muricati purpureus: semen non observavi: radix Calcitrapæ, sive Cardui stellati vel rectius muricati radicem æmulatur.

Ad montium radices, nonnumquam secundum vias nascitur in Austriâ inferiore & Stirriâ: & Augusto mense floret cum Calcitrapâ.

Illi autem non multum ab similibus videtur, quam ante multos annos nobis in Belgicâ natam memini, semine ex Italiâ misso Hyosciridis Plinianæ nomine.

Iacea mont. hirsuto cap. vñ VI.

Carduus muricatus L. 1753

Iacea mont. echinato cap. sive VII.

Natalis.

Hyosciris Plin.

IACEÆ

Serratula Matthioli.

Carduus muricatus cap.
Hippophaë.
Hippophaë.

Serratula
Matthioli.

Iacea luteo flore.

Iacea sive
Carduus
muricatus
luteo fl. re.

Natales.

Iacea purp.
Valentina
muricatus
cap.

florem depromentia purpureum: radix valde crassa est longaque & glutinosa.
GRANATENSIBVS vulgo *Arzolla* dicitur, & proponebant nonnulli, dum isticram,

IACEA appellatione has stirpes indigeta-
vi, propter similitudinem quam habent cum
eâ quæ vulgo Iacea appellationem obtinuit,
quam immutare nolui, donec aptiorem ali-
quam accommodare possimus: certum tamen
est, Scabiosis proximas esse. Earum autem pri-
mam, Iaceam montanam squamato capite
nuncupavi: Tertiam, Iaceam Creticam: Quar-
tam, Iaceam montanam villosa retiformique
capite: Sextæ, hirsuto capite: Septimæ, eclu-
nato capite cognomen addidi.

Sed quoniam in Calcitrapæ, sive Cardui
muricatus capite (quod Hippophaëstum, sive
Hippophaës Diosc. esse suspicatur Fab. Co-
lum.) mentionem incidimus: crescit quidem
illa nonnullis Stiria & Moravia locis, verum
non adeo frequens ut in Germaniâ reliquâ, &
Belgia Gallia Provincijs. Nusquam verò
non occurrit in silvis Pannonia & Austria,
atque etiam in plurimis udis pratis, silvis con-
tigujs, ea planta, quam Matthiolus Serratu-
lam cognominavit. Vtraque etiam mihi fre-
quens conspecta Francofurtensi agro. Sed cum
ab alijs ambæ sint descriptæ, illarum historiam
hic retexere non existimavi necesse: non in-
consultè tamen me facturum putavi, si utrius-
que iconem subijcerem.

IACEA LVTEA. CAP. III.

ACANACEI quidem generis capita ha-
bet hæc planta, perinde atque Carduus
ille muricatus: reliquis tamen notis prorsus
ad scabiosas & congeneres illis stirpes potius
referenda.

LONGAS, cubitales, majorésve fert vir-
gas hæc planta, quas secundum radicem folia
Centaurij majoris quod multifido est folio &
laciniato similia amplectuntur, minus tamen
ampla, superiora verò quæ per virgas sparsa
sunt, Iacæ nigrae similia, duriora aliquantulum,
& candicantia, gustu utcumque acido: capita
in summis virgis Cnici silvestris majora, spinis
horrida, è quibus flos luteus Attractylidis: se-
men in capitibus cineracei coloris, exiguum,
multa lanugine involutum: radix est longa,
alba, succulenta, dulcis, Eryngij vulgaris instar.
Flore senescente & evanescente, ex medio ca-
pite, veluti gummi quoddam rufi coloris flori
permixtum protuberat vermiculorum modo
convolutum, aut instar Tragacanthæ officina-
rum: inde occasionem sumpsisse puto Sal-
manticenses, ut illam Tragacantham appel-
larent: in quorum agro frequens nascitur, ad
Vinetorum margines & arido solo. Floret lu-
lio, semen Augusto maturum est.

SUPERIORI non multum absimilis abun-
dantissime invenitur agro Granatensi & Va-
lentino, locis humectis & umbrosis: folijs Se-
ridis candicantibus, ramis cubitalibus & fle-
xibilibus, in quorum summo capita squamata

eram, pro Poterio, cum tamen ejus descriptioni tam respondeat, quam quod minimè. Florebat Martio.

Priorem in Belgio aliquando habuimus semine natam, quod ex Hispanijs ad amicos miseram: sed paucis perstitit annis.

STOEBE SALMANTICENSIS.

CAP. IIII.

NEMO ibit inficias, quin & stirpes, quas hoc capite describere adgredimur, ad Scabiosarum classem sint referendæ, cum illarum forma plurimum ad Scabiosas accedat: propterea illas laceis subijcere volui.

Stoebe Salmantica I.

Stoebe Salmantica II.

PRIOR laceæ similis, folia humi strata habet, Scabiosæ, laceæque folijs latiora, ad Cichorij folia accedentia, mollia, lanuginosa, & interdum candicantia: aliquot ex eadem radice caules exeunt cubitales aut ampliores, multis alis brachiati, quibus inhaerent minora minusque dissecta, & mucrone quodammodo spinoso folia: flores nascuntur in summis ramis villosi, purpurei, squamatis capitibus comprehensi: quos subsequitur semen subrufum Centaurij majoris æmulum, sed minus: radix est longa, candida, digiti interdum crassitudine, quæ nonnumquam vivax est, & plures annos durat.

Stoebe Salmantica I.

SECUNDA, folia omnia habet mollia & lanuginosa, Erucæ instar laciniata, caulem infirmum, ramosum, in terram procumbentem, cujus flores summis ramis innascentes superiore majores, barbulis exterioribus Cyani æmulis, purpureis (quibus intermixti villi quidam lutei) medium florem occupantibus: semen superiori simile, vel Cyani semini: radix digitalis, albicans, non vivax, sed quam subsequens hiems corrumpit.

Stoebe Salmantica II.

TERTIA, numerosa promit folia, secundum radicem humi sparsa, incana, oblonga, magnis & profundis incisuris, quemadmodum in nonnullis Scabiosarum generibus laciniata: caules plerumque cubitales, locis autem frigidioribus & humidioribus bicubitales aut majores, in frequentes ramos divisos: folia per ramos sparsa altè quidem incisa, ut ea ferè quæ secundum radicem nascuntur, sed minora multo, & breviora, inque molles quosdam aculeos desinentia: ramorum fastigijs insident caliculi argenteis veluti squamis sibi invicem imbricatis incumbentibus compacti, unde flos exilit Cyani forma, sed purpure dilutioris, & medio villosus: semen lanugine quadam includitur ut in omnibus lacearum generibus, & Cyanis, exiguum, nigricans, summo capite villosum: radix singularis, crassa, nonnumquam fibris aliquot, sed paucis donata.

Stoebe Salmantica III.

ALEBATUR, ante quàm Belgicâ excederem, in hortis Quartum quoddam genus, semine

Centaurium Salmantica I. L. 14. 1299. Spr. horti.

Centaurium erucifolium Spr. horti.

C. mucronata, L. Com. 1. 676

Lotus 1. 543

Stoebe Salmantica III.

Stoebe Galli-
ca & Au-
strica cla-
rior.

Centaurea splendens
L. sp. 1243 Sp. herb.
Lam. 1. 663

Centaurium majus I. vulgare.

Centaurea majus
L. sp. 1243
Lam. 1. 663

Natales.

mine nobis è Galliâ misso natum, Tertio adeò si nile, ut ab eo, nisi à peritioribus vix digno-
sci posset: nam solis caliculis, qui tam ele-
ganti argenteo colore non splendent, secer-
nebatur. Id postea, vel certe valde simile fre-
quentissimum observabam Viennensi agro ad
arvorum margines, & siccioribus gramineis
locis. Hallucinantur ergò illi qui eam plan-
tam cum Cyano minore confundunt, diver-
sæ enim sunt: neque enim minore altitudi-
ne crescentem vidi quæ Viennensi agro nasci-
tur, quàm quæ Gallico semine nata in Belgi-
cis hortis.

Sed in collibus, & montibus Viennensi ur-
bi vicinis, provenit aliud genus multò humi-
lius, magis incanum, tenuioribusque virgis,
quod non multum differre videtur à minore
illo Cyano, de quo sermo.

Nascuntur omnes præter quarto loco de-
scriptam, abunde Salmanticenti agro in arvo-
rum & vinearum marginibus. Postrema au-
tem cum in Galliâ tum enca Viennam.

Florent omnes Junio, Julio, Augusto, & sub-
inde semen proferunt. In Belgicâ autem non
nisi altero à saturo anno florent.

SALMANTICENSES primam & tertiam Stoe-
bes nomine insigniebant, quòd extrema folia
utrumque aculeata sint: Secundam ad Cyani
genera referebant, tertiã etiam pro Scabiola
utebantur. Prior vulgo istic *Cabeçuela*, hoc est,
capitulum dicitur, ex qua scopas sordibus pur-
gandis & everrendis idoneas concinnant, ut
apud Belgas ex Betulæ ramis, aut Ericâ.

CENTAVRIUM MAJUS.

CAP. V.

CENTAVRIUM magnum quale à Dio-
scoride descriptum est, vulgaris omnino
est notitiæ: illius propterea historiam non da-
bimus, sed alterius cujusdam, à me in Hispani-
câ meâ peregrinatione observati. Vtriusque ta-
men iconem Lectoris oculis subijcere volui,
ut discrimen tanto facilius agnosci possit.

ALTERVM ergo Centaurij magni genus
longa habet folia, non in lacinias divisa ut Pri-
mum, sed Armoraciz folijs nondissimilia, &
ad Glasti foliorum humi expansorum simili-
tudinem plurimum accedentia, per ambitum
tamen serrata, saturæ viriditatis, & amari scul-
li saporis: caules inter folia prodeunt cubita-
les aut ampliores, rotundi, circa summum bif-
di aut trifidi, squamata capita sustinentes, Pri-
oris Centaurij majoris æmula: florem villosum,
coloris albescentis, instar Primi: semen Cnico
ferè simile, seu, ut verius dicam, Primi, summo
hirsutum, & molli lanugine involutum: radi-
cem valde crassam, duram, longam, denso cor-
tice tectam, foris quidem nigro, interna verò
parte flavescente, succumque croceum resu-
dante, qui cum amaritudine quadam aroma-
ticus est.

Centaurium
majus II si-
ve Lusitani-
cum.

Centaurea Centaurium, L. sp. 1243
Mies. dict.
N. Cap. 1421
Lam. 1. 663

Supra

Centaureum majus II. sive Lusitanic.

Supra Olyssipponem, lapidosus juxta Tagum ^{Natalis.} collibus duntaxat inveniebam, in Belgicâ peregrinum omnino: nam tametsi radicem ad amicos inde miserim musco madido involutam, ut facilius cōservari posset, & postea etiam Olyssipone acceperim, numquam tamen istic persistere, aut illum aërem ferre potuit. At Primum illud vulgare folijs dissectis in omnibus hortis conspicitur.

GRÆCI κενταύριον μέγα, Latini Centaurium magnum appellant. Lusitani, Tagi accollæ, alterum genus, quod apud illos invenitur, *Rapontis*, hoc est, Rhaponticum nominant, vulgarem Pharmacopolarum errorem sequuti, qui, notius illud Centaurium majus, eo nomine donant. ^{Nemina.}

PTARMICA AUSTRIACA.
CAP. VI.

Ptarmica Austriaca.

CVBITALI assurgit Ptarmica Austria- ^{Ptarmica Austriaca.} ca caule, candicante, Cyani æmulo: folia illi infimâ caulis parte secundum radicem numerosa, longiuscula, angusta, supernè viridia, infernè molli lanugine incana, acidiusculi saporis, in ipso autem caule rariora: caulis in aliquot ramos se spargit sustinentes capitula, è squamis veluti argenteis imbricatim sibi invicem incumbentibus contexta; è quibus emergit flos venustus & elegans, duodecim aut quatuordecim folijs constans, duris, ficeis, mucronatis, coloris initio albi, deinde ex cæruleo quodammodo purpurascens, aut illius æmuli qui in Sesamoïdis minoris Matthioli flore elucet, nullo odore commendatus, sed solâ venustate gratus, & immarcessibilis; coloris enim gratiam retinet per multos annos è trabe suspensus, aut inter chartas repositus: in ipsâ verò plantâ (si non evellatur) senescens subfuscum contrahit colorem: semen non multum ab simile Sesamoïdi minori, tenuius tamen, & copiosum, inter albam lanuginem latet: radix singularis est, nigricans, dura, capillaribus quibusdam fibris septa, sed annua.

Exit plerisque aridis locis Viennæ vicinis secundum agrorum margines, omnium autem copiosissimè ad Structuram illam magnificam à Cæs. Maximiliano II. inchoatam, sed non absolutam, quam ad Phasianos cognominant, aut novam Structuram appellant (etiam intra ipsa pomeria in quibus varij generis arbores sunt constructæ) atque etiam siccioribus quibusdam gramineis campis, singulis annis semine deciduo sponte renascens. Floret Julio. ^{Natalis.}

PTARMICÆ nomen huic plantæ imposui, ^{Nemina.} non quòd sternutamenta moveat, sed quòd reliquis notis satis aptè cum Dioscoridis Ptarmica conveniat: tenues enim habet virgas, folia oleæ incana, molliora tamen, & Anthemidis pænè florem. Austriacam cognominavi, quia primum in Austriâ infra Anilum flumen, præsertim verò circa Viennam totius Austriæ metropolim, spontè nascentem inveniebam: conspiciebatur

Xeranthemum autumnale
L. n. 1201
N. Cujus
Linn. S. 235

spiciebam etiam in Pannoniâ transdanubianâ, Tirnaviensi itinete. A mulierculis rhyzotomis Scabiosa appellatur, siccâque in totum annum servatur, & venalis proponitur.

Sibi autem persuadent, illius decoctum pueris & infantibus propinatum, aduersus fascinationes valde utile esse.

Ptarmica vulgaris.

Ptarmica vulgaris pleno flore.

*Pyrethrum
sive Ptarmica
pratensis*

CETERVM, Ptarmica illa vulgaris notitiâ, in Belgicis pratis nascens folijs longis, angustis, in ambitu ferratis, flore Anthemidis albo, quam nonnulli Pyrethrum silvestre appellant, passim in Germaniâ, Bohemiâ, Ungariâ, Austriâ, & Moraviâ pratis similiter crescit: Crescit etiam in Angliâ.

AT istic etiam in quibusdam pratis reperire est aliud ejus genus elegans, referente honesto viro Iacobo Gareto Iacobi F. Aromatario Londinensi, qui ejus iconem, quam hic cum vulgari expressam damus, ad me mittebat.

*Ptarmica
pratensis pleno
flore.*

EX eadem radice, quæ vivax est, & plurimis fibris capillata, nascuntur singulis annis plures novæ virgæ, instar vulgaris illius, quas nulla serie distributa ambiunt similia etiam folia, longa, angusta, in ambitu ferrata, ex quorum alis frequentes prodeunt rami, tenues, similibus, minoribus tamen folijs ornati, quorum singuli in exiles pedicellos desinunt, sustentantes flores Pyrethro vulgari silvestri quidem concolores, sed multiplici foliorum serie constantes & plenos. Quo tempore floreat, non adscribebat qui iconem mittebat: verisimile tamen est, cum Pyrethro silvestri simplici flore, suos flores explicare.

ASTER.

CAP. VII.

ASTERIS non parva est varietas: nam in meis peregrinationibus observatæ mihi sunt elegantes quædam plantæ, quæ ad illius genera referri posse videntur. Nos autem illas describemus, initium ab eo Astore facientes, quod omnes doctiores legitimû esse censent.

*Aster atticus
legit. sive 1.*

VNICO plerumque assurgit Primus Aster cauliculo, pedali, duriore & quodammodo lignoso, lanugine pubescente, qui superiore parte in ramulos dividitur caulem superantes, quorum extremis squamata insident capitula, folijs quinque ut plurimum longis, hirsutis, rigidiusculis, & radiatim expansis subtus exornata, in medio verò flos Chrysanthemi, aut Anthemidis, aureus: folia per caulem sparsa mollia, lanuginosa, candicantia, ut Lychnidis ferè, sed angustiora: radix durabilis non est, ut quæ singulis annis pereat.

Frequentissimus est hic Aster Granatensi Regno, & agro Salmanticensi in arvis, ubi Maio & Junio floret: memini etiam olim Mompelliano agro, cum in illâ urbe viverem, ad por-

After i.

After ii. supinus.

Buphtalmium supinum
Lam. 1. 516

Buphtalmium *maritimum*
L. sp. 1274
Sp. hist.
N. Clap. 1484
Lam. 1. 517
Lb. cc. 1. 351

After iii. Austriacus i.

Buphtalmium austriacum
L. sp. 1275
N. Clap. 1484
Lam. 1. 517

ad portam D. Aegidij, non procul Augustinensium cœnobio, atque alijs locis urbi vicinis frequenter colligere.

ALTER supinus est, cauliculis multis ab unâ radice prodeuntibus, donatus, humi magna ex parte stratis & diffusis, hirsutis: folijs numerosis, superiori pæne similibus, sed paulò viridioribus: singuli rami durum & foliosum sustinent caliculû in quo flos luteus circumscriptæ rotunditatis, Buphtalmi aut Chrysanthemi æmulus: quo evanescente, caliculi in adeò dura & lignosa capitula evadunt, ut ungue vix frangi possint, atque semên, quod in ijs continetur & firmiter inhæret, eximi.

After sup.
no siva. 12.

Invenitur hoc genus quibusdam Castellæ novæ locis: semine ex Hispaniâ misso natum etiam excrevit, & fictilibus aliquot annis observatum: sed postea exemptum testâ, & orto commissum, subsequente hieme corruptum est.

Natales.

TERTIUS, ex radice nigrâ, obliquâ, multis albicantibus fibris capillatâ, & lateribus propagines fundente, multa initio promit folia, Scabiosæ, aut, ut verius dicam, Succisæ folijs similia, dilutiore tamen viriditate, & tenui etiam interdum lanugine prædita, gustu aliquantulum acri & amariuscule: inter quæ prodit caulis cubitalis aut amplior, teres, plerumque rubescens, per quem sparsa sunt folia, jam dictis angustiora, mucronata, & nonnihil dentata: is extremâ parte in aliquot ramulos divisus est, magnos sustentens

After Pan.
major, siva
111.

BB flores,

Aster IIII. Austriac. II.
Sp. hist. 2097

Aster V.
Sp. hist. 2098

flores, ex multis quinque foliorum luteis flosculis, atque in orbiculare caput congestis constantes, quos per circumferentiam ambiunt oblonga, latiuscula, plana folia, elegantissimo colore flavo, nullo autem (aut certe perexiguo) odore prædita: floribus succedens semen, inter villosam quandam in capitulis materiam latet, angulosum & quasi triangulare.

Natalis. Passim ad Alpium Austriacarum & Striacarum radices aprico loco, nonnumquã etiam umbroso nascitur, ubi Iulio floret, Augusto ejus semen maturum est: at in Leytenberg, multisque alijs collibus Viennæ vicinis, ubi etiam frequens crescit, Iunio flores producit, semen Iulio.

Aster Pau. salign. folijs, sive IIII. **CYBITALES** habet Quartus caules, striatos, firmos, virides, multis folijs Tertio angustioribus, saligna ferè referentibus, nullã tamen lanugine pubescētibus, sed viridibus, duris, in ambitu tenuiter ferratis (quod à pictore prætermisum est) nec acrimoniã carentibus, præditos, supremã parte in ternos aut plures ramulos divisos, sustinentes capita è multis viridibus foliolis sibi invicem incumbētibus compacta, quæ tandem in flores sese explicant non minus amplos quàm superioris, minore tamen disco sive medio orbe, & angustioribus cum ambientibus foliolis, in extremo bifidis, lutei coloris: radicem nigricantem, fibrosam, adnatis se mirificè propagantem, & sub tellure serpentem.

Natalis. Frequens est in montanis siccioribusque pratis, cædvis silvis, montibusque Viennæ vicinis, unã cum duabus succedentibus interdum nascens: etiam in Moraviã. Florere incipit Iunio.

Aster lanuginoso folio sive V. **QVINTVS** multis etiam ab unã radice assurgit caulibus, gracilibus, firmis, cubitalibus, viridibus aut purpurascētib, subhirsutisque, quos confuso ordine ambiunt frequentia folia, longa, salignis similia, viridia, transversum digitum lata, ad terram nonnihil reflexa, latã sede caules amplectentia, molli lanugine obsita, sapore subamaro & acri: summo cauli insidet capitulum multis foliolis & veluti squamis constans, orbem satis magnum continens, è plurimis luteis, muscosis flosculis compactum, nullo odore commendatum, quem numerosa ambiunt longiuscula foliola Helenij florem ambientibus foliolis similia, angustiora tamen, flavi coloris, sed dilutioris, quàm medius orbe: circa summum caulem, à foliorum exortu, terni, interdum quaterni aut plures exeunt ramuli, summum ipsum caulem superantes, singuli florem primario similem sustinentes: resiccatis floribus, semen exiguum in ijs capitulis continetur, quod maturum, cum pappo, sive villosa sua cæsarie à vento discutitur: radix admodum fibrosa est, nigricans, subinde novas propagines è lateribus producens, & recentibus fibris sese firmans.

Provenit plerisque locis admontium & collium radices secundum vias, agro Viennensi, *Natales.*
& cædis Pannoniæ silvis. Floret etiam Iunio: semen Iulio maturum.

Aster vi. Austriac. IIII,

Aster VII. Austriac. v.

*Smilax
Anemone
Sph. heder.*

*Aster alpinus
L. sp. 1226
Linn. 302*

HVMILIOR est superiore Sextus, pedalem altitudinem raro superans, numerosas à radice *Aster angu-*
(non minus fibrosâ quàm Quartus, nec pauciores illâ propagine agente) proferens virgas, *stifol. sive VI.*
graciles, duras, virides, quas frequentia, sed confuso ordine nascentia ambiunt folia, superiore angustiora, nigriora, duriora, mucronata, Parmicæ vulgaris sive Pratensis, quæ & Pyrethrum silvestre vulgò dicitur, non dissimilia, minimè tamen per oras serrata, amariuscule sapore, cui non nihil acrimoniæ adjunctum sit: summis virgis insident flores, superiori formâ similes, attamen minores, capite etiam foliato, sive crebris foliolis imbricato: ramosæ etiam circa summum sunt virgæ, sed rami matrem rarius superant: semen superiori simile.

In umbrosis montium urbi Viennæ vicinorum pratis, in ipsis etiam collibus herbosis, atque in silvulâ ad Danubium sita paulò supra Eberstorf arcem Imperatoriam, primo cum semine ab urbe Viennâ miliari copiosè crescit. Floret paulò serius posteriore. *Natales.*

MULTA sunt Septimo generi folia, circa sedem angusta, per summas oras latiora, cuspide obtusa & quasi orbiculata, Bellidis folijs non valde dissimilia, supernè atque infernè lanugine quadam non nihil pubescentia, gustu primum exsiccante, deinde amaro: ex horû medio caulis exit dodratalis, foliosus, hirsutus, capitulum in summo gerens è numerosis, mollibus, & purpurascens foliolis conflatum, & in eo magnum florem, multis tenuibus longisque ex cæruleo purpurascens foliolis, flavum orbem vallatibus, constantem, qui maturus in pappum evanescit: radix est Bellidis aut Scabiosæ, lateribus propagine fundens, & albis fibris capillata. *Aster alpinus car. flo. sive VII.*

Oritur herbosis Austriacarum alpium jugis. Floret Iulio. In hortos translata, sub finem Maij & Iunio floruit, subsequens deinde hiems abstulit & corruptit: ex earum enim stirpium est genere quæ cultura vix miscere volunt. *Natales.*

HIS adiciemus Octavum Asterem vulgaris notitiæ, qui florem habet constantem purpureis seu potius cæruleis foliolis orbem luteum ambiens: nam tametsi à plerisque alijs descriptus sit, quia tamen multis Pannoniæ & Austriæ locis & in ipsa etiam Moravia, nascentem observabam vel latiore folio, vel angustiore præditum (duorum enim generum invenitur) latifolium quidem Viennensi agro, & plerisque alijs siccioribus locis, angustifolium verò (cujus & pumilum genus est) in quibusdam montibus & pratis: suum locum inter reliqua Asteris genera illum obtinere volui. *Aster carn. Italorum, sive VIII. duorum generum.*

GRÆCIS porro ἀστὴρ ἀστρίδος καὶ βιβώιον: Plinio, Aster & Bubonion, nonnullis Inguinalis. *Nomina.*

Aster ven. Italarum & Fuchsij.

Oculm Christi.

Amellus Virgilij.

Aster amellus
L. of 1226
H. 149
Lam. 1. 302

Doronicum latifolium.

Doronicum latifolium.

Doronicum angustifol.

Doronicum
11. Austriac.
minus sive l.

D. scurfurdo
W. 4. 3. 2114
D. handbanchus β
L. 14. 1147
Mise. 1147
Lam. 2. 312

Natales.

D. handbanchus L.
Simpf. 3. 446

nalis. Mompelliani Primum appellabant Oculum Christi, quo istic vivebam tempore: Hispani *Bobas*, quam vocem à Bubonij vocabulo deductam puto, aut quod Inguinum tumoribus, quos illi *bobas* vocant, medeatur: unde etiam Latinis Inguinalis. Reliquorum generum, nulum vulgare nomen intellexi ab incolis earum Provinciarum in quibus crescit: Secundo autem Supini cognomen posset adijci. An Tertius Lobelio Adversariorum pagina 148. notus fuerit, me latet, cum ille suo unicum florem tribuat, hic plures flores sustineat: illum tamen Pannonicum majorem vocare licebit: Quartum, Asterem Pan. saligneo folio; Quintum, Pan. subhirsuto salicis folio: Sextum, Pan. angustiore folio: Septimus, Virgiliano Amello quodammodo respondere videtur, & forsitan Amellus alpinus dici queat: nam in alpinis pratis, ut dixi, nascitur: Octavus, Italarum & Fuchsij Aster est.

DORONICVM.

CAP. VIII.

VARIA Doronici genera in Pannonicis Noricisque, sive Stiriacis Alpibus nascentia observabam, ab illis quæ in Belgicis hortis alebantur, diversa: Belgica verò Austriacis (quibus antea ignota) accersitis meâ operâ è Belgio usque eorum stirpibus, communia facta.

LATIFOLIUM, quale in Belgicis hortis alebatur, in Allobrogicarum Alpium scopulis supra Lemanium lacum sponte nascens colligere memini anno M. D. LIII. dum è Narbonensi Galliâ per Helvetios in patriam redirem. Id Lobelij Tertium est in Observationibus.

EIVS ordine Primum, longiore folio, ad Plantaginis folium quodammodo accedente, munere Parisiensis cujusdam hortulani, qui Burdigalæ vicinis locis delatum asserebat, primus Petro Coldebergio Pharmacopæo doctissimo Luteciâ rediens communicavi; is tum in Burchenhou vicino Antuerpię pago hortu alebat.

EORVM autem Doronici generum, quæ in Austriacis, Stiriacisque jugis à me observata, Primum (ut à minoribus initium faciamus) caule est brevi, pedali duntaxat, molli, hirsuto, striato: folia illi rara, parva, crassa, longiuscula, supinâ parte admodum viridia, & quodammodo splendentia, omnino tamen villosa, pronâ autem lævia, dilutius virentia, at quæ caulem ambiunt, angustiora sunt, omnia porro peracris saporis: summo caule unicu plerumque fert florem Tertio Lobeliano similem, sed magis aureum, quo evanescente, succedit exiguum semen nigricans, lanugine & pappo coronatum, quod levi aurâ excutitur, & venti arbitrio fertur: radix parva, geniculata, & internodijs distincta, nigricans, crassioribus candicantibus aliquot fibris donata, gustu aromatico.

Primum id observabam in Sueberg, deinde in Snealben & Neuberg: nusquam verò majore copia quam in summo Etscheri jugo, inter saxa, tenui nigraque terrâ leviter tecta. Floret Julio, nonnumquam etiam Augusto, quo mente semen subinde maturitatem consequitur.

ALTERVM

Doronicum IIII. Stiriacum.

ALTERVM caulem habet aliquando cubitalem, rotundum, striatum, viridem, intus concavum, capitulum in summo caule magnum, ex multis flosculis luteis concavis, & quinque crenis divisis congestum, quod ab alijs longiusculis & in extremo crenatis folijs, fulgore auri splendentibus ambitur, non inodorum: semen superiori simile, cum suo pappo facile evanescens: folia circa radicem longo pediculo inhaerentia, orbiculata ferè sunt, sensim tamen à pediculo in latitudinem sese explicant, in ambitu dentata & serrata, quæ verò caulem ambiunt, longiora, & ab ipsa statim pediculi sede in latum expansa, omnia saporis acris & amari: radix ex viriditate candicans, minimum digitum crassa, geniculata, & quasi squamata, internodijsq; distincta, sed nodis sursum tendentibus, non inferne, ex inferiore geniculorum parte longas agens fibras, albas, satis crassas, & propagines in lateribus, gustu ferè succi è glycyrrhizæ radice expressi & densati.

Doronic. I. Austriac. alterum.

Invenitur in Etscher, Durrenstein, & quibusdam alijs Austriacarum, Stiriacarumq; Alpium jugis, inter saxa, in profundis scrobibus, ubi perpetuæ sunt nives, sed illis repercussione radiorum Solis rupes & saxa ferientis, solutis parte saxis vicinâ, & veluti in fornix concameratis, nusquam tamen abundantius quam in Durrenstein. Floret Julij initio, aut etiam serius, in hortos verò translatum, ubi non diu permanet, Maio plerumque.

Nasales.

HVMILIVS plerumque est Tertium, & capite floris majore, folijs à pediculo statim pæne orbicula-

Doronic. I. Stiriacum.

Doronicum grandiflorum, Lam. 2. 313

orbiculatis, ut in Cyclamino, alioqui superiori non dissimilibus: radicum item nodi & propagines neque in hoc, ut nec in præcedente, deorsum tendunt (nodi autem in hoc minus apparentes) aut ansarum instar longè à matre sese spargunt: sed quasi matri contiguè sursum tendunt, & extra terram folia promentes, fibris in tellure sese firmant, ne quis sine fibris utrinque ansatas existimet.

Natalis.

Nascitur in Veytzalben supra Neuberg in Stiria: & eodem quo præcedens genus tempore floret.

DORONICIS etiam adnumero tres sequentes stirpes, quarum Prior in omnibus ferè prætis sublimioribus ad Alpium radices, tum in ipsis Alpibus Austriæ sitis frequens est: præsertim verò in Wechsel, ad cujus radices Maio florebat, in ipso autem jugo, qua Septentrionè, & Orientem spectat, serius. Eruebam etiam his proximis annis in cædis silvis ad Mœnum amnem sitis, circiter mille passus infra urbem Francofurtum ad sinistram. Memini etiam in montanis Belgicæ cædis silvis erutam, ad nos Machliniam aliquando adferri, Damasojij appellatione.

*Doronic. v.
Germanic.*

Ea porrò terna aut quaterna summa tellure fundit folia, Plantagini latifoliæ ferè æqualia, longiora tamen, & ad Digitalis, luteum seu pallidum florem ferentis, foliorum similitudinem magis accedentia, nervis distincta, molliora, viridia, supernè nonnihil villosa, infernè candidiora & læviora, bina semper ex adverso nascentia, gustu nonnihil amaro, & acri: caulem habet ferè cubitalem, nudum, rotundum, hirsutum, qui superiore parte in paucos ramulos divisus, calicem sustinet hirsutum, ex quo magnus emergit orbis multis flosculis luteis in quatuor foliola divisus, constans: eum orbem ambiunt quindena aut plura folia, Doronico latifolio similia, latiuscula, & per extremum crenata, coloris flavi elegantis: semen floribus succedens, ut in Doronici generibus, in pappum evanescit: radix minimi digiti crassitudinem parè æquat, nodis quibusdam informibus distincta, multisque fibris donata, lateribus propagines fundens, & singulis annis nova germina proferens.

*Doronicum
Pannonic.
sive vi.*

ILLI non valde dissimilem satis copiosè nascentem inveniebã, vicinis Nemethwywar, munitissimæ Ill. Balthasaris de Batthyan arcis, cæduarum silvarum declivibus: plura tamen secundum radicem habebat expansa folia, minus nervata & angustiora, angustiora etiam quæ caulem ambiabant, perinde tamen ut illa ex adverso nascentia, quæ cù suo caule nonnihil hirsuta erant: ejus suprema pars in plures ramulos dividebatur, sustinentes hirsutos calices, unde emergebant similes ferè flores, coloris tamen aurei elegantissimi, duplici interdum foliorum, medium orbem ambientium, & quodammodo per extremum fimbriatorum serie constantes: radix gracilior est Superiore, non paucioribus tamen fibris adnascen-

tibus

ribus donata, quàm illa. Maio etiam florebat. An porro hoc genus Montana Doctissimi viri Simonis de Tovar, an alterum secundo loco descriptum?

Doronicum VII. Austriac. III.

Sextum genus omnium maximum, bicubitalem interdum aut ampliorē habet caulem, minimi digiti plerumque crassitudine, striatum, hirsutum, summo cacumine in aliquot alas divisum: folia circa radicem orbiculata, longo pediculo inhaerentia, rugosa, & nonnihil hirsuta, quæ verò nullo ordine digesta caulem ambiunt, ampliora sunt, mucronata, in ambitu leniter dentata, pediculo nullo, sed instar foliorum Peruani Hyosciamilatifolij, Tabacum majus vulgo vocati, caulem latiore basi amplectentia, viridia, hirsuta: flores extremis alarum ramulis insident magni, vicenis aut tricenis oblongis folijs, & orbem satis latum ambientibus constantes, lutei coloris, odoris expertes: semen ut aliorum Doronici generum, striatum, virescens tamen coloris, quod cum suo pappo, aucto leni flatu defluit, initium ab exteriori ambitu faciēs, quemadmodum & in reliquis Doronici generibus: radix ex viridi candicans, nodosa, squillulæ similis est: sed ubi propaginibus aucta est, crassior fit, & ex multis veluti corporibus in unicum conflatur, & coalescit.

Doronicum maximum Austriacum, sive VII.

Secundum rivos è montibus labentes, locis umbrosis in descensu jugi Wechsel primum observabam, unde in hortum translatum mihi egregie propagatum fuit: sed postea longè majore copiâ, declivibus, silvosis tamen, locis Etscheri & Herren alben inveniebam Augusto flores proferens, cum in

Natalis.

Wechsel floreret Junij initio. In hortis cultum Maio flores dat, veluti & in montanis silvis ultra Dravum, Pannoniâ interamni, ubi anno M. D. LXXIX. frequentissimum etiam observabam: semen in hortis Junio maturum.

NVLIVM Primi & Quarti generum in Austriacis & Stiriacis jugis observatorum vulgare nomen mihi compertum est: Venatores, pastoresque montani Secundum & Tertium genus Genswurtz; hoc est, Rupicaprarum radicem appellant, & adversus vertiginem non minus commendant, quàm Auriculæ urfii flavo flore radicem, viribusque firmandis adprimè utilem esse ferunt. Quartum genus, ut dixi, Alismatis seu Damasonij nomine ad nos missum, nec absimile videtur illi plantæ quàm Matthiolus pro Alismate exhibet. Meminit etiam hujus, ni fallor, Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus. Winterwurtz; ait, à quibusdam dicta, veluti plantago quædam Alpina, folijs plantaginis, leniter hirsutis, flore Doronici, radice aromaticâ.

Genswurtz.

CONYZA.

CAP. IX.

TRIPlicem. Conyzam facit Dioscorides, majorem, minorē, mediam: binas priores in calidioribus regionibus sponte nascentes observabam: postremâ etiam vidisse puto.

Conyza veteris triplex. Conyza major.

MAIOR plures ex eadem radice emittit caules, sesquicubitales plerumque, aut majores, duros, lignosos, hirsutos, pingues, obsoleti coloris: folia in his multa, inordinata, alternis caulem amplectentia, duplo quàm Oleæ majora, hirsuta & pingua, seu glutine quodam & pinguedine obsita, ex viridi pallentia: flores ut plurimum extremis ramis spicæ instar innascuntur lutei, rotundi, Senecioni ferè similes, & in pappum, ut illius, evanescentes: semen exiguum, cinerei coloris: radix crassa, fibrosa, vivax & multis annis perstans, quotannis novos pluresque caules proferens. Tota planta pinguis, glutinosa, & odorata cum quadam gravitate.

Supra Olyssipponem frequentissima ad collium Tago flumini imminentium radices, Murciano item Valentinóque regno, atque etiam Narbonensi agro juxta vias & vinearum margines. Aliquando apud nos in Belgica fictilibus facta provenit, & egregie flores protulit, ideoque florentem depingendam curabam: verum cum hiems subsequens illam abstulisset & corrupisset, non potuit radix adulta exprimi.

Natalis.

MINOR

Conyza major.

Conyza III. Austriaca.

Conyza mi-
nor.

MINOR raro plus uno assurgit caule, cubitali, plerumque minore, ramoso, hirsuto etiam & glutinoso, sed magis virente quam superioris: folia sunt triplo minora, ad Linariæ folia accedentia, villosa tamen pinguique etiam illa: extremi ramuli secundum longitudinem, veluti in Majore, flores sustinent, minores & longè minus splendidos, in pappum similiter evanescentes: radix (omnium quidem quas observavi ejus generis stirpium) singularis, & annua. Tota planta odoratior est Priore.

Natalis.

Crescit autem frequentissimè in agris non procul Madritio, via quâ Toletum itur. Memini etiam in Galliâ Narbonensi sæpe legere infra silvulam illam, secundum quam via est à Mompelio Peraul, stagnis adjacentem pagum, dum ad maritimam herbationem proficisceretur. Viennæ Austriæ etiam mihi nata, semine ex Hispanijs accepto, aliquot annis in horto perstitit, ex semine deciduo rediviva. Floret autem cum Majore, sub Autumnum videlicet, & subinde semen profert.

VERVM C. V. Leonhardus Rauwolfius Doctor Physicus, aliud hujus generis circa Tripolim Syriæ observavit, quod primo libro sui Itinerarij describit his verbis.

Conyza mi-
nor Rau-
wolfii, forte
majoris ge-
neris.

Eo loco conspiciebam Tithymalum paraliu, Conyza præterea minoris generis, plures ex eadem radice proferens cauliculos, circiter pedem aut paulò amplius altos, quorum nonnulli sunt surrecti, potissima verò pars humi procumbit, novâsq; fibras agens, subinde alios cauliculos producit: longiuscula habet Oleæ folia, pingua, subhirsuta, satis gravis odoris, cui tamen suavitas quædam admixta sit: alioqui floribus & ceteris notis Majore non valde dissimilis.

TERTIAM autem legitimam nemini adhuc cognitam arbitrabar, cum Hispanicis stirpium Observationes evulgabam, quia hoc nomine ab alijs exhibita, mihi nõ satisfaciebat, sed nec adhuc mihi probari potest. Postea tamen in Austriâ versans, stirpem quandâ sponte nascentem inveni, quæ non incommode referri posse videtur ad Conyzam Tertiam Dioscoridi descriptam, locis non riguis, ipso asserente, crescentem.

Conyza III.
Austriaca,
legitima for-
te Diosc.

PEDALES verò habet interdum caules, rectos, firmos, duros, incanâ lanugine tectos, quibus longa inhaerent folia, Conyza majoris foliorum amplitudine, mollia, incana, hirsuta, dorso prominente, longiore, quæ circa radicem sunt, pediculo, quæ autè superiorem caulis partem amplectuntur, brevi, aut prorsus nullo: ea trita, non injucundum spirant odorè, gustata, amariuscule & acriuscule deprehenduntur: flores extremo cauli, & ramulis illi inhaerentibus insident magni, Helenij florum formâ, multis foliolis luteis medium discum seu orbem pallescentem ambientibus, nullo odore præditi: radix longa, tenuis, nigricans, serpens, subinde ad ipsa capita, unde caules prodeunt, multas candicantes fibras undique spargens, resinaceum quidpiam olet, gustataq; amara & acris deprehenditur, vivax & perennis.

Exit

Conyza media, vulgaris.

Conyza Matth. Baccharis Moyspel.

Anula dyptamini
in herb. S.
Simple. 3. 461

Conyza agnoscenda
in Ser. emac. 172.
in Lam. 2. 83

Exit sponte siccis & aridis locis, herbiferis tamen, declinibus collium ad Zimmerin, qua ad Phasianorum iter est, primo ab urbe Viennâ miliari, ad Badenses thermas, Radaun, Petronellam, atque secundum vias publicas. Floret Iunio.

Natales.

GRÆCIS porro hæc planta *κόνυζα* dicitur: Plinius Conyzâ vocat, & majoris radicē à quibusdâ Libanotim appellari tradit. Theophrastus sexu etiam distinguit, majorem nominans marem, minorē, feminam. Gaza pulicariam vocat, propter eam fortè quam illi Dioscorides enecâdis pulicibus tribuit facultatem: nam alia est Pulicaria dicta ob seminis cum pulicibus similitudinem. Hispani quidam *yerva pulgera*, nimirum ob similes, quas dixi, vires vocant.

Nomina.

CETERVM frequentissima etiam est, in omnibus Regionibus quas peragravi, locis riguis, Conyza illa vulgaris, ab omnibus Tertia Dioscoridis aut Media credita, quæ duorum est generum, Major & Minor: utraque pro ratione natalium humidiorum aut sicciorum, luxurians & uberior, aut retorrída. Hujus nullum vulgare nomen intellexi, nec ejus facultates mihi sunt compertæ: iconem tamen Lectoris oculis subijcere volui.

Conyza vulgaris Major & Minor.

QUÆ verò à Matthiolo Conyzæ majoris nomine exhibetur, Conyza esse non potest: sed ad Dioscoridis Baccharim accedere, non ineptè forsitan quis censeat, pro qua etiam Mompeliani, cum illic viverent, illam habebant: Salmanticenses verò, nescio quibus rationibus inducti, Helenium vocabant, nullis tamen notis convenientibus. Radicem porro ex vino decoctam propinabant quædam vetulæ ad profligandam scabiem, in quem usum & nonnulli monachi ex ejus radice & folijs unguentum parabant. Nascitur etiam hæc sponte plerisque Pannoniæ & Austriæ caeduis montanis silvis: & illius iconem hic adijciendam existimavi.

Conyza Matthioli. Baccharis Diosc. ejus facultates.

ALIAM autem plantam observasse in descensu Libani montis scribit Rauwolfius, XII. cap. Lib. II. sui Itinerarij, quæ plurimum ad Dioscoridis Baccharim accedere ipsi visa est: ex notis tamen, quas illi tribuit, potius ad ea Gnaphalij montani genera referenda videtur, quæ à doctissimo Fuchsio & alijs plerisque Pilosellæ minores appellantur, cum quibus ipse etiam Rauwolfius magnam (ratione florum) affinitatem habere refert.

Baccharis Rauwolfij.

IACOBÆA PANNONICA.

CAP. X.

VULGARIS illa multis Provincijs planta, quæ ab Herbarijs Iacobæa appellatur, etiam in Pannonijs, Austriâ, vicinisque Regionibus nascitur frequentissima. Inveniuntur tamen & aliæ stirpes, quæ, meo judicio, ad ejus classem referri possunt.

Iacobæa vulgaris.

PRIMA, Iacobææ vulgaris admodum similis, nisi tota mollior esset, caulem habet cubitalem,

Iacobæa Pannonica.

talem, striatum, in multas alas inæqualiter divisum, sub quibus folia valde laciniata, mollia, & tenella, saporis amaricantis & acriusculi, odoris non injucundi: flores in extremis ramis rariores quàm in vulgari, minoresque & pallidiores, qui maturi in pappum & lanuginem resolvuntur, cui subest semen vulgari simile: radix, tametsi valde fibrosa, non est perennis, sed singulis annis perit. Tota stirps mollibus villis, & pingui quodammodo lentore est obsita.

Natalm.

Crescit in Pannoniæ & Austriæ cædis silvis, præsertim in Leytenberg: plurimum etiam observabam in silvâ, Zollonock Ill. D. de Batthyan oppido, vicinâ, haud procul à carbonarijs fornacibus. Floret Junio, & semine deciduo quotannis sponte renascitur.

Senecio fatidus.

Quibusdam Senecio foetidus dicitur. Nec multum ab eâ differre videtur, quæ in maritimis Belgicæ aggeribus sponte provenit: minus tamen crassa est, neque adeò succi plena.

Jacobæ Pannon. II.

TERNA, quaterna, aut plura habet Altera folia, latiuscula, in ambitu leviter dentata, caulem cubitalem plerumque, angulosum, gracilem, per quem inordinata sparsa sunt folia, infimis paulò minora, at in supremo, angustiora, lata basi ipsum amplectentia: in summo caule quaterni aut quini, tamquam in umbella nascuntur flores, Jacobæ vulgaris floribus non multum absimiles, ante quàm explicentur, ex atro rubescentes, sed ubi aperti sunt, auri fulgore splendentes, quos in ambitu stipant quindena aut plura foliola per extremum incisa, supernè phœnicea, subtus verò quodammodo rubentia: ij flores maturi in pappum abeunt, cui involutum est semen nigricans, oblongiusculum, vulgaris Jacobæ semini non dispar: radix non valde magna, nigricans, tenuibus fibris candicantibus donata, sub Autumnum nova denuo folia latiora, ad veteris caulis sedem singulis annis producit. Tota planta mollicula, & quadam lanugine obsita conspicitur: amaricantis autem est saporis.

Nascitur apud Nemethwywar Ill. Balthazaris de Batthyan, alijsque Pannoniæ & Austriæ inferioris montosis & cædis silvis. Floret Junij initio, & sub ejusdem extremum finem, semen maturum est.

Jacobæ Pannon. III.

CUBITALI interdum excrescit Tertia caule, firmo, striato, quem ambiunt folia lata, rugosa, mucronata, per oras serrata, viridia, latiore basi, & veluti appendicibus quibusdam prædita, infimâ parte quâ caulem amplectuntur, ingrati & nonnihil acris saporis: quæ verò à radice germinant, rotundiora sunt & majora, sed nullas appendices habent, perinde tamen serrata atque superiora: summus caulis dividitur in aliquot ramulos, qui flores omnino luteos sustinent, Jacobæ vulgaris similes, multò tamen majores, & ad Buphtalmi amplitudinem accedentes, maturitate in pappum evanescentes: semen observare non licuit: radix satis crassa & candicans, subinde fibras, vulgaris Jacobæ instar, in latera expandit.

Natales.

Provenit in Austriacis Stiriacisque Alpibus: nusquam tamen abundantius, quàm supra Herren-

Jacobæa III. latifolia I.

Herrenalben, qua longus ascensus est in Durrenstein. Copiosè etiam invenitur non procul à Zollonok. Floret Junio & Julio, in hortos translata, etiam Maio.

Crescit in istis montibus, sed præsertim juxta rivulos & fluentes aquas, Jacobæa Quarta, longè major, amplioribus & magis mueronatis folijs, prona parte aliquantulum incanis, caule plerumque bicubitali: ceteris notis ferè cum Tertia convenit. Sed maturius quàm illa floret.

Hæc binas postremas, initio *avariæ* relinquebam, cum nullum nomè meo judicio satis aptum illis tribuere possem: à florum tandem similitudine, inter Jacobæa genera referre, & Jacobæas latifolias montanas cognominare placuit.

Gesnerus in descriptione Montis fracti, ejus meminisse videtur his verbis. Conyzae alpinæ genus, sesquicubiti aut amplius proceritate, corymbis florum luteis, fibris radicis cum albis pluribus & confertis, subamaris: à pecore non attingitur. Pastorum plerique Boni vocant, aliqui Goldrut. Hæc eadem Simlerus ad finem Commentarij de Alpibus.

MALVA TRIMESTRIS.

CAP. XI.

PEDALI altitudine crescit hoc Malvæ genus, caule rotundiusculo, tereti, viridi, lanugine tamen aliquantulum obsito, quem rara & nullâ certâ serie distributa ambiunt folia, tenella, viridia supernè, infernè dilutiora: infimo cauli adnata, circinate ferè sunt rotunditatis, in ambitu serrata: supremum caulem & ramulos amplectentia angulosa sunt, ad foliorum Althææ formam penè accedentia: flores summis ramulis in hæret latis magni, quinque folijs extrema parte lanatis constantes, purpurascens coloris, unguibus saturatiore purpurâ infectis, prodeuntibus ex umbilico staminibus pallidis, villis purpureis: semen in foliaceis capitulis planum: radix est parva, candicans, tenuibus fibris prædita, annua tamè, aut potius trimestris, quam subsequens hiems corrumpit.

Hujus siccam plantam suis floribus onustam, & chartæ implicatam mittebat ad me N. V. Ioannes Hoghelandius anno xcii. supra millesimum & quingentesimum, ex qua subjectam iconem delineari curabam.

ALTHÆA PANNONICA.

CAP. XII.

VULGARIS per Pannoniam est, agroque Viennensi, Althæa illa Belgicæ prætis multisque Germanicæ locis communis.

ALIUD autem genus observabam, & etiam in Moraviâ, quod, licet folijs totaque penè reliquâ facie cum vulgari conveniat: floribus tamen plurimè ab eâ differt, quippe qui

Malva trimestris.

Lavatera trimestris, N. Cuj. 348 Lam. 3. 432

Handwritten notes:
 Senecio appulicæ Lam. 7. 244
 W. H. 3. 197
 Senecio alpinus Lam. 7. 101
 Senecio alpinus Lam. 7. 101
 Senecio alpinus Lam. 7. 101
 Senecio alpinus Lam. 7. 101

Handwritten note: Jacobæa Pann. 511.

Handwritten note: Malva p. mila.

Handwritten note: Althæa.

Handwritten note: Althæa Pann. non. 11.

Althæa vulgaris.

Althæa Pan.
1111.

Althæa Pan.
1111.

Malva alba
Althæa officinalis
Walt. Jap.

Althæa ar-
borea Lobel.

Althæa frutex 1.

Althæa fru-
stra 1.

Lot. 4. 1. 654

Natales.

Lantana maritima
Sp. hist.
Lam. 3. 631

Althæa fru-
stra 12.

qui ampli admodum sunt, Alceæ floribus etiã majores, colore item illi vel respondentes, vel omnino fere candicantes, quibus semen vulgari simile calicibus inclusum succedit.

TERTIVM quoddam genus est, huic formã non valde dissimile, sola in floribus differẽtia, qui minores sunt, vulgaris tamen floribus aliquantulum majores.

VERVM & Quartum genus istic reperitur, cujus folia licet incana & mollia, in tres tamen majores lacinias divisa sunt: flores etiã paulo minores superiore, Belgicę seu vulgaris floribus magnitudine respondentes, sed colore disparẽs, nempe qui toti carnei, sive incarnati coloris sunt, multis intus staminibus nigricantibus: ceteræ notæ cum vulgari conveniunt.

Gaudent humidis locis, & secundum rivulos sitis. Florent omnes Julio.

VNGARI vulgarem *seyer malua*, hoc est, albam malvam, & *mazola* appellant.

ALTHAEA FRUTEX.

CAP. XIII.

QVAM Doctissimus Lobelius Althææ arboreæ nomine exhibet, ea nobis aliquando Machliniæ nata semine peregrinõ misso, feliciter provenit, atque ex radice crassã lentaque, qualis in Althæa vulgari, duriore tamen & quodammodo lignosa summã parte, aliquot stolonnes protulit humanæ proceritatis, qui adveniente bruma marcescebant, singulis deinde annis novo vere plures protrudebant: flores Augusto demum producentes, semen Septembri, quo à ventis excusso & deciduo, aliæ etiã stirpes sponte renascebantur.

S E D aliud genus in Hispaniã observabam, fruticans, aut arbusculæ instar assurgens, crassiusculo stipite, lignoso, in multos magnosque ramos diviso, qui in alios minores, duos etiã, lignosos & minimè obsequentes, cortice cinereo lentoque tectos, sindebantur: ejus folia Althææ folijs similia, minora tamen, magis rotunda, valde mollia, & profus incana: flos extremis ramulis, & inter foliorum exortus nascens dilutè purpureus quinque folijs constans, Malvæ vulgaris flori non dissimilis, & major quàm in Althæa vulgari: semen planum, Althææ simile.

Illam juxta urbem Horiuclam tantum, extremis limitibus Valentini Regni, Murciano finitimi, observabam Martio florentem, apud Rhamni prioris alteram speciem, de qua libro primo: an verò perpetua esset fronde, cum Hispanicarum stirpium historiam scriberem, ignorabam, cum mihi duntaxat eo, quo dixi, loco esset conspecta. Multis autem post annis ex ea stirpe, quæ semine mihi à peritissimo rei herbariæ & diligentissimo Josepho de casa bona misso, Francofurti ad Mœnum nata est, & biennium in testaceo vase adservata, perduravit, deprehendi istam plantam folia non abijcere, nisi alijs novis enatis, ut pleræque stirpes perpetuâ fronde virentes, facere consueverunt.

NON minus rarum & elegans est Tertium Althææ fruticantis genus, non à me quidem observatum, sed cujus iconem ad me mittebat Jacobus Plateau. Fruticis modo assurgit, stolonibus

Althæa frutex II.

Alcea fruticosa Cannabino folio.

stolonibus lignosis, cortice nigricante obductis, quali etiam vestiti rami in quos stiones dividuntur: his nullo ordine distributa adnascuntur folia, angulosa, in paucas lacinias dissecta, in ambitu serrata, supernè admodum viridia, infernè quodammodo pallescencia: summis ramis innascuntur flores Rosæ instar ampli, elegantes, quinque folijs constantes, albis, quæ multis purpureis venis prædita sunt: unguis purpurâ floridiore, quàm in Sabdarifæ (de qua paulo post) flore, infecti: ex umbilico prodeunt multa stamina flava, & stilus albus multifidus: an semen apud eum tulerit, me latet, vix tamen puto, quandoquidem ad me scribebat, sub Septembris finem illi demum flores protulisse: folia illi decidunt Novembri, extremo Aprilis nova denuo germinare solent. Facilius fert frigidioris aëris injuriam: nec adeò tenera est, ut Sabdarifa.

Nata forsitan hæc planta semine, quali me donabat superiore anno Joseph à casa bona, Althææ arboris duorum generû appellatione, recès ab ipso in Creta insula collecto. Vni ex amicis quibus communicabâ, provenit planta, quæ sequente anno, nempe XCIII. supra M. & D. valde adolevit: nam ramos protulit bicubitales, cortice viridi tectos, cui inspersa est plurima incana lanugo, seu potius tomentum, ut in priore quod descripsi genere: folia etiam habet incana, angulosa, & per oras dentata, illis tamè majora: flores minores, Althææ vulgaris florum magnitudinem vix superantes, quinque folijs cõstantes instar reliquarum malvarum, coloris rubri valde diluti, & ad carneum (si ita vocare licet) inclinantis, multis staminibus ex albo pallescentibus in oblongiusculo & crassiusculo stilo nascëtibus & umbilicum occupantibus: floribus defluentibus succedunt planâ capita, ut in vulgari malva, semen in orbem serie quadam distributum continentia.

Althæa frut. II.

ALCEA. CAP. XIII.

VARIIS quas peragravi regionibus, Vulgarem Alceam sponte crescentem inveni: cum autem ab omnibus qui Plantarum historiam scripserunt, ejus mentio sit facta, nõ existimavi diutius illi immorandû.

Genus tamen illud, quod ex radicis capite plures crassas & lentas alias radices Althææ instar fundente, multos stiones seu virgas crassiores, interdum bicubitales producit, quibus inhærent folia magis laciniata quàm sint vulgaris, ad Cannabina ferè accedentia, & flores innascuntur vulgaris floribus majores, pluribus Ungariæ & Austriæ locis circa sepes nascês observavi: his etiam proximis annis in Hassiâ & circa Francofurtum ad Mœnum conspexi: ut autem facilius agnoscant lectores quam intelligam, illius iconem adjiciendam esse existimavi.

Alcea frut. II.

CC

SE D

Althæa cannabina
L. sp. 966
W. sp. 3.571
Spr. hist. 2. 258
M. L. sp. 249
Lam. 3. 59

SED peregrinum quoddam Tertium genus memini nobis in Belgica natum, semine à C.V. Alphonso Pantio Ferraria misso, quod à nemine adhuc descriptum arbitror. Illud ipsum etiam Viennæ Austriæ diu in horto alui, atque etiam Francofurti & Lugduni apud Batavos.

Alcea peregrina.

RECENS igitur natum, folia habet silvestris & erraticæ Malvæ panè similia, circinata quodammodo rotunditatis: deinde à radice minimi digiti crassitudinem æquante & in ramos devaricata, & summo capite quasi nodosa, exeunt virgæ cubitales aut ampliores, in ramos divisa, quibus innascuntur folia, ad jam dictæ modum laciniata, secundum verò extremos caules & ramos, tenuius incisa & multifida, ad verbenæ folia ferme accedentia: flores in summo caule & ramorum extremis copiosi & conferti, quinque folijs constantes, fatis magni, dilutionis purpuræ colore, & quasi albicantes, intercurrentibus tamen purpureis venis: floribus succedunt capitula, semen planum & compressum continentia, alterius quidem semini forma simile, sed multo minus & nigrum, quod maturitate decidens, proximo anno novellas plantas producit: vivax tamen est hujus plantæ radix, & multos annos perdurat, singulis annis novos caules proferens.

ALCEA AMERICANA.

CAP. XV.

Alcea Americana.

LICET elegantissima hæc planta nunc sit vulgaris notitiæ: quia tamen video ejus historiam à recentioribus fatis leviter adumbratam, atque ejus iconem non fideliter imitatum, operæ pretium me facturum existimavi, si paulò accuratius illam describerem, & iconem feliciter expressam, qualem à Jacobo Plateau accipiebam, Lectoris oculis subijcerem.

CAULEM autem habet rectum, striatum, purpurascens, binos aut ternos cubitos altum, vel etiam altiorem, si in horto pingui solo, seratur (in fictilibus sata brevior est) quem ab imo multa ambiunt viridia folia, nulla observata serie, hinc inde sparsa, infima serrata quidem in ambitu, sed non laciniata, quæ medio cauli inhaerent, in tres lacinas dentatas divisa, suprema autem in quinque, Cannabinorum foliorum instar, dissecta, summo fastigio, veluti in gemmularum & angustorum foliorum spicam desinentem: singulares fert in singulis alis calices molliter echinatos, è quibus exit flos magnus quinque folijs præditus, coloris ex albo pallens, quorum unguis saturâ & nigricante purpurâ, radiatim in folia se spargente, infecti, ut in Alceæ illius vesicariæ seu Hypecoi Matthioli flore, floris umbilicum occupat multa stamina apicibus flavis prædita, & stilus medius supremâ parte ramosus, albus: floribus valde fugacibus (nam ἐφύμεροι sunt) succedunt

brevia, echinata, acuminata capitula pentagona, interius villis albis obsita, semen continentia quale fere Stramonix: radix quidem multis candicantibus fibris ut plurimum constat, sed non est vivax, nam sequente hieme perit, & singulis annis novâ satione adquirêda, apud nos saltem, quibus rarissimè fert semen: etenim cum sero admodum, nempe sub Augusti finem, vel Septembris initio floreat, & frigoris sit impatiens, primæ pruinae illam corrumpunt. Solis orientis radijs delectari videtur, & frequenti rigatione.

Sabdarifa.

Ex Italiâ primum semen ad nos missum Sabdarifæ appellatione (nescio an tale nomen apud quos sponte nascitur obtineat) deinde ex Hispaniâ, pro genere Malvæ Indicæ elegantis: haud dubiè ad Malvæ seu potius Alceæ classem referenda, propterea Alceam Americanam nuncupavi.

ALCEA ÆGYPTIA.

CAP. XVI.

*Bamia del Cayro.
Alcea ægyptia.*

PEREGRINVM etiam est hoc Alceæ genus, ex Ægypti Alexandria primùm Italiæ communicatum, inde Germaniæ & Belgicæ, *Bamia del Cayro* appellatione.

ROTVNDO autem assurgit caule, recto, virescente, sesquicubitali: cui inhaerent nulla etiam

Alcea Ægyptia.

Phlomis Lychnitis.

etiam serie disposita folia, circa infimam quidem caulis partē Malvæ folijs pænè similia, angulosa & in ambitu serrata, à medio verò caule ad summum, in quinque profundas lacinijs, instar foliorum Sabdarifæ, divisa, dilutius virentia: flores in alis nascuntur Sabdarifæ quidem formâ & colore ferè similes, pallescetes videlicet, minores tamen, sed non minus fugaces: his succedūt crassiuscula, longa, pentagona, villis oblita, & mucronata capita, semen Orobi, seu potius Leontopetali feminis instar continentia, lanugine tamen quadam leviter tecta: radix in aliquot fibras sparsa, non vivax tamen: nam primæ etiam pruinae totam plantam corrumpunt, sic ut non mirum sit, si ad frugem pervenire nequeat. Hujus etiam icon à Iacobo Plateau missa, à diligente pictore in lignea tabellâ, me curante, quemadmodum & superior, expressa est.

DILIGENTISSIMVS Prosper Alpinus qui librum de Ægyptiacis plantis scripsit, illius etiam meminit, Bamniâmq; appellat, & frequentissimam in Ægypto nasci tradit. Præterea eam gentem, illius feminibus, non secus quàm Europæi ex Phasiolis, pisis, alijsque leguminibus fercula parare ait, frequentissime autē his ferculis vesci in jure carniū paratis: frigida & humida in primo gradu apud Ægyptios censerī, haberēque vim resolventem & emollientem: proinde pectori ac pulmonibus convenire, vētrem emollire, ac lubricum reddere, fomenti vel emplastri modo folia apposita inflammationes resolvere, dolores mitigare, tumores emollire, concoquere, ac ad suppurationē, suppurandos, movere. Mulieres ad uteri duritiem, ipso referente, fomenti, emplastri, infessionibus, ex folijs & fructibus procuratis, multa cum utilitate utūtur: in renum verò inflammatione, & calculis ex ijsdem paratum decoctum per os cum saccharo candido sumptum aliquibus diebus pro selectissimo auxilio habēt: ad ophthalmias etiā, finita fluxione, decoctum collyrij modo usurpant, atque cum eo fovere latus dolens in pleuriticis solent.

Bamnia Al-
pini.

esculentis:

ejus facult.
tates.

NON dubium est, quin illa ipsa sit planta quam Rawwolfius in segetibus nascentem cum alijs quibusdā stirpibus observabat non procul ab Ana urbe, ad Euphratem sita, ut refert lib. II. cap. V. sui Itinerarij, & incōlis Lubie Endigi nomine, hoc est, Phasioli indici, cognitam esse asserit, ex multis autē notis, Theophrasti ἐρυσίμων esse censet: quam vocem cur Gaza Trionum latinè reddiderit, causam non video.

Lubic Eu-
digi.

Theoph. leg.
tates.

PHLOMIS LYCHNITIS.

CAP. XVII.

NON sum ignarus varias stirpes pro Phlomis Lychnitide proponi ab Herbariorum rei Scriptoribus: nulla tamen, meo judicio, ad Dioscoridi descriptionem propius accedere videtur, quàm quæ à nobis proponitur.

Phlomis
Lychnitis
Diosc.

FOLIA autem supra tellurem fundit crassiuscula, Salviæ tenuifoliæ pænè similia, longiora tamen

Verbascum fil. Matthioli.

Natalet.

δοξίτις.
Squallis.

Candilera,
Menchera.

Horminum silvestre 1.

Verbascum
fil. Matth.

Matulera.

Salvia Solarca,
milit. dicit

Horminum
fil. 1. Scar-
lea.
Horminum
fil. 1. Co-
lus Iovis.

ra tamen & angustiora, candicantia, inferiore parte densa & fere alba lanugine prorsus obfita: inter hæc exeunt cauliculi dodrantaes plerumque, interdum paulo majores, quadranguli, villosi & candicantes: e quorum geniculis binaria folia longiuscula, superioribus similia, inter se opposita alternatim nascuntur, cauliculorum fastigia, breviora habet, & sede latiuscula prædita: flores Lamij, lutei coloris, circa extremos cauliculos verticillatim ex densa lanugine & quasi villis quibusdam pallidis prodeunt, comâ plerumque inflexâ & nutante: radix nigricans est & lignosa.

Exit hæc collibus, siccioribusque, & petrosis locis per universam Hispaniam & Lusitaniam: observaveram & antea in Narbonensi Gallia.

Floret Maio & Junio, semen autem subrum Verbascum silvestri Salviae folio fere simile in vasculis Julio profere.

PHLOMIS hæc Græcis *δοξίτις*, à quibusdam *θραυλλίς* appellatur: Latinis *Lychnitis* & *Thryallis*: Mompelliani, dū apud eos vivebam, *Verbascum silvestre* vocabant: Castellanis *Candilera*, Granatenlibus *Menchera*, eadem prope ratione dicitur, quia scilicet ejus folia, non modò sicca, sed etiam recentia oleo imposita ellychnij vicem supplere possint si accendantur, quod etiam illis tribuit Dioscorides.

An ulla alias dotes habeat, neminem veterum scribere memini.

ILLUD verò hîc adijciendum putavi, *Verbascum Matthioli silvestre Salviae folio*, & quorundam aliorum, magnâ copiâ in jugis illis montium qui Lusitaniam à Bætica disternant, nasci, ubi ab incolis *Matulera* dicitur: sunt autem illi montes pars ejus, qui Hispanis *Serra morena* vocatur, hoc est, mōs niger. & Veterum Mons Marianus esse creditur. Tota etiam Bætica *Silvestri* illo *Verbascum* abundat, quo porò nomine vulgari Bætica appellat, nō intellexi.

HORMINVM SILVESTRE.
CAP. XVIII.

HORMINI silvestris appellatione, comprehendo *Scarleam* vulgo *Herbanorum* nuncupatâ, tum eam quæ à nonnullis *Colus Iovis* vocatur: sunt enim revera *Hormini* genera.

Scarleam porò sponte nascentē, videre non memini: sed in hortis dumtaxat cultam, & valde familiarem. Quæ verò præpinguibus & lento humore quomodo perfusis est ramis, flavo flore, *Colusque Iovis* cognominatur, per universam Pannoniam adeo frequens est, ut nihil illâ vulgatius sit ad collium & montium radices, atque etiam ad sublimiorum & editiore loco sitorum hortorum margines, inter sepes & arbores. Nascitur & multis Austriæ locis: atque memini ante multos annos ad lacum *Lemanum* sponte nascentem observare. Est præterea tertium genus vulgo notum, de quo suo loco.

Ceterum ad *Hormini silvestris* classem referendas etiam censeo nonnullas alias stirpes, quarum *Historiam* hoc capite scribere animus est.

Hormini fil. ii. flores.

Hormini fil. ii. caulis cum radice.

Horminum silvest. III.

Sabia glabra, & melle, dud. sp. h. h. Lam. 6. 176 Bern. h. h. 1. 17

Sabia verticillata, melle, dud. sp. h. h. Lam. 6. 176 Bern. h. h. 1. 17

ALIQVOT habet Prior caules, cubitali interdum longitudine assurgentes, quadrangulos, nonnihil villosos, firmos; geniculatos: folia ampla, hispida, mucronata, in ambitu serrata, rugosa, singulis geniculis ex adverso adnascencia, Scarleæ folijs haud multum absimilia, minus tamē incana, & odore minus gravi: ex alarum cavis oriuntur ramuli, floribus purpureis (minoribus quàm Scarleæ flores, & Lavendula vix majoribus) verticillatim usque ad extremum onusti, inflexam & veluti procumbentem atque nutantem spicam efformantes: semen in vasculis pusillum, nigricans: radix illi magna, pollicari crassitudine, nigro cortice obducta, dura, vivax, singulis annis nova germina producens.

Horminum fil. 217.

Invenitur passim Viennensi agro juxta vias, in montanis pratis circa Mariæ cellâ, & S. Crucis Abbatiam, supra Badés thermas, & plerisque Alpestribus Austriæ atque Stiriaë locis: quinetiam apud Marcomānos, & apud Hirtz-pach pagum ferri fodinis nobilem, supra Noribergam Pragensi itinere reperire memini. Floret Junio, semen Julio mense perficitur.

Natalis.

ILLIVS porrò silvestris Hormini, quod Gallitrichum quidam cognominant, non meminisse, quia ab alijs jam exhibita: nisi plures ejus species & florum colore, & foliorū formā nonnihil inter se differentes inveniri observassem.

Gallitrich.

LONGA habet Prior secundum radicem folia, parte inferiore latiora, deinde sensim in mucronem desinentia, nullis lacinijs divisa, sed per oras dumtaxat serrata, supernè viridia,

Hormini fil. 111. sp. c. 1.

& nullis villis obsita, rugosa tamen, infernè autem villosa, odore reliquorum Hormini generum gravi, & sapore amaro: caules cubitales, quadrangulos, geniculis distinctos, villis obsitos, quos ad singula genicula, bina semper folia inter se opposita amplectuntur, superioribus paulò minora: extremus caulis plerumque purpurascit, pinguisque est, & desinit in longiusculam, præpinguèmq; spicam florum hiantium, galeaque editiore præditorum, coloris purpurei saturatoris elegantissimi: semen deinde in caliculis, rotundum, nigrum: radix crassa est, nigra, multis fibris prædita, vivax, singulis annis nova germina proferens, novisque caules producens, secundum radicem subinde fibras agentes.

ALTERA ejus species, illi quidem similis, sed floris colore variat, qui prorsus niveus est, folia etiam incana, non virentia: in reliquis notis conveniunt.

Hujus unicam stirpem Maio mense florentem primum observabam anno M. D. LXXIX. in siccioribus pratis Sopronio Pannoniæ vicinis, & crutam deferebam Viennam in D. Aichholtzj hortum, ubi aliquot annis permansit, & deciduo semine multiplicata est, atque alijs communis facta.

TERTIA species majore altitudine excrefcit, caule quadrangulo, ut reliquæ species, & folijs ad singula genicula ex adverso nascentibus, sed ejus extima pars non purpurascit, verùm virefcens est: flores tametsi forma similes, dilutioris sunt coloris: folia inferiora majores habent incisuras, ut non nihil laciniata videantur, reliquæ notæ conveniunt.

Passim in silvis cæduis, montanis pratis, viarumque marginibus sponte nascitur cum Primâ, non modò in Pannonijs & Austriâ. Sed in Bohemiâ, Moraviâ, tota Germaniâ, & alijs plerisque Provincijs. Floret Maio, interdum etiam Junio.

Illam in hortis Francofurtensibus, fructiferis arboribus confitis, florem variantem conspiciebam, ut qui neque purpurei coloris saturi, neque diluti esset, sed quasi albescens & cinerei: quæ colorum diversitas facilius observari poterat, quia diversæ stirpes his coloribus præditæ, in eodem interdum horto mixtim nascebantur.

QUARTAM sponte nascentem non vidi, sed mihi Viennæ nata anno M. D. LXXXVII. semine ex Italiâ misso. Tertiæ speciei valde dissimilis non est: perinde enim assurgit caulibus quadrangulis, geniculatis, in quibus ex adverso, ut in alijs generibus, nascuntur folia rugosa, viridia, sensim in mucronem desinentia: flores verticillatim in summo caule & ramis nascentes, ejusdem cum præcedentibus formæ, galeatos habet, minores tamen, & coloris rubri, semen in caliculis exile, nigrum: radix vivax, singulis annis nova germina producit. Florebat mihi Junio.

*Salvia Prunellæ
Austriæ, 1713*

*Salvia Prunellæ
Sp. h. h. h.*

Hormini fil.
IIII. species
altera.

Hormini fil.
IIII. species
tertia.

Hormini fil.
IIII. species
quarta.

Hormini sil. IIII. quinta species.

Hormini sil. v. altera species.

Salvia verbenacea, L.
C. Bauh. Pinax. 165. 1.

Salvia sylvestris, L.
Mull. dict. 2. 4. 39.
Sp. hist. Lam. 6. 311.
Craut. 2. 4.

SE D & Quinta species Hispanico semine mihi Viennæ Austriæ nata, illi non valde dif-
 similis: etenim caules habet non minùs altos, quadrangulos, nodis cinctos, villis quibusdam
 obsitos, & folia in singulis nodis ferè similia, paulò tamen duriora, leviora, angustiora, angu-
 losa quodammodo, mucrone magis obtuso, & laxioribus dentibus prædita, præsertim quæ
 secundùm radicem nascuntur: è caliculis, in extremo caule luthinisque ramis verticillatim
 nascentibus, & veluti in spicam desinentibus, emergunt flores reliquis speciebus longè mi-
 nores, Lavendulæ florum ferè æmuli, nec colore ab illis valde differentes: quibus deciden-
 tibus, succedit semen nigrum: radicem habet superioribus similem: & tota planta simili
 cum reliquis odore prædita. Floret etiam Junio.

Hormini sil.
IIII. quin-
ta species.

Nascitur & hæc sponte in Angliâ: nam cum negotiorum quorundam causâ, anno M. D.
 LXXIX. in eam insulam essem profectus, & in aulâ, quæ tum Grenwycij, quarto infra Lon-
 dinum miliari erat, versarer, satis frequentem ad Regiæ arcis Hippodromum inveniebam,
 Septembris initio cum florentem, tum semine onustam.

Natalis.

PEDALI plerumque est Horminum silvestre Quintum altitudine, quadrâgulis caulibus
 & geniculatis, reliquorum generum instar: folia ad singulos nodos bina, sibi invicem oppo-
 ta, rugosa, Salviæ foliorum pænè æmula, non tamen incana, per oras nonnihil serrata, dura,
 gustus exsicantis & amari, odoris verò, quàm superius descripta, jutundioris: flores à me-
 dio caule ad fastigium usque verticillorum instar in orbem nascuntur è purpureis caliculis
 exeuntes, Salviæ similes, sed minores, eleganti colore præditi ex cæruleo purpurascens, &
 quasi violaceo, interdum etiam dilutiore, nonnumquam verò quasi cineraceo: semen in ca-
 liculis nigrum, reliquis generibus minus: radix digiti minimi crassitudinè aliquando equat,
 nigroque cortice tecta est, interiore parte flavescens, multos singulis annis producit cau-
 les, inferiore, & terræ viciniore parte humi procumbentes, atque è nodis radici proximio-
 ribus subinde fibras agentes. Tota denique planta aspectu elegans.

Hormini
sil. v. species
prior.
Salvia nemorosæ
Lam. 6. 590.

Vbique circa Viennam Austriæ nascitur, totaque Pannoniâ, secundùm vias, in agrorum,
 vinetorumque marginibus. Integrâ æstate floret, & subinde semen profert.

Est hujus generis alia species longè major, duorum cubitorum altitudinem plerumque
 attingens, interdum etiam superans: ipsius caules triplo crassiores, quadranguli tamen, &
 uti alterius, geniculati: folia multo majora, & crassiora, albis maculis magnâ ex parte
 distincta, qualibus & Salviæ cujusdam, & Menthastrî folia notata videre memini: spi-
 ca florum longior & crassior, florum verò formâ, colorèque, atque etiam semine, sa-
 tis conveniunt.

Hormini sil.
v. species al-
tera.

Rarior

Rarior est hæc species Priore, nec nisi in pratis herbosisq; locis, ubi gleba uberior, invenitur: & paulò serius alterâ florere incipit.

*Horminum
sive
minus lupi-
num Cretic.*

NEC inelegans est Hormini silvestris genus illud minus lupinum, quod semine ex Cretâ primùm allato, deinde Lugdunum Batavorum ad Ioannem Hogelandum misso, illi natum est anno M. D. XCIII. & sub extremum sequentem Iulium flores tulit.

FOLIA autem promit per terram strata, pollicari longitudine minora, secundùm pediculum angusta, deinde paulatim in latitudinem expansa, rugosa, per oras crenata: caules ejus aliquantulum angulosi, in quibus per intervalla nascuntur bina semper folia sibi opposita: quibus in orbem dispositi incumbunt seni flores albi, Cattariæ vulgaris floribus formâ, & amplitudine pares. Tota planta insipida est.

Nemina.

SILVESTRIS Hormini, ὀρμίνης τῆς ἀγρῆς, ut dixi, genera videri has omnes plantas, censeo: nemini tamen legem imponere volo, sed cuilibet, quo nomine eas donare velit, liberum relinquo. Mihi verò, Scharlea vulgaris, sive Sclarea (ut quidam dicere malunt) quam Galli

Oruale

Oruale, Vngari *Zent Janos sine*, hoc est, S. Ioannis herbam, vocant, Horminum silvestre

*wild Sal-
bey*

Primum erit: Colus Iovis luteis floribus, Horminum silvestre Secundum: licet quidam Galeopsim luteam vocare malint, notis reclamantibus tamen: Quod mihi primo loco descriptum est, Tertium: Quod secundo, Silvestre Lobelij, Gallitrichum vulgo dictum, Trago verò *wild Salbey*/ Quartum: cujus quinta species semine ex Hispanijs misso Baccharis nomine mihi nata, magna autem illa Plantarum historia, quæ triennio post evulgatas meas Pannonicarum stirpium observationes in lucem prodijt, Sideritidem querno folio appellare videtur: Quod autem penultimo loco descripsi, mihi Quintum erit: rhizotomæ mulierculæ Austriacæ *wild Salbey*/ id est, agrestem salviam nominant, vulgòque venalem proponunt, cum alijs balnearibus herbis. Matthiolus secundam ejus speciem, Horminum silvestre vocare videtur: Lobelius inter Verbasci genera recensere maluit, & Verbascum nigrum salvifolium appellat, quod an luteo flore variet, nunquam observare memini. Sextum autem erit, lupinum illud Cretico semine natum.

MENTHASTRUM.

CAP. XIX.

*Mentha sil-
vestris.*

1.
*Menthastrum
montanum.*

*Nepula pannonica, L.
Mulla, diet.*

NVLLAM Provinciam adire memini, in qua non conspexerim Menthastrum, sive Silvestrem Mentham, Græcis ἰδύσμον ἀγρῆν dictam, sponte secundùm aquas & riguis locis nascentem: Binas verò alias, præter eam, plantas observabam, partim in Pannoniâ & vicinis locis sponte nascentes, partim semine peregrè accepto mihi Viennæ natas, quæ ad ejus classem pertinere videntur.

CVBITALI, aut ampliore Prima assurgit caule, quadrangulo, medullâ pleno, multis nodis constante, ex quibus bini semper ex adverso oriuntur ramuli similiter quadranguli, circa quorum extremas partes oblongæ spicæ, verticillatim compositis caliculis constantes, in quibus flores Menthæ silvestris aut illius potius Calaminthæ, quam vulgo Cattariam vocant, floribus similes, exalbidi, grati odoris: folia adversis inter se pediculis caulem & ramos ad singulos nodos ambiunt, Menthastrum ferè similia, sed magis ad Cattariæ folia accedentia, colore tamen minus albicante quàm illa, aut Menthastrum, sed potius viridi, menthastrum odorem referentia, acrem & calefacientem saporem: radix dura, & lignosa ex lateribus propagines spargit, ut reliquæ congeneres plantæ.

Sponte nascentem hanc plantam inveniebam, primùm ad Austriacarum Alpium radices in pratis monasterio S. Crucis vicinis, & ad Rehenaw Præsulis Neubergerensis arcem, Augusto florentem: deinde maximâ copiâ in Vngariâ,

ad radices scopuli, in quo extructa est munitissima arx Nemethwywar, Germanis *Eysing* dicta, Illris Viri Balthasar de Bathyan p. m. qui, dum vivebat, hereditarius Archidapifer erat Regni Vngariæ, & S. C. R. Q. M^{ti} à Consilijs: tum etiam in Leytenberg supra Manderstorff Junio florentem, quo tempore similiter, in hortos translata, flores producit.

Menthastrum II. Montanum.

Menthastrum III. tuberosa radice.

Menthastrum Pannonicum, L. Lam. 1. 210

Nepeta tuberosa Sp. hist.

ALTERA, quæ mihi Viennæ semine nata est, & alijs quibus id communicabam, acceptum ex Hispanijs Calaminthæ tertiæ nomine, cubitales habet caules, quadrangulos, re-
ctos, frequentibus, ut superior, nodis cinctos, subhirsutos: folia longiuscula, rugosa, in am-
bitu nonnihil serrata, superioris Menthastrum folijs non dissimilia. magis tamen incana, non
suavis odoris, amari & acris saporis, singulos nodos æquali, sed opposito inter se situ am-
biunt: summi rami cum extimo caule, in molles, canescentes exilium foliorum spicas desi-
nunt, & inter ea verticillorum ritu compositi nascuntur caliculi, è quibus prodeunt floscu-
li candidi, Cattariæ florum æmuli: his marcidis, succedit semen illi par, exile, nigrum: radix
crassa, succulenta, raphano ferè æqualis, foris aliquantulum fusca, in multos hinc inde ad
latera quasi parvos adnascentes napos extuberat, alijsque longiusculis fibris donata est, per-
ennis, & plures singulis annis caules proferens: imo ipsi etiam napi à matre abrupti, & terrâ
obruiti, novas interdum plantas procreant. Floret Iunio.

II.
Menthastrum tuberosa radice.

Pictor non satis fideliter plantam expressit: nam & inferiora folia latiora esse debebant, & rugosa, & adnati in lateribus napi crassiores & magis tumentes, & fibræ omis-
sæ, quas ad-
ditas oportuit.

EODEM porrò tempore, quo semen, ex quo hæc planta nata, ex Hispanijs mittebatur, additum erat etiam aliud Calaminthæ primæ appellatione inscriptum, ex quo pulcherri-
mum Cattariæ genus enatum, cubitales habens caules, quadrangulos, geniculatos, multis
ramis præditos: oblonga, angusta, per oras crenata & incana folia, odore quàm in Cattariæ
vulgaris folijs vehementiore, fervido gustu: flores spicatum in extremis ramis nascentes,
candidos, vulgaris Cattariæ floribus respondentes: deinde semen in exilibus calicibus ni-
grum, Calaminthæ semini par: radicem duram, fibrosam, perennem, singulis annis novos
caules proferentem. Floret Iunio & Iulio.

Cattaria tenuifolia Nepeta angustifolia W. & A. 3. 69

MENTHASTRUM montanum Pannonicum appellari poterit Prior: Alteri, tuberosæ ra-
dicis cognomen addi: Cattariæ verò, Hispanicæ tenuifoliæ nomen aptari.

MARRUBIVM.

CAP. XX.

LEGITIMUM Marrubium multis locis frequens crescit: at in Austriâ & Pannoniâ ra-
rum est, & certis duntaxat locis ijsque paucis sponte nascitur. Aliud verò genus fre-
quentissimum illic conspexi, quod (dum Pannonicarum stirpium observationes evulgâ-
bam, ne-

Marrubium vulgare.

Marrubium vulgare.

Marrubium alterum Pannonicum.

bam, nemini adhuc descriptum fuisse arbitror. Ejus Historiam hoc capite dabimus: sed legitimi iconem præponere volumus, ut utriusque collatione facta, facilius agnosci possit quæ sit differentia.

MULTOS verò ex eadem radice profert Pannonicum caules cubitales interdum, quadrangulos, firmos, nodosos, in plures ramos divisos: folia ad singulos nodos bina, contrario situ nascentia, duas uncias longa, unam lata, in ambitu serrata, legitimo Marrubio præne similia, sed angustiora, nec adeò orbiculata, imò paulatim à petiolo in latitudinem excrecentia, sensimque in mucronem desinentia, prorsus incana, non injucundi odoris, amaritudinis tamen manifestæ, & acrimoniz: flores candidi, marrubij floribus similes, in mollibus & canescentibus caliculis nascentes, verticillorum instar summum caulem summosque ramos ambiunt: radice cum legitimo convenit, quæ singulis annis novos stolonès eòsque numerosiores profert.

Adeò vulgare hoc Marrubij genus est toto Viennensi agro, ut vinetorum agrorumque margines, sicque & graminei campi eo abundant, imò in ipsius urbis (quæ ab aquis sunt liberæ) fossis nascatur. Nullo tamen, quod sciam, apud illos in usu est. Floret Julio.

Natum id apud Belgas, non Hispano semine (nullam enim similem plantam in Hispaniâ videre memini) sed Austriaco.

An porro, Marva Iantusa Serapionis, cujus meminit lib. de Simpl. Med. ex plâtis, c. 295?

ALYSSVM GALENI.

CAP. XXI.

EX multis quæ Alyssi Galeni nomine circumferuntur plantis, nullam prorsus inveni, quæ descriptioni responderet. Sed in meâ Hispanicâ peregrinatione quâdam observasse arbitror, quæ illius delineationi ita exactè quadrare mihi videretur, ut quin illud ipsum sit, nullum dubitationi locum amplius relinqui posse existimem.

PEDALI verò est altitudine, quadrangulo caule, statim à radice in multos ramos diviso, canescentes omnino, & veluti tomento obductos, circa quos, ad singula genicula bina folia contrarijs inter se pediculis semper enascuntur Marrubio similia, breviora tamen magisque crispa & incana, inodora, amara; calices per intervalla verticillatim ramos ambiunt, quinque plerumque aculeis horridi, candidi, è quibus Marrubij flos exilit, sed colore diversus nempe purpurascens: semen in aculeatis vasculis subrufum, Marrubiano semini par: radix dura, multifida, vivaxne an annua, istuc observare non potui. Sed semine quod ex Hispanijs attuli, apud meos Belgas nata, eo quo floruit anno plerumque perijt: semine autem ma-

*Ballota nigra, L.
Simp. 2: 101*

*Marrubium vulgare, L. op. 816, H. Clus. 312
Cramb. 231. M. Clus. 312*

*M. Pannonicum, L.
Lam. 2: 776*

*Marrubium Pannonicum, L. op. 815
Simp. 2: 101
Cramb. 274*

*Marrubium
alterum Pan-
nonicum.*

*M. Pannonicum
W. Cl. 3: 110*

*Alyssum Ga-
leni.*

Alyssum Galeni.

rem maturo sponte deciduo singulis annis renascebatur adhuc, cum inde excessi: atque etiam nunc in quibusdam Belgicis hortis conspicui puto.

Vno duntaxat Hispaniæ loco (tametsi non dubitem pluribus inveniri) hanc plantam nascentem observabam, ad Elda videlicet pagum, in cœmeterio, quo plurima cœnotaphia Arabicis litteris sculpta videre licet, Valentino regno, septem sub Horiuëla (Orceli veteribus dicta) miliaribus, sive leucis Hispanicis, eamque florentem, & semine maturo onustam, medio Martio.

CETERVM primo conspectu Marrubium esse censebam, donec & aculeati caliculi, & flos ipse, in memoriam mihi revocarent Alysson quod Galenus lib. secundo de Antidotis in hunc modum describit: Alysson herba est Marrubio similis, asperiores tamen & magis spinosos in furculorum summitatibus orbes habet, florem ad cæruleum vergentem profert. Hanc inter caniculæ æstus colligere oportet.

Nominis autem rationem, atque ipsius etiam facultates libro sexto De simp. medic. refert. Nuncupata (inquit) est hæc herba ἀλυσσον, quod mirificè iuvat demorsos à cane rabido. Sed & rabienti quoque data, sæpe in totum sanavit: atque hoc ex totius substantiæ similitudine efficit. Dictum prius est, talem facultatem ex solâ percipi experientiâ, & plan-

nè nullâ constare methodo. Quod si quis ad multa experiatur, cognoscat facultatem habere mediocriter resiccantem & digerentem, non nihil etiam abstergentem. Hac ratione & vitiliginem, & maculas faciei à sole prognatas expurgat. &c.

PAVSANIAS in Arcadicis eandem nominis rationem assignat Alyssu: eandem etiam Plinius, cujus tamen Alyssum ab isto longè diversum est.

MEAM autem opinionem de Alyssu Galeni rejicere non possum, licet multis post annis ab evulgatâ meâ Hispanicarum stirpium Historiâ, viderim quæ Nobilis idemque Cl. Vir Fabius Columna scripserit de Alyssu Antonij Coi: nam, ut initio capitis dixi, nullam stirpem videre memini, quæ proximius accedat ad illius Alyssi historiam, quam hæc. Marrubium certè esse non potest, quia nec odorem habet Marrubij, nec utriculos lenes ut illud, sed asperos & pungentes, floresque purpurascens, non albos.

GALEOPSIS.

CAP. XXII.

NULLVS Recentiorum quotquot de plantis scripserunt, mihi satisfacit in icone Galeopsis historiæ additâ: nam vel Lamij genus aliquod, vel Scrophulariam vulgarem substituunt, cum ad illarum nullam Dioscoridis descriptio aptari possit. Legitima tamen ejus Auctoris Galeopsis, est adeo frequens multis locis, ut mirum sit, neminem hæcenus in eam animum intendisse.

LEGITIMA porrò Galeopsis ex radice fibrosa & singulis annis augecente, multas interdum fert virgas, quadrangulas, quibus alternis in hærent folia ex adverso nascentia, longis pediculis innixa, urticæ folijs adeo similia, ut prima facie imponere possint, villosa quidem, sed non mordacia: summum virgarum fastigium quodammodo in spicam definit, verticillatimque ambitur quinque aut senis simul nascentibus caliculis in quinque lacinas divisus, è quibus prodeunt longiusculi flores instar florum Lamij hiantes, sed longè minores, coloris ex atro purpurascens, propendentibus labellis, albis quibusdam venis notatis: semina in caliculis quaterna, maturitate nigra, ut in Sideritide 1.

Tota planta gravis odoris est, præsertim umbrosis locis nata: ejus verò quæ in apertioribus locis, ut in recens succis silvis, crescit, remissior est odor. Floret Junio & Julio.

CVBITALI autem est Altera Galeopsis caule, interdum etiam majore, quadrangulo, crasso, secundum radicem rubente, frequentibus geniculis prædito, è quibus bina semper inter se opposita nascuntur folia, Vrticæ folijs haud absimilia, per oras similiter crenata, sed lon-

Natalis.

Alyssum cur sic dictum.

Galeopsis vera Diosc.

Galeopsis maxima Pannonica.

Lamium ovale W. 26. 3. 26

Galeopsis legitima.

Galeopsis maxima Pannonica.

sed longè majora, palmaremque amplitudinem sæpissimè superantia, hirsuta quidem, sed non mordacia: à medio caule sursum versus, ad singulos nodos, orbiculatim semi, octoni, nonnumquam deni nascuntur flores, non simul, sed successivè sese explicantes, Lamij floribus multo majores, saturè rubri & tamquam purpurei, galeæ instar hiantes, labro inferiore (cujus laciniatæ oræ) bifido, & frequentibus ad latera barbulis prædito, interiore parte purpureis & candidis lineis depicto, quatuor staminibus cum stilo sub galeâ latentibus, odore gravi, & ingrato, uti tota planta, si teratur, gustu etiam insuavi & amaro: laciniata vascula, deciduis floribus, quaterna semina continere deprehenduntur Mollucæ similia: radix crassa, fibrosa, perennis, singulis annis augetur pluresque stiones proferens.

Natales.

Maximâ copiâ nascitur in silvosis illis montibus, arcu Grebén Ill. Balthasar de Batthyán, in Pannoniâ interamni sitæ, vicinis, supra Warasdinum, ubi florentem Maio mense eruebam anno M D LXXIX. & inde delatam in hortum Viennæ transferebam, in quo multos perstitit annos mirificè augetur, & semine deciduo nascentibus novellis plantis, vicinas areolas & pulvinos implens.

γαλιόψις ἢ γαλιόβδολον.

GRÆCIS porrò dicitur Prior planta Γαλιόψις ἢ γαλιόβδολον: Plinius Galeopsim & Galeobdolon appellat, atque iisdem verbis, quibus Dioscorides, totius stirpis historiam, ejusque facultates describit. Alterius nullum nomen intellexi.

LAMIUM.

CAP. XXIII.

VRTICAE illius innoxie & morfu carentis, quam Plinius Lamium appellat, varia sunt genera, cum foliorum formâ, tum floris amplitudine, exilitate & colore inter se differentia: ea cum sint ab alijs proposita, huc inferre non est necesse. Sed alias quasdam stirpes in medium adferre lubet, quæ non minorem affinitatem cum Lamio habere videntur, quàm illa.

Lamium Pannonicum I.

PEDALES & majores interdum habet Prior caules, quadrangulos, hirsutos, Lamij æmulos, quibus, per intervalla, adversis semper pediculis, bina, veluti in Vrticarum genere, innascuntur folia, Melissophyllo fere similia, rugosa, atrâ viriditate nitentia, gustu aliquantulum acri: flores ex singulis nodis inter folia terni aut quaterni prodeunt, omnes antrorsum spectantes & propendentes, longiusculi, inodori, Lamij florum quodammodo æmuli, majores tamen, & nullâ galeâ insigniti, solo labro inferiore promisso, & reliquis folijs

Lamium Pannonic. i. versicolore flo.

Lamium Pannonic. i. albo flo.

Melittis melissophyllum, Lam. fl. 3. 16. Crantz 204

*Melittis melissophyllum, Lam. 4. 50
M. grandiflora, Lam. fl. 3. 172*

folijs (que in quibusdam floribus ex albo purpurascunt, aut dilutiore purpurâ nitent) majore, purpurei coloris: utriculi ex quibus flores prodeunt, satis laxi & capaces, ex viridi pallentes, semen magnum, nigricans, inæquale continent: radix crassiuscula, & aliquantulum nodosa, multas fibras agit, & singulis annis novos caules profert, instar Urticæ, & aliarum similibus plantarum.

Copiosè in Leytenberg, monte Badensibus thermis imminente, Gumpostkirche, Medeling, & alijs editis Austriæ & Pannoniæ locis, umbrosis & silvosis invenitur. Nascitur etiam in editis illis silvis Francofurto vicinis ad dextram, Septentrionem versus. Floret Maio, semen maturum est Junio. Reperitur etiam niveo flore, sed rarissima. Apud Lausamiam verò in Allobrogibus, nullam aliam stirpem videre memini, quàm quæ album florem ferret, anno videlicet M. D. LII. dum è Narbonensi Galliâ per Helvetios in patriam redirem.

*Natales.
Lamium Pannonic. i. albo flore.
Lamij Pannonic. i. speciei altera.*

Ejus in Austriâ speciem alteram observabam, non valde ab illâ differentem, nisi quod infirmiores haberet caules, frequentiores etiam, ex radice singulis annis repullulantes, folia item paulò angustiora.

FVCHSIUS & TRAGUS hanc plantam Melissophyllum appellarunt, cum tamen exigua odoris gratiâ prædita sit, nec apes ejus floribus valde delectentur: & haud scio an apta sit ad alvearia intus confricanda, alliciendarum aut retinendarum apum gratiâ, ut est vulgatis melissa, quibusdam citrigo, ab odore citrii mali, dicta, quæ omnium Doctiorum judicio verum *μελισσόφυλλον* censetur. Ego ad Lamij genera potius referendam arbitror.

Melissophyllum Fuchsi.

μελισσόφυλλον λεγεται. II.

EXOTICA est Altera, cui, dum primum nata est, subrotunda sunt folia, urticæ folijs similia, nisi ampliora ut plurimum essent, molli lanugine villosa, pingui & lento quodam veluti rore leviter aspersa, dum novella sunt, in ambitu serrata, longis pediculis fulta, inter quæ altero anno emergit caulis vel sexangulus vel quadrangulus (utriusque enim formæ nascuntur) molli lanugine pubescens, per quem ex intervallis, æqualiter, sed ad verso semper situ, in nodis spatia sunt folia, modò terna, modò bina, superioribus minora, & brevioribus petiolis hærentia, è quorum alis, nunc bini, modò terni, pro foliorum numero, exiliunt pediculi, unciales, tenues, firmi, hirsuti, ternos vel quinos flores sustinentes, concavos, anteriore parte nonnihil hiantes, exiguo labello prominente, & tenui stilo cum staminulis emergente, præditos, coloris è viridi pallefcntis: floribus succedunt capitula, Lini ferè, aut potius Scrophulariæ vulgaris, mucronata, exili nigro semine plena: radix urticæ similis, obliqua & multis fibris capillata, cujus caules hieme pereunt, sed novo vere, interdum etiam ante hiemem alij plures ex ea ad latus renascuntur.

Lamium Pannonicum alterum sine exotic.

Hanc stirpem primùm florentem observabam Viennæ Austriæ in meo hortulo ad parietem natam nescio quo semine, anno M. D. LXXVIII. subsequens hiems auferebat quidem, sed deciduo semine prognatæ sunt insequente anno aliquot plantæ, quæ de mùm altero vere flores protulere. Floret Maio, semen Junio maturum est: deinde tota planta radicibus perit. nonnumquam tamen ex radice etiam repullulat.

Si quis me hanc plantam minus aptè inter Lamij genera reposuisse putat, liberum illi esto, vel ad Galeoplin, vel aliam quampiam congenerem referre.

III. *Lamium III.* SED & ad Lamium fortè referri possit elegans hæc planta, quæ ex radice, vulgari (ut mihi relatum) urticæ simili, plures profert cauliculos pedales, teretes, quadrangulos, frequentibus nodis cinctos, ad quos alternatim bina contrario situ in longis pediculis æqualiter nascuntur folia, Lamio, sive Urticæ non mordaci vulgari, & foetidæ, quæ purpureo flore est, similia, proximius tamen ad Hederæ terrestris sive Chamæcissi vulgaris folia accedentia, inter quæ caliculi terni, quaterni aut quini, continentes flores, hederæ terrestris vulgaris floribus forma proximos, hiantes, nulla supernè galea imminente, sed latiusculo dumtaxat folio reflexo, mixtis coloribus cæruleo, albo, & purpurascete insignitos.

Nascentem numquam videre contigit: sed iconem suis coloribus diligentissimè expressam, mihi dono dabit anno M. D. LXXIX. Ill. Dn. de Barthyas: mutilam tamen & sine radice, uti hic expressa est. Aliquot post annis radicem urticæ similem esse intellexi.

BETONICA.

CAP. XXIIII.

Betonica vulgaris duorum generum.

N VLLI sunt in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque Provincijs montes herbosi, nullæ silvæ, nullæve prata, in quibus non abundantissimè proveniat Betonica usitata flore rubro sive purpureo: quæ duorum generum est. Vna enim breviorum florum spicam habet, & maturius floret. Altera autem longiore, molliore, & magis fuscâ est florum spicâ, illaque etiam serius flores suos explicat: solet præterea hæc postrema in majorem altitudinem excrescere, quàm prior, licet eodem loco utraque sponte nascatur, vel eadem pulvino excolatur.

Betonica albiflora.

VERVM istic mihi observata est alia Betonica, cui multa sunt folia rugosa, subhirsuta, in ambitu serrata, Betonice vulgaris foliorum prorsus æmula, non adeò tamen fuscâ viriditate nitentia, sed dilutiora: quadrangulares caules, geniculati, subhirti ex illorum medio

excunt,

*B. alopurpurea
L. sp. 3. 91
Sp. hist.
Caus. 252*

Betonica.

B. officinalis
u. cap. 310
Crucif. 257

Sideritis 1.

exerunt, & in pedalem altitudinem excre-
 scunt, subinde extremâ parte in alas sese di-
 videntes: folia in singulis geniculis caulem
 & quali situ ambiunt, hâmi fuis minora, nul-
 lo pediculo fultra, odorata, quemadmodum
 & illa, gustus amaricatis: summi caules & ra-
 mi in dentam caliculorum spicam desinunt,
 è quibus flos emergit vulgari formâ similis,
 sed coloris omnino albi: semen deinde in
 vasculis, Betonice vulgaris semini par, fu-
 scum: radix non dissimilis, vivax, singulis an-
 nis augefcens, & plures caules produccns.

Crescit in ascensu montis Neuberg, Et *Natales*
 scheri jugi & alijs quibusdam editioribus lo-
 cis: sed omnium abundantissimè supra Zee-
 hof, magno ultra Garingam miliari ger-
 manico, quâ iter est in Herrenalben & Dur-
 renstain. Floret istie Julio, in hortos translata
 maturius aliquanto, ubi egregiè augefcit.

Hujus meminit diligentissimus peritissi-
 musque Cordus lib. 11. Hist. Plant. cap. CLIX.

SIDERITIS. CAP. XXV.

SIDERITIDIS, multa, ab his qui Stir-
 pium Historiam scripserunt, adferuntur
 genera, quæ forsitan non omnibus adhuc
 cognita: quædam tamen in medium adferre
 est animus, quæ ad Sideritidis Primæ Dio-
 scoridi Heracleæ cognominatæ, classem re-
 ferri posse videntur.

PRIOR caules habet quadrangulos, cu-
 bitales, hirsutos, geniculatos, folia ad singu-
 los nodos bina, ex adverso nascentia, rugosa,
 villis obsita, Tertiæ folijs majora, per ambi-
 tum serrata, graviter odorata, gustus amari-
 cantis & acriusculi: ramuli ad singula panè
 genicula nascuntur minoribus folijs obsiti:
 flores summum caulem verticillatim ambien-
 tes in spicam desinunt, galeati aliquatulum,
 candidi, odorati, hiatum sive rictum sangui-
 neis notis conspersum habentes: semen in
 pentagonis vasculis inæquale, nigrum: radix
 dura, lignosa, ex summo capite plures interdum
 proferens caules.

Passim in Galliâ, Germaniâ, Pannoniâ, *Natales*
 Austriâ, siccioribus agrorum & silvarum cę-
 duarum marginibus obvia est, hæc Sideritis.

HVMILIOR est Altera, neque pedalem *II.*
 excedit altitudinem, in raros divisa ramulos, *Sideritis 11.*
 folijs priori similibus, mollioribus tamè: flo-
 res ampliores, albi, pallefcente labro, & pau-
 cis rubris punctis asperso, verticillatim in
 utriculis caulem supremosque ramulos am-
 bientes, breviorè quàm in superiore, &
 quasi mutilatam spicam conficiunt, ut in
 Prunellâ vulgo dictâ.

Nusquam non occurrit in agris, & inter
 segetes multis Pannoniæ & Austriæ locis:
 circa Triebswinckel autem frequentissima.
 Floret Julio.

LONGIORE est Tertia folio quàm Mar-
 rubium, satis ad Salviæ folium accedete, mi-
 nore tamè, querni ferè folij divisura, scabro,
Sideritis 111.

Slachtop amara
u. cap. 310

Sideritis III.

Sideritis IIII.

S. hirsuta
Lam. 2. 169

Sideritis
Lam. 2. 169

Sideritis V.

Natales.

Sideritis IV.

Sideritis VI.

Sideritis romana
Lam. 2. 168

villis quibusdam prædita, nec insucundi gustus nec odoris: caules fundit quadrangulos, palmum ut plurimum excedentes, interdum procumbentes, duros, hirtos, candicantes, quorum summitates per intervalla verticillati orbis coronant, ut in primo genere, orbis vasculis constant, in quibus flos prior par, ex candido nonnumquam purpurascens, quo evanescente, semen in vasculis nigricans reperitur: radix dura, lignosa, vivax.

Frequens occurrit aridis & petrosis Castellæ veteris locis, æstate flores, quibusdam etiam locis, in Autumnum usque floribus onusta conspicitur.

ALIQVOT habet Quarta ramos procumbentes, quadrangulos, tenues, villis quibusdam obsitos, quos per intervalla contrario semper situ bina cingunt folia, Primæ ferè similia, paulò tamen minora, à medio ad extremum serrata, nonnihil etiam villosa: summos ramos verticillatim ambiunt vascula in quibus flores, prioribus formâ similes, quantum ex delineatione colligere potui, propterea de colore nihil pronuntio, neque de semine, quod superiorum semini par esse verisimile est: radix nõ videtur vivax, sed eoanno, quo planta flores protulit, perire.

QVINTA, medium caulem habet surrectum, quadrangulum, deinde, statim à radice, multos in latera spargit ramos, humifusos, quadrangulares, quibusdam villis pubescentes,

Sideritis vi. Pannonica.

Sideritis vii.

S. hyspanica
L. f. 803
Sp. hist.
Mull. Syst.
H. Cap. 313
P. Lam. 2. 169

befcentes, geniculatos, quos bina semper inter se opposita, ad singulos nodos, amplectuntur folia, præcedētis folijs penè similia, minus tamen serrata, inter quæ, ab imo ad summum usque, verticillorum ritu nascuntur in vasculis flores, superioribus etiam formâ similes, quorum color (ni fallor, nam in arvis Belgicæ illam olim observasse puto) albus: nec hujus radix vivax esse videtur.

Harum duarum postremarum, cum illius quæ septimo loco describeretur, icones ad me mittebat Jacobus Plateau anno m. d. xc. ipsius manu eleganter expressas (quemadmodum & pleræque aliæ ab eo acceptæ) quarum priores nudæ omnino, solo duntaxat Sideritidis alterius nomine adscripto: tertiæ autem quædam notæ adjectæ.

SEXTA pedalem non superat altitudinem: caulis illi quadrangulus, ab radice statim ramofus: folia secundum radicem, priori genere non breviora, eodem modo venosa, sive nervis quibusdam excurrentibus prædita, sed molliora, nec in ambitu serrata, at, quæ summum caulem & ramos ambiunt, breviora: flosculi statim à ramorum exortu, ipsos & caulem, in caliculis quinque lacinijs constantibus verticillatim ambiunt, primis longè minores, & vasculis vix prominentes, formâ tamen illis similes, fusci coloris, labello autem parte interiore pallido: semen superiorum semine minus, nigricans: extremos porrò ramos caulemque, foliolorum pallefcientis coloris coma occupat, totâq; adeò planta molli lanugine prædita est: radix albescens, lignosa, aliquot fibris hirta, sed non vivax, quippe quam maturo semine subsequens hiems penitus tollere solet, non minùs quàm Alteram & Quartam.

Sideritis vi.

Frequentissima est in Pannoniæ Austriacæ; inferioris arvis & inter segetes, macro & sterili solo. Floret Junio & Julio, semen subinde maturum etiam Julio.

Natales

PLURES ex eadem radice promit Septima caules, pedales, quadrangulares, lignosos, surrectos, in quibus, ad singulos nodos, bina nascuntur folia, sibi invicè opposita, angusta, hysfopi vulgaris foliorum quodammodo æmula, saturatius virentia: flores Quintæ, minores & Lavendulæ floribus non valde dissimiles, nonnihil pallefcientes, in orbem nascentes, inter latiuscula, brevia, serrataque folia summos caules ambiunt, & illa extremorum foliorum coma flavescit: radix longa est, dura, lignosa, pallefcientis fusco infecti coloris, aliquot annis perdurat, frigorisque patiens hiemem in horto ferre potest. Floret Julio & Augusto.

Sideritis vii.

DICITUR Græcis σιδερίτις ἢ ἡράκλεια, Latinis etiam Sideritis. Prima vulgo Herbariorum in Galliâ & Germaniâ, Tetrahil & Herba Iudaica: Tertia etiam apud Hispanos Tetrahil. Prima Vngaris Tiz tös fia, id est, nobilis herba dicitur. Prima & Sexta rhizotomis Viennensibus muliereculis Juso per traut. Quartam & Quintam (ut dixi) Sideritidis alterius nomine acci-

σιδερίτις ἢ ἡράκλεια.
Tetrahil.
Herba Iudaica.
Juso per traut.

ne accipiebam: Septimam verò pro Alpinâ, sive montanâ Sideritide: ea aliquid affine habere mihi videtur cum Sideritide montanâ Lobelij.

Facultates. Sideritidis illita folia, referente Dioscoride, suapte vi, vulnera sine inflammationis periculo jungunt. Primam & Sextam in usum desiccata ad servant rhizotoma mulierculæ. Nam præterquam quod adversus capitis dolorem, quem Stiri Sucs per appellant (unde herbe nomen) ipsum decocto illius lavari utile censent, à nescio quo indocto empirico edoctæ: earundem etiam decocto pedes & alios artus defatigatos, aut alioqui rigentes, utiliter foveti prædicant. Hoc equidem scio, quosdam ad crurum erysipelata (Belgæ de roose/ Germani die rote appellant) curanda, Primæ recens collectæ & adhuc virentis decocto non sine felici successu usos esse, crura fovendo, aut decocti fumo leniendo.

OCIMASTRUM VALENTINVM.

CAP. XXVI.

Ocimastrum
Valentinum.

APPELLABANT hanc plantam Doctiores in Valentinâ Hispaniæ Academiâ, Ocimastrum, tamen si Dioscoridis descriptioni exactè non conveniat: malui tamen hoc nomen illi relinquere, quàm aliud aliquod indere incertum, aut plantæ cuiuspiam à Veteribus descriptæ minus respondens. Nam quòd nonnulli, ex solo picturæ intuitu conjecturam facientes, hanc meam iconem, quam ex verâ plantâ exprimi curabam, Marrubio aptare maluerint, causam non video, quandoquidem hujus folia, tamen si frequentibus venis prædita, Marrubij folijs sunt multò molliora, & minùs crassa, neque ulla odoris gratiâ, qualem illi suo Marrubio tribuunt, commendantur.

VTUT tamen nominare libeat, pedali est altitudine, ramis quadrangulis, villo obfritis: folia illi ad singulos nodos ex adverso sita, Ocimi medijs, formâ & magnitudine, gustu adstringente: circa summos ramos flores proveniunt in orbes dispositi, Marrubij instar, Ocimi floribus similes, in vasculis pungentibus. Semen, quale Marrubio, nigrum: radix Vrticæ aut Lamij radicem æmula, an verò perennis aut annua, nihil pronunciare possum.

PROVENIT copiosè circa rivus ex flumine Guadaluvia vulgo appellato, id est, album flumen ductos, ad urbem Valentiam in Hispanijs, ubi eam initio Aprilis florentem & semine prægnantem observabam, nusquam alibi mihi conspectam.

ἀκυμοειδὲς. *φιδεταίριον.* ἠκυμοειδὲς ποτὸν, quod quidam φιδεταίριον cognominant, semen in vino potum, viperarum, ceterarumque serpentium moribus medetur, teste Dioscoride: & cum melle, vino, myrrha, & pipere Ischiadicis datur.

PRVNELLA ET BGVVLA.

CAP. XXVII.

DIXIMVS in Pannonicarum & Austriacarum stirpium Observationibus, eadem Prunellæ, & Bugulæ genera apud eas gentes inveniri, quæ alijs Provincijs cõmunia sunt: nonnulla tamen etiam istic nasci, quæ ab alijs minimè observata esse agnoscebam, de quibus peculiare caput institueramus. Cum autem in eadem nunc etiam sim sententiâ, illud ipsum caput hic repetere volumus.

Prunella t. non vulgaris. HABET autem illarum plantarum Prior, caulem quadrangulum molliter hirsutum, geniculatum: folia in singulis geniculis bina, ex adverso sita, nonnihil villosa, vulgaris Prunellæ folijs fermè respondentia, gustu amaricante: capitula in summis caulibus crassiora quàm in vulgari: flores illius floribus formâ quidem similes, sed longè majores, nec ingrati odoris, ventre (quod pictor non observavit) laxiore, galeaque saturatius plerumque purpurascens, tamen si inveniantur aliquando dilutiores, & quasi exalbidi, interdum etiam subcinerei coloris: semina in singulis vasculis, ut plurimum quaterna: radicem nigram, multis crassiusculis & candicantibus fibris præditam, novisque propaginibus sese, annis singulis, augentem.

Natales. Eam primùm in Vngariâ & Austriâ, deinde etiam multis alijs Provincijs nascentem inveniebam,

Bugula carneo flore.

veniebam, editioribus & gramineis locis, minus tamen uberem & luxuriantem quam quæ in Aultriâ crescit. Floret Junio, Julio, & Augusto, semen Julio & Augusto maturum est.

ALTERI dodrantales similiter & quadranguli sunt cauliculi, villis obsiti, ramosi, è singulis nodis bina còtrario semper inter se situ proferentes folia, non ut vulgaris subrotunda, sed longa, & in aliquot profundas lacinias divisa, gustu, quæadmodum in vulgari, adstringente: flores summo caule summisque ramis ipicatum, ut in vulgari, nascètes, à quibus quidem formâ non differunt, sed color tubinde variat: nam vel niveus est, vel cineraceus, vel carnei coloris, vel purpureus, quali colore etiâ Mompelliano agro, post monasterium Egremont nuncupatum, ad silvule marginem Septentrioni oppositû olim colligere memini: semè alteri persimile: radix fibrosa est, ex qua prodeuntes singulis annis novæ virgæ, fibras plerumque agere solent.

Gaudet & hæc herbosis & gramineis locis, licet & alijs quæ à fluminibus nonnumquam inundantur, inter saxa invenerim. Floret maturius superiore, nempe Maio, tametsi etiam Junio.

TERTIA, non differt ab eâ quam vulgo Bugulam & Consolidam mediam vocât, vel formâ, vel viticulis summâ tellure repëtibus, quæque nunc flore cæruleo, interdum cinereo, atque etiâ omnino niveo invenitur: illis

tamen

Prunella 11.
non vulgaris,
albo flore.

P. laciniata
L. N. 837

P. grandiflora
L. N. 837

Bugula car-
nei coloris.

P. grandiflora
Spr. bust.

Prunella vulgaris
var. grandiflora
L. N. 837
Prunella vulgaris, Lamour.
Lamour. 1. 473

P. laciniata
L. N. 837
Prunella laciniata, Lamour.
Lamour. 1. 473

Bugula germanica
L. N. 837
Bugula germanica
L. N. 837

tamen hæc paulò tenerior est, florèsq; habet ab ijs quos enumeravi, colore diversos, sunt enim in hæc rubri diluti, sive carnei.

Florentem cum alijs congeneribus primùm observabam anno M. D. LXXVII. non procul Zollonock, in acclivi nemorosi cujusdam collis: deinde iterum subsequente anno, ad monasterium Maurpach è prato quodam aliquot ejus plantas eruebam: conspiciebam denique anno M. D. XCI. in exculto horto Philippi Stephani Sprengeri Palatinalis Pharmacopæi etiam Maio florentem, qui mihi referebat illam frequentem nasci circa Heidelbergam, unde transtulisset quam in suo horto alebat.

CETERVM quæ Bellis media à Matthiolo, major autem à Lobelio nuncupatur in Observationibus, & à vulgò ex Consolidæ minoris generibus censetur, frequentissima est in Alpinis pratis, unde illam sæpius in hortum transtulimus, cum Viennæ agerem.

PARIETARIA SILVESTRIS quorundam,

CAP. XXVIII.

CVR hanc nonnulli Parietariam silvestrem appellent, causam non video, cum neque ad parietes, neque ad macerias (ponte nascatur, imò potius loca culta fugiat, & silvestribus gaudeat. Quia tamen aliquam affinitatem cum proximè descriptis habere videtur, proximum illis locum dare visum est, & illam in tres species distinguere.

Parietaria silvestris I.

Parietaria silvest. II.

*Parietaria
sil. quorundam
I.*

QVADRANGVLO Prior assurgit caule, pedali, nodoso, villis quibusdam hirsuto, in quo alternatim ad nodos bina semper ex adverso nascuntur longa folia, secundum pediculum lata, & sensim in mucronem desinentia, aliquantulum villosa: summus caulis & rami desinunt in foliorum comam superioribus minorum, ad pediculum laciniatorum, mollique lanugine pubescentium, coloris purpurei, nunc dilutioris, modò saturatoris elegantissimi & violacei: inter quæ bini semper inter se oppositi flores nascuntur longiores, concavi, aliquantulum hiantes, superiore labro nonnihil reflexo, & villoso, inferiore latiusculo, & deorsum propendente, coloris initio lutei, deinde omnino aurei, omnes tamen, licet alternis contradicans est, quam subsequens hiems corruptit.

*Parietaria
sil. quorundam
II.*

ALTERA caulem etiam habet pedalem, rarò ampliorem, quadrangulum, nonnihil interdum purpurascens, statim à radice in ramos divisum, qui alternatim, æquali semper, attamen contrario, situ nascuntur: sub his expanduntur folia oblonga prioribus ferè similia, virentia, ingrati & aliquantulum acris saporis: flores in summis ramis inter pinnata & angusta

*D. monnium pallidiorum
L. 1. 1247
M. 1. 570*

*Melampyrum nemorosum
L. 1. 843
Lam. 4. 21*

Lob. 1. 36

*Melampyrum nemorosum
Lam. 4. 21
Em. 1. 3. 125*

Verbena vulgaris.

Melampyrum arvensis
 Lam. 2. 20
 Sim. pl. 3. 124

angusta folia nascuntur, ut in priorē, minores, lutei coloris, qui tamē in marcescentibus exalbescit, rictu manente luteo: radix cum superiore convenit.

Crescunt in sepibus & silvarum marginibus, umbrosisque locis Ungariæ, Austriæ, Moraviæ, Bohemiæ, atque etiam Germaniæ.

Ad has referenda esse videtur, quę in omnibus ferē Provincijs inter segetes nascitur. Etenim superioribus quodammodo similis est, licet angustiora habeat folia, & quę comam efficiunt, tenuius etiam laciniata, totaque rubra aut carnei coloris: flores item prioribus formā similes, coloris tamē varij: nam labrum inferius cum galeolā & extremā caudā, purpurascunt, media pars, quę circa rictum turget, lutea est: succedunt in caliculis vascula fuscum semen continentia.

Sunt omnes annuæ & maturo semine perire solent: florent autem Maio & Junio.

Qvo nomine hæ donari debeant, me ignorare fateor: sunt tamen qui priorem silvestrem Parietariam appellaverint, nescio qua ratione ducti. Alteram Cratægonum: Tertiam, triticum vaccinum, & Melampyrum & *σελεσπον* Theoph. lib. de Plantis VII. cap. X. quem & sequutus Plin. lib. XXI. cap. XVII. inter spicatas recenset: nec desunt qui Alopecurum Plinij esse putent. Plinij tamen Alopecuros, si quis diligenter perpendat, à Theophrasti Alopecuro, haudquaquam differre comperietur: Attebates mei à comæ colore *rouge herbe*, id est, rubram herbam cognominant.

Natales.

Pariet. fil. quornu. 112.

Cratægonū.
Melampyrū.
σελεσπον
Theoph.
Alopecuros nonnullorum.

rouge herbe.

Nullum, quod sciam, in medicinā usum obtinuerunt: sed plerumque negligi solent. Posterioris autem semen, in Occidentali Flandriæ parte, ubi copiosissimè inter segetes (rusticorum plerūque negligentia, qui eam tempestivè non evellunt) nascitur, panem vitare solet, & magis atrum reddere: quinimo ijs qui eo vescuntur, caput gravedine plerumque tentari solet, non secus atque si lolio victitassent.

VERBENA. CAP. XXIX.

COMMUNEM Verbenam in omnibus, quas perlustravi, regionibus nascentem conspexi: sed aliud elegans genus in meo per Hispanias itinere observabam, cujus historiam hic damus.

QUATERNI aut quini sunt illi cauliculi, angulosi sive quadranguli, quales vulgaris Verbena habet, tenuiores tamen, supini, & in terram procumbentes, nodosi seu geniculati: ad singulos nodos nascuntur sub ramulis folia, colore quidem à vulgaris folijs non differentia, sed multò magis incisa, & multifida: flores in summis ramulis spicæ in modum congesti nascuntur, ut in vulgari, etiam ex cæruleo purpurascens, minores tamen: semen illi æquale est, nec radix dispar.

Salmanticensi agro frequens, & quibusdam alijs Castellæ locis, juxta semitas, ubi minor, exsucca & retorrída, tum etiam declivibus, fluminum,

Verbena stipina.

V. stipina, Lam. 8. 175

Verbena supina.

Verbena supina
L. ed. 1. 237
Lam. p. 546

ἱερὰ βοτάνη
πικρὸς
κατὰ

Heliotropium
majus.

Heliotropium
supinum.

Heliotropium majus.

M. curassavicum
M. ed. 1. 241
M. ed. 1. 45
Lam. 398

Natalis.

M. ed. 1. 260

καρπίουρον

ἡλιότροπον

Heliotropil.
Varrucaria.

Raculisat.

fluminumq; ripis, præsertim verò ad fluvium Thormim, qui Salmanticam & Albam urbes alluit, ubi major & vegetior.

Florebat istic Julio & Augusto, & simul semen ferebat, quo in Belgicam delato, & terræ commisso, natæ sunt nobis aliquot plantæ, quæ cum seriùs flores dedissent, illarum semen non potuit excoqui & perfici, atque ita nobis perijt illud genus: annua enim est planta, quæ semine producto, perire solet natalibus etiam locis.

GRÆCIS ἱερὰ βοτάνη, id est, Sacra herba, & καρπίουρον ὑπτιος, hoc est, Verbenaca supina dicitur, præsertim secundum genus: nulum vulgare illius nomen intellexi.

Ejusdem cum vulgari est temperamenti, proinde ad eadem utilis erit proculdubio, & aliquanto fortè efficacior.

HELIOTROPIUM MAJUS.

CAP. XXX.

HELIOTROPII majoris historia, ab omnibus, qui de re Herbariâ scripserunt, est tradita: quia tamen illius aliud genus, à nobis observatum, hoc capite describere cupimus, primi vulgaris iconem illi præponere volumus.

EST verò genus illud quod observabam, Majori perquam simile, minus tamen: graciliores enim fert ramulos, in multas alas divisos, aliquantulum lanuginosos, humi stratos: folia majori, sapore, colore, formâ similia, minora tamen, & Ocymi folijs proxima: extremi ramuli scorpionis caudæ instar etiam incurvantur, eisque ordine insident (ut in majore) candidi flosculi, quibus succedit semen, non quadrifariam, ut in illo, divisum, aut quaterna simul juncta, sed unicum ferè semper, interdum geminum, illo majus & oblongius, fuscum, quodam cortice sive membratâ tamquam pericarpio inclusum: sub folijs aliquando etiam latent pedicelli, terna aut quaterna dumtaxat semina sustinentes: radix parva, foris nigricans, hieme perit, & deciduo semine singulis annis novæ plantæ renascuntur.

Ad quorundam agrorum margines, præsertim ubi Melopepones feri solent, Salmanticæ reperièbam: Florebat sub finem Julij & Augusto, quo mense, & interdum Septembri, semen ejus ad maturitatem perducitur solet.

PROCLDUBIO Heliotropij majoris genus est, licet nonnulli cerebrosius asserere malint Heliotropium minus esse: minus quidem est altero, sed aliud minus proximo capite dabitur. Græci καρπίουρον, quod ramuli cum floribus scorpionum caudæ modo inflectantur, & ἡλιότροπον, quod ejus folia cum sole circumagantur, appellant. Plinius etiam Helioscopium & Verucariam vocat: mihi Heliotropium supinum erit.

CETERVM, ut ejusdem cum majore est temperamenti, iisdem etiam viribus pollere verisimile est. Dioscorides porro scribit, deco-

Quam her.

Heliotropium supinum.

Heliotropium minus Tricoccum.

Etum herbæ ex aquâ, fasciculo manus plene, potu, pituitam, bilêmque per alvum extrahere: contra scorpionum ictus ex vino potum, & illitum prodesse: ad alligari ad conceptus arcendos: folia infantium destillationibus, quas syriaseis vocant, podagris, luxatiffique, utilissimè illini: menses eiere: partus, tritam & impositam, pellere: illitum semen fornicantes verrucas pensilesque & thymos, & epinyctidas exsiccat: præterea, aiunt, inquit, per horam unam ante accessiones, seminis grana quatuor cum vino, quartanas: tria verò, tertianas finire. Plinius autem addit Magi Heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari jubent, ab ipso ægro: in plerisque alijs facultatibus Dioscoridi suffragatur.

HELIOTROPIVM MINVS TRICOCCVM.

CAP. XXXI.

MINVS Heliotropium unico assurgit caule, pedali, ramoso; illius folia superiorum folijs dissimilia, non nihil ad Xanthij, plurimum verò ad Solani somniferi folia accedunt, mollia & candicantia: flos pusillus, racematim cõgestus, luteolus, inutilis, quippe qui sine semine perit; veluti flos Ricini, & quarundam aliarum stirpium, quæ sua semina è floribus non producant: ex alarum tamen cavis dependent ex longis petiolis, sub folijs quasi occultatæ, sine flore enatæ siliquæ triangulæ, quales Tithymalorum, sed asperiusculæ, scabræ, nigricantes, in quibus semen cineracei coloris, quod dehiscentibus siliquulis exilit, quemadmodum Tithymalorum & Ricini semina: hæc capita sive siliquæ pannis affricatæ, florido viridi colore eos inficiunt, qui temporis momento in cæruleum, eumque elegantem, mutatur: radix inutilis, nec vivax: ut quæ singulis annis, uti priores, pereat, & novæ plantæ, semine decido renascantur.

Salmanticensi agro frequentissima est hæc planta, multisque alijs reliquæ Hispaniæ locis: nascitur etiam copiosè in Galliâ Narbonensi. Julio & Augusto floret, & subinde semen etiam maturefcit. Nobis in Belgio, atque Viennæ Austriæ sæpius sata, & aliquoties nata, ad frugem numquam pervenit.

Ἡλιοτρόπιον μικρὸν Græcis, Heliotropium minus Latinis dicitur: Plinio etiam Tricoccum, qui ejus historiam eû Scorpioide Dioscoridis cõfundit: Castellanis *Tornafol*, Narbonensibus *Tornefol*: quæ voces à Græco nomine deductæ videntur.

Dioscorides ait, herbam cum suo semine potam, adjecto nitro, hyssopo, nasturtio, & aquâ, latas teretesque tineas excutere: pensiles verrucas, achrocordones vocatas, cum sale illitam, tollere.

PHYLLVM.

Crotum tinctoria, Willd. Bot. hert. 120 Lam. 2. 214

PHYLLVM duplex est Veteribus, qui tamen in ejus descriptione dissentire videntur. Nam quod Theophrastus marificum facit, id Dioscoridis feminificum videtur. Præterea Theophrastus Phyllo Ocymi folia tribuit, Dioscorides Oleæ. Nos ex ipsis veris & legitimis plantis quas frequenter vidimus & collegimus, utriusque generis descriptionem concinnabimus.

Phyllum marificum.

Phyllum feminificum.

Mercurialis lanuginosa
L. 24. 1487.
Sp. hist.
M. d. d.
M. d. d. 461

Mercurialis lanuginosa
L. 24. 1487.
M. d. d.
M. d. d. 461

Phyllum marificum.

MARIFICVM (Theophrasti enim sententiam potius sequemur) pedali, ut plurimum, cubitali interdum est caule, quadrangulo, firmo, ramofo: folia illi Oleæ, seu verius Ziziphæ Cappadociæ, incana, lanuginosa, mollia, bina semper certo ordine & per intervalla (ut in omnibus pænè quadrangularem caulem habentibus plantis animadvertere licet) disposita, acidi & salis gustus: inter quæ, iuxta ramulos, nascuntur bini globuli, uni & eidem pediculo inhærentes, ut in Mercuriali mare, vel (ut Theophrastus ait) fructus sicut oliva, cum primum ex musco, sive flore, emergit, geminus, testiculi hominis instar, quo continetur semen Tithymali semini non dissimile, rotundum, cinerei initio coloris, qui tandem ad cyaneum vergit: radix minimi digiti crassitudinem & longitudinem nonnumquam æquat, duraque est, lignosa, candida, in multos ramos fissa.

Phyllum feminificum.

FEMINIFICVM, quod Dioscoridis est Marificum, superiori prorsus est simile: altius tamen plerumque assurgit (licet infirmioribus caulibus) & numerosiora habet folia: præterea, flos oleæ modo mucosus & ex herbaceo pallescentis coloris, longis tenuibusque inter folia petiolis insidet (quem in Marifico vix observare licet, fructu statim ex alarum cavis enascente) semenque rarè admodum perficit, quod globulis etiam, nunc binis, modò pluribus eidem pediculo inhærentibus continetur. Puto tamen ex prioris semine utrumque plantæ genus nasci, quemadmodum in Mercuriali, Spinacijs, Cannabi, alijsque nonnullis plantis accidit.

Natalis.

Utraque calidioribus regionibus, in quibus sponte provenit, tota incana est, & quodammodo tomentitia, longèque minoribus folijs, quàm in frigidioribus, ubi rarè vivax est. Illud etiam utrique commune cum Mercuriali, Cynocrambe, & Heliotropio minore, ut erutæ radices, temporis successu cæruleum colorem contrahant.

Nascitur utraque multis Hispaniæ, & Galliæ Narbonensis locis, secundum vias, ubi Aprili, interdum etiam maturius floret: in Belgicâ verò, non nisi æstate nobis flores dabit, & singulis annis, ex semine deciduo novas plantas producebat.

Cantabrica quorundam.

GRÆCVM nomen huic plantæ est φύλλον & ελαιόφυλλον: Latinum, Phyllum: & primū qui dem genus ἀρρηνογόρον, alterū θηλυγόρον Theophrasto: cōtra verò Dioscoridi, ut diximus. Hispani agro Salmanticensi utramque vocabant *Yerna de Santa Gusteria*, Granatēses verò, *Carra*.

Arrhenogoni potu masculi sexus fieri par- tus, ut Thelygoni feminei, Theophrastus & Dioscorides scriptum reliquere. Salmanticens utriusque decoctum, quibuscumque animalibus à cane rabido demorsis, propinabant, magno, ut inquebāt, successu. Granatensibus, Mauritanis præsertim, ad muliebres morbos, frequenti in usu erat.

CANTABRICA quorundam.

CAP. XXXIII.

MULTIS tenuibus, adeoque junceis ex eadem radice prodeuntibus ramulis, prædita est hæc planta, humi procumbentibus, pedalis, interdum cubitalis longitudinis, duris, flexibilibus tamen, lanuginosis, qui in summo aliquot flores proferunt purpurascens, inodoros, convolvuli æmulos, minores, unico folio constātes, sed ita implicato, ut quinque videantur, florum oris in totidem angulos desinentibus, & dum clauduntur, complicatis: folia per ramulos nullo ordine sunt sparsa, longa, angusta, tenui lanugine obducta, salicis folijs haud absimilia, gūmōsa si quis mordeat, & aliquantulum amara: radix candicans, singularis, infirmā parte ramosa est, & vivax.

Frequens est multis Hispaniæ & Lusitanæ locis, mihi ante in Galliā Narbonensi observata. Postea illam etiam inveniebam in colle Thermarum urbi, vulgo Baden, imminente, quarto ab urbe Viennā Autriacā miliari. Floret Maio & Junio, nonnumquam & Autumno. Apud Belgas, semine ex Hispanijs accepto nata, non nisi Julio & Augusto, ubi nullum semen perficere observabamus, tamen si magnā diligentia testaceis conservatam: calidioribus autem locis, in quibus sponte nascitur, semen fert in vasculis convolvolo nō absimilibus, minoribus tamen, fuscum, angulosum, inæquale.

SUNT qui hanc Cantabricam Plinio lib. xxv. cap. viii. appellatam putent. In eadem, inquit, Hispaniā, inventa est Cantabrica, per Divi Augusti tempora à Cantabris reperta. Nascitur ubique, caule junceo, pedali, in quo flosculi oblongi, velut calathi: in his semen perquam minutum. Et eodem capite, ejus, cum Dictamno & radice Aristolochiæ, drachmam in vini hemina sæpius bibendam jubet, contra serpentium morsus.

CONVOLVULVS Altheæ folio.

CAP. XXXIIII.

FLORIS cum Convolvulo similitudo facit, ut hanc plantā, alioqui non cōgenerem superiori, nec forma illi respondentē, subnectā.

VERIBVS atque fruticibus adnascitur hæc planta, illisque convolvitur, alioqui si admiculis car et humi jacet, nec sese attollit: nam infirmioribus est cauliculis seu viticulis, gracilibus,

Convolvulus Altheæ folio.

Facultati.

Cantabrica Pliny qui busdam.

Natalet.

Cantabrica Pliny.

Convolvulus Altheæ folio.

I CAROLI CLVSI RARIORVM

cilibus, pedalis aut cubitalibus, villis quibusdam obsitis: folia habet inordinata, Hederae, aut Althææ folijs ferè respondentia, minora, incana, in ambitu crispa, nonnumquam serrata, & aliquantulum laciniata, gummosa si gustetur, subacria, & subamara: flores ex alarum sinu promit longis pediculis inhaerentes, convolvuli floribus similes, unico folio instar calathi aut campanulae constantes (sed ita implicato, ut ex pluribus folijs constare videatur) ex purpureo candicantes, interdum omnino purpurascens: radix tenuis, exilis, fusca, per summos cespites repit, & subinde alias plantas producit.

Natalis.

Convolvulus minor.

Iasione Pl. n. 9.

Volubilis minor.

In collibus juxta Tagum flumen lato solo, in Baticâ, plurimisque alijs Hispaniæ locis nascitur. Floret Martio & Aprili. Ad Tagum autem, etiam Decembri florentem inveniebam.

Ad quam stirpem Veteribus descriptam referri hæc planta, cui, à viticulis, vicinis fruticibus aut herbis se implicantibus, Convolvuli nomen indidi, possit, ignoro: nisi quis fortè, Iasionem, cujus Plinius lib. xxii. cap. xxii. meminit, esse existimet. Valentini convolvolum folio Althææ Hispani vulgari nomine *Campanilla*, id est Campanulam, Lusitani *Verdezilla* appellabant, & ad vulnera curanda efficacissimam esse tradebant.

VOLVBILEM porrò illam minorem (quandoquidem in Convolvuli mentionem incidimus) quam Dodonæus Smilacem lævem minorem nominat, passim in cultis arvis nascentem, frugibusque se convolventem & implicantem, nonnumquam etiam in incultis, & ad agrorum margines crescentem, florem valde variare agro Francofurtensi observabam: Nam vel omnino niveus erat, vel albus quidem, sed in quo secundum quinque complicationum longitudinem subpurpurascens color elucebat, umbilico etiam albo, aut omnino purpureo: vel prorsus purpureus, radijs secundum complicationes albis: vel medio inter utrosque colore: vel radijs crassioribus, saturatius purpurascens, reliqua parte albis.

Lysimachia lutea communis.

Lysimachia vulgaris magna varietas.

Lysimachia lutea.

LYSIMACHIA. CAP. XXXV.

PRÆTER Lysimachias vulgares, quarum hic icones proponimus, historiam autè non tradimus, quia ab alijs satis luculèter est descripta: luteam videlicet, purpuream, siliquosas cognominatas, quarum aliæ annuæ dumtaxat, aliæ vivaces longè lateque serpente radice donatæ sunt, & inter has quæ à C. V. Conrado Gesnero Chamænerion vocata, flore niveo interdum à me reperta, tum quæ caruleo est flore (nam & hæc omnes in Pannoniâ, & vicinis Austriâ atque Stiriâ regionibus, vel secundum rivos, vel in montanis pratis sponte nascuntur) duo alia genera, dum Viennæ Austriæ vivebam, minimè ab alijs descripta observabam.

CUBITALI plerumque assurgit Primum caule, interdum etiam ampliore, firmo, duro, lanuginoso, & villis obsito: hunc ambiunt ordinatâ quadam serie quaternaria plerumque simul, nonnumquam etiam ternaria adversis inter se pediculis, folia, mollia, aliquantulum incana, primæ, quæ luteo flore est folijs minora, acidi initio saporis, deinde salivam cientis, infernâ parte nigris punctis distincta: circa summum caulem, ex singulorum foliorum sinu prodeunt vel ramuli aliquot floribus onusti, cum singularibus aliquot

Lyfimachia purp. communis, major,

Lyfimachia filiquosa major.

Lyfimach. filiq. III. Chamenerion Gesn.

quot floribus, vel singulares duntaxat flores, præsertim summo caulis fastigio, lutei, cum quadam gravitate odorati, veluti quinis mucronatis folijs constantes, sed qui tamen infima sede cohererent, & simul defluunt, cum totidem staminibus flavis: radix geniculata, ex singulis ut plurimum geniculis novas propagines producens, & subinde fibras agens, quibus telluri firmiter inhaeret.

Crescit in Alpium Austriacarum, aliarumque vicinarum regionum convallibus, & pratensibus locis plurima, atque etiam in cædis quibusdam silvis, quæ ad montium radices sunt: observabam præterea non procul Viennâ plerisque locis secundum aquas. Floret Junio.

HVMILIVS est Alterum genus, vulgari Rubra sive Purpureâ, cubitalem altitudinem raro superans: caules illi teneriores, graciliores, quadranguli, cacumine in plures ramulos, ex adverso inter se nascentes, divisi: folia vulgari minorâ, & angustiora, sibi invicem etiam opposita, si mordeantur, lenta & quodammodo gummosa, deinde nonnihil acrimoniæ & amaritudinis exerentia: quæ in summis ramulis nascuntur, confusum habent ordinem, neque seriem ullam servant: inter quæ caliculi emergunt rariores, minores, neque aded barbati aut verticillorum instar caulem ambientes ut in Purpureâ vulgari Lyfimachiâ, plerumque hexagoni, ex quibus prodit flos sex foliolis constans, colore rubro,

aliquot staminulis ex umbilico prodeuntibus: radix dura, lignosa, non repens ut superior, EE 2 sed

Hand. 82

*Lyfimachia purpurea
W. sp. 2. 865
S. m. 1. 2. 304*

*Lyfimachia purpurea
W. sp. 2. 865
S. m. 1. 2. 304*

*Chelidonium
W. sp. 2. 865
S. m. 1. 2. 304*

Natales.

Lyfimachia purp. II. sive minor.

*Lyfimachia vulgaris
W. sp. 2. 865
L. p. 1651*

*Lyfimachia purpurea
W. sp. 2. 865
S. m. 1. 2. 304*

Lyfimachia cœruleo flore.

Lyfimachia lutea II.

*Veronica l. 344
Dord. 82*

*Veronica montana, L.
Comm. P. 108*

Lyfimachia purp. II. sive minor.

*L. punctata, Murr.
Lam. 3. 572 R. 45. 6. 165
L. 4. 210*

*Lyfimachia virgatum, L.
Lam. 6. 453*

*Lyfimachia
lutea III.
sive minor*

sed ex eodem corpore multos caules singulis annis proferens, & subinde lateribus se propagans, multisque fibris inhærens.

Provenit multis Pannoniæ locis, in humidis pratis & Danubij insulis, frequentissime verò, ultra Posonium, vulgo Presburg dictum, itinere Tirnaviensi. Floret cum vulgari Junio & Julio.

NON dubium est, quin ad Lyfimachia genera utraque hæc planta referri debeat: adeo illi facie sunt similes.

SED nec à Lyfimachiarum classe forsitan rejicienda elegans plantula, cujus siccam stirpem, cum plerisque alijs Kaufburno ad Alpes sito ad me mittebat Francofurtum anno M. D. XC. Doctissimus vir Rudolphus Schlickius Doctor Medicus, posteaquam Heidelbergâ, ubi Professoris publici munere fungebatur, ad illam urbem evocatus est, ut *πολιταρος* esset. Is, dum vicinos montes (quâtum negotia permittebant) stirpiû perquirendarum gratiâ adit & lustrat, plurimas (ut ex ijs quas ad me misit deprehendi) illis similes quas in Austriacis & Stiriacis Alpibus observatas, in Pannonicarum stirpium historiâ descripsi, invenit, & inter reliquas etiam hanc, cujus historiam quàm exactè fieri poterit, & iconem fideliter expressam, hîc subijciam.

HABET autem illa pedalem caulem, tenuem, striatum, cavum, multis nodis septum, ab imo

Lysimachia lutea III. five minor.

Lysimachia lutea altera Lobelij.

ab imo brevibus binis folijs, vel potius vaginulis, ad singulos nodos ex adverso nascentibus cinctum, quæ circa medium caulem nascuntur, longiora sunt, angusta, tenella, ex viridi pallentia, tenuibus quibusdam venis oblique secta, ex quorum sinu, enascuntur unciales pedicelli, tenues, sustinentes florû muscosorum, & quinque flavis foliolis constantium (prodeuntibus ex medio longiusculis tenuibus staminulis cum apice aureo) veluti spicâ: radice nititur longâ, hac illac se spargente, ad cujus internodia frequentes crescunt tenues, & quasi capillares fibræ, qualibus pleræque aquaticæ stirpes donatæ sunt: adnatis se propagat.

Nascitur hæc, Schilickio referente, riguis locis ad Alpium Kaufburno vicinarum radices.

EANDEM esse puto, cum illa, aut certè illi valde similem, quam noster Lobelius, in Appendice ad calcem Stirpium historix Teutonico idiomate evulgatæ, sic describit, exhibita etiam ipsius icone, quam nos etiam adiecimus, licet radices & infima caulis pars, non satis scitè expressæ mihi videantur.

ANTE quinquenniû, inquit, Alterum hoc genus *Lysimachie* luteæ frequens inveniebam in humentibus fossis circa Gandavum, è regione palatij Principis, deinde inter Ternermandam & Gandavum: anno autem MDXXI. in Hollandiâ circa Amstelrodamum magna copia inter harundines è quibus ædium prætexta conficiuntur. Radix fibrosa, rubris maculis infecta, hac illac repit vulgaris *Lysimachie* instar, caulem ferens pedalem, quem ambiunt bina & bina folia, communis *Lysimachie* folijs angustiora, ex viridi pallentia, inter quæ flosculi nascuntur in longa capitula congesti, mollibus illis falicis capitellis luteo flore præditis non dissimilia.

GALERICVLATÆ *Lysimachie* satis luculenter à Lobelio descriptæ non meminisse, nisi alteram illi congenerem videre mihi contigisset, lectam in Itinere à Doctissimo Medico Gulielmo de Mera ex Italiâ redeunte, & in sportulis adservatam. Lobelianæ porro bini illi flores ex foliorum, contrario situ in cauliculis quadrangulis nascentium, sinibus prodeuntibus, semper in anteriorem partem propendent adeo æqualiter, & contigui, ut ex eodem sinu orti videantur, quod pictor in unico duntaxat nodo & geniculo observavit, plantam delineando. Nascitur etiam illa copiosè in Ungariâ, Austriâ, Stiriâ, Moraviâ, Bohemiaque, secundum rivos è montibus defluentes, rusticis neglecta.

AT quam à Mera accipiebam, dodrantalis est altitudinis, statim secundum radicem ramulos in latera fundens, graciles, vitides, frequentibus foliolis, angustis instar foliorum lini, sed brevioribus, obsitos, inter quæ nascuntur singulares, interdum gemini caliculi longiuscu-

Lysimachia thymifolia
Lob. 209
N. Cl. 4. 52
Lob. 209
Lam. 3. 52
Syn. p. 1. 278

Lob. ii. 2. 263

analis
muller

analis
muller

Lysimachia galericularis
Lobelij.

Lysimachia rubra minima.

Valeriana Indica.

Valeriana
Indica.Valeriana
Lam. p. 312
H. cap. 17
Mille. diet.
L. p. 44

Valeriana anuua altera.

V. calcitrapæ
Lam. p. 295Valeriana
æstiva.Valeriana
Lam. p. 295
Mille. diet.
L. p. 44
H. cap. 17

longiusculi, quales ferè in *Lyfimachia rubra* minore, è quibus emergit *flosculus* quinque foliolis constans ex purpureo cæruleis: quibus defluentibus, succedunt capitula membranacea caliculis inclusa, exili semine candicante plena: radix longiuscula, sulca, aliquot fibris donata.

VALERIANA INDICA. CAP. XXXVI.

SEMINE ex Italiâ misso *Valerianæ Indicæ* nomine, nata est hæc nova, & paucis abhinc annis Europæ cognita elegans planta, quæ primum ex terrâ emergens, non valde ab similibus est illi quam Belgæ *velde-tropen* id est, campestem lactucam, appellat, *Lugdunensis plantarum historia*, *Polypremnum Cassiani* in *Geoponicis* esse, asserere videtur, *Lobelius* *Phu* minimi appellatione donavit. Inter media folia caulem promittit pedalem, nonnunquam cubitalem, concavum, renellum, angulosum, nodosum, & ad singulos nodos in bina brachia, ut plurimum, diuisum, adnascentibus utrimque ex aduerso singularibus folijs, binas uncias plerumque longis, unam latis, mollibus, crassiusculis, sinuosis interdû, & in lateribus aliquantulum incisis, insipidi fere gustus: singula deinde brachia ex geniculis prodeuntia, in breues alios ramulos dividuntur, ferè summo fastigio multos in caput congestos *flosculos*, longiusculos, extremâ parte apertos, & in quinque lacinas diuisos, quarû duæ superiores, breviores & latiores, inferiores autem tamquam labra pendulæ, & media reliquis longior, coloris omnes vel carnei, vel profusivei, odoris expertes: singula deinde capitula in longitudinè & latitudinè augefcunt, semenq; ostendunt crassiusculum, fungosum, nigricans: radix parua est, cædida, quam subsequente hieme perire, ipsa experientia docuit.

Floret interdum Maio & Iunio maturius sara: subinde tamen in hiemem usque flores & semen proferentem vidimus.

VALERIANA ANNUA, seu Æstiva.
CAP. XXXVII.

HÆC statim à radice multa folia promittit humi diffusa, viridia, instar foliorum *Calcitrapæ* vulgò appellatæ, sive *Cardui muricato* capite, laciniata, inter quæ prodeunt aliquot caules rotundi, cavi, ramosi, binos cubitos fere alti, virentes, quem ad singulos nodos utrinque ex aduerso amplectuntur folia inferioribus minora, laciniata etiam, *Valerianæ silvestris vulgationis* foliorum æmula: summis ramis extimoque caule sustentur tamquam umbellæ florum quinque folijs constantium, non dissimilium floribus *Valerianæ Indicæ* anteriore capite descriptæ, coloris rubri dilutioris ad carneum tendentis: in ramulos excrescunt tandem illæ veluti umbellæ, & semen ferunt quale panè *Valerianæ rubræ*, sed minus: radix alba, & satis lignosa,

Valeriana silvestris I.

Valeriana sil. et minor.

Valeriana sil. alpina i. latifolia.

*Valeriana silvestris
M. cap. 10. M. d. d. d.*

lignosa, quam tamen subsequens hiems cor-
rumpit. Floret estate, & subinde in Autum-
num usque floribus & semine onusta con-
spicitur.

Nata est Francofurti ad Mœnum in ex-
culto horto Ioannis Myleri Pharmacopœi
diligentissimi & rei herbariæ studiosissimi,
semine illi communicato, quod è Belgica
acceperam à Iacobo Plateau, anno, ni fal-
lor, MDCX.

VALERIANA ALPINA & Saxa-
tilis. CAP. XXXVIII.

NON minus vulgaria sunt in Austria,
Stiria, vicinisque Provincijs duo illa
Valerianæ silvestris genera à Neotericis pro-
dita, quàm in universâ Germaniâ, & alijs
plerisque regionibus. Verùm duo alia in Sti-
riacis & Austriacis Alpibus observasse exi-
stimo, quæ alibi mihi conspecta non fuere:
quibus vulgarij icones præfigendas cen-
suimus, ut ex collatione discrimen facilius
agnosci possit.

PRIMUM affurgit palmari cauliculo,
interdum etiam pedali, terete, rotundo, viri-
di, quem ambiunt oblonga folia in binas aut
ternas crenas profundiores nonnumquam di-
visa: alia verò majora ex radice prodeunt, ad
hederæ trachelivæ formam accedentia, mi-
nora tamen & teneriora, amari gustus: flo-
res in summo caule quasi umbellatim na-
scuntur, ut in alijs Valerianæ generibus, pu-
silli, albi, quibus succedit exiguum semen, forma alioqui alijs silvestribus Valerianis simile:

*Valeriana
Silvestris al-
pina i. lati-
folia.*

*Valeriana silvestris
M. d. d. d.*

radice

Valeriana fil. alpina II. saxatilis.

Nardus mont. primùm germinans.

*Valeriana saxatilis, L.
Tunic. cluet.
L. sp. 1795
Lam. p. 308*

radice serpit nodosâ, albicante, odoratâ, & cum aliquâ adstriçãoe amariusculâ, ex quâ aliquot capillares fibræ dependent.

Natalis.

Crescit in ipsis Austriae & Stiriae Alpibus, locis umbrosis, inter saxa: nusquam tamen uberior quâ in Durrenstein, in quo omnes alpine plantæ magis luxuriare & adolescere videtur. Floret Iunio & Iulio, deinde semen paulatim maturescit.

Valeriana fil. alpina II. saxatilis.

ALTERI bina aut terna à radice exeunt folia, Bellidis montanæ foliorum pænè æmula, è quorum medio caulis assurgit pedalis, gracilis, rara habens folia inter se opposita, angustiora, & minora: supremus caulis in ramulos finditur, qui flosculos sustinent albos, reliquis Valerianæ silvestribus similes, semen, quod subsequitur, non etiam diversum: ejus radix aliarum Valerianarum Alpinarum modo in saxorum fere commissuris serpit, nec minus odorata est superiore.

Provenit inter saxa ad flumen Myrtz quod monasterium Neuberg alluit, qua ex eo monasterio iter est in Hohenbergerin & Spital. Invenitur & in alijs locis, sed istic primum observabam. Floret sub Iunij finem, & Iulio, interdum maturius, nonnumquam serius, pro cæli & aëris naturâ atque temperie.

DE Valerianis consulendum censeo Fabium Columnam virum acerrimi iudicij.

MONTANAM Nardum in illis montium iugis invenire non contigit, tametsi summâ diligentia perquisiverim. Verum anno MDXCII. eam ad me mittebat Neapoli doctissimus vir Ferdinandus Imperatus è monte Virgineo erutam, ex quâ numerosas postea nactus sum plantas: quin & semine deciduo pleræque felicitur natæ in meo horto.

Nardus montana.

TUBEROSAM porrò habet ea radicem quæ quotannis adnatis alijs valde se propagat, multisque & quasi capillaribus fibris infimâ parte & summo capite prædita est, ex quâ stolones oriuntur folijs ex atro virentibus superne & splendentibus, nec in ambitu serratis infimâ parte, onusti, deinde alijs in lacinias dissectis, uti pænè Valerianæ majoris folia, sed minora, quoque stolones magis adolescunt, eos magis dissecta vestiunt folia, ex adverso semper sita: summo caulis fastigio confertim nascuntur flores Valerianæ silvestris floribus non dissimiles, odorati, minus tamen quàm radix, quæ silvestris Valerianæ radicem odorem valde æmulatur.

Hujus autem quam proponimus iconem, non ex adultâ, sed ex primùm germinante plantâ, altero post quam illam accepissem anno, Francofurti exprimi curabam.

MINIME dubium est, quin hæc plantula ad silvestrium Valerianarum classem sit referenda, adeò illas odore, & nonnihil etiam formâ, præsertim saxatilem modò descriptam, refert.

Nardus alpina.

INTEGROS interdum cespites occupat serpendo, & latè summâ tellure sese inter muscum diffundèdo: oblongi procumbentèsque humi ramuli, tenues, plurimis veluti foliis, aut siccis squamis circumsepti, subinde fuscas & nonnihil capillatas fibras agunt, summâ parte in unicum, aut bina ternave extuberant capitula, aliquot longis, secundùm caput angustis, deinde in latitudinè paulatim sese laxantibus folijs, satisque crassis & succulentis plena, colore, dum primùm emergunt, viridi, deinde sub Autumni initium, aut Æstatis finem, flavescente, gustu amariuscule: palmaris aut dodrantalis, nonnumquam etiam major inter ista emergit cauliculus, satis firmus, ut in minutioribus Valerianis silvestribus geniculatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui, circa summum, ex singulis alis enascuntur pedicelli, binos aut ternos flosculos coloris pallidi sustinètes, quibus succedunt semina, Valerianæ silvestri Alpinae, saxatili præsertim, secundo loco superiori capite descriptæ, proxima, paulò tamen minora.

Tota plantula aromatica est, & radicem Valerianæ silvestris odorem æmulatur.

Copiosè nascitur in Iudenberg summo Stiriacarum Alpium jugo inter muscum, saxosis locis, unde plantas cum suis cespitibus erutas, & plerasque alias elegantes stirpes referebat anno M. D. LXXVI. C. V. Doctòr Ioannes Aichholtzius Medicus ac Professor Viennensis, veterè amicitia mihi conjunctus, quarum non-

nullas suo horto aliquot annis aluit. Nascitur & in Tyrolensibus atque Saltzburgensibus montibus, teste C. V. D. Ioachimo Camerario, Inclytæ Reipublicæ Noribergensis Archiatro.

Mense Augusto floret sub ipsis ferè nivibus: folia deinde promit cùm illæ dissolvi & diffluere incipiunt. Legitur autem ab incolis sub Augusti finem, & Septembris initium, cùm folia flavescere incipiunt: tum enim summam habet odoris gratiam, quâ caret dum folia primùm promit, & adhuc viridis est.

INCOLÆ Speicè appellant, nomine è latinâ voce desumpto: Pannonès, quibus frequens ejus usus est in capitis lotionibus, *Bechy siu*, hoc est, Viennensem herbam nominant, quia Viennâ copiosè ad eos transfertur.

SEDVM MAIVS LEGITIMVM.

CAP. XL.

TRIVM Sedi generum historiam Dioscorides nobis reliquit, majoris, minoris, & tertij, cujus facultates à reliquis generibus sunt diversæ. Majoris descriptionem hoc capite dabimus, minoris proximè sequente.

MAIVS, frutex est potiùs, quàm herba, duorum cubitorum nonnumquam altitudine, brachiali verò crassitudine, multos ferens ramos pollicaris crassitudinis, aut majores, qui in multis alas dividuntur digitalis crassitudinis, summo fastigio veluti in orbem desinentes, multis folijs confertim & imbricatim sibi mutuo incumbentibus constantem, perinde ac in Sedo majore vulgari, sive Cotyledone alterâ Diosc. Carnosa sunt autem ea folia, succi plena, & linguæ instar efformata, hoc est, ab infimâ sede paulatim in latum sese dilatantia, in ambitu, crebris & minutis veluti dèticulis adeò leviter serrata ut vix appareât, gustu paululum adstringente: cortice denso, carnosò, succulento totus frutex cinctus est, cujus membrana exterior subfusca, maculisque, seu potiùs sedis foliorum vestigijs respersa, ut in Tithymalo characiâ. Interdum summis majoribus ramis emergit crassus & veluti foliosus quidam

Sedum majus legitimum.

quidam pediculus, tanquam thyrsum gerens multarum gemmarum, quæ successu temporis in flores sese explicant ex flavo pallecentes, stellarum instar in aliquot folia divisos, cum suis staminulis. Iam maturescere incipientibus floribus, & ad seminis efformationem properantibus, gracilescit hic pediculus: fermen exile est & nigrum. Semper viret hæc planta: nam ante quàm vetera folia abijciat, nova semper producit: & facillè ramulis pangitur.

Conspectus mihi est primùm hic frutex in Royelos Lusitaniæ oppidulo, dum Madritio Vlyssipponem proficiscerer, deinde Vlyssipponem & vicinis locis frequentissimùm in ædium tectis & muris inveniebam, sponte etiam nascentem prærupto & scopuloso colle, non procul à Scyntri arce regiâ, quinto ab Vlyssipponem milliari. Denique Hispali in fictilibus. Nascitur & in Italiâ: habeo enim sesquicubitalem fruticem ex ramulo dodrantali ad me misso natum. Is mihi nondum floruerat dum hæc scriberem: ea de causa nihil de ejus flore pronunciare possum, sitne candidus, ut quidam scripsere, an ejus, qui in Lusitania crescit, colorem referat. Apud Belgas, Lusitaniâ usque à me missum aluerunt aliquot annis in fictilibus, rei herbariæ studiosi: sed tandem perijisse existimo, vel negligentia (nam non vulgari curâ indiget) vel hiemis inclementia, hiemis enim injuriam ferre nequit frigidioribus

regionibus, nec cellæ cameratæ aërem conclusum patitur, ut bis aut ter meo damno expertus sum: propterea in vaporatio cōservare solebam cum Opuntia vulgo creditâ, quæ à nonnullis Ficus Indica cognominatur, Hispanis verò *Tuna* dicitur, & *Canna Indica*. Florebat Vlyssipponem Decembri & Januario: apud Belgas numquam florere voluit.

LEGITIMUM id esse Sedum aut Sempervivum majus, Dioscoridi *ἀειζων τὸ μέγα* dictum, nemo est qui inficias ire possit, si in Stirpium cognitione mediocriter versatus sit. Nam quod hæctenus pro Sempervivo majore habitum est, & adhuc à quibusdam habetur, nihil aliud est, quàm Cotyledon altera Dioscoridis. Sedum autem majus Lusitani *Ensayon* voce nonnihil veterem Sedi appellationem referente, Hispani *Terua puntera* (communium Cotyledone altera nomine) vocant.

VETERES Sempervivi majoris folijs ad erysipelata, herpes, & phlegmonas usi sunt, etiam ad ambusta & podagras per se vel cum polentâ illitis: epiphoris etiam folia imposita vel succum inunctum prodesse tradunt, & plerasque alias facultates tribuunt, quas apud ipsos Auctores requirere licet: Lusitanicæ mulieres ad detergendos capillos, & repurgandos dentes usurpabant.

SEDUM MINVS.

CAP. XLI.

MINVS Sedum in duo genera distinguit Dioscorides. Primum, quod temperamento & facultatibus majori est simile: alterum quod vi acri est præditum. Prioris varietate sunt species ab alijs exhibitæ: nos aliquot, à nemine proditas ante quàm meas Observationes evulgarem, addemus, interpositis tamen quarundam imaginibus quæ ab alijs sunt descriptæ, quia in ijs Provincijs, ubi hæc nascuntur, etiam admodum sunt vulgares.

ILLARVM igitur Prior quarum icones sunt depictæ, quæ & mihi Sedum minus Primum futurum est, vulgaris illa est in muris editisque aridioribus & sabulosis nascens, vulgo vermicularis cognominata, à teretibus, brevibusque, vermiculorum modo folijs, albo flore.

ALTERA, cujus pænè similia sunt folia, sed frequentiora & densius in caule stipata, in muris & macerijs etiam nascens, sed priore minus frequens, humi procumbens & fibris subinde se firmans. Sit mihi hæc etiam Secundum genus Sedi minoris.

DODRANTALEM habet Tertium genus Sedi minoris (quod in Pannonicis observationibus secundo loco mihi descriptum) cauliculum, subrubrum, succulentum, tenerum: foliola

Dod. 127
Caus. h. 123

Natales.

Sempervivum austrinum
L. sp. 6 by
H. l. 179
Linn. 3. 208

ἀειζων τὸ μέγα.

Ensayon.
Terua puntera.

Facultates.

Sedum minus duorum generum.

Sedi minoris I.

Sedum minus II.

Sedum minus III. sive palustre.

Sedum minus I.

Sedum minus II.

*S. album L.
M. Conf. 1777*

*Bot. S. album L.
Sim. p. 2. 1320*

*S. album L. M.
M. Conf. 1777*

Sedum minus III. sive palustre.

*Sedum villosum
L. sp. 620. Sim. p. 2. 1319
Sp. herb. Linn. 4. 637*

Clus. Pan. 147

liola longiuscula, subhirsuta, succi plena: flosculosin summis cauliculis quinque foliolis constantes, purpurascens, aut carnei coloris, cum aliquot internis staminibus: totidem succedunt cornicula quot fuerunt in singulis flosculis foliola, initio viridia, deinde purpurascens, semen exile continentia: radix exigua est & inutilis, secundum quam, ex infimo caule, surculorum propagines in orbem humi diffusæ sunt, multis exiguis foliolis Sempervivi minoris fervidi (quod Octavum genus erit) ferè similibus, minoribus tamen, angustioribus, & obtusiore mucrone præditis, cinctæ, saporis insipidi & aquei.

Florens hoc genus observabam uliginosis locis apud oppidulum Freying, qua Pragâ iter est Noribergam, sub finem Junij, cum anno M. D. LXXIX. in Belgicam & Britanniam proficiscerer.

TERTIA verum Dioscoridis Sedum minus est, teretibus, crassis, succo plenis & mucrone præditis folijs, flavis floribus. Vulgo in hortis alitur, atque ejus folijs solent Galli in acetarijs quemadmodum Portulacæ folijs uti: sed & sponte nascitur in Hispanijs in muris & macerijs. Ejus verò duo sunt genera: Vnum cujus summus caulis in ramulos divisus sese inflectit instar summitatum Scorpiuri sive Heliotropij majoris, id mihi Quartum Sedi minoris genus erit: Alterum cujus ramuli summo fastigio non incurvantur, quod mihi Quintum Sedi minoris genus esto.

*Sedum minus Diosc.
sive minus IIII.*

Sedum minus V.

Sedum minus VI.

SEXTVM Sedi minoris genus, in Pannonicis Observationibus primo loco positum, affine est jam

Sedum reflexum, L.
Sm. pl. 2. 320

Sedum minus v.
W. sp. 2. 764. Lam. 4. 60
S. minus v.
W. sp. 2. 764.

Sedum minus VI. five alpinum I.

Saxifraga aizoides
L. sp. 176
Sp. hist.
Lam. 1. 617
Sm. pl. 2. 269

Sedum mi-
nus VII.

Sedum minus
VIII. five
Diosc. II 1.
ἀλλεκέβρα
ἀλλεκέβρα
Illecebra

est jam memoratis: nam summâ tellure serpit, ut illa, numerosisq̃ & succulentis ramis præditum est, quos ambiunt longiuscula & mucronata foliola, Secundo Dioscoridis Sempervivo, quod Galli *Triquemadame* appellant, & illis in usu esse jam dixi acetarijs conficiendis, haud multum absimilia, minus tamen crassa, planiora, & gustu valde exiccante: flores in cauliculis palmaribus numerosi, majusculi, quinque folijs constantes, ex luteo colore aliquantulum pallescētes: radicem habet in crebros ramos divisam, qui, per terram sparsi, tenues fibras agunt.

Crescit in Sneberg alijsq̃ue Stiriacarum Alpium jugis, in Tauro monte Carinthiæ & Iudenberg: & Montibus Kaufburno vicinis. Floret sub finem Julij, & Augusto.

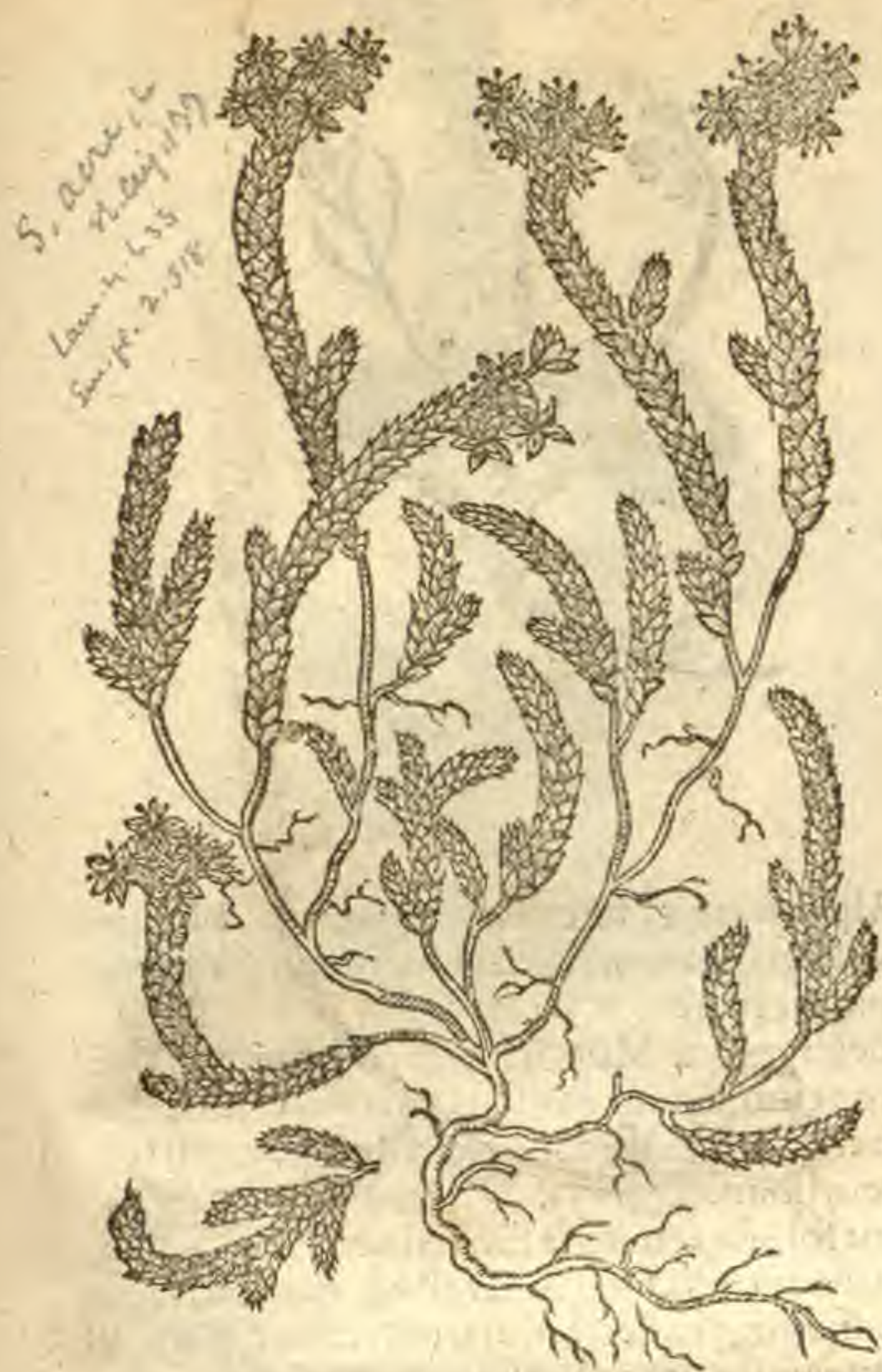
IN rupibus veteribusq̃ue muris nascitur Septimum genus cum in Hispaniâ & Lusitaniâ; tum in Galliâ Narbonensi præsertim Mompelij ubi id observabam quando istic vivebam in muris suburbiorum, ad portas urbis protensis. Non valde absimile est Sempervivo tertio Dioscoris: sed folia paulò crassiora sunt, candidiora, teneriora, nec, ut illa, fervidi gustus, sed

viribus Secundo respondentia & frigida: flos item ejus candidus, qui in Tertio Dioscoridis luteus: semen exiguum est, & subruffum. Floret Junio, semen Julio maturum.

OCTAVVM genus, est Dioscoridis Tertium, quod ab aliquibus ἀλλεκέβρα ἀλλεκέβρα, & τηλίφιον vocari asserit, à Romanis illecebram. Habet id crassa & succulenta etiam folia, frequentia, sibi invicem ferè incumbentia: flores luteos. Vulgaris est notitiæ: nam passim in tectis, muris & petris nascitur, etiam in aggeribus, salebrosis & aridis locis quæ tenui gramine ob-

sita:

S. causticum
 Lam. t. 435
 Sm. p. 2578

Sarothamnus caeruleus
 Sm. hist.
 Lam. t. 676
 Scam. hist. t. 444

Clem. p. 408

sua: adeò autem vivax, ut tenuissima ramulorum fragmenta facillimè radices agant. Vim habet excausticam, acrem, & exulcerantem, teste Dioscoride, & ipsa experientiâ.

NONVM, quod Tertium est in Pannonicis Observationibus, compactis & sibi invicem infidentibus est foliolis, valde exiguis, crassis, cinerei coloris ad caruleum quodammodo tendentis, ut tota planta (quæ acidi saporis est) nihil ferè nisi muscus quidam videatur: pedicelli è medio foliorum exiliunt, duas pænè uncias longi, graciles, juncei, in quibus terni plerumque flosculi, quinque foliolis constantes, candidi coloris, cum aliquot intus luteis staminulis: cum in semen abeunt flores, cauliculi aliquantulum excresecunt. Mirum in modum propaginibus serpit & radices agit alterius Cotyledonis ritu, integros cespites, cujusdam musci instar, interdum occupans.

Sedum minus IX.

Præruptis Snealben jugi locis, atque inter saxa nascitur, quâ descensus est ad Monasterium Neuenberg, atque etiam in Sneberg. Invenitur & in monte Fracto, teste Gesnero. Julio & Augusto floret.

DECIMI folia paulò majora sunt & longiora, crassiuscula, in ambitu villis obsita, gustu etiam primùm acido, deinde amariuscule & excausticante: adnatis se propagat, atque è medio foliorum, hirsutum pediculum profert, longitudine cum præcedente parem, in quo feni plerumque velut in umbellâ dispositi sunt candidi flosculi, quinque foliolis constantes, umbilico luteo.

Sedum minus X.

Invenitur in Sneberg & vicinis jugis. Sub finem Junij & Julio istic floret.

VNDECIMVM longiora nonnihil habet folia graminis modo angusta, dura, viridia, lævia, subacidi initio saporis, deinde ingrati: unicus aut alter inter folia erumpit cauliculus lævis, gracilis, junceus, trium ferè unciarum longitudinis, rarò major, in quo unicus, interdum bi- ni sunt flosculi, superiore majores, candidi, medio lutei, quinque foliolis, cordis, ut vulgo pingitur, formam referentibus, præditi.

Sedum minus XI.

Serpit & hoc reliquorum instar, iisdemq; cum Decimo locis crescit, atque eodem cum illo tempore floret.

SVNT etiam Duodecimo angustiora folia, rigidiora, aliquantulum hirta, ab imâ sede in circuitum sese expandentia, Cotyledonis alterius, & reliquorum montanorum Sedi minoris generum modo, gustu quidem adstringente, nonnihil tamen amaro: ex horum medio unciales exeunt pediculi, firmi, nudi, qui summo fastigio quinque aut sex flosculos coloris lutei gestant: deinde crassiusculas mucronatasque siliquulas, semen exile, planum, fulve- scens continent: radix crassiuscula est, longa atque candicans, quæ, ex summo capite, multas plantulas adnatas & simul junctas producit.

Sedum minus XII.

Androsace lutea
 R. d. 4. 156
 Lam. t. 161

Sedum minus x. alpin. 1111.

Sedum minus xii. alpin. vi.

Lot. 16. 7. 381

Notales.

In summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis, inter saxa provenit. Meminidum olim è Narbonensi Gallia per Helvetios in dulcissimam patriam redirem, in Allobrogum Alpibus cum alijs plerisque venustis stirpibus eruere.

Hujus etiam obiter meminit Gesnerus in descriptione Montis Fracti, Historiam verò tradunt Pena & Lobelius Adversariorum libro: cum autem in supra memoratis Alpibus frequenter etiam collegerim, huic capiti, cum reliquis Sedi minoris generibus (tametsi forte non per omnia ejus facies respondeat) inferere libuit.

Sedum minus xii.

NUMEROSA habet Decimum tertium genus foliola, ternis profundis incisuris laciniata, ut Ajugæ ferè folia, minora tamen & viridiora, neque ullâ lanugine vestita, quorum sapor admodum adstringens & exsiccans: cauliculi assurgunt exiles, binos transversos digitos, sive sesquenciam longi, singuli singulares sustinentes flosculos ex herbaceo pallefcetes, quinque foliolis constantes: radice serpit multis exiguis fibris capillata, & multas propagines è lateribus generâte, ut integros cespites interdû occupet, muscûmq; quendam ementiatur.

Crescit in summo Sneberg jugo, inter saxa recenter à nivibus libera. Floret Augusto.

ἀειζων δασύφυλλον

QVO nomine à montanis pastoribus & venatoribus omnes illæ plantæ in Austriacarum Alpium jugis nascentes, quas hîc ordine descripsi, donatæ sint, hæcenus intelligere nō potui: & haud scio an illis ullum nomen indiderint, solent enim ejusmodi minuta negligere. Ego Sedi parvi generibus adnumerandas esse censeo. Si cui autem mea sententia minimè placet, alioq; nomine insignire malit, per me semper licebit. Septimum porrò, Dalechampius, sive quisquis is fuerit qui Generalem illam Plantarum Historiam Lugduni expressam scripsit, ἀειζων δασύφυλλον cognominare videtur: quæ sanè appellatio omnibus Sedi generibus quorum folia sunt crassa & densa nō minus quàm, illi peculiariter, convenire potest. Illud verò mirum, quod Duodecimum genus non inter Sedi genera recēseat, tametsi ejusdem temperamenti esse asserat, sed Phyllum Arthenogonum Dioscoridis esse velit, cujus quæ cum hac plantâ sit affinitas, Doctioribus, qui in Stirpium cognitione versati sunt, dispiciendum relinquo.

Facultates.

CETERVM Dioscorides similes facultates tribuit Sempervivo parvo, quibus pollet magnum præcedente capite descriptum: Tertium autem genus, quod in hoc capite Octavum est, illitum cum axungia, strumas discutere ait. Nisi quis supposititias esse has facultates dicat, & Dioscoridis textui insertas, ut non sine judicio censet Fab. Columna, qui vulgarem illam Sedi quam Octavo loco reposui speciem, nō ἀειζων nominat (similes enim sunt omnium Sempervivorum facultates) sed facie ἀειζων referre dicit, & Plinij alterum vel tertium dactylum, quem postremo cap. lib. xxiiii. Natur. Histor. describit, esse suspicatur, cui opinioni acquiesco.

Dactylus Plinij 2. 3.

COTYLEDON.

CAP. XLII.

UMBILICI VENERIS, sive Cotyledonis historiam alij tradiderunt: mei tamen instituti esse putavi (quandoquidem alteri ejus generi peculiare caput damus) hoc capite brevem illius descriptionem retexere.

Umbilicus veneris.

HABET autem multa folia à radice prodeuntia, summa tellure confertim stipata, in acetabuli formam tornata, hoc est, orbiculata, & in medio, umbilici instar, depressa, succulenta, tenera, inter quæ exit caulis non valde firmus, aliquot folijs præditus, non orbiculatis ut inferiora, sed longiusculis, & extremâ parte quæ latiuscula est, crassâque & succi plena, in

tres

Cotyledon, Umbilicus Veneris.

*Cotyledon umbilicus, 4. sp. 615
P. Umb. dicit
Lam. 2. 140*

tres plerumque crenas divisis; ex quorum
finu procedunt interdum ramuli, qui, cum
caule, à medio ad summum fastigium mul-
tis flosculis sunt onusti longiusculis cōcavis
& propendētibus instar pusillorum tintin-
nabulorum, coloris ex herbaceo candican-
tis, qui firmiter inhærentes, unà cum caule
siccantur, & tandem pereūt: maturi floscu-
li occludunt parvas siliquulas plenas exili
fusco semine, quod sponte decidens, nume-
rosas circa matrem, & in vicinis, si quæ ad-
sunt, vasis siliilibus, generant plantulas: ra-
dix est tuberosa, non bulbi modo efforma-
ta, sed potius orchidis pleniorum radicem
referens, modò orbiculata, interdū tuberis
aut Aconiti hiberni radicei similis, ut illius
instar confringi, & fragmentis pangi possit.

Sponte verò nascitur non modò in muris
veteribus & parietinis: sed etiam in tectis,
muris sive parietibus, ex argilla formaceis,
saxis & rupibus, humi interdum solo ferti-
li, ad Olearum, Chamæripes, & Corruæ
radices, atque etiam in annosis Suberi: ar-
boribus sponte crescētē observabam ple-
risque Hispaniæ & Portugalliæ locis.

GRÆCIS hæc planta *κοτυλιδών* dicitur, ab
aliquibus *σκυτάλιον*, ab alijs *κυμβάλιον* Dio-
scoride referente, Latinis Umbilicus Vene-
ris. Galli Latinos sequuti *Nombril de Venus*
appellant; Salmanticensium vulgus *Vasillos*,
id est, acetabula aut vascula nuncupabant à
cava folij capacitate acetabulū referente.

Natales.

*κοτυλιδών,
σκυτάλιον,
κυμβάλιον.*

*Nombril de
venus.
Vasillos.*

Facultates.

Sacris ignibus, strumis, inflāmatōibus,
pernionibus, illitu auxiliari, stomachi ardo-
rem refrigerare, folia cum radice cōman-
ducata, calculos frangere, & urinam ciere,
atque hydropicis ex melle dari, auctor est
Dioscorides.

Cotyledon altera i. Sedum vulgare.

*Sempervivum hibernicum
L. 4. 665*

COTYLEDON ALTERA. CAP. XLIII.

ALTERIVS Cotyledonis nomine intel-
ligo Sedum majus vulgare, ex Diosco-
ridis mente, cujus in Austriæ montanis alia
inveniebā genera nulli ex Neotericis Scri-
ptoribus, quod sciam, observata, quæ hic
ordine describemus.

*Cotyledon al-
tera Diosc.
Sedum ma-
jus vulg.*

PINGVIA, crassa, numerosaque habet
Primum folia, circa radicem densa, Aceta-
bulo alteri, sive Sempervivo vulgari majori
(cujus iconem præfiximus, ut differentia
conspici possit) similia, minora tamen, & in
ambitu leviter dentata, succulenta, & gu-
stu acido: inter quæ multa in ambitu capita
è similibus sed minoribus folijs cōgesta ex-
oriuntur, longis pediculis inhærentia, quæ
tandem aucta in novas plantas efformātur:
ex ipsius matris umbilico emergit caulis
dodrantalus, foliosus, rectus, ferēs in ramu-
lis florem alterius Cotyledonis instar albi-
cantem, magnum, sex folijs cōstantem, cui
succeedunt siliquæ, seu vascula totidem an-
gulis discreta, semine exili plena: radix
Sempervivo vulgari majori similis, minus
tamen

*Cotyledon al-
tera 11.*

Sempervivum hibernicum, Lam. 3. 290

*Sempervivum hibernicum
H. Cap. 129*

tamen crassa, candicans, subinde novas plantas præter jam dictas è lateribus fundens. Frequens est in omnibus jugis urbi Viennæ vicinis, atque in Austriacis Stiriacisque Alpibus. Floret Julio.

Natales.

Altera species.

2. ILLIS ipsis locis invenitur aliud genus huic valde simile, per omnia tamen minus, & cujus etiam folia magis sunt dentata.

Cotyledon altera III.

Cotyledon altera IIII. five Matth.

Cotyledon altera IIII.

CONFERTIS, frequentibus, pinguibusque sive crassis, atque in orbem digestis est etiam Tertium genus folijs, Superiore tamen minoribus, nec detatis in ambitu, tamen si aliquantulum hispida appareant, sub quibus, è radicis capite, aliæ similes plantæ crassis fibris præditæ, in orbem se propagant, & radices agunt: è matris umbilico, palmaris, nonnumquam etiam dodrantalis, exilit caulis, succulentus, rubescens, multis crassis succiq: plenis & mucronatis folijs cinctus, angustioribus quàm superiora, & mucrone purpurascete, qui supremâ parte in ramulos dividitur, multis floribus superioris Cotyledonis alterius floribus formâ similibus onustus, minoribus tamen, duodenisque, ut plurimum, angustis, mucronatis, stellæque instar decussatis folijs constantibus, coloris ex rubro purpurascens, totidem siliquulis in caput aut veluti coronam compactis, floris umbilicem occupantibus, & vicinis quaternis staminibus eam ambientibus: semen illis siliquulis sive loculis adedè exile, ut oculorum aciem propemodum effugiat: radix mediocriter crassa & fibrosa est, alterius Cotyledonis modo. Plantæ quæ florem tulerunt, cum in hac tum in superiore intereunt, perinde atque in Cotyledone alterâ, sive Sempervivo majore vulgari, succedentibus matri reliquis in orbem prolibus.

Natales.

Crescit in Taurinarum Aspium jugis non procul Saltzburgo: ubi floret Julio, in hortis autem, in quos translata fuit cum reliquis ejus generibus, etiam Maio.

Cotyledon altera IIII.

HVIC etiam numerosa & conferta sunt folia, oblongis ligulis similia, crassiuscula, mucronata, nonnihil per ambitum crenata, candicantia, acido & subadstringente gustu: è quorum centro, seu medio foliorum exortu caulis interdum cubitalis, ut plurimum autem pedalis duntaxat, assurgit, superiore parte hirtus, brevioribus folijs inordinatim nascentibus septus, summo fastigio ex singulis foliorum alis pedicellos emittens, quibus insident bini aut terni flores colore albi, è quinque foliolis compositi, internè veluti sanguineis guttis aspersi, umbilico pallido & splendente decem staminulis cincto: semen continetur in capitulis exile, nigrum. radix subest fusca, tenuis, fibrosa, cui, secundum matrem, multæ aliæ in orbem adnascuntur plantæ, ut integrum cespitem aliquando tegant, vulgaris Sedi majoris instar.

Nascitur non modò in Sneberg, sed & in reliquis Austriæ & Stiria Alpibus, Saxiæ & sco- Natales.
pulis inhærens: in quibus floret Iunio & Iulio: at in hortos translatum, Maio: semen pro-
fert Iulio, aut maturius.

Istius Quarti generis Cotyledonis alterius descriptionem prætermittere non potui, li-
cet à Matthiolo & alijs ejus historia sit prodita, quia meo judicio succinctior apud eos est
quàm oportebat.

QVINTVM etiam genus invenitur affine Quarto, sed mollius, angustioribus & longiori- Cotyledon al-
ter av.
bus folijs, non dentatis, sed alba duntaxat lanugine hirsutis, minus etiam incanis, brevior
crassiorèq; pediculo & multis folijs septo, quæ plerùque tam supernè quàm infernè non-
nihil hirsuta sunt: paucioribus floribus hinc inde secundùm caulem ad singulas alas sparsis.

Observabam hoc genus in Etscherianis jugis, mense Iunio suis floribus onustum. Natales.

GRÆCIS vocatur ἑτέρα κοτυληδών ea planta quam vulgus Herbariorum hætenus pro ἑτεροκοτυληδών
Sempervivo majore habuit: Latinis Cotyledon altera. Eandem licentiam sibi sumpsit in
Quarto hujus genere, quam in Duodecimo Sedis minoris genere, qui Historiam illam Ge-
neralem Plantarum scripsit, vult enim Phyllum Thelygonum Dioscoridis hoc esse, quem-
admodum illud Arrhenogonum.

DIOSCORIDES porrò Cotyledonem alteram scribit ad eadem utilem esse, ad quæ Sem- Facultates.
pervivum commendatur.

RHODIA RADIX.

CAP. XLIIII.

MEDIAM quandam naturam obtinere Rhodia ra-
dix.
quodammodo videtur Rhodia radix, inter Cotyledonis alterius priora genera, & Telephium vulgo nuncupatum: sed Telephio magis affinis judicari queat. Propterea illi peculiare caput inter utramque stirpè dare volumus: non quod ejus historiam tradere habeamus in animo, vulgaris enim est notitiæ, atque ab alijs descripta. Quia tamen aliquoties sponte crescentem conspexi & erui, facere non potui, quin illius mentionem facerem.

Illam autem maximâ copiâ nascentem ob- Natales.
servabam in scopulis jugi Durrenstein, cujus in hac Stirpium historiâ crebro meminimus, & florem variantem mensibus Iulio & Augusto: nam quædam plantæ illum pallefcem habebant, aliæ veluti rubescentem: semen in exiguis vasculis, quemadmodû in Telephio, exile, quasi scobis instar. Quæ in hortis ali solet, maturius floret.

VOCATUR porrò hæc planta Græcis ῥοδία ῥοδία ῥίζα.
ῥίζα, Latinis Rhodia radix, quòd resiccata ejus radix, rosam redolet: eodè nomine Officinis nota. Montani pastores, ubi sponte nascentem observabam, etiam ab odore rosæ, illam appellare noverant Rosen wurtz. Rosen
wurtz.
Facultates.

DIOSCORIDES capitis doloribus utilif-
simam esse tradit, si rosacei momento com-
mixta, fronti & temporibus imponatur.

TELEPHIVM.

CAP. XLV.

NON ignoro ambiguum esse, an quas hoc capite describam plantas, commodè ad Te-
lephij historiam accommodari possint: cum tamen illarum pleræque, apud rei Her-
bariæ scriptores tale nomen obtinuerint, malui illud retinere, quàm nullo nomine dona-
tas eas relinquere.

HABET autem Prima, duos, tres, pluresve caules ex radice prodeuntes, cubitales, suc- Telephij s.
sive Hispani-
cum.
culentos, in latus se inclinantes, in quibus ordinata sunt folia, hoc est, ex intervallis bina
semper aduersis pediculis nascentia, crassa, succi plena, ut in Crassulâ majore, sed majora,
& magis carnosa; flos in extremis ramis quasi umbellatim nascitur, quemadmodum in
Crassulâ majore, pallidus: radices illi plurimæ glandulosæ, Crassulæ vulgari similes.

Nascitur in Hispaniæ umbrosis quibusdam locis: unde ad Belgas delata, facilè compre- Natales.
hendit & aucta est: valde enim vivax est, ut etiam rami in terram depacti statim radices
agent:

Telephium I, Hispanicum.

Telephium II, vulgare.

F. H. C. 176
Sedum Telephium, L.
L. 4. 616
Lam. 4. 629

Sedum Telephium, L.
L. 4. 616
Lam. 4. 629

agant: eam ob causam, pauci apud Belgas erant horti, cum illinc excederem, in quibus non aleretur. Floret cum Crassula.

Telephium Austriac.

Illi omnino similem, modo eadem non sit, ad Austriacarum Stiriacarumque Alpium radices, locis umbrosis sponte nascentem inueniebam.

Telephium vulgare, v. 11.

ALTE RA, quæ vulgo Fabaria & Crassula à foliorum crassitudine dicitur, promittit etiam plures à radice caules, succulentos, pedales aut ampliores, satis fragiles, & folia in illis inordinata, sive hinc inde sine ordine per caulem sparsa, crassa quidem & succulenta, Hispanici Telephij folijs tamen minora, frequentiora & magis conferta: flores in summis caulibus congestos, coloris albi; radix nodosa est, & multis veluti napis constans, ut superior: cum quâ etiam floret.

Alitur hæc in hortis, sponte etiam in veteribus muris Septentrioni expositis nascentem observabam.

Telephium III. purpurascens flore.

TERTIA huic non valde dissimilis, à me conspecta ad agrorum margines inter vepres nascens, viâ cavâ & umbrosâ non procul à Rotenburgo Hassiæ oppido ad fluvium Fuldani sito, cui rariora tamen erant folia; flores etiam superioribus colore dissimiles, qui ex purpurâ rubescentes erant.

Telephium 1111.

QUARTAM observabam anno MDCXC. in montibus illis Francofurto vicinis, & quâ Septentrionem spectat, oppositis; eam in hortum transferebam, ubi mihi singulis annis egregie floruit, aliarum tempore.

EX radice autem crassiuscula, & bulbis instar parvorum naporum, multisque etiam fibris prædita, aliquot singulis annis (nam vivax est) produxit caules cubitales, quibus innascuntur folia satis frequentia, inordinata Secundæ folijs panè similia, crassa, succulenta, in ambitu tamen nonnihil crenata & veluti sinuosa: summæ virgæ comam, umbellæ instar, flosculorum quinque foliolis constantium, ferunt, coloris gratissimi ex rubro purpurascens, quibus evanescentibus, succedunt capitula pentagona, in quibus tenuissimum, instar scobis, semen, fuscum: ingruente hieme marcescunt illi caules & pereunt.

Telephium V.

HVC non valde dissimilis videtur, quam Lobelius exhibet purpureo flore præditam, nisi radicem haberet paucioribus (ut mihi quidem videtur) napis constantem.

Telephium VI.

PEREGRE ad nos mittebatur, dum Machliniæ commorabar, Sextum genus, non Telephij, sed alterius plantæ nomine: si quis tamen accuratius observabit, asserere audeo, iudicaturam nullam ex prædictis proximius ad Telephij à Dioscoride nobis propositi historiam accedere, quàm istam: habet enim cauliculos humi procumbentes instar Portulacæ, folia illis fere paria, coloris ærugineum quodammodo referentis: flores in extremo caule confertim

Diosc. forte

Telephium v. purpureo flore.

Telephium vi. Cera Pāncij.

*Sedum Telephium, 60
24. Cent. 176*

*Sedum anacampsesos
L. 9. 666
Sp. hist.
Lam. 14. 629*

Telephium legitimum Imperati vii.

confertim nascentes instar florum Crassulae sive Fabariae, coloris purpurascens: multas habet radices fibrolas, atque ipsi etiam caules procumbentes facile fibras agunt, perinde ac Semperviva illa prima minora. Hoc autem peculiare habet ista plāta, quod nulla hiemis injuriā offendatur, sed brumam & pruinas contemnens, perpetua in suo vigore & viriditate permaneat.

SEPTIMUM Telephij genus, mihi Viennae Austriae natum anno M D XXCV. semine Florentia misso à Iosepho de Casa bona: postea etiam Francofurti ad Mœnum crevit Ioanni Mylero Pharmacopæo semine, quod acceptum Neapoli à Doctissimo humanissimoque viro Ferrante Imperato Telephij legitimi nomine ipsi cōmunicabam: ex cuius Myleri horto plantam unam eruebā, quam pictori exprimendam darem. Siccam verò hujus plantam etiam ad me Francofurtum mittebat cum alijs stirpibus Amplissimus vir Iac. Anto. Cortusus, Ignoræ adscriptā notā, quam tamen apud eos frequentem in hortis nasci assereret.

MULTAS autem à summo radice capite producit tenues virgas, summā tellure diffusas, pedales, interdum breviores, aliquando longiores, non sunt enim omnes æqualis longitudinis, quas incōdito ordine sepiunt multa folia, præsertim novellas, & quæ nondum florem ferunt (nam quæ flores dant, rariora plerumque habent folia) minora quàm reliquorum generum, minus crassa, neq; adeo succulenta,

*Telephium
vii sive
legitimum
Imperati.*

*Imperati
L. 9. 588
Sp. hist.
N. Cent. 73. 594
Lam. 7. 594
Santal. 2. 221*

culenta, neque adeo fragilia, coloris quidem viridis, cui ærugineum quidpiam admixtum sit: extremæ virgæ, multis flosculis quinque foliis albis constantibus, & confertim nascentibus, onustæ, quibus marcescentibus succedunt angulosa vascula exili, fusco semine plena: radix minimi digiti crassitudinem interdum acquirit, lenta, candicans, in aliquot ramos diuisa, & quibusdam fibris donata, vivax, & singulis annis plures novas virgas producens, veteribus corruptis. Floret cum Crassulis.

Nomina.

PRIMUM genus vocabant Telephium Hispani: Crassulis sive Fabarijs adnumerandum: nam facie & facultatibus respondent, priora quatuor genera. Non ineptè tamen ad Telephij classem referri etiam possint, præsertim Sextum, ut dixi, genus, nobis, ante multos annos in Belgicam missum à C. V. Alphonso Pancio Ferrariensi Medico Cepeæ nomine, Germani Secundum, & Tertium genus Knabenkraut/Wundkraut/Setthenne/Schmerwurtzel. Quartum Knabenkraut weisse appellant: Galli secundum Orpin. Græcis Telephium dicitur τηλεφίον.

Facultates.

TELEPHII autem folia, teste Dioscoride, senis horis illita, vitiliginem sanant, sed postea locus hordeaciâ farinâ illini debet: peruncta ex aceto in sole, idem quoque præstant, sed ubi inaruerunt, absterguntur. An porro Telephij genera hoc capite descripta, similibus facultatibus sint prædita, me latet. Hoc autem observavi, priora duo genera, ab crucis non minus plerumque infestari solita, quàm Brassicas.

Cepæ Matthioli.

Cepæ.

Sicutum Cepæ
 6. 4. 6. 12
 6. 4. 6. 12

Facultates.

SED quoniam in Cepæ mentionem incidimus, frequens in Belgicis hortis ali solebat, semine ex Italiâ misso nata plâta illa, quam Matthiolus pro Cepæ proposuit, cauliculo dodrantali, ex parvâ & inutili radice prodeunte, in terram procubente atque in multos ramulos fisso, cui ad singulas alas adnascuntur folia crassiuscula Portulacæ folijs minora & angustiora: summis deinde ramulis albi flosculi quinque foliis constantes, quibus succedunt tenuia, ut in Crassulis, capitula exili, scobis instar, semine plena. Annuæ autem est, singulis annis deciduo semine sponte resurgens. Sitne verò legitima Dioscoridis Cepæ nec ne, hæreo, atque aliorum aciori iudicio relinquo.

CETERVM Dioscorides, sive Cepæ folia, in vino pota, urinæ stillicidio, & vesicæ scabie laborantibus opitulari scribit, maximè autem id præstare, si cum decocto asparagi quem *μαύκας* *σορ*, hoc est, corrudam vocant, bibatur.

BISTORTA.

CAP. XLVI.

AD Austriacarum & Stiriacarum Alpium juga, acclivibus locis & circa scopulorum radices sponte nascitur Bistorta illa major quæ vulgo in hortis ali solet, folijs pænè Rumicis, infernè incanis, nodoso caule, spicato flore subpurpureo, quæ fortasse non incommodè Dioscoridis Britannica censerî possit. Ejus iconem hic subjunximus, quia de altero ejus genere pu-

Bistorta major.

Britannica Diosc. foris.

milo nobis, in hoc capite, erit sermo.

Bistorta alpina minor.

CAULICVLVM autem promit dodrantalem interdum, sed ut plurimum palmarem, tenuem, geniculatum, gerentem summo fastigio exiguam candicantium flosculorum spicam: folia vulgaris Bistortæ majoris folijs multò minora, unguis humani latitudinem raro excedentia, nonnumquam tamen paulò majora, longa, dura, venosa, per oras reflexas venulis quibusdam ita distincta, ut serrata videantur, superne virentia, infernè verò incana, non secus ac majoris folia: excusso flore, qui albus est, paulo grandior fit spica, quæ plerumque simili, quo major, semine onusta est, non raro tamen, seminis loco, multa foliola brevîa & viridia in capitula congesta profert, quibus sponte decidentibus, plantulas ejusdem generis in eadem in quâ alebatur areolâ, & vicinioribus natas sæpe vidi: radix vulgari longè minor, contorta tamen & geniculata, foris nigricans, intus alba, multis tenuibus fibris capillata, gustu, uti tota planta, adstringente.

Natales.

Nascitur in summis Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis tenui gramine vestitis: floretque Julio. In hortos verò translata (ubi formam & magnitudinem non immutat) maturius.

44. 11. 1. 292
An. 1833

Polygonum crinale. L. Nova. dict.

*Polygonum variparum
Spa. hist.
N. Cef. 157
Lam. 6136*

CERTVM est iisdem facultatibus esse præditam, quibus major: de quâ multa alij Scri-
ptores, quæ non est operæpretium hic repetere.
Βρετανικὴν porro Britannicam, vim habere adstringentem, privatim depascentibus oris & *Britannica
facultates.*
tonfillarum ulceribus accommodam, & valere ad reliqua quibus adstrictione est opus, scri-
bit Dioscorides.

RVMICIS autem, qui huic plantæ congener videtur, non minus varia genera observa-
re memini in jugis illis Alpium Austriacarum & Stiriacarum, quàm in alijs Regionibus
inveniuntur.

Ατ ὀξαλίδος, Oxalidis genus in jugo Wechfel observabam, sativo multò majus, folijs *Oxalis maxi-
ma mōtana.*
valde amplis: cui hoc peculiare erat, ut in caulis nodis & geniculis, subinde veluti tubera
quædam adnascerentur, è quibus folia tandem sese explicarent: quæ tubera tellure obruta
(periculum enim feci) sui generis plantas protulerunt.

NASCITVR etiam in omnibus illis jugis, præsertim circa humidiora illa loca, ad quæ *Rumex lati-
folius vulgo
Rha allima-
tus.*
armenta, stationem istic habentia æstivis mensibus a quationis gratiâ convenire solent, fre-
quentissimè, magnum illud Lapathum amplis & circinatis quodammodo folijs, nonnullis
perperam Rha estimatum. Sed non habet radicem qualis vulgo pingitur, Raphani aut Hip-
polapathi modo in terram profundè demissam: imò summâ tellure Acori fere & Iridum
instar jacet, brachiali interdum crassitudine, fibris subinde se firmans, antè ut Acorum,
& Polygonata augmentum sumens & progrediens, intus ex luteo purpurascens. Ea resicca-
ta, Rha substantiam æmulatur, nec minus eo inficit.

ARISTOLOCHIA.

CAP. XLVII.

TRIA Aristolochiæ genera Dioscorides constituit, rotundam, longam, Clematitin:
Plinius quartum addit, pistolochiam.

ROTVNDÆ unicam speciem veteres faciunt, Anguillara plures inveniri scribit, ego bi-
nas dumtaxat observavi.

Prior multis ex una radice germinibus, cubitalibusq; interdum palmicibus constat, qua- *Aristolochiæ
rotunda 1.*
drangulis, quibus, ex intervallis, folia inhaerent, mediæ inter malvæ & hederæ folia magni-
tudinis, mollia, venosa, colore ex viridi nigricante, brevi pediculo: his incumbunt oblongi
flores, cavi tubæ instar, ex purpura nigri, teste Dioscoride, quorum labrum prominulum,
seu extrema pars, latior est, quàm in longæ aut clematitidis flore, & tota nigricans: his succe-
dit fructus rotundus, parvi Melopeponis forma, qui multa grana continet ordine disposita,
lata,

lata, nigricantia, intercurfantibus quibusdam membranis, & materiâ etiam fungosâ, albâ, singulis granis interposita; quod reliquis Aristolochiæ generibus commune est: radix est ampla, tuberosa, rugosa, foris fusco, intus buxco colore prædita, cortice crasso, & (ut Theophrastus ait) carni adherente.

Natales.

Crescit pingui solo, in pratis & humidioribus agrorum marginibus Hispaniæ, Narbonensis Galliæ, & sicut intelligo, etiam Italiæ. Floret calidioribus regionibus incunte Vere, in Germaniâ & Belgicâ non nisi Maio & Junio.

Aristolochia rotunda L.

Altera ramulos seu palmites habet prioris, sed frequentiores & breviores; folia longæ quidem formam & colorem æmulantia, sed majora, longiorêque pediculo quàm superioris fulta: florem ex albo purpurascens, intus fuscum, Longæ flori panem similem: ejus fructus priore longior, pyri in modum turbinatus, graciliore quàm in illa meta: semen planum, minus priore & rufum: radix superiori similis, cortice tamen magis flavo.

Floret paulò maturius superiore, omnêque semen ferè abjecit, quando prioris maturefcere incipit. Hanc non nisi campestribus & inter segetes sponte nascentem conspiciebam, deinde cultam in horto Pharmacopæi cujusdam Viennensis, cui, atque etiam ipsis Doctõribus, ignotum erat primum genus, quemadmodum & cetera Aristolochiæ genera, præter Clematicin primam Superiore firmior est, & injuriarum hiemis tolerantior.

Aristolochia longa L.

LONGE cauliculi etiam quadranguli, duos palmos longi, interdum longiores, in multos ramos divisi, humi, uti Rotundæ, diffusi: folia quàm illius minorâ firmiorâ, dilutionis coloris, longiore pediculo fulta. Soldanellæ foliorum parè forma: flos similiter oblongus, concavus, ex viridi candicans, Rotundæ alterius florum effigie, sed extimâ parte, coloris magis herbacei, intus, ut reliquorum, villis obsitus: fructus pyri in morem turbinatur sed nõ ad eò tenui merâ, ut alterius rotundæ fructus, qui maturitate dehiscens semen ostendit latum, rufum, & tandem fuscum. Hujus radix digiti crassitudine est Dioscoridi, & dodrantali longitudine, quod de triennibus & junioribus plantis intelligendum autumo: nam adultarum longè amplior magnitudo, etenim multas eruere memini, quæ crassitudine brachium, longitudine pedem æquarent. Adultæ verò omnes plerumque extrema parte obtusæ sunt, & æqualis ferè per totam longitudinem crassitudinis, subinde tamen cuspidè ramosa: juniores gracilescent, multasque fibras habent.

Natales.

Provenit campestribus locis inter segetes, & quibusdam vinetis in Narbonensi Galliâ: memini & novo vere florentem eruere in insula medijs in stagnis sitâ, ubi templum Magalona nuncupatum, olim Episcopi Mompelliani sedes, circa oppidulum Villa nova nominatum, secundo à Mompellio militari.

Aristolochia Clematidis vulgaris.

Aristolochia Clematidis Batjca.

Aristolochia
L. sp. 1363
Sp. hist.
Linn. 1. 257

Linn. 1. 257
L. sp. 1363
Sp. hist.
Linn. 1. 257

Quædam etiam differentia in Aristolochiâ longâ observari potest : nam illius quam in Hispaniâ observabam (tametsi Gallicæ fere per omnia similem) flos à diligentius inspiciendis non nihil differre deprehendetur, quippe cujus extima pars interiore parte purpurei coloris sit, qui in alia herbaceus: Hispanicę item radix extremâ parte non est gracilis in novellis plantis, ut altera, sed plerumque obtusior, & ipsa radix brevior.

Nascitur in Hispanijs inter vites, regno Valentino frequentissima, ubi Martio florentem & jam semen perficere incipientem eruebam: Vtraque autem cum in Germaniâ, tum in Belgicâ frigoris est impatiens, & diligenti curâ ad servari debet. Aliquoties Viennæ periculum facere volui, an hiemem in horto ferre posset, etiam abietis frondentibus ramis tecta, ut reliquæ, quas hac ratione conservare solebam, plantæ: sed operam lusi, & semper corruptæ sunt. Itaque accepto damno prudentior factus, in vasis fictilibus postea semper alui.

CLEMATITIS præcedentes magnitudine superat, caulem habet firmiorem, rotundum, striatum, supra cubitalem altitudinem assurgentem: hujus folia reliquarum folijs multò ampliora, ex viridi palescentia, longo pediculo fulta, formâ Longæ, vel potius Rotundæ alterius folia referentia: flos pallidus, copiosus in singulis alis, qui in alijs generibus singularis, longæ floris formam quodammodo referens, quo evanescente succedit fructus reliquarum fructu major, exigui mali magnitudine, semen continens quale est reliquarum Aristolochiarum, sed majus. Hujus radix, quæ reliquis cum gravitate quadam est odoratior, tenuis & ad minimi digiti crassitudinem nunquam accedens, longè latèque serpit, & altissimè sub terrâ mergitur, adeo vivax, ut etiam frustulatim concisa, facilimè renascatur, & magna difficultate eruatur: quâ de causâ subinde molestiam ijs adfert, qui illam semel in suos hortos receperunt.

Editiora amat loca, & nonnullis Narbonensis Gallix vinetis adeo frequens est, ut vina ab illius odore vitium contrahant. Invenitur & in plerisque alijs Gallię, Hispaniæ, Vngariæ, Germaniæ superioris & inferioris, locis. Floret cum reliquis.

ALIUD Aristolochiæ genus circa Hispalim itinere Olyssipponensi, plurimisque alijs Batiçæ locis, in dumetis, vepribus, & vetustis quibusdam oleis sponte nascens observabam, quod ad Clematitin meritò referri posse videtur.

Id longa, ramosa, tenuia, striatâque habet sarmenta, quibus vicinas sepes & interdum arbusculas superat, ijs se cõvolvens & implicans Convolvuli aut Lupuli modo. Folia illi reliquarum Aristolochiarum folijs similia, seu potius generis illius Apocyni, quod in maritimis nascens, Mompelliani Scammoneam meo tempore appellabant, extremo mucrone acumina-

Aristolochia
longa 11.

Natalis.

Aristolochia
Clematidis
vulgaris.

Natalis.

Aristolochia
Clematidis
Batiçæ.

acum in toto, supernè lævia & viridia, infernè ex purpurâ albicantia, longo pediculo innixa: flos Aristolochiæ longæ incurvus, oblongus, ex purpurâ nigricans, intus tenui lanugine plenus, longissimo omnium pediculo insidens: fructus (ut ex illius rudimento colligere licuit) reliquarum Aristolochiarum fructui similis, tale etiam esse semen, ex eo quod Dodonæus. Vir Simon de Tovar mittebat observavi, fructus verò æque magnus ac in Clematitide vulgata, & à pediculo dehiscens: radix prælonga, sarmenticia, Smilacis asperæ instar (cum cujus crassioribus fibris magnam habet affinitatem) nunc per summa serpens, mox altè sub terrâ se condens, pallidi coloris, non ingrati saporis, gustata enim, aliquantulum adstringens deprehenditur, & manifestæ acrimoniæ. Tota planta odorata est.

Natales.

Nascitur pingui solo, ijs quæ commemoravi locis, semper istic virens & Ianuario Februarioque florens: etiam circa Cordubam mihi observata.

H v i v s neminem facere mentionem scripsi, cum Hispanicarum quarundam Stirpium Historiam publici juris facerem, præter unum Petrum Bellonium, qui eam in Cretâ observasse scribit lib. 1. Observationum cap. xvii. Idem nunc denuo assero: nec me movet, quod, qui Generalem illam Plantarum Historiam Rovilianis typis Lugduni expressit, scribat. Hujus neminem meminisse ait Clusius præter Bellonium &c. Dodonæus tamen eandem Clematitidis nomine depinxit &c. Fatetur Clusius, sed à se acceptam, & totam adeo Aristolochiarum historiam, cum Purgantium historiam meditaretur Dodonæus, ipsi liberaliter (ut & pleraque alia) communicasse ait. Sed & ipse Dodonæus istic expressè refert, circa Hispalim plurimisque alijs Beticæ locis, in dumetis & vepribus Carolum Clusium offendisse: addit Clusius toto etiam decennio, ante quàm ille Purgantium Historiam divulgaret. Et unde quæso hæc hausisset Dodonæus, qui tum temporis pedem è Belgicâ numquam extulerat, quàm ab his qui peregrinas lustrassent regiones? Sed ea est quorundam supina negligentia, ne dicam, sôcordia, ut solâ iconum inspectione contenti, tantum otium non fumant, ut ipsarum Stirpium historiam legere dignentur. Sed de his satis: redeamus ad Aristolochiarum Historiam.

Pistolochia.

Pistolochia.

PISTOLOCHIA cauliculos magna ex parte pedales habet, nonnumquam majores, angulosos, striatos, & ut Aristolochia Longa, ramosos, tenuiores tamen: folia Longæ folijs non dissimilia, nigriora, minora, magis rugosa, & aliquantulum in ambitu sinuosa: florem Rotundæ prioriformâ æqualem, minorem tamen, & aliquando nigrum, interdum ex herbaceo flavescens: fructum Rotundæ primæ fructus effigie, verùm minorem: semen etiam simile: densis est radicis capillamentis, junci, ut rectè Plinius ait, plenioris crassitudine, buxæo colore.

Oritur in Olivetis, & petrosis Hispaniæ Galliæque Narbonensis locis. Serius floret reliquis Aristolochiarum generibus: ac hoc peculiare ejus fructus habet, ut, dum maturuit, eâ, qua pediculo adhæret, parte, dehiscat ut in Batica Clematitide: longæ verò, & reliquarum, ab extremâ.

Novvm autem & peregrinum Aristolochiæ genus circa Halepum Syriæ inter oliveta observabat C. V. Leonhardus Rauwolfius Augustanus Medicus, cujus meminit Lib. 1. sui Hodæporici cap. ix. ab incolis *Rhasut* & *Rumigi* appellatum.

Id odore quidem præditum, sed illo ingrato, habebat quatuor cauliculos albicantes, prope radicem fili instar graciles, quibus circa superiorem partem utrinq. inhærebant septem vel octo folia sibi invicem objecta, tenella, cinerei coloris, magnitudine & incisuris florifloræ Filicis folijs valde similia, nisi quod infima parte & cauliculis proxima, rotundas veluti auriculas adnatas haberent, ut in minori Salviâ: inter inferiora verò folia, quæ paulo majore interstitio ab invicem distant, flores Aristolochiæ, aliquanto tamen majores, colore magis fusco, & longiore pediculo subnixi: radix satis profundè demissa, nostro Pyrethro plane similis, gustu amara, unde colligere licebat, eam siccare, & nonnihil calefacere.

Hæc porro planta Græcis ἀριστολοχία nuncupatur, quod, ut refert Dioscorides, ἀρισταταίς λοχίαις,

Nomina.

Aristolochia perigrina Rauwolfii.

Rhasut, Rumigi.

Aristolochia rotunda, Lam. 1. 277. Aristolochia perigrina W. 2. 4. 152. Aristolochia perigrina W. 2. 4. 152.

λοχίασι, id est, optima puerperis existimetur: Romanis Plinio teste, Malum τερα. Sed id nomen rotundæ potius convenit, quæ Græcis ἀριστολοχία τρογγύλη, ἢ θήλεια, Aristolochia rotunda & femina vocatur. Secunda ἀριστολοχία μακρὰ ἢ ἀρρη, Aristolochia longa & mas appellatur, item à nonnullis δακτυλίτις, dactylites. Tertia κληματίτις, Clematitis, quasi Sarmentitia cognominatur: & primum quidem ejus genus, à plerisque, pro legitimâ Longâ usurpatum, Gallis *Sarrasine*, Narbonensibus *Fauterne* dicitur, Germanis *Ostertup*. alterum autem ejus genus Boeticæ rusticis ineptè *carra parilla*, quasi rubus viticula. Quartam Plinius Pistolochiam vocat, quam nonnullos à numerosis radicis capillamentis πολύριζον cognominare scribit lib. xxv. cap. viii.

Malū terra.
ἀριστολοχία
θήλεια.
ἀριστολοχία
μακρὰ.
δακτυλίτις.
κληματίτις.
Sarrasine.
Fauterne.
Ostertup
tup.
carra parilla.
πολύριζον.
Fauculantes.

CETERVM Aristolochiæ radix teste Galeno lib. vi. de Simp. Med. facult. multo est ad medicationes utilissima, amara & subacris. Sed ex illis omnium subtilissima est rotunda: Longa minus quidem tenuitatis obtinet, quàm Rotunda, abstergens ac digerens, sed non minus calfaciēs, imò forsan plus etiam. Itaque in quibus usus est modicæ absterfionis, comoda est longa: at in quibus crassum humorem validius extenuare oportet, illic usus est rotundæ. Quæ Clematitis appellatur, fragrantior est, itaque eâ ad unguenta utuntur unguentarij, sed ad sanationes infirmior.

Paulus Ægineta Aristolochiam Clematitin inter medicamenta simplicia quæ bilem purgant, recenset. Aëtius Tetrabibli primæ sermone tertio, pituitam ac bilem evacuare testis est.

Clematidis autem primæ, sive vulgatiore folia, inter plana saxa confracta & trita, ligneas assulas, spinasque corpori infixas adposita, valenter extrahere, inflammationes sublequutas curare, experimento didicerat doctissimus vir D. Michaël Lingelius, Medicus & Professor Viennensis.

Plinius, Pistolochiam convulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice potâ ex aquâ, utilissimam esse tradit.

ARISARVM.

CAP. XLVIII.

DVORVM est generum Arisarum, tametsi Veteres unici historiam posteritati reliquerint.

Arisarum latifolium 1.

VNUM, Hederæ aut Smilacis ferè folia habet, tria aut quatuor, viridia, mollia, satis tamè carnosa, acris saporis, oblongo pediculo innixa, anteriore parte, qua pediculo adherent, utrimque pinnata, Ari foliorum instar, sed obtusioribus & quasi orbiculatis angulis: inter quæ pediculus duas uncias longus, multis rubris maculis distinctus emergit, cui oblongus flos insidet, monachalis cuculli sive Aristolochiæ floris modo efformatus, amplior tamen, extremâ parte fulci coloris qui deorsum radiatim tēdit, in ceteris albus, caninum olens, pistillum obtusum, incurvum, & veluti ex cucullo prospiciēs continens, ut pictura demonstrat, quæ ex illâ, quam ipse cū plerisque alijs in Hispanicâ meâ peregrinatione observatis exprimebam, fideliter delineata est: radix rotunda, globosa, Ar minor, foris nigricans, intus alba, aliquando etiam tuberosa & oblonga, initio dulcis, deinde acris, minùs tamen Ari radice (licet veteres contra sentiāt) fibris aliquot supra eam expansis, ut in Orchidibus.

Arisarum latifolium 1.

Aliud ejus genus etiam invenitur paulò amplioribus folijs, & rotundioribus aliquantulum atque mollioribus, pluribus tuberculis se propagans, oblongasque & crassas radículas sæpius in latum & obliquum spargens.

Arisarum latifolium alterum.

ALTERVM diversâ prorsus est formâ: nam ejus folia longa sunt, & angusta, instar ferè Plantaginis angustifoliæ foliorum, viridia, splendentia, quina, aut sena, post quæ flos seu cucullus longior & mucronatus, rectorsum inflexus & albicans prodit, è cujus rima oblongus veluti vermis exilit, spithamæ interdum longitudine, inflexus, coloris aut purpureo, aut ex purpureo virescentis, non ille quidem obtusus extrema parte, sed mucronatus: fructus racemi instar confertus, albus (non ruber, ut quidam, qui non observarunt, prodidère) vix terrâ emergens suo tempore subsequitur.

Arisarum angustifolium.

Arisarum angustifolium.

Natalis.

Arum tenuifolium
L. sp. 1390
Lam. 3. 10

Arum, & Aris.

Laro. Frailillos.

Arum Byzantinum.

Facultates.

Arum Byzantinum.

folia item protulit longè majora, ad Ari foliorum formam plurimum accedentia, nec illis minus splendens superne & inferne: ejus autem florem dumtaxat videre contigit anno

Latifolium in collibus Lusitaniæ frequens salebroso & lapidoso solo, in sepibus & juxta vias: ubi Novembri & Decembri floribus suis præditum eruebam, atque etiam nonnullis Beturiæ locis solo fecundo & pingui, secundum publicas vias & hortorum aggeres, ubi Ianuario & Febuario. Alterum autem illius genus umbrosis locis nascebatur ad Olearum radices pone urbem Vlyssiponem Inde in Belgicam translata, numquam florere voluerunt: imò nisi magnâ diligentia & curâ, fictilibus, ut pleræque aliæ plantæ ex ferventioribus regionibus delatæ, adserventur, pereunt.

Angustifolium sponte nascens non vidi, sed ad nos peregrè delatum, in hortis alebamus eum in Belgicâ, tum Viennæ Austriæ: florebat Vere: Julio & Augusto sine folijs fructum proferebat. Vivax magis hoc est, neque tanta curâ indiget. Illud anno M. D. XCII. accipiebam ab Imperato, Neapoli missum.

GRÆCVM hujus plantæ nomen est ἀρισάριον ἢ ἀρίς: Latinum, Arisarum: sed & Aris Plinio dicitur, qui eam duplicem facit, albam gemino caule, alteram uno tantum. Lusitanis Laro dicebatur, quod nomen etiam Arum commune est. Amatus Lusitanus Frailillos, id est, fraterculos Hispanis appellari asserit, quia, forte, ejus flos monachalem cucullum æmulatur.

ILLITV nomas sistere tradit Dioscorides; & ex radice collyria fieri ad fistulas efficaciam. Amatus addit Germanos inferiores contra pestis contagia uti: quod satis mirari non possum, quandoquidem ejus tempore Arisarum toti Belgicæ fuerit incognitum, & anno demum M. D. LXV. quo illud Antuerpiam ad amicos Olyssipone mittebâ mense Ianuario, istuc innotescere cepit Latifolium. Angustifolium verò post meum ex Hispanijs reditum ex Italiâ primum accipiebamus.

ARVM BYZANTINVM.
CAP. XLIX.

CVM ante aliquot annos hujus Ari tuber cum alijs tuberibus bulbisq; Constanti-nopoli allatis, Viennæ acciperem, hærebam, utrum ad Ari, an Arisari genus referrem: deinde cum folia proferre cepit, primis duobus annis pro Arisaro latifolio habui, ducen-te me in eam sententiam foliorum quadam similitudine. Nam ea conspiciebam satis ad Arisari latifolij folia accedentia, nec valde mucronata, sed potius orbicularem figuram referentia: nec radicem valde dissimilem. Verum postquam ea augeri cepit, digitalem longitudinem adquisivit, multis tuberculis inæqualem, & uncialem aut ampliorè crassitudinem, multasq; proles adnatas habuit.

M. D. XCVI. licet toto octennio ante aluiffem, singulis annis novo vere emergerem, atque interdum etiam ante brumam. In vernis tamen folijs quandam differentiam observabam, non quod ad formam & figuram attinet, sunt enim illa prorsus similis formæ, sed inæqualis magnitudinis & (quod valde mirabar) in quibusdam plantis, licet ex eadem matre abruptis (unicum siquidem tuber Constantinopoli accipiebam) folia erant nigris aliquot exilibus maculis distincta, alia minimè: tum etiam flos colore variat, nam plantæ maculis nigris notata folia habentes penicillum purpureum folliculo inclusum habuerunt, aliæ verò candidam Maio mensè anni M. D. XCVI. atque postrema folia ante brumam plerumque germinare solent, alterius novo vere dumtaxat.

COLOCASIA.

CAP. I.

QVATERNA aut quina habet folia, *Colocasia.* carnosâ Nymphææ foliorum modo, sed nervosa admodum, & pluribus venis si-ve fibris eminentioribus exteriori parte contexta, incanâque amplissima, ut plerumque Personatiæ folia magnitudine superet, nunquam madentia, etiam si aquis immergantur, longis, crassis, firmisque pediculis subnixâ: radice crassâ, magnâ, duplici ut plurimû, & lagenulæ instar efformata (tales certè eruebam plerasque radices ad Monasterium Pera longa, & ex illis hanc iconem ipse istic exprimebam) quæ alijs ad latera adnatis se propagat, & fibris aliquot nititur.

Frequens est multis Lusitanix locis circa *Natales.* rivos, ex Africâ, ut intelligebam, primum eò delata. Videbam etiam omnium maximam, & amplissimis folijs Hispali in arcis Regiæ horto: ubique tamè vel florem, aut fructum ferre negabant: percõtabar enim serio, quia nullum in omnibus plantis florum rudimentum aut vestigium conspiciebam.

LVSITANIS Mauritanos sequutis *Inhame.* perperam dicebatur, *Bæticis Alcoleaz,* quæ *Alcoleaz.* vox proculdubio à Colocasia deducta est, Castellanis *Manta de nuestra Señora,* id est, *Manta de N. Señora.* Chlamys D. Virginis (à folij nimirum amplitudine) quæ tamen appellatio, illi etiam Tussilaginis generi, quod vulgo Petasites

æstimatur, communis est. Cùm verò hæc planta plerasque notas cum veterum Colocasiâ communes habeat, nihil aliud mihi persuadere possum, quàm illam ipsam esse, quæ Græcis *κολοκασία* dicitur: nec me movet quod alij Arum Ægyptium appellare maluerint. Nam *colocasia.* per Lusitaniam valde à mancipijs Æthiopicis expetitur, eaque crudâ & coctâ vescuntur.

BELLONIUS lib. II. Observationum cap. XIX. refert Colocasiâ Alexandriæ, urbibusque *Natales.* & pagis vicinis frequentissimam in foro venalem inveniri, Ægyptiosque rarò cibum sumere, quin Colocasia adponatur cum carnibus cocta: propterea magnum ejus vectigal per universam Ægyptum esse. Capite autem XXVIII. ejusdem lib. negat eam aut florem aut fructum ferre. Ejus verba hæc subiiciam, quia Veterum de Fabâ Ægyptiâ sententiam suspectam habet.

AGRI, inquit, plurimis locis, Oryzâ, Papyro, Musâ arbore erant consiti, interdum etiam Colocasiâ. Quia verò hujus Colocasiæ, quæ etiam Lotus & Faba Ægyptiâ appellatur, fructum, magnâ diligentia frustra perquisivimus, illiusque inquisitione Cauri incolis ridendos nos præbuimus, occasionem sumpsimus inquirendi, cur Veteres eam Fabam Ægyptiam nominarint, cùm fabas non ferat: tandem hanc erroris originem esse deprehendimus. Herodotus auctor vetustissimus, duarum Stirpium in Nilo nascentium meminit, quarum altera sit rotunda radice (quæ Colocasia est) altera quidpiam olivarum nucleis simile, quodam capite ferat. Reliqui post eum auctores, alter alterius verba sequuti, ad arbitrium deinde descripserunt. Nam quod Theophrastus spinosam illi radicem tribuit, rem aliter se habere, ipsa experientia docet. Dioscorides de Faba Ægyptia agens, Theophrasti verba ferè expressit, & utrumque interpretatus est Plinius. Hæc Bellonius. Quo loco etiam addit sponte nascentem ad rivulos in Cretâ se invenisse, Ægyptios verò magnâ curâ & diligentia colere.

VERVM evulgatâ Hispanicarum Stirpium Historiâ, meam & Bellonij sententiam confirmabat

Colcas.

firmabat. Mag^{us} & Generosus vir Hieronymus Beck à Leopoldstorff, Liber Baro Austria-
cus, Bellicæ annonæ per Vngariam Præfectus, Cæsari à Consilijs, idemque multis peregrina-
tionibus clarus, qui assererat hanc plantam ab Arabibus *Colcas* appellari in Ægypto,
isticque adeo frequentem esse, ut nullus sit rusticus, qui magnos ejus acervos non habeat.
Ejus radice coctâ, vesci illos, perinde atque Germanos rapis, quibus tamen minus grata sit.
Nullam verò aliam ejus sationem intellexisse, quàm è nucleis ad latera adnatis: quos vel
avellanæ, vel nucis juglandis magnitudine luto vel argilla involutos, in flumen secundum
ripam demittant. Has postea crescere, & novam messem generare.

SED & doctissimus Rauwolfius, qui illam toto anno venalem Tripoli Syriæ conspexit,
ut quâ incolæ frequenter vescantur, & tantâ copiâ in Halepo coli asserit, ut ejus radice non
minor numerus hominum alatur, quàm in Germaniâ rapis licet illis, & flavâ pastinacâ non
careant: addit in rivulis sponte nascentem observasse, florem autem vel fructum num-
quam vidisse.

POSTREMVM omnium, ad confirmandam meam de Colocasîâ sententiam, acce-
dat testimonium C. V. Prosperi Alpini, Medici Itali, qui aliquot annis Medicam artem
in Ægypto exercuit. Is in eo Libro quem de Plantis Ægypti scripsit, cap. XXXIII. in quo
de Colocasîâ, sic ait.

Culcas.

NULLA planta magis nota Ægyptijs, Colocasîâ, quam illi *Culcas* (pronuntiandum
u, ut ou, Italicorum & Germanorum more) vocant, neque magis in usu, quando omnes,
hujus plantæ radices in jure coctas, atque alijs multis modis in cibis paratas assidue esitent,
non secus, quàm nostri rapas. Agri Colocasîjs pleni ibi spectantur, atque, quod mirabi-
lius videtur, nemo illorum aliquam ipsarum plantarum floribus vel fructibus usquam præ-
ditam vidit. Ego ex innumeris illis viventibus à me sæpe inspectis, nullam unquam flo-
rentem, aut cum aliquo fructu, vel aliquo caule videre potui. Ex quo dubitandum vi-
deretur, eam plantam esse Græcorum Fabam Ægyptiam. Planta hæc ibi spectatur folijs
Nenupharis, longioribus, Ari proximis, sine caule, flore, aut fructu: ejus radix magna, crassa,
Chinæ radicibus similis cernitur, sapore subamaro, & acri cum aliqua viscositate, quæ co-
cta dulcescit: quotidie passim toto anni tempore per urbem innumeræ radices venduntur,
viliori pretio. Hinc sane multum semper miratus sum Dioscoridem, Ægyptiæ fabæ flores
atque fructus tribuere, & eam Colocasiam esse prodere: quam tamen nusquam, ut dixi,
floruisse, nullumque fructum dedisse viderim, aut aliquem vidisse unquam audiverim. Sed
hanc litem alijs dirimendam libentissimè relinquo. Eam tum crudam, tum coctam, avi-
dissimè veneri indulgentes mandunt, quia putant semen multum gignere, & libidinem
prævalide movere. Hæc Alpinus.

Dioscoridæ
lapsus.

Facultates.

Faba Ægy-
ptia, sive
Colocasîa,
non est Ari
Ægyptium.

FACESSANT igitur, qui eam quam exhibeo plantam, Colocasiam sive Fabam
Ægyptiam esse negant, quia flore & fructu caret; sed Arum Ægyptium esse, cerebrose &
pertinaciter contendunt.

QUIA porrò Dioscorides Lotum Ægyptium quibusdam notis cum Faba Ægyptia si-
ve Colocasîâ convenire ait; audiamus quid idem Alpinus de eo sentiat: nam subsequente
eiusdem libri capite sic scribit.

Lotus Ægy-
ptius.
Nymphæa,
Nuphar.

PROXIMO de Colocasîâ cognito errore, hic alius de Loto Ægyptio animadvertitur,
quando hæc planta planè eadem sit, quam nostri Nymphæam, Arabes *Nuphar* appellant.
In toto quidem flumine Nilo Ægyptia loca lambente, nulla alia planta est inventa, quæ
notas Loti præ se ferat, quam Nymphæa ipsa, quæ profecto similis est (ut de Loto affir-
mat Dioscorides) Colocasîæ, seu Fabæ Ægyptiæ, floremque fert album (loquor de ma-
jore Nymphæa) Lilio valde similem, quem clarius expressit Theophrastus, qui dixit: &
flos candidus, lilijs foliorum angustia proximus: verè enim hic majoris Nymphææ flos
est, qui Sole occidente clauditur & sub aqua occultatur, oriente verò supra aquam assur-
git, foras exit, & aperitur. Quod non modo in Ægypto, verum in multis Italiae locis in hac
plantâ observatur. Et quid? nonne etiam ex flore caput producitur, Papaveris capitibus
valde simile, in quo multa semina minuta, qualia verè milij existunt, continentur, radixque
crassa est? Non possum non vehementer admirari Theophrastum, Dioscoridem & alios
omnes, qui distinctissimis capitibus Lotum Ægyptium à Nymphæâ sejunxerint, cum utra-
que unum atque idem planè sit, & mirandæ ad Solem conversiones de Loto celebratæ,
eadem sint, quæ in communi Nymphæâ ab omnibus animadvertuntur.

Veterum et
venerum
sio de Loto
Ægyptio.

Raselnil.

Loti Ægy-
ptij, sive
Nymphææ
facultates.

Ægyptij caules crudos cum suis capitibus, per æstatis calores mandunt: subdulces enim
sunt, atque humidi, valdeque refrigerant & humectant: eos appellant *Raselnil*.

Utuntur præterea floribus & folijs contusis ad omnes calidas inflammationes, & succo,
præsertim ad demulcendos dolores à causâ calidâ obortos, lacte atque rosaceo oleo mixto:
eodem itidem modo, oleo quod ex floribus parant, ad calidos dolores, inflammationes, ex-
ustiones, ulcera, & dolores capitis in febricitantibus, vigilijs, tum exterius folia contusa
applicant, tum ejus succo cum oleo & aceto frontem & tempora illinunt: ad concilian-
dum autem somnum, syrupum ex eo paratum usurpant, & tum seminum tum radicis pul-
verem ægrotis cum ejus decocto exhibent. Vfus radicis, seminumque secreti loco habetur
apud

Nymphaea alba Lotus Ægyptia Alpini.

Nymphaea lutea major.

apud multos, ad gonorrhæam, & in mulieribus ad album profluvium firmandum, & ad dysenteriam. Multi verò ab hujus plantæ usu abstinere ejus loco alia potius usurpantes, metuentes ne & Veneris desiderium & vires imminuantur: apud eos enim omnes comperitum est, seminum & radicis usum, homines reddere valde frigidos & ad Venerem tardos: eam ob causam multis ibi sanctis heremitis in usu esse audio, ut facilius cælibem vitam ducere queant. Hæc Alpini.

Verùm, ut demus, plerasque notas quas Dioscorides & Plinius Loto Ægyptio tribuunt, Nymphææ etiam convenire: radix tamen dissimilis est. Quia autem ea Alpini est opinio, nos Nymphææ utriusque iconem addere hîc voluimus, illius nempe quæ florem album habet, cujus radix quæ alioqui affabrè delineata fuerat, nescio qua incuriâ fuerit corrupta, & alterius cui flos est luteus.

BATATA S.

CAP. LI.

TRIA hujus plantæ sunt genera, quæ Bæticam peragrans observabam, colore externo inter se differentia, etiam gustus suavitate: nam aut cortex externus quodammodo rubescebat, sive purpurascens erat (& hoc genus præstantissimum judicabatur) aut palleſcebat, aut albus erat: singula tamen genera albam interius carnem habebant.

PRODUCVNT autem illa Cucumeris silvestris modo sarmenta humi diffusa, satis crassa, succulenta, lævia, quibus inhærent folia utcumque carnosa, ex viridi canescentia, Ari folijs, seu potius Spinachij haud dissimilia: florem an fructum ferat, à nemine intelligere potui, radice autem fit satio: ea plerumque dodrantalis est, grandis raphani nonnumquam amplitudine (nam memini Londini me ineunte anno M. D. xxci. recentes admodum, & optimi quidem generis emere, quarum una libram & amplius pendebat) inæqualis, cui raræ & breves adnatæ sunt veluti fibræ: binæ autem, ternæ, vel plures ex eodem tamquam capite dependent aliquando radices, Siferis radicum instar, vel etiam singulares, imò parte obtusiores, deinde sursum progrediendo graciliores.

Sponte nascitur in novo orbe, vicinisque intulis, unde primùm in Hispaniam delatam ferunt: nunc in multis Bæticæ maritimis locis seritur, vel integra, vel in talleolas secta: principatum autem obtinet Malacæ nata, quæ & Gades, & Hispalim, imò Vlyssipponem etiam usque deferri solet. Habuimus etiam aliquoties in Belgio satis recentes, sed quæ germinare noluerint, imò brevi corruptæ sint, frigidiore nimirum regione. Sed & quas

Convolvulus Batatas, L. *Wm. & J. de la Haye 1712*

Camotes.
Amotes.
Ajes.

Vfus.

Londini emebam, diuturniore morâ (nam Vien-
nam deferre volebam) ante quam telluri commit-
tere possem, corruptæ sunt.

AN Veteribus fuerit cognita hæc planta, hæreo,
propterea nullum nomen græcum aut latinum ad-
do: Hispani *Batatas*, nonnulli autem *Camotes*, aut
Amotes, quidam etiam *Ajes*, tamen nonnihil, ut
aiunt, inter se differant, sitque *Batatas* radix longè
tenerior & suavior.

Estur verò ab ipsis incolis, aut cruda, aut cocta:
nunc Hispanis etiam in delicijs ob saporis gratiam
& teneritatem, præsertim si sub cineribus cocta, &

exteriore tenello cortice repurgata, deinde in orbes concisa, ex pauxillo vino, stillatitijque
rosarum liquoris & sacchari momento edatur. Sunt qui ex oleo, aceto, & sale esitent: nec
desunt qui radices recentes coctas & repurgatas saccharo condiant, & in usum seruent. Sed
& radix non cocta, dum corrumpi incipit, si cultro secetur, non secus rosam olet, quàm
ipsa *Rhodia* radix.

QUI plura de hac radice volet, consulat C. V. Iulij Scaligeri *Exercitationem* CLXXXI
cap. xvii. lib. xv. de *Subtilitate ad Cardanum*: in primis verò cap. iiii. lib. vii. *Primæ partis*
Historiæ generalis & naturalis Ferdinandi Oviedi.

LECTORI porro non ingratum facturum existimavi, si *Batatas* historiæ, alterius cujus-
dam crassæ radici descriptionem subijcerem, quandoquidem *Indiæ Occidentalis* & insu-
larum quarundam incolis familiari in usu est.

Igname sive
Inhame hi-
storia.

VARIÆ autem interdum est formæ radix illa, & *Igname*, sive *Inhame* appellatione ex
D. Thomæ insulâ, sub æquatore sitâ, non procul à provinciæ *Manicongo* continente. dela-
ta anno M. D. XCVI. Nam munere honestissimi viri Willelmi Parduyn civis *Middelburgen-*
sis in *Walachria Zelandiæ* insulâ, deinde doctissimi viri Thobix Roëlsij ejusdem urbis Me-
dici, radices habui, quarum nonnullæ pedalem aut ampliorem longitudinè æquabant, bra-
chiam autem crassitudinem, vel etiam quarum diameter esset quatuor unciarum: pleræ-
que dodrantalem longitudinem vix attingerent, nec earum diameter binas uncias excede-
ret, aliquot etiam breviores sed crassas, & in aliquot quasi breves napos infimâ parte protu-
berantes

berantes, rectas omnes scabro & inæquali cortice, ut Aristolochiæ longæ legitimæ radices, & multis exiguis fibris sparsim nascentibus præditas: ipsa radice substantia alba, lenta, & succulenta est, atque veluti grumosa, tenera tamen, nec ingrati saporis (crudam enim gustabam) exiguo autem post momento nõ nihil asperi & acriusculi: assa verò (nam & gustare volui, ut certius observare possem) tenerior est castaneâ, & pyri instar, cui grumosa substantia, edulis. Qualem caulem, aut folia habeat, non intelligebam, unam tamen radicem cum germine accipiebam, sed vecturâ abrupto, quale in eadem tabellâ cum radice, quàm commodè potui, exprimebam.

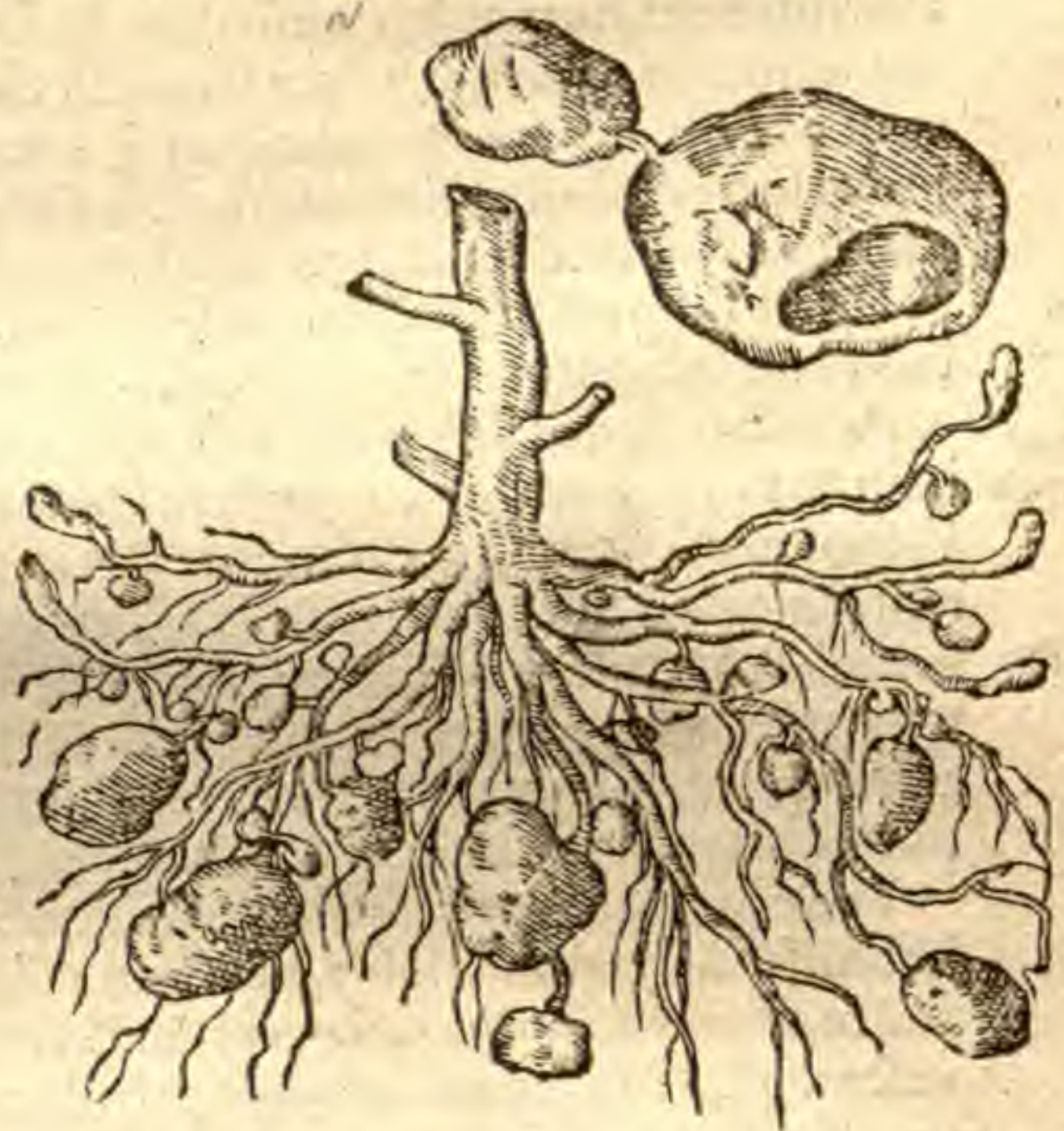
D. Thomæ insulanos eâ assâ & elixâ vesci intelligebam, ejûsque rei gratiâ Lusitani qui ^{Natalis.}dam, qui multos istic cùm viros, tum feminas & pueros emerant, ut Vlysiþone pro mancipijs venderent, istas radices in naves intulerant in miserorum alimentum, præterea nuces quaspiam, quibus cum radice cujusdam farinâ vescerentur. Omnes autem illæ naves eodem anno in Walachriam delatæ.

SE D & aliam ab eodem Wilhelmo cum superiore accipiebam, nec formâ, nec colore, nec magnitudine superiori dissimilem, quam ^{Ignamẽ ge-} ^{nũ aliud.} Ignamẽ etiam vocabat Lusitanus, qui illam ipsi dicit, licet aliud genus esse non inficiaretur: sed totius radice cortex magis inæqualis erat, & veluti quibusdam tuberculis oblitus: è quibus tenues fibræ emergebant, præterea radix summo capite, paullo crassioribus, durisque & pedalis sive palmaris lógitudinis fibris, seu verius viticulis, magnâ ex parte ipinosis erat prædita. Nonnulli ^{Ycam Peru.}

ARACHIDNA THEOPH. fortè; Papas Peruãnorum.

CAP. LII.

Arachid. Theoph. fortè, Papas, radix.

*Solanum tuberosum, L.
Tub. dict.
Sp. hist.
N. 447. 60*

ESCVLENTA etiam est radix hujus novæ, & ante paucos annos Europæ primum cognitæ plantæ: veteribus tamen, meo iudicio, non ignotæ, ut postea ex ijs quæ in medium proferemus, apparebit.

PRIMUM autem ex bulbo (qui Aprili plerumque serendus apud nos, non maturius) pau- ^{Papas hi-} ^{storia.}cis diebus à satione, folia promit ex atro purpurascencia, villosa, quæ deinde explicata, viridem contrahunt colorem, quina, septena aut plura in eadem ala nascentia, à Raphani folijs non valde aliena, impari semper numero, interjectis alijs minoribus folijs, & impare extremam alam semper occupante: caulis pollicari crassitudine, angulosus est, lanugine obductus, quinos aut senos interdum cubitos longus, πολυβλαστης, & in multos ramos divisus, longos, infirmos & nisi ridica aut alijs adminiculis sustineantur, pondere suo in terram procumbentes, & latè se spargentes: ex ramorum alis prodeunt pedales crassi, angulosi pediculi, denos, duodenos, aut plures flores sustinentes, elegantes, uncialis amplitudinis aut majores,

majores, angulosos, singulari folio constantes, sed ita complicato, ut quinque folia discreta videantur, coloris exterius ex purpurâ candicantis, interius purpurascentis, radijs quinque herbaceis ex umbilico stellæ instar prodeuntibus, & totidem staminibus flavis in umbonem coeuntibus, stilo prominente subviridi: floribus, qui Tiliæ florum odorem referunt, succedunt orbiculata mala, Mandragoræ fructui non dissimilia, sed minora, initio viridia, maturitate alba, humida pulpa plena, quæ multa plana grana continet, ficuum granis haud majora: radices habet, vel unâ singularem, vel binas aut tres crassiores rectas, in profundum ut plurimum descendentes, & aliquantulû ramosas, deinde à summo radicû illarum capite nascentes alias tenuiores albas in latera se spargentes, & satis procul à matre aliquâdo terrâ emergentes, foliaq; sive novellas plâtas producetes, è quibus propedent crassiusculæ & longæ fibræ, quibus (dum mensè Novembri post primas pruinas eruitur ipsa Planta) inhære deprehenduntur variæ magnitudinis tubera, inæqualia, vestigijs quibusdam notata, unde germina sequente anno sint emersura: tuberum autem, quorum plura quinquaginta ex unicâ stirpe colligere memini (adeò fœcunda est) alia majora, ut interdum unciam aut etiam binas pendant, rubescente vel ad purpureum colorem vergente sunt exterius cute, alia minorâ ut quæ nondum matura, magnâ ex parte albicantem habent cutem, quæ tenuis valde est in omnibus tuberibus, caro autem ipsa firma & candida. Omnia autem ista tubera vel cum fibris quibus inhærent, vel illis detracta, in fictili aut alio vase terrâ siccâ pleno reponuntur, & sub tectum inferuntur, in spem futuræ insequente anno sationis, tametsi & nuda sicco loco, calido tamen, conservari possint: radices autem hieme corrumpuntur si in horto hæreant, nisi fortè paulò calidioribus regionibus, & altè defossæ, terrâ exemptæ, arescunt & inutiles redduntur. Ex solis igitur tuberibus expectanda est generis conservatio, & ex semine, quo natæ plantæ etiam eodem anno flores tulerunt, sed colore à matre diversos, ut ab alijs intellexi, numquam periculum feci. Certè mihi amicus N. Vir Ioannes Hogeladius ad me scribebat natas ipsi stirpes semine à me misso, quæ albos omnino flores dederunt, quas cum eodem tempore erueret quo è tuberibus natas, nulla tubera generasse agnovit, stirpibus fortè nõdum satis maturis. Illud observabam, tuber ex quo planta nata, cum eruitur, inane prorsus interdum reperiri, aliquando integrum adhuc & firmum.

Tampus.

Floret Julio, & subinde in Autumnum usque, vel etiam ad primas ulque pruinas (à quibus facillè offenditur) flores & fructum ferre non desinit.

Vnde primû hæc plantam nactus.

PRIMAM hujus stirpis cognitionem acceptam fero N.V. Philippo de Sivry Dn. de Walhain & Præfeco urbi Montium in Hannoniâ Belgicæ, qui ejus bina tubera cum fructu, Viennam Austriæ ad me mittebat sub initium anni M. D. xxxviii. sequente autem anno rami ejus cum flore picturam. Is à familiari quodam Legati Pontificis in Belgio se accepisse scribebat anno præcedente, *Taratouffi* nomine. Mittebat deinde ad me Iacobus Garerus junior, integræ stirpis iconem Francofurtum: verùm neutram hîc exhibere volui, sed aliam quam duabus tabellis ex vivâ planta exprimi curavi, alterâ flores atque fructum representante, alterâ radices & tubera suis fibris inhærentia.

Taratouffi.

Vnde primum nacti sint Itali, ignorant: certum autè est, vel ex Hispanijs, vel ex Americâ habuisse. Mirari autè subit, cum tam vulgaris & frequens esset in quibusdâ, ut aiunt, locis Italiæ, ut ejus tuberibus cû vervecinâ carne coctis, non secus ac rapis, & pastinacæ radicibus vescerentur, imò etiam suis in pabulû cederent, hujus stirpis noticiâ tam serò ad nos pervenisse: illud autem magis mirum, Patavinæ Scholæ fuisse ignotam, ante quàm amicis, qui Patavij Medicæ arti operam dabant, Francofurto ejus tubera mitterem. Nunc verò plerisque Germaniæ hortis satis vulgaris est facta, quando quidem adeò fœcunda est.

CETERVM non dubium est, quin sit ea Planta, quam Petrus Cieça cap. xl. Primæ partis Chronici sui describit Hispanico sermone: ego Latino sic reddebam.

Papas Petri Ciega.

Locis Quito vicinis, præter Mayzum, habent incolæ duo alia, quibus magnâ ex parte vitam sustentant, *Papas* videlicet, radices tuberibus ferè similes, nullo putamine, aut ossiculo rectas, quæ coctæ, teneram instar castanearum elixarû habent pulpam: Sole siccatæ *Chumo* vocantur, & in usum servantur. Producit hic fructus stirpè Papaveri [condonanda est hæc comparatio militi] similem. Alterû est *Quinûa*, planta humanam altitudinè æquans, folijs Bliti Mauritanici, semine pusillo, albo, vel rubro, ex quo potionem parât, aut elixo vescuntur ut nos oriza: meminit & alijs locis. *Papas* etiam mentionem faciunt Augustinus Carate, atque Gomara in sua Generali Historia Indiarum. Quibus non valde absimiles videntur eæ radices, quas Virginienfes *Openavk* nominant.

Chumo.

Quinûa.

Openavk.

CONSIDERANDVM porro an hæc Planta Veteribus fuerit cognita. Theophrast. lib. i. Hist. Plant. cap. xi. Arachidnæ meminit, quæ cû hac perbellè cõvenire mihi videtur, præsertim radicis historia. Nam ἀραχίδων καὶ ὁμοίων τῶ ἀράκω fructum ferre asserit nõ minorem eo qui in supernis plantæ partibus nascitur: & radicem quidem unam carnosam & crassam, quæ in altum demittitur, ceteras (in quibus fructus) teneriores, summo cespice, & quaqua versum diffusas. Neutrum tamen folia habere dicit, aut folijs quidquam simile, sed quasi utrimque fructum edere, quod mirum, inquit, videtur. Sed mihi facillè persuaserim, utriusque plantæ historiam, Theophrasto sua commentanti, parum integrâ fide recitatam: primo etiam ejusdem libri capite, illam reponit inter stirpes quæ sub terra fructum ferunt. Diligenter expendant Peritiores, & forsitan ad meam sententiam accedent.

ἀραχίδων καὶ ὁμοίων τῶ ἀράκω

Quinuã, sive Blitum majus Peruãnum.

Canna Indica.

HIS castanearum aut pastinacæ in modum paratis, vescebatur, ut intelligo, Legatus, ad firmandas vires, quia erat valde imbecillâ valetudine: non minùs autem alere puto quàm castaneas & pastinacas flatulentas tamen esse, propterea, ad proritandam Venerem, nonnullos uti. Ego elixas, deinde, epidermide verius quàm cute purgatus, facilimè enim cedit, & inter binas lances, naporum aut raporum pinguiore vervecis jusculo maceratas degustabá: & sanè non minùs sapidas & palato gratas deprehendebam, ipsis naxis. Crudas verò, nimis asperas & flatulentas esse æstimo.

QUINVA, sive BLITVM MAIVS Peruãnum. CAP. LIII.

QVID porro sit *Quinua*, cujus Petrus Cieca, ut diximus, meminit, tamquam tertij alimèti, quo se sustentant Quito incolæ, operæ precium esse duxi, hîc explicare; licet jam multo tempore univèrsæ Europæ fuerit vulgaris, sed hoc nomine ignota.

NIHIL igitur aliud est *Quinua*, quàm majus illud Bliti genus, humanâ altitudinem interdum superâs, caule crasso, firmo, in multos ramos inæqualiter nascètes diviso, vulgaris Bliti folijs, sed amplioribus & longioribus, summo caulis fastigio multas ferens spicas, sive paniculas, palmum & amplius longas, nutantes, extremâ nõnumquam parte latiusculas & quodammodo cristatas, instar comæ Amaranthi cristati, coloris coccinei obsoletioris & degeneris, quæ maturæ, multa granula alba rotunda continere conspiciuntur. Quod grana rubra fert, numquam vidi, sed alba grana ferentis iconem Lectorum oculis subijcimus.

Quinua.
Blitum majus Peruãnum.

CANNA INDICA. CAP. LIIII.

radicis nodos adnascèntes habet, qui stolones etiam matri similes proferunt.

HVIC plantæ unus primùm, deinde plures stolones ex eadem radice prodeunt, cubiti unius, interdum duorum altitudine, digiti verò crassitudine, harundinis modo nodosi: quem circa singula genicula ambiunt ampla folia, nervosa, & firma quidem illa, foliorum Musæ instar, sed tenuia, herbacæa viriditate pallescentia, extremo mucronata, quæ, dum primum erumpunt, chartaceorù cuculorum in morem circumvoluta conspiciuntur, gustata autem herbaceum quendam saporem initio habent, cui paulò post nonnihil acrimoniæ conjunctû deprehenditur: extremo cauli, insidèt aliquot flores, Gladioli floribus formâ non valde dissimiles, sed elegatissimi minij florido colore nitentes, & capitulo inherètes cuidam hirto, quod cum suo flore nõdum aperto Suillæ fluviatilis sive marinæ coctæ chelam quodammodo refert: deciduis aut marcidis floribus, augentur ista capitula, fiuntque triangula & molliter echinata, capitulorum Ricini ferè instar, in quibus continetur semen rotundum, Fabæ veterum, sive fructus Loti arboris magnitudine, plenâ maturitate nigerrimum: radix nodosa, & crassioribus fibris stipata, alios

Canna Indica.

Lusitanæ quibusdam monasterijs valde frequentem videbam, sub stillicidijs ad muros fatam, etiam ipsa brumâ florentem: nunc passim à rei herbariæ studiosis alitur in fictilibus, ornatus gratiâ, rarò tamen apud Belgas ad frugem pervenit, quòd serò admodum germinat, nec hiemem ferre istic potis sit, ut in sequentem annum fervetur. Viennæ autem Austriæ multis annis in fictili alebamus, singulis annis flores proferentem, & probum semen interdum dantem, licet non adeò nigrum, ut quod in calidioribus regionibus crescit, sed fusci dumtaxat coloris, mirificè etiam sese radice propagantem, adeò, ut alternis annis fictili extirpare, & nodos divellere cogeremur, eâ ratione, plures plantas ex unâ adquirentes: verùm hieme in hypocaustum seu vaporarium recipienda erat, & proximo fenestræ vitreæ loco, ut aère externo per rimulas ingrediēte nonnihil refici posset, frigidioris aperti aëris, atq; etiam cameratæ cellæ impatiens: semel autem, aut bis ad summum, singulis hebdomadibus, adfusa leniter aquâ, riganda. Illud etiam in hac plantâ observabam, è vetustis stolonibus, cum marcescentes in vaporario præsciinduntur, lacrymam exstillare albam, tragacanthæ æmulam, subdulcem & lentam; atque in ipsis folijs istic etiam senescentibus, tenue quoddam excrementum nitri sapore.

Quo nomine Veteribus dicta sit hæc planta, me ignorare fateor ingenuè. Nonnulli hæc ætate, quia illius flos nondum apertus, cancri vulgo dicti chelas, formâ & colore, ut diximus, referat, florem Cancræ nuncuparunt: alij Cannam Indicam, quia ex Americâ primùm delata sit, & ejus stolones cannarum sive harundinum modò nodosi sunt, appellare maluerunt: Hispani & Lusitani *Cuentas* dicunt, à numero, quòd ex hujus granis spherulæ ad numerandas preces idoneæ, fieri soleant, nonsecus ac ex tenellis malis arantijis.

Flos Cancræ.

Cuentas.

LIMONIO CONGENER.

CAP. LV.

PEREGRINA prorsus, & elegans est hæc planta, cujus iconem & resiccatû folium, Lutetiâ usq; ad me mittebat humanus vir & diligentissimus Pharmacopæus, Claudius Gonnier, qui siccam eâ, & confracto caule mutilâ, Vlyssipone, veluti ad me scribebat, acceperat.

SUNT verò huic plantæ (Claudio teste) folia novem, decem, aut plura, à summo radice capite prodeuntia, quorû forma, ab omnium quas unquam viderim stirpium folijs diversa est, quia cava sunt, florû Aristolochiæ instar, tumente alvo & veluti paleari prædito, gibbo dorso, infima parte angusto, sensimq; in laxitate crescente, supremâ parte laxiore & aperto, quasiq; in hemicyclum formatâ: totû folium durum est, & tâquam cutaceum, suprema folij pars aperta, internè multis crassis venis ex atro purpureis distincta: inter folia prodibat caulis confracti, ut pictura referebat, pars inferna: radix nõ valde magna, & in quosdâ ramos divisa: quales flores, quòdve semen proferat, non fuit adscriptû, natales non indicati, neque quo tempore flores det, notatum.

Ad quam porrò stirpium classem hanc referre debeam, hæreo: foliorum tamen crassitudo, vel (si ita loqui licet) carnositas, & aliæ quædam notæ, me ferè compellunt, ut ad Limonij Matthioli genus aliquod referendam censeam: poteritque (mea opinione) Limonium peregrinum tantisper nuncupari, donec aliud magis proprium, ex totius plantæ diligentiore observatione, inveniat.

Ne autem in nostris Stirpium Observationibus locum non haberet, ad illarum Quarti Libri calcem, ejus historiam rejecimus.

Ne autem in nostris Stirpium Observationibus locum non haberet, ad illarum Quarti Libri calcem, ejus historiam rejecimus.

CETERVM, quandoquidem in Limonij Matthioli mentionem incidimus, quod ubique in maris littoribus, præsertim autem Meditetranei, frequens est, circa Valentiam Hispaniæ pumilum aliud genus observabam multis exiguis foliolis, Bellidis minoris pænè foliorum instar, è summâ radice prodeuntibus præditum, inter quæ cauliculi prodibant frequentibus, elegantibusque flosculis onusti: ejus radix betæ radici persimilis erat, minor tamen & subrubra. An illi simile alterum pumili Limonij genus, quod Doctissimus Lobelius apud Colcestriam se observasse annò M. D. XCVI. ad me scribebat?

Limonium pumilum, & ejus Natales.

Limonium peregrinum.

Sarracena purpurea, & simile. dicitur. Sp. hist. Linn. S. 507

CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIÆ

LIBER QVINTVS.

SCABIOSARVM, aliarumque non inelegantium florum
Historiâ absolutâ, Quintum librum adgrediemur, quem à
Narcoticis auspiciabimur: illis subiiciemus deleteria faculta-
te preeditas, aliasque quarum folia, incisuris earum formam
imitantur: deinde acri gustu donatas, molles præterea quasdam & acu-
leatas: postremò aliarum stirpium congeriem.

HYOSCYAMVS. *M. niger in
20. cap. 17.*
Hyoscyamus niger vulgaris.

CAP. I.
Hyoscyamus Aegyptius.

NIGER Hyoscyamus, vulgaris est notitiæ, cuius historia ab omnibus qui de re herba-
riâ scripserunt est tradita: quia verò de ejus stirpis alijs quibusdam generibus hoc capi-
te sumus acturi, non præter rem me facturum existimavi, si Nigri iconem præponerem, &
Albi etiam adderem, ut differentiæ eò facilius dignosci queant.

PRIMVS autem eorum generum quæ describere volumus, peregrinus est, & cubitalis
altitudinis, minimique digiti crassitudinis caulem acquirit in hortis, firmum, molli inca-
nâque lanugine præditum, per quem hinc inde sparsa sunt folia, vulgaris folijs nõ valde ab-
similia, sed minora, & frequentibus lacinijs divisa, tenuisque (dum adhuc tenella sunt) &
longâ

8.
Hyoscyamus
niger vulg.

11.
Hyoscyamus
Aegyptius
rubello flo.

longâ lanugine pubescentia: summus caulis in aliquot ramos nutantes & inflexos dividitur, qui alternatim inter angustiora, minorâque, nec laciniata folia, caliculos ferunt vulgari similes, in quinque cuspides satis firmas desinentes, in quibus flores colore quodam modo similes vulgari, hoc est pallentes, & purpureis venis distincti initio nascuntur, sed deinde in paulò majorem amplitudinem excrecentes, in elegantem ex rubro purpurascentem colorem mutantur, saturationibus tamè venis, nec umbilico purpureo, ut vulgaris nigri flores, sed candicante, stilôq; purpurascente, & quinque staminibus exornato: floribus succedunt bullata, quemadmodum in vulgari, capitula, semen etiam simile continentia.

Nobis is primùm natus est anno M. D. xxc. semine quod doctiss. vir Bernardus Paludanus Frisius (nunc προλιετρδς Enchusianus) ex Syriacâ, Ægyptiâque peregrinatione redux, Patavio ad me miserat Benzè nomine.

Natalis.

Is fortè est, cuius Bellonius cap. lxxv. & lxxxviii. lib. ii. Observationum meminit, & in Ægypto frequentem esse asserit: quem etiam apud Halepum observasse scribit C. V. Rauwolfius lib. i. cap. ix. sui Hodzporici.

Hyoscyamus albus, vulgaris.

N. albus, vulg.
R. d. J. 4. 307
2107. 177
11. 17. 18
B. Lam. 3. 328

Hyoscyamus albus, Creticus.

B. Lam. 3. 328

III.
 Hyoscyam.
 alb. vulg.

TERTIVS ordine erit is, qui Hyoscyamus albus appellatur, frequens & spontaneus in calidioribus regionibus: at in frigidioribus, non nisi in eorum hortis qui re herbariâ delectantur conspicuus, candidioribus mollioribusque nigro folijs, nec ita laciniatis, sed potiùs quodammodo sinuosis, brevioribus, satis crassis, longiore pediculo fultis: flores illi albi, minores, calices læviores.

IIII.
 Hyoscyam.
 alb. Cretic.

QUARTVS etiam peregrinus, nec mihi adhuc conspectus: sed iconem ad me mittebat honestus vir Iacobus Plateau, quam imitatus erat ex plantâ, ipsi, semine Cretâ accepto, natâ. Scribebat autem totam plantam esse molliorem & teneriorem Hyoscyamo albo jam memorato; folia longo pediculo nitentia, molli lanugine prædita, latiuscula, magis sinuosa quàm Albi folia, & vitiginea. minora tamen, & teneriora, in ambitu quodammodo denticulata habere: ramos candidiore lanugine pubescentes: flores prorsus aureos, internè circa umbilicum violacei coloris: radicem satis crassam, napi ferè instar. Perennis ne esset, an non, nihil significabat.

V.
 Hyoscyamus
 Cretic. altior.

IOANNI ab Hogelande, semine Cretâ allato, quod illi mittebam, natum est anno M. D. xciii. Quintum quoddam Hyoscyami genus non minus peregrinum, cubitalis aut majoris altitudinis, multis ramis præditum molli lanugine obsitis, teretibus, per quem, alternatim sparsa fuerunt folia mollia, lanugine obsita, longiore pediculo fulta, in ambitu, nunc majoribus, modò minoribus lacinijs secta, viridia, acriusculi (si mandantur) saporis: ex quorum alis

rum alis longiusculi nascuntur petioli, lanugine obducti, sustinētes longos calites, in quinque laciniis supernā parte divisos, in quibus flos cavus, quinquemariam sectus, ut quinque folijs constare videatur, quorum terna superiora, majora & flavi coloris sunt, inferna duo pallent, umbilicus nigrā purpurā nitens sensim evanescit, ex quo quina stamina emergūt purpurascentia, quorum apices flavescunt, deinde stilius oblongior ejusdem coloris, initio rectus, deinde nutans: flori deciduo succedunt bullata capitula, semine exili, instar vulgaris plena.

Animadvertēbat porro in hac plantā Hogelandus, omnes ramos protulisse flores soli ad-versos, verūm, quum marci di essent, illi averfos, in eā caulis parte quæ Septentrionem aspiceret.

DE Hyoscyami Peruāni utriusque genere, in nostris ad caput de Tabaco scholijs, lib. *Hyoscyam. Peruānu.* Nicolai Monardis de Medicament. simplicibus ex Occidentali Indiā delatis, satis abundē loquuti sumus.

CETERVM ὄσχυάμου Græci, Apollinarem & fabam suillam Latini, Jusquiamum Of- *Nomina.* ficinæ, *Jusquiamo* Itali, *Veleño* Hispani, *Hanebane* Galli, *Pictones* verò & *Andegavenses*, vernaculo sermone, *l'Herbe aux tignes*, quasi dicas herbam adversus pruriginem: solent enim illarum Provinciarum rustici istam plantam jam maturam, & semine onustam, in camino suspendere, deinde hieme cū illis manus frigore tument, citinos ejus carbonibus inspergere, fumūque exhalantem manibus excipere: isto enim vapore non modò tollitur manuum tumor, sed etiam prurigo illa molesta, frigore contracta: ut me docuit Cl. V. Iosephus Scaliger, magni illius Iulij Scaligeri F. *Bissen traut* Germani, *Bissen fruyt* Brabantii appellant hanc plantam, Vngari *Belend*: quæ vox Hispanicæ valde affinis.

HYOSCYAMVS omnis refrigerat, soporifer est, & dolores sedat: adversus acres calidasque *Faculines.* defluxiones oculorum aliarumque partium prodest: sanguinis eruptiones & muliebria profluvia compescit, & ad testium aliarumque partium inflammationes adhibetur.

SOLANVM SOMNIFERVM.

CAP. II.

HVIC Solano plures ex eadem radice pro- *Solanū somniferum.* deunt caules, cubitales aut ampliores, satis crassi, rotundi, in aliquot ramos candicantes & lanuginosos divisi: quibus inhærent numerosa folia, bina semper ex adverso sita, mali cotonei folijs similia, densa, mollia, lanuginosa, & gustu aliquantulum calida: flores terni aut quaterni inter folia, pallidi, longiusculi, quadrimariam divisi, caules & ramos ambiunt, quibus succedūt acini, in molli lanugine pubescentibus folliculis, maturitate vel rubri coloris, vel ex rubro crocei: radix subest longa, crassa, dura, fusci coloris cortice donata.

Nascentem videbam hanc plantam in inferiore arce urbis Malacæ, vulgo *Malaga* dictæ, ad mare Mediterraneum in Hispaniā sitæ, loco petroso, & inter rudera: florentem & semine maturo præditam Februario. Istic vivacem, & plures annos perdurare certum est: nam superiorum annorum caules adhuc retinentem conspiciebam: apud Belgas, atque etiam in Germaniā singulis annis serenda est: neque enim ad frugem pervenire, neque hiemem ferre posse didici, aliquoties factò ejus rei periculo.

DIOSC. σρύχον ὑπνωτικόν & ἀλικάκαβον *Nomina.* appellat: Theophrastus σρύχον ὑπνώδην: Latini Solanum somniferum. Plinius etiam Halicacabum vocat & Morion. Malacenses *Orvale* dicebant.

RADICIS cortex, teste Dioscoride, in vino, drachmæ pondere potus, somnificam vim habet, Papaveris succo mitiorem, & ejus fructus vehementer urinam cit. Verūm, ut rectè Plinius, auxilia ejus non sunt tanti, ut ijs commemorandis diutius inhærendum sit, præsertim tantā copiā innoxiorum.

SOLANI porro genus illud quod lethale vocant, & Theophrasti Mandragoras esse, à quibusdam non ineptè fortè censetur, apud vulgus Italicorum *Bella donna* nomen obtinuit, *Solan. leth. Mandragoras Theoph.*

Solanum lethale. *Bella donna.*

Christophoriana.

*Nomina.**Natales.*

apud Germanos *Dostwurtz* & *Dostkraut* / apud Belgas *Groote nascape* & *Dulle bestien*: multis *Pannoniæ* & *Austriæ* silvosis montibus sponte provenit: nusquam verò frequentius unquam videre memini, quàm in silva illa *Zollonok Ill. Dn. de Batthyan* urbi vicina, tumulo quodam, qui ab urbe circiter germanicum miliare abest.

Solan. leth. duor. gener.

Id autem duorum generum esse deprehenditur. Vnum amplioribus folijs, brevioribus pediculis pendentibus, flore majore. Alterum minoribus folijs & magis atris, longiore pediculo fultis, minore flore. De Altero Solano manico, consule *Fabium Columnam*, & mea in caput de *Datura Christ.* à *Costa*, scholia.

*Christophoriana.**Aitaa Plinij.*

FREQVENS est & plerisque earundem Provinciarum silvis quæ vulgo *Christophoriana* nomen obtinuit, & à quibusdam *Aitaa* *Plinij* esse censetur, cujus meminit cap. vii. lib. xxvii. & gravi foliorum odore, caulibus asperis, geniculatis, semine nigro, ut *Hederæ*, baccis mollibus nasci asserit in opacis & asperis, aquosisque *Dari* acetabulo pleno interioribus feminarum morbis. Nonnulli *aconitum bacciferum* nominant, quia non minus exitialis ac noxia fertur, quàm *Aconitum*.

Aconitum bacciferum.

MANDRAGORAS.

CAP. III.

Mandragoras femina.

MANDRAGORÆ *Feminae* folia angustiora, minora, & nigriora sunt quàm *Maris*, magis etiam rugosa, crispaque, virota & graveolentia, & humi expansa: inter quæ longi pediculi exiliunt per terram strati, quibus insident flores, *Melopeponum* floribus forma fere similes, coloris ex cæruleo purpurascens: quibus succedunt fructus, non turbinati instar pyri, sed rotundi, *Vesicariæ* fructu triplo majores, initio virides, maturitate pallescentem ex luteo colorem adquirentes, odorati, succi pleni, semine abundantes plano, ut *maris* fructus, sed minore nigrioreque: radix pedalem aut ampliore longitudinem æquat, interdum bifida, intus alba, foris vero fusca, cui aliquot fibræ adnascuntur.

Natales.

Supra *Gades*, itinere *Hispalensi*, non procul ab urbe *Xerez de la frontera* dicta, ad arborum margines quæ secundum flumina sita sunt, & quibusdam alijs *Bæticæ* locis uliginosis florētem observabam initio *Februarij* anno sexagesimo quinto supra millesimum & quingentesimum: & paulo post, eodem videlicet mense, fructum maturum colligebam inter *Calpen* & *Malacam*, nimirum toto illo maritimo tractu supra fretum *Herculeum* ad *Meridiem* converso, & valde aprico, propter montes, uno aut altero miliari à mari distantes, qui in *mediterraneis*, usque ad fretum continuâ serie producantur. In *Belgio* nunquam videre

Mandragora femina.

Apocynum Syriacum.

dere memini, nec de semine quidem, quod ex Hispanijs deferebam, germinare unquam voluit: ut nec in Austria, quod aliquoties ex Italia postea accipiebam.

Mandragoras μέλας Græcis dicitur, & θριδικίας à foliorum Lactucæ similitudine: Latinis Mandragoras niger & femina.

μανδραγόρας μέλας ἢ θριδικίας. Mandragoras niger. Temperamentum.

HABET Mandragoras, ut scripsit Galenus libro VII. Simpl. medic. vincentem facultatem refrigerantiam, adeo ut tertij sit ordinis refrigerantium: in pomis nonnihil caloris & humiditatis inesse ait, proinde soporem conciliandi vim habere: & radicis corticem, cum sit valentissimus, non tantum refrigerare, sed & desiccare.

APOCYNVM SYRIACVM

fortè. CAP. IIII.

PRIMO Libro non incommode reponi potuisset hæc Stirps, capite de Apocyno, si frutex esset longis viticulis præditus, quas Dioscorides & Plinius Apocyno tribuunt, licet hederaceo non sit folio. Cum autem multas notas habeat Apocyno non dispares, non ineptè, meo iudicio Apocynum nuncupare poterimus siue Syriacum, siue Palæstinum, & forte etiam Ægyptiacum: quandoquidem in Ægypto, ut postea dicemus, crescit.

ASSURGIT autem, referente Doctissimo viro Christophoro Weixio Medico (qui illam circa Hierico nascentem ad flumen Iordanem observabat & legebat) ad duorum cubitorum, vel etiam ampliorem altitudinem, satis crasso stolone, in aliquot ramos diviso, qui multo succo ex candido pallescente abundant. Quantum verò ex resiccatae plantæ parte (quam ipse Weixius ex Ægyptiacâ, Syriacâ, & Constantinopolitanâ peregrinatione redux, mihi Viennæ Austriæ communicabat cum uno fructu, & alijs exoticis) colligere potui, striato est caule, cui alternatim bina semper, contrarijs inter se pediculis innascuntur folia satis magna, crassa, & quodammodo curacea, ex viridi pallescencia, aliquot nervis, ex mediâ consistâ satis crassâ se spargentibus, prædita, obtuso mucrone, gravis odo-

Apocynum Syriacum fortè.

HH 2

115, sc-

Asclepias Syriaca, L. 47. 313

Mull. 1. 1. 1.

Wiley. 78

Lam. 1. 251

Calotropis procera, R. 1. 1. 1.
= C. thuriberosa, Wight.
Pharmacoq. 425

ris, tenella folia extremis ramis adnascencia prorsus incana sunt: ex foliorum alis alternatim emergunt crassi & longi ramuli bifidi, sustinentes aliquot flores longiusculis petiolis innitentes, unico quidem folio constantes, sed quinque profundis incisuris diviso, instar florum Apocyni, Asclepiadis, & multorum aliorum, coloris, quantum conjicere licebat, foris pallecentis, internè obscure & obsolete purpurascens, quibus succedunt singulares, binæ, aut ternæ crassæ, incurvæ, binas uncias longæ filiquæ, quibus hiscentibus, sub summâ filiquæ cute, inclusa apparent membranaceo involuero, frequentia & quasi imbricatim disposita grana plana, qualia fere Asclepiadis, & Apocyni vulgaris semina, quorum extremæ & angustiori parti inhaeret candidissima & mollissima quædam villosa materia.

Sicne perennis an non, nihil affirmare possum. Qualem autem à Weixio accipiebam plantam, ut commodius describere possem, paululum in aquâ macerabam, deinde crassâ minervâ delineabam, observatâ in fructu addito eâ proportione, ut dimidio minorem exprimerem, quàm ille qui à Weixio mihi donatus. *Besdjar* autem ab incolis appellari dicebat.

NON dubium est quin ea sit, quàm doctissimus vir Prosper Alpinus Medicus cap. xxv. Libri quem de Plantis Ægyptiacis divulgavit, & circa Alexandriam Ægypti observatam descripsit *Besdjar* nomine, fruticosam, multis stolonibus ab radice rectis, sursum ad duorum cubitorum altitudinem sese attollentem, folijs longis, latis, crassis, & candidis, ex quibus dissectis, lacteus succus emanet, fructum habentem in quo lanugo, & semina parva, lata.

EIVS autem facultates esse ait, ut folia contusa, cruda, & in aqua cocta, emplastri modo apponantur, frigidis tumoribus & doloribus: ex lanugine parent cubilia in suum usum, eaque tamquam elca idoneâ & pabulo, ad ignem silice excussum excipiendum, ac fovendum utantur: lacteum ejus succum calidissimum & exurentis facultatis esse, què plerique quibusdam vasis excipiant ad depilanda coria, nam aliquâto tempore in eo macerata, pilis nudari. Lac quoque siccatum præstanter corpora solvere, dysentericos autem fluxus lethales facere: præstantissimum verò æstimari remedium, ad impetiginem curandam, & alias corporis maculas tollendas, si eo partes illinantur.

DE hac porro planta, consule Honorij Belli viri doctissimi Tertiam ad me epistolam, in quâ multa diligenti observatione dignissima.

HACHAL INDI, SIVE ADMIRABILIS PERUVANA.

CAPVT V.

HVIUS Stirpis iconem ante aliquot annos dabam, atque qualemcumque historiam adumbrabam in Notis ad Aromatum Garcia Historiam, paulò post quàm nostræ Europæ innotuit. Eam postea in Pannonicarum Stirpium Observationibus auctiorem faciebam. Nunc licet adeò vulgaris sit notitiæ, ut nullus ferè sit hortus, in quo culta non reperiatur, etiam à rei herbariæ imperitis, ob florum elegantiam, ejus tamen descriptionem hoc loco repetemus, nonnullis additis, quæ interea circa illam observavimus.

PRIMUM igitur emergit Ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetianæ ferè modo: deinde caulem promit cubitalem, aut bicubitalem, vel etiam interdum ampliorem, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi flavescens, frequenter, uti Balsaminæ feminæ caulis, geniculatum, & in multos ramos, eosdemque similiter nodosos divisum; qui ex ipsis prodeunt, non bini utrimque, & ex adverso oppositi, sed singulares dumtaxat, alternatim modò in unam, modò in alteram partem vergentes, & quem primum servarunt ordinem aut seriem, perpetuò ferè retinentes, hoc est, ut tertius, quintus, & septimus ramus in eandem partem spectent, quàm primus: quartus verò, sextus, & octavus (si modò tot primarijs ramis planta sit prædita) eodem latere nascantur quo secundus: folia in singulorum ramorum nodis bina adversis pediculis semper nascencia, Siliquastris folijs pænè similia, viridia, satis carnosa, succulenta, circa pediculum ampla, extremo mucronata, quæ trita, Siliquastris gravem odorem, gustata verò, ingratum saporem, & tandem illius, vel foliorum Tabaci etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in extremorum ramulorum alis singuli, longi, concavi, in quinque sinus, antequam aperiantur, complicati, explicati verò Tabaci floribus non valde dissimiles, non tamen in mucronatos angulos, ut illi, desinentes, sed in obtusos, Convoluoli florum instar, Tabaci etiam floribus ampliores, elegantissima interdum purpurâ, sive kermesino colore nitentes, nonnumquam lateritij, aliquando flavi,

Beidjar.

Beidjar.

Facultates.

Admirabilis
Peruviana.

Admirabilis
versicoloris.
fl. o. r.

do flavi, aut pallentes, interdum prorsus albi, vel exalbidi duntaxat, nonnumquam obsoletè SUMMA COLO-
RUM IN FLORE
VARIETATE. rubentes aut flavescentes, sæpissimè binis coloribus simul elucescentibus, vel purpureo
mediam floris partem occupante, vel virgatim totum florem intercurfante, aut radijs modo
flavis, modo purpureis alternatim totum distinguentibus, vel interdum magnis, nonnum-
quam exiguis purpurascensibus maculis vario situ & mixtura per totum florem vel flave-
scentem pallescentemve, aut album, candicantemve, vel obsoletum, aspersis, odoris satis
suavis, & Narcissinum quidpiam referentis, sex oblongis staminulis, stiloque paulo longio-
re è medio flore emergentibus: valde autem caduci sunt hi flores: nam cum noctu explica-
ri incipiant, postridie sub horam octavam antemeridianam (per æstus præsertim) sese con-
trahere incipiunt, florum convolvoli modo: at temperatiore aurâ, integro nonnumquam
die expansi permanent, & sub noctem duntaxat contrahuntur: singulis tamen diebus alij
recentes aperiantur, qui si integri cottidie decerpantur, & inter chartas reponantur (diu
enim colorem retinent) atque deinde inter se conferantur, iisdem quidem coloribus con-
stare deprehendentur: at eorundem situ & mixtione, inter se variare, quisquis diligenter ob-
servaverit, animadvertet. Quæ sanè insignis varietas, quotquot istum florem observant, in
summam admirationem, non immeritò rapere debet: etenim diutissimè viret, & à Julio men-
se ad Octobrem usque (nisi pruina interveniant) numerosâ florum sobole luxuriare solet.
caliculi flores amplectentes in quinq; mucronatas lacinias sunt divisi, virides & quasi mem-
branacei, in quibus unicum semen, nullâ membranâ sive pericarpio inclusum, mucrone,
cui flos insedit, obtuso, infima verò, qua caliculo adhæret, parte, tamquam exigua corona
ornatum, pentagonum ferè, baccæ myrti propè magnitudine, initio viride, maturitate fu-
scum, & quibusdam veluti tuberculis obsitum, sponte, vel tenui vento, vel levissimâ com-
motione decidens, nucleumque continens album, qui tritus in candidissimam, & amyli in-
star niveam friabilemque pulpam resoluitur: radix satis crassa, & *papavérone* est, intus alba,
foris nigra, aliquot fibris prædita, gustu nonnihil acri, cui admista sit superficiaria quædam
dulcedo. Eam licet annuam initio censeremus (nam singulis annis nobis erat serenda, hie-
me radicem in horto relictam corrumpente) vivacem tamen esse, ab optimo & peritissimo
viro Sebastiano Wolmaro Ill^{mi} Ducis Wirtembergici Pharmacopæo, & horti Medici tum
temporis Præfecto, nunc verò Senatore Esslingensi candidè sumus admoniti. Is enim cum
sub Autumni exitum aliquot plantas eruisset, & caule præciso, ex illis unam, propter formæ
elegantiam exiccandam servasset, initio autem Martij sequentis cuidam amico ostendere
vellet, eam succulentam & quasi revirescentem deprehendens, terrâ in fictili obruit, & pau-
cos post dies folia proferre cœpit, deinde cir-
citer Kal. Julij etiam flores. Cujus rei postea
nos etiam aliquoties periculum fecimus, at-
que etiam alij nostro exemplo. Sed exigui
momenti est compendium illud conservan-
darum hieme radicum: nam novo Vere ter-
ræ commissæ, forsitan flores proferent quin-
decim diebus ante, quàm illæ plantæ, quæ
semine terræ eodem tempore credito, sunt
natæ.

Admirabilis Peruana rubro flo.

ALIVD autem genus habuimus, quod li-
cet à superiore, caulis magnitudine & crassi-
tudine, ramorumque situ & foliorum for-
mâ non differret, color tamè stolonis & flo-
rum dissimilis est: nam dum primùm terrâ
emergit, cauliculi foliorumque pediculi, uti
betæ rubræ jam recens nascentis, purpura-
scunt, manetque is color in adultæ etiâ cau-
le & ramis: flores verò rubente nitidissimâ-
que purpurâ infecti videntur, sex etiam te-
nuia stamina longiorémq; stilum continen-
tes, ejusdem cum superiore odoris. Hi verò
non mutantur, sed unius perpetuo sunt co-
loris, & quem primi habuerunt, reliqui de-
inceps retinent: semina in caliculis singula-
ria, superioribus respondentia: radix non
dissimilis.

Hoc genus è superioris semine, cui rubri
flores insederant, originem trahere non est
dubium, quia proximo anno & alijs subse-
quētibus, utriusque generis semina seorsim
terræ mandavimus, ut diligentius istam va-
rietatem & colorum distinctionem observare
possemus,

II.
Admirabilis
rubro flo.

Admirabilis alabamensis
L. 2. 5. 4. 1. Lam. 4. 481.
S. N. 2. 5. 4.

HH 3

possemus, & comperimus ex rubri floris semine nullas alias stirpes prognatas, quàm eas, quæ rubros flores darent.

Admirabilis
flava flore.
Admirab.
albo flore.

Idem periculum fecimus de granis flavo flore genitis, è quibus provenire observavimus, quæ nullos alios flores darent, quàm flavos: simile etiam de alborum florum semine factum periculum, ex quo natæ plantæ, albos quidem initio flores dederunt: sed qui sub Autumnum primum explicabantur duorum colorum evadebant, commixtis in eodem flore albo & purpureo, minus tamen quàm in versicolore primum descripta.

Illud præterea observabam in istâ distinctâ satione, ex solis plâtis rubræ semine natis, statim ab exortus initio agnosci posse, quos flores sint daturæ: ex versicolorum autem, flavorum & alborum semine provenientius, nullum certum indicium, si mixtim sint sata, sumi posse, quia ejusdem omnes sunt coloris in tenerâ ætate.

III.
Iasminio rosso.

Admirabilis Peruana albo flo.

ALIUD porro Rubræ genus mihi Viennæ natum, semine ex Italiâ allato *Iasmin rosso*, hoc est, Iasmini rubri nomine: in fictilibus quidem natæ plantæ, pusillæ & humiles etiâ, latè nihilominus ramos fundentes: quæ autè in horto sata, superiori generi rubros flores gerenti longè ampliores, & latissimè ramos spargentes, eadem serie quâ in supra descriptis alternatim nascentes, eundemq; ordinem servâtes, ut videlicet alternis in idem latus semper vergerent, atque spectarent, ipsi similiter cum suo caule admodum succulenti, & frequentibus nodis sive geniculis præditi, atque magnâ ex parte purpurascens: folia in hoc genere magis atra, magis splendens, interdum majora, alterâ parte magis prominula, & inferius suum exortum in nervo habentia, similis tamen cum superioribus & odoris, & saporis: flores alijs forma pares, eodemq; modo ex postremarum alarum sinibus nascentes, oblongiores tamè, tenuiores, & colore dilutius rubente, extremâ etiâ parte minus ampli, sex similiter staminula cum stilo in medullis continentes, suavemque odorem spirantes: semè in caliculis rubro alteri simile, hoc est, angulosum & tuberculis obsitum, sed brevius & magis crassum: radix etiam brevior & crassior altera, interdum in binos aut ternos ramos crassos divisa.

Magis serotina est reliquis, & nisi solè valde apricum habeat, vix ad frugem pervenit in frigidioribus regionibus. Ex radicibus tamen, per hiemem in fictili, siccâ terrâ pleno,

conservatis loco calido, plantas Viennæ habui, quæ maturû semen protulerunt: sed cum per meam absentiam, ex horto nõ essent erutæ sævâ illâ hieme anni M. D. xxvi. corruptæ sunt, & genus illud mihi intercidit: Lugduni verò apud Batavos semine peregrè accepto, denuò natum M. D. xcv.

Sed illud mirum in omnibus his plantis & observatione dignum, quòd, cum tabescere incipiunt, primum folia, deinde integri ramorum articuli simul decidant, & circa nudos jam remanentes nodos, candida quædam efflorescentia interdum adnascatur, quæ temporis successu concreta, salis gustum referat: cujus postremæ notæ C. V. D. Ioachimus Camerarius pro nostrâ amicitia primus me admonuit.

Nomina.

CETERVM peregrina & venusta hæc planta, varia, pro regionum diversitate obtinuit nomina: etenim ex Hispanijs semen primû missum est *Marabillas del Peru* appellatione, propter admirabilem florum in eadem stirpe varietatem: deinde *arboles* nomen inditû: ex Italiâ nunc Indici, nunc Mexicani *Iasmini* nomine ob suavè videlicet ejus florum odorem: Belgæ *Solanum odoriferum*, à foliorû cum Solani folijs similitudine, & florum odoris gratiâ vocarunt: Peruânos, à quibus initio semè ad Hispanos pervenit, *Hachal indi*, crassâ & in palato formatâ pronuntiatione nominare intelligo: Mulierculæ Viennenses, apud quas etiam in delicijs est, *Ses. heket* *Indianische blumen* id est, versicolores Indicos flores nuncupant.

Hachal indi.

AN apud quos sponte nascuntur hæc stirpes, medico in usu sint, nondû intelleximus: magis autè elegantia, & hortos suâ venustate exornâdi causâ, ab omnibus ali arbitror, quâ facultatum ratione. Scribebat tamè ad me Patavio usq; amplifs. vir Iacobus Antonius Cortusus, ejus, quæ vario est flore, radicis binas drachmas intus sumtas, egregiè aquas educere. An ita sit, nullû feci periculum: herbarû tamè cognitione sese oblectâtes de eâ re admonere volui.

PRÆTER vulgare corniculatum Papaver quod flavo est flore, & omnibus maritimis ferè locis calidiorum regionum sponte nascitur, duo alia genera observabam, ab alijs, qui ante me Plantarum Historiam scripserunt, nondum prodita.

Papaver corniculat flavo flore.

Papaver corniculatum flavo flo.

Papaver cornutum phœniceo flo.

Glaucium flavum Crant. 1. 141

Prod. 449 Lib. II. 1. 271

*Chelidonium corniculatum; L. Sp. Pl. 224
Macle. Ind. 1. 141
Lam. 1. 144
Sm. Pl. 3. 9*

*Glaucium phœniceum Crant. 1. 141
Sauter. 2. 165*

VNUM folio est, Erucæ foliorum instar, laciniato & altè inciso, vulgari minore, tenuiore, non ad eò incano, sed hirsuto: caules interdum vulgari non minores, teneriores tamen & graciliores procumbunt in terram: flores quatuor etiam folijs constantes, minores, nonnumquam intenso colore rubent, & illi primi sunt, quos planta florere incipiens producit, interdum languidiore, & quodammodo pallente colore, medijs folijs ad phœniceum tendentibus, qualis ferè in altero floris genere qui à vulgo herbariorum Adonis flos dicitur, nimirum quando mediam ætatem superas planta, jam deficere incipit, & hirsutia illa in caule & folijs dilabi: alioqui si quis vigentem & flores primùm producentem plantam conspiciat, deinde jam adultam & senescentem, ex florum colore & caulis, ramorum, foliorum hirsutiâ, vel glabritiâ facile quis diversas esse stirpes sibi persuadeat, atque ut verum fatear: id mihi, dum Salmanticæ viverem, imposuit: prælonga autem floribus succedunt cornicula, quibus insident latiuscula quædam veluti opercula vel capita, semen in his nigrum, rugosum, Papavere majus: radix longa est, alba, satis crassa, & in ramos interdum divisa, quæ tamen perennis non est, sed plerumque, prolato semine, perire sequente hieme solet.

I.
Papaver cornic. rubro flo.

Nascitur agro Salmanticæ secundum vias & agrorum marginibus, ubi florebat Junio, semen autem Julio proferebat. In Belgicâ satum, non nisi Augusto & Septembri florere voluit, interdum etiam seriùs, nec nisi altero à satione anno, ut plurimum. Viennensi etiam agro, & per Moraviam atque Bohemiam sponte nascens etiam observabam & flores proferens Junio mente, in arvis avenâ consitis, præsertim secundum vias publicas. Omnibus autem ijs locis croceum in illa planta succum videre mihi non contigit: tamen non desunt, qui simili succo turgere eam plantam putent.

Natales.

ALTERI folia sunt multo minora, teneriora, valde minutim dissecta, non candicantia, sed viridia: cauliculi tenelli, subhirsuti: flos superiore non minor, quatuor etiam folijs constans, coloris ex purpureo carulei exsaturati, & nigra violæ pænè æmuli, fugax admodum, & qui lævissimâ aurâ excutitur: huic succedunt cornicula digitali duntaxat longitudine prædita, plerumque etiam breviora, exilia, duriuscula, rigidioraque hirsutiâ prædita, in quibus continetur semen valde exile, coloris ex cineraceo nigricantis: radix tenuis est & inutilis, nec supra annum spatium perdurat.

II.
Papaver cornic. caruleo flore.

Invenitur

Papaver cornic. phœnic. pallesc. flo.

Papaver cornicul. violaceo flo.

Lam. 1. 214
Chelidonium majus L. sp. 724
 nulli det.

Natalis.

Invenitur hoc multis Hispaniæ locis, sed non nisi inter segetes: Maio mense floret: Apud Belgas satum, multo seriùs, quod tardè admodum germinet: istic tamen, & in Austriâ nonnullis hortis satum, semen ad frugem pervenit, & in terram sponte decidens, novas plantas producit: sed longè minores & teneriores, quàm ubi in arvis sponte nascitur, quod contra evenire solet in reliquis semine Hispanico natis, quæ plerumque ob multi alimenti copiam, frigidiorè nimirum cælo, & humidiorè solo, valde adolefcunt. Memini etiam olim colligere agro Narbonensi in agris avena consitis, non procul Laterâ, secundùm flumen Ledum, paulò infra Mompellium.

Nomina.

GRÆCIS hæc Planta *μήκων κεραιτίς*, Latinis Papaver corniculatum dicitur. Nomen vulgare non intellexi: Castellani tamen, genus illud quod cæruleo sive violaceo est flore, *Rosetta*, nonnulli *Amapolas moradas*, idest, Papaver erraticum purpureo flore, à succi mororum colore appellabant: nam erraticum papaver, Hispani *amapolas* vocant. Mompeliani, cum apud eos vivebam, inter Anemones referebant.

Facultas.

PAPAVERIS autem ceratitidis radici vim eam inesse Dioscorides tradit, ut in aquâ decocta ad dimidias, coxendicum & jocinoris affectus potu sanet, profitque his qui crassa quædam, aspera, aut araneosa cum lotio reddunt: semen leniter alvum purgare, acetabulo in aquâ mulsâ potu: crustas emarginare illita ex oleo folia, floresque, & argema ac nubeculas jumentorum perunctas, abstergere.

PAPAVER SPINOSVM.

CAP. VII.

Papaver spinosum.

PERELEGANS & planè novum est hoc Papaveris genus, nemini, quòd sciam, adhuc descriptum. Cubitalem verò aut ampliorem acquirit caulem (plantam autem quam apud Ioannem Mülerum Pharmacopæum Francofurtensem in horto pensili natam vidi, describo) digitalis crassitudinis, rotundum, infernè candicantem, quibusdam spinis obsitum, per quem inordinata nascuntur folia, nullo pediculo illi inherentia, sed medium quodammodo amplectentia, sinuosa & lacinijs aliquot divisa, ipsis lacinijs & crenis oras foliorum ambientibus in spinas desinentibus, infernè canescentia, supernè viridia, albis tamen venis per foliorum & laciniarum longitudinem excurrentibus, instar foliorum Cardui B. Mariæ vulgo nuncupati, minus autem ampla: ex horum alis nascuntur rami spinosi similibus folijs præditi, sed minoribus, in quorum & caulis fastigio nascitur capitulum triangulare, spinosum, in tres majores firmioresque spinas desinens, quo dehiscente & defluente, flos se-

Papaver spinosum.

Hypocoum legitimum.

flos sese ostendit senis folijs constans colore flavis, corniculati papaveris vulgationis floris instar, odorem Chelidonij majoris quodammodo referens, caducus admodum, in cuius medio sese exerit capitulum spinosum pentagonum, multis staminibus flavis id ambientibus, quod summa parte rubescit dum tenellum est, maturum vero & vetustum nigricat, & pollicaris est crassitudinis fescuncialis longitudinis, frequentibus firmisque spinis obsitum, semina continens rotunda, rugosa, nigra, seminis Papaveris ceratitidis rubello flore instar, cui & persimilem habet radicem: quæ an vivax sit, me latet. Tota planta flavescente succo, instar Chelidonij majoris, abundat. Florebat Iulio & Augusto anno M D XCIII.

H vivs plantę capitulum resiccatum cum paucis semine, Londino usque primum ad me mittebat Iacobus Garetus junior, nullo addito nomine: nam cum alijs rebus navi allatis acceperat. Id semen terræ commissum, non germinavit: quod verò Londino attulit Ioachimus, magni illius Ioachimi N. Ioachimi archiatri Noribergensis F. Cameraarius anno M D XCII. istic eodem anno natum, fertile fuit, & hanc quam describo plantam protulit. Nominabat autem *Fico del inferno*, hoc est, Ficum infernalem.

HYPICOUM LEGITIMUM. CAP. VIII.

FOLIA sunt huic plantæ multis incisuris divisa, figurâ, colore, & aspectu Rutæ folijs valde similia, molliora tamen, & interdum longiora: cauliculi aliquot, qui in multos ramulos divisi, pusillis floribus onusti sunt flavis, satis odoratis, senis folijs constantibus, sed mirandâ figurâ, & à reliquis floribus diversâ: nam duo folia habet reliquis majora, nervo viridi foris extremâ parte (quæ obtusior est, & veluti compressa) prædita, quatuor alia per exigua sunt, & vix, nisi flore expanso, conspicua: cornicula succedunt in singulis ramulis quaterna, aut plura, longa, plana, articulis distincta, & falcis instar incurva: semen in singulis internodijs nigricans, longiusculum, quod difficulter admodum eximi potest, continentia: radix singularis, subflava, interdum bifida, annua tamen, nec vivax: tota planta ingrati admodum saporis.

Hypocoum legitimum.

Primum istam plantam observabam in Gallia Narbonensi anno M D LII. supra Nemausum urbem, inter Aimargues & Vover, Arelatensi itinere: deinde valde copiosam inter segetes, agro Salmanticensi, totaque Castellâ, Granatensi item Murcianoque Regno. Florebat istic Martio & Aprili, semen Maio maturum erat. Apud Belgas & Viennenses sata, provenit quidem, sed longè tenerior, quam ubi sponte nascitur, veluti papaver illud corniculatum violaceo flore, cuius paulo ante

Natalis.

H. procreans, e
H. Cuf. 39.
Lam. 3. 160

000. 449

ante meminimus: serius etiam florebat: semen tamen plerumque ad plenam maturitatem perveniebat.

Nomina.

Cum initio hanc plantam observabam, ilicò mihi visa est ad Hypecoi historiam plurimum accedere, quod Græcis ὑπὸ πικρῶν & ὑπὸ ποφῶν dicitur: & certè nulla mihi hætenus cõspecta, etiam illarum quæ hoc nomine à Rei herbariæ scriptoribus proponuntur, quæ ad Dioscoridis Hypecoum magis accedat, meâ quidem opinione. Non desunt tamen, qui ad Cuminum silvestre alterum Dioscoridi descriptum referre malint, licet facultates sint dissimiles. Vocatur autem hæc Granatensibus & Murcianis çadorja.

Dioscoridi, Plinio, Galeno, natura ejus eadem quæ Papaveris succo.

ACONITVM LYCOCTONVM.

CAP. IX.

Aconitum lycocton. vulg. luteo flo.

Aconitum lycoct. flo. Delphinij i. Silesiac.

Aconit. lycoct. luteo flo.

PRÆTER vulgare Aconitum Lycoctonum, quod plerisque Austriæ & Stiriz montibus umbrosis sponte provenit (præsertim verò quodam jugo supra Petelstorf ad Septentrionem obverso, secundo fere à Viennâ miliari, ubi copiosissime) varia alia nascuntur in iisdem Provincijs Lycoctoni genera, nusquam alibi mihi cõspecta, quæ omnia hoc nono capite Quinti Libri describemus, nonnullis etiam additis, quæ, aliunde missa, in hortis aluimus. Initio autem, vulgaris flore luteo iconem præfigendam censuimus, ut tanto facilius reliquorum ab eo diversitas observari possit: proximè historiam dabimus illius peregrini, quod foliorum similitudine maximè ipsi respondet, & florum elegantia insigne est.

Y. Lycoctonum flo. Delphinij caruleo, Silesiac.

CVBITALI igitur aut ampliore affurgit peregrinû illud Primum genus caule, firmo, lævi, intus cavo, foris ex purpurâ virescente, & quasi farinæ polline leviter asperso, sive eo coloris flore, qui in prunis, & plerisque alijs fructibus, Tuliparumque folijs & caule, nondum manu tactis elucescit, levissimoque tactu detergitur: folia longis pediculis in hærentia, inordinate caulem ambiunt, longè ab ejus Lycoctoni, quod flore Delphinij vulgo cognominatur, cujusque iconem huic subijciemus, folijs diversa, subhirsuta, minoribusque & minus profundis incisuris divisa, Lycoctoni luteo vel pallido flore folijs similia, supernè tamen magis atra: summum caulem exornat oblonga florum spica, qui pediculis in hærentes, antequàm aperiantur, locustas aut parvos lacertas æmulantur, longiusculis caudis & sub extremum incurvis insignes, expansi verò, quinque folijs, quemadmodum aliorum aconitorum flores, constare deprehenduntur, duobus ad latera, binis infernâ parte, & superiore quinto, quod in oblongum corniculum rugosum, & extimâ parte inflexum desinit, omnibus folijs externè

externè rugosis purpureisque, internè lævibus & elegantissimo cæruleo colore præditis, singulorum oris anteriore parte introrsum nonnihil reflexis, colorèq; è viridi-pallescens: medium florem occupant quatuor alia foliola fusca & nigricantia, quorum bina superiora dura, & quasi in vnum coeuntia, fornicem referunt, duo alia infernè propendent, molliora, luteo partim villo, partim albo hirsuta, multis staminibus capillaceis subrus delitescētibus: excusso flori succedunt trigona siliquosa capita simul cohærentia ut in alijs Aconitis, in quibus semen inæquale, fuscum, rugosum: radix crassa, tuberacea, instar radicis alterius Lycoctoni flore Delphinij, quod apud Belgas alebatur, nigra, rugosa, nonnihil concava, graviter olens, multis tenuibus, fuliginosaque lanugine pubescentibus fibris prædita, ad cujus latera secundùm infimum caulem, singulis annis nova germina repullulant.

Nascitur referente doctissimo viro Achille Cromero Medico, qui ejus plantas anno *Natales.* M.D.LXXVIII. Viennam Austriæ ad nos mittebat, frequens in montibus territorij Freywaldensis in Silesia, & ab incolis Wolsfurt; hoc est, Lupina radix appellatur, ubi in tricubitalem interdum altitudinem excrecere & Augusto florere aiebat: quod ab eo certè missum, in horto colebamus Viennæ, Junio florebat, & sesquicubitalem altitudinem primo anno non superavit, at subsequētib; bicubitalem, aut majorem attingit.

Aconit. Lycoct. flo. Delphinij II.

Aconit. Lycoct. IIII. Tauricum.

Aconitum Cammarum
L. H. 751
a. tauricum
W. H. 2436

Hv i c subijcimus vulgare in Belgicis hortis genus illud Lycoctoni flore Delphinij alterum, cujus folia longè tenuius incisa, & multifida flores purpurascens.

FOLIA Secundo peregrino, sive Quarto Lycoctono emergunt ineunte Vere satis crassa, quinque incisuris usque ad summum pediculum divisa, & in multas deinde profundas laciniâ dissecta, minus tamen quàm Napelli vulgaris folia, atrâ viriditate supernè prædita, non infernè, utrimque tamen splendentia: quæ alternatim caulem ambiunt, tenuius aliquantum incisa sunt, eodem tamen modo splendent: caulis cubitalis, aut sesquicubitalis plerumque, firmus, medullosus, lævis, splendens, supernâ parte in aliquot ramos dividitur, paucos flores ferentes, vulgaris Napelli floribus formâ similes, quatuor videlicet folijs constantes & humili cassi de illa tegente, coloris violæ saturatissimi & elegantissimi: succedunt deinde, quemadmodum in vulgari, tria cornicula fusca, angulosum, rugosum, nigricans semen continentia: radix exigui napi magnitudine, multis longis fibris, tenui, fuliginosique coloris lanugine pubescentibus prædita est, in lateribus alios similes napos promens, qui singulis annis novos & recentes caules proferunt.

Invenitur in Tauricis montium jugis, non procul à Salisburgo, in quibus floret Julio, in *Natales.* cultis

Lycocton. flo.
Delph. pur-
purasc. flo.
II. 11
Lycoct. præ-
cox Tauric.

cultis verò multò maturius, inò reliquis Lycoctoni generibus præcocius, nempe Maio interdum mense.

Aconitum Lycoct. v. Neubergerse.

Aconit. Lycoct. vi. Napellus vulgar.

III. *Lycotonomus Neubergerisii.* LATIORA vulgari Napello habet Tertium genus peregrinum, sive Lycoctonum Quintum, folia, licet similiter incisa & laciniata, magis atra similiter & splendentia: caulem rectum, firmum, rotundum, trium interdum cubitorum altitudinem æquantem, & in multos ramulos superiore parte sæpenumero divisum, qui flores, spicæ instar congestos, ferunt, colore purpureos, Napelli vulgaris floribus planè respondentes, hoc est, quatuor folijs constantes, quinto veluti galeola supereminente, & bina circumvoluta, instar Litui, cornicula occulte, staminum tamen media congeries magis fusca est: florum spica in extremo caule nascens, reliquis oblongior est, & magis expansa: singulis floribus terna succedunt cornicula, interdum quaterna & quina in caput unum congesta, semen atrum & inæquale continentia: radix illi vulgaris Napelli instar, parvo napo similis, cui in lateribus adhærent alij napi fibris præditi, quibus se propagat.

Natales. Crescit in montis Neuberger Ducatus Stiriaë jugo, ad vaccarum, istic æstivis mensibus pascentium, stabula. Floret paulò post vulgarem, videlicet Julio.

Napellus vulg. *Natales.* VULGARIS porrò Napellus frequentissimus est in Snealben, & aliorum quorundam montium jugis, ubi ternis illis æstivis mensibus Junio, Julio, & Augusto, boves ac vaccæ sua stabula habent in quæ nocte recipiantur, sic ut fimi pinguedine, & bubuli stercore illâ eluvie, cum præcedente delectari videatur.

IIII. *Lycotonomus Lyncæanum.* MEDIUM quodammodo intervulgarem Napellum, & genus Aconiti illum præcedens, Lycoctoni Quartum peregrinum genus, sive ordine Septimum est: folia enim illis similima obtinet: caulis inter illos medius, infirmior tamen, & supernâ parte aliquantulum nutans: flores utriusque floribus prorsus responderent, nisi cassis supra quatuor folia emittens, magis sublevaretur & hiaret, rostroque magis mucronato esset: semina in ternis corniculis simul junctis similia: radix etiam non multum variat.

Natales. Missum fuit Viennam hoc genus à C. V. D. Stopio p. m. è Lincæanis montibus erutum, quod postea in horto cum reliquis generibus aluimus. Floret cum superioribus, aut paulò etiam seriùs. Proximè accedere videtur ad id Aconitum (si ex icone iudicium ferre licet) quod Matthiolus septimo loco depingit.

V. *Lycotonomus tansucomia.* TRIVM nonnumquam cubitorum altitudine assurgit Quintum genus peregrinum sive Octavum Lycoctonum, caule tamen satis gracili, rotundo, superiore parte in multos ramos diviso & nutante: summo caule longam florum spicam fert, Lycoctoni cærulei vulgaris

Aconit. Lycoct. viii. coma nutante.

Aconit. Lycoct. ix. Iudenbergense.

Aconitum Canmarium
Spreng. hist.

A. paniculatum
Lam. t. 33

Aconitum Canmarium f.
L. sp. 251
Lam. t. 33
W. sp. 2. 1238
Spreng. hist.

garis sive Sexti Napelli dicti floribus similibus, sed paulò dilutiore purpurâ splendentium, quorum singulis (ut in alijs Lycoctoni generibus) succedunt terna longiuscula cornicula ex eodem pediculo nascentia, semine inæquali, fusco plena: folia ampla & oblonga, in multas tenues profundâsque lacinias magis dividuntur, quàm in ullo alio Lycoctoni (præter id quod à Belgis flore Delphinij nomine alitur) genere, quæ supernè atrâ quidem viriditate prædita sunt, non splendent tamen: radicem habet crassam & longam, napi ferè magnitudine, foris nigricantem, & per intervalla multis fibris donatam, ac superiore parte in multa capita extuberantem, è quibus caules emergunt: subinde tamen recentes exiguos naps ad latera adnatos habet, quibus se propagat.

A C. V. Friderico Sebizio Medico primùm ex Italiâ Viennam delatum est, & nobis *Natales* communicatum. Floret Iulio. fortè Matthioli ix.

HABET etiam Sextum peregrinum genus, sive Lycoctonum Nonum folia in quinque lacinias altè divisa, & illas denuo in ambitu concisas, Thoræ Italicæ folijs interdum adeo similia, ut si quis plantas, ante quàm in flores abeant, conferat, nullum fermè discrimen deprehendere queat, nisi Italicæ Thoræ folia splenderent, hujus minimè caulem bicubitalem nonnunquam, rotundum, non valde crassum, firmum tamen & rectum, ex viridi purpurascens, supernè quinos aut senos ferentem flores inter omnia Lycoctoni genera maximos, quatuor folijs ut reliquorum generum, constantes, supereminente galeâ longè majore, & uncialis aliquando longitudinis, elegantis ex cæruleo purpurei coloris, sub quâ binâ longa cornicula extimâ parte latiora, & litui Veterum Romanorum fere instar inflexa, coloris dilutius purpurascens teguntur, staminibus nigris medium florem occupantibus: floribus succedunt tria, ut plurimùm, cornicula conjunctim ex eodem pediculo nascètia, interdum quaterna & quina, ut in Tertio peregrino genere, sed longè majora, semen inæquale, fuscum continentia: radix parvi napi formam æmulatur, nigricantibus fibris prædita: alias præterea similes radices lateribus adnatas habet, tenuioribus adhuc fibris præditas, quæ singulis annis recentes caules proferunt: sed etiam infimi caulis nodis adnascuntur tubercula, non secus ac in Italicâ Thorâ.

vi.
Lycocton. P. Iudenbergense.

Aconitum nec *man* *lucum*
Spreng. hist.

Sponte provenit in Iudenberg, altissimo totius Stirix monte, ubi Spica celtica legitur, & plurimæ aliæ elegantes stirpes nascuntur: Floret istic Augusto, in hortis sub extremum Iulium, ferius reliquis superioribus. Anno autem M. D. LXXXV. copiosè inveniebam in alio Sneberg jugo, quâ difficillimus est ascensus, cum Alektorolopho alpinâ, & alijs raris plantis.

ITALICA Thora (quo nomine aliquando ad nos in Belgicam mittebat C. V. Alphonsus Pantius Ferrariensis Medicus) huic (ut ante dixi) admodum similis, florem minorem & dilutiorem

Thora Italicæ.

dilutiorem habet, nec ejus galea, licet ceteris altior, ad Sexti peregrini floris longitudinem & amplitudinem accedit. Erit autem nobis Lycoctoni Decimum genus.

Natalis.

Vbertim nascitur ad Monasterium Neuberg, secundum torrentem qui Monasterium alluit, & proximè altissimum illum lacum, magno Germanico miliari supra Gamingam, ad Zeehof villam (quæ ab ipso lacu nomen sumpsit) situm. Floret istic Augusto.

Forſitan Aconitum Octavum Matthioli erit, malè depictum.

VII.
Lycoctonium
autumnale.

SEPTIMI peregrini, sive Lycoctoni Undecimi folia, media quodammodo sunt inter Thoræ Italicæ, & Tertij generis peregrini folia, Thoræ quidem Italicæ foliorû quasi amula, nonnihil tamen ad Tertij generis peregrini foliorum formam accedentia, nec illis minus ampla, atq; viriditate splendens: caulis illi bicubitalis, crassus, firmus striatus, vireſcens & splendens, summo fastigio florum spicam, Tertio peregrino generi fere similem gestans; quibus etiam succedunt pares siliquæ seu capita, & simile semen: radix illius etiam radici par, perennis, & multis ad latera adnatis se propagans.

Alebamus hoc genus in Belgicâ, à Petro de Ouerstraete diligenti Pharmacopolâ Bruxel- lensi primùm communicatum, deinde meâ operâ Viennam delatum, ejus urbis elegantiores hortos ornare cœpit. Florebat seriùs, nempe Augusto, eam ob causam Napellum Autumnale in appellare solebamus.

Illius non meminisse, nisi à nostris Belgis, qui Stirpium historiam scripserunt, neglectum animadvertissem.

Anthora.

LYCOCTONI generibus valde affinis est, quæ vulgo Anthora dicitur, cujus caulis cubitalem interdum altitudinem attingit, numerosis folijs tenuius insectis quàm in ullo Lycoctoni genere, septus: flores Lycoctoni floribus persimiles, colore pallidi: semen in similibus capitulis, illius semini par: radix etiam illius radici non valde dissimilis. Quæ omnia cum diligenter considero, Anthoræ hujus usum valde suspectum mihi reddunt, præsertim tantâ copiâ aliorum remediorum, quorum facultates jam sunt exploratæ.

GERANIVM.

CAP. X.

LYCOCTONIS Gerania subijciemus, quia nonnulla horum genera magnam foliorum similitudinem habent cum Aconiti Lycoctoni, quod luteo est flore, & Silesiaci folijs: Nostri tamen non est instituti, omnes Geranij varietates describere: multorum enim generum historia ab alijs jam est contexta: sed ea duntaxat in medium adferemus, quæ alijs antea

antea observata non memini, præter unum aut alterum, quæ huc inferenda censui, quia sponte nascentia observabam in ijs regionibus quas adij, cum in Belgicæ cultioribus hortis duntaxat alantur. Initium autem faciemus ab eo genere quod folia habet primis duobus Lycoctoni generibus non dissimilia.

Geranium I. pullo flore.

Geranium II. βατραχιώδες minus.

CUBITALES frequentè & que ex unâ radice producit Primum caules, firmos, geniculatos, virides, sanguineis tamen veluti guttis aspersos, lanugine pubescentes, in aliquot ramos divisos: in quorum fastigio, ad singula genicula longè nascuntur pediculi, in quibus bini flores, quinque laciniatis (præter reliquorum Geraniorum usitatam formam) foliolis constantes, colore saturatius rubente, & quasi atro, medium florem occupantibus multis staminulis circumvolutis cum stilo prominente: semen deinde (succedit in valvulis mucronatis (quæ maturitate, ut in reliquis Geranijs, diffiliunt, & circumvolvuntur) fuscum: folia illi ex radice multa, ampla, mollia, lanugine obducta, externâ parte nervosa, Geranij βατραχιώδες folijs similia, quinque, semis aut septemis profundioribus incisuris divisa, nõ tamen usque ad umbilicum, deinde per ambitum serrata, qualia etiam ad singulos nodos sub ipsis ramis nascuntur (minora tamen) atque subinde ad singulas incisuras nigricantibus maculis insignita: radice nititur magnâ, in multa crassa rubentiaque capita, & multas fibras spargentia, extuberante, singulis etiam annis augeſcente & novos stolonos producente.

I.
Geranium pullo flore.

Invenitur in Stiriacæ alpibus, ubi silvæ desinere solèt: & floret Junio: in hortis verò, in quibus felicissimè provenit & luxuriat, Maio. Anno item M. D. LXXIX. maximâ copiâ observabam in Maio mense suis floribus onustum in silvosis illis montibus Pannoniæ inter Dravum & Savum sitæ, & propterea, Interamnis cognominatę. Semine autem Viennâ ad amicos in Belgicam misso, natis ex eo plantis istic innotescere cœpit.

Natales.

ALTERVM prodeuntibus è radice frequentibus longoque pediculo nitentibus folijs prædium est, Ranunculi platyphylli, aut Aconiti Lycoctoni pallido flore, folio respondentibus ferè, rugosis, subhirsutis, in aliquot profundas laciniis divisis, deinde in ambitu serratis, quæ gustata initio adstringere, & linguam exsiccare, deinde nonnihil calfacere deprehenduntur: caule cubitali ut plurimum, firmo, rotundo, geniculato, in multas alas diviso, quibus subnascuntur folia superioribus minora, paucioribusque lacinijs divisa, perinde tamen in ambitu serrata: summi rami in oblongis pediculis flores gestant quinque folijs constantes, Geranij batrachiodis quod in Belgicis hortis alitur, floribus forma pares, pauldò tamen minores, nec, ut illi, cærulei, verum ex purpurâ rubentes, decem staminulis cum stilo ex umbilico floris prodeuntibus: deinde oblonga erectaque rostra, non inflexa aut inclinata, quinque

II.
Geranium βατραχιώδες minus.

Geranium III. Batrachiodes majus.

Geran. IIII. bulbosum Pennæi.

ta, quinis utriculis ad eorum basim turgentibus & semen continentibus, quod maturitate exilit, aliorum Geraniorum more: radix superiori ferè responder, & summâ tellure in plura crassa, internèque rubentia capita extuberat, quæ fibras etiam agentia, singulis annis augentur.

Natales.

Crescit hoc in Pannonicis Stiriacisque alpibus, nusquam tamen abundantius, quàm supra Gamingam, in illo ascensu ex Herrenalben jugo ad sublimes scopulos Durrenstein. In quibus floret Julio & Augusto, in hortis autem Maio.

III.
Geran. Co-
renæ, primû.
Natales.

GERANIVM autem illud Batrachiodes majus, cæruleo flore, quod in Belgicis hortis alebatur, sponte provenit abundè in pratis ad Coreneburg non procul à Danubio, binis supra Viennam miliaribus, alijsque Austriæ pratis, tum etiam maximâ copiâ in pratis Brunnae Moraviæ urbi vicinis, atque etiam Bohemiæ, non procul ab oppido Werawn, tribus miliaribus à Pragâ distanti, vicinisque Francofurto pratis & hortis gramine confitis.

IIII.

QVARTI, quod foliorum similitudine Secundum refert, iconem mihi anno M. D. LXXXI. communicabat Londini C. V. Thomas Pennæus ejus urbis Medicus, cum hac descriptione.

Geran. bul-
bos. Pennæi.

Geranium bulbosum, radicem habet ex multis parvis & longis bulbis constantem, versus summum fibratam, caulem cubitalem, geniculatum, juxta radicem & genicula parum rubentem: è singulis geniculis duo folia longiusculis pediculis nitentia, in quinque præcipuas partes dissecta, quarum singulæ in ambitu inæqualiter incisæ sunt: è singulis juncturis, juxta foliorum exortum quinque foliola mucronata exoriuntur: flores in summis ramulis conjugatim parvis pediculis insistentes rosei, ex quinque folijs constantes, colore ex purpureo rubescentes, Geranij cæruleis floribus similes, sed paulò minores.

Natales.

In Daniâ provenit agro Hafniensi, unde doctissimus & mihi amicissimus Turnerus, Medicus Anglus attulit & mihi dono dedit.

V.

Geran. nodo-
sum Platani.

ALIQUOT à radice promit Quintum folia, satis firma, in quinque lacinias altè divisa, inter quæ bini aut terni caules assurgunt pedales, graciles, ex fusco purpurascens, geniculati & nodosi, bina ad singulos nodos seu articulos ferentes folia ex adverso sita, in tres duntaxat lacinias secta; deinde è medijs alis longiores pediculos, in quibus bini semper flores conjugatim nascentes, quinque folijs bifidis (ut malvacei) constantes, purpurei coloris, sed quibusdam saturationibus venis distincti, protuberante in medio rubro umbone, summo fastigio in quinque partes fisso, qui in longiusculum deinde rostellum transit, quod infernâ parte in tumentibus utriculis semen continet, maturitate, ut in reliquis generibus sponte exiliens

G. nodosum
cau. 2. 677
pl. 3 235

Geranium v. nodosum Plateau.

Geranium vi. tuberiferum Plateau.

exiliens: radix nodosa est & geniculata, aliquot præterea fibris donata. Floret Maio & totâ deinceps ætate in Autumnum usque flores, & semen, ferre non desinit.

Hanc plantam unâ cum icone, Francofurtum Mœno flumini impositam urbem Imperialem, ad me mittebat honestissimus vir, & in Stirpium cognitione egregiè exercitatus Iacobus Plateau, quæ semine sponte decidente satis feliciter deinde sese propagavit.

PRÆCEDENTI non valde dissimile erat Sextum genus: nam caules nodosos, circa genicula rubentes, folia etiam in caule nata tribus duntaxat lacinijs divisa habebat, radicis item caput multis crassis fibris, fusco colore rubeſcente permixto infectis, perinde firmatû. Huic tamen folia è radicis capite nascentia majora erant, & in quinque lacinias secta: flores in summis ramulis, non bini, sed plures, tres videlicet aut quatuor simul nascentes, à superioris floribus formâ & colore non discrepantes: quibus succedebant longa, ut in illo, rostra, semen in utriculis, quod maturitate exiliebat, continentia. Illud autem singulare habebat, ut ex ipsius Plateau litteris (qui hujus etiam iconem suis coloribus eleganter expressam Francofurtum ad me mittebat anno M. D. XCIII.) intellexi, quòd productis floribus & seminibus, circa Septembrem & Octobrem adnascerentur in radicum superficie, caulibus & ramis, multa veluti tubera, albi initio coloris, instar florum Brassicæ floridæ, sive Cypriæ, qui tamen supervenientibus pluvijs, eluatur, tubera etiam dureſcant. A tuberibus autem illis occasionem sumpserat Plateau, Geranium tuberiferum cognominandi. Insequente tamen Septembri scribebat idem Plateau, hoc Sextum genus à Quinto non differre: sed unum genus esse, quod diversis temporibus fuisset delineatum: nimirum, cum ipsum monuisset idem genus mihi videri, nulla verò in ea planta quam ad me miserat conspecta fuisse tubera. Iconem tamen jam expressam addere volui.

SEPTIMO, Multi sunt caules admodum ramosi, & frequentibus nodis cincti, villis obſiti, supernè, quâ Solem spectant, purpurascentes vel rubentes, folia, ad singula genicula, bina, contrarijs pediculis nascentia, Geranij columbini alterius folijs haud multum abſimilia, in quinque lacinias ad umbilicum ferè divisa (quæ magnâ ex parte in tres alias minores lacinias incisæ sunt) lanugine pubescentia, supernè virentia, infernè nonnihil canescentia, gustu linguam exſiccante: ex superioribus alis oblongi nascuntur pediculi, unicum sustinentes singuli florem, inter reliqua Geranij genera maximum, quinque folijs constantem, Cisti maris flori fermè parem, colore eleganti rubro, decem intus staminulis: deinde capita mucronata, seu rostra pentagona, semen (uti reliqua) in tumescentibus utriculis continentia, quod maturum cum sonitu exilit, circumvolventibus se (quemadmodum in ceteris generibus) utriculorum mucronibus: radix satis crassa, rubeſcens, aliquot fibris donata, novas

VI.
 Geranium tuberiferum Plateau: quod idè est cum Quinto.

VII.
 Geranium cymatoides.

Geranium VII. aiyatōdēs.

Natalis.

Geran. aiyatōdēs alicrā.

VIII. Geranium Salmantic. rostratum.

Geranium Cretic.

Cariophyllata vulg. Geum Plinij.

Nomina.

Empirica facultat.

Facult. Veterum.

Geum Plinij.

sub terram propagines singulis annis ad latera spargit, quæ nō modò similiter fibras agūt, sed etiam crassioribus radicibus interdum sese firmant.

Nascitur in omnibus Pannoniæ, & Austriæ infra Anilum, cædis montanis silvis, editioribusque gramineis locis: mons præterea arcu Greben imminens ultra Dravum in Pannoniâ interamni, totus ferè eo Geranij genere confitus, quâ parte Occidentem spectat. Silvæ etiam Francofurto ad Mœnum vicinæ eo abundant. Floret Maio, & plerumque totâ subsequente Æstate.

2. Simili quidem flore, disparibus tamen folijs & Batrachiodis Geranij foliorum potiùs æmulis, invenitur aliud genus ad pratorum margines umbrosos & inter vepres, ad pagum Calzeret, supra Noribergam itinere Pragenfi.

PERPVSYLLVM aliud Geranij genus, Salmanticæ agens, observabam in vicinis ultra Thormim annem collibus nudis ferè & petrosis, aut saltem tenui gramine tectis; cum pusillâ illâ Lychnide silvestri vi. mihi hujus historiæ Tertio libro descripta: & Colchico montano, cujus iconem & descriptionem libro Secundo inter Colchici genera dedi. Id autem, Ranunculi ferè folia habebat, purpureum exiguum florem, & longissima, crassissimaque (pro stirpis tenuitate) capitula rostrata, Geranij Cretici (quod Mompeliano agro etiam sponte nascitur, rostris pænè æqualia: semen observare non licuit: radicem verò valde exilem.

TRAGO Septimum genus non ignotū fuisse videtur: sed ab eo Blutwurtz appellari cæseo. Reliquorum hoc capite descriptorū nullum vulgare nomen mihi cognitum. Vngari vulgare Geraniū, tenuiter incisiss folijs Varyu lab, id est, Cornicis pedem nūcupant, ut Columbinū Golia korem, hoc est, Ciconiæ unguem. Germani Storzsch schnabel, id est, Ciconiæ rostrum; Galli Bec de Gruë, hoc est, Gruis rostrum; Hispani, Pico de Ciguena, quod significat, Ciconiæ rostrum.

SLAVONICÆ mulieres Sexti decoctū ex profluente aqua, mirificè cōmendant in capitis gravedine, si synciput, ubi dolor est, eo abluitur, deinde herba decocta superimponatur, postremò (quod superstitione non caret) in profluentem, unde aqua hausta, abijciatur.

Dioscorides Geranton nullius in medicinâ usus esse ait: Plinius autè tradit in vino albo potum, profluvia feminarum sistere, quod verò rotūda est radice, ejus radicem reficientibus se ab imbecillitate, utilissimam.

CARYOPHYLLATA MONTANA.

CAP. XI.

GEVM radículas tenues habere, nigras, benè olentes, tradit Plinius. Recetiores, qui non infeliciter in Plantarum cognitione versati, nō abs re vulgarem Caryophyllatam esse censent. Ad illius genera referri debent aliæ etiam stirpes in montanis nascentes, quarum qui-

esse censent. Ad illius genera referri debent aliæ etiam stirpes in montanis nascentes, quarum qui-

Handwritten notes: Geran. aiyatōdēs, L. Sp. 978, M. Cey. 343, Linn. 2. 151, Sm. p. 8. 242

Handwritten notes: Geum urbanum, L. M. Cey. 191

rum quidem radices, odoris gratiâ cum illius radicibus non sunt comparandæ, sed reliquis notis satis conveniunt. Illarum historiam hoc capite describemus.

Caryophyllata montana. I.

Caryophyllata montana II.

Cens. pan. 436

PRIMUM radicem habet digitali, aut pollicari, interdum crassitudine, summâ tellure crescentem, crasso & purpurascete cortice tectam, impensè adstringentem, nodorum vestigijs quemadmodum in Acori radice alternis distinctâ, antè (illius instar) progredientem, & multis nigricantibus fibris, non injucundi prorsus odoris, sed aliquantulum ad Vulgaris radicum odorem accedentibus, firmatam, supremâ parte in aliquot capita divisam: è quibus longæ, ut in Eupatorio, emergunt foliorum alæ, multis minoribus virentibus & in ambitu serratis folijs, modò æqualiter, modò inordinatè nascentibus, utrinque constantes, extremâ alâ in majora tria folia, aliquantulum per oras laciniata, & instar aliorum in ambitu serrata, semper desinente, quorum tertium (quod & postremum) reliquis majus est, & magis orbiculare, gustus exsiccantis: inter has alas, emergunt pedales, interdum etiam majores caules, firmi, rotundi, brevioribus minoribusque foliorum alis latâ sede eos amplectentibus obsiti, supremâ parte purpurascetes, in aliquot ramulos simili colore præditos, & deorsum inflexos sive nutantes divisi, qui propendentes sustinent flores, quinque, ut plurimum, folijs, nonnumquam etiam senis aut septenis, suaviter rubentibus & orbiculatis ferè, constantes, oblongiore tamè & angusto ungue, numquam se explicantibus, aut caliculum superantibus, sed quodammodo ipso inclusis, medium occupante villosâ congerie luteis staminulis obsitâ, quæ paulatim purpurascetem colorem contrahit, & tandem sese erigens & explicans, maturitate semen cui inhæret, ut in vulgari Caryophyllata ostendit. Tota planta cum suis etiam caliculis lanugine pubescit.

I.
Caryophyllata alpina nutante flore.

Crescit media ferè montium regione, locis udis & riguis, cum eo Saniculæ montanæ genere, cui lactei sunt flores, veluti sanguineis maculis aspersi, & Ranunculo illo platyphylo, sub ipsis arboribus. Floret istic Junio: in hortos translata, Maio, aliquando etiam maturius.

Natales.

SIMILI etiam propemodum ratione serpit Alterius radix, superiore non minor, at raro in tam multa capita extuberans: è quibus similiter multæ foliorum alæ nascuntur, superioribus non breviores, sed frequentioribus minoribus folijs, in ambitu serratis, utrinque ornata, unico duntaxat, & quodammodo circinato folio, in tres tamen plerumque lacinias diviso, & in ambitu serrato, extremam alam occupante, quæ splêdet, & dilutius viret quàm in primo genere: nascuntur etiam inter eas foliorum alas pedales caules, graciliores quàm in superiore, minoribus, magisque laciniatis folijs ornati, qui singulares plerumque, nonnumquam etiam plures, caliculos sustinent, in quibus flores aurei, quinque folijs vulgari majoribus

II.
Caryophyllata alpina aureo flore.

Sanicula montana
Linn. I. 399
Sw. II. 2. 430

Cens. pan. 436

Sanicula montana
Linn. I. 399
Sw. II. 2. 430

Sanicula montana
Linn. I. 399

majoribus præditi, floris Cisti feminæ amplitudinem interdum æquantes, medium occupant multa lutea stamina, inter quæ latet villosa quædam congeries, quæ excusso flore sese explicans mollior est superiore, & semen planum adnatû ostendit, quod maturitate fulcum fit. Tota etiam planta lanugine obsita, & adstrictionis particeps.

Natales.

Hoc genus in summis duntaxat Alpium jugis, nec in omnibus tamen, sed inter gramen, vel sub fruticibus nascitur. Floret istic Iunio, semen Augusto maturum: in hortis maturius omnia cum superiore.

Genus aquaticum Gesneri.

MERITO his conjungenda est elegans alia planta, quam quidem nascentem nunquam consexi, nec is qui iconem suis coloribus depictam mihi communicabat Pennæus noster: sed ex C. V. Conradi Gesneri depicto herbario desumpsisse fatebatur.

Folia quidem Caryophyllatæ sunt, sed an lanugine pubescant, ex picturâ colligere non licuit, quemadmodum nec quâ sit radice prædita, nec qualia sint quæ ex eâ prodeunt folia: foli enim caules cum floribus unôque aut altero folio cauli inhærente depicta fuere: flores sanè elegantis & sanguinei sunt coloris, veluti Byzantinus Ranunculus. Duorum autem videtur generum: nam alterius flos multiplici foliorum texturâ & serie constat: alterius verò, simplici tantum: utriusque tamen medium occupat villosa congeries, non secus ac in aliarum Caryophyllatarum floribus.

Nomina.

NULLVM vulgare nomen istarum stirpium intelligere potui: sed secundû genus à Matthiolo, Commentarijs in IIII. lib. Dioscoridis, Caryophyllatæ montanæ nomine describitur: picturâ tamen non valde feliciter expressâ. Tertix iconi adscriptum erat, Geum aquaticum flore simplici & multiplici. Vulgarem autem Caryophyllatam, officinæ Caryophyllatam appellant, quòd ejus radices Caryophyllos aromaticos nonnihil redoleant, nonnulli Benedictam, ex qua voce Galli suum *Benotte*, Germani *Benedictenkraut* & *Benedictenwurtz* mutuati sunt.

Gei facultates.

QVAS habeant facultates binæ illæ hoc capite descriptæ à montanis pastoribus nō licuit intelligere. Geum autem scribit Plinius nō modò pectoris doloribus aut lateris mederi, sed & cruditates discutere jucûdo sapore. Similibus pænè facultatibus præditam ajunt Recentiores suam Caryophyllatam. Ejus decoctû ex aquâ, aut vino aquâ diluto, grumos sanguinis dissolvere, internaque vulnera curare prædicant, si bibatur, externa etiam vulnera si eo eluantur. Decoctum ex vino, ventriculum roborare, concoctionem juvare, jecoris obstructions aperire, pectus mundare & purgare ab humoribus crassis & pituitosis. Radicem siccam ex vino sumptam adversus venena, & coli dolores utilem esse.

Thrypsis aurea
Ams. 1. 77
Potentilla aurea
W. et. 2. 1107
Sp. herb.
Lam. 5. 594

Quinquefol. IIII. flavo flo. II. species.

Potentilla sp.
W. et. 2. 1108
Sic. Clem. pan. 429

Potentilla verna
Lam. 5. 592
Thrypsis aurea
Ams. 1. 77

P. verna
A. Cap. 194

Natales.

IIII.
Pentach re-
pens minus
luteo flore.

Thrypsis aurea
Ams. 1. 77

Potentilla sp.

Mus. del.
L. et. 713
Sp. herb.
Lam. 5. 592

Potentilla verna
Lam. 5. 592

Sic. Clem. pan. 429

gationi ferè similia, in quinque profundas fissuras divisa (quarum singulae instar vulgaris Quinquefolij per oras serratae sunt) molliora tamen, aliquantulum incana & splendentia, adstringētis gustus: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, multifidi, qui pro stirpis exilitate satis magnis floribus praediti sunt, eleganti & planè aureo colore, multis intus croceis staminibus: semen aliorum Pentaphyllum more, in fragi rudimentum congestum, fuscum, exile.

Crescit hoc similiter in summis Austriacarum Alpium jugis, quae tamen herbosa sunt, & sub Iunij finem floret, in hortis autem Maio.

QUARTO, multa exeunt ab unâ radice capita ramosa, humi fusa, aliquot folijs Pentaphylli vulgaris & elatioris formâ similibus praedita, hoc est, quae quinque foliis in ambitu serratis, mollique lanugine pubescentibus constant, sed non, ut illa, incanis, gustu initio exsiccante, deinde nonnihil linguam vellicante: ex ijs capitibus prodeunt dodrantes inter dum cauliculi, similibus, sed minoribus, folijs ornati, gestantes in summo multos flores luteos elegantissimos, quinque folijs, ut superiorum, constantes, medium florem occupantibus multis luteis staminibus: semen in caput, & veluti fragi rudimentum congestum, fuscum: radix longa, dura, satis crassa, foris nigricans, & tenuibus fibris donatae st: sed & rami illi humi fusi plerumque fibras agunt, & vicina loca occupant.

Nihil

Nihil illo vulgatius secundum vias, locis siccis & nudis Pannoniæ, Austriæ inferioris, Moraviæ, & Bohemiæ. Florere incipit ineunte propemodum Vere.

2. Cum eo nascitur atque etiam floret, minus tamen frequens, aliud hujus generis humi similiter fusum, cujus cauliculi non virent sed purpurascunt, & graciliores sunt, folia angustiora, magis villosa, & illorū oræ altius serrata: flores etiam magis aurei: ceteris cōveniunt.

Quinquefol. v. fragiferum.

Pentaphyl. supin. quorundam Potentillæ facie.

QVINTVM, habet, quinque, sex, aut plures foliorum alas à radice prodeuntes, hoc est, longas costas rubentes, quibus quinque, ut plurimum, folia, interdum etiam septem inhaerent, contrario inter se foliorum exortu nascentia, uno, quod extremae alæ insidet, impari numerum faciente: sunt autem ea rugosa, villosa, per oras serrata, supina parte virentia, dorso aliquantulum incano, Fragariæ vulgaris foliorum partè instar, minora tamè, adstringentis aliquantulum saporis: assurgit deinde caulis gracilis, firmus, pedalis aut amplior, rubescens, in quo sparsa sunt rara folia infernis minora, quinque tamè ut illa numero, sed arctius conjuncta, summo autem fastigio, ubi in quosdam ramulos dividitur, terna tantum uni pediculo inhaerentia: ferunt verò ij ramuli, sive virgulæ, albos flores, vulgaris fragariæ floribus prorsus similes, nisi paulò minores essent, quinque foliolis, ut illa, constantes, & in medio lutea stamina obtinentes: quibus succedit fructus frago nõ dissimilis, minor tamen, nec ullâ saporis gratia cōmendabilis, qui in exigua rufescentia, & facile diffluëtia semina transit: radix satis crassa, longa, dura, lignosa rubescit, & nigro adstringente cortice tecta est.

v. Pentaphyl. fragiferum.

Nascitur in Leytenberg, locis umbrosis, ad arcem in media silvâ supra Manderstorf sitam, quo loco primû, & aliquot deinde annis duntaxat observabam. Sed anno M. D. LXXIX. copiosè nasci videbam inter Rabam, Muram, & Dravum Pannoniæ flumina, omnium autem abundantissimè circa Sakturnya Ill^{us} Comitibus de Zrimo arcem munitissimam, quæ sita est inter Muram & Dravum: creseit verò istic non modò in cædis silvis, sed etiam gramineis campis. Anno autem illum sequente etiam reperiebam aliquot ejus stirpes in silvis supra Petelltorf, secundo ferè à Viennâ miliari. Floret Maio, fructus paulò serius maturescit, effluuntque, ut dixi, semina, quemadmodum in reliquis Quinquefolijs.

Natales.

PRIORIS meminisse videtur diligentissimus Anguilara, opinione XII. Alterum fortè describit noster Lobelius in doctissimis adversarijs: nostrum tamen flores habet fragariæ floribus magnitudine non inferiores. Poterit autem eodem nomine, quo ille suum vocavit, insigniri, Pentaphyllon minimum & petrzum. Tertio, Pentaphylli alpini flore aureo nomen indidi: licebit verò pro arbitrio nomè mutare. Commodè Quartum dici poterit Pentaphyllon repens minus. Quintum Plinio forsitan non incognitum: nam lib. XXV. cap. IX.

Natural,

Quinquefo-
lium Plinij.

Natural. Hist. sic scribit. Quinquefolium nulli ignotū est, cū etiam fraga gignēdo com-
mendetur. Vulgaris certē fragaria tria duntaxat folia habet, nec verisimile est ejus stirpis
formam à Pliniano tempore mutatam, quare ad eam plantam, cujus Plinius jam dicto lo-
co meminit, minimè referri posse arbitror: hujus verò fructus esui nō aptus, facit, ut Quin-
quefolium Plinij esse, nostrum hoc quintum, asserere nō ausim. Nisi fortè eo loco Plinius
lapsus sit, & Fragariæ historiam cum Pentaphyllo confuderit: quæ enim postea addit, ad
Quinquefolium vulgare proculdubio pertinent. Ut sit, hoc meum Pentaphyllon fragi-
ferum tantisper appellabo, donec aliud aptius nomen mihi aut alijs succurrat.

Pentaphyl.
supin. Poten-
silla facis.

Anserina
Tragi.

NEMINEM porro existimare velim, hoc meum idem esse cum Pentaphyllo supino Tor-
mentillæ facie, cujus iconem & historiam Lobelius in suis Observationibus exhibet; nam
illud etiam frequens est agro Viennensi, in extremis pratorum marginibus, secūdum silvas:
& nonnihil affinitatis cum Anserinâ Tragi, seu Potentillâ Fuchsi, habere potius videtur,
quàm cum Pentaphyllo, tamen neque incana sit planta, neque repat, sed humi duntaxat
diffusa sit.

MULTAS facultates tribuunt Veteres Quinquefolio, quas ex ipsorum libris petere po-
terunt studiosi. An verò quas hoc capite descripsi stirpes similibus viribus sint præditæ, me
latet: omnes tamen adstrictionis participes, ex quâ qualitate colligere possumus, in quibus-
dam, cum Quinquefolij facultatibus convenire.

HEPTAPHYLLON.

CAP. XIII.

Alchimilla vulgaris.

Alchimilla alpina,
Lam. 1. 77

Alchimilla vulgaris,
Lam. 1. 77

Heptaphyl-
lon.

BINI aut terni, huic Plantæ, ramuli ab eadem exeunt radice, teretes, firmi, pedales, ut
plurimum, aliquot geniculis donati, cū quibus etiam folia, sex, septem aut pluribus di-
visuris insecta ad pediculum usque, tota incana, & veluti argentea, adstringētis & resiccā-
tis, ut & tota planta, gustus: ex geniculis similia etiā prodeunt folia, sed minora: circa extre-
mos & summos ramulos glomeratim nascūtur numerosi flosculi, Oleæ floribus persimiles,
parvi, stellati & albi: radix illi satis crassa, foris nigricans, dodrantalis.

Natales.

Provenit in Pyrenæis jugis apud Cantabros: memini & ante in Allobrogum Alpibus se-
rius florentem videre, cū apud Cantabros Maio floreat.

Tormentilla
candida.

QVO nomine aut Veteribus, aut Neotericis, aut etiam à vulgo appelletur hæc planta,
mihi incompertum est. Heptaphylli nomenclaturam indidi, quòd plerumque septenis fo-
lijs ex eodem pediculo dependentibus, aut folio septifariam vel in septem lacinias diviso
constet. Historia illa universalis Plantarum, quæ post mearum Hispanicarum Observatio-
num evulgationem in lucem prodijt, Tormentillam candidam vocat. Ego ad Alchimillæ
vulgo

vulgo dictæ (quam etiam albo flore variantem aliquando videre memini) genũs aliquod *Alchimilla* potius referendam esse censerem, tamen Alchimilla folia non habeat tam altè dissecta: *albo flore.* qualitates tamen non sunt dissimiles.

PLANTAGO.

CAP. XIII.

PLANTAGINIS varia sunt genera, satis vulgaris nunc notitiæ, quorum cum ab alijs tradita sit historia, ab ijs describendis abstinemus: quædam tamen videre memini, quorum mentione, nemo, quod sciam, hætenus fecit. Ea hoc capite comprehendere volui.

Plantago major incana.

Plantago peregrina latifol. Garet.

IN collibus Salmanticæ vicinis, alijs item Castellæ locis aridis, dum istic vivebam, Primum genus observabam, vulgari minus, folijs incanis, multaque lanugine obductis, humi stratis, maximâ anni parte caule viduum, & floris expers: inter multas tamen plantas, nonnullas animadvertēbam Maio mense ferentes exiguam spicam Plantaginis instar, minorem, plenam florum palleſcentium. Ejus radix tenuis, longa, & nigra erat.

v.
Plantago
Salmanti-
censis.

ALTERI multa sunt lata folia nervosa, illis fermè similia quæ in eo genere Plantaginis conspiciuntur, quæ à capite numerosis foliolis sibi invicem quasi imbricatim incumbentibus constante, & rosam plenam quodammodo eminente, Rosea vulgo cognominatur: inter quæ, quini aut seni progrediuntur nudi pediculi, capita mirum in modum variantia sustinentes: nam quædam Roseæ plantaginis capita æmulantur, alia spicæ instar sunt efformata, nonnulla ex mediâ rosâ brevem veluti spicam producant, in quibusdam, ex infimâ spicæ parte, alia capitula dependent, alia aliter sunt efformata. Tota autem planta magis incana est quàm vulgaris rosea.

vi.
Plantago la-
tifol. exoticâ.

TERTIUM multa similiter ex radice promit folia Angustifoliæ plantaginis folijs non dissimilia inter quæ emergunt nudi etiam, ut in præcedente, pediculi, sive potius cauliculi, summo fastigio sustinentes capita multis longiusculis folijs (minoribus tamen & angustioribus, quàm quæ ex radice nata) constantia, deinde interdum ex illis foliosis capitibus plures alij pediculi, quorum fastigio innascuntur, spicarũ loco alia foliacea capitula; prodeunt tamen, & alij ex radice pediculi, foliacea duntaxat capitula sustinentes.

vii.
Plantago an-
gustifolia
exotica.

Secundi & tertij iconem ad me mittebat Londino, honestissimus vir, & idem rei herbariæ studio valde se oblectans, Iacobus Garetus junior mihi amicissimus, anno M. D. XCII. Tertij tamen plantam ipsam virentem ante conspexeram Londini in exculto horto N. V.

Vide hætenus.

Plantago angustifol. Gareti prolifera.

Edwardi Points Angli, anno M. D. XXXI. An-
verò utrumque genus semen ferat, ignora-
bam dum hæc scriberem. Tertium tamen
pangi posse puto capitibus foliosis in terram
depactis, & foris an etiam Secūdum. Vtrum-
que genus deinde alui Lugduni apud Bara-
vos, & latifolium semen præbere observavi.

Id porro, cujus primo loco memini, nō se-
mel legitimum Dioscoridis Cynoglossum
esse suspicatus sum: etenim si spicam florum
(quã Dioscorides fortè non observavit, cum,
ut dixi, maximã anni parte sine caule & flore
conspiciatur) demas, nullam hæcenus ejus
descriptioni exactius convenientem, inter
tam varias plantas, videre memini.

CETERVM huic capiti, non incōmodè for-
sitã adnecti poterit, Plantaginis aquaticæ
elegans genus, Plantagini aquaticæ humili
Lobelij congener, quod observabat & lege-
bat Doctis. Gulielmus de Mera Medicus,
dum ex Italiã rediret M. D. XCIII. mihi que
Francofurti donabat.

Tota autem humi fusa est hæc plantula,
& foliola producit à radice, longifcula &
angusta, longo pediculo innixa, atque inter
illa multos tenues cauliculos, humi jacentes,
uncialis, aut paulò amplioris longitudinis, in
capitellũ delinentes, quod exiles fibras spar-
gens, ijs se telluri figit, aliãque minora folia
profert: inter quã, quini aut seni (flore non
cōspexi) orbiculi, tenuissimis petiolis innixi,
qui in binas partes hiantes, semen valde exile
ostendunt: ex ijsdem capitellis nascitur & al-
ter capitellorum ordo, folia & orbiculos ad-
huc minores proferens: radices nil nisi exiles
fibræ sunt.

Nascitur, ut apparet, uliginosis locis, vel
ubi interdum lacunæ, ab imbribus subito ca-
dentibus, exortæ fuerunt.

HOLOSTEVM SALMANTICENSE.

CAP. XV.

NON ignoro varias ostendi stirpes pro
Holesteo, sive Holestio, quarum nul-
lam adhuc offendisse puto, quã Holestij ve-
ri descriptioni exactè cōveniat. Quæ tamen
inter reliquas proximius veterũ descriptio-
ni accedant, illam esse arbitror, quam cum
Mompelliani tum Salmanticenses eo nomi-
ne donabant.

ILLARVM autem prior, Herbula est folijs
ferè Plantaginis angustifoliæ, verum, longè
& minoribus & angustioribus, crebris, per
terrã stratis, incanã lanugine obsitis, subad-
stringente gustu: inter quæ quini aut seni cau-
liculi, seu potius pediculi nudi exiliunt, pal-
mum alti, qui ferè à medio ad summũ usque
fastigium, multis & sese mutuo contingen-
tibus flosculis ex herbaceo candicantibus
ornati sunt uti Coronopi spicæ: quibus dein-
de succedit semen Plantaginis semini valde

Cynogloss.
Diosc. fertè.

Plantago
aquatica
minima.

Linnæus
aquaticus
Spreng. herb.

Holosteuum Salmanticense majus.

Holosteu.

Holosteuum
Salmantic.
primum.

Plantago altricaino, L.
R. d. S. 3. 124
L. 147
M. d. 136
Lam. 5. 376

D. d. 111
L. d. 1307
D. d. 135

simile, theculis inclusum: radix est longa, tenuis, dura, & quodammodo lignosa.

Aridis

Aridis collibus Salmanticae vicinis provenit. Nusquam tamen majorem aut candidior^{Natales.} rem observabam, quam juxta Valentiam Hispaniae secus vias. Flores proferebat Salmanticae Maio: Valentiae autem Martio & Aprilis initio.

Holosteum Salmantic. minus.

CRESKIT iisdem locis aliud ejus genus multo minus, cujus folia Psvllij foliorum latitudinem non excedunt, longiora tamen, & villosa quidem illa, sed minus incana superiore, in ceteris prorsus illi simile, eodemque tempore florens.

Id genus etiam olim observare memini Mompeliano agro locis incultis & aridis.

UTRAQUE haec planta Salmanticensibus Holosteum dicebatur: posterior etiam apud Mompelianos hoc nomine insigniebatur: mihi utraque Plantaginis angustifoliae genus potius videtur, licet (ut dixi) nullae proximius ad Holostei descriptionem accedant.

HOLESTII porro meminit Diosc. lib. IIII. Holestion, inquit, herba est pusilla, tribus quatuorve digitis extra terram supereminens, folijs viticulisque; Co-

ronopo aut Gramini proximis, gustu adstringentibus: radice alba, praetenui, usque in capillamenti speciem, longitudine quatuor digitorum. Nascitur in collibus terrenis.

PLINIVS lib. XXVII. cap. X. Holosteon herbam esse dicit sine duritia, ex adverso (sive per *ἀντιπρῶτον*) appellatum a Graecis, sicut fel dulce: reliqua, ut Dioscorides.

V S V S ejus adrupta, in vino potae; nam & carnes coguntur decoctionibus addita.

LEONTOPODIUM CRETICVM.

CAP. XVI.

FORSITAN & ad Plantaginis angustifoliae, similiumque classem, referenda ea planta, quam Fracofurti a duobus amicis ex Italia accipiebant, diversa appellatione insignitam. Amplissimus enim vir Iacobus Antonius Cortusus mittebat eam adhuc tenellam, vestigia autem capitum adhuc retinentem, una cum icone, ipsam stirpem satis scite referente, addito Catanances nomine. Iosephus vero a Casa bona ipsam plantam maturam & aridam, ac recens e Creta delatam, Leontopodij appellatione. Diligenter autem conferens utramque cum Leontopodij & Catanances descriptione, animadverto notas aliquot habere satis inter se convenientes. Nam quantum ex tenella illa planta & icone, a Cortuso missa, colligere licet, herbula est statim a terra proferens quaterna aut quina folia, longa, angusta, tenella admodum & lanuginosa, inter quae multi emergunt pedicelli, breves plane lanuginosi, ad terram inflexi, summo fastigio sustinentes aliquot capitula, multa lanugine obsita, in quibus flos, non satis conspicuus, ut, qualis sit, describi queat: radice summum caput quodammodo squamatum, a quo deinde ipsa radix descendens paulatim gracilescit, & in multas fibras desinit, fusco colore praedita. Planta autem matura & sicca a Casa bona transmissa, infimam foliorum partem duntaxat retinebat, cum crassiore radice parte fibris orba,

pediculos deinde breviores, crassos, maximam ex parte lanugine sua destitutos, capitula ferentes crassiuscula & brevia in quibus apparebant quidam albicantes flosculi nigricante umbilico praediti, quandam foraminum speciem praebente: pediculi autem illi adeo incurvabantur & contrahebantur ad ipsius radice caput, ut leoninum quodammodo pedem referrent (unde forte *λεοντοποδίου* nomen) aut milvi exanimati contractis articulis pedem exprimerent, quae postrema nota affinitate cum Catanance prima haberet, reliquis vero notis plurimum

Leontopod. Creticum aliud.

Plantago hirsutissima, Lam. p. 537
Leontopodii Diose.

Leontopodii Diose.

Catananthe prima Di f.

Leontopodium Plinij.

Catananthe Plinij.

LIBRO autem XXVII. cap. etiam VIII. Catananthes mentionem facit. Catananthen Thessalam herbam, qualis sit, à nobis describi, supervacuum est: cum sit ejus usus ad amatoria tantum. Illud non ab re est dixisse, ad detegendas Magicas vanitates, electam ad hunc usum conjecturâ, quoniam arescens contraheret se ad speciem unguium milvi exanimati.

Tussilago alpina i. flore aperto.

Leontopodium Belli.

Tussilago alpina, L. Clus. p. 694

Tussilago alpina canescens folia.

plurimum ad Leontopodij descriptionem accederet. Vtriusque autem historiam ex Dioscoride proferam, addita tabellâ in qua utramque plantam recentem videlicet & aridam exprimi curabam, ut Lectores utriusque adminiculo facilius iudicium ferre queant.

DIOSCORIDES igitur lib. IIII. Leontopodium sic describit. Leontopodion duorum digitorum herbula est, folia ferens angusta, longitudine trium quatuorve digitorum, villosa, & juxta radicem majore lanæ flocco incana: capitula in summo caule quasi perforata: in quibus flores nigri: semen usque ad eod spissâ lanugine involutum est, ut sæpe fallat: radice parvâ nititur, quam tradunt appensam ad amatoria prodesse, & tubercula discutere.

CATANANCEN autem primam tertio subsequente capite, hoc modo. Catanance una, folia Coronopi habet, longa, radicem juncei instar tenuem, capitula sena aut septena, in quibus semen orobo simile. Arescens curvatur in terram, & similis fit unguibus mortui milvi.

PLINIUS etiam utriusque meminit: Leontopodij quidem lib. XXVI. Nat. Hist. cap. VIII. Leontopodion, alij Leuceoron, alij Dorypetron alij Thorybetron vocant, cujus radix alvum sistit, purgatque bilem, in aquam mulsam addito pondere denariorum duum. Nascitur in campestri, & gracili solo. Semen ejus potum, lymphatica somnia facere dicitur.

HÆC cum de Leontopodio commentatus essem, misit ad me Doctiss. vir Honorius Bellus Cydoniâ, Cretæ insulæ urbe, Leontopodij suis coloribus expressam iconem, cum aliquot ejus plantis siccis multo veluti tomento obductis, quarum nonnullæ folia adhuc retinebant angusta, trinervia, capita florû inflexa & incurva, ad speciem milvinorû unguium, & unicâ spicas florum integras uncialis longitudinis nec contractas aut inflexas habente: ex quibus notis apparet hanc plantam è generibus Plantaginis angustifoliæ esse. Iconem quam ad me mittebat, sculpendam curabam, additâ in eadem tabella ejus plaræ figurâ, quæ spicas integras habet. Sed lectorem moneo, ne ipsum pigeat consulere primam Honorij ad me epistolam, quam ad horum Commentariorum calcem reperiet.

TUSSILAGO ALPINA. CAP. XVII.

B E C H I I Alpini perelegantia duo genera in Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis observabam, quorum descriptionem hoc capite dare voluimus.

QVINA aut sena habet Primum folia, circinata ferè rotunditatis, Chamæcisso vulgari non valde dissimilia, in ambitu non nihil sinuosa, & crenata, supernè rugosa, & nigritate viriditate splendens, infernè candida & multo quasi te mento obsita, exsiccante initio gustu, deinde

ditate splendens, infernè candida & multo quasi te mento obsita, exsiccante initio gustu, deinde

deinde amaro:cauliculus nudus est, palmaris, concavus, incanâ lanugine pubescens, unicum florem sustinens mucosum purpurascens, maturitate in pappum evanescentem: brevi postea arefcit & perit is cauliculus, ut reliquo anni tempore, sine caule planta conspiciatur: radix fibrosa serpit, & in latum se diffundens, multas propagines agit tenuibus fibris sese firmantes.

Oritur in summis Austriz & Stiriz jugis, & totos interdum cespites, cum Soldanellâ Alpina, cujus Tertio libro memini, occupat. Sub Junij finem ut plurimum floret, interdum verò tantum Augusto mense, pro aëris ratione & constitutione: in hortis, maturius, Aprili videlicet, in quibus etiam cauliculus magis adolescit.

Tussilago alpina i. flore evanido.

Tussilago alpina ii.

J. alpina, L.
L. 9. 1213
M. C. 411
Lam. 8. 154

SECUNDVM à Primo non multum diffidet, figura enim foliorum eadem est, sapor idem, flos similiter purpurascens, radix etiam summa tellure serpens, novâsque plantas subinde producens: folia dumtaxat paulò ampliora nonnumquam conspiciuntur, neque ad eò splendent supernâ parte, aut a versâ candicant: sed tantummodò nonnullis villis obsita sunt.

ii.
Tussilago alpina glabra folio.

Invenitur id in superiore collis parte post Monasterium Neuberg ad radices cellissimi jugi ejusdem nominis. Postea etiam observabam inferioribus jugis aliarum Alpium, gramineis locis. Initio, Asarinam esse existimabam, frustra tamen requirens flosculorum quos Matthiolus suæ Asarinæ adpingit, vestigia: sed flores in nonnullis deinde plantis conspecti, omnem dubitationis ansam præciderunt, ut certo statuere possem Tussilaginis montanæ genus esse. Maio floret in hortos translata & Aprili, ubi formam non immutat, quemadmodum nec superior: hujus etiam cauliculus paulò longior est superiore.

Asarina Matthioli.

Sed subibat mentem cogitatio, eam stirpem quam Matthiolus Asarinam appellat, hoc bechium secundum esse posse, & illius iconem non satis fideliter fuisse expressam, in quâ forsitan pictor ex arida plantâ, & ante quàm in florè abiret lectâ, emergentis primum floris capitulum discernere non potuit: certè natales satis coveniunt. Sed nihil pronuntio: hæc dumtaxat monere volui, ut Lectoribus occasionem præberem, de hac re accuratius cogitandi.

Bechium unde dictum.

GALENVS Tussilaginis (cujus has plantulas genera esse non dubito) meminit libro vi. simpl. med. his verbis: Bechium ideo sic nuncupatum est, quod βήχας, hoc est, tusses, & orthopnæas juvare creditum sit, si quis videlicet folia arida sumens, aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fumum inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, ut sine molestia, noxave, omnes thoracis abscessus rumpere credatur. Sanè virentia folia partes crudâ inflammatione obsessas, illitu extrinsecus adjuvant, propter aqueæ humiditatis admistionem, qua omnia viridia, teneraque participant, alia plus, alia minus.

Ejus qualitates.

MATTHIOLVS porrò suam Asarinam asserit, modicam abstergendi vim habere, sed attenuandi, incidendi, aperiendique magis præstantem: potam drachmæ pondere ex mulsâ, si ve oxymelite alvum exolvere, ducereque crassam pituitam & atros humores: ideo novos quosdam herbarios præferre ad luis veneræ dolores & articulorum morbos: dari utiliter hydropicis, & morbo regio laborantibus, nec deesse, qui ad comitiales & resolutos eam propinandam consulant, nempe aut herbam per sese, aut ejus decoctum: urinam ciere & menses, & vermes intestinorum necare.

Asarina facultates.

CALTHA palustris quorundam, sive potiùs CHAMÆLEUCE pleno flore. CAP. XVIII.

PLANTAM illam circa rivos aquarum & uliginosis pratis nascentem, quam vulgus Herbariorum Caltham palustrem, nonnulli Chelidonium aquaticum appellant, Doctissimus Angulara Opinionum lib. XII. Chamæleucem Plinij esse existimat, iisdemque adhuc

Caltha palustris. Chamæleuca Plinij.

Caltha palustris vulgaris.

Caltha palustris pleno flore.

adhuc nominibus cognitam dicit Patavino agro, quibus Plinius Lib. xxiiii. cap. xv. eam donat, nempe Frani (Plin. Farrani) & Farfugij. Cl. Marthiolus commentarijs in Lib. i i i. Diosc. cap. de Tussilagine, ejus opinioni assentitur, assentiuntur & alij.

Cum verò illa (ut quæ in singulis regionibus nascatur) omnibus nota sit, & à reliquis qui Stirpium Historias evulgarunt, descripta; supervacuum esset ejus historiam hic repetere: iconem tamen subijcere necessarium duximus, ut conspici queat, quale discrimen sit inter ipsam, & aliam quam observabam, cujus nunc historiam dabimus.

MULTA autem habet, Aliud illud genus à me observatum, folia, circinata fere rotunditatis, succulenta, venosa, in ambitu nonnihil, vulgaris foliorum instar, serrata: prodeunt inter illa palmares caules, interdum etiam (si udo pinguique solo nascatur) pedales & majores, obliqui, in aliquot alas divisi, quæ, ut plurimum, vulgaris more, ex summo geniculo binos proferunt flores, uncialibus petiolis innitentes, multiplici foliorum texturâ constantes, coloris plane aurei, quorum quina inferiora, reliqua veluti sustententia & amplectentia, majuscula sunt: radix, non minus quam vulgaris, multis candidis crassiosculisque fibris prædita est. Floret eodem, quo vulgaris, tempore, interdum etiam denuo Autumno.

Ex Saltzburgensibus pratis (in quibus copiosè nasci intelligebam) primùm Viennam Austriæ delata, Nobilibus Matronis cepit esse in delitijs, cum istic viverem: postea, etiam ex Augustâ Vindelicorum accersita: verùm non adeo elegans ut prima, sed paulo humilior: ejus item folia minus vegeta, & quasi palleſcentia: flos etiam dilutior, & magis pallens. Augustanæ fere similes plantæ paucae, inventæ sunt pratis quibusdam uliginosis, Francoforto ad Mœnum vicinis, anno M D xci. aliquot etiam flore quidem pleno, sed rarioribus folijs constante; quæ in hortum illatæ, sequente anno, simplici florum texturâ præditos tulerunt flores, instar vulgaris. Abijcere tamen nolui: nam experiri volebam an anno M D xciii. simplices flores porro ferre pergant: verùm per infortunium non licuit: quam autem Lugdunum Batavorum detuli, ut istic etiam observare liceret, simplum florem mihi semper præbuit.

CETERVM Plinius Chamæleuces radicem imponi scribit carbonibus Cupressi, atque eum nidorem per infurnibulum imbibi in vetere tussi.

CACALIA.

CAP. XIX.

AD Tussilaginis etiam genera, haud dubie referenda est planta illa, quae, in omnibus Austriacis Stiriacisque jugis obvia, à nonnullis Cacalia appellatur, cujus duo genera observabam.

Cacalia incano folio.

Cacaliaglabro folio.

C. albiflora
W. et G. 3. 1736
Sp. hist.
Cacalia alpina, L. var. et
Nuss. dict. L. 4. 1770

Cacalia alpina
L. 4. 1770
Sp. hist.
P. Nuss. dict.
C. albiflora, L.
Linn. 1752

C. pectinifolia, L.
Linn. 1751

VNUM multis praeditum folijs, Tussilaginis vulgatis folijs pæne similibus, majoribus tamen, mediæque inter illius, & alterius majoris, Petasitis vulgo creditæ, folia, quodammodo magnitudinis, circinatae ferè rotunditatis, in ambitu serratis, supernè dilutius virentibus, infernè incanis, in quibus multæ apparent venæ sive nervi, gustus ingrati, amariusculi, & calidi, innituntur autem purpurascens, non secus ac foliorum pediculi, cui per intervalla innascuntur alia folia oblongis pediculis prædita, supra dictis minora, magis angulosa, etiam in ambitu serrata: supremus caulis extremique ramuli purpurascens capitulorum congeriem instar umbellarum ferunt, in quibus terni plerumque flosculi quaternis foliolis, bifidoque stilo constantes, purpurascens coloris, odorisque valde tenuis, non tamen ingrati, qui deinde in pappum seu lanuginem abeunt (perinde fere ut Eupatorij aquatici flores) in qua oblongum semen later: radix in multa capita extuberat, frequentibusque candidis, longis fibris donata est, singulis annis novos caules ad latera proferens.

i.
Cacalia vulgaris incano folio.

ALTERIUS folia magis cutacea sunt (si sic loqui licet) & duriora, supernè saturatius virentia, nec subtus incana, nec anteriore parte, qua pediculo inhaerent simul coeuntia ut in priore, pediculisve striatis innixa, sed rotundis & laevibus, perinde tamen ut illa frequentibus venis ornata, & in ambitu serrata, ingrato similiter gustu, amariusculo & calido: caules etiam laeviores, & flosculi dilutiores: in ceteris conveniunt.

ii.
Cacalia glabra folio.

Nascuntur commemoratis jugis ad silvarum margines, inter frutices, & umbrosis locis.

Natales.

OBSERVABAM & aliam quandam plantam in montanis pratis nascentem, secundum villarum stabula, cujus folia postremæ Cacaliæ folijs valde erant similia: neque radix etiam erat dissimilis. Verum *ἀκων* illam semper deprehendi: nec unquam ab illis montanis hominibus intelligere potui florè mne ferat, an non.

Cacalia congener plantæ.

TAMETSI porro dubitari possit, an quæ Cacaliæ nomine vulgo agnoscitur, cum Cacaliâ Dioscoridi descripta, & Plinianâ (quæ & utriusque Leontice nuncupata) conveniat: facultates

Cacalia Diosc. Cacalia Plin.

Petasites florens.

Petasites sine flore.

Pyrola i. vulgator.

facultates tamen uterque suæ Cacaliæ tribuit à Tussilaginis (cujus haud dubiè hæc nostra Caca- lia genus est) facultatibus non alienas. Scribunt enim Dioscorides Lib. 1111. cap. De Cacaliâ, ejus radicem in vino madefactam ut Tragacantha, delincta & manducatu per se tussibus, & arteriæ scabritijs mederi. Plinius autem Lib. xxvi. Nat. Hist. cap. vi. radicem Cacaliæ commanduca- ram, & in vino madefactam, non tussi tantum, sed & faucibus prodesse.

ABVNDE etiam in Pannoniâ, Austriâ & Stiriâ sponte crescentem reperiebam plantam illam quæ vulgo Petasites credita est, doctiorum tamen omnium judicio, inter Tussilagines referendam, & à foliorum amplitudine Tussilaginem majorem nuncupandam. Eam albo flore variantem aliquando videre memini.

PYROLA.

CAP. XX.

VVLGARIS Pyrolæ binas observabam dif- ferentias: unam, satis amplum molleq; fo- lium habentem: alteram, minus & durius, Sol- danellæ alpinæ minutioris folio fermè æqua- le, nascentem utramque plerisque Pannoniæ, Austriæ & Stiriæ locis, cum paulo editioribus inter frutices, tum herbidis ad quorundam sic- ciorum pratorum umbrosos margines: omnium autem copiosissimè silvosis quibusdam pratis ad Maurbach Cartusianorum cœnobium in Vien- nensi saltu situm, atque etiam in silvâ arcis Entzestorf im langhe thall proximâ, quinto ab urbe Viennâ germanico miliari, sive unius fere diei itinere. Sed cum vulgatoris historia, à plerisque

Petasites vulg.

Petasites albo flore.

1. Pyrola vulg. differentia.

Pyrola rotundifolia
Musci. duct.
Cl. C. 1. 16.

577. 593

Tussilago filiculis
Lin. 1. 16.

plerisque alijs sit prodita, eam retexere non est operæpretium, ejus duntaxat mentionem facere voluimus, ut prolata ejus icone, tria alia genera ipsi subijceremus, à nemine ante quàm Pannonicarum Stirpium Observationes in publicum emitterem, adhuc descripta.

Pyrola II. tenerior.

Pyrola III. fruticans.

DIFFERT autem Primum genus à vulgari, cauliculorum gracilitate, & foliorum florumque tenuitate: hujus enim folia non adeo crassa carnosaque sunt, sed tenuia admodum, mucronata, in ambitu tenuissimè serrata, atriora, pyriq̃ue folium referentia: flos in cauliculis vulgaris pyrolæ flori similis, minor tamen, & frequentior: ei succedunt pentagona, ut in vulgari, capitula stilo prominente, radix etiam serpit, non minus quàm vulgaris radix, & subinde nova germina è longis pediculis sub musco latentibus profert.

11.
Pyrola tenerior.

Crescit in Alpium Austriacarum & Sciriacarum jugis, loco umbroso inter frutices muscumque terrestrem, sed uberrimè in silvâ illâ jam memoratâ arci Entzestorf vicinâ. Memini etiam olim colligere in jugis Laufannæ Allobrogum ad Lemannum lacum proximis. Floret Junio & Julio, interdum etiam Augusto.

Natalis.

Miror autem quid Dalechampium moverit, ut hanc inter Ambrosias collocet, Ambrosiamque montanam nuncupet, quam si degustasset, non dubito, quin sententiam mutasset, nam longè aliud hujus temperamentum quàm Ambrosiæ.

ELEGANTISSIMUM est Alterum genus, interdum quodammodo fruticans: nam novelli brevèsque ramuli, singulis annis succrescentes, aliquot annos firmi viridèsque permanent, & supra tellurem eminent, donec tandem pondere suo depressi, humi procumbant, & musco se condant, fibrasque interdum agant: folia ut plurimum ad singula internodia, ubi novi ramuli succrescunt, bina, terna, aut quaterna habet, carnosâ, supernè saturatiùs virentia & splendentia, Chamædaphnes (quam vulgus Laureolam vocat) folijs, formâ & magnitudine propè similia, in ambitu tamen serrata, gustu admodum exsiccante, deinde amaricante, ut reliquarum Pyrolarum folia: ex horum medio solent Aprili nova germina prodire, quæ foliolis veluti squamulis prædita, in virgulas tandem desinunt, quibus terni, quaterni, interdum etiam quini insident flores, vulgaris Pyrolæ floribus similes, paulo tamen majores, ex albo purpurascens; quibus excussis, succedunt pentagona capitula, tenui semine instar scobis plena, quæ cum suis virgulis hieme exarescunt: radix, sive potius cauliculi sub musco latentes, longè lateq̃; summâ tellure sparguntur, & subinde fibras agunt.

12.
Pyrola fruticans.

Abundè provenit in silvis Entzestorf, generosi Dn. Wolhj Christophori ab Entzestorf arci ante memoratæ vicinis, vulgari & Primo permixtum interdum, ubi anno M D LXXIX. primùm observabam, & ab incolis Wintergrum (quòd hieme vireat) communi cum vulgari nomine

Natalis.

nomine

Pyrola IIII. minima.

IIII.
Pyrola mini-
ma.

*Pyrola uniflora, L.
Musc. elect.
Sp. hist.
Syn. fl. 2. 279*

Clus. Pan. 509

Natalis.

Lunaria botrytis, minor.

Facultates.

*Desmunda Lunaria in
H. Clus. 472*

Lunaria mi-
nor botrytis.

nomine appellari intelligebam. Audiebam & in Bohemicis silvis frequentem, mihi tamen illas penetranti, dum eodem anno Viennâ iter facerem Pragam, & inde Noribergam, videre non licuit. Sed & in Silesiâ natam similem plantam, icone etiam additâ, sequente anno ad nos mittebat doctiss. vir Fridericus Sebizius, Ducis Brigenfis Medicus.

MULTIS etiam serpit Tertium sub summa terre cute viticulis, quæ terna aut quaterna eodem ortu nascentia interdum gerunt foliola, Pyrolæ primæ, non vulgaris sive illius tenerioris quæ ante hanc tertia est, folijs formâ ferè similia, sed longè minora, tenuiora, magis orbiculata, & in ambitu, etiam serrata: inter quæ pediculus eminent binas ferè uncias longus, nudus, tenellus, summo fastigio sustinens unicum florem satis magnû, quinque mucronatis folijs constantem, Graminis Parnassi, vulgo vocati, quod Cordus Hepaticam albam appellat, florem, propemodum formâ referentem, decem reflexis staminulis medium orbem exornantibus, & capitulo in medio protuberante, stilumque exerente coronulâ quinque radijs cõstante ornatum: sunt ea capitula temporis successu satis crassa, pentagona, quæ matura, copiosissimû semen minutissimum, scobis ligni à vermibus erosi instar, continent. Tota planta amaritudinis manifestæ particeps.

Nascitur umbrosis locis in Alpibus Sneberg, Hochbergerin, Durrenstein & alijs vicinis circa radices summorum illorum jugorum. Floret sub finem Iunij & Iulio: semen Augusto maturum.

NON dubium est quin omnes hæ plantæ similibus cum vulgari Pyrola facultatibus sint præditæ, quandoquidem easdem qualitates habent.

DESICCAT autem, adstringit, & glutinat vulgaris Pyrola: Foliorû succus illitus, recentia vulnera sanat. Idem etiam præstant folia. Eorundem ex vino decoctum, si bibatur, interna vulnera sanare creditur, propterea vulnerarijs potionibus addi solet.

LUNARIA MINOR RAMOSA.
CAP. XXI.

CRESKIT etiam in Pannonicis, Noricisque, ex veterum Geographorum descriptione, jugis, præsertim verò in pratis quæ silvis cinguntur, ante quàm suprema Alpium supercilia attingas, Lunaria illa minor, quæ & botrytis cognominata, cujus historiâ plerique descripserunt, & facultates mirè commendarunt in internis vulneribus: quamq; C.V. Fab. Columna Epimedium Diosc. esse censet. De illa autem hic agere non est animus, sed de alia ejus specie rarissima, quam quidem nullibi nascentem vidi; sed in Silesiâ quodam monte natam, & erutam, ad me mittebant Viennam Austriæ Doctissimi Viri Fridericus Sebizius & Achilles Cromerus

Medici, fidâ amicitia mihi conjuncti, cum Pannonicarû Stirpium Historiam describerem.

Lunaria minor ramosa.

DODRANTALIS autem est planta, statim à radice, unam aut aliam foliorum alam, sive folium ramosum & multifidum, frequentibus folijs, vulgaris Lunariæ minoris folijs ferè similibus constans, sed longioribus & crassiusculis, crebrâque incisurâ divisis, colore, ut in vulgari, viridi dilutiore & quodammodo pallecente: secunda ala, ut quæ tenerior, & postremo nata, tenui quadam, sed rarâ admodum lanugine pubescere videtur, succulentiorque est prima: ex ejus quasi utero, secundum radicem emergit cauliculus pinguis & succulentus, sustinens multifidam & majorem uvam (florine an fructus dicere debeâ, hæreo) quàm vulgaris, alioqui admodum similem, quæ an in albam farinam, quemadmodum in vulgari resolvatur, affirmare non aulam, quandoquidem nondum maturæ erutæ fuerant, quas accipiebam plantæ, inter quas una fuit quæ ternos botros protulerat: radix vulgaris instar, multis fibris latè in ambitum sparsis, crassioribus tamè, constat.

In altis Silesiæ montibus gignitur: apparere autem & florere eodem cum vulgari tempore nobis significabant. Ioannes Aicholtzius Medicus Viennensis, ad quem etiam mittebantur ab iisdem amicis aliquot recentes ejus plantæ, sæpe in hortum suum intulit: sed comprehendere noluerunt, omnem enim culturam respicere videntur, quemadmodum pleræque aliæ montanæ.

LUNARIÆ minoris aliam elegantem speciem etiam ramosam exhibet C. V. Ioachimus

Cammerarius Ioach. F. Archiatros Noribergensis ex Angliâ allatam, in Epitome Matthioli ab ipso diligenter auctâ & locupletatâ.

Ceterum Silesij suam illam ramosam *Wichter wiberthons* appellant, hoc est, *Trichomanes* legitimum. Vulgarem verò Itali *Lunaria del grappolo*: Germani *Momanten* & *Monttraut* nominant.

VULNERARIAM autem esse plantam, omnes Recentiores rei herbariæ scriptores tradunt: potam, intrinsecas corporis fracturas curare, & extrinsecas illitam: mirè etiam commendatur ad puerorum enterocelas: tota planta in pulverem contrita ex vino austero pota utilis esse perhibetur dysentericis, & albas uteri fluxiones, simul etiam rubentes, sistere.

DENTARIA, vulgo dicta.

CAP. XXII.

EVIS Plantæ quæ, à dentatâ radice, apud Recentiores rei herbariæ scriptores, Dentariæ nomen obtinuit, varia sunt genera, à me quidè varijs in regionibus observata: sed non omnia descripta, quia ex his nonnulla etiam ab alijs prodita memoriæ. Singulorum tamen quæ observabamus, mentionem hoc capite faciemus; ab ijs exordium facientes, quæ radicem maximè dentatam habent, & ἀφύλλα sunt.

PRIMA autem sit illa, quæ Cordo, quæ Matthiolo, fuit cognita, longâ & crassâ radice, ex multis veluti dentibus squamatim compactis, constante, nullum caulem, nullum folium ferens, sed succulentum pediculum duntaxat promens, pedalem, Leimodori pediculo ferè æqualem, floribus etiam illis formâ similibus onustum, coloris carnei elegantissimi, illis in semen abeuntibus, marcessit caulis, nulloque alio plantæ vestigio relicto, radix reliquo tempore sub terra latet.

Multis locis nascitur, frequentem tamen reperiebam in Leytano saltu, sive Leytenberg supra oppidum Manderstorf, & Viennensi silvâ, inter frutices umbroso loco nascentem, & Aprili florentem. Postea illius radices fortè etiam eruebam Iunio anni M. D. XC. in montibus Francofurti ad Mœnum vicinis & ei urbi ad Septentrionem objectis (cùm alias stirpes eximere vellem) sub arboribus & fruticibus crescentem.

ALTERA tota tenella est, radicemque habet candidam, è multis veluti denticulis congestam, cauliculum, seu potius pediculum proferentem dodrantalem aut paulò amphorem, succi plenum, & quasi transparentem, candicantem, foliorum expertem, quibusdam tantum velut articulis distinctum: qui flores summo fastigio gerebat binos aut ternos alternatim

Dentaria major, sive ἀφύλλος I.

Dentaria coralloide radice, sive ἀφύλλος III.

Lactuca Apuleiana
Craut 293

Cymbidium coralloide
Craut 464

Epipactis coralloide
Craut 464

ternatim dispositos, ex albo purpurascens, nigrae violae, aut verius orchidis seu leimodori
florum æmulos, & valde tenellos.

Natales.

Florentem Augusto mense inueniebamus ad radices Etscheri jugi (dum illud anno reparatae salutis humanæ M. D. LXXVIII. per silvam conscenderemus) sub abietibus, alijsque hujus generis arboribus, quò sol vix unquam penetrat, nullaque propè alia stirpes nascuntur. Similem porrò etiam Augusto mense florentem pedalis altitudinis cauliculo succulentò, plures flores omnino niveos ferente, simili formâ præditos, prominentibus ex hiatu purpurascens villis, majore copiâ sub abietibus & fagis umbroso admodum loco reperiebam, dum quinquennio post, ex Sneberg, comite ibicum venatore itineris duce, per aliud jugum in Rehenaw descenderem. Sed & illa amplior adhuc, pluribusque floribus onusta, anno M. D. LXXXIX. eruebatur in silvâ Francofurto ad Mœnum vicina, Junio mense.

III.

Dentaria
ἀφύλλος
tertia, sive
κορalloειδής.

TERTIÆ flores sunt quinque aut sex, minores, orchidis pumilæ floribus pares, similiter ex herbaceo pallescentes (labro tamen propendente exalbido, & circa umbilicum purpureis radijs insignito) inodori, spicæ in specië in palmari cauliculo enascentes, folijs carente, & subfuscis veluti vaginulis recondito: radix illi ramosa, corallij instar, prorsus alba, succi plena, nullis fibris cohærens, amariusculi, saporis.

Natales.

Hanc duntaxat observabam Maio mense florentem, anno M. D. XXC. in silvâ recens casâ, paulò supra Entzestorf im lahghel thal ante memoratâ.

VIII.

Dentaria
baccifera.

OBLONGA serpit radice Quarta, dentatâ quidem, sed veluti ex multis nodis constante, albâ, interdum etiam pupurascens, subinde ex lateribus novas propagines generante, ingrato, & linguam primum siccate gustu, deinde acri: ex cujus lateribus prodeunt oblongo pediculo, sive costâ (quæ secundum terram pupurascit, postea viridis est) inhæretia folia, quina plerumque interdum plura, magnâ ex parte inter se opposita, alteròq; latere tantum crenata, eo, quod imparem numerum facit, & extremæ alæ insidet, durtaxat utrimque crenato, gustu initio acido, postea acri & fervente: caulis cubitalis est, gracilis, nudus, quem circa medium binæ aut ternæ alæ, interdum plures, ex tribus tantum modo folijs, jam descriptis respondentibus, constantes ambiunt, superna verò pars oblongis angustisq; folijs, nunc leviter, modò nihil crenatis, confuso ordine obsita est: extremo cauli insident quaterni, quinti, aut plures flores, Leucorij, aut Hesperidis florum quidem æmuli, sed minores, quatuor folijs albis aut ex candido leviter pupurascens, præditi: quibus succedunt siliquæ seu cornicula, Sinapi corniculis similia, breviora tamen, quæ, una cum suis pediculis matrescentia, plerumque decidunt & pereunt, nonnumquam tamen crassescunt & matura, semen fe-

Dentaria III. baccifera.

Dentaria V. τριφυλλοῦ.

16. 11. 687

Handwritten notes:
 D. baccifera L. 1. 3.
 Lam. 2. 47. 4. sp. 912.
 W. sp. 3. 478.
 Syn. 3. 182.
 D. baccifera L. 1. 3.
 Lam. 2. 47. 4. sp. 912.
 W. sp. 3. 478.
 Syn. 3. 182.

Handwritten notes:
 D. triphylla L. 1. 3.
 Lam. 2. 47. 4. sp. 912.
 W. sp. 3. 478.
 Syn. 3. 182.
 D. triphylla L. 1. 3.
 Lam. 2. 47. 4. sp. 912.
 W. sp. 3. 478.
 Syn. 3. 182.

men ferunt Hesperidis semini ferè par, quod dissilientibus corniculis excutitur. Sed præter id semen, ad singulorum ferè foliorum, quæ caulem ambiunt alas & exortum, tubercula quædam adnascuntur, bulbulis Liliij cruenti illius quod Marragon bulbiferum vulgo appellatur, haud absimilia, ac velut è squamis compacta, initio viridia, deinde pulla, ingrati admodum gustus, quæ facillimè decutiuntur, & præmatura sponte decidunt, terræque sepulta, novellas plantas gignunt.

Reperitur, ut puto, hoc genus in omnibus Germaniæ montanis silvis. Nam memini eruerè suis bulbulis onustum anno M. D. XLVIII. comite C. V. Andræa Hyperio, in silvis Hassiæ non procul Martpurgo, & doctiss. vir Ludovicus Ioachimi F. Camerarius, plantam aridam ad me mittens Viennam, in Misniâ inveniri significabat, ego verò, dum istic agerem, aliquoties vicinis Viennæ saltibus, opacisque silvis Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Pannoniæque observabam, demum etiam vicinis Francoforto ad Mœnum montanis silvis cum illâ primâ ἀφύλλω: sed & anno M. D. XCII. vir doctissimus idemque politissimus Ferrantes Imperatoris Francofurtum ad me mittebat Neapoli Apuliæ cum alijs elegantibus stirpibus. Flo-
 NATALES

terere autem solet Aprili:bulbuli nigricantes Maio conspici, alarum cavis inhaerentes.
 CAULEM profert Quinta pedalem, firmum, rotundum, levem, quem, in summo ferè, ambiunt terni pediculi (rarissimè plures) singuli terna folia sustinentes, ampla, mucronata, in ambitu ferrata, saturatè virentia, gustu fervido: summum caulem exornant quini aut seni flores, quatuor folijs constantes, Dentariæ Heptaphylli florum æmuli, deorsum spectantes & propendentes, colore ex herbaceo palescente: flores sequuntur oblonga cornicula, torosa, mucronata, qualia sunt Dentariarum Pentaphylli & Heptaphylli cornicula, & in his etiam simile semen, hoc est, Hesperidis ferè, sed crassius atque virescens, quod dissilientibus corniculis exilit, ante quàm probè maturum videatur: alia præterea folia à radice profert, terna tantùm in singulis oblongis pediculis nascentia, superioribus multo ampliora, sed breviora: radix novella alba est, vetusta nigricat, multis articulis sic distincta, ut è plurimis dentibus coagmentata videatur, Dentariæ ἀφύλλω radici non valde absimilis.
 v. Dentaria triphylla.

Exit in umbrosis Austriæ, Stiriæ, Carinthiæ, Pannoniæque silvis, non modò ad montium radices, sed etiam circa mediam eorum regionem, ubi præaltarum arborum silvæ ut plurimum, in Alpibus hujusmodi, desinere solent. Inveniebam & ultra Dravum, in monte Grebén imminente, cum Quarto genere bulbifero: atque etiam Herciniâ silvâ Bohemiam ambiente.
 NATALES

Floret Aprili, vicinis Viennæ Austriacæ silvis, & alijs humilioribus: semine prægnans est, Maio. At in montibus, hæc omnia ferius.
 Tempus.

VI.
Dentaria
πεντάφυλλος.

SEXTAE à radice nodosâ, & in plurimos articulos distinctâ, tenuibûsque aliquot fibris ex articulorum distinctione prodeuntibus donatâ, exeunt aliquot folia, longis pediculis nixa, in quinque profundas & ad pediculum usque sectas laciniâs, in ambitu crenatas, diuisa, scabra & tactu aspera, saturè virentia: caulis pedalis aut amplior, rotundus, quibusdam ex intervallo folijs, alijs paribus, donata, summo fastigio quinos aut senos flores bulbiferae floribus similes gerens, colore tamen paulò magis saturate purpurascente, qualis ferè in floribus Violæ latifoliae non vivacis, quam nonnulli Lunariam Græcam appellant: succedunt longiora cornicula, semine, quale Quarta & Quinta habent, plena.

VII.
Dentaria
πεντάφυλλος
altera.

MAGIS est dentata Septimæ radix, sive inæqualis, & pluribus crassis squamis, quemadmodum propè Primæ radix, exasperata, & raris fibris inter illas nascentibus, prædita, ex qua prodit caulis rotundus, pedalis, in quo per intervalla quina folia longiusculo pediculo subnixa, lōga, in ambitu serrata, molliora quàm in superiore, neque adeò saturâ viriditate prædita: flores in summo fastigio Sextæ floribus persimiles, quatuor videlicet folijs, Leucoij florum instar, constantes, colore Sextæ floribus non dispari.

VIII.
Dentaria
πεντάφυλλος

OCTAVAE aliquot è radice exeunt folia, quina interdum, sed maximâ ex parte septena, longæ costæ inhaerentia, foliorum fraxini instar digesta, hoc est, ut ex aduerso bina semper respondeant, folium impar extremam alam occupet, omnia in ambitu serrata, dilutius virentia quàm Sextæ folia, & subrus candicantia: caulem etiam pedalem, rotundum, binæ aut ternæ foliorum alæ, ijs quæ à radice prodeunt non dissimiles, ornant, ejus autem summum, flores Superioris floribus pares, quatuor videlicet folijs constâtes, candidi tamen coloris: cornicula quæ succedunt, etiam paria, simile semen continentia: radix minus squamata, quàm præcedentis, Quintæ radici fermè respondens, & paucis crassioribus fibris firmata.

Natales.

Sextam & Octavam ad Allobrogicarum Alpium radices supra Lemanium lacum, sponte nascentes observare memini, ante quadraginta annos, dum per Helvetios, è Galliâ Narbonensi, in patriam redirem, præclusâ per reliquam Galliam viâ, feruente bello inter Imp. Carolum V. & Galliæ Regem Henric. II. Septimam autem Machliniæ nascentem conspicebam in cultissimo horto Ill. Viri Ioannis de Brancion. mihi semper carissimi fratris loco habiti, ex Allobrogibus aut Italiâ acceptam. Quin & doctissimus Vir Ferrantes Imperatus, in eo catalogo stirpium bulbosarum & tuberosarum, quæ Neapolitano regno nascuntur, quémque mittebat ad Ill. Virum Ioan. Vinc. Pinellum (qui meo nomine hoc ab ipso petierat) enumerat Dentarias Quinquefoliam, Septifoliam & Corallinam, quam vulgo nuncupari

Dentaria VIII. ἐπτάφυλλος.

nuncupari ait *Sequita Romana*, & à levibus quibusdam mulierculis usurpari ad amatoria. Illas verò nusquam in Pannoniâ aut vicinis regionibus conspiciere licuit.

Sequita Romana.

AN porro veteribus fuerint notæ hæ Plantæ, nondum mihi constat. Priorem Cordus Anblatum cognominavit à Germanica voce anblat/ quasi dixisset foliorum expertem, quia nulla in caule sive pediculo flores sustinente, nec ex radice exeuntia conspiciuntur, in hac planta, folia: Matthiolus à radice détata, Dentariam majorem appellavit: mihi non incommodè Dentaria ἀφύλλος major dici posse videtur: à rhizotomis mulierculis & Georgis wurztel/ hoc est, S. Georgij radix nuncupatur, quod fortè circa diem D. Georgio nuncupatum, interdum germinare conspiciatur. Alteri Dentariæ ἀφύλλος secundæ sive minoris nomé dedi, vulgare nullum nomen intellexi: quemadmodum nec Tertiæ, quæ Dentaria ἀφύλλος κοραλλοειδής (à radice corallini ramis speciem referente) à me cognominata est. Quartam, Dentariam bulbiferam sive bacciferam appellari posse arbitror: ea autem esse videtur, quam Cordus lib. Hist. Stirpium II. cap. cxi. Coralloidem appellat: Austriæ vicinarumque regionum incolæ weiß Sanctel/ id est, Saniculam albam; rhizotomæ autem mulierculæ, quæ multas stirpes in Viennensi foro venales proponere solent, & Altmurtz/ à facultatibus quibus eam polere putant, vocant. Quintam initio Dentariam

Nomina.

ἐνεάφυλλον cognominaveram, quia tres illæ foliorum alæ contrarijs inter se pediculis in summo ferè caule nascentes, & singulæ ternis folijs præditæ novenarium numerum explebant: nunc τρίφυλλον appellare magis placet, quoniam terna duntaxat in singulis pediculis folia nascuntur. Sextam, Cordum, Coralloidem alteram, dixisse, nonnulli arbitrâtur, Matthiolus Dentariam minorem: mihi Dentaria πεντάφυλλος prima à foliorum uni pediculo in hærentium numero, non ineptè fortasse dici posse videtur: quemadmodum nec sequens Dentaria πεντάφυλλος altera. Octavam similiter, si quis à foliorum numero quæ in eodem pediculo nascuntur, ἐπτάφυλλον nominaverit, non errabit, meo judicio.

Coralloid.
Cordus altera.
Dentaria minor Matth.

SEPTIMÆ, & OCTAVÆ meminit Iosias Simlerus ad finem Commentarij de Alpibus, his verbis. *Wilder Senff/ herba ejus nominis duarum specierum reperitur. Prior uno pediculo septena habet folia, supremo caule multos flores purpureos & partim albos [albos ego duntaxat conspexi] post quos cornicula subnascuntur semen continentia minutum [non satis exactè observasse videtur, nam Hesperidis semini dispar non est] compressum: radix subest alba, alabastris modo splendens, squamea. Altera quinque folia habet uno pediculo, [florem qui Hesperidis purpureascente flore, vel Lunaria græca inodora est, non vidisse existimo] aliàs superiori non dissimilis: tota substantia utriusque acris est, sinapi æmulans, aut raphanum. Ad cubiti altitudinem crescunt, umbrosa loca amant & latices, primo Vere statim emergunt. Aliqui Pulmonariam hanc vocant.*

Hæc Simlerus, ea Gesnero, Joanni Fabricio, & Benedicto Aretio, veteri meo amico, accepta referens.

CETERVM nullas istarum Plantarum, quæ hoc capite descriptæ sunt, facultates compari, præter eas, quas Viennenses mulierculæ Quarto generi attribuunt, nempe, quod ejus radicis decoctum, pueris tormina patientibus propinatum, utile esse credant, unde nomen ab illis plantæ inditum: & quas Matthiolus Dentariæ pentaphyllo adscribit Commentarijs in Diosc. lib. III. cap. de Symphito, nempe in potionibus ad enterocelas, internâque vulnera, præsertim ad ea quæ in thoracis cavitatem penetrarunt, radices prodesse.

Facultates.

PLUMBAGO quorundam.

CAP. XXIII.

MULTOS ab una radice caules emittit cubitales, aut ampliores, plurimis ab infimâ parte, ad summum usque, ramis lentis & sequacibus divisos: folia habet Lepidij, minorâ, Isatidis ferè, viridia, succulenta, acerrimi gustus, & urentis facultatis: flores in summis ramulis confertos, membranaceo, & hispido glutinèque quodam obsito caliculo inclusos, quinque foliolis constantes, ex purpurâ cæruleos: semen nigrum, exiguo avenæ deglubatæ grano

Plumbago.

Plumbago quorundam.

Natales.

P. europæica
Lam. 2. 269

Lepidium
Anton. Ne-
briffensis.
Molybdana.

Draba I. vulgaris.

I.
Draba vul-
gari.

Cochlearia Draba, L.
Cranz. 1. 10
W. d. 2. 451.
Lam. 2. 167.

Natales.

II.
Draba al-
ata.

bus adnumeranda, qui terrâ obruti, aut sub illâ sese condentes, atque etiam summâ tellure, serpente

grano simile: radicem albam, longam, digita-
lis crassitudinis, unicam, in novellâ (qualem
hic exhibemus) plantâ: sed, ubi adolevit, mul-
tifidam, longè latèque sese spargentem, atque
ad ipsum, unde propagines istæ dependent, ca-
put, novos caules sæpenumero proferentem.

Provenit plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ
locis calidioribus, juxta vias: varijs item Galliæ
Narbonensis; & ejus quam vocât Provincia;
observabam. Serius autem floret: in Belgicâ
certè, rarè admodum, & non nisi Septembri:
eâque de causâ, tametsi floreat, semen ad ma-
turitatem nunquâ istic pervenire potest. Vien-
næ autem de unâ atque alterâ, quam semine
natam alebam, plantâ (cum æstas fervida) ma-
tutum colligere memini.

ANTONIUS Nebriffensis hanc plâtam Le-
pidium vocavit. Sunt qui Molybdænam, hoc
est, Plumbaginem Plinij putent: vulgo Herba
S. Antonij dicitur. Mompellianis meo tem-
pore Dentilaria appellabatur, quòd dentium
dolori mederi crederetur, etiam manu reten-
ta. Granatenses vulgò *Belesa* vocant.

PLINIO, Molybdæna commanducata, si
oculus subinde elingatur, vel (ut alij malunt)
liniatur, plumbum (quod est genus vitij) ex
oculo tollitur.

DRABA.

CAP. XXIIII.

SATIS vulgaris notitiæ est Draba, & ab
Salijs etiam descripta: quia tamen in Austriâ
valde frequentem observabam, nò potui ejus
historiam alijs cõgeneribus stirpibus non adj-
cere, præsertim cum duæ aliæ stirpes sese mihi
obtulerint, sub ejus classem, meâ opinione, re-
ferendæ.

PEDALES igitur habet Draba caules, stri-
tos, tenues, firmos, quos inæquali ordine am-
biunt uncialia folia, in ambitu dentata, circa
pediculum latiora, ex viridi cineracea, gustu
acriusculo: quæ autem secûdum radicem na-
scuntur, frequentia sunt & majora: supremi
caules in multos ramulos æqualis lógitudinis
divisi, & flosculis quatuor albis foliolis con-
stantibus onusti, sambuci umbellam quodam-
modo referunt: floribus succedunt exigua ca-
pitula, turgidula, & veluti duobus utriculis
constantia, mucrone, qui eos separat, promi-
nente: in singulis utriculis unicum semè con-
tinetur: radix candicans, tenuis, longè latèque
serpit, & quibusdam fibris prædita est.

Nulli ferè agrorû margines circa Viennam,
rotâque adeò inferiore Austriâ, hac plantâ non
sunt obsiti, quæ subinde in ipsa etiam arva latè
irrepat. Floret Maio & Junij initio, semen sub
Junij finem maturum est. Memini etiam hâc
plantam legere in insula illa quam facit Rho-
danus in duo cornua divisus inter D. Egidij
phanum & Arelatem, dum Massinam profi-
ciscerer.

MULTOS ex eadem radice ramulos humi
fufos, profert Prior illa planta Drabæ generi-
bus adnumeranda, qui terrâ obruti, aut sub illâ sese condentes, atque etiam summâ tellure, serpente

Draba II.

Draba III.

Arabis alpina
Arabis alpina
 Syn. *Arabis*
 Linn. 1. 325
 Crantz 1. 39

Arabis alpina
 L. 1. 928
 Linn. 1. 218
 Crantz 1. 39

serpentes, subinde fibras agunt: ij deinde summo capite numerosa folia producunt villosa, Drabæ folijs formâ & colore similia, sed minora, nonnihil in ambitu dentata, subacidi initio gustus, deinde acris: ex horum medio cauliculi exeunt palmares, nonnumquam majores, recti, teretes, virentes, hirsuti, aliquot minoribus folijs latiore basi eos amplectentibus donati: flores in extremis cauliculis spicæ in speciem nascentes, quatuor albis foliolis constant, quibus decidentibus, planæ oblongæque, ut in Sinapi, succrescunt siliquæ, duplici serie, pusillum, rufum semen continentis: radix candida fibrosaque est, ex quâ, ad cauliculorum exortum, alij enascuntur ramuli, similibus folijs præditi, in latera sese diffundentes.

Invenitur in Tauro monte: memini & Ferrariâ in Belgicam nobis missam ab Alphonso Pancio, Leucoij montani nomine. Floret maturius superiore, nempe Aprili.

FREQUENTIBVS etiam ramulis, prædita est Altera, ex eadem radice prodeuntibus, tenuibus, dnide in caput extuberantibus, ex quo aliquot folia quasi in orbem disposita prodeunt, crassa, succi plena, atrâ viriditate splendentia, Auriculæ ursi Quartæ (quæ flore est carnei coloris) folijs magnitudine & forma fermè respondentia, sed nonnihil in lateribus dentata, acri gustu, & illico linguam vellicante: ex horum medio pedalis aut major exit caulis, gracilis, quem per intervalla ambiunt & amplectuntur folia superioribus minorâ, & ad petiolum latiora: flores spicæ instar supremum caulem ambiunt, ut in Priorâ, & quatuor albis foliolis constant: quibus succedunt teretia & oblonga cornicula, duplici ordine, rufum, pusillum, & planum semen continentia: radix tenuis & repens latè sese diffundit, & novas plantas singulis annis producit, viuax, & totâ hieme virens.

Crescit in declivi montis Herrnalben, supra Zeehof, villam Cœnobij Gamingensis: ubi sero floret: at in hortos translata, maturius, cum præcedente, nonnumquam etiam ante hiemem. Ea forsitan est, quam Lobelius in Appendice exhibet pag. 463.

HIS adijciendum est genus illud Drabæ minus, quod multa promit, à summo radice capite, foliola, longis pediculis nixa, aliquantulum angulosa, villis quibusdam obsita, inter quæ gracilis exilit cauliculus, palmaris, paucis foliolis longioribus præditus, qui à medio ferè ad summum, orbicularibus capitellis onustus est, membranulâ in binas partes divisus, semen exile, fuscum, continentibus: radix, pro plantæ exilitate, satis crassa, paucissimis fibris donata: viuax, ut arbitror, nam præcedentis anni cauliculum adhuc retinebat ea planta, quam Gulielmus de Mera Medicus, in itinere observatam, & inter chartas repositam, floribus tamen carentem, mihi Francofurti donabat anno M. D. XCIII.

Natalis.
Leucoium montanum.

III.
Draba teretia succulenta fol.

Arabis alpina
 Linn. 1. 218

Natalis.

Draba minus.

Nomina.

GRÆCIS ἀραβικὴ δραβή: Latinis Arabis & Draba dicitur: nomen vulgare nullum novi: Sunt tamen qui Germanis Turckisch Kress dici scribunt.

Facultates.

COQVITVR Draba cum Ptisana, ad pituitosa pectoris vitia. Semen aridum, pro pisere obsonijs misceri, scribit Dioscorides.

TURRITA.

CAP. XXV.

Is congener videtur Planta illa, quæ vulgo, apud eos qui Stirpium cognitione & studio delectantur, Turritæ nomen obtinet, ab extremorum caulium formâ, qui in metæ aut pyramidis effigiem desinunt. Ejus autem bina observabam genera.

Turrita vulgatior.

Turrita major, Plateau.

I.
Turrita vulgatior.

HABET verò Prima, quæ & frequentior, & vulgatior, conferta circa radicem folia, binas uncias longa, succulenta, hirta, & aspera, saturatiore colore viridi prædita: inter quæ pedales, aliquando etiam cubitales promit caules, quos inordinata ambiunt folia, circa pediculum latiora, deinde in mucronem desinentia, succulenta & hirsuta: summo caule confertim nascuntur multi exigui flores, quatuor foliolis albis constantes: quibus discussis, alij apparent, caulis fastigio sensim, veluti in metæ formam, sese attollente, ut tandem frequentibus longiusculis corniculis cinctum conspiciatur, quæ pusillum, rufum, acre semen continent: radix illi alba, multis fibris prædita, quam tamen vivacem esse non puto.

Natales.

Sponte provenit, in plerisque Austriæ collibus lapidosis & salebrosis. Floret Maio, semen maturum est Junio.

II.
Turrita major.

MVLT A etiam promit Altera secundum radicem folia, Prioris folijs majora, in ambitu nonnihil crispa & sinuosa, minus tamen aspera, & colore dilutius virente: inter quæ caulem promit, interdum plures, bicubitales ut plurimum, in aliquot ramos divisos, per quos inordinata nascuntur folia, valde latâ sede eos complectentia, foliorum Brassicæ campestris (de quâ proximè sequente capite) propè instar: summo caule multos similiter fert flores, superioris floribus paullo majores, quatuor etiam folijs constantes, coloris ex albo interdum pallentis & ὀχρολέυκα, aliquando omnino niv ei: quos subsequuntur conferta, ut in priore, longa cornicula, semine altero aliquantulum crassiore plena: radix est alba, prioris radice crassior & durior, paucioribusque fibris donata, nec vivax: nam altero plerumque à satione anno, caules prolato semine exarescunt, & tota planta perit.

Natales.

Rarius invenitur priore, & umbrâ magis delectari videtur, quare facilius in carduis silvis, quàm apertis collibus (quibus prior gaudet) nascitur. Floret Aprili & Maio. Huic valde similis (nisi eadem sit) nata Jacobo Plateau, semine nescio unde accepto. Illius ad me

iconem

Cardamine alpina I. trifolia.

Iconem etiam cum varijs alijs mittebat.
NON videtur absimilis Brassicæ virgatæ
Cordi, Histor. plant. 1. cap. xxxi.

Brassica vir-
gata Cordi.

BRASSICA CAMPESTRIS. CAP. XXVI.

PEDALES habet hæc Planta caules, can-
dicantes, rotundos, aliquot ramis præditos,
folia, ex intervallis, Perfoliatæ folijs non valde
dissimilia, albicantia, & colore ferè Brassicæ
usualis, caulem sic amplectentia, ut tenellæ
plantæ ad Perfoliatam plurimum accedant, gu-
stu fervido: ramuli è lateribus prodeuntes, su-
stinent aliquot flores albos, Brassicæ floribus
similes, deinde cornicula longa, quadrangula,
in quibus continetur semen Brassicæ semine
minus, ex rufo fuscum.

Brassica câ-
pellis albo
flore.

ALIVD ejusgenus est firmioribus virgis, nec
adeo ramosis, cujus folia in summo aliquantu-
lum serrata, reliquis notis à Prioris folijs non
differunt, & fervido etiam sunt gustu: flores
Prioris floribus similes, majores tamen, Leu-
coij aut Hesperidis floribus magnitudine pa-
res, colore autem Lunariæ græcæ flori, purpu-
reo videlicet: cornicula succedentia prioribus
similia & simile semen continentia. Radix tam
in hoc quàm in alio, licet dura fibrisque qui-
busdam prædita sit, vivax tamen non est, sed
prolato semine perire solet.

Brassica câ-
pellis purpu-
reo flore.

B. arvensis, L.
Musa. dict.

Frequens est utrumq. genus Murciano re-
gno, ad Eliocrotam urbem, vulgo Lorca di-
ctam, in arvis & secûdum vias: ubi Martio flo-
rebat. Sed & primum genus sponte crescens
observabam magnâ copiâ, in arvis Viennensè
agro, Maio florens.

Natales.

BRASSICAM campestem hanc plantam
nuncupavi, tum quia in agris & campestribus
nascentem conspiciebam, tum quia, apud quos
nascitur Murciani, Collejon appellabant, id est
Brassiculam. Cordus primam speciẽ non igno-
ravit, nam Brassicam agrestem vocat, quam ve-
rissimile est apud suos in agris sponte nascentem
observasse, propterea agrestis nomen indi-
disse: non desunt qui Brassicam semine qua-
drangulo vocent, ineptè: à corniculo potius, in
quo semen, nam semen quadrangulum non est.

Nomina.

Hujus plantæ acrimonia, proximè ad Brassi-
cæ facultates accedere indicio est, & illâ va-
lentiorẽ forsitan esse.

CARDAMINE ALPINA. CAP. XXVII.

PRAETER Cardamines Vulgaris genera,
quæ in Pannoniâ, Austriâ, vicinisque regio-
nibus, non minus sunt obvia, quàm in reliquis
Provincijs quas ante peragraverim: aliquot
non vulgaria etiam observabam, quæ silentio
minimè premenda duxi.

VNUM, nigricantibus ex purpurâ ramulis
per terram serpit, in quibus, oblongo ejusdem
coloris pediculo, terna perpetuo folia innitun-
tur, circa pediculum angustiora, per oras latio-
ra & quasi orbiculata, in ambitu nonnihil cre-
nata, initio tenella & viridia, deinde dura, nigricantia, acidulo primum gustu, postea acri:
cauliculi

Cardamine
alpina tri-
folia.

Brassica ornulalis, L. Musa. dict.
L. 94. 931
Eum. 1. 3. 202
B. perfoliata, L. Musa. dict.
L. 94. 931
Eum. 1. 3. 202

Experimentum

perfoliata, Cronq. 3. 1. 27

B. perfoliata, L. Musa. dict.
L. 94. 931
Eum. 1. 3. 202

C. trifolia
L. 94. 931
Eum. 1. 3. 202

Cronq. 3. 1. 27

cauliculi teretes inter folia erumpunt ex purpura nigricantes, palmares, nullis aut rarissimis (quæ terna etiam eidem pediculo inhaerent) folijs præditi: flores extremis ramis insident candidi, quatuor foliolis constantes, Cardamines pratensis, quam Fuchsius Iberidem nuncupavit, floribus persimiles; his succedunt torosæ & oblongæ siliquæ, sive cornicula, Dentariarum corniculis penè similia, sed minora, semine etiam simili, licet minore, plena: radix summâ tellure serpit, & subinde parvas candidasque fibras agit, sic ut facillè ramulis terrâ obrutis pangi possit.

Natales.

Invenitur in silvosis montibus, nudo solo potiùs quàm herbofo, ad Abietum & præaltarum arborum radices, totâ hieme etiam virens. Floret Iunij initio, in cultis verò, etiâ Aprilis.

II.
Cardamine
alpina me-
dia.

ALTERVM, habet folia elegantissimo ordine in orbem disposita, duarum ferè unciarum longitudine, profundioribus crenis incisa, & laciniata, ut Sisymbrij cardamines, sive Nasturtij aquatici vulgo vocati, folia, hirsuta & aspera, supernè veluti cinereo colore aspersa, infernè autem viridiora, gustu initio aliquantulum acido, deinde acriusculo: ex quorum medio prodit cauliculus dodrantalis, tenuis, albos flosculos in summis ramulis ferens: deinde cornicula teretia, parva, semen observare non licuit: radix longiuscula est, alba, quibusdam fibris capillata.

Natales.

Nascitur in Stiria inferioris scopulis ad Cœnobium Neuberg, quod Alpium ejus Provinciae jugo ipsi imminente nomen imposuit. Florebat Augusto.

Cardamine alpina III. minima.

Cardamine altera simplici flore.

Lepidium alpinum, L. sp. 898

Crantz, Herb.

L. Nullum, Crantz

Crantz, 1. 8

III.
Cardamine
alpina mini-
ma.

MINIMA & tenerrima est Tertij plantula, cauliculis unciam longis, in quibus umbella flosculorum candidorum, quatuor foliolis constantium: folia alata, externis, quinque, aut septenis foliolis uni costæ adhaerentibus conflata, viridia, gustu acri & fervido: radix alba, satis longa, quibusdam fibris capillata est.

Natales.

In ipsis scopulis summi jugi Sneberg, dum per nivem glaciali duritie constrictam, ferreis uncis ad pedes alligatis delabor (istic enim, quemadmodum & in reliquis vicinis jugis, perpetuæ sunt nives à multis seculis collectæ, eæque, radijs Solaribus summam superficiem solventibus, adeò lubricæ, ut sine uncis per eas ingredi nemo queat) inveniebam florentem Augusto, ubi nives jam primùm dissolvi incipiebant. Invenitur etiam in Tyrolensibus atque Saltzburgensibus montibus, teste D. Joachimo Camerario, qui eam siccam ad me mittebat. Ex C. V. Gesneri Epistolis apparet etiam in Helveticis alpibus nasci.

Sanicula tri-
folia.

VULGARE nullum nomen istaruplantarum accipiebam: sed non dubium est, ad Cardamines sive Sisymbrij alterius genera referendas esse. Priorè memini nobis Machliniam istam ante multos annos ab Alfonso Pantio, Saniculæ trifoliæ nomine: à quo tēpore in nonnullis Belgicis hortis perdurare arbitror. Eam commodius, meo judicio, Matthias de Lobel noster

noster inter Cardamines recensuit, trifoliâque cognominavit. Tertiam Gesnerus, quantum ex ipsius verbis colligere licet, in Epistolis Nasturtium appellat.

Nasturtium.

CETERVM plantam illam Cardamines, sive Sisymbrij alterius Dioscoridis æmulam, passim uliginosis locis & humidioribus pratis, interdum etiam hortis fructiferâ arbore confitis nascentem, quam Fuchsius Iberidem arbitratus est, prato quodam sicciore, nonnullis tamen depressioribus locis humente, colligere memini floribus multiplici glomeratâque foliorum serie constantibus onustam, anno M. D. LXXIII. Maio mense, trimestri videlicet antequàm Belgicâ excederem Viennam Austriæ profecturus.

Cardamine altera pleno flore.

Plantula Cardamines alterius æmula.

Class. Fran. 458

Arabis bellidifolia
W. Sp. 3. 537
Sp. hist.
Linn. 1. 219

C. bellidifolia
L. Sp. 913
Chauss. 1. 43

not Cardamine bellidifolia
Müll. dict.

Similem nunc in Belgicis hortis à diligentioribus rei herbariæ cultoribus ali, me monebat ante biennium Iacobus Plateau, qui ejus etiam iconem manu propriâ delineatam ad me mittebat Francofurtum. Eam postea in lignea tabellâ exprimi, & sculpi curabam, ut cum vulgaris, quæ simplici est flore, icone hoc capite insererem.

Cardamine
vulg. pleno
flore.

OBSERVABATUR porro à me alia plantula in Etscheriano jugo scopulis inhærens, quam an ad Cardamines alterius, an ad Sinapi potius classem, referre deberem, hærebam, necdum apud me constitui in quam classem referenda: ne tamen nullum locum in his Commentarijs obtineret, huic interea capiti adijciendam censuimus.

Sena verò aut septena, humi secundum radicem expansa, habet illa foliola, Bellidis foliis non dissimilia, teneriora tamen, & levi acrimoniâ prædita: è quorum medio, tenellus & gracilis prodit cauliculus, raris foliolis septus, palmaris aut paulò altior, in cujus summo segni aut septeni erant flosculi, quatuor albis foliolis constantes; in quibusdam plantulis totidem sine flore siliquæ sive cornicula sat magna pro plantulæ ratione, duplici serie, quemadmodum in Cardamines alterius & similium corniculis, semen continentia exiguum, planum, rufescens, nonnullâ acrimoniâ præditum: radix summâ tellure serpens, nova germina subinde profert.

Sinapi pumilum
alpinum.

NASTURTIVM SILVESTRE Valentinum.

CAP. XXVIII.

VNICO hæc planta assurgit caule, sed statim à radice, supra solum, multis alis diviso, hirsuto & aspero, virente, rotundo, pedalis longitudinis; inferna folia qualia sint, pronuntiare non possum, quia jam in semen magna ex parte evaserat planta cum observabam: quæ tamen sub alis cauli inhærebant, tenuia erant & multifida, Nasturtij vulgaris, & legitimi, folio-

Nasturtium
fil Valentinum.

Nasturtium silvestre Valentinum.

Thlaspi montanum 1.

Thlaspi genu multi-plex.

1. Thlaspi montanum peltatum.

mi, foliorum præ amula; tenuiora tamen & viridia, acris gustu, ut Nasturtium: extre- mis ramis fert multos, spicæ in speciem, congestos flosculos, quattuor foliolis pallecentibus constantes, in quibus toridè stamina, quibus evanescentibus, succedunt siliquula breves duabus valvulis sive utriculis constantes cum lingu- lâ prominente, non quidem sursum erecta, ut reliquarum congenerum, sed deorsum in- flexa, in quibus Nasturtij æmulum semen: radix est singularis, candicans, satis crassa, nõ ta- men vivax, sed quæ singulis annis perit.

Eodem loco, eodemque tempore, nempe Martio, florentem hanc plantam & semine jam plenam inveniebam, quo Alysson Gale- ni, Valentino videlicet regno: & quia plera- que notas cum Nasturtio communes habere conspiciebam, Nasturtij nomen indidi: cui (quantum ex gustu judicare licet) persimiles facultates habet.

H v i v s, meâ sententiâ, nomen immutare non debuerat Lobelius, qui ipsam stirpẽ nun- quam conspexit: nam plantis mihi antea ig- notis & primùm observatis, festinanter, & tu- multuano quodammodo impetu nomina da- re non soleo, sed prius omnes illarum notas & reliqua necessaria maturè perpẽdo, ante quàm aliquam stirpem certo nomine donare adgre- diar, ut facile animadvertent, quotquot meas lucubrationes diligenter & sedato animo le- gent: malo enim interdum ipsas plantas æro- rûmque relinquere (ut mihi adhuc usu venit in his Commentarijs) cum in commodo nomi- ne applicando mihi ipse non satisfacio, quàm temerè nomen aliquod, naturæ plantæ nõ sa- tis respondens, donare. Sed quam quæso ma- jorem affinitatem habet hæc planta cum Eru- cã, quàm cum Nasturtio? Si quis utramque stirpem sano judicio conferet, inveniet profe- ctò me, non sine probabili causa, Nasturtij sil- vestris nomen huic plantæ dedisse.

THLASPI MONTANVM.

CAP. XXIX.

EX illarum numero est hæc Planta, in quarum generibus maxima varietas con- spicitur, ut ex eorum Lucubrationibus colli- gere licet, qui Stirpium Historias scripserunt: Ejus etiam quædam genera observabam, in Pannoniã, vicinisque regionibus, nusquã alibi mihi conspecta.

PEDALI assurgit Primum genus caule, non- nunquam altiore, gracili, firmo, folijs præ- Brassicæ campestris, ipsum amplectentibus, minoribus tamen, mollioribus, supernè viren- tibus, infernè candicantibus, odore propemodum allij, quali sunt etiam ea quæ statim à ra- dice prodeunt: flos in extremis ramulis nasci- tur copiosus, albus, quattuor foliolis constans, odoris expers: quo decidente, latæ, planæque propendent siliquæ, sive thecæ, non bifidæ, ut in alijs Thlaspi generibus, sed circinatæ ferè ro- tunditatis, & in orbem, peltæ instar, efforma- tæ, uni-

W. u. 11. 10 17
Valla
Spr. hist.
H. Clus. 329
Nasturtium
Samb. 2. 166

Thlaspi allivum
Samb. 2. 166
Linn. f. 910
Spr. hist.

Clus. Jan. 166
1. Thlaspi montanum peltatum.

Thlaspi montanum II.

Thlaspi III. *pumilum*?

Thlaspi alpestre
L. N. 903 Lem. 7. 537
Sp. hist. Crant. 1. 24
P. perfoliatum, L.
Syn. pl. 3. 172

Thlaspi alpestre
L. N. 903
Sp. hist. Crant. 1. 24
P. perfoliatum, L.
Syn. pl. 3. 172

ra, unicum in ipso centro continentes semen, flavescens, gustu amaro & acri: radix alba, fibrosa, tenuis, summâ interdum tellure serpit, & nova ad latus germina profert.

Invenitur umbrosis locis ad arcem Stichenstain, & quâ iter est ex eâ arce ad Sneberg, nusquam alibi mihi observatum: nunc verò meâ operâ, missis Viennâ ejus Plantis & semine ad amicos, Belgicis & Anglicis hortis inquilinum factum. Floret Junio, semen Julio & Augusto ad maturitatem pervenit.

Illius iconem in Belgicâ expressam, vel ex plantâ eò missa, aut semine istic natâ, tametsi non adeò feliciter, ut necesse erat, retinere libuit & hîc inferere, ne Typographum nimis expensis gravarem.

NUMEROSA sunt Secundo folia, humi strata, parva, crassa & succulenta, saturâ viriditate nitentia, quasiq; cęsij coloris, Globulariæ, quam Anguillara Aphyllantem appellat, folijs proxima, cuspidè orbiculatâ, acri gustu: caules plures, rotundi, pedales, aut etiam minores, paulo brevioribus & magis virëtibus folijs stipati: onusti verò albis floribus ex quatuor foliolis compositis: quibus marcidis succedunt compressæ thecæ, Thlaspi vulgaris vasculis similes, in quibus semen subrufum, Thlaspi Cretici semini par, nisi minus esset: radix candidans, fibrosa, lateribus in propagines sese explicat, & diffundit.

Provenit in declivi montis illius glabri, qui urbi Badensî (in qua calidarû aquarum sunt scaturigines) imminet, quarto à Viennâ miliari. Floret Aprili, semen fert Maio & Junio.

ALIQUOT habet Tertium foliola, per terram sparsa, Brassicæ campestris foliorum formam & colorem panè imitantia, sed longè minora, quæ verò per caulem sparguntur, qui singularis est, & palmaris altitudinis, rarò major, rara sunt, latiorèque pediculo ipsum quodammodo amplectuntur, Brassicæ campestris foliorum instar, & gustu aliquantulum acris: flores pusilli, albi, quatuor foliolis constantes, summis cauliculis insident, quos subsequuntur compressa vascula, ijs quæ in Cretico Thlaspi conspiciuntur similia, superiore parte fissâ, duobus utriculis planis prædita, in quorum singulis bina aut terna granula flavescentia, acris saporis.

Crescit in petris, & siccis quibusdam, umbrosis tamen, Austriæ collibus. Floret Aprili, semen Maio maturum.

VULGARE nomen an obtinuerint apud illius Regionis incolas, & porrò in medicum usum apud eosdem receptæ sint, non intellexi.

MEMINI olim in Allobrogibus, cum per Helvetios mihi esset iter in Germaniam

Natales.

II.
*Thlaspi Baden-
dense.*

Natales.

III.
*Thlaspi mō-
ntanum mi-
nus.*

Natales.

Thlaspi

Thlaspi IIII. parvum odorato flore.

Thlaspi v. Hispanic. albo flore.

Thlaspi odorato
W. H. 3. 459
Sp. hist. N. C. 390
Lam. 3. 222

Thlaspi affinitate
Lam. 3. 221

Thlaspi incanum Machliniense.

IIII.
Thlaspi Al-
lobrogie Cre-
tico par. albo
flore.

v.
Thlaspi par-
vum albo flo.
odorato.

VI.
Thlaspi Hi-
spanic. cau-
doso flo.

Nomina.

Alphesum incanum
L. 1799
Lam. 2. 328
C. 1. 116

Thlaspi genus invenire, Cretico valde simile, cujus tamen flores non essent purpurei, sed omnino nivei: foliorum tamen acrimonia, Cretico respondens.

SED & Thlaspi bina genera Iacobo Plateau femine nata, ut ipse ante biennium ad me scribebat, & utriusque iconem ad me mittebat.

VNUM humile, singularibus virgis assurgit, rotundis, in plures ramos divisis, per quos, ut per caulem, sparsa erant angusta & extremo mucrone serrata folia, Cretici foliorum æmula, acris gustu prædita: summo caule & extremis ramis, nascebantur veluti quædam in unum caput congestæ umbellæ florum niveorum, odoratorum, quibus successerunt thecæ Cretici Thlaspi vasculis similes, in quibus semen: radix etiam Cretici instar, non vivax.

ALTERVM statim à radice multas emittit virgas inæquales, frequentibus ramis donatas: folia illius angusta, mucronata, nullo servato ordine, caulem & ramos ambiunt, satis manifestæ acrimoniæ: extremi rami multos albos flosculos in caput congestos ferunt, quibus excussis, subsequuntur planæ thecæ in spicæ specië nascentes, superioribus similes, duobus utriculis constantes, in quibus semen: radix crassiuscula, dura, non vivax.

Prioris iconi adscriptum erat, Thlaspi parvum flore niveo odorato: Alterius autem, Thlaspi Hispanicum flore cædido: quod, an affinitatem aliquam habeat cum Thlaspi fruticoso altero Lobelij,

Lobelij,

Lobelij, ex iconibus iudicium ferre nequeo: ejus tamen quam expressam hic damus icon, vascula bifurca habet, qualia ferè in Cretico: fruticosi verò, simplicia sunt & mucronata.

NASCITVR etiam plerisque Austriæ & Moraviæ locis, secus vias & agrorum margines, gramineisq; incultis locis, non minus quam in Belgicâ, Thlaspi genus illud quod nonnulli Machliniense cognominant, quia juxta Machliniam Belgicæ celebrem urbem, in quâ supremum omnium illarum Provincia- rum Concilium, plurimum nascatur publicâ viâ, quâ Antuerpiam itur.

*Thlaspi in-
cano folio
Machliense
cognominat.*

Habet verò folia unciam longa, dimidiam lata (inæqualiter & inordinatè caule amplectentia caulem pedalem aut ampliorem) cineracei coloris & acris saporis: caules in ramulos divisi, extremis albos flores proferunt, quatuor bifidis folijs còstantes, in caput congestos & quasi umbellatim nascentes: quibus decussis, paulatim illa capita succrescunt & producuntur, vasculaque ostendunt mucronata, brevia, semen còtinentia: radix albicans, fibris quibus prædita est, sub terrâ latè serpit, Drabæ instar.

SVPRÂ Badenses etiam Thermas vicinif- que collibus, adeòq; totâ illâ Collium (montes enim appellare nò possum, si ad alios longè celsiores in illis Provincijs còferantur) catenâ, quæ deinde per Leytenberg & supra Mâderstorf ad Danubiû usque versus Orientem excurrit, copiosè nascitur illud Thlaspi genus, hirsutis & veluti circum erosis folijs, quod in summis cauliculis & extremis ramulis, flores ex luteo pallecentes profert, deinde bina vascula orbiculata, plana, clypei instar efformata, medio turgidula, in quibus semen, quale noster Lobelius in Adversarijs describit.

*Thlaspi cly-
pearum.*

CETERVM Thlaspi bilem per superna & inferna purgat, acetabuli mensurâ potû, Ischia- dicis in clystere infunditur, potum sangui- nem ducit, & interiores abscessus rumpit, menses cit, &c.

Facultates.

ALYSSVM MINIMUM. CAP. XXX.

THLASPI generibus quodâmodo con- gener esse videtur ea Plantula, de quâ hoc capite nobis institutus est sermo.

MVLTO ex eadem radice (interdum uni- cum tantum) proferte solet illa caulicos, do- drante minores, tenues, magnâ ex parte pur- purascentes, per quos sine ullo ordine sparsa sunt numerosa foliola, lini foliolis haud ma- jora, incana, subacidi gustus, sed salivam quo- dâmodo cientis: summi ramuli, comâ floscu- lorum exornâtur, quinque perpusillis luteolis foliolis constantium: ea coma paulatim dein- de veluti in spicam explicatur, floribusq; suc- cedunt orbiculatæ & compressæ quidem, sed in medio turgentes peltulæ, sive parmulæ, ini- tio virides, deinde subflavæ, exiguum rufum

*Alyssum mi-
nimum.*

Alyssum minimum.

semen continentes: radix caudicat & fibrosa est, attamen annua.

*Scutell. 2. 279
fam. 3. 616
Biscutell.
Biscutella didyma
L. 911
M. 349*

*A. calycarum. L. sp. 708
Gaertn. 2. 282*

*Cypripedium alypseoides. Gaertn.
Gaertn. 1. 20.*

Eruca peregrina.

Natale.

Androsace altera Matthioli.

Natale.

Leucoium
semineros.
Leucoium ma-
rin. Patavin.

Androsace
altera Mat-
thioli.

NVSQVAM non crescit Viennensi agro, ad arborum, vinetorumq; margines, quibus à publica via separantur, quin etiam siccis & gramineis agris non modò Austriæ sed etiam Moraviæ, & Pannoniæ. Floret toto Aprili, interdum etiam Maio.

AN nomē aliquod vulgare obtineat apud eos populos ubi nascitur, non intellexi: affinitatem autē habere videtur, cum eâ plantâ, quæ à vulgo Herbariorum, Dioscoridis Alysson esse creditur: aliud enim est Galeni Alysson, de quo libro superiore egimus.

ERVCA PEREGRINA. CAP. XXXI.

ALIQVOT caules ex unâ radice prodeuntes, habet hæc planta, sesquipedales interdū, rotundos, graciles, & in his multa folia, oblonga, angusta, costâ prominente, incana, non nihil in ambitu veluti circumrota, acri gustu prædita, ut & quæ humi secundum radicem fusa sunt, quæ plerūque ampliora sunt: flores in summis caulibus simul congestos, luteos, quatuor folijs bifidis constantes, Erucæ sativæ floribus minores, Leucoij silvestris Tertio libro descripti floribus, magnitudine quidem respondententes, forma tamē dissimiles: ijs succedūt vascula seu folliculi subrotundi, tumentes, in binas partes divisi, prominente in extremo, mucrone, seu stilo, semen subrufum, acre, continent: radix ad minimi digiti crassitudinem excrefcit, candida, nonnullis fibris prædita.

Crescit quibusdam Castellæ locis incultis, & juxta vias: ubi Maio floret. Semine in Belgium misso nata, non nisi Junio & Julio.

SVNT qui, Leucoium semine rotundo, vulgo vocarint; alij Patavinum marinum Leucoion, ob aliquam, ut puto, quam ejus folia cum Leucoij folijs similitudinem habent. Sed mihi inter Erucæ genera potius referenda videtur. Vulgare nullū nomen novi.

ANDROSACES ALTERA MATTHIOLI. CAP. XXXII.

ISTAM Plantam in Commentarios nostros inferre animus non erat, cum à Matthiolo sit exhibitâ. Verūm cum illius duntaxat iconem, & eam quidem non satis scitè expressam, nullâ ejus historiâ additâ evulgavit: eam describere non pigebit, ut rei herbariæ studiosi pleniorē ejus cognitionem consequi possint.

MVLTa sunt illi folia, humi expansa, foliorum Plantaginis æmula, sed minora, trinervia, colore ex viridi pallescente, in ambitu dentata, Illicis foliorum ferè instar, mollia tamen, succulenta, gustu aliquantulum acris: inter quæ seni, interdū plures assurgunt cauliculi, palmares, herbacei coloris, aliquando purpurascentes, nudi, aliquantulum villosi, qui summo fastigio, corollam sustinēt, quinque, ut plurimum, orbicularum foliorum, nonnihil etiam dentatorum, & lanuginosorum, unde quini aut plures emergunt pedicelli, caliculum

lib. 4. p. 353
Viscaria sumuntur
Linn. p. 170
Alysson sumuntur
L. 24. p. 909

A. myxantha
L. 24. p. 203
H. Cap. 50

caliculum ferentes herbaceum, lanuginosum, quinque etiam foliis donatū, siue in quinque lacinias desinētem, & in ejus medietate, flosculum album, in quinque crenas sectum: bascula deinde tumescunt, & semen continent, inæquale, rufum, primule veris semini non dispar, sed majus: capitella cum folijs præmansa, adstringentis initio gustus, paulò post amari & acris deprehenduntur: radix illi unica, tenuis, paucis tenuibus fibris capillata, non vivax: nam prolato semine tota planta perit.

HANC plantam pro Androsace alterā exhibet Matthiolus, ab amico acceptam, qui ex *Natales* Syriā allatam referebat. Verum non necesse erat illam tam procul petere, quandoquidem Austria in quā vixit, abundè subministrasset: copiosè enim nascitur inter segetes circa Badenenses thermas sæpius memoratas, atque adeò locis Viennensi urbi vicinis. Aprili floret, semen verò Maio & Junio maturum est.

NULLVM vulgare nomen illius intellexi: negliguntur enim pleræque ejusmodi stirpes à rusticis, nisi earum aliquas vires exploratas habeant.

AN porro hæc similes obtinere possit facultates quas Dioscorides suæ Androsaci tribuit, me fugit, & Medicis id discutiendum relinquo. Dioscorides autem Androsacen, drachmis duabus ex vino potam, hydropicis copiosam urinam ciere: eundem effectum præstare, & semen potum, & herbæ decoctum: præterea podagricis utiliter illini, scribit.

ATRIPLEX SILVESTRIS baccifera.

CAP. XXXIII.

ELEGANS est hæc Planta, à me quidem in Hispanijs non observata, sed ante biennium atida ad me missa Francofurtum, à Jacobo Plateau, cum icone ipsius manu delineatā, cui paucas notas adscripserat, e quibus qualècunque illius historiā concinnavimus.

ASSURGUNT à singulari radice, paucis fibris præditā (quæ vivax non videtur) terni aut quaterni caules, interdum unicus, statim à summo radice capite divisus in aliquot ramos pedè aut circiter longos, inæquales, angulosos, in terram procumbētes, minoribus alijs ramis donatos, in quibus, ut & in majoribus, singularia alternis nascuntur folia, modò in unum latus, modò in alterum disposita, angulosa, qualia in Atriplicis quibusdā generibus, incana ad quorum exortum, multi in unum caput congesti orbiculi, fructus mori rudimentum quodammodo referentes, qui, maturitate, rubellum colorem contrahentes, exiguum morum ementiuntur, atq. magnam toti plantæ addunt venustatem & gratiam: singuli autem illi orbiculi semen continent exiguum, rotundum, cineracei coloris, quale fere in Papavere ceratite, violaceum florem ferente.

Qui mittebat, Hispanico semine ipsi naram adscribebat: quo autem tempore, flores & semen daret, nullam mentionem faciebat.

SIMILEM porro plantam in Tyrolensi comitatu reperisse se affirmabat Doctis. Vir Gulielmus à Mera Medicus, dum ex Italiā rediens per eam regionem iter faceret anno MDXCIII. sub extremum Augustum, magis fruticantem, & suis fructibus onustam adeo elegantibus, ut ipsum etiam ad vescendum invitarent.

Sed mihi etiam Lugduni Batavorum natæ plantæ anno MDXCV. semine quod ex sicca illa plantâ, quam Francofurti accipiebam excusso, quæ hiemem superantes, insequente anno valde luxuriantes frequentes cubitalesq; caules in multos ramos divisos protulerunt, plurimos fructus rubentes in unum caput congestos ad foliorum exortum nascentes habuerunt totâ fere æstate, denique sub Autumnii initium contabuerunt.

RUTA MONTANA.

CAP. XXXIIII.

MONTANA, eademq; silvestris Ruta, non ea quam Dioscorides peculiari capite describit, sed cujus, capite de Rutâ, mentionem facit, herba est multis folijs per terram stratis, multifidis, tenuissimeq; divisis, ex pallidâ viriditate cædicatibus gravissimi acerrimiq; odoris: ab radice, quæ longa est, candida, lignosa, & minimi interdum digiti, crassitudine, bios

Ruta montana.

Ruta montana, L.
Mulle chat. 2. 173
Sp. herb. Lam. 6. 334

nos aut ternos aliquando fert caules, in ternos aut quaternos ramulos sese superiore parte dividentes, qui florem sustinent, hortensi similem, minorem tamen, & ex luteo pallecentem: deinde capita quadrangula, in quibus semen continetur exile, nigrum, acre.

Tota planta gravissimi odoris est, tantæque acrimoniæ, ut per triplices chirothecas ad legentis manus penetrare, non semel expertus sim: & si quis, quâ eam decerpit manu, faciem demulceat, ilico vehementer inflammationem excitat, quemadmodum rectissimè scripsit Dioscorides. Memini sanè, dum Mompellij vivebam, Germanum studiosum, qui in herbatione comitem se mihi adjunxerat, monere, ne eâ lectâ faciem tractaret: is quidem à facie abstinuit, sed cum vehemens esset æstus, & versaremur loco aperto, à solaribus radijs valde illustrato, steriliq; & deserto, ubi nulla alia frondium copia, me non animadvertente, ramorum hujus rutæ teneriorum, manum plenam legit, capiti imponit, deinde petalum inducit, existimans hac ratione, Solis ardore à capite arcere posse: verum brevi sensit suo damno quænam esset Plætæ acrimonia. Nam & caput illi vehementer æstare cepit, & ea partis frons, quæ sudore defluente tacta fuerat, tota veluti erysipelate corripit, excitatis multis rubentibus papulis ut in urbè rediens, aptis remedijs fuerit curandus.

Siccis autem petrosisq; & Sole adustis locis sponte nascitur, cum in Hispanijs, tum Galliâ Narbonensi, alijsq; fervidis regionibus. Floret Junio & Julio, Augusto semen maturum est. In Belgio aliquoties sata, altero tantum à satione anno floruit, atq; serius, & cum frigoris sit impatientissima, plerumq; prolatis floribus cõtabitur.

A B hac differre non videtur, quæ semine à Cretâ allato nata est amico, anno M D XCII. floruit sequente, nisi quod vegetior fuerit & magis luxurians, quia in culto loco nata: nã & folia valde tenuiter incisa, & gravis admodum odoris, flores pallidi, quatuor foliolis cõtantes, capitum rudimenta (floruit enim sub Augusti finem) tetragona. Missum verò semen Rutæ silvestris nomine.

HANC Dioscorides πήγανον ὀρεινὸν καὶ ἀγριον vocat, id est Rutam montanam & agrestem, ejus verò radicem μῶλυ ὀρεινόν, hoc est, Moly montanum: forte Ruta mas Pythagoræ apud Plinium. Hispani ab hortensi non discernunt, sed communi cum illâ nomine, *Ruda* appellant.

CIBIS damnatam refert Diosc. etenim si copiosius edatur, interficere: cutem, dum colligitur, inflare, & rubore quodam inficere cum pruritu & vehementi inflammatione: in Antidota autem ejus semen commodè addi.

RUTA SILVES. HARMALA. CAP. XXXV.

FRUTICOSA hæc est plâta, multos ab unâ radice emittens cauliculos, pluribus ramis donatos, pedales, ex viridi nigricantes: in quibus folia oblonga, densa, sive pingua & carnosâ, saturè virentia, multifida, Napelli tenuifolij (quem quidam Antitoram vocant) folijs non valde dissimilia, gustu lento, gumoso, amaro, aliquatulum tamen mordaci: flores in summis ramis candidi, quinque foliolis constantes, mul-

Harmala.

Harmala.

Ruta silvestris Cretica.

Nomina.

Facultates.

Harmala.

bus folia oblonga, densa, sive pingua & carnosâ, saturè virentia, multifida, Napelli tenuifolij (quem quidam Antitoram vocant) folijs non valde dissimilia, gustu lento, gumoso, amaro, aliquatulum tamen mordaci: flores in summis ramis candidi, quinque foliolis constantes, mul-

tes, multis in medio fibris luteis præditi: deinde capitula hortensis rutæ capitibus majora, molliora tamen quàm illa, & triangula, semine referta inæquali, anguloso, ex rufo nigrescente: radix dura est, minimi interdum digiti crassitudinem æquans, fibrosa, colore ex luteo pallecente. Tota autem planta graveolentis, atque adedò ingrati, odoris est.

Plurima in Castellâ novâ, circa Madritium & Guadalajara, collibus & læto solo provenit. Floret Julio & Augusto, semen Septembri maturum colligebam. Sed & florentem & semine prægnantem etiam Octobri istuc reperiebam. In Belgicâ sata, aliquot nonnunquam annos perduravit, sed vix, aut rarò admodum ad florem pervenit, utpote quæ non secus ac superior, frigoris sit valde impatiens. Viennæ autem aliquot etiam annos semine natam alui, sæpissimè egregiè florentem, aliquando etiam deciduo flore trigona capita proferentem, quorum tamen inane esset semen.

HANC etiam, *πῆζανον ἄγριον* appellari, testis est Dioscorides: Cappadocibus autem *μῶλω*, alijs *ἀρμαλα*, Syris *Besafa* dici: Latini Rutam silvestrem & Harmalam vocant. Castellani *Gamarfa*, & *Cogombrillos amargos*, id est, exiles Cucumeres amaros nuncupant.

SEMEN cum melle, vino, croco, fœniculi succo, ac gallinaceo felle, tenetur contra retusam oculorum aciem, referente Dioscoride.

BELLONIVS lib. II. Observationum cap. XXI. ait, arenosis circa Alexandriam Ægypti locis nasci, & apud Arabes, Ægyptios, Turcos vario in usu esse: præsertim verò hanc apud eos invaluisse consuetudinem, ut ejus fumo singulis diebus mane suffiantur, sibi persuadentes, noxios spiritus hac ratione abigi. Quæ adedò res illi herbæ, & ejus semini, tantam celebritatem peperit, ut nullæ sint adedò viles Institorum officinæ, quæ eam non habeant tamquam preciosum aliquod medicamentum.

SCORSONERA.

CAP. XXXVI.

TRAGOPOGIS adnumerandas esse eas plantas, quas vulgò Scorsoneras appellant, nemo est, ut arbitror, in re herbariâ mediocriter versatus, qui dubitet, cum totâ facie illis respondeant. In eo tantum differre videtur, quod illorum radix minimè sit vivax: sed seminis partum subsequente hieme perire solet: Scorsonera verò perenni sit radice, vel saltem multos annos (licet singulis florem & semen proferat) perdurare solet.

Ad hujus genera referendas esse existimo nonnullas stirpes, quas in Pannoniâ & Austriâ observabam.

Scorsonera major Hispanica I.

PRIORI, angusta sunt folia, Hispanicæ angustifoliæ, quæ odorato flore est, proxima, sive Bohemicæ adedò vicina, ut ab illa differre non putem: caulis, flores, radices lacteo succo turgentes, foris nigricante cortice tectæ, intus candidæ admodum, conveniunt. Huic iconem Latifoliæ Hispanicæ præposuimus, ut quæ sit inter utramque differentia, facilius observari possit.

LATIORA brevioraq; habet Altera folia, Bupleuro latifolio, sive Elaphobosco Mompeliano non valde dissimilia, crassiora tamen & duriora, quinque nervis, seu venis per longitudinem excurrentibus, distincta, cærulei quodammodo viridi permixti coloris, gustu verò aliquantulum amaro & fervido: caulis inter hæc assurgit gracilis, pedalis altitudinis; striatus, raris folijs septus, cui insidet flos superior similis, luteus, magnus, quo marcido nascitur in calicibus semen oblongum, asperum, Tragopogo simile, sed minus, in villosâ materiâ albâ latens: radix pollicaris est crassitudinis, interdum major, longa, nigro rugosôq; cortice tectâ, intus albâ, quæ contracta, lacteo succo manat, successu temporis flavescente, superiore parte, hirsutâ veluti cæsarie donata est, & in plura capita plerumque extuberat, ex quibus folia prodeunt.

TERTIA, firmatur crassâ radice, longâ, nigro, denso, rugoso cortice præditâ, lacteo succo plena, quæ nonnunquam superiore parte in plura capita, quæ admodum præcedês, extuberat, crassitudine minimi digiti (novellarum plantarum instar) villosâ: ex quibus multa nascuntur

Tragopogon & Scorsonera differentia.

I. Scorsonera major.

II. Scorsonera humilis latifolia.

III. Scorsonera humilis angustifolia.

Scorfonera humil. angustifol. Pan. III.

Scorfonera humilis latifol. Pan. II.

1117. Scorfonera maior angustifol. Carol. flora.

folia Tragopogo similia, firmiora tamen, breviora, & ejusdem, cum præcedentis folijs, coloris: inter ea excrefcit humilis, palmum vix excedens caulis, aliquot brevibus foliolis feptus, cavus, florem in summo fastigio ferens flavum, alteri ferè similem: semen deinde in longioribus caliculis Scorfonerae Hispanicae semini par, minus tamen, quod maturitate, levissimo auræ flatu excutitur, & ejus arbitrio fertur.

FREQUENTIA sunt Quarta folia longa, Tragopogi folijs minora & angustiora, inter quæ cubitalis assurgit caulis, cavus quidè ille, sed firmus, durus, viridis, aliquot oblongis folijs septus, & supremâ parte in binos aut plures ramulos divisus, ferentes in longioribus calicibus, florem Scorfonerae Angustifoliae floribus non dissimilem, nisi quod paulò minor sit, & coloris ex caruleo purpurascens, jucundi odoris, pastillorum è benzoino confectorum nidorem quodammodo amulantis, sed fugacis admodum: sena deinde, octona, aut plura in singulis calicibus semina, Scorfonerae seminum amula, quæ matura, cum suo pappo à vento excutuntur: radix singularis, minimi digiti crassitudinem æquat, densòque, foris nigricante, & rugoso cortice obducta, supremâ parte hirsuta, & villosa, quæ vulnerata succum exstillat initio lacteum, deinde fulvescètem, gustu primùm gummoso, postea aliquantulum acri: vivax est, ut

S. hispanica
Lam. 7. 15

S. hispanica
Lam. 7. 112
S. p. h. h. h.
M. 243
Lam. 7. 21

S. anethica
W. 24. 7. 149
Scorfonera angustifolia
M. 243
Lam. 7. 20
S. p. h. h. h.

Scorfon. angustifol. elatior Pan. 1111.

Hieracium i. latifolium.

est, ut reliquarum radices, vetustate crassior evadēs, & superiore parte in plura capita subinde extuberans.

Similis planè ea est, quæ in colle oppido Stampfen vicino, duobus ultra Posoniū Vngariæ celebrem urbem miliaribus invenitur: nisi Stampfiana angustiora folia habèret, calices breviores, semen crassius, brevius, Cnici fermè semini æquale.

PRIMUM genus, in Hamburgensi monte, octo infra Viennam miliaribus herbofo quodam loco & arboribus circumsepto observabam. Alterum, in monte Badensibus thermis imminènte vicinisque alijs. Tertium & Quartum, non modò in Hamburgensi monte, quâ parte glaber est, & tenui gramine duntaxat reclusus, & quâ Austriam spectat, sed etiam in vicino Prellenberg, Leytenberg, catenâ illâ montium à Calenberg ad Alpes excurrentium & plerisque Vngariæ locis, nascuntur, Florent Aprili & Maio: semen interdù Maio, aut sub Junij initium maturescit.

SECUNDVM porrò genus, Scorfoneram humilem latifoliam appellare licebit: ut Tertium humilem angustifoliam: Quartum autem, Scorfonera elatior angustifolia purpureo flore cognominari poterit.

An verò similibus facultatibus præditæ sint hæ Scorfoneræ, quibus celebrè illam, & aded decantatam Hispanicam pollere aiunt, neminem adhuc periculum fecisse arbitror.

HIERACIUM PANNONICVM.

CAP. XXXVII.

INSIGNIS etiam in Hieracio observatur varietas, per Pannoniam, Austriam, vicinâsque regiones: nam præter ea quæ cum alijs Provincijs alunt genera, nonnulla observare memini, quæ nusquam alibi sese mihi obtulerant.

PRIMUM autem locum Latifolio dabo, cui quina aut sena sunt folia, humi strata, lata, Intybo sativo latifolio, non multum dissimilia, in ambitu nonnihil linuosa, interdum etiam laciniata, mollia, hirsuta, nigricantibus maculis sæpissimè infecta, aliquando nullis, lacteo succo turgentia: inter quæ caulis exit cubitalis, cavus, raris folijs septus, in quo plerumque unicus (nonnumquam alter & tertius) flos ex crassiusculo nigrâq; lanugine hirsuto calice emicat, Hedipnoidis flori similis, sed pallidior, plenus, nonnihil odoratus: semen deinde oblongiusculum, comâ incanâ pappi instar præditum, ut Tragopogi semen, quod maturum levissimo flatu dispergitur: radix illi minimi digiti crassitudine, nigro atque crasso cortice obducta, lactei succi plena.

Invenitur plerisque Vngariæ, Austriæ superioris & inferioris, atque Moraviæ montibus, gramineis & simul apricis locis, siccioribusque pratis. Inveniebam etiam & maculis lividis, & nullis maculis insignito folio, siccioribus

Magna Hieracy varietas.

Hieracium latifol.

Natalis.

cioribus circa Francofurtum pratis. Floret Maio, semen plerumque maturum Iunio.

II.
Hieracium
maius latis
folium.

CUBITALES atque etiam bicubitales interdum sunt Alteri caules, firmi, rotundi, quādam lanugine obfiti, quos inordinata, sive confuso ordine nascentia, multa ambiunt folia, tres uncias aut amplius longa, unam lata, mollia, in ambitu dentata, lacteo succo plena: summus caulis in aliquot ramulos finditur, sustinentes imbricata capitula, è quibus prodeunt flores lutei, denis, duodenis, aut pluribus foliolis, extimā parte incisus, constantes, medium occupantibus multis luteis fibris: radix minimi digiti crassitudinem æquat, multisq; tenuibus fibris capillata, singulis annis augetur, & ad latera novos, frequentioresq; caules profert. 2. Ejus genus invenitur graciliore caule, angustioribus, & vix semunciam latis folijs, in reliquis conveniunt.

Hieracij III. genus alterum angustifol.

III.
Hieracium
maius angu-
stifol.

TERTIO cubitales etiam assurgunt caules, rotundi, superioribus minus crassi, frequentioribus durioribusque villis obfiti, quos similiter confuso ordine ambiunt multa folia, superioribus angustiora, breviora, duriora, non minus tamen lacte turgentia: summus caulis etiam finditur in ramulos, imbricata capitula ferētes, è quibus exoriuntur flores, superiori ferē similes: radix superioris radice minus crassa, perinde tamen fibrosa, & in novis prolibus educandis fertilis.

2. Illius etiam genus observabam angustioribus folijs, & multo longioribus, licet non minus duris, quod alioqui, totā quodammodo facie ipsi respondet.

Magnam verò affinitatem hoc genus habet cum grandiore Hieracio apud Belgas secundum publicas vias inter frutices nascente.

Nascuntur omnia in extremitatibus sicciorum pratorum inter vepres, etiam ad cæduarum silvarum margines.

PLANTARVM similitudo facit, ut duobus postremis generibus, Quartum subijciam, non in Pannoniā natum, sed in Britannia anno M. D. XXXI. observatum.

CUBITALES verò habet id genus interdū caules, striatos, digito graciliores, ex viridi purpurescentes, quos nulla serie disposita, sed inordinata ambiunt folia, Conyze majoris folijs non dissimilia, non ad eò tamē pingua, latā sede caulem amplectentia, in circuitu dentata, extremo mucronata: caliculi summo caule ex foliorū alis emer-

gentes, oblongis pediculis insident, villosi, qui in luteos flores reliquis Hieracij ferē similes sese explicant: ijs succedit semen oblongiusculum, striatum, candicans, quod cum pappo levi aurā dispergitur, ut in congeneribus plantis: radice est vivace, multis longis, crassiusculis, nigricantibusque fibris constante, quæ singulis annis numerosiorem caulium sobolem procreat.

Impensè amara est hæc planta, nusquam sponte nascens mihi conspecta: sed Londini duntaxat, in hortis doctissimorum viroreum Ioannis Richæi & Hugonis Morgani Pharmacopolarum Regionum, qui Cichoreum montanum nuncupabant, ex borealibus Britannia regionibus, in quibus sponte crescit, delatam. Floret Iunio & Iulio, semen Augusto maturum.

Cichoreum
montanum.

ALIOVOT Quinto sunt folia è radice prodeuntia, uncialis ferē latitudinis, oblonga, molli crispāque lanugine admodum hirsuta, & quodammodo incana, lacteo succo prædita, inter quæ prodit caulis, pedalis ut plurimum, villosus, quem per intervalla ambiunt folia, ijs quæ ad radicem nascuntur, breviora quidem, at triplo latiora, & in mucronem desinentia, non minus quàm illa villosa, aut lacteo succo turgentia: unicum fert summo fastigio capitulum, è multis hirsutis & incanis foliolis compactum (nonnunquam autem in lateribus alterum & tertium) quod sese explicat in florem Hieracij floribus similem, multis folijs luteo colore tinctis constantem, & tandem in pappum cum suo brevi, nigro semine evanescentem: radix nigricat, multis tamen candicantibus fibris prædita, singulis annis novos caules producit. Tota planta valde amara est.

V.
Hieracium
alpinū hirsu-
to folio.

Natales.

Invenitur in herbosis Alpium jugis, ubi Iulio, interdum tantum Augusto floret: in hortis au-

Handwritten notes:
Hieracium umbellatum L.
M. D. C. C. C. C. C.
Linn. L. 326

Handwritten note:
Cypripedium L. 1135

Hieracium v. villosum.

Hieracium vi. montanum.

eis autem, Maio, semen Iunio perficit. An porro ea planta quam Dalechampius Sonchum lanatum appellat?

SEXTI radix digiti crassitudinem interdum æquat, longa, nigricans, tenuibus fibris prædita, summâ parte, in plura nonnunquam capita, extuberans, quæ summâ tellure sena aut plura oblonga folia, semunciam ferè lata, & nonnihil incana proferunt: è singulis radicis capitibus, prodeunt inter folia, singulares cauliculi, duri, nudi, dodrantales, aut palmares tantùm, unicum florem sustinentes, è multis oblongis, extremo insectis foliis, luteoque colore præditis, constantem: quo defluente, semen oblongiusculum cum pappo levi auræ flatu excutitur.

vii.
Hieracium
montanum.

In omnibus illis montibus à Calenberg (Danubio imminenti binis miliaribus supra Vien-
nam) ad Alpes excurrentibus nascitur. Floret Maio.

Natalis.

2. Aliud ejus genus invenitur, cujus folia nonnihil in lateribus laciniata sunt, fermè instar foliorum Leucoij marini, minus incana: flos aureo colore magis rutilat, alioqui per omnia simile. Vtriusque planta lacteo succo plena, & amariusculo gustu est.

vii.
Hieracium
humile.

SEPTIMUM genus, in Pannonicis Observationibus, quarto loco inter Scorfoneras reposueram, nunc, propter radicis cum illis dissimilitudinem, inter Hieracij genera commodius referendum censeo. Angustis autem id constat folijs, Tragopogo aut Scorfoneræ angustifolix proximis, carinatis, colore cinereo, digitalis lógitudinis, lacteo succo plenis, amariusculis; ex quorum medio exilit tener cauliculus, dodrantalis, per quem sparsa sunt rara folia, alijs minora: is in aliquot ramos divisus, sustinentes capitula, aliorum more, squamata, quæ in luteos flosculos Tragopogo similes, sed minores explicantur, maturitate in pappum evanescentes: radix nigra est, multis fibris albis capillata, lateribus propagines quotannis agens.

Copiosè nascens illud duntaxat observabam in saxis ad Gatingam Carthusianorum cœnobium, Julio flores proferens.

viii.
Hieracium
montan. laciniato folio.

Ex radice obliquâ & rugosâ, minimique digiti crassitudine, multis etiam fibris donatâ, aliquot extuberant Octavo generi capita, unde sena aut plura enascuntur folia, unius, duarum, & trium unciarum longitudine, semunciam lata, crassiore nervo per mediam longitudinem excurrente, mollia, brevi incanâque lanugine prædita, infimâ parte valde laciniata & angustiora, supernâ verò latiora, sed dentata duntaxat, candido succo turgentia: è quorum medio, bini aut terni emergunt cauliculi, palmares, enodes, foris læves, intus concavi, sustinentes flores luteos, Quinti generis floribus similes, quibus tamen color paulò saturatior, semen maturum, tenue, longiusculum, nigrum, pappo involutum, à vento abripitur. Crescit in Leytenberg, Florétque Iunio.

QUATER-

Cum. pan. 648
Aquilegia hesperia
W. sp. 3. 1172
Lam. 3. 130

Cum. pan. 649
Lappula minima, Lam.
Lam. 3. 114
Lappula parviflora, Willd.
Sp. herb.
Sm. p. 3. 378
Hieracium minimum
L. sp. 1172
W. sp. 386

Hieracium
 XX.

QVATERNIS aut quinis à radice prodit Nonum genus folijs, Hieracio vulgari formâ non dissimilibus, sed mollioribus, superne magis villosis, inferne pænè glabris, lacteo succo plenis, & subamaris, inter quæ prodit caulis pedalis aut amplioris longitudinis, gracilis, hispida, ferens in summo veluti umbellam quandam caliculorum etiam villosorum, qui dehiscentes, ostendunt flores Hieracij vulgaris floribus pænè similes, sed colore longè elegantiores, nempe impensè flavos, & quasi aureos, multis foliolis extremâ cuspide crenatis cõstantes, inter quæ flava stamina, odoris non ingrati: semen in pappum aliorum congenerum instar evanescens: radix perennis, multis candidis fibris prædita, & subinde adnatis virgulis humi sparsis sese propagans. Flores promit Iulio & Augusto.

Natum hoc est apud Batavos, semine Viennâ Austriæ accepto. ALTERA etiam planta istie mihi nata semine ex Italiâ misso Hieracij intybacei appellatione, quæ, mea opinione, verius ad Cichorij genera referenda videtur.

Hieracium
 intybaceum
 quod esset X.

Ea ex singulari radice statim multa promit folia Cichorio silvestri similia, cruce modo in lateribus divisa, & veluti erosa, deinde inter illa multos breves cauliculos minoribus folijs, minúsq; incisus cinctos, & in frequentes ramulos divisos, dodrantales aut longiores, nudos, summo fastigio sustinentes calicem sive capitulum septem aut octo squamis hirsutis cõstitans, è quo flos exit denis aut duodenis folijs exterioribus, totidem internis, minoribus præditus, coloris elegantis ex purpurâ rubentis, cui succedit pappus, in quo oblongum & gracile semen fuscum.

Annua videtur planta, subinde tamen novos flores proferens, ut totâ æstate, imò etiam in medium usque Autumnum, florida conspecta sit.

XI.

IAM descriptis conjungendum est pusillum illud Hieracij genus, cujus iconem & ipsam descriptionem etiam Londini mihi communicabat anno M. D. XXCI. Thomas Pennæus V. C. his verbis:

Hieracium
 minimum.

Hieracium minimum planta dodrantalis, aut paulò altior, radice singulari, tenui, albâ, paucis fibris vestitâ: folia ab radice quinque sex, septem, quandoque plura, bellidis ferè, sed paulò longiora & serrata: è quorum medio caulis exit unicus, quâdoque duo, vel tres, folijs omnino vidui, fistulares, juxta radicem rubentes, interdum verius summum ramosi, ramis juxta exortum rubentibus: caules omnes versus capitula, contra ferè quàm in alijs plantis extuberant crassioresque fiunt, singuli singula capitula globosa sustinentes, ex quibus flores parvi, lutei, ex apicibus constantes, & tandem pappescentes exoriuntur. Lactescit & amariuscula est.

Lappula parviflora
W. sp. 3. 1172

Provenit inter segetes, locis parum arenosis, & terrâ friabili: frequens in Angliâ multis Natalis. in locis, aliâs, nusquam nisi in agro Heidelbergensî, unico tantum loco, me vidisse memini. Julio & Augusto floret. Hæc Pennæus.

Hujus porrò siccam plantam, aut certè valde similem, adferebat anno M. D. XCIII. & mihi communicabat, Gulielmus de Mera Medicus, monens, flores in pappum non evanescere, sed sine pappo, in caliculis (ut etiam in siccâ plantâ observabam) semè oblongiusculum, maturitate nigricans, relinquere. Animadvertēbam præterea, tenuissimos esse caules, palmum altos, lignosos, supremâ parte laxiores, & concavos, octo aut decem interdum, simul à capite radice inter folia prodeuntes, qui, circa summum, ubi laxari incipiūt, aliquando gracilem ramulum, summo etiam fastigio laxiorem, & flosculum ferentem flavum, adnatum habebant: radix tenuis erat, & candicans.

CETERVM Dioscorides Hieracium (cujus haud dubiè hæc sunt genera) vim refrigerandi, & modicè subadstringendi habere auctor est, eam ob causam stomacho æstuanti, & inflammationibus prodesse, impositum: succum, erosiones stomachi sorbitione mitigare. Herbam cum radice impositam, ictis à scorpione auxiliari.

CONDRIILA.

CAP. XXXVIII.

Duo Condrillæ genera in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam: quorum Primum nunquam ante mihi conspectum, ad Dioscoridis primum Condrillæ genus, meâ opinione, plurimum accedere videtur: Alterum multis alijs regionibus, & ante, & post etiam, obvium.

Condrilla prior Diosc. legitima.

LATA Primo generi sunt folia, Cichorij foliorum instar divisa, omnino incana, & densâ lanugine tomentoque obducta: inter quæ caulis emicat pedalis aut amplior, rotundus, candidus, in aliquot ramulos fissus, folijs minoribus, angustioribus, inordinatis septus, quibus (ut etiam ipsis ramulis) plerumque inhaerent grumi fulvescentes gummi istic concreti: flos extremis ramulis sustinetur, anthemidis flori ferè par, lutei coloris, maturitate in pappum evanescent: radix longa, nigricans, minimi digiti crassitudine, raris fibris prædita, & summâ parte in aliquot capita interdum divisa, è quorum singulis folia, qualia dixi, prodeunt. Tota (ut diximus) planta incana est, & succo prægnans, qui siccatus fulvescit, & acris est.

Invenitur Salmanticensî agro locis incultis, & multis alijs Hispaniæ, Augusto florens, vel etiam seriùs.

Nihil autem commune habet cum Zacyntha Matthioli, seu *Mazza di Cavalliero* Italicorum, ut quidam censent, qui hanc meam iconem, ex siccâ plantâ, quam in sportulis ex Hispaniâ attuleram, à perito pictore expressam, Zacynthæ, sive Cichorij verrucarij descriptioni accommodarunt, illius fortè iconis quæ apud Matthiolum ineptè expressa est, facie decepti: nam Cichorium verrucarium alia habet folia, quàm nostra, intubacea ferè, non incana, sed viridia, ramos valde striatos, & in frequentes ramos divisos, quorum lateribus, & cavis alarum, inhaerent brevi petiolo, parvi cichoracei flores, flavi non in pappum abeuntes, sed in capita angulosa & dura transeuntes, octogona plerumque, & clavæ ferreæ instar efformata, in quibus semen, ut in plantis (semine ex Italiâ misso) mihi Viennæ sæpius natis, non semel observavi. Quæ res adeò me cogit, ut Cichorij verrucarij legitimam iconem meæ Condrillæ Primæ subjungam, quò, utriusque collatione factâ, faciliùs studiosi discrimen animadvertant.

ALTE RVM planè viminale est, & longis, lentis, flexibilibus, candicantibus, sesquicubitalibus, & veluti visco oblitis, virgis constans, quæ frequentibus angustis, brevibusque foliolis oblitæ sunt: quæ secundùm radicem nascuntur majora sunt, longiora, in multas lacinias altè divisa Cyani ferè foliorum æmula: sed plantâ flores jam proferente, flaccescunt ea folia & pereunt,

Hieracium minimum altera forsa.

Facultatis.

1. Condrilla 1. Diosc.

Natalis.

Zacyntha Mazza di Cavalliero.

Cichorium verrucarium.

15. Condrilla viminalis.

Condriillæ genus elegans caruleo flo.

Condrilla altera Diosc. purgata.

Cichorium spinosum, L. sp. 1143.
null. dict.
N. 354
Lam. 1. 233

Lam. 1. 230

Leontodon tuberosum, L.
Lam. 3. 529

Euphorbia tuberosum
L. sp. 1212
null. dict.

Alterius generis nullus usus est apud Salmanticenses, quàm ad scopas conficiendas: & pueris, ad parandum ex ejus radice cum nigro melle, viscum, carduelibus alijsque aviculis capiendis idoneum. Arbitror tamen iisdem cum priore facultatibus pollere. Et Fabius Columna Condriil. i. Diosc. esse censet.

CETERVM Doctissimus vir Ferrantes Imperatus Neapoli ad me mittebat, superiore Autumno, aliquot tubera seu bulbos Cichorij illius tenellis & gracilibus cauliculis, parvis folijs & flavo flore, quod à plerisque, etiam ab ipso Imperato, Condriillæ genus alterum apud Dioscoridem censetur: tamen non desunt, qui Perdicion, cujus meminit lib. i. Hist. Plant. cap. xi. Theophrastus (Perdion enim in eo Auctore legere non memini) esse judicent. Pleraque etiam, inquit, herbaceorum ejusmodi radices habent, ut Aspalax, Crocus, & quod Perdicion appellatur: nam ei sunt radices crassæ, & plures quàm folia.

Condriilla altera Diosc. Imperato & alijs.

Perdicion Theophr.

Istam autem Condriillam nasci scribebat Imperatus in sepibus, via qua Neapoli Puteolos iter est: istic Scrofularia minore, ab alijs *Herba di latte*, à Pandectario Stridula dici.

Namina.

Illam etiam anno M. D. xcvi. Hispali accipiebam à Doctissimo viro Simone de Tovar ejus urbis Medico.

DOCTISSIMVS tamen Leonhardus Rawwolfius, duo alia Condriillæ alterius Dioscorid. genera observabat vicinis Halepo locis, ut è cap. ix. lib. i. itinerarij ejus apparet. In arvis, inquit, satis abundanter invenitur alterum Condriillæ Diosc. genus radice lævi, ex fusco flavescente, supernâ parte circiter minimum digitum crassa, quinque vel etiam octo transversos digitos longa, infimâ parte tenuiore, cui inhaeret rotunda alia radix castaneæ magnitudine, lacteo succo adeò plena ut turgeat. Superna radicis pars qua se in tres cauliculos dividit, multa habet oblonga & graminis instar angusta folia, simul nascentia, ad terram valde inclinata, inter quæ prodeunt cauliculi, aliquot folijs onusti, è quorum alis, longiusculi exeunt pediculi, singuli florem sustinentes Pillofellæ majoris (quæ Auricula muris à vulgo nuncupatur) flori æqualem, flavum. Non procul inde, asperioribus tamen, magisque petrosis locis, nascebatur aliud insuper Condriillæ alterius genus, radice & floribus cum superiore conveniens, cujus tamen folia latiora, magis villosa & cineracea, Holostei Mompelliani folijs ferè similia.

Condriilla altera Diosc. Rawwolfio.

CONDRIILLÆ alterius cauli & folijs concoquendi vim tribuit Diosc. ejus verò succo, ut Esculentis, incommodos palpebrarum pilos reflectat.

NON minus copiosè nascuntur in Pannoniâ, Austriâ & vicinis Provincijs, vulgata Sonchi genera, quàm in alijs regionibus: aliquot tamen lævioris generis istè præterea observabam, quæ silentio minimè premenda existimavi. Ea serie quadam hoc capite describemus: illorum autem Historiæ, lævioris vulgarissimi, qui valdè laciniosa habet folia, binas icones præfigendas esse censuimus, ut commodius inter se conferri possint.

Sonchus lævior vulgaris I.

Sonchus lævior vulgaris II.

2.
Sonchus lævior caeruleo flore.

CVBITALI autem vel ampliore excrescit Primus, quem non vulgarem observabam, caule rotundo, striato, lanugine obsito, intus cavo: quem ambiunt multa folia, ampla, aliquot profundis lacinijs utrinque divisa, extremo mucronata, latiore pediculo caulem amplectentia, in ambitu nonnihil dentata, subtus aliquantulum incana, lacteo succo plena: plurimos, in summo caule, flores profert, purpurascens & villosis petiolis inhaerentes, vicinis folijs, ut plurimum, constantes, Sonchi lævis vulgaris I. (cujus icon præfixa) floribus non dissimiles, sed elegantissimi coloris caerulei, qui per maturitatem in pappum cum semine cinereo exiguo evanescent: radix pollicaris est crassitudinis, oblonga, non in profundum acta, sed obliqua, candicans, dura, veluti internodijs distincta, multas circumquaque fibras crassas agens, & vivax, singulis annis novos ex latere caules profert.

Natalis.

Abundè nascitur in Durrenstein locis umbrosis, in Erschero jugo, paulò supra Gamingam, in Sneberg & Snealben, apud retorridum & pumillionem illum Pinastrum.

Floret istic Julio & Augusto, quo mense etiam semen ad maturitatem pervenit. In hortos translatus, maturius multò, imò interdum mense Julio denuo floret.

II.
Sonchus lævior purpureo flore.

ÆQUALIS ferè altitudinis sunt Alterius, aliquando, caules, graciliores tamen, neque striati aut villosi, vel intus cavi, sed pleni & firmi, satis tamen fractu contumaces: quos ambiunt minora quàm superioris folia, nec aded in lacinias divisa, angustiora præterea, in medio latiuscula, deinde sensim in mucronem desinètia, in ambitu dentata, lacteo succo prægnantia, gustu amaro: è summis foliorum alis, exeunt tenues firmiq; ramuli, quaternos aut quinos flores in oblongis caliculis ferètes, quinis foliolis per extremum laciniatis constantes, colore purpureo, medium occupantibus aliquot staminibus, qui deinde in pappum cum suo semine abeunt: radix fibrosa, vivax, prioris radice minor, non pauciores tamen, quotannis novos caules producens.

Natalis.

Crescit cum superiore, paulò supra Gamingam abundanter: crescit & alibi, velut in Pannoniâ

Sonchus laevis Austriac. III. caeruleo flo.

Sonchus laevis Pannon. IIII. purp. flo.

Sonchus laevis Austriac. v. altiss.

*Carduus pannonicus, -
Nudi, duct.
Pannonicus purpureus, L. 4. 1121
H. Cey 383
Lam. 2. 74*

Sonchus oleraceus, L. 4. 1121
H. Cey 383
Lam. 2. 74

noniâ & Hirciniâ silvâ, sed minor. Floret plerumque Julio, vel interdum paulò maturus.

HUMANAM altitudinem superat Tertius, caule pollicaris crassitudinis, firmo, striato, laevi, nec ullis spinis aspero, quem frequentia folia, quatuor aut aliquando binis tantum lacinijs æqualiter respondentibus divisa, latâ basi & utrinque appendices habente amplectuntur (de ijs loquor quæ in infimo & medio caule sunt, suprema enim nullas lacinias habent) omnia spinis in dorso, sive costâ, carentia, dura tamè, & in ambitu creberrimis asperisq; denticulis ferrata, supernè viridia, infernè subcinerea, lacteo succo plena: supremis caulibus villosus aspersus est, & in aliquot ramulos dividitur, qui flores æquali altitudine, & quasi umbellarum ritu nascentes, sustinet, non magnos quidem, pro stirpis amplitudine, sed Sonchi vulgaris laevis luteo flore, vel ejus qui caeruleum fert florem, pares, similiter è caliculo villosò prodeuntes, multis luteis & per extremum incisus foliolis medium orbem cingentibus constantes, numerosis in medietate staminibus aureis, qui maturi in albâ lanuginem resolvuntur, in quâ latet semè, ejus, qui caeruleum fert florem, semini, valde simile, striatum, cineraceum, quod cum suâ lanugine à vèro rapitur: radix crassa, candicans, fibris donata, singulis annis novos stolonès profert, & adnatis ad latera se propagat.

III.
Sonchus laevis altissimus.

Invenitur in paludosis salicetis & harundinetis, juxta piscinas, & stagnantes aquas, supra Badam Austriæ urbem, via quæ Neapolim Austriæ

Austria ducit, & supra Triebswinkel pagum, quibus duntaxat locis observabam. Floret Julio.

Cum porro hæ plantæ Sonchi sint haud dubiè genera, iisdem etiam facultatibus præditas esse, verisimile est. Dioscorides autem, Vtriusque Sonchi vim refrigerare, modicèque adstringere auctor est, propterea æstuanti stomacho & inflammationibus illitu prodesse, succum, Stomachi rosiones, sorbitione mitigare, lac elicere, in lanâ appositum, sedis ac vulvæ collectionibus, opitulari; Herbam autem & radicem, emplastri modo impositam, scorpiorum ictibus subvenire.

CIRSIVM

CAP. XI.

SEd & plura inveniuntur Cirsij genera, quorum (quæ ab alijs non descripta comperimus) historiam hoc capite pertexamus.

Cirsium Pannonic. i. pratense.

Cirsium Anglicum II.

Cirsium Pannonic. i. pratense.
Sm. p. 3. 393
Cirsium Pannonic. i. pratense.
Linn. p. 1701
Cirsium Pannonic. i. pratense.
Linn. p. 1701
Cirsium Pannonic. i. pratense.
Linn. p. 1701

Cirsium Pannonic. i. pratense.
Linn. p. 1701
Cirsium Pannonic. i. pratense.
Linn. p. 1701

1.
Cirsium pratense.

QVINA aut sena Primum genus statim à radice promit folia, circiter tres uncias longa, unam lata, sensim in mucronem desinentia, latiore verò circa pediculum basi, subhirta, & crebris spinulis per circumferentiam prædita, cæsi coloris: ex horum medio, caulis emicat pedalis, aut etiam cubitalis, tenuis, firmus, lanugine quadam obsitus (per quem sparsa sunt folia jam dictis minora) unicum in summo plerumque ferens caput, nonnunquam alterum & tertium, multis squamulis imbricatim compactis, nonnihil purpurascens & acutis asperum, quod in stamineum florem expanditur, vulgarium Cirsiorum modo, colore purpureo: semen etiam illorum semini non dissimile, multâ lanugine involutum nascens: radix multis nigricantibus & duris fibris prædita est, eamque supremo capite hirsutam, vetustorum foliorum nervi remanentes efficiunt.

Nascitur inter arbores in declivi montium supra Pannoniæ urbem Sopronium: sed montanis pratis quæ secundum Danubium extenduntur, multo abundantius. Iunio floret, & subinde semen etiam profert.

PROXIMUM locum dabimus Alteri Cirsij generi non minus eleganti, cujus descriptionem & iconem mihi anno M. D. XXXI. communicabat Londini C. V. Thomas Pennæus Londinensis medicus.

Singulari caule est hæc planta, cubitali aut ampliore: folia per caulem alterna, longa, in ambitu spinulas minimè pungentes habentia, quorû supinæ partes virent, pronæ albicant, & canâ

11.
Cirsium Britannicum.

Natalis.

& canâ lanugine obducuntur: in summo caule capitulum unum carduorum modo est, quasi ex squamis mucronatis compactum, florem sustinens satis magnum, ex multis apicibus, colore ex rubro purpurascente, ac tandem in pappum abeuntem: radix est nigricans, fibrata, quandoque per magnas fibras se propagans.

Provenit in pratis ad radices montis Engleborow totius Angliæ celsissimi in Comitatu Eboracensi. Floret Julio & Augusto.

Cirsium III. montanum.

Cirsio v. congener, Card. bulbos. Monsp.

MULTA etiam profert Tertium, folia, oblonga, Centaurij majoris non laciniati, foliorum propemodum æmula, brassicæ foliorum colore & viriditate, satis carnosâ, in ambitu crebris aculeis prædita: inter quæ medius exit caulis, cubitalis aut amplior, striatus, quem alternè ambiunt folia superioribus minora, latiore pediculo eum amplectentia, & veluti membranaceas quasdam alas, ad proxima folia, secundum caulis, cui adnatæ sunt, longitudinem producentia, eâ de causâ caules quodammodo alati apparent: summus caulis in hispidum, multisque squamulis imbricatum caput desinit, quod tandem in stamineum florem purpureo colore rubentem explicatur, & propendet: in superioribus alis nascuntur interdum ramuli quadam lanugine obsiti, similes sustinentes flores, qui deinde, ut alij, in pappum & lanuginem resolvuntur, semenque in eâ reliquis simile occultant: radix minimi interdum digiti crassitudine, aliquot fibris donata & vivax, singulis annis propagines è lateribus fundit.

III.
Cirsium montanum L.

Crescens hoc genus observabam in montanis quibusdam silvis Pannoniæ, ut supra Pofonium & Memethwywar, alijs etiam ad Alpes tendentibus, supra Badenses videlicet Thermas, & vicinis. Florebat Junio.

Natalis.

Hujus meminit Dodonæus in Appendice ad Purgantium Stirpium Historiam, quam seorsim, ante quàm Pentades evulgaret, publici juris, fecerat: & primo postea loco descripsit cap. XIX. Lib. v. Pemptadis v.

VULGARE iisdem locis etiam est montanum aliud Cirsium, quod aliquando in Belgicæ hortis ali memini, caule striato, folijs paululum laciniatis, mollioribus quàm in superiore genere, similibus tamen floribus, radice etiam fibrosa & vivace.

IIII.
Cirsium montanum L.

AD Cirsij proculdubio genera referendum est id Cardui, sive Spinæ molle genus, quod in bicubitalem, & majorem interdum altitudinem excresecit pollicaris crassitudinis caule, striato, incanâ tomentaceaque lanugine obsito: folia illi majora quàm in superioribus generibus, magis carnosâ, succi plena, viridia, in ambitu dentata, mollibusque spinis hirta: capita in summo caule summisque ramis majora jam descriptis, quæ in stamineos purpureo colore nitentes flores expansa, maturitate in pappum resolvuntur: ra-

V.
Cirsium max. montanum incano fol. bulb. radice.

tur: radix multis crassis fibris, Asphodelinos bulbos fere referentibus, & oblongis firmatur.

Natalis.

Nascitur in montanis pratis, etiam ad piscinarum udos margines, inter salices americanas quoque, & harundines. Floret Julio.

Nardus montana Mompelliana.

Similem plantam, sed longè minorem in pratis urbi Mompelliana vicinis olim eruerememini, quam tum nonnulli, qui in Stirpium cognitione egregiè versati esse credebantur, pro montanâ Nardo nobis obtrudere volebant: noster Lobellius postea Carduum bulbosum Mompellianum appellavit.

Nemosa.

Κίρσις porro nomine Græcis, Cirsij autem, Latinis, commodè, meo iudicio, hæ stirpes nuncupari possunt: nullum verò nomèn vulgare illarum intellexi.

AN verò Cirsij veterum facultatibus respondeant, ignorare me fateor: & iudicium de ijs ferre difficile. Nam neque Dioscorides suo Cirsio ulla vires tribuit, nisi quas ex Andrea descripsit.

Cirsium tertium Dodonæi. Varietas.

CETERVM non minus vulgaris agro Viennensi, multisque Pannoniæ locis & apud Francofurtum, est, quam in Zelandia, Flandriæ Hollandiæque maritimis, Spina illa quam Claris. Dodonæus inter Cirsij genera tertio loco recenset, magno, valde spinoso, nutanteque capite, è que flos multis purpureis elegantissimisque staminibus constans emergit & explicatur: floret cum Cirsij generibus Iunio, & Julio, quibus etiam persimile semen habet. Id niveo flore variare aliquando memini.

CARDVVS MOLLIOR.

CAP. XLII.

CARDVI nomine has stirpes appello, tametsi inter Acanacei generis plantas recensendæ non videantur, cum nullo spinarum vallo munita sint: propter similitudinem tamen, quam cum mollioribus quibusdam vulgaris notitiæ carduis habent, in illorum classem rejeci.

Carduus mollior I.

7. Carduus mollior laciniato fol.

Carduus mollior
L. p. 1157
Sp. 1157
Lam. 1. 550

Natalis.

PRIMVS, multa secundum radicem habet folia, cum humi sparsa & jacentia, tum surrecta, infernè canâ mollique lanugine obfita, supernè virentia, valde laciniata, & ad medium usque nervum dissecta, Calcitrapæ, sive cardui muricato capite, mollioribus & tenerioribus folijs panè similia, nullis tamen spinis horrentia, gustu primùm exsiccante, deinde amariuscule: è quorum medio unus aut alter caulis assurgit cubitalis aut amplior, teres, rotundus, striatus, purpurascens, & molli quadam lanugine obfusus: inferiora folia per infimum caulem sparsa, etiam laciniata sunt, licet jam dictis minora, quæ verò supremum caulem ambiunt, oblonga, angusta, nullis lacinijs divisa, mucrone ut plurimum purpurascente: extremi caules in aliquot ramos interdum dividuntur (magnâ tamen ex parte singulares sunt, unicumque sustinent caput) qui capitula sustinent, ex multis tenuibus squamis imbricatim dispositis composita, molliter echinata, quorum medium, occupat stamineus & villosus flos, coloris purpurei elegantissimi: flori flaccido & evanido succedit semen angulosum: radix digiti crassitudinem nonnunquam æquat, subfusca, longa, aliquot fibris donata.

Invenitur totâ illâ montium catenâ, quæ à Calenberg & Danubio, cui imminet, ad Alpes usque extenditur, & deinde per Leytenberg, rursusque per Prellenberg & Hamburgerberg ad Danubium duobus supra Po-

sonium miliaribus reflectitur. Floret Maio, semen perficit Iunio & Julio.

11. Carduus mollior Lapathi folio.

PEDALI assurgit Alter caule, utcumque crasso, striato, nonnihil lanuginoso: folia illi circa radicem majora, Lapathi folijs ferè similia, aut potius illius plantæ, quam vulgo Totam bonam, sive Bonum Henricum cognominant, quæ pediculo adhærent, latiora, & quodammodo angulosa, extremâ verò parte mucronata, in ambitu aliquantulum sinuosa, & mollibus veluti aculeis obfita, supinâ parte virentia, pronâ verò, omnino incana, foliorum

albæ

Carduus mollior II.

albæ Populi instar, & densâ lanugine obsita, gustu initio exsiccante, deinde amariuscule, quæ verò caulem amplectuntur, minora sunt & angustiora, ex quorù sinu circa summum caulem ramuli exeunt, terna, quaterna, aut plura sustinentes capitula squamata, Cyani, aut laccæ capitulis respondentia, quæ, dū expanduntur, florem promunt ex cæruleo purpurascens, & semen deinde continent lanugine involutum, cyani semini non valde dissimile, sed paulò majus, candicans: radix nigra, aliquot tenuibus fibris prædita, dura, vivax, è lateribus propagines spargit.

Hunc eruebam, circa secundum Sneberg, *Natales.* excelsi admodum montis, jugum inter saxa nascentem cum Auricula ursi flavo flore incano folio: deinde etiam in Etschero. Florebat utroque loco mense Julio. Viennam relatus & in horto repositus semè tulit Augusto, deinde perijt. Vbi tamen sponte nascitur, vivax est: nã superioris anni caules aridos retinentem, cum floreret, deprehendebam.

HVMILIOR hic est, neque palmarem altitudinem excedit, caule nõ minus crasso fermè quàm superioris, multis longis folijs exornato, supernè etiam virentibus, infernè canã (non tamen adeò densâ, ut superioris folia) lanugine vestitis, & molles quasdam spinas in ambitu obtinentibus, gustus etiã amari, initio autem adstringentis: summo cauli insidet singulare capitulũ squamatum, majus quàm præcedētis capita, ex quo flos mul-

tã lanugine ex cæruleo purpurascens pubescens exoritur: semen observare nõ potui: nam tametsi aliquot stirpes in horto magnâ diligentia excoluerim, quas loco natali & florentes & nondum florentes erueram, ad frugem tamen non pervenerunt, sed paulatim flaccescentes, prorsus tandem contabuerunt & perierunt: radix nigra, & frequentibus subnigris fibris prædita, subinde nova germina è lateribus producit.

Crescit in summis Snealben jugis, cum Auricula ursi quarta, quæ glabro & splendente est folio, carnei coloris flore. Floret verò Julio & Augusto. *Natales.*

GESNERO atque Benedicto Aretio notus fuisse videtur Prior, ex relatione Simleri ad calcem Commentarij de Alpibus, qui eum sic describit.

Ebedisicæ/ Carduus inter Carduos speciosissimus, folia habet mollia, ab una radice, per caulem rara, quæ referunt folia herbæ quam Mosolumen nominamus: altitudine cubiti in altum assurgit caulis: capita in summo sunt singula, interdũ bina, cærulea, quãdoq; alba, interdum purpurea, color collucet mixtus viridi tũ in capitibus, tum in supremis foliolis. Mollis est tota, & etiam spinis quas æmulatur, nam non pungunt. Radix subest longa & bifida. *Ebedisicæ Gesneri.*

Istam florum varietatem in meo non observabam, sed toto illo, quem dixi, tractu & circulo, unius duntaxat coloris ferentem florem, nempe purpureum elegantissimum.

CARDVI etiam mollioris genus elegans, præaltum, & radice serpente, videre memini in cultissimo horto C. V. Ioachimi Camerarij Reip. Noribergensis Medici primarij: cujus descriptione cum plerisque alijs summâ diligentia observatis in studiosorum rei herbariæ gratiam brevi in lucem emissurum speramus; tametsi in adornandis Matthioli Cõmentarijs quos Germanico sermone loquētes fecit, & valde illustravit, & iisdem in Epitomen contrahendis latinè scriptam egregiam jam collocarit operam, & multas novas icones intulerit. *Carduus mollis Camerarij.*

DE istarum Plantarum facultatibus nihil pronunciare possum, cum de illis, neque à rusticis, neque à montanis venatoribus quidpiam intellexerim. Ex earum tamen qualitatibus & temperamento, peritiores medici facile judicabunt.

CNICVS.

CAP. XLII.

LEGITIMVS Cnicus vulgaris est notitiæ, atque illius usus, omnibus fatis cognitus: de eo ut Lagamus, non est operæpretium: nam quotquot de re herbariã scripserunt, & ejus historiam dederunt, & iconem proposuerunt. Eam tamen huc intulimus, quia de alio Cnici genere, quod in Hispanijs observabam, sumus acturi, cum quo hujus icon conferri possit.

VNICVS

Cnicus vulgaris.

Cnicus alter Clusij, cœruleo flore.

Cnicus alter. VNICVS plerumque, Alteri Cnico est caulis: interdum statim à radice dividitur in binos, ternos aut quaternos ramos, cubitales, firmos & lignosos, perinde ac ipse caulis, nullis tamen, aut quàm paucissimis alijs ramis præditos: folia pænè Cnici vulgaris, candidiora, paulò longiora, & pluribus venis distincta: capitula Cnici, è squamis, imbricum instar, sibi invicem impositis, conflata, è quibus flos colore diversus: nam luteus non est, sed ex multis staminibus cœrulei coloris constat: semen Cnici semine minus & subrufum: radix pollicaris crassitudinis est, carnosà, succulenta, foris fusca, non annua, ut vulgaris radix, sed aliquot annis interdum permanens.

Natalis. Circa Cordubam in segetibus & agro Hispalensi invenitur. Floret Maio & Junio.

NOMEN vulgare, quod sciam, non habet: sed cum totà propemodum facie vulgarem Cnicum referat, Cnicum alterum nuncupavi.

Nomina. CNICVS autem legitimus Græcis κνικος: Mauritanis, *Kartan*, à qua voce Officinæ Cartamum appellarunt; Italis, *Saffarano Saracinesco*; Gallis *Saffran bastard*, *graine de Perroquet*, quòd ejus semine Psittacos alere soleant: Hispanis, *Alaçor*, *Açafran salvaje*: Germanis *wilder Saffran*. Alterius nullum nomen vulgare novi: neque ejus facultates còpertas habeo.

Facultates. DIOSCORIDES verò scribit, Seminis tuisi, & expressi succum, cum aquà mulsà, vel jure gallinacei, alvum purgare, sed stomacho adversari: lac cogere, & magis ipsum resolvendæ alvi facultate donare.

SCOLYMVS THEOPHRASTI.

CAP. XLIII.

Scolymus Theophr. à Scolymo Dioscor. differt. THEOPHRASTI Scolymus à Dioscoridis Scolymo valde differt, ut peritiores omnescient: nam Theophrasti Scolymus ignotus fuisse videtur Dioscoridi: Dioscoridis autem Scolymum probè novit Theophrastus, qui Cacti appellatione eum donat. Nos autem de Theophrasti Scolymo hoc capite agemus, & sub ejus finem, Dioscoridis Scolymi mentionem subijciemus.

Scolymus Theophr. ALIQUOT autem profert ab eadem radice, Scolymus Theophrasti, caules, cubitales, ramosos, spinis horrentes, ad quorum singulas alas nascuntur saturè virentia folia, sinuosa, & albis spinis horrida: flos illi luteus, Cnici floris fermè instar, è spinosis capitulis emergit: quibus succedit semen latum, foliaceum, squamatim cohærens: radix autem longa est, digitalis crassitudinis, carnosà, dulcis, qua sues non minus libenter vescuntur, quàm Eryngij vulgaris radice, ut ego aliquoties conspexi, dum, Salmanticæ vivens, observandarum stirpium

Scolymus Dioscori. Cactos Theoph.

Scolymus maritimus, L. p. 1143
Mull. Arab.

Cynara Scolymus
L. p. 1159
Linn. p. 1159
a. n. 1159

stirpium causâ, vicina circa eam urbem loca, peragrarem. Tota verò planta, recens adhuc, lacteo succo manat.

Salmanticensi agro, totâq; aded Castellâ, frequentissima est hæc planta. Integra estate floret, interdum etiam Autumno, subinde semen proferens.

ILLI similem videre memini circa Mompe-
lium, sed multò magis luxuriantem, longioribus
ramis, minus tamen frequentibus floribus, & cui
folia veluti lacteis maculis aspersa sint.

THEOPHRASTI σκόλυμος esse putatur, cui ra-
dicem tribuit lacteum succum emittentem, eam-
que vescendam tum decoctâ, tum crudam scri-
bit lib. vi. Plant. Histor. cap. iv. Anguillara
Eryngium Vegetij esse arbitratur, quæ, ni fallor,
causa fuit, ut à nonnullis Eryngium luteum ap-
pellaretur. Salmanticenses Silybum nuncupa-
bant (Silybum tamen Dioscoridis non est) ver-
naculâ linguâ Cardon lechal, sive lechar, id est, car-
dium lacteum. Bellonius lib. i. Observationum
cap. xviii. & xxv. à Cretensibus vulgari Græco
sermone ασκόλυμος dici tradit: agro autem Ro-
mano Spina borda: atque veteribus latinis Græco
nomine Glycyrrhizon nuncupatum æstimat.

SALMANTICENSES, tenellam adhuc plantam,
& primum germinantem, cum ipsâ radice elo-
tam, crudam, aut cum carnibus coctam edunt:
ipsius lacteo succo omne lactis genus coagulant:
etiam ejus flore crocum adulterant (tametsi vi-
cinis locis laudatum crocum abundè nascatur)
ut quædam aliz nationes cnici flore.

CETERVM

Natalis.

Eryngium
Vegetij.

Silybum.

Cardon le-
char.

ασκόλυμος

εσθ.

Scolymus
Dioscorid.
κακτος Theo-
phraſti.

CETERVM Dioscoridis σκόλυμος Scolymus qui Theophrasti κακτος est, magnâ copiâ sponte nascitur pinguibus Lusitaniæ arvis, præsertim ad Anam, veteribus appellatum tumen, vulgo *Guadi-ana*, & plerisque etiam Baticæ locis.

ILLIVS radix Diosc. teste, graveolentiam alarum, totiusque corporis emendat, illita, item si decocta, in vino bibatur. Copiosam autem urinam foetidamque expellit.

CARDVVS ERIOCEPHALVS,

CAP. XLIIII.

Carduus
eriocephalus.

Natalis.

HVIC Carduo multa initio sunt folia, humi sparsa, magna, longa, valde laciniosa, spinis horrentia, pronâ parte canescentia, supinâ autem, viridia quidem, sed tenui quadam lanugine obsita: inter quæ cubitalis, nonnumquam longè amplior excresecit caulibus, crassus, striatus, in multos ramos divisus, folijs aut similibus ijs quæ per terram sparsa, aut minoribus, inordinate cum & ramos cingentibus: summis ramis innascuntur crassa capita, multis aculeis prædita, & adeò densa lanugine involuta, ut spinæ paululum dumtaxat emineant: aperientibus sese capitibus, flos emergit multis purpureis staminibus cõstans: cui succedit pappo involutum semen, splendens, longiusculum, quale in multis carduis: radix longa, paucis fibris prædita, pollicatam crassitudinem excedit, & foris fusca est, quibusdam (in quibus sponte nascitur) locis vivax, in alijs minime.

Observabam primùm hanc plantam anno M.D. LXIII. Salmanticensi agro locis apertis & non cultis nascentem, ejusque semen amicis in Belgium mittebam, additâ inscriptione, fortè *Corona fratrum*, quia multis notis respondere videbam, cum eâ plantâ, quam Monachi, Commentarijs in Melfen, sibi in Hispaniâ conspectam, Coronam fratrum appellassent, quoniam rami æquali panè altitudine nascentes, & suis capitibus eriophoris onusti, medium caput, reliquis majus, summo

cauli innatum, quodammodo in orbem cingerent, ut monachi suum Abbatem aut Priorem solent. Ex quo tempore diu apud Belgas (ubi feliciter provenit, & in majorem amplitudinem evasit, nullâ servatâ ramorum extremorum æqualitate) Coronæ fratrum nomen obtinuit: postea tamen à capitibus candicante lanâ involutis, convenientiore appellatione Carduus eriocephalus dici ccepit.

Eum deinde non minus vegetum & luxuriantem, quàm in Belgicis hortis, sponte crescentem reperi multis Austriæ & Stiriciæ locis, præsertim verò ad Neuberg & similibus Alpium radices, ubi interdum florem variantem, & albis staminibus constantem ferre conspexi.

QUIBUS porrò facultatibus peculiaribus sit præditum, neque ego intellexi, neque quenquam fecisse periculum arbitror.

CHAMÆLEON SALMANTICEN.

CAP. XLV.

Chamæleon
Salmantic.

EX Acanaceorum genere est hæc planta: caulem autem pedalem habet, interdum etiam cubitalem, multis alijs sive ramis contavum, striatum, & quasi *συλλωδης*, durum tamen & firmum: folia numerosa, longa, angusta, candicantia, spinis horrida: summis ramis veluti umbellæ quædam ex quinque aut senis caliculis sive capitellis spinosis constantes innascuntur, in quibus flos purpureus dilutior, qui (maturo semine) subinde in pappo evanescit, reliquorum Acanaceorum more: semen est cnicii seminis forma, sed minus, foris subnigrum aut cinerei coloris, intus candidum, dulce: radix nigra, dura, si gustetur, dulcis. Tota planta *ἀκαριώδης* est, & firmarum spinarum vallo munita.

Natalis.

Agro Salmanticensi frequens in arvis, cum Scolymo Theophrasti. Floret Julio, semen Augusto maturum est. Apud Belgas natus, semine ex Hispanijs à me misso, altius assurgebat, neque adeò candicabat, & semen rarò ad maturitatem perveniebat.

Carlinae canuscula, Lam.
Lam. 1. 639

Chamaeleon Salmanticensis.

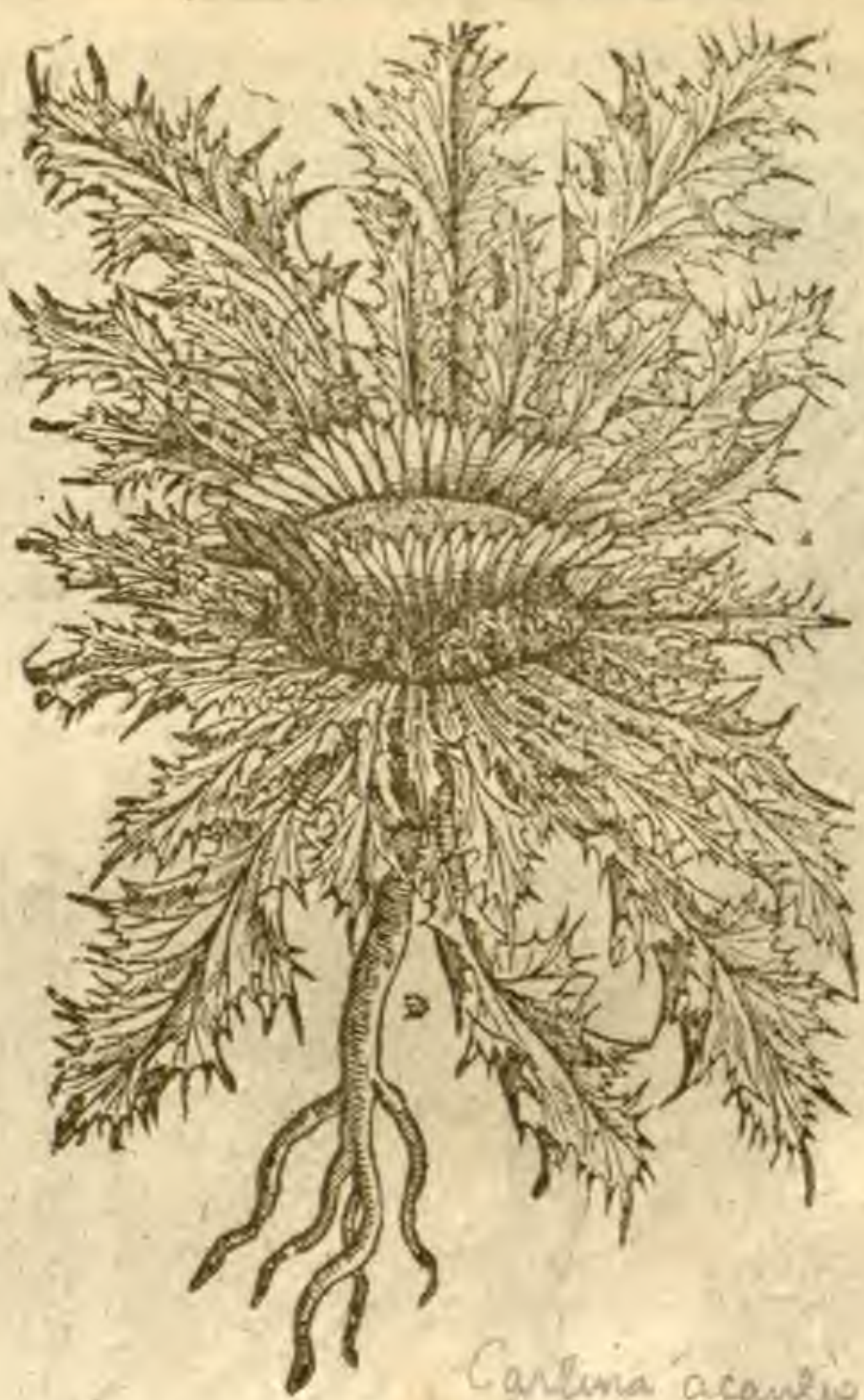
Chamaeleon alb. Diosc. *Ælia* Theoph.

Carlina elatior, L.
mult. det.
L. sp. 1160

Carlina elatior, Chamaeleon alb. vulg.

See Bot. 227

Carlina acaulis, L. sp. 1160
mult. det.
Lam. 1. 623

VOCABATUR à Salmanticensibus Chamaeleon, tametsi historia prorsus refragetur: affinitatem tamen habere videtur, cum eâ plantâ, quam Anguillara pro Chamaeleone nigro Dioscoridis exhibet.

CETERVM, Chamaeleon albus Dioscoridis, sive *Ælia* Theophrasti existimatus, in Pannoniâ, Austriâ, & Stiriâ montium declivibus à me observabatur, capite amplo, echinato (ex quo flos multis albis folijs circa orbem medium nascentibus constans) sine caule è medio foliorum humi fusorum, longorum & in ambitu sinuosorum, atque spinis armatorum emergente: radice crassa, denso cortice obducta, foris fusca.

Chamaeleon alb. Diosc.
Ælia Theophr.

SED multò frequentior invenitur Alter ille, qui pedalem caulem acquirit, angustiora habet folia, in multas lacinias divisa, non paucioribus tamen, quàm superioris folia, aculeis horrida, caput in extremo caule minus amplum, florèmq; minorem: radix perinde crassa ac superioris, foris etiam fusci coloris.

VTRAQUE Carolinæ, à Carolo Magnò, nomen adepta, sive Carlinæ, qui illius usum primus demonstrasse creditur, Germanis Eberwurz dicitur.

Carlina Eberwurz

ALIA verdè est planta à quibusdam Carlina minor appellata, humilis & ut plurimum caulis expers, folia habens, Secundæ Carlinæ folijs non valde dissimilia, saturatius tamen virentia,

Carlina minor.

C. canuscula, Lam.
Lam. 1. 623

Carlina minor, purpureo flore.

Carduus acantho, L. *Wied.* 3. 167. *Linn.* 1. 1707
mult. dict.
Sm. H. 3. 394

Carduus Septentrionalium.

Chamaeleon Theophr.

Carlina sil. *Acarna* Theophr.

Eryngium Archigenis

rentia, & mollioribus spinis prædita: capita multo minora, & purpureum florem. Hæc frequens in pratis montanis & siccioribus, etiam in acclivitatibus herbidorum collium.

LOBELIUS Carduum Septentrionalium sine caule, Chamæleonem album Cordi & Chamæleonem exiguum Tragi appellat: Germani Nenn Eberwurtz: Ex quorundam autem opinione, non videtur dissimilis esse Chamæleoni Theophrasti, cujus meminit lib. Histor. Plantar. vi. cap. 111.

CARLINA SILVESTRIS.
 CAP. XLVI.

SI quis diligenter conferat vulgatissimam istam spinam, quæ circa publicas vias in arborum marginibus & aggeribus, ubique ferè nascitur, cum Acarnâ Theophrasti, cujus meminit Plantarum Historiæ lib. vi. cap. 1111. his verbis: ἡ δὲ ἀκάρνα προσεμφερὴς ὡς ἀπλωὸς ἐπιπέδιον, κατὰ τὴν πρόσοψιν τῆ κνίκω τῆ ἡμερᾶ· κρῶμα δὲ ἐπιζανθονκῆ λιπαρὸν, hoc est, Acarna, quantum simpliciter exprimeret licet, aspectu cnico domestico similis est: colore flavescens & pinguior: non valde dissimilis forte reperiet: aut saltem ad Eryngium illud referri posse non negabit, quod Aëtius de Archigenis sententia describit, folijs Attractilidis, durioribus, & ex candido pallidioribus, multis ramis ab unâ radice cubitalibus: floribus buphtalmo similibus, sed oculi formam stamina in medio nascentia perturbant.

ILLIUS autem Historiam hoc capite non repetemus, est enim non modo ab alijs descripta, sed etiam ipsa planta omnibus notissima. Iconem tamen subijcimus, quia elegans aliud ejus genus in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam, cujus historiam hic adponendam operæ precium esse duxi, licet ante in Hispanicis Observationibus fuerit divulgata.

PALMI verò altitudinem ea planta non superat, cauliculo tenui, unico, canâ lanugine obsito: folia illi Carlinae silvestris (cujus modo meminimus) foliorum æmula, minora, incana, spinis horrida; summo cauliculi fastigio, bina ut plurimum, fert capitula spinosa (nonnunquam etiam in alis) in quibus flos luteus orbem oculi imitans, media lanugine pallida, quam ambiunt rigidiuscula & exsucca foliola, coloris flavi: radix tenuis, rufescens, vivax non est, sed singulis annis perit.

Nusquam hanc inveniebam, quàm aridis quibusdam petrosisque & desertis circa Salmanticensem urbem locis, promiscuè nascentem cum thymo duriore, & Augusto mensē florentem.

VULGARE ejus nomen non intellexi, imò ipsis etiam medicis istuc ignota. Priorem verò, Carlina silvestrem nonnulli vocant, alij ὀνόμαζον Theophrasti esse censent, cujus inter aculeatas

Carlina silvest. vulgaris.

Carlina sil. minor.

Natales.

Nomina.

ὀνόμαζον Theophr.

Carlina vulgaris, L. *Sp.* 1161
mult. dict.
N. C. 4. 395
Linn. 1. 624

lob. 2. 20

Carlina filvest. minor Hispan.

aculeatas meminit, Plantarum Histor. lib. vi. cap. 111. Germani *Drey distel* / *Sew distel* appellant: Viennenses rhizotomæ *Sat kraut* nominant ab effectu, quia non modò illius siccæ sive recentis gestatione, sed etiam intuitu, den sat (sicim & faucium accensionem ex nimia crapula & bilis regurgitatione ortam esse puto) sisti, vulgus istic sibi persuadet, & experimento probatum asserit. Certè aliquando observavi, Nobilium virorum famulos in equis heros suos præeuntes, hujus herbam in pileis gestantes, ut perpetuò nimirum illam heri in conspectu haberent, & si corripentur eo vitio, ab illo liberarentur.

ERYNGIUM. CAP. XLVII.

PRÆTER vulgare Eryngium singulis notum, & in omnibus, quas adij Provincijs, frequenter obvium, observabam etiam peculiaris quædam alia genera, quorum Historiam hoc capite dabimus.

BICVBITALEM autem, vel ampliorem habet Primum altitudinem, caulem firmum, striatum, medullâ albâ plenum, ac veluti nodis distinctum, præsertim quâ parte eum amplectuntur latâ & membranaceâ sede folia, tres aut plures uncias longa, duas lata, viridia, venosa, in ambitu serrata, & aspera nonnihil, subamaro, acriusculoque gustu: quæ verò circa radicem nascuntur, longiora latioraque sunt, & oblongis pediculis innituntur: summus caulis in aliquot ramos divisus, breviora folia habet, eaque in profundas laciniâs divisâ, & mollibus spinis prædita: summâ deinde alæ in aliquot ramulos desinunt, echinata capitula ferentes, sphericæ ferè rotunditatis, in quibus multi carulei flosculi albicantibus staminibus præditi, sub ipsis autem capitulis novem aut plura oblonga, angusta, aculeata foliola, stellæ instar expansa: ipsa porro capitula cum summis ramulis, supremâque caulis parte, interdum vetustate caruleum prorsus colorem adquireunt: radix in novellis plantis digiti crassitudinem & longitudinem æquat, aliquot fibris donata, foris subfusca, intus alba, carnosâ, gustu dulcicula, perinde ac Eryngij marini radix: vetustate subinde grandescit, & in plures alias radices extuberat, singulis annis ex lateribus frequentiores caules proferens: aliquando tamen hoc in ista plantâ observabam, ut producto semine, subsequens hiems illam prorsus corrumpere, præsertim cultioribus locis.

Eryngium latifol. Parnensis.

Eryngium campestre, vulgare.

Frequens nascitur in pratis ad Danubium supra & infra Viennam sitis promiscuè cum Asparago, & in hortos illatum feliciter provenit. Floret Junio & Julio.

Simile planè in Silesiacis montibus sponte natum ad me mittebat Viennam Achilles Cromerus Medicus: nec huic fortè absimile quod Pena & Lobelius in Adversarijs describunt. Idem verò prorsus est cum eo quod Matthiolum planum nuncupat, ipsi primùm demonstra-

tum à C. V. Paulo Fabritio Medico & trium Cass. Mathematico.

Handwritten notes:
 Crany. 1. 229
 Lam. 4. 957
 E. Campestris
 L. 26. 307
 M. 27. 1161
 Sp. 1161

Handwritten notes:
 Carlina campestris
 M. 27. 1161
 Sp. 1161

Eryngium Pannonicum latifol.

Eryngium pusillum planum Moutoni.

E. pusillum Lam. 4. 329
E. latifolium Lam. 4. 329
 Springe
 Moutoni

E. planum
 Lam. 4. 329
 M. Cap. 83
 P. 229

Lam. 4. 327

Variet.

Ejus autem florem variare, mihi testis est N. V. Ioannes à Hoghelande, qui anno M. D. XCII. non modo scribebat, habere se plantam semine ipsi natam, cujus flores non caerulei, sed albi essent; caulis non purpurascens, sed ex viridi pallefcens, verum etiam caulis supremam partem aridam, & semen, eodem anno Francofurtum ad me mittebat.

II.
Eryngium planum Moutoni.

ALIUD etiam est Eryngij (plani cognominati) genus, non à me quidem natali loco observatum, sed in exculto horto Ill. viri Ioannis de Brancion crescens conspectum, quod Ioannis Moutoni Tornacensis Pharmacopæi doctissimi, & in Stirpium cognitione exercitissimi, munere acceperat.

Id autem humile erat, statim à radice in plures ramos divaricatum, teretes, rotundos, procumbentes, ad quorum singula veluti genicula nascebantur inordinata folia, extremo latiuscula, circa pediculum angustiora & crenata: quæ verò circa radicem, formâ quidem illis similia, sed ampliora, unciam lata, binas aut amplius longa, ex viridi pallefcens coloris: frequentes ex alis ramuli nascebantur, ad quorum singulos nodos foliola, & echinata virentiâque capitula exoriebantur: florem observare non licuit, qui nondum se prodebat, cum subsequenter Autumnum Viennam evocarer: radix satis crassa, & aliquot fibris donata: quin & procumbentes cauliculi plures, secundum radicis caput, crassiusculas fibras agunt, quibus subinde sese firmant.

III.
Eryngium pusillum Hispanis.

TERTIUM genus quod in Hispanijs observabam, passim agro Salmanticensi in collibus nascitur, palmi, nonnunquam pedis altitudine, caule gracili, multis ramis, ex adverso ut plurimum nascentibus, prædito: folia circa radicem in rotæ speciem humi sparguntur, majuscula, latiuscula, & molliora: at, quæ in ipso caule sub alis nascuntur, multifida sunt, tenuia, in ambitu serrata & aculeata: ramulorum summitatibus globosa infident capitula, octo plerumque spinosorum foliorum ambitu stellæ instar circumvallata, ipsa etiam spinosa: flos & tota capitula cum suis foliis ea ambientibus caerulei sunt coloris: succrescente plantâ, folia secundum radicem in orbem nascètia marcescunt, deinde alia caulem ambientia exsiccantur & decidunt, ut rarò plantam (cum defloruit) cum folijs, præsertim inferioribus, reperire liceat: radix dura quidem & lignosa, sed quæ non vivax sit, & singulis annis semine maturo pereat, semineque decido renascatur.

Nata II.

Post menses plerumque invenitur, quo commemoravi loco: nusquam alibi videre memini: semine quidem inde relato, natum est apud Belgas, sed ferius flores protulit, qui nullum semen dederunt, deinde color ille caeruleus longe fuit remissior.

IIII.
Eryngium planum.

CETERVM Eryngij genus natum memini Ill. Viro Ioanni de Brancion, cujus hoc cap. mentionem

Eryngium pumilum Hispanic.

Eryngium marinum.

E. maritimum
L. 48. 337
Walt. dict.
H. Oct. 67
Linn. 4. 353

Dord. 1732
Linn. 2. 33

E. pumilum
H. Oct. 67
Linn. 4. 353

mentionem feci, semine è Gallia misso Eryngij montani nomine à Doctis. viro, eodemq; Regis Galliae Chirurgo peritissimo Nicolao Rasio, quod nullâ in re differabat à vulgari & passim obvio, præterquam summorum ramorum & capitulorum colore, qui elegans caeruleus erat, radix etiam non minus crassa, longa, sub terrâ se condens, & repens.

Quod verò maritimis locis nascitur Eryngium, amplis & crassis folijs, minimum laciniosis, sinuosis tamen in ambitu, & spinosis (nisi cum novella sunt) nõ modò in calidiorum regionum, quales sunt Hispania, Italia, Gallia Narbonensis & similes, sed etiam frigidiorum & ad Septentrionem vergentium, ut sunt Anglia, Belgium, Hollandia, atque alia ijs adhuc frigidiores, maritimis frequens sponte nascitur, & radice sub terrâ vagatur.

ERYNGIUM porro, Græcis ἑρύγγιον: Italis, *Iringo*: Gallis, *Panicaut*: Hispanis, *Cardo cordor*, quia caulis resiccatus & abruptus, à vento impelli & provolvi solet, præsertim locis planis & apertis: Germanis *Brachen distel* & *Wanns treu* dicitur: vulgare vocant officinæ, *Iringum*: nonnulli *Centumcapita*.

DIOSCORIDI, radices Eryngij tusæ, præcis nervis, & vulneribus glutinandis illinuntur: decoctum, etiam nervorum affectibus prodest. Camerarius addit è tenellis Eryngij folijs aquam stillatitiam fieri, ijs apprimè utilem, qui morbi Gallici ulceribus laborant, si diutius quotidie eâ utantur in potu: Multas præterea alias facultates recenset, quas ex ejus Plantarum Epitome petere licet. Memini autem C.V. Gulielmum Rondeletium, marini radices (quas potissimum usurpandas censebat) saccharo conditas præscribere solere, mulieribus frigidioris uteri intemperie laborantibus, ad juvandum conceptum, prius tamen purgato, ut decet, corpore, & reliquis necessarijs præmissis.

v.
Eryngium marinum

Nomina.

Facultates

A L O E.

CAP. XLVIII.

VULGAREM Aloën sponte proveniente observare memini, in veteribus muris arcis Vlyssipponensis, quâ descensus est ad proximum templum in declivi situm. Intelligebam etiam Valentia, in vicinæ Sagunti vetustis muris & macerijs abundanter provenire. De illâ tamen hic nõ est nobis institutus sermo: verùm de Americanâ, cujus descriptionem ante multos annos in nostris ad Aromatum historiam scholijs polliciti sumus. Tamet si autem hic non suo ordine reponi videatur, quòd, cum crassa admodum radice sit, tuberosis potius fuisset adijcienda: rigida tamen ejus facies, à vulgari Aloë planè diversa facit, ut Aculeatarum classi eam accommodarim.

Aloi vulgaris

Aloë Americana.

MULTA sunt illi folia, humanam longitudinem attingentia, saturatè virentia quidem, sed quibus inspersus videatur cineracei quidpiam coloris ut in Tuliparum quarundam folijs, lævia, circa infimam sedem trium aut quatuor digitorum transversorum crassitudine, quodammodo carinata, valde lata, mutuo se amplectentia, instar foliorum vulgaris Aloës aut Asphodeli, sensim in mucronem desinentia, qui nihil aliud est, quàm spina, fusca, crassa, unciam cum semisse interdum longa, & adeò firma, ut Americani pro subula uti solerent, & cuspidis ferreæ loco ad sua tela adaptarent: foliorum latera tenuiora sunt, & spinis ejusdem coloris aspera, sed brevioribus, latâ basi præditis, & deorsum incurvis ut in Rhamno tertio, interiore parte fibrosa sunt hæc folia, & succi plena, sed nõ amari. Ex eorum medio caulem enasci intellexi (nullum enim vidi) brachiali crassitudine, & brevioris lanceæ altitudine: radix est crassa, longa, curva, veluti internodijs articulata, è quibus ad latera nascuntur alternis aliæ plantæ, ut in Arundinum nodis germina seu gemmæ sunt dispositæ.

Primum mihi hanc plantam demonstrabat C. V. D. Ioannes Plaça medicus & professor in Valentinâ Hispaniæ Academiâ, primo ab urbe Valentiâ miliari, in cœnobio D. Virginii sacro, cui cognomen de I e s v inditum, eodem quo Persea crescit hortulo: postea alijs etiam locis observabam: erutam autem, omnium maximâ radice conspiciebam in suburbano ornatissimi viri Petri Alemanni civis Valentini, cujus hospitio exceptus eram, duorum videlicet cubitorum fermè longitudine, ad cujus latera circiter triginta pumile plantæ enatæ, ex quibus binas detractas in Belgicam deferebam; & unam quidem donabam Generoso Dn. Carolo à Divo Audomaro, viro rei herbariæ, & omnium Naturæ miraculorum studiosissimo & peritissimo, quam secunda subsequens hiems corruptit: alteram verò Petro Coudebergo Pharmacopolæ doctissimo, Antuerpiæ ad Campanæ symbolum commoranti, quam diu in fœtilibus conseruavit: nam ex illâ hanc iconem exprimi curabam. Vivax est, multòsque annos durat, radice multipliciter se propagans, cujus rei gratiâ, & propter spinarum rigiditatè sive asperitatem Indos seu Americanos, circa agros eam serere consuevissent, ad eos communicandum, & fures arcendum (ut apud nos sepibus spinosarum stirpium fieri solet) memoriæ proditum invenio. Nunc à multis alitur in fœtilibus: adeò autem prolifica est, ut alternis annis (Viennæ agens) eximere cogerer, ad soboles detrahendum, non secus ac legitimæ Aloë, quæ etiam prolium valde ferax, sed circa radicis summum caput duntaxat.

Nemius.

VALENTINI *Fily agulla* vocabant, id est, filum & acus, quia foliorum extremæ spinæ, acus:

nae, acus: fibræ autem interiores sili vicem præstent. Americani *Maguey* & *Metl* appellant: nonnihil istic Hispani *Cardon*, ab aculeorum, ut opinor, frequentia.

FREQUENTI autem in usu fuisse apud Indos, refert Gomara ad calcem Mexicanæ historiæ, cujus verba, quia integram hujus plantæ historiæ continent, latina facere, & hic adscribere volui.

METL, nonnullis *Maguey*, alijs *Cardon*, arbor est duorum hominum altitudine, aut majore assurgens, humanæ coxæ crassitudinem æquans, inferiore parte crassior & densior, deinde paulatim in pyramidalem formam desinens instar Cupressi: quadragesima illi folia, regularum amplitudine propemodum, & eodem modo carinata, sede inferiore crassa, deinde in mucronem desinentia, lateribus tenuiora, crassa autem spina mucronem occupante.

Tantâ istic (videlicet circa Mexico) copiâ nascitur, quantâ apud nos vites: facit spicam, florem, & semen. Ex ea ignem struunt, ejus cineres parando lixivio idonei: truncus ligni vicem præbet, folia regularum aut imbricum.

Cædere eam solent ante quàm nimium adolescat, ut radix in majorem crassitudinem excreseat: eâ enim excavatâ, quendam liquorem colligunt, qui serapij instar ilicò densatur: is levi decoctione mel fit: depuratione, saccharum: dilutione, acetum: & addito *Ocpatl* (radix ea est, quæ, à præstantiâ, vini medicina vocatur) vinum: illis quidem in usu, sed parum salubre: etenim valdè caput tentat, & inebriat: nullum autem cadaver, nulla impura sentina ita fœtet, ut illorum anhelitus qui eo vino inebriati fuerint. Ex hujus germinibus & tenellis folijs fit conserva. Foliorum prunis assatorum liquor, recentibus vulneribus aut ulceribus instillatus, brevi ea curat. Germinum & radicum succus, cum abünthij illius regionis succo, mixtus, viperarum moribus utiliter instillatur.

Illius folijs paratur charta in usum vulgarem sacrificiorum & pictorum: ex ijs (lini videlicet aut cannabis modo paratis) fiunt alpergates [calcei genus Hispanis admodum familiare ex funiculis contextum] storiæ, chlamydes, cingula, capistra, & funes: denique cannabini sili vicem illis præbent. Horum foliorum cuspides seu spinæ, adeo firmæ sunt, ut illis acus aut subulæ loco sint; fibræ autem sili vicem suppleant. Iisdem Sacerdotes illius regionis pungere & vulnerare se solent in sacrificijs, earum enim culpis non infringitur, & quantum opus est penetrat, exiguo foramine factò. Non contemnenda sanè planta, quæ ad tam varios effectus hominibus utilis est. Hæcenus Gomara.

ADDVNT quidam, Americanos venerèa luem hujus plantæ usu curare solitos hac ratione. Eius fragmentum, in minutas partes sectum, deinde ollæ, canthari aquæ capaci impositum, trium horarum spatio decoquebant, ollâ prius luto obstructâ: decoctione factâ, ollam apud ægrum collocatam aperiebant, copiosus inde fumus exhalans, multum sudorem excitabat. Aut, Folium hujus plantæ prunis impositum assabant, cujus fumum æger excipiebat: sed adeo vehementes sudores hujus remedij usu excitabantur, & vites collabebantur, ut æger vix ferre posset, licet triduo duntaxat uteretur.

H V I V S plantæ foliorum fibris, contextum à mei Hospitis sorore reticulum, mihi ostendebatur, cum Valentia essem. Intelligebam etiam, industria ex ijs parata, Hispani urbe Bætica & celebri Emporio, venalia inveniri.

CYNOGLOSSVM.

CAP. XLIX.

VVLGARE illud Cynoglossum, quod doctiores & in Stirpium cognitione egregiè exercitati non sine probabili ratione legitimum esse censent, ut quod ceteris notis satis convenientibus, multorum etiam sit annorum interdum, ante quàm caulem proferat, in omnibus quas percurri regionibus mihi fuit obvium. Id cum à nemine eorum qui Stirpium historiæ scripserunt, sit prætermisum: illius descriptionem à me expectare non est necesse. Tria autem alia genera observabam: quorum Primum natali loco crescens nunquam vidi, sed in quorûdam hortis semine natum duntaxat, quod ipse etiam sæpius in meo alui, atque nunc adhuc alo: Secundum, etiam in hortis tantum: Tertium verò, frequenter sponte nascens conspexi. Singulorum historiæ qua poterimus perspicuitate & facilitate, hoc capite dabimus.

PROFERT igitur Primum à summo radicis capite multa folia, longa, vulgaris folijs multò angustiora, venis aliquot secundum longitudinè excurrètib; prædita, ex viriditate canescencia: inter quæ nascitur caulis inæqualis, minimi digiti crassitudinè non attingens, per quem, inordinato situ, nascuntur folia, ijs quæ à radice prodeunt breviora & angustiora, ipsum quodammodo amplectètia, ex quorum alis circa summum caulem nascuntur ramuli, aliquot cavis flosculis, in quinq. laciniis per extremas oras divisis, onusti, vulgaris quidè floribus formâ similibus, sed minoribus, & dilutioris coloris, in quorû medio quinq. staminula saturè rubentia: singulis floribus succedunt, quemadmodum in vulgari, quatuor rugosa & aspera semina simul conjuncta (prominulo ex illorum medio stilo) vulgaris tamen seminibus minora, sed non minus quàm illa, vestibis attingentium in hærentia: radix est longa, singularis, candidans, crasso & succulento cortice obducta, summâ tamen cute subfusca, minimi digiti crassitudine, fractu contumax, raris tenuibus fibris per totam longitudinè prædita.

Cynoglossum Creticum I.

Cynoglossum Creticum II.

Cynoglossum Chariyolunum, L. 1. p. 198
 Sp. hist. 2. 238

C. pectinatum
 Sp. hist. 2. 238

Nobis primùm hæc planta nata est in Belgicâ, semine ex Italiâ misso Cynoglossi Cretici nomine, deinde sponte deciduo conservata: Floret Maio, atque etiam Junio, quo similiter mense maturefcit semen.

II.
Cynogloss.
Cretic. I. I.

SECUNDVM, primo anno, ex radice longâ, infra digiti minimi crassitudinem consistente, rarisque fibris per longitudinem sparsis præditâ, crassiusculoque cortice foris fusco amictâ, multa promit folia, palmum aut amplius longa, unciam lata, humi fusa, mollia & tenui brevique lanugine tecta, nervo satis crasso illa per longitudinem æqualiter secante; inter quæ altero anno prodit caulis cubitalis aut amplior, striatus, firmus, rectus, molli lanugine obsitus, quæ confuso ordine vestiunt folia jam dictis similia, sed quæ breviora sunt, quo propius ad summum caulem accedunt, ex viridi pallefcunt: summus caulis in multos graciles ramos dividitur summo fastigio Scorpiuri aut Heliotropij majoris instar inflexos, in quibus plurimi caliculi quinque lacinijs constantes, unde flores emergunt Primi floribus breviores, illis tamen ampliores, in quinque lacinias orbiculares divisi, candicantis initio coloris, sed multis tenuibus purpurascensibus venis (quæ vetustate in cæruleum colorem transeunt) ornati: defluentibus floribus, conspiciuntur in caliculis quatuor semina conjuncta, ut in Priore Cynoglossio Cretico, rugosa & aspera, è quorum medio prodit stilus.

Tota stirps ingrati odoris est: Junio floret: ejus radicem vivacem nõ esse arbitror, sed hieme, profluvium seminis insequente, corrumpi, & semine sponte deciduo renasci.

Hoc genus in suo horto alebat Francofurti ad Mœnum Ioannes Mylerus illius urbis Pharmacopæus, quod semine Cynoglossi Cretici nomine ad se misso natum assererat.

III.
Cynoglossum
pennin. n.

INTRA pedalem altitudinem plerumque consistit Tertium, tametsi nonnũquam superet, cauliculus illi singularis, tenuis, firmus, rotundus, subhirtus, infernè purpurascens, superne virefcens; per quem sparsa sunt inæquali situ foliola uncialia, angusta, eminente dorso, molli lanugine tecta, colore ferè cineraceo, gustu aliquantulum excafciente: summi cauliculi in aliquot ramos dividuntur, qui, Scorpiuri modo contorti, flosculos ex foliorum adverso proferunt, Buglossio vulgari, aut Cynoglossio jam descripto similes, minores, cærulei coloris: quibus succedunt quaterna etiam simul juncta semina, in umbonem protuberantia, admodum echinata & aspera: radix longa, tenuis, raris fibris donata, quæ annum duntaxat superesse, & post semen maturum perire solet.

Natalis.

Crescit ad viarum & agrorũ margines circa urbem Viennam, in nudis & salebrosis jugis huic urbi vicinis, plerisq; aridis Pannoniæ locis ad arvorũ sublevatos margines, tum etiam Moraviæ, præsertim verò ad arcem urbis Brünæ in eâ Provinciâ sitæ. Floret Maio & Junio.

AN ve-

Cynogloss, pumil. sive Austriac. alterum.

Lithospermum repens majus.

L. purpurascens
L. 1790
N. 46

Echium vulgare.

AN verò hoc postremum Cynoglossum, planta ea sit, quam Plinius Natur. Historiæ lib. xxv. cap. viii. scribit Cynoglossum similem & quæ ferat lappas minutas: cujusq; radix ranis & serpentibus adversetur?

Planta Cynoglossi similis Plin.

VULGARE Cynoglossum appellant Itali, Cynoglossa & Lingua canina: Galli, Langue de chien: Hispani, Lengua de perro: Germani, Hundszung: Belgæ, Gemeynhonds-tonghe.

Nomina.

CYNOGLOSSI porro folia, cum suillo adipe veteri, canum moribus, alopecijs, & ambustis medentur: alvum emollit decoctum herbæ, ex vino potum.

Facultates.

ADMODVM etiam frequens est in silvula ad Lachn primo ab urbe Viennâ miliarî, & Viennensis saltus aliorumq; montium urbi vicinorum radices, inter frutices Lithospermum illud majus vulgo nuncupatum, cujus sarmenta humi fusa subinde fibras agunt, & mirè se propagant.

Lithospermum majus.

NEC minus frequens varijs Pannoniæ, & Austriæ locis, aliud illud Lithospermi genus legitimum, semine cædido, cujus in officinis usus est.

Lithospermi legit.

ECHIVM.

CAP. I.

VARIA, præter vulgare subcæruleo flore, quod Viennensi agro & vicinis locis frequentissimum, etiam variante in subcinereum, vel omnino album colorem flore, interdum reperitur, nascuntur in Austriâ Echij genera, eaque elegantia.

Echium vulgare.

PRIMUM

*E. vulgare, L. 1790
N. 46
Sm. R. 1. 26 F*

Echium pullo flore.

Echium rubro flore.

*Lycopodium pullo
Lam. 8. 67
Bauh. 1. 34*

*Echium vulgare
Sper. Angl.
Puls. det.*

I.
Echium pullo
flore.

PRIMUM pedalem habet caulem, striatum, viliosum, folijs Echij, aut Buglossi silvestris, molli lanugine præditis, & inæquali situ ipsum ambientibus ornatum, superiore parte in multas alas divisum, quæ deinde in breves ramulos sese findentes, multis flosculis concavis, extremâ parte in quinque crenulas divitis, colorq; ex atro purpurascente præditis, onuste sunt, qui è vasculis molli lanugine hirsutis & inter folia latentibus prodeunt: semen ut in hujusmodi generis plantis, viperino capiti simile: radix oblôga, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, foris fusca, paucisq; tenuibus fibris prædita, capite, unde caulis prodit, extuberante, & præcedentis anni caulis vestigia servante: præmansa folia, nullum initio manifestum saporem peculiarem præbent: sed postea nonnihil acrimoniæ habere videntur.

Natales.

Crescit multis locis Viennæ vicinis, totâ etiam inferiore Austriâ, & Pannoniæ parte sicciore pratis, & gramineis locis ad collium radices, atque in ipsis collibus nudis, & tenui duntaxat gramine obsitis. Floret Maio.

II.
Echium rubro
flore.

OBLONGA & angusta habet Alterum folia, villosa, vulgaris Echij folijs ferè similia, paulò tamen latiora, humi strata: caulem modò pedalem, aliquando cubitalem, firmum, striatum, lanuginosum, maculisq; purpureis conspersum, quem incòdito ordine multa ambiunt folia, infernis breviora & angustiora, non minùs tamè hirsuta: summum caulem exornant multi breves ramuli in se veluti convoluti, atque Scorpiuri instar inflexi, pleni florum vulgaris Echij floribus similibus, sed colore rubro eleganti præditorum, qui proxime caulem primum aperiri incipiunt: excusso flore, semen, ut in alijs Echij generibus, apparet in caliculis nigrum, viperino capiti simile, sed minus: radix satis longa, dura, & lignosa, nigro cortice tecta, summo capite multos interdum caules promens, sed maximâ ex parte duntaxat unicum.

Natales.

Abundè admodum, siccis pratis supra & infra Sopronium Vngariæ urbem, nusquam verò alibi, hanc plantam observabam Maio florentem, nunc saturatè rubentem, modò dilutiore colore præditam.

BINA porrò alia Echij genera, Cretico semine, quod mittebam, nata, creverunt Ioanni ab Hogelande anno M. D. XCIII.

III.
Echium Creticum.

AMPLA, initio habuisse, dicebat Primum folia, mediæ, inter plantaginem & buglossum substantiæ, humi strata, inter quæ nascebantur caules rotundi, scabri & asperi, frequentibus alis donati, quos ambiébât inordinata folia, minora, hirta, extremi rami circumvolvebantur & inflectebantur, Echij & aliarum Anchusarum instar, gestabantq; caliculos quinque foliolis angustis & hirtis constantes, ex quibus cavi flores, Echij floribus non dissimiles prodibant,

*E. vulgare
Lam. 8. 67
Bauh. 1. 34*

dibant, coloris rubri diluti elegantis, in quinque lacinias summis oris divisi (quos successu temporis, purpurascentem colorem contrahere, observabat) e quorum umbilico exiebant staminula ex rubro purpurascentia, apicibus pallidis, & medius gracilis stilus, exalbidus, & bifurcus: flori successit semen, echij semini non dissimile. Flores dedit Iulio & sequentibus mensibus.

Cavles Alteri magis scabri erant, quam Priori, rotundi, parvis maculis rubris distincti, Serpentariae ferè ritu: folia promebat quaternas aut quinas parè uncias longa, unam lata, pallidioribus maculis aspersa: flores extremis ramis nascebantur egregiè rubentes, nativam rubedinem, etiam adulti retinentes, e quorum umbilico majora duo staminula prodibant, & tria minora, quorum tertium, reliquis minus, omnia autem apicibus albis prædita. Florere incipiebat sub extremum Iulium.

Accipiebam autem semina, ex quibus hæc plantæ natæ, non Echij appellatione, sed Anchusæ, cujus semen è Cretâ allatum esset: cum verò Echium magis referant, quam Anchusam, ad Echij caput reiiciendas has plantas esse duxi.

GRÆCIS hæc planta ἔχιον; Latinis, echion; Italis, Buglosia salvatica: Gallis, Buglosse sauvage, ou Herbe aux vipères: Hispanis, Lengua de buey, salvage, y Tierra de las bivoras: Germanis, wild Dschenzung: Belgis, wilde Dissen-tonghe.

ECHII radix, teste Dioscoride, percussis à serpentibus, non modò ex vino pota, prodest, sed eos qui ante biberint, feriri non patitur: Folia & semen, similes habent facultates.

ANCHUSA.

CAP. LI.

Dioscorides & Plinius tria Anchusæ genera describunt, quorum Alterum genus, illis Onochiles dictum, mihi duntaxat cognitum esse, ingenue fateor: id autem cum in Galliâ Narbonensi frequenter legere memini, tum plerisque Hispaniæ & Lusitaniæ locis observare. Sed cum ab alijs hujus ævi De re herbariâ scriptoribus ejus icon sit exhibitâ, & historia tradita, ad eos Lectores ablegabimus.

Anchusa exalbido flore.

Aliud verò genus observabam, cui numerosa folia, palmaris longitudinis, valde angusta, & pungente lanugine hirsuta: è quorum medio caulis assurgit secundo anno (primo enim ἀκαυλος est) pedalis, interdum etiâ cubitalis, crassiusculus, firmus, hirtus, in multos ramos divisus, in quibus breviora multò, hispidaq; folia: extremis ramis prodeunt, è vaginulis hirsutis & asperis, flores Symphiti majoris floribus quodam modo similes, albi, aut ex albo nonnihil pallefcetes, sive ἀχρόλευκοι, in angulos quinque divisi, quibus discussis, semen in vaginulis conspicitur viperino capiti aut Echij semini simile: radix minimi digiti crassitudinem æquat, nigraq; cute tecta est, qua sublata, omnino rubet, & elegantissimo colore inficit: adeò autem carnosa est, ut radicem Buglossi vulgaris instar condiri possit, dulcis tamen & insipida.

Nascitur arido & salebroso solo, ut in mōte Badensibus thermis imminente & alijs vicinis, apud Carnuntū præterea, Pannoniæ olim amplissimam urbem, nunc autem vile oppidulum, Petronella vocatum, maximâ copiâ, tum plerisque alijs Pannoniæ, Austriæq; siccis & aridis locis. Floret Maio, & semen Junio profert: deinde perire arbitror, ut Echij genera.

GRÆCI potrò Anchusam Latinis dictam ἀγκύσα κ̄ κάλυκα & ὀνόχλειαν appellant, Secundum genus Dioscorides ἀλκιβιάδ̄ιον ἢ ὀνοχίλις quibusdam dici scribit. Nullum nomen vulgare novi, nisi quod Secundum genus, nonnullis Hispaniæ locis, Argamula vocatur.

Priori generi radicem adstringentem tribuit Dioscorides: ad ambusta, & vetera ulcera, ex oleo & cerâ, efficacem esse ait: igni sacro cum polentâ mederi: lepris & vitiliginibus illini ex aceto, partus extrahere, vulvæ inditam: ejus decoctū renum vitij, lieni, & bile suffus da-

ECHII
Echium Creticum II.
E. creticum, L.
N. 114, 43
P. Lam. 8. 17

Nomina.

Facultates.

Anchusa genera tria veteribus prædita.

Anchusa exalbido flore.

Natalis.

Nomina.

Facultates.

fufis dari, & si febris fit, ex aquâ mulsâ: folia alvum sistere in vino pota. Radice pigmentarios uti ad unguentorum spissamenta. Similes ferè facultates tribuit etiam illi Plinius. Secundum autem genus vim habere quæ contra virus reliquorum serpentum, præsertim autem viperarum auxilietur, siue cibo, siue potu, siue alligatu. Verisimile autem est similibus huic secundo generi facultatibus pollere, quam hoc capite describo Anchusam.

Cùm Granatæ essem, venales conspiciebam pyxidulas unguento plenas ex Anchusæ, quæ in eâ Provinciâ frequens nascitur, radice rubrâ parato, ad succandam faciem (quod istuc usitatum est) idoneo.

Anchusæ li-
gnosæ.

CETERVM, non ineptè ad Anchusæ genera forsitan refertur quædam planta, aridis locis circa frutices & dumeta nascens, in Lusitaniâ à me observata. Tres verò aut quatuor ab unâ radice producebat virgas, pedem altas, tenues, duras, & lignosas, quas ambiabant frequentia folia, Anchusæ folijs similia, nigricantia supernâ parte & hirsuta: summis virgis, quæ Scorpiuri instar incurvantur, innascuntur oblongi flores, Anchusæ floribus similes, intense cærulei, aspectu pulcherrimi: radix dura est, lignosa, detractâ summâ cute nigricante rubescens, temperati gustus. Florebât istuc Ianuario inter Scintry arcem Regiam & scopulum cui nomen *Nostra Señora de la peña*, ad cuius radices frequentior. Ab incolis *Tomarguera* nuncupabatur.

Tomargue-
ra,

Non absimilis ei videtur quam Doctissimus Lobelius Anchusam lignosiore angustifolium appellat, nisi fortè eadem sit.

SYMPHITVM TUBEROSVM.

CAP. LII.

Symphitum tuberosum majus.

Symphitum tuberosum minus.

S. tuberosum
W. H. 1. 271

S. tuberosum
L. 1. 271

Symphitum
tuberosum ra-
dice.

ANGULOSVM & quodammodo pentagonum habet caulem, rarissimè pedalem alti-
tudinem superantem, succi plenum, per quem rariora, quàm in Symphito majore,
sparsa sunt folia, illisq; minora, teneriora & minus aspera, insipido ferè gustu: flores in sum-
mis ramis pallidos, oblongos, Symphiti majoris floribus forma similes, còcavos, inodoros,
extimâ parte in quinque crenas divisos, quinque staminibus in medio flore, veluti in um-
bonem tendentibus, protuberâte in medio stilo: caliculos deinde majoris Symphiti instar,
in quibus semen, Echij semine non dispar: radicem longam, ramosam, teneram & fragi-
lem, minimi digiti crassitudine, subinde in tubera exerescens, exiguis fibris capillatam:
pediculi, calices, caules angulosi, & folia hirsuta sunt.

Harales.

Invenitur in omnibus Pannoniæ & Austriæ silvis, umbroso loco, præsertim verò sub fru-
ticibus:

ticibus: reperiebam etiam in Pannoniâ interamni, ultra Dravum flumen, in Grœbén atcis sæpius memoratæ montanis. Primum verò innotuerat Belgicæ incolis anno M. D. LXVIII. planta ipsa virète Machliniam ad nos missa à C. V. Alphonso Pancio Ferrariensi Professore.

Eius historiam & iconem minimè dedissem, nisi aut minus diligenter ab alijs descripta fuisset historia, aut icon non satis scitè expressa: tamen & in eâ quam exprimi iussi, pictor oscitantia merito accusari possit. Nam radicem nimis tenuem illi dedit, & tubera omisit: utramque tamen hic subiecimus.

De facultatibus, nescio an quispiam periculum fecerit: verisimile autem est, iisdem polere, quibus Symphitum majus.

CERINTHE QUORVNDAM.

CAP. LIII.

HIVS stirpis, quatuor inveniuntur genera, forsitan etiam plura, tria observabam, quartum ab amico accipiebam. Nos singula ordine describemus.

Cerinte quorundam major versicol. flo.

Cerinte quorund. major flavo flo.

C. major f.
M. Cay. 48
P. Lam. 468
C. major
Læm. 1. 32

QUATVOR aut quinque ramos sive caules habet Primum, à summo radicis capite prodeutes, rotundos, succulentos, interdum cubitales, quos amplectuntur numerosa folia, oblonga, circa pediculum latiora, mucrone obtuso, colore ex viridi ad cæruleum quasi tendente, candidis maculis aspersa, nonnihil villosa: è foliorum sinu nascuntur alij ramuli, Heliotropij majoris ramulorum instar sese intorquentes, pleni florum secundum ramulorum longitudinem dispositorum, longiusculorum, concavorum, à medio in extimam partem, flavorum, altera, quâ caliculis in hærent, ex rubro purpureorum, quibus apes valde delectantur: his decidentibus bina plerumque in eodem caliculo semina conspiciuntur, nigra, Ervi magnitudine, seminis Echij, aut Ciceris arietini forma: radix alba, oblonga, & satis crassa est, an verò perennis, ubi sponte nascentem observabam, ignoro.

Crescit autem nonnullis Lusitaniæ locis, sed copiosè per totam Baticam. Floret novo Vere & Martio. Apud Belgas in hortis sata multo seriùs, videlicet sub æstatis finem, & subinde floribus scætet in hiemè usque, tum perit, & deciduo semine singulis annis renascitur.

ILLI non absimile est Alterum genus, habet enim medium caulem surrectum, & frequentes ramos, à summo radicis capite prodeutes, & humi fusos, quos, uti & caulem amplectuntur alternis, folia qualia in superiore, non adeò tamen ampla circa pediculum, sed perinde maculis albis infecta, & veluti tenellis spinis obsita, atque mollibus villis in ambitu prædita: caulis in aliquot ramulos supernè dividitur, è foliorum sinu prodeutes, qui extimâ parte

1.
Cerinthe
quorundam
major versicol.
colore flore.

2.
Cerinthe
quorundam
flavo flore.

mâ parte putant, & è singulis foliorum alis flores proferunt priori formâ & magnitudine pares, sed omnino flavos, semen præcedenti simile: radix crassiuscula, alba, æqualis cum superiore longitudinis, frequentioribus tamen fibris donata, quam subsequens etiam hiems corrumpere solet in Belgicis hortis.

Natales.

Sponte nascentem observabam Valentino Regno, & florentem Martio, atque Aprilis initio. Semine tamen ex Italiâ misso nata in Belgicis hortis, non nisi Iunio & Julio, atque etiam serius florebat, & subinde in hiemem usque.

III.

TERTIVM genus neque sponte nascens, neque in hortis cultum conspexi: sed honestissimus & in stirpium cognitione versatissimus, Iacobus Plateau Tornacensis civis, in cuius orto cultissimo crevit, iconem misit, additis notis, ex quibus, hanc descriptionem concinnabam.

IN bipedalem, aut tripedalem, ut plurimum, assurgunt altitudinem caules, sive rami, statim ab radice divisi, quos ambiunt etiam alternis folia, jam descriptis paulò minora, ex viridi & cæruleo quasi commixti coloris, supernè maculis etiam albis conspersa: supremi rami nutant, floresque singulos inter folia proferunt in calicibus purpurascensibus saturis, ex rubro purpureos, quibus aspersa videatur quædam albedo, longos, cavos instar præcedentium: quibus deciduis, semen in caliculis nigrum, Borriginis semini formâ simile: radix similiter alba, brevior tamen & minus fibrosa, quàm præcedentium.

Seritur, teste qui ad me iconem mittebat, Februario, Martio, Aprili, pro æris verni temperie: humido solo delectatur, propterea, cum æstivi dies incipiunt, & arescit solum, crebris rigationibus indiget ut augmentum sumat: nam ut plurimum Autumno duntaxat flores profert, cum videlicet de cælo crebri imbres cadere incipiunt. Annua est.

Cerinte quorundam minor flavo flo.

IIII.

Cerinte quorundam minor flavo flo.

GRACILIOREM modò descriptis, habet Quartum genus caulem, cubitalem, aut ampliolem, rotundum, in plures ramos divisum: folia etiam alternis per caulem sparsa, minora quàm Tertij, & angustiora, albis similiter maculis conspersa: summi rami inflectuntur & nutant, frequentibus folijs magis mucronatis recti, è quorù alis singulares propendent flores suis caliculis inhaerentes, superioribus longè minores, extremis oris denticulati, profus flavi: quibus deciduis, semen in caliculis continetur nigrum, altero minus, formâ tamen non dispari: radix etiam alba, & aliquot fibris prædita, non tamen vivax.

Alebat in Belgicis hortis, quando Viennam evocatus sum: nec ante sponte nascentem hanc plantam conspexeram, quàm in Austriam venirem, in cuius agris atque etiam Stiria copiosè crescit, interdum etiam hieme in suâ viriditate permanens.

DE hujus nomenclaturâ, variaz sunt inter Neotericos sententiæ: Nam alij Cerinthen esse volunt, eâ ratione, ni fallor, ducti, quòd apibus grata sit, & id de Cerinthe testatur Virgilius in Georgicis, tum Plinius lib. XXI. cap. XII. Vulgus herbariorù Memitham magno errore vocavit: Memitha enim Arabum nihil aliud est quàm Glaucium Græcorum. Nec desunt qui Maru, sive Almaru Avicennæ lib. II. cap. II. descriptum putent, præsertim quattum ejus genus, quo nomine etiam

Secundi semen aliquando ad nos missum ex Italiâ. Sed, meâ sententiâ, nihil eo loco videtur Avicenna describere, quàm vulgare nostrum Buglossum, aut Borriginem, quibus hanc stirpem, cuius genera descripsi, temperamento proximam existimo.

PULMONARIA.

CAP. LIIII.

QVÆ Pulmonaria vulgo nuncupatur, & folia candicantibus maculis norata habet, copiosè multis Pannonia & Austria silvis spõre nascitur, cum inter Krumpach & Gleisfeld, tum in Viennensis Leytanique saltus varijs locis: hujus florem niveo colore variantem aliquando conspicerem memini. De eâ autem, quandoquidem ab alijs descripta est, sermonem

Cerinte major quam... Lam. 4. 67

Cerinte major quam... rubro purp. vase.

Natales.

Cerinte minor... L. ad. 196... Lam. 4. 68

Natales.

Pulmonaria maculoso fol. Varietas.

Pulmonaria vulgaris maculoso fol.

Pulmonaria III. Austriaca.

*P. Officinalis, L.
Mun. dest.
Lam. 5. 239
Dud. 135
Mun. 1. 586*

*P. angustifolia, Weid.
R. 25. 4. 53
Mun. dest.*

monem instituere non est animus: sed de alijs aliquot generibus, quæ ante quàm in Au-
striam pervenirem, mihi conspecta non fuere.

PRIMUM igitur quod observabam genus, sed inter Pulmonarias Secundum, ex radice
nigrâ, minimi digiti crassitudinè fermè æquante, obliquâ, & multis crassioribus fibris, qua-
les sunt vulgaris fibræ, donatâ, plura fert capita, è quibus prodeunt folia longis pediculis in-
nixa, vulgaris folijs non valde dissimilia, minus tamen ampla, asperâ etiam lanugine recta,
sed, quod magnum discrimen facit, nullis albicantibus maculis supernè infecta, prorsus vi-
ridia, infernè autem dilutiora: deinde caules pedales, angulosos, folijs angustioribus, nō mi-
nùs tamen villosis, inæquali situ inhærentibus præditos, qui summo fastigio in breves ra-
mulus dividuntur, sustinentes cavos calices in quinque laciniis divisos, è quibus emergunt
flores longiusculi, cavi, oris in quinque crenas divisus, coloris initio rubescentis, postea ad
cæruleum tendentis, perinde atque Pulmonariæ vulgaris flores: illis cadentibus, apparent
in loculis vetustate jam laxioribus, semina eaput viperinum referentia, maturitate nigra: ra-
dix vivax est, & singulis annis augefcit, non minùs quàm Pulmonariæ maculosæ radix.

*II.
Pulmonaria
folio non ma-
culoso.*

*P. mollis, Weid.
R. 25. 4. 53*

Nascitur in Viennensi saltu mixtim cum vulgari, & multis alijs Germaniæ locis: in silvis
etiam Francofurto vicinis frequens. Floret Aprili, semen extremo Maio maturum est.

Natalis.

EXIIT Tertium novo vere, florùmque congestorum thyrsum ferè ante folia promit,
quæ sunt angusta & villis obsita, Buglossi silvestris, Echiivæ, aut Anchusæ folijs non abfimi-
lia, molliora tamen, neque tam aspero villo hirsuta, nullo pediculo prædita, sed medium
caulem amplectentia, qui paulatim succrescens, angulosus & hispidus, interdum nonnihil
purpurascens, in pedalem tandem altitudinem excrefcit, in cujus fastigio multi pentagoni
caliculi, in quinque purpurascens laciniis divisus, & subhirsuti nascuntur, continentes ob-
longos, concavos flores, Buglossi hortensis, aut Pulmonariæ vulgaris floribus formâ simi-
les, qui per oras in quinque orbiculares ferè laciniis divisus, colore, ante quàm aperiantur, ex
purpurâ rubente, deinde, quando explicati sunt, cæruleo aded eleganti nitent, ut Gentia-
nellæ vernæ floris venustatem, si non superare, attamen proximè æmulari videantur, odore
autem nullo grati: ij maturi decidunt integri, quemadmodum Buglossi hortensis & simi-
lium flores, atque caliculam inanem cum stilo, & quatuor seminum rudimèto relinquunt,
quod maturitate nigrum evadit, Echij aut Buglossi vulgaris semini respondens. Adnascun-
tur deinde secundum caulis pedem, alia hirsuta folia, angusta, palmaris aut amplioris lon-
gitudinis, Echij aut Anchusæ folijs latiora, mollioraque, inter quæ (licet sicca sint) subse-
quente vere prodit caulis suis venustis floribus onustus: radix crassis carnosissq; fibris præ-
dita est,

*III.
Pulmonaria
angustif. l.
carnoso flo.*

Campanula Persicæ folio.

vel violacei elegantis & saturi: tum rapunculos vulgares, cum Campanulâ illâ, mali Persicæ folio quibusdam cognominatâ, quam C. V. Matthiolus Phyteuma esse censeat, nunc cæruleum, modò album florem proferentem.

Campanula Persici folia.

OMNIVM porro illarum stirpium historiam hoc capite dare nō est animus: quemadmodum neque Trachelij illius, Belgis majoris appellatione cogniti, neque Violæ Marianæ quibusdam Medium creditæ, quæ ut plurimum violacei coloris flores gestat, sed tamen etiam albos, interdum exalbidos, nonnūquam cineracei coloris, atque etiam versicoloris, hoc est, ex albo & violaceo, vel maculatim, vel radiatim commixtos; neq; Campanulæ illius majoris lactescens dictæ, quâ Pyramidalem nonnulli appellant, cujus folia & ipse etiâ lacteus succus virus olent, & radicis fragmentis facilè pangitur, quas quidem tres sponte nascentes nunquam observavi, sed in hortis cultas duntaxat cōspexi: sunt enim ab alijs aut jam descriptæ, aut illarum icones exhibitæ. Sed eas tantum stirpes describere statuimus, quas ab alijs proditas non arbitramur. Ante quàm tamē earum descriptionem adgrediar, non abs re futurum existimavi, si jam dictarum aliquot icones initio hujus capitis infererem.

Trachelium majus Belg. Viola Mariana cujus magna varietas.

Campanula lactescens Pyramidalis.

PRIOR autem earum quarum mihi tradenda est historia, dodrantalis est plantula, cauliculo striato, in plures ramulos divisō, quorum singuli sustinent florem satis magnū, cavum, campanulæ instar efformatum, in quinque angulos desinentem, quemadmodum vulgaris Trachelij, aut Campanulæ vulgo dictæ flos, cinereo colore præditum: floribus succedunt capitula sa-

Trachelium Pencilum alpinum.

Campanula alpina rorata dicta. Cam. 1. 557

panulæ instar efformatum, in quinque angulos desinentem, quemadmodum vulgaris Trachelij, aut Campanulæ vulgo dictæ flos, cinereo colore præditum: floribus succedunt capi-

Campanula latifolia, L.
Mull. bot. W. G. 1. 900. p. 226

Campanula lactescens foetidior.

C. prostrata idalis Swam. 97

Natales.

II.
Trachelium
Sugensidis.

Campanula
prostrata
Lam. 1. 314

Natales.

Campanula mediana, L.
Lam. 1. 314
p. 135

rula satis magna, trigona, nutantia, seu deorsum spectantia, quæ continent semen vulgari trachelij semini nõ dispar, sed minus & exalbidum: folia quæ per cauliculum sparsa sunt, latiusculâ basi eum amplectuntur, & in oblongum mucronem desinunt: quæ verò summâ tellure stirpi inhaerent, latiuscula sunt, & longiore pediculo innixa: radix pro plantæ exilitate satis magna, candidans, supernâ parte in plura capita extuberans, & quibusdam fibris hirsuta. Tota planta lanugine pubescit, lacteoque succo abundat.

Nascitur in Sneberg, aliarumque vicinarum Alpium jugis. Flores profert Julio.

MULTA habet Altera folia, angusta, hirsutaque, Echij folijs ferè similia; inter quæ exoritur pedalis caulis, firmus, minimi interdum digiti crassitudine, striatus, & multis angustis, oblongis, hirsutisque folijs septus: à cujus medio ad summum, thyrsus, seu potius florum inter foliola latentium pulcherrimo ordine dispositorum, Trachelij aut Rapunculi floribus similibus, sed minorum pallescentisque coloris, crassa spica nascitur: evanescentes flores in capitula transeunt, exile subflavumque; semen continentia: radix crassa est, digiti amplitudine, rugoso cortice tecta, candidans, & aliquot crassioribus fibris donata. Tota planta lacteo succo turget.

Oritur in Sneberg & alijs vicinis jugis: observabam etiam in ascensu Neuberg ad silvulam quæ in editiore tumulo est supra cœnobium: sed anno M D LXXXV. maximâ copiâ in amplo quodam montano prato, die Sæuse appellato, quâ è

Niveo

Niveo mōte descensus est in Rehenaw, Abbatis Nebergensis arce m. Floret Iunio & Iulio.

Videtur eam postea exhibuisse Dalechampus sub Echij montani appellatione: Verum euidem est, eius folia ad Echij foliorum similitudinem proxime accedere, sed semen exile Rapunculorum semini pene respondens, floris forma, radix lacteo succo abundans, & quæ trachelij radicem instar mandi potest, refragantur.

TRACHELII porrò aliud genus elegans observabat N. V. Fab. Col. in D. Virg. monte natum, Tragopogi folijs.

Trachelion
Tragopogi
folijs.

Campanula minor alpina rotundioribus imis folijs.

ALVNT etiam summa illa juga, præsertim in rupibus & præcipitijs, Campanulæ vel Rapunculi genus, eujus radicales fibræ valde serpunt, & vicina loca occupant, subinde germinantes, & novas stirpes procreantes: habent illæ initio orbiculata ferè folia, deinde statim alia angusta confertim nascentia, Caryophyllei secundo loco supra descripti folijs adeo similia, ut incautos plerumque fallat, qui interdum cum suo cespite eruunt, Caryophyllæum collegisse existimantes. Emergit deinde ex horum medio gracilis cauliculus, in multos tenues ramulos divisus, oblongioribus foliolis, nullo servato ordine nascentibus, septus, flosculos è singulis ramulis dependentes proferens Campanulæ, sive Rapunculi vulgaris floribus formâ similes, vel elegantî caruleo colore præditos, vel saturato purpuræ colore, sive violaceo nitentes, vel dilutiore purpureo colore & quasi cineraceo conspicuos, interdum etiam niveos: capitula deinde Rapunculi vulgaris capitibus similia, aut potius illi Campanulæ minori quæ cum in Belgicâ, tum plerisque Germaniæ locis, ad agrorum subfruticibus, aut silvularum margines, secundum profundiores & convexas vias, in umbrâ provenit. Floret Iulio, interdum etiam Augusto. Tota etiam lactescit.

Campanula
minor alpina

floris va-
rietas.

Mera, Medicus, mihi Francofurti communicabat duo Rapunculi genera elegantia, quæ in itinere observaverat: eorum historiam, quoniam commodè suo loco reponere non licebat, ad capitis calcem addere volui.

CVBITALI Primus assurgebat altitudine, caule satis gracili, parte inferiore purpurascente quodammodo, supernâ viridi, cui inhærebant aliquot folia, quatuor uncias longa, in ambitu serrata, dodrantali pediculo innixa, & ea quidem quæ infimæ parti caulis adnata erant, secundum pediculum, unciam aut pollicem lata, deinde sensim in mucronem desinentia, quæ verò medio cauli, & summæ ejus parti inhærebant, longè erant angustiora, & breviora petiolo fulta, non minus tamen longa: summum caulis fastigium desinebat in brevem & quasi orbicularem florum spicam, quæ solis staminibus ex purpurâ cæruleis, constare videbatur: quibus deciduis apparebant caliculi pentagoni: radicem non adferebat, qui in itinere observabat, quia eruere non potuerat, inter saxa & confragosis locis nascentem. Tota autem planta lacteo succo abundabat, non secus ac reliqua genera.

Rapunculus
Alpecurci-
des orbiculari
partè spica.

ALIVD quod adferebat genus, nunquam ante mihi conspectum, abruptum similiter erat, & sine radice, quam eximere non potuerat. In pedalem autem id excreverat altitudinem, vel etiam breviora: plura, quàm Primum, habebat folia, breviora pediculo, coque plano subnixa, supernè viridia, infernè exalbida, instar foliorum Sonchi, quibus valde forma respondebant, erant enim, ut illa, in ambitu dentata, sed minora: summo cauli, innitebatur veluti umbella, longiusculorum caliculorum striatorum, in quinque angulos desinentium, in quibus flos, coloris mihi non comperti, quia neque ipse Mera referebat, neque nullus, in totâ plantæ umbellâ, restabat, ex quo conjecturam facere possem.

Rapunculus
Sonchi folia.

Ceterum rapunculos, Fabius Columna, in doctissimâ illâ suâ Plantarum Historiâ, Eri-num Nicandri, & Dioscoridis esse suspicatur.

Cori Gallie
et Hispanie

*Cori monspeliensis
M. C. 1. 64
Lam. 2. 110*

Natalis.

Nemina.

Iuncaria Salmanticensis.

Symphyt. petrae
Matth.

Facultates.

Iuncaria
Salmantica

*Antegon hispanica
Salm. 2. 224
Antegon Salmantica
Lam. 4. 235
Q. 11. 119*

MULTIS fruticat ramulis palmaribus ut plurimum, interdum dodrantalibus, firmis, rotundis, purpurascentibus, qui densis folijs stipantur Ericæ (majoris scilicet) crassiusculis, succulentis, amariusculis, serie quadam interdum dispositis, aliquando autem inordinatis & incoditis: spicæ aut capitula extremis ramulis inhaerent, ex innumeris caliculis in quinque mucrones divisus, & totidem maculis nigris, in singulas divisiones impressis, constantia, è quibus flos emicat non inodorus, purpureus, aut ex purpurâ caruleus, elegantissimi & quasi immarcessibilis coloris, quatuor foliolis bifidis cõstans, quorum duo superiora reliquis majora sunt: semen deinde in caliculis nonnihil pungentibus continetur rotundum, nigricans: radix crassa est, pro plantæ proportionem, palmaris longitudinis, foris rubra, ut qua interdum linei panni etiam infici possint.

Floret Maio mense, nonnunquam etiã Martio, ficcis quibusdam circa Salmanticam & Mompellum locis, maritimis item Valentia & Gallia Narbonensis, ubi tota major, crassior & succulentior nascitur, ut ferè solent omnes maritimæ stirpes, si cum eis, quæ macro & atido solo proveniunt, comparentur.

Hanc Mompelliani meo tempore Corin vocabant, eamq; esse existimabant quã Græci κόριν καὶ ὑπερικὸν appellant, cujus sanè descriptioni multis notis respondere videtur: Dioscorides enim, Cori folia Ericæ tribuit, Plinius, Tamaricis, pinguis sive crassa, deinde suavem esse dicit & odoratam (de flore id intelligendum puto) Plinius aculeatam esse addit, quales sunt hujus caliculi qui semen continent.

Doctissimus vir Ioannes Plaça Medicus & Professor Valentinus apud Hispanos, dum unã varias stirpes in illius urbis maritimis legeremus, Alypum esse censebat: Hispani vulgari nomine Pinçel appellabant: Alterius alicujus nationis nullum scio, nec quenquam prodere memini.

Ad hanc autem plurimum accedere videtur, quam Clarissimus Matthiolus Symphyti Petri nomine exhibuit, nisi mea me fallit opinio.

CETERVM Coridis semen potum, menses & urinas trahit: contra Phalangiorum morsus, ischiadicis, & opisthotonicis ex vino potum auxilio est: horroribus ex pipere, opisthotonicis ex oleo, utilissimè illinitur.

IUNCARIA SALMANTIC.

CAP. LVII.

FOLIOLORVM quædam similitudo facit, ut eam Herbam quam Salmanticenses à junceorum cauliculorum formã & gracilitate Iuncariam appellant (tota enim juncea est, sed Equiseti modo aspera & geniculata) proximo capite describenda præfigam. Habet autem in singulis geniculis bina folia ex adverso sita, Asperula odorato flore folijs quodam.

Mollugo.

Ort. 354

Enchiridion mollugo, L.
Linn. 2. 578

Rubia marina.

Natalis.

Rubia marina.

Asperuginem, & Molluginem, cuius genus quod pluribus geniculis constat, foliaque habet ceteris molliora, Rhizotomæ illis a nodorum non modo frequentia, sed etiam a facultatibus, & ideo aut cognominant: nam eius decoctum, ad fovendos & firmandos artus, valde utile esse ferunt.

RUBIA MARINA, ET SPICATA.

CAP. LIX.

QUADRANGULI sunt huic plantæ caules, palmares magna ex parte, interdum pedales, geniculati, duri & lignosi, ad quorum singula genicula, quaterna folia, inferne, quæ cauli inhaerent, latiuscula, extremâ parte mucronata, rigidiuscula, candicantia, stellæ instar in orbem adnascuntur, & subinde in alii ramuli numerosis folijs brevioribus & valde confertim nascentibus ornati, in quibus oblongi flosculi, radiati, pallidi: radix crassa, dura, foris intensius rubet, intus rufescit.

IN Mediterranei maris, quod Hispaniam & Galliam Narbonensem alluit, littore, frequens nascitur, præsertim verò circa Calpen & Valentiam, ubi eam in peregrinatione meâ Hispanicâ colligebam, & sæpius etiam antè, littore illo quod supra stagnum ad Peraul est, ac in montem usque Serium extenditur: ubi florebat æstatis initio.

Habui eam aliquândo in Belgicâ semine mihi prognatam, ex qua hanc subiectam iconem exprimi iussi, ramis aliquot humi sparsis, pedibus, medio caule assurgente cubitali, infirmiore tamen quàm ut se sustentare possit. Præterea longè tenerior erat & minus incana, quàm locis ubi sponte provenit: & cum secundo anno serius flores protulisset, subsequens hiems corruptit.

HVIC conjungendâ existimavi semine Cretâ allato natam, quam Iosephus De Casa bona qui plantam ipsam in Creta nascentem observabat à similitudine quadam quam ejus folia cum Rubiæ folijs habere videntur, Rubiam nominavit, & spicata cognomen addidit, quia summi cauliculi & rami in spicæ formam desinunt. Cum autem tota planta nonnihil aspera sit: non minus commode forsitan Apanne, vel Asperugo appellari potuisset.

A radice porrò, quæ crassiuscula est, subrufa, & frequentibus tenuibusque fibris capillata, exeunt multi cauliculi, nodosi, quadranguli, asperiusculi, statim ab infimâ parte, frequentibus ramulis, ad singulos nodos ex aduerso nascentibus, præditi, quos etiam in orbem in ipsis geniculis ambiunt, quaterna, quina, interdum sena folia, brevia & nonnihil aspera: summi caules & ramuli desinunt in longam, tenuem, spicam, virentem, specie quadrangulam, quia flosculi exiles & vix conspicui, coloreque subvirescentes, alternatim contrario inter se situ nascuntur. Annua est planta, quæ prolato semine perire solet.

Florebat

Rubia sine Apanne spicata Cretensis.

Chenopodium marina
L. 24. 158
Linn. 2. 217

Ort. 357

Corrida prior.

durum, radices ab uno capite multæ, crassæ, instar Asparagi altilis, sed breviores, nascuntur.

Florebat in hortis in quibus nata, Augusto: *Tempus.*
femen observare non licuit, quia sub exitum
mensis Septembris sequentis dum Francofur-
to discederem, nondum erat maturum: tunc
tamen & oblongiusculum id esse postea de-
prehendi.

RUBIAM marinam vocabant priorem il- *Nomina.*
lam Mompelliani & Valentini, quia ad Rubie
legitimæ formam quodammodo accedit: qui-
bus autem facultatibus sit prædita, nihil com-
pertum habeo.

RUBIAM porò legitimam sponte nascentem *Rubia le-*
observabam in quibusdam pratis ad Da- *gitum.*
nubium sitis, præsertim inter Posonium & Tu-
ben opidulum ad cõfluentes Moravæ Fl. Mo-
raviam perluentis, & Danubij, situm.

CORRUDA. CAP. LX.

VNUM silvestris Asparagi genus à Vete- *Tria Aspa-*
ribus descriptum invenio: ego tria per *rugi sil-ge-*
Hispanias observabam. *nera.*

PRIOR fruticosa est planta, duabus, tri- *r.*
búsve aut pluribus virgis candidis, lignosis, fir- *Corrida*
mis & ramosis prædita, circa quas quina aut se- *prior.*
na foliola simul semper conjuncta nascuntur,
brevia, rigidiuscula & pungentia: flosculi lutei
è senis foliolis constantes sub alis inter folia e-
nascuntur, odore jucundo, uti violæ martiæ:
baccæ initio virescunt, deinde cinereum colo-
rem contrahunt, semenq; continent nigrum,
Abundè

Cucurbitella latifolia Linn. 2. 2. 16

Asparago acutifolius L.
Misp. 2. 153. Spring.
Linn. 2. 296

A Capensis
n. 121

*Asparagus aphyllus, 2
mull. dict.
L. ap. 973
Sper. hinc
Linn. 1. 296
21. May 1722*

*Asparagus albus, 2
mull. dict.
L. ap. 979
Sper. hinc
Linn. 1. 296*

Natalis.

Abundè crescit agro Salmanticensi locis petrosis, totaque ferè Castellâ & Granatensi regno, non modò in sepibus, sed plerumque etiam in arvis cultis: vidi etiam Narbonensi agro, in primis autem juxta sepes. Floret uva maturescente, hoc est, Augusto: semen Octobri maturum est.

Alebatur apud Belgas à quibusdam rei herbariæ studiosis, ante quàm inde excederem: sed fructum non proferebat.

II.
Corduba altera.

FRUTICOSVS etiam est alter, in viridibus & mollioribus ramis, sive virgis ramosis, tres aut quatuor spinas ab eodem ferè exortu prodeuntes hinc inde sparsas pro folijs ferens, virides itidem uti rami sunt: florem nullum in hoc conspiciebam, sed frequentes baccas rotundas, ut in superiore, initio virides, deinde per maturitatem nigricantes, succo & pulpa vitente plenas, qua semen includitur durum, foris nigrum, intus candidum, ut plurimum unicum, interdum bina: radices habet plures, crassas, longas, superioribus non valde dissimiles.

Natalis.

Frequens est ad Tagum flu. in Lusitaniâ, atque etiam in Bæticâ, solo petroso, in collibus & sepibus. Novembri semine onustum inueniebam. Crevit & iste quibusdam Belgis, semine à me è Lusitaniâ delato.

III.
Corduba tertia.

TERTIVS cubitales habet virgas, ramosas, candidas, lignosas, Priori similes, candicantibus, firmis, deorsum spectantibus spinis alternatim, & secundum virgarum ramorumque inæqualium inflexionem horridas: ad quas quina aut sena folia, ex eodem capite simul prodeunt, ut in Larice, Prioris asparagi silvestris folijs longiora mollioraque, Larignis folijs non dissimilia, quæ commanducata, subdulcia, & aliquantulum gummosa deprehenduntur: flos inter folia ex alarum finu longo tenuique petiolo dependet, ex viridi pallefcens: deinde fructus pænè rotundus, sed qui tricoccus videtur (tametsi unicum granum magna ex parte contineat, rarò bina, foris nigrum, intus candidum, firmum, ut in superioribus) initio virefcens, maturitate rubescens & carnosus, sive succum & pulpam continens lentam & viscidam: radice firmatur multiplici, instar aliorum silvestrium asparagorum, longâ, crassâ, intus albâ, foris flavescente. Fert initio veris aliquot turiones, instar altilis asparagi, qui illorum modo manduntur crudi & cocti, cum oleo, aceto & sale.

Natalis.

Nusquam abundantius, quàm supra Olyssipponem salebrosus locis juxta vias, non procul à Tago fl. etiam sub eâ urbe, publicâ viâ Tago imminente, ante quàm in Oceanum se exoneret. Nascitur tamen & alijs Lusitaniæ locis, & totâ ferè Bæticâ. Novembri cum fructu maturo in Lusitaniâ legebam, raris aliquot floribus hinc inde per ramulos sparsis etiam onustum.

Nullâ verò culturâ aut diligentâ facere unquam potuimus, ut istius semen apud nos in Belgicâ nasci vellet. Sed duo superiores, ut dixi, in Generosi & verè nobilis viri Dn. Ioannis vander Dilft cultissimo viridario conspiciantur, cum multis alijs rarissimis stirpibus, quarum, uti etiam omnium Naturæ miraculorum, erat studiosissimus.

DICITUR hic Asparagus Græcis ἀσπαραγός, πετραῖος, ἢ μωδακάρδα, id est Asparagus petraeus, sive silvestris, & Murina spina. Plinius etiam à Latinis Corrudam, ab aliquibus Lybicum, ab Atticis Orminium vocari tradit. Corrudam quidem nonnulli dictam volunt teste Ruellio, quòd, ubi adolevit, facile corruat decidatve: sic Horminium ἀπὸ τῆς ὀρμῶν, quod est ruo; Lybicum autem, à patria. Hispani indifferenter *Esparragos*, tametsi mitem *Esparragos triqueros* (quia in agris frumento consitis apud eos plerumque crescit) appellant. Galli, *Asperges sauvages*; Itali, *Asparago salvatico*; Germani, *Wilder Spargen*.

Asparagus marinus.

a. scaber, Brogn. N. 5. 7. 318

A. Asparagus, l. 3
Lam. 1. 294

SECUNDUM genus intelligere videtur Theophrastus (quem sequutus est Plinius) cum ait lib. vi. histor. Plant. cap. i. Aculeatorum alia ex toto aculei sunt, ceu Asparagus (corrudam intellige) & Scorpius sive Nepa: hæc enim nullum, juxta aculeum, folium gerunt.

TERTIUM videtur in Cretâ observasse Bellonius. Nam Lib. i. Observationum cap. xviii. sic scribit. Vix tota Cretâ invenias Asparagum altilem: silvestrem duntaxat habent, Corrudam vocatam, quæ passim nascitur. Præter eam tamen, aliud genus istic invenitur, nomine vulgari & antiquo Polytricha dictum.

QUAM Matthiolus exhibet, Corruda non est, sed Asparagi altilis genus, quod nos (quia maritimis declivioribus & herbidis locis sponte provenit) marinum vocamus, caule brevior, firmiore, folijs crassioribus, firmioribus, ex cæruleo virentibus: baccis majoribus, quam vulgaris hortensis, non adeo corallij instar intense rubentibus. Forte is erit quem Galen. lib. de Aliment facultatibus i. ἄλειον, id est palustrem nominat.

Similem observasse videor in pratis ad Danubium sitis cum Viennæ Austriæ in aulâ Cæsaris versarer, una cum eo qui istic etiam frequens nascitur, altili respondens, cujus etiam magna copia, & crassioribus quidem tenerioribusque germinibus, in quibusdam æditionibus

pratis invenitur, paulo supra Clement, & Entzestort im langhe thal Generosi Dn. Wolfij ab Entzestorff.

PORRO Corrudæ cauliculi in cibo cocti, ventrem emolliunt, & urinam cient: radicis decoctum contra urinæ difficultates, regium morbum, renum vitia, & coxendicum cruciatus in potu proficit: cum vino autem, phalangiorum moribus. Breviter hujus efficacior vis quam domestici.

FINIS LIBRI QUINTI.

Polytricha

Asparagus marinus.

ἀσπαραγός ἄλειον.

Asparagus mitior sponte nascens.

Facultates.

γ. H. 44. 121

CAROLI CLVSI
RARIORVM PLANTARVM
HISTORIAE

LIBER SEXTVS.

QVINTO Libro absoluto, superest Sextus (sex enim li-
bris rariorum stirpium historiam comprehendere habemus in
animo) à miscellaneis plantis, quas in commodum ordinem
redigere nequivimus, illius initium facturi. Eas subsequenter
lacteosucco manantes: deinde umbellifera, atque alia quaedam tenuifo-
liorum incisurâ prædita. Addentur præterea gramineis & arundinaceis
folijs donata, legumina, trifoliorum genera, & aliarum stirpium far-
rago, cum nonnullis pelagicis, & in aquâ nasci gaudentibus.

CENTAURIUM PARVUM flavo flore.

CAP. I.

TAMETSI Centaurij majoris historiam cap. v.
lib. III. nostrarum Observationum dederimus,
& hæc planta ob nominis affinitatem conjungi po-
tuisset, quia tamen pleraque notas illi dissimiles, &
cum proximò capite describenda magis communes
habet, eam sejungere libuit, atque ab illa Rariorum
stirpium à nobis observatarum lib. VI. comprehen-
sarum historiam incipere.

MULTIS porrò folijs Saponariæ vulgari non disti-
milibus, minoribus tamen & candicantibus perque
terram sparsis, hæc planta prædita est: inter quæ cau-
lis exit rotundus, pedalis altitudinis, geniculatus, &
ex singulis nodis folia Centaurij minoris, aut Hype-
rici æmula, bina semper inter se opposita, & sic con-
juncta, vel simul coherentia, ut caulis ipsa trajicere
videatur: summi ramuli aliquot flores Hyperici flo-
ribus ferè similes, Saturatoris lutei coloris, & planè
aureos, sustinent, semen deinde in vasculis tenuissi-
mum scobis instar, nigrum: radix candida est tenuisq;.

PROVENIT leto solo in collibus juxta Tagum, ubi
ab incolis *Semper nova* dicitur, quod toto ferme an-
no floreat, quasi que renascens conspicitur. Obser-
vabam etiam alijs Hispaniæ locis, atque olim agro
Mompeliano; sed & anno deinde LXXI. supra mil-
lesimum & quingentesimum in Angliâ, Essexiensi
comitatu, in Hornamiensi vivario, juxta Thaliste-
dium florentem Septembri: decennio verò post co-
piosam colliculo quodam, inter Gravesendam & ar-
cè Ill^{ri} Dn. de Cobham quinq; Portuum Præfecti,
in eadè Angliâ, Julio floribus onustâ conspiciebam.

MEDIOCRIS caloris particeps est, & aliquantulum amara.

HYPERICUM SPINVM.

CAP. II.

VVLGARIS Hyperici historia à multis prodita est, ideòque illam hîc repetere non est
necesse: sed aliud genus in Hispanicâ meâ peregrinatione observabam, cujus histo-
riam non negligendam esse duxi.

EST VE-

lib. vi. 401
Centaurea parva

Centaurea parva
flavo flore.

Natalis.

Chloria purpurea
H. cap. 84
Lam. 1326

Centaurea purpurea
L. 26 335
Leon. med. 12
H. cap. 84
Lam. 1326

Hyperic. supin. III. minimum.

Est verd illud multis ramulis hirsutis hu-
 mi stratis præditum, numerosis confertisque
 folijs illos ambientibus, alterius seu vulgaris
 Hyperici folijs similibus, sed planè tomento-
 sis & incanis (pictor in villis exprimens ne-
 gligens fuit) ejus flores secundum ramulos
 lutei, pallidiores tamen & minores aliquan-
 tulum, quàm in vulgari: quibus succedunt ca-
 pitula seu vascula vulgaris capitulis similia:
 radix est dura & lignosa: sed ipsi etiam rami
 per terrâ sparsi, subinde fibras & radices agunt.

In convallibus quibusdam non procul Sal-
 manticâ crescit, ubi Julio mense florentes
 plantas inveniebam, aded latè sparsas & dif-
 fusas, ut ampli petasi orbem æquare possent:
 Martio verd sequente, in maritimis Regni Va-
 lètini locis, etiâ floribus onustas conspiciebâ.

INTER Hyperici genera referendam esse
 hanc stirpem, non est dubium: nam plurimas
 notas illi respondentes habet: imbecillior ta-
 men est, & vulgari minus odora.

VIR doctissimus Ioannes Plaça, medicus
 celeberrimus & Professor in Academiâ Valentiniâ, rutam silvestrem Dioscoridis esse cen-
 sebat, quæ à Ruellio inter notha rejecta est, unde descriptionem ejus petere licet: Salman-
 ticensibus vulgo *Coraçonçillo* dicitur, perinde ac vulgare Hypericum.

ALTERVM est Hyperici supini genus, etiam tomento oblitum, à nostro Lobelio obser-
 vatum Mompelliano agro, quod palmo non majus esse asserit: meum autem, modò descri-
 ptum, esse quod censeat, mihi injuriosum est: nam plantæ dissimiles, & meum esse assero, quod
 in Observationibus pro minimo supino Septentrionalium perperam usurpavit.

DIFFERT enim plurimum ab isto Hypericum illud supinum Belgicum, sive Septentrio-
 nale, quia tota planta valde tenella est, raros habet ramulos, rarâque folia, nec illa incana,
 quæ tamen trita, sanguineum succum, per oras nigris punctulis distinctas reddunt, ut ple-
 rumque observare memini, illam in agrorum aggeribus post messes legens.

Hypericum
supinum 2.

Natalis.

Nomina.

Hypericum
supin. 11.

Hypericum
supin. 112.

Paronychia
Hisp.

Paronychia hisp.
P. hispanica, Lam.
Lam. p. 24
= *Urtica* paronychia
L. p. 24
M. C. p. 44

Natales.

Nomina.

LONGE elegantissima est hæc planta, multas viticulas humi stratas spargens, dodranta-
tales magnâ ex parte, interdum tamen etiam
pedales aut lógiore, nodosas, quibus adnascun-
tur folia Polygoni maris, minora, & viridia qui-
dem in novellis plantis, successu autem tempo-
poris numerosa & confertissima, eaq; acerola &
membranacea, prorsus alba, sic ut tota planta
argenteis squamis constare videatur, gratissimo
spectaculo: flos illi candidus Polygoni vulgaris
floris instar, sed aded exilis, & inter membran-
ulas istas latens, ut vix appareat: semen Polygoni:
radix oblonga, gracilis, candicans.

Hujus iconem, quia vetustas & perfectiores
plantas, inter chartas repositas, ad manum non
habebam, ex novellâ, & semine mihi recês na-
tâ, quæ paleaceas illas membranulas nondum
adquisierat, exprimi curabam, atque apud Bel-
gas, ubi multum de candore suo remittit.

NVSQVAM abundantius, quàm in petrosis &
siccis collibus Salmantica vicinis observabam,
trans flumen Thormim, ubi & Colchicû mon-
tanum cap. XL. lib. II. descriptum copiosè pro-
venit: tum etiam circa Valentiam & Murciam:
observare etiâ memini lapidoso illo campo su-
pra Arelatem, non procul a Divi Martini diver-
torio, quâ iter Massiliâ est, sed multò minorem,
& unciales ramulos seu viticulas vix habentem.
Florebat Maio & Junio, semênque proferebat.

SALMANTICENSES & Valentini *παρονυχία*,
Paronychiam, vocabant: meo tamé iudicio ni-
hil aliud est, quàm Polygoni maris genus peculiare; etenim cum semine recens nata pro-
dit, à Sanguinariâ vulgari nihil aut quàm minimum differt: & commanducata, eodem gu-
stu deprehenditur: itaque viribus multum ab similibus Paronychia, quæ teste Galeno lib. VIII.
Simpl. tenuium partium est, exsiccatoria & morstu vacans: talia enim sint oportet, quæ pa-
ronychias sanant. Murcianorum vulgus *Asprilla* vocabat, ab exsuccorum foliorum, uti
conijcio, asperitate.

ANAGALLIS.

CAP. IIIII.

Anagallis
flavo flo.
L. p. 211
Lam. p. 52
Lam. p. 127

Natales.

Anagal pur-
purascens
flore.

ANAGALLIDIS, præter vulgarem phœ-
niceo & cæruleo flore, duo alia genera ob-
servabam floris colore inter se differentia.

DODRANTALES sunt Priori ramuli, tubêtes,
teneri, succi pleni, humi sparsi, in quibus multa
folia, Anagallidis phœniceo flore folijs majora,
bina semper inter se opposita, acidiusculi sapo-
ris: ex alis prodeunt flores Anagallidi vulgari
formâ similes, quinque folijs constantes, flavo
colore præditi: capitula deinde turgentia alte-
rius Anagallidis capitulorum æmula, minora ta-
men, semen etiam non dissimile: tenui & late
serpente est radice: quinetiam ipsi ramuli humi
sparsi fibras agunt.

Nascitur in Hogebergerin summo ferè jugo
inter arbores, alijsque montium Etscher, Dur-
renstain, vicinisque jugis, sed locis opacis. Floret
Junio, Julio, & Augusto.

ALTERVM, tota facie vulgare illud, cui phœ-
nicei aut cærulei sunt flores, refert, quos etiam
quinque foliolis stellatim expansis constantes
habet, cum rotidem in umbilico staminulis: flo-
ris tamen color diversus, nam obsolete purpu-
reus est,

Anagallis purpurascete flore.

reus est, cui phœniceum quidpiam permistum conspicitur. Floret Iunio cum vulgari.

Id mihi sponte natum Francofurti anno redemptæ salutis humanæ nonagesimo supra millesimum & quingentesimum: subsequen-
tibus deinde annis, suum genus deciduo semine conservavit, cum istuc, cum Lugduni apud Batavos.

ALSINE REPENS. CAP. V.

SARMENTIS verius quàm caulibus, ijsq; numerosis, prædita est hæc planta, geniculatis, flexibilibus, humanam altitudinem plerumq; superantibus, præsertim si frutices, quos scâdere possit, vicinos habeat, alioqui, propter infirmitatem, humi diffusis: bina singulis geniculis & internodijs adnascuntur folia ex adverso sita, Alsinæ vulgaris folijs figurâ & colore similia, longè tamen majora, & ad Helxines foliorum amplitudinem accedentia, mollia: flores ex calicibus, seu folliculis prodeuntes ex herbaceo candidi sex folijs constant, quibus succedût acini Piperis nigri, aut granorum lupineri vulgaris magnitudinæ, folliculo illo inclusi, initio virides, per maturitatem nigri, semine exiguo & plano pleni: radix candida valde fibrosa, longa & sarmentitia: quæ singulis annis novos caules promit, alijs per hiemem marcidis & corruptis.

Alsinæ repens.

Copiosa invenitur Salmanticensi agro, umbrosis locis & circa sepes. Nostris etiam nunc in hortis frequens & pergulas scandens. Aliquo tẽro post annis abundè observabâ pone arcem Ebrestorff Magnifici ac Generosi Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorff, Cæsari à Consilijs, & Annonæ olim per Vngariâ Præfecti, loco paludoso inter arundines. Floret totâ æstate.

Natalis.

SUNT quibus *κυκλάμινος ἑτέρα*, Cyclaminus altera Dioscoridis (quam nonnulli *κισάνθεμον* ἢ *κισόφυλλον* vocant) dicatur, quoniam multis cum Dioscoridis descriptione notis convenire creditur: gustus tamen insipidus & herbaceus facit, ut eam ad Alsinæ genera referendam putem. Lectori tamen liberum relinquo, ut ad quam volet classem referat.

Nomina. κυκλάμινος ἑτέρα.

CYCLAMINI porrò alterius acinos, drachmæ unius pondere cum vini albi cyathis duobus potos per quadraginta dies, lenè, per urinam & alvum absumere testis est Dioscorid. ad orthopnœam bibi, & reliquias à partu repurgare.

ALSINEN autem, vim refrigerandi adstringendiq; obtinere, oculorum inflammationibus cum polenta illini, succum aurium doloribus infundi, & omnia, quæ Helxine, emendare.

ALSINE CORNICVLATA.

CAP. VI.

Alsinæ repens major.

PALMARIS hæc est herbula, unico caule, qui in aliquot ramos dividitur, constans, eoque geniculato, tenero, subhirsuto, ut Alsinæ vulgaris: folia Alsinæ foliorû æmula, paulò longiora, subhirsuta etiam, inter se opposita, & ex intervallis gemina: alarum cavis insident pusilli flores, candidantes, quibus succedunt membranacea & transparentia cornicula

Alsinæ corniculata.

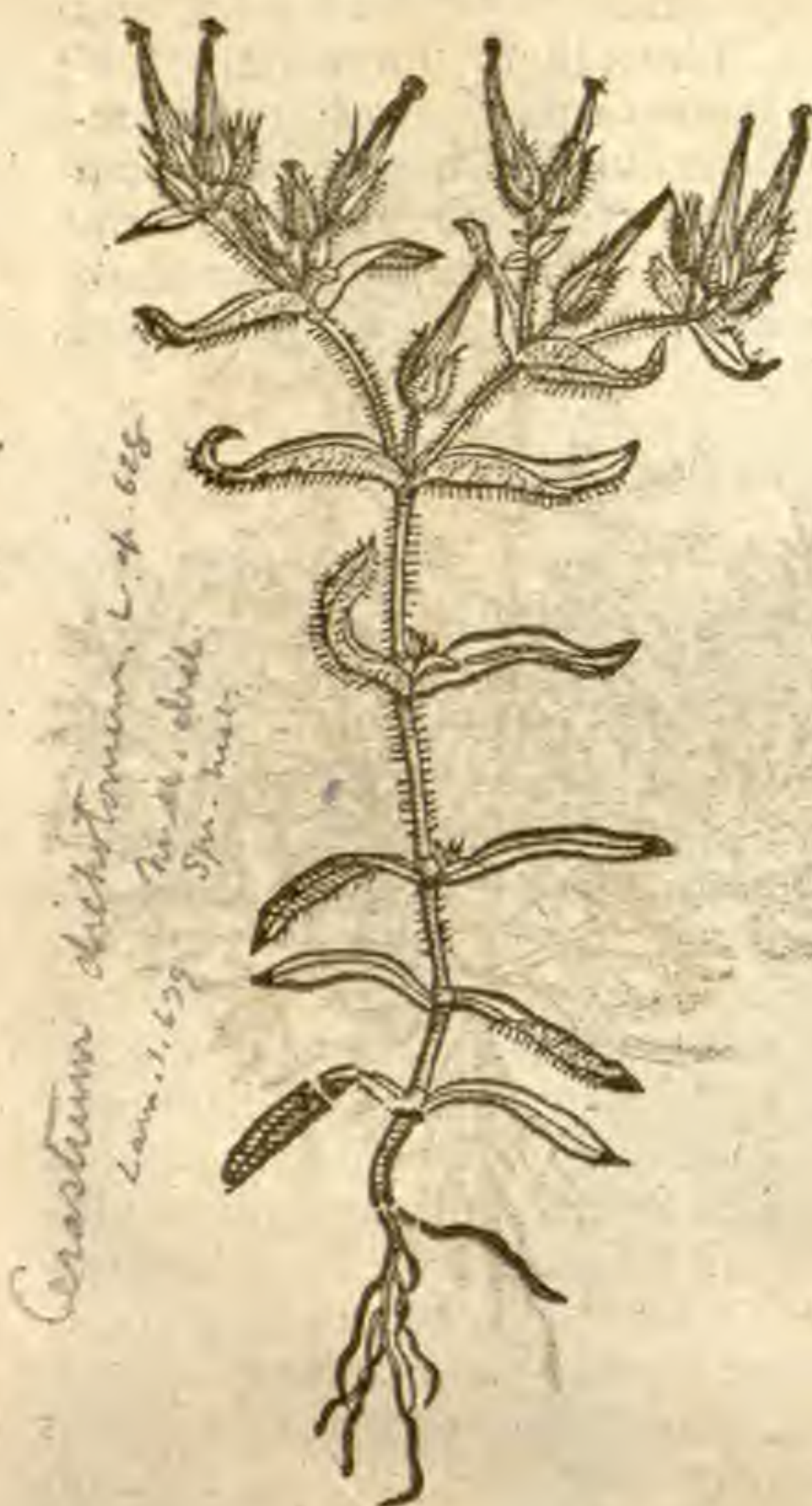

Alfina corniculata.

Natalis.

Alfina Ba-
tica.

Natalis.

Auricula
muris muris
vra.

Cerastium dichotomum, L. p. 668
Lam. 1. 629
T. de l. chel.
Sp. m.

gallinaceorum calcarium forma, quæ lento quodam conspersa humore à tangentibus deprehenduntur: semen in illis exiguum, maturitate nigrum: radix inutilis & annua. Tota insipida est.

Inter segetes frequens Salmanticensi agro, ubi Maio mense flores producit, & semen maturum præbet.

SE D & aliud Alfines genus non vulgare, circa Xerez de la frontera, alijsque Baticæ locis observabam, caule simplici ut plurimum & singulari, interdum multiplici, geniculato, pedis dodrantem alto, subrubente, aliquot ramulis prædito: folijs satis angustis, secundum petiolum tamen latioribus, & extrema parte mucronatis, dorso magis eminento, nulla lanugine oblitis alterius instar, sed lævibus & saturatè virentibus, geminis semper ad singulos nodos ex adverso nascentibus: extremi ramuli veluti capitulis instar Symphyti petrei, onusti erant, quæ oblongis & purpureis floribus referta: radix mediocris, candida.

Nusquam alibi quàm commemorato loco mihi conspecta est hæc planta, Ianuario mense flores proferens.

AD Auriculæ muris historiam, quam Græci *μυδὸς αἰτίδα* appellat, multum accedere mihi visa: solus flos, qui non est Anagallidis, neque caruleus, refragari poterat. Si cui ea opi-

nio non placet, certè Alfines genus esse non diffitebitur, quæ Dioscoridis testimonio, nonnullis etiam *μυδὸς αἰτίδα* dicitur.

Facilitatis.

PORRÒ radix Auriculæ muris illita, ægilopia sanat Dioscoridi. Galenus eam desiccare ordine secundo refert: ceterùm nullam evidentem caliditatem possidere. At Plinius vim ei septicam tribuit, & exulceratricem: quam sanè, in eâ quam propono planta, non invenias, cum potius ejusdem cum Alfine sit temperamentum.

HVIC capiti adjungendum putavi Alfines quoddam genus pelagicum & littorale, anno M. D. XCV. primùm mihi conspectum & observatum in sabulosis illis Hollandiæ collibus Oceano objectis, & qui marinis undis interdum alluuntur, ad Pagum Egmond op. r. sand vulgo dictum.

Longè latèque summâ arenâ id serpit, multisque ramis humi jacentibus præditum est, tenuibus, lentis, flexibilibus, quadrangulis, quos multa ambiunt folia, Anagallidis vel Alfines folijs non dissimilia, sed crassa admodum & succi plena (ut sunt pleraque pelagicarum stirpium) foliorum portulacæ pænè instar, bina semper ex adverso alternatim nascentia, valde viridia & falso gustu, inter quæ extremis ramulis flosculi virescentes quinq; foliolis constantes, & in his quinque staminula pallida.

CHAMÆPITYS AVSTRIACA.

CAP. VII.

TAMETSÌ meum institutum non erat, de Ajuga quidpiam commentari, quandoquidem à plerisque alijs ejus historia est prodita: quia tamen ejus genus, ab alijs nequam observatum, deprehendi, illius historiam non negligendam duxi, sed hoc loco esse proponendam.

Ajuga ga-
nara.

CETERVM præmonere Lectorem volui, Ajugam luteo flore totâ Austriâ adeoque Pannoniâ frequentissimam esse in agris & gramineis campis: quinetiâ & illud genus multifidis folijs & rubescente flore, quod Cl. viris Fuchsio & Dodonæo tertium est, multis earum Provinciarum, & aliarum Regionum locis inveniri.

Chamæpitys
Austriaca.

EST autem id genus, cujus historiam describere hîc constitui, elegantissimum: numerosos, cum adolevit, proferens caules, pedales, nonnūquam etiam duntaxat palmares, quadrangulos, firmos, lanugine (quam pictor non expressit) onustos, frequentibus nodis cinctos, quibus utrinque sibi opposita innascuntur folia Chamæpityos vulgaris folijs similia, latiora tamen, & in quatuor aut plures interdum lacinias divisa, supernè viridia & splendentia, subtus nervosa & nonnihil incana, odoris non injucundi, gustus calidi, non ingrati tamen: ex singulis alis nascuntur ramuli similiter quadranguli, frequentibus folijs Ajugæ similibus septi,

Chamæpitys Austriaca.

Pseudochamæpitys.

sepi, durioribus tamen, qui deinde alia oblonga in alis foliola, angusta, mucronata, Libanotidis coronariæ senescentis foliorum pæne æmula gerunt: summos ramos verticillatim ambiunt rigidiusculi caliculi, è quibus exeunt flores Ajugæ tertiæ floribus formâ non dissimiles, sed longè majores & elegantissimi, colore saturæ purpuræ, & violaceo, inferiore tamen & propendente labro nonnihil candicante, & sanguineis guttis resperso: semina in singulis caliculis plerumque quaterna, oblonga, angulosa, colore nigro & splendente prædita: radix nigra, dura, multis fibris capillata, & singulis annis novos caules proferens.

Satis frequens nascitur in summo jugo montis illius, qui pago Radaun imminet, non *Natales.* procul à Peterstorff, sesquimiliari ab urbe Viennâ distante, tenui nigroque solo; quale ut plurimum est vicinorum montium, atque etiam Alpium illius regionis: nec usquam alibi aliquot annis mihi observatum. At anno M. D. LXXXV. & sequente, in alio quodam jugo, non procul à Starnberg copiosè nasci deprehensa est, multò vegetior, atque inter multas illius stirpes, nonnullas rubri dilutioris & floridi, unam etiam cineracei coloris floribus præditas, qui alioqui nec formâ, nec magnitudine, ab ejusquam modò descripsi floribus differebant.

Flores profert sub finem Maij & Junij initio, quo etiam mense semen plerumque ma- *Tempus.* turitatem acquirit.

INVENITVR porrò in Hispanijs pusilla quædam planta Ajugæ valde similis, tum cau- *Pseudo Cha-* liculis, tum foliorum trifidorum formâ, hirsuta tota, subsalfo gustu, & inodora, nisi ingra- *mæpitys.* tum quidpiam & herbaceum oleret: flores extremis ramis ex alis prodeunt Ajugæ floribus non dissimiles, majores tamen paulò, & albi: semina subsequuntur quaterna in singulis caliculis seu utriculis, cineracei coloris, majuscula & fermè orbiculata: radix crassiuscula est, subalbida, & perennis, quantum conijcere licuit.

Provenit locis incultis, æstate flores producens.

HISPANI ob formæ similitudinem inter Ajugas referebant: sed cum ejus tempera- *Natales.* mentum non respondeat, Pseudo-Chamæpitys potius censenda erit, donec legitimum nomen inveniam.

Anthyllis altera.

Vol. 10. 1. 384

Javanum wa
L. 1. 1. 1. 1. 1.
Lam. 2. 1. 1. 1.

Natales.

Ανθυλλίς
ίριση.
Herva crina.
Yva moscha-
ta.
Facultates.

Anthyllis Valentina.

AIVGÆ congener est hæc planta, propterea proximum illi locum dedi. Habet autem ramulos humi expansos, teneros, villis obsitos, digitalis longitudinis, folia oblonga, viridia, villosa, extimâ parte in ambitu serrata, & Chamæpityos foliorum quodammodo emula, bina semper ex adverso serie quadam disposita, gustu nonnihil fervido, & odore satis gravi: florem in singulis foliorum alis Ajugæ floribus persimilem, purpurei tamen coloris: semina in singulis vasculis quaterna simul conjuncta, oblongiuscula, cineracei coloris: radicem crassam, subalbidam.

Nascitur læto solo ad Tagum flumen in Lusitaniâ, Granatensi etiam regno, & Galliâ Narbonensi, ubi, dum istic vivebam, illam sepe legere memini. Floret æstate & Autumno, Granatensi tamen agro maturius.

GRÆCIS, hæc ἀνθυλλίς ἰπέρα; Latinis, Anthyllis altera: Lusitanis, *Herva crina* dicitur. Mompelliani meo tempore *Yvam moschatam* appellabant.

BIBITVR hæc, teste Plinio, in duritiâ vulvarum, & in torminibus, in comitiali similiter morbo, cum melle & aceto, quatuor drachmis.

Lusitani & Granatenses mihi referebant ejus decoctum, ad repurgandum sanguinem impurum propinari.

ANTHYLLIS VALENTINA.

CAP. IX.

Anthyllis Valentina.

Vol. 10. 1. 421

Thurkum pulcherrimum
L. 1. 1. 1. 1. 1.
Lam. 2. 1. 1. 1.

Natales.

Anthyllis altera
Placa.

LICET hæc planta eodem nomine quo superior sit insignita: quia tamen facie illi dissimilis est, peculiari capite ejus historiam describere volui.

Ex unicâ verò radice multos profert cauliculos sive viticulas dodrantaes humi stratas, ramosas, subrubentes: foliola lentis exigua, seu potius Chamæsyces (cui tota planta adeo similis est, ut primo aspectu Chamæficen putarem, illam tamen diligentius considerans, lacteo succo carere deprehendi) & plerumque cum suis ramulis veluti quadam falsugine aspersa, sed etiam ipsa salsi gustus: flores inter ipsa folia enascuntur pusilli, quatuor foliolis constantes (licet pictor siccam plantam exprimere volens, quinque foliola habentes depinxerit) ex albo purpurascens: radicem singularem habet, nigricantem.

Hanc plantam nusquam alibi conspexi, quàm ad fossas urbis Valentiz in Hispanijs, juxta eam portam quæ Regiam arcem spectat, eam mihi demonstrante Doctore Ioanne Placa ejus urbis Medico & publico in eâ Academiâ Professore. Florebat Aprilis initio.

Ανθυλλίδα, Anthyllidem idem Placa vocabat, eamque ad primum genus Diosc. descriptum referebat. Et si autem inter Anthyllides

Chamæsyce.

lides procul dubio recensenda sit, prima tamen esse nequit, quæ rectis ramulis assurgit, cum hæc repentes, uti dixi, ramulos habeat, totaque facie Chamæsyce propemodum referat.

CHAMÆSYCE. CAP. X.

FACTE perquam similis est (ut diximus) *Chamæsyce*. proxime descriptæ hæc planta: nam & supina est, & humi etiam procumbens, numerososque ramulos, teretes, quaternum digitorum transversorum, sive palmi interdum longitudine, vel etiam longiores, nodosos, seu geniculis interceptos, purpurascens, qui in orbem diffusi humi iacent: folia habet pusilla, Lenti aquaticæ formâ persimili, Peplidis folijs minora & teneriora: flos illi Peplidis aut Tithymali Cyparissie: fructus tricoccus, Peplidis fructu minor, sub folijs reconditus: radix tenuis & inutilis.

Lacti similem succum emittit hæc herba vulnerata, non minus quam subsequentibus aliquot capitibus describendæ.

Copiola ubiq; agro Salmanticensi, squalidus & petrosus locis, atque etiam inter ipsa vineta (quemadmodum & circa Mompehium) & plerisque alijs Hispaniæ locis. Apud nostros Belgas semel fata in hortis, præsertim macro solo, maturo semine sponte decedente singulis annis renasci solebat.

Χαμαισύκη appellat Græci, & *συκή*, ut *Peplum*: Latini, Græcam vocem retinentes, Chamæsyce: Salmanticenses *Noguera*, quasi pumilam nucem exprimere vellent, à feminis nimirum, uti puto, formâ.

ABSTERSORIA & acri facultate pollet, uti & Tithymali.

PEPLIS. CAP. XI.

LACTARIIS stirpibus congener est *Peplis*. Peplis, tota enim lacteo succo turget, illarum instar, non tamen assurgit ut illæ, sed comam humi diffusam habet quemadmodum Chamæsyce: ramuli sunt ei digitales, teretes, nunc purpurei, nunc herbacei coloris: folia inter Portulacam silvestrem & Chamæsyce media, his crassiora & majora, illis verò minora & tenuiora: flos ex herbaceo purpurascens: semen pusillum in triangulis valvulis sub folijs latentibus: radix pusilla.

Abundè hæc nascitur in omnibus Mediterranei maris littoribus tum Hispaniæ, tum Narbonensis Galliæ: in Oceani littoribus nunquam observavi: imò ne in cultissimis quidem Belgicis hortis mihi conspecta.

DIOSCORIDES hanc *πεπλίδα* vocat, & ab aliquibus *ἀνδροάχνη ἀγρία*, ab Hippocrate verò *πέπλιον* dici scribit: & viribus *Πεπλο* respondere.

TITHYMA.

Euphorbia Chamæsyce
L. 16. 1. 672
Nucis nucis
N. 1. 1. 98
Linn. 2. 424

Bot. 377

Peplis.

Euphorbia Peplis
L. 16. 1. 672
Linn. 2. 425
Sm. 1. 459

Lab. 16. 1. 263

QV ANQVAM nunc plura Tithymali genera inveniuntur, quàm Veteribus prodita sint, eorum tamen historia confundenda non est, sed quàm commodissimè fieri potest, ad illorum descriptiones referenda.

Tithymali
genera.

CHARACIÆ, quemadmodum & reliquorum Tithymalorum varias species observare memini, quas, cum ab alijs descriptæ sint, eas repetere non est necesse. Vnius tamen Characiæ, qui præ ceteris descriptioni Dioscoridis convenire videtur, historiam hic adijcere libuit, cum altera specie, quæ in Pannoniâ & Austriâ mihi duntaxat conspecta.

Tithymalus characias I.

Tithymalus characias III. Austriac.

Tithymalus
Characias I.

VNICVS porrò Characiæ primo generi, magnâ ex parte, est caulis, interdum plures, cubitales, ampliores, rubente cortice tecti, minimi digiti crassitudinem æquantes, infimâ parte glabri, foliorum duntaxat vestigijs insigniti, veluti infecti & vulnerati essent, quales illi Dioscorides capite de Sedo tribuit, supernâ verò, folijs duris, lævibus, viridibus, majoribus quidem longioribusque quam sint Oleæ folia, minoribus tamen quam Amygdalæ, ornati, deinde in plures junceos & firmos ramulos umbellæ in modum divisi, quos ambiunt veluti acetabula aut caveolæ folijs balnearum similes, & in his flos, non subluteus, aut pallidus, quemadmodum in alijs, sed niger: postea fructus tricoccus, in quo semen per maturitatem exiliens reliquarum Lactariarum seminis instar: radix dura est & lignosa.

Natalis.

Nascitur id genus in asperis montosisque per Hispanias, Valentino regno, & circa Malacam, atque etiam supra Arelatem itinere Massiliensi, & quibusdam alijs Narbonensis Galliæ locis. Tota planta lacteo succo prædita est, & Martio flores profert.

Characias
II.

ALTERVM genus est ei ferè simile, cui tamen plures caules ab unâ radice prodeunt, folia molliora & lanugine pubescentia, flores pallidi.

Natalis.

Crescit id etiam in Hispanijs, deinde tam in Narbonensi, quàm reliqua Galliâ, tum etiam apud Helvetios ceterosque Germanos. Apud meos Belgas in hortis semel satum, copiosè provenit.

Characias
III.

MULTOS ab unâ radice profert Tertium genus, in Pannoniâ observatum, caules, pedales, nonnunquam etiam cubitales, firmos, læves, infimâ parte nonnihil purpurascens, & foliorum, quæ deciderunt, vestigijs notatos, ut in Primo genere: hos deinde ambiunt confuso ordine nascentia folia, crassiuscula, lævia, duas interdum uncias longa, mucronata: summi caules in multas virgulas inter folia emergentes dividuntur, quæ bina subrotunda seu quo-

Dode 369
Euphorbia myrsinites
L. 1757
M. 1799
Lam. 2. 438

Dode. 369

Euphorbia serrata
L. 1757
Spr. hist.
M. 1799
Lam. 2. 434

seu quodammodo circinata foliola, & quasi vasculum seu labellum imitantia sustinent, in quibus flores reliquorum Tithymalorum floribus similes, qui cum suis virgulis & vasculis pallido subluteo colore præditi sunt: succedunt triangula capitula semine plena: radix longa, digitalis crassitudinis, infimâ parte in aliquot fibras divisa. Maturo semine caules singulis annis emoriuntur: novo autem vere recentes alij è radice germinant, qui subsequente anno flores ferunt.

Nascitur plerisque Pannoniæ locis: sed Viennensi agro tantâ copiâ, in gramineis & sicco-ribus pascuis, ut Junio mense (tum enim floret) omnino palescere videantur. Tota planta lacteo succo turget perinde ac reliqua Tithymalorum genera. *Natales.*

MYRTITEN legitimum Hispanis & Gallis ignotum esse arbitror: nam Valentinorum Myrtitem, non desunt, qui inter Characiæ genera referre malint. Sed legitimus in hortis semel satus, semine deciduo satis fecundè nascitur. *Myrtites.*

LATIFOLIUM Tithymalum verum legitimumque in Hispanicâ meâ peregrinatione etiam observasse puto: nullum enim genus amplioribus folijs uspiam videre memini.

EST autem Platyphyllos Tithymalus mihi creditus pedali, interdum majore altitudine, in aliquot à radice divisus ramos, nonnunquam simplici caule assurgens, quem ambiunt ampla folia, rotundiora & quasi orbiculato mucrone prædita, ad Isatidis novellæ foliorum formam accedentia, viridia, crassiuscula & aliquantulum carnosâ, palescente & acri succo turgentia: flos ramulis insidet ex flavo purpurascens, ac veluti acetabulis sive balnearum foliolis comprehensus, ut in reliquis Tithymali generibus: radix crassa est & candida. *Tithymalus latifolius.*

Vno Valentino regno inter Biar & Huentiniente, viâ salebrosâ, inter medios frutices Martio mense florentem duntaxat observabam. *Natales.*

CETERVM sub meum Francofurto discessum, ad me mittebat Iacobus Plateau vir in stirpium cognitione diligenter versatus, Tithymali cujusdam plantam siccam, de quâ in epistola addita sic scribebat.

OBSERVABAM etiam in meo horto plantam Tithymalo Cyparissæ Dodonæi non valde dissimilem, quæ non inelegans mihi visa est, nec à quopiam hæcenus descripta. Vnicum illa promit ex radice caulem, rectum, cubitalem, satis firmum, in frequentes ramos divisum, ut parvum fruticem emulari videatur: radix non serpit Tithymali Cyparissæ Dodonæi radicis instar, sed superveniente aspero gelu perit: semine tamen sponte deciduo singulis annis renascitur. *Tithymalus peregrinus.*

Non incommodè forsitan (mea quidem opinione) ad Pepli genus aliquod referri posset, nisi

Tithymalus platyphyllos

nisi stirpis magnitudo refragari videretur: multas enim notas alias cum Peplo communes habet.

Τιθύμαλον porro, auctore Plinio, Lactariam, & Lactucam caprinam Latini nominant. Hispanis, Leche trezna & Arnaballo dicitur: Germanis Wölfs milch: Gallis Reveille-matin.

Mas prior mihi descriptus, χαρακίας, id est, vallaris; κομήτης, ab amplâ & effusâ comâ, ἀμυγδαλοειδὲς à foliorû formâ, & καβίδος cognominatur.

Latifolium Græci πλατύφυλλον à foliorum amplitudine appellant; nec enim ullius, ut Plinianis verbis utar, latiora sunt folia: plerique etiam κορυμβίτην.

Peplus Græcis πέπλος vocatur: vulgo Herbariorum Esula rotunda, Gallis Reveille-matin de vignes (frequentissimè enim in vinetis nascitur) Germanis Teuffels milch; id est diabolicum lac.

ΤΙΤΗΥΜΑΛΙ autem omnes, teste Galeno, vincentem habent acrem & calidam facultatem, neque amaritudinis sunt expertes.

ΑΠΙΟΣ, sive ΤΙΤΗΥΜΑΛΥΣ ΤΥΒΕΡΟΣΥΣ.

CAP. XIII.

ISCHADIS, cujus meminit Dioscorides lib. III. historiâ, nemo à me expectet: nam satis luculèter eam descripsit ipse, & alij etiam ejus iconem exhibuerunt. Quia tamen Neapoli ejus stirpes aliquot accipiebam à doctissimo viro Ferdinando Imperato cum alijs plantis bulbosis & tuberosis, non potui non facere illius mentionem, & quin iconem hinc insererè, quam Cl. V. Dodonæus à Petro Bellonio mutuatus; quia aliud ejus genus hoc capite describere constitui.

Adfertur autem Dioscoridea (quæ Græcis ἀπίος ἰσχάς Græcis dicitur, & nonnullis χαμαίβαλανος) ex Cretâ, ubi Bellonius crescentem observabat χαμαίπυδιαι istic vocari scribens: sed Apuliæ etiam peculiarem esse monebat Imperatus, & in Neapolitano regno esolaritonda appellari.

ALTERIVS autem, cujus historiam tradere cupio, iconem accuratè suis coloribus depictam ad me mittebat Tornaco, Iacobus Plateau mihi amicus singularis.

RADICE autem ea constat tuberosâ, non in pyri formam turbinatâ instar prioris, at æquali propemodum ubique crassitudine, unciam, interdum etiam binas uncias longâ, cujus extrema pars in quatuor alias radices, sive crassas fibras sensim gracilescentes desinit, & paucis fibris prædita est, colore foris fusca, intus candida, lacteo succo turgens ut Tithymali. Ex summo ejus capite exeunt quini aut seni ramuli in terram procumbentes, palmares, aut ampliores, secundùm radicem nonnihil purpurascens, folijs viridibus non magnis, sed prioris foliorum instar, & incondito

Τιθύμαλον.
Lactaria.
Lactuca caprina.
Leche trezna.
πα.
χαρακίας.
κομήτης.
ἀμυγδαλοειδὲς.
καβίδος.
πλατύφυλλον.
πρό.
κρυμπίτης.
πέπλος.

Ε. isatidifolium, Lam. 2. 430
Lam. 2. 430

176. 16. 11361

Temperamentum.

Tithymal. tuberos. 1. Ischas 1.

Tithymalus tuberosa radice, Ischas.

Νιμίση.

Ischas 1.

176. 320

Euphorbia aprina L. 17. 678
Lam. 2. 430

TATARIA VNGARICA.

incondito ordine eos ambientibus præditi: illi deinde in minores & graciliores dividuntur, bina folia paulò rotundiora, & contrario situ nascentia sustentantes, in quorum medio exoritur flos ex flavo rubescens, cui succedit capitulum trigonũ, ut in Tithymali generibus, rugosum & tuberculis obsitum, in quo semen.

Quo tempore flores proferat non adscribebat: sed semine peregrè accepto sibi natam duntaxat aiebat.

FACULTATE & temperamento reliquis Tithymalis respondet hæc planta, ac perinde humano corpori molesta & noxia est.

VMBELLIFERÆ.

LACTARIAS Umbellifera sequentur, quarum nonnulla lacteo etiam succo prægnantes sunt. Magnus autem in varijs Provincijs earum est proventus: nam præter plerasque ab alijs descriptas, nonnullas alias peculiare in illis regionibus, quas peragravi, observabam, quarum historiam, subsequentijs aliquot capitibus, quam accuratissimè potero, tradere conabor, initium à valde peregrinã faciens.

CAP. XIII.

NON vulgaris est hæc planta, quæ radicem habet crassissimam & longissimam: nam brachialis crassitudinis, & cubitalis longitudinis, aut etiam ampliores aliquot accipere memini ab Ill^{tri} Dn. Balthasare de Batthyán, qui in meam gratiam ex Vngariã trans-Danubianã adferri iusserat, ut in meum hortum Viennæ transferrem. Illis autem folia emerferunt rari folijs non valde dissimilia incisuris & lacinijs, breviora tamen, & verius ad Panacis Heraclij foliorum formam accedentia, rudi atque asperã lanugine prædita, ex viridi pallefcentia, alia deinde paulò minoribus incisuris divisa, nec minus aspera, inter quæ assurgebat caulis cubitalis aut amplioris longitudinis, pollicaris verò crassitudinis, striatus, concavus & nodosus, perinde asper ac folia, quem lato pediculo amplectebantur minora folia & multifida, asperã etiam lanugine obsita: summus caulis in umbellam desinebat, Panacis Heraclii umbellis similem, in quibus flores & formã pares & colore, quibus evanidis, succedebant rara (nam singuli flores non sunt fœcundi) semina, valde crassa, nec valde ab similia semini illi magno & striato Libanotidis cachryferæ. Biennio quidem eas radices alui, ante quàm una illarum & caulem, florémque & semen proferret: deinde corruptæ sunt, tamque fœtidum odorem exhalarunt, ut ex horto fuerint eijciendæ.

Huius porò radice Vngari Agriæ vicini, atque etiam ulteriores Daciæ contermini, in annonæ caritate & inopiã, vescuntur alterius panis penuriã, ut mihi asseriebant non modò Heros ille Illustris, sed etiam alij nobiles viri qui in eã Provinciã vixerant. Quæ ad eò res effecit, ut dubius essem, an eadem esset cum Baltracan in Tartariã nascente, cujus meminit Iosaphat Barbarus Patritius Venetus in epistolâ ad Petrum Barocci Episcopum Patavinum, quæ adjecta est ad calcem ultimi capituli Narrationis ipsius quæ evulgata est. De ejus in Persidem profectio.

BALTRACAN, inquit, folia habet Rapo similia, è quorum medio caulis assurgit pollicaris crassitudinis, & brachialis altitudinis, cortice obductus è viridi flavescente, qui per maturitatem finditur, & à ligno recedit, ut in vitis palmitibus, per quem rara sparsa sunt folia: semen fœniculi, sed majus, validi odoris, iucundi tamen saporis, qua de causa sine sale edi potest: unicã constat radice. Tartari folia ejus decoquunt in aqua, decoctum in vascula infundunt, refrigeratum instar vini bibunt, atque refrigerandi facultate præditum aiunt.

Maximo est in usu apud Tartaros hæc planta: nam absque eã, per magnas illas solitudines, in

Tataria Vngarica.

Crambe Tatarica, s. m. d. d. d.

eius usus.

Baltracan.

eius usus.

niam) tribuunt: nam Ferulæ, & Libanotides illis etiam *Cañabeja* dicuntur, quia videlicet harundinaceum caulem habent. Tertium genus Salmanticenibus etiam *Cañabeja* est: Quartum autem *Tuero*.

Tuero.

Granatenses imperiti Pharmacopœi, prioris radice loco Turbith magno errore utuntur: peritiores autem discrimen observare norunt. Vetulæ Salmanticenses medicinam istic exercentes, Tertiæ radice utuntur ad provocandos menses, aliâsq; dejectiones moliendas. Tanta autem vi cum supernè, tum infernè purgat, ut sumentes in maximum periculum sæpenumero conijciat.

Facultates.

SESELI MONTANVM.

CAP. XVI.

TRIA hoc capite describere constituimus genera in montanis Austriæ & Pannoniæ observata, planè inter se differentia; quorum

Seseli I. montanum Pannon.

Seseli II. montanum Pannon.

PRIMUM ampla habet folia humi sparsa, & in multas alas divisa, Seseli Peloponensi ferè similia, supernè viridia & splendentia, infernâ parte minimè, ferulæ odore, acri nec admodum grato sapore: caulem deinde sesquicubitalem aut ampliozem, crassum, striatum, intus fungosum, nodosum, & multos ramos in ambitu ex singulis geniculis, seu nodis ferentem, per quem sparsa sunt folia superioribus respondentia, sed minora: extremi rami in magnas umbellas flosculorum quinque foliolis candidis constantium desinunt, odoris ferè sambucini: hõri succedit semen gemellum, striatum, flavescens, aromatico & fervido gustu: radix crassa est & foris nigra, quæ (ut in plerisque ferulaceis contingere solet) semine prolato perit, nec nisi altero aut tertio à satione anno flores producere solet.

Seseli mont. I.

Crescit in celsis Sneberg & aliarum Austriæ Alpium jugis, ubi lætiora sunt pascua: floret sub finem Junij, aut Julij: semen verò Augusto, vel etiam serius maturefcit.

Natali.

BRACHIALI interdum nititur Alterum radice, præsertim si planta vetusta sit (tecentiores & juniores pollicarem habent) in aliquot ramos inferiore parte donata, crasso, rugoso, nigroq; cortice septa, gummoso primùm lentoque sapore prædita, deinde acri & salivam ciente: quæ summo capite in multa capita extuberat villosa, quemadmodum ferè omnes ferulacei generis stirpes, unde exeunt magnæ & satis amplæ foliorum alæ, aliquot folijs per ambitum serratis & nonnihil incisis, uni costæ inhxerentibus, sed ex adverso nascentibus constantes, colore supinâ parte dilutius virente, & aliquantulum splendente, pronâ subcineraceo præditis: inter quæ sesquicubitalis nonnunquam emergit caulis, stratus, pollicaris interdum crassitudinis, geniculatus, in aliquot ramos divisus, quem ambiunt ad singulos nodos sive

Seseli mont. II.

dos sive genicula minores foliorum alæ; summum caulem atq; extremos ramos exornans umbellæ palleſcentium floſcutorû, quibus ſuccedût ſemina Sileris montani ſemini ſimilia.

Natales.

Invenitur ferè in omnibus Pannoniæ & Aultriæ inferioris montibus, aſpero ſolo ventifque perflato, Julio & Auguſto floret, & ſubinde ſemen profert. Simile aliquando legere memini ad Allobrogicarum Alpium radices.

Seseli mont.
211.

TERTIO multæ ſunt foliorum alæ, Fœniculi foliorum inſtar in multa folia tenuia, illis tamen craſſiora & breviora diviſæ, virides admodum, mucrone omnium foliorum candicante & duro, calidi guſtus: inter quas enaſcuntur cubitales caules aut ampliores, digitalis craſſitudinis, ſtriati, geniculati, in aliquot ramos ſecti, quos ſecundùm nodos alæ minores amplectuntur foliorum alæ: flores in extremo caule & ſummis ramis in umbellâs diſtributi naſcuntur albi: deinde ſemina gemina conjunctim, ut in omnibus umbelliferis, ſtriata, Angelicæ ſemini non diſparia, guſtu fervido: radix multis craſſis & oblongis fibris latè & obliquè ſparſis conſtat, quæ ſingulis annis ſummo capite novas propagines ad latera facit.

Natales.

Nalcitur in plerifque Aultriæ inferioris & Stiria montanis pratis, atque Julio floret.

Seseli Pelos.
Libanotidum
altera
Fuchſij.
Daucus 1.
Matthioli:
Seseli Maſſi
li. 294.

INTER *σεσίλιος*, Seseli genera referri poſſe has ſtirpes, omnino exiſtimo. Prima quidem, proximè accedere videtur ad Peloponeſe Dioſcoridi deſcriptum, quod illi ordine tertium eſt. Altera plurimum ſimilitudinis habet cû Libanotide altera Fuchſij, ſive Dauco ſecundo Matthioli: S. Petrus wurtzel quidam ruſtici vocant, tamen ſi aliam umbelliferam ſtirpem frequentius etiam hoc nomine donent. Tertiam (quæ Maſſilienſis Seseli picturam apud Matthiolum aliquantulum refert) nonnulli fortasſe alteram Libanotidem Dioſcoridis fruſiferam potius eſſe contendant, à qua ſanè non multum differre videtur. Nullum vulgare nomen illa, quemadmodum nec prima, apud earum Provinciârum ruſticos, in quibus obſervabam, quod equidem ſciam, obtinuit.

Seseli Æthiopicum Matthioli.

Seseli æthiopicum
pic. Matth.

SESELI porrò æthiopicum Matthiolo nuncupatum, uberrimè naſcitur per omnes Vn-gariæ, Aultriæ, & Stiria ſilvas, ubi illius folia in tantam amplitudinem interdum evadunt, ut palmum æquare poſſint: habent verò magnâ ex parte ſingulæ foliorum alæ quina duntaxat folia, uno extremam alam occupante, per ambitum ſerrata, ſupernè atroviſcentia, infernè ſubcineracei quodâmodo coloris: caulis cubitalis eſt, aut amplior, geniculis interceptus, & ſupernâ parte in aliquot ramulos diviſus, ſuſtinètes exalbescentiû floſcutorum umbellâs, qui in oblongiuſculû & anguloſum ſemen tranſeunt, cuminû aut ſileris montani ſemen odore & ſapore referès: radix pollicaris aut amplioris eſt craſſitudinis, craſſioribus aliquot fibris prædita, & craſſo cortice, ſapore initio dulci, deinde amaricante, ſupremo capite hiriſuta (veterû foliorum, quæ marcida evanuerunt, fibris eam hiriſutiè faciètibz) perennis.

Seseli montanum
trans. 1. 294
Aſtrantia.

Siler montanum.

Oreoselinum.

Archangelica.

VERVM hujus Seseli aliud præterea genus est satis vulgare in illis ipsis Provincijs: quod nusquam tamè abundantius invenitur, quàm in Calenberg. Majores id habet foliorum alas, hoc est, in plura folia, nempe bina & vicena plerumque, superioribus magnitudine longè cedentia divisas, quæ supernè splendentia minus virent, & pronâ parte cineracei prorsus sunt coloris, omnia in ambitu non modò ut superioris serrata, sed etiam lacinijs dissecta: æqualem cum superiore habet caulem, nodis similiter interceptum, florum umbellas similes, semen par, radicem non dissimilem.

Hoc Germani Schwartz hirtzwurtz/ hoc est, nigram cervi radicem, illud autem Weyß hirtzwurtz/ id est, albam cervariam appellant. Sunt qui inter Libanotidis genera recensent. Floret utrumque Junio, interdum etiam serius, semen Augusto maturum est.

Producunt etiam prata ad radices motium Alpibus Austriacis & Striacis viciniorum magnâ copiâ plantam illam acri & aromaticâ radice præditam, quam vulgus Herbariorum Astrantiam sive Imperatoriam appellat, Germani Maisterwurtz/ à facultatibus quibus pollet, nominant.

FREQUENS etiam est montibus Austriacis Siler: at nusquâ abundantius crescere meminimus, quâ in eo qui Badensibus thermis imminet. Vbi, & in alijs vicinis collibus, atque urbi Viennæ proximis, vulgare etiâ est Oreoselinum.

ARCHANGELICA autem à nonnullis appellata, amplioribus, quàm Angelica, foliorum alis, & dum teneræ adhuc sunt, subpurpureis, caule

Seseli asiop.
Aliud genus.
Lacurpium aquilaplan
w. of. 1. 1415

Schwartz
hirtzwurtz
Weyß
hirtzwurtz

Astrantia.
Maisterwurtz.

Siler.

Oreoselinum.
Archangelica.

Peucedanum.

caule humanam altitudinem superante, brachialis aut amplioris crassitudinis, frequentissima est in montibus vicinis arci Grében Ill. Herois Balthazaris de Batthian, sitæ in interamni Pannoniâ, quâ Germani *Windische Land* appellant: expansa enim est inter Dravum & Savum flumina. Solet ea, quemadmodum & Angelica, perducto ad maturitatem semine, perire, atque illo in terræ sinum sponte recepto, renasci.

PEUCEDANVM PANNONICVM.
CAP. XVII.

QUIA Peucedani historia prodita est ab omnibus qui de Plâris commétati sunt, illâ hîc repetere non est necesse: volui tamen illius mentionem facere, & ejus iconem oculis subijcere, ante quàm alterius Peucedani, quod in Pannoniâ observabâ, descriptionem darem: nam in omnibus, quæ adij, locis mihi conspecta est, nusquam tamen frequentior quàm in pratis ad Danubium sitis infra Ratisbonam, & Straubingâ anno M. D. LXXXVIII. cùm adverso flumine veherer Ratisbonam.

SE D Peucedanum quod in Pannoniâ observabam, radicem habet pollicaris, ut plurimum crassitudinis, interdum minorem, nonnunquam etiam majorem, lógam, crasso cortice, modò candicante, modò fusco & nigricante tectam, gustu initio Pastinacæ, deinde nonnihil acri, transversis & obliquis aliquot crassioribus fibris donatam, supremo capite hirsutam: ex qua quinq; vel plura exeunt folia, Peucedano vulgari & legitimo ferè similia, sed minora & breviora, colore ex vitidi cæruleo, non, ut illa, nigricante, subamaro sapore, & odore ferè ignavo, nihilque singulare referente: caulis inter illa affurgit cubitalis, rotundus, gracilis, in multos ramos divisus, in quibus umbellæ candidorum florum: semen Selini ferè, breve & crassiusculû, geminum ut in omnibus panè umbelliferis, cineracei coloris, saporis verò aliquantulû amari & acris.

Provenit multis Vngariæ & Austriæ inferioris locis, montium acclivitatibus petroso, & salebroso solo, ubi Junio floret: at in illarû Regionum Alpibus (ubi etiam nascitur) Julio & Augusto, & subinde semen ferè nō definit.

NON multum differre videtur à Saxifragâ secundâ Matthioli.

SAXIFRAGA PANNONICA.
CAP. XVIII.

MVLTO minor Peucedano est Saxifraga Pannonica, & brevioribus folijs prædita, capni foliorum ferè æmulis, quorum sapor & odor, Peucedani Pannonici foliorum odorem & saporem quodammodo referunt, paulò tamen acriora sunt: inter quæ cauliculi exeunt pedales, graciles, geniculati, aliquot exiguis folijs exornati, summo fastigio candidorum flosculorum umbellam sustinentes: radix Peucedani radici non multum absimilis, sed

Saxifraga Pannonica.

didorum flosculorum umbellam sustinentes: radix Peucedani radici non multum absimilis, sed

*P. arvensis
S. p. h. h.*

Peucedanum.

Peucedanum Pannonicum.

*Saxifraga Pannonica
K. u. S. 6. 4. 2.
S. p. h. h.*

Natales.

Saxifraga 11. Matth.

Saxifraga Pannonica.

*Saxifraga Pannonica
M. C. 1. 103*

Saxifraga, Pimpinella German. major.

Saxifraga, Pimpinell. German. minor.

Pimpinella Italica major Sanguisorba.

lis, sed brevior, acrior salivamque ciens, multa hirsuta capita supernâ parte producens, è quibus folia & caules emergunt.

Invenitur iisdem locis quibus Peucedanum, Natalis. præsertim verò in aperto & glabro illo monte quimedium quasi spacium inter Hamburgum, & Altenburgum Vngariæ urbes occupat, etiam è medijs saxi plerumque erumpens. Sed & colliculo juxta Zimmerin, itinere ad Phasionorum, juxta Lachn, & plerisque alijs circa Viennam locis crescit. Floret Julio.

CETERVM vulgaris admodum est per Vngariam, Austriam, Stiriam, vicinasque Provincias Saxifraga vulgaris, à Germanis Pimpinella nuncupata, major & minor, & utriusque varietate inveniuntur differentiæ foliorum formâ inter se discrepantes, præsertim in minore, quæ interdum singula folia laciniata habet, aut angustioribus & oblongis incisuris divisa. In majore autem, tametsi magnâ ex parte foliorum forma non variet (omnia enim in ambitu serrata sunt, & per alas ordine disposita) unum tamen genus ex atro virentia ea obtinet & splendoria, alia minimè: genusq; aliud invenitur, cujus folia in lacinias sunt divisa: præterea Etlicherus mons alit, cujus flores eleganter ex purpurâ rubescunt, cum reliquorum sint candidi.

Pimpinellam verò Germanicam ubique tamen nascentem, & Italis Pimpinellam hitcinam dictam, Tragium alterum Dioscoridis esse suspicatur C. V. Fabius Columna.

Pimpinella major & minor Germanis variata.

Pimpinella hircina Tragium alterum Dioscoridis.

Vlmaria.

Pimpinella Ital Sanguiforba Germ.

Vlmaria.

Barba montana Fuchij.

Daucus montanus.

Sperma ulmaricum 24. Aug. 1791

Daucus, Meum.

Daucus legitimus.

Daucus vulgaris.

Carum.

Meum vulgare.

Daucus vulgaris Meum 1791

Wb. 10. 1. 1797

althamensis Meum 24. Aug. 1791 Linn. 3. 527

Meum althamensis Cuv. Jacq. R. 4. 5. 6. 9. 31

NEC minus est frequens, cum in pratis, tum siccioribus illarum ipsarum Provincia- rum locis, Pimpinella Italarum & Gallorum major & minor, quas Germani Sanguifor- bas appellant.

ALUNT etiam earundem Provincia- rum prata humidiora & torrentium ripæ, Vlma- riam ab ulmaceis folijs vulgo dictam, tem- peramento, atque etiam odore Pimpinellæ majori Italicæ quodammodo respōdentem. At montanæ silvæ Barbam caprinam Fuch- sij & Tragi, ab Vlmaria diversam.

DAUCUS MONTANVS. CAP. XIX.

LEGANS est id Dauci genus, quod in Alpium Austriæ & Stiriæ sublimibus pra- tis nascitur. Illi enim ex radice procedit qui- nax aut senax tenuiorum foliorum alax, Sefeli pratensis (quod abunde in totius inferioris Austriae pratis nascitur) alatis folijs pæne si- miles, sed longè minores, neque palmi am- plitudinem excedentes, sed proximè ad Acus pastoris vulgaris folia accedentes, admodum virides: inter quas prodit caulis pedalis, nu- dus, striatus, satis gracilis, qui summo fastigio binas aut ternas sustinet parvas & benè con- fertas umbellas flosculorum è rubro dilute purpurantium, sive carnei, ut vulgo loqui- mur, coloris, quinque foliolis constantium, quos excipiunt Selini hortensis æqualia se- mina: radix digitalis est longitudinis, cortice foris nigricante, rugoso, & multis tenuibus fibris prædita.

Tota planta Daucum vulgarem quodam- modo redolet, & illius gustum etiam refert. Floret Iunio, in hortis etiam Maio.

AT legitimus Daucus, Creticus appella- tus in Durrenstein frequens: Etscherus ta- men illo magis abundat: nascitur illic inter saxa tenui solo aspersa, ut difficulter ejus ra- dix integra erui possit, cineracei coloris fo- lio, & viribus, cum eo quod in Creta insula crescit, procul dubio conferendum.

VULGARIS autem Daucus, passim in om- nibus his Provinciis jam numeratis prove- nit, & officinis in usu est. Quemadmodum & Carum, quo præsertim sicciora Vngariæ prata abundant, & magnâ seminis copiam, in quotidianum usum singulis annis suppeditant.

ALPIMUM verò juga, Meum vulgare tenui folio, quale nos hic lectoris oculis subijci- mus, alunt: sed nullibi frequentius observa- re memini, quàm in Durrenstein.

ANTHRISCVS PLINII. CAP. XX.

ANULLO Recentiorum hætenus descri- ptâ arbitror hujus stirpis historiam, quæ nata Lugduni Batavorum in Academi- co horto anno M. D. XCV. semine è Cretæ Cy- doniâ ad me misso à Doctis. Viro Honorio Bello, ejus urbis Medico.

DODRANTALIS est plantula, statim à radi- Anthriscus Plinij.
ce tenui, longâ, albâ, paucis fibris donatâ, mul-
ta folia in multifidas tenuesq; alas incisa pro-
ferens, pænè instar foliorum Scandicis, nô in-
jucundi, si terâtur, odoris, neque, si gustentur,
saporis, qualis ferè Chærefolij vulgaris, inter
quæ breves prodeunt cauliculi, quadam tenui
lanugine præditi, qui in breves, virides, graci-
lesque ramulos dividuntur, sustinentes um-
bellulas, quatuor, quinque, aut sex flosculorû,
quinque foliolis albis præditorum, in quorum
medio exile quidpiam ex purpurâ nigricans:
flosculis succedût, seu verius flosculi sustinen-
tur, à stilibus quibusdam gracilibus, qui paulatim
in uncialem longitudinem succrescentes, for-
mam referût thecarum seminis Pectinis Ve-
neris vulgo vocatæ plantæ, sive Scandicis sil-
vestris.

Flores & semen (sed immaturum) protulit
Junio. De hac stirpe consulenda Honorij pri-
ma ad me epistola, ad calcem hujus stirpium
Historiæ posita, Plinius item libro XXII. cap.
XXII. in Scandice.

SELINVM PEREGRINVM.
CAP. XXI.

UMBELLIFERARVM, præter Thapsias &
alias enumeratas, duo genera Salmanti-
censi agro observabam, quæ ad Selini genera
commodè referri posse arbitror.

PRIMUM Coriandri aut Elaphobosci fo- Selinum pe-
regrinum L.

lijs similia habet folia, per terram strata, inter quæ caulis exilit cubitalis altitudinis, in mul-
tos ramos divisus, flores in umbellis ferens candidantes, deinde semen Petroselino vulgari
simile, acre, & aromaticum: radix longa, digitalisq; crassitudinis est, candida, odorata, Seli-
ni sapore.

Nascitur in vinetorum marginibus, juxta vias & semitas. Floret mense Julio, semen Au- Natales.
gusto maturum est.

ALTERVM, multa habet ab una radice prodeuntia folia, Cicutæ folijs non dissimilia: Selinum pe-
regrinum L.
sed quæ caulem ambiunt, minora sunt: caulem cubito majorem, sæpe unicum, nonnun-
quam plures, & in his umbellas candidorum florum, quibus succedit semen latum, minus
tamen quàm ferulæ: radicem digitalis etiam crassitudinis, albam, odoratam, & utcu-
que acrem.

Provenit apricis & à Sole illustratis locis: Julio floret; Augusto semen profert.

Natales.

Mirum in modum urinam ciere plantæ decoctum, aut aquam in quâ radix macerata, Facultates.
mihi istic referebant.

ILLIS non possum non adjungere umbelliferam quandam plantam, quam Salmanti-
censi quidem agro cum superioribus observabâ: sed multos annos ante, etiam agro Mom-
pelliano, & toto illo tractu Massiliam usque, quæ mihi plurimum accedere visa est ad Sele-
li Massiliensis historiâ à Dioscoride traditam.

Seseli Mas-
siliense Diosc.

Constat autem ea folijs Anethi ferè, exilibus & minutim incisiss, Rutæ propemodum
colore: caulem habet unicum, interdum cubitalem, sed sæpissimè minorem, in aliquot ra-
mos divisum, qui umbellas florum candidorum aut purpurascensium sustinent: quibus
succedit Apij semen: radix longa erat, alba, digitalis etiam interdum crassitudinis, satis
odorata.

Mompelliani, cum istic vivebam, Fœniculum tortuosum appellabant. Castellani verò Fœnicul-
i tortuos.
Euxalinos.
Euxalinos.

SELINVM MONTANVM pumilum.

CAP. XXII.

ALIUD porrò in montanis observabam Selini genus exile & pumilum, quod aliquot Selinum mont.
pumilum.
à radice spargit folia, fœniculi aut peucedani folijs formâ quidem similia, sed longè
minora, & rarò pluribus quàm quindenis foliolis constantia, è quorum medio dodrantalem
crassumque

Floret Aprili & Maio, Iunio semen plenam maturitatem adipiscitur.

QVO nomine istam plantam donarem, diu ambiguus fui: accuratius tandem notis ejus perpenfis, succurrit, magis proprium (meâ quidem opinione) nomen dari non posse, quàm Cicutariæ: quia frequens ejus usus non sine noxa est, & capitis gravedinem doloremque, ut expertus sum, inducit.

VVLGVS Austriacum *Peperlin* appellat: Vngari, *Magiario salata*: nam & illi ejus radice & teneris folijs in acetarijs vescuntur.

Peperlin.
Magiario sa-
lata.

CAUCALIS MAIOR.

CAP. XXIII.

Caucalis albo flore.

CAUCALIS hæc omniû maxima, multos à radice producit stiones, rectos, bicubitales, & tricubitales, interdum etiam quatuor cubitorum altitudinè attingentes, striatos, intus cavos, geniculis interceptos, & in plures ramos divisos: sub quibus latâ sede adnascuntur magna alataque folia, in ambitu incisa & serrata, instar foliorum Angelicæ, ex atro virentia; summis ramis innascuntur umbellæ candidantium florum, subtus nonnihil purpurascentium & ad carneum colorem accedentium: quibus succedunt lata semina, ferè ut in Sphondilio vulgari, subhirsuta, & summo mucrone bifida, aculeatâq; instar spinarum: radicem habet albam, duram, lignosam raris fibris præditam.

Caucalis
major.

Qui illam ad me mittebat Iacobus Plateau, scribebat mense Septembri esse ferendam: nam illico emergere, viridèmq; deinde permanere tota hieme, quàm per commodè ferre potest: subsequētis anni Iunio flores producere, deinde maturum semen, sub exitum Julij & Augusto: tandem perfectò & ad maturitatem perducto semine totam perire. Dubitabat autem, an, propter semen gemellum, Tordilij genus aliquod potius referret.

PROXIMVS autem ad Dioscoridis *Caucalidem* accedere mihi visa, quæ à Claris. *Donæo* exhibetur, in arborum marginibus atque inter segetes vinetæque nascens, cauliculo pedali, aut majore interdum, folio apij ferè, umbellam ferens florum candidorum, quorum externa folia majora sunt reliquis, deinde semen geminum, hispidum. Similem sed majoribus alatisque folijs, atque ad *Pimpinellæ Germanicæ* folia magis accedētibus, agro *Frankofurtenfi* abundanter nascentem observabam, florem variantem, qui major erat, & æqualis magnitudinis folia obtinebat, saturè rubente colore.

Caucalis
Diosc.

Caucalis sa-
turè rubente
flore.

A prima harum vulgariû *Caucalidum*, non valde differt ea quæ semine ex *Hispanijs* allato

Caucalis
Hispanis.

Caucularis rubello flore.

Anisum vulgare.

Anisi Philippinarum insul. umbella.

allato nata mihi est aliquãdo, cum apud Belgas, tum Viennæ Austriae: cauliculos enim habebat striatos & asperos, umbellas verò cãdidorum flosculorum minores, & quasi in orbiculare caput coactas: semen etiam crassiusculum, valde striatũ, non hispidum. Annua etiã est plãta: nã maturo semine perire solet.

CAUCALIS porrò à Græcis καυκαλις dicitur, à nonnullis δαύκος ἀγριος, id est, Daucus silvestris.

EADEM facultate pollet, qua Daucus, strenuè enim movet urinas.

ANISVM PHILIPPINARVM insularum.

CAP. XXV.

VVLGARIS Anisi iconè huic capiti præfigo, non quod ejus historiam post tot alios qui de Plantis scripserũt, tradere libeat: sed duntaxat ad demonstrandum, quanta sit inter illud atque aliud genus, cujus mentionem facere instituo, differentia.

PLVRIMVM enim differt à vulgari Aniso, quod è Philippinis Insulis (quæ ducetorum ferè milliarium intervallo à Sinarum regione distant) allatũ ante paucos annos à Nauclero Anglo, cui nomẽ Thomas Candi, cum è suã navigatione, quã totum orbem circuevit, rediisset. De hujus autem radice, caule, folijs vel etiam floribus quidquam pronunciare nequeo, quandoquidem nihil horum mihi cõspectum: sed è seminibus & umbel-

larum particulis, quas Londino accipiebam, paulo post Candi reditum, ab optimis & honestis

καυκαλις
δαύκος
ἀγριος

Anisum
vulgare.

Ullmann miscellanea
Com. 1. 551

Anisum pe-
reginum.

Ullmann miscellanea
Pharmacop. 20

Caroli auctoris in
R. u. S. 6. 462

Ullmann miscellanea
Com. 1. 551
Ullmann miscellanea
Pharmacop. 20
Ullmann miscellanea
Com. 1. 551

Ullmann miscellanea
Com. 1. 551

neftis viris Hugonè Morgano Regio pharmacopæo, & Iacobo Gareto aromatario, quemcunque sed mutilam ejus historiam concinnare studebo.

Erant porò ex umbellæ satis latæ, Archangelicæ umbellis non minores, sed ut conijcere licebat, etiam laxiores, aliquot pediculis satis crassis & firmis in orbè ex summo ramorum fastigio nascentibus constantes, quorum singuli, non geminum semen, quale Anisi vulgaris, sustinebant, sed plura in orbem unciam latum interdum, serie quadam disposita, videlicet sena, octona, aut plura, fusci coloris, rugosa, in binas æquales partes compacta, quæ superâ parte divisa, ut plurimum inania reperiuntur, aliquot tamen plena deprehenduntur, & semen unicum continentia, læve, splendens, cineracei coloris orobi pænè magnitudine: sapor idem qui in vulgaris Anisi semine, atque etiam odor: quam ob causam, ab his qui mittebant, Anisum appellatum: proprium tamen quod natali loco obtinet, est *Damor* (addiderat enim Garetus appellationem, unius ex Insularibus, quem Candi advexerat manu exarata Sinanis characteribus) quos imitari nequivi, sed erant ducti perpendiculariter à summâ parte ad infimam, vulgato in illis Provincijs scribendi more, hoc modo,

D
A
M
O
R

Damor

CHELIDONIUM MAJUS.

CAP. XXVI.

Chelidonium majus vulgare.

Chelidonium majus laciniato flore.

*C. majus
H. Cap. 201*

*Chelidonium majus, L. Cap. 172 B
Mull. herb. 3
H. Cap. 201
P. Linn. 1. 714
Cronq. 1. 141*

Dvo Veteres agnoverunt Chelidonei genera valde inter se dissimilia, majus & minus. De neutro istorum, cum cuilibet sint satis cognita, hoc capite agere constituimus: sed de majoris quodam genere, cujus notitiam ante paucos annos adquisivi Francofurti ad Mœnum vivens, missâ ad me plantâ à Philippo Stephano Sprengero Palatinali pharmacopœo, in cujus horto sponte nata erat Heidelbergæ.

A vulgari autem Chelidonio majore non differt hæc planta, vel formâ, vel magnitudine: sola varietas deprehenditur in folijs, quæ longè tenuius incisa & tenella sunt, & floribus, qui ejusdem quidem sunt cum vulgari coloris, flavi videlicet, & quatuor ut plurimum folijs constant, illis tamen non, ut in vulgari, integris, sed per oras laciniatis. his succedunt longa, quemadmodum in vulgari, cornicula, tenui membranâ divisa, exiguo, nigro semine plena. Tota ætate floret, & subinde semē profert, semine sponte deciduo ante brumam renascens & genus suum conservans: nam singulis annis producto semine perire arbitror.

*Chelidoniū
majus.*

*Chelidoniū
majus laciniato flore.*

Nomina.

VULGARE majus Græcis dicitur, χελιδόνιον μέγα: Latinis Chelidonium majus: Offici-
nis Chelidonia: Gallis Chelidoine & Eclairre, à facultate: Germanis Echeltrautend & Chwalben-
wurtz: Inferioribus Germanis, Seuwortel ende groote Souwe.

Illud verò alterum majoris genus: commodè nominari posset Chelidonium majus mul-
tifido folio.

Facultate.

DE vulgari autem Chelidonio majore hoc experiebar, illius succum in levia quæcun-
que vulnera recentia instillatum, mirificè conferre.

AQUILINA:

Aquilina pleno flore.

CAP. XXVII

Aquilina pleno inverso flore.

*Aquilina
magna va-
rietas.*

ISTIVS plantæ non meminissem, nimis enim vulgaris est notitiæ, nec ullum inventi-
hortum arbitror, in quo, ob floris elegantiam, non alatur: nam præter illam quæ simpli-
ci est flore, quàmque in multis montanis silvis cæruleo flore sponte nascentem legere me-
mini, reperitur pleno & multis corniculis invicem insertis constante flore, qui vel cæruleus
est prorsus, vel violaceus, vel cineraceus, vel blandè rubens, vel saturè ruber, vel albus, vel
ex albo & cæruleo, violacève multifariam commixtus, vel alterius coloris, quis enim om-
nes enumeret: interdum etiam (ut natura ludit) corniculis inversis constans, hoc est, corni-
colorum contortis mucronibus omnibus ex floris centro prodeuntibus.

*Aquilina ro-
seo flore.*

VERVM aliud elegans genus, paucis abhinc annis semine natum observabam, cujus
flores colorem quidem instar vulgaris mutant (nam albi, carnei sive blandi rubentis, cæru-
leique coloris reperiuntur) sed aliam formam habent: carent enim corniculis illis litui in-
star inflexis, & plana duntaxat habent folia, qualia sunt ea, quæ in simplici cornicula ab in-
vicem segregant: constant verò flores vel simplici octo aut decem foliorum ordine disposi-
torum serie, vel ea multiplicata ad senarium aut septenarium numerum, hoc est, ut singu-
lis illis octo aut decem foliorum ordinibus, sena vel septena alia incumbant, interdum etiam
plura, eleganti spectaculo, non alternatim cõfusa ut in Rosâ plenâ, paucis staminibus cum
corniculis, quemadmodum in vulgatiore, floris mediû occupantibus, & simili nigro splen-
dentèque semine plenis. In eadem planta conspiceret licet nonnunquam flores, quorum
prima & secunda foliorum series calcari seu corniculo illo contorto caret, interiora reliqua
instar vulgaris cornicula inflexa habent. Sed etiam hoc genus mirum in modum colorem
variat: nam ejusquæ cæruleo flore est semine deciduo sponte natas plantas habui, quæ cæ-
ruleum, album, rubellum, suave rubentem, cineraceum, purpureû remissum vel saturum,
pullumque,

Aquilina pleno roseo flore.

Aquilina degener.

pullumque, & quodammodo obsoletum florem tulerint, eumque vel simplici foliorum serie vel multiplici constantem.

HANC plantam, alioqui vulgaræ formæ respondentem, primum conspiciebam anno nonagesimo quarto supra quingentesimum & millesimum, Maio mense suos flores explicantem, apud Ioannem ab Hogelande, Lugduni Batavorum.

Degener quidem appellari posset hæc Aquilina, quia floris illius forma vulgari dissimilis; malim tamen Aquilinam roseo flore cognominare, licet multiplicata folia alio ordine quam in rosæ pleno flore sint disposita. Sed alia est quæ Aquilina degener rectè vocari possit. Eam ante viginti sex & plures annos conspicere memini exiguæ rosæ formam æmulantes flores ferentem, coloris vel omnino viridis, vel ex viridi purpurascens, mutatâ videlicet pristinâ formâ, sive potius vitio contracto, ex stirpium intempestivâ ex uno loco in alium translatione.

Aquilina degener.

QVO nomine porrò Veteribus dicta sit Aquilina, sive Aquilegia, quotquot hætenus de stirpibus commentati sunt, ignorasse video, præter N. V. Fabium Columnam, in eo libro qui *Πυροβασάνος* inscribitur. Is enim exactè perpensis & examinatis ejus Aquilinæ quæ simplici flore est, notis, *Ἰσόρυπον*, *Ἰσοπύρον* Dioscoridis esse censet, cujus iudiciû de Aquilinâ, quemadmodum & de multis alijs stirpibus, de quibus in eo libro agit, mihi valde probatur.

Fabij Columnæ inscribitur.

CETERVM quæ de Aquilinæ facultatibus ante triginta annos accipiebam à Doctissimo viro Francisco Rapardo, urbis Brugensis in Flandriâ primario Medico (tameñ ut medicinam facerem, nunquam in animum induxissem meum) libet hîc scribere: nimirum Aquilinæ vulgaris semen tenuissimè contusum, & ex vino propinatum, mulieribus in partus difficultate cum optimo successu exhiberi: si prior tamen haustus minus fuerit efficax, alium similem propinandum esse.

Facultates.

DELPHINIVM seu Consolida regalis.

CAP. XXVIII.

HANC stirpem descriperunt plerique, & iconem etiam præposuerunt. Nec ejus meminisse, ne actum agere videar, nisi post evulgatos aliorum labores, quasdam non prænitendas circa illam notas observassem.

DVO autem (ut omnibus notum) sunt Delphinij à plerisque vocati, seu Consolide regalis, ut vulgo appellatur, genera. Vulgare in ramos latè sparsum, passim inter segetes sponte nascens cærulei coloris elegantis flore. Alterum majus, in altû se attollens, & multis quidem alis præditum, sed illis etiam surrectis, in hortis cultum: de quo primum agemus.

Delphinij duo genera.

Delphinium elatius simplici flore.

Delphinium elatius pleno flore.

Delphinium elatius.

ELATIVS ergò in bicubitalemplerumque altitudinem assurgit, interdum etiam majorem, nonnunquam infra illam consistit. Caulem verò habet rectum, firmum, striatum, quem indiscriminatim ambiunt multifida folia, frequentiora quàm in vulgari, è quorù alis prodeunt rami virides, similibus folijs onusti, desinentes in oblongâ florum spicam sex folijs constantium, quorum quaterna in latera expanduntur, quintum supernum caudâ aut calcar in posteriorem partem prominente insignitû, reliquis majus, cui subest sextum medium florem occupans, extimâ parte longiusculum & bifidum, deinde per latera alatum, multa stamina umbilicum floris occupantia tegens: flori succedunt, ut plurimum, singularia, rarius plura, longiora & crassiora cornicula semen inæquale, maturitate nigrum, continentia. Color floris, in hoc genere, mirum in modum variat: nam aut niveus est, aut exalbidus, aut carneus, isq; vel saturatus, vel dilutus, aut cineraceus, aut purpureus seu violaceus, atque is vel dilutior vel saturatior, nonnunquâ etiam versicolor, hoc est, vel mediâ ex parte purpureus, alterâ incarnatus, sive suavè rubens, interdû etiam alterâ parte albus, quales mihi Francofurti natos memini. Hæc autem varietas satione acquiritur: nam unius generis

Floris varietas.

Delphinium elatius pleno flora.

semine omnes hi colores mihi nati. Aliud præterea in hac plantâ animadversione dignum est, illam videlicet inveniri floribus multiplici foliorum numero cõstantibus, omnium supradictorum colorum, nullo aut perexiguo calcarî præditis, quibus succedût minora quàm in superiore cornicula, bina, terna, aut quaterna, pleraque inania, rara quæ paucum semen præbeant, è quibus terræ commissis raræ nascuntur plantæ plenû florem ferentes, pleræque simplicem, quarum tamen semine sponte deciduo, denuo nascâtur (quod mirum) quæ plenum florem proferât, ut mihi cum Viennæ (ubi primûm illam plantam observabam) tum Francofurti contigit: quod sibi etiam accidisse, de ea mutatione à me præmonitus, cum illi semen communicarem, anno M. D. XCII. Ioannes ab Hogelâde ad me scribebat, magnamque coloris varietatem in isto flore habuisse, nempe album, suavè rubenté, rubellum, purpureum, ex purpureo varium, semine deciduo à ventis per totum hortum disperso, quin & cæruleos flores semiplenos ipsi natos esse.

Delphinium elatius caruleo flora.

Sed aliud est Elatioris Delphinij genus multò uberius superiore, atque interdû adèo amplum, ut humanam altitudinem superet, numerosiores ramos proferens, & plura majoraq; folia, sive foliorum alas, non minùs tamen, quàm supra descriptum, in tenues lacinias divisas. Hujus flores superioris floribus formâ similes, sed longè ampliores, & coloris aut cærulei elegantissimi, aut ex cæruleo purpurascantis: cornicula floribus succedëtia, crassiora, nigrum inæquale semen quale alterius cõtinentia, quod satum, genus suum conservare semper obser-

per obser-

Delphinium vulgare pleno flore.

per observavi, nullâ prorsus coloris mutatione factâ: licet Hogelandus habuisse scripserit ad me aliquando, cujus flores veluti maculis albis seu radijs distincti fuerint: illius tamen semine (quod ad me mittebat) natæ plantæ cæruleum florem protulerunt. quam ob causam, suspicor eos flores in quibus maculas observat, vitiatos fuisse, aut stillicidio ex arboribus, aut pruina, quam sequutus sit nimius fervor solis, quod in hoc genere interdum accidit.

MAGNA etiam est coloris varietas in Vulgatoris floribus, tametsi neque ramis, neque folijs ab eo quod in segetibus sponte nascitur, discrepet: nam præter cæruleum, qui in arvis, invenitur & albo flore, & candidate, & rubro, & dilutius rubere. Sed toto illo triennio ante quàm Francofurto excederem, natæ mihi plantæ florem suave rubentem ferentes, qui simplici quidem sex foliorum textura constabat, sed terni, quaterni, quini simul commixti innascebantur, totidem brevissimis calcaribus præditi, majore tamè & grandiore in extimo illo flore qui reliquos veluti comprehendebat, & amplectebatur: idem mihi accidit ut anno M. D. XCIII. & sequente Lugdum Batavorum: quin & aliquot plantæ semine illius natæ cæruleos omnes flores magnâ ex parte interius plenos habuerint. Vtriusq; autè generis & elationis & vulgaris pleno flore icones huic capiti inseruimus.

Delphinium vulgatum.

Delphinium humilissimum, sive vulgatum pleno flore.

MELANTHIUM PLENO FLORE.

CAP. XXIX.

Duo Melanthij genera jamdudum in hortis culta fuere: De his agere non est necesse, sed binis alijs non vulgaribus hoc capite agenda mihi esse, operæ præciû duxi, quæ paucis in hortis obvia esse solebant, temporis successu tamen, satis facili negotio illis inquilina facta.

PRIMUM, virgis folijsq; à sativo, cujus semen odoratum, florsque è viridi candicat, nihil vel quàm minimû differt: flores tamen, qui in sativo simplices sunt, in hoc, triplici aut quadruplici novem aut decem foliorum serie constant, exurgentibus in medio staminulis & pètagono hexagonove capite in totidè cornicula inflexâ supernè diviso, quod, intercursantibus internè mēbris, plenu est semine rotundo, nigro, odorato, ut vulgaris.

ALTERVM cauliculos, & folia valde tenuiter dissecta habet, instar illius silvestris quod Damascenum cognominatur, ampliores autem superiore flores, plurimis laciniatis, & eleganti cæruleo colore præditis folijs constantes, qui quadruplici aut frequentiore serie sunt dispositi eleganti spectaculo, nullius tamen, quemadmodû nec simplex, odoris, plura longioraq; in medio habentes stamina. Florem ambiunt, & quodammodo sustinent aliquot tenuia multifidaque folia in orbem disposita, magnam gratiam & venustatē illi addentia: inde succedunt, imò medium flo-

Melanthij duo genera.

Melanthium odoratum pleno flore.

Melanthium Damascenū pleno flore.

Melanthium Damascen. pleno flore.

Capnos tenuifolia.

Melanthium arvense

Capni genera

Capnos fumosa

Fumaria spicata, L.
W. d. 3. 899
Linn. 2. 577

Natalis

Invenitur plerisque Hispaniæ regionibus in arborum marginibus & juxta vias ac semitas: non-

rem occupant pentagona, interdum etiam hexagona & heptagona capita laxa, in toridem contorta cornicula desinentia, & semen nigrum, rugosum, inodorum continentia.

Floret utrumque genus Junio & Julio: semen maturum est Augusto.

Illud ante multos annos in hortis cultum observabâ: hoc verò demùm anno M. D. XCI. quibusdam in hortis Fracofortanis, unde semine à me misso amicis, illorum hortos ornare cœpit.

His adijciendum putavi aliud Melanthij genus Cretico semine natû: cujus prima folia, Delphinij vulgò vocati folijs nõ multum ab similia sunt, angustiora tamen: caulis deinde brevis emergens, paulò supra radicis caput, in plures ramos dividitur, tenues & teretes, bipedalis vel amplioris lógitudinis, valde infirmos, & vix sustinere se valentes, quibus innascuntur rara folia, paucis incisuris prædita: dividuntur rursùm illi rami in alios minores ramulos, qui singuli singularem sustinēt florem, in quinque folia, ut plurimum, divisum, è viridi candicante initio, ut Nigellæ vulgaris, deinde exalbida, postremò cærulei nõnihil contrahentia, mucronibus interim suam viriditatem retinentibus: è floris medio exit caput in quinque, sex, septem, desinens cornua, ut in vulgari Nigellâ, & in ambitu frequentia stamina viridia quorum apices cærulei: infra stamina porrò, super ipsis folijs expansa recumbunt octo alia foliola bifida, parâ distantia ab invicem sejuncta, quorum petiolus cum suâ basi cæruleus est, binę transversæ venæ fuscæ, quod inter venas mediũ est è viridi flavescit: radix etiam flavescit instar radicis nigellarum, nec vivax est, sed hieme perit.

Illi non valde dissimilis, si non eadẽ, invenitur in arvis post demessas segetes totâ Pannoniâ, Austriâ, reliquaque Germaniâ & Belgio.

CAPNOS, FUMVS TERRÆ. CAP. XXX.

DVO, præter vulgarem, alteram Belgicam albo flore, viticulis seu capreolis sepibus vicinis se implicantem, & tertiam *Splu* Italis dictâ, alia Fumi terræ genera observare memini. Quorum primum quidem, inter Stirpes à me per Hispaniam observatas descriptum fuit: Alterum, Cretico semine mihi postea natum. Vtriusque verò historiam hoc capite trademus.

DODRANTALIS herbula est, Primum illud genus à me inter Hispanicas stirpes descriptũ, cauliculis mollibus & quodammodo transparentibus, ut in vulgari Fumariâ, firmi-ribus tamen & surrectis, non procumbentibus: quibus inhærent folia mollicella, capillacea, & tenuissimè incisa, vulgaris folijs candidiora: summos cauliculos exornant majusculæ purpurascētium flosculorũ vulgaris floribus minorum & cõfertim nascentiũ spicæ: radicem habet exilẽ. Tota verò planta amara est.

tas: non-

tas: nonnullis etiam Narbonensis Galliae locis observare memini, praesertim supra Arela-
tem, dum Massilia, per eam urbem, anno M. D. LII. Mompelium redirem.

HANC quidem in Hispania Sideritin tertiam facere volebant, nescio quibus indicijs du-
cti: vulgo à nonnullis *Palomilla*, & *Palomina* dicitur, nomine cum *Fumaria* vulgari comuni.

MAIVS est illud genus quod semine Creta allato natum, nec minus succulentos habet
cauliculos vulgari, angulosos, teneros, procumbentes: folia minutim incisa & capillacea, ut
Hispanica, sed duriora: flores confertim in oblongiusculâ spicâ nascuntur extremis ramis,
vulgaris floribus candidiores, deorsum spectantes, extremam virescentem partem occu-
pante fuscâ maculâ: illis succedit semen quale in vulgari, quod maturum facile decidit: ra-
dix tenuis, flavesceus. Annuâ est ut vulgari, & Iunio Iulioque floret, atque subinde semen
profert, quod sponte cadens, novellas plantas producit in sequentem annum.

Palomilla.
Palomina.
Capus Cre-
tica.

SCROFULARIA.

CAP. XXXI.

Ruta Canina.

Scrofularia Cretica 1.

Scrophularia
Scrophularia lanceolata, L.
S. h. h. h.
S. lucida, L.
l. m. 2. 36

PRÆTER duo genera omnibus satis nota Plantæ illius quæ vulgo Scrofularia appella-
tur: cujus Vnum tuberculis quibusdam radicem habet obsitam: Alterum nullis grumis
ad radicem adnatis præditum est. Bina alia observabam semine nata, quorum historia hoc
capite tradetur.

Scrofularia,
sive Ruta
Canina.

PRIMO autem generi prodeunt initio folia humi expansa, Scabiosa primis folijs non
valde dissimilia: deinde sesquicubitalis assurgit caulis, quadrangulus, cavus, viridis, angulis
purpurascens, interdum etiam totâ eâ parte quæ à Sole illustrata est, purpureus: cujus
infimam partem ambiunt longè ampliora folia in multas lacinias divisa, ex adverso nascentia,
deinde reliquum caulem alia, quæ alata sunt & Filicis aut Alectorolophi foliorum instar
ferè, multis lacinijs prædita, quæ rursus in alias longè minores & in ambitu serratas secantur:
à medio caule ad summum ex alarum sinu nascuntur rami etiam quadranguli, mino-
ribus folijs præditi, & illi similiter in alios ramulos divisi, sustinentes flosculos instar utricu-
lorum, cavos, Scrofulariæ vulgaris floribus non absimiles, ex flavo virescentes, sex folijs con-
stantes, quorum bina infima valde sunt exigua, & infernè aliquantulum reflexa, quæ in la-
teribus sunt paulò quidem altiùs attolluntur & supremâ parte aliquantulum purpurascunt,
sed bina superna majora sunt reliquis & quodammodo reflexa, purpureique ex atro coloris,
paucis & brevibus flavis staminibus ex umbilico prodeuntibus: radix pollicaris pænè
crassitudinis est, in multas crassas fibras divisa, albicantis coloris: an sit verò perennis, nihil

Scrofularia
Cretica 1.

Scrofularia
1 genus ali-
um.

affirmare possum, quandoquidem sub meum Francofurtum discessum, primum observabam in Ioannis Mulleri horto, natam semine Cretâ accepto, Rutæ silvestris appellatione. Hæc non valde dissimilem, cum Lugdunum Batavorum pervenissem, ad me adferebat eruditus vir Theodoricus Clutius Delphensis tum pharmacopola, quam subsequens hiems abstulit.

Scrofularia
Cretica 11.

SE D & aliud Scrofulariæ genus Cretico semine natum sequente anno conspiciebam, aliquot stiones à radice proferens cubitales & ampliores, quadrangulares, ex atro purpurascens, quibus folia inæquali & inordinato situ innascebantur longiusculo pediculo appensa, urticæ folijs non dissimilia, sed lævia, non mordacia, satisque mollia, supernè saturâ viriditate nitentia, infernè nequaquam, ex quorum alis breves emergebant ramuli, quadranguli, in similes alios sed longè minores divisi, sustinentes parvos calices in quinque lacinijs sectos, & in his flosculos coloris ex atro purpurei, quatuor lacinijs constantes, supernâ bifida & sursum reflexâ, infernâ ut labellum propendente, duabus alijs latera claudentibus: ijs succedebant vascula sive globuli duobus sulcis tanquam divisi, extrema parte aliquantulum mucronati, in quibus semen vulgari simile. Tota planta vulgarem illam refert, cujus radix nullis grumis prædita est: sed odorem magis foetidum spirare videtur.

ALECTOROLOPHOS ALPINA.

CAP. XXXII.

Alectorolo-
phi plurage-
nera.

HANC plantam Scrofulariæ voluimus subungere, propter foliorum quandam cum illius primâ specie similitudinem. Eius autem plura genera in Austriacarum & Stiriacarum Alpium jugis montanisque pratis inveniuntur.

Alectorolophos alpina.

Alectorolo-
phos alpina

1.

Alectorolo-
phos 11.

Alectorolo-
phos 111.

Alectorolo-
phos 111 ge-
nus alteru.

VNUM enim plures ab unâ radice pro-
mit cubitales caules, minimi ferè digiti in-
terdum crassitudine læves, per quos sparsæ
foliorum, Filipendulæ vulgaris folijs non
valde dissimiles alæ: flores innasçuntur sum-
mis caulibus copiosi, oblongæ spicæ instar,
quemadmodum in Orchidibus confertim
nascentes, & illarum floribus persimiles, è
caliculis pentagonis inter minutiora folia
prodeuntes, exalbido colore: ijs succedunt
mucronata capitula, maturitate dehiscen-
tia, seménque ostendètia exiguum, inæqua-
le, cineracei coloris: radix crassiuscula est,
perennis, ut ex præcedentis anni restanti-
bus caulibus siccis tamen, conjecturam fa-
ciebam, in crassas fibras Asphodelinis bulbis
pænè similes divisa.

INVENITVR & aliud genus per omnia illi
ferè simile, sed longè mollius, cujus flores
modò pallidi, modò purpurei sunt: radix
etiam crassa, & fibras Asparagi radicibus si-
miles agens.

Vtrumque genus in summis Alpibus Dur-
renstain, Etscher, alijsque celsis & herbosis
jugis nascitur: posterius etiam in inferiori-
bus, uliginosisque pratis. Memini & in Flan-
driæ pratis humidioribus, atque etiam pra-
tis Gentilly pago vicinis, non procul Lute-
tiâ Parisiorum observare.

TERTIVM in ijsdem etiam jugis quibus
Primum, crescit: sed longè humilius, ut quod
palmarem altitudinem non superet: illius
cauliculi graciles, & raris minoribusque fo-

lijs obsiti sunt: florum spica brevior, & eleganti rubro purpurascens colore nitens: caliculi
flores continentes, laciniati, & veluti è foliolis contexti: quæ floribus succedunt capitula,
majora quàm in superioribus, & veluti rostrata, angulosum & inæquale semen etiam con-
tinentia: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquat, fibrisque candicantibus & sa-
tis crassis donata est.

Ad illius genus referri potest tenerior alia planta cauliculis angulosis, & lanugine, non
secus quàm folia (quæ minora sunt) cauliculisque (qui breviores & minores) pubescentibus:
flores

Alectorolophi III. genus alterum.

Filipendula vulgaris.

Pedicularis abstrata
L. M. P. 117

flores simili purpurâ ferè nitent, sed minores & humiliore galea præditi sunt: capitula vix è caliculis emergunt: & radix non adeò fibrosa est.

Eam in gramineis locis, siccioribusque pratis superioris & inferioris Germaniæ, sæpius *Natales.* observare memini Maio florentem, cum Julio in Alpibus floreat: Sed & anno M. D. LXXXI. *Varietas.* Aprili florentem, atque vel purpureo, vel blandè rubente, vel albo flore variantem colligebam, ad Groutz prædium C. V. Richardi Garth, supra Londinum.

VVLGO hæc à nonnullis Fistularia, à caulis, ut opinor, cavitate vocatur: quidam etiam *Nomina.* Pedicularem appellant, præsertim aliquot Germaniæ locis, in quibus vulgato nomine *braun Lausztraut* dicitur, quod credatur, ovas quæ pascuntur ubi abundè provenit, pediculari morbo corripit: dicitur etiam illis *Rodel vnd braun Rodel.* Priorem describere videntur Pena & Lobelius, in Adversarijs Filipendulæ alterius montanæ nomine. Forsitan & illa erit, cui *Filipendula altera.* Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus meminit his verbis:

Herba folijs Aspleno persimilis, cauliculis ab una radice quinque vel sex, duos ferè palmos longis, & spicam florum sustentibus, ut orchis ferè.

Haud dubiè Alectorolophi genus ea est planta (licet folia ejus dissimilia) quæ in omnibus fermè siccioribus pratis nimis luxuriat, totaque æstate flores producit pallidos, cui *Crista gallinacea.* *Mimulus* *Plinij.* *Plinij.* *Recentiores,* inferiores Germani *Hanckammerens.* Sunt qui Mimulum Plinij esse censeant.

FILIPENDULA porrò vulgaris frequentissima est cum in multis Provincijs, tum in *Filipendula vulg.* Vngariæ & Austriæ, vicinarumque regionum gramineis præsertim campis, & cæduarum silvarum marginibus.

Inveniuntur etiam iisdem Provincijs, varia Oenantes genera, siccioribus gramineis locis, atque udis pratis nascentia. *Oenantes genera.*

FILIX PYMILA SAXATILIS.

CAP. XXXIII.

FOLIORVM quædam similitudo & divisura facit, ut elegans hoc Filicis genus, Alectorolopho Alpino præcedente cap. descripto, subjungam: id autem in marem & feminam distinguemus, Theophrasti sententiam lib. ix. cap. xx. Hist. Plant. sequentes.

Filix pumila saxatilis I.

Filix pumila saxatilis II.

Lonchitis altera Maranthæ.

Filix pumila mas.

Filix pumila fem.

Natales.

Lonchitis altera Maranthæ.

Acrostichum maranthæ L. Lob. ic. 816 Journ. nat. 544

M A S igitur radice serpit nigrâ, tenui, longâ, in obliquum sese spargente, raris fibris tenuibus & duris capillatâ, valde adstringentis saporis: ex quâ prodeunt multi pedales cauliculi, divisi in quosdam alatorum foliorum ramos, sive frondes, Filicis maris majoris (Feminae vulgo Herbariorum creditæ) instar, multò tamen minorum, tenuiusque incisorum, & valde tenellorum, pronâ parte multis, ut plurimum, nigris maculis, quemadmodum, Filicis feminae folia, distinctorum.

FEMINA quinos aut senos habet cauliculos teretes, rectos, initio virides, deinde temporis successu omnino nigricantes, palmares, à medio unicam foliorum insectorum alam, unico ad fastigium usque, artu porrectam sustentantes, eadem qua in mare vulgari formâ & facie, multo verò minorum tenuiorumque, sapore nonnihil adstringente, pronâ etiam parte multis nigris maculis (quæ vetustate efflorescere videntur) aspersorum: radix veluti in caput coacta, sicut in mare vulgari, & multis nigris durisque fibris capillata est.

Prior copiosissimè nascitur in saxis, nõ modò ad Gamingam & Neuberg: sed ad omnium ferè montium radices Austriæ & Stiria. Altera verò in præruptis montibus, inter ipsa saxa invenitur, verùm non adeò frequens.

FILICVLÆ porrò elegans illud genus quod à C. V. Bartholomæo Marantha, Lonchitis al.

*Asplenium adnigrum, L.
omb. 419*

Lonchitis altera Neotericorum.

Phyllitis vulgaris.

Phyllitis laciniato folio.

Lab. 10. 805

*Asplenium scolopendrium, L.
N. cap. 474. Sm. pl. 4. 314
W. Lam. 2. 303*

*Asplenium scolopendrium, L.
U. Cap. 474
W. Lam. 2. 303*

Lonchitis altera nūcupatur, abundè admodum nascitur in Stiriacarū Alpium jugis. Sed quæ vulgo Lonchitis alterius nomen obtinuit, valde rara in illis jugis invenitur, licet per universam Germaniam sit frequentissima.

Lonchitis altera Neotericorum.

PHYLLITIS. CAP. XXXIII.

NULLA Provincia mihi est peragrata, præsertim quæ mōtosa sit, in quâ Phyllitidem, vulgo Lingua cervina nuncupatam, non observarim, vel umbrosis locis nascentem, vel in ipsis puteis, inter lapidum sive laterum commissuras: cujus mentionem non fecissem, neque ejus iconem proposuissem, nisi de altero eleganti ejus genere mihi faciendus fuisset sermo.

Phyllitis vulgaris.

SOLA autem foliorum formâ, à vulgati Phyllitide differt illa nō vulgaris, alioqui reliquis notis ei persimilis: prodeunt verò ipsi ex radice multis nigris fibris & veluti capillamentis prædita, sena aut septena folia palmaris longitudinis, ejusdem cum vulgaris folijs lævoris & viriditatis internâ parte: at externâ, nullis aut rarissimis transversis lineis insignita, extimâ verò parte multipliciter dissecta.

Phyllitis laciniato fol.

Hanc in Cantabris, supra montem D. Adriano nuncupatum, quâ per ejus specum, & fornicem transitus est in Hispaniam, locis umbrosis in ipsis rupibus observabam, raram tamen inter plerasque alias vulgares: atque ipsius folia, alia alijs per extremum vel pluribus lacinijs vel paucioribus erant divisa.

Asplenium

Memini & olim plantam unam è Gebennis montibus erutam, Mompelij in C. V. Guilielmi Rondeletij Medici celeberrimi hortum, huic pænè similem, transtulisse.

Sed & alijs locis observata.

Sed &

Sed & quę ad nos missa fuit ex Angliã, à Doctissimo Lobelio Hemionitidis nomine, post-
eaquam biennio, ob teneritatem, in fictili adseruata fuisset, tandem in Phyllitidem folijs la-
ciniatis evasit : verùm non adeo multipliciter dissectam ut hæc est, cujus nos picturam da-
mus, sed tribus duntaxat aut quatuor lacinijs folia in extremo divisa ferentem : quam qui-
dem metamorphosin, satis mirari non potui. Etenim plantulæ quas ad nos mittebat, totæ
tenellæ & mollicellæ erant, & plurimum ad Hemionitidis figuram accedebant

Anno autem LXXI. supra Millesimum & quingentesimum, cum Bristolij essem, duxit
me ad specum illam Divi Vincentij, unde eruerat, idem Lobelius, è quâ aliquot plantulas
meis manibus evellebam, illis quas miserat, similes, hoc est totas tenellas & molles: quibus
pares aliquot deinde conspiciebam ex Angliã in Galliam rediens, puteo quodam non pro-
cul Bononiã, dum mihi expectandus est equus veredarius, qui ad proximam equorum mu-
tandorum stationem me veheret: deinde etiam Machliniæ in Brabantiã puteo illius diver-
sorij, cui symbolum Galea aurea, frumentario foro, ut testis mihi tum fuit Illustris vir Ioan-
nes de Brancion, cui eas demonstrabam.

Facultates. VERVM Phyllitidis folia in vino pota, serpentium morsibus auxiliantur, teste Diosco-
ride, quadrupedibus verò per os infusa, auxilio sunt, & in dysenteriã aut resolutã alvo uti-
liter potui dantur.

HEMIONITIS PEREGRINA:

CAP. XXXV.

Hemionitis vera.

Hemionitis peregrina.

*Asplenium hemionitidis, L.
Linn. 2. 302
Scolopendrium officinarum, B.
W. Sp. 7. 34 F.*

*Scolopendrium hemionitidis
W. Sp. 7. 34 F.
Linn. 2. 302*

MERITO conjungendam superiori plantæ æstimavi hanc elegantem Hemionitidem
quam Romæ ex veteris cujusdam Theatri ruinis erutam doctissimus idemque sum-
mo animi candore præditus Medicus Ioannes Henricus Gandavensis, mihi amicissimus,
ex Italiã redux anno M. D. LXXVI. dono dabat, quam diu cum Phyllitide laciniato folio, &
plerisq; alijs stirpibus, quas in meis peregrinationibus collegeram, ante annum M. D. LXXIII.
quo Viennam ad Cæsarem Maximilianum hujus nominis II. vocatus sum, repositam ha-
bui: sed Belgium relinquens istic deserui.

*Hemionitis
peregrina.*

HVIUS folia quaternorum digitorum transversorum, vel circiter trium unciarum lon-
gitudinem non excedebant, ferrei venabuli mucronis formam explicantia, inferiore base,
quâ suo petiolo sustinebantur, duplicem apophysin habentia, & extimã parte mucronata:
parte internã lævia, & dilutã viriditate prædita, externã verò lineis seu versibus obliquis
ex utraque nervi parte insignita, quemadmodum Phyllitidis folia, gustu acerbis & exsic-
cante perinde atque Phyllitis: radices illi nigrae, fibrosæ, quales in legitimã Hemionitide
conspiciebam Romã usque missã Ill^{ri} Ioanni de Brancion à Clarissimo eodemque do-
ctissimo viro Hippolito Salviano Romano Medico, quamque in fictili adhuc alebat, cum
Belgicã discederem.

*ἡμιονίτις
σπληνίου.*

GRÆCIS ποττὸ ἡμιονίτις καὶ σπληνίου dicitur, Latinis, eorum nomenclaturam sequenti-
bus, Hemionitis & Splenium: Officinis ignota.

Facultates.

Hemionitis autem ex aceto pota, lienem absumere creditur.

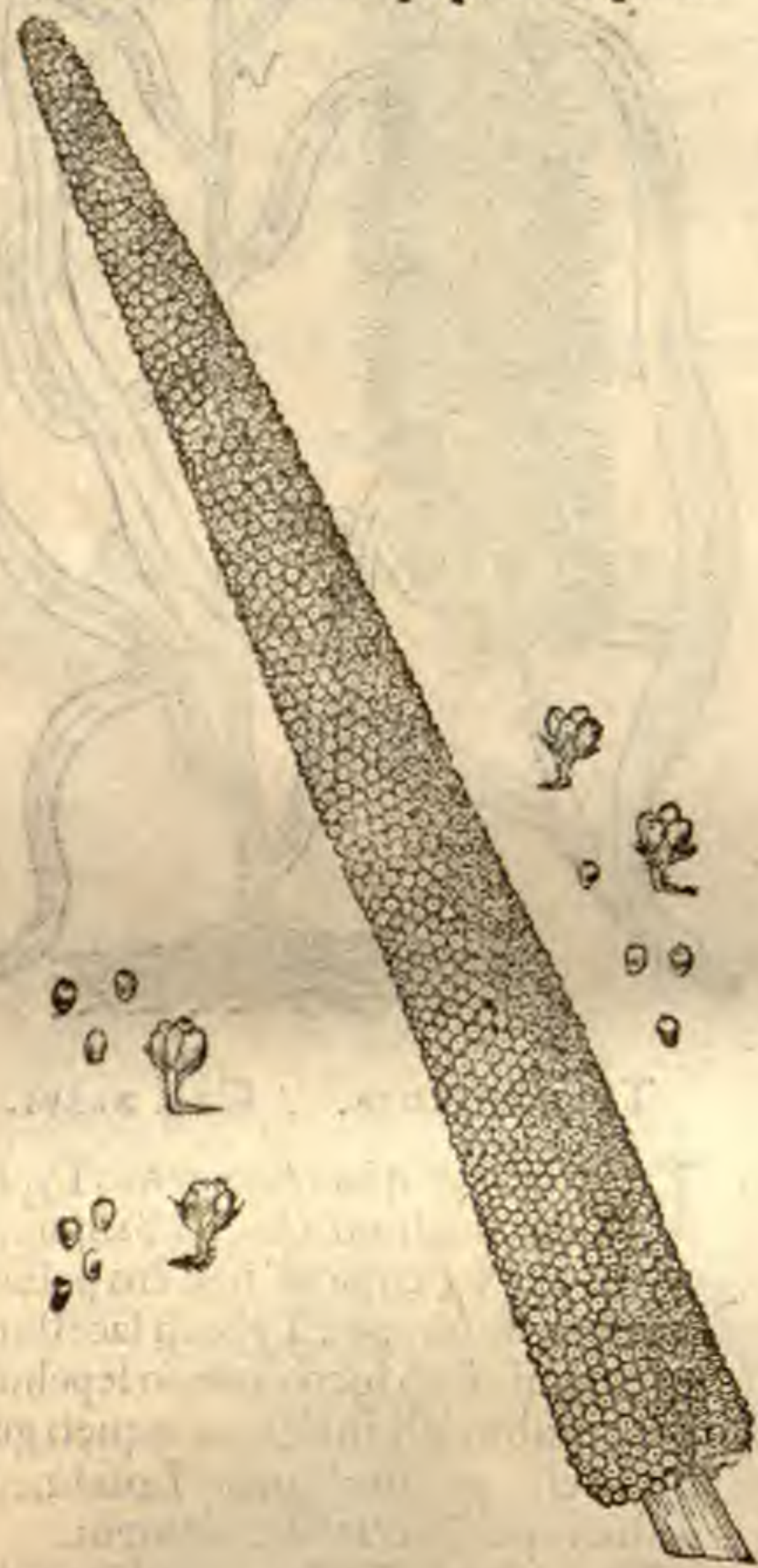

dinacea è singulis articulis prodeunt, longa, lata, dura, Melicæ folijs non valde dissimilia: inter quæ prodeunt è gemiculis alij veluti breviores culmi, similibus folijs obsiti, desinentes in spicam digitalis longitudinis, nonnunquam breviorē, & duntaxat pollicarem, densè compactam, & æqualis propemodum ubique crassitudinis: semina oblongiusculis gracilibusq; petiolis innixa proferentem & capillaceis veluti glumis inclusa, quæ extimâ parte è glumis prominente, crassiora, magis rotunda, & quasi orbiculata sunt, lævia, subcærulei coloris, qui in calidioribus regionibus magis satur est, ratò tamen vel in Germaniâ, vel in Belgicâ (in illis enim Provincijs sæpe terræ mandavi ejus semina ex Hispanijs accepta) ad plenam maturitatem perveniunt: radices ejus fibrosæ sunt, validiores & majores, quàm in vulgari Panico.

Panici Americ. sesquipedalis spica.

Lachryma Iob.

Panici Americani spica grandis.

Istius porro generis spicam crassam, valde firmam & benè compactam, non ubique tamen æqualem, sed paulatim & sensim extimâ parte gracilescētē, sesquipede longiorem, nec tamen integram ad me mittebat Londino Iacobus Garetus anno M. D. XCII à Naucleo quodam Anglo ex sua navigatione reduce emptam, cujus semina, nō multò majora mihi visa, quàm illius Panici Americani, cujus modò memini, ceteroqui prorsus similia: nisi, plura simul juncta & hispidâ glumâ inclusa brevi pediculo inniterentur: illius stirpem nascentem videre non licuit, nam serere neglexi, quia vetustate nimis resiccatum existimabam, spicam tamen in ligneâ tabellâ Francofurti exprimendam curabam à perito artifice, ut hoc loco insererem, digna enim mihi videbatur, cujus aspectu alij etiam fruerentur. Proximè autem sequente anno scribebat ad me N. V. Carolus de Tassis Veredariorum Antuerpiæ Præfectus, ipsi natas istic plantas semine quod ab eodem Garetto acceperat, non valde dissimiles illis, quæ jam à multis in Belgicis hortis sunt conspectæ: nec dissimiles etiam spicas sive paniculas protulisse.

Lachryma Iob.

SED & hîc, ac commodiore quidem loco, nisi me iudicium fallit, quàm cùm stirpes per Hispanias observatas describerem, Lachrymæ Iobi vulgo vocatæ iconem subiicere libuit: tunc enim, licet peculiarem ejus historiam dare decrevissem, quia multis Hispaniæ locis mihi planta observata, & jam multis etiam ante annis, nempe M. D. L. & duobus sequentibus Mompelij lecta. Sed cùm illas observationes evulgare, Lobelius & alij quidam ipsam plantam exactissimè descripsissent, supervacaneum videbatur ejus historiâ repetere. Quoniam tamen ipsius iconem iam delineatam & sculptam habebam cum alijs quarum in eo libro memini, ante quàm doctissimæ Lobelij lucubrationes, aut ullus alterius qui mentionem fe-

nem fecisset, in lucem prodirent, locum dabamus tunc ipsius iconi (quia in eâ opellâ non poteram commodius) inter Graminis genera. Nunc verò cum aliquot harundinacearum stirpium historiam, quâ potuimus diligentia, conscripserimus, hoc nostro Observationum sexto libro, ejus iconem capite de Panico revocare voluimus.

Ut autem vulgò ab Herbarijs Lachryma lobi vocatur hæc planta, quia ejus semina lachrymarum ex oculis procedentium formam quodammodo æmulantur; ita Hispani *Lagrimas de Moysen*, Narbonenses Galli *Larmes de nostre Dame* appellant.

Lagrimas de Moysen, Larmes de N. Dame.

GRAMEN.

CAP. XXXVIII.

VARIA Graminis genera nunc sunt cognita, & subinde alia ab alijs proponuntur & describuntur. Nemo tamen illius Graminis iconem exhibuit, quod in magnâ Europæ parte, præsertim per Hispanias & Gallias, ante quàm Stirpium in Hispanijs observatum historiam evulgarem: Quoniam verò ob illius tum elegantiam, tum usum, cognitu dignum erat, illius descriptionem & iconem tum dabamus: nunc etiam easdem ob causas hîc repetimus.

Gramen legitimum.

Ischæmon Plinij.

Panicum sanguinalis, L. Sp. hist. Linn. 5. 33

PEDALIBVS autem assurgit id Gramen culmis, rotundis, purpurascens, geniculatis: è quibus angusta promit folia, in acumen fastigiata, dura: ipsi culmi, sive calami, in quaternas aut quinas desinunt paniculas, mixti ex atro purpureoque coloris: radicibus firmatur longis, nodosis, geniculis interceptis, candicantibus, subdulcis cum quadam adstrictione saporis, quæ longè latè que serpentes, subinde plurimis locis germinant, novosque culmos & folia proferunt.

Gramen legitimum.

Hoc gramine nihil vulgatius totâ Hispaniâ & Galliâ, in arvis, vinetis, atque etiam in maritimis, in quibus multo latius & uberiùs crescit: nam ejus radices, interdum digiti crassitudinem æquantes eruere memini.

Natales.

DICITVR Græcis ἀγρωσις, Latinis Gramen, Gallis *Chien-dent*. Sunt qui Ischæmonem Plinio lib. xxv. cap. viii. nuncupatum esse putent: quorum sententiam probare non possum. Et multò quidem aptius Ischæmonis historix quadrare videtur Milij genus illud silvestre & supinum, in humidis nascens, folijs asperâ lanugine obsitis, quod celeberrimus Matthiolus Panicum silvestre appellare videtur. Serpit, inquit Plinius, è terrâ Milio similis, folijs asperis & lanuginosis, farcitur in nares.

ἀγρωσις. Gramen. Chien-dent. Ischæmon.

Quòd si ad Pliniani graminis ullum aliud genus referenda est hæc planta, aculeatum illud po-

Gramen,
Dactylus
Plinij

lud potius erit, cui, quod in cacumine aculei sunt plurimum quini, Dactyli nomen inditum esse ait Lib XXIII. cap. ultimo, & illius aculeos convolutos naribus inferi, extrahi que sanguinis ciendi gratia.

Facultates.

RADIX Graminis, inquit Dioscorides, trita & illita, vulnera conglutinat. Decoctum ejus epotum, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculosa etiam excrementa comminuit.

Gramen amourettes.

Amourettes tremblantes.

Gramen
Amourettes.

PERELEGANS etiam Graminis genus inveniri dicebamus nonnullis Hispaniæ locis aridis & sabulosis, quod superiori folijs & culmis non valde dissimile est, sed paniculas habere breviores, crassiores, & numerosiores, ejusdem quodammodo cum superiore coloris, & radicem non nodosam & serpentem instar illius: verum fibrosam potius & capillarem. Memini etiam id graminis genus observare & colligere Parisiensi agro, non procul à trajectu Sequanæ, qui ferè est ex adverso monasterij vulgo dicti *Les bons homes*, secundum semitas frequentissimum, ubi à rusticis non *Chien-dent*, sed *Amourettes* appellatur, ob panicularum, ut opinor, elegantiam.

Amourettes
tremblantes.

CETERVM aliud Graminis, seu veriùs Poæ, genus in omnibus quas unquam Iustravi Regionibus, prata (ut ceteræ herbæ) multis locis vestiens, cui similes paniculæ ferè, breviores tamen & ab exortu latiores è summis culmis dependent. Id Galli & Arthesij seu Atrebatum, mei populares *Amourettes* etiam appellant ob panicularum elegantiam, sed vocem *tremblantes* adijciunt, ad Alterius differentiam: quia vel unico vel pluribus ejus scapis manu retentis, omnes ejus paniculæ perpetuo tremulæ sunt.

GRAMEN MONTANVM SPICATVM.

CAP. XXXIX.

Varia grami-
nis genera.

VARIA in Austriacis Stiriacisque Alpibus, locisque montanis nasci graminis genera scripsi in Pannonicarum Stirpium Observationibus: at duorum duntaxat historiam eodem capite dare constituisse.

Gramen mō-
tanum spic-
atum.

PRIMUM autem multis capitibus ex radice digitalis crassitudinis, bifidâ interdum & trifidâ, multisque tenuibus fibris supremâ parte hirsutâ prodeuntibus constare, quorum singula proferrent sena aut plura oblonga, crassa & nonnihil catinata folia, Cariophyllæi illius, quem vulgo Gramen marinum majus cognominant, folijs valde similia, infimâ sede sese invicem amplectentia, gustu amariuscule & acriuscule: ex horum medio dodrantalem, nonnunquam & pedalem exire cauliculum, firmum, lævem, nudum & enodem, qui summo

Gramen montanum spicatum.

Gramen mont. avenæ femine.

Melica montana
W. sp. 1. 382
Sp. hist.
Linn. 4. 69

Class. Jan. 718

Melica ciliolata
W. sp. 1. 381
Sp. hist.
Linn. 4. 69

summo fastigio, multos flosculos spicæ instar congestos, herbaceoque colore præditos proferret.

Inveni in montanis quibusdam pratis, duobus, supra Badenses thermas, miliaribus. Si- *Natales.*
mitem autem in Flandriæ maritimis frequenter legere meminisse, quam vulgus, ni memo-
ria labitur, Suden appellaret.

ELEGANS etiam mihi videbatur Alterum genus, quod ante illud tempus nondum *Gramen mō-*
fuerat conspectum, cubitalibus culmis constans, tenuibus, geniculatis, qui palmaribus an- *tanum Aven-*
gustisque folijs septi, summo fastigio desinunt in tenuem oblongamque & nutantem spi- *na fascie.*
cam, in lanuginosis glumis, grana nudæ Avenæ similima ferentem: radix tenuis est, multisq;
oblongis fibris prædita, singulis annis antè serpens, uti Spartum & junci.

Nascitur secundum vias, in montanis umbrosisque silvis Pannoniæ, Austriæ, & Bohe-
miæ: semen autem Julio mense maturum observabam.

SPARTVM PLINII.

CAP. XL.

IAM Primo libro diximus, Spartum Græcorum fruticem esse, illudque à Plinio Geni- *Spartū Gra-*
tam appellari: nunc sumus acturi de alio Sparto, nempe Latinorum, à frutice differen- *cor. Gobiā*
te, ut quod duntaxat herba est graminacia folia proferens: eamq; ob causam Graminis ge- *Latinor.*
neribus subjungimus. Ejus autem varia genera observabam.

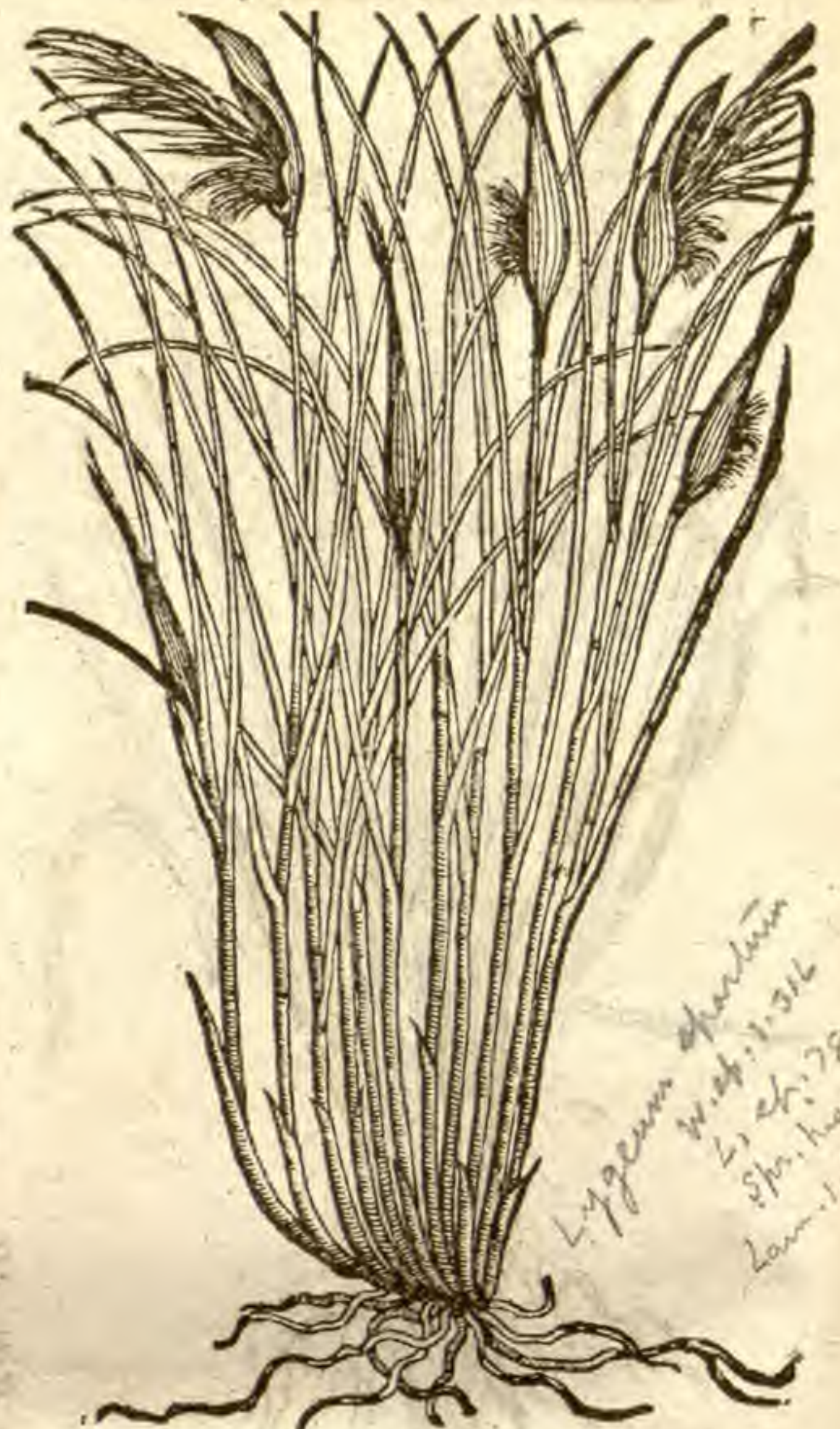
PRIMUM, quod Plinij est, numerosa, tenuia, juncea, viridiâque habet folia cubitalis *Spartum her-*
longitudinis ex eadem radice prodeuntia, quæ, dum novella sunt, latiuscula conspiciuntur, *ba 1.*
& interiore parte canescentia, successu verò temporis contrahuntur & convolvuntur, fiunt-
que juncea, dura, flexibilia tamen, & marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nisi
diligentius observes. Inter hæc culmi exiliunt ipsis folijs paullo longiores, qui Vere & Æsta-
te parvam arundinaceam paniculam ferunt, simili propemodum cum illâ ratione floren-
tem: deinde oblongum semen, ut nonnulla Graminis genera: radicibus nititur fibrosis &
perennibus, è quibus multæ simul enascuntur plantæ contiguæ, junci modo, ut interdum
una planta, sive multarum simul congestarum plantarum cumulus, duorum pedum spa-
tium vel illo etiam amplius in ambitu occupet.

Frequens nascitur collibus arenosis inter *Vaëna* & *Alcalal-Real*, atque alijs Bæticæ locis: *Natales.*
sed omnium abundantissimè ab initio Granatenis regni, sive Bæticæ limitibus, usque ad
Murgim urbem, vulgò Murçia dictam, ut non sine causa totus ille tractus veteribus appel-
latus

Spartum herba, Plinij.

Sparta herba alterum.

Spartarium
campus.Carthago
SpartariaSpartum
Plinij.Alpergates,
calces Hispani
genus.Spartum ber-
bale.

Natalis.

Albardin.

Spartum ber-
bale.
Halm.

Vsp.

latus sit Spartarius campus, quo etiam nova Carthago, vulgo *Cartagena*, urbs maritima continetur: hæc etiam à nonnullis Spartaria cognominata est, ob sparti (ut credibile est) eo agro nascentis abundantiam. Nascitur & Valentino regno, atque illud quidem superiore longè uberius & lætius.

EST verò Spartum hoc, quod Hispanis, apud quos nascitur, etiam nunc *Sparto* dicitur, illud ipsum quod Plinius lib. XIX. cap. II. describit. Eodem enim in usu nunc est apud Hispanos, quo fuit Plinij tempore. Nam ex crudo & exsiccato tapetes seu aulæa, storiæ, corbes, rudentes aliòsque funes conficiunt: corbes etiam illi in quibus ficus & uvæ passæ advehuntur, ex sparto contexti sunt. Sed ex illo aquâ, instar lini, macerato, deinde siccato & tulo, calceamenti genus, quod ipsi *alpergates* appellant, paratur, funes etiam & alia subtiliora opera. Præfertur autem id quod Valentino regno crescit.

ALIUD Sparti genus nascitur Murciano regno, humidioribus præsertim locis, superiore tenerius, cujus valde rarus est usus, ut quod storijs aut hujusmodi operibus conficiendis, minimè sit idoneum: plurimus autem ejus usus in eâ regione, ad lineos saccos, quos lectis substernant, implendos, ut nos stramine uti solemus, quoniam molliore tenuioreq; sit junco, quàm primum: paniculam fert brevem, & pericarpio quodam, sive membranaceo folliculo inclusam, uti Narcissorum & similibus ferè flores.

Nascitur eodem, quo superius illud ad multa utile, modo: paullo tamen maturius flores producit: nam Martio suis floribus onustum legebam.

INCOLÆ *Albardin* vocant, nescio qua moti ratione, nisi quod fortè illò suas clitellas è crassiore panno cannabino confectas, quas ipsi *albardas* appellant, jumentis imponendas, isto sparto impleant.

SED transeamus nunc ad Oceanum, cui vicinæ aliquot Provinciæ non carèt suo sparto, licet non aded utili ad ea præstanda, ad quæ superiora duo dixi esse idonea, non est tamen ejus usus prorsus inutilis, ut suo loco dicemus.

SPARTVM igitur Tertium, sive Oceanicum Primum, quia nonnullis Galliar, Flandriar- que locis & aggeribus illis sabulosis, Oceano objectis, invenitur, *Halm* ab incolis, præsertim Flandris vocatum: quod Priori Hispanico non valde dissimile est, sed multò majus & rigidius, cruribus eorum, quibus per eos aggeres sine ocreis iter est, permolestum: pungunt enim & cutim penetrant ejus folia.

Crescit eodem modo quo superiora, magis tamen latè serpit graminis modo: spicam autem fert Secalis pænè instar: ejus usus, ut latis suis cespitibus & valde contortis atque oblique spargentibus sese radicibus, arenam firmiorem reddat & colliget in aggeribus, ne tam facile

Spartum herba III. maritim.

Spartum herba IIII. Batavicum.

Arundo arenaria
Spart. herb.
Lam. t. 273

Elymus arenarius
Sm. fl. 1. 177

Spartum Austriacum pennatum.

Spart. pennata
L. 2. 273
Spart. herb.
Lam. 2. 273

facile marinis undis & fluctibus eluatur, & facilius resistant tempestatibus, qui in Oceano crebra.

QUARTVM autem ordine, sive Oceanicum Spartum herba IIII. Alterum, à Tertio minimè differt totà plantæ formâ, radicésque sub arenâ condendi, latèq; spargendi licentiâ: ejus tamen spicæ breviores videntur & Phalaridis potiùs quàm Secales paniculas imitari. Id Batavis, quibus valde familiare, ipsèdemque usibus servit quibus Occanicum Primum, etiam *Halm* dicitur. Halm.

IAM superest nobis describendum Quintum spartum, non in locis aurâ marinâ afflatis natum, sed procul à mari, procul ab arenosis illis aggeribus, sponte etiam crescens. Habet verò id folia pedalis lōgitudinis, gracilia, viridia, numerosa, plana in initio, sed quorum limbi tandem coeunt, junci modo lævia teretiâq; fiunt, Sparti Hispanici foliorum instar, quibus non multū ab similia sunt, sed minora & graciliora: inter ea culmi exeunt graciles, foliorum fastigium non superantes, qui spicam ferūt alijs dissimilem, sed tribus aut quatuor oblongiusculis granis, longa contortâq; cauda insignitis, duntaxat constantem, quæ in dodrantalem, imò pedalem interdum veluti penulam, tenuioribus alarum avis illius Mamucodiatae sive paradisi vulgo nuncupatae, pennulis fermè respondetem desinit: radix subest è multis capillamentis gramineisq; fibris composita, Hispanici sparti radicis instar. Spartum herba V.

Natales.

Abundè hoc genus provenit in monte Badensibus thermis imminenti, totaque illa catena montium qui inde ad Danubium usque procurrunt, præterea ad silvulam Lachn, aliisque apertis & gramineis locis Austriæ & Vngariæ: sed omnium uberrimè in Vivario illo Neapoli Austriacæ urbi contiguo, in quo uberius lætiùsque provenit. Semen maturum Iunio, vel à lævissimo auræ flatu excutitur, atque cum sua pennula paululum volans, ubi decidit, statim per gramen irrepit, & terrâ se condit.

LEGUMINA.

DESCRIPITIS *harundinaceis & gramineis aliquot stirpibus, nobis ad Legumina congeneresque illis plantas procedendum.*

PHASEOLI.

CAP. XLII.

Phaseoli vulgaris v. minor.

PHASEOLI vulgo appellati, multa inveniuntur genera, lentis & obsequentibus sarmentis, foliorumve formâ & reliquo nascendi modo, non equidem inter se discrepantia, sed quorum flores, licet formâ similes, & Pisi vulgaris florû æmuli, colore variant, quippe qui plerumque nivei, interdum pallefcentes, nonnunquam etiam purpurascens, sive amethystini conspiciuntur. Ceterum in fructu, sive semine, renum formam quodammodo exprimente, & oblongis siliquis, sive lobis incluso, longè major coloris varietas deprehenditur. Nam anno M. D. LXXXII. nascebantur mihi aut prorsus nivei, aut nigri, aut flavi, aut ex flavo obsoleti, aut purpurei, aut amethystini, aut cærulei, aut rubri, aut lateritij ferè coloris, vel albi nigris venis & lituris distincti, atque etiam cineracei, & carnei coloris, similibus venis insignes.

Attamen præter jam enumerata genera, aliquot alia, dum Viennæ vixi, observabam, semine ab amicis communicato mihi nata, nec ante quàm Pannonicas observationes scriberem mihi conspecta.

Phaseolus peregrinus I.

Phaseolus peregrinus I.

CAVLIS in Priore, statim à radice in aliquot oblonga sarmenta dividitur, lenta, vicinos stipites & virgulta reliquorum Phaseolorum modo amplectentia: in singulis alis terna folia vulgaris Phaseoli folijs similia, attriora tamen, ex eodem pediculo nascentia, extremo (ut in vulgaribus) impari: ex iisdem alis breves ramuli prodeunt, multis floribus vulgari haud absimilibus, minoribus tamen, albis, uvæ in modum congestis onusti: quibus succedunt oblongæ siliquæ, seu lobi, vulgaribus multò latiores, continentes ternos aut quaternos fructus, planos, communibus Phaseolis latiores, albos, sed multis nigris maculis sive venis, ab hilo in latitudinem ductis elegantissimè depictos.

VALDE serotina fuit hæc planta anno M. D. LXXXVI. semine à C. V. Georgio Purkirchero Posoniensi in Vngaria Medico primario, mihi pro nostrâ amicitia communicato nata: quâ de causâ ad frugem pervenire non potuit. At ipsi Purkirchero, dū vixit, & postea ejus vxori (nam ad pergulas, aprico loco sata) singulis annis maturum fructum dedit. Mihi deinde anno M. D. LXXXII. & aliquot sequentibus egregiè provenerunt aliquot ejus stirpes, quarum nonnullæ lobos dederunt qui matura semina protulerunt: interdum etiam quos ad maturitatem pervenire posse existimabam, ob Solis radiorum defectum, spem meam frustrati sunt.

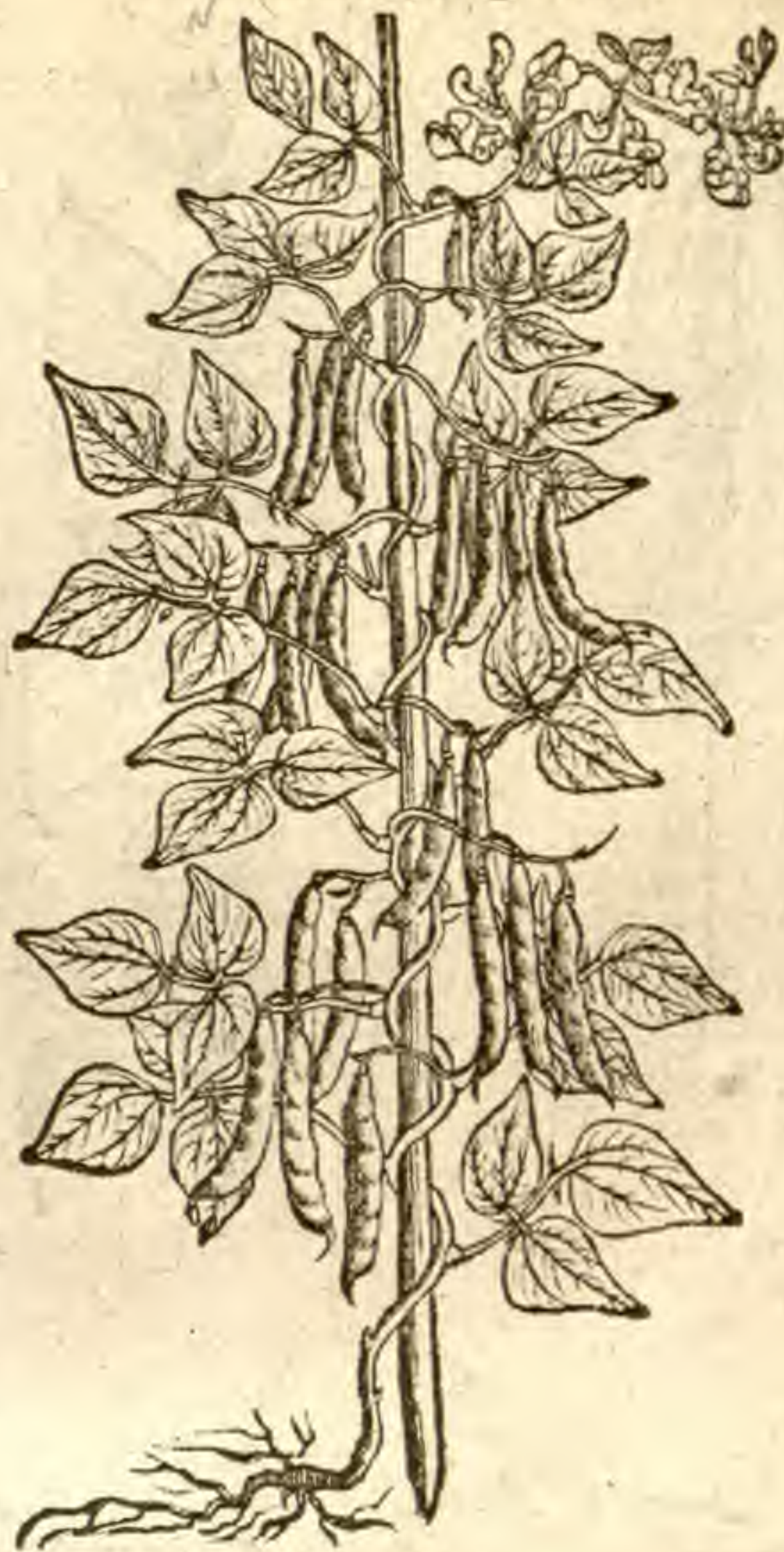
Phaseolus peregrinus II.

TOTA formâ & nascendi modo à vulgari haud differt Alterum genus: valde ramosa enim habet sarmenta, quæ vicinis perticis sese advolvunt, easque scandunt, oblongos pediculos ex foliorum (quæ semper terna, ut in vulgari, simul nascuntur) sinu prominentia, in quibus

Phaseoli peregrini i. genus alterum.

Phaseolus peregrinus II.

Phaseolus peregrinus
Silvius-janus. 67
Gu. emat. 122
Walt. 2. 57
Bot. Junf. 1583. 179
Bot. purp. 186. 77
Novi. Scit. 5. f. 1
P. vulgaris
Ell.

Phaseolus peregrinus III.

quibus bini, quaterni, interdum etiam seni nascuntur flores, ex adverso semper siti, vulgaris Phaseoli floribus magnitudine & formâ respondentes, initio, dum recens aperti sunt, candidi, postea verò pallefcentes: quos excipiunt oblongæ, & propendentes, ut in vulgari, siliquæ seu lobi, quina, septena, & plura interdum cãdidissima & quasi ex ebo-re tornata semina cõtinentes, minora & tumidiora quàm albi vulgaris.

Julio floret, fructus Augusto nonnũquam Septembri demũm maturus est.

HABET & Tertium genus oblonga sarmenta, ex singulari caule statim secundum radicem ipsam prodeuntia, & in multos ramos divisa, lenta, obliquè se contorquentia, & humi procumbentia, nisi perticis aut pedamentis sustineantur, quibus sese circumvolvunt, reliquorum Phaseolorum modo: purpurascũt ea juxta alas, ad quas etiam adnascuntur terna folia, minus ampla superioris folijs, & dilutiore colore virentia, longo petiolo inhæretia, qui ea parte quâ folia sustinet, contrariãque, quâ sarmentis inhæret, ex atro purpurascit: flores in oblongis petiolis plerumque bini, magni, Pisi forma, foris ex candido pallefcentes, interiore verò parte ex purpurâ cærelei: his succedunt totidem prælongi lobi, teretes, & quasi cylindræci, in quibus fructus reliquis Phaseolis minor, Anagyridis legitimæ fructui pænè similis, rubescentis coloris.

Phaseolus peregr. III.

Semine

Clus. Pan. 726
Gu. emat. 122

Semine ex Hispanijs misso natus etiam mihi hic Phaseolus anno M. D. LXXVI. seriùs quidem, ut fructus plenam maturitatem consequi nequiverit: proximo tamen subsequente anno fatus, non modò maturius flores dedit: sed ejus præterea fructus ad frugem pervenit.

*Phaseolus
peregr. IIII.*

DISSIMILIS est Quartus superioribus. Caret enim longis illis sarmentis, quibus illi præditi, & brevi firmoque caule constat, pedalem longitudinem rarò excedente & in brevissimos ramos divisò, ad quorum exortum folia quidem superiori similia nascuntur, terna numero, sed breviori pediculo inhaerentia, qui non purpurascit, ut in proximè descripto: pediculi ex alis prodeuntes, longi, crassiusculi, firmi, binos etiam flores magna ex parte sustinent, formâ, colore præcedentis flori simillimos, deinde binos lobos illius cylindræis filiquis paullo longiores & teretes, in quibus fructus formâ par, sed colore differens: nam niveus est, circa hilum nigrâ maculâ insignitus, & quibusdam nigris punctis interdum in lateribus notatus.

Satis præcox hic est, nec ullis pedamentis eget, cum (ut dixi) brevi, firmoque sit caule. Crevit etiam hic mihi Viennæ anno M. D. LXXVI. donatus à C. V. Remberto Dodonæo S. C. Mis tum Medico, qui ejus fructum præcedente anno, dum Pragæ esset, in Arcis hortō observaverat, & legerat.

Idem fructus etiam ex Hispanijs missus fuit Cæsari sequente anno, cum tertio genere, in quo triplicem coloris varietatem observabam: nam aut rubescebat, aut pallecebat, aut pulla nigredine nitebat.

*Phaseolus
peregrin. V.*

TENVIA habet Quintum genus sarmenta, ex singulari caule statim proximè radicem enascentia, eaque valde ramosa, ex viridi purpurascentia, quæ vicinis perticis & pedamentis sese convolvunt: folia ex eodem pediculo, ut in aliorum Phaseolorum genere, semper terna, longè tamen minora, & Trifolij mœnianthis (quod in umbrosis & ubere glebâ nascitur) folijs perquam similia, ex atro virentia, circa pediculum purpurascentia: flores in spicæ modum congesti, magni, Pisi vulgaris formâ & magnitudine ferè, coloris flavi, in oblongo crassiusculoq; pediculo ad foliorum exortum prodeunte nascuntur: lobos non observabam, quia flores duntaxat produxit ipsa planta, eosq; valde caducos propter advenientia frigora: breves tamen angustosque esse intelligebam ab his qui conspexerant, & terna aut quaterna grana continere: quæ verò accipiebam, parva erant admodum, Laburni granis non majora, utroque tamen mucrone plerumque obtusiore, pulli coloris, seu potius ex nigro subvirescentes.

Pictor nullos lobos in hac planta expressit, sed flores duntaxat quos in illa florente vidit.

vidit: ipsa autem quæ illi dederam semina, ut ad plantæ latus exprimeret, nescio qua incuria & negligentia, in eo, qui infra supremam florum spicam est, folio, adpinxit.

Phaseol. peregrin. vi. angustifol.

ANNO autem octogesimo primo supra millesimum & quingentesimum, ipso Autumno ex Anglia redibam, elegas aliud Phaseoli genus videbam Coloniae apud nobilem matronam C. V. Ioachimi Hoperi, Praesidis Belgici in Hispania Consilij viduam, sarmentis perinde atque secundam genus pergulas & perticas scandentem, illisque se advolentem, sed angustioribus folijs, fructu vulgaris Phaseoli fructu minore & planiore, subrubri coloris, semine natu, ab illa ex Hispanijs accepto *frizoles Guateli* appellatione. Id mihi erit Sextum genus, cuius postea historiam C. V. Rember-tum Dodonæum nobis daturum sperabam, cum hæc scriberem: nam ille haud dubie ipsam plantam ad frugem pervenisse observare potuit, quandoquidem tum temporis Coloniae vivebat: edita tamen novâ suâ Stirpium Historiâ, quam tunc præ manibus habebat, comperi illius iconem duntaxat proposuisse cap. vi. lib. II. Pemptadis IIII.

IN lucem emissâ porro meâ Stirpium apud Pannonese vicinâq; populos observatarum historiâ, sex mihi nata sunt Viennæ Austriæ alia Phaseoli genera, semine peregrinè accepto, septimum Francofurti ad Mœnum: quorum historiam prædictis subijciemus.

MULTA autem habet primus Phaseolus, qui nunc mihi erit ordine Septimus, sarmenta statim à radice prodeuntia, Purkircheriani, sive in ordine Primi Phaseoli modo, quæ, licet eadem ratione vicinis perticis sese circumvol-

vant, non tamen adeo luxuriant, aut altè assurgunt. Ad horum nodos folia enascuntur terna numero, ut in alijs Phaseoli generibus, multò tamen angustiora, Sexti folijs, quem Coloniae apud Hoperi viduam conspiciebam, non valde dissimilia: ex horum alis emergebant digitalis longitudinis cauliculi, parvos flores in uvæ modum congestos sustinentes, albos initio, sed, ubi senescunt, pallecentes: ijs succedebant planæ latæque vaginæ Primi lobis ferè pares, breviores tamen, initio virides, quæ maturæ, fulvescunt, seménq; continent planum, Purkircheriani, seu Primi granis minus, sed similibus coloribus albo & nigro varium, nunc in longitudinem extensis nigris strijs, nunc confuso ordine sparsis maculis nigris majoribus aut minoribus per univèrsum phaseoli corpus: nonnunquam integro fructu nigro, vel exiguis albis maculis consperso, aut dimidiâ duntaxat ex parte. Florebat mihi Iulio & Augusto: semen etiam maturum præbere incipiebat Augusto.

ALTER, seu ordine Octavus, pluribus etiam sarmentis assurgit, ejusdem cum superiore longitudinis, quæ vicinis palis sese applicant, & eos scandunt: ubi sese in ramos dividunt adnascuntur folia Primi folijs similia, terna numero, sed paullo minora: flores ex alis profert etiam Purkircheriani, seu Primi floribus similes, albos, vetustate pallecentes, uvæ instar nascentes: quibus & planæ, ut in præcedente, succedunt vaginæ, illis haud majores, continentes bina, terna, aut quaternaria grana, plana, superioribus magnitudine respódentia, non adeo candicantia, sed colore interdum exalbescente, aliquando nigricantibus virgulis secundum longitudinem, vel confuse notata, interdum toto etiam pænè fructu (ut in superiore) nigricante.

TERTIUM, sive ordine Nonum, adquirebam semine, quod N. V. Ioannes Boisot ex Hispania acceperat, mihi communicato natum: erat verò is fructus Purkircheriano major, sed totus albus, nisi quidam radij sparsi varium quodammodo fecissent: terræ creditum semen, prodijt, crevitque Purkircheriani instar, similibus sarmentis, folijs, floribus, & vaginis: sed cum æstas subsequeretur tardior, humidior, & frigidior, neque hic, neque alij quos severam Phaseoli exotici, ad frugem pervenire potuerunt.

QUARTO, mihi ordine Decimo, multi etiam sunt ab una radice assurgentes rami, superioribus quidem altitudine æquales, & sese circumvolventes, ex viridi purpurascetes, nodosi & geniculati, quibus adnascuntur folia Octavi folijs similia, secundum tamen articulationes

Phaseolus peregrinus. VI.

Phaseolus peregrinus. VII.

Phaseolus peregrinus. VIII.

Phaseolus peregrinus. IX.

Phaseolus peregrinus. X.

lationes quibus connexa sunt, purpurascencia: ex alis etiam prodeunt digitalis longitudinis ramuli, flosculos superioribus magnitudine & formâ, respondentes, uve quoque instar congestos ferentes, sed quorum galea seu cassis obsolete purpurascit, bina lateralia folia, coloris sunt floridioris: his succedunt planâ, latâ, fuscâ & nigricantes vaginæ, semina continentes plana Purkircherianis, siue versicoloribus Africanis minora, per maturitatem prorsus nigra.

NON dissimilia habet Quintus, siue Undecimus, sarmenta, alre etiam assurgentia, similia folia, & flores in digitalibus ramulis uve modo congestos, paruos, Octavi floribus similes, albos, vaginas Septimi & Octavi generis lobis similes, in quibus semina terna aut quaternâ, plana, diluta rubedine prædita, que nigris venis siue radiolis secundum longitudinem distincta sunt, nonnunquam magnis vel exiguis nigris maculis confuse aspersa: interdum etiam utrinque prorsus, vel, alterâ duntaxat ex parte, nigra, emicantibus sparsim paruis rubentibus maculis, ut ex marmore aliquo ποικίλω tornata videantur.

SEXTVS, hoc est Duodecimus, nascendi modo, & reliquis fere notis, illi per omnia ferme similis: sed cujus flores Decimi floribus valde similes, paulo tamen dilutius purpurascences sint: fructus autem magis diluta rubedine præditus, regularumque colorem quodam modo referat, quem rarâ per longitudinem nigra striâ varium faciunt, aliquando autem plurimâ totum pæne atrum reddunt. Hoc genus mihi natum, semine quod communicabat C. V. Ioachimus Camerarius Inclytæ Reip. Noribergensis Medicus primarius: reliqua fructu ex Hispanijs misso. Floret autem fructumque profertur eodem tempore.

HVIC Septimus, hoc est, ordine seruato, Decimus tertius, addi potest, Decimo, sarmentis, folijs, florum colore & formâ non dissimile: qui tamen succedebant lobi, longiores, & quasi cylindræci, non fusci aut nigricantes, ut illius, sed per maturitatem, nigris duntaxat venis confuse sparsis insigniti, octo, novem aut plura interdum continentes semina, renis quidem formam exprimentia, sed longiora, tumidiora, atrî omnino & splendentis coloris. Floret paulo maturius superioribus, eam ob causam semen facilius ad maturitatem peruenit. Habebam Francofurti hunc Phaseolum natum semine ex Italiâ misso Phaseoli æthiopicæ appellatione.

ILLI non valde dissimilis Octavus, vel (ordine seruato) Decimus quartus, mihi Lugduni Batavorum natus anno M. D. XCV. semine ex Italiâ accepto simili appellatione, ob nigredinem, ut verisimile est, vel forsitan quod ex Æthiopiâ prima ejus origo.

LONA verò & lenta habet hoc Phaseoli genus sarmenta, reliquorum generum instar, quibus, perticis & pedamētis (si adponantur) se circumvoluit & innititur: alioqui adeo infirma, ut humi procumbant, & se spargant: ijs innascuntur folia numero terna, longo pediculo inhærentia, ut in vulgaribus Phaseolis, & ejusdem cum illis amplitudinis, nervosa, in sarmentorum nodis unde prodeunt folia, nascuntur oblongi pediculi, in quibus flores, bini, quaterni, seni, interdum etiam octoni, ex aduerso ut plurimum nascentes vulgari formâ, hoc est, floris pisii instar pæne formati, coloris purpurascens, seu verius amæthistini: quibus succedunt totidem oblongi, teretes lobi, initio virides, deinde maturitate flavescences, in quibus bina, terna, quina, sena, vel etiam octona grana vulgari quidem formam referentia, sed minora, & coloris, quando matura, nigri.

Floret cum vulgaribus, vel etiam aliquando paulo maturius.

SED eadem appellatione Nonum, siue ordine seruato, Decimum quintum genus accipiebam illo ipso anno, à Doctissimo viro Bernardo Paludano, quod etiam mihi natum, facie quidem & formâ non dissimile jam descripto, sed cujus sarmenta purpurascencia essent, terna illa longo pediculo inhærentia folia, pro paruis appendicibus, quæ in alijs generibus, bina interdum foliola adjuncta haberent, flos etiam magis satur, & prorsus amæthistinus, lobi præterea initio quidem virides, sed paulatim purpureum colorem contrahentes maturitate tandem purpureum saturum, & ferè nigrum: fructus in ipsis comprehensus initio purpurascens, deinde atrî omnino coloris ut præcedens: eam ob causam verè æthiopicus nuncupari potest.

HVIC addi potest Decimum genus, quod, seruata institutâ serie, Decimum sextum erit: cujus quidem lobum non consexi, sed ipsum fructum duntaxat suo lobo exemptum, annoque M. D. XCV. ex Guineâ delatum, qui à plerisque illo ipso anno terræ creditus, multis enim communicatus fuit, uni Cornelio Mannio, piæ mem. Pharmacopæo Delphensi ad speculi symbolum, crevit ad palmarem altitudinem, cauliculo satis firmo & rotundo, binasque aut ternas foliorum alas protulit, in quibus, ut reliquis Phaseolis, terna folia, sed valde crassa & pingua, longèque minora, trifolij asphaltitis foliorum magnitudinem non excedentia. Ipse phaseolus semuncialem magnitudinem non superabat, satis densus & crassus, coloris fusci cum spadiceo commixti.

PRIORIS fructum Purkircherus primus in Pannoniam inferebat ex Neapolitano regno delatum, singulisque annis colebat, ut illius (ut dixi) genus istuc conservaverit: eam ob causam, apud rei herbariæ illius regionis studiosos, Purkircheri cognomen inditum, & ut Phaseolus Purkircherianus nuncuparetur, obtinuit. Ante multos verò annos similem planè mihi missum memini phaseoli Africani appellatione: & ex Africâ Italos primum accepisse, verisimile est. Alter ex Hispanijs anno M. D. LXXXI. missus *frizoles blancas de Guatimela*, hoc est,

Phaseol. p.
vagr. XI.

Phaseol. p.
vagr. XII.

Phaseol. p.
vagr. XIII.

Phaseol. p.
vagr. XIII.

Phaseol. p.
vagr. XV.

Phaseol. p.
vagr. XV.

Nomin. a.
Phaseol. Pur-
kircherianus.
Phaseol.
African.
Frizoles bla-
cas de Gua-
timela.

hoc est, Phaseoli albi ex Guatimela (quæ novi orbis provincia est) nomine, mihiq; eodem anno communicatus, subsequente vere satus crevit, & ad frugem, quo dixi tempore, pervenit. Proxima duo genera ex Hispanijs accepta cum hac inscriptione *alubias de Indias*, id est, lobi Indici: quam etiam habuerunt Septimus & tres illum sequentes. Quintus mihi Patavio mittebatur à doctissimo viro Bernardo Paludano Frisio primario nunc urbis Enchusanae Medico, tunc verò ex Syriâ & Ægypto reduce, anno videlicet M. D. LXXVIII. semen terræ committebam anno illum insequente, sed cum serius prodijisset, non potui commodè ipsam plantam observare. Tertio demùm post anno è seminibus conservatis & telluri creditis, natæ aliæ plantæ, quarum una Septembri mense flores protulit: qui caloris inopiâ ad frugem pervenire non potuerunt: hoc semen à Paludano accipiebam *αρωγυμων*: at deinde ex Italiâ Ægyptiaci phaseoli nomine simile missum: & fortè Dolichus est Bellonij libro II. cap. XIX. Observationum. Sextum jam dixi ex Hispanijs missum *frizoles Guateti* inscriptione.

Alubias de Indias.

Phaseolus ægyptiac. Dolichus Bellonij. Frizoles Guateti.

Phaseolus peregrinus XIII. Leblab.

Dolichus Leblab. Sardin. fruct. II. 513. Lam. 2. 293.

Aliud portò Phaseoli genus cum Quinto mittebat idem Paludanus, cui *Leplap* nomen inscriptum erat: sed nec tum temporis, nec postea aliquoties acceptum & terræ oportuno tempore creditum nasci voluit, respiciens fortè regionum Septentrionalium frigidiorè aërem. Illius tamen cum suo semine vaginam seu lobum exprimi curabam, ut Lectoris oculis subijcerem. Brevis & lata erat, quaternaque grana oblongiuscula, nigra, hilo nihilominus albo valde longo prædita continebat. Decimo deinde post anno accipiebam Lugduni Batavorum ab Illi viro Ioanne Vincentio Pinello duo Lablab genera à Doctissimo Prospero illi comunicata: unum videlicet nigrum ut quod modò descripsi: alterum rufum.

Leplap.

LABLAB autem, seu Phaseoli nigri meminit Prosperus Alpinus libro de Plantis Ægypti, capite XX. in hæc verba.

Est arbor sarmentosa, quæ crescit ad vitis magnitudinem, sarmentisque vitis modo extenditur, ac expanditur folijs, figuræque similis est omnino vulgari phaseolo: flores fert bis in anno, Vere ac Autumno, phaseolorum floribus aliquatenus similes, à quibus silique longæ, instarque fabarum latissimæ cernuntur, quæ semina nigra phaseolis planè similia continent, quorum alia nigra, alia subrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & amplius [difficile creditur is, qui phaseolorum & leguminum naturam norunt, præsertim mihi qui Ægyptum non vidi, non eo tamen inficias, silvestres pleraque restibiles esse, vivæque radice aliquot annis per durare, singulis tamen, earum sarmenta pereunt ad radicem, & sequente nova repullulant] perpetuòque viret. Ægyptij phaseolos illos in cibo frequentant, nostrisque non minus gustui suaves existunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menses: præterea utile est ad tussim, & dispnæam, & ad urinam suppressam movendam.

Lablab Properi Alpini.

CETERVM Londino accipiebam elegantissimum quædam Phaseoli (ut arbitror) fructum à Iacobo Gareto viro humanissimo, cujus iconem & brevem historiam, propter venustatem & raritatem, Lectoris oculis subijcere volui, præsertim cum *Phaseoli ex Indis Orientalibus* inscriptionem haberet.

Phaseolus peregrinus Indicus.

Phaseolus Indicus alter, Mates.

Is autem Pontica nuce paullo minor est, in medio tumidior & pulvinatus, lævis, splendens, durus, solidus, in aquâ subsidens, extimâ parte (qua nimirum suæ vaginæ aut lobo adhæsit) veluti diducto & hianti osculo supernè paullo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus cõstans: superior enim pars ab elatiore rostellæ parte, quasi lineâ ad alterius extremitatis infimâ in fructu partem obliquè ductâ, tota utrinque atra est, ebeni nigredine & nitore, inferior verò, omnino aurea, cui admixtum sit paucillû minij, sive præmaturi mali aurei colorem refert, & ut altera nitet. Ejus pulpam describere nequeo, cum confringere noluerim, utpote qui unicus sit, inter reliquos exoticos fructus etiam servandus.

Phaseolus Indicus.

HVC autem rarissimo fructui, alterum, cui Mates inscriptio erat, adijcere libuit, licet illius meis in Garciam notis meminere, & inter peregrinos fructus decimum ei locum dederim: quoniam tamen ejus pictura meo iudicio istic probè expressa non fuit, meliorè hoc loco

Mates.

Lupinus albus
L. 27. 1017
M. C. 17. 1017
Lam. 3. 621

Lupinus flavo flore.

Lupinus

loco adponere volui. De varijs autē Phasiolis alijs exoticis vel ab amicis communicatis, vel meo ære redemptis, nos, Deo vitam tribuente, inter fructus exoticos, quorum brevem descriptionem meditamur.

LUPINVS.

CAP. XLII.

LONGO jam tempore Belgicis hortis inquilina facta sunt tria Lupinorum genera: unum videlicet sativū, quo diu aquā macerato, ut amaritudinē deponat, pleręque nationes vescuntur, ut Vlyssipone observabam æthiopica mancipia, & tenuis fortunę homines, & vulgo in medicū usum cedit: bina alia silvestria, quæ neque vesca sunt, neque aded frequenter in medicum usum recipiuntur.

Sativum non nisi cultum vidi: Silvestrium, dum in Narbonēsi Galliā vivebam, alterum genus, id videlicet quod cæruleo est flore, minoribusq; folijs & fructu constat, inter segetes non procul Mompelio ultra flumen Ledum spōte natum observabam: quod verò flavum habet florem, eumq; odoratū, duntaxat cultum in hortis conspexi ob elegātiā & odoris suavitatē. De illis porrò non est mihi nunc sermo, quandoquidem ab alijs plerisque tradita est eorum historia. Icones tamen subijcere libuit, quia de quarto quodam Lupini genere agendum mihi est, ante annum M. D. XCV. mihi non conspecto.

Natum id fuit Lugduni apud Batavos semine peregrè accepto, crevitq; in cubitalem aut majorem altitudinem, satis firmo scapo & in ramos diviso præditum: cui, ut in alijs Lupini generibus, inhærebant folia ex uno longo pediculo

Tria Lupinorum genera Belgicis hortis familiaria.

L. lentano
Lam. 3. 621

Lupini generis 1211.

pediculo dependentia, septena aut plura, molliora tamen, quam in eo qui flavū profert florem, paullo etiam latiora, longiorēq; lanugine obsita: flores extremū caulem & ramos, tribus, quatuor, aut pluribus ordinibus ambiunt, verticillatim, aut coronę instar in orbem dispositi, quaterni & quini, ijs qui albi sunt, ferē æquales, sed coloris ex cæruleo purpurascētis & elegantis: quibus successerunt siliquæ non dispares vulgari sativo, in quibus fructus illo non minor, verū alterius coloris. Florebat Iulio mēse, semen Septembri maturū fuit.

Cū anno M. D. LXV. ē Lusitaniā per Baturiam in Granatense regnum transirem, meminī Februariō mense agros Lupino consitos videre, cujus flores albi, aliquid cærulei commixtum haberent: an hujus fuerit generis, ignoro.

P I S V M silvestre.

CAP. XLIII.

Lathyrus silvestr. Dod. Clym. Matth.

Nec sarmentis, nec folijs à vulgari pīso, quod in arvis seritur, multum differt: numerosa enim & oblonga ex eadem radice profert sarmenta angulosa, striata, fractu contumacia; folia deinde uncialia, membranacea, viridiāque, bina semper, modò hinc, modò illine ipsa sarmenta amplectentia, è quorum medio ala extēditur quatuor aut sex foliorum contrario semper situ nascentium, quæ in capreolos, quibus sese vicinis plantis implicat, definit: summa sarmenta in multos deinde ramos dividūtur, qui ex foliorum alis oblongas tenuēsque virgulas promunt, in quibus multi exigui candicantesque flores spicæ instar congesti nascuntur, Ciceris sil. Matthioli (quod passim in Pannoniæ & Austriæ inferioris pratis atque secundum illorum, quibus cinguntur, sepes sponte crescit) flosculis persimiles: quibus excussis, succedunt lobi pīsi vulgaris vaginis paullo graciliores, continentes grana Clymeni Matthioli, sive Lathyri sil. Dodonæi granis familia, fusca, ingrati saporis, meo quidem palato, qui crudis pīsis aut fabis nunquam vesci soleam: radix lignosa, nigricans, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, & tenuibus fibris donata est, perennis, & singulis annis nova sarmenta longè sub terram sese condentia proferens, ante quàm germinent.

Primum mihi cōspecta est hæc planta ultra Dravum flumen in Pannonia interāni (cujus pars Windische land nuncupatur) jugis arcis Greben vicinis, anno M. D. LXXIX. copiosè inter saxa nascens: unde postea Ill^{ris} Heros Balthasar de Battyān, qui me in eam Provinciā duxerat (nam ejus ea arx erat, & pagi aliquot vicini) maturum fructum mihi adferri curavit, quæ plerisque amicis cū in Belgicā, tum alibi viventibus communicabam. Subsequente deinde anno alijs locis Viennæ vicinioribus observabam, veluti in silvoso illo monte supra Gumpostkirchen, item supra Posonium ad Danubium, & in Leytenberg. Floret Iunio, semen maturum est Iulio.

Clymenum
Matthioli.
Lathyr. sil.
Dodonai.
Ervum sat.
Cordi.

SPONTE etiam gramineis locis siccioribusque Pannoniæ, Austriæ & Stiriaë pratis nascitur Clymenum Matthioli, sive Lathyrus sil. Dodonæi, vel Ervum sativum Cordi: cujus duo genera observabam, latifolium, & angustifolium; illud quidem in Austria duntaxat, hoc verò Francofurtensi etiam agro.

Quid verò sit Clymenum Diosc. qui nosse desiderat, consulat Plantarum historiam Fabij Columnæ.

OROBVS PANNONICVS.

CAP. XLIIII.

ERVI, sive Orobi nomen apud rei herbariæ studiosos obtinuerunt aliquot plantæ, quas per Pannonias, Austriam, Stiriam, aliásque Provincias nascentes observabam, & à nemine descriptas meminerã, cum illarum historiam proderem. Eam hoc capite repetemus.

Orobus Pannonicus I.

Orobus Pannonicus II.

Caus. Pann. 336

*Orobus Pannonicus; L.
N. cap. 366
Mull. herb.
Senn. hist. 2. 36
Cronq. 373*

*Orobus Pann.
ab Herbario*

*Orobus niger
Senn. II. 367
Senn. herb. 2. 39*

*Orobus niger; L.
Cronq. 372
N. cap. 366
Mull. herb. 2. 36
Senn. hist. 2. 39*

Orobus Pannonicus I.

MULTOS habebat prior caules ab unâ radice prodeuntes, pedales aut ampliores, firmos, erectos, angulosos, virides, in quibus hinc inde sparsa sunt oblonga & pennata folia, ex senis, octonis aut pluribus folijs mucronatis, trinervijs, uni costæ adnatis, & sibi invicem oppositis, congesta: flores in surculis ex alarum sinu prodeuntibus spicæ instar nascentes, pisii aut viciæ florum æmulos, coloris purpurei elegantissimi, deinde, ubi evanescere incipit, cærulei: quibus succedunt longi cylindræci lobi, fusci, in quibus semen rotundum interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiusculum, varium, quo maturo, lobi dissiliunt, ut in plerisque ejus generis: radix vivax est, longa, nigra, dura, per intervalla extuberans, fibrosa, & ex lateribus novos stolonos singulis annis producens. Tota planta acrimoniæ cujusdam particeps.

Orobus Pannonicus II.

ALTERA tenuioribus & gracilioribus constabat caulibus, firmis tamè, cubitalibus, angulosis, & in multos ramos divisis: folia alata sunt, hoc est, sena, octona, & interdum dena uni costæ in hærentia, Superioris folijs longè minora, & Lenticulæ folijs haud majora, tenella, viridia, gustu amaricante & calidiusculo: flores ex superioribus alis numerosi, longioribus petiolis in hærentes, superioris floribus forma similes, minores tamen, purpurascens coloris, qui vetustate in cæruleum etiam commutantur: lobi sunt longi, nigri, continentes oblongiora majoraq; semina quàm habet superior, subfusca, & maturitate similiter dissiliantes atque se contorquentes: radix dura, lignosa, fibrosa que est, in diversa tendens, vivax, & singulis annis plures caules proferens.

mine à rei herbariæ studiosis appellari. Quartum autem ad Phaseli silvestris, aut Viciæ genus aliquod commodè referri posse existimo.

CETERVM Orobi historia, mihi in memoriam revocat duas alias stirpes, quæ semine ad nos hac appellatione Venetijs primùm misso, in Belgicâ prius, deinde Viennæ Austriæ sunt natæ: quæ quoniam à nemine adhuc descriptæ erant, illarum historiam, Cap. de Orobo in meis Pannonicarum stirpium Observationibus inferebam, quam eodem capite hæc etiam repetimus.

Orobus Venetus.

Onobrichis Dodonæi.

Orobus Ve.
nt. 1.

MULTOS ex eadem radice Prior fundit ramos, pedales, angulosos, & ad singulas foliorum alas, modò in hanc, nunc in alteram partem inflexos, humi que, ut plurimum, diffusos: folia in singulis alis quaterna aut sena uni costæ in hæretia, bina semper ex adverso sita, nullo extremo imparium numerum faciènte, Orobi Pannonici primi folijs pænè similia, sed dilutè virentia: flores oblongis virgulis ex alarum cavis prodeuntibus innascuntur, numerosi, in comam inflexi, pusilli, quatuor foliolis, ut reliquorum leguminum flores constantes, hoc est, superiore latiore sursumque reflexo & expanso, binis minoribus ad latera, quarto inferiore cavo, & quodammodo carinato, coloris purpurei: oblongi lobi, mucronati, vicix loborum pænè æmuli, rotundiores & magis teretes, maturitate rufescentes, semen continent orobaceum, oblongiusculum, albicantis coloris: radix dura, lignosa, multis fibris in diversa tendentibus donata, vivax est, & singulis annis frequentiores caules profert.

Orobus Ve.
nt. 11.

ALTERA duntaxat differt à præcedente foliorum & ramorum colore, qui ex viridi pallescit, & floribus qui prorsus sunt albi.

Florent Maio mense, cum alijs plerisque ejusdem generis.

PLURIMÆ porro aliæ stirpes ad Leguminum & similium classem pertinentes, sponte per Pannoniam, Austriam, Stiriam, Moraviam, Bohemiam, aliásque Provincias nascentes observabam; quarum licet sit ab alijs prodita historia, nomina tamen recensere hoc loco volui.

Onobrichis
Dodon.
Glandes terre-
stres.
Pseudoapios
Dodon.
Antibillus le-
guminosa.

Gramineis locis, siccioribusque pratis nascuntur Onobrichis Dodonæi, quæ Brabantis Hanekammeten/ linguâ vernaculâ, id est, Crista gallinacea cognominatur: Glandes terrestres, sive Pseudoapios Dodonæi flore purpureo odorato, alia ei congener luteo flore Anthillis leguminosa Lobelij, cujus genus purpurascens flore Ferrariâ ante multos annos accipere memini à C. V. Alphonso Pancio.

In silvis.

Glaux vulg. Glycyrrhiza fil. Gesneri.

Galega vulgaris.

1771. 54 D
lib. ii. 2. 57
5. Alfabeca, 6
lib. 2. 575

Astragalus
glycyrrhiza
Mill. 362

In silvis, pratorum marginibus umbrosis, atque etiam interdum in pratis apertis Fœnum græcum silvestre Tragi, sive Gesneri Glycyrrhiza silvestris: Cicer silvestre Matthioli, cujus ante memini, exili candicante flore, folliculis tumentibus, in quibus exiguum semen: & Galega vulgaris, quam nonnulli Rutam caprariam, Fracastorius Onobrichin appellat (quo nomine ejus semen nobis etiam ex Hispaniâ missum & planta nata) sed hæc omnium abundantissimè crescit inter Muram & Dravum flumina, paullo supra eorum confluentes.

Fœnum græc.
fil. Tragi.
Glycyrrhiza
fil. Gesneri.
Cicer sil.
Matthioli.
Galega vulg.
Ruta capra-
ria
Onobrichis
Fracastori.

ASTRAGALVS.

CAP. XLV.

QVONAM hanc plantam referrem, diu multumque apud me deliberabam: sed nulloquam veteribus descriptam inueniebam, cujus historia illi per omnia quadraret. Cum verò esset elegans, & nemini ex recentioribus, quod scirem, cognita, ante quàm Stirpium per Hispanias observatarum historiam evulgarem, operæ precium me facturum tum putabam, si illius iconem cum historia, cap. de Astragalo subijcerem: quam simili capite nunc repeto.

CVBITALES autem, & ampliores sunt illi Astragalo (qui primus ordine erit) caules, minimi ferè digiti crassitudinem æquantes, pentagoni, sive angulosi, duri, subrubentes, & lanuginosi: folia lanuginosa & incana, in longa costa ex aduerso semper inter sese opposita, veluti in Viciæ & Ciceris folijs, gustu primùm adstringente, deinde fervido: flores copiosi, Lupini aut Fabæ vulgaris florum æmuli, secundùm oblongos ramulos seu virgas ex alarum sinu prodeuntes nascuntur serie quadam digesti, albi omnino, sed ante quàm aperiantur & explicentur ex luteo foris nigricantes: fructum ferè dicitur (nam florentem duntaxat observabam) in lobis Faselo minori Dodonæi similem, qui gustatus, fauces, os, & linguam inflammatione torqueat: eum anno M. D. XCVI. accipiebam à Doctissimo viro Sigismone de Tovar: radix, pro stirpis magnitudine amplissima, brachialis nonnunquam crassitudinis, palmaris verò longitudinis, deinde in binos aut tres ramos divisa, foris nigra, rugosa, intus candida, dura, & lignosa, ingrati saporis, quæ arefacta, cornu duritie superat.

Astragalus 1.

Primùm hanc plantam collibus quibusdam supra Vlyssipponem, quos Tagus fluvius alluit, inter vepres observabam, atque mense Decembri eruebam anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum: deinde sub exitum Januarij insequentis, silvosis locis non procul Hispali, dum Gades proficiscerer, florentem inueniebam.

Natalis.

LVSITANI, Alfabeca vocabant: Bætica autem, Garavancillos, hoc est, Cicer exile.

Alfabeca Garavancillos.

Astragalus Lusitanicus
Lam. 1. 2. 22

Phaca batica
L. 2. 1. 1064
Spreng. hist.

A. hamosus
Willd. 362
Lam. 1. 31.

A. tenuifolius
Prof. 1062

A. hamosus
Willd. 3. 1279
Spreng. hist.

Apocynon
Amati.
Acramoços
de can.

Astragalus
11.

Natales.
Astragal.
Diosc.
Chamaba-
lanus.
Astragalus
111.

Natales.

Onobrichis
Plaça.
Herva de
S. Laurenzo.

Astragalus
Mompellianus

Si facultates, quas ex ejus temperamento contrarias deprehendere licet, non refragarentur, legitimum Astragalum esse censerem, cum cujus historiâ plurimis notis convenit. Videtur porro ea esse, quam Amatus Lusitanus Apocynon facit, & Lusitanis *Acramoços de can*, id est, Lupinos caninos vocari ait.

CETERVM Astragali nomine, multæ plantæ hodie insigniuntur: nullæ tamen, meo judicio, ad Dioscoridis descriptionem propriis accedere videntur, quàm illa cujus historiam nunc dedi, & alia quàm in Cantabris, Helvetiorum alpibus, atque etiam Pannonicis observabam, ramulis aliquot ex una radice prodeuntibus, gracilibus, interdum surrectis, ut plurimum autem procumbentibus, folijs Ciceris foliorum instar in alâ ordine dispositis, sed rarioribus & longioribus, nec in ambitu ferratis, sed valde accedentibus ad Orbi primi, præcedenti capite descripti folia: flore Viciæ aut Ciceris flori simili, ex caruleo purpurascente, cui succedunt lobi Arachî siliquis ferè pares, in quibus semen continetur: radix est tuberota, nigra, dura, cui propagines adnascuntur sarmentitijs radiculis inhærentes, illi similes, sed minores.

Nascitur in môtibus, quos dixi, vento perflatis & apertis, & eam esse existimo, quam Fabius Columna, pro legitimo Dioscoridis Astragalo, exhibet: multum differentem à Chamabalano, seu Glandibus terrestribus.

HISPANI aliam quandam plantam proponebant Astragali quidem facultatibus respondentem: sed formâ radice minimè. Nam tamen pusilla haberet Ciceris aut Lentis folia, tota incana, cauliculos breves, duros, & in his flosculos pisi florum æmulos, pusillos, congestos & purpureos, summis ramulis inhærentes: radix tamen, ut plurimum singularis, & nullam affinitatem cum Astragali radice habens, omnino repugnabat.

Crescebat ea in vinetorum & arborum marginibus secus vias, per Lusitaniam & Hispaniam. Florebat Aprili.

DOCTISSIMVS vir Ioannes Plaça, Medicus & Professor in Valentiniâ Hispaniæ Academiâ, Onobrichin esse censebat; discrepat tamen historia. Lusitani *Herva de S. Laurenzo* nuncupabant: atque illius in clibano ficcatae pulverem, vulneribus & ulceribus utiliter inspergi asseverabant.

Illam aliquando alere memini in horto, dum in Belgicâ vivebam, unâ cum Astragalo Mompellianis vocato: sed illa toto triennio ante quàm stirpium in Hispanijs observatarum historiam publici juris facerem, perierat. An altera porro adhuc perduret, quæ erat folijs superioris quidem folijs pænè similis, sed minùs incanis, majusculis floribus, curvis & inflexis, instar falcis, siliquis; duplici serie semen continentibus subfulvum, rotundiusculum, radice per simili, me latet.

VICIA SILVESTRIS.

CAP. XLVI.

VARIA per Pannoniam, Austriam vicinasque regiones inveniuntur Vicia silvestris genera, alijs Provincijs etiam communia: duo tamen me observasse arbitror, quae alibi videre non memini.

Vicia.

Vicia sil. albo flore.

MULTOS ex eadem radice, quae perennis est, profert Primum genus ramos teretes, striatos, pedales, etiam cubitales interdum, quos ambiunt foliorum alae, quemadmodum in Vicia vulgari sativa & silvestri, sed densiore lanugine obducta, & quasi incanae, capreolis, quibus vicino gramini se implicat, extremam alam occupantibus: flores in supernis foliorum alis terni plerumque, Viciae vulgaris floribus persimiles, candidi coloris, superiore tamen folio, obsoleti coloris venis internè distincto, inferiore foliolo ejusdem coloris: floribus succedunt siliquae seu vaginae planae (quantum videlicet ex illarum rudimentis colligere licuit, nam Maio mense florentem anno M. D. LXXIX. duntaxat observabam) viciae vulgaris siliquis similes: radix fibrosa est, tuberculisque ut Leguminum pleraeque radices vivaces, donata.

Nascitur in arvis desertis apud Chyztreg oppidum Magi viri N. Bamfy, in Pannonia situm, olim florens, cum verò istac iter facerem magna ex parte exustum, & ob continuas Turcorum in ea loca excursions, omnino ferè desertum, non procul à Kerka fluvio.

CUBITALIBUS est altera ramis, striatis, lentis infirmis & humi, nisi capreolis sese sustineant, procumbentibus, obliquè modò in hanc, modò in alteram partem, secundum foliorum alas, inflexis, è quibus frequentes plerumque ramuli enascuntur: foliorum alae oblongae, tenues, deorsum incurvae seu nutantes, & in binos capreolos desinentes, duodenis, vicenis, vicenis senis, aut pluribus interdum oblongis angustisque foliolis surrectis, & ex adverso nunc aequaliter, modò inaequaliter nascentibus, praeditae sunt: flosculi elegantes, superioris floribus formam non dispares, minores tamè, & Onobrichidis quartae flosculis propemodum respondentes, coloris ex caeruleo purpurascens, viceni nonnunquam aut plures, spicae instar in oblongis nudis ramulis, ex superiorum alarum sinu exeuntibus, nascuntur: deinde uncialis longitudinis siliquulae exiguum semen continentes: radix tenuis, late serpens, & sub tellure se condens, singulis annis novos frequentioresque ramos profert.

Passim in agris & inter vepres, illis se implicans crescit, per Vngariam, Austriam, Moravia & Bohemiam, atque Maio floret.

VNGARICI cum superiore, tum hanc (quae plurimum à Belgica vepribus se implicante differt) atque denique omne silvestris viciae genus, Waryw borso, nuncupant, hoc est, cornicis pisum.

Vicia candida
Sper. hist.
V. Pannonica Jacq
Lam. p. 581

Vicia sil. albo flo. sive s.
Natales.
Vicia sil. 11.
V. Cracca
Spring. hist.

Natales.
Waryw borso.

CICERCULA AEGYPTIACA.

Cicercula
Aegyptiaca.

NEQUE folijs, neque cauliculis, reliquisve partibus à sativâ vulgari Cicercula valde differt ea, cujus historiâ hoc capite dare institui: nam cauliculos habet infirmos, & nisi sustineantur, humi procumbentes, in quibus hinc inde bina adnascuntur ex adverso fita foliola, è quorum sinu prodeunt oblongo pediculo innixa bina alia folia angusta & surrecta, ac tandè is pediculus definit in capreolum nonnunquam multifidum, quo sese vicinis herbis & virgultis implicat: flos etiam sativæ flori non dissimilis, sed color diversus, quia qui in sativâ albus, in hac internè elegans est cæruleus, foris ex cineraceo purpurascens: quo defluente subnascuntur in longis tenuibusq; petiolis alaræ vel supernè pinnatæ filique seu lobi, in quibus bina, terna, rarò plura continentur grana, domesticæ cicerculæ granorû magnitudine, inæqualia, frequentibus nigris maculis insignita: radix, ut in ejusmodi stirpium generibus, tenuis, non vivax.

Primum mihi nata est hæc planta Viennæ Aultriæ anno M.D. LXXXVII. semine in Ægypto lecto, & Constantinopoli misso. Flores tulit Junio & Julio, atq. etiam in Septembrem usque: semen maturum fuit Augusto & Septembri. Natam etiâ arbitror plerisque amicis, quibus semen communicabam: nam & Francofurti singulis annis provenit, flores tulit & semen maturum produxit.

GRÆCIS porro vocatur hoc legumen λάρδος, Lathyrus: Plinio & Columellæ, Cicercula, (sativam intelligo) Galli *Cerres* & *pois cerres* appellant: Parisienses, quorû agro abundè colitur, *des Sars*. An verò quam describo, ea est, quam Bellonius cap. XIX. lib. II. Observationum inter legumina recenset, & à Græcis vulgo *Latyri* appellari scribit? certè ipsa appellatio ad Græcam alludit.

Natalis.

Securidaca vera.

Ad 9. 10.
Cicercula
Cerres.
Pois cerres,
des Sars,
Latyri.

SECURIDACA. CAP. XLVIII.

ALIQVOT plantas in meis peregrinationibus observare memini, quæ non incommodè, meo judicio, ad Hedisari sive Securidacæ historiâ referri posse arbitror.

MULTOS, atque oblongos ex eadem radice fundit Prima caules, humi diffusos, virides, striatos, intus còcavos, valde ramosos: folia alata, è multis foliolis, còjugatim, & æquali, contrario tamen, situ uni costæ inhaerentibus, constantia, solo extremo impari, Hedisari legitimi folijs perquam similia, amari saporis: è singulis superiorum florum alis, oblongi pediculi prodeunt, coronam flosculorû legitimi Hedisari floribus formâ similibus graviterq; odoratorum sustinentes, non flavi, ut illi, coloris, sed varij: nam superiora folia, carnei, ut sic appellem, sunt coloris, hoc est, blandè & dilutè rubentis, laterum alæ niveæ, & carina infima, licet alba, rostro est purpureo: filique flores subsequentes, non sunt planæ, sed teretes, oblongæ, rostratæ, internodijs distinctæ, quemadmodum Polygalæ Valentiniæ filiquæ, continentes subrufum semen, oblongiuscu-

Securidaca
legitima.

Securidaca
altera.

Securidaca
legitima
Sars
2. 2. 2. 2.
Coronilla Securidaca
2. 2. 2. 2.
Lam. 2. 2. 2. 2.

distinctæ, quemadmodum Polygalæ Valentiniæ filiquæ, continentes subrufum semen, oblongiuscu-

Securidacæ II. prior species.

Securidacæ II. altera species.

longiusculum, saporis non minus amari quàm legitimi semen: radix tamen, non annua ut illius, sed maximè vivax & fibrosa, longè latè que sub terrâ se condens, & vicina loca occupans, atque etiam è tenuissimis fibris renascens.

Vulgatissima hæc est per universam Pannoniam, Austriam, Stiriam, Moraviam atque Bohemiam, cum in pratis, tum in agris, & secūdum vias. Floret Iunio, interdum totâ etiam æstate: semen maturum est Iulio & Augusto. Variat etiam interdum floris colore, qui vel totus candidus est, vel exalbescit, vel intensius purpurascit.

Natalis.

ALIQUANDO nobis in Belgicam missum fuit hujus semen, Galegæ alterius nomine, cum qua, siliquarum facie duntaxat affinitatem habet: mihi multis notis Hedyсарum referre videtur, exceptis corniculis & semine, quæ, ut dixi, plana non sunt.

Galegæ n. lara.

SEd aptius forsitan Hedyсарi descriptioni conveniet ea planta cujus iconem & descriptionem cum alijs stirpibus à C. V. Thoma Pennæ accipiebam, quam Dioscoridis Securidacam esse ipse censebat.

Securidaca Pennæ.

CVBITALIS, eo teste, est planta, aut altior, multos caules ramosos ab radice lignosa & perenni emittens, foliâq; habens cicereis modo secundum oblongum nervum binatim disposita, uno impari extremitatè ejus tenente, cicere minora: flores in summis caulibus glomeratim coherentes, ex candido rubentes: siliqua fusci coloris, securis formam quam nos *bylhouck* vulgo appellamus (anglicum est vocabulum *bylhouck*, quo putatoriam sive arborem falcem expriment) probè referentes, vel cultri genus quo nostri & Belgici sutores uti solent: singulæ siliquæ unicum semen ejusdem figuræ continent. [ex sicca tamè planta, quam mihi communicabat, discebam, siliquas nonnunquam longiores esse, & supra securiculam seu falcem illam, alium articulum longiorem obtinere, qualem extrema superioris siliquæ habent, quem admodum in icone addi curabam] Tota amara est, præsertim siliquæ & semina.

Crescere aiebat agro Genevensi non procul à Ponte tremulo, inter dumeta, nusquam alibi ipsi conspectam.

Natalis.

AD ἡδυσάρου ἢ πελεκισῆς Græcis, Hedyсарi & Securidacæ Latinis dictæ, classem referri posse arbitror has plantas. Nullius tamen semen aptius veterum securim meo judicio refert, quàm ejus quæ ab omnibus Hedyсарú legitimum cèsetur, & aliquot locis inter segetes sponte nascètem in meâ per Hispaniam peregrinatione observabam, quam ob causam ejus iconem initio capitis hujus præfigere volui. Nam infra Madritium secures videre memini, quæ huic semini essent simillimæ, nempe in medio quâ manubrium trajicitur, & adaptatur, crassiores, & utrinque in planam aciem desinentes.

ἡδυσάρου πελεκισῆς.

Hedyсарum legitimum.

Securis Hispanica fortis.

IN hoc

Securidaca peregrina.

Hedysarum
peregrinum

Biennio Teleonno, 6.
H. Cuj. 361
Lam. 6. 28

Scolopendria
leguminosa.

Onobrichis 1.

IN hoc porrò caput inferendam etiam duxi, raram, peregrinam & elegantem eam plantam, cujus iconem ad me mittebat anno M. D. XCIIII. Amplissimus vir Iacobus Antonius Cortusus Patavinus Patritius.

STATIM verò à radice (quantum videlicet ex icone nullis coloribus expressâ colligere licebat) se spargebat ea plâta in multos ramos, striatos, Securidacæ alterius ramis similes, ad quos nata erant simili modo alata folia, hoc est, vicena aut plura uni costæ inhærentia, & ex adverso sibi opposita: ex horum autem alis, prodibât alij ramuli similibus alatis folijs præditi, qui summo fastigio flores tulerât (ut quidem apparebat, nulli enim expressi erant) simul congestos, deinde siliquas (ut expressæ erant) quaternas, quinas, aut plures, alterius quàm omnium quas unquam viderim, formæ, uncialis nimirum, aut amplioris longitudinis (si pictura fideliter expressa est) angustas, planas, & utrinque in ambitu dentatas: quale autem semen continerent, cujus temperamenti esset tota planta, viviradixne, an quotannis periret, nihil erat adscriptum: sed id duntaxat significabat missam fuisse plantam à C. V. Honorio Bello Medico, qui eam nascentem observabat in scopulis apud Sebenicum Illyrici urbem.

Ipsè autem Cortusus picturæ adscripserat, Scolopendria leguminosa, vel Hedysarum peregrinum: quod postremum nomen aptius illi convenire videtur.

Biennio post mittebat ipse Cortusus plantæ reficcatae fragmentû aliquot flores & siliquas retinês, ex quo hanc iconè exprimi curabam.

ONOBRICHIS.

CAP. XLIX.

AD Onobrichidis classem reduci posse existimo eas stirpes quas hoc capite describere instituimus, quoniam illi quodammodo affines esse videntur.

CVBITALES plerumque habet Prior caules, frequentes (si verusta sit planta) rotundos, duros, humi procumbentes, in quibus frequentia folia lenti similia, angusta, hirsuta seu lanugine quadam obducta, quindena subinde, & totidem alia ex adverso uni costæ adhærentia, uno impari extremam alam occupâte, gustu amaro & ingrato: ex alarû cavis exoriuntur ramuli similibus folijs septi, ex quibus dodrantaes exeunt pediculi striati, ferêtes multos flores, trifolij florum æmulos, oblôgiusculos, eleganti purpurâ nitentes, inodoros, cõferros, & veluti spicâ trium interdum unciarum longitudinem æquantem efficientes, nonnuquam etiam longiorem, præsertim quando in semen abeût, quod bifidis brevibus turgidiusculisq; vasculis continetur exile, nigrum, durum, sapore ingrato ut alia legumina. radix illi magna, longa, dura, in obliquas nonnullas fibras sese spargens, & subinde ad cauliculorum exortus recentes fibras agens, vivax & perênis.

Frequentem inveniebam ad Danubij ripas, supra

Onobrichis 1.

Clus. Ann. 772

Astragalus montanus
L. 78. 1020
Lam. 7. 313

Natalis.

supra Posonium, arido solo, apud Petronellam oppidum (quod nonnulli, ex loci situ, ruderibusque antiquis Carnutum veterum esse conijciunt, à Plinio numeratum inter Pannoniæ urbes) ad viarum margines, & frequentissimè toto illo itinere ad Badenses thermas tendente, multisque alijs circa urbem Viennam Austriæ locis, tam citra quàm ultra Danubium.

Flores proferebat Maio, Junio, & Julio, interdum etiam Augusto, quo etiam tempore semen maturum legebam.

Onobrichis II.

Onobrichis III.

MULTOS ex eadem radice promebat Altera vimineos cauliculos, pedales, nonnunquam etiam longiores, humi fusos, crebris nodis distinctos, & in his alata folia, hoc est, tredecim, quindecim, septem & decem, aut pluribus & oblongis foliolis uni costulæ inhaerentibus constantia, extremo semper imparem numerum faciente: prodeunt deinde ex alis tenues pediculi seu virgulæ, flosculos in spicam confertos ferentes, Pisi aut Viciæ florum formâ, sed longè minores, colore dilutè cæruleo, vel ex cæruleo purpurascendo: his succedebant exiles siliquæ quasi duplicatæ, continentes pusillum semen renis formâ, nigrum: radix minimi digiti crassitudinem fermè æquabat, dura, lignosa, cõtorta, obliquè se spargens, & altè sub terra se condens, rarisque fibris donata, quæ summâ parte in aliquot capita extuberabat, è quibus singulis annis novos cauliculos fundebat.

Rara est, nam paucas duntaxat plantas inveniẽbam publica via secundum orbitas, inter Schweket & Göttestorf infra Viennam Junio florentes anno M. D. LXXX. & illum præcedente, non procul à Znaim Moraviæ oppido, dum Pragam, & inde per Germaniam in Angliam proficiscerer. Etiam in hortum translata florebat toto Julio & subinde semen proferebat.

SESQUICVBITALIBVS assurgebat Tertia ramis, rectis, firmis, duris, viridibus; in quibus folia Lentis, sive Viciæ silvestris, longa, angusta, duodena aut quindena, & totidem ex adverso, eidem costæ adhærentia, uno etiam quod extremæ costæ insidet, impari, lanugine obsita, gultu ingrato & amaro, deinde nonnihil acri: ramuli extremo caule ex alarum sinu prodeuntes, palmares, striati, in dodrantaes spicas flosculorum trifolij flores æmulantium, oblongiusculorum, pallidorum desinebant, quibus impressi nigricantes quidam radij: his succedebant siliquæ Prioris siliquis similes, mucronatæ, duobus valvulis constantes, in quibus semen fœnogræco pænè simile, sed minus & nigrum: radix crassa, dura, lignosa, longa, aliquot fibris donata, candicans, perennis.

Valde rara & hæc est, duobus duntaxat locis mihi conspecta, ad Hamburgum videlicet urbem, duobus supra Posonium (vulgo Præsburg) miliaribus, & ad oppidum Fischmuntz ad Fischam

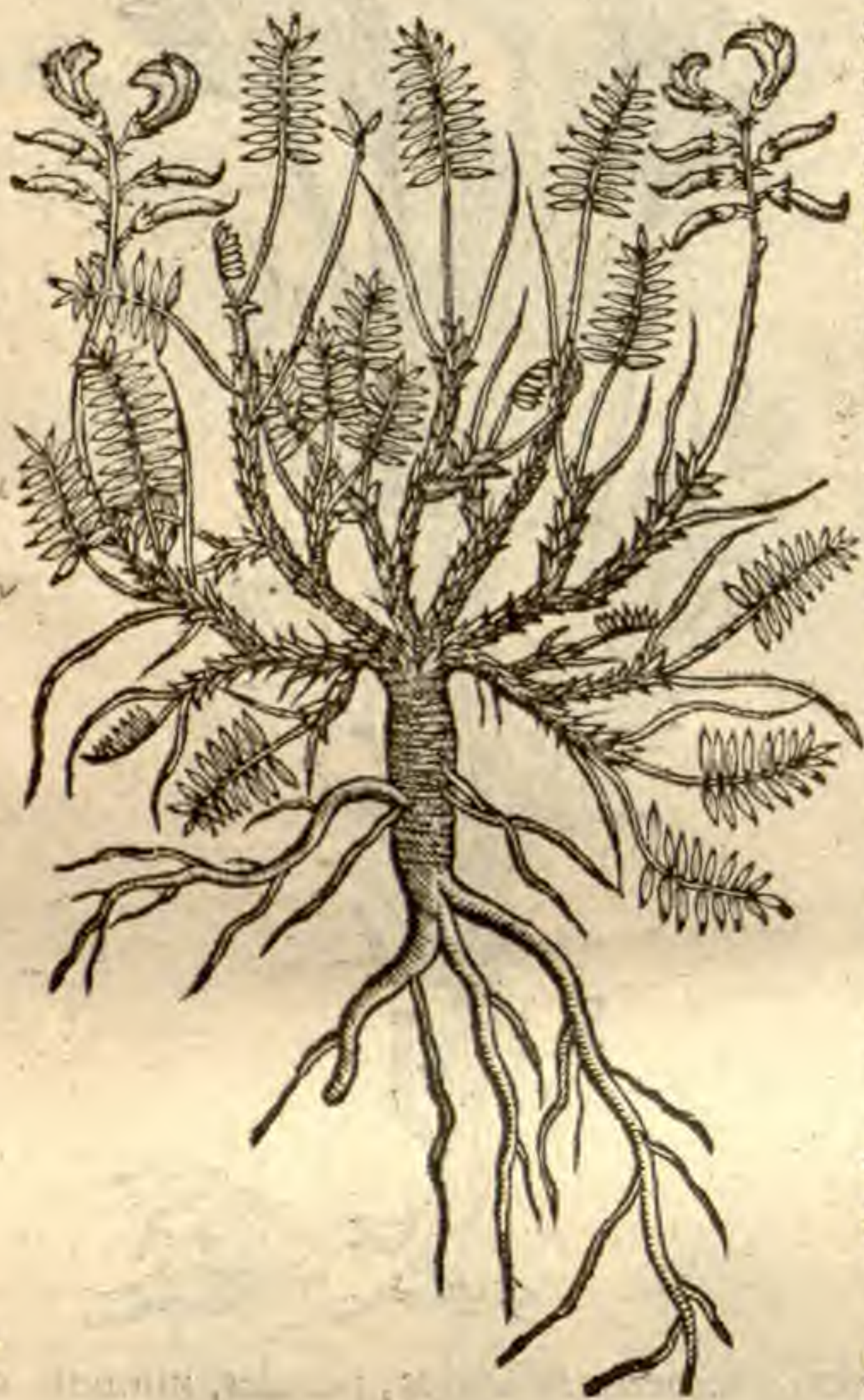

ad Fischam flumen situm paullo supra quàm in Danubium se exonerat, publicâ viâ, unde singulares plantas singulis locis duntaxat eruebâ florentes Maio mense, anno M. D. LXXIIII. atque biennio post.

In hortum translatae Maio etiam floruerunt, atque totâ deinceps æstate Augusto semen, sed ægrè admodum protulerunt, nimium videlicet propter caducis magnâ ex parte floribus, ante quàm in siliquas formari possent, ipsa planta, uti conijcio, luxuriante præ nimia foli pinguedine & humiditate.

Onobrichis 1111.

Onobrichis
1111.

Astragalus nummularium
L. 47. 1070
C. 1070
C. 1070

Natales

Onobrichis v.

QVARTA multa folia promit ab eadem radice, Lenticulæ aut Tragacathæ folijs proxima, uni similiter costæ inhærentia, molliora tamen, viridia quidè illa, sed lanugine quadam candicante pubescentia, lento primùm gustu, deinde nonnullam amaritudinem relinquente, postremò linguam vellicante: nascuntur inter foliorum alas cauliculi ferè dodrantes, supini, exiles, quadam lanugine obducti, aliquot flosculis onusti, vicia silvestris aut lenticulæ florum magnitudine, colore ex caruleo purpurascens: quos excipiunt siliquæ pusillæ geminis cellulis constantes, semine (quòd cum adhuc immaturum esset, probè non potui observare) plenæ: multas ex eadem radice, quæ longa crassiusculaque est, & obliquas fibras agit, propagines & ramulos dodrantes, humi fusos, in latera emittens.

Crescit in summo Sneberg jugo, atque in Etscheri tummis scopulis, quibus duobus locis florentè & siliquas jam formantem eruebam Augusto.

NEC minus forsitan rara erit, quam Britannicâ anni M. D. LXXXI. peregrinatione, Londini in doctissimi viri Ioannis Richæi pharmacopæi Regij horto nascentem videbam, ad descriptarum hoc capite stirpium classem proculdubio referendam, cum proximè ad Quartum genus accedat.

Similima etenim habebat folia, mollia, incanâ lanugine pubescentia, ut Tragacanthæ legitimæ folia, & eodem modo uni costæ inhærentia, quindena & plura, interdum etiam

vicena quina, uno extremam costam occupante: cauliculi tamen in hac oblongiores sunt, fusco cortice tecti, lenti, fractu cõrumaces, humi fusi, & plerumque nudi, qui extremâ parte frequentes ramulos suis alatis folijs onustos proferunt, & in unciali villosoque pediculo multos flosculos in caput & globum congestos, Tragacanthæ floribus proximos, candicantes, deinde membranaceas siliquulas ervi siliquulis minores, & Dorycnij vulgariter nuncupati sive Hispanici valvulis pares, singularia semina fœnogræco similia continentes.

Florebat Iulio & Augusti initio: semine deinde Londino ad me misso & terræ commisso natae plantæ, quæ feliciter & flores & semen insequente anno protulerunt.

A nullo autem descriptas fuisse has stirpes existimo, ante quàm Plantarum in Pannonia vicinisque Provincijs observatarum historiam in lucem emitterem: nec etiam nomen vulgare ullum aut facultates à rusticis vel alio quopiam intelligere tum licuit.

Si quis verò non inter Onobrichides, sed inter Astragali congeneres plantas, præsertim duo postrema gênera, cum quibus magnam similitudinem habere videntur, referre malit, Astragali sunt: prior Alpinus, alter peregrinus.

Astragal.
alpinus.
Astragal.
peregrin.

GLAUCIS.

CAP. I.

MULTAS plantas Glaucis nomine, à Recentioribus proponi, & describi non ignoro: nullam tamen adhuc (meo quidem iudicio) magis ad Glaucis historiam à Dioscoride traditam, respondentem videre memini, eâ quæ à me hîc exhibetur.

Glaucis Diosc.

TERNIS autem, vel quaternis à radice assurgit cauliculis, dodrantem altis, gracilibus, incanâ lanugine pubescentibus: folijs serie quadam secundum costæ longitudinem utrinque digestis, sive ala foliorum illos vestiente, Onobrichidis, aut Astragali prioris in modum, mollioribus tamen, supernè virentibus, infernè canâ lanugine obsitis, gustu nonnihil amaro: flos

Astragalus glaucus
W. 47. 3. 1070

ro: flos extremo cauliculis fastigio innascitur confertus, capituli, spicæve brevioris & obtusæ instar, Glycyrrhizæ vulgaris florum forma, & colore perquam similis: radix candicans est & exilis, quæ, an vivax sit, asserere nequeo.

Nusquam enim alibi, quàm ad ripas fluminis Thormis Salmanticam alluentis, paullo infra eam urbem observabam, nomine vulgari carentem, mense Junio: verum is locus procul à mari distat, juxta quod Dioscorides Glaucem nasci tradit.

GRÆCIS γλαυξ perinde atque Latinis Glaux appellatur hæc planta: quæ appellatio, si quibusdam minus probabitur, permittant quæso Glaucem Hispanicam à Clusio nuncupari tantisper, donec magis aptum nomen invenerit.

DIOSCORIDES porrò Glaucem cum hordeaceâ farinâ, sale & oleo coqui ait in sorbitione, ad revocandam extincti lactis ubertatem.

TRIBULVS TERRESTRIS.

CAP. LI.

HERBA est Tribulus terrestris, multis viticulis gracilibus, humi stratis, prælongis, cubitalibus plerumque, quas frequentes nodi distinguunt, prædita: quibus adnascuntur alata folia, seu numerosa foliola uni costæ inhærentia, Ciceris foliorum instar, quibus valde similia sunt, subacri gustu cum quadam adstrictione: flores ex singulis foliorum alis nascuntur longis petiolis innixi flavi, Potentillæ floribus formâ pares, sed minores: fructus ejus quinquepartito divisus (quatuor autem spinis singulæ divisionis quæ gibbæ & dorso eminenti sunt, constant) sub folijs latens, in quo totidem semina: radix interdum minimi digiti crassitudinem æquat.

Ad arborum semitas, in quibus Melopepones Salmanticæ seruntur, frequentissimè provenientem reperièbam, hortulanis valde molestum & exosum, quoniam fructus ejus (qui per maturitatem facilè de plâta decidit) firmis aculeis pedes illorum nudi graviter offenduntur. Florebat istic Julio, semen verò Augusto & Septembri maturum. Memini etiam olim Mompeliano agro observare, sub ipsis ferè urbis mœnibus inter oliveta.

ESSE autem hanc plantam Dioscoridis ἑρβῆ ἐοικὸς χερσαίου, id est, Tribulum terrestrem, affirmare non velim: sed optimè quadrare videtur alteri ex terrestribus Theophrasto descripto lib. vi. Historiæ Plantarum cap. v. πρῶτος ἕκτος, tamen hic non sit valde præcox, locis saltem quibus sponte nascentem observabam. Hispani abrojos appellabant.

Tribulus terrestris πρῶτος Theoph.

SALMANTICENSES ejus decoctum ad pituitam crassosque humores incidendos & evacuandos felici successu clysteribus injeci prædicabant: cum tamen Galenus terream & frigidam qualitatem Tribulo terrestri tribuat, Dioscoridem nimirum secutus.

TRIFOLIUM SPINOSUM Creticum.

CAP. LII.

PRORSVS novum & elegans est hoc Trifolij genus, à quo stirpium quæ inter trifolia recenseri possunt, historiam auspiciari volumus: certè mihi ante annum nonagesimum

Trifolium spinosum Creticum.

Trifolium Creticum
L. 173
M. 160
L. 173
L. 173
L. 173
L. 173

ejus historia.

Medica legitima.

Medicago
L. 173
L. 173
L. 173

ἄριστος χορτός
Cretensium.

τριφύλλος
χρυσός
Dioscoridis.

Medica legi-
tima.

tertium supra millesimum & quingentesimum non conspectum: cujus primam cognitionem acceptam fero doctissimo viro Petro Spehlerio R^{mi} & Ill^{mi} Electoris Moguntinensis Medico, qui ejus ramum, brevem quidem, sed secundum radicem rescissum, & pluribus alijs ramulis præditum, suisq; floribus & capitulis onustum sub Augusti finem, Moguntia usque Francofurtum mittebat paulo ante meum ex eâ urbe discessum, quem in in tabellâ ligneam statim exprimi curabam, ut hic proponitur. Nata autem erat ea planta Moguntia in R^{mæ} ejus Celsitudinis horto, semine ex Italia quidem misso, sed Cretâ accepto.

HVM I autem sparsa fuerat in orbem tota planta, tennibus ramis quadrangulis (qui frequentibus geniculis ex viridi purpurascens cincti erant) prædita, ad quæ utrinque sibi opposita nascebantur terna foliola uni petiolo oblongiusculo & plano in hærentia, angusta, crassiuscula, viridia, mucronata, prominentibus in singulis nodis seu geniculis, quatuor spinulis, binis supernè, totidè infernè spectantibus: in singulis ramulorum alis nascuntur singulares flores, quinque foliolis constantes, coloris purpurei, anagallidis flore majores, quorum medium occupant decem staminula flavo apice prædita, capitulo inter ea latente, quod tæporis successu, in quinque angulos sive pinnas formatur, ut ferream clavam (qualem avorum nostrorû ætate equites gestare solebant, & adhuc Vngari gestiât) speciem quodâmodo referat: ea deinde capitula, incurvato petiolo sub ramis se condunt, & matura, in singulis angulis seu pinnis, unicum semen continent, planum, nigrum: qualis sit ejus radix, me latet: nam cum unica esset, ei qui ramum mittebat, nata planta, eruere noluit. Tota autem *γωνιοειδής* est, & frequentissimis ramulis prædita.

Discedens autem Francofurto, nonnulla femina ab Honorio Belli à Creta accipiebâ, curante Illustri viro, eodemq; eruditissimo & humanissimo Ioanne Vincentio Pinello, inter quæ genus unum ὀρίστο χορτός nomine, è quo terræ commisso insequente Vere, nata Lugduni Batavorum planta, illi, cujus modò historiam scripsi, prorsus similis: verum cum eâ ætate in gravissimum morbum, qui me ferè sustulit, incidissem, ipsius plantæ reliquas notas plenius observare non potui.

SE D cum multas notas Tribulo terrestri Dioscoridis non repugnantes habeat (liceat quæso liberè & sine præjudicio meâ opinionem in mediû adferre) hærebâ, an legitimus Dioscoridis *τριβόλος χρυσάιος* esset, aut saltem ad genus ejus aliquod referri posset.

MEDICA FLAVO FLORE.

CAP. LIII.

LEGITIMA Medica non modò varijs Hispaniæ locis sponte crescit: sed etiâ plerisque diligenter colitur in pecudum pabulum, sed maximè equorum, vice scæni, ut quod, propter

XX

Medica marina.

propter ubertatem, singulis annis aliquoties demeti possit. De illâ autem nobis non est sermo (nam à plerisque tradita est ejus historia) sed de aliâ quadam sponte etiam nascente, quâ in meis peregrinationibus observabam. Placuit tamen legitime iconem Lectoris oculis etiam subijcere.

MULTOS porrò Medica, de quâ nobis sermo, ex eadem radice profert ramos cubitales, aut longiores, humi plerumque fusos, teretes, viminales & flexibiles; in multas alas divisos, folia terna uni petiolo inhaerentia, Legitimæ Medicæ folijs respondentia, & dorso eminenti, sed longè minora: flores in extremis ramulis confertos, alterius floribus formâ pares, flavo tamen colore, non inodoros: cornicula deinde plana contorta, corniculorum legitimæ Medicæ instar (quæ perperam à pictore fuere expressa) angustiora tamen quàm illa: in quibus grana sativæ granis similia continentur, sed paullo minora: radix legitimæ radici par, crassiuscula, latè sparsa, fibrosa, perennis, singulis annis novos caules profert.

Nascitur tota Pannoniâ, Austriâ, Moraviâ, & quibusdam Bohemiæ, Norici, Franconiæ, que locis. Floret autem Junio & Julio.

MEDICA MARINA. CAP. LIIII.

CAULES five ramulos habet hæc Medica tres aut quatuor pedales, humi fusos & procumbentes: folia Trifolij, aut Cytisi Maranthæ folijs minora, quæ, cû ramulis, tomentosâ lanugine obsita sunt: flores extremis ramis inhaerentes suis petiolis, ex alarum sinibus exiliunt quini aut seni simul congesti, Medicæ aut Sertulæ campanæ florum formâ, coloris flavi: siliquæ deinde glomeratæ & contortæ sive inflexæ, in quibus semen continetur subrotundum, Medicæ semini simile: radix crassiuscula, perennis seu vivax, ex candido pallefcit.

Provenit hæc passim in Hispaniâ & Galliâ Narbonensi, ad Mediterranei maris littora: inveniebam etiâ in Oceani littore, ad Tagi fluminis ostium, ad D. Joannis propugnaculum nona. tunc absolutû, & Caxcays, sub Olyssipone Decēbri florentem anno M. D. LXIII. Floret alioquæ æstate & Autumno, & subinde semen profert. In Belgas lata, à quibusdam rei herbariæ studiosis colebatur ante meum in Austriam abitum, longioribus tamen ramis, neque adeò densâ canave lanugine obductis (ut pleræque stirpes è suis natalibus translatae, degenerare solent) serius etiam florebat, & rarò semen dabat.

MARINAM Medicam nuncupabam, quod Medicæ cû sit similima, maritimis locis Meridiei præsertim obversis nascatur.

Cû anno M. D. LI. in Galliâ Narbonensis maritimis eam plantam primùm conspicerem & legerè, parum abfuit, quin Helenium Ægyptium Cratevæ Dioscoridi cap. de Hele-

nio descriptum, esse mihi persuaderem: multas enim habere videbam notas, quæ ad Helenium illud accommodari possent, ut sunt cauliculi interdum cubitales, per solum diffusi & repentes,

*Meslinus falcata L. 1176
Lam. 3. 630
Syn. H. 3. 318
Cronq. 439*

*Medica marina
Hick. 3. 318
Lam. 3. 632*

*Medica marina
Hick. 3. 318
Lam. 3. 632*

repentes, folia Lenticulæ numerosa & crebra, radix minimi digiti crassitudinem æquans, pallidiuscula, per ima tenuis, supernè crassior: præterea, quod in maritimis nasceretur. Nam licet Dioscorides corticem nigrum radici attribuat, in Cratevæ exemplari nõ inveniri Anguilara scribit. Nihil tamen in re dubiã affirmit.

Facultates. CETERVM Ægyptij Helenij radicem in vino potam, contra serpentium ictus auxiliã testis est Dioscorides.

OXYTRIPHYLLON quorundam.

CAP. LV.

*Oxytriphyl-
lon Scribonij.
Lotus silvestr.*

DV M Mompelij vivebam, Trifolij genus cubitale aut amplius, & quodammodo fruticans observare memini ad lævam pontis Iuvenalis quã ad Grammontiam, ilvam iter est, ad Ledi fluminis ripam, quod nonnulli Oxytriphylon Scribonij nuncupabant, aliqui Lotum silvestrem: nec defuerunt qui inter Cytisi genera referrent.

*Oxytriphyl-
lon duplex.*

SIMILEM porrò ferè plantam (si non eandem apud Granatenses observabam cubitali altitudine, & multis ramis præditam, per quos secundùm nodos & ramulorum divaricationes sparsa erant ternã semper folia, uni petiolo in hærentia: flores summi ramis nascebantur, pusilli, candicantes, in globum quodammodo congesti: quibus succedebant cornicula sive lobi semen exile rotundum, nonnunquam oblongiusculum continentes. Ejus autem plantæ duplex erat genus: unum candidioribus ramis & alba radice: alterum caule & ramis ex albo purpurascens, similiter & radice, quæ tamen in quibusdam plantis magis rubere videbantur.

*Perempsanã
Arabum.*

Enzivar.

Facultates.

*Lotus fruti-
cosus.*

Granatensis quidam Medicus Lagopum esse volebat, refragantibus tamen notis. Ioannes Plaça Medicus & Professor in Academiã Valentinã (nam & Valentino regno frequentem observabam) Perempsanã Arabum vocabat, eãq; duplicem faciebat: primã hujusmodi nascentem, Granatensi similem: alterã montanã lanuginosãque. Granatenses Mauritanii *Enzivar* suã linguã appellabant, & ex utriusque radice, quæ satis crassã magnæ adstrictionis particeps est, præsertim autem ex rubescente, serapium conficiunt ad dysenteriam utile.

*Lotus pratensis
siliquosus.*

Hujus semen deinde ex Italiã missum Loti fruticosi nomine & natæ ex eo plantæ, *fatis magno, folijs perpetuo ternis uni pediculo in hærentibus, & molli lanugine puberius per viticulas sparsis, quod Mompelliani, dum istic vivebam, à siliquarum omnibus Pannoniæ & Austriæ pratis: sed Narbonensi paullo durius, quantum quidem mihi videbatur.*

Lotus siliquosus rubello flore.

*Lotus sili-
quosus rubello
flore.*

*Lotus tetragynus
Spreng. Arch.
M. Bot. 371
Lam. 3. 604*

Pisum rubrum.

*Lupinus ruber
παραμυθιλος
παραμυθος
παραμυθος*

Sandalida.

ILLIUS verò generis invenitur frequentioribus ramis præditum, quibus non nihil sese attollunt, in quibus sunt folia ternã semper uni petiolo in hærentia, mollia & quadã lanugine pubescentia, ex axillaribus, breves crassiusculiq; oriuntur petioli ternis etiam folijs paullo minoribus præstiti, binos ut plurimum flores sustinentes, florem Viciæ æmulos, eleganti colore præditos, qui ad sericum villosum saturè rubrum accedit: illis succedunt longiusculæ siliquæ seu lobi, supernè & infernè binis alis satis magnis ac sinuosis præditi, quibus resiccatis, lobi quadranguli quodammodo apparent, granãque continent, rotunda, cineracei coloris, pisco minora: radix annua est, quam subsequens hiems tollere solet.

Noribergæ primum genus illud videbam anno M. D. LXXIX. in horto Oellingeri pharmacopœi & aromatarij ejus urbis: ipse pisum rubrum nuncupabat: postea missum fuit ejus semen Lupini rubri nomine, licet ejus planta Lupino prorsus sit dissimilis: nonnulli τετραγωνόλοβον & τετραλόβον cognominarunt ob siliquam quatuor alis sive cristis præditam: non minus aptè tamen τετραγώνον ή τετραπτερον forsitan appellare liceret. Postremo ex Italiã missum aliquoties ejus semen *Sandalida* appellatione.

CRESCEBAT etiam in eisdem Oellingeri horto Trifolij quoddam genus satis amplis folijs pro plantæ exiguitate, quod à magnis & membranaceis vesiculis quibus semen cum suo pericarpio continetur vesicariam appellabant, etiam Mompelij, ubi in nudis & petrosis quibusdam collibus cum Hyacintho autumnali minore aliquoties eruere memini. Id postea plerisque Germaniæ hortis vulgare factum.

TRIFOLIUM MAIUS.

CAP. LVI.

VARIA sunt Trifolij genera: sed tria majora, spicæ forma & floris colore inter sese differentia passim in Pannonia & vicinis Provincijs nascentia observabam.

Trifolium majus I.

Trifolium majus III.

Trifolium montanum
Spe. huet.
Lam. 8. 17
Trifolium
Lam. 8. 17

Trifolium alpestris
Spe. huet.
Lam. 8. 17
Trifolium
Lam. 8. 17

PRIMUM ternis, aut quaternis interdum assurgit virgis aut cauliculis, pedibus, firmis, rectis, teretibus, circa quos nascuntur rara folia, oblonga, angusta, dura, nervosa, carinata, & dorso elatiore, terna semper ab uno exortu prodeuntia, ut in reliquis Trifolij generibus, incana, in ambitu veluti dentata, ab radice frequentiora, & majora: flores extremis ramulis, in quos cauliculi separantur, inhaerent parvi, frequentes, conferti, & spicam quodam modo formantes, albo colore, & nonnullo odore præditi: radix vivax, minimi digiti crassitudinem æquans, fusco & denso cortice tecta, longa, aliquot fibris donata est.

ILLI non valde dissimile est Alterum genus, vel amplitudine, vel formâ: folia tamen paulo angustiora, & crassiora flosculorum, qui confestim nascuntur, spica, eaq; summo caulis fastigio inhaerens sine ullo petioli vestigio, & quasi inter folia latens, cui plerumque adnascitur alia brevior, rarissime tertia: flosculi verò differunt colore, qui non albus est, sed ruber, & odore cujus sunt expertes: radix, prioris radici ferè par.

MAIORE multò crescit Tertium altitudine, quæ plerumque cubitalis est: caules etiam habet crassiores, nodosos: folia ex singulis geniculis alternatim prodeuntia, longa, striatâque, dorso magis eminente & elato, laxâ quadam veluti vaginâ in binas appendices desinente, caulem amplectentia, deinde terna numero ex eodem petiolo nascentia, superioribus duplo longiora, illis tamen non minus dura, & per oras denticulata, gustu nonnihil adstringente: huic spica oblongior, & major, elegantissima, rubrorum flosculorum è caliculis hispidis emergentium serie composita: radicem habet superiorum radici similem, vivacem, & singulis annis plures caules proferentem.

2. Hujus generis alia est species, quæ vel magnitudine vel foliorum & florum formâ aut colore,

Bot. 1578
Trifolium rubrum
 Linn. S. 10
 Gmel. 406

Matalas.

Grosser
 Geyotlee.
 Cytisus
 Tragi.
 Lagopus al-
 ter Lobelij.

Lohere.

Lagopus maximus Lobelij.

*Lagopus ma-
 ximus Lob.*

*Lagopus Hi-
 span. major.*

Trifolium incarnatum
 Mill. dict.

colore, nihil, aut quàm minimum differt: folia tamen angustiora illorum longitudinem aliquantulum excedere videntur, & florum spica longior esse.

INVENIUNTUR non modò in Hamburgensi Pannoniæ monte, & illi vicino Prelenberg, sed alijs etiam Pannoniæ & Austriæ, Stiriaque montibus alpestribusque pratis & silvis, secundum & tertium utrumque genus præsertim: priora etiam duo genera, siccioribus pratis Viennæ vicinis, tum pariter in Moraviâ & Bohemiâ. Florent Maio & Junio.

TRAGVS Tertij generis alteram speciem Grosser Geyotlee/ hoc est, magnum hircinum trifolium, & Cytisum appellavit: Lobelius, alterum Lagopus nuncupasse videtur. De eo autem quem Lagopus maximum vocat, proximo capite Deo volente agemus. Vngari porò vulgare Trifolium *Lohere* appellant, quia equis in pabulum cedit.

LAGOPVS MAIOR.
 CAP. LVII.

QUEM Lobelius Lagopus maximum vocavit, Belgicæ primum innotuit Anno M. D. LXX. C. V. Alphonsi Pancij munere, quiejus semē dum Machliniæ viveremus mittebat, è quo nobis tum natæ plantæ, quæ cum annuæ sint, & maturius suum semen perficiant, spontaneâ satione genus suum tum istic, tum toto Belgio hæctenus conservarunt.

MVLTA autem illi Trifolio seu Lagopo, statim à radice prodeunt folia, terna simul in oblongo pediculo nascentia, panè orbiculata, mollia, dilutius virentia; inter quæ pedalis aut amplior nonnunquam assurgit caulis, in aliquot ramos divisus: sub quibus adnascuntur similia folia, non adeò tamen orbiculata, sed paullo longiora: extremis ramis insident in quinque lacinias angustas divisi utriculi, in longiusculum caput, seu spicam congesti, è quibus emergunt flosculi coloris elegantissimi, ex purpura rubri: quibus excussis, succedunt in utriculis semina, in singulis singula, flavescentia, rotunda, crassiuscula. Floret totâ æstate, nonnunquam etiam in Autumnum usque, & subinde semen profert, quod sponte decidens, etiam ante brumam novas plantas procreat, insequentis anni æstate flores daturas, ut Lugduni apud Batavos observabam.

ALIUD porò Lagopi majoris genus, semine ex Hispanijs accepto natum, cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau: Id unicum fert caulem gracilem & satis firmum, nodis quibusdam distinctum, & in aliquot ramos divisum, nascentibus ad singulos nodos pediculis, satis laxâ sede caulem & ramulos amplectentibus, quorum extremis terna insident folia ut in superiore, non orbiculata tamen, sed

Lagopus angustifol. Hispanicus.

Trifolium pratense Salmantic.

*Trifolium squarrosum L.
Spr. horti
Lam. p. 15*

Hepatica trifolia cærul. flore.

*Anemone hepatica L.
Lam. 1. 167*

men, sed longiuscula & angusta, carinata, five dorso elatiore, canescentia instar foliorum vulgaris Lagopi: summi rami desinunt in longas caliculatorum spicas, è quibus emergunt flosculi vulgaris floribus formâ similes, & ferè concolores, hoc est dilutè rubentes.

Simile, vel forte illud ipsum genus observare memini Salmanticensi agro, dum in eâ urbe vivebam, ad vinetorum aggeres. Natalet.

TRIFOLIUM PRATENSE Salmanticum. CAP. LVIII.

LICET non multum à Belgico vulgari Trifolio differat illud, quod passim in pratis circa urbem Salmanticam nascitur: quia tamen quasdam notas habet dissimiles, illius historiam negligendam esse non existimavi.

Cauliculis autem est pedalis, quibus aut senis, humi sparsis, folia terna simul conjuncta habet uni petiolo inhaerentia, uti Belgicum, minora tamen, in ambitu serrata, & par-

vâ lividiusculâ maculâ insignita: virgulæ teretes ex alarum sinubus prodeunt, sustinentes capitella flosculorum elegantissima purpurâ rubentium: quibus succedunt membranacei folliculi, & in his semen exile subrufum: radix qualis in vulgari Trifolio.

Totâ æstate floret. Hispani, *Trebol de prados*, & simpliciter etiam *Trebol*, quemadmodum & cetera Trifolij genera, vocant.

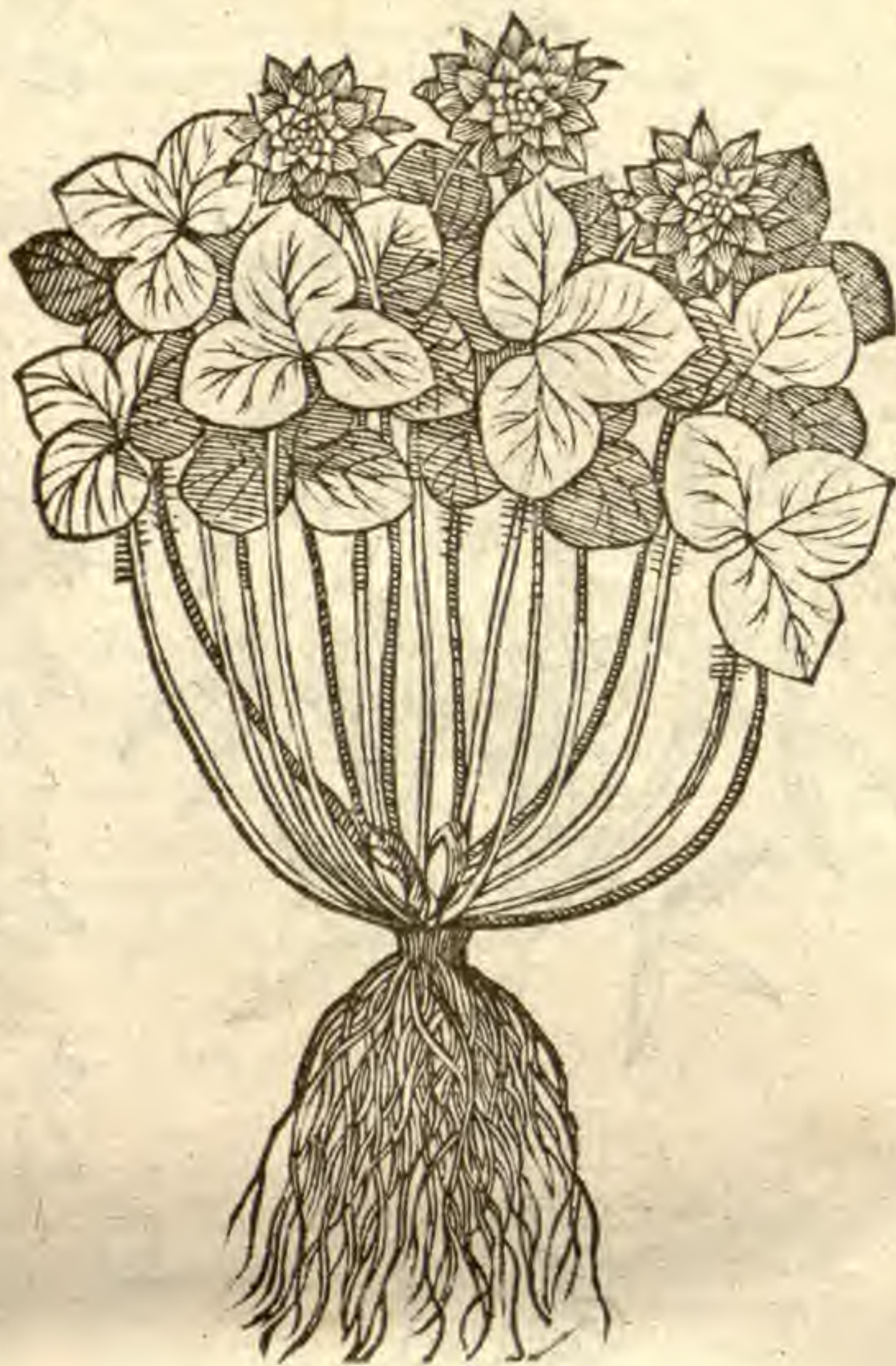
CETERVM, quoniam in Trifoliorum historiâ versamur: obiter etiam meminisse hoc loco libuit Plantæ illius, quam nonnulli Trifolium nobile, vel Trifolium aureum (ad imitationem Germanicæ appellationis *Gulden Klee*) & Hepaticam trifoliam appellant.

Eam

*Trebol de prados.
Trebol.
Trifolium nobile.
Trifolium aureum.
Hepatica trifolia.*

Anemone hepatica L. β
Lam. 1169

ejus varietas Eam flore vel cæruleo, vel ad violaceum tendente alunt Belgici horti: alunt & flore rubello & albo munere Alphonsi Pancij, qui nobis utramque mittebat Machliniam: atque πολυφύλλω flore cæruleo, bis aut ter: sed quæ nunquam comprehendere voluit.

Natales. Omnes autem, præter eam quæ pleno flore est, Viennensi agro sponte nascentes observabam Nam Viennensis saltus, & cæruleam præcociorem, & eam quæ florem ad purpuram tendentem habet paullo serius florentem, alit, tum illas quæ incarnato sive rubello,

Hepatic. trifol. albo flore. tum albo sunt flore, ubi aliquot earum stirpes eruebam anno M. D. LXXIX atque eam quæ niveo prorsus est flore (diversam ab ea quæ à Pancio mittebatur) prius apud Gamingam cœnobium Cartusianorum. Priores verò duæ, non modo Viennensi agro, sed in omnibus

Hepatic. trifol. rubello flore. Pannoniæ & Austriæ inferioris silvis abundanter proveniunt: quæ autem rubello est flore, apud Nissam Silesiæ, & Ienam Thuringiæ etiam sponte nasci ab amicis intelligebam: at albo flore præditam apud Sabaudos, superato monte Senis, qua iter faciunt qui ex Italiâ in

Hepatic. trifol. carul. pleno flore. Galliam proficiscuntur, non procul à pago Lunenburg, frequentissimam nasci mihi referebat D. Balthasar à Nerden Medicus. Anno autem octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum & sequentibus, jam venalem proponere cæperant satis frequentem Viennensi foro rhizotomæ mulierculæ è montanis silvis erutam. Post meum verò Viennâ discessum, inventa est apud arcem Starnbeg Mag^{ci} Domini de Heusenstain in silvis illis quæ ab illâ arce ad Niveum montem extenduntur, etiam illa quæ pleno est cæruleo flore, ut ipsius Dn. de Heusenstain uxor Francofurtum ad me perferrebat, quin & florem illius, ne dubitarem, papyro involutum & epistolæ inclusum mittebat, brevi additura dimidiam ejus plantæ (quam unicam habebat) partem, nisi Turcicum in eâ Provinciâ bellum fuisset exortum.

OXYS FLAVO FLORE.

CAP. LIX.

Oxys flavo flore.

AD Trifoliorum etiam classem pertinet hæc elegans plantula, quæ ramulos dodrantem pedis longos habet, interdum longiores, graciles, rotundos, rubentes, nodulos, per terram repentes, & subinde ad singulos nodos radices agentes, novosque surculos & ramulos proferentes: folia illi oxydis vulgaris, terna in singulis petiolis, sed minora & ex pallido virentia, acidi saporis, quæ sub vesperam, aut ingruente imbre, complicantur, & veluti in umbonis cujusdam figuram coeunt: flores in oblongis pediculis terni aut quaterni simul enascuntur,

enascuntur, quinque foliolis stellatim decussatis conspicui, vulgari minores, flavi coloris: quibus succedunt oblongiora mucronatæque capitula, sive cornicula, semine exili, rufo, plena, quod (per maturitatem dehiscentibus corniculis) exilit, & recentes plantulas, insequente anno flores & semina prolaturas, generat: radix tenuis & capillata, singulis annis perit.

Vmbrosis quibusdam circa Hispalim locis *Natalis.* nascitur: olim similem etiam videre memini, Mompelij in horto D. Guichardi, professoris Medici in illâ Academiâ, quem in urbe quidem, sed ad mœnia situm colebat, in quo & Cyclaminum folio hederaceo & anguloso conspiciebam.

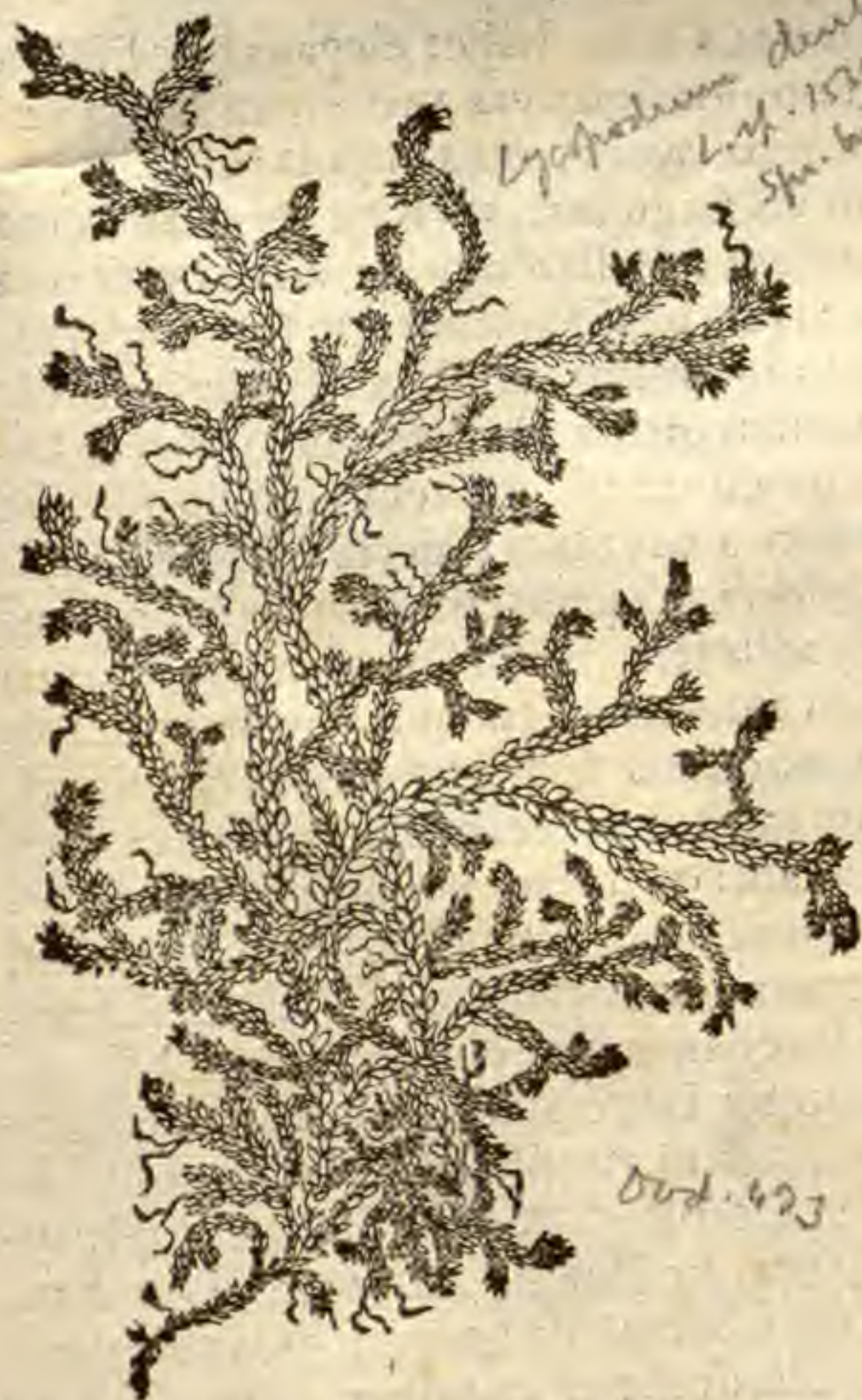
Apud Belgas, atque aded in omni solo fata, provenit, quin & semel fata, postquam florere cœpit, tota deinde æstate flores producit, & semen fert: plantæ tamen omnes, ut jam dixi, hiemis inclementiâ pereunt: sed & semine deciduo renatæ (si rigida hiems subsequatur) plerumque corrumpuntur, prorsusque genus interit, frigidioribus præsertim regionibus.

OXYDIS Plinio, ut putant, dictæ, genus *Oxys Plinij. ejus facultates.* est hæc planta, quam terna habere folia; & ad dissolutum stomachum dari, atque adversus enterocœlen edi, lib. XXI. cap. XII. scribit.

Muscus terrestris Lusitanicus.

MUSCVS TERRESTRIS.

Lusitanicus. CAP. LX.

Lycopodium denticulatum Lam. 3. 454
TENERRIMA herbula est hic Muscus, *Muscus terrestris Lusitanicus.* dodrantalibus aut pedalibus interdum repes viticulis filo tenuioribus, numerosis utrinque adnatis ramulis in obliquum expansis, & subinde capillaribus quibusdam, quas producunt, fibris, terræ inhærentibus. Omnes autem viticulæ rectæ sunt frequentissimis foliolis, sive squamulis potius tenuissimis & tenerrimis, pulcherrima serie digestis, dilutioræque & quodammodo pallecente viriditate præditis, tactu quidem mollibus, sed veluti siccis, adstringente gustu, cui tamè grata quædam dulcedo admixta sit.

Nusquam hoc Musci genus mihi conspectum, quàm in umbrosis aggeribus Olivetorum, ad Colibriam Lusitanæ urbem, & Academiam totius regni celeberrimam, vulgo Coimbra dictam, trans flumen Mondego, Latinis Munda nuncupatum, non procul a deserto quodam sacello, in colle sito, juxta quod linum silvestre latifolium alterum legere me dixi, & pone ipsum sacellum, Ruscum suis bacis onultum observare memini. *Natalis.*

PELAGICÆ quædam & AQUATILES plantæ.

TRADITA Terrestrium stirpium historiâ, pro Coronide Sexti & Vltimi mearum Observationum Libri, plantas quasdam adijcere volui, quæ in mari & aquis nasci gaudent: inter quas primum locum obtinebunt tres elegantes peregrè ad me missæ.

Musci ma-
rinus.Fucus Plummarium, Sicut
Spon. hist. Linn. P. 290Palmaria
na Theopb.Lichen ma-
rinus.

Lichen marinus.

Sertularia.

Corallina
latifolia.Opuntia
marina.

HARVM prima, Musci marini genus quoddam videtur, quatuor unciarum, aut paulo amplioris lōgitudinis, in frequentes & latè sparsos ramos divisum, qui deinde in alios plures minores & multifidos desinunt instar foliorum Chamemeli, vel si quæ sint illis minora aut tenuius incisa, molles initio, & flexiles, transparentes, si lumini opponantur, virides infimâ parte, supremâ verò purpurascens: sed nec resiccata planta, licet asperior siccitate reddita, valde fragilis est ut Corallina vulgo dicta, tamen ad ejus aliquod genus quodammodo referri possit, saporem tamen valde salsum retinens, & si aquæ immergatur & aliquantulum maceretur, denuo mollescens.

Illam Neapoli ad me mittebat Doctissimus vir Ferdinandus Imperatus anno M. D. XCII. Palma marina Theophrasti appellatione: sed quisquis VII. cap. lib. IIII. Theophrasti de Historia Plantarum leget, & Palmae marinae historiam eo capite descriptam, diligenter expendet, nullas hanc habere notas cum Palmâ marinâ convenientes comperiet: & forsitan ad Brū genus quodpiam potius esse referendam, pronuntiabit.

LICHEN MARINVS.

CAP. LXII.

PALMARES habet elegans hæc Planta ramulos, quæqua versum in latera expansos, foliaceos, quia singula folia alia pariunt vel singularia, vel bina vel etiam ternaria interdum, & illa deinceps alia, sic ut tota planta ramulis prædita sit, qui folijs super altero insidentibus constant, ipsique planis & orbiculari formâ præditis, sibi invicem autem ita connexis, ut tenui aliquo filo vix conspicuo duntaxat trajecta videantur, admirando spectaculo. Infima porro folia, quæ saxi adhærent, fusci sunt coloris, reliqua candicant, extima (ut quæ novella) dilutius virent: omnia verò splendent & lævia sunt, etiam inter chartaceas paginas aliquot annis adservata: vetustate tamen lævorem illum pristinum amittunt, & rugas contrahunt, asperioraq; fiunt, salcedinem autem retinēt.

Eam etiam ad me cum superiore Neapoli mittebat Imperatus, iconem verò infeliciter expressam, Amplissimus vir Iacobus Antonius Cortusus, curante Illustri viro Ioanne Vincentio Pinello. Imperatus quidem, adscripto Sertulariæ nomine, quia veluti sertum aliquod aut corallam ipsius folia ita connexa representant: Cortusus verò è Corfica plantam accepisse scribebat Corallinae latifoliae appellatione: nomen autem illi imposuisse, Opuntia marinae littoralis & saxatilis, satis (meâ quidem sententiâ) commoda ratione. Nam Theophrastus libro I. capite XII. Histor. Plant. scribit circa Opuntem herbulam

herbulam esse quandam, quæ ex folijs radicem mittat, ac cum suavitate mandi possit. Plinius verò ipsum sequutus, lib. Naturalis Hist. XXI. cap XVII. circa Opuntem, inquit, Opuntia est herba, etiam homini dulcis: mirumque, è folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci. Et certè credibile est, hanc plantam recentem cum aceto, sale & oleo, vel etiam sine sale, non minus suaviter edi posse, quam portulacæ marinæ & similibus folia.

Opuntia
herba.

CETERVM qui Cortuso plantam è Corsicâ insulâ mittebat, & Corallinam latifoliam nuncupabat, addebat, isdem facultatibus eam pollere, quibus reliquæ Corallinæ.

Facultates.

MYRIOPHYLLON PELAGIVM Cortusi.

CAP. LXIII.

SUPERIORIBVS non minùs elegans & peregrina hæc Planta, cujus iconem, cum caulis infimâ parte & radice, ab eodem Cortuso accipiebam anno M.D.XCII.

QUANTVM porrò ex ipsâ picturâ conijcere licebat, fuerat hæc planta cubitalis altitudinis caule recto, satis tamen gracili, prædita, in plures ramos, seu potius, ut Pliniano utar verbo, ramulosa folia diviso, foliorum filicis penè formâ & effigie, sed longè tenuiora, nutantia instar ramorum Palmæ, colore pallecente, summus caulis minoribus folijs obsitus desinebat in nuculas quasdam veluti in caput congestas, quæ nullum aliud semen continere deprehensæ sunt, quàm tenellas plantulas jam formatas, matri facie similes, quæ cadentes infimum mare petunt, deinde crescunt, & in eandem magnitudinem evadût, quam matres obtinent: ipse caulis quàm plurimis tenuissimis & plusquam capillaceis fibris, tanquam radice nititur, non super saxis, aut ostreorum testis, ut pleræque aliæ pelagicæ plantæ, sed super arena aut luto in imo mari sito: fragilis est caulis non minùs quàm vitrum aut Corallina, dum siccus est: at viridis, & terræ adhuc inhærens, lentus est & flexibilis instar sparti.

Myriophyllum
pelagicum.

Nascitur in altissimis gurgitibus maris Illyrici, unde piscatores extrahunt hamis & instrumentis, quæ ipsi *sperne* appellant. Totâ planta etiam exsiccata, salsedinem suam retinet.

IPSE Cortusus valde apto nomine Myriophyllum pelagicum appellavit. Piscatores verò *Penachio delle Ninfe*, & *Palma di Nettuno*, quidam etiam *Scetto di Nettuno* nuncupabant.

Penachio
delle Ninfe.
Palma di
Nettuno.
Scetto di
Nettuno.
Facultates.

REFEREBANT præterea utilem esse adversus morsum omnium serpentum marinarum, & virulentos ictus piscium: applicatam supra levia recentia vulnera, ea viginti quatuor horarum spatio curare. Cortusus autem ejus periculum fecisse scribebat, ad vermes necandos & eijciendos, illamque non minoris esse efficaciam deprehendisse, quàm quævis Corallina, etiam minore quantitate datam.

MYRIOPHYLLON AQUATICVM minus.

CAP. LXIII.

VULGARE admodum est in Pannoniæ, Austriæ, vicinarumque Provinciarum fluvio- violis, quorum aquæ versandarum molarum causa retinentur, Millefolium illud aquaticum flore albo, à Neotericis descriptum.

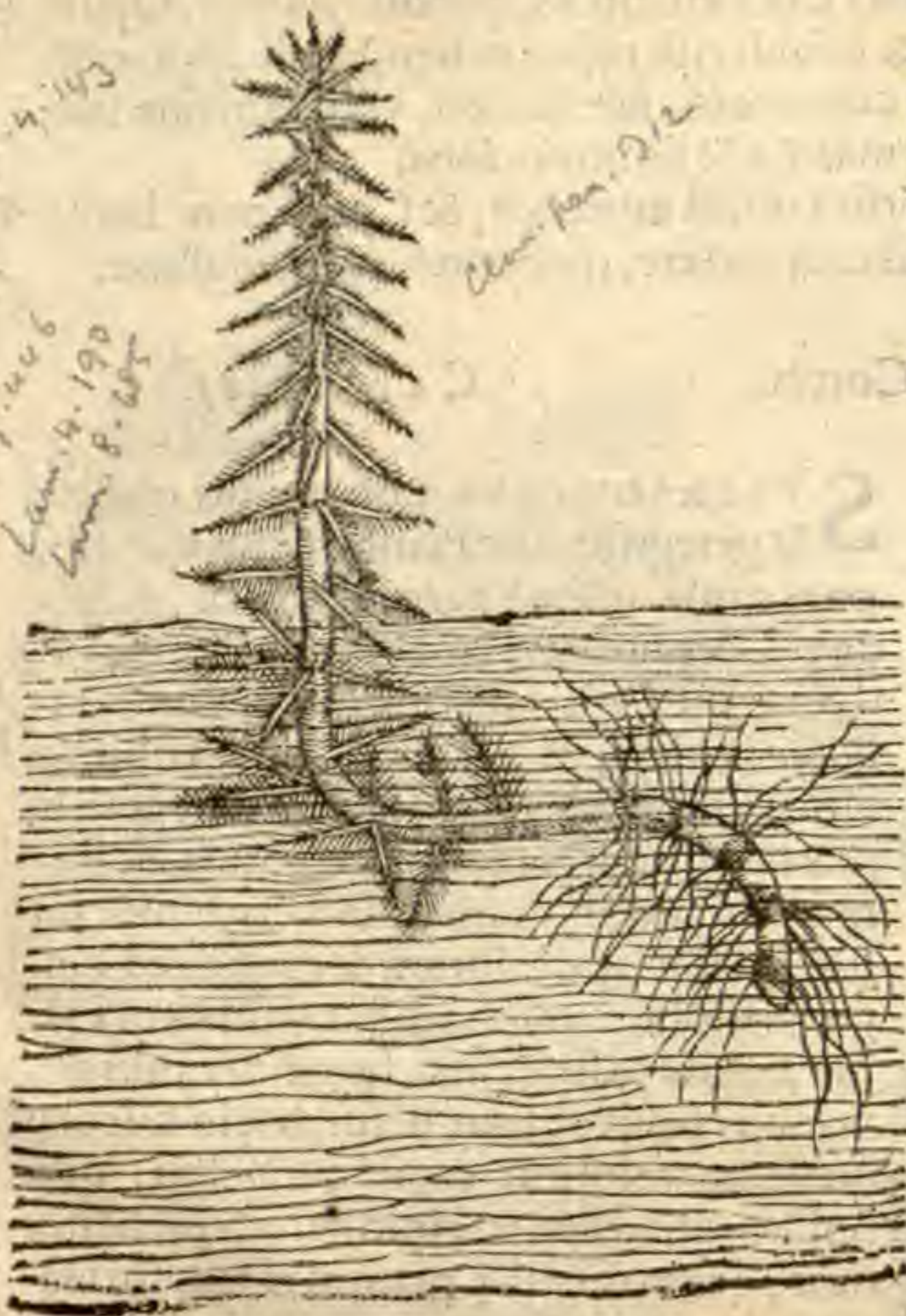
Millefolium
aquaticum.

SED in lacunis secundum rivis sitis, nec profundis, exiguum aliud genus observabam, latè se fundentibus scapis præditum, qui rotundi, virides frequentibusque nodis intercepti sunt, è quibus tenues capillaceasque fibras spargit, quibus telluri inhæret: superior scaporum pars palmum supra aquas eminet, quam ad singulos nodos quinæ tenuium parvisque foliolis præditorum foliorum alæ ambiunt, vix unciam longæ, virides admodum, quæ sensim circa scaporum summitatem minuuntur, sic ut in pyramidalem quasi formam scapi desinant,

Myriophyllum
aquaticum
minus.

Myriophyllum multicellatum
C. Sp. 1410
Sp. hist.
Musc. det.
24. 24. 446
Lam. 4. 190
Linn. P. 657

Tribulus aquaticus minor.

Potamogeton crispus
Musc. det.
24. 24. 446
Lam. 4. 190
Linn. P. 657

Tribulus aquaticus
var. acuminatus
species altera.

P. diversum
Sp. hist.
Linn. P. 657

desinant, qui summo fastigio totidem flosculos; quot foliorum alas in singulis nodis ferunt, pusillos valde, octonis candidis foliolis simul junctis, nec sese explicantibus, præditos, qui deinde in quædam tubercula quatuor radiolos in capite habentia transeunt.

Flore & semine onustam conspiciebam hanc plantam mensè Junio.

TRIBULUS AQUATICUS MINOR.
CAP. LXV.

BICUBITALES, tricubitalésque, aut longiores, pro aquæ altitudine, ex radice proter hæc planta, scapos, tenues, puniceis coloris, planos, nodosos (qui resiccati, lenti sunt & flexibiles) circa summum divisos in plures ramos, alternatim ferentes in singulis nodis singularia folia, duarum interdum unciarum longitudine, & semiunciali latitudine, tenuia & quasi transparentia, in ambitu adèd crispa & sinuosa, ut laciniata videantur, colore ex viridi subpuniceo: pediculi exiguos candicantes flosculos uvæque in morem cògestos sustinentes, oblongi crassiusculiq; sunt, & inter folia exoriuntur, quæ bina semper ex adverso sita nascuntur, contrario quàm reliqua inferiora modo: singulis flosculis plerumque succedût quaterna aculeata grana simul cohærentia, paucam cãdidam medullam continèntia: scapi infimã parte ad singulos nodos oblongas, tenues, candicantes fibras agunt, quibus firmantur, & alimétum necessarium attrahunt. Tota planta aquis immergitur.

PRIMUM in stagnis apud Nemeth-wywar, maximã copiã, interdù tribulum aquaticum majorem fructu eduli, & Nymphæam flore albo nascentem, atque Junij initio florètem, & semine prægnantem observabam anno M. D. xxc. maturius tamen florere existimo, quia omnes fermè plantæ semine abundabant: deinde eodem mensè Viennam reversus, in ejus urbis fossis, ad portam quæ vulgò Stuenthorz nuncupatur, crescentem, de ponte prospiciebam.

SIMILEM deinde ferè plantam illo ipso mensè videbam apud Ebrestorff Mag^{ci} Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorff arcem (ad cujus hortù, in muro meridiei obverso plurimæ veteres Inscriptiones latinæ in Pannoniã repertæ, seriè quadam sunt repositæ, ut Nobilis ille vir totius Antiquitatis diligēs est observator) in lacunis secundùm purissimæ aquæ rivos decurrentes nascètem, scapis autem non planis, sed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina semper inter se oppo-

sita foliola, ad singulos nodos ferentè superioribus breviora, mucronata, in ambitu minimè crispa vel sinuosa: flosculos deinde ternos vel quaternos, pusillos, Muscatellæ Cordi flosculis per similes, tenui brevique petiolo insidentes: semen non observabam, quia non licebat mihi quovis momento istuc recurrere: serpit hæc, & ad ramulorum nodos atque alas plerumque fibras agit.

AD HISTORIAM PLANTARVM
CAROLI CLVSI.

QUIA nonnulla planta demùm à me sunt observata, jam traditâ Typographo, ut cuderetur, meâ Historiâ, eas in Appendicem congerendas censui, quæ ad ejus calcem accederet, indicatis capite & libro, quibus inseri deberent.

CORAL ARBOR, ad finem Cap. ix. lib. i.

PROPTER foliorum quandam cum Siliquæ silvestris folijs similitudinem, peregrinæ cujusdam arboris historiam adijcere volui, cujus tres aut quatuor ramulos, Hispali ad me mittebat doctissimus vir Simon de Tovar, ejus urbis primarius Medicus.

Coral arboris ramulus.

EAM arborem in horto alere scribebat, semine ex Americâ accepto ipsi natam, cui nomen inditum esset Coral, ob flores Corallij æmulos, sed eorû formam non addebat; illud dumtaxat in epistolâ adscriptum, binas ipsum habuisse arbusculas, quæ florem tulissent, in quarum adultiore etiâ siliquæ sive lobi nati essent, prægrandibus phaseolis pleni, rigidissimâ autem, quæ istic anno præcedente fuerat, hieme, non modò illam arborem, atque ceteras Indico semine natas, verùm etiam plerasque alias plantas, ipsi perijisse. Quandoquidem porrò lobos profert ea arbor, conjecturam facio, ejus flores pisorum floribus formâ nõ esse dissimiles, quales in Siliqua silvestri, vulgo arbore Iudæ nuncupatâ nascuntur, sed alterius coloris, videlicet rubri ut coralliû, præsertim quû in Indice horti ipsius, quem ad me anno præcedente miserat, adscriptum esset, Arbor indica, dicta Coral, ob ejus florem similem Corallo: cujus folia valde similia sunt folijs arboris Iudæ, sed spinas illa habet, quibus hæc caret. Et certè ramuli quos mittebat (etenim ramulos cum folijs mittere scribebat, duplo autem & triplo majora arborem etiam proferre) folia habebant, arboris Iudæ folijs non valde dissimilia, sed breviora innixa pediculo, atque ex adverso nascentia, extremum ramulum, qui aliquot spinis, ut hamus recurvis, præditus erat, occupante singulari folio: an verò hi ramuli sint dumtaxat foliorum

Coral arboris historia.

costæ, aut veri ramuli, hæreo, quia quotquot mittebat, terna solummodo folia habebant; facile autem mihi persuaserim, dumtaxat folia fuisse, quum extrema costa in unicû folium defineret, & infima unius, inter ceteros, ramuli pars, vestigium adhuc retineret, quo ramo inhæsisse videbatur. Nihil verò assero, quum, ob brevi subsequutâ ejus, qui mittebat, mortem, nemo fuerit à quo percontari possem. Foliorum tamen aliquot formam, ut ramo adnata fuisse conjecturam faciebam, in tabellâ adpositâ exprimi curabam.

AN verò istam adumbrare voluerit C. V. Matthiolus icone Acaciæ primæ, quæ spinosa, & folijs, arboris Iudæ foliorum æmulis est expressa in Commentariorum ipsius in Dioscoridem postremâ editione, ignoro: sed si hanc arborem voluit, pictor iconem fideliter non expressit.

Acacia 1. Matthioli.

Guayavæ arboris ramus.

Guayava arboris hist.

Passiflora pyramidalis
 M. Cay. 1174
P. pomifera
 Lam. 3. 177

TAMETSI hæc arbor nullâ affinitatem cum Pruno, cap. xxix. lib. I. meæ Plantarum historiae descripto, habeat, quia tamen dubius eram cuiam arbori in eâ historiâ descriptæ, illâ subijcere possem, jam dicto tandem capiti accommodandam esse centui, præfertim quâ ejus fructus, pulpam pruno non dissimilem habuisse videatur, licet officuli expertem. Quod si hanc Plantarum historiam recudi cõtingat, peculiare caput illi dari poterit, & commodiore ordine reponi: interea fruatur benevolus lector ejus in hac Appendice historiâ, & illi adpositâ iconè.

ISTVM ETIAM ramulum ad me mittebat vir eruditissimus Simon de Tovar, addito ipsius arboris fructu, sed profus rugoso, & ut opinor, immaturo, *Guayava* appellatione.

ERAT autem is ramulus, cujus summâ partem cum fructu exprimi curabam, pedalis longitudinis, quadrangulus, alternatim binis folijs ex adverso semper sitis obsitus, quatuor uncias longis, unam cum semisse vel binas interdum latis, lauriorum foliorum formâ, satis firmis, quæ pronâ parte, tumente nervo secundum longitudinem, & in latera excurrentibus venis erant insignita, cineraceiq; & incani coloris, supinâ verò læviora, minusq; apparentibus venis, quæ contracta, licet vetusta essent, lauriorum foliorum odorè adhuc retinebant, ac etiam quodammodo saporem manducata: fructus, ut dixi, rugosus erat, & levis, quia forsitan immaturus, exigui mali magnitudine, oblongiusculus, foris nigricans instar prunorum maturorum, intus pulpâ rubescente plenus, acidiusculi saporis, in cujus medullis multa grana candicantia coagesta erant, milij, aut granorum, quæ in ficibus reperiuntur, magnitudine.

Guayabi porrò historiam describit Ferdinandus Oviedus cap. XIX. lib. VIII. Primæ partis Historiæ generalis & naturalis, quam Lector reperiet inter peregrinas plantas, quarum Historiâ ex varijs Auctoribus concinnare (Deo vitâ concedente) in animo habemus.

DORYCNIUM VERVM Iacobo Plateau creditum. ad Cap. LXVIII. lib. I. ante sectionem, VETERES porrò.

CETERVM aliud Dorycnium proponebat ornatissimus vir Iacobus Plateau, ipsi semine natum, quod, ejus opinione, legitimum erat. Sed quum ipse plantam nascentem nõ conspexerim, nihil pronunciare possum: ejus tamen qualemcumque descriptionem ex notis quas ipse Plateau ad me mittebat unâ cum ramulis folia etiam nũ retinentibus, & iconè ipsius manu delineatâ, concinnavimus, quam subjectâ etiam tabellâ expressam hic damus.

Dorycnium Plateau.

Guayabus Oviedi.

Convolvulus argenteus, Lam.
 Lam. 3. 1772
Convolvulus Cuscuta, L.
 M. Cay. 62

Dorycnij alterius historia.

EST igitur Dorycnium illud, planta fruticosa, ad duorum aut trium pedum altitudinem assurgens, & multos ramos lignosos spargens, non valde dissimiles tenellis ramis Zyziphi albæ,

albæ, cui etiam similia folia habet, hoc est, incanâ lanugine pubescentia, verùm minora & firmiora: summis ramis multas florum gemmas profert veluti in umbellam congestas, quæ deinde aperiuntur instar florum convolvuli aut stramonix, sed satis fugaces, quia uno marcescente, alter sese expandere incipit: fructum se observare non potuisse scribebat, quoniam nullus floribus deciduis successisset, ipsam deinde plantam perijisse: fruticem tamen esse semper virentem, & hieme folia non abijcientem.

ASCLEPIAS CRETICA.

ad Cap. LXXXIX. Lib. I.

TAMETSÌ in meâ Plantarum historiâ de Asclepiade non agam, quia illa à multis est descripta: quum tamen ejus quoddam genus Cretico semine natum observarim ab alijs nondum proditum, illius historiam in hac Appendice ponendam esse existimavi, quæ ad calcem capitis LXXXIX. lib. I. meâ Plantarum historiæ adijci possit: illo enim capite quædam congeneres plantæ continentur.

MULTIS porrò ab eadem radice virgis assurgit, lentis, flexibilibus, gracilibus & viridibus, quas alternis ambiunt folia, vulgaris Asclepiadis folijs non dissimilia, bina ut plurimùm, contrarijs inter se pediculis nascentia, dilutius virentia: inter quæ terni aut quaterni prodeunt flosculi brevibus petiolis nitentes, quinque pallidis foliolis constantes, quibus succedunt interdum singulares, nonnunquã geminæ siliquæ, breviores quàm in vulgari, sed crassiores, striatæ, bifido mucrone, continentem semen planum suâ lanugine involutum, perinde atque vulgaris. Tota planta gravis est odoris, buxeum referentis. Eam muscis perniciosam esse deprehendebam, quandoquidem illas floribus insidentes, enecatatas reperiẽbam.

*Asclepiadis
cretica histo-
ria.*

LILIVM MONTANVM FLAVO FLORE.

ad Cap. IIII. Lib. II. ante sectionem Lilij porrò silvestris. Si verò contingat Plantarum historiam rursus cudi, peculiare Caput illi dari poterit.

ELEGANS est hoc Lilij montani genus, quod proximis his annis demum observatum, nec à quopiam hæctenus, quod sciam, descriptum. De hoc enim primùm ad me scribebat, in Plantarum cognitione egregiè versatus Ioannes Robinus Serenissimi Regis Galliarum atque Christianissimi Simplificista, ut vulgo appellant, Lutetiæ Parisiorum habitans, bulbos ejus se habere significans anno M. D. XCVIII. mense Februario, unum ex illis se missurum pollicitus, quem insequente Novembri accipiebam, sed valde corruptum, quia pyxidulæ terrâ plenæ fuerat inclusus, cujus attritu ex gestatione squamæ plurimùm afflictæ: terræ tamen creditus, comprehendit, & sequente anno caulem cubitalem protulit, nullum florem, rigidissima deinde quæ subsequuta hiems prorsus corruptit, ut & selectissimas plerasque alias plantas. Scribebat verò, florem habere ex aureo flavescens, folijs instar Lilij montani, aut Byzantini miniati reflexis, distinctum maculis nigris, ut sunt Lilij montani, sive Marragonis Matthioli flores. Ceterùm illam ipsam plantam esse censebam, de qua Nobilis vir Ioannes Boifot ad me scribebat ejusdem anni mense Augusto, his verbis. Superioribus diebus, meus vicinus accepit à N. Bidaut, nepote Ioannis Bidaut canonici Insulani, Lilij montani picturam, cujus exemplar ad te mitto. Is ante septennium, vel circiter, in montanis Pompeiopoli proximis, regno Navarræ, semina cujusdam Lilij montani istic reperti collegerat, dum radicem, quæ nimis altè demersa, aut nimis tenaciter hærens, commodo instrumento destitutus, eruere nequiret ob temporis angustiam, quia ejus comites jam longius processerant, quos assequi cupiebat: ea semina patruo mittebat, qui plantarum culturâ valde delectabatur, quæ partim ipse serebat, partim alijs communicabat, inter quos fuit Medicus Insulanus, cui anno M. D. XCVIII. binæ plantæ illo semine natæ flores tulerunt, nonnihil (ut me monebat Iacobus Plateau, qui eas florentes viderat) differentes: natæ etiam binæ Canonico, sed quæ nondum flores tulerant. Boifoto etiam semina miserat, cui unica planta nata, sed ab ipso neglecta, donec picturam videret: tum demum requisitam plantam invenit. Habebat autem, ipso afferente, radicem Lilio albo similem, aut, si quid flavi admixtum, modicum id erat: certè quam accipiebam, alba erat, si alius color admixtus fuerit, corruptus is erat ex attritu. Sed & alij bulbi quos postea mittebat amicus, albis squamis erant præditi.

Ceterùm pictura quam Boifotus mittebat, angustiora folia habebat, quàm Liliu By-

*Lilij montani
flavo flore
historia.*

zantinum miniatum, quod etiam assererat Bidautius, incondito ordine (ut sequente anno in meâ plantâ observabam) per caulem sparsa, & (quod ille omittebat) dilutiore viredine prædita atque parte supina magis splendens, quàm in Lilio miniato aut vulgari cruento: in cujus summo, bini inter folia nati flores, longo pediculo subnixi, sex folijs reflexis constantes, instar florum Lilij Byzantini miniati, colore flavo, nigris punctis circa umbilicum distincti: è quo sex stamina miniatis apicibus prædita prodibant, inter quæ media clava virescens surgebat, siue, ut Nicander Georgicorum secundo apud Athenæum libro XV. appellat, turpe armamentum rudentis asini. An autem, adultæ plantæ plures flores proferant, ignoro: sed tempus nos docebit.

CERTE eaquam illo ipso anno Robinus donabat nobilissimo viro Philippo Marnixio Sancti-Aldegondio (ex qua adpositam iconem exprimi curabam) quatuor flores tulit summo caule, ut Lilium Byzantinum miniatum, ab eodem exortu nascentes, colore flavo dilutiore, & quasi pallente, circa umbilicum nigricantibus maculis distincto, & sex stamina apicibus miniatis donata, habentes. Florebat extremo Maio; sed nullum semen ferebat.

QUUM porro hæc de Lilio montano flavum florem gerente commentatus essem, mittebat ad me Burdegalâ eruditissimus vir Ioachimus Venerius, quatuor istius Lilij crassos bulbos, monebatque duorum generum esse, alterum enim altero magis præcoces flores proferre: addebat insuper se aliud adhuc genus observasse, cujus flores nullis punctis internè distincti, sed omnino flavi essent, illiusque unicum bulbum se duntaxat habere. Ipso autem teste, nascitur Lilium istud de quo agimus, in *Cageire en barechs* nuncupatis locis, atque Pyrenæorum montium alijs, unde ipse retulerat, cum quibusdam alijs elegantibus plantis, quæ in illis montibus sponte proveniunt. Plures deinde hujus Lilij bulbos ab ipso superiore Martio accipiebam, quos amicis communicabam.

CETERVM quatuor illi priores bulbi hoc anno sexcentesimo supra millesimum flores tulerunt, non, ut adscriptum erat, alij præcocius alijs, sed omnes eadem hebdomada, bini ternos, tertius quinos, quartus septenos: qui ternos, extimo caule & eodem exortu natos: qui plures, paulo infra summum caulis fastigium, in alabinos habuerunt. Erant porro omnes flores (quum primum aperiabantur) coloris ex viridi pallentis, deinde pallidi, tandem flavi, sex folijs constantes sursum reflexis & convolutis, instar florum Lilij Byzantini miniati & montani, à medio ad umbilicum internè punctis seu maculis ex atro pupureis distinctis, sex staminibus virescentibus, miniato apice præditis cum pistillo triangulari crassiusculo ex umbilico prodeuntibus, quo pistillo nonnullos flores carere animadvertēbam, etiam in eadem plantâ quâ alijs: odor medius inter gravem & suavem, qualis ferè in Sambuci & quorundam Iridum floribus. Caules flores sustinentes, bicubitales aut ampliores fuerunt, rotundi, virides, quos incondito ordine plurima ambiebant folia, longa, angusta, viridia, mollia, trinervia, oris albicantibus, & veluti lanugine quadam obsitis: radix crassa multis squamis prædita, instar radicis Lilij albi. Flores produxit dumtaxat (ut hic annus serotinus) Iunio, maturius tamen Byzantino & montano.

FRITILLARIA PYRENÆA. ad Cap. xi. Lib. ii. Plant. Historiæ, ante sectionem, QUI ad me primum genus.

MITTEBAT idem Venerius cum Lilij montani flavo flore bulbis, paucos etiam Fritillariæ cujusdam è Pyrenæis montibus erutos, è cujus floribus quos in sequente anno pro-

L. pompiliinum, L. S. Pl. Cuy. 120
Lilium pyrenaicum, Span. Spr. Hist. Rich. 2. 289

F. pyrenæa L. 436

no proferebat, diversam esse observabam ab ijs quas cap. xi. lib. ii. Hist. Plant. exhibui.

BVLBVM quidem habebat Fritillariæ illo cap. descriptæ formâ similem, minorem tamen, ex quo prodibat pedalis cauliculus, gracilis, viridis, senis aut septenis folijs septus ex viridi cineraceis, qualia ferè sunt in alijs fritillarijs, in cujus summo fastigio nascebatur flos, aliarum Fritilliarum flore minor, sex folijs constans, quæ extimas oras nonnihil reflexas habebant, ut parvi tintinnabuli formam exprimeret, quorum terna exteriora, internis erant angustiora, omnia obsoleti foris coloris, circa oras tamen (præsertim interiora) venis quibusdam flavescentibus distincta, internè verò ex viridi flavescentis & splendentis: à medijs porrò folijs ad ipsos usque ungues (qui similem colorem habebant) plurimis maculis saturatè purpurascens tesselatim dispositis notata: ex umbilico prodibant sex brevissima stamina longis apicibus pallidis prædita, trifulco stilo è medio illorum procedente: odor ejus gravis, quasi phalli odorem referens, & proximè ad eum, qui in spatula foetida percipitur, accedens.

Florebat Maio cum Fritillaria serotina: nullum semen tulit, aliundè tamen accipiebam, prorsus simile Fritillariæ vulgaris semini, à quo natæ quinque aut sex plantulæ, quæ, ubi adoleverint, an matri similes flores dabunt, aut ab illis variantes, tempus nos (si vivemus) docebit: sin minus, alios, ad quos eæ plantæ pervenient.

NARCISSVS JUNCIFOLIVS MINOR. ad Cap. xii. Lib. ii. Hist. Plant.

EODEM tempore, ab illo ipso accipiebam Narcissi juncifolij alterius generis binos bulbos, qui minor, ad aliorum differentiam vocari poterit.

PRODUCERAT autem is Narcissus, ex bulbo aliorum Narcissorum junceo folio bulbis formâ non dissimili, valde tamen pusillo, quinque aut sex folia, angusta quidem illa & juncea, aliquantulum tamen planiora, dodrantem aut pedem longa, nonnihil procumbentia, viridia: inter quæ prodibat unus aut alter cauliculus, gracilis, nudus, viridis, pedalis longitudinis, summo fastigio gestans folliculum membranaceum instar aliorum Narcissorum, è quo exiliebât unus aut alter flos longo pediculo innixus, formâ juncifolij vulgaris floribus similis, sed paullò minor, sex folijs pallidioribus constans, cum medio calice flavo, majore aliquantulum & magis patente, quàm in vulgaris Narcissi juncifolij flore, è cujus umbilico pallidula brevique stamina emergebant, medio stilo prominente: odoratus quidem est flos, paullo tamen gravior est ejus odor quàm vulgaris juncifolij. Florebat Aprili.

Sponte nasci in illa Galliæ parte scribebat, quæ vulgo *Rovergue* nuncupatur.

HYACINTHVS MAVRITANICVS. ad Cap. xxvi. Lib. ii. Hist. Plant. calcem.

Sin hanc Historiam denuo cudi continget, peculiari capite donari poterit.

EX eâ Mauritaniam parte in qua *Feza* & *Marocco* urbes sitæ, initio anni nonagesimi noni supra millesimum & quingentesimum, cum alijs bulbaceis plantis adferebatur Hyacinthi genus exoticum, illi non valde dissimile, quod in Hispaniâ natum, xxvi. cap. lib. ii. meæ Plantarum descriptum est, quum folijs, tum floribus: omnia tamen in hoc paulò majora. Nam hujus folia Hyacinthinis, aut Ornithogali Arabici legitimi folijs satis respondebant: & inter illa prodibat caulis pedalis longitudinis aut amplior, crassior quàm in Hispanico, firmus, impensè viridis, vicenos interdum etiam plures flores sustinens sex folijs constantes, quorum externa tria nonnihil explicantur, internâ quodammodo coeunt, & tubi cujusdam formam exprimunt, extremitate tamen aliquantulum reflexâ, veluti in Hispanico jam dicto, coloris autem magis obsoleti & fusci: de semine nihil pronunciare possum, quia nullum tulit: radix bulbacea, alba, Hispanici radici non dissimilis, paullo tamen major, & ad Ornithogali Arabici legitimi radicem valde accedens.

Flores dabat Maio insequente: plantas verò omnes corrumperebat cum multis alijs singularibus, asperrima quæ subsequerebatur hiems.

Hunc cum alijs, ut dixi, bulbis, è Mauritania acceptum, honestissimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer cives Medioburgenses in Walachriâ, amicis communicabant.

INTER reliquos porrò bulbos, fuerunt Narcissi, quorum flores jam præterierant, & Sisyriuchij majoris genus, quod mihi flores protulit, Sisyriuchio majori quod in Lusitaniâ observabam, formâ prorsus similes, non tamen cæruleos, ut illius, sed purpurei dilutioris coloris, valde etiam fugaces & ephemeros, quorum terna majora folia inflexa & terram spectantia, albâ maculâ erant insignita.

ORNITHOGALVM MAXIMVM. ad cap. xxxiii. lib. ii. Hist. Plant. ante sect. ALTERVM.

TAMET SI cap. xxxiii. Lib. ii. meæ Plantarum Historiæ scripserim, Ornithogalum illud, quod C. V. Dodonæus Asphodelum Galeni appellat, omnium maximum esse: nunc tamen sententiam muto. Nam postea aliud genus mihi conspectum est illo longè majus, cujus historiam in hac Appendice Lectori proponendam censeo.

MULTA id incunte vere ab radice producit folia, longa, dilutius vi rentia, latioraque, quam

quàm Narbonense & Byzantinum, inter quæ prodit sesquicubitalis, & amplior interdum, caulis crassus, viridis, lævis, magnam longamque florum spicam gerēs, ut centenos aut plures in eadem spicâ numerare meminerim, sex folijs constantes, nivei prorsus candoris, & nullo nervo viridi, ut aliorum flores, insignitos, qui interdiu explicantur, sexque stamina brevialia & latiuscula, alba, flavis apicibus prædita, capitulumque trigonum cingentia & umbilicum occupantia ostendunt, noctu verò contrahuntur, aliorum instar: floribus excussis, succedunt trigona capita, semen rotundum, nigrum continentia: radix bulbosa, crassa, candida, è latâ sede multas fibras emittens.

Tempus.

Floret cum alijs majoribus Maio, interdum etiam Junio, pro anni præcocioris aut magis serotini ratione.

EVM bulbum accipiebâ Ornithogali Arabici Liliij Alexandrini appellatione insignitum: quemadmodum etiam Byzantinū eadem appellatione non semel ex Italia ad me missum.

ORNITHOGALVM MINVS è Pyrenæis.

ad idem Cap. xxxiii. Lib. ii. ante sectionem SEPTIMUM.

Ornithogaliū
minuū è Py-
renæis.

BINOS etiam à Venerio exiguos bulbos in Pyrenæis erutos accipiebâ Hyacinthi stellati albicantibus floribus appellatione insignitos, quorum flores quum hoc anno M. DC. conspicerē, non Hyacinthi, sed Ornithogali parvi esse deprehendebam: etenim & similia folia, & flores nō dissimiles Ornithogali minoris sexto loco descripti cap. xxxiii. lib. ii. meæ Plant. Hist. folijs & floribus habuerunt: in eo dūtaxat differre mihi videbantur, quod istius flores paullo majores apparerent, sex etiam folijs constantes, ut illius, quorum singula foris nervo, seu venâ subcæruleâ secūdum longitudinem per medium essent distincta, & sex staminulorum apices in hoc furvi, qui in illo violacei. Florebat Maio.

ASPHODELVS MINIMVS.

ad Cap. xxxix. Lib. ii. Plant. Hist. ante sectionem GRÆCIS ἀσφόδελος.

NOVVM porrò Asphodeli genus, & à nemine descriptū, semine natum sibi esse scribebat Iacobus Plateau, à quo iconem ipsius manu delineatā XXI. Julij hoc anno M. DC. accipiebam cum aliquot notis, quarum adminiculo hanc historiam concinnabam.

Asphodelus minimus.

Asphodelus
minimus.

MINOR est Tertio jam descripto, & ab eo plurimum differt: nam grādulosas radices habet instar Secundi generis, licet minores, è quarum capite prodeunt quina aut sena folia valde angusta, & longiuscula, inter quæ assurgit cauliculus rotundus dodrantē aut pedem altus, singularis, nec ullis ramis præditus, in quo spicæ in modum nascuntur multi flores albi, sex folijs constantes, quorum singula internè & externè venâ quadam secundum longitudinem sunt notata, perinde ac Tertij præcedentis flores.

Julij initio flores proferre incipere scribebat, quum reliqua genera suos abjecerunt, propterea magis illis serotinum censendum: hieme folia amittere, & nova denuo acquirere circa Aprilis initium.

COLCHICVM ποικιλανθές alterum.
ad Cap. xl. Lib. ii. Hist. Plant. ante
sect. QVARTVM genus.

ALIVD Colchici versicolore flore genus accipiebam ab honesto viro Theodoro Coornhart anno M. D. XCIX. quod bulbo, folijs, cum vulgari prorsus conveniebat, & perinde altè assurgebat, flores proferens vulgaris floribus formâ quidē similes, sed diverso colore, ex albo videlicet & purpurascente vario, dissimili tamen à præcedente, quia in hoc colores magis permixti, & purpurascens dilutior: binos vel ternos tulit flores, quibus

successerunt longa, crassa, & trigona capita, vulgaris capitibus non dissimilia, semen etiam simile continentia. Florebat cum vulgari, paullo maturius præcedente.

Eodem

Tempus.

Colchicum
ποικιλανθές
alterum.

Eodem capite, ad finem sectionis PAVCOS porrò Colchici.

EX illis tamen ipsis, binos habui bulbos, quorum singuli quaternos aut quinos flores protulerunt anno M. D. XCVIII. & eum insequente, non adeò altè assurgentes ut in vulgari, sed breviores, quorumque folia luci opposita, tessellatim distincta apparebant, perinde ferè ac in dilutiore Fritillariæ flore: semen etiam abundè præbet id genus, sed in minoribus brevioribusque capitibus quàm vulgare.

Eodem etiam capite, ad finem sectionis, ALIUD porrò elegans.

Hujus autem Colchici plenos flores anno M. D. XCIX. observabam esse versicolores, & folia habere similibus coloribus distincta, quibus Colchici versicoloris alterius flores distincti sunt, hoc est, ex albo & dilutius purpurascente mixtos.

CROCVM VERNVM capillari folio.
ad Cap. XLII. Lib. II. Plant. Hist. ante sect. NONVLLI.

MITTEBAT præterea idem Venerius Croci verno tempore florentis genus capillari folio, quod Burdegalensi agro locis desertis nasci scribebat, & duorum generum inveniri: unum, purpurascente flore: alterum (quod rarius) albo.

Id autem exiguam radicem habebat, bulbosam, duro spadiceo cortice tectam, instar illius quod in Hispaniâ observabam ad Anam flumen, vel ejus, quod Casabonus mittebat: è qua insequente anno bina aut terna prodibant angustissima & quasi capillaria folia viridia, surrecta, inter quæ pediculus verius quàm cauliculus uncialis longitudinis aut paulò major, ab unâ parte planus, sustinens semuncialis magnitudinis florem sex foliolis constantem, quorum terna exteriora paulò longiora, erant, & purpurei coloris, tribus venis saturatoribus secundum longitudinem exterius distincta, tria interna breviora & dilutiore colore prædita, omnia autem internè dilutè purpurascabant, & ungues habebant pallidos, ternis venis distinctos, prodeuntibus ex umbilico tribus staminulis brevibus, longo apice flavo præditis, & medio stilo extremâ parte diviso.

Croc. vern.
capillari fo-
lio historin.

Florem proferebat initio Maij, qui sole splendente aperiebatur, sub noctem autem claudebatur, & paucos dies durabat, nullius, aut pertenuis odoris.

Tempus.

STACHYS SPINOSA. ad calcem Cap. XX. Lib. IIII. nisi quis peculiare caput illi tribuendum existimet, quod statim post caput de *Marrubio* collocandum esset.

QUANQUAM hujus plantæ descriptionē in Epistolis C. V. Honorij Belli Lector inveniet: quia tamē Jacobus Plateau ejus iconem cū aliquot notis (nam & ipsi nata erat, & mihi non inspectâ existimabat) misit, eam denuo, cū icone in tabellâ expressâ, hinc subjicimus.

Stachys spinosa.

PRIMO quo hæc planta mihi nata fuit anno, ad Stachydem à C. V. Matthiolo propositam valde accedere videbatur: etenim folia illi non dissimilia habebat, oblongiuscula videlicet, incanâ lanugine tecta, nullo autem grato odore prædita: secundo anno cauliculi excredebant in cubitalem pænè altitudinem, & in plures ramulos dividebantur, in molles qualdam spinas desinentes, ad quorum exortus bina ex adverso semper nascebantur folia, prioribus minora & angustiora: flores rari per ramulos sparsi nascebantur, floribus Teucrij Baticij non valde dissimiles, minores tamē, qui valde caduci, nullum semē tulerunt: radix lignosa & dura. Semine porrò ab Honorio Bello è Cretâ misso, *Gaidertymo*, hoc est, asinini thymi appellatione nata hæc planta, priore anno tota hieme virens in horto permansit, eo loco ubi sata fuerat, vitreo vase tecta: altero anno, famuli negligentia, qui, ut præceperam, hieme non texerat, periit. Ejus qui, plantæ apud se etiam Cretico semine natæ, iconem ad me mittebat, opinione (cui etiam mea accedit) non incommodè Stachys spinosa dici poterit, quo nomine etiam illam exhibemus, donec aliud magis aptum occurrat.

Stachydis
spinosa hist.

Gaidertymo.

PISTOLOCHIA altera semper virens.
ad Cap. XLVII. Lib. IIII. ante sectionem
NOVVM autem &c.

CRETICO semine natum est hoc Aristolochiæ genus Jacobo Plateau, cujus in hac
Planta-

Aristolochia simplicifolia
 H. Cap. 432
 L. 4. 1373

Plantarum historia frequens mentio. Is autem anno sexcentesimo supra millesimum à nato Christo, illius aliquot ramulos cum eicone ipsius manu delineata. additis quibusdam notis ad me mittebat.

Pistorochia altera.

Multa porrò è summo radicum capite proferre scribebat tenuia sarmēta, pedem aut plus vel minus longa, angulosa, striata, ramosa, lenta, fractu contumacia, humi sparsa, & ex atro virentia, in quibus incondito ordine nascūtur folia nervosa, superiori similia, magis tamen mucronata & ad smilacis asperæ foliorum formam quodāmodo accedentia, minora, atraq; & immarcessibili viriditate prædita, oblongis pediculis nitentia, è quorum sinu nascuntur longi caviq; flores, Aristolochiæ longæ floribus formâ similes, saturâ tamen rubedine foris magis distincti, internè verò aliquantulum flavescentes, oblongisq; pediculis inhæretes: his succedit fructus Aristolochiæ longæ fructui non dissimilis, sed minor: numerosas autem hoc genus habet radices instar præcedentis, vel smilacis asperæ, verum graciliores, & fibris quibusdam tenuibus donatas, odoratas. Flores proferre monebat Iulio & Augusto.

HIERACIVM PARVVM, CRETICVM. ad finem Cap. xxxvii. Lib. v.

Hieracij parvi historia.

SEMI NE natum etiam est Iacobo Plateau istud Hieracij genus, cujus iconem vivis coloribus depictam Tornaco ad me mittebat qualem tabulâ subjectâ proponimus. ELEGANS autem est plantula, cujus sena aut plura folia summâ tellure diffunduntur, quâ parte radici adhærent, angustiora, extremâ parte latiora, per ambitum incisa, medio nervo purpurascente: inter quæ nascuntur bini aut terni cauliculi, circiter pedem alti, enodes, præterquam supremâ ferè parte, ubi in binos ramulos dividuntur, subnascuntibus parvis foliolis valde incis: flores in extremis fastigijs nascuntur satis grandes pro plantæ proportionem, ex multis foliolis sibi invicem incumbentibus constantes, superna parte prorsus albis, subtus carnei (si ita appellare licet) coloris: radix est singularis, oblongiuscula, supernè crassior, deinde paulatim ad infimum vsque gracilescens, aliquot lateralibus fibris donata, instar radicis cichorij silvestris.

FINIS APPENDICIS.

FVNGO.

FVNGORVM

IN PANNONIIS OBSERVATORVM

BREVIS HISTORIA;

A

CAROLO CLVSIO ATREBATE

CONSCRIPTA.

ILLVSTRI HEROI
IOANNI VINCENTIO PINELLO, &c.
CAROLVS CLVSIVS ATREBAS.

MEMINI, Illustris Heros, ante annum me ad te scribere, occupatum esse in concinnando de Fungis Commentariolo (abs te verò monitum, Clarissimum virum Vlysem Aldrovandum in eodem argumēto versari) respondere, de ijs duntaxat agere instituisse, quos in Pannoniâ vario tempore observassem, qui, licet alijs etiam in Provincijs sint communes, fieri tamen posse, ut quædam notæ mihi perspectæ fuerint, ab alijs forsitan minimè animadvertæ. Et sanè nunquam existimassem tot tamque varia genera in unâ Pannoniâ reperiri, aut illa in adeò diversas species distingui potuisse.

DVM verò istic versabar, summa mea cura fuit, ut in illis observandis, viros mihi adjungerem, in eorum dignotione industrios & adprime exercitatos, qui monerēt, quales innoxij, quales perniciosi essent: nam, nisi valde exercitatis, difficile est Fungos dignoscere, cum plerique inter lethales reperiantur esculentis persimiles.

SINGVLORVM itaque, cum edulium, tum perniciosorum, quæ observabã genera, nativis coloribus à peritò pictore exprimi curabam, sumptus faciente Illustri Heroe Balthasare de Batthyan, hæreditario Dapiferorum Regni Vngariæ Præfecto, qui me unicè amabat.

CETERVM omnium brevem historiam concinnavi, eamque in duo summa capita distribuendam censui: Primo quidem esculentos fungos descripturus, eosque in varia genera, & illa rursus interdum in suas species distributurus, addito etiam apparandi & condiendi (prout intellexi) modo: Altero autem, perniciosos & lethales, eorumque varia genera & species.

HUNC porrò libellum, Illustris Heros, tibi nuncupare, meaque erga te observantiæ publicum testimonium esse volui, certo mihi persuadens, minimè ingratum tibi futurum. Deum autem Opt. Max. oro, ut te quàm diutissimè servet incolumem. Lugduni in Batavis VII. Cal. Maij M. D. IIC.

FVNGORVM

IN PANNONIIS OBSERVATORVM

BREVIS HISTORIA,

à Carolo Clusio conscripta.

FVNGORVM, cum Vienna Austria viverem, multa & varia meis in Pannonias peregrinationibus observabam genera, quorum magnam partem, cum in vicinis, tum alijs Provincijs etiam crescere non dubito: sed quia istic diligentius (subinde in prata, caduas silvas, nemora, montanaque & aperta loca excurrans, cum ijs qui noxios & perniciosos ab esculentis discernere norant) observare potui, non inutilem operam me sumpturum existimavi, si eorum brevem historiam pertexerem

ILLAM porrò in bina summa capita dividendam esse judicavi: ut scilicet Primo de ijs fungis agam, qui edules & minimè perniciosi estimantur: quanquam (ut ait Plinius) quæ voluptas tanta ancipit is cibi? Altero autem eos percurram, quibus nemo vesci solet: sed perniciosi sunt & lethales.

Fungorum in
bina capita
distributio.

FVNGI ESCULENTI

CAP. I.

ESCULENTORVM Fungorum, quos primo hoc capite describere institui, varia sunt genera, atque singulorum diversæ etiam interdum species. Singulorum autem generum historiam pro temporis, quo nascuntur, ordine, tradendam existimavi, atque etiam singula genera, in suas species (si quas habebunt) distribuenda.

Fungi esculenti.

PRIMUM GENVS.

APRILI crescit genus illud, quod apud Vngaros, atque per universam Germaniam adeò in delitiis est, ut filo trajectum & in corallas compositum è clavo suspendant, & adservent, ut etiam media hieme eo vesci possint. Vocatur autem ab Vngaris Szemerchyek, à Germanis Maurachen: Cujus quatuor observantur species, colore & magnitudine inter se differentes.

Primi esculenti.
fung. gen. varia species.
Szemerchyek, Szemerchyek.

Prima enim, pollicis extremum articulum magnitudine rarè superat, valde rugosa, & quasi favi instar in cellulas distinctâ membranaceâ cute, coloris albicantis quasi fuligine infecti, præsertim illius venæ rugosæ & prominentes, pediculo, quo nititur, cavo, ut & totum fungi corpus.

Maurachyek
i.

*Alter*a, priorem magnitudine non multum superans, aliquantulum contractior est, & pyri in clybano cocti instar rugosa, vel potiùs tuber aut radicem Aristolochiæ rotundæ vetustate contractam & multis rugis præditam, valde mentitur, coloris ex rufo fusci: cujus rei causa Germani Braun maurachen cognominant.

ii.

Tertia, Primæ formâ non dissimilis, sed duplo amplior, orbicularis plerumque, præter pediculum quo sustinetur: interdum autem in trium unciarum longitudinem, æqualémque aut amplio rem crassitudinem excrescit, ejusdem cum Prima coloris, nec minus quàm illa rugosa, & veluti in cellulas distincta, internè etiam cava: Germanis Stock maurachen dicitur.

Braun
Maurachyek
iii.

Quarta recens natæ figura, quodammodo ad Tertiam, quæ orbicularis est, accedit, sed rugis magis turbatis & compressis, ut in Secundâ, color etiam magis candicans, & pediculus longior. Paulò adultior verd, in longitudinem excrescit metæ instar, aut pilei sive petasii Germanici longioris qui limbo caret, cujusque apud eos usus duntaxat hieme, foris etiam rugosa, & in cellulas distincta, quæ colorem pallecentem veluti fuligine quadam infe-

Stock
maurachen.

iiii.

1. Genus esculentorum Fungorū 3. species.

Dolmaurachen.
Natales.

Fungus spongius.

Morilles.

Spongiola.

Parandirasio.

Alterū genus fung. esculēt.

Tertiū genus fung. esculēt.
Szent György gamba.
S. György schwämmen.

Natales

Parandirasio.

fectum habet: internâ autem parte cava & hiante: Germani illâ Dolmaurachen nominât. Nascitur autem Prima species apud Vngaros plerumque sub abietibus, in dumetis, atque pratis, sed in his Altera præsertim: Tertia verò & Quarta sub quercubus, magna ex parte.

Videtur porrò hic fungus is esse, què Dalechâpius spongiosum cognominat, in asperis & saxosis nascentem, sæpe tamen ad Castanearū radices, colore fulvo, corpore spongioso, figurâ in metam desinente, suavissimi gustus: quam ob rem in delicijs haberi varijs modis præparatum, ut hominum palatū varijs condimentis oblectatur. Gallos vocare Morilles, inde fortasse, quòd ad mori fructus figuram nonnihil accedat. Et quem Baptista porta, à Neapolitanis Spongiolas appellari scribit.

Ceterum Maurachen recentes solent Vngari assare supra craticulam, vel ex oleo decoquere: sed etiam resiccati torreri possunt, prius tamen macerati: qui verò elixis velci mavult, macerati non oportet.

GENVS II.

V LTRA Balatonem lacum Vngariæ, in parva insula cui nomē Fanot, Simidiensis Comitatu, Aprili etiam mense nasci intellegebam Fungi genus delicatissimi saporis, cuius nomen indicare nemo poterat: sed illi similis esse ferebatur, qui inter perniciosos & lethales Decimum sextum genus est, & ab Vngaris Kygio gomba, à Germanis Matter schwammen dicitur: pyramidali tamen do-drantaliq; apice & angusto hunc fungū esse.

GENVS III.

T E R T I I generis, quod Vngari Szent György gambaia, Germani Sant György schwammen appellant, quia circa diē D. Georgio sacrum (qui in vicesimum tertium Aprilis incidit) invenitur, unicam observabam speciem.

Parva autem illa est, duarum unciarū amplitudinem vix æquans, orbiculari ferè formâ, supernè quidem aliquantulum extuberante, & quodâ modo pulvinatâ: infernè verò concameratâ, & quibusdam veluti venis distincta, pediculo crasso, brevique; coloris exalbidi, cui flavi quidpiam admistum sit.

Crescit in siccioribus atque pascuis pratis: & fortasse is erit fungus, quem Horatius satyra quarta lib. 11. Sermonum, optimum pronunciat his verbis,

pratensibus optima fungus
Natura est: alijs malè creditur.

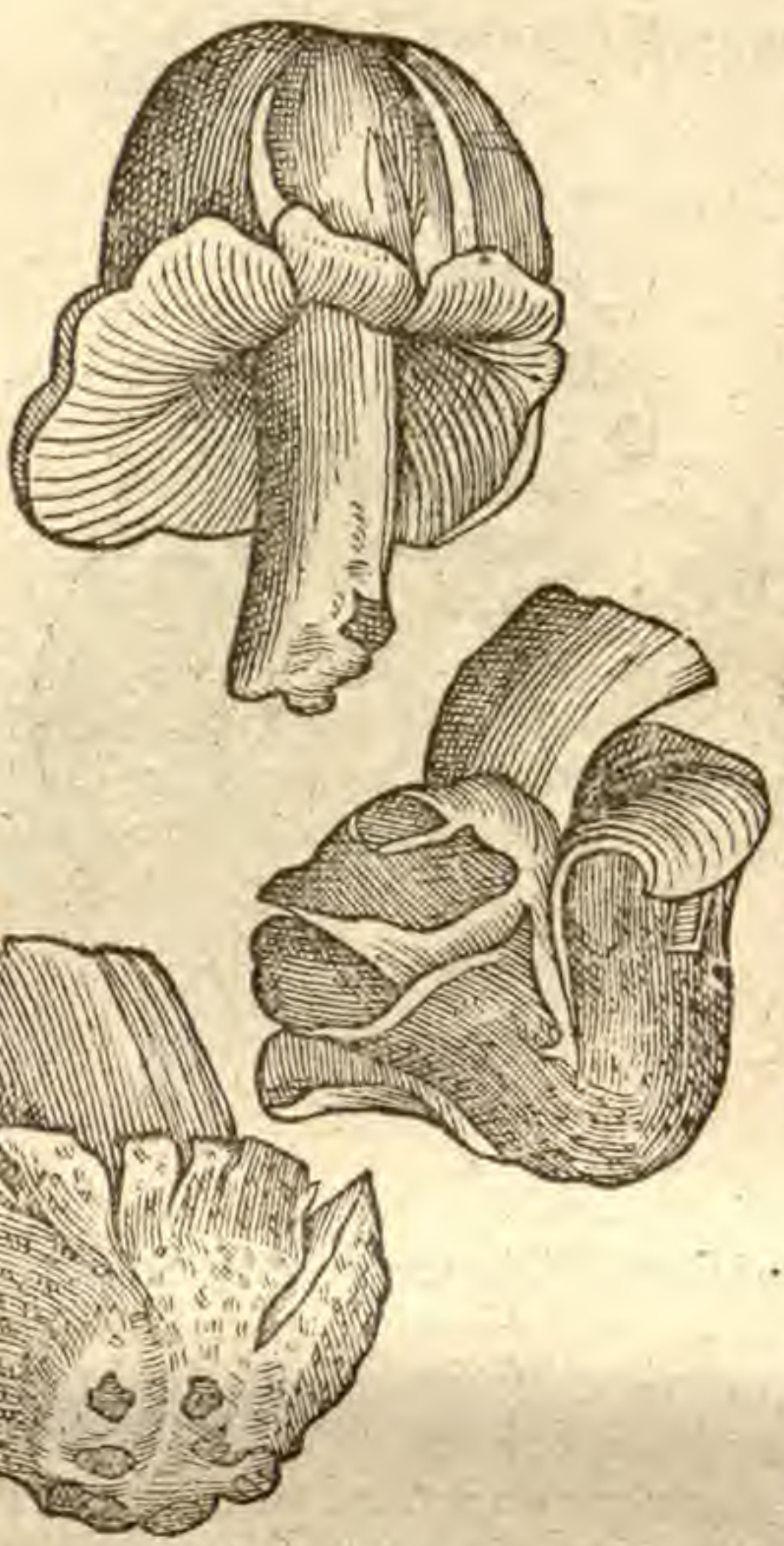
Est verò Tertium hoc genus, aliorum fungorum modo præparandus, qui repurgati, ut plurimum elixari solent, & in frustra conciper prunas coquuntur: aut cum larido iniicitur jusculum ex lactis cremore paratum, quod Germani Miltkraum appellant.

QUARTI generis, Vngaris Szilwa alya dicti, quia sub pruni arboribus nascitur (Germanicum nomen nullum novi) plures etiam sunt species. Nam aut parvæ sunt, aut mediocres, aut majores.

IIII. Genus
esculent. fung.
Szilwa
alya.

IIII. Generis esculent. Fungor. 3. species.

Prima, uncialis dumtaxat est magnitudinis, aut paulò amplior, crasso subnixa pediculo, infernâ parte convexa, & quasi fornicata, sulcis vel strijs quibusdam apparentibus notata: supernâ autè in mucronem quodammodo vel meram fastigiata, coloris albican-
tis fusco tincti.

Media species paulò planior est, quasi in orbem circinata, duarum unciarum, aut majoris amplitudinis, infernâ parte similiter fornicatâ, & strijs quibusdam veluti exarata: color idem qui in superiore.

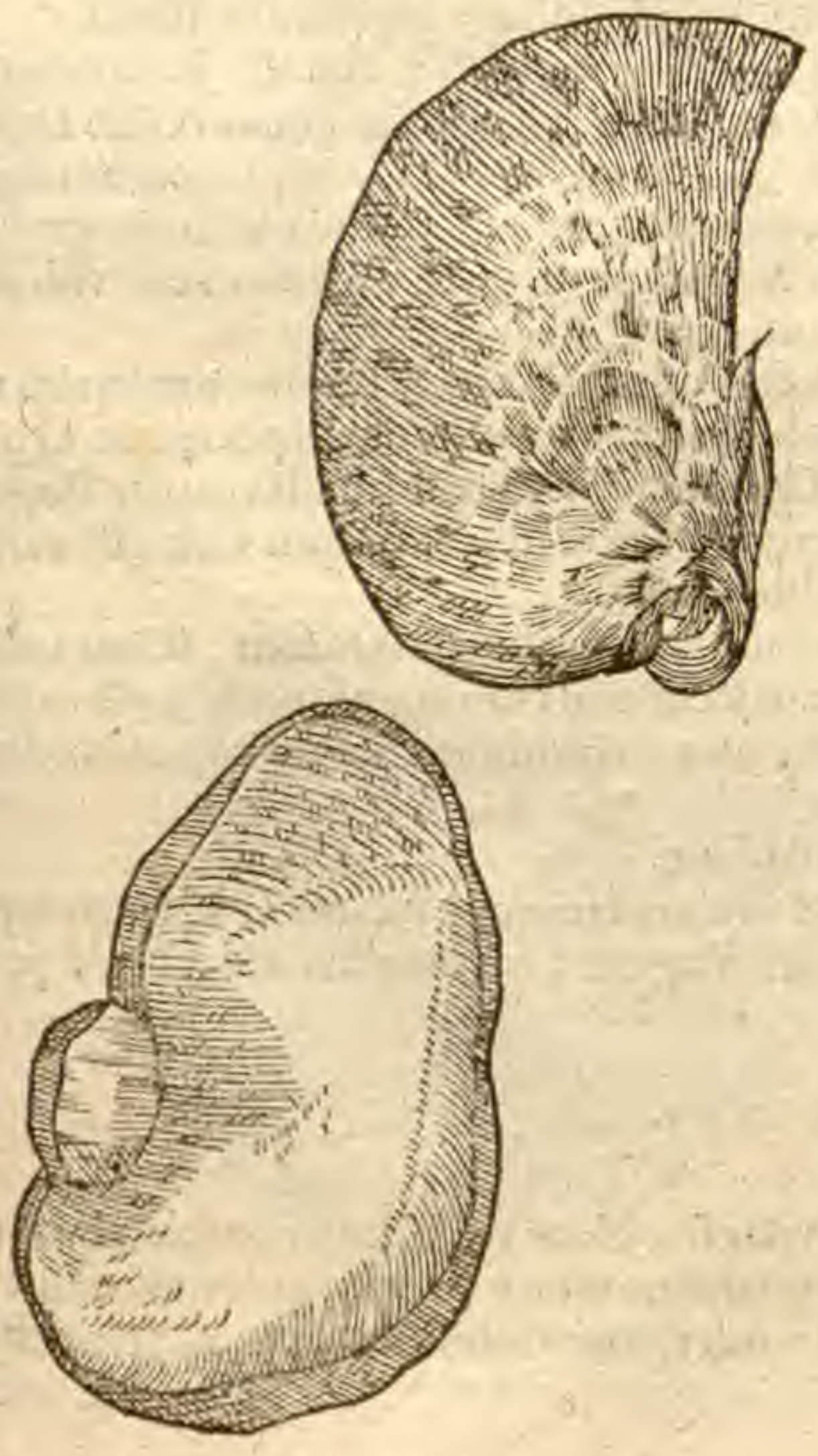
Major, quæ & *Tertia*, formam quidem *Primæ* similem habet; etenim supernâ parte in mucronem fastigiata est, infernâ cava & fornicata: sed ejus magnitudo plerumque est trium unciarum, crassiorèque pediculo nititur: color hujus magnâ ex parte magis fuscus est, & notis quibusdam interdum distinctus: deinde superna pars, ut plurimum lacera & scissa apparet.

GENVS V.

PLURES item habet Quintum genus differentias, sed omnes uno nomine appellatas: ab Vngaris quidem Pestricz, à Germanis verò Pasternitz. Sola porro earum differentia in magnitudine consistit, quandoquidem formâ, materiâ, & colore pænè conveniunt.

V. Genus
esculent. fung.
Pestricz
Pasternitz

V. Generis esculent. Fungor. 1. species.

Prima autem species angulosâ figurâ est, quatuor unciarum amplitudinis, brevi & quasi nullo pediculo, sed eo valde crasso: inferna pars candicante & satis densa materiâ constat: superna veluti spongiosa est, & villis quibusdam obsita, coloris ex rufo fusci.

Alterâ magis orbiculatâ est figurâ, crassiore & paulò longiore pediculo prædita, quinas aut plures uncias lata, totidem longa, infernè & supernè à *Prima* specie non multum differens: materiâ autem, seu corpore, paulo crassiore, & magnitudini respondente.

Tertia longè major est, orbiculata ferè figura, in tres tamen lacinias divisa, ut trifolij frondem quodammodo referre videatur: sex autem aut plures uncias in longitudinem patet, totidem in latitudinem: crassiore etiam ea constat pediculo, unciâque lato, brevi tamen: color idem qui in superioribus, infernè; sed supernè, dilutior illis, & spongiosis quibusdam crassisq; villis sive potius frôdium rudimentis ex fusco pallescentibus prædita.

In Ulmorum, Populique albæ caudicibus dejectis nasci solet, & bis plerumque, etiam ter interdum, in anno provenire.

Peziza fung.

An autem genus illud quod Plinius à Græcis Pezicas dici, & sine radice, sine pediculo nasci afferit?

Parandi ratio.

Ceterum *Pezizicæ* repurgati, eodem modo condiri possunt, quo *Scyphalings* de quo infra Decimo septimo vescorum fungorum genere: sed & elixi conciduntur, atque in lance compositis frustis, laridum accensum instillatur.

GENVS VI.

VI. Genus esculentorum Fungorum.

VI. Genus esculent. fung.

EXIGVA est in Sexto genere diversitas: aut si quæ est in magnitudine differentia, eam ex ætate duntaxat provenire arbitror. Hoc autem peculiare habet istud genus, quod non singulare, sed confertim plures simul plerumque crescunt: nam vel bini, ternive simul fungi conjunctim nascuntur, vel etiam quini, senive, aut plures.

Sunt autem omnes ferè orbicularis formæ, planæ tamen, infernâ parte albi, & striati, supernâ aliquantulum protuberantes, mediâ autem nonnihil depressi, ut umbilicum exprimere quodammodo videantur, colore magis fusco quàm infernâ. Minores, circiter unciam lati sunt, aut paulò ampliores: Medij, binarum unciarum latitudinem adquireunt, vel explent: Maximos, quaternarum etiam unciarum amplitudinem superare existimo.

Szil fater. mevt alya. Buchen Schwämmen.

Omnes verò hæ Vngarico nomine dicuntur *Szil fater mevt alya*, hoc est, ad ulmos nascens fungus: tametsi indifferenter ad ulmi, quercus, cerri, fagi, ostriæ (quam Galli *Hestre*, Germani *Hagenbuchen* appellant) betulæ, populi albæ, & juglandis radices, aut earum dejectarum caudices, crescant: Germani *Buchenschwammen* id est, faginos fungos nominant. Vngari autem eum qui ad Ostriæ radices nascitur, coloréque magis fusco tinctus esse videtur, peculiariter *Gilwa gyertyhan fater mevt* appellant.

Gilwa gyertyhan fater mevt. Natales.

Magna etiam copia nascuntur in truncis resectis supradictarum arborum, præsertim verò ulmi & juglandis, si leviter terrâ, vel etiam solo stramine sepulti & tecti putrescât. Quod valde conionum est cum his quæ Matthiolus Comment. in Dioscorid. lib. 1. cap. de Populo scribit: cujus verba in studiosorum gratiam, hinc adscribere libuit, ne quis vana esse existimet, quæ Vngari de fungi modò descripti natalibus aiunt.

Fungorum educendorum ratio.

Atqui, inquit, præter ea quæ à Galeno de Populi facultatibus scripta sunt, sciant velim rei medicæ studiosi, populum albam, humo tenus sectam ad radicem usque, & aquâ calidâ, in qua fermentum fuerit dissolutum, perfusam, infra quadriduum fungos copiosos edere, elui quoque gratissimos.

Reperitur autem à novo Vere in Autumnum usque.

Parandi ratio.

Simili porrò ratione apparatus hic fungus (ne eam repetere cogar) qua Decimum septimum esculentorum genus Germanis *Scyphalings* Vngaris *Vr gomba* dictum: unde petere licet.

GENVS VII.

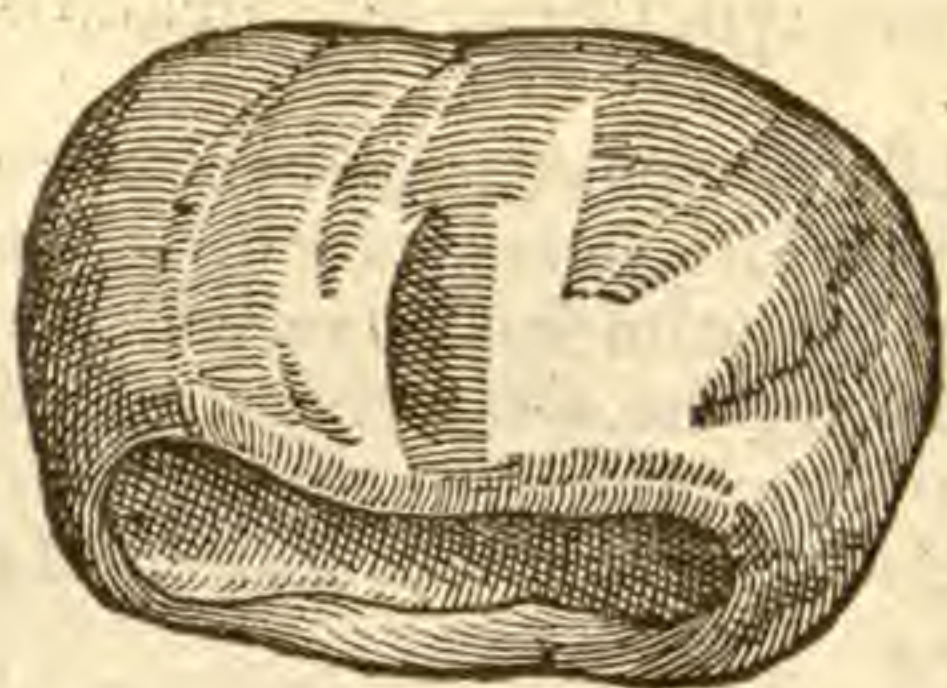
VII. Genus esculent. fung.

SEPTIMI generis forma duplex esse mihi visa est: Nam vel planos conspiciebam supernâ parte nonnihil tumentes, interdum etiam in ambitu laceros, coloris aut albi fusco permixti, vel maculis quibusdam distincti: infernâ nonnihil convexâ, & veluti strijs

sive

vii. Genus esculent. Fungorum.

sive sulcis, à pediculo crassiore in oras usque ductis, exarata, fusci coloris. Aut orbiculari penè figurâ, supernè, immò totâ superficîe, candicantes, ut ovum exalptum exprimere videatur, præsertim adempto pediculo.

Hoc genus Vngari *Chöpörke gomba*, id est, tuberosum fungum, appellant: Germani *Angerling* quoniam in siccioribus pratis, sive pascuis juxta pagos sitis (quæ ipsi *Angern* nominant) proveniat. Ter autem in anno reperitur.

Sed & istud genus non incòmodè forsitan referri possit ad illud Horatij, de quo in Tertio genere.

GENUS VIII.

OCTAVVM genus nõ ineptè in tres species (meâ opinione) quis dividat: quarum Primæ & secundæ discrimen in solâ magnitudine consistit, nonnihil & colore: omnes tamen tres, similis formæ. Vngari, *Keserev gomba*, hoc est, amarum fungû: Germani, *Pfifferling*: Galli, *Champignon* & *Potiron* vocant: tametsi in universum omnia penè Fungorum genera ijs nominibus donent.

Prima ergo species, binas ferè uncias lata est, planæ, sed orbiculatæ figuræ, supernè tamen quodammodo pulvinata, & candicâs, infernè veluti camerata & convexa, strijs quibusdam à crasso pediculo in oras ductis distincta.

Altera, huic prorsus similis, sed amplioris magnitudinis, ut quæ quaternas aut plures uncias æquet, ejusdem cum Primâ figuræ, sed crassiore pediculo subnixa: supernè albâ cute, cui inspersæ aliquot maculæ fuscæ & flavescentes: infernè flavescens aliquantulum, & magis conspicuis strijs à pediculo in extremas oras productis, exarata.

Tertiam speciem Vngari *Vörös Keserev gomba*: Germani eadem de causa *Rode pfifferling* nominant, quia magis rubet præcedentibus: sed & Vngaris *Bik alya* dicitur, quòd sub fagis interdum crescat. Amplior est hæc Secunda specie, & magis circinatæ rotunditatis, longiore gracilioréque subnixa pediculo, & colore supernâ & infernâ parte ex fusco subrubente, non minùs evidentibus & conspicuis strijs, à pediculo in orbem diffusis, inferius distincta, quàm Secunda species.

Omnes autem species, ut plurimum, in cæduis silvis nascuntur, circiter Pentecosten, hoc est, sub extremum Maium, aut Junij initium.

Priores duæ species, palato gratæ esse feruntur, atque ijs plerique vescuntur eodem modo paratis, quo Decimum septimum genus. Tertiam edunt etiam nonnulli, sed perpauci.

viii. Generis esculent Fung. 2. species.

viii. Genus esculent fung.

Keserev gomba. Pfifferling. Champignon. Potiron.

I.

II.

III.

Vörös Keserev gomba. Rode pfifferling. Bikalya.

Natales.

Parandis yatio.

12. Genus
esulēt fung.
Herench.
Kremling.

IN Nonno genere plures etiam observabam differentias, quas ordine describo: sed omnes uno nomine dictas cum apud Vngaros, tum apud Germanos: etenim illi *Herench*, hi *Kremling* sua lingua appellant.

Prior autem species, *Secundo* generi valde absimilis non est: nam circinatae in plano ferè est rotunditatis, unciam aut binas magna, supinâ parte pulvinata & candicans, infernè autem magis est fusca, & evidentioribus strijs donata, quàm *Secundum* genus.

Ad *Quinti* generis *Primam* speciem plurimum accedit *Alter*a species: etenim angulosa est, sed amplior, ut quam uncias quatuor aut plures æquare existimem, supernè etiam albicans, non, ut illa, fusca: infernè verò nō lævis & glabra, instar illius, aut alba, sed crassis strijs ab umbilico, sive pediculo, in oras ductis, insignita.

Tertia magnam affinitatem habet cum *Octavi* generis *Alter*a specie: quia ferè orbiculata est, & æqualis pænè magnitudinis: supernè tamen in albedine magis fusca est: infernè illi non dissimilis, nisi quod ejus striæ crassiores sunt, & pediculus illam sustinens crassior, brevior, atque magis nigricans.

Sola magnitudine ab *Octavi* generis *Tertia* specie differt hujus *Quarta* species. Illa enim amplior est, hæc minor, utraque autem circinatae ferè in plano rotunditatis: illa supernè rubescens, hæc multò magis rufescens, eamque adeò ob causam Vngaris *Vörös Herench*, Germanis *Rotte Kremling* dicta: graciliore illa pediculo subnixa, hæc crassiore & magis albo, ut etiam inferna hujus pars candidior est illâ, & minus evidentibus strijs exarata.

Nascuntur autem omnes eodem, quo *Octavi* generis species, tempore, atque in cædvis, ut plurimum, silvis, quemadmodum & illæ.

GENVS X.

x. Genus
esulēt fung.
Hirschling.

MANIFESTVM est inter utramque *Decimi* generis speciem (binas enim ejus species observabam) discrimen, licet magnitudo ferè sit æqualis. Nomen utriusque apud Germanos *Hirschling*/quasi cervinum dicas. Vngari ut vocent, ignoro.

x. Generis esculentor. Fungor. i. species.

1. Natte
Hirschling.
Schwarze
Hirschling.

Prima species pediculo binas uncias longo, minimum digitum crasso nititur: ipsius verò fungi orbicularis in plano est forma (cujus diameter duarum unciam aut amplioris magnitudinis est) supernè nonnihil extumescens, & veluti sericeis villis obsita, colore puniceo dilutiore, & veluti carneo, oris in infernam partem valde reflexis, quæ ex albo rufescit, & multis strijs, instar aliorum fungorum distincta est. Hanc speciem Germani *Natte Hirschling*/hoc est, hirsutum sive villosum cervinum fungum, quemadmodum *Alter*am sequentem *Schwarze Hirschling*/quod significat nigrum cervinum fungum.

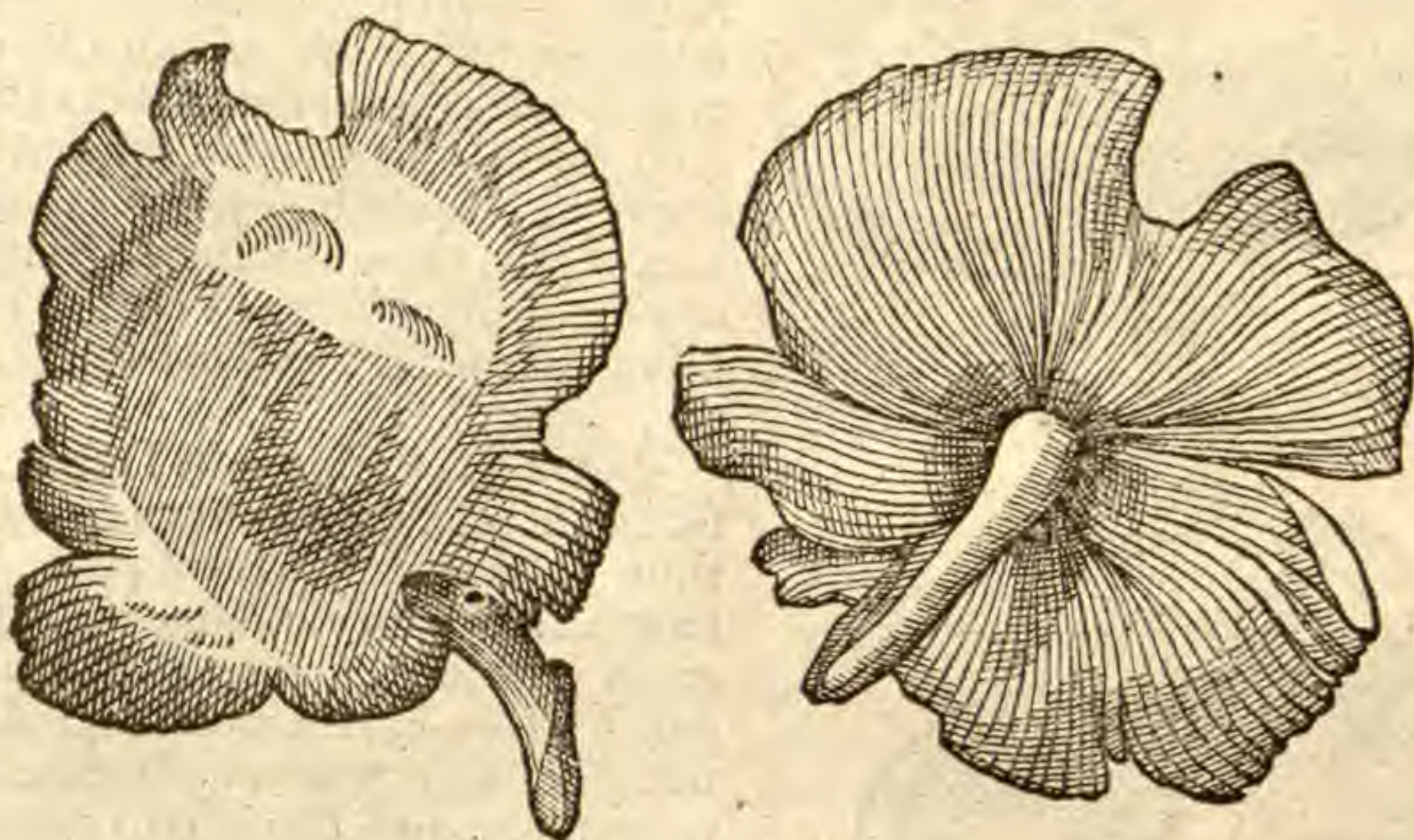
*Alter*a species longiore constat pediculo, ejusdem tamen cum superiore crassitudinis, sed infima hujus pars crassior est & veluti limbo circumvoluta: præterea in hac bini plerumque fungi conjunctim ex eodem pede oriuntur: orbicularis etiam in plano sunt figuræ (præterquam qua parte sese mutuo comprimunt) ejusdem cum superiore magnitudinis, aut paulò amplior, paululum extumescens superiore parte, & glabra, coloris ex rufo fusci, oris non adeò in infernam partem inflexis, quæ non minus frequentibus strijs est prædita, quàm *Prima* species, colore ex pallido nigrescente.

Nascuntur in cædvis silvis, eodem prope modum tempore quo *Nonum* genus.

Natales.

XI. Genus esculentorum Fungorum.

ISDEM locis, atque eodem quo Decimum tempore reperitur Undecimum genus, cuius unicam speciem videre memini: aut, si quæ est differentia, ex fungi ætate duntaxat provenit. Germani *Cypselaw*/ hoc est, caprinum pedem sive ungulam appellant, ab Vngaris *Cypselaw* nullum nomen intelligere potui, nisi illud à Germanis mutuatum.

XI. Genus
esculēt. fung.
Cypselaw

Initio quidem inæquali est figurâ hic fungus, magis tamen ad orbicularem tendente, per oras lacer, duarum unciarum latitudine, supernè subfusci coloris; infernè candicantis, & strijs distincti. Adultior autem, magis orbiculatæ est figuræ, & per oras magis laceræ, quàm recens natus, tum longè amplior, ut cujus diameter sit quatuor unciarum: ejus item color magis fuscus supernè, & albicans infernè, cui fuscedo quædam admixta.

GENVS XII.

PROVENIT etiam in silvis Duodecimum genus, & reperitur circa Pentecosten. Id Germanis *Rehelling* / quasi Capreoli fungus dicitur: Vngaricum nomen mihi ignotum.

XII. Genus
esculēt. fung.
Rehelling

Unicam etiam hujus Fungi speciem observabam, nec formâ, nec magnitudine à Primâ specie Octavi generis valde differentem: sed color diversus, qui supernè flavescit, infernè ex flavo rufescit, striâsque habet in superiorem pediculi (qui eum sustinet) partem usque productas, illâsque in eum radiatim desinentes: gracilior autem is est pediculus, quàm Octavi generis.

GENVS XIII.

DECIMI-TERTII generis variæ sunt species: eam ob causam apud Vngaros & Germanos varia obtinuit hoc fungi genus cognomina: generali autem appellatione Vngaris *Galambicza*, Germanis *Teubellinge* dicitur.

XIII. Genus
esculēt. fung.
Galambicza
Teubellinge
Natalis

Nascuntur autem omnes ejus species promiscuè in silvis, & Junio Iulioque mensibus inveniuntur. Germanorum porro distinctionem sequentes, quinque hujus generis species faciemus.

Prima, omnium amplissima est, ut cujus plana superficies quincunciam diametrum habeat, orbicularis, ut plurimum, est ejus figura, digitalis longitudinis pediculo, unciam crasso, subnixa: supernâ parte protuberante, colore ex albo virescente prædita: infernâ candicante & striata. Istam Germani *Fraw Teubellinge*/ hoc est, Dominarum cognominant.

I.
Fraw
Teubellinge

Alterius paullo minor est amplitudo, ut cujus diameter quaternas uncias non excedat, orbicularis etiam & planæ est figuræ, supernè tumescentis, sed in medio & quasi centro non nihil compressæ, ut umbilicum mentiatur, coloris ex cæruleo, viridi, & fusco commixti: infernè ex albo subfusci, pediculo fulta pollicaris crassitudinis, sed brevior quàm Prima. Huic Vngari, *Keek galambicza*, Germani *Blaw Teubellinge*/ quod ejusdem est significatio- nis, cognomen dederunt.

II.
Keek ga-
lambicza
Blaw
Aequalis
Teubellinge

. 111.

Vševs galambicza.
Rott Teubelinge.

1111.

Schwarze
Teubelinge

v.

Wanhe
Teubelinge

Aequalis ferè cum superiore est *Tertia* amplitudinis (interdum autem vix binas uncias superat ejus diameter) sed paululum angulosa, coloris supernè elegantis, ut qui ex purpureo & saturato rubro commixtus videatur, emicantibus aliquando, sed raris albis maculis, quas cōtrahi arbitror flore illo ex cōtactu detergo: inferna pars candicat, & fuscis strijs exarata est, oris in ambitu parū & dilutè purpurascens, extremis nempe supernæ partis oris aliquatulum inflexis. Vngaris *Verews Galambicza*, Germanis *Rott Teubelinge*/ quod idem est, dicitur.

Quarta species minor est *Tertiâ*, nec ejus superficiei (quæ orbicularis est figuræ) diameter binas uncias excedere puto. Vncialis longitudinis pediculo sustinetur, graciliore quàm superior: superna pars quodam modo pulvinata, in medio nonnihil cōpressa, & umbilici formam exprimens, colore flavescente, veluti fuligine infecto: inferna pars alba, fuscis strijs à pediculo ad circūferentiam distincta. Germani *Schwarze Teubelinge*/ id est, nigrum cognominant.

Quinta species cognomen dederūt Vngari *Waras galambicza*, Germani *Wanhe teubelinge*/ quasi dicas asperum. *Aequalis* autem est cum *Quartâ* magnitudinis, circinatè in plano quodammodo rotunditatis, supernè etiam intumescens, & pulvinata, asperiorq; reliquis speciebus, coloris supernè ex albo fusci: infernâ verò parte, candicante quidem, sed quam fusca striæ in oras excurrentes, veluti inficiunt.

ciebus, coloris supernè ex albo fusci: infernâ verò parte, candicante quidem, sed quam fusca striæ in oras excurrentes, veluti inficiunt.

GENVS XIII.

xiiii gen.
esculi fung.
Nivl gōoa.
Hasci dzy
lein.

1.

EODEM, quo superioris generis species, tēpore in silvis oritur *Decimum-quartum* esculentorum fungorum genus, quod Vngari *Nivl gomba*, hoc est, *Leporinum* fungum: Germani *Hasci delctn*/ *Leporinam* auriculam, appellant. Videtur autem in duas species posse distingui: nisi quis forsitan ætate duntaxat differre putat.

Prioris species forma angulosa est, magis tamen in orbē circinata, unciam, aut paulo amplius lata, brevi crassiq; pediculo subnixa, supernâ parte extuberans, pallidi coloris, quem flavæ aliquot maculæ varium faciunt: inferna pars flavescit, fuscisque strijs exarata est.

xiiii. Generis esculentorum Fungorum secunda species.

11.

Alterâ species duplo major, non minus tamen, quàm *Prior* in ambitu angulosa, & veluti crassioribus quibusdam lacinijs secta, supernâ parte non pulvinatâ, ut superioris, sed potius cavâ,

xv. Generis esculentor. Fungor. 2 species.

cavâ, ita ut, si quis manu teneat, & obliquè five ex latere duntaxat conspiciat, flavum (nam talis est ejus color) florè tenere videatur: inferna pars multis strijs in oras excurrentibus & productis, insignita est, croceo-que colore infecta.

GENVS XV.

DECIMO-QUINTO generi, nomen dederunt Vngari *Dizno gomba*, hoc est, Suilli fungi: Germani ejusdem significationis vocabulo *Schwainding* expresserunt.

xv. gen. escul. fungor. Diznogöba. Schwainding. Natales.

Nascitur in silvis eodem, quo Decimum-quartum genus, tempore. Duæ autem sunt ejus species manifesto discrimine inter se differentes: quarum

Prior orbicularis ferè est figuræ, circiter quatuor uncias lata, brevi crassiorèque pediculo fulta: supernè nonnihil extuberans & pulvinata, coloris subalbidi, sed veluti fuligine infecti, per quem sparset sunt aliquot albæ maculæ: inferna pars subalbi etiam est coloris fuligine infecti, multis crassioribus strijs nigricantibus, à pediculo in circuitum excurrentibus, notata.

i.

Alter a Priorem amplitudine superat, & ejus oræ in interiorè partem magis reflexa, orbiculatæ quodammodo figuræ, cujus superior pars pulvinata, coloreque tincta purpureo, cui ruber saturatior commixtus, in medullio tamen flavescens, & secundum oras, albis maculis distincta: inferior pars ex albo fusca est, & tenuioribus strijs exarata, pediculo, quàm in Primâ, longiore.

ii.

Germani hanc postremam speciem à rubro colore *Rott Schwainding* nominant.

Rott Schwainding.

Tametsi autem non valde probetur hoc fungi genus: non defunt tamen qui illo vescantur, adeo intemperantis gulæ reperiuntur quidam. An porro hoc genus, tertium illud Plinij, quod *xxii. Natural Historiæ cap. xxxiii.* venenis accommodatissimum esse asserit? Certè nomen convenit: licet ille formam non expresserit, sed circa radices quercus, roboris, cupressi & pini, gigni scribit. Ioannes Baptista Porta, Suillos antiquum nomen apud Neapolitanos adhuc retinere ait, atque illis *Silli* dici.

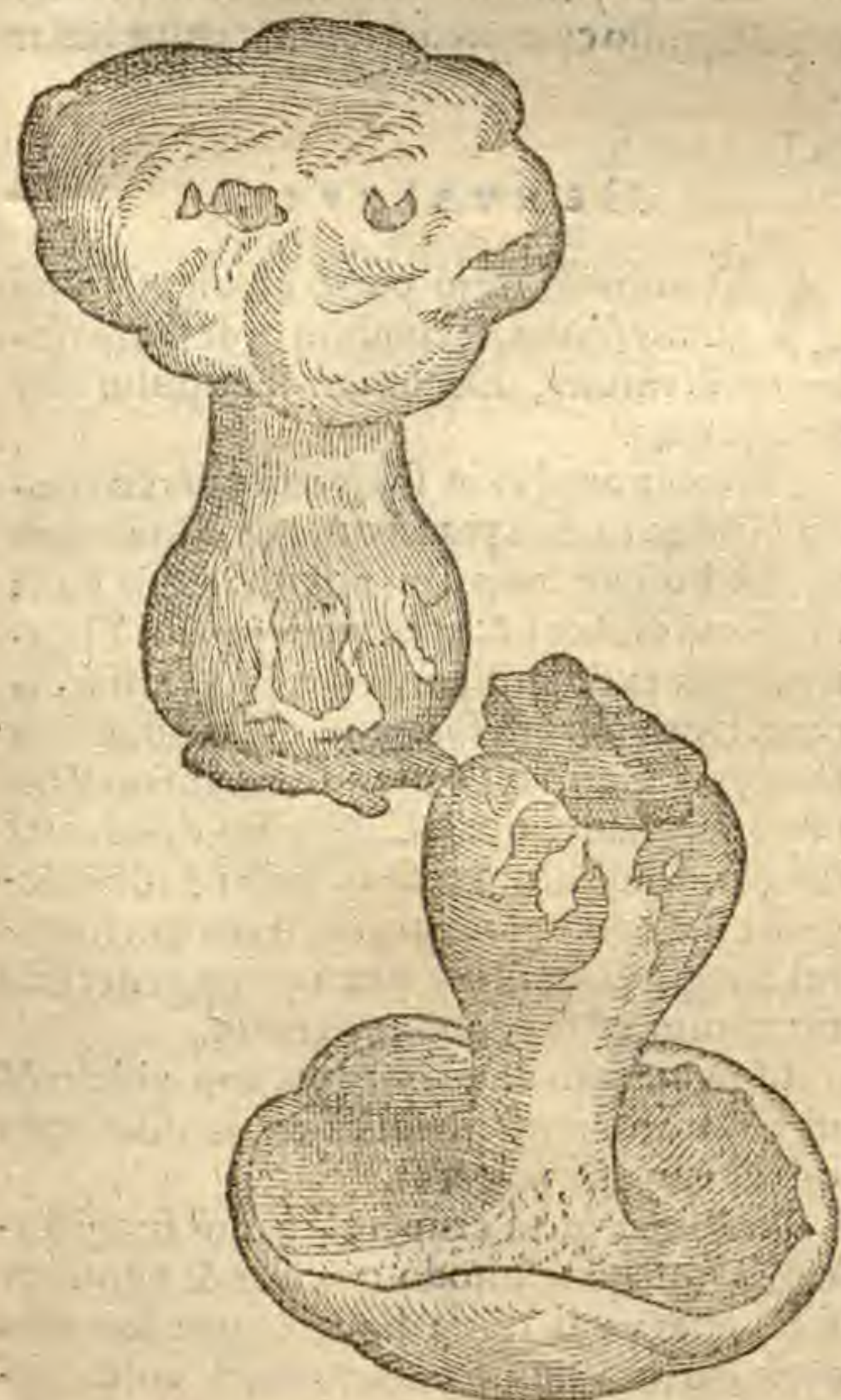
Suilli.

GENVS XVI.

DECIMO-SEXTO vescorù fungorum generi, nomen satis obscenum apud Vngaros: nam illi *Varganya* appellant: Germani autem *Bültz*: quia pediculi, quo sustinetur, pars infima, in majorem crescat amplitudinem quàm suprema, ad ejus penè sagittæ formam, quæ crassiore & veluti orbiculata est cuspide, ipsis *bültz* nuncupatæ, Gallis autem *materaz*. Reperitur in silvis circiter extremum Augustum.

xvi. gen. escul. fungor. Varganya. Bültz. Natales.

xvi. Generis esculent. Fungor. 2. species.

Ejus porro tres observabam species inter se differentes: nonnulli quartam addebant, sed eam propter formæ dissimilitudinè, ad aliud potius fungi genus referendâ censui, dubiamq; feci, reponens inter Undevicesimum & Vicesimum perniciosorum fungorum genera.

1. *Prima* verò quatuor uncias longo fulcitur pediculo, supernâ parte satis gracili, & minimi digiti crassitudinem vix superante, infernâ crasso, ut qui uncialis sit aut amplior, coloris varie mixti ex cæruleo, viridi, & fusco: superior fungi pars orbicularis in plano est figuræ, tumescens & quasi pulvinata, cujus diameter trium unciarum aut paulo major, color ex candidante subfuscus: inferior pars, cui pediculus inhæret, nullis strijs deformata est, sed plana & alba: quam ob causam Vngari *fejer varganya*, hoc est, album cognominant.

Feyer varganya.

11.

Secunda species brevior constat pediculo, sed eo longè crassiore quàm Prima, ut qui digitem crassitudinem supernè æquet, vel etiam superet, infernè, binas uncias cum semisse, & coloris ex albo flavescens: ipsius fungi caput orbiculatæ quidem est figuræ, sed inæqualis & quasi sinuosæ, cujus diameter, pediculi infimam partem amplitudine non valde superat, colorisque est ex flavo rubescentis: versa pars nonnihil camerata est, colorisque est ex flavo rubescentis, nullis strijs exarata. Vngaris *verews varganya*, id est, ruber dicitur, cum verius *sarga varganya* appellari deberet, meâ opinione, id est, flavus: nisi fortè eo cognomine donare voluerunt, quia ejus averfa pars, aliquantulum, ut dixi, rubet.

Verevvs varganya. Sarga varganya.

111.

Tertia speciei duplex est differentia. Nam alia est junioris & recens natæ facies, alia adultioris. Junioris porrò figura prorsus orbicularis est, diametrum duarum circiter unciarum habens, valde in rotundum elata supernè, & fusci admodum coloris, fulginosique: infernè cava & fornicata, coloris albi & nullis strijs deformati: pediculus illam sustinens binas uncias longus est, aut paulò longior, supremâ parte pollicaris crassitudinis, infimâ, duorum digitorum. Adultior autem, longè amplior est: nam quaternas aut quinas uncias latus est, ternas ferè altus, & in rotundum quasi fastigiatus, coloris supernè ex fusco rufescentis: infernè planus, æqualis, albus, nec ullis strijs exaratus: pediculo fulcitur ternas uncias longo, supernâ parte unciam crasso, infernâ binas, coloris ex albicante fusci. Istam speciem Germani *grawer büßtz* cognominant.

Gravex büßtz.

Pirandî rā.

Habet verò hoc fungi genus aliquot notas, ob quas Pauli ἀμανίται esse liceat conijcere: etenim colore fuliginoso sunt ejus species, orbe etiam quarundam tam amplo, ut sæpe humanum caput æquent, pediculo omnium crasso, infra colore nigro virescente.

Ceterùm hic fungus apud Vngaros in hunc modum apparari solet. Repurgatus conciditur, frustra paululum in clibano exsiccantur, deinde in aqua elixantur: ijs deinde exemptis, panis vulgaris, quo videlicet familia uti solet, taleæ super craticulam tostæ, in prædicto jusculo coquantur, id demum jusculum cribro farinario succernunt: postremò, huic condimento (quod nec tenue nimium, nec crassum nimis esse debet) elixa fungi frustra imponuntur, additòque aceto, piperis, gingiberis, atque caryophyllorum aromaticorum polline eduntur. Tenuis autem fortunæ homines & rustici, illo cum panici semine pultis instar decocto, & pipere denique insperfo, vescuntur.

xvii. Genus esculent. Fung. primum prodiens.]

GENVS XVII.

xvii. Genus esculent. fung.

Natalis

Vr gomba.

Kepserling.

AD nobilissimum porrò esculenti fungi genus (quod, secundum ordinem à nobis observatum, Decimum septimum est) transeamus.

Provenit autè id in silvis rarâ quercu confitis, ijsque cædis præsertim, & editioribus ficioribusque locis, bis singulis annis, circa messem videlicet, & ante vindemiam. Vngari propter excellentiam *Vr gomba*, veluti si diceret Dominorum fungum, seu primarium fungum: Germani ob eandem causam *Kepserling* appellant, quasi Cæsareum, quòd inter fungos principatum teneat. Et sanè adèd elegans est, ut non mirandum sit, si eos qui libenter fungis vescuntur, præ ceteris generibus fungorum, ad se edendum invitet.

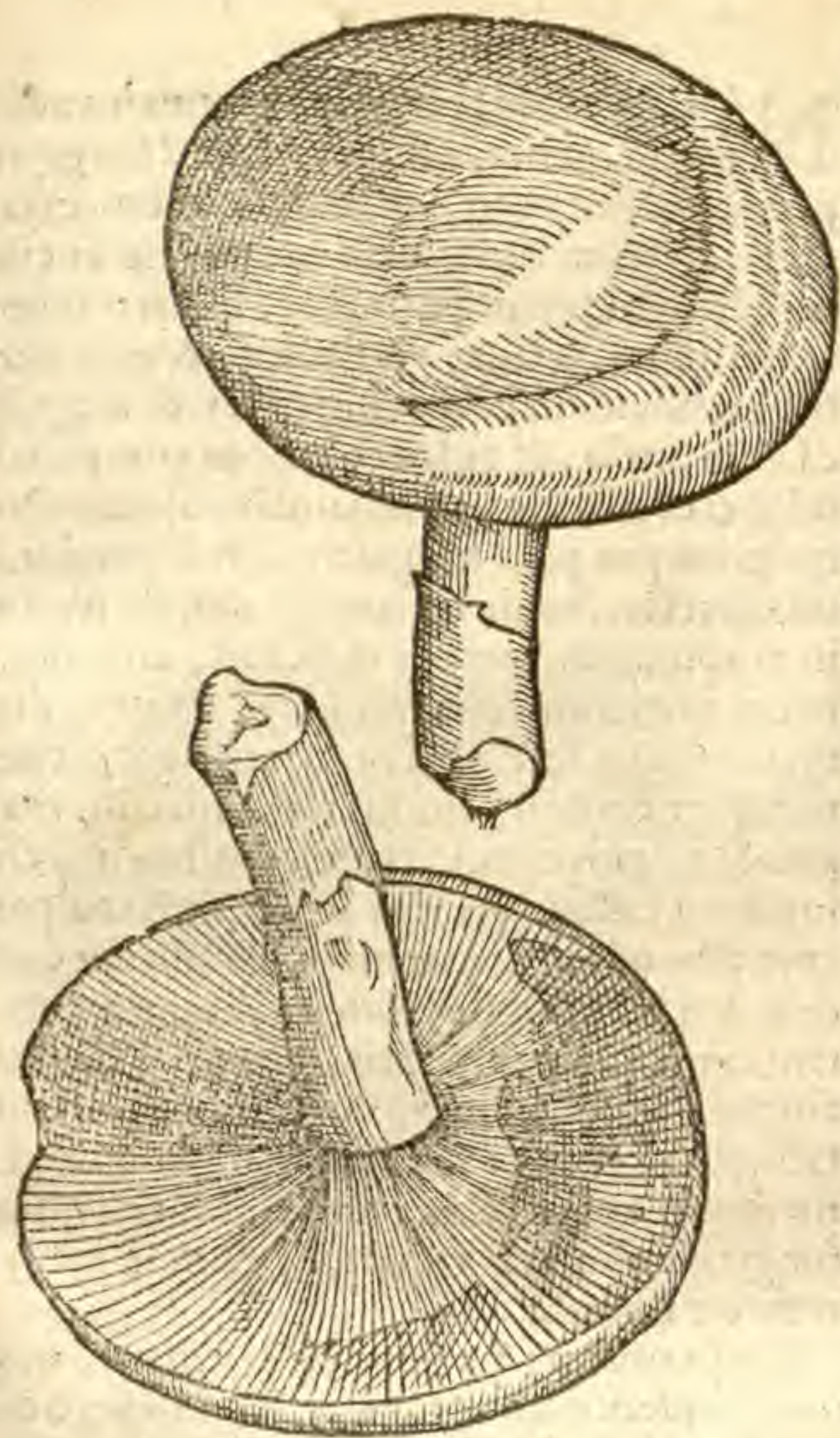
Illius unicam duntaxat speciem videre & observare memini: licet ex ætate discrimen quodpiam esse videatur.

Primum è terra erupentis hujus fungi forma, ovum quodammodo candore & figurâ refert: altera aut tertia die laceratur hæc alba cutis, seu (ut Plinij vocabulo utar) volva, supernâ parte, & veluti ovi luteum ostendit: deinde magis extuberat illud luteum, & fungi formam induit, paulatim & sensim evanescente pereütèque volvâ: magnitudo autem fungi

Amanita aurantiaca, Lam. 1. 111

xvii. Genus esculent. Fung. jam expansum.

fungi sua volvâ inclusi, ternas uncias in longitudinem patet, binas in latitudinem. Consumpta volvâ, fungus in planam orbicularem sese explicat formam, cujus diameter quatuor pænè unciarum est, cujus superna pars aliquantulum intumescens, aureum sive croceum colorem elegantissimum habet: inferna flava est, & multis strijs à pediculo in extremas oras productis insignita: pediculus fungum sustinēs, digitalis lōgitudinis & crassitudinis est, flaviq; coloris. At cum jam adolevit, paulò amplior est ejus magnitudo, & in ternas aut quaternas partes scinditur, colorisque illum florem & elegantiam deperdit: nam supernè, languidioris est aurei coloris, infernè, omnino pallidi.

Non dubium autem est, quin hic fungus, sit ille Veteribus adeò celebratus Boletus, à Principibus vīgīs sic in delicijs habitus: nam si conferantur quæ de Boletis scripsit Plinius, cum hujus historia, similis esse deprehenditur. Infamis autem, & immenso exemplo in crimen adductus fuit, Plinio teste, quod Tiberium Claudium Cæsarem (qui Boletorum esu impēsè delectabatur) cōjunx Agrippina, boleto veneno illito, sustulerit, ut Neronem filium ipsi successorē in Imperio daret. Hinc illi Juvenalis in satyris sales de Boletis. Nam satyra quinta,

*Boletus vīg-
seruus.*

*Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino: sed qualem Claudius edit
Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.*

Et satyra sexta,

*minus ergo nocens erit Agrippina
Boletus: siquidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere iussit
In calum*

Sed & ipse Nero, Boletum Deorum esse cibum cavillari solebat, quia illo perijisset Claudius Cæsar, & defuncti Cæsares in Deorum numerum referri solerent.

Ceterum ad Boleti parandi rationem, quali Vngari utuntur, nunc transeamus.

Recentes boleti (suaviores enim & delicatioris illi sunt adultioribus) repurgati, in aquâ elixantur, deinde in tenuia frusta conciduntur: frusta concisa in jusculum è cremore lactis confectum injiciuntur, adjectis selini folijs minutim sectis & pipere. Vel repurgati, præciso pediculo invertuntur, & super prunas positi, addito ovi luteo torrentur. Vel recentes etiam (emundati videlicet) recisis pediculis, friguntur cum butyro atque ovo simul in sartagine coctis, dissolutis & simul mixtis, instar ejus ferculi ex ovis & butyro in sartagine frixis parati, quod Germanis est in delicijs & paratu facile, illis Eyer schmaltz nuncupatum. Sed & exsiccati servantur: deinde ovorum instar coquuntur, aut in aqua elixantur: tum demum, ut præcedens genus, cum condimēto illo ex ipsorum jusculo & pane tosto parato, additis aceto, piperis, gingiberis, & caryophyllorum aromaticorum polline, eduntur.

*Parandi bo-
leti ratio.*

MEMINI anno M. D. xxciii. ad Illustrē Heroem Balthasarem de Batthyan sub vindemiæ tēpus accersitū (solebat enim ille bis aut ter singulis annis, missâ, qua veherer, rhedâ, ad se evocare) in ejus arce firmissimâ Nemeth-Wywar hospitio exceptum, atque fortunata semel in mensa, dum pranderemus, adpositum hunc fungū in lance cum suo jure elixum: tum ego, qui fungis minimè vesci soleo, & ignarus croceam illam tincturam è boleti succo esse, gallico sermone ad ipsum (plures enim ille Heros peregrinas linguas præter vernaculam perfectè callebat, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Germanicam, & Vandalicam, sive Croaticam, ab Vngarica diversam) valde crocatum, sive croco tinctum est hoc jusculum, inquam. Ille suaviter ridens, ad Nobiles viros, qui ejus mensæ assidere soliti erant octo aut decem, conversus: *Clusius Vram*, hoc est, Dominus Clusius (& cetera verba ungarico idiomate proloquutus) existimat hoc jusculū, croco in eo dissoluto esse tinctum: tum omnes illi cachinnum sustollere, & mirari, mihi ignotam boleti naturam, præsertim cum scirent, & illo, & præcedentibus aliquot annis, diligenter observasse, præter alias multas elegantes stirpes, fungorum quæ apud eos nascerentur genera.

*Ill. Balthasar
de Batthyan
multarum
linguarum
peritus.*

XVIII. Genus esculent. Fungorum.

XVIII Gen.
ajul. fung.

Ewz lab.

Waltzling

Conoccielle.

XIX. Generis esculent. Fung. I. species.

NVLLVM inter fungi, qui innoxius astimatur, genera esse puto, quod longiore præditum pediculo, quam Decimum-octavum: est enim ille in octo aut novem unciarum longitudinem porrectus, digiti minimi crassitudine, rectus, versicolor, & ποικίλος, strijs quibusdam, & maculis parvis & magnis, ex albo, rufo, & fusco coloribus commixtis distinctus marmoris varij instar. Ipsum verò fungi corpus pilei seu galeri formâ quodammodo refert, valde laxis oris, deinde sensim in turbinatam metam desinens, altitudine trium unciarum, aut ampliore, orarum diametro uncias ferè octo occupante, candicantis supernè coloris, multis tamè maculis magnis & exiguis ex fusco rufescentibus infecti, supremo fastigio prorsus fusco: inferna pars cava admodum & camerata, candicans quidem, sed plurimis strijs fulcis obliquè & veluti in cincinnos compositis, distincta: duabus autem ferè uncijs infra supremum pediculi fastigium, corolla digitalis circiter latitudinis ipsum amplectitur, unde corporis ipsius fungi oræ abruptæ videntur, dum in laxitatem sese diffudit.

Hujus unicam speciem observabam, quæ in arvis plerumque provenit. Tribus verò diversis anni temporibus interdù nasci intelligebam. Ungari *Ewz lab*, hoc est, capreoli pedem, satis improprio, ut mihi quidè videtur, nomine appellant: Germani *Waltzling*.

An autem ille fungus, què Ioan. Bap. Porta à Neapolitanis *Conoccielle* vocari scribit?

GENVS XIX.

SETEMBRIO mense sub corylis nasci gaudet Undevicesimum fungorum esculentorum genus: quod Ungari *Szarwas gomba*: Germani *Eigenbart* oder *Geisbart* (quod idem est, utraque enim vox caprinam barbam significat) tum *Schöberling* appellant: nonnulli etiam *Hirschling* eodem quo Decimum genus, nomine.

Diversæ porrò à reliquis fungi generibus est formæ, eaque elegantis, quod in tres species colore inter se differentes, nonnihil etiam formâ dividi posse arbitror.

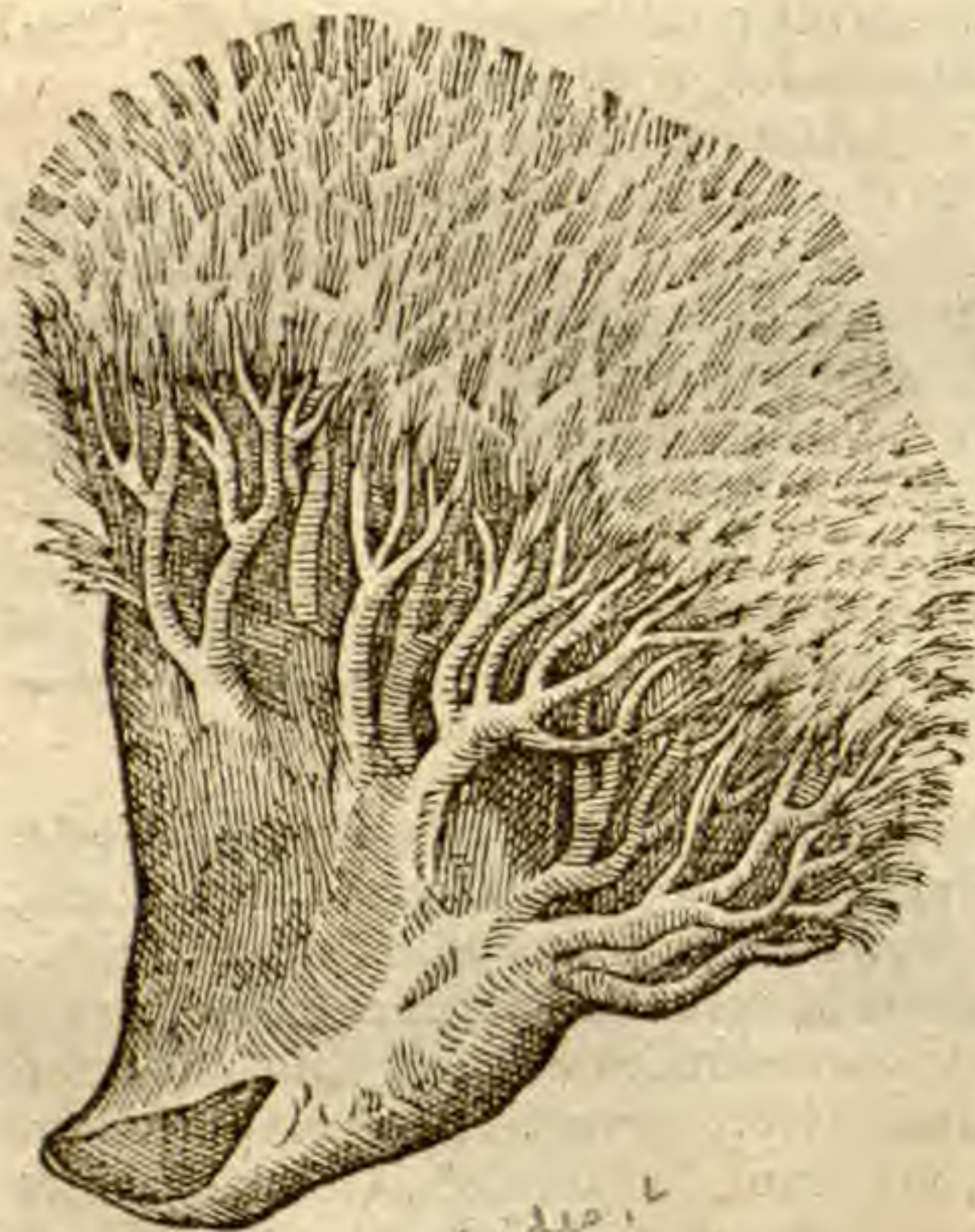
Primum autem locum dabo illi, quæ & reliquis elegantior videtur, & colore magis conspicua. Ipsum corpus binarum ferè unciarum crassitudinem habet, intus cavum, coloris fusci & fuliginosi, in quo elucet albedo quædam pallido mixta: deinde corpus illud in plurimos tenues ramos dividitur, duas aut amplius uncias longos, coloris suprema parte flavi elegantis, cui insperæ crocæ maculæ, flosculorum formam quodammodo exprimere videntur. Hanc Germani *Geisbart* id est, flavam caprinam barbâ, aut *Hirschling* cognominant; ad quorù imitationem Ungaris *Sarwa Szarwas gomba* dici posse existimo.

Non mi-

XIX Genus
esculēt. fung.
Szarwas
gomba.
Eigenbart.
Geisbart.
Schöber-
ling.
Hirschling.

III. ejus sp.
lit.

1.

*Clavaria coralloides, L.
Lam. 2. 33*

Geisbart
Eigenbart.

Sarwa Szar-
was gomba.

Non minus crasso est *Alter*a species trunco, coloris tamen albi: in eandem interdum magnitudinem crescit cum *Priore*: nonnunquam brevior est, aliquando autem vix binas uncias alta, videlicet primum nata, cujus rami unciales, & illi ferè prorsus dilutè rubescentes: jam adulta verò, candicantes ramos habet, quorum extremæ partes rubescunt, formamque totum fungi corpus habet, quale cerebrum brassicæ Cypriæ degeneris, & quæ ob præmaturas pruinas ad frugem pervenire non potuit. Huic Germani *Rotte Geisbart*/hoc est, rufæ caprinæ barbæ cognomen indiderunt, sive *Rotte Hirschling*.

Rotte Geisbart.
Rotte Hirschling.
111.

Minus crasso corpore est *Tertia*, coloris ex albo pallescentis: hujus rami longiores & crassiores sunt quàm in binis superioribus speciebus, & aliquantulum rariores, coloris, ut ipse truncus, pallidi albo commisti: exsiccatam & marcidam eam esse, quis credere posset.

Affinitatem quandam habere videtur hoc fungi genus, cum illis fungis quos *Bapt. Porta* è saxis ex Gargano monte erutis nasci scribit non pileatos, sed turiones ut asparagos, & in ramos divisos.

Fungi è saxis nascentes.

GENVS XX.

VICESIMUM genus esculenti fungi rursus ad vulgatiorem fungorum formam redit, & sub extremum Autumnum in silvis, plerumque autem sub abietibus nascitur: cujus rei causa Vngari *Fenyo alya gomba*, Germani *Thanneling* appellat, licet illis *Gresseling* etiam dicatur: nam Vngaris *fenyo-fa* Abies est, atque Germanis *Thannenbaum* idem significat. Hoc autem genus in tres species dividemus.

xx. gen. esculenti. fungor.

Fenyo alya gomba.
Thanneling.
Gresseling.

xx. Generis esculent. Fung. 3. species.

Prima, orbiculatæ (planæ tamè) est figuræ, binas aut ternas uncias lata, supernè, coloris vel dilutè admodum rubetis, aut lateritij, venis quibusdã sic exarata, ut hirta videatur, non secus ac *Decimi* generis *Prima* species, cui valde similis est, in medio nonnihil compressa, & veluti umbilicata: infernè pallescens, & multis strijs fuscis à pediculo (qui unciã paullò longior est, minimum digitum crassus) in orbem ductis, insignita.

1.

*Alter*a, *Priorem* magnitudine nõ valde superat, paullò tamen crassiore pediculo constat, magnã etiam ex parte orbiculata est, sed non compressa supernè, immò potiùs extuberans, coloris ex albo, pallido, & fusco permixti: infernè candicans, & strijs fuliginosi coloris, à pediculo in oras productis, exarata.

11.

Tertia, longè amplior est binis superioribus, orbiculatæ tamen perinde, atque illæ, figuræ, cujus diameter pænè quinquencialis est, pediculo subnixa non majore quàm præcedentes duæ: supernâ parte etiam extuberans, mixtique ex albo, pallido, rufo, fuliginosoque, coloris: inferna pars plana est, rubescentis coloris, crassis strijs ex atro purpurascens, à pediculo in ambitum excurrentibus, notata.

111.

GENVS XXI.

MONSTRUM verius fungi, quàm fungus censeripotest *Vicesimum-primum* genus esculentorum fungorum, quia adeò vastè interdum est amplitudinis, ut integrã etiam *μικροφάγων* familiam explere & satiare possit: nam audiebam (dum hunc fungum in Vngariã observabam) circa *Lewa Dominorum Dobo* oppidum, in extremæ Vngariæ limitibus *Croatiæ* vicinis, tantã nonnunquam amplitudine excrecere, ut bigam facillè impleret, præsertim, ut aiebant, si quis præteriens (quod superstitione non caret) admirabundus subsistat: immò (quod magis ridiculum) asseriebant nonnulli, convitijs proscindendum esse, ut in tantam molem excreseat, alioqui manere in eã magnitudine, qua primum conspectus est, quasi agrè ferentem se negligi.

xxi. gen. esculenti. fungor. monstruosum.

Nascitur autem in Vngariã sub extremum Autumnum, vel circiter diè *Divo Michaëli* sacrum, ad quercuum radices. Vocatur ab Vngaris *Bokros gomba*, à Germanis *Scheberling*.

Natalis Bokros gomba Scheberling.

Ceterum tantæ magnitudinis non erat, quem in Vngariâ observabam, sed illius molis duntaxat, quæ ternos aut quaternos pascere posset, multos flatus pariens, ut ab ijs intelligebam, qui ederant. Amplitudine tamen superabat omnes quos unquam conspexerim fungos: nam pediculum sesquipalmarem aut ampliorem, & semipedalis altitudinis habebat, corpus fungi sustinentem in longitudinem & latitudinem diffusum bipedalem aut majorem, multis veluti amplis & laciniatis folijs, squamatim vel imbricatim sibi invicem incumbentibus constans, quorum etiam nonnulla, quercus sinuosa folia imitarentur: coloris ex rufo nigricantis, vel ex albo nigri, aut multis maculis nigris in albo conspersis, notati.

Si quis porrò Quinti generis species cum hoc monstruoso fungo conferat, non sine causa forsitan existimabit, illas esse hujus generis nondum adultas species, adeo illæ ad istius formam accedunt.

Fungus latinis litteris inscriptus.

Considerandum autem est, an similis fuerit fungus, qui (referente Diodoro Cassio Nicæo) Traiano Cæsare adversus Decebalum Daciæ Regem proficiscente, ingens latinis litteris inscriptus circumferebatur à Barbaris.

Gallinaccia.

Eum certè esse conijcio, quem Ioan. Baptista Porta vulgo à Neapolitanis *Gallinaccia* appellari scribit, tantæ magnitudinis, ut sexaginta libras interdum pendat, sufficeréque possit ad universam familiam pascendam.

Et hæc quidem sunt, quæ de Fungis esculentis apud Pannonos nascentibus, cum apud eos diversis anni temporibus versarer, intelligere potui. Ea ut Lector boni consulat, etiam atque etiam rogo: etenim mihi nõ licuit, de singulorum sapore vel gustu certi quidpiã pronuntiare, quandoquidem fungis non vescor, & naturã ab illorum usu semper abhorruï.

Id. Balthasar de Bathyanus mort.

Quamobrem Illustris ille Heros Balthasar de Bathyan, cujus memoriam, dum vivam, colam (è vivis autem ille excessit anno M. D. XC. hoc est, circiter biennium post quàm Viennã Francofurtum me contuli) cum intelligeret me de fungis in eo Regno nascètibz aliquid commentari velle, ridens (ut erat vir lepidus & valde facetus) dicere solebat: ubi, inquit, quæ meditaris in lucem protuleris, insigniter te nugari dicã, qui de ijs rebus scribere in animum induxeris, quas ne semel quidem gustare unquam volueris. Sed de his satis. Nunc ad eorum Fungorum, qui non sunt esculenti, sed perniciosi potius & lethales, brevem historiam conscribendam accingamur.

FUNGI NOXII ET PERNICIOSI.

CAP. II.

Fungi perniciosi.

REVIOR ero in scribenda horum Fungorum historia: nam cum apud Veteres nulla eorum fiat mentio (nisi fortè generatim, & nullo nomine addito) atque Recentiores supervacuum æstimarint quidquam de ijs fungis scribere, quibus nemo vesceretur, omnes mihi erunt ex propriã observatione describendi. Et sanè, licet à rusticis & peritis facilè agnoscantur: operæpretium tamen esse putavi, de illis aliquid commèteri, atque eorum formam exponere, ne quis imprudens pro innoxijs legat, quandoquidem multi inveniuntur, ijs qui esculenti sunt persimiles.

Eundem porrò ordinem sequemur, quem in vescorum fungorum historiã tradendã observavimus, atque singula genera in suas species, si quæ erunt, distribuemus.

GENVS I.

I. Genus perniciosorum Fungorum.

Clavaria auricula
Sp. Met.
Truncula auricula
 L. 2. p. 162
 Lam. 5. 203

I. genus perniciosorum fungorum

PRIMI generis unicam speciem observare memini, licet magnitudo ejus una non sit: sed eam diversitatem ex ætate oriri arbitror. Quotquot autem conspexi, brevissimo, vel po-

vel potiùs nullo pediculo nituntur, sed caudici arboris inhærent, aut singulares, aut gemini, mēbranaceâ cute constantes implicatâ & sinuosâ, coloris ex cineraceo nigricantis. Vulfus auriculam Iudæ nominat, cartilagineâ enim & membranaceâ est substantiâ, quemadmodum auris. Vngari *Boza fa termewt*: Germani *Holzer schwammen* appellant, quia in Sambuci caudice nascitur, cum huic arbori primum prorumpunt folia.

Auricula Iudæ.
Boza fa termewt.
Holzer schwammen.
Facultates.

Solet is fungus, tametsi non esculentus, à plerisque ad seruari exsiccatus, in usum: nam in gutturis tumoribus, acetum in quo maceratus sit, exhibere solent, ad gargarizandum & guttur eluendum.

GENVS II.

SVB Pruni arboribus novo Vere nascitur Secundum genus, ideóque ab Vngaris *Szilwa Salya* nuncupatur.

II. Genus noxior. fung. Szilwa alya.

Illius unicam speciem etiam observabam, numerosam ex eodem pede, nullo tamen pediculo conspicuo, confertim nascentem, variâ magnitudine & formâ: nam fungorum nonnulli, binas aut ternas uncias lati sunt, atque etiam ampliores, vel orbiculatæ figuræ, aut angulosæ: alij paulò minores, nonnulli vix unciam lati: omnes coloris ex albo, pallido, & fusco commixti.

GENVS III.

TERTIVM genus Vngari *Ganejou*: Germani *Mist schwammen* appellant, quoniam in sterquilinijs nascitur primo Vere.

III. Genus noxior. fung. Ganejou.
Mist schwammen.

Vulgaris admodum est hic fungus, propterea nemini nõ notus, formæ orbicularis in plano, veluti circino ductæ, exili & tenui fultus pediculo, tenui non crasso corpore, candidus omnino, & veluti farina conspersus cum infernè, tum supernè: pars tamen averfa seu supina, fuscis strijs, à pediculo in oras ductis, distincta est.

GENVS IIII.

QVIA novo vere post præmaturas pluvias plerumque nasci solet in Salicum caudicibus Quartum genus, ideo ab Vngaris *Fiz sa gomba*, à Germanis verò *Felber schwammen* vocatur.

IIII. Genus noxior. fung. Fiz sa gomba.
Felber schwammen.

Est porrò hic fungus confertim nascens, & caudicibus Salicum firmiter inhærens, Lichenis instar, in corpus tuberosum excrescens varia formâ & magnitudine: nam pleraque tubera uncialem magnitudinem non superant, alia binas & ternas uncias interdum ampla sunt, coloris elegantis & variè commixti: nam in eis & albedo conspicua est, & pallor, & suave rubens color, & satur, atque etiam flavus, addo his fuscum sive fuliginosum colorem hinc inde ipsis inspersum.

GENVS V.

v. Genus perniciosorum Fungorum.

V. Genus noxior. fung. Rewes cerefnye sa gomba.
Kerschaum schwammen.

NASCITVR etiam novo Vere in putrescentibus Cerasorum caudicibus, Quintum genus perniciosorum fungorum: eam ob causam apud Vngaros *Rewes cerefnye sa gomba*, apud Germanos, *Kerschaum schwammen* nomen invenit.

Plures autem fungi ex eodem pede nati, imbricatum, sive tegularum instar, alter super alterum conferti nascuntur, infimâ parte unciam lati, deinde sensim altitudine crescente, ternarum aut quaternarum unciarum in extremis oris, palmum autem longi. Superna corporis fungi pars varijs coloribus infecta est: nam circa pedem ex albo pallefcit ad unciale m altitudinem, deinde transversî colores secant, ex flavo rubroque commixti, postea flavus: supra illum denuo transversim secant colores flavus & ruber simul mixti: hos sequitur flavus color, quibusdam tamen veluti fuliginosis maculis infectus: extimæ oræ saturâ rubedine nitent, quam non nihil fœdat linea quædam veluti farina conspersa: supinâ verò parte, aut pallefcit, aut flavus est.

Vtilitas.

Sed & hic fungus, tametsi hominibus noxius, alicujus tamen est usus: nam Rustici exsiccatum recondere solent, quia illius pollinem cum sale & pabulo mixtum, ægris bobus & vaccis salubriter dari, sibi persuadent.

GENVS VI.

vi. Genus noxior. fung. Monyaro alya gomba.

SEXTVM genus, quia sub corylis crescit, Vngari *Monyaro alya gomba* vocant: orbicularis autem est figuræ, binas uncias latus aut major, supernè non nihil tumescens, extremis oris in supinam partem flexis, coloris ex rubescente fuliginosi, cui albedo quædam permixta videtur, interdum etiam omnino fuliginosi & fusci: internè non nihil rubescit, strijsque exaratum est, à pediculo gracili binas uncias longo, in ambitum ductis, crassiusculis, fusci coloris.

Invenitur circiter Pentecosten, hoc est Maio, aut sub Iunij initium.

GENVS VII.

vii. Genus noxior. fung. Bagoly gomba. Rotten schwämmen.

CIRCA idem tempus prorumpit etiam Septimum fungi perniciosi genus, quod Vngaris *Bagoly gomba*, Germanis *Rotten schwämmen* dicitur, utriusque linguæ nominibus eandem rem significantibus, nimirum rubetæ, vulgo buffonis dictæ, fungum. Cujus tres observabam species.

Vnam valde gracili, & plus quàm duas uncias longo pediculo fultam, pilei sive galeri pænè figurâ in metam sublatâ, unciali ferè latitudine, orarum verò circiter trientali ambitu, coloris albi fuligine quodammodo infecti, summo fastigio flavescète: interior & cava pars fusca est prorsus, & nigris strijs, à pediculo in oras ductis, exarata.

Alteram magis orbiculato & tumente corpore, crassiore pediculo subnixam: superna & tumescens pars duas interdum uncias duntaxat est ampla, nonnunquam etiam tres, modo fusci omnino coloris, ex albo pallefcientis, modo flavi fuligine infecti, singuli autem maculis albis & nigris summâ parte notati, ut rubetæ colorem, præsertim fuscus, valde referre videatur: pars inferna alba est, levib⁹ strijs subfuscis, à pediculo in oras excurrētibus, distincta.

Tertia reliquis major est, & orbiculatæ prorsus in plano figuræ, cujus diamater trium unciarum est, supernè alba, cui rubescens aliquantulum color est admixtus, & raræ pallefcientes maculæ inspersæ: inferna pars quodammodo pallefcit, & frequentibus fuliginosis strijs, à pediculo minimum digitum crasso, ad extremas usque oras secta.

GENVS VIII.

viii. Genus noxior. fung. Nyrfa gombaya. Birchen schwämmen.

OCTAVVM genus etiam circa Pentecosten provenit in silvis, ad betularum caudices & truncos, cujus rei causa Vngari *Nyrfa gombaya*. Germani *Birchen schwämmen* appellant, hoc est, betulaceum fungum.

Orbiculatæ pænè est figuræ, supernè paulo elatioris, albi coloris levi fuligine adumbrati, in quo maculæ quædam rufescentes, latitudo duarum unciarum: inferna pars tota alba est, exceptis strijs, quæ fuligine infectæ, à pediculo binas uncias longo & gracili ductæ, in extremas oras desinunt.

GENVS IX.

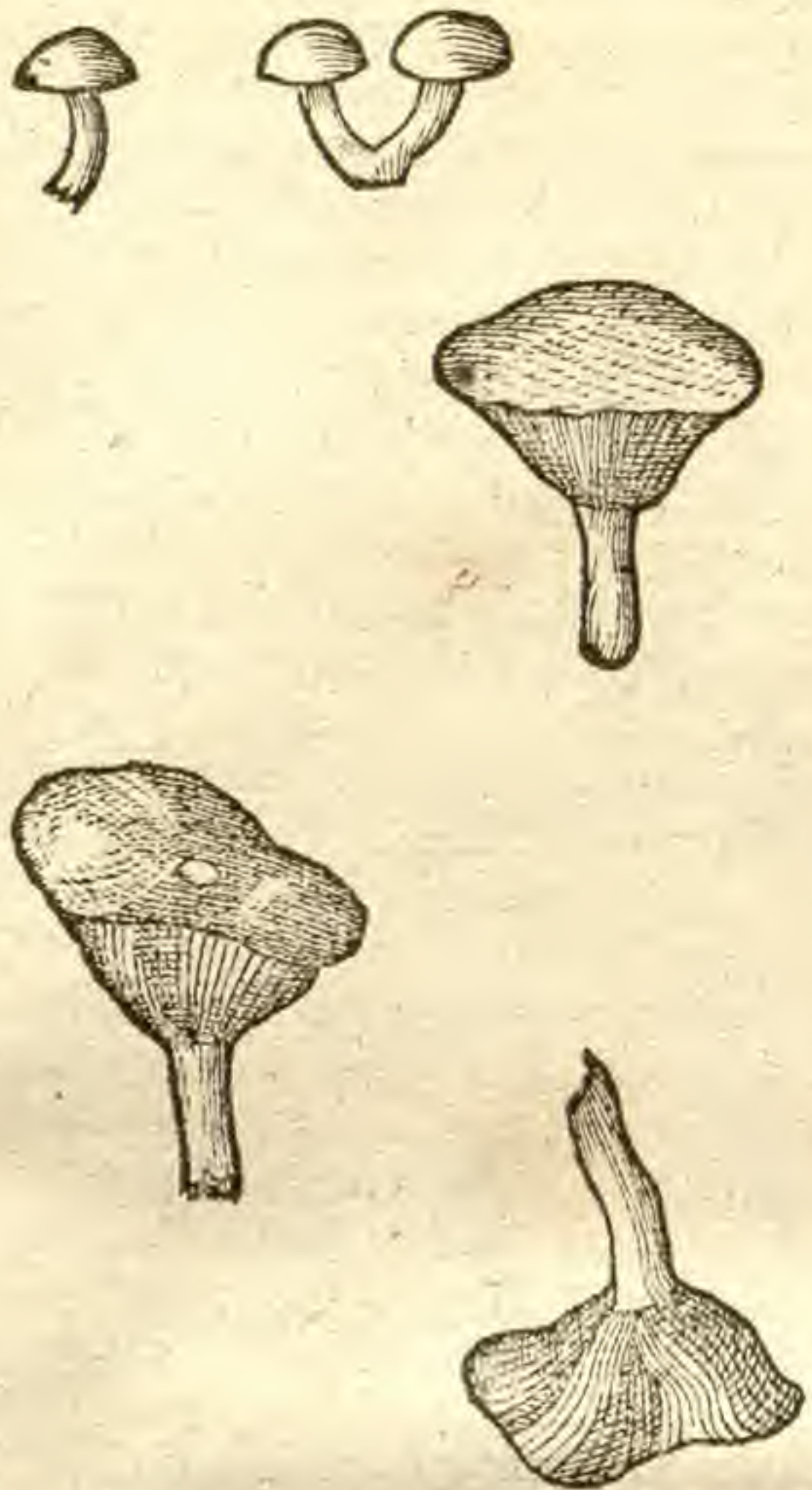
ix Genus noxior. fung. Borlos gomba. Hohen schwämmen.

CIRCA Solstitium æstivum invenitur Nonum perniciosorum fungorum genus in silvis nascens: quod Vngari, *Borlos gomba*, Germani, *Hohen schwämmen* nominant, quia (ni fallor) crasso & tumente sit corpore: nam satis brevi est pediculo, unciam non multum superante, digitum aut pollicem crasso.

Ejus licet binæ videantur species, ætate tamen inter se duntaxat differre arbitror. Constat verò, ut dixi, crasso & protuberante corpore, sphericæ quodammodo & orbicularis figuræ, binas uncias lato in minoribus: in adultioribus autem, tres atq. etiam quatuor, vel etiam ampliore, colore supernâ parte ex atro rufescente; internâ, exalbido, & multis strijs rufescentibus, à pediculo ad oras usque ductis, insignito.

x. Genus perniciosorum Fungorum.

B Is in anno reperitur Decimum noxiorum fungorum genus, circa messem videlicet, & vindemiam, in silvis proveniens: Vngari *Keske gomba*, Germani *Eyfs Schwämen* appellant, hoc est, caprinum fungum.

x. Genus
noxior. fung.
Keske gom-
ba.
Eyfs
schwämen.

Valde exilis est hic fungus: nam primum emergens, vix uncialis est magnitudinis, interdum singularis, nonnunquam geminus, id est, bini simul nascentes, ipso fungi corpore, minimi digiti unguem vix æquante, rufescentis coloris: cum adolevit corpus, in uncialem magnitudinem excrescit, infernâ parte valde à pediculo striata sese invertente, adeo ut superna pars veluti camerata & cava reddatur, & cum suo pediculo, parvum infundibulum mentiri videatur: color flavescit tam externè quàm internè; & superna pars jam in umbilici speciem contracta, rufis maculis est distincta.

GENVS XI.

E ODEM tempore, similibusque locis reperitur Undecimum genus, quod è terrâ primum erumpens, valde boleto imitatur, immò quodammodo mentitur. Vngaricum nomen nullum intellexi, sed Germanicum est *Narzen schwammen* ac si diceres fatuum vel fatuorum fungum, quoniam fortè, si quis vescat, mente turbetur, quod facile cõtingere potest, ad ejus esum invitante præsertim primum nascentis tanta cum boleto similitudine.

x1. Genus
noxior. fung.

Narzen
schwämen.

Corpore, dum è sua volva erumpit, est boleto dissimili, longiore pediculo subnixum minimo digito graciliore, sescuncialis latitudinis, in metam assurgens, supernâ parte candidâ, infernâ cameratâ, & multis strijs, à pediculo in ambitum productis, notatâ.

GENVS XII.

N Ec hujus perniciosi Duodecimi generis nomen Vngaricum mihi notum est: Germani *Fliegen schwammen* appellationem dederunt à muscis, quæ illud valde appetunt, & plerumque huic insident, non sine ipsarum pernicie, siquidem quotquot degustant intereunt. Variæ autem sunt ejus species, omnes extremo Sextili in cædis silvis provenientes: quas hac serie describo.

xii. Genus
noxior. fung.
Fliegen
schwämen.
Natales.

Primæ speciei duas observabam differentias, magnitudine quidem convenientes, sed colore diversas. Orbicularis & quasi circino ductæ utraque est figuræ, unam interdum, sæpissimè binas uncias latæ: Vni, color supernè parti pallefcens, cui quidpiam rubedinis & fuliginis admixtum sit: Alteri autem luridus & fuligine infectus, cui inspersæ albicantes maculæ atro permixtæ, non secus ac in Septimi generis perniciosorum *Secunda* specie: pars supina in utraque persimilis, hoc est, alba, exarata tamen fuscis strijs, à pediculo (qui gracilis est, & circiter sescunciam longus) ad extremas oras ductis.

Paullò major est *Alteræ* species, & longiore crassiorèque pediculo subnixa, ut qui minimi digiti longitudinem & crassitudinem æquet: ejus autem forma pænè orbiculata, cujus diameter triente paullò minor, color supernè varius, hoc est, ex purpurâ dilutiore & saturâ, rufo, pallido, & albo coloribus variè mixtus: infernè pallet, & nigris crassioribus strijs, à pediculo in extremas oras ductis, notata est.

Tertiæ species differentiam habet ex ætate perpetuam: nam primum emergens contracto est corpore, crasso & unciali, quasiq; ari radicem mentiente, pediculo fulta, duas uncias lata, totidem longa, in metæ formam sublata, coloris rubri, sive potiùs lateritij, frequentibus maculis albicantibus conspersa, summo tamen fastigio pallida: Adultior verò palmari pediculo, eoque digitalis crassitudinis, assurgit, infernâ parte tuberoso: ipsum corpus fungi in orbicularem figuram compositum (cujus diameter quatuor uncias sive trientem latus)

per

per oras interdum fissus & lacer, coloris pronâ parte rubri, & albis quibusdam maculis infecti, orâ rufæ sunt: supinâ autem, albâ prorsus, strijs tamen levi fuligine infectis, à pediculo in ambitum procurrentibus.

XII. Generis perniciosor. Fung. 4 species.

1111.

Natales.

Omniū elegatissima est *Quarta* species, cujus ab ætate duntaxat quoddam discrimen est: Junioris enim & recens natæ corpus minorem habet orbem, & binas uncias solummodo latum, rubro colore valde saturo instar concreti sanguinis tinctum, per cujus superficiem frequentes exalbida sunt cōspersæ maculæ: Adultior in majorem latitudinem patet, ut quæ quincuncialis sit, aut amplior tumida supernè, rubro etiam colore, sed paulò remissiore, quàm in juniore, tincta, obscurioribus veluti undis intercurrentibus distincta, & crebris etiâ exalbidis maculis infecta: pediculo autè constat protuberante infimâ parte, deinde trientem longo, unciam crasso, à quo infernâ parte crassæ nigræ striæ ductæ in ambitum: bini interdum ex eodem pede conjunctim nascuntur.

Invenitur etiam hæc species in cædis silvis Francofurto ad Mœnum vicinis, unde rusticæ mulieres lectam, in urbem deferunt venalem, cum non ignorent plerosque empturos ad muscas necandas: nam cum, ut dixi, muscæ libenter illi insideant, divulsam in fragmenta, varijs in conclavi locis ante fenestras spargere solêt, ad quæ invitata & excitæ muscæ, succum sugunt ipsis perniciosum, & paulò post etiam lethalem.

Crasso etiam est *Quinta* species pediculo, nec minùs longo, quàm superior: atque ex

ætate conspicitur etiam in ea aliquod discrimen: nam Recens nata, binas uncias vix est lata, in totidem unciarum metam assurgens, coloris ex rufo fusci, & fuligine veluti infecti: Adultioris corpus longè majus est, trientalem videlicet latitudinem aut ampliorem habes, in metæ formam assurgens, & oris valde laceris, coloris supernè mixti ex albo, rufo, pallido, fusco, mixturâ vel radiatim, vel maculis duntaxat inspersis, constante: color infernâ parte prorsus fuliginosus, quem nigræ striæ, à pediculo in extimas oras ductæ, intersecant.

GENVS XIII.

XIII. Genus perniciosor. fung. Ut selem terevva gomba. Froschen stuel.

DECIMUM-TERTIUM genus noxiorum fungorum, secundum vias & semitas in cædis silvis provenit extremo etiam Augusto. Vngari ut *selem terevva gomba*, hoc est, ad semitas nascentem fungum: Germani autem *Froschen stuel* quasi ranarum sedem, appellant, quoniam ranæ his libenter insidere conspectæ sunt.

In hoc genere observari potest discrimen quoddam, sed illud ex ætate duntaxat proveniens: nam Recens nati corpus, ad binarum unciarum latitudinem non pertingit, & supernâ parte candicans, fuligine quadam infectum est: infernâ etiam ejusdem coloris, sed raris strijs, vixque apparentibus præditum: ubi autem Adolevit, majorem habet latitudinem, quatuor videlicet unciarum, & in orbem ferè ciroinatum est, immaculati supernè candoris, nisi orbis centrum palleret: infernâ pars etiam candida est, multis purpurascens strijs exarata: pediculus gracilis & longus.

GENVS XIV.

XIV. Genus noxior. fung. Saw tashen.

IN cædis etiam silvis crescit Decimum-quartum genus, atque eodem quo præcedens tempore invenitur. Vngaricum nomen intelligere non licuit: sed Germani *Saw tashen* appellant, causa nominis me latet, nisi quod à sue appellatio desumpta videtur. Ejus autem binas observabam species, magnitudine, & infernæ seu supinæ partis colore inter se differentes.

Prima inaequalem habet magnitudinem: nam Recenter nate corpus, unciâ majus non est, fastigiatum, coloris albi fuligine velut infecti, uncialis longitudinis pediculo, minimum autem digitum crasso, subnixum, interdum geminum ex eodem pede nascens: Adulta triunciale diametrum habet, in orbem ferè circumscriptâ figurâ, supernè alba quidem, sed fusco colore infecta, flavo fastigio: infernè verò pallida, & rufis strijs, à pediculo excurrentibus, exarata: pediculus digitalis longitudinis & crassitudinis.

Alterius forma, orbiculatæ, & veluti circino circumductæ, est rotunditatis, cujus diameter trientem latus est, pediculo brevi pollicemque crasso prædita, supernâ parte candida, cui maculæ parvæ fuscæ, & flavescens nonnihil color, inspersus est, & oris aliquantulum in infernam partem conversa: infernâ ipsa parte pallidâ, fuliginosisque strijs insignitâ.

GENVS XV.

xv. Generis perniciosor. Fung. 1. species.

DECIMUM-QUINTVM perniciosi fungi genus, quod Vngari *Ti nor gomba*, Germani *Smeer schwammen* appellant, perinde ac si unguinosum fungum diceret, in cædvis quoque silvis crescit extremo Sextili, hoc est, circa diem D. Bartholomæo sacrum: cujus varix dicuntur inveniri species: ego binas observabam.

Priorem, triuncialis amplitudinis cum suo pediculo, alioqui corpus ipsum fungi uncialem magnitudinem non superat, pediculus autem binas, supremâ parte pollicaris crassitudinis, infernâ fescuncialis, in bulbi formam excrecens, coloris ex albo pallefcetis: ipsum etiam fungi corpus supernè pallidum est, sed maculis dilutè nigricantibus distinctum, atque oris in supinam partem inflexis: infernè multis strijs ex pallido fuscis, à pediculo in ambitum porrectis, distinctum.

Hanc speciem *feyer ti nor*, id est, albam, Vngari cognominant.

Alteri, cognomen dederunt à nigro colore, Vngari, *Fekete ti nor*; Germani, *Schwartz smeer schwammen*. Informis hæc est species, & valde tetri coloris, ut verius ligni, sive radicis cujusdam nodolum & nigrum fragmentum videatur, quàm fungus, quod utraque manu vix comprehendi queat: crasso brevique pediculo innititur.

GENVS XVI.

EXTRIMO etiam Sextili provenit sub corylis Decimum-sexturn genus, fœtidi admodum odoris, quod Vngaris *Kigyo gomba*, Germani *Natter schwammen*/ quasi serpentinum, sive colubrinum fungum appellabant. Ejus porrò tres species observabam magnitudine panè inter se æquales, sed colore & formâ dispares.

Prior oblongo graciliq; fulcitur pediculo, cui insidet initio veluti ovum exalptum, uncialis magnitudinis, coloris albi fuligine perfusi externâ parte, nigri striati infernâ & supinâ: deinde, oras explicans, fescuncialem amplitudinem acquirit, in pilei parvique galeri similitudinem formatam, albi supernè coloris, frequentibus fuscis maculis distinctam, atque ipso fastigio veluti fuligine infecto.

Alterâ longo gracili que pediculo sustinet fungi corpus, parvi galeri figurâ formatum, vix ungue majus initio, dilutiore fuligine infectum: fescuncialis autè magnitudinis cum adolevit, galeri etiam formâ, colore supernâ parte atra fuligine tincto: infernâ autem, instar fornicis cameratâ, & nigris strijs exaratâ, quemadmodum & junior.

Tertia

xv. Genus
noxior. fung.
Ti nor gom-
ba.
Smeer
schwammen.

1.

11.
Fekete ti nor
Schwartz
smeer
schwammen.

xvi. Genus
noxior. fung.
Kigyo gom-
ba.
Natter
schwammen.

1.

11.

Oguncus emittarius
L. p. 1693

III. *Tertiae* corpus, ejusdem cum superiore magnitudinis, valde laceris est oris, & quodammodo in lacinas divisum, rufi interdum coloris supernè, fuliginosis strijs notatū infernè: nonnunquam autem albi coloris fuligine infecti supernè, & nigris strijs exaratum infernè: aliquando etiam infernâ & supinâ parte aded inversâ & reflexâ, surrectis que lacinijs, ut florem aliquem exprimere vel mentiri videatur.

GENVS XVII.

xvii. Generis perniciosi. Fung. 2. species.

xvii. Genus
noxior. fung.
hoz gzepl
ten.

CIRCITER diem D. Bartholomæo sacrum, planis & apertis locis provenit Decimum-septimum noxiorum fungorum genus, à Germanis hoz gzeplten appellatum, Vngaricum nomen nemo mihi indicare potuit, & an ullum etiam apud Vngaros obtinuerit, haud scio: quandoquidem magna ex parte negligere solent eos fungos qui nō sunt esculēti. Ejus autem duas observabā species:

Primam, dodrantalem amplitudinem habentem, & minimi digiti crassitudine præditum pediculum, binas aut ternas uncias longum, ex cujus imo plerumque subnascitur exigua proles: orbiculatæ ferè est figuræ, oris in inferiorem partem nonnihil inflexis, colore supernâ parte rufo ad nigredinem tendente, cui flavescens circa medium admixtus est: inferna pars pallida est, strijs que fuliginosis exarata.

Secundam, ejusdem cum illa magnitudinis, sed graciliore pediculo præditam, circinatæ etiam rotunditatis, nisi laceras haberet oras in ambitu: color in hac supernè planè luridus, hoc est, ex pallescente fuliginosus, & venis quibusdâ exalbidis maculosus, ipsa fungi substātia, sub externâ illa cute, omnino atra, ut etiam est pars infima, sic tamen ut crassæ nigræ striæ obscure appareant. Hanc speciem Schwartzze hoz gzeplten Germani cognominare possent, ut Priorem Rott hoz gzeplten.

GENVS XVIII.

xviii. Genus
noxior. fung.
Kueling.

EODEM quo proximè præcedens tempore crescit Decimum-octavum perniciosorum fungorum genus, in silvis proveniens, & à Germanis Kueling appellatur: quoniam vacæ valde appetunt.

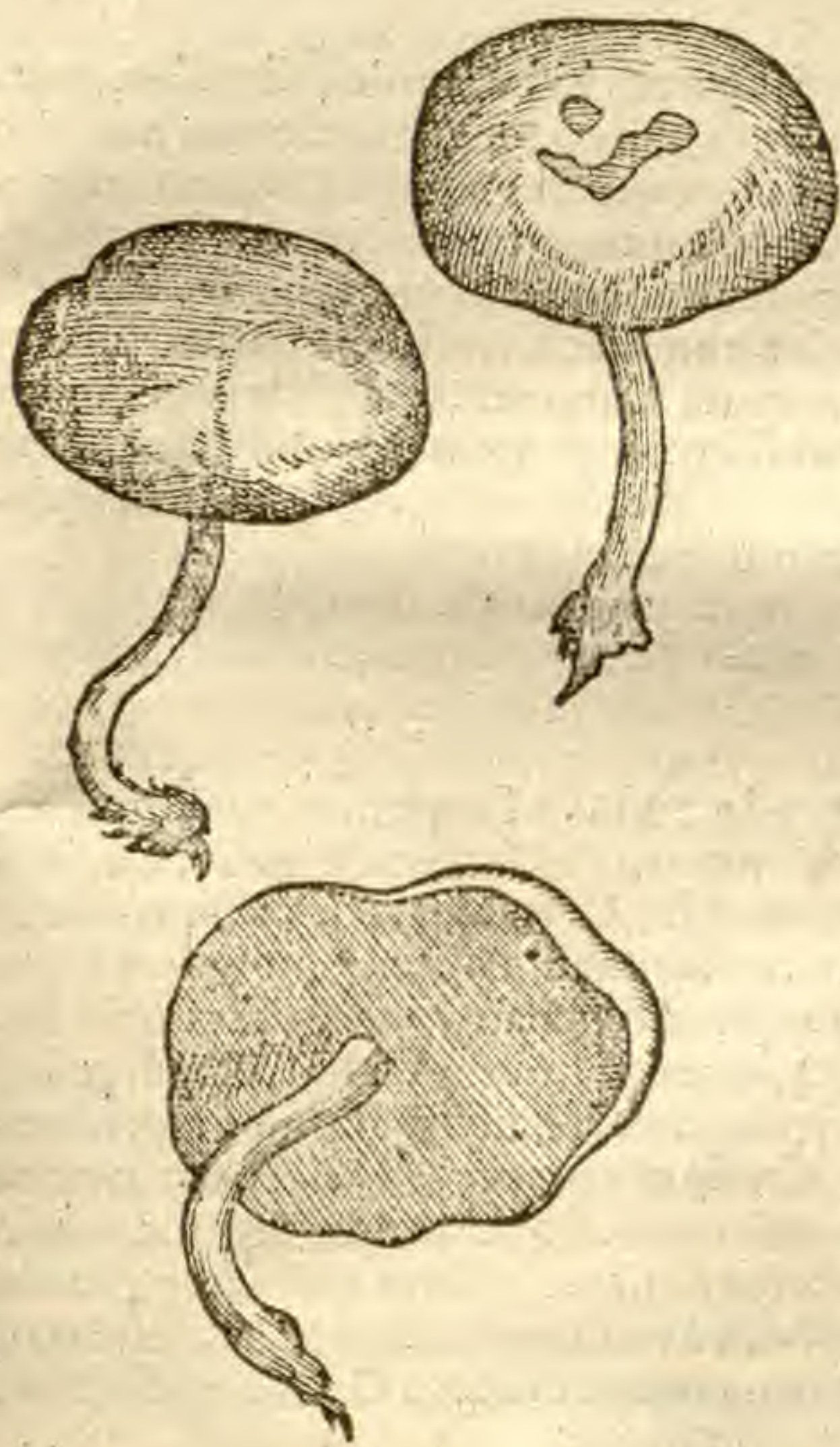
Longè minor est hic fungus Decimo-septimo, nec uncialem aut sescuncialem magnitudinem superat, pilei sive parvi galeri figuram exprimens in metam quodammodo sublaram, coloris supernè rufi, infernè exalbidi, fuscis strijs distincti: pediculus gracilis est, & binas ternasve uncias longus.

Et vs Fungi perniciosi quem Vngari *Varganya* appellant, duo comperio genera: Vnum à Germanis *Bingstin* dictum: alterum ab iisdem *Bultz* nuncupatum: quod discrimen, non sine iudicio ab iisdem factum esse censeo: nam alia est Primi, altera est Secundi facies. Nos Germanorum distinctionem sequemur, & bina genera constituemus. Bingstin.
Bultz.

GENVS XIX.

VNDE VICESIMVM ergò perniciosorum fungorum genus nobis erit, quod Germani *Bingstin* appellant, secundum vias & in quercetis nascens circa Calendas Septembres. Hujus autem multæ sunt species, omnesque perniciosæ, presentemq; interdum mortem ijs inferentes, qui vescuntur; quia similitudine, quam cum XVI. genere Vescorum habent, illecti, illos ab innoxijs discernere non sciverunt. xix. Genus
noxior. fung.
Bingstin.

xix. Generis perniciosor. Fungor. 1. species.

Prima, valde gracili subnixa est pediculo, binas uncias aut amplius longo, sustinente ipsum fungi corpus orbiculatæ formæ, sescunciam latum, aliquatulum in supinam partem inflexum, coloris ex flavo, rufo, fuliginoso, commixti supernè, ex pallido fusci infernè, & multis strijs exarato. x.

*Alter*a amplior est, nec aded gracilem habet pediculum: orbiculatæ etiam est figuræ, paululum supernè tumescens, & coloris vel rufi, raris quibusdam maculis conspersi, vel fusci omnino & fuliginosi: infernè autem pallidi, frequentibus fuscis maculis notati, vel ex fusco pallidi omnino, nec ullis strijs distincti. xi.

Tertia species, *Quarti* generis esculentorum *Tertiam* speciem plurimum imitatur: crasso etenim prædita est pediculo, unciam longo, corpore in metam assurgente, uncialis magnitudinis dum recens nata, & ex cineraceo fusci coloris: adulta autem, binarum unciarum, colorisque magis exalbidi, & notis quibusdam distincta, lacera & hians. xii.

Quarta species, duplex esse videtur: nam, vel infra duarum unciarum magnitudinem consistit, crasso corpore, gracilioreque pediculo prædita, supernè ex atro rufescentis coloris, infernè flavi, frequentissimis parvis maculis inspersis: Vel trientalem amplitudinem adquiret, crasso & protuberante corpore, fusco supernè & scissuris quibusdam albis lacero: infernè ex flavo palescente, striarumque ex parte. xiii.

Quinta species satis informis est, tuberis (dum junior) figurâ, supernè valde fuscâ, infernè rubra saturo & nigricans, circa oras flava & ochræ colore, binas uncias latâ: in Adultâ magnitudo amplior, quatuor videlicet unciarum, orbiculatæ pænè figuræ, per intervalla protuberantis supernè, & fusci coloris, in quo dilutior rubescens color quibusdam locis elucet: infernè autem ex rubro atro atque obscuri, strijs carente, pediculo valde crasso, inæquali & fusco, ipsum autem fungi corpus confractum cærulei, virescente intercepti, est coloris. v.

Sexta species, magnum cyclamini tuber valde refert, tum amplitudine, tum colore, & inæquali rotunditate: infernâ autem parte ochræ colore est, venis quibusdam rubescentibus aut subfuscis distincto, nullis tamen strijs. Hanc speciem Vngari *Baba Varganya* appellant. vi. Baba Varganya.

Omnium autem amplissima est *Septima* species, ut quæ sesquipalmaris sit, inæquali tamen ambitu, supernè magna ex parte purpurascens coloris, cui permixti sint rufus & fuliginosus: ipsum internè corpus subcærulei coloris, ut etiam pars supina cui pediculus inhe- vii.
sit: reli-

fit: reliqua pars inferior flava est, binis aut ternis magnis maculis rufis infecta. Junior verò & primum emergens, longè minor est, duarum videlicet unciarum duntaxat, supernè & infernè ejusdem cum Adultiore coloris.

ANTE quàm ad Vicefimi generis noxiorum fungorum historiam describendam accedam, operæpretium me facturum arbitror, si dubij cujusdam fungi mentionem hoc loco faciam, tanquam ejus qui à non nullis inter innoxios reponebatur nomine *Varganya* insignitos: meâ tamen opinione potiùs ad præcedens non vescorum genus referendi.

Triunciali autem is est pediculo, digitalis pænè crassitudinis, albicantis coloris, sed multis fuscis venis varij: ipse fungus circumatæ in plano rotunditatis, tres uncias latus, supernè aliquantulum tumens, & lateritij coloris, propter quem Germani *Rotter bultz* cognominabant: infernâ parte cineraceum quodammodo habet colorem, nullis strijs distinctum. Sunt tamen, qui inter ejus generis, quod proximè describam, species, referendum censent: quorum sententiam etiam improbare non possum in re dubiâ.

GENVS XX.

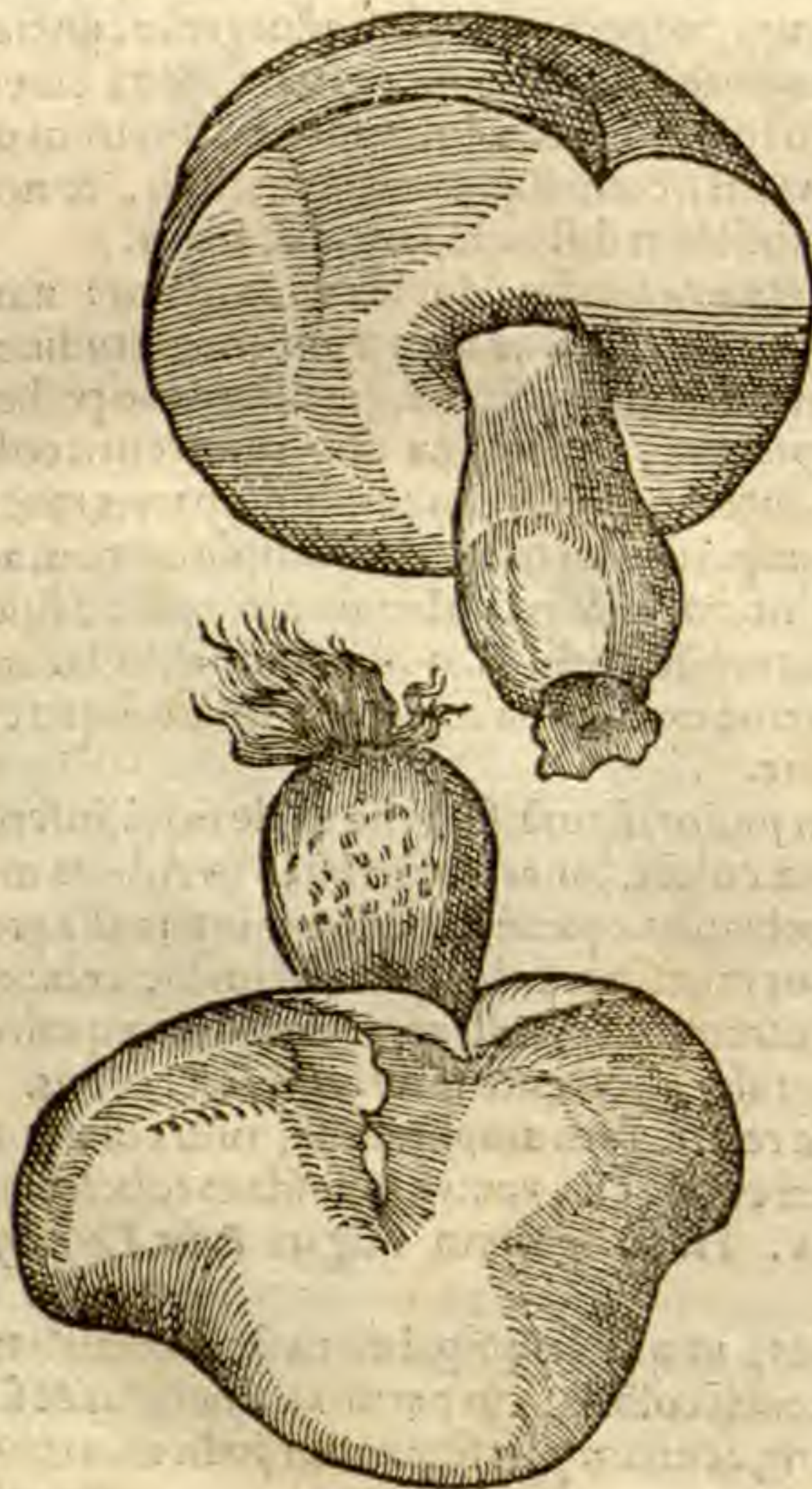
XX. Generis perniciosor. Fung. 1. species.

VICESIMI Fungorum noxiorum generis (quod, ut dixi, Vngaris, *Varganya* etiam dictû, Germanis verò *Bultz*/perinde ac XVI. vescorum fungorum genus, ob eâ quam istic expressi causam) variæ etiam sunt species, quæ eodem quo Vndevicefimû genus, tẽpore, in cædis silvis nascentes reperiuntur.

Crasso est corpore *Prima* species, in metæ formam surrecto, cineraceo supernè colore, infernè ex flavo pallente, nullis strijs rimoso, brevi, sed crasso pediculo, hoc est, sescũciam longo, unciam crasso: à Germanis *Graso bultz* cognominatur.

Longiore est *Alterâ* pediculo, non minùs tamen crasso, parte terræ proximâ, summâ autem, graciliore: ipsum fungi corpus crassum, binas uncias latus, etiam in metâ quodammodo assurgens, colore, vel ex pallido fusco, vel fuliginoso prorsus & inelegati: inferna pars nullis strijs notata, ochræ colore est, quam ob causam ab Vngaris *Sarga Varganya* appellatâ puto, licet aliæ species etiam infernè flavæ sint, sed non aded eleganti colore præditæ.

Tertia species crasso similiter constat pediculo, parte terræ proximâ: corpus ipsum in primum nato fungo sescuncialem magnitudinem non excedit, & rufo colore est: in adulto duarum unciarum, aut amplioris latitudinis,

Varganya
dubia
L. 111.

Rotter
bultz.

XX. Genus
noxior. fung.
Varganya.
Bultz.

Natalis.

Graso
bultz.
111.

Sarga
Varganya.

[111.

dinis, circinate uterque ferè rotunditatis, & nonnihil extumescens: inferna pars strijs etiam caret, & colorem ochræ fuliginè perfusam habet. Germani *Rotte bultz* vocant, non minus tamen propriè (meâ opinione) *Schwartze bultz* nuncupantur.

Rotte
bultz.
Schwartze
bultz.
1111.
Wilder
bultz.

Quarta speciei orbis trium unciarum est, inelegantis coloris, ut qui ex rufo & fuliginoso commixtus sit, pediculo subnixus binas ferè uncias longo, minimi digiti crassitudine: inferna pars subrufo est colore, & præter superioris generis omnes species, hujusque reliquas, multis fuliginosis strijs scissa est: cujus rei, ut opinor, causa, Germani *Wilder bultz*/hoc est, silvestris cognomen indidère.

GENVS XXI.

Sub extremum Septembrem provenit *Vicesimum-primum* genus subter abietibus, quemadmodum & *Vicesimum* genus esculentorum, cui persimile est: sed quoniam interiore parte hirsutum est, rejicitur. Germani *falsche Gzessing*/ quasi spurium nominant: Vngari, *fenyoalya gomba*, hoc est, sub abietibus nascentem fungum: sed additis his duabus vocibus, *nem io*, ut solent omnibus fungis non vescis.

XXI. Genus
noxior. fung.
Falsche
Gzessing.
Fenyalya
gomba.

Recens natus hic fungus unciâ non multo major est, & oris valde in supinam partem inflexis, crassiusculo corpore, & veluti crassis quibusdam venis subrubentibus in orbem superne ductis notato in albicante planicie: Adultus autem, *Vicesimi* esculenti amplitudinem acquirit, superne ejusdem cum primùm nascente coloris, & pari ratione subrubentibus venis in orbem ductis insignito, oris tamen magis inæqualibus: inferna pars dilutè rubet, & multis rufis strijs exarata est: pediculus digitalis ferè crassitudinis, binâq; uncias longus, qui contractus, rubrâ substantiâ constare deprehenditur.

GENVS XXII.

VICESIMI-SECUNDI generis noxiorum fungorû, quod Vngaris dicitur *Tuis alya gomba*, Germanis *Underbozn schwammen* (quod nomen Vngarici interpretationem exprimit) quia ad Spinarum, quæ vetustate corrumpi incipiunt, atque inter dumeta nascuntur: multæ sunt species, quarum proventus circiter Calendas Octobris.

XXII. Genus
noxior. fung.
Tuis alya
gomba.
Underbozn
schwammen.
Natalis.
1.

Prima speciei, seni aut septeni nascuntur ex uno pede fungi, longis & gracilibus pediculis fulti, orbiculato ferè corpore (fornicato tamen, seu camerato infernè) vel semüciali, vel unciali, colore flavo, quemadmodum ipsi etiam pediculi, qui maculis tamen nigris distincti.

Confertim etiam nascuntur in *Alterâ* specie, octo aut novem fungi ex uno exortu, breviorè & perinde gracili subnixa pediculo, in orbem veluti expanso corpore, quod unciâ aut fescunciam latum est, superne pressum, & tanquam umbilicatum, coloris flavi rufo suffusi: infernâ autem parte flavâ, & multis fuliginosis strijs distinctâ.

11.

Rufi coloris sunt, qui confertim etiam in *Tertiâ* specie nascuntur fungi viceni & plures ex eodem pede, gracilibus pediculis fulti: ipsius corporis fungi forma orbiculata est, latitudo inæqualis, pro ætatis ut arbitror vetustate: nam & inveniuntur ungue nõ majores, & unciales, & fescunciales, omnes rufo colore tincti superne, infernè fuscis strijs exarati.

111.

Quarta species plurimos habet ex eodem ortu provenientes fungos, tricenos videlicet aut plures, pediculo, pro singulorum ætate, brevi aut longo suffultos, orbiculatæ omnes figuræ, magnitudine tertiæ speciei fungis pares, colore tamen inter se variant in hac specie: nam vel flavi sunt, multo tamen rufo colore perfusi, aut omnino rufi, sed nonnihil tumescens & fusci: infernè autem nigricantibus strijs notati. Germani *Stock schwammen* appellant, quia in ipsis truncis humi jacentibus nascuntur.

1111.

Stock
schwammen.

XXII. Generis perniciosorum Fungorum 5. species.

bb

Majorem

- v. Majorem orbem habent *Quinta* speciei fungi, quippe cujus diameter sit duarum unciarum, & quindeni aut plures ex eodem ortu nascuntur simul, dodrantalibus, gracilibus, candicantibusque pediculis fulti, colore supernâ parte vel rufo, vel ex rufo dilute albescente: infernâ parte, quæ aliquantulum camerata est, subalbidâ, & crassis fuscis strijs distinctâ.
- vi. Turbinato, & quasi in metam assurgente sunt *Sexta* speciei fungi corpore, seni aut plures ab eodem exortu nascentes, & oblongis gracilibusque pediculis, mediâ parte crassiusculis, instar caulis cepearum, fulti; latitudinem habentes uncialem, aut duarum unciarum, supernè cineracei quodâmodo ex rufo coloris, aut fusci: infernè crassis nigris strijs exarati.

GENVS XXIII.

XXIII. Genus noxios. fung. **C**IRCA idem tempus, cum secundum vias, tum in lignis putridis & palustribus locis proveniunt aliquot alia fungorum genera, quorum nomina Ungaris & Germanis, ut existimo, ignota, certè nullius nomen ab ipsis edoceri potui. Nos ea omnia sub Vicefimam tertiam classem perniciosorum fungorum reducemus.

- i. *Primus*, uncialis magnitudinis habet orbem, supernè tumidum, & rubri perelegantis coloris: infernè albicantem, fuscis tamen strijs exaratum, unciali pediculo, non valde tamen gracili fultum.
- ii. *Alter*, orbiculatæ etiam est formæ, paulò tamen amplior superiore, longioréque pediculo subnixus, prolem fungi ab exortu plerumque proferente: supernè rufi, & ad lateritium tendentis coloris: infernè dilutior, & frequentibus strijs distinctus.

xxiii. Generis pernicios. Fung. 3. species.

xxiii. Generis pernicios. Fung. 5. species.

- iii. In nodum veluti collecto est corpore *Tertius*, infernè fornicato atque camerato, suis oris pediculum uncialis crassitudinis, duarum autem unciarum longitudinis stringente & amplectente, coloris ex albo, rufo, & fusco variè commixti.
- iiii. *Quartus*, binas uncias latus est, sed inæquali orbe, supernâ parte candicans ex cineraceo, infernè similiter, sed fuscis strijs à pediculo ad extimas oras productis: pediculus brevis & crassus.
- v. *Quintus*, informi pænè figurâ emergit, tuberis instar: deinde ruptâ illâ externâ membranâ, sive volvâ, stilus exilit pollicari crassitudine, digitali autem longitudine, penis aut verètri canini instar, & tanquam unciali glande summo fastigio præditus, initio quidem ex atro virescente, deinde nigrâ, & cellulis quodâmodo præditâ, quales ferè in Primi generis esculentorum

lentorum fungorum speciebus conspiciuntur: ea autem suo tempore expanditur, & strijs infernè distincta est. Volva ipsa cineracei quodammodo est coloris, interdum etiam subru-
fi, ipse stilus sive coles initio albus, deinde *ποικίλος* & varius, parvisque notis subfuscis ma-
culosus: fœtidus est hic fungus, & jam periturus quodammodo liquefcit, atque in atramen-
tum dissolvitur, nigro colore tellurem inficiens. Intellego etiam muscas eo degustato inter-
ire. Valde autem accedere videtur ad Phallum à C. V. Hadriano Junio olim in fabulos ag-
geribus Hollandiæ, Oceano objectis, observatum & decantatum.

Phallus Ha-
dr. Junij.

Ab his porro omnibus, prorsus diversus est is fungus, quem *ἀνώρουμον* vocabo, & omnium
minimum esse existimo: nam vix semunciam altus, Autumno plerumque nullo petiolo
fultus, ligneis tabellis pulvinos & areolas in hortis ab invicem segregantibus adnascitur, ci-
neracei vel exalbidi coloris, formâ pænè grossum immaturam referens, minimi digiti ex-
tremum articulû magnitudine & crassitudine vix æquans, singularis plerumque, vel (quan-
do plurimi) bini, terni, aut quaterni simul cohærentes, qui maturi supernâ parte dehiscen-
tes, pleni apparent lento quodam succo, & seminibus, magnitudine quidem seminis cycla-
mini, sed exiles fungulos formâ figuræ exprimentes, cineracei, ut parens, coloris.

Fungus mi-
nimus ἀνώρου-
μῶν.

Nasci etiam in Italiâ hunc fungum, nullum est dubium: nam memini ejus semen exsic-
catum, istinc olim ad me missum ab amico, exotici cujusdam seminis nomine, explorandi
gratiâ, an dignoscere possem: ut reperiuntur quædam ingenia, quæ ex aliorum ignorantia
laudem captare & venari student.

GENVS XXIII.

VICESIMUM-QUARTVM fungorum noxiorû genus Germani *Holzschwammen* ap-
pellant, quoniam Octobri mense, in putridis dejectarum arborum ramis crescat. Vn-
garicum nomen mihi ignotum. Tres autem ejus species observabam: quarum,

xxiii Genus
noxior. fung.
Holtz-
schwammen.

Prima reliquis major in majusculis ramorum fragmentis humi jacentibus nascitur: for-
mâ Primo generi non esculentorum fungorum haud valde dissimili, sed colore elegantio-
re, nempe rubro, uncialis aut duarum unciarum magnitudinis: interdum plures simul co-
hærentes, & in unum corpus veluti coalescentes, valde tamen se remittente colore.

Altera longè exilior est, & unguis latitudinem interdum non superans, nonnunquâ etiam
latior, singularis aliquando, interdum bini simul conjuncti, formâ veluti supernè exsculptâ,
coloris egregiè rubentis, & adeò floridi, ut coccineum provocare videatur. Inheret plerum-
que tenuibus ramorum humi jacentium, aut corticis illorum fragmentis, in vijs obscuris &
ab arboribus obsessis, quæ Solis radios adimunt.

ii.

Prorsus rugoso est *Tertia* corpore, uncialis aliquando magnitudinis, nonnunquam sesun-
cialis: interdum bini simul cohærent unciâ minores, plerumque etiam terni, & illi quidem
elegantiore aureo colore præditi, reliqui flavo: adnascuntur similiter tenuibus vel ramulis
vel eorum fragmentis humi jacentibus.

iii.

GENVS XXV.

IN putridis dejectarum arborum caudicibus crescit Vicesimum- quintum fungorum
non esculentorum, immo pernicialium genus circa Calendas Novembres. Ungari *seyer*
szarwas gomba, à candore cognominât: Germani *wilde Hirschling* id est, silvestrem cervinum
fungum, ad ejus differentiam, qui Vndevicefimo vescorum genere descriptus est.

xv.
Feyer szar-
vas gomba.
Wilde
hirschling.

Semipedalis magnitudinis est hic fungus, aut amplior, elegantissimæ formæ: nam fruti-
cosus est, & in innumeros quodammodo ramulos divisus, candoris immaculati, quorum
nonnulli abiegnorum ramulorum figuram expriment, adeò ut si splenderet, ex puro puro
argento conflatum quis æstimare possit: aliquando nullum habet pediculum, sed ipsi deje-
ctæ arboris caudici inhæret: interdum sesunciali fulcitur pediculo.

GENVS XXVI.

SVPEREST Vicesimum- sextum noxiorum fungorum, quos in Ungariâ observabam,
genus, quod circiter Calendas Novembres etiam provenit, non in arborum dejectarum
caudicibus aut ramis, sed in siccioribus pratis, & cæduis silvis. Ungari *Pöffeteg*; Germani,
Weiber fist id est, muliebrem crepitum; Galli, *Vesse de loup*, hoc est, crepitum lupi, appellant,
quod nomen etiam apud Herbariorum vulgus obtinuit.

xxvi. Genus
noxior. fung.
Pöffeteg.
Weiber
fist.
Vesse de
loup.
Crepitus lu-
pi.

Ejus autem tres observabam differentias, magnitudine, nonnihil etiam formâ inter se
discrepantes.

Prima, omnium vulgatissima, etiam ipsis pueris nota: nam in omnibus, quas adij, provin-
cijs, nascentem observare memini. Boletum terrâ primùm erumpentem valde mentitur,
& initio eximij candoris est: deinde evanescente candido colore, succedit alius pallescens,
& tanquam fuligine suffusus: internum corpus albâ substantiâ constare deprehenditur per
medium sectum. Cum verò maturum est; confractum & pressum, pulverulentum quen-
dam fu-

dam fumum effundit, ut memini me puerum frequenter observare, cum æqualibus ludentem in sicciore pratis (ad quæ nos sæpiusculè deducere solebat noster pædagogus animi relaxandi gratiâ) in quibus hæc species crescit, & certantem, uter plures hujus fungos maturos extimo pede propelleret, ad pulverulentum illum fumum excitandum.

xxvi. Generis perniciosi. Fung. 3. species.

Altera in cædis silvis crescit in plerisque, ut credibile est, Provincijs: sed mihi in Vngariâ duntaxat observata. Magno illa constat corpore, amplitudine capitis pueri aliquot annos nati, cineraceâ cute tecta: sed quæ deinde, multis locis lacera, substantiam ostendit spongiosam, coloris prorsus fuliginosi, quæ compressa, multum pulverem effundit.

Tertiam sola amplitudine à Secundâ differre arbitror: nam cutis illa tenella ipsum corpus tegens, ejusdem est coloris, & perinde atque illa varijs locis lacera, ipsumque fungi corpus illâ amictum & tectum, planè etiam spongiosum, fuliginosique coloris, pulverem, si comprimatur, non secus ac illa effundens. Excrescit hæc interdum in follis pugillatorij, quem vulgo ballonem appellant, amplitudinem. Eam exsiccatam, & omni pulvere, quem continebat, vacuum, ad servare solent tonsores, illaque uti ad sanguinis fluxum in vulneribus restinguendum: quam ob causam in suis officinis pensilem eos habere plerumque, etiam in Germania multis locis observabam.

ISTA etiam de perniciosis fungis in medium adferre libuit. Quisquis autem perfectam & absolutam fungorum cognitionem adquirere volet: his adjungat, & diligenter evolvat quæ Plinius cap. viii. lib. xvi. Naturalis Historiæ, quæ item cap. xxii. & xxiii. lib. xxii. ejusdem Naturalis Historiæ scripsit de fungis: quæ similiter Diosc. cap. lxxviii. lib. iiii. atque cap. xxiiii. lib. vi. de iisdem fungis tradidit, atque Matthioli in eundem Commentarios. Deinde Athenæi lib. ii. Deipnosoph. postremò quæ cap. lxx. lib. x. Villæ suæ scripsit Ioan. Bapt. Porta, vir nobilis & in Philosophico studio summâ cum laude versatus, qui omnium diligentissimè, quidquid Veteres de fungis scriptum reliquerunt, peculiari complexus est capite.

QUIA verò plerique ejus librum fortè non conspexerunt, aut etiam conspectum ad manum non habent: non abs re me facturum existimavi, si, in illorum gratiam, totum illud caput hîc subijcerem.

DE

Caput LXX. Libri x. Villæ Ioan. Baptistæ Portæ
Neapolitani.

INTER Cartilaginea referemus & fungos: nec nisi supra terram totus est. Diocles Caristius inter rusticas dapes recenset apud Athenæum. Nunc autem sua iucunditate tam moroso divitum palato placent, ut eos in mortis discrimen sæpius adducant. Euripides, quum in Icarum insulam adnavigasset, matrêmque cum duobus filijs & virgine, fungorum esu mortuos vidisset, hoc epigramma fecisse dicitur, teste Athenæo.

*Sol, qui perpetuo cælorum tramite curris,
An visum facinus huic simile ante tibi est?
Pars eadem lucis geminos cum virgine fratres
Abstulit, & matrem: quatuor urna tegit.*

Libuit Plinio coquendi dare aliquas communes in omni genere observationes, quando ipsæ suis manibus deliciae preparant hunc cibum solum, & cogitatione ante pascuntur, succineis novaculis, aut argenteo apparatu comitante. Noxii erunt fungi, qui in coquendo duriores fiunt; innocentes, qui nitro addito coquentur, si utique percoquentur. Tutiores fiunt cum carne cocti, aut cum pediculo pyri, profunt & pyra confestim sumpta. Debellat eos & aceti natura, contraria ijs. Diphilus Medicus ijs, qui hoc cibo strangulantur, remedio esse dicit, aquæ mulsæ, nitri & aceti potum, ita ut in vomitione reddatur: itaque parari debent ex aceto, aqua mulsæ, vel melle & sale, ex Athenæo. Apitius de fungorum apparatu hæc habet. Fungi farnei elixi, calidi, exsiccati, in garo cum pipere excipiuntur, ita ut piper cum liquamine feratur. Aliter: In fungis farneis piper, carenum, acetum & oleum laudantur. Vel, fungi farnei ex sale, oleo, mero & corianno conciso inferuntur. Fungos boletos, carenum, fasciculum corianni viridis ubi ferbuerint, exempto fasciculo inferes. Vel, boletorum coliculos, liquamine, vel sale asperfos inferunt: vel, boletorum thyrsos concisos in patellam ovæque perfundes, addito pipere ligustico, modico melle, & liquamine, temperabis oleo modico. Platina coquendi rationes aliquas affert. Cum succosa illa thyrsi parte, qua terræ inhæret, in aqua primum cum excavato pane, cùmque pyris, aut pyrorum furculis, ac pediculis coquendi sunt. Allium quidam indunt, quod obstare venenis putatur. Elixii ac saliti, in oleo aut liquamine fringuntur, fricti, moreto, quod salsam vocant, aut alliato suffunduntur. Sunt etiam qui eos ablata pelle, aut superiore folliculo (indito sale atque oleo) sursum versum in carbonibus decoquant, pipereque aut cinnamomo asperfos devorent.

*Fungorum
condendorum
ratio.*

Græci *μύκτας*, ab ensis capulo, vel summo vertice vaginam occludente appellarunt. Significat *μύκτες* ensis manubrium, sicuti ex Herodoto liquet, unde & Mycenæ nuncupari credunt, quod ibi à Perseo sint conditæ Mercurij præcepto, ubi excidit gladii manubrium. Poëtæ *γυγνίδες* vocant, hoc est terræ natos: nam quorum pater ignotus est, filios terræ vocare solent. Quod Cicero ad Atticum in epistola confirmat. Porphyrius *θεσπόρους*, Deorum filios, quod sine semine provenire videantur. Latini fungos vocant, noménque (aliquorum opinione) à funere deducitur, quod suo veneno ad funus vescentes ducant. Italis *fonghi*.

Nomen.

Nunc genus, suis verò particulatim tractationibus species subscribemus. Theophrastus cortice, medulla, nervo, & vena carere dixit, ac radice penitus. Sed Athenæus Theophrasti testimonio fretus, levi cortice esse dicit, sine radice: sed principium habere suæ pullulationis caulem in longitudinem propensum, atque per ipsum nervum se extendere. Phanas verò, neque florem, neque seminum vestigia demonstrare. Quod falsum esse, jam alibi diximus, quippe semen ferunt.

Descriptio.

Fungorum perniciofa natura. Nos paucis genera perstringemus. Fungorum genus, vel naturæ, vel artis opus. Sunt enim ægiritæ ex industria, ut dicemus. Naturalium duplex discrimen, Dioscoride auctore: ait enim. Qui manduntur, aliquando perniciales sunt. Le-
tales multifariam virus contrahunt, vel ubi clavus ferreus, in quo sit rubigo, vel ubi putridi panni, vel serpentum latibula & cava, vel si juxta arbores erumpunt, qui noxios privatim pariunt fungos: omnibusque ijs colluvies quædam insidet, & spuma, iisdemque à carptu celeriter computrescunt, atque marcote vitiantur. Plinius, à Dioscoride & alijs excipiendo, hæc habet. Pernicialia prorsus improbanda: si enim caligaris clavus, ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor ad fuerit nascenti, omnem illico succum alienum, saporémque in venenum concoquit, deprehendissèque nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Ducunt ipsi alia vitia, nunc quidem si serpentis caverna juxta fuerit, si patentes primo adhalaverit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum: itaque caveri conveniet prius quàm se condant serpentes. Signa erunt tot herbæ, tot arbores, fruticesque, ab emerlu carum ad latebram usque vernantes: & vel fraxini tantum folia nec postea nascentia, nec antè decidentia. Quorundam ex his facillè noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, livido intus colore, timosa stria, pallido per ambitum labro. Non sunt hæc in quibusdam: sicci-
que &

Genera.

*Fungi natu-
rales dupli-
ces.*

*Perniciales
ut digno-
scentur.*

que & nitæ similes, veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Vnde à peritis regionum legendi sunt.

Quæ arbores
nocios fungos
pariant.

Arborum verò, quæ varios fungos parere solent, qui cibis abdicantur, sparsim Authores meminere. Nicander in Georgicis suis Athenæo teste.

oleis inimica propago,
Quercu, & punicea malo tristissima pestis,
Ilicibusque venit fungus gravis, humidus atque
Letifer.

Plinius, robur, cupressus, & pinus noxios pariunt, item fagus. Theophrastus: robur è radicibus, & juxta radices emittit fungos. Avicenna, ex olea improbos. Platina noxios emitti. Sed edules autumnali, vel verno tempore nascuntur.

Fungilav-
dabilis.

Dicemus de Autumnalibus qui primis imbribus nascuntur. Horum genus tripliciter partiemur: vel enim in pratis, vel arboribus, vel lapidibus adnascuntur. Dicemus primo de pratensibus quum sint laudabiliores. Horatius,

pratensibus optima fungis
Natura est, alijs malè creditur:

Pratensium optimi, quique principatum tenent, boleti sunt dicti à Latinis, à Græcis verò βολίται, Galeno, & Paulo Æginetæ suo asseclæ. Sunt qui dictum volunt ἀπὸ τῆ βόλης, quod glebam, & privatim rubricam illam vulgo bolus dictam, significat, unde colos boleti. Neapolitani *ouole* & *boloccioli* vocant: ita enim ovorum vitellum dicunt, cujus formam præ se ferunt. Quanti olim existimati fuerint, indicat vel illud Martialis:

Argentum atque aurum facile est, lenamq; togamq;
Mittere: boletos mittere, difficile est.

Bolui.

Plinius, Inter ea, quæ temerè manduntur, boletos meritò posuerim: optimi [opimi] quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio Principi per hanc occasionem à conjugè Agrippina dato. Origo talis est. Volvam terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volva, ceu in ovo est luteum: nec tunicæ minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur hæc primò nascente, mox in pediculo corpus absimitur, ratóque unquam geminis ex uno pede. Origo prima causaque è limo, & accescente succo madentis terræ, aut radicis fermè glandiferæ: initióque spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Ortus, occasusque ejus omnis intra dies septem est. Robur boletos producit circa radices. Glaucias stomacho utiles putat boletos. Galenus: omnium fungorù sunt minimè noxij. Sed ne quis largius eis utatur: pravi enim sunt succi, atque interimere possunt. Variè condiuntur, ut ea, quæ nulla insigni qualitate prædita sunt. Eadèmq; Paulus asserit.

ἀμανίται.
Suilli.
Farni fun-
gi.

Succedunt quos Græci ἀμανίται vocant, Latini Suillos, quos ad hunc usque diem Neapolitani vocant *silli* & *ammoniti*. Apicius farneos fungos vocat, à farno roboris genere, ut suspicor. Dixit enim Plinius, robur eos producere. Proximi bonitate jam dictis. Galenus: Secundi post hos sunt amanitæ. Et Paulus: Colore sunt fuliginoso, pediculo omnium crasso, orbe, ut sæpe humanum caput æquent, infra colore nigro virescète. Quum elixantur fiunt mucosi. Nascuntur in silvis, ubi solum incultum. Nicander eum non torreri debere dixit

Suilli fungi
veneni ac-
commodatif-
simi.

ex Athenæo. Plinius: venenis accommodatissimum. Familias nuper interemere, & tota convivia, Annæum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos & cætiones. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Siccantur pendentes suilli junco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Suilli gulæ novissima irritamenta. Circa roborum radices gignuntur. Tutissimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm boleti. Mox candidi, velut apice flaminis insignibus pediculis. Hos Neapolitani *Conocchielle* vocant, longo enim prodeunt pediculo, callo corporis in turbinem mucronato: à nero fusorum glomere, *conocchia* vulgo dicto, ita appellantur, placéntque moroso divitum palato. Sunt in fungorum genere à Græcis dicti

Conocchie-
le.

Pezicæ.

Pezicæ, qui sine radice aut pediculo nascuntur, ex Plinio.

Galinaccia.

Nunc aliquos subjungemus antiquis indictos. Est fungorum species, Neapolitanis *Galinaccia* vulgò dicta, mirabili profectò forma, ut nescias cui assimilés: ad magnam crescit altitudinem, ut brachijs diductis vix homo complecti possit, pondus sexaginta librarum, non orbiculari forma, ut ceteri, sed veluti manus in digitos plures diducta, ut quercus frondibus

Galinella.

assimiletur, albi, callosi, ut vix integro universa familia vesci possit. *Galinella* verò parva est forma, spongijs vel nascentibus porris similis, quatuor digitorum longitudine: nascitur Au-

Piperitis.

tumno locis umbrosis. Est & fungus quem *Piperitum* vocant: quia vescendo linguam vellicat, ac si piper vorarem, ac fauces incendit: nascitur etiam Autumno, coloris albi, vulgòque *peperella* dicitur. Est & candidus, odoratissimus, orbem vix utraque manu diductis

Peperella.

pollice & indice cinges, tam esui suavis, ut crudus edatur: præbetur ægris innoxie, incolæ

Richione.
Galucci.

Richione vocant, quasi magnum fungorum regem dicas. Qui vulgò *galucci* dicuntur, candoris sunt immaculati, bini, aut terni ab uno pediculo juncti, forma non rotundi, sed veluti galli cristæ, unde nomen sumpsisse suspicor, croci odore, coma velut villosa. Sed ne molesti simus, summa est, quod unaquæque regio suos populares habet.

Fungis ar-
boribus.

Nunc ad aliud genus deveniendum, quod scilicet circa arbores adnascitur. Nicander maximè fungos, qui ficui adnascuntur, laudat, inquiens:

*Quum fuerit ficus multo sub stercore tecta,
Si mox perpetuo fluxu consperferis illam,
Innocui surgent radicibus undique fungi,
Quos tu ne veritas, radicem cedito nullam.*

Plinius non solum ex ficus arbore: sed, his aberit, inquit, veneni argumentum, quo simi-
lior fuerit arborum fici. Quidam discrevere arborum generibus, fico, ferula, & gummi fe-
rentibus. Populus alpina fungis nascentibus laudatissima. Quercus probatissimos, inquit
Plinius. Sed apud nos noxij sunt: nescio cur quercus probatissimos ab eo producere dica-
tur, robur verò noxios, quum ejusdem generis sit, ne dicam idem. Diphilus medicus: Fami-
liares & innoxij creduntur recentes, minutissimi, molles, friabiles, qui in ulmis & piceis na-
scuntur, ex Athenæo. Sed omnium optimi, qui in Sambuci radicibus adnascuntur: eos hie-
me edimus.

Postremum genus è saxi nascitur Præciditur ad esum, alius subnascitur, semperq; novos *Fungi è sa-*
producit, restibili fecunditate: septem diebus perficitur, sexies anno demetitur, terra do- *xii.*
drante operitur. Neapolim afferuntur ex Vesuvio monte lapides: Surrentum ex Fageto al-
tissimo sui tractus monte: Abellini, ex Partenio monte; in Apulia, ex Gargano, & celliori-
bus montium partibus: nam saxa, ubi semel produxisse vident, suffodiunt, & venum expor-
tant. Nascuntur aliquando non pileati, sed turiones ut asparagi, & in ramos divisi.

Nunc & genera indicabimus, quæ verno nascuntur tempore. Plinius: Nec non & car- *Fungi verno*
nosa aliqua appellabimus, ut spongias in humore pratorum enascentes. Nascuntur Martio *tempore na-*
mense, eisque vescimur quadragesimalibus jejunijs. A spongiarum similitudine *scentet.*
dicimus. Strobilos magnitudine & forma præferunt, ut trium librarum pondus sæpe ex- *Spongiolæ.*
pleant; foraminibus perviæ, & vacuæ sunt. Simul & cum his nascuntur, quas vulgo *mona-*
celle vocamus, colore nigro, cauli sex foliolis rotundis per centrum annexis hærentibus, sed *Monacelle.*
sapore inferiores. Sunt & omnium fungorum optimi, qui vulgo *Virni* dicuntur, quòd verno *Virni.*
tempore nascantur, Romanis *prignoli*; primis Aprilis imbribus erumpunt, odorati, gustui *Prignoli.*
suaves, & innocui: nascuntur in silvis sub arborum umbris, & ubi nascuntur, quotannis re-
pullulant. Aliquando, cæsis arboribus, è loco evanescent: solum in quo crescunt cinerei co-
loris. Hermolaus innocentissimos dixit, qui è rubis vere nascuntur rotunditate clusili, quos *Prunello.*
inde *prunello* & *spinulo* vocant, & è carduis, quos inde *cardueles* appellant. *Spinulo.*
Cardueles.

Postremò eos prosequemur, quos ars reperit. Dioscorides tradit esse qui dicat, utriusque *Fungi arte*
populi, albæ nigræq; cortices in minutias concisos, & stercoreatis segetibus insperfos, fun- *parati.*
gos utiles innocentésque parere toto anno restibiles. Ait Tarentinus: Fermento in ipsis po-
puli nigræ truncis, juxta terram recisis aqua diluto, protinus coalescunt *ægiritæ*: additque, *ægiritæ.*
si montanum arvom, multis calamis, stipulis, & fruticibus scatens, quum cælum imbres par-
turit, incendatur, permulti sponte naturæ prorumpent fungi: si ramen arvo jam ignem ex-
perto, non subsequitur imber, qui impendere videbatur, aqua linteo raro stillatim, imbris
imitatione conspergenda ijs incensis locis, nascenturque fungi quidem, sed aliquanto de-
teriores: siquidem meliores in hoc genere sunt, qui imbre aluntur.

Hactenus Ioan. Bapt. Porta, qui, quum Athenæi versionem postremam à C. V. Iacobo
Dalechampio factam multis alijs Villæ suæ locis sit sequutus, eam toto libro Decimo ne-
glexisse videtur: quæ tamen longè elegantior est, & magis probata.

FVNGO.

FVNGORVM ALIQVOT ALIÆ
I C O N E S.

QVONIAM Typographus aliquot fungorum icones jam sculptas habebat, quibus C. V. Matthias Lobelius ad calcem sui Herbarij Germaniæ inferioris Idiomate conscripti usus est: eas hîc subijcere, atque illius descriptione uti-
buit. Fatemur tamen binas in nostrum Commentarium intulisse, quæ sola, ad eorum, quos descripsimus, Fungorum Historiam accommodari potuerunt, ad primum videlicet Esculentorum genus, & ad postremum Perniciosorum: quorum quidem icones vivis coloribus expressas totidem habemus, ac utriusque generis species descripsimus: sed paucas in tabellis scalpi voluimus, ne nimis sumptibus Typographum gravaremus.

E vernaculo Lobelij Herbario desumptæ icones
& descriptiones.

VVLGARES EDVLES FVNGI, PLANI, ET IN
METAM QVODAMMODO ELATI. A.

Vulgares edules fungi. A.

VVLGARES, quibus fermè pas-
sim vescuntur, satis sunt cogniti:
carne constant illi prorsus alba, dum
recentes sunt, & infernè subrubent.
Vetustate vitium contrahunt, & noxij
fiunt, gravem odorem contrahentes,
& fuscum colorem. Deglubati elixan-
tur, deinde condiuntur butyro, vel
oleo olivarum, omphacio vel aceto:
minus nocent, si piper tritum insperga-
tur. Nascuntur Vere & Autumno sa-
bulosis recens stercoreatis agris, subinde
etiam in fimetis, in quibus insalubres
oriuntur.

*Horum fungorum in tabula A. delinea-
torum, alij ad Tertium & Quartum genus
Fungorum esculentorum à Carolo Clusio
descriptorum referri possent, majores verò
ad Octavi generis primam speciem.*

SINVOSE NEMORVM
FVNGI. B.

IN silvis & nemorosis locis nascun-
tur quidam fungi sinuosis oris, super-
nè pallentes, & maculis rubris infecti,
infernè subalbidi & striati: qui à non-
nullis, primum repurgati elixantur, aut
friguntur, denique eduntur: ac perin-
de probantur, ut alij ejusdem generis
prope arbores, aut sub illis nascentes,
quia purioris sunt naturæ, & absunt à
ferreis

Amplus nemorum Fungus. C.

ferreis clavis, aut putrilaginosi locis: nisi forte sub perniciosi arboribus, & circa serpentum latibula crescant.

AMPLVS NEMORVM FVNGVS. C.

ISDEM locis reperitur aliud Fungi genus planum, quod interdum in tantam amplitudinem excrescit, ut lancem implere queat. Id aliquando prorsus album, nonnunquam supernè maculis nigris & rufis distinctum, infernè album & nigris strijs exaratum, pediculi inferiore parte nigra.

VVLGARES PERNICIOSI FVNGI.

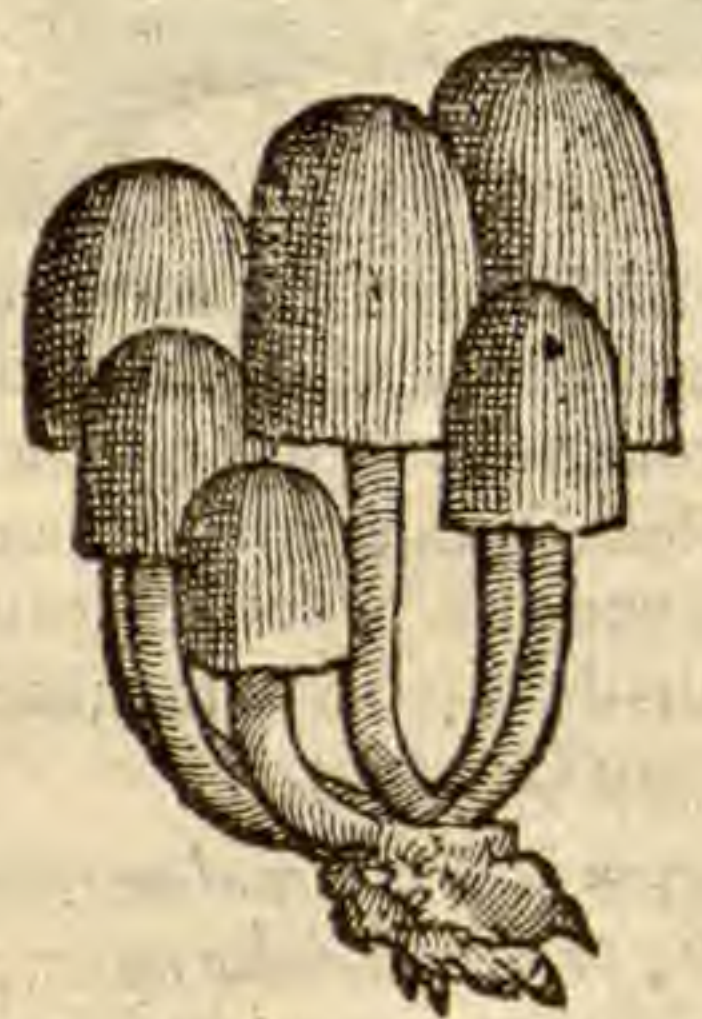
EXILES PERNICIOSI FVNGI. D.

PASSIM isti nascuntur, in agris, pratis, hortis, & veteribus ædificijs, qui facile à superioribus dignosci possunt, ut & reliqua genera. Horum autem,

Quidam sunt exiles, in rotunditate oblongiusculi, & præalti galericuli instar concavi, colore flavo præditi.

Alij ampliores, albi, aut cineraceis fuscisve interdum maculis notati, infernè aut in cavitate nigri. Sunt & plani ut acetabula, nonnulli etiam parmis similes.

Exiles perniciosi Fungi. D.

Fungi alij Clypeiformes perniciosi. E.

HORVM forma plana quidem est, sed rugosa & per oras reflexa, flavi coloris, pediculis fuscis. Innascuntur plerumque putridis lignis aut asseribus vetustarum ædium rusticarum & stabulorum.

Iisdem locis & secundum rusticorum casas inveniuntur etiam alij ejusdem quidē formæ, planæ & orbiculatæ, sed qui non sunt reflexi, quorum etiam aliqui per oras crenati.

Inveniuntur adhuc alij his non valde dissimiles in arborum aggeribus, sub sepibus, rubri coloris, quorum nonnulli nullo peculiari odore sunt præditi: alij verò moschi odorem quodammodo referunt.

FVNGI IN ARBORIBVS NASCENTES.

ARBORVM FVNGVS AVRICVLÆ IVDÆ FACIE. F.

EX vetustarum arborum truncis oriuntur quædam alia Fungorum genera, quorum alia alba sunt aut flavescencia, rugosâque & cartilaginosa, instar Auriculæ Iudæ vulgo appellatæ.

Arborum fungus auriculæ Iudæ facie. F.

Alia etiam spongiosâ materiâ prædita, ortu, substantiâ & formâ Agarico non valde dissimili, colore quo spongiæ, aut ex flavo fusci. Hæc genus aliquoties in lixivio coctum & recoctum, aut in aquâ additis cineribus, exsiccat, & paratur ad ellychnia conficienda, nam ignem fovet, aded ut nonnullis locis ignarij vicem suppleat. Vidi enim usurpari, & ipse usus sum in castris ignarij fomitis loco, ad sclopum explodendum. Solebat Antuerpiæ venalis reperiri ad publicam porticum, quo mercatores singulis diebus bis convenire solent, cum ignitabulis ad ignem excipiendum. Fortè lucernæ fungus Cornarij.

Frequenter & magnâ copiâ hujusmodi fungum præparatum in foro venalem expositum singulis hebdomadibus conspexit Carolus Clusius, & interdum emit, præsertim hiberno tempore, ad ignis scintillas chalybeato ferro excitatas excipiendum, tamquam fomite usus, ut sulphurato flammam excitaret.

PHALLVS HADRIANI IUNII. G.

Glans seu capitellum PHALLI.

INTER Naturæ miracula celebratur hic Fungus apud Batavos, anno M. D. LIX. Antverpiam ad nos missus. Similem deinde septennio post arenoso loco ad Ligeris fluvij ripam non procul Blæsis reperiebam Septembri. Copiosè crescit in Hollandia è radicibus sparti, Helm ab indigenis appellati (quemadmodum in Gallia Narbonensi Hypocistis ex Cisti radicibus oritur) diversis fabulosis aggeribus sparto illo rudi confitis, præsertim verò ijs qui Harleymo & Alcmariæ sunt vicini. Sed quandoquidem Hadrianus Iunius elegâter & prolixè illum descripsit, breviter eum adumbrabimus.

Manium, Cacodæmoniumve ova.

† Scapus colijve Phalli.

* Thyrsus.

Volva sive matrix, glomus aut scrotum formâ referens (è qua scapus exilit) gemino involucre prædita est, albo, deinde fusco flavescente, insidès pediculo per quem alimentum exugere credibile est. Est verò ea volva plena frigidissimo, fœtido, gravi & coagulato succo, qui quodammodo liquefcit, volva è terra erutâ: coles arrectus, cavus, & bipalmaris, maculis cineraceis distinctus, & è media volva prorumpens, brevi etiam flaccescit, quasi destitutus suo alimento & naturali semine: habet autem per mediam longitudinem æquale angustum foramen, in extremo tamen angustius, in

§ Volva m-nica separata & aperta.

quo flava stamina: summum caput veluti galea tectum est, tamquam penis glandem exprimens, albi initio coloris, deinde vetustate fusci, foramine in vertice præditum, ex quo fœtidus odor exhalat. Sunt qui asserant frigidissimum illum volvæ coagulatum & lentum muccum valde utilem esse ad podagram ex humore calido prognatam profligandam. Muscæ valde appetunt hunc Phallum, perinde atque alios fœtidos fungos.

Cùm anno M. D. XCVII. Amsterodami esset Carolus Clusius Septembri mense, ostendebantur illi à diversis aliquot ejusmodi volvæ recens ex arenosis aggeribus erutæ, quæ omnes albæ erant præter unicam, in quâ purpurascens & veluti carneus color elucebat: sed omnes adeò frigide, ut manu retinenti, non minus rigorem & veluti torporem quendam illi in eâ inducerent, atque si torpedinem apprehendisset: harum unâ per medium sectâ, apparuit coagulatus ille & crassus humor instar lactis coagulati, & in ipso meditullio liquor quidam pellucidus instar nervi optici in oculo. Sed cùm volva illa, tametsi non fœtida, nauseam illi quodammodo excitaret, diligentius observare supersedit. Phallum porrò è volva prominentem nullum vidit.

FINIS FVNGORVM.

HONORII BELLI

VICENTINI,

Medici Cydoniensis in Creta insula,

AD CAROLVM CLVSIVM

ALIQVOT EPISTOLÆ,

De rarioribus quibusdam plantis agentes.

CAROLO CLVSIO ATREBATI,

HONORIVS BELLVS VICENTINVS,

P. S. D.

VM Venetijs essem, Adrachnes & Oenopliz Bellonij icones, à me ad vivum delineatas misi: nunc autem Cydoniam reversus (ubi Medicinam me facere tum significabam) licet nullas adhuc à te litteras acceperim, ut tamen certior sis quanti te faciam, & quantum opus tuum juvare cupiã, mitto tibi ejusdem Oenopliz duos ramos, ex quibus facilimè cognoscere poteris, an icon rectè arborem exprimat. Mitto etiam semina Cypri Plinij ex Ægypto accepta: tum aliquot semina aliarum plantarum hìc nascētium, simul cum aliquibus earundem plantarum ramis siccis, à nullo, quòd sciam, descriptarum, quæ fortasse tibi non ingratae erunt, præsertim cum aliquas legitimas esse comperies. Ego enim diu in hac Insula legitimas antiquorum stirpes perquirere summa cura conatus sum, ut & Rempublicam iuvarem, & inventas amicis communicarē. Si autem in aliquibus me lapsum deprehendes, rogo, ut æqui boniq; consulas, atque mihi ut homini parum exercitato, mediocriq; ingenio prædito condones.

PETROMARVLA, Cretica planta est, & nusquam alibi, quod sciam, sponte provenit: folia profert cichoracea, magna, profundè incisa, in orbem diffusa, saturè virentia, infernè splendentia, ad purpuram aliquando tendentia, ut Cyclaminus, lævia, cum autem semine nata prodit, prima ejus folia violæ nigræ folijs simillima sunt, rotunda, &, aut nihil, aut parum duntaxat serrata: cauliculos autem multos habet, rotundos, striatos, cubitales, bicubitales, aut tricubitales, quibus innascuntur flores copiosissimi, purpurei, hyacinthi orientalis florum æmuli, densè compacti, ut spicam, eamque magnam referre videantur: quibus succedunt semina minutissima: radice firmatur magna, alba, in alas diffusa, eduli, sapore rapunculi radicem imitante. Tota planta lacte abundat: provenit ubique in arborum marginibus secus vias, læto solo, inter saxa, & super parietes. Floret Vere, & æstatis Principio, Maiòque aut Junio arescit tota præter radicem, quæ Octobri folia proferre incipit, & viret tota hieme. Vocatur vulgo *πετρομάριλα*, hoc est, petræa lactuca, licet cum lactucis nihil aliud commune habeat, quàm quod lacte abundat. Radix manducata, tum etiam caulis adhuc tener, venerem stimulare vulgo creditur: & ideo nomine obsceno *πετροκαυλι* vocatur.

Petromarula.

Rapunculi
genus videtur.

CORIS legitima, Ericæ similis, provenit lætis collibus satis frequens, in omnibus rectissimè Dioscoridis Historiæ conveniens, nisi quod frutex est multos annos durans, perpetuòque virens: &, si pingui solo oriatur, ad sesquicubitalem altitudinem assurgit. Bellonius lib. primo Observationum cap. xvii. tribuit Cori radicem ingratisissimi saporis, quod minimè verum est: unde facile suspicor, ipsum legitimam Corin non vidisse, sed aliam stirpem, quæ vulgo appellatur *ἀγούδικο*, meòque judicio Ascyrum legitimum est. Nam fruticosius est Hyperico, majores habens ramos, rubentes, in multas alas divisos, folia longa, flores luteos, Hyperico simillimos, quibus attritis, digiti cruentantur: semina resinosa ut Hypericum profert: radice nititur satis firma, eaque ingratisissimi saporis: ex hoc scopæ fiunt parvæ, estque tota planta longè major Cori: utriusque plantæ ramulos seminibus onustos mitto, ut facile, an legitimæ sint, dignoscere possis. Legitima autem Coris vocatur *ορπιλόκαρτο*, hoc est, herba orpilo.

Coris.

Bellonij
lib. 1.
p. 170.ἀγούδικο
Ascyrum.

ορπιλόκαρτο.

PÆONIA alba ubique in celsissimorum montium convallibus provenit, promiscuàque est: marem enim vel feminam nondum in hac Insula vidi, quemadmodum neque rubram: licet non satis constanter eam inveniri, rustici quidam mihi asseruerunt: vocatur autem Pæonia *ψιφακία*.

Pæonia alba.

ψιφακία.

RORIS MARINI hujus folia Selino similia sunt, serrata, florèsque in umbellis albi: quibus succedunt semina, oblonga, aspera: radice nititur crassa, foris nigro cortice eoque tenui, vestita, intus alba, thus maximè olente: ideo Libanotis legitima mihi videtur, quam Theophr. lib. ix. cap. xii. descripsit: licet radix sit nigra, quia detractò levi cortice, spectatur maximè alba. Appellatur vulgo *σκοτίσαρα*, quòd vertiginem inducere credatur: &, ni fallor, Siler Creticum à quibusdam perperam vocatur.

Roris marini.

Libanotis
Theophr.
σκοτίσαρα.

Siler Creticum.

ELEGANTIS plantæ, quam Arcturum Creticum voco, licet legitimus non sit: nam neque rotunda folia habet, neque Cymino semen simile: sed folia serrata profert, Betonicæ

Arcturum
Creticum.

& Verbasco similia, minora verò, & tota lanugine quadam, ut Æthyopidis folia, operta: cauliculi insunt recti, floribus luteis, Verbasco aut Blattariæ similibus onusti: quibus succedunt pillulæ rotundæ, parvæ, Blattariæ similes, in quibus semina parva continentur: provenit inter saxa, & super parietes. Nomine caret.

Smyrniotum
Cephalonia
σμύρμιον.

SMYRNII hujus virentem plantam non vidi, sed in itinere, in Cefalonia, semina ex ficcis umbellis legi, atque à rusticis ejusdem Insulæ σμύρμιον vocari audivi.

Chrysanthemum
ματιλίδα.

CHRYSANTHEMUM hoc vocatur ματιλίδα, & à rusticis editur: mihi tamen sapore & odore parum probatur, licet in multis cum legitimo conveniat.

Aristolochia
Clematidis.

ARISTOLOCHIA Clematidis hæc, nisi fallor, optimè describitur à te lib. II. Hispan. stirp. cap. XXIII. eam autem legitimam Clematidem esse censeo, licet historiæ Dioscoridis non conveniat: textus enim corruptus est, ut etiam alij optimè animadverterunt. Nam Plinius, neque Theophrastus, neque Antiquorum aliquis ullam foliorum differentiam faciunt: immò correctio textus Theophrasti à Dodonæo, optimè quadrat huic: nam folia similia helxini cyssampelo profert: adde, quod Plinius lib. XXV. cap. VII. scribit, Aristolochiam Clematidem vocari Creticam. Sed in Creta hucusque nullum aliud Aristolochiæ genus observavi: longam enim aut rotundam nondum vidi: sed hæc ubique provenit copiosissimè, & adhuc ἀριστολοχία appellatur: hieme folia retinet, & tota odoratissima est, radicem tenuem, longam, odoratissimamque habet, colore buxæo.

Aristolochia
Cretica Plinius
ἀριστολοχία.

Hippomarathrum
πλατυκύνιον.

HIPPOMARATHRUM folia tenuia sceniculo quodammodo similia, profert, caulem lævem, duos aut tres cubitos longum, minimi digiti crassitudine, geniculatum: florem luteum in umbellis, ut Anethum, semina magna cachryi similia: radice nititur firma, magna, odorata. Vocatur πλατυκύνιον, quod latum cuminum sonat. Hujus semen vulgariter à mulieribus coquitur in lixivio ad capillos aureo colore tingendos.

Εἰς ἡμῶν.

Leontopodium
αἰώνιον.

LEONTOPODIUM herbula est parva, folia ferens quatuor aut quinque, plantagini angustifoliæ similia, longitudine quatuor digitorum, cauliculos tres, quatuor, quinque, aliquando plures, binos digitos longos: in quibus continentur flores parvi, nigris punctis distincti, quibus succedunt capitula, incana, lanosa, semen parvum, psyllio simile continentia: radix verò minima est. Cum arefcit, capitula in se contrahuntur ad speciem unguium milvi exanimati, ut in Catanance prima Dioscoridis: sed Catanance non est, nam folia Coronopi non sunt, neque semen Orobo simile habet. Si autem hæc duo haberet, legitima esset Catanance. Utuntur hac vulgariter ad solvendos quos putant ex maleficio venire uti non posse: nam herbam super prunas positam, ter patientem nudum per fumum transire faciunt, & totidem vicibus indusium ejus fumigant: & sine dubio liberum à maleficio fore prædicant.

Catanance
Dioscoridis.

Εἰς ἡμῶν.

Anthriscus.

ANTHRISCUS herba similia Scandici legitima est, folia ferens tenuiora, crebrius divisa, odoratiora multò, cauliculi ejus dodrantes, flores in umbellis albi, semina longa, sed minora quàm Scandicis: tota planta suavissimi gustus est: provenit lætis collibus, locis ficcis, & inter saxa: manditur in acetarijs vere, & maximè appetitur. Venerem mirum in modum excitat & adjuvat, ideo τζιλιμονίδια nomine obsceno vulgo vocatur, quod vulvæ purgamentum significat. Meminit Anthriscus Plinius lib. XXI. cap. XXI. his verbis. Eadem erat Anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet, &c. quæ quidem verba corrupta sunt, & hoc modo legenda censeo. Eadem erat Anthriscus, nisi tenuiora folia & odoratiora haberet. Nam si legatur (si) & non (nisi) Anthriscus esset Pecten Veneris vulgaris: cui non conveniunt vires à Plinio tributæ Anthriscus. Nam Pecten Veneris neque odoratus est, neque ab ullo comeditur: vocatur autè ἀγριοκάντζικα: Scandix verò legitima dicitur κάντζικα & σκανδική, quæ comeditur quidem, sed ipsa neque Venerem excitat, neque fatigato Venerem corpori succurrit. Vnde apparet error Andræ Tiraquelli comment. in legem Connubialem: qui Scandici hoc tribuit, quod Plinius Anthriscus peculiare esse scripserat. Scandix ab exc^{mo} Dodonæo affabre pingitur. Hanc autem herbam, Anthriscum esse, primus Silve-rius Todeschini Fundanus agnovit (vir in cognitione stirpium exercitatissimus, cuius studio-ssimus) mihi que ostendit, atque excellentissimo patris memorie Melchiori Guilandino Patavium misit.

Εἰς ἡμῶν.
τζιλιμονίδια.

Pliny locus
maculatus.

Pecten Veneris.

αγριοκάντζικα.

κάντζικα.

σκανδική.

Andr. Tiraquelli lapsus.

Silve-rius Todeschini.

Ελεγχρυσμ.

ELIOCHRYSUM hoc elegantissima planta est, tota tomentosa, folia fert longa, angusta, caules dodrantes, in quibus insunt umbellati flores, aurei, pulcherrimi, corymborum æmul- li, qui in pappos resolvuntur: ij autem perpetuo durant eodem aureo colore fulgentes, si loco sicco condantur.

Ranunculi
varia gene-
ra.

RANUNCULI hi, quia elegantes flores proferunt, & copiosissimi in collibus verno tem- pore spectantur, tibi eorum semina & radices mittendas duxi: nam plurimum temporis effossæ durant.

BRYONIA hæc dicoccos frequentissimè in Creta provenit: elegans est, & differt ab alijs *Bryonia dicoccos.*
quæ alibi nascuntur.

CAUCALIS, hîc & in tota Græcia vulgatissima est: vocatur *καφαλυτρά*, & eadem est, quæ *Caucalis.*
pro Tordyllo accipitur, & quam Bellonius lib. III. Observat. cap. XLIX. legitimam censet. *καφαλυτρά.*

AN legitimi Tordilij semina hæc sint, nescio: nam folia adhuc videre non potui, quia tota herba erat arida: sed terræ committam, & diligenter observabo: quod & tu facias, etiam *Tordylic.*
atque etiam rogo.

CHAMÆLEON albus, gummi, ut Mastix, ferens, copiosissimus est: radicem habet maximam, odoratam: Junio & Julio circa echinum gummi distillat, quod pueri legunt, & aliquantulum mastificant, postea digitis lævigant, & complanant, complicatūque in vesiculæ formam, super alteram manum fortiter impellunt, ita ut ex ictu vesicula rumpatur & crepitum edat: quo ludi genere, summo opere pueri delectantur. Quod autem, ut scribit Bellonius, loco mastichis id gummi dentibus atterant, nondum scire potui: nam hîc Cydoniæ neque legitur, neque curatur: radices vocantur *κολλας.* *Chamaeleon albus.*
κολλας.

DAUCVS tertius folia Coriandri, sed minora & crassa aliquantulum profert, caulem sesquicubitalis longitudinis, flores luteos in umbellis ut Anethum, semênque cumini. Vere manduntur radices & folia, quæ aromatici gustus sunt. Vulgo appellant *κουρόποδι*, quod *Daucus tertius.*
κουρίποδι.
Pervenit ad nos modicum. R. u. S. 6. 570

ANAGYRIS passim secus vias provenit, differtque ab ea, quam tu lib. I. Hist. Hispan. stirp. cap. XLIII. describis: nam rotundiora folia profert: vocatur *αζόηρα*, acciditque interdum, ut capræ & oves fame vexatæ, folia hujus depascant, licet odoris sit ingratiissimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si fortè ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitantur tum vehementissimi vomitus, tum fluxus ventris; & cum hoc sæpissimè accidat, multi in vitæ discrimen venerunt: eam ob causam frutex hic omnibus est exosus. *Anagyris Cretica.*
αζόηρα.
Νοξα.

LYCIUM hoc Creticum, vulgo vocatur *λουτζια*: frutex est ad quatuor aut quinque cubitos assurgens, totus spinis horridus, spinasque tres simul (ut in berberi vulgari cernuntur) proferens: folia habet parva, ad buxi foliorum formam accedentia, leviter serrata, flores copiosos, luteos, instar Paliuri, sed minores, quibus succedunt fructus aliquantulum longi, ut Berberis fructus, coloris autem nigri, saporis inter acidū & dulcem medij: in quibus vel unum, vel duo granula continentur. cortex ligni non lævis ut Berberi, sed asper & pallidus est: materies ligni lutea, atque radix ipsius elegantissimo luteo inficit: oritur in altissimorum montium convallibus: differt autem à Berberi, cujus folia majora sunt, & fructus racematim nascuntur. Legitimum verò Lycium non est, quia fructus neque rotundus ut piper, neque amarus est. Propterea potius vocanda erit Berberis alpina aut montana, quam Lycium, quemadmodum Silverius Todeschini censet: qui hunc fruticem frequentissimum in Libano monte etiam invenit. Ceterum duo alia Lycij genera hîc reperiuntur, quorū Vnum maximè historiæ convenit: id etiam in Libano monte oritur: cujus cum ad manus neque semina, neque rami sint, ideo de ipso in præsentia verba non facio. Alterius verò ramos siccos simul cum ejus fructu nondum maturo mitto: vocatur *λαζηγυρι*, & *πετροαμυγδαλα*, hoc est, petræa amygdala, licet cum amygdalis nihil commune habeat: frutex est ad duorum aut trium cubitorum altitudinem assurgens, densus, folia parva firmaque ferens, spinis rotus plenus est, & fructum rotundum fermè, parvum ut piper habet, cum ad maturitatem pervenit, nigricantem: radix lignosa est, maxima, eaque firmissima: Hebræi ex hujus fructu elegantem luteum colorem parant. *Lycium Creticum.*
λουτζια.
Berberis montana.
Lycij duo alia genera.
λαζηγυρι.
πετροαμυγδαλα.

ASPALATHVS hic est secundus Dioscoridis verus & legitimus: atque in tota Græcia nomen adhuc retinet: illo sepes conficiunt, & integræ silvæ hoc solo constare spectantur: ligni materies alba, durissima & gravis est: medium autem ligni, nigrescit, odore carens: flores habet luteos, genistæ æmulos, parum odoratos: vento autem spirante, eorum odor satis suavis manè longiùs percipitur: succedunt parvæ siliquæ, in quibus tria quatuorve semina continentur: folia Rutæ similia sunt, terna simul juncta: spinis totus frutex scætet: radice nititur firma, lignosa, odoris experte. Excus^{us} Matthiolus hunc fruticem non sine errore Acaciam alteram appellat, cum sit Aspalathus alter Dioscoridis. *Aspalathus alter Diosc.*
Acacia altera Matth.

CYRISVS Creticus frutex est totus obliquus, ad quatuor aut quinque cubitorum altitudinem assurgens: folia profert terna simul juncta, argentea, trifolij æmula, dorso aliquantulum prominente: flores trifolij majoris, adhuc tamen majores, rubros, in quibus intermixti sunt albi quidam villi, qui struthiocameli pennas, easque in minutissimas partes divisas æmulantur: ea ratione flos elegantissimus apparet, videtur enim ex purpura, & argento quodammodo à natura formatus: succedunt semina milio majora: materies ligni nigra durissimaque est: cortex cinereus, & totus profundis scissuris plenus. Oritur ubique in *Cytisus Creticus, sicut legitimum.*
asperimis

αρχονδοζυλο. asperrimis collium locis & præcipitijs. vocaturq; vulgo *αρχονδοζυλο*, quod nobile lignum sonat. Hunc fruticem, Cytisum, & fortasse legitimum esse judico.

HÆC sunt Vir Clarissime, quæ tibi nunc mittenda duxi: quæ si tibi grata fuisse intellexero: alia & alia mittam: interea si aliquod semen peregrinum habes, ut & mihi portiunculam mittas, etiam atque etiam rogo. Deus opt. max. incolumem te conservet. Cydoniæ Cretæ XXIIII. Septembris M. D. XCIII.

QUANTO autem cum meo mærore hæc omnia, quorum in epistola meministi, perierint: satis declaravi cap. XIX. lib. I. mearum Observationum, quod Oenoplæ historiam complectitur. Sed nec hoc infortunium intellexissem: nisi ipse ad calcem suæ epistolæ hæc sequentia adiecisset.

HANC epistolam simul cum seminibus & herbis siccis Illmo Pinello miseram, ut tibi reddendam curaret, eamq; Silverio Todeschini Fundano qui navi Venetias petebat, commendaveram. Sed, ut audio, navis ipsa, maximâ tempestate vexata, in Siciliam appellere coacta fuit, adeo afflictâ, ut ad ampliùs navigandum inutilis judicaretur: quare timens, ne herbæ, semina & literæ perierint: exemplum earundem litterarum mittendum statueram simul cum aliqua portione eorundem seminum, quæ mihi, nescio quo casu supererant: ut, nisi omnia ad te pervenirent, eorum saltem portione non priveris. Exemplum autem jam conscripseram, meque ad complicandum paraveram: quando tuæ mihi redduntur, Colonia Agrippinæ XI. Octobris scriptæ: quæ mihi mirum in modum gratæ fuerunt: ex ijs enim cognovi animi tui candorem, & quantum temp. juvare cupias Propterea si Deus opt. max. incolumem me servabit æstate futura, tibi semina herbæque siccas mittam, & omni conatu efficiam, ut ad te perveniant. Si liber quem misisti, ad manus pervenerit, eum libentissimè perlegam, & inter cariora recondam, atque diligentissimè, ut nostræ contractæ amicitiae pignus, servabo. Bene vale, Cydoniæ Cretæ, XXII. Januarij M. D. XCIII.

ACCIPIEBAM autem ipsum hoc exemplar XXV. Maij insequentis, & pridie Calend. Junij respondebam.

CLARISS. V. CAROLO CLVSIO, HONORIVS BELLVS S. P. D.

AM annus est, quod tibi aliquot semina miserim: sed navi quæ ea ferebat, maximâ terribilique tempestate in Siciliam ejectâ, omnia perierunt. Quod statim ut intellexi, XXII. Januarij tibi iterum alia misi, sed non omnia, quia non supererant: illa an acceperis, & quid de his sentias, pergratum mihi erit intelligere. Sed quoniam, ut aliàs scripsi, opus tuum juvare cupio, alia stirpium aliquot adhuc (ut puto) incognitarum semina nunc mitto, simul cum illis quæ deerant, & quorum historiam dedi: addidi Oenoplæ florentis ramulum, & Leonopodij iconem suis coloribus pictam, quæ omnia, ut credo, non profus tibi despicienda videbuntur, nova enim sunt, & à nullo, quod sciam, descripta.

Abelicea.

ABELICEA, cujus semina nunc mitto, arbor est magnâ, recta, multis ramis prædita, aspectu pulchra, cui folia Alaterni, sed rotundiora, profundè serrata (quos flores proferat ignoro) fructus magnitudine piperis, figurâ quasi rotundus, colore inter viridem & nigrum medio: materies ligni dura, & paululû odorata, pulvis enim hujus santala imitatur, unde Pseudo-santalus Cretica jure appellari posset. Arbor hæc in solis montibus Leucis, eorumque altissimis jugis provenit, & ex ea trabes fiunt: Antiquis ignotam fuisse puto, ni sit ulmus montana Theophrasto descripta lib. de Historia Plant. III. cap. XIII. sed folia neque leviter serrata sunt, neque magna, ut pyri, verum longè minora. vocatur *ἀπελμια*.

Pseudo-santalus Cretica Natalis. Vimus montana. ἀπελμια.

Pulcherrimus frutex.

PULCHERRIMVS frutex, cujus semina etiam mitto, ad duorum cubitorum altitudinem assurgit, in orbem diffunditur, perpetuoq; viret: folia habet longa, rotundiuscula tamen instar foliorum mali, firmiora, lætissimè virentia supernè, inferius verò albâ quadam lanugine obducta, ut argentea videantur, cauliculos albos, lanuginosos, quos folia utrinque ambiunt, in quorumq; extremitate flores cernuntur specie thyrsi, ut in saponaria vulgari dispositi, sed figurâ Cyani, colore phœniceo, calice tamen longiore quàm Cyani, squamato, albo & rubro diluto colore prædito: flores in pappos resolvuntur, semen longiùs quàm cimini, calicisque sunt perennes. In altissimis præcipitijs inter saxa provenit: quo nomine autem vocetur, nondum scire potui.

Natalis.

Echinopoda.

ECHINOPODA, vulgarissima planta est, & multum cum Erinacea à te descripta convenit, nisi quod hæc folijs caret, & flores luteos profert, totaque colore viridi cernitur, in orbem dif-

bem diffusa, & erinaceum mirum in modum multitudine spinarum representans. Hujus stirpis meminit Plutarchus Symposiacōn lib. i. quæstione quarta, & lib. de Auditione quasi circa finem, antiquum hujusmodi distichum citans.

Ως ἀν ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τρηχέλιαν ὄνωνιν

Φύονται μαλακῶν ἀνθεα λευκοῖων

Inter Echinopodas velut, asperam & inter ononin

Interdum crescunt mollia leucoia.

Meminit etiam hujus Athenæus lib. Dipnosophist. tertio, perinde ac si semper inter echinopodas & asperam ononin verseris, sed fallitur in margine Dalechampius Athenæi interpret, quod per echinopodam Cardui Chij genus intelligat: nam Echinopoda tam hinc Cre- Carduus
Chius. tæ quàm in insula Chio totaq; Græcia vulgarissima est, non cardui genus, sed fruticis censa: & hanc sub Chenopodis nomine intellexisse Plinium existimo lib. Natural. Hist. xi. Chenopus. cap. viii. quod etiam ante me animadverterat Turnebus vir summa laude dignus Adversariorum lib. xxi. cap. xii. nam licet hæc plâta copiosissimos flores proferat, & ubique oria- Echinopoda
flor: non at-
tingunt apes. tur, ejus tamen flores apes non attingunt, ut quotidie observari potest. Excellentissimus p. m. Melchior Guilandinus Echinopodam non novit: nam epistola ad Langium eam inter ignotas stirpes enumerat. Bellonius verò lib. i. Observat. cap. xviii. ipsam novisse videtur, sed non descripsit; neque ita congener est Aspalatho ut ipse putat. Nam Aspalathus frutex satis magnus visitur, folia terna simul juncta ferens, licet æstate ipsa amittat, ut Autumno alijs Aspalathus. induatur, nec spinis adeò crebris scætet, ut ista.

ELEGANTISSIMA Planta, quam (ni fallor) nonnulli Poterium perperam appellant: alij Poterium
quorundam.
Pimpinella
spin. sa. Pimpinellam spinosam, cujus semina nunc accipies, legitimam Dioscoridis Stœben esse contendo, licet ipse nullam Stœbes descriptionem reliquerit: sed affinitate nominis fretus, quod in tota ferè Græcia adhuc retinet, facultatibusque quas in Medicina habet, alijsque non levibus conjecturis adjutus, non vereor affirmare legitimam esse: differreque multum à Stœbe Galeni, quam libro primo de Antidotis describit. Planta ista perpetuò hinc viret, Stœbe Gale-
ni. multosque annos durat, in orbem diffusa, furculosaque ad cubiti altitudinem assurgit, folia ferens carnosa, divisa, in uno pediculo plura utrinque disposita, quæ cū Autumno primùm erumpunt, in se contracta videntur, & Aspleni folia quodammodo imitantur, sed longè minora, quæ tamen successu temporis majora apparent, & Pimpinellam sorbastellam vocatam Pimpinella
sorbastella. foliorum positu & divisuris æmulantur, minora verò sunt. Tota planta crebris, firmis & tenuibus spinis scætet: semina fructus rubi aut mori imitantur, plures enim simul congesti sunt, initio virides, postea ad rufum tendentes: flores parvos, carnosos, ex viridi rufescentes, multosque simul congestos profert. Super hanc stirpem nascitur Epithymum, quemad- Epithymum. modum super thymum, isdemq; collibus frequentissimè invenitur, in quibus & thymum, & thymbra, & asparagus proveniunt: nunquam autem invenitur palustris. Adstringendi vi pollet, vulgaritèrque in tota Græcia *σολιβνδα* vocatur. Quod autem sit Dioscoridis Stœbe, clarissimè patebit, ubi priùs ostendero phleos & Stœbe unum & idem esse, & ex aculeatarum genere esse, phleum autem nomine neutro multum à Stœbe differre: nam plerosque doctissimos viros ex confusione horum nominum in maximas tenebras incidisse comperio. Omnes enim qui phleos & phleum apud Theophr. confundentes eadem esse plantam putant, frustra stœben cognoscere conati sunt. Nam phleos quæ vocatur stœbe, à Theophrasto lib. vi. de Hist. Plant. capite i. enumeratur inter eas stirpes, quæ præter spinam folium habent, ut hæc Pimpinella spinosa: & non, ut vertit Gaza, quæ juxta folium aculeatum, altero quoque folio conduntur: eamque comparat Ononidi & Tribulo: quæ quidem phleos, sive stœbe, folio constat carnoso, in ramos sparsa, multasque radices habet, non tamen altè descendit, germinat cum vergilijs, primòque aratro unà, nec folia dimittit, non enim annua, sed diuturnior est, ut idem Theophr. lib. vi. de Hist. Plant. cap. i. affirmat. Et Plutarchus in vita Thesei circa initium, Stœben inter spinas enumerat: Menalippi, inquit, filius Ioxus ornyto socius deducendæ in Cariam Colonix fuit: unde Ioxides originem traxerunt, quibus mos est patrius neque spinas asparagi, neque stœbes igne cremare, sed honore & cultu prosequi. Aëtius verò libro tertio, capite vigesimo nono, super stœbem epithymum nasci affirmat. Quod autem Theophr. cap. i. lib. vi. de Hist. Plant. tribuat phleo, cappari & tribulo peculiare, quod non solum habeant caulem aculeatū, sed etiam folium hispídum, mendum esse suspicor: nam eodem libro cap. v. Inturi sive cappari hoc peculiare esse voluit, & manifestè tribuit phleo folium minimè pungens: dicit enim nec phleum & ippophium æmulatur quæ folijs mitibus constant. Plinius etiam lib. xxi. cap. xv. non rectè animadvertens quæ Theophr. locis citatis de phleo seu stœbe scripserat, erravit & ipse, & multis errandi occasionem præbuit. Phleum verò, longè alia diversaque planta est à Stœbe, & ab antiquis Græcis non inter spinosas, sed inter palustres stirpes enumeratur. Plutarchus enim Naturalium quæstionum secunda, Phleum palustrem stirpem facit, dicens, Ignoravit Laytus, quod etiam palustres stirpes, ut sunt tipha, phleum, & ulva, neque germinant, neque auferunt, ubi imbres suo tempore non decidunt. Idem fecit Aristophanes in Ranis: Chorus enim ait, saltavimus per Cypirum & phleo, gaudetes cantibus. Et Theoph. Phleum, pa-
lustris plan-
ta. lib. iiii

Phleum mat.
Phleum fa-
mina.
Anthella.

lib. IIII. cap. XI. de Histor. Stirpium, Phleum inter lacus Orchomenij stirpes enumerat; ejusque genera statuit, marem fructiferam, & feminam sterilem ad nexus duntaxat utilem: fructus hujus Phlei Anthella vocatur, quo ad lixiviam utuntur: estque placentaceum quoddam molle, & rubidum: quæ quidem planta adhuc mihi ignota est. Ex his liquido constare arbitror, Pimpinellam hanc spinosam, sive Græcorum *σοιβηδα* legitimam Dioscoridis esse Stræben: nam hæc planta rectissime Theophrasti descriptioni convenit, cum ex aculeatarum sit genere, & vulgaris notitiæ, facultatis adstringentis, & adhuc in sanandis alvi fluoribus indistinctè à rusticis usurpetur. Nam ejus in aqua decoctionem jejuni bibunt, & à morbo, ut aiunt, liberantur: præterea antiquum nomen quasi retinet: nam *σοιβηδα* à *σοιβη* derivatum esse censeo.

Gethyum.
Cepa agre-
stia.

BVLBVS hic quem mitto, Gethyum antiquorum esse judico: nam folijs concavis constat ut cepa, ijsque longis, floresque & semina cepis similia profert: capite ampeloprasidis simillimus est, gustuque cepam & porrum æmularur. Cepam agrestem olim putabam: sed Plinius lib. XX. cap. V. negat cepæ genus inveniri silvestre. Licet autem Theophrastus Gethyum sine capite esse scripserit lib. VII. de Histor. Plant. cap. IIII. & duntaxat cervice longa constare: capitati tamen genus inveniri, ex eodem Theophr. hinc, inde colligitur. Nam lib. I. cap. X. ait, radix enim bulbi & Gethyi caule omnino carebit: & lib. VII. cap. IX. & aliæ multis tunicis constant, ut bulbi, scillæ vel cujusvis generis bulbosi: adde cepæ & Gethyi, & simillium: & eodem lib. cap. XI. scribit, ac Ensis appellati radix, rotunda hæc est, & sine cortice, capillamentis Gethyi modo fibrata: ex quibus apparet apud Theophrastum Gethyi genus extare capitatum, cui folia ut cepæ concava sunt. Idem enim Theophr. lib. I. de Hist. Plant. cap. XVI. ait, peculiare in oleribus, ceu cepa & Gethyo, foliorum concavitas. Athenæus verò Deipnosophist. lib. IX. clarissime Gethyum describit capitatum, cum ait. Quidam capitatum id esse volunt quod Gethyum nominant. hujus meminit Phrynicus in Saturno, cujus fabulæ interpres Didymus, Ampeloprasidis similia tradit esse Gethya, quæ & Gethyllides vocant: licet Epenetus apud eundem Athenæum, porrum capitatum Gethyllidem vocarit: fortasse ob similitudinem bulbi. Gethyllides autem Latonæ sacras credidit antiquitas, quoniam Latonam, cum Apollinem utero gereret Gethyllidem expetivisse, memoriæ mandarunt.

Struthium
Diosc.
χυμην &
οσμυνη.
χυμην.
Phyteuma
Antirrhin.
silvest.
Phyteumatis
οσμυνη.
χακκουσα.

STRUTHIVM legitimum Dioscoridis hanc herbam puto: sed ejus descriptionem nunc describere superfluum mihi viderur: cum excellentiss. p. m. Melchior Guilandinus rectissime ipsam descripsit epistola ad Maximilianum II. Cæs. anno M. D. LXXII. Sed tantum addam quod in tota Græcia vocatur *χυμην*, qua utuntur fullones in tingendo serico luteo excellentissimo, cujus quidem *χυμηνης* fit mentio apud Actuarium inter recentiores Græcos, libro de Urinarum differentiis cap. VIII. At verò postquam aliquam tincturam urinæ capiunt, longè à cruditate discedentes, primum spiceæ existunt, deinde spiceæ, ita ut aliæ videantur similes *χυμην* quæ mediocriter fuerit infusa humori: sic enim legendum est, non bili: & ita in manuscripto antiquo exemplari legitur. Interpres autem ignorans quænam herba esset *χυμην*, reposuit *χολη*. Addam etiam quod Phyteuma (Antirrhinum videlicet silvestre Dodonæi) cujus folia rectissime cõparantur huic Struthio, vulgariter adhuc usurpatur à Græcis mulieribus ad amatoria, eam multoties conjurantes, silente luna manu sinistra colligentes, demum suspendentes fumigantesque, & alijs modis utentes: vocaturque Cydoniæ Cretæ *χακκουσα*.

Stratiotes
Millefolium.
μυριοφυλο.

STRATIOTES Millefolium ita legitimum est, & sic Dioscoridis descriptioni quadrat, ut ipsi aliquid addere, supervacuū mihi visum sit: semina igitur duntaxat mitto: vocatur *μυριοφυλο*.

Thymbra
legitima.
θυμברη, θυμβρι.

THYMBRAM Bellonij, Antiquorum legitimam esse censeo: vetus nomen adhuc retinet, vocatur enim *θυμβρι* & *θυμβρι*: super hanc frequentius invenitur epithymum quàm super Thymum.

Αγριοανζιναπι.
πικρα.

ΑΓΡΙΟΑΝΖΙΝΑΠΙ, hoc est, Cynara silvestris planta sic vulgo vocata, ex aculeatarum est genere, cujus echini ut Cynaræ primo vere, ante quàm aperiuntur, ab omnibus & crudi & elixi eduntur ex sale, oleo, & pipere, licet spinosissimi sint: sed mira facilitate rustici eos mundant. Stirpem non describo: nam licet vulgarissima sit, ejus tamen formam non rectè memoria teneo.

σησαμη.

SEMINA autem Leontopodij, Dauci tertij, Roris marini Theophrasti *σκοτισαρα* vocati, anagyridis, Cytisi, Anthrisci, Ascyri, Coris, sine descriptionibus mitto: eorum enim anno elapso historias dedi.

Ab Illmo Pinello librum tuum accepi, pro quo gratias ago immortales, agamque dum vivam, & ipsum inter cariora servabo. Vale à Cydonia Cretæ, prima Octobris M. D. XCIII.

CL^{MO} V. CAROLO CLVSIO ATREBATI
HONORIVS BELLVS S. P. D.

OSTQVAM ventis reluctantibus navis ex hac insula solvere non potuit, hæc deinceps Tragij quæ sita semina seorsim mitto, quæ non minus tibi grata fore judico, quàm reliqua, quia à nullo forsitan alias missa fuerunt, aut observata.

TRAGIVM porrò frutex est rectus, aspectu pulcher, ad tria, nonnunquam & quinque cubita assurgēs, brachiali interdum crassitudine, perpetuo virens, folia ferens glycyrrhizæ aut Terebinthi, læto virore prædita, flores in umbellis luteos, Hyperico similes, sed quadruplo majores, multis staminibus luteis, longis, plenos: quibus succedunt capitula oblonga, rotunda, terebinthino fructui æqualia, tenuissimo semine referta, quæ à planta non decidunt, sed ei perpetuò inhaerent: cortex ligni ad rufum tendit, æstatèque resinam fundit, sed paucam. Secus fontes & rivulos provenit, nec alibi invenitur. Tota planta ita hircinum virus olet, ut longius percipi possit: vocatur à rusticis *ραγιν*. Sed quoniam Dioscorides Tragium, fructum, folia, & virgas lentisco similia proferre scribit, verùm minora omnia: mendum inesse ex Plinio lib. Natural. Historiæ. xiiii. cap. xxi. convinci potest, qui Tragio fruticem Terebintho, non Lentisco similem tribuit: Guilandiniq̃ue opinionem probo, legentis *μακρότερα* non *μικρότερα*. Quod verò Diptamum album vulgo appellatum Tragium sit, minimè concedo. Nam Diptamum album hirci odorem non spirat, sed gravem, neque in tota Creta id invenitur. Univerfam enim insulam ipse illustravi, diligentissimeq̃; Tragiū perquisivi, nullo labori parcens, sed frustra: nullum enim aliud Tragij genus invenire potui, quàm istud: nec etiam ullum comperi, qui Diptamum album in hac insula vidisset. Differt hæc arbuscula à Ruta silvestri Dodonæi: quoniam hæc arboris in morem excrescit, non autem herba est, nec satuta viriditate nigricat, sed lætè vi-
ret, non lanuginem in folijs habet, non sanguinis æmulum succum reddit, neque ejus semina resinam olent, sed hircum, quemadmodum & folia: unde hanc Tragium esse, jure existimari potest.

Tragium.

Natales.

ραγιν.

Diptamum album.

Ruta sil. Dodonæi.

Galostivida.

Natales.

Mitto etiam semina Galostividæ sic vocatæ, ob similitudinem quam cum Stivida habet, multitudine videlicet spinarum. Sed ejus descriptionem in præsentia non accipies, quia ad manum planta non est: oritur enim in parte australi insulæ, quæ quinquaginta miliaribus distat à Cydonia: nec ejus formâ rectè meminî. Sed aliàs diligentissimè describam: interea semina terræ mandare poteris, & ipse eam observare. Vale à Cydonia Cretæ ultima Octobris. M. D. XCIIII.

POSTREMAM utramque hanc epistolam accipiebam Lugduni apud Batavos xvi. Maij anni insequentis, & xv. Kl. Novembris ejusdem anni respondebam.

CL. V. CAROLO CLVSIO
HONORIVS BELLVS MEDICVS. S. P. D.

VCVNDISSIMÆ mihi tuæ literæ fuerunt, quas Leonida frater Colonia Agrippinâ, ubi nunc habitat, incolumes misit, & si alias dabis, ut mihi reddantur, diligentissimè curabit. Quod autem semina tibi missa, ob Regionis intemperiem non nascantur, displicet sanè plurimùm: nam si stirpes vivas observare potuisses, magnam voluptatem accepisses, eandem enim ex siccarum intuitu percipere nō potes. Nunc autem tibi mitto historias quarundam stirpium peregrinarum, quas in fictilibus servo, semine ex Ægypto misso natas, earundemque semina cum herbis siccis, nec non quarundam hîc nascentium, quæ omnia gratissima fore spero.

Mitto etiam fructum quendam peregrinum nomine *Abavo*, quem amicus Cayro misit, è Zeila nobili Æthiopiæ emporio extra Erythræum mare sito, allatum. Est autem hic fructus magnitudine mali citrij mediocris, denso duroque cortice ut Cucurbita vestitus, nullis excurrentibus sulcis, sed tantum extremâ ejus parte mucronatâ, quâ arbori adhæret pediculo crasso & firmo, sulcorum rudimentum cernitur, in quibus lanugo quædam inest, quemadmodum in Cydonijs malis videre licet, reliquo corpore lævis: alterâ non in mucronem, sed in obtusam rotunditatem desinit, ut primo aspectu Cucurbita sicca appareat colore fusco: pulpam continet subrubram, friabilem, ut facillè in pollinem resolvatur, acidam ori gratam, adstrictionis expertem, per quam sparsa sunt semina renibus animalium similia, seminum Anagrydis æmula, duro cortice, qui rubête quadam membranâ tegitur, quâ

Abavo.

Ejus historia.

Guanabano
ferre Scali-
gori.

Bahobab
Alpini.

quâ demptâ semina fusca, ad nigrum inclinantia, & splendētia cernuntur, intus medullam albam continentia, edulem, Avellanæ gustu: verum semina ex umbilico fibris non suspenduntur (licet per pulpam multæ fibræ rectæ excurrant) ut semina fructus quem tu Guanabano Sealigeri similem ex Mozanbique allatum spectandum proponis. Convenire autem multum mihi videtur cum fructu, quem tu Guanabano similem ex Theveti America describis folio fici: sed hic longè minor est. Affinitatem etiam habet cum Bahobab ab Alpino descripto partibus internis; sed formâ differt: nam Bahobab utrinque mucronatus est, pulpamque continet (ut ille scribit) non acidam tantum ut hic, sed adstringentem Lemniæ terræ instar, quæ nota in hoc desideratur. Sed quoniam vereor, ne ob difficultatem itineris Ill. mus Pinellus tibi fructum mittere possit, ipsum rogavi, ut Patavij delineandum curer, iconemque saltem & semina mittat. Æstate præteritâ hujus fructus semina terræ commisi, quorum nonnulla felicissimè nata, eaque bina rotunda folia protulerunt eis simillima, quæ Staphisagria è semine prodiens ferre conspicitur, at majora, in quorum medio caudicis rudimentum apparuit, qui sensim incrementum sumens, folia malo citrio similia produxit, sed sine pediculo: augefcēte autem caudice, aucta sunt & folia, pediculoque niti cœperunt: at ubi caudex pedalem longitudinem attingit, illico ramos spargere cœpit, & folia ipsis inhærentia longiores pediculos adquisiverūt, neque singularia tantum singulis pediculis inhæserunt, sed initio bina, postea terna, quaterna & quina, eo modo disposita, quo sua proferunt Pentaphyllum, Lupinus, Castanea equina, & reliquæ quæ hujusmodi folijs præditæ sunt, eo quod medium locum occupat semper majore apparente, deinde alijs duobus quæ utrinque ipsi proxima, ipsi magnitudine cedentibus, postremo reliquis duobus, ut in sicco folio quod mitto observare poteris. Radice firmatur rotundâ, tuberosâ, ovi magnitudine, appendicibus paucis & tenuibus utrinque exeuntibus, cortice tenui vestita, quem tenuissima pellicula fuliginæ coloris tegit, facileque digiti attritu detergitur, ut tunc radix alba appareat, carnosa, substantiâ raphano simili, sed tenerior, in quâ per transversum sectâ, à centro ad circumferentiam multæ lineæ ductæ conspiciuntur, ut in raphani radice. Præmansa, tota ferè in aqueum succum vertitur, subdulcem, terrei odoris, quique in ore adstrictionem quandam relinquit, non sine exiguo caloris sensu, salivamque satis copiosè elicit. Hoc in unicâ tantum radice adhuc observavi, mirumque mihi visum est, arbores reperiri tali radice præditas. Martio arbusculas in viridarium trāsferam, & an omnes hujusmodi radicibus præditæ sint, diligentissimè animadvertam: nam, ut dixi, in fictilibus adservo jam ad sesquipedalem altitudinem elatas, pollicari crassitudine, cortice albo scabròque, medulla magna abundantes. Ligni materies satis infirma esse videtur, quapropter inter eas arbores hanc recensendam judico, quæ brevi incrementum sumunt, & fortasse brevi senescunt, tum inter eas quæ perpetuâ fronde natali solo virent: Nam hinc Cydoniæ per totum Decembrem folia non amittit. Illud addam, plantas licet semine ex uno eodémque fructu exempto & terræ commisto natas, diversa tamen folia protulisse: alia enim malo citrio simillima fuerunt, minimè ferrata, alia longiora & ferrata, plurimum ad Castanæ folium accessoria, sed inodora omnia: unde suspicari licet hunc fructum diversi generis arbores generare.

Ossar.

OSSAR frutex est stolones multos à radice proferens rectos, rotundos, leves, geniculatos, quibus circa genicula insunt folia longa, rotunda, crassa, per quorum medium nervus excurrit albus, è quo utrinque venæ exeunt aversâ foliorum parte satis conspicuæ, folia autem ex intervallis bina semper inter se opposita sine pediculis stolones undique ambiunt, ex quorum alis multi rami nunc erumpere incipiunt, non quidem ex omnibus, sed alternatim, ita ut si, à primo initium sumens, lineam ab uno ad alium ducas usque ad ultimum, perfectissimè lineâ helicen describes. Radice firmatur validâ in multas fibras diuisâ, luteos flores profert, fructusque mali magnitudine, cordis figurâ, colore virides, binos aut ternos ex uno pediculo pendentes, in quibus semina lata, lanugine quadam mollissimo candidissimoque serico simillimâ involuta: Caules & folia incana sunt, lanugine quadam tecta, ut crassiore quapiam farinâ tota planta conspersa videatur, quæ imbribus eluitur, eoque tempore folia & caulis colorem ex viridi ad album tendentē contrahunt: pars caulis radici proxima albo cortice tecta est, fungoso, rimis dissecto, ut Sambuci caulis videri possit, & illius instar multa medulla alba refertus est. Stolonum cortex & foliorum nervus copioso lacte amaro & acri abundant: breviter tota planta aspectu pulchra est, & quas in fictilibus servo semine ex Ægypto accepto natas, ad trium cubitorum altitudinem jam excreverunt, foliaque hieme retinent: nondum autem vel flores vel fructum tulerunt. Planta hæc in Ægypto vulgariter Ossar appellatur, fructus verò Beid el ossar, hoc est, ovum ex ossar, aut Italicè Ovo del Ossar, Beid enim Arabicè ovum significat, & el est articulus, qui Italicè dicitur del. Hujus fructus lanugine pulvinaria implent, lacte autem coria depilant. Sine dubio, hæc planta illa est super quam Avicenna & alij Arabes Saccharum Alhusar (mannæ speciem) inveniri scribunt: & quam Serapio ex Abnanifæ sententia, Mutono interprete descripsit his verbis.

Beid el ossar.
Vfus.

Saccharum
alhusar.

Haoser,
Alaser,
Alhusar.

HAOSER, seu Alaser, seu Alhusar, planta est quæ lata habet folia, singulis annis succrescēs, saccharū ex ramis extillans, & à foliorum cavis quod copiosissimè legitur, non parū quidem amarefcēs:

amarefcens: poma profert camelorum testibus non diffimilia, à quibus res quædam caustica, adurèntve emanat, cauterijs maximè accommoda, ex qua etiam & culcitæ, & pulvinaria fulciuntur, planta cujus Cherca nuncupatur: folia autem Haofer incifa humorem de-
 stillant in Maio colligi folitum, in quo coria depilantur, adeoq; exsudat, ut vas quàm capaci-
 fimum ex una vel altera expressione adimpleatur: lignum verò Haofer, leve est, crassum, erectum, pulcherrimū, ut non injuriâ suis carminibus tum brachia, tum crura formosarum
 fanè mulierum, ligno Haofer Poëtæ bellè comparent. Est & alia planta Haofer nominata
 ex Tithymallorum quidem genere. Hæc Serapio. Sed animadvertendum est, veterem Serapionis interpretationem rectius huic plantæ quadrare, quam Mutoni, ut utramque cum
 nostrâ conferenti facile patere poterit. Describitur etiam hic frutex ab Abembitar Medico
 Arabe Hispano, in sua Simplificum Historia, & à Malahysah Medico Persa, qui Abembitaris
 Historiam in Epitomen contraxit: quorū libros manuscriptos apud Haym Abenxusem medicum
 Hebræum Hispanico sermone vidi, qui mihi Ossaris historiam ex eorum scriptis ad verbum hoc modo humanissimè interpretatus est.

Cherca.

Haofer
linu' genuiAbembitar
Medicus.
Malahysah
Medicus.

OSSAR frutex est Tithymalaceus, longus & parte superiore tenuis, folia habens lata, super quæ decidit manna quæ *Zuccar el Ossar* vocatur (florem fert Oleandro similem) hoc addit Malaysh: Abembitar enim nullam floris mentionem facit, sed fructus duntaxat: folia ipsius plana & levia sunt, caulem habet viridem, concavum: fert fructum quædam similem lacculo pendenti, qui intus continet particulas albas unas super alias, quibus utuntur Arabes ad accendendum ignem, nihilq; (dicunt ipsi) ad hoc munus peragendum præstantius inveniri posse: pulvinaria etiam hac materiâ implent. Oritur in montium cavitatibus, scilicet ubi mons jungitur monti, quandoque etiam in arenis nasci conspicitur. Si caulem aut folium incidas, lac magnâ copiâ emanat, ita ut quatuor & ampliùs libræ ex unâ plâtâ exeant, quod quidem est acre, calidum & siccum, corrodit & incidit, ut sit in principio quarti gradus caliditatis, planta verò ipsa calida est in fine secundi aut principio tertij. Habitatores Mechæ pilos extrahunt à corijs, depilant videlicet coria cum hoc lacte, ea in ipso intundentes: quod quidem est vehementius lacte omnium tithymallorum: drachma enim una & semis per os assumpta interficit euacuando & excoriando: folia verò in pulverem redacta, & inspersa super ulcera maligna atque corrodentia, ampliùs progredi non sinunt: exsiccant ulcera sordida, humiditatem excrementitiam, carnemque superfluum consumit, lac confert maculis cutem inficientibus. Hujusmodi stirpes nonnullæ Tripoli reperiuntur, nonnullæ etiam Cayri. Sed cavendum ne propinquius accedas ipsis, aut sub umbrâ dormias.

Alia Ossaris
historia.

Natalis.

Ejus tempera-
mentum.

Bellonius lib. 11. Observationum cap. LX. hanc stirpem fortè intellexit sub arboris lanigeræ nomine, non tamen descripsit. Si verò hanc lanigeram esse Theophrasti aut Plinii putavit, valde hallucinatus est: nam lanigeræ Theophrasti nihil aliud sunt quàm Gossipium, quod in Arabia & Ægypto arborefcit, & multos annos durat: sed in Cretâ hieme perit. Alpinus quoque hunc fruticem describere videtur libro quem de plantis Ægyptijs edidit sub nomine *Beid el sar*: sed ut ingenuè fatear, ipsius descriptionem non satis assequor. Nescio enim quid commune habeant hujus plantæ folia cum Aloës folijs, quibus ipsa comparat, neque in quibus semina hujus convenient cum lactucæ seminibus: & icon quam spectandam proponit diligentiorẽ pictorem requirebat: semina verò & fructus satis rectè expressi: at majores sunt his quos ex Ægypto accepi, ut ex siccis folijs & fructu quem cum sua lanugine & seminibus mitto, observare poteris. De saccharo autem quod super hanc stirpem inveniri scribunt, aut ab ipsâ manare, nihil adhuc compertum habeo: nam in novellis plantis illud observare non potui. Illud tantum animadverti, quod lac detracto folio emanans, successu temporis circa vulnus concrefcit instar gummi cujusdam albi, Tragacanthæ valde simili, dulcedinis tamen experte.

Arbor lanigera
Theophrasti.Beid el sar
Alpini.

SOFERA suffrutex est, ad duorum triumve cubitorum altitudinem assurgens, caule firmo, recto, fibroso, multos ramos firmos è foliorum alis undique spargente, in quibus folia Myrti folijs similia quidem, verum angustiora, alata, hoc est, in longo pediculo utrinque sita contrarijs semper inter se petiolis, numeroque paria, ut in Lentisci folio conspici licet, supernè lætè virentia, infernè verò satura viriditate prædita, graviter olentia, velperi, supernâ folij parte qua petiolo in hærent, coëuntia, infernâ parte terram spectante, sicque clausa tota nocte permanent, manè verò circa Solis ortum denuò expanduntur: croceos fert flores, inodoros, plures in uno ramulo pendentes, multaque intus stamina cum siliquæ rudimento continentes, in caulis & ramorum summitatibus nascentes: quibus succedunt siliquæ rotundæ, digitum longæ & cælum spectantes, plurima semina continentes rotunda aliquantulum compressa: non omnes tamen siliquæ ad perfectionem veniunt, sed plurima ante decidunt. Elegans planta est, diutissimèque floret, subinde novos & recentes flores proferens, sempèrque virens: radicem habet multifidam, lignosam. Semine primùm nata, duo, ut observavi, duntaxat profert folia, deinde quatuor, longo pediculo in hærentia, utrinque bina, postea sex, utrinque terna, atque ita deinceps quemadmodum caulis augetur, foliorum numerus crefcit, eaque majora apparent: duodecimum tamen numerum non excedunt

Sofira.

cedunt ea quæ caulem ambiunt, hoc est, utrinque sena: nam ramorum folia tametsi eodem modo numero crescant, decimum tamen non superant, quia videlicet utrinque. Hieme (quam satis commodè ferre posse videtur, si diligens aliqua cura adhibeatur & loco quodam calidiore & à ventis libero adservetur) facile à ventis præsertim septentrionalibus læditur, qui folia & flores exsiccant, ea tamen, licet siccissima, à ramis non defluunt, ut in mihi natis plantis observo, imò fere statim nova folia & ramos proferre cæperunt. Hoc eodem nomine Alpinus plantam describit, quæ tamen plurimum ab hac differre videtur, ut ex ipsius descriptione & icone colligere licet.

Sofera Al-
pinus

Nardus
Cretica.

Nardus

Phu.

NARDUS Cretica herba est Valerianæ simillima, odore, caule, flore & forsitan etiam semine, quod longiusculum & depressum est, figura ad Lini semen accedens & in pappum definens: folia prima herbacei sunt coloris, rotunda, ut Asari esse videantur, interdum majora, crassa, succi plena, quæ deinde subsequuntur paulo longiora sunt & nonnihil incisa, quibus alia magis secta succedunt, & similiter alia, ut tandem ultima, ante quam caulis emergat, Valerianæ majoris folia rectissime æmulentur. Caulem Valerianæ persimilem habet, concavum, ad sesquicubitalem altitudinem assurgentem, quem bina folia Valerianæ divisura utrinque per intervalla ambiunt: flores albos in umbellis Valerianæ similes, majores aliquantulum, odoratos: radicem tuberofam, ex primaria enim, cui caulis nititur, minimique digiti est crassitudine & longitudine, tenues quædam radices per terram sparguntur, quibus alia tuberofæ adnexæ, ut in Filipendulæ radicibus, nardi odorem referentes: tota hieme viret, & novo Vere caulem emittit, qui Aprili aut Maio marcescit, & exsiccat: tota autem æstate radices sub terrâ latent, & Autumno primis imbribus germinare incipiunt. Oritur humentibus collium locis, inveniturque etiam inter saxa. Ad Nardi genus accedere videtur Antiquis forte ignotum. Nam licet Galenus Lib. ix. de comp. medic. sec. locos cap. 1111. dum Philonis Tarsensis medicamentum exponit, Nardi Creticæ meminerit, tamen præter nudum nomen, nihil aliud de Nardo Creticâ apud ipsum legere memini. Plinius verò Lib. xii. cap. xii. Nardi genera enumerans, Creticum recenset, quod à nonnullis agrium, ab alijs Phu appellari scribit, folio Olusatris, caule cubitali, geniculato, in purpurâ albicante, radice obliquâ, villosâ, imitante avium pedes: quæ quidem descriptio, non huic nostræ Nardo, sed Valerianæ, sive Phu à Dioscoride descripto quadrat, licet nullam floris Narcisso similis mentionem faciat, ut Dioscorides. Dalechampius autem Annotationibus in Plinium ad calcem cap. xii. legendum censet in græco Dioscoridis textu ἀνθη ἄρδς τὰ τοῦ κισσοῦ, quod optimè convenire ait colori & figuræ. Non me læt nonnullos legisse ἀνθη ἄρδς τὰ τῆ νάρδ ἢ, aliquos etiam ἄρδς τὰ τῆ νάρδινος, sed ultimæ lectiones minimè placent. Quocunque tamen modo legatur descriptio, nostræ huic plantæ convenire non videtur: nam radices repugnant. Hoc tantum addam, in hac Insula Nardum frequenter inveniri; Valerianam autem minimam frequentius, ubique enim oritur: alia verò species admodum raræ sunt.

Cichorium
spinosum.

ἡδρια σπι-
δα.

ῥαδικοσπιδα

Galastivi-
da.

ῥφα.

Galastivida
autera.

CICHORIUM spinosum frutex est in maritimis proveniens, siccisque collibus, & arenosis locis: folia ferens cichoracea, profundè divisa, crassiora tamen & minora, magisq; amara, quam cichorij vulgaris: caules dodrantales, albos, in orbem diffusos, crebris albis spinis scatentes, erinaceum quemadmodum Echinopoda totâ facie representans: flores inter spinas figurâ Cichorio similes profert, colore cyaneos: quibus succedunt semina Cichorij: radice firmatur singulari, magnâ ut Cichorium. Recens semine nata, ante quam in caulem abeat, in acetarijs manditur, sed durior & amarior est Cichorio. Vocatur vulgo σαμναγῆτι, hoc est, Hydriæ spina, quia vulgariter in tota Cretâ fictilibus hydrijs utuntur ad hauriendam aquam è fontibus, quas hac herbâ obturant, ne mutes aliudve animal intus penetrare possit, videtur enim ad hoc munus ista planta à naturâ formata: nam semper rotundâ figurâ cernitur Hydria vulgo dicitur ῥαμνι & ἄγῆτι spinam significat, nomine ab ἀκωνθῆ corrupto: quibusdam Insulæ locis dicitur etiam ῥαδικοσπιδα, hoc est, radichium stivida, ob similitudinem quam cum cichorio habet, quod in Græcia vulgariter ῥαδικοσπιδα vocatur, & Stæbe quæ dicitur ῥαδικοσπιδα. Hujus usus in defectu cichorij.

GALASTIVIDA, cujus semina aliàs nisi, radicem habet multifidam, lignosam, firmam, longam, multos caules conjunctim proferens, in orbem diffunditur & late fruticat, pedem altitudine non excedens; caules albi sunt, crebris firmisque spinis præditi: inter quos folia leucorij albi folijs similia, licet minora, & quadam lanugine obsita: flores verbasco aut Blatariæ similes, albi, paululum ad flavum tendentes, in quorum medio stamina quædam purpurea: floribus succedunt exiles siliquæ, rotundæ, tenuissimum semen continentes. Rustici ad struendum ignem calefaciendâsque fornaces eâ utuntur; ob similitudinem verò spinarum, quam cum Stæbe habet, & album colorem, galam stivida nuncupant, non quòd lac emittat. Sed & alia est planta ex Tithymali genere, hoc nomine donata, quæ spinas ut hæc profert, luteos flores, folia parva rotunda, lac copiosum effundens, radice (si rectè meminimus) carnosâ, cujus historiam aliàs dabo.

MITTO etiam semina Molochiæ, Cypri Plinij, sive Aleannæ, Bunæ, ex quibus in Ægypto *Molochia. Cypri Plinij. Bunæ.* potionis illud genus conficitur Cave vocatum, præterea Seysban fruticis pulcherrimi, jam modò cum epistolam scribebam ex Ægypto accepta.

MITTO similiter rami floribus & folijs onustum, simul cum fructu ligni illius Rhodij quod clariss. Matthiolus Olivastrum, nonnulli Agallochum vocant, à quamplurimis etiam pro legitimo Aspalatho in Theriacis usurpatum: ex cuius intuitu facillimè cognosces in quantis tenebris omnes adhuc versentur. Nam lignum illud neque spinosum est, neque oleæ, & multo minus Aspalathi: sed veri & legitimi Cytisi, perquam similis Cytiso à Marantha descripto, sic ut eundem esse credam. Oritur hic frutex in Insulis Rhodò propinqua, & Rhodò ipsa, unde ramos & truncos accepi: frequentius tamen in parva quadam insulâ prope Rhodum sitâ, cui nomen Astachida, ubi singulis annis quamplurimi caduntur trunci (mercimonium enim non vile est) Rhodumq; & Pathmon, & Constantinopolim, aliaq; loca asportantur: nam Turcæ vulgo pro manubrijs ensium conficiendis usurpant, & Caloieri Pathmi in spherularum precariarum usum convertunt: flores croceos fert in extremis ramulis, quibus succedunt falcate siliquæ ut Maranthæ Cytise, sed aliquantulum minores, quâ tum ex aliquibus observare potui: semen idè quod Maranthæ Cytiso, & terna folia simul conjuncta, ut nihil desit legitimæ descriptioni: frutex ipse humanâ altitudinem superat, brachialiq; aut majore est crassitudine: cum floret, aliquantulum acris est, què admodum Aristoteles lib. iii. de Hist. anim. cap. xxi. scriptum reliquit Theoph. verò lib. v. cap. iiii. tribuit Cytiso medullam spissam & nigram, ut Ebeni proxima videatur, quod in hoc ligno observare licet: idem etiam affirmavit Plinius lib. xvi. cap. xl. licet ex Hygino lib. xiii. cap. xxiiii. ligno nullam gratiam tribuerit. Ex quibus colligi potest errasse Matthiolum credentem & lignum spinosum esse, & oleæ speciem: non esse autem Aspalathum rectè iudicat. Erravit & Anguillarius cum suo Rhodiensi pharmacopœo, qui illud suffumigij genus somniavit, hoc enim scire diligentissimè cupiens, mendacium esse deprehendi. Sed omnium maximè in errore versantur, qui hoc ligno in Theriacis pro Aspalatho rectè uti iudicant, quemadmodum celeberrimum Patavinorum collegium; & me quoque errasse nunc deprehendo, quando Cytisum creticum ἀρχοντόξυλον vocatum, cuius semina tibi misi, & iterum cum ramo suis floribus onusto mitto legitimum fuisse putavi. Nam differt ab hoc folijs quæ longiora & angustiora sunt, neque semper uno pediculo terna simul profert, sed quaternâ & quina, ut nuper observavi, seminaque non in siliquis, sed trifolij modo, quod significare neglexeram, profert: hanc ob causam, non amplius Cytisum, sed Ebenum Creticam vocandam hanc stirpem censeo. Materies enim ligni plurimum ad Ebenum accedit colore nigro, splendore, & duritie, ut ex fragmento adjecto iudicare poteris. *Lignum Rhodum sive Cytisum v. m. Nativitas. Usus.*

HÆC tibi nunc mittenda habui, quæ non minorem voluptatem allatura spero, quàm prima. Quòd autem rogas, ut tibi permittam meas epistolas publici juris facere, hoc quidem gratissimum mihi esset, maximasque tibi gratias agerem, quòd eas tanti æstimes, ut tuis doctissimis elegantissimisque scriptis adijciendas iudices. Sed quia optime novi, quàm parum facundiâ valeam; & quàm confuso ordine sint scriptæ: vereor ne tuæ Historiæ, quæ elegantissimo stilo conscripta est, plus dedecoris aferant, quàm decoris: attamen cum tuæ sint, inq; tui gratiam eas candidissimo animo scripserim, ijs veluti tuis utaris licet: interea vive felix, meque tui amantissimum amare perge. Cydoniæ Cretæ xv. Februarij M. D. XCVI.

HANC epistolam Lugduni Batavorum accipiebam 1 x. Maij ejusdem anni, & pridie Cal. Junij respondebam.

CLARISSIMO CAROLO CLVSIO ATREBATI HONORIVS BELLVS P. S. D.

EX tuis litteris penultima Maij nuper præteriti scriptis vidi, meas xv. Februarij te accepisse cum aliquibus iconibus, & seminum, quæ tibi miseram, parte, quòd mihi maximam lætitiâ attulit: licet eas serò acceperis, mirum mihi visum non est, locorum enim distantia, & itineris incommoda hæc efficiunt, satis est semina non perisse: nunc autem pauca tibi mitto, implicitus enim rebus familiaribus, & uxoris infirmitate, quæ diuturna, seminibus colligendis vacare non potui: adde etiam quòd hoc anno in hoc climate, ex nimio diuturnoque æstu præter consuetudinem, siccitatèque maxima, & imbrium inopia, omnia ferè herbarum frugumque genera perierunt, ita ut nunc ea rerum omnium sit difficultas, ut incommodis multis vexari omnes cogantur: imò Ægei maris insulæ ab ipsis incolis desertæ relinquuntur, qui huc & illuc, ne fame pereant, confugiunt.

off. Nunciossem OSSARIS rami florentis suis coloribus pictam accipies, ex qua facile unusquisque præcipue poterit Malaisah, Alpinumque non recte hujus stirpis florem descripsisse: nam neque Oleandro, neque Ranunculo similis est, nec minus coloris lutei, ut alias mihi relatum fuit: sed à te ex Weixij ramo optime describitur: constat enim unico folio quinque profundis incisuris diviso, coloris foris quidem pallefcentis, intus autem circa cupides incisurarum purpurafcentis, in cujus medio quinque veluti stamina firma maximo artificio confecta cernuntur, colore obsolete purpurafcente, quibus succedunt fructus. Hujus fruticis stirpes octo in fictilibus maximis alo, quæ jam ad quinque cubitorum altitudinem sublatae, innumeros flores protulerunt, sed omnes inanes deciderunt, ita ut in hac insula fructum ferre non posse credam: nunc tamen tres fructus uno pediculo inhaerentes ferre incipit, ex quibus semen maturum colligere posse spero. Quod autem scribis à Weixio te intellexisse hanc stirpem multo succo, coque pallecente abundare, hoc plane falsum est, nisi circa Jordanem alterius sit naturæ: nam in Ægypto, & hic Cydoniæ, lacte candidissimo abundat, non pallido: nec minus planta gravis est odoris, imò prorsus odore tota caret. Circa finem Julij à medio caule radicem versus, folia decidunt, ita ut trunci omnino folijs nudi conspiciantur: radice firmatur alba in multos ramos divisa, crasso cortice vestita, lacteque albo plena, ex qua novi stolones continuo ferè erumpunt.

Abavi. ABAVI plantæ quatuor adhuc mihi supersunt, quas in fictilibus magnis servo: alias Martio in viridarijs transtuli, sed aquarum defectu (nam ex anni intemperie siccissima plurimi fontes, quibus irrigari solebant viridaria, aruerunt) cultorumque negligentia perierunt: hæ omnes radice constabant tuberosa, una eademque figura elaborata, quod maximum mihi naturæ miraculum visum est. Sed illæ quas domi servo circa Sollitium tantum folia emiserunt, hoc est, circa principium mensis Julij, sed ita diversa, ut nemo, qui plantas anno præterito viderit, ignarusque fuerit ex unico fructu satas fuisse, nunquam congeneres eas arbores esse judicabit. Nam una folia aliquantulum serrata, ad Castaneæ folia accedentia, singularia, aut bina, vel terna aliquando unico petiolo inhaerentia profert: altera folia minime serrata, eaque bina aut terna unico petiolo constantia habet: tertia similis est huic, sed folia aliqua quinque alijs folijs ex unico petiolo pendentibus prædita fert: quarta singularia tantum folia brevissimis petiolis hærentia profert, eaque minime serrata, illius generis mali citrij folijs similia, quod Limones appellant. ita ut merito affirmare possimus Abavi arbores diversorum generum inveniri. folia verò quæ nunc proferunt, minora sunt ijs, quæ primo anno protulerunt: hujus etiam Abavi tres plantæ Julio mense mihi natæ sunt, semine anno elapso terræ commisso, & fortasse aliæ nascentur.

Nunc aliquot plantarum hinc nascentium semina tibi mitto, quæ in hac temporis angustia colligere potui: sunt autem Agavani, Calochiorni, Gaidarothimi, Phaseoli novum genus, Scordotis, Agriopastinaca, & Agriostari, quæ omnia fortasse tibi nova erunt, & ideo valde grata.

Agavanus. AGAVANVS planta est spinosa, folia habens aliquantulum lata & spinosa, caules bicubitales aut tricubitales, in quibus capitula Echini æmula, e foliorum quæ caulem ambiunt cavis, ut ex extremo caule exeunt, in quibus flores obsolete purpuræ, deinde semen rotundum, aliquantulum compressum, cannabis semen colore æmulans: vulgaris est notitiæ in hac insula, & ante quàm in caulem abeat, comeditur. Hanc stirpem Acanon Veteribus dictam fuisse judico, à qua reliqua spinarum genera Acanacea nuncupata: cujus quidem Acani licet pauca ab Antiquis prodita sint (fortasse quia vulgatissimæ plantæ omnibusque cognitæ notas describere superfluum visum fuit) tamen ipsam legitimam Acanon esse affirmare audeo, conjecturis non despiciendis fretus: nam acanus inter φυλλάκηνα recensetur à Theophrasto lib. i. Histor. cap. xv. ἀκοντα, ἢ δρυπαίς, καὶ ὁ ἀκανός, & vi. Histor. Plantar. cap. i. Alia constant folijs aculeatis, ut ἀκανός, ἢ ῥήγγιον, κνήκος. Acanus etiam apud eundem Theophrastum dicitur illud quod veluti malum extuberat in spinarum genere, à Dioscoride ἐχίνος nuncupatum, vel ἀκανθώδη κεφαλή: ut patet apud Theophrastum in descriptione Chamæleontis, quem Gaza vernilaginem interpretatus est: dicit enim Theophrastus lib. ix. cap. xiii. de Histor. Plantar. τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκάνω μεγάλῃν. οἱ δ' ἀκανὸν καλεῖσιν. & lib. vi. cap. iiii. ejusdem Histor. de Ixine verba faciens, dixit, ἀπὸ δὲ τῆς ρίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἀκανός ἐπιπέφυκεν, ὡσπερ μῆλον: hinc ἀκανίσειν vocant hujusmodi acanon ferre, ut apud ipsum eodem loco χαμαιλέων ἀκανίσει. Ex quibus Theophrasti locis clarissime colligitur Acani nomine apud antiquos Græcos duo significari; uno herbam vulgatissimam aculeatam echinos proferentem, sui generis plantam: altero fructum quarundam aliarum spinarum, quæ omnia huic Agavano conveniunt rectissime. Nam herba est aculeata vulgaris notitiæ, echinos ferens, & est sui generis planta: & agavani appellatione vulgariter omnium aliarum spinarum echinos vocant, unoque & eodem modo à Cretenfibus nunc Agavani nomen vsurpatur, quo veteres acano usi fuere: unde Agavanum ab Acano corruptum fuisse credo, stirpemque hanc legitimam esse Acanum. Quod autem Bellonius Observationum lib. i. cap. xviii. asserit acanon in Creta aconachia vocari, ipsi impositum fuisse suspicor: nam hoc nomen omnibus cum nobilibus tum rusticis ignotum est, licet enim innumeros interrogaverim, omnes tamen hoc nomen nunquam alias audivisse confessi

confessi sunt Hoc tamen prætereundum mihi non videtur, Guilandinum virum doctissimum, præceptorémque semper colendum, commentario de Papyro pag. 128. asserere ixinum à Theophrasto alio nomine acanon vocari, unde secundum ipsum ixine & acanus unum & idem esset, quod mihi nullo modo convenire posse videtur. Hoc etiam addam *ακανον* vulgariter a Grecensibus vocari aristæ cuspidem asperam.

Hujus semine ab Honorio accepto, nata sunt mihi anno M. D. XCVII. aliquot planta, quæ ad sesquicubitalem altitudinem excreverunt, & florem purpureum in echinatis capitibus tulerunt; sed ante quàm semen perficerent, mature superveniens gelu abstulit. Conveniebant autem planta mihi nata, cum ea, quam elegantissimè Honorius hac epistola describit.

CALOCHIERNI, spina est Attractylidi & Cnico silvestri similis, major tamen, echinos & ipsa proferens, flores non vidit: nam tota sicca erat, semen duntaxat collegi. Hæc etiam à rusticis ante quàm caules exeant, comeditur, & nisi acarna sive acorna sit Theophrasti, ingenue me eam ignorare fateor: interea semina terræ committere poteris, & eam observare, vocatur *καλοχιερνη αγραθνη*, hoc est, æstiva spina.

Calochierni.

Et hæc semine nata, quæ ante quàm florem proferret, gelu corrupta, valde autem similis Attractylidi.

GAIDAROTHYMO, planta elegantissima est, & prorsus nova, pedalis, in orbem per terram diffusa, multis spinis sive aculeis horrida, folia longa, digitali magnitudine aliquantum angusta absque petiolis proferens, quæ caules undique, sed inordinata ambiunt, caules quadranguli sunt, incani quemadmodum folia, ita ut tota colore cineris appareat, ramos utrimque proferens figura quasi crucis, qui in spinas desinunt, & in alios ramulos omnes dividuntur, spinâ, quæ medium locum obtinet, majore alijs semper existente: flores salviæ colore, magnitudine & figurâ similes profert in hispidis quibusdam caliculis ternos aut quaternos simul junctos, quibus succedunt semina inæqualia colore nigra: perpetuo viret & Julio floret, totaque odore caret: radicem habet magnam pro portione plantæ & lignosam. Echinopoda mirum in modum æmulatur multitudine spinarum, sed colore tota alba apparet. Nascitur occidentali parte insulæ circa pagum *Larda* vocatum, qui triginta sex millia passuum distat à Cydonia, locis siccissimis inter thymum & thymbram, neque alibi vidisse memini. Ignotam prorsus fuisse antiquis credo: vocatur à rusticis *γαιδαροθυμο*, quod asinum thymum sonat, licet nihil cum thymo commune habeat, nisi solum in quo oritur.

Gaidarothymo.

Stachys spinosa
W. sp.
H. c. c. c.
Lam.

Hæc planta anno M. D. XCVII. satis frequens mihi semine nata est, quæ illo anno multis duntaxat folijs prædita fuit incanis & lanugine obsitis, salviæ minori non dissimilibus nullo petiolo, aut eo brevissimo fultis, nec in caulem abiit. omnes autem plantas, hiems corrupit, præter tres, quæ sequente anno caules protulerunt frequentes ab eadem radice prodeuntes: sed factes valde immutata, nam folia prioribus longè minorâ fuerunt, & omnes rami qui in alios ramulos ex aduerso semper nascentes sinduntur, in spinas desinunt, quarum media semper crassior & firmior est: sub ramulorum separatione bina semper nata fuerunt foliola thymbræ folijs equalia serè & incana. In firmioribus spinis circa medium nati sunt inter foliola singulares duntaxat caliculi quinque lacinijs divisi, Septembri mense, in quibus slos Salviæ flori non dissimilis, sed superna parte repandus & dilutioris coloris. Cum verò tardè admodum flores protulerit, semen ad frugem pervenire nequivit. An porrò hanc plantam in proximum annum conservare poterò, dies me docebit.

NOVA prorsus & elegantissima etiam hæc est planta, quæ apud me nondum nomen invenit, sed interim ob similitudinem quandam seminis, quam cum phaseolis habet, Phaseoli novum genus vocare mihi liceat. Ad sesquicubitalem assurgit altitudinem, modò simplici caule, modò pluribus stolonibus ab una radice prodeuntibus, digiti minimi crassitudine: folia illi pinnata, hoc est, longo pediculo utrinque hærentia, semper contrarijs petiolis, lentisci æmula, sed mucrone obtuso ut securidacæ folia; è foliorum cavis siliquas fert rotundas, pollicari crassitudine, tumentes & multo aère plenas, colore rubras, in quibus continentur sex aut octo semina ad luteum tendentia, compressa, phaseoli figura: quos flores proferat, compertum mihi non est, nam eam sponte nascentem in Spagia insula adversus Matonem Peloponesi sita, frequentissimam inveni M. D. XCVII. dum Venetias petebam, mente Aprili, quo tempore siliquæ ad maturitatem nondum pervenerant: à nautis grana cruda libentissimè edebantur, græcèque lupinos silvestres vocabant, licet nihil cum lupinis commune habeat: hujus plantæ semina his diebus ex eadem insula ab amico accepi, quem ut colligeret rogaveram: nam insula habitatoribus caret, & non nisi adversis ventis à triribus petitur, & à piratis: eam ob causam semina citius habere non potui.

Phaseoli novum genus.

Valde respondet hæc planta (nam ea etiam semine missò mihi nata eodem cum superiore anno) Astragalo Batico astragalo, quam inter Hispanicas plantas descripsi, & cap. XLV. lib. VI. hujus Tomi primum

Astragalo Batico.

locum obtinuit, quantum quidem ex ejus facie conijcere licet: superiorem hiemem in horto pertulit, & novo vere denuo germinavit, nullum tamen floris specimen adhuc dedit: nescio an proximo anno (si per hiemem conservare poterō, perenni enim est radice) dabit.

Scordotia
Plinij.

SCORDOTIS folia tomentosa, Menthastrō Marrubiōque albo similia profert, per terram in orbem diffunditur, multis ramis ē radice, quæ magna & perennis est, prodeuntibus, quadrangulis, tomento albo oblitis ut marrubium, in quorum summitatibus flores marubij albi in quadam magna & densa spica hærent, quibus succedit semen nigrum: tota planta major & crassior est Scordio vulgari. Nascitur ubique inter saxa, secus vias, & in marginibus agrorum: alij odorem, ut Scordium, refert, & in tota ferè Creta seplasiarij pro scordio promiscuè hac herba utuntur. Hanc herbam, legitimam Scordotim Plinij esse assero: nam rectissimè descriptioni ipsius quadrat, & fortasse nemini adhuc cognita est, licet jam octo aut novem abhinc annos, semina Vicentiam, Pataviūque miserim. Lobelius, Pena, & Dalechampius, pro scordoti stachyn Dioscoridis, salviam silvestrem, & gallitrichum officinarum describunt, quæ quidem stirpes omnes nothæ spurixque sunt: nam neque alij odorem spirant, neque viribus à Plinio attributis respondent. Scordotis inquit ipse, miscetur antidotis, tussi, misto nastartio & resina cum melle tusa & arida opitulatur, facit & per se faciles excreationes, stomachum corroborat ejus succus, sistit alvum recentis drachma cum vino trita, vel decocta potu, vetusta vulnera cum melle purgat, farina ejus carnes excrecentes per se inspersa consumit, menses & sudores provocat potu & illitu, partus accelerat pota drachma succi in aqua mulsa cyathis quatuor, venenis magicisque incantationibus adversatur. Hujus plantæ aliquot folia in hac epistola occlusa invenies, ut, an legitima sit, judicare possis.

Ut illa epistola perijt (cujus hoc duntaxat exemplar postea missum) sic etiam ea folia addita: ejus autem semina sine epistola accepta, cum quibusdam alijs ab Honorio eodem tempore missis & terra creditis, non sunt nata, eam ob causam de ea nihil pronunciare possim.

Agriopastinaca.

AGRIOPASTINACA vulgariter hodie vocatur in Creta herba quædam petroselino vulgari simillima, nisi quod minor est, foliaque eisdem etiam incisuris prædita licet habeat, minora tamen & aliquantulum crassiora profert, caulis petroselini est, flores in umbellis albos sustinens, quibus succedunt semina petroselini, sed minora, colore ad atrum accedentia: radice firmatur unica pollicis magnitudine, semper figura longa, cortice tenui tecta, qui digiti attritu facilimè à radice separatur, quæ candida edulisque est, bulbocastani gustu: tota hieme viret, semēque Maio profert, postea tota arefcit præter radicem, quæ terra latet, & primis Autumnii imbribus germina protrudere incipit. Hujus stirpis duo reperiuntur genera, colore corticis radicum tantum differentia: nam unius rufus, alterius niger conspicitur. Nigrum genus in montibus totius Cretæ & etiam in Dalmatia provenit. At rufum abundantissimè tantum in scopulis Cretæ propinquis inter saxa, & copiosè admodum in quadam insula parva, nunc *Grabussa* vocata Occidentali Cretæ parte sita, ubi arx munitissima extructa est, quam insulam unam ex tribus *Mussagoris* à Plinio appellatis esse judico. Hæc herba ad *Butelinon* à Plinio lib. xx. cap. xii. descriptum accedere plurimum videtur: nam differt à *Petroselino* brevitate caulis & radicis colore rufo: à *Seplasiarijs* pro saxifragia usurpatur, & saxifragia vocatur, à rusticis verò *ἀγριοπάσταννα*, id est, silvestris *pastinaca*, à qua tamen longè differt, *pastinaca* silvestris adhuc in Creta legitimum nomen retinet, nam eam *σαφύλιον* vocant, frequentissimèque radice & herba cocta, verno tempore, vescuntur rustici.

Insulæ gemina.

Mussagoris
Insulæ.
Butelinon
Plinij.

Hæc anno M.D. XCVII. semine mihi nata, sed cum valde serò germinasset, & maximè tenella adhuc esset planta, hiems proximè sequens corrupta, ut observare nequiverim: erant verò ejus folia ex atro splendētia, non minùs quàm eleoselini.

Agriostari.

AGRIOSTARI, quod triticum silvestre significat, frequentissimè in Cretâ invenitur, negligiturque. Herba est tritico similis, folia & caules tritici ferens, spicasque aliquantulum asperas, nigriores, & aristas breviores, ejus grana minora sunt tritico sativo, & altera parte obtusa, ita ut secales grana potius quàm tritici æmulentur. Hæc semina nulla alia causa tibi mitto, nisi ut tibi compertum sit, non in sola Sicilia triticum oriri silvestre, quemadmodum Poëtæ tradiderunt: & quod non absque ratione Cretæses triticum primo à *Cere* in Creta inventum fuisse sibi persuaserint, quemadmodum *Diodorus Siculus* in suæ Bibliothecæ lib. vi. scriptum reliquit.

Felicissimè & abundanter mihi nata erat hæc planta, sed ante quàm caules proferre inciperet, ab eo cui repurgandi horti curam dederam, pro inutili herba evulsa & abjecta fuit, licet serie quadam & ad normam, quemadmodum sata erat, nata.

Leplap, trifolij, aut loti genus est edule: in foro enim ejus siliquæ, ante quàm dure-
 scere incipiant, venales reperiuntur, à pueris & fœminis libentissimè eduntur, succosæ
 sunt, & dulces, pisi recentis gustu: multos tenues caules à radice profert folia trifolij an-
 gusta, crassiuscula, aliquantulum mucronata, terna semper simul conjuncta, flores lu-
 teos pisi, quibus succedunt siliquæ rotundæ, falcatae, ac, pro ratione plantæ, magnæ: inter
 segetes invenitur, & in marginibus agrorum frequentissimè, herbæque omnibus nota est.

Hujus etiam semen (quod *Astragalo Monspelliensium* non multum ab simile videbatur)
 cum alijs ab Honorio acceptis terræ commiseram: sed non est natum.

Julio nuper præterito ex Ægypto semina accepi *Oenopliæ spinosæ*, *Bamiæ* ab Alpino
 descriptæ, *Leplap* diversi ab eo quem in Pannonicarum historia describis, *Balsami ve-*
ri, & *Phaseoli* ex Iemen, id est, ex Arabia felici, quæ omnia terræ commissa felicif-
 simè nata sunt, maxima mea voluptate, & tibi nascitura confido, nam recentissima
 sunt.

OENOPLIÆ spinosæ ossa rotunda ferè figura existunt & durissima, in quibus duplex
 semper invenitur medulla in duabus ipsius ejusdem ossis quasi cellis ossea membrana dis-
 tinctis, ita ut ex ijs terræ creditis binæ semper arbores nascantur parum inter se distantes:
 folia in nuper natis aliquantulum serrata sunt, & spinis acutissimis circa petiolos munita,
 quæ semper binæ circa singula folia visuntur, hoc est, utrinque una: folia figura & nervis si-
 milia sunt eis quæ *Oenoplia* sine spinis profert, at non adeò firma nec parte averfa incana,
 fortasse hoc in novellis tantum evenire ereditibile est.

BAMIA, folia malvæ fert, aliquantulum villosa, maxima, ita ut ad *Cucurbitæ* folia qua-
 si accedant, longo pediculo inhærent, & procul intuenti malva arborea videtur: florem
 malvæ profert magnum, quinque folijs constantem, colore pallido inter luteum & album
 medio, in umbilico purpureum, cui succedit fructus cucumeri silvestri similimus, altera
 parte acutus, quinque angulis distinctus, plenus seminibus rotundis ad nigrum tendenti-
 bus, magnitudine *Orobi*: ad quinque cubitos assurgit, & in Creta hieme perit. Hanc *Trio-*
num Theophrasti, sic interpretante Gaza, Leonardus Rauwolfius in Appendice Historiæ
 generalis *Rovilijs*, appellat, sed quàm rectè, nescio. Ignoram veteribus fuisse judico.

LEBLAB, fructu, siliqua, & colore differt ab eo quem tu descripsisti: nam hic siliquas
 profert magnas, longas & latas, caulis color purpureus ad nigrum tendens, pediculi & ner-
 vi foliorum ejusdem sunt coloris, flores plures uno petiolo inhærent. Ab Alpino rectè plan-
 ta delineatur: sed flores valde differunt: nam non in fine caulium, sed e foliorum cavis
 exeunt longo pediculo plures quasi spicatum, magni, figura aliorum phaseolorum, sed co-
 lore atropurpureo, qui Italicè *pauonazzo* dicitur, phaseolique ad rubrum tendunt nigris
 maculis insigniti, longo hilo (ut niger) & albo.

BALSAMI semen idem est cum eo quo vulgariter utuntur: sed ego recentissimum
 accepi, quod opobalsami odore maximè fragrabat, ejusdemque odoris resina sicca multis
 seminibus inhærebat: sed brevi tempore odor ferè evanuit, ita ut nunc obscure sentiatur,
 semina tamen in ore retenta, leviterque mansa suavem odorem relinquunt, terebintho
 proximum. Ex his seminibus terræ commissis quinque plantulæ mihi natæ sunt, quæ duo
 folia figura quasi rotunda protulerunt, in quorum medio cauliculum assurgentem, folijs
 primo singularibus, & postea ternis, parvis, longo tenuique pediculo hærentibus prædi-
 tum, colore ex viridi albescente: plantulæ septem tantum folia adhuc habent, tardèque
 crescunt: caulis nunc crassior aliquantulum fieri incipit prope terram, ita ut quasi pyra-
 midali figura cernatur, colore ad rufum tendente. Hujus tam nobilis plantæ novellæ, si
 tibi iconem ad vivum delineatam mitterem, gratissimam fore judicans, eadem magnitudi-
 ne qua nunc spectatur, majore qua potui diligentia ipsam delineavi: adultæ enim *Alpinus*
 publicavit. Hiemem in hac insula ferè posse confido: nam Creta & Hiericho sub uno eo-
 demque ferè climate sunt, & si voti compos fiam, diligentissimè eas observabo: folia opo-
 balsamum olent, licet adeò parva sint.

PHASEOLOS ex Iemen ab Alpino sub *Abrus* nomine describi puto, licet ipse fru-
 ctum non rectè (meo judicio) descripsit: nam figura phaseoli non est, sed ovali, oro-
 bi granis paulo major, nec totus corallij colore, sed parte, qua siliquæ aut suo fructui ad-
 hæret (nescio enim quo modo oriatur) hebeni nigerrimi cernitur: durus est, & diffici-
 le dentibus cedit, sapore legumina imitatur, & iusuavis est, in cibosque vix admitti posse
 ob duritiem credo. Hujus tres plantæ natæ sunt, quæ folia protulerunt similia ijs quæ in
 Alpini icone spectantur, & ad Solem mirum in modum conuertuntur: nam folia quæ
 pinnata sunt, hoc est, longo pediculo hærentia contrarijs petiolis, & semper numero pa-
 ria, parte averfa unum contra aliud arctissimè circa Solis occasum clauduntur, ita ut mu-
 cronem foliorum terram spectent, pediculi que longi quibus folia hærent, noctu terram ver-
 sus inclinantur, ita ut caulem ferè tangant, & sic tota nocte permanent: at cum Sol ori-

Oenoplia spi-
nosæ.Suppl. de semine dicitur
w. 2. 1. 1007

Bamia.

Leblab.

Balsamum.

Phaseolus ex
Iemen.Abrus Alpi-
ni.Abrus pinnatus
Sloveni Cult. 90

CCCXIIIj EPIST. HONORII BELLI AD CAROLVM CLVSIVM.
tur, panduntur, & pediculi suo in situ ad angulos ferè rectos cum caule convertuntur: Circa
meridiem paulatim folia cælum spectare incipiunt, & meridie parte superiore unum con-
tra aliud invicem clauduntur ita arctè, ut unum aliud tangat, mucronesque cælum spe-
ctent, contrario prorsus modo quo noctu permanent, postea inclinante iam Sole pandun-
tur. Hæc foliorum ad Solem conversio mirabilis & observatione dignissima mihi visa est:
& ideo particulariter tibi significandam duxi.

Hæc, vir clarissime, tibi scribenda habui: alia Deo optimo maximo favente aliàs scri-
bam, interea vive felix, meque, ut soles, ama. Cydoniæ Cretæ die xv. Augusti more ve-
teri M. D. XCVI.

Seminum, quorum hæc epistola meminit, pars sub anni M. D. XCVI. finem mihi fuit reddita, sed epistola minime: quod cum illi significassem xxv. Junij anni insequentis, hoc illius epistola exemplar cum sequente epistola ad me misit x. Octobris ejusdem anni M. D. XCVII. sed qua mihi demum reddita (curante ipsius fratre Leonida) xxvii. Augusti M. D. XCVIII. Ad utramque autem respondebam vi. Septembris insequentis.

CLARISSIMO VIRO CAROLO CLVSIO,
HONORIVS BELLVS

S. P. D.

SEPTEMBRI nuper præterito epistolam tuam accepi xxv. Junij scriptam, qua certior factus sum, te semina tantum accepisse, litteras verò nullas: quod me maxima admiratione affecit, ipsis enim fuerat adjuncta epistola, cujus exemplar iterum tibi mitto. Et si tardius fortè, quàm desideras, ad te perveniet, locorum distantia adscribendum erit: nam si maturius certior factus fuisset, citius etiam exemplar misisset. Cum hac nullum semen accipies: nam uxoris morte, quæ iii. Nonas Aprilis accidit, ita malè affectus fui, ut per totam æstatem nullum consolationi locum reliquerim, neque semina colligendi, neque stirpes indagandi voluntas adfuit. Quare me excusatum apud te esse velim, si promissis satisfacere non valui: æstate enim futura, abundè tibi satisfaciam. Sed quia per temporis angustiam plura non licet, Vale, meque ut soles, ama. Cydoniæ Cretæ ad x. Octobris veteri calculo M. D. XCVII.

CLARISSO

THOBIA S ROELSIUS

Reip. Medioburgensis Medicus

S. P. D.

UPERIORIBVS mensibus ad cœnam, mihi apud Pharmacopœum amicum indictam, accessi libens: ad quam affinis meus Ioan. Iunior, florum imprimis studiosus venerat, in qua corporis nostri vires vario ac lauto ciborum apparatu reparabantur, & convivarum animus tum vivâ contemplatione herbarum, ac omnifaria florum amœnitate refocillabatur (quis credat hiberno illo tempore apud Mattiacam gentem, Zelandos hodie vocant, Anemones coccineas duplices, Narcissos jun-cifolios, Antirrhinum, & Caryophylleorum florum species floruisse passim in hortis, non aliter quàm æstate mediâ, ac cãdida Leucoia, & flaventia lumina Calthæ, ut loquitur Columella de cultu horrorum lib. x?) tum honesto ac utili de floribus sermone delectabatur. Ex his sermonibus delapsi sumus in peregrinas & exoticas plantas: & dum in frequenti convivio sæpe alternantur verba, opportunè mentionem feci epistolæ tuæ, amicorum optime, qua petis ac mones, ut de fructu Caryoces, de farinâ cujus tibi aliquando specimen misi, & de radice *Inhame* scribam aliquid, ut verius de his historiam scribere queas.

Ostendit nobis hospes & dominus convivij Wilhelmus Parduynius, cum in sua arte peritissimus, tum diligentissimus, radicem crassam, dodrantalem, utrinque obtusam, quæ ab extrema & obtusiore radicis parte sex septemve sarmienta sicca, humi diffusa, & multis exiguis spinis munita prodaxerat. Sarmientis plurima folia inhaerent, quinque aut sex divisuris insecta, sũntque ea palmari amplitudine: verùm non licuit folia videre. Radix habet exteriorem corticem nigricantem, partem verò interiorem albissimam: virgultum hoc unum, quod nunc tibi mitto, à radice præcidi, estque, ut videre potes, lignosum, rotundum, lentum ac vimineum, spinisque frequentibus quidem horridum, sed admodum exiguis. Admonui, ut hanc radicem ad te daret (quod ipsum fecisse cognovi) quæ quidem ab ipso pro *Inhame* habita fuit: sed aliter ab Indorum Præfecto, qui ad famulitium suum duodecim mancipatos nigros ab Insula S. Thomæ adduxerat, edoctus fui. Quum enim ex aëris mutatione in morbum incidisset, me vocavit sanitatis recuperandæ causa: atque hac tam commodâ occasione oblatâ, studui plenissimè ab ipsis rescire, quæ ad historiam illam spectarent. Atque ipse hanc radicem affirmavit illam esse, ex qua fit farina, quam radicis Manyoucæ farinam nominant, & ab advenis Mandioca perperam dicitur. Manyoucæ radix nec florem, nec fructum facit, sed radice seritur, nimirum in malleolos dissecta. Malleoli novelli terræ commissi in radicem crassam & magnam efformântur, singulis ut plurimum annis, & nonnunquam semestribus intervallis, prout solum fuerit fecundum. Fœcunditas soli facit, ut radices interdum in duorum dodrantum longitudinem excrecant. Cæterum Manyouca ante paucos annos è Brasiliâ in Insulam D. Thomæ delata est, quæ Æquatori subjacet in longitudinis gradu xxxiii.

Nomen quidem legitimum apud incolâs hujus Insulæ est Manyouca: sed eorum aliqui Yucam à Brasilianis nominari volunt. Non dubium quin plantæ hujus nomen veteribus ignotum fuerit, cum ne quidem occidentales istæ nationes satis ipsis innotuerint.

Radicis duntaxat usus est illis ad victum necessarius: continet radix succum lethalem, & tamen ab esu radicis non abstinent. Verùm ita præparare norunt, ut farina & panis è radice conflatus edatur innoxie. Cortice primum abrafo secant radices cultris lapideis in frustula, & taleolas, solique exponunt, & ligneis vel lapideis quibusdam instrumentis contundunt, & in minutissimas partes comminuunt: deinde saccis è cortice raris, vel à stramine contextis imponunt, ac pedibus subigunt, donec omnem expresserint liquorem, qui non sine vitæ discrimine degustari possit. Non potui ex Nigris his cognoscere, hunc succum ulla ratione posse fieri salutarem, ne coctione quidem, quod tamen de Yuca testatur doctissimus medicus Nicolaus de Monardes Hispalensis in eo libello quem de simplicibus medicamentis novi orbis instituit, & tu latinum fecisti. Sed alios quosdam de Manyouca conveni, maximè verò nautam istum, qui in Hispaniola Novi orbis Insula, triennium captivus fuit, & Cheirurgum Lusitanum, qui ab urbe S. Dominici ejusdem Insulæ, ante paucos dies ad nos venit, qui mihi affirmarunt, hunc succum crudum valde esse inutilem, maximèque lethalem, exuere nihilominus omnem qualitatem noxiam, si recentes radices cum carnibus elixetur, uti ipsi met sæpius experti sunt: quod quidem à multis Nigris ignoratur. Fieri etiam potest

Manyouca
ferocissimum.

Manyouca
Yuca

Manyouca
patania
yucca

potest aliquam radicem pro Yuca habitam, esse innoxiam: sed quam multum ista differat ab ea radice, de qua nunc fit sermo, dicemus paucis, ubi de Inhame.

Cæterum panem seu placentam formaturi, sumunt totam hanc massam compressam, quæ similis est amygdalarum congeriei, cui oleum recens sit expressum, & ut plane exlucea reddatur, furnis imponunt & siccant: atque hic est planus ille ac depressus panis & libum Americanum *Cazabi* dictum, quo nunc Americani multis seculis vitam sustentant. Farinam etiam ex eadem massa conficiunt, quam non in furnis siccant, sed subactam & diligenter expressam minutim dividunt, & in sole siccandam collocant. Atque huic proprium & indigenum nomen est farina *Manyouca*, quam ad te cum superioribus litteris misi. Vix dici possit quantum tumescat & inflatur hic panis, si liquor aliquis illi affundatur, & aliquamdiu maceretur, ut exigua hujus siccæ assumpta moles abdomen turgere mirum in modum faciat. Atque adeo hinc factum est, ut publicis decretis edictisque cautum sit in Occidentali India, ne quis hunc panem in mensa apponat, quin aqua vel vinum adsit: ne qui edant non maceratum, sed absque liquore siccum, suffocationis periculum incurrant. Commodè hi panes incorrupti servantur multo tempore: quare etiam navibus, quæ ab India in Hispaniam appellunt, imponuntur panis biscocti vice, pro alimento, ut de Yuca scribit Nic. de Monardis. Verum magis nobis favit alma Ceres, & ut Poëta fabulantur, frugum inventrix, quæ nobis largita est cereales fructus salubriores, qui plus alimonix, & alimentum Naturæ familiare, absque ulla facultate noxia suppeditant. Quod ipsum absque ratione Petrus Martyr refragatur lib. vii. Decadis iii. ubi de terræ istius inaudita fecunditate sic scribit. Si cui animus aliquando fuit, de serendo in montibus tritico, ubi parum per rigoris vigeat (in plano minimè, ab nimiam agrorum pinguedinem) est incredibile auditu, spicam superate lacerti crassitudinem, spithama longiorem, granaque nutrire quamlibet duo milia amplius asseveranter inquirunt, & jurejurando affirmant. Sed salubriorem Insulæ panem Yucæ præsertim ajunt, quem vocant *Cazabi*, quia sit digestioni aptior. Hactenus Martyr. Quod etiam ab ipso scriptum est Lib. ix. ejusdem Decadis. Et eo modo, inquit, exsiccata, conditaque & deducta in *Cazabi*, panem præbet stomachis humanis triticeo saniores, quod aptior sit digestioni.

Sed cum illorum panes exigua mole plurimum ponderis adferant, tardissimè sanè deiciantur necessum est. Cæterum quod hi panes densi sint, & à furfuraceis, quos *πιτυπιας* Græci nominant, sint alieni, perspicuum est quod idcirco & fermento copiosiore indigeant, omniumque maximè subigere eos oporteat, nec statim post fermentum & subactionem affare, ut pulchrè de ejusmodi panibus summum illud Medicorum decus Galenus scripsit. Verùm barbaries apud eos tanta est, ut non norint cibum gravem efficere ad coquendum facilem & suavissimum, in quo Epicuræi nostræ gentis primas tenent: sed peccant rursus in adversum, dum nullum in cibis & potionibus modum servant, & tantum sæpe cibi atque potionis adhibeant, ut opprimantur vires, non reficiantur.

Altera radix ex Insula S. Thomæ allata ipsis Inhame dicitur. Inhame autem illud ex una radice germina satis crassa, candida, & succulenta mittit, uti planta una ostendit quam ad te dedi: hujus folia oblonga sunt, ampla, & non incisa. Quoscunque conveni, & florem & fructum ferre negant. Plantatur autem è germine statim à prima germinatione, non aliter quàm apud nos in Sisaro sativo fit: turiones sunt tanquam semen, hi enim à radicibus succissi & terra reconditi, repullulant, atque in radicem transeunt, quam singulis annis perficiunt, in eamque molem brevi excresecunt, quæ necessaria sit ad usum vitæ. Binas has radices Veteribus fuisse ignotas puto, & ideo nullum nomen græcum aut latinum proditum. Occidentales Indi ac Hispani hanc vocant Inhame, illam *Manyouca*. Ego conveni Indos quam plurimos, nec ullum invenire potui, qui alio nomine has radices appellaret. Præterquam quod Indorum Præfectus diceret ipsam *Manyouca* esse radicis Inhame speciem, & esse in sua patria alias Inhamæ species præter has binas radices, quæ inter se parum differant. Editur ab ipsis Inhame radix cruda vel cocta, & coctione amittit lentorem, ac tenacem humorem, quem in se habet, fitque cibus siccus, & satis etiam gratus. Interim cuiquam mirum videri possit, indigenas S. Thomæ neglexisse usum Inhamæ, quæ tamen innoxia est, postquam ad ipsos venit *Manyouca*, quæ, ut præmonui, aconito lethaliorem in se continet succum. Sed hoc factum intelligo, quod sentiant corporis texturam, hujus quàm illius usu firmiorem fieri. Nec dubium, quin alimentum solidum à naturali nostro calore superatum, reddat corpora fortia, & ad labores ferendos apta. Exemplo sint agrestes nostri mortales, qui cibis duris, & carnibus crudis, more Leonum, Vrsarum, ac Luporum victitant. Quod autem illorum ventriculus cibum hujusmodi durum ac gravem ferat, facit multum ipsa consuetudo. Tametsi ipsi familiarem usum *Manyouca* incant, ob rationem allatam, habent nihilominus Indici Americi suas etiam Batatas, & suavissimos fructus Ananas, ac gratissimi saporis plurimos alios: præterea habent & Indicas Noces prægrandes Palmæ arboris, quæ, ut testatur in Aromatum historia Garcias ab Horto, humanis usibus aptior est quàm ulla arbor. Porrò cum *Manyouca* sit Inhamæ species, & serendi seu plantandi ratio fere

Cazabi.

Manyouca
farina.

Inhame.

Ejus serendi
ratio.

ferè eadem sit utrique, nec forma externa utriusque radicis multum sit dissimilis, facile aliquem in errorem abire posset, ut, quòd diversis radicibus sit adscribendum, uni tantum attribueretur. Etenim Inhamè salubris & minimè noxia est: Manyouca perniciofa & lethalis: situe hæc Brasiliensium Yuca, tibi, doctissime Clusi, dijudicandum relinquo, cum Autores aliqui scribant Yucam omnem in Continenti nascentem salutarem esse, eandemque in omnibus insulis præsens esse venenum, Manyouca verò cruda neque in continenti neque in Insulis facultatem sortitur unquam salutarem. Inhamè autem ubique & cruda & cocta estur innoxie ab hominibus nigris novi Orbis. Sed prolixior sum, quàm pat fit. Quare hinc ad fructum Caryoces sive Caryosso venio.

Fructus est Palmæ arboris, quæ ad differentiam reliquarum Palmarum à Nigris S. Tho. mæ dicitur Palma Ady. Triplicem habet ista insula Palmam: quarum una fert dactylos, & ab ipsis nominatur Palma Tamara quod dactylum sonat: nam *Tamar* Arabica lingua dactylum significat. Enotum satis est omnibus, hanc Palmam Tamaram longè diversam esse à Tamarindifera arbore: licet non rectè senserit in Nomenclatore suo Hadrianus Junius vir alioqui doctissimus, dum *φοινικιά* Dioscoridis, officinarum Tamarindum fuisse scribat.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Altera Palma *Cocoinne* ab ipsis dicitur, & hæc est Indica Palma prægrandem illam nucem Indicam producentem, cui Lusitanum nomen *Coco* indiderunt ob tria illa foraminum vestigia, quibus Cercopitheci, aut alterius similis animalis caput representat, atque hinc *Cocoinne* dicta est. Habui hujus Palmæ aliquot nutes integras, cum suis villosis corticibus, quæ in itinere vasi inclusæ, germinare cœperunt: harum tibi binas mitto, alterius nucis corticem sustuli, ut germinis exortum, & ejusdem radicationem posse videre commodius: tertiam cum germine nucem penes me servaveram, cujus prædurum ac ligneum putamen internum aperiens, ex hujus medulla germen traxisse initium observavi: nucleus sive medulla conclusam in se nõ habebat aquam (quæ nucibus Indicis recentibus & non germinantibus inest semper) sed aqueum illud in materiam fungosam exereverat, dum fortè in germinis alimentum converti cœpit. Germen exit è nucum harum foramine tertio, & mox extra foramen, statim ab exortu per corticem exteriorem crassum ac villosum quinas senasve radicem fibras dimittit in terram, per quas alimentum suæ naturæ conveniens attrahat. Germen quod per foramen emergit unicum, similiter perferat villosum corticem: atque in unius nucis stolone vestigia foliorum arundineorum conspiciuntur, quæ bifida vel bina sunt, & vix aliquam videntur habere latitudinem, quod quinque vel sex plicis commissa sint: folia primum in vagina latuisse videntur, è qua prodierunt necdum expansa, sed plicis commissa, uti metipse hæc omnia in altera hac quam mitto nuce contemplari potes, cujus germen in longum excessisse videbis trium palmarum mensuram. Decreveram Indicas has nutes dum recentes essent, terræ committere: sed per ægrorum frequentiam neglexi, nec putem germen futurum alicujus evidentis magnitudinis, vel admodum diu posse exerescere ac superstitem manere: quandoquidem climatis nostri temperies earum naturis adversetur. Hæc Palma omni tempore fert Indicas nutes, virèque toto anno, fructibus semper alijs subnascentibus: aliæ enim præarantur, aliæ matureseunt: & quod Pontanus alibi in Hesperidum hortis, de malis Citrijs testatur, de hac palma dici potest;

Palma Cocoinne.

Flore novo semper, semper quoque fatibus aucta.

Hujus Palmæ arboris formam atque figuram nobis exhibuit Ioan. Hugo Linscotius capite LVI. sui Itinerarij: attamen nutes rotundas depingi curavit, cum ex Guinea, ex Insula S. Thomæ, & occiduis terræ tractibus triangulares ad nos advehantur quotidie. Verùm aruerunt hæ nutes triquetra: at succo plenæ fortè sunt rotundiores, non tamen omni ex parte putem eas esse rotundas, quod tamen * vigilantissimi Linscotij figura videtur innuere. In hujus arboris descriptione multa videtur à Garcia mutuatus. Sed hoc addit: Arboris truncus nudus est, nulli in eo sparguntur rami, præterquam quod in summitate folia exerescant similiter extensa ac in Phœnicea Palma, & nutes *Cocos* dictas conjunctim profert, aliquando decem vel duodecem connectuntur, rarò solitaria conspiciuntur crevisse, quæ exeunt subter folia trunci cum pediculo annexæ. Cæterùm cum arbores sint excelsæ altitudinis, non habent radices nimis magnas, inquit Linscotius, & tamen firmiter terræ hærent: quod mirum videri possit, quum ament solum arenosum, infirmum aliàs: existimandum idcirco profundè eas radices agere. Sunt autem, inquit, arbores tam vastæ altitudinis, ut non sine horrore posses quenquam videre ascendentem: tanta tamen celeritate eas conscendunt Orientales populi *Canarin*, ut verius simiæ quàm homines esse videantur. Arbores incidunt ad modum graduum, per quos

* imò minime vigilans, cum hanc Palmam, & plerisque alias in suo itinere exhibi. ac depingi curavit. Plures enim de eodem crasso pediculo peculiaribus petiolis inhaerentes dependent, ut in scholijs ad

Garciam monui, & de ipsis Indijs anno 1597. Amstelredami audi vi, interdum vicena, non singulares trunci annexæ, ut ille pinxit, nec orbiculatæ formæ, sed triquetra, etiam cum recentes, quales me & Plysipons & Ansuersa habuisse memini, primum ex India Orientali delatas, in quibus bina interdum aequalia continerentur.

quos nullo negotio conscendunt, quod nullus unquam Lusitanus tentare ausus fuit. Ratio conscendendi arborem Palmam à Garcia descripta videtur esse cum minori arboris discrimine, quam prior modus: inquit enim, ut ex altioribus ramis colligant vinosum liquorem, arborem conscendunt aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut fascijs vinculisve quibusdam arbores per intervalla colligantes. Hunc liquorem *curam* sive *Suram* nominant. Rursum Linscotius paulo post eodem capite inquit. Aluntur hæc arbores in duplicem finem: quædam ut fructus Cocos ferant, & quædam ut vinum ab ijs elici possit. Cum proposuerint negligere Cocos, flores ressecant, & ampullam rotundam cui sit officium strictum, *Collao* nominant, alligant, & arctissime claudunt argilla commistionis angustissimas rimas, ut arceant omnem externum aërem, & impediunt liquoris exhalationem: ac brevi impletur ampulla vinoso liquore Palmæ, quem *Suram* nominant, estque grati saporis. Hinc patet Autoris sententiam esse, quod ex iisdem arboribus potum *Suram* colligant, ex quibus alioqui provenirent Indicæ nuces, nisi præcarperentur flores. *Suram* hæc colligendi ratio diversa est ab ea quam Garcias & Lusitani referunt, cuius infra meminero.

Palma ady.

Tertia Palma, *Ady* nominata, arbor valde celsa est & insigni proceritate, arborisque truncus crassus, nudus, & erectus est, non suffruticat, ipsaque Pinum superat altitudine, ut mihi à varijs relatum fuit. Trunci atque ramorum materies rara est, succo pragnans; folijs prioris Palmæ similibus constat. In vertice plurima excresecunt germina, quibus præcis vel cæsim læsis, vas aliquod idoneum appendunt, in quo lachrymantem colligant succum, qui vini vicem apud Indos tenet, & facile inebriat. Dulce hoc vinum est, verum post paucos dies aceseit: Non omnes Palmæ hunc vini liquorem fundunt, sed ea tantum quæ *Ady* ab ipsis Nigris nominatur: nec idcirco fructus suos facere desinunt ejusdem arboris reliqua germina, quæ à ferro intacta manserunt. Hujus autem Palmæ *Ady* germen non edunt incolæ istius insulæ, quæ quidem majori cura & diligentia percontatus sum, quod apud Garciam legerim, incolas regionum Orientalium, Palmarum germinibus vesci: & quod sublato germine pereat Palma. Sed hæc ipse de Palma Indica generatim loquitur.

Nunc superest ut de fructu Palmæ *Ady* aliquid subjiciam. Integer fructus Lusitanis dicitur *Caryoces* & *Carioffo*, ab indigenis nigris istius insulæ *Abanga* nominatur: qui satione producit arborem. *Abangæ* nucleum ad te misi, cui etiam tum putaminis præduri pars inhærebat: putamen hujusmodi tegit pulpa seu caro fulvescens, ac pariter luteus est exterior cortex. Itaque cortici caro subest (non aliter quam in malo Persico) quam pullum putamen osseum sequitur: hoc verò intus nigrum continet nucleum esui aptum, qui adempta pellicula candidus est. Fructus integer forma & magnitudine est Citrij istius mali quod limam sive limonem vocant. Edunt ipsi hos fructus inassatos, frequenter etiam crudos: *Caryoces* nucleos integros inter edendum miscent farinae *Manyouæ*. Hos nucleos credunt ipsi mirum in modum reparare languentes ex morbo vires, adeò ut suis agris bis terte in die confortandi causa tres quatuorve *Abangæ* nucleos exhibeant. Quod ipsis tam familiare est, quam nobis est ovum sorbile, vel pullus gallinaceus, uti asserant Lusitani, qui Indorum Præfecto tunc temporis aderant.

Præterea ipsi ex hoc fructu oleum conficiunt: nempe ut carni à nucleis avulsæ adijciant aquæ ferventis bonam partem: deinde jubent ut pulpa in lebetè diu agitetur, commisceaturque exactè super ignem, deinde remotum ab igne lebetem tanto temporis intervallo stare sinunt, donec amurca omnis in fundum subsederit: tandem oleum aquæ supernatans cochleari excipiunt: quo exhausto, iterum affusa aqua fervente bene commiscet ut prius, & postquam decoxerint, quidquid olei puri supernataverit vasculo rursus excipiunt. Olei color croceus est, qualem *Caryoces* pulpam esse diximus, cuius tibi nunc specimen * mitto in vitreo vase, concrevitque ex frigore nostræ patriæ, alias autem liquidum est oleum. Nisi vererem epistolæ limites nimis excedere, moverem quæstionem, quæ inter scribendum occurrebat: Cur nimirum oleum in aqua supernatet? dicunt aliqui corpora ob gravitatem submergi, & ob levitatem natant. Quòd autem corpora non ponderis aut levitatis ratione natent, vel subsideant, sed pro elementorum, ex quibus constant, proportione & dominio, locum inter elementa petant: parvus scrupulus in flumine ostendit, qui ob terream & compactam lapidis substantiam subsidet: in quo ingens trabs lignea, ob aëream ejus & porosam substantiam supernatat. Sed his præteritis ad oleum *Caryoces* revertor, quod famem non minus tollere potest, quam olivarum oleum & butyrum nostrum vaccinum: quare pransuri vel cœnaturi, suis edulijis hoc oleum miscent. Et cum apud nos Medioburgi essent, pisces, carnes, pyra, poma, aliæque cibaria ex hoc oleo in sartagine torrebant, atque ad omnia obsonia tam assa quam elixa adhibebant hoc oleum Nigræ, ad quæ videlicet cernebant nostras venustas ancillas butyrum addere. Sed butyri nostri ex Batavia allati sapor & odor magis mihi placet: ipsisque profectò ancillis nigris Gellia deformioribus cum oleo isto instructa fercula epulæque lubens relinquam, quousque olivarum & amygdalarum oleum, atque butyrum præstans Bataviæ & Zelandiæ, ancillæ, roseo genarum rubore decoræ, apposuerint.

Abanga fructus Palma Ady.

Abanga olii, & eius putandiratio.

* Simile etiã ad memissivir honestissimus Franciscus Penius cum nucleointegro suo duro putamine secto: qualem nudum magna copia antea ceperam ab honestissimo etiam viro Wilhelmo Parduyn, & etiam paucos quibus putaminis fragmẽta adhuc subharbant.

Olei hujus usus apud ipsos etiam vulgaris est ad inungendas corporis partes rigidas, atque contractas, imprimisque nervos distentos relaxare dicunt. Exercitatos etiam, & quosvis labore fessos toto corpore inungunt: nempe quod exercitijs similes corporis partes exsiccantur, & colliquescunt: quod ipsum humectatione sua impedit hujus olei perfunctoria ac lubrica frictio. Hoc ipsorum acopum est, & insigne lassitudinis remedium esse prædicant. Olim hæc corporum inunctio frequenti in usu fuit tam apud priscos Græcos, quam apud Romanos, illorum in delitijs æmulos: & habita certe fuit non postrema salubrioris Medicinæ prophylacticæ, id est, sanitatis conservatricis, pars, ut passim Galeni scripta perhibent.

Hujus Palmæ Ady meminit autor descriptionis Guineæ, Manicongi, Angolæ & vicinarum regionum occidentalis Oceani, ubi dotes regni Congo refert, inquit, In campis proveniunt permultæ & variæ Palmæ, utpote, quæ Noces fert Indicas, & quæ dactylos gignit. Crescit præterea alia ibidem Palmæ species, non multum à duabus primis fronde diversa, ex qua oleum, vinum, acetum, fructus ac panem colligunt. Per viam expressionis fit oleum è fructus pulpa, uti ex olivis fieri solet, colore & substantia simile nostro butyro, præterquam quod è viridi in flavum colorem magis declinet. Utuntur ipsi eo pro butyro ac oleo; lampadum flammæ eo alunt, eodem oleo sua perungunt corpora, ut glabra & agilia reddantur. Denique cibi vicem gerit necessitatis tempore, uti nobis evenit, qui fame perijssemus, nisi hoc oleum habuissemus. Hujus Palmæ vel fructus nomen non refert: verum ex orationis serie satis patet, hanc esse Palmam Ady quæ fructum Caryosso fert, ex cujus pulpa fit istud croceum oleum.

Et jam dispiciendum duxi operæpretium, an hi palmæ fructus ab Indis allati Veteribus innotuerint, nec ne, quod summa cum cautione peragendum. Sæpenumerò enim rebus quibusdam sunt indita nomina, quæ tamen descriptionibus Veterum non conveniunt: quibus nominibus idcirco non nimis fidendum est, ut optimè & pulchrè monet vir gravissimus, doctissimus, & super hæc occupatissimus Petrus Bellonius libro primo singularium & memorabilium Observationum, quas tu mi Clu. i. latinas fecisti.

Theophrastus de Palmarum generibus, Genera, inquit, Palmarum plura. Primum enim, & quasi discrimine maximo, quod aliud fructiferum, aliud sterile: & paulo post addit: * Fructuum ipsorum differentiarum plures, alij namque sine ligno intus, alij cum ligno: & alij duro ligno, alij molli proveniunt: colore quoque inter se discrepant: alij enim candidi, alij nigri, alij flavi: ad summam non pauciores quam ficorum colores, aut absolutè genera statuunt. Ad hæc differre magnitudine figuræque volunt: quosdam enim in modum esse malorum, magnitudinèque tantos, ut quatuor tantum in spicam teneantur, alios minutos cicerum magnitudine. Denique, paucis interjectis, inquit. Genus aliud est in Cypro, quod & folium amplius habet, & fructum multo ampliorem, discriminèque peculiari discretum, magnitudine mali punici, figura oblongum: non tamen lapidum tanquam cæteræ, sed radicibus similem, ut non devoretur, sed succo tantum expresso exruatur. Hactenus Theophrastus. Qui sanè locus desumptus ex Historia Plantarum lib. II. cap. VIII. Caryoces fructum utcumque proponit, quem antè diximus esse ex Palma fructifera, & habere durioris ligni corticem, cui insedit pulpa flava cum ejusdem coloris pellicula, magnitudinem etiam illius esse mali citrij, cujus sit forma oblonga. Quo modo denique præter nucleum pulpæ expressæ ineat usus, in olei præparatione ostendimus. Itaque apertissimè patet nonnullis cum Palmæ cujusdam fructu Theophrasti notis, hunc Caryoces fructum convenire.

* Videtur interdum Gaza negligentis interpretis officio functus, aut alium Græcum codicem sequutus: meus enim sic habet. αὐτῶν δὲ τῶν καρπῶν διαφορὰ πλείους. οἱ μὲν γὰρ ἀπύρνοι, οἱ δὲ μαλακοπύρνοι, καὶ τὰς χροιάς οἱ μὲν λευκοὶ, οἱ δὲ μέλανες, οἱ δὲ ξανθοὶ. τὸ δὲ ὅλον οὐκ ἐλάττω χροῖα κατὰ φασιν εἶναι τῶν συκῶν, οὐδ' ἀπλῶς τὰ γένη. διαφέρειν δὲ καὶ κατὰ τὰ μεγέθη καὶ κατὰ τὰ σχήματα. καὶ γὰρ σφαιροειδῆς ἐπίσους ὡσανεὶ μῆλα, καὶ τὰ μεγέθη τιλικούτους, ὡς τέτταρας εἰς τὴν σάχυν εἶναι: ἑπτά δὲ κ' εὐπόδες. ἄλλους δὲ μικρὰς ἢ λίγας ἐρεβίνθους.

Ambigo præterea an Theophrasti locus de Palma Ady sit intelligendus. Sed & Cariotas Dioscoridis & Galeni nihil aliud esse aio, quàm palmulas sive dactylos qui ad nos adferuntur, qui quidem immaturi sicci & adstrictionis participes sunt, maturi autem dulces pingues & succulenti.

Hujus fortè meminit Dioscorides, dum Caryotarum, sive Caryotidarum Palmarum mentionem facit: inquit enim lib. I. cap. de Palma. μάλιστ' αἱ καρπώτιδες ἐπιόουσιν ἀρτηριῶν τραχύτητα ἰσθάνται. præsertim Caryotæ esu faucium asperitati medentur.

Earundem meminit & Galenus lib. II. de alimentorum facultatibus, ubi Palmæ fructus facultatem alimentalem rimatur: ἐστὶ δὲ, inquit, ἐν αὐτοῖς ἡ μικρὰ διαφορὰ. τινὲς μὲν γὰρ ξηροὶ τε εἰσι καὶ σύφροντες, ὡσανεὶ οἱ αἰγυπιοὶ, τινὲς δὲ μαλακοὶ καὶ ὑγροὶ καὶ γλυκεῖς, ὡσανεὶ οἱ καρνοτοὶ καλέμενοι: id est. Non pauca autem in ipsis est differentia: quædam enim sunt siccæ & adstringentes, ut Ægyptiæ: quædam verò molles & humidæ, & dulces, ut quæ Caryotæ appellantur.

Oleum

Oleum præterea hisce Caryocis five Caryotis inesse paulo post his verbis approbat: ὁ δὲ ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸ σῶμα ἀναδιδόμενος χυμὸς, παχὺς μὲν πάντως ἐστίν, ἔχει δὲ τὴν γλιχορὸν ὅταν ἰὸ φοιῖξ λιπαρὸς ὡς περὶ ὀκαρυωτὸς. id est: succus autem qui ab ipsis in corpus distribuitur crassus quidem omnino est, habet autem & liquoris quidpiam, ubi palma pinguis fuerit, sicuti Caryota. Quin & ante dixerat Caryotas esse exiguae adstrictionis participes: quod videlicet multum olei contineant, & valde sint unguinolæ. Ex his non abs re suspicari quis potest, hos fructus veteribus innotuisse.

Vir doctissimus de re herbaria optimè meritis P. Andr. Matthiolus in suis in Dioscoridem longè doctissimis Commentarijs, non videtur observasse discrimen, quod Diosc. & Galen. statuerunt inter Caryotas & reliquos palmarum fructus, dum inquit, Venetias Palmarum fructus, nonnullis palmulæ, aliquibus Caryotæ, quibusdam verò dactyli dicuntur, ex Syria & Alexandria Ægypti advehuntur, ac etiam ex Neapoli, illuc prius ex Numidia importati. Quod tamen discrimen celeberrimus Io. Ruellius (quem ante Hieronymum Tragus, Leonardum Fuchsum, & Matthiolum scriptisse existimo) annotavit in primo suo libro, quem de natura stirpium eleganter, doctè, & copiosè conscripsit.

In hoc argumento, vir doctissime, præter morem prolixior fui, quòd speculationum omnium quæ sunt in Medicina, ea propemodum sit utilissima, quæ circa facultates versatur quæ alimentis insunt. Nam alijs præsidijs non omni tempore utimur: sine alimento autem, ne vivere quidem, neque secunda, neque adversa valetudine possimus. Vale feliciter in multos annos, & me, ut facis, ama. Medioburgi Walachriæ postridie Nonarum Maij

M. D. XCVII.

F I N I S.

PLANTAE,

seu SIMPLICIA, ut vocant,
QVAE IN BALDO MONTE,
ET IN VIA
AB VERONA AD BALDVM
REPERIUNTVR;

Cum Iconibus & nominibus quamplurimarum
quæ à nullo antè sunt observatæ : nunc à
IOANNE PONA Pharmacopæo Veronensi
repertæ, descriptæ, & editæ.

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Ioannem Moretum.

CAROLO CLVSIO

IOANNES PONA S.

PRAESTANTISSIMAM Medicinam humano generi neces-
 sariam esse inde constat, quòd (uti in Ecclesiastico legitur, & in
 libris Castigationum purgantium Ioannis Mesuaci) ipsi propter
 ejus fragilem, & caducam naturam à summo rerum opifice cle-
 mentissimè fuerit elargita; constant siquidem hominum corpora
 ex elementis corruptioni subiectis invicem agentibus, & patien-
 tibus, ex quibus, alterationes, & affectiones necessariò hominibus
 occurrunt, quarum vi actiones facultatum, organorum ministe-
 ria, similarium partium naturales effectus omnes varijs modis leduntur: hinc ipsa ratio-
 nalis anima labefactatis instrumentis (quasi dentata dolabra) in operibus suis, & circa
 artes omnes, scientias, philosophiam, & (quod gravius est) erga suum summum creatorem
 deficere saepe cogitur; anima namque nostra hac carnea veste obvoluta hujus corporis in-
 strumentis (continuè etiam fluentibus) ut sua perficiat munera indigere lucidissimè con-
 spicitur; nam quo modo imaginatione corrupta, diminuta memoria discurret, & ratioci-
 nabitur? suum agnoscat auctorem, redemptorem, atque illi obtemperabit? egrotum verò
 corpus quo modo homini artes convenientes exercebit? proculdubio aut hac diminutè
 tractabit, aut depravatè præstabit: ò verè infœlix humana natura, cum prope innume-
 ris ærumnis, & tot, tantisque morbis miserimè subiaceas! His tamen calamitatibus om-
 nibus arte ipsa medica nobis à benedicto Deo benignissimè impartita obviam imus, &
 verè medemur. Hæc etenim præcepta, & medicamenta proponit, ac exhibet, quæ dogma-
 ticè rationabiliterque usurpata, quantum homini licet, præsentem tuetur, & deperdi-
 tam sanitatem restituit: jam verò hæc medicæ materiæ (habitibus illis prætermisissis, qui
 ex fonte philosophiæ hauriuntur) cum ab elementis, fodinis, animantibus, alijsque hujus-
 modi rebus naturalibus promanant; tum præcipuè à simplicium, plantarumque admira-
 bili virtute sumuntur. His igitur ego cum avidè operam navaverim, tum, ut ex horum
 admirabili natura, artificio, & effectibus causantem artificem intelligerem, admirarèr-
 que: tum, ut hæc cognoscendo, discernendòque possem (quod muneris est nostri) utiliter,
 & non adulterinè, quæ ab Excell^m Medicis in hominum utilitatem præcipiuntur, ge-
 nuina simplicia eligere, & eadem in pharmaca commiscere, neque expensis, neque labori-
 bus peperci, ut vegetabilium præcipua loca studiosè inviserem, quæque ibi ad hoc facientia
 nascerentur, quanta possem diligentia perquirerem, observarem atque colligerem. Inter
 hæc igitur cum cæteris dote ista minimè secundus sit MONS noster BALDVS di-
 ctus, Baldus (inquam) qui altitudine, latitudine, amœnitate, ac pulchritudine insignis in
 Italiæ finitimis limitibus Tridentum versus, ubi faucibus Alpium ipsa à Rhetia separa-
 tur, situs est; isque in agro Veronensi, ab ipsa urbe Verona viginti millibus passuum di-
 stans: quæ præter arces, & mœnia tutissima, civium splendore, vetustate fundatorum, æ-
 ris salubritate, amœnissimis collibus, flumine pulcherrimo Athesi, lacu Benaco (qui certè
 benè agit, cum solus Carpiones, regios pisces & producat & alat,) Aedibus, superbo Am-
 phitheatro, illustribus Templis, terræ quibusque fructibus, acutorum ingeniorum feraci-
 tate, & quæ tandem naturali, & medico Viridario Baldo monte, in quo varia, ac pere-
 grinæ plantæ abundè conspiciuntur, præstantissima civitas existit. Hunc itaque ipsum
 cum per plures vices unà cū Illustribus, Excellentissimisq; , atque admodum RR. D. Pa-
 tre Mauro, & D. Cesare, altero quidem fratre, altero filio peracutissimi integerrimique
 Iuris consulti D. Fabij de Nichesolis, hujusce civitatis, generis splendore, fortunæ bonis,

& literis primatibus civibus: D. Nicolao Maronea, Hectore Moscalea pariter Urbis nostrae Medicis clarissimis: D. Hieronymo Calderino cive nostro doctissimo: D. Ioachimo Iungermano Norimbergensi (faelicis recordationis) Philosopho, Medico, & Herbariae facultatis peritissimo; à quo veluti à scientissimo Duce plurimum & cognitionis, & artis simplicium omnium mihi comparavi: D. Pascale le Coq. Gallo, D. Iacobo Zuinghero Basiliensi, & D. Georgio Rentzio Vucinspergensi, omnibus Philosophiae, & Medicinae doctoribus, atque in plantarum notitia versatissimis: & cum per plures (inquam) vices montem ipsum Baldum peragrarem, investigando, rimandoque diligenter Valles, Prata, Sylvas, Rubos, Foveas, Cavitates, Rupes, Verticésque omnes precipites, atque saxosos; ne quae iterato saepe labore conquisteram, temporis tractu è memoria effluerent, aut connescerent, ac demum culpa mortis interirent, haec de maximo hoc Baldo breviter adnotare non ab re fore arbitratus sum: tum praesertim, cum numerosiora simplicia ipse quam alij hucusque observa verim, tum potissimum etiam, cum plantas aliquas novissime ibi ego adinvenirem, quae haectenus nec editae, nec cognitae ab aliquo (quod sciam) unquam fuerint. quas etiam nec parum & utilitatis, & pulchritudinis, herbariae suppellectili allaturas esse mihi persuadeo.

Memor ergo singularis humanitatis tuae, quam tu mihi aliquando doctissimis epistolis tuis, simplicium alicujus difficultatis enodationem tractantibus declarasti, meque eorum perfectiori scientia adauxisti: optiméque sciens quantum in plantaria facultate polleas; quandoquidem scientiae tuae praestantia cuique ex praclarissimis tuis voluminibus satis patet, quibus praete fers incomparabilia studia, vigilias, peregrinationesque; ejus comparanda causa subisse: eisdemque manifestas, te mirabili ordine, & eloquentia singulari, non minus singula describendo mentis oculis, quam suis iconibus referendo oculis corporis subijcere. Pulchrè itaque cognoscens, te Medicae materiae tantum profuisse, ipsamque; tibi infinite debere, à ratione alienum non esse censeo ut haec tibi uni dicarem. prout etiam in futurum, si qua occurrent, me facturum polliceor, ut apicem perfectionis tum in cognoscendis, tum in usurpandis simplicibus (si fieri possit) assequi mihi liceat; hoc autem eo libentius feci, quod ad id me (inter ceteros) Perillustris, & undequaque Clarissimus, ac omnium scientiarum genere insignis Ioannes Vincentius Pinellus, praecipuus ac singularis meus dominus, honorifica servitutis meae erga te faelix initium est cohortatus. Hic Vir praestantissime reperies Iter, Villas, Loca, Situs, Aspectus, seriemque omnem ac nomina herbarum, quae singulis in locis vere exoriuntur. Posthac vero, ac propediem (ut spero) Deo bene annuente, singularum ipsius Baldi partium imagines, ac locorum effigies depictas accipies. Quoniam autem nobilitas, & candor animi tui, mihi jam pridem perspectus est, quo labores hos meos qualescumque amplexari non dedignaberis; pluribus hoc à tua benignitate contendere supervacaneum existimaui. Satis id mihi erit si signum hoc esse meae perpetuae erga te observantiae, pro certo habueris. Interim Deum O. M. ut te quam diutissime incolumem tueatur, rogo. cura ut valeas. Verona, Idibus Augusti, M. D. XCV.

DESCRI-

MONTIS BALDI.

ENSES Vernaes cū jam præterissent, qui propter montium qualitates in nostri Baldi regionibus, quā in planitiis tardius sese manifestant, tempus ad iter nostrum faciendum oportunitissimum visum est. Itaque circiter Idus Iulij ab Vrbe discessimus Occidentem versus, & egressi statim per amplam agrorū planitiem, absque vitibus, aliisve arboribus cultam progredimur, in qua abundanter conspiciuntur:

Eryngium montanum, Matthioli: seu vulgare.

Tithymalus Cyparissias Penæ: perperam Esula minor Italorum, Lobellio.
 Spina seu Stella solstitialis, Penæ.
 Atractylis multorum: secundum aliquos Cnycus sylvest. Gaza Fusum sylvestrem vocat.
 Onopyxus, Guilandini: Carduus vulgaris. Lobel.
 Acanthium, Diosc. seu Spina alba sylvest. Fuchsj.
 Ornithogalon, Diosc. seu Bulbus Leucanthemus Dodonæi.
 Rhamnus tertius, Matthioli: seu Paliurus, Penæ: frequentissimus.
 Pulegium floribus verticillatis: perperam Calamintha officinarum.
 Carlina sylvest. minor, Clusij.
 Gallium luteum, frequentissimum.
 Verbenaca vulgaris, & Matthioli.
 Polygonū minus, Matthioli: à quibusdam Herniaria vocata: ab alijs Herba Turca: Tragus, pro Empetro proponit: Cordus, Millegranam vocat, ab aliquibus, Helleborina Diosc. putata, & Herba Cancris minor etiam nominatur: ab Italis, Centograna.
 Verbascum fœmina, Lobellij, seu Verbascum ramosum candido flore.
 Verbascum latius, Dodonæi; prius, Matthioli.
 Blattaria, Plinij luteo flore.
 Hyoscyamus primus, Matthioli.
 Mentastrum vulgare, seu Mentæ sylvest. species.
 Plantago aquatica, Herbariorum: nonnulli verò genuinum Alisma; seu Damasconium Diosc. autumant.
 Calamintha tertia, seu aquatica, Matthioli.

Verbenaca recta Fuchsj; five mas.
 Erythrodanum, Græcorum: Rubia tinctorum in Officinis.
 Centaurium Collinū, Gesneri, Ioachimolungermano: Aphyllāthes quarta, Dodonæi.
 Dipfacus sativus, vel Galledragon Xenocratis, Anguillario: seu Spina selenitis Theoph. Guilandino.
 Dipfacus sylvest. major, Fuchsj:
 Ranūculus Hortēsis simplex, seu primus Fuchsj: Ranunc. echinatus sylvestr. tertius, Dodonæi: seu Ranunc. arvorum, Lobellij.
 Heliotropium supinum Clusij.
 Anthemis, seu Chamæmelum.
 Buphtalmum Matthioli.
 Sideritis prima Matthioli: Pena verò, Marrubiū aquaticū seu palustre facit.
 Stachys Dioscor. & Scordotis Plinij, Lobellio: à Trago Marrubium agreste vocatum: at à Matth. Pseudostachys.
 Echium Matthioli, floribus rubris.
 Item albis floribus.
 Echium Loniceri, seu Buglossum vulgare officinarum.
 Chamæzizypha, seu Zizypha sylvest. frequentissima.
 Echium Fuchsj.
 Gnaphalium vulgatissimum.
 Ægylops Theophr. seu quartum genus Roboris, Dalechampi.
 Hyosiris flore cādido, five Iacæ Pannonicæ species, Clusij.
 Sideritis prima Fuchsj: perperā Herba Iudaica Avicennæ, Herbariorum.
 Sideritis secunda Matthioli.
 Lactuca sylvest. Matthioli: Endivia quarundam officinarum, Penæ.

Et pervenimus ad locum, qui vulgo Clivus dicitur, qui est principiū planitiæ cujusdam magnæ, saxosæ, & ut plurimū incultæ; latitudinis circiter octo millium passuum, & lōgitudinis quattuor; Hæc omnino æqualis est, aère saluberrimo, & pervia in qua quasi in quodam æquore persisteres, & per illud permeares, eminus absque impedimento prospicis hinc inde Villas, & ipsum Baldum; in hac autem deambulando adnotatur:

Sideritis pratensis rubra, Dalechapij, & Sideritis etiam luteo flore ejusdem conspicitur.
 Eruum sativum, Cordi: Pisum Græcorum, Trago: Matthiolus, pro Clymeno pingit.
 Camelina siue Theophr. Erysimum, &

Diosc. Myagrum Dodonæo: à Matthiolo, Pseudomyagrum dicta, hic abundanter colitur.
 Convolvulus minor spicæ folijs, Lobellij: à quibusdam, Scamonium tenuè Plinij, creditur.
 Convolvulus secundus, Clusij: Cantabrica

brica Plinij, secundum aliquos: à Dalechampsio Volvulus terrestris dictus.
 Onosma Matthioli.
 Anchusa lutea Dalechampsij; frequentissima.
 Centaurium parvum Dioscor. à Dodonæo Panax heptophyllum Plinij vocatum: ab Italis Biondella: Quibusdam perperam Lymnesium Cordi videtur.
 Blattaria flore cæruleo, elegantissima.
 Cytisus Tragi: à Lobellio Lagopus altera pinnato folio dictus.
 Cistus annuus alter Lobellij.
 Hyacinthi spurij varia genera.
 Ampeloprasum frequentissimum.
 Lagopyrus Dodonæi; seu Lagopum spicatum.
 Pulsatilla vulgaris; seu Anemone sylvest. Fuchsj: Ranunculum decimum Cordus facit: Lusitanus perperam, Alopecuron vocat.
 Betonica passim.
 Cotinus, Plinij: Cocconelia Theophr. Clusio: Coggyria Plinij Camerario: Chrysophyllum Priscorum Lobellij: forte Barba Iovis Plinij Gesnero.
 Glaux Guilandini: à Belgis Anthyllis leguminosa; seu Anthyllis prior Dodonæi.
 Tithymalus platiphyllos Penæ: à quibusdam Characias vocatur.
 Holoetium Matthioli.
 Muscipula altera flore muscoso, Penæ: seu Sesamoydes magnum Salmanticum quorundam, Clusio: etiam Clusius ipse Lychnidis sylvest. speciem esse putat.
 Aphyllanthes Anguillaræ: à Pena pro Bellide cærulea exhibita: Italis Botonaria; à Monspelliensibus Globularia.
 Armerius flos tertius, Dodonæi.

IN hujus dextera parte prope flumen reperitur

Coluthæa Theophrasti: à quibusdam Cytisus creditus.
 Saxifragia alba, seu quarta Matthioli.
 Polygonatum Diosc. seu Fraxinella Italarum: Secacul Gesnero putatur.

IN ejus fluminis opposita parte, copiosè pullulat:

Rhus Obsoniorum, & Coriariorum, vel Sumach: sed tamen sterilis est.

ET cum jam pervenimus ad finem spatiosi hujus agri, ad lævam manum pagum Buxoletum relinquimus (ita vocatum ex copioso Buxo ibi sponte nascenti, cujus sylva etiam in præsentia in fluminis ripa conspicitur) quo in pago inveniuntur plantæ diversæ, videlicet:

Abrotanum mas commune.
 Abrotanum inodorum, Penæ.
 Abrotanum mas, album.
 Alyssum, Matthioli: an potius Thlaspi species? fortasse Alyssum minimum Clusij.
 Botrys, frequentiss.
 Antirrhinum sylvest. sive Phyteu, Dod.
 Chamænerion Gesneri: à quibusdā Delphinium Diosc. & Linum filiquosum.

Lagopus, seu pes leporis.

Clinopodium Lacunæ, Penæ: idem Pena Acinon facit: Betonica Pauli quorundam; seu Clinopodium primum Matthioli.

Clinopodium minus, seu Vulgare, Ocy-mum sylvest. seu Acinos Dodonæi: vel Pulegium petræum Gesneri: perperam Calamintha montana, Tragi.

Trifolium cochleatum, seu Medicæ species, Penæ.

Item Medica spinoso folliculo.

Symphitum petræum Penæ: Consolidam minor à Matthiolo: Brunella altera Dodonæi:

Item floribus albis.

Oenanthæ Fuchsj: Filipendula multorum: & dubitat Pena, an Plinij Molon.

Thalictrum nigrum Cordi: Dodonæus Thalictrum magnum facit: à quibusdam Ruta pratensis, & Saxifragia Gal-lorum.

Osiris, seu Linaria vulgaris.

Sylibum, seu Leucacantha Loniceri.

Aphyllanthes prima Dalechampsij.

Syfirinchion Theophrasti, Cordo: seu Bulbus esculentus, Lacunæ: Bulbus sylvest. Fuchsj: à Lobellio, Ornithogallon luteum vocatū, qui etiam dubitat an sit Vomitorius Bulbus.

Lactuca sylvest. vera Dalechampsij.

Lactuca sylvest. Fuchsj, & Matthioli; seu Picris angustifolia Diosc. Penæ.

Pecten Veneris Ruellij: aut fortasse (ut inquit) Anguillara, Scandix Veterum.

Tordylium, Sefeli creticum Lobellij.

Nasturtij species, Gesneri: illa quæ à Trago, Fuchsj, & Cordo pro Seriphio Germanico proposita est: à Pena fortè Thalictrum Diosc. seu Sophia Chyrurgorum: à Dodonæo etiam pro Thalicetro picta.

Flammula altera Dodonæi, seu Clematis recta.

Stratiotes, seu Achilleæ congener Clusij; fortè Helyochrisis Italica, Matthioli.

Ladanum segetum Plinij Dalechampsio; rubro ac albo flore invenitur.

Aristolochia rotunda genuina; frequentissima.

Itē Clematidis, Penæ: perperam aliquæ Officinarū credunt esse genuinā longam.

Thlaspi parvum Hieracifolium, & Leucoion minimum luteum Penæ: à Dalechampsio pro Lunaria lutea picta: Clusius Thlaspi clypeatum vocat, in suis

fuis doctis. Observat. Pannonicis: à quibusdam, Biscutella.
 Nepeta, Tragi: Menta Catti, & Cattaria multorum.
 Iberis, seu Lepidium Diosc.
 Tithymalus verrucosus Dalechampij.

Esula minor Tragi.
 Polypremnum Dalechampij: seu Polygoni species.
 Origanum sylvest. seu commune in officinis.
 Lappa major Matthioli utraque.

Mox descendimus ad Athesim, inde senis conjunctis navigijs pendentibus ex longo, crasso, & mobili fune, qui alium similem funem amplectitur, magnis arborum truncis in utraque ripa infixis alligatum, in Pagum transvehimur Septimum dictum, quod ab Urbe distet septem millibus passuum, quod magnam voluptatem spectantium oculis ob elegantiam adfert; pergentibus autem per illas semitas reperiuntur hæ plantæ:

Onobrychis Pannonica prima, Clusij: seu, ut ego dicerem, Cicer Astragaloides.
 Heliochrysos sylvest. seu Chrysocome,

Tragi; vel Amaranthi lutei species.
 Verbascum III. Matthioli.
 Cynoglossum Vulgare.

Hinc post frugiferos aliquos campos ingredimur in vastum & pariter incultum agrum, parum ab eo dissimilem, de quo in initio itineris. ubi adnotantur:

Euphrasia, passim.
 Linum perpusillum floribus luteis Lobellij.
 Item sylvest. Linum floribus albis.
 Eupatorium Græcorum, seu Agrimonia.
 Erygeron magnum, seu Iacobæa Senecium Lobellij.
 Helxine Cissampelos.
 Filix mas, frequentis.
 Iris vulgaris.
 Anonis lutea Camerarij: Natrix Plinij, Quorundam: perperam multi Pharmacopœorū pro vero Meliloto utuntur.
 Lotus sativa Matthioli.
 Ocymoides Matthioli; flore albo.
 Perceper Anglorum Penæ.
 Saponaria Rec. Cunder Avicennæ Vale-

randi, ex Lobellio.
 Conyza Helenitis Cordi: seu Baccaris Monspeliensis Penæ: Matthiolus pro Conyza majore pingit, uti etiã Dodonæus.
 Horminum sylvestre Fuchsj.
 Millefolium luteum, an Agerati species?
 Polygalla Diosc. Dalechampi: seu, Onobrychis Dodonæi: vel caput Gallinaceum Belgarum Penæ.
 Sideritis prima Fuchsj: Tethrait & herba Iudaica, Herbariorum.
 Saxifagon Pauli, & Diosc. Guilandino, & Osteocollum Absyrti: est Saxifragia communis.
 Corruca.
 Cicer sylvest. alterum Dalechampij.

IN quo loco etiam conspicimus, Cistum annum flore guttato, nostrum.

Cistus annuus flore guttato.

ASSURGIT recto surculo tripalmani, quadrato, hirsuto, virescenti; cui prope terram folia multa Olæ effigie, deinde per intervalla ad opposita latera alternato situ bina, ad medium usque, deinde per aliquos ordines terna spectantur, duobus tamen ex his angustioribus, è quibus flores multi, colore & forma Helianthemum. Sed hoc amplius in singulis folijs guttulam sanguineam sortiti, ad instar Pyropi, auro summa arte excepti, tum summitati, tum pediculo longiusculo & capillari calicibus affixi hærent; horum tamen aliqui sine folijs unicum florem in suprema parte obtinentes plantam finiunt. quæ radice unica, exili, lignosa, ac parum fibrata alitur. Floret initio Julij; sapor, & semina ut in alijs Chamæcistis; provenit in plano Agro altero, sed frequentior in opido Ciani.

Et hæc inveniuntur Pontonum usque: Est autem Pontonum rus amœnum in quo jam dictorum Nichesolarum sunt perampla prædia, & egregiæ ædes, aptæ ad excipiendos propter varia illarum exculta ornamenta, varij generis supellectilem, & absolutas commoditates quosvis Illustris. Viros, uti sæpissimè contigit; adjuncta huic nobiliss. domui duo pulcherrima Viridaria, in quibus præter varios ordines frequentissimarum Cupressuum, & infertorum

Radix guttata etc. herb.

fertorum selectissimorum, diligenter coluntur istæ nobiles plantæ: (inter quas digniores & magis peregrinæ à Præclarissimo Viro Ioanne Vincentio Pinello transmissæ huc sunt.)

Acanthus aculeatus Lobellij: seu Montpellierensium Chamæleontha.

Caucasum, seu Moly Indicum.

Althæa flore luteo; aut Theoph. Ibiscum Lobellij: seu Abritilon Avicennæ.

Sanicula montana Clusij.

Aconitum lycoctonum Matthioli.

Aconitum batrachoides Penæ.

Napellus Matthioli.

Napellus Penæ.

Napellus racemosus.

Napellus Moyfi Avicennæ, Matthiolo.

Leucoion creticum pulcherrimum, forte Leucoion cæruleum Diosc.

Tamarindus vel Derelvide Ægyptiorum, Exc^{mo} Prospero Alpino.

Acatia Ægyptia genuina Antiquorum.

Stæchas altera Penæ.

Paliurus Athenæi, seu Nabca Ægyptiorum, Alpino.

Aquilina quatuor diversorum colorum pleno flore, sive degener, hoc est, ex pers corniculorum inflexorum.

Item, quatuor diversorum colorum, pleno flore roseo, sive degener.

Hypomatrum.

Dictamnium creticum.

Bryonia cretica.

Hedysarum alterum clypeatum Lobel.

Thlaspi clypeatum Penæ.

Iris bulbosa colore luteo pallesceti. (tior.)

Iris bulbosa versicolor angustifol. saturata.

Iris bulbosa versicolor latifol. saturatior.

Iris bulbosa violaceo flore.

Iris bulbosa flore rubro.

Iris bulbosa flore rubro elegantior.

Pseudonarcissus pleno flore.

Pseudonarcissus Hispanicus minor.

Mirtillus Germanica.

Aster pratensis, seu V. Clusij.

Scabiosa Hispanica Clusij: à Fabio Columna, Phyteuma Diosc. credita.

Lirio-asphodelus albo flore.

Anonymos Buxifolia.

Seseli Massiliense Diosc.

Panax Heracleum Herbariorum.

Panax Asclepium Diosc. Guilandino.

Aloë utraque.

Trachelium majus, nostrum.

Tragium creticum Bellonij: seu Androsimum fruticosum Camerarij: vel

Ruta hypericoides Dodonæi.

Isopyrum Matthioli: seu potius ad Melanthij sylvest. species referenda.

Eruca peregrina Clusij: seu Leucoion marinum Patavinum.

Impatiens Dodonæi.

Trifolium Asphaltites.

Viola matronalis, vel Damascena Rec. à

Fuchsio pro Leucoio albo picta: à quibusdam Hesperis Plinij credita.

Centaurium majus genuinum Diosc.

Smyrniolum Lacunæ.

Hemerocalles Chalcedonica.

Digitalis lutea, flore amplo.

Item purpurea.

Cytisus Maranthæ.

Bryonia cretica.

Peucedanum magnum Italicum Lobellij.

Hieracium intubaceum flore carneo.

Verbascum quartum Matthioli.

Draba Dodonæi; seu Dryophonon Plinij, ejusdem: nonnulli verò, Thlaspi Candia umbellatum vocant.

Myrrhis parva altera Lobellij.

Superba Austriaca Clusij.

Cacalia Penæ.

Leontopetalon, è Creta.

Tanacetum acutum album Tragi: seu Parmica folio Taraconis, Penæ: vel Pyrethrum sylvest. quorundam.

Ocymoides arboreum, seu fruticosum Camerarij.

Cardiaca Melica Penæ; seu Moluca aspera.

Tanacetum non odorum Penæ; seu perperam Sideritis Italicum Lobellio.

Chamærhododendros alpina, Penæ.

Corona imperialis, simplici serie florum.

Lilium Susianum Clusij: quidam Lilium Persicum vocant.

Poterion Diosc. Penæ: à quibusdã Pimpinella spinosa.

Pthora Valdensium.

Lychnis Chalcedonica: Scarlatea vulgò.

Thapsia Matthioli.

Ferula Galbanifera Lobellij.

Ranunc. polyanthos aureo flore.

Datura Turcarum Garziæ: Solanum manicum Columna facit.

Muschari Turcarum: Matthiolum exhibet pro Bulbo Vomitorio.

Erythrales, Plinij.

Ocymoides repens polygonifolio, Penæ. Helianthæ flore candido.

Acorum genuinum Antiquorum: perperam Calamus aromaticus multorum.

Rhodia radix.

Siliqua.

Iasmynum Cathalonicum.

Syringa cærulea Lusitanica Penæ: Lilac Turcarum, Matthiolo.

Arundo Indica, vel Cannacorus quorundam: à Camerario Gladiolus Indicus vocatur.

Cumyllum sylvestre primum, Diosc.

Calcitrapa candida, & rubra flore duplo.

Cnicus alter Clusij,

Cnicus sylvestris primus multorum: Atractylis vera Dalechampi.

Chariophyllata montana major.

Item Alpina minima nostra.

Jacobæa II.

Item, III. Pannonica Clusij.

Caltha seu Calendula, pleno amplo flore: Clymenum Diosc. Fabio Colunæ.

Soldanella

Soldanella alpina Clusij.
 Gramen Parnasi Dodonæi.
 Primula arborescens flore simplici.
 Lygusticum verum Dioscoridis.
 Pulsatilla flore albo.
 Aconitum tertium Diosc.
 Alektorolophus primus alpinus Clusij.
 Nardus Celtica altera Lobellij.

Scorzonera Hispanica.
 Item, V. Pannonica Clusij.
 Ornithogalon spicatum.
 Dentariæ minoris Matthioli, tres ex fo-
 liorum numero varietates.

Item:

Stœbe Capitata Rosmarini folio nostra,
 cujus Iconis descriptio sequitur.

Stœbe Capitata Rosmarini folio.

EX albicante radice lignosa, & aliquan-
 tulum fibrosa, varij efferuntur caules
 teretes, modo coronariæ Lybanothis,
 trium circiter cubitorum, quadam canitie
 aspersi, profert folia uti ipsa Lybanothis, sed
 longiora multo, & acuminata magis, quæ
 paululum flaccida facta, ita sese coarctant,
 ut omnino appareant Pinaltri folia, quæque
 supernè subvirescunt, infernè albicant, cum
 quadam lanugine, uti & cauliculi: in ramu-
 lorum fastigijs edit capitula quæadmodum
 Stœbe Salmantica prima Clusij; quasi ma-
 gnitudinis Centaurij majoris, cui etiam
 flos simillimus est, nisi quod magis purpura-
 scit: semen retinet Cnici, sed nigricans;
 perennis est planta. Hanc sub nomine Cha-
 mæpiperis mihi misit D. Antonius Berthio-
 lus Ducis Mantuæ Pharmacopæus peritifi-
 simus, observatorque insignis, ut ipsi de hac
 sententiam meam dicerem: ego verò ratio-
 nes nullas cur ipsa ita vocari deberet intel-
 ligens, imò cum viderem Rosmarinum in
 folijs æmulari, ac Stœbis formam obtinere,
 atque temperamentum, (cum adstringens
 & exsiccans gustu sentiatur,) non esse præ-
 ter rationem arbitratus sum, nomine Stœ-
 bis Capitatæ Rosmarini folio eam insigniri,
 donec verius aliquod inventum sit, cui me
 subscribere non recusabo.

Trasi nostrum, vel esculentus Cyperus:
 Dulcichinū, à Guilandino vocatum:
 à Dodonæo pro Cypero dulci propo-
 situm: Fabius Columna Neapolita-
 nus, Malinathallam Theoph. esse au-
 tumat, uti etiam Anthalium Plinij, fa-
 cit. Hæc planta propriè Veronensis
 est, nullibi enim in tota Europa, præ-
 terquã apud nos sponte nascitur. Pro-
 venit verò copiosissimè prope Urbem
 ad meridiem, in qua itidem parte sur-
 gunt hæ, quæ hîc descriptæ sunt:

RVRSVM traicimus flumen hîc præsertim rapidissimum, & aliqua in parte vortico-
 sum vel flexuosum, antedictis annexis anfractis, & sic incedendo relinquimus dextrorsum
 Athesim, & Arcem illam ratione loci inexpugnabilem, sitam in faucibus montium, nobis
 appellatam *la Chiufa*; nam cum olim montis soliditate integri tutissimo lapidosoq; pariete
 Athesis clauderetur, atque aliò, non autem Veronam perflueret, mons hominum arte, ma-
 nûque apertus fuit, parte illa quæ alveo recta opponitur integra relicta, quam ita violenter
 ipsæ aquæ labentes feriunt, & ab obijce montis rejectæ tanto impetu relabuntur, ut rates,
 quibus merces utriusque Germaniæ advehuntur Venetias, Veronam, & alias in civitates,
 quandoque omnino ibi submergantur, semper tamen pars anterior in altum per ipsum
 montem ascendat, posterior autem aquis immergatur; quo fit ut in ea parte morantes
 cum aliorum risu, nec sine suo periculo ad genua usque madescant: conversum interim
 flumen ad dexteram ablabitur, ac denuo reconversum, tortuosè angulosèque ipsum per-
 vium, ac arte factum os ingreditur, ac sine impedimento perlabitur. Per hanc Arcem per-
 petuo

Chelydonium sylvest. Cordi: seu Caltha
 palustris, Gesneri: Matthiolus pro Far-
 fugio pingit.

Phalangium Crete Salonensis Penæ: seu,
 Pseudoasphodelus, vel Asphodelus
 minor Dodonæi. & Asphodelus III.
 Clusij.

Lotus tetragonolobus Camerarij. Vbi
 etiam abundanter conspicitur,

Oleaster Germanicus, Cordi: seu (ut
 multi existimant) Rhamnus primus
 Dioscoridis.

petuo praesidio Sereniss. Senatus Veneti custoditam, & per callem hunc montibus adhaerentem partim arte, partim natura extructum, iter fit in ipsam Germaniam: in via ista invenitur:

Psyllium, frequentissimum.
Agylops Penæ; & prima Matthioli.
Alcea vulgaris.
Alcea Venera Tragi: *Alcea peregrina* solisequa Penæ: secundum aliquos *Vesicaria* Cordi: à Matthiolo pro *Hypococoo* exhibita.
Bryonia.
Phyteuma Dalechampij frequentiss.
Chamaedrys, frequentiss.
Perfoliata rubra, quorundam; Gesnero: *Tamecnemum* Cordi: *Vaccaria* Dodonæi.
Dorycnium Rondelletij, Penæ.
Tribulus sylvest. Dalechampij.
Terebinthus, frequentissimus.
Mahaleb Gesneri, & Matthioli.
Leucoion sylvest. Pannonicum Clusij.
Lycium Italicum, Matthioli: an infectoria *Spina* altera Clusij?
Lolium Fuchsj: *Gittago* Tragi: *Nigellastrum* Dodonæi: à quibusdâ *Pseudomelanthium*, & *Lychnoides* segetû.
Clematis altera Matthioli.
Campanula arvensis minima, Dodonæi; quam ipse olim pro vera *Onotrichide* exhibebat.
Gladiolus vulgaris.
Galega, seu *Ruta* Capraria: à Clarissimo Philosopho ac celeberrimo Medico, Hieronymo Fracastorio *Onotrichis* dicta: à quibusdâ *Italica*, *Lavanese*.
Trio, seu *Erysimum*.
Lycopsis Loniceri: sylvest. Buglossi congener.
Vvularia Tragi: *Cervicaria*, & *Trachelion* multorum: à quibusdâ *Archangelica*.
Rheseda Plinij secundum aliquos: dubitat an *Cantabrica* Plinij *Pena*: ab *Italica*. *Eruca* peregrina vocata.
Dentellaria Gesneri: *Dodonæus*, *Erygerum* quartum facit: *Pena*, pro minima *Conyza* exhibet: *Matthiolus* pro minore *Conyza* pingit; & *Phyllium*, à *Cordo*.
Veronica fœmina Fuchsj, & Matthioli: *Pena* verò pro vera *Elatine* Dioscorid. pingit.
Lamium Plinij; seu *iners*, ac *mortua* *Vrtica*.
Lamium Penæ: perperam à Matthiolo pro *Galeopsi* Herbariorum picta, ut *Lacuna* affirmat.
Perfoliata Dodonæi.

POSTEA verò ingredimur Pagum Caprinum, nobilem, multum feracem, pluribus fontibus scatentem, & nobilibus habitationibus exornatum. Hic observantur:

Asplenium Diosc. *Cetrach* Arabum.
Polytrichum, utrumque.
Phyllitis Dioscoridis.
Hydropiper Dioscor. seu *Perficaria* non

Drypis Dalechampij.
Drypis Loniceri.
Fraxinus.
Populus Lybica, Nigra, & Leuca.
Rubus.
Prunum sylvestre ex quo fit *Acatia* vulgaris.
Ligustrum vulgare: à nonnullis *Cyprus* vocatur: sive *Phillyrea* à *Dodonæo*.
Phalangium ramosum Lobellij.
Fusanum nostrum: *Evonymus* Theoph. Lobellio: *Tragus* pro *Carpine* Theophr. proponit: *Cordus* verò *Anonymon* vocat.
Lotus arbor Diosc. à nostris autem *Perlaro* vocatur.
Frumentone nostrum; seu *Theophrasti* *Erysimum* Penæ: vel *Ocymum* Veterum Tragi: à quibusdâ *Lampfana* vocatum, hic copiosissime colitur.
Melampyrum Theophr. *Cordo*, *Trago*, & *Dodonæo*; seu *Vaccinum* *Triticum*: à *Clusio* *Parietaria* sylvest. Pannonica tertia: *Alopecuros* Plinij Lobellio: & *Stelephuros* Plinij, quibusdam.
Telephium Diosc. *Anguillario*, & *Guilandino*: *Scorpioides* Matthioli: seu, *Telephium* *Crateuzæ*, Lobellio.
Brassica campestris Clusij: & *Perfoliata* siliquosa Anglorum.
Caryophyllata vulgaris, an (ut inquit *Pena*) *Geum* Plinij: à quibusdâ *Chrysogonum* Diosc.
Rapunculus sylvest. cœruleo flore; seu sylvest. Tragi: *Dodonæus* *Rapum* sylvestre facit.
Ocymastrum Fuchsj: *Ocymum* sylvest. seu *Acinos* Dodonæi: à *Pena*, pro *Clynopodio* vulgari odore *Pulegij* exhibitum: *Tragus* *Calamintham* montanam facit, sed malè, nam *Calamintha* montana vera ab ista diversissima est, ut infra adnotabimus.
Lappa agrestis Tragi: à *Pena*, *Caucalis* albo flore vocata: *Aster* Diosc. Penæ: alter Matthiolo: *Bubonium* Galeni, *Dodonæo*.
Aster primus Matthioli; seu *Amellus* Virgilij.
Calcitrapa Cordi:
Chamaemelum *Eranthemum*, Fuchsj:
Consolida regalis, quorundam.
Ruta Canina Rec. an tertia *Scrophularia* Dodonæi?
Galium floribus albis.

mitifolia: perperam *Crataegonum* Cordi, aliqui vocant.

Hydropiper Ruellij; seu, *Hepatorium* *Cannabinum* vulgò, perperam *Hepatorium*

- patorium Avicennæ creditum.
 Hydropiper alterum Herbariorum, Dalechampio: à quibusdam Chrysanthemum.
 Androsæmum Matthioli, Penæ, & Lobellij.
 Alcyrum Matthioli, & multorum.
 Lysimachia altera Matthioli: seu (ut Pena inquit) Lysimachia purpurea, an verò Pliniana?
 Nummularia Recentiorum: an (ut inquit ipse Pena) Erestedanū Theoph. à Cæsalpino Borissâ dicta.
 Artemisia major, seu vulgaris.
 Centauroides vel Lymnesium Cordi: fortè (ut inquit Anguillara) Papaver spumeū: Gratiola, & Gratiadei vulgò.
 Anagallis utraque, terrestris, ac aquatica.
 Symphitum maius, floribus albis, & purpureis.
 Solanum Halicacabum Diosc.
 Hederâ terrestris Matthioli.
 Hermodactylus, sive Colchicum nō venenatum Officinarum: quorundam Narcissus Virgilij.
 Symphitum medium, & minus.
 Ophyoglossum, Fuchsi; seu Enophylion: à Cordo lingua Vulneraria: Ligulacam Plinij Gesnerus autumat: à quibusdam Ceratia Plinij, Luciola etiam, ac Argentina nuncupata.
 Genistella infectoria vulgarissima: an (ut Pena inquit) Lutea Plinij: à Trago perperam pro Ferula proposita.
 Potentilla minor, seu Argemone quorundam.
 Vitis sylvest. Matthioli: an (ut idem Pena inquit) Melotton Theoph. seu Cyclaminus altera à Dodonæo: Siliquastrum Plinij Guilandino: à quibusdâ Circea, & Dulcisamara vocatur.
 Chrysanthemum Damocratis Fuchsi:
 Ranunculus verticillatus Apulleij.
 Persicaria pusilla Lobellij.
 Cirsium Matthioli.
 Centaurium luteū vel Citrium, Mesues.
 Vrtica Heraclea Tragi: falsò Scorodonia Cordi à quibusdam credita, nam Scorodonia ab ipso Cordo exhibitâ alia planta non est quàm Salvia sylvest. Tragi, & Sphacelus Dodonæi.
 Dryopteris, frequentissima.
 Cassuta Plinij: Linodesmum Gesneri: vel Cuscuta vulgò: quidam, Orobanchen vocant.
 Oxyacantha Fuchsi: perperam Berberis multorum.
 Oxyacantha Diosc. & Matthioli, est Berberis genuina Arabum: à Trago Cynosbatus: à Cordo, Sorbus aculeata: Spina Appendix Plinij, à Gesnero.
 Siliquia sylvestris Clusij: an (ut Pena inquit) Cercis Theophrasti: est illa commentitia Acacia prima, à Matthiolo picta.
 Condrilla major, Dodonæi, & Loniceri, seu Apate Dalechampi.
 Periclymenum Dioscoridis.
 Periclymenum rectum alterum Clusij.
 Periclymenum non perfoliatum alterum, Lobellij.
 Xanthium, seu Strumaria.
 Caulis Matthioli.
 Tussilago seu Bechion, vel Farfara.
 Equiseti variaz species.
 Phu parvum, seu palustre.
 Acer Montspessulanum.
 Erica major floribus purpurascens, Lobellij: seu Erica altera Clusij.
 Gramen hirsutum, fortè Gramen Leucanthemum Dalechampi: à quibusdam Combretum Plinij dictum.
 Circea Lutetiana.
 Orvala tertia Dodonæi: seu Colus Iovis, vel Galeopsis lutea, seu Horminum sylvest. quorundam.
 Colutea Scorpioides.
 Cytisus Hispanicus alter, Clusij.
 Item quartus, ejusdem.
 Cytisus alter, Penæ.
 Cytisus albus sylvest. Cordi: an Cytisus, Gesneri?
 Valeriana rubra Dodonæi; & Ocymastrum Valerianthon: an (ut inquit Lobellius) Códurdum, Plinij: fortè Narcissus Virgilij & Columellæ: Strution ab Excell^{mo} Aldroando: & à quibusdâ Ben rubrum creditum.
 Aria Theophrasti, Dalechampio.
 Phyteuma Matthioli: à Pena Campanula persicifolia, vel quæ Iasone à Theophr. credita.
 Viburnū Matthioli; seu Lantana vulgò.
 Daphnoides, seu Laureola.
 Digitalis Lutea parva.
 Iacea montana Narbonensis, Lobellio.
 Anemone tenuifolia Cordi: Eranthemum Gesneri, & Dodonæi: Matthioli, Adonis florem nuncupat: Lobellius φλόξ, id est, Phlox Theophrasti, autumat.
 Orobus Venetus primus, & alter, Clusij; seu purpureo, & albo flore.
 Galeopsis Dioscoridis. cujus radices quia albo Helleboro persimiles sunt, hætenus pro ipso Helleboro in Officinis perperam exhibitæ sunt. hujus effigies à nullo certius relata est, quàm ab Excellentissimo Camerario, in Epitome Matthioli.
 Genistella aculeata; fortè Vlex Plinij, Penæ.
 Pneumonanthe Cordi: Gentianæ minoris species, Penæ: à Dodonæo, Viola Calathiana dicta.
 Geranium Bathrachioides Dodonæi: vel Gratiadei Germanorum, Lobel.
 Geranium Hemathodes; seu Cruciale supinum Lobellij.
 Chamæcistus 111. Pann. Clusij.
 Hyssopus

Hysopus Officinarū, vel potius Thymbræ species,
 Anonymos linifolio Clusij.
 Clematis tertia Matthioli: seu Vitis sylvest. Dalechampij.
 Ocymoides repens polygonifolio, Penæ.
 Juniperus minor, seu vulgaris.
 Taxus: Milos Theoph. Pena, seu *σμίλος*, vel *σμίλαξ*, Diosc. & Galeni.
 Leucacantha Monspelliensium, Dalechampio.
 Asarum; perperam Baccara multorum.
 Polygala Matthioli, non Diosc. Astragaloidem, Lobellius facit: an potius ad Loti species referenda est?
 Lotus sylvest. Anguillaræ, & Matthioli: seu Trifolium Asphaltæum, Fuchsj; vel odoratum Trifolium, seu lativa Lotus Dodonæi: an Mel frugum Theophr. ut Pena inquit?
 Calamintha montana; & altera Calamintha, Matthioli.
 Lampana Dodonæi.
 Clymenum Plinij quorundam: Dodonæus, Androsæmum facit: vel alterum Androsæmum Fuchsj.

Locvs Coronæ, est in angustijs duorum montium, qui constant ex solido saxo, semimilliaris altitudinis, adamussim perpendiculariter recti, ac aspectu horribiles, supra medium sinistri quorum exprorecta est magna saxosa portio, hortulum pèsilem repræsentans, inaccessibilis, nisi per funem ab altitudine superiori demittaris: aut via hominum industria parata, aspera, & difficili circa latus dexteri montis descendendo, ex hoc ad sinistrum transcas per ligneum pontem, valida Tiliæ fœminæ arbore bifurcata fultum, quæ Tilia ad eam magna (divinum profectò) ex vivo saxo exoritur, ac alimento à simplici lapide suggesto nutritur, augetur ac germinat, pandens ita nobiles illos duos ramos, ut ponti viride tegumentum parer; hinc per arctam semitam in montis latere gradatim excisam, & unicæ personæ deservientem scanditur ad naturale poditum, ubi perpulchrum, neque parvum Templum Deiparæ, semper Virgini gloriosæ erectum est, cunctis non solum vicinis pagis, sed etiam remotioribus oppidis, & urbibus venerandum, ad quod præsertim decimo octavo Kal. & sexto Idus Septembris turbæ hominum copiosissimæ confluunt; quod ab Heremita quodam venerabiliter custoditur, quare ab aliquo etiam probo viro solitudinis cupidus hujuscemodi apta contemplationi loca initium sumpsisse credibile est: hic Omnipotenti Deo mentis elevatione aguntur gratiæ, atque divinæ clementiæ beatæque Virgini locorum indagatores semetipsos commendant, subinde benè cultus hortulus religiosi hominis invisitur: jam verò cum superius denuò reditum est, in initio descensus consistendo, deorsum prospicientibus sese offert admodum amœna Vallecula Brentini, agris vitiferis, & optimè cultis insignita, qui rapido, flexuosissimoque Athesi summa cum voluptate secari conspiciuntur: in hoc admirabili Coronæ situ hæ plantæ virescunt:

Corydalis Galeni Anguillario: seu Fumaria tertia Matthioli: Splith, vel montana Corydalis quibusdam: an (ut Lobellius inquit) Phragmites Aetij?
 Scorzonera latifolia, seu Hispanica; è rimis tantum saxorum erumpens.
 Crocodilium Fuchsj: à Gesnero, Echinopus vocatum: à Cordo, Carduus Sphærocephalus: à Trago, pro vero Chamæleone pictum: Pena verò, Ritro seu Rutro Theophr. autumat: Dodonæus, pro Spina peregrina pinxit: Spina alba quorundam: seu Sphærocephalus annuus, Camerarij.
 Fabaria, seu Faba inversa, vel Crassula: à Trago, pro Scrophularia exhibita, ut inquit Pena, quam Telephium Græ-

Chærephyllum, vel Chærephyllon Columella, Dodonæo: à Manardo, Mirrhys credita: Oroselinum Anguillaræ: & Cerefolium, & Gingidium multorum.
 Marrubium agreste, Tragi: seu Stachys Diosc. (ut Pena inquit) & Scordotis, Plinij.
 Herbasæra quorundam Dalechampio: seu Mellissophyllum Tragi, & Cordi: à quibusdam perperam Mellissophyllum Fuchsj putata, nam (ut mihi videtur) Mellissoph. Fuchsj, est ipsa montana Calamintha, Penæ.
 Sphondilium Rec. seu Acanthus Germanica.
 Cicuta.
 Serpillum, utrumque.
 Polium alterum Matthioli: à quibusdam Iva moscata.
 Anonymos flore Coluteæ, Clusij, sive prior.
 Castanea; atque Carpini frequentis.

Et hæ plantæ, usque dum ascendendo pervenimus ad coronam.

corum ipse putat.
 Saxifragia magna Italarum; frequentis. ex scissuris pullulat.
 Polemonia petræa Gesneri, Ioachimo Iungermanno.
 Fistularia petræa, seu Alektorolophos tertia alpina Clusij.
 Hysopus montana.
 Parietaria sylvestr. prima } Pannonicæ
 Item sylvest. altera. } Clusij.
 Saxifragia Bavarica } Iunger-
 Saxifragia hircina elegatissima } manni.
 Epimed:um Penæ, & Dodonæi: Lunaria media secundum aliquos.
 Euphrasia altera, Lobel. & Dodonæi.
 Cannabis sylvest. prima Lobel.
 Conyza minor, & media, Matthioli.

Campanula Elæophyllos, Iungermanni.
Sedum magnum pallido flore.
Phalangium ramosum, jam dictum.
Colutea Scorpioides, frequentissima.
Galeopsis aquatica, verticillatis floribus.

Trachelium majus petræum.

A Radice lignosa, & rugosa, colore pallido purpurascente exeunt cauliculi multi striati, subhirsuti, cubitales, & cum rubore virides; qui inordinate emittunt folia oblonga, crenata, nigricantia, sua pariter hirsutie communita, parte pronā potissimum, ubi etiam albicant, & Salviæ folia referunt, magis tamen angusta, & mucronata; inter quæ parvula quædam foliola prodeunt: in summo caule sunt flores multi acervatim congesti, quæadmodum in umbellata Cervicaria Penæ; & inferius ex eodem globuli quidam, at minori numero, & inferius magis inter caulem, & folia, alij, & adhuc pauciores; formam representant illorum jam dictæ Cervicariæ, sed minores, albi, & in quinque, & quandoque septem mucronatas scissuras divisi; è quorum centro multa exeunt stamina sublutea, quorum unum modo Proboscidis egreditur, versus cacumen satis crassum, quod dum maturatur, bifurcatum & aduncatum evadit. decedente Augusto florens conspicitur, atque talis per plures dies conservatur, unde hætenus semen minimè observari potuit; inter rimas illorum asperimorum lapidum Baldi, solum circa Coronæ Templum pullulat. Trachelium hoc non acre, non amarum, sed tantum adstringens esse sensu dignoscitur, multoque magis ipsa Cervicaria.

Hic contiguæ aliquæ domus sunt quorundam hominum urbanorum qui Cruciatii vocantur, in quibus hospitia non incommoda pro locorum ratione haberi possunt: Hinc discedimus ad Vallem frigidam, & primò transimus per quædam prata, vulgò Prata Bazaria dicta: deinde ad Basianam, & Imen, quæ sunt Vallecule Meridiem spectantes, admodum herbosæ, in quibus greges pecudum, & armentorum pascuntur, eo præsertim temporis initio, cum in montes tendunt; atque etiam, cum ineunte frigore ab altioribus descendunt; & hoc ne quid à frigoris subita mutatione animalia patiantur: Quæ Valles multis caudicibus, Acerum: Ariarum Theoph. Viburnorum, Corylorum, Fagorum, & pullulantium Quercuum abundant, inter quas frequentissima germinat;

Montana Calamintha vera Antiquorum, à Pena, & Lobellio celebrata; sive Mellissophylon verum Fuchsi.

Hic etiam virescunt plantæ hæ:

Bistorta major vulgatissima: à Gesnero
Limonium: à quibusdam, Britannica existimata.

Caltha alpina Gesneri: Plantago alpina ab alijs: an Celtica nardus altera Penæ? & Rondelletij? fortè Chrysanthemum Dodonæi: & Doronicum quartum Clusij.

Chamæleon albus Dioscor. Helxine Plinij, Anguillarij: Sylibus Gesneri; & Carlina vulgo.

Martagonis, seu purpurei Lilij, variaz species.

Hyacinthus Germanicus liliflorus, & Hyacinthus bifolius Theoph. Penæ.

Asphodelus albus major, frequentiss.

Verbascum Tragi: Cyanus major Lobellij.

Cyanus supinus Lobellij.

Cirsium Pannonicum primum Clusij.

Orobanchæ, variaz.

Panax Heracleum Recentiorum.

Myrrhis altera parva Penæ: perperam Daucoides Cordi, Lobellio: quidam pro vero Seseli; alij pro Ligustico genuino in phar macis ponunt.

Alectorolophos, Plinij, seu Crista galli: ab aliquibus Alliaris dicta.
 Cirsium Anglicum Penz.
 Asclepias flore albo, frequentis.
 Heliochrysos sylvestris Tragi: vel Chry-

socome Germanica, Lobellij: à Matthiolo Pseudoleontopodium dicta.
 Onopordon Plinij Dalechampio: fortè Cardus Eriocephalus Clusij: à quibusdam Corona fratrum.

Et sic pervenimus in nobilissimam, ac omni laude dignam frigidam Vallem, ortui solari expositam. hic sunt planities non parvæ herbis abundantes, quibus à Maio, usque ad Septembrem mensem animalia copiosa nutriuntur; hic adsunt cavitates quædam, in quarum duabus pluviales aquæ conservantur, in tertia autem salientes aquæ perpetuò scaturiunt: his armenta pro potu utuntur. In eisdem copiosè luxuriat,

Potamogetum, seu fontalis: perperam Malabathrum Lusitani.

Hic sunt humiles, & pastorales casæ, seu Tuguria ex viminibus contexta, flantibus ventis pervia, paleis cooperta (Baito) ab Incolis dicta, sub quæ lac defertur atque asservatur, & sub his, & ab imbribus pastores ipsi sese tuentur: in ista planitie frequentissima est,

Alchimilla, seu Stellaria multorum; seu Leontopodium Brunfelsij: Drosium à Cordo nuncupatum.
 Soldanella montana Clusij, passim.
 Britanica Fracastorij: an potius Hormini sylvest. species?
 Veronica supina, Lobellij.
 Cardus Condryloides Dalechampij.
 Hyerobotanæ mas, & femina, Dodonæi.
 Bellis cœrulea magna.
 Helleborus albus, floribus pallescentib.

Primula veris prior, & altera, Matthioli: à Fabio Columna Neapolitano, Alisma sylvarum, & pratorum, vocitatur.
 Polygala, Tragi, & Dodonæi: seu Onobrychis, Diosc. Lobellio.
 Item floribus luteis, ab Excellentiss. Iacobo Zuinghero inventa.
 Aconitum Lycoctonum vi. Clusij.
 Lotus eneaphyllos Dalechampij: multi ex nostris pharmacopœis, pro vero Meliloto utuntur.

Quibus perspectis aggredimur ascensum, (& difficilem sanè, licet talis non videatur) ad scopulorum latus, atque simul hæc simplicia à nobis collecta,

Loti, variæ species.
 Helleborus albus floribus atrorubētibus.
 Aconita varia.
 Pilosella floribus rubris.
 Gramen parnassi, vel Lilijconvallij species Dodonæi: aut Monophyllon multorum: Cyclaminus altera Diosc. seu

unico folio Dalechampij: non rectè Lobellius Gramen parnassi Cordi facit; nam (ut ipse Cordus scribit) ignorari affirmat.
 Bethonica alpina albo flore.
 Juniperi species minima; fortè Juniperus supina Clusij.

Et cum jam ad eum locum perventum est, vulgò Saxa Vallis Frigidæ appellatum, quæ ardua, prærupta, ac alicubi valde discissa sunt, laborandum est in ingenti selectarum plantarum copia, quæ hic amœnissimè vivunt, atque virescunt, siquidem observantur:

Crocodilium Monspelliensium Dalechampio.
 Echium montanum Dalechampij: seu ut ego dicerem, Cervicaria montana Thirsoides, seu Trachelium Alopeuroides.
 Scabiosa montana omnium minima Penz.
 Lonchitis aspera major, Ghini, & Matthioli.
 Centaurium majus alterum Clusij: à quibusdam (falsò) Centaurium majus Dioscor. creditum; & Rheubaldensis quorundam: hic frequentissimum.
 Veronica mas Fuchsj, & Dodonæi: Lobellius, Bethonicam Pauli facit.
 Veronica Dalechampij.
 Veronica recta minima, Lobellij.
 Leontopodium, Loniceri: an Myosotis?
 Allij montani IIII. species duæ, Clusij.
 Serratula Rec. frequentis.
 Cardus pratensis, Tragi: seu Acanthus sylvest. Lugdunensium.

Cardus Arzophyllos Dalechampij.
 Chamæleon verus Tragi: Tetralix spinosa Lugdunensium.
 Viola Martia surrectis cauliculis Penz: à quibusdam Viola arborea.
 Martagon, seu Lilius montanum Itolorum: vel Hyacinthus Poëtarum Tragi: seu Asphodellus femina, Fuchsj: à Dodonæo, Lilius sylvest. vocatum.
 Polygonatum latifolium.
 Itea minus, multorum; seu angustifolium: à Mutono, Chamædaphne Dioscoridis creditum.
 Bellis maxima flore Anthemidis: sive Bellis major Lobellij.
 Antiphthora, frequentissima.
 Napellus verus cœruleus, Penz.
 Napellus vulgaris, seu Lycoctonum fativum Ericarpum, Cordi.
 Iacea nigra, Dodonæi.
 Panax Chironium Tragi: seu Isophyllon Cordi, vel Bupleurum alterum latifolium, Lobellij.

Bupleurum Penæ; seu angustifolium.
 Aster luteus, seu Oculus Christi major
 Dalechampij.
 Achillea fideritis Matthioli.
 Iacobeia altera Pannonica Clusij.
 Draba Penæ.
 Hypoglossum multorum: Fabius Co-
 lumna, Radicem Idæam facit.
 Lunaria Magorum Arabum Penæ: seu
 Oxalys scutiformis, vel saxatilis.
 Onagra Rec. an potius Lysimachix sili-
 quosæ species? quibusdam Chamæ-
 meris Gesneri putatur.
 Digitalis prima, Tragi; seu amplo flore:
 Dalechamplus Verbasci speciē facit.
 Pseudoasphodellus Pann. Clusij.
 Dauci alterum genus Fuchsj: à Lobel-
 lio, Lybanothis Theophr. vocata.
 Daucitertia species Fuchsj: seu Lyba-

nothis altera Dodonæi; & minor Lo-
 bellij.
 Geleopsis Cortusi: Scrophulariæ conge-
 ner est.
 Linum sylvest. Pann. alterum Clusij, vel
 Cistoydes Linum.
 Lychnis quarta Clusij.
 Flamula; & Clematis recta.
 Trachelium majus, & minus Fuchsj.
 Scorzonera v. Pannonica Clusij.
 Succisa Fuchsj; seu Morsus Diaboli.
 Ornithopodium Dodonæi.
 Condrilla cærulea flore pulcherrimo;
 seu Sonchus lævis primus Clusij.
 Passerina Linariæ folio, Lob. seu Chry-
 locome altera, Mutoni.
 Galega montana, Dalechampij.
 Vbi etiam;
 Clematis Crutiata alpina nostra, inveni-
 tur; cuius effigies ac descriptio sequitur:

Clematis Crutiata alpina.

Altrayena alpina, L.
= Clematis alpina, Lam.
Tab. 2. 44

A Sarmentosa radice egerminant mul-
 ti caules vitigni, magis subtiles quàm
 in alijs Clematidibus; lignosi, angulares,
 lenti, & tricubiales; è quibus furculi multi
 adhuc magis subtiles quatuor digitorum
 altitudinis, qui æqualiter bipartiti ad latera
 dividuntur, singuliq; obtinent tria folia iu-
 sto intervallo divisa, & pediculo brevissimo
 adnexa, forma mirtea, tamen majora, satis
 profundè per ambitum secta, nervosa, ru-
 gosa, inæqualis magnitudinis, nigroque vi-
 rentia: est illi flos Crucem representans, fo-
 lijs mucronatis, lanuginosis, cæruleis albi-
 cantibus, cujus medium acervulo quodam
 extremulis foliolis (uti in Rosa Alexan-
 drina apparet,) decoratur. Est sarmentosa, &
 perenni radice. Oritur in altionibus Baldi
 rupibus, quibus Eurus dominatur. Bruma
 arescunt folia. Planta aliquantulum acri sa-
 pore: radices verò insipidæ existunt.

Ex simplicibus cotibus egerminant:

Phyllum Arthenogonum majus Dalech.
 Nardus Celtica, frequentissima.
 Daucus primus, Dioscor. seu Creticus vo-
 catus.
 Saxifragia major, frequentissima.
 Umbilicus Veneris alter, frequentissimus.
 Rapunculus major latifolius, seu Alopceu-
 ros Theophr. Dodonæo.
 Rapunculus montanus angustifolius.

Sedum Petræum montanum, Penæ: fortè Phyllum Arthenogonum primum Dale-
 champij.

Campanula minor rotundifolia, Lobel.
 frequentissima.

Auricula Vrsi Matthioli: Britanica, seu
 Arthritica, Anguillaræ: Lunaria Ar-
 thritica à Gesnero: à Fabio Columna,

pro genuino Alismate proponitur.
 Aizoon montanum Dalechampij. &
 Cneorum aliud Theophr. Matthioli, in
 postrema Commentationum Latino-
 rum editione.

Indidem præterea mirabiliter, ac elegantissimè exsurgunt plantæ hæ nostræ, Icones
 quarum, & descriptiones, sunt quæ sequuntur:

Trachelium petraeum minus.

Trachelium comense
Spm. herb.

IN ipsius Baldi altioribus summitatibus, cuiusvis alius plantæ, à Trachelio petraeo minori, sterilissimis, inter præcipites illas cotes ab eisdè veluti cadentibus pendens, germinat Tracheliù istud, lignosa, pallida, ac valde rugosa radice, sesquipalmari, à qua folia numerosa pediculis quatuor vel ad summù quinque digitos transversos altis nixa, Cymbalariae folia ut plurimum æmulantia, non ita crassa, sed nervosiora, & profundius laciniata, atque in viridi colore nigricantia; & ex qua separatim cauliculi multi, tenues, læves, nigrovirentes prædictæ altitudinis, cum folijs aliquot substantia cum superioribus, quorum aliquando unum non longo pediculo circa medium caulem emicat, reliqua florem semper circumvolvunt, sed hæc angustiora, & magis laciniata prioribus existunt; inter quæ umbellæ vice flores calycibus brevissimo pediculo contenti prodeunt in nigro purpurascente cartulei, Chymicæ cucurbitæ vitreæ simillimi, quinque incisuras obtinentes in medio corporis tumore, quæ neque ad collum perveniunt, nec totum corpus ad calycem usque discindunt: in cuius medio multa filamenta nutriuntur, quorum unicum illius lógitudinis est, ut aliquantulum crassum collum, multum egrediatur, & quod maturitate bifurcatum fit: Floret tempore majoris Trachelij nostri: semen nondum conspeximus: perennis, & astringens est planta.

Veronica petraea semper virens.

Wulfenias Bicmarotæ
Spm. herb.
V. Pennæ, L. (Palas)
Lb.

Item:

Veronica petraea semper virens.

EX scissuris simplicis & omnino nudi saxi Baldi, hæc nascitur, quinque, sex, vel pluribus etiam caulibus rotundis, non ramosis, altitudinis sesquipalmaris, è quibus foliola bina exeunt, (licet aliqua magna reperiantur) æquali ordine disposita, uti Chamædrys, tamen non sic profunde incisa, admodum crassa, splendida, supernè virentia & lanugine quadam donata, infernè verò albicantia: fert in summitate multos flores ad instar spicæ, quaternis, quinis, & septenis folijs cæruleo colore, aliquantulum albicantibus; quibus cadentibus relinquitur calyx, in quo semen continetur, ut in alijs Veronicis fit. Habet radices parvas fibrosas ac nigricantes, quæ ita saxi illis horridis paucissima commixta terra includuntur, & adherescunt, ut difficilimè etiam ligonibus evelli possint. Floret initio Iulij, & circa finem maturatur semen. Semper virens est, & elegantissima pulcherrimæque

planta. acerbi, & austeri saporis esse gustu percipitur.

Item:

Veronica minor alpina, Serpilli folio.

Thlaspi petraeum Myagrodus

Item:

Veronica Serpillifolia omnium minima.

VERONICA minima folio Serpilli, oritur in altioribus summitatibus Baldi, Orientem versus, multis ramusculis furculosis, rotundis & laevibus; altitudinis ad summum unius cum dimidio palmi: fert folia Serpilli modo, sed aliquanto longiuscula, in nigro colore virentia, non serrata; licet aliquando (sed raro) aliqua divisa conspiciantur. in summitate absque aliquo ordine habet flores, cum quinis, aut senis, & quandoque etiam quaternis tantum folijs. simili colore floribus petraeae Veronicæ, sed dilutiori. Calycem seu Vasculum, dum flores deponit, retinet; in quo clauditur semen rotundum, minutum atque nigrum: radix est lignosa & fibrosa. Floret Julio mense; semen Augusto maturitate perficitur. Perennis naturæ planta est; licet frigore depereant comæ. tota planta, & semen gustu adstringenti deprehenditur, nulla percepta acredine, aut mordacitate; unde in fluxibus & in quibus adstringere sine caliditate opus est, aptum esse medicamentum judicari potest.

Item:

Saxifragia alba petraea.

HABET hæc tenerrima planta radiculam unicam, tenuem, capillarem, ad semipalmum altam ac rufescentem, à qua plura folia substantiâ, ac formâ albæ Saxifragiæ, molliora tamen, ac profundius divisa, è quorum medio caulis assurgit teres, nodosus, leviter hirsutus, dilute purpurascens, ac dodrantalis. huic inhaerent ramusculi plurimi ab imo ad summum inordinatè dispositi: in summitate frequètes sunt flosculi quinque candidissimis folijs constantes, quorum centrum quædam palleſcentia filamenta occupant; istis cadentibus relinquitur calyx semen continens minutissimum, uti in Saxifragia magna Italica. Floret Junio mense ad finem; facillimè languescit, ac deperditur: initio dulcem existimes, postea verò acrimonia percipitur.

Item:

Thlaspi petraeum Myagrodus; cujus est hæc descriptio.

IN scissis cotibus frigida Vallis pullulant à radice capillari folia multa humi sparsa, & per ambitum secta, atque unicus quadrangularis caulis atrovirescens, ad tres palmos altus, à medio ad summum in varios ramusculos divisus, in cujus summitate flosculi albi foliorum quatuor; quibus de-

Saxifragia alba petraea.

S. adscendens
Lam. 63695

Thlaspi petrzum Myagrades.

Thlaspi petrzum Myagrades.

cidentibus relinquuntur vascula omnino referentia Dodonæi Myagrum. Floret ad exitum Iunij. saporis acrimonia nulli Thlaspi generi cedens.

ALIQUANTULUM autem supra ipsa non satis celebrata disrupta saxa, in dextera parte scaturiunt aquæ gelidissimæ ad Notum expositæ, quibus Fons Navolæ nomen est, quarum frigiditatem manus vix ferre possunt, imò quandoque vitrea ipsa vasa, ad refrigerandum potum in iisdem immersa, quo calores propter difficilem ascensum contractum, leniantur, minimo temporis spatio perfracta sunt; quæ quamvis abundanter satis fluant, per illam Montis partem dimidij miliaris altitudinis ad Vallis frigidæ planitiem, attamen ad hanc non perveniunt, sed totæ ab illa terrarum superficie absorbentur; circa fontem istum nullæ surgunt plantæ, quæ alibi observatæ non sint.

AD dexteram autem Fontis, est Valleculla quædam appellata (*la Valle del Bastion*) quod olim ibi magnus murus in formam propugnaculi ædificatus, ad transitum Germanorum retardandum. Hanc percurrentes dum descendimus ad diversorium, in parte dextera Navolæ contigua, Zephyro opposita, frequentissima vidimus:

- Pirolam alteram Pann. Clusij fortè Ambrosiam montanam Dalechampij.
- Item quartam Pann. Clusij.
- Item Pyrolam Matthioli: & Limonium Fuchsj.
- Hepaticam albam Cordi: seu Gramen Parnassi Hederaceo folio Lobellij.
- Salicem Platiphyllæos: Leucophlæos Dalechampij.
- Salicis Pumilæ genus quartum Clusij.
- Balsamum alpinum, & Rosam alpinam,

quorundam: an (ut Gesnerus inquit) potius Ledon alpinum: à Dalecham-pio Evonymon Theoph. creditum: ab Excellentiss. Aldroando Nerium alpinum dictum.

Chamærododædron Allobrogum, Penz. Idæam Vitem Theophr. Dalecham-pio: at Clusius in Pannonicis, alteram Vitem Idæam facit: ab Anguillario Vva Vrsi dicta: Dodonæus, Vacciniam nigram vocat: alij, Mirthyllum.

Tussilaginis alpinae Clusij, duas species. Pinguiculam cæruleo, ac albo flore.

IN medio verò ipsius Vallis ad Orientem provenit frequens.

- Filix mas.
- Cacalia Penz.
- Cacalia prima Pannonica Clusij.
- Aconiti varia genera.

Tussilago.

PARS verò ejusdem sinistra, sterilis existit.

MANE à somno experrecti, oriente jam sole ex hospitio (Baito videlicet) scandimus denuo (lavorum tamen) jam dictas disruptas rupes, ac pervenimus ad verticem montis ubi (quoniam terra non nihil videtur depressa) & sinum quendam efficit, ideo vulgò Os Navolæ appellatur, expositus autem est locus iste ad Africum sive Lybem, quo circumcirca provenit:

- Pulsatilla albo flore Penz: seu Anemone sylvestr. altera Pann. Clusij: vel Samolium Plinij Dalecham-pio; ut in suo Horto medico Camerarius testificatur.

Tormentilla candida frequentissima. Ranunculus IIII. luteo flore Fuchsj: sive Ranunc. nemorosus luteus, Dodonæi.

Item Ranunc. glomerosus frequentiss.

AB hac aliquantulum descendendo venimus in quædam prata ad Occidentem spectantia Vrticaria vocata, quæ plantis istis ornantur:

Crocum

Crocum vernum minus prim. Clusij.
 Ranunculus bulbosus Penæ: seu Tuberosus Dodonæi: aut Batrachium Apuleij.
 Ornithophora candida Gemmæ fre-

quentissima.

Oenanthe alpina Penæ: passim.
 Serapias candido flore Lobel. five Cynosorchis montana folio maculoso Gemmæ.

Hinc Aquilonem versus per eandem hanc partem montis, in alia prata amplissima, herbosissimaque transivimus; Baldensibus ea Vallis Vaccaria vocatur, quod illic opimis pascuis aluntur innumerabilia bouum armenta; dives autem est locus iste fonte perenni aquarum salientium, quæ usui sunt non solum pastoribus, atque armentis ad extinguendam sitim, verum & ipsis pascuis ad humum irrigandum: surgunt hic

Major, minor, & minima Gentiana Matthioli.

Pseudorchis, Bifolium Dodonæi: à quibusdam Ophrys Plinij: Gramen Parnassi quorundam Lobellio.

Coriandrum sylvest. Myconi.

Liriasphodellus albo flore: seu Hemerocales Dalechampij.

Thapsia Matthioli.

Aconitum tertium Matthioli.

Aconitum tertium Diosc. frequentiss.

Laserpitium Fuchsj: à Trago Smyr-

nium nuncupatum: Anguillara Lygusticum autumat: Cordus, Struthion facit: ab aliquibus Imperatoria, Ostrutium, & Magistrantia.

Auricula Muris, frequentiss.

Pæonia fœmina.

Sphondylium laciniatis folijs.

Orchidis varia genera.

Saxifragia umbellifera Penæ.

Galeopsis maxima Pannonica Clusij.

Ornithopodium Dodonæi.

Draba altera Pannonica Clusij.

Ab istis autem herbosissimis pratis ad Occidentem versus, statim ascendimus (& laboriosè sanè) ad cacumen montis, à Vaccaria valle unius miliaris altitudine perpendiculariter elevatum; cui nomen est, Mons Major. quoniam omnium vicinorum montium altitudinem superat: hic stantes Benacum detegimus, qui à Sarcis Tridentinis initium fumens, definit in Mintium flumen Pischeriam ingrediens, & eandem in duas partes secans: Hic Pischeriæ locus, mœnibus, propugnaculis, & mole tutissimis munitus est: hic numerosæ Anguillæ, ac Troctæ maximæ abundantissimè capiuntur à piscatoribus: Cernimus subinde Syrmionem peninsulam, natale solum Catulli nostri Poëtæ; ubi non longè sub ipsis Benaci aquis, fontes sulphurei creduntur esse; exhalationem certè sulphuris, & sentis, & hauris naribus. Ulterius est in conspectu Decentianum quarumcumque frugum emporium magnum. Præterea Salodium, quod ad urbis dignitatem proximè accedit, oculis sese offert; hic merx dealbati filii, ejusdemque subtilissimi ad vestes lineas consuendas & acu pingendas, copiosissimè exercetur. Ob oculos quinetiam versatur, Maternum, & Tusculanum. His tribus in locis, ubi vitalis saluberrimæque aura ducitur, omni arte ac industria coluntur Viridaria arborum præstantissimarum, ut sunt Malus Citria, Malus Medica, & Massilica. inter quas sunt etiam quædam quæ ingentes fructus ferunt, Poma Adami vocitata, propterea quod in inferiori parte cicatricem obtineant, post morsum primi patris, (ut ferunt) relictam. Hæ quidem celebrandæ plantæ quovis tempore florent, & totum annum acervatim fructus conservant, horum locorum parietes ex Lauro & Mirto, quasi auleis quibusdam mire reguntur. his & hortorum viæ concinnè admodum exornantur: atque aded abundant Lauro loca ista, ut hac, vice lignorum, ad instruendum ignem etiam populares utantur. Ex quibus amœnissimis viridarijs, præter delicias, summus quoque proventus excipitur, cum fructus isti non solum nobis, & vicinis civitatibus, verum etiam Germanis ipsis cumulatissimè impartiantur. Papyrus scriptoria hic etiam in magna copia conficitur. Hinc conspicitur parva insula Monachorum minorum D. Francisci, in qua abundanter provenit,

Herium albis, & rubris floribus, ex saxis nudis prope aquam pullulans.

Aspectui etiam sese offert, Bojacum, ubi piscatores Carpionum præcipuè degunt. Ulterius Vicus Campioni, quo in loco ad excoquendum ferrum, ferramentorumque genera omnia extruenda, ædificia varia fabricata sunt, habent namque hic aquas ipsis inservientes, atque fodinas ferrea materia exuberantes; atque ut paucis totam rem perstringam, hic contemplari licet aquas diversicolores: selectarum olearum oliveta frequentia: Naves, (quæ tamen naviculæ apparent,) tum ab aspirantibus ventis, tum nautis remigantibus, Lagisium hanc Veronensis oræ, illam ad oppidum Tridentinæ Ripæ impulsam: prætereo rivulos murmurantium aquarum, Pistrinis ad molendas fruges, ac torcularibus varijs deservientes: prætereo ut prolixitatem evitem, diversos alios pagos: taceo tempestates procellosas, ac repentinas, quibus Lacus iste commovetur, ob contrarios ventos tempore eodem inter sese concurrentes. Ut jure Virgilius Lacum verbis illis compellarit.

Fluctibus, & fremitu assurgens Benace marino.

Ad summum, humanis delitijs, ac vitæ salubritati, ora hæc locupletissima Benacensis opportunissima existit.

Ex hac etiam speculâ veluti ab altissima eminentissimaque Arce, Verona, ejus territo-
rium, Athesisque flexuosissimus oculis sese (confuse tamen,) subiiciunt; luminoso etiam,
serenoque existente cœlo remotiores vires, sed adhuc magis indistincte, atque confuse ap-
parent. hic locus distat à Benaco consueto itinere sex miliaribus, perpendiculariter verò
duobus: in hoc itidem montis cacumine planities est herbosa, ubi oves, & capræ tantum-
modo pascuntur, in qua invenitur Trifolium angustifolium alpinum, quod ita describo.

Trifolij angustifolij alpini icon.

NASCITUR Trifolium istud in eo-
dem Majori Monte; ea parte, quæ
ad Orientem spectat, cujus radix longi-
tudine est ferè quincunciali; exterius
quidem colore pallescenti, interius verò
albido: lignosa autem, & multis obiecta
comis: sapore subamaro. Surgit ab hac
unus tantum cauliculus, omnibus pro-
fus folijs nudus, rotundus pariter, cavus,
ac lævis, semipedalis longitudinis; qui in
summo sine ordine flores emittit, quo-
rum forma ad Vicinæ flores proximè ac-
cedit, in quibus color purpureus admodum
venustus enitescit. E summo radice ca-
pite exeunt supra terram quinque, ac plu-
res etiam pediculi, ternas ferè uncias lon-
gi, quorum singuli, è medio duas barbu-
las emittunt, & in summo folia tria, æquo
inter se spatio distincta. Horum verò lon-
gitudò sesquiuncialis est: at forma angu-
sta, acuminata, ac nervosa. Planta ipsa
admodum rara est, & perennis. Floret au-
tem mense Julio. Illius semen nondum mi-
hi conspectum, neque vires satis cognitæ
sunt. parte autem occasum spectante fon-
ticulus perpetuò scaturit, cujus aqua la-
bentes per montis crepidines in Vacca-
riam vallem, paulatim absorbentur & ad
nihilum rediguntur: in parte verò Se-
ptentrionem aspiciente semper nives ja-
cent, quas aliquando, cum nimis altæ non
sunt, plantæ penetrant, & caput supra

ipsas efferentes in eis virescunt, florent & semen ferunt, quod ego ipse mea manu collegi.
In hac eadem planitie, ac contiguis alpinis rupibus exurgunt plantæ infrascriptæ:

Alectorolophus primus Pann. Clusij.

Chamælea Germanica, Tragi & Dodo-
næi: an (ut Pena inquit) Chamædaph-
ne Dioscor. Fuchsij, Daphnoiden
facit: à quibusdam, Mezereum Ger-
manicum.

Tormentilla candida Dalechampij: seu
Pentaphyllon alpinum petrosum mi-
nimum Lobellij: sive Stellaria argen-
tea, vel Argentaria petræa Gesneri: seu
Alchimilla minor Camerarij.

Lunaria racemosa, seu Lunaria minor
Matthioli: à Columna pro Epimedio
Dioscor. exhibetur.

Gnaphalium alpinum Clusij: Matthio-

lus Leontopodio proponit.

Leontopodium parvum Lobellij.

Pinus Tabulus Plinij, vel Pinalstri genus
sterile: Itali Mugo vocant.

Anagyris minor.

Cneorum Matthioli: an Oleandrum
sylvestr. Avicennæ? foitè Thymelæa
minor Cordi.

Ranunculi montani primi, spe-
cies prima } Clusij.

Item primi, species altera }
Gentianella v. Pannonica Clusij: à Da-
lechampio, Helleborina vocata.

Gentianella sexta Clusij, frequentis-
sima.

VBI etiam plantæ hæ nostræ exurgunt, quarum effigies & descriptiones se-
quuntur.

Ranunculus alpinus Coriandri folio:
Clusio, Rutæ folio.

Ranunculus Alpinus Corian-
dri folio.

Ocymoides muscosus.

EX radicibus longis teretibus, fibro-
sis, candidis & quodam splendore or-
natis, quatuor ad summum sese efferunt
folia semipalmaria, à purpurascete pedi-
culo folia Coriandri referentia, attamen
minora, & magis laciniata, & ad similitu-
dinem Fumariz disposita; inter quæ ex-
urgit unicus pediculus rotundus, lævis, pal-
maris, florem continens, circa cujus me-
dium foliolum unicum est, in summitate
autem flos ex duodecim, & pluribus
etiam folijs compositus, (uti in Buphtal-
mo) albis subpurpurascetibus, ac venu-
lis sanguineo colore percurrentibus, ab
alijs viridibus foliolis exceptis, calycis vi-
cem gerentibus; in cujus deflorescentis
medio remanent semina congesta ut in
alijs Ranunculis: floret ad Kal. Iulij. Na-
scitur in Majoris montis cacumine, Oc-
cidentem versus. perennis est, & aliquan-
tulum acris.

Item:

Ocymoides muscosus.

EX unica radice lignosa, pallida, supe-
riori parte in plures divisuras secta,
uti in Sedis alpinis Clusij, emergunt fre-
quentissima foliola superficiem terræ æ-
qualiter, densissimèque cooperientia ad
Musci similitudinem, pulcherrimâ viri-
ditate prædita; inter quæ frequentissimi
flosculi, suis pediculis ijsque brevissimis
singuli innixi à folijs secundum calycem
tantum elevati sunt, formâ, calyce, & co-
lore Ocymoidis repentis, (minores ta-
men) quare Ocymoidem muscosum ap-
pellare placuit. Sic Muscus iste exornat
terram, ut tapete pulcherrimum referens
oculos summopere demulceat. In Iugo
rupium Majoris montis provenit. Floret
circa Kal. Iulij. gustu exsicantis faculta-
tis esse percipitur. perennis est planta.

Item:

Geranium alpinum longius
radicatum.

HABET hæc planta radicem crassam,
bipalmarem, exterius nigricantem,
intus albam, supernè in plures partes divi-
sam, atque eo in loco, pnde folia exeunt,
tuberosam; folia autem unico pediculo
tereti, gracili, lanugine argentea pube-
scenti, palmarique inhærentia, ex quin-
que,

f. 1. = Silene acaulis L.
Sm. H. 2. 299

Chirleria subindica
Silene acaulis
Sp. heath.

Geranium alpinum longius radicatum.

Cariophyllata alpina, omnium minima.

que, aut sex folijs, tribus lacinijs profundè sectis ac mollibus cōstantia: unico etiam nudoque pediculo folijs ipsis breviori insident flores foliorum quinque, Alceæ colore venis sanguineis depicti; in medio stamina sicuti in Rosis habentes, qui vasculo quinque foliolis mucronatis continentur, & defluentes in breve rostrum desinunt, quemadmodum in reliquis Geranijs. Nascitur alpinis rupibus Majoris montis Orientem aspicientibus, ac ibi passim. Floret initio Julij. semen Kal. Augusti perficitur. Perennis est planta. Radix amariuscula, ac quadam subastrictione donata.

Item:

Cariophyllata alpina, omnium minima.

A Radice crassiuscula, in fibras varias divisa semipalmari altitudine, & albicante, pullulant prope terram multa folia trium digitorum altitudine Agrimonix formam æmulantia, (æqualiter tamen inferna foliola veluti alæ utrinque disposita,) serrata per ambitum, multis in locis per ordinem laciniata, molliter lanuginosa, aliquantulum crispa, saturatè virentia, ac splendore quodam nitentia; inter quæ quædam ad hanc perfectam formam haud perveniunt, ex horum medio sese attollit unicus, & elegans flos, folijs quinque aurei coloris conflatus (in quorum centro lutea staminula) calyce non absimili ab alterius Cariophyllatæ montanæ Clusij continetur, atque pediculo lanuginoso tereti, ac ad summum palmari insidet. Flores profert initio Julij. perennis est; ac facultate exsiccatoria. In Iugo Viticariæ ad Occidentem provenit.

Item:

Clinopodium alpinum.

PULLULANT serpendo ex fibrosissimis radicibus varij cauliculi quadrangulares, hirsuti, ac sesquipalmari; quibus bina folia hirsuta, serrata, Ocimum minus æmulantia, ex adverso & directè sita sunt, inter quæ alia parva foliola existunt: flores multi atrorubentes, ac Calaminthæ montanæ

Clinopodium alpinum.

tanz genuinæ forma, inter folia commixta, globulum repræsentant; floret in initio Iulij; est acri sapore. Provenit passim non procul à Majori monte, ubi perennat.

HINC ulterius pergentes paulò inferiùs descendimus in Valleculam æternis nivibus, & glacie majori ex parte contactam, cujus inferior pars constat ex contractis & ita mobilibus saxis, ut super ipsis nullo modo consisti possit, aded ut lupi, & ursi mortui adinventi sint, quando hac transire volentes, saxis sub eorù pedibus motis, nullo cum modo gradu cõtinere possent, unà cum cotibus præcipientes corruerunt. quæ saxa cum attrita, & candida sint, variasq; fortiantur figuras non absimiles denudatis ossibus, à vicinis Vallis ossium nominata fuit: in hac Valle contiguisque præruptis locis hæc exurgunt simplicia:

Alpigena Chamerhododædros, Penæ: à Guilandino, Terionarca Plinij putata: Gesnerus, Vitem Idæam rubris acinis, nuncupavit: Dodonæus, pro Vaccinia rubra proponit: Mihi videtur, Anonymos, Ballami alpini folio.

Cotonaster Gesneri.

Cassia poëtarum Penæ.

Ilex.

Pthora Valdensium, frequentissima.

Heptaphyllon.

Chariophyllata montana altera Clusij.

Seseli pratense Monspelliensium, Lob.

Lilium Convallium, frequentissimum.

Syringa flore albo; an Phylladelphus Athenæi? Ostrys Theoph. quorundam, male tamen: nam Camerarius in doctissimo suo Medicæo horto, aliã non esse Ostrym, vel Ostrya à Theoph. descriptam putat, quàm plantam illam, quæ pro Carpino à Matth. pingitur. hic paululò inferiùs copiosius conspicitur.

Chamæcerasus montana Gesneri: Xylosteum alterum quorundam.

Anemone tuberosa radice Penæ; five tertia Dodonæi: vel altera Clusij.

Anemone flore albo Clusij.

Lycostaphylos fœmina Cordi: à Pena;

Sambucus aquatica: à quibusdam

Thraupalus Theoph. credita.

Sambucus sylvest. seu Cervina Tragi: vel

Sambucus racemosa Penæ.

Sedum alpinum vi. Clusij.

ADHVC paulò inferiùs huic Valleculæ contigua sunt prata in latere montis latè extensa, admodum delitiosa, cum propter apricum situm, tum quia sunt instar Viridarij, ubi multæ ac raræ plantæ, quæ passim toto in monte surgunt, collectæ visuntur. Cujus rei, ea videtur esse causa; quòd cum in alijs locis, pratibusq; editioribus, & his ipsis imminetibus herbæ quotannis ematuruerint, exsiccatæq; & in fœnum redactæ, non plaustris, non jumentorù dorso propter locorum difficultates, convehì domum possint, sed eas trahi per terram necesse sit, & per hæc præcipuè prata transitum habere; hinc fit, ut varia semina decidant, iisdemque mox nascentibus, omnigenis herbis loca redundant. quare etiam per quãdam dignitatem, & excellentiam absolute, & nullo alio adjecto nomine à Malfesinensibus Prata vocantur. numerus autem plantarum in his ipsis luxuriantium, hic est:

Aster v. pannon. Clusij: elegantiss.

Liriosphodelus albo flore, frequentiss.

Phlomos Lychnitis altera Syriaca, Lob.

Ocymoides magnum flore purpureo.

Caltha alpina Gesneri, frequentiss.

Iacea montana Narbonensium, Lob.

Verbascum Tragi, copiosissimum.

Ornithogalon spicatum, luteo pallescente flore.

Clynopodium Austriacum Clusij.

Ranunc. quartus Diosc. seu Aconitum

Batrachioides Penæ: hic frequentiss.

Hyacinthus Poëtarum, Tragi; copiosus.

Lilium purpureù majus, & primù Penæ.

Hieracium v. Pannonicum Clusij.

Condrylla cœrulea purpurea.

Iuncaria Salmanticensis Clusij.

Doronicum v. Pann. Clusij, frequentiss.

Mirrhys altera parva, Lobel.

Jacobæe Pannonicæ Clusij, omne genus.

Gentianellæ variæ.

Aconita varia.

Sphondylium laciniato folio.

Sanicula montana Clusij.

Panax

Panax Heracleum.
 Genista Nuenfis Dalechampi.
 Asphodelus major, frequentiss.
 Aquileia fusco flore.
 Herba Paridis.
 Machaleb Gesneri.
 Lunaria lutea Dalechampi.
 Anagyrus minor.
 Periclymeni recti duæ species.
 Cytisi varia genera.
 Serrata Cordi; ab alijs Recentioribus Sol-
 lidago Saracenicæ nuncupata.

Hinc pariter silentio non est prætereunda Via illa Fagorum acclivis valde, triū millia-
 rium longitudine constans, modò hac, modò illac, anguem dum serpit semicontractum re-
 ferens; ex utroque latere fagis ingentibus septa, quarum cacumina sese mutuò vincientia
 veluti fornicem effingunt, que viatores ab ardentissimi Solis æstu, & impetu pluviarum ali-
 quo modo tueri possint. Ab his verò pratis usque ad montis summum dorsum, Culmen
 Malfesini vocitatum, infra scriptæ sunt plantæ:

Libanthis Cheryphoros fruticans.
 Item Sterilis.
 Ligusticum Matthioli: nonnulli pro Sile-
 re, aut Sefeli Massiliense utuntur.
 Soldanella alpina.
 Tussilaginis alpinae Clusij duo genera.

In hoc etiam culmine, est planities satis lata herbis refertissima, ubi propter varios pro-
 spectus jucundè indagatores animum atque oculos pascunt. in hac ac circumcirca, germi-
 nat frequentiss.

Chariophyllata alpina nostra.
 Cotonaster Gesneri.

Anonymos Balsami alpini folio.
 Pulsatilla flore albo.
 Sefeli genuinum Massiliense.
 Mezereum Germanicum.
 Oenanthe alpina Lob. Item:
 Clematis Crutiana nostra, invenitur.

Ledum alpinum; &
 Soldanella alpina.

Ex hoc fastigio descendimus recta versus Septentrionem in semicirculares quasdam fau-
 ces, inter jam dictum Culmen, & alium motem Altissimum nominatum, licet ille ad celsi-
 tudinem Majoris montis non perveniat. quæ montis in Lunæ formam excavata portio, Os
 Navenæ dicitur. hic Benaci adhuc multa pars cernitur; imò & sonorus bombus aquarum
 Brasæ fluminis, abundantissimè ex Brixiensibus montibus è regione montis altissimi, de
 quo agimus, in lacum præcipitantium clarissimè exauditur, licet inter hæc loca, & illa qua-
 tuor milliarium spatium intersit. His in locis dicendæ plantæ copiosæ, attolluntur:

Sefeli Massiliense genuinum, frequen-
 tissimum: fortè Meum Italicum Lo-
 bellij.
 Daucus Creticus.
 Panax Asclepium.
 Absynthium montanum odoratissimum.

Allium Vrsinum Matthioli: Arctoscoro-
 don Gesneri.
 Lunaria odora, vel Græca major.
 Lunaria Chymistarum: seu Viola latifo-
 lia Bolbonach, Dodonæi.
 Orchidis Serapiadis varia genera.

In hoc Altissimo ubi Baldus terminatur, nullæ nascuntur herbæ quarum alibi non me-
 minerimus.

Ab his faucibus ambulamus per montis latus admodum herbosum, & cui Oriens do-
 minatur, pulcherrimas plantas semper observantes alibi, tamen descriptas. In planitiem
 tandem devenimus, ubi aliàs ingens, & pulcherrima fuit sylva, Brentonicensis dicta, Abie-
 tibus, Pinis, Ilicibus, Quercubus, alijsque innumeris arboribus, ac præcipuè patulis Fagis
 referta nunc verò, ut rerum fert vicissitudo, trunci tantum ipsi crassissimi ramis omnibus
 rescissis, nescio quid magnum indicantes, cernuntur.

Impatiens herba Dodonæi: an (ut ipse in-
 quit) Aeschynomenes Plinij: Mercu-
 rialis sylvest. altera, Tragi: Pena Persi-
 cariam siliquosam, & Noli me tange-
 re, facit, perperam Esula sylvest. Tragi,
 multorū: ab aliquibus Pseudoapocy-
 num dicta.

Radix cava Herbariorum: à Cordo Cap-
 num Aetij; & Capnos Phragmites,
 Plinij: à Fuchio, Pistolochia credita:
 à Pena, Fumaria bulbosa Plinij, voca-
 ta: Matthiölus, pro altera Fumaria ex-
 hibet.

Mutelina Gesneri, & Camerarij: à qui-
 busdam, Meum Alpinum dictum.
 Pulmonaria Lichenis facie.
 Filix saxatilis crispa; fortè Pteridion fœ-
 mina Cordi:
 Filix saxatilis Tragi.
 Saxifragia aurea Lichenis facie, & Erysi-
 mi species Aldroandi, Penæ.
 Cacalia Penæ.
 Phallus Hollandicus. pro Satyrio primo
 Diosc. Excello Matthiolo tribus folijs
 Rumicis arte affixis, venditus. prout
 Clarissimus & Excellentiss. Philoso-
 phus, ac

phus, ac Medicus, Ludouicus Fumanelius, qui hunc, & illum qui ad Matthiolum est missus, spectavit, aperte testatur: facile autem fuit decipi, propter summam utriusque, antequam

Ab hac excisa sylva pergimus per eandem semitam versus Meridiem, ac ingredimur Vallem Attilonem, quæ multis scaturiginibus salubrium aquarum irrigatur. Cujus pinguis herbis copiosissima armenta æstate tota pascuntur: refertissima est numerosissimis plantis, quarum multas silentio præteribo, cum alibi adnotatae sint; eas solum referam, quæ aut copiosiores hic nascuntur, aut digniores relatione sunt. Abundantissime igitur hic nascitur:

Coralloides Cordi: seu minor Dentaria Matthioli: vel Alabastrites nemorosa Alpina, Penæ: & Viola Dentaria, Dodonæi: Pentaphyllea, ac Eptaphyllea, flore albo, atque purpureo, hic invenitur.

Helleborine, sive Epipactis, Penæ, & Dodonæi.

Polytrichum aureum majus, & minus Herbariorum.

Filix foemina.

Item, mas.

Primula sylvarum Lobellij.

Cynocrambe, vel Mercurialis sylvestris.

Jacobea tertia Pann. Clusij.

Sanicula foemina Fuchsj.

Solidago Sarracenicæ Lobellij.

Mater Violarum Dalechampi: alijs Viola surrectis cauliculis vocatur: à quibusdam Viola arborea.

Barbi Capra, Herbariorum: à Brunfelsio, Picnemon cretita: ab aliquibus Rhodera; ab alijs Melandrium Plinij: Italis, Vlivaria, & Crostofanaria.

Tanacetum non odoratum Lobellij: Athanasia Leucanthemos quorundam.

Virga aurea major Doricæ floribus.

Item, minor.

Phellandrium Plinij; Guilandino: ab Herbarijs Angelica sylv. vocata: Cordus, Smyrnum facit.

Geranium fuscum Clusij.

Geranium Malacoides, Rec.

Geranium Batrachoides Dod. sive Germanorum Gratiadei.

Geraniorum communiorum, varia genera.

Pulmonaria vulgarissima Borraginis folio, major, & minor; ite cœruleis, atque purpureis floribus: Cordus, Symphytum sylvest. facit: & Pulmonaria Plinij, Gesnerus: perperam Potamogetum Diosc. Lusitanis.

Lythospermum Anchuse facie, Lobellij: forte Pulmonaria major Dalechampi.

Auricula Muris major Tragi: à Dalechampo Corchorus Theophr. Galli, Pulmonariam vocant.

Aster non Atticus Tragi: perperam Aconitum Pardalianches Fuchsj: Gesnerus, Solanum Monococcon facit: à Cordo Aconitum Monococcon vocatum: à Pena, Solanum tetraphyllum: ab Herbarijs, Paridis herba dicta.

Aconitum alterum Matthioli.

è terra erumpat, similitudinem.

Sanicula alpina guttato flore Gesneri:

Sanicula montana Clusij: forte Chariophyllata folio Hederaceo Penæ.

Item, quartum ejusdem.

Napellus verus cœruleus Lobellij.

Napellus racemosus Dodonæi: an (ut Pena inquit) Actea Plinij? à quibusdam Christophoriana dicta: ab aliquibus, Helleborus niger.

Sambucus palustris, Lycostaphyllum foemina Cordi.

Rubus Idæus Dioscoridis.

Rubus Idæus lævis.

Rubus alter lævis, an potius Chamærubus? Rubum Idæum Gesnerus facit; & Rubum saxatilem, Clusius.

Mirthyllus Germanica, frequentissima.

Corruda altera Clusij.

Chariophyllata montana Matthioli.

Item, montana Dalechampi.

Scelymos Theophrasti, Clusio.

Muscus arboreus: à Græcis, Bryon.

Muscus terrestris Tragi: seu Chamæpeuce, Gesneri: vel clavatus Muscus, Lobellij: Dens leoninus, secundum aliquos.

Muscus terrestris repens Clusij: forte Mirma, Borussi: à Lobellio, Muscus alter denticulatus.

Muscus terrestris denticulatus prior, Lobellij.

Oxys lutea Clusij: seu Oxys corniculata repens, Lob.

Oxys Pliniana.

Virga pastoris, Matthioli: Labri Veneris species.

Tichymalus Characias v. Dodonæi.

Item, Helioscopius.

Item, Platiphyllus.

Pithyusa Dodonæi.

Mezereum Germanicum.

Solanum majus, Rec. hic non solum frequentissimum est, sed admodum vegetum surgit.

Fragaria.

Myrrhis Fuchsj.

Pyrola Matthioli, frequentissima: Limonium silvestre Tragi.

Hysopus nemorensis lutea, Lugdunensium.

Nepeta quarta Tragi: seu Calamintha Mental trifolia, Penæ.

Ranunculus primus

Item, alter } Matthioli.

Item, tertius

Item, quintus ejusdem: nonus apud Cordum: Bulbotus Apuleij Dodonæo.

Item, quartus Diosc. copiosus.

Item,

Item, Glomerofus alpinus, Lobel. Flos
Trolius, à Gesnero: Sextus, Matthioli:
seu, ut ego dicerem, Aconitum ter-
tium Diosc.

Mollugo altera montana Dalechampij.
Paralytica alpina angustifolia major, Lo-
bellij: à Fuchfio, Verbasculum odo-
rum dictum.

Viola lutea montana Clusij.
Primulæ arborefcntis varia genera: à
Fabio Columna, Alifma fylvarum, &
pratorum, vocata.

Amellanchier Gallorum, Penæ: Pyrum
Cervinam, Gesnerus facit: Clusius, in
Observat. Pannon. sub nomine Idææ
Vitis describit.

Abies.

Pinus fylvestris seu Musto.

Ex dignioribus verò hæc sunt:

Lamium primum, & alterum Pann. Clusij.
Cacalia Pann. seu glabro folio, ejusdem.

Anemone v. } Dodo-

Item, Anemone trifolia } nxi.

Rubra lævis Taurinensium, Lobellij.

Phyllum Thelygonum Dalechampij.

Satyrium Erythronium Herbariorum

Penæ, & Dens Caninus: à Dalecham-

pio Satyrium trifolium seu album: à

Clusio (in Pannonicis) Dentali vocatur.

Satyrium abortivum Lobellij: perperam

Orobanches magna quorundam.

Circæa Dalechampij.

Sedum alpinum tertium } Clu-

Item, quartum } sij.

Oreoselinum Clusij: seu nigrum Sefeli,

quorundam.

Abfinthium alpinum, seu Umbelliferum

floribus albis.

Sanicula mas, Fuchfij: à Matthiolo Dia-

penfia vocata: Fabius Columna, pro

Siderite tertia Dioscoridis propo-

nit.

VLTERIVS introimus latitudinem quandam quæ Novezia ab incolis appellatur, in

qua frequentissimus est:

Crocus Vernus primus Clusij.

Dentellaria, Gesneri.

Solanum majus: seu Bella Donna Ita-

lorum: vel Mandragora Morion

Theophr. quorundam.

Tussilago.

IN cujus sinistra parte, quædam inæqualitates magnæ faxeæ existunt: inter quas variz

cavitates conformantur, Noveziæ cavitates vulgò dictæ; in quibus,

Cicutaria latifolia foetidissima Lobellij:

à quibusdam Peloponense Sefeli cre-

dit.

Lunaria minor Matthioli: seu Botrytes.

Trifolium aureum Dod. flore purpureo.

PRÆTER hæc Novezia in montis parte dextrorsum ad Occidentem, tribus dotata

est Vallæculis, quarum capita usque ad Majorem ipsum jam dictum montem perveniunt:

harum Vallæcularum prima appellatur Losanna, quæ licet parva sit, dives tamen est rarissi-

mis plantis; in hujus convexa parte orienti exposita ascendere incipientibus inuenitur:

Holostium Camerarij: fortè Holostium

quorundam Dalechampio.

Carpinus, Matthioli; vel Ostryx Plinij
Camerario.

Fagus.

Betula.

Acer montana, seu Acer major Cordi

Clinotrocha Anguillaræ, Lobellio.

Sorbus sylv. alpina Penæ, & Matth. Sor-

bus Terminalis secundum aliquos:

Dodonæus, Ornum & Fraxinum syl-

vestrem vocat.

Sorbus Terminalis Matthioli, & Penæ:

seu Cratægus Theophrast. Anguil-

laræ.

Aquifolium, vel Agrifolium, & Ruscus

sylv. multorum, Cratægonum Theoph.

Plinij: Lacuna verò, Paliurum secun-

dum vocat.

Larix, & Agaricum.

Amblatum Cordi: vel Dentaria major

Matthioli.

Dentaria rubra Dalechampij.

Solidago Sarracenicæ tertia Clusij.

Petasites magna Dalechampij.

Tussilago montana ejusdem.

Erisitales Dalechampij: perperam Mi-

thridatia Plinij, secundum aliquos.

Baccaris Dioscor. Matthiolo.

Ribes Officinarum.

Apium montanum Dalechampij.

Bellis lutea ejusdem.

Thimelææ species, Myconi.

Ranunc. montanus albus, Dalechamp.

Cistus, & Hypocistis.

Aster montanus Penæ.

Damasonium nothum: Calceolus Ma-

riæ, & Sacerdotis Crepida, Recentio-

rum: Amarus Lusitanus sub nomine

Lonchitidis primæ pingit.

Aster montanus hirtutus Penæ.

Aizoon serratum primum } Cordi.

Item, alterum }

Petasites alpina.

Jacobæa altera Clusij.

Asphyllanthes.

Batrachij varia genera.

Asphodellus luteus, & alter Plinij Do-

donæo.

Allium anguinum Matthioli.

Cacalia Penæ, copiosissima.

Aconiti varia genera.

Item:

Clematis crutiata nostra.

PRÆTER hæc Novezia in montis parte dextrorsum ad Occidentem, tribus dotata

est Vallæculis, quarum capita usque ad Majorem ipsum jam dictum montem perveniunt:

harum Vallæcularum prima appellatur Losanna, quæ licet parva sit, dives tamen est rarissi-

mis plantis; in hujus convexa parte orienti exposita ascendere incipientibus inuenitur:

Holostium Camerarij: fortè Holostium

quorundam Dalechampio.

Er dum

Et dum magis ascenditur:

Chamecistus quartus Myrtifolius Clusij.
 Nardus Celtica frequentis.
 Aconitum Pardaleanches, Plinij.
 Aconitum Pardaleanches Antiquorum
 Dodonæo.

Phtoræ duæ species, frequentis.
 Doronicum vulgatissimum.
 Doronicum Pannon. primum Clu:
 Item Pannon. tertium } sij.
 Clinopodium Austriacum ejusdem.

In dextera verò ejus parte Noto subjecta copiosa reperitur:

Pinguicula, Gesneri cœruleo flore; seu Cucullata Dalechampij: à quibusdam Crias Apul:
 lej credita.

In sinistra autem quæ Græcum Orientem aspicit; peculiariter provenit:

Pinguicula flore albo.
 Auricula Vrsi purpureo flore frequentis.

Item:
 Clinopodium alpinum nostrum.

At circumcirca abundantissima est:

Genista Iluensis Dalechampij.
 Tussilago altera alpina Clusij.
 Tussilago montana altera Lobellij.
 Soldanella montana Penæ: seu Lunaria
 alia minor Dalechampij: à quibus-
 dam Lunaria di dinari vocata.

Bistorta minor Clusij.
 Verbasculus alpinus cœruleus Dale-
 champij.
 Carum.
 Lonchitis aspera major, frequentissi-
 ma.

DVARVM reliquarum Vallecularum altera Lonzia vocitatur, in qua nihil notatu di-
 gnum detegitur, nisi quòd in ea

Phtora major, atque minor frequentis-
 sima.

Doronici Recent. varia genera.
 Salicis saxatilis duæ species.

ALTERA verò Bruta nuncupatur, in qua Nives & Glacies perpetuò dominantur. in
 ipsam præterea feræ diversæ, Lupi præsertim, ac Vrsi sese recipiunt; in hujus summo verti-
 ce inaccessibili, prominenti, & simpliciter saxeo, cavitas quædam existit (Coval santo) dicta,
 è cujus rimis,

Trachelium minus petræum. & } sese exerunt:
 Veronica petræa sempervirens

Quarum Icones, ac descriptiones, habentur in descriptione frigidæ Vallis.

Sedum petræum Bupleurifolio: flore verius.

Item:

Sedum petræum Bupleuri folio:
 flore verius.

EST illi unica radix crassa, teres, si-
 ne fibris, sed quibusdam quasi
 tuberculis hinc inde erumpentibus,
 crasso cortice obvoluta, intus pallida,
 extra in rubore nigricans, ad sum-
 mum cubitalis, supernè partita, (ut
 in Geranio nostro alpino:) folia angu-
 stifolij Bupleuri omnino similia ex
 protuberantibus illis partitionibus co-
 piosè emanantia, & in circuitum se-
 se expandentia: flores autem ex se-
 ptem foliolis aliquantulum mucro-
 natis, in luteo palleſcentibus, profert
 in summitate caulis teretis, nudi, &
 dodrantalis; in quorum medio semi-
 na umbellæ modo graviter spirantia
 existunt; atque hæc uti in eodem Bu-
 pleuro. Floret Idibus Julij: & Idibus
 Augusti colligitur semen: gustu re-
 fert Cynaræ saporem.

DVM

Bupleurium graminifolium
 Sp. hist.
 B. petraeum, L.
 Lam. 1. 507

DVM autem descenditur ab hac dextrorsum, videre licet,

Centauroidem magnam, Gesneri: forte Centaurium Nothum Dalechampi.
Gentianam folio Asclepiadis.

Cirsium Spinosum.
Cirsium primum Pannonicum, Clusij.
Bupleurum angustifolium.

AT nos transeuntes via inter Maonum, & Campedelum pervenimus in Ferrarium pagum, domibus ac hominibus montanis cultissimum: in qua via frequentissimum,

Vincetoxicum albo flore, conspicitur.

Vbi etiam:

Phalangium Matthioli.
Cyclamini duæ species.
Chrysolachanum, Dodonæi: Tota bo-

na, & Bonus Henricus Matthioli.
Oxalis rotundi folia frequentissima: à Rovillio picta, sed non descripta: forte Lunaria Magorum Arabum, Pennæ.

AT QVE ita tandem æterni Motoris favore pulcherrimus sæcundissimûsque, naturæ hortus, Mons Baldus, circulariter perspectus, & cum summa admiratione, & voluptate diligenter observatus à nobis est.

F I N I S.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

ῥιζὴν ῥοδία ῥίζα	71. lxv.	ῥιζὴν Τερμινθιῆς ῥιζίνης	14. 15.	Φιλλόδρα φελός	21. 21.
Σατύρον ὑγίφουλον	150.	τέρμαδον	15.	φινός	18.
σενάδ	29.	πτερυγία	57.	φιλύκη	51.
σινδρίπε	xlj.	πτερυγινόλοβον	ccxliij.	φικύρα	53.
σισυγγιον	217.	πτεράλοβον	ccxliij.	φύλλον	xlj.
σκόλα	171.172.	τίμιον	350.		
σκόλυμα	cliij.cliij.	τύβενον	364.	Χάλκειον	109.
σικυρία	xlvj.	πύμαλον	cx.	χαμαίθαλον	cx.
σιντάλιον	lxiiij.	τίμιον	186.	χαμαίθατον	118.
σμίλαξ	22.	τράχανον	92.	χαμαίθρας	352.
σμίλαξ τετραχία	113.	τράχον	92.	χαμαίθρας	352.
σπαρτίον	103.	τετραχίον	316.	χαμαίθρας	64.
σπλίνιον	ccxiiij.	τριβόλον χρυσαίον	ccxliij.	χαμαίθρας	319.
σπυροειδον	xlvj.			χαμαίθρας	117.
τέρας ἢ τεύχας	345.	Υψίσταμον	lxxxv.	χαμαίθρας	clxxviij.
τετραπύριον ἢ χαλιβουλλόν	331.	υπερικόν	clxxiiij.	χαμέλαια	86.87.
τέτραπύριον ὑπωπικόν	lxxxv.	υπερίκον	xciiij.	χαλιβουλλόν	cciiij.
χινθία ῥιζίνη	15.	υπερίκον	71.	χρυσάνθεμον	326.

INDEX LATINVS PLANTARVM
QVÆ IN HAC HISTORIA
CONTINENTVR.

A BIES pag. 34.	Anchusa clxv.	Asphodelus 196.197.cclviij.
Abies marina 35.36.	Androsace altera Matthioli cxxxiiij.	Aster xij.xiiij.xiiij.xv.xvj.
Abrotonum femina 341.342.	Androsace Bellonij 92.	Astragalus ccxxxiiij.cccxxxiiij.
Abfynthium 338.339.340.	Anemone hortensis 248.249.	Astrantia cxciiij.
Acaacalis 46.	250.251.253.254.255.256.	Atriplex silvest. baccifera 135.
Acacia i. Matthioli ccliiij.	257.258.259.260.261.262.	Avellana Byzantina 11.
Acer 9.	263.	Auricula Iudæ cclxxviij.
Acinos Dioscor. 354.	Anemone Mompelliana 336.	Auricula urfi 302.303.304.
Aconitum xciiij.xcv.xcvj.	Anemone silvestris 244.245.	305.
xcviij.xcviiij.	246.247.248.	
Aconitum bacciferum lxxxvj.	Anonis mitior 99.	B ACCARIS Diofc. xxj.
Acorum 230.231.	Anisum cciij.	Baccharis Rauwolfij ibid.
Actæa Plinij lxxxvj.	Anthora xcviij.	Benedicta ciiij.
Admirabilis Peruana lxxxviij.	Anthriscus Plinij excix.	Berberis 120.
lxxxix.xc.	Anthyllis clxxxvj.	Bellis media xliij.
Adonis flos 263.335.336.	Anthyllis leguminosa ccxxxij.	Betonica xxxviij.cxxxix.
Adrachne 48.49.	Apharca 48.	Bistorta lxviij.lxix.
Agriomelea 63.	Apocynum 124.125.126.	Blitum majus Peruianum lxxxj.
Alaternus 50.51.	Apocynum Syriacum lxxxviij.	Boletus cclxxiiij.ccc.
Alcea xxv.xxvj.xxviij.	Aquilina cciiij.ccv.	Brassica campestris cxxviij.
Alchimilla cviiij.308.	Arabis cxxvj.	Brassica virgata cxxviij.
Alectorolophos alpina ccx.	Arachidna lxxix.	Britannica lxviij.
ccxj.	Arbor filici similis 37.	Bruta Plinij 37.
Allium alpinum 190.	Arbor Gadenfis 2.	Brya silvestris 41.
Allium urfinum ibid.	Arbor Iudæ 13.	Bugula vide Prunella
Alnus 12.	Arbor sancta 30.	Bulbus eriophorus 172.173.
Aloë clix.clx.	Arbor vitæ 36.	Bupthalmum 332.333.
Alopecuros nonnullorum xlv.	Arbutus 47.48.	Butomon 232.
Alpigena 64.	Archangelica cxcv.	
Alfinc clxxxiiij.cclxxxiiij.	Aria 11.	C ACALIA cxv.
Althæa xxiiij.xxiiij.xxv.	Arifarum lxxiiij.lxxiiij.	Calamentum inodorum 354.
Alypum quorundam 91.	Aristolochia lxix.lxx.lxxj.lxxij.	Calcitrapa vij.viiij.
Alyffum Galeni xxxiiij.	Armerius flos 287.	Caltha palustris cxiiij.
Alyffum minimum cxxxiij.	Arthemisia teuifolia 340.	Campanula clxxj. clxxij.
Amanita Pauli cclxxij.	Arum Byzantinum lxxiiij.	clxxiiij.
Ambra dulcis 356.	Asarina cxiiij.	Canna Indica lxxxj.
Amellus Virgilij xvj.	Asclepias 126.cclv.	Cantabrica Plinij xlix.
Anabafis 92.	Aspalathus alter 105.106.	Cantabrica quorundam ibid.
Anagallis clxxxij.cclxxxiiij.	Asperula odorato flore clxxv.	Cardamine cxxviij.cxxviij.
Anagyris 93.		cxix.

I N D E X.

Carduus eriocephalus	cliiij.	Coccus infectoria	24.25.	Erica	41.42.43.44.45.46.
Carduus mollior	cl.clj.	Coggygia	16.17.	Erinacea	107.
Carduus muricato cap.	vij.	Colchicum	199.200.201.202.	Eryum Cordi	ccxxx.
Carlina	clv.clvj.clvij.	cclvij.		Eryngium	clij.clvj.clvij.
Caryophyleus flos	282.283.	Colocasia	lxxv.	clvij.clix.	
284.285.286.287.		Colutea Theoph.	14.	Evonymus	56.57.82.
Caryophyllata	cij.cij.cij.	Colutea scorpioides	97.98.		
Casia quorundam	91.	Colytea Theoph.	14.	FABAGO	13.
Castanea equina	7.	Condrilla	cxliij.cxliij.cxl.	Faba Ægyptia	lxxv.
Castanea peruana	8.9.	Connarus Alexandrinorum	27.	Faba suilla	lxxxv.
Catanance	cxj.cxij.	Consolida regalis	ccv.	Fagulus	55.
Cattaria tenuifolia	xxxij.	Convolvulus altheæ fol.	xlix.l.	Filipendula	ccxj.
Caucalis	cej.ccij.	Convolvulus minor	1.	Filix pumila	ccxj.ccxij.
Caucon	92.	Conyza	xix.xx.xxj.	Flammula Matthioli	124.
Cedrelate	39.	Coral arbor	cclij.	Flos caneri	lxxxij.
Cedrus lycia	ibid.	Corallina latifol.	ccl.	Flos Persicus Sifynrichio con-	
Cedrus phœnicea	38.	Coralloides	cxxij.	gener	217.
Celastrus	51.	Coris quorundam	clxxiiij.	Fœniculum tortuosum	cxix.
Centaurium flavo flore	clxxx.	Cornus	13.	Fœnum Græcum Tragi	ccxxx-
Centaurium majus	x.xj.	Corona fratrum	cliiij.	ij.	
Cepœa	lxvij.lxvij.	Cortuda	clxxvij.clxxvij.	Fraxinella	100.
Cerasus avium	65.	Cortusa Matthioli	307.	Fritillaria	152.153.cclvij.
Cerasus laurea	5.	Corylus	10.	Frutex coronarius	55.
Cerasus Macedonica	64.	Cotinus Plinij	16.	Fumus terræ	ccvij.
Cercis	13.	Coronaster	62.63.	Fungi esculenti	cclxiiij.cclxv.
Cerrus	20.	Cotyledon	lxij.lxiiij.	& sequentibus paginis vsque	
Cerinthæ quorundam	clxvij.	Cratægus Theoph.	9.	ad cclxxvj.	
clxvij.		Cratægonum	xl.	Fungi perniciosi	cclxxvj. & seq.
Chamæbalanus	ccxxxiiij.	Crista gallinacea	ccxj.	pag. vsque ad	ccxcv.
Chamæcerasus	64.	Crocum montanum	208.	Fungus Latinis litteris inferi-	
Chamæcistus	74.75.76.	209.		pius	cclxxvj.
Chamædaphne Diosc.	278.	Crocum vernum	203.204.205.		
Chamædryas	351.352.	206.207.208.cclix.		GALEGA	ccxxxiiij.cccxxx-
Chamægenista	103.104.	Croton Anguillaræ	92.	vij	
Chamæiris	224.225.226.227.	Cuci	3.	Galeopsis	xxxv.xxxvj.
Chamæleon	cliiij.clv.	Cupressus marina	36.	Gallium rubro flore	clxxv.
Chamæleuce Plinij	cxij.	Cyclaminus	263.264.265.	Genista Plinij	102.
Chamælinum	319.	Cydonago	62.	Genista vulgaris	103.
Chamæmispilus	60.61.	Cynoglossum	clxj.clxij.clxij.	Genista tinctoria	101.
Chamæmorus	118.119.	Cytisus	93.94.95.96.97.	Gentiana	311.312.313.314.315.
Chamæpeuce Cordi	81.	ccxlvj.		316.	
Chamæpitys Austriaca	clxxx-			Geranium	xcix. c. cj.
iiij.cclxxxv.		DACTYLVS Plinij	ij.ij.lxij.	cij.	
Chamærododendron	82.	Daucus montanus	cxviiij.	Geum Plinij	cij.
Chamæsyce	clxxxvij.	Delphinium	ccv.ccvj.ccvij.	Glandes terrestres	ccxxxij.
Chamelæa	86.	Dens caninus	266.	Glaux	ccxxxiiij.ccxl.ccxlj.
Chamelææfolia	82.	Dentaria	cxix.cxx.cxxj.cxxij.	Globularia	vj.
Chara radix	cxij.	cxvij.		Glycyrrhiza fol. Gesneri	cc-
Chelidonium	ccij.	Dentilaria	cxxiiij.	xxxij.	
Chrysanthemum	331.332.	Dolichus Bellonij	ccxxvij.	Gnaphalium	327. 328. 329.
333.334.335.		Doronicum	xvj. xvij. xvij.	330.	
Chrysome	326.327.	xix.		Gramen	ccxvij. ccxvij.
Cicer silv. Matthioli	ccxxxiiij.	Doryenium	100.ccliiij.	ccxix.	
Cicereula Ægyptiaca	ccxxxvj.	Doryenio congener planta	100.	Grassularia	120.
Cichorium verrucarium	cxliij.	101.		Guayava	ccliiij.
Cicutaria	cc.	Draba	cxxiiij.cxxv.cxxvj.		
Cinnaberis Diosc.	2.	Draco arbor	1.	HALIMVS	51.52.
Cirsium	cxlvij.cxlj.c.	Draconis sanguis	2.	Hedera cilicia	113.
Cistus annuus	76.77.	Dryophonon Plinij	17.	Helenium Ægyptium	ccxliij.
Cistus femina	70.71.72.73.	Dyospiros	61.	Heliotropium	xlvj.xlvij.
Cistus ledon	77.78.79.80.81.			Hemerocallis	129.
Cistus mas	68.69.	ECHIVM	clxij.cxlj.clxv.	Hemerocallis Valentina	167.
Clematis altera	121.122.123.	Eleagnus Cordi	86.	Hemionitis	ccxiiij.
Clematis daphnoides	221.	Elechrysum	325.326.	Hepatica trifolia	ccxlvij.cc-
Clinopodium	353.354.356.	Elleborine recentiorum	271.	xlvij.	
Clymenum Matthioli	ccxxix.	272.273.		Heptaphyllum	cvij.
ccxxx.		Elleborus	274.	Herba cervi	352.
Cneorum Matthioli	89.90.	Elleborus niger Diosc.	Dodo-	Herba Iudaica	xlj.
Cnicus	clj.clij.	nao	308.	Hermodactylus Syriacus	202.
Coagulum terræ Plinij	270.	Ephedra	92.	Hesperis	296.297.

I N D E X.

Picea	33.34.	Rubus Idæus & saxatilis	117.	TANACETUM inodorum	337.338.
Pilosella minor	330.	Rumex latifolius	lxix.	Teda	33.
Pimpinella	cxcvij.	Ruta canina	ccix.	Telephium	lxv.lxvj.lxvij.
Pimpinella spinosa	109.	Rutamontana	cxxxv. cxxxvj.	Terebinthina resina	15.
Pinaster	31.32.33.	SABINA baccifera	37.	Terebinthus	15.16.
Pinguicula	310.	Salix	85.86.	Tetralil	xlj.
Pinustibulus	34.	Salsicortex	18.	Tetralix	46.
Piperitis fur gus	ccxc	Salvia	342.343.	Teucrium	348.349.350.
Pistolochia	lxxij.cclix.cclx.	Sanamunda	88.89.	Thapsia	cxcij.
Pisum silvestre	ccxxix.	Sanguisorba	cxcvij.	Thlaspi	cxxx.cxxxj.cxxxij.
Pityides	31.	Sanicula montana	306.307.	cxxxij.	
Plantago	cix.cx.	Sanicula trifolia	cxxvij.	Thora Italica	xcvij.
Platanus	9.	Saxifraga	308.cxcvj.cxcvij.	Thymbra	358.
Plumbago	cxxij.cxxiiij.	Scabiola	j.ij.iiij.v.vj.	Thymelæa	87.
Polium	361.362.363.	Scammonea Valent.	126.	Thymum	357.
Polygala	98.99.324.325.	Scilla	171.	Tinus	49.50.
Polygonatum	275.276.277.	Scolymus	clij. cliij.	Tipha	ccxv.
Polygonum quartum Plinij	91.	Scorodoprason	190.191.	Tithymalus	clxxxvij. clxxxix.
92.		Scorpius	106.107.	cxc.	
Polytricha	clxxix.	Scorfonera	cxxxvij. cxxxvij.	Trachelium	clxx.clxxj.clxxij.
Poterium Dalechampij	108.	cxxxix.		Tragacantha altera	107.108.
Primula veris	300.301.302.	Scrofularia	ccix. ccx.	Tragium alterum Dioscorid.	cxcvij.
Pruna	4.	Securidaca	ccxxxvij. ccxxxvij.	Tragoriganum	355.
Prunella	xlj. xliij.	Sedum	lvij. lvij. lix. lx. lxj. lxij.	Tragum vulgare	327.
Prunus myrobalanus	46.47.	Selinum	cxcix. cc.	Tribulus aquaticus minor	clij.
Pseudo-apios	ccxxxij.	Senecio fœtidus	xxij.	Tribulus terrestris	ccxlj. ccxlj.
Pseudo-asphodelus	158.	Serpillum silvestre	358.359.	Trifolium	100.101. ccxlj.
Pseudochamæpitys	clxxxv.	360.361.		cc. lv. cc. lvj. cc. lvj.	
Pseudoleontopodium	330.	Serratula Matthioli	vij.	Tuberes	28.
Pseudonarcissus	164.165.166.	Sertularia	ccl.	Tulipa	137.138. & sequenti-
Pulmonaria	clxix. clxx.	Sesamoides quorundam	295.	bus aliquot paginis usque ad	
Pyracantha	64.	Seseli	cxcij. cxcij. cxcix.	153.	
Pyrafter-Idæ	62.	Sideritis	xxxix. xl. xli.	Turrita	cxxvj.
Pyrola	cxvj. cxvij. cxvij.	Siler	85. cxcv.	Tussilago	cxij. cxij. cxij.
Pyrus cervina & petraea	62.	Siliqua silvestris	13.	VACCINIUM Plinij	65.
		Sinapi pumilum	cxxix.	Valeriana	liij. lv. lvj.
QUERCUS latifolia	20.	Sistrinchium	216.217. cclvij.	Veratrum nigrum	j. ij. iiij. iiij.
Quercus marina	20.21.	Smilax aspera	112.113.	274.	
Quercus semper virens	18.	Solanum	lxxxv.	Verbascum silvest.	xxvij.
Quinquefolium	cv. cvj. cvij.	Soldanella alpina	308.309.	Verbena	xliv. xlvj.
		Sonchus	cxlvj. cxlvj.	Veronica	346.347.
RADIX cava	271.	Sorbus	9.	Vicia	ccxxxv.
Ranunculus grumosa radice		Sparganium Placæ	164.	Victoralis longa	189.
237. 238. & paginis aliquot		Spartium Græcorum	102.	Viola Mariana	clxxj.
sequentibus.		Spartium Plinij	ccxix. ccxx.	Viola montana	309.310.
Ranunculus montanus	234.	ccxxj.		Viscum	20.23.26.34.39.85.
235.236.237.		Spina appendix Plinij	121.	Vitis Idæa	61.62.
Ranunculus præcox	232.233.	Spina infectoria	111.	Vitis silvestris	122.
Ranunculus silvarum	246.	Spiræa	84.	Vlmaria	cxcvij.
247.248.		Spongiosi fungi	cclxiiij.	Vva marina	91.92.
Rapunculus	clxxiiij.	Stachys spinosa	cclix.	Vva taminia	122.
Rhamnus	109.110.111.	Stelis	34.	Vva ursi	63.
Rhodia radix	lxv.	Stœbe Salmantica	ix. x.	XYPHIVM	190.
Rhus	17.	Stœchas	344.345.	ZIZYPHVS alba	29.30.
Ribes	119.120.	Stratiotes millefolia	330.	Zizyphus rutila	28.
Robur	18.19.	Suber	21.22.		
Rosa	113.114.115.116.	Suilli fungi	cclxxj. ccxcj.		
Ros marinus silvestris	83.84.	Symphitum tuberosum	clxvj.		
Rubia	clxxvj. clxxvij.	Syringa frutex	55.56.		

INDEX CONTINENS PEREGRINA
PLANTARVM NOMINA QVÆ IN HAC
HISTORIA DESCRIBVNTVR.

A BBEIS	237.	AZadarac	30.	Çadorja	xciiij.
Abeio	34.	Azal-Xochitl	157.	Çafelale	150.
Abhel	37.	Azebuche	27.	Çamarilla	364.
Abillota	23.	Azedaraeth	31.	Çamarinbera & Çamarinbas	46.
Abrejos	ccxij.	Azeite de mata	15.	Çamotes	lxxviij.
Aç. fran salvage	clij.	Azre	9.	Çamparrilla	116.l.
Açero	9.	Azuche	27.	Çandilera	xxviij.
Açofeifas & Açofeifo	29. & Açofeifas.	BABA Varganya	ccclxxxij.	Çañabeja	ccxij.
Açucenas amarillas	164.	Bagoly gomba	ccclxxviij.	Çantueffo	345.
Aldaaber	9.	Bazucnaudier	14.	Çarça parilla	113.l.xiiij.
Adozna	55.	Blaw Baldziari	185.	Çardo corredor	clix.
Adracla	48.	Baliracan	cxij.	Çardon	clxj.
Ahozn	9.	Bamia	xxviij.	Çardon lechal	clij.
Aies	lxxviij.	Barbozca	9.	Çarta	xlx.
Ajo de ciguñas	180.	Barenblust	82.	Çarobe & Çarobole	14.
Ajurjera	cxliij.	Bata as	lxxvij. lxxviij.	Çaronger & Çaranges	ibid.
Alaçer	clj.	Bathengel	352.	Çasca	5.
Alader	53.	Bec de grue	cxj.	Çastagna di cavallo	8.
Alaja Susam	224.	Be. hy ju	lvj.	Çast. ñ. de cavallo	ibid.
Alaterna	51.	Behen	292.	ad Çastanesi	8.
Alardin	ccxx.	Beidelfar	lxxxviij.	Çavala lale	150.
Alcolcaz	lxxv.	Bridfar	ibid.	Çaucason	191.
Alcornoque	21.	Bein holtz	59.	Çebolla albarrana	171.
Alezre	35.	Bel	16.	Çebolla de culebra	197.
Alf. beca	ccxxxij.	Bel ho	92.	Çebollina	208.
Algarouo	13. 14.	Belend	lxxxv.	Çecrapchel	20.
Aliebrin frances	345.	Belesa	ccxxij.	at Ceeftanesi	8.
Alifier	9.	Bella donna	lxxxv.	Çerifier nam	64.
Alifo	12.	Bellau	109.	Çerres	ccxxxviij.
Allega caon	113.	Bellota	23.	Çhamepidia	cxv.
Almaftiga	15.	Benedicten kraut	clij.	Çhampignon	ccclxxviij.
Alno	12.	Benedicten wurtz	clij.	Çhastagne de cheval	8.
Alpergas	clxxix.	Benotte	clij.	Çhelidoine	ccij.
Alprofen	82.	Bergrosen	82.	Çherfa	20.
Altamiza	364.	Berkmye	9.	Çherme	55.
Alubias	ccxxviij.	Besafa	ccxxviij.	Çhermafel	41.
Amapolas	xcij.	dulle Besien	lxxxliij.	Çhefne verd	23.
Amelancher	62.	Bik aly	ccclxxviij.	Çhefnette	352.
Amores mios	167.	Bilsen krupt	lxxxv.	Çhopörke gomba	ccclxxviij.
Amotes	lxxviij.	Bingstein	ccclxxxiiij.	Çhristiwurtz	274.
Amourettes	ccxviij.	Binzade & Binzante	255. 256.	Çhumo	lxxx.
Angerling	ccclxxviij.	Bidectin	301.	Çhypefa	118.
Arabische Jacinthen	186.	Flächen schwammen	ccclxxviij.	Ciden sari	164.
Araghoen	67.	Bitter wurtz	313. 314.	Cidras	5.
Arbol d' amor	13.	Bitwurtz	245.	Cinoglossa	clxij.
Arbol parayfo	30.	Blumwurtz	clj.	Clavellmas	286.
Arbousier	48.	Boga	96. & Boxa.	Colcas	lxxviij.
Arbre de vie	37.	Bois à faire lardoires	57.	Cogombriillos amargos	ccxxviij.
Ardivuja	79.	Bokros gomba	ccclxxv.	Collejas	292.
Argamula	clxv.	Bont quibir & fougier	16.	Collejon	ccxxviij.
Armoiries	287.	Borfos gomba	ccclxxviij.	Conocielle	ccclxxxij. ccxv.
Arnaballo	cxv.	Borafa termi wt	ccclxxviij.	Con Zambach	167.
Arveira	15.	Brachen distel	clix.	Coquelourdes	166. 260.
Arzolla	vij.	Breco	46.	Coraçoncilio	clxxxj.
Aſchitz	10.	Brem raepc	271.	Cormier	10.
Aſparago	clxxix.	Bruft beerlin	29.	Cornicabra	15.
Aſprilla	clxxxij.	Bruyere	46.	Coronilla de frayles	91.
Atorga	46.	Buchen schwammen	ccclxxviij.	Coronilla de Rey	99.
Atramoscos de can	ccxxxiiij.	Buglossa ſalvatica	clxv.	Coſcoja	24.
Aube eſpine	121.	Bugloſſe ſauvage.	ibid.	Craſttraut	301.
Auffenblad	278.	Buburmeneni	264.	Creſpino	121.
Aulaga	106.	Bultz	ccclxxi. ccclxxii. ccclxxiii. ccclxxiiii.	Cuentas	lxxviij.
Aulne	12.	Burhalaga	89.	Culcas	lxxviij.
		Butter wort	311.	Çumaque	17.
		CABEÇVELA	x.		
		Cade	39.		
					Çunillo

I N D E X.

Camillo	exij.	GAGEL	17.	gemelne Hondstonge	clxij.
Cypres	342.	Galambicza	ccclxx.	Hohen schwammen	ccclxxv.
DALADER		Galinnacia	ccclxxvj. ccc.	Holder schwammen	ccclxxvij.
Damor	ccij.	Galipoli lala	263.	Holtz schwammen	ccclxxviii.
Devebokini	156. 62.	Galaginya fa	121.	Hozgzeillen	ccclxxix.
Dizno gomba	ccclxxj.	Gamarfa	ccxxxvj.	Huile de mastie	15.
Dizno repa	264.	Gamonçillos & Gamones	197.	Hundebeer	59.
Dit	13.	Ganejou	ccclxxvij.	Hundebrschen	59.
Dohem	264.	Garavancillos	ccxxxij.	Hundejung	clxii.
Dolkraut	lxxxvj.	Garlobs studen	62.	Hunetlaub	82.
Dolwurtz	lxxxvj.	Garoupe	86.	seyer & feketé Hunyor	274.
Durillo	50.	Gaspeldozone	107.	Hutrieß	204.
Eberwurtz	elb.	Gelb beckerl	166.	Hys	24.
Edeldistel	clj.	Gelbe klee	104.	Hysgynum	ibid.
Egörfä	12.	Gelb hoznungs blumen	166.	IARO lxxiiij.	
Elce	23.	Gelb Nertz blumen	166.	Iasmin rosso	xc.
Elcxen	65.	Geel tydelosen	166.	lauge	107.
Ellebore blanc & noir	274. 275.	Gemswurtz	ix.	lavo fa	9.
Enebro	39.	Genevre	39.	Jeger beer	62.
Ensayon	lvij.	Genervo salvatico	246.	Jeger kraut	237.
Kleine Entlan	313.	Germandree	352.	Igluze	104.
Exxalmos	ccxix.	Geschicket Indianische blumen	cc.	Igname	lxxix.
Enzina	18. 23.	Gepßbart	ccclxxiii.	lha fa	9.
Foufe	23.	Gepß Flaw	ccclxxiv.	lletro	51.
Erbfel	121.	Gepß schwammen	ccclxxv.	llyan zuet	137.
Erdt ayfel	264.	Giglio	224.	Inhame	lxxviij.
Erdt pßimmen	104.	Giglio marino	167.	Ionc marin	107.
Erica	46.	Ginepro	39.	Ionquillos	159. 162.
Erizo	107.	Gilgen	224.	Iringo	clix.
Erluf aum	12.	Girostees sauvages.	286.	Iröm	338.
Escabon	95.	Giugiole	29.	Iröm barbara	121.
Escaleire	ccij.	Giul	262.	Isten nyla	287.
Efola rotonda	cx.	Glidkraut	ccclxxvi.	Injubier & Injubes	29.
Esparragos	ccclxxix.	Goldwurtz	134.	Iunquerina	ccliij.
Espine vinette	121.	Golia korem	cx.	Iusquiamo	lxxxv.
Esteba	70. 77.	Gouwoztel	ccclij.	KACHCHI jeficalch 332.	
Eulalia	106.	Graine d'escarlante	24.	Kartan	clij.
Ewzlab	ccclxxiiij.	Graine de perroquet	clij.	gelbe Käseblumen	332.
Ezerethgyw fia	272.	Grana de tintoreros	24.	Keckke rago fa	57.
FAEL		Greffeling	ccclxxv.	Kelber schiß	315.
Fauterne	lxxiiij.	Grimwurtz	ccclxxvi.	Kemén cher fa	18.
Fay giorgy	20.	Groote nascapè	lxxxvj.	Kerßenbaum schwammen	ccclxxvij.
Fay soska	121.	Guardalobo	91.	Kesere w gomba	ccclxxvij.
Feyer scarwas gomba	ccclxxvij.	Guindoulisier & Guindoules	29.	Keske gomba	ccclxxix.
Felber	85.	Gul catamer	262.	roß Kesten	8.
Felber schwammen	ccclxxvij.	Gyewngy Wyrag	190.	Keptens	287.
Felcher gresling	ccclxxv.	HABHEL		Kepterslin	301. ccclxxv.
Fenyo alyä gomba	ccclxxv. ccclxxxv.	Hachal Indi	37.	großer gepe Klee	ccclxxv.
Fenyo fa	34. 35.	Hadhaha	111.	Knaben kraut	lxxviii.
kerözös Fenyo	33.	Hagdozm	121.	Knot berries	118.
köz Fenyo	32.	Hallada	106.	Kötö fa	81.
teviskes Fenyo	39.	Halm	ccclxx. ccclxxj.	Köz fiz fa	85.
rad Fenyo	32.	Hanebane	lxxxv.	Kremling	ccclxxviii.
weiß vnd schwarz Serent	31.	Hanenbuche	55.	Kreutz blumen	301.
Festü verag	102.	Hanekammeken	ccclxx. ccclxxi.	Kreutz wurtz	313.
Fette henne	lxxviii.	Harmala	ccxxxvj.	Krotten schwammen	ccclxxvij.
Feuchten	34.	Hasen öllein	ccclxx.	Kueling	ccclxxix.
Fieber kraut	237.	Herba di latte	cxlv.	Kygio gomba	ccclxxij.
Filiguero	51.	Herbe aux poulmons	clxx.	Kygio hagma	180.
Fiz. fa gomba	ccclxxvij.	Herbe aux tignes	lxxxv.	LABLAB ccxxxvj.	
Flambe	224.	Herbe aux viperes	clxv.	Ladierna	51.
Flecken kraut	clxx.	Herench	ccclxxvij.	Lagrimas de Moysen	ccxxxvj.
Fliegen beer	62.	Herva de S. Laurenzo	ccxxxiiij.	Lale benzede	263.
Fliegen schwammen	ccclxxix.	Hestre	55.	Langue de chien	clxxij.
Flubirlin	62.	Heyden	46.	Larmes de N. Dame	ccxiij.
Flublanie	305.	Heyden pßop	76.	Latiri	ccxxxvj.
Follado	50.	Heydnisch binkraut	83.	Lauro salvatico	50.
Frailillos	lxxiiij.	Heyl aller welt kraut	76.	Pauskraut	274.
Framboisier	117.	Hinber	117.	braun Pauskraut	ccclxx.
Frisoles	ccxxxvj. ccxxxvij.	Himstfa	103.	Lean k w w rchin	245.
Froschen stuel	ccclxxv.	Hirschling	lxxv. ccclxxviii. ccclxxix.	Leche tresna	ccx.
Fuespeckkraut	clj.	wilde Hirschling	ccclxxviii.	Lengua canina	clxxij.
Fusam	57.	Hirtzwurtz	312. ccclxx.	Lengua	

I N D E X.

Lengua de buey Salvage	clxv.	Musral	18.	RAISNIS de mar	92.
Lengua de perro	clxij.	Myrta, Myrte, Myrto	67.	Rapontis	21.
Leifras	204.	Myrtus baum	64.	Rafelnul	lxxvj.
Lemermba	46.	NABCA Alpini	28.	Rausch	82.
Lentagine	50.	Nap & Napeca	27.	Recama	113.
Lent. jacla	99.	Naranjas	5.6.	Reheling	ecclix.
Lentisco	14.53.	Narcisse	162.	Rekotoye fa	85.
Lentisque	14.	Narcissen rößlin	162.	Retama	103.
Leplap	ccxxvij.	Narzen schwammen	ecclvii.	Reveille matin	cxv.
Perchenbaum	35.	Natter schwammen	ecclvii.	Reylla buey	213.
Luge	21.	Nep	27.	Reynblumen	325.
Limas y Limones	6.7.	Neurinas	39.	Rhon	17.
Lintrant	325.	Niwl zék su	292.	Roble	18.
Linterna	52.	Niwl gomba	clxx.	Rodel vnd braun Rodel	cxv.
Lirio	213. 217. 224.	Nozeruela	clxxvij.	Romero	80.
Lirio cardeno	224.	Nombril de Venus	lxvij.	Romero marino	327.
Lirio espadañal	213.	Nozelbas	217.	paragi Rosa	117.
Lirios azules	ibid.	Nozellas pequẽnas	208.	Rosella	70.
Lish	224.	Nuphar	lxxvij.	erd Rosen	117.
Lohere	ccxlvij.	Nyrsa gomba	clxx.	dunnen Rosen	116.
Lo ke Wke Wrchin	245.	wilden Schenzung	clv.	heyden Rosen	117.
Longer krypt	clx.	Delbaum	26.	pimpernelle Rosen	116.
Lubie Endigt	xxvij.	Oeillets sauvages	286.	Rosen von Jericho	57.
Lumaria del grapolo	cxix.	Oko Zom	332.	Rosenwurtz	fv.
Lynen	122.	Olayfa	26.	wilde Rosmarin	364.
MAÇVCAS	217.	Olivastre	30.	Rosspeyer	305.
Madreña	48.	Olivella	86.	Rouge herbe	xlx.
Maguey	clxj.	Olivier	26.27.	blaw Ruckartza	vj.
Mazaro salata	cl.	Olivo	27.	Ruda	ccxxvij.
Maisierwurtz	cxv.	Openaw	lxxx.	SAAR foz	85.
Malbeerbaum	9.	Orbitochorto	ccxlvij.	Sabdari fa	xxij.
seyer Malva	xxvij.	Orpin	lxvij.	Sadar Serapionis	27.
Mamey	3.	Ornala	xxxij. lxxxv.	Suffaf	30.
Mancanilla	327.	Ossuna	364.	Saf. an bastard	clij.
Manns crew	clx.	Ostertutzey	lxxij.	wilde Safran	clij.
Manta de N. Señora	lxxv.	PALMA di Nettuno	clij.	Safrano saracinesco	ibid.
Marabillas del Piru	xc.	Palomilla & Palomina	ccix.	wild Galben	xxix.
Muresma	54.	Papas	lxxix. lxxx.	Salgnedeiras	14.
Margendzehen	270.	Panicant	clix.	Salice	85.
Marguerites bleuës	vj.	Passifieurs	260.	Salomon pöcheti	277.
Marienschuch	272.	Pasteritz	ccix.	Salsero	357.
Masbeer	9.	Penachio delle Nisse	clij.	Sandalida	ccxlvij.
Mastich	15.	Penachio Perfiano	130.	Sanguenho	51.
Mata	14.	131.		Sanguin blanc	ibid.
Matulera	xxvij.	Peperlin	cl.	weyß Santekel	ccxix.
Maurachen	ecclvii. ecclviii.	Perdiguera	74.	Sant Georg schwammen	ecclvii.
Mazola	xxvij.	Pérlaro	30.	Sant Johans brot	14.
Mazza di cavalliero	cxlvij.	Peztricz	clxv.	Sant Peters wurtzel	ecclvii.
Melese	35.	Pfifferling	ecclvii.	Sap	34.
onser vrowen Melch krypt	clx.	Pradera	53.	Sapin	ibid.
Menchera	xxvij.	Pico de Ciguena	69.	Sarga viola	299.
Mett	clxj.	Pie de borro	209.	Sarilla	356.
Meurte	67.	Piment	17.	Sarrasine	lxxvij.
Mezey zek su	286.	Pincel	clxxvij.	des Sars	ccxxvij.
Miscam	327.	Pino alvar	35.	Saule	85.
Mierda cruz	88.	Pino carax	33.	Sauze	ibid.
Myediega	101.	Pöfseteg	ecclxxvij.	Sawbrot	264.
Mise gyerthya	271.	Poncires	7.	Sawtaschen	ecclxx.
Müschschwammen	ecclxvij.	Porriom	166.	Scakaik	179.
Modelger	313.	Potiron	ecclxvij.	Scambrones	110.
Molesso	50.	Psfakia	281.	Scheberling	ecclv.
Molino	107.	QVEIRO	46.	Schellkraut	ecclij.
Molte beeren	119.	welscher Quendel	357.	Schlüssel blumen	301. 305.
Monkraut	clx.	Quercivola	392.	dick turggische rot Schmalz blum	244.
Monrauten	clx.	Quexigo	18.	Schmerzwurtzel	lxvij.
Montan	238.	Quinnua	lxxx. lxxxj.	Schofwurtz	267.
Monyaro alya gomba	ecclxxvij.	Quirihuela	46.	Schraubbeerezen	60.
Morilles	ecclxij.	Quiruela	73.	Schwalbenkraut	ecclij.
Mort au chien	201.	Quispet	180.	Schwertel	224.
Mortella	67.	Quita meriendas	201.	Schwindelkraut	305.
Mosveil	170.			Scettio de Nettuno	clij.
Mouges	70.			Scoba heason da	326.
Muschio greco, & Muscho romi	179.			Scobas	103.
				Scopa	101.
				Segullada	

I N D E X

Segu ^a ada	91.	Terebinthe	15.	Weisse balbzlan	19.
Seife sun	30.	Tetiberzles	119.	Weiss hornungo blumen	170.
Semper nova	clxxx.	Teubelinge	ecclxx.	Weiss Jacinthcn	186.
wilden Senff	ccxlj.	Teuffels abbey	237.	Weiss rauch	340.
Seprew ju	341.	Teuffels milch	ccc.	Weisse veil	170.
Sequita Romana	ccxij.	Thanneling	ecclxxv.	Weiss wurtz	277.
Serbin	38.	Thannen	14.	Welsche holder	55.
Serin cada	162.	Thym, Thymo, Thymus	357.	erdt Weprel	64.
Siben hamtozt	190.	Tik tara	189.	stain Weprel	64.
Siempre exuta	91.	Tiz tos su	xlj.	Whit root	311.
Sigwurtz	190.	Tomarguera	clxvj.	rechter Widerthon	ccix.
Sinnerschwammen	ecclxxi.	Tomillo	345-357.	Wild gelb veil	299.
Snetropsen	170.	Tomillo perruno	342.	Wild katten	62.
So. bolaro	10.	Tomillo salsero	357.	Wild Saffran	201.
Spargen	ccxix.	Toñada	162.	Wild neglin	286.
Sparto	ccxx.	Tornasol	xlviij.	Wolfs milch	ccc.
Spetel	lvij.	Tornefol	ibid.	Wolfs wurtz	ccc.
Speitbaum	10.	Toronjas	5-7.	Wt felem terewnt gomba	ccclxxx.
Sperwerbaum	10.	Torvisco	53.	Wulblumen	328.
Spina borda	clij.	Trebison curmasi	5.	Wunderkraut	lxviii.
Spindelbaum	57.	Trebol	ccclxvj.		
Spus	110.	Tribi & Timbri	358.	XAGVARCA	78.
Spongiolc	ccclxiiij.	Trique madama	lx.	Xaguarco	80.81.
Stain alchel	18.	Tuero	ccxij.	Xara	77.
Steinber	118.	Turmeta	77.	Xara-estepa	70.78.
Stein negelin	286.	Tusai	127.128.129.	Xara-xarguna	78.
Stein röslein	90.305.	Tavis alya gomba	ccclxxxv.	Xaron	78.
Stichendpfeimen	104.	Tuyschiachi	129.		
Stozel schnabel	clj.			YERVA de las bivoras	clxv.
Stoek schwammen	ecclxxv.			Terva de S. Guitaria	xlj. cxliij.
Stridula	cxlv.	VAD-megy	64.	Terva del quadrillo	77.
Sugaro	21.	Vad zek su	292.	Terva de Vallesteros	274.
Sultan Zambach	131.	Varganya	ccclxj. ccclxij. ccclxxxij.	Terva pulgera	xxj.
Sumac	17.	Vary lab	ccclxxxiiij.	Terva puntera	lvij.
Sisam giule	130.	Vazmos	clj.	Terva tora	101.
Szarwas gomba	ccclxxiiij.	Vedegambre blanco y negro	lxvij.	Yniesta	103.
Szedory	118.	Veleno	274.	Ijopulo	356.
fodi Szedor	ibid.	Verdezilla	lxxxv.		
Szemerchyeck	ccclxij.	Vermeillon	l.	ZAFRAM	208.
Szent Gyeurgy gambaya	ccclxiiij.	Vesse de loup	24.	Zainabo	30.
Szent Gyeurgy veraga	190.	Villorita	ecclxxxvj.	Zarneb	ibid.
Szent Ianos kenyere	14.	Viorne	201.	Zarua	111.
Szilwa alya	ccclxv. ccclxxvj.	Vnderbozn schwammen	122.	Zek su	286.
Szil fa termewt alya	ccclxvj.	Unser frau hat	ecclxxxv.	Zelmee-fa	286.
		Unser frauen schuch	ecclxxxvj.	Zenselacht	65.
TAMARICE	41.	Unser frauen schwarz rauch	323.	Zens Ianos sive	30.
Tamarischen baum	41.	Vogel beer	272.	Zent Lazlo kiraly sive	xxxij.
Tamarisque	ibid.	Vogel nest	337.	Zcod lilion	313.
Tamoxi, Tamuxo, Tmujos	111.	Vr gomba	9.	Zerem cada	137.
Taratoufli	lxxx.	Vrgueira	270.	Zigenbaere	162.163.
Taray	41.	Vrs	ecclxxxj.	Zepdloß	ccclxxliij.
Tarobolos catamen	241.	Vva de perro	46.	Zinneck	201.
Tartarsky	232.	Klein Walwurtz	ibid.	Zobdet negelin	46.
Tataria	ccxj.	Waryw borso	50.113.	Zufinare	286.
Tely fa	20.	Welber fist	cccxxv.	Zumbul	131.132.
Tely zöd	46.	Welden	ecclxxxviij.	Zumbul Arabi	175.
Terbaick	16.		85.	Zurumbeth	186.
					30.

A P P R O B A T I O.

HÆ Rariorum Plantarum Historiæ CAROLI CLVSI Medici expertissimi, nihil nostræ Catholicæ fidei contrarium præ se ferunt. Quare ante obitum Auctoris in lucem prodire possunt, ut precibus piorum, ipse memor suæ primæ plantationis, iam finem suum certum faciat, quò securior viam uniuersæ carnis ingredi tandem valeat. Ita censeo 27. Februar. an. 1601.

*Egbertus Spitholdius Plebanus &
Canonicus Antuerpiensis.*

Menda quæ Typographicarum operarum oculos effugerunt in hac Plantarum Historia sic erunt emendanda: Prior numerus paginam significat, Alter versum.

p. 2. v. 60. ferebat. p. 3. v. 36. PERSEAE p. 10. v. 1. *Uscitiz.*
 p. 13. v. 34. rectos p. 13. v. 40. rotunditatis p. 14. v. 21. ferr. in
 p. 17. v. 6. *ad p. 17. v. 10. xaxxum.* p. 26. 59. Cerpa
 p. 29. v. 1. à colore v. 30. Guindouliet p. 36. v. 19. Tellinarū
 p. 39. v. 4. Genevre p. 46. v. 45. Lemerinha p. 50. v. 19. Lentigine
 p. 51. v. 27. sanguicoh p. 74. & 75. figura Chamæcisti
 IIII & v. trāspostæ p. 84. v. 26. Scbi. v. 62. Viburnum p. 86.
 v. 12. fabulosis p. 89. v. 45. Centaurij p. 91. v. 1. Velez el rubio.
 v. 37. siam p. 94. v. 32. ut leguminum p. 100. v. 18. *titulo, DO-*
RYCENTVM p. 110. v. 15. plurimus & p. 114. v. 10. translatas,
 p. 117. v. 15. *tit. XYBVS IDAIVS VILGARIS* p. 124. v. 49.
 pinguis succotur. p. 133. *supra figuram ponendū titulus LI-*
LIVM MINIATVM PRAECOX ANGVSTIFOLIVM. p. 144.
 v. 4. insidentes p. 151. v. 6. bulbillos. p. 153. v. 19. habet hortū,
 p. 173. v. 5. in denos p. 177. v. 6. proficisceret: p. 178. v. 26.
 premenda p. 180. *tit. Hyac. Comol. albo* p. 186. v. 14. quem
 p. 191. v. 61. parens. p. 212. *tit. Iris bulbosa flavo flo. sive IV.*
 p. 222. v. 9. angusta p. 223. v. 5. Caroli à S. Audomaro, p. 224.
 v. 25. Lirio cardeno, p. 228. v. 40. tia, semen p. 230. v. 53. Ba-
 dentes thermas, p. 233. v. 9. aconiti p. 236. *margin. Ranunculi m.*
IIII. la. p. 244. v. 42. acris p. 259. v. 49. valde dissimilis
 p. 286. v. 26. exterius rub. p. 275. *deff. Veratrinigri III figura,*
quam additam oportuit exp. pag. 679. Tom. Icon fig. 2 aut pag.
680. fig. 1. p. 279. v. 4. osseum p. 283. v. 13. adferēbamur p. 285.
v. 6. supra fig. 2. Caryophyll. fil. v. 111. p. 291. v. 27. PRIOREM
& Octavam Sal. p. 299. v. 9. inciperet, p. 304. post v. 20. debuis-
sent insari verba sequentia.

SEPTIMAE folia ijerant similia, quæ Primum genus fla-
 vos gestans flores habet, præsertim his quæ candicant, & veluti
 farinā quadam sunt aspersa, minus tamē ampla: caulis dodran-
 talis tanquā farinā etiam aspersus, summo fastigio multos flo-
 res in quinque lacinias divisos sustinet, quarum singulæ in ex-
 tremo crenā sunt præditæ, instar florum flavæ, paulō tamē mi-
 nores, colorisq; exalbidi carneo perfusi: odorem habet Primæ.
 In Bataviā, ubi conspicebam, ex Anglia primum allatum
 esse intelligebam hoc genus: an verō sponte istic nascatur, an
 aliunde illatum, me latet.

Deinde ponendum OCTAVA pro SEPTIMA & in marg.
 Auric. v. 11. & pag. 305. supra fig. Auricula urli IX. mi-
 nima, & v. 8. NONAE pro OCTAVAE, & marg. Auric. urli IX.
 p. 316. v. 5. cognominans. v. 11. leis folijs con p. 342. *marginē*
Chamæcyparillus Plinij reponi debuerat è regione sectionis
PLINIVS Cha. p. 349. v. 1. primo genere, p. 356. v. 36. duræ,
lignosæ, in

Tribus posterioribus libris mutata est numerorum ratio,
qua nobis in mendu corrigendu fuit sequenda.

p. iij. v. 17. tria exteriora p. xj. v. 1. lapidolis juxta p. xvij. *marginē*
Pannonic. p. xxvij. v. 34. Baticā v. 39. Batica. v. 40. Bæ-
tici p. xxvij. v. 9. Lausannam p. xliij. v. 26. corrumpit. pag.
lxij. marginē Sedum minus. 1. p. lxvj. v. 28. haberet p. lxvij.
v. 5. minor. Hoc p. lxvij. v. 33. suæ Cepæ p. lxx. v. 18. LON-
GAE p. lxxv. v. 8. postremæ fo. v. 34. Alcolcaz p. lxxvj. v. 23. vi-
sētibus à p. lxxix. v. 19. Yucam. p. lxxxj. 8. purgatas v. 54. Suil-
læ p. cxliij. v. 25. pergerent: p. cxv. v. 13. deinde in p. cxliij.
*v. 50. consequi. p. cxxxv. v. 3. vascula p. cxxxvj. *supposita fig.**
pro legitima quam miseram p. cxlij. tit. Hieracium XI. min.
p. cxlix. v. 11. alternis p. cl. v. 21. munitæ sint p. clvj. v. 18. nit
Plan. v. 24. dissimiles v. 53. quibusdam p. clviij. v. 25. cum sub
*ia seq. p. clxj. v. 2. nonnulli p. clxv. v. 15. buglossa (al v. 56. *ly-**
zovov p. clxvj. v. 7. (quod istius regionis mulieribus usi v.
 19. foliam ap. v. 28. semina p. clxix. v. 28. caliculum p. clxxvij.
 utriusque figura titulo Corrua p. clxxvj. v. 42. Chamæsy. v.
 46. aspersa, p. cxc. *marginē xaxxias* p. cxclj. v. 61. *Impha.* p.
 cxclj. v. 30. striatus, p. cxclvj. v. 9. Phalton. p. cxclvij. v. 55. de-
 scri. illud scri. expungendum p. cc. v. 44. infernā parte p. ccj. v. 22.
 PROXIMIVS p. ccij. v. 16. Chelidonij p. ccij. v. 19. blandē
 rub. p. ccv. v. 25. propoluerant. p. cciz. v. 3. quidam p. ccxvij.
 v. 9. dissimile esset, v. 10. beret bre p. ccxxj. v. 2. quæ in v. 16.
 plumulam, p. ccxxij. v. 11. cognita, p. ccxlv. v. 18. qui con-
 fertim p. ccl. v. 26. ad Brij p. cclvij. v. 11. Arabici vel Lilij
 v. 19. glandulosas p. cclix. v. 48. derothymo, p. cclxxix. v. 30.
 primum.

Series Chartarum.

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

a b c d e f g.

AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ

RR SS TT VV XX YY ZZ.

aa bb cc dd ee ff gg.

Omnes sunt Terniones, præter YY Duernionem,
g, & ff, Quaterniones.

A N T V E R P I A E,
E X O F F I C I N A P L A N T I N I A N A,
A P V D I O A N N E M M O R E T V M.

A N N O C L O . I D C I,